

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJA

LIETUVOS RAUDONOJOJI KNYGA

UDK 502(474.5)
Li305

LIETUVOS RAUDONOJI KNYGA
RED DATA BOOK OF LITHUANIA

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJA
MINISTRY OF ENVIRONMENT OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA

BOTANIKOS INSTITUTAS
INSTITUTE OF BOTANY

VILNIAUS UNIVERSITETO EKOLOGIJOS INSTITUTAS
INSTITUTE OF ECOLOGY OF VILNIUS UNIVERSITY

Vyr. redaktorius

Editor-in-chief

VALERIJUS RAŠOMAVIČIUS

Redakcinė kolegija

Editor board

JONAS AUGUSTAUSKAS, POVILAS IVINSKIS, JURGA MOTIEJŪNAITĖ,
SELEMONAS PALTANAVIČIUS, LIUTAURAS RAUDONIKIS

Lietuvių kalbą redagavo

Editors of Lithuanian language

RASA LAJIENĖ, INESA ORANSKYTĖ

Anglų kalbą redagavo

Editor of English language

ALBINA STRUNGA

Maketavo

Layout

MINDAUGAS KIRSTUKAS

© Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija
© Botanikos institutas
© Vilniaus universiteto Ekologijos institutas

ISBN 978-9955-692-71-3

Leidykla LUTUTĖ, 2007
LUTUTĖ, Publishing Company, 2007

Gerbiamas skaitytojau,

Tavo rankose – itin svarbi, itin reikalinga knyga. Reikalinga ir žmonėms, ir gamtai, o ypač visiems joje aprašytiems grybams, augalams, gyvūnams. Raudona spalva tarsi perspėja, kad tik nuo mūsų priklauso tolesnis šių retų ir nykstančių rūšių likimas, kad tik mūsų rūpesčiu gali pagerėti jų būklė.

Nors Raudonosios knygos samprata jau senokai tapo įprasta sąvoka, tačiau pačiai knygai, kurią inicijavo žymiausi pasaulio gamtininkai, tėra tik 40 metų. Per tuos keturis dešimtmečius nuveikta didelių darbų – išsaugotos kai kurių visame pasaulyje nykstančių rūšių populiacijos, sudarytos sąlygos joms išlikti ir gyvuoti. Deja, ir Raudonoji knyga nėra visagalė – nemažai rūšių tebėra ties išnykimo riba. Dėl to nerimauja ne tik mokslininkai, bet ir visa tarptautinė bendruomenė.

Lietuvos raudonoji knyga yra kiek jaunesnė. Ji tik ką perkopė trisdešimtmetį. Pirmoji nacionalinė Raudonoji knyga, patvirtinta 1976 metais, labiausiai pasitarnavo joje įrašytiems augalams ir gyvūnams. Ji ne tik padėjo apsaugoti nuo sunaikinimo vertingas pelkes, upelius ir jų slėnius, pievas ir girias, bet ir paskatino tirti retąsias rūšis, jų būklę bei gyvenamas vietas. Gerokai pailgėję vėlesni Lietuvos raudonosios knygos sąrašai liudija anaipatol ne prastėjančią būklę, o tai, kad gausėja žinių ir duomenų.

Knyga, kurią dabar laikote savo rankose, yra daugelio žmonių triūso vaisius. Jos rengėjus ir autorius sutelkė bendras tikslas – pagerinti retųjų rūšių būklę, atkurti ar stiprinti gresiančias išnykti populiacijas. Ir mūsų mokslo bendruomenė, ir valstybė skiria daug dėmesio bei pastangų retoms bei nykstančioms grybų, augalų ir gyvūnų rūšims išsaugoti.

Dėl šių rūšių ir jų gyvenamų vietų ateities galėsime būti visiškai ramūs tik tada, kai Raudonosios knygos keliami tikslai taps visuomenės poreikiu. Gamtosauga, kad ir kaip paradoksaliai skamba šie žodžiai, skirta saugoti gamtą nuo žmogaus. Svarbiausias dalykas, ką turime padaryti, kad šis santykis pasikeistų, kad jokia grybų, augalų ar gyvūnų rūšis nebūtų pasmerkta išnykti, – leisti gamtai gyventi pagal jos dėsnius ir netaikyti jai savųjų. Raudonoji knyga turėtų tapti kasdieniu priminimu kiekvienam iš mūsų, kad norėdami grožėtis ir džiaugtis gamta, ją turime ne tik mylėti, gerbti, bet ir saugoti.

Turinys

Autoriai	5
Įvadas	6
Leidinio struktūra	9
Padėkos	11
Lietuvos raudonosios knygos rūšių sąrašas	12
Literatūra ir dokumentai	20
Karalystė Gyvūnai <i>Animalia</i>	21
Tipas Žieduotosios kirmėlės <i>Annelida</i>	22
Tipas Moliuskai <i>Mollusca</i>	24
Tipas Nariuotakojai <i>Arthropoda</i>	30
Tipas Chordiniai <i>Chordata</i>	155
Literatūra	272
Karalystė Augalai <i>Plantae</i>	273
Skyrius Raudondumbliai <i>Rhodophyta</i>	274
Skyrius Rudadumbliai <i>Phaeophyta</i>	276
Skyrius Maurabragūnai <i>Charophyta</i>	278
Skyrius Samanos (Brijūnai) <i>Bryophyta</i>	289
Skyrius Pataisūnai <i>Lycopodiophyta</i>	383
Skyrius Asiūklūnai <i>Equisetophyta</i>	387
Skyrius Šertvūnai <i>Polypodiophyta</i>	389
Skyrius Spygliuočiai (Pušūnai) <i>Pinophyta</i>	398
Skyrius Žiediniai augalai (Magnolijūnai) <i>Magnoliophyta</i>	400
Literatūra	616
Karalystė Grybai <i>Fungi</i>	617
Skyrius Aukšliagrybūnai <i>Ascomycota</i>	618
Skyrius Papėdgrybūnai <i>Basidiomycota</i>	633
Skyrius Aukšliagrybūnai <i>Ascomycota</i>	
Kerpės (<i>Ascomycetes lichenisati</i>)	731
Lietuviškų vardų rodyklė	790
Lotyniškų vardų rodyklė	795

Autoriai

TEKSTŲ AUTORIAI

Gyvūnai

Dalia Aidukaitė, Jonas Augustauskas, Kazimieras Baranauskas, Petras Bluzma, Gediminas Brazaitis, Eduardas Budrys, Egidijus Bukelskis, Mindaugas Dagys, Dalius Dapkus, Deivis Dementavičius, Eugenijus Drobėlis, Romas Ferenca, Gediminas Gražulevičius, Albertas Gurskas, Povilas Ivinskis, Vytautas Jusys, Rimvydas Juškaitis, Algirdas Kaupinis, Vytautas Kesminas, Mindaugas Mačiulis, Virginijus Monsevičius, Seimonas Paltanavičius, Žydrūnas Preikša, Liutauras Raudonikis, Rimas Repečka, Jolanta Rimšaitė, Saulis Skuja, Grita Skujienė, Jurgita Sorokaitė, Vitas Stanevičius, Bronius Šablevičius, Giedrius Švitra, Rimgaudas Treinys, Tomas Ūsaitis, Vytautas Uselis, Gintautas Vaitonis, Giedrius Vaivilavičius, Algirdas Vilkas.

Augalai

Raimondas Čiuplys, Zigmantas Gudžinskas, Ilona Jukonienė, Birutė Karpavičienė, Jolanta Kostkevičienė, Mindaugas Lapelė, Dalytė Matulevičiūtė, Jonas Remigijus Naujalis, Daiva Patalauskaitė, Valerijus Rašomavičius, Mindaugas Ryla, Zofija Sinkevičienė, Domas Smaliukas, Jolanta Stankevičiūtė, Jūratė Tupčiauskaitė.

Grybai

Reda Iršėnaitė, Ernestas Kutorga, Jonas Kasparavičius, Jurga Motiejūnaitė.

ILIUSTRACIJŲ AUTORIAI

Jonas Augustauskas, Wolfgang Alexander Bajohr, Kazimieras Baranauskas, Romualdas Barauskas, Valdonė Bručienė, Eduardas Budrys, Kęstutis Čepėnas, Eugenijus Drobėlis, Romas Ferenca, Gediminas Gražulevičius, Zigmantas Gudžinskas, Povilas Ivinskis, Renatas Jakaitis, Justinas Janulaitis, Lina Jasiukonytė, Ilona Jukonienė, Vytautas Jusys, Rimvydas Juškaitis, Zsolt Kalotás, Saulius Karalius, Gediminas Karosas, Birutė Karpavičienė, Rimvydas Kinduris, Mindaugas Kirstukas, Gábor Kovács, Ernestas Kutorga, Sándor Maros, Jurga Motiejūnaitė, Remigijus Noreika, Darius Norkūnas, Laurynas Novikas, Kęstutis Obelevičius, János Olán, Juozas Padolskis, Seimonas Paltanavičius, Dainius Haroldas Pauža, Žydrūnas Preikša, Mátyás Prommer, Valentas Ramonas, Valerijus Rašomavičius, Kęstutis Raulinaitis, Jolanta Rimšaitė, Mindaugas Ryla, Zofija Sinkevičienė, Žydrūnas Sinkevičius, Lina Snitkienė, Sergejus Solianskis, Darius Stončius, Bronius Šablevičius, Talvydas Špiliauskas, Ramutė Šukevičienė, Giedrius Švitra, Vincentas Urbonas, Vytautas Uselis, Ülo Väli, Thomas Witt.

Authors

TEXT AUTHORS

Animals

Dalia Aidukaitė, Jonas Augustauskas, Kazimieras Baranauskas, Petras Bluzma, Gediminas Brazaitis, Eduardas Budrys, Egidijus Bukelskis, Mindaugas Dagys, Dalius Dapkus, Deivis Dementavičius, Eugenijus Drobėlis, Romas Ferenca, Gediminas Gražulevičius, Albertas Gurskas, Povilas Ivinskis, Vytautas Jusys, Rimvydas Juškaitis, Algirdas Kaupinis, Vytautas Kesminas, Mindaugas Mačiulis, Virginijus Monsevičius, Seimonas Paltanavičius, Žydrūnas Preikša, Liutauras Raudonikis, Rimas Repečka, Jolanta Rimšaitė, Saulis Skuja, Grita Skujienė, Jurgita Sorokaitė, Vitas Stanevičius, Bronius Šablevičius, Giedrius Švitra, Rimgaudas Treinys, Tomas Ūsaitis, Vytautas Uselis, Gintautas Vaitonis, Giedrius Vaivilavičius, Algirdas Vilkas.

Plants

Raimondas Čiuplys, Zigmantas Gudžinskas, Ilona Jukonienė, Birutė Karpavičienė, Jolanta Kostkevičienė, Mindaugas Lapelė, Dalytė Matulevičiūtė, Jonas Remigijus Naujalis, Daiva Patalauskaitė, Valerijus Rašomavičius, Mindaugas Ryla, Zofija Sinkevičienė, Domas Smaliukas, Jolanta Stankevičiūtė, Jūratė Tupčiauskaitė.

Fungi

Reda Iršėnaitė, Ernestas Kutorga, Jonas Kasparavičius, Jurga Motiejūnaitė.

ILLUSTRATIONS

Jonas Augustauskas, Wolfgang Alexander Bajohr, Kazimieras Baranauskas, Romualdas Barauskas, Valdonė Bručienė, Eduardas Budrys, Kęstutis Čepėnas, Eugenijus Drobėlis, Romas Ferenca, Gediminas Gražulevičius, Zigmantas Gudžinskas, Povilas Ivinskis, Renatas Jakaitis, Justinas Janulaitis, Lina Jasiukonytė, Ilona Jukonienė, Vytautas Jusys, Rimvydas Juškaitis, Zsolt Kalotás, Saulius Karalius, Gediminas Karosas, Birutė Karpavičienė, Rimvydas Kinduris, Mindaugas Kirstukas, Gábor Kovács, Ernestas Kutorga, Sándor Maros, Jurga Motiejūnaitė, Remigijus Noreika, Darius Norkūnas, Laurynas Novikas, Kęstutis Obelevičius, János Olán, Juozas Padolskis, Seimonas Paltanavičius, Dainius Haroldas Pauža, Žydrūnas Preikša, Mátyás Prommer, Valentas Ramonas, Valerijus Rašomavičius, Kęstutis Raulinaitis, Jolanta Rimšaitė, Mindaugas Ryla, Lina Snitkienė, Zofija Sinkevičienė, Žydrūnas Sinkevičius, Sergejus Solianskis, Darius Stončius, Bronius Šablevičius, Talvydas Špiliauskas, Ramutė Šukevičienė, Giedrius Švitra, Vincentas Urbonas, Vytautas Uselis, Ülo Väli, Thomas Witt.

Įvadas

Mūsų gamtoje daugelis rūšių gyvuoja dešimtis milijonų metų. Tačiau kiekviena rūšis egzistuoja tam tikrą laiką – jam baigiantis, ji išnyksta arba tampa pagrindu naujoms rūšims atsirasti. Kadaisė šiuos procesus lėmė tik natūralūs veiksniai, dabar svarbi retėjimo bei nykimo varomoji jėga – žmogaus veiklos tiesioginė ar netiesioginė įtaka. Pati seniausia tokios įtakos rūšis – medžioklė, tikslinis žvėrių ir paukščių, o kai kur ir kitų gyvūnų grupių gaudymas ar šaudymas. Dar labiau rūšių nykimui įtakos turi kraštovaizdį žeidžianti ir naikinanti žmogaus veikla. Per kelis pastutinius šimtmečius buvo iškirstos didžiosios girios, dvidešimtajame amžiuje nusaustos didžiausios pelkės, ištiesintos upės ir upeliai, sunaikinti laukų želdiniai. Savo buveinių neteko tik tam tikromis aplinkos sąlygomis egzistuojančios rūšys: tilvikai, uoksiniai paukščiai, pelėdos. Intensyviai naudojamuose ir gausiai lankomuose miškuose neišliko lokiai, lūšys, kiti plėšrieji žvėrys. Daugelyje Europos valstybių išnyko baltieji gandrai, sakalai keleviai, kurtiniai ir teterviniai, ūdros ir vilkai.

Lietuvoje vienos rūšys, pavyzdžiui, vilpišys (laukinė katė) ir voverė skraiduolė, išnyko labai pakitus gamtinėms sąlygoms, kitas (tarpanus, taurus) išnaikino besaikės medžioklės ir miško plotų mažėjimas. Dvidešimtajame amžiuje išnyko žvyrės (baltieji teterviniai), kuoduotieji vieversiai, nustojo perėti sakalai keleviai, gyvatėdžiai, labai retos pasidarė pilkosios startos. Mūsų šalies miškuose retos tapo lūšys, prie vandens – ūdros, o europinės audinės visai išnyko įveikus joms biologiškai artimas kanadines audines.

Tarptautinė gamtos apsaugos sąjunga 1948 m. įsteigė Retųjų ir nykstančių rūšių komisiją, į kurios sudėtį įėjo žymiausi to meto mokslininkai, ekologai ir gamtosaugininkai. Jie atliko milžinišką darbą ir per penkerius metus surinko duomenis apie retas, rečiausias ir prie išnykimo ribos esančias rūšis bei pradėjo rengti Raudonąją faktų knygą. Iki 1966 m. į šią knygą buvo įrašyta 211 žinduolių rūšių bei porūšių, taip pat 312 paukščių rūšių ir porūšių. 1973 m. išleista nauja Tarptautinė raudonoji knyga, kurios I tome buvo 236 žinduolių rūšys (ir 292 porūšiai), II – 287 paukščių rūšys (341 porūšis), III – 36 varliagyvių rūšys bei 119 roplių rūšių ir porūšių.

Lietuvoje apie retųjų objektų apsaugą jau buvo kalbama 1959 m. priimtame Gamtos apsaugos įstatyme. 1962 m. patvirtintas saugotinių augalų sąrašas, kuriame buvo 176 retos ir nykstančios augalų rūšys. 1976 m. Ministrų Taryba patvirtino Lietuvos raudonosios knygos są-

Introduction

A great many species have existed for tens of millions of years. However, each species has its own certain period of existence – when that reaches an end they either become extinct, or undergo some form of transformation, thus leading to the creation of new species. Once these processes were determined solely by natural factors, yet these days increasing rarity and eventual extinction due to direct and indirect human activity has proven to be the main driving factor. The oldest form of this type of impact is hunting, whether of certain animals or birds, or in some cases, the capture and shooting of whole fauna groups. Even more influential in species extinction is the impact of human activity, both damaging and destroying various landscapes. Over the last few centuries entire forest massifs have been cleared, in the 20th century our largest wetlands have been drained, rivers and streams have been straightened, and natural meadows have been destroyed. Certain species, such as waders, hollow-nesting birds and owls, have lost their habitats. Forests that are actively exploited and visited no longer sustain bears, lynxes or other carnivorous animals. White storks have disappeared from many European countries, as have peregrines, capercaillies and black grouse, otters and wolves.

In Lithuania certain species, such as wild cats or flying squirrels, became extinct due to immense changes in the natural conditions, while others (wild horse, aurochs) were wiped out through excessive hunting and the reduction of forest plots. In the course of the 20th century willow grouse and crested larks have disappeared, peregrines and short-toed eagles have ceased nesting, and corn bunting have become extremely rare. Lynx have become a rarity in Lithuania's forests, near water bodies otters have met with a similar fate, while European minks have totally disappeared since the introduction of their biological similar American mink.

In 1948 the International Union for the Conservation of Nature founded the Species Survival Commission which consisted of the most renowned scientists, ecologists and environmentalists of that time. Over a period of five years they carried out the immense task of collecting information about species that were rare, the rarest or close to extinction, and compiled the Red List of Threatened Species. Up until 1966 this included 211 species and sub-species of mammals, as well as 312 species and sub-species of birds. In 1973 the new Red List was released – the first edition contained 236 species and 292 sub-species of mammals. The third edition saw the addition of 36 species of amphibians and 119 species and sub-species of reptiles.

rašus, o 1981 m. Raudonoji knyga išleista atskiru spalvotu leidiniu. Pirmojoje Raudonojoje knygoje buvo 41 paukščių rūšis ir visa kamanių gentis, taip pat 30 induočių augalų rūšių.

1992 m. išleista nauja Lietuvos raudonoji knyga, kurios sąrašuose buvo 210 gyvūnų, 210 augalų bei 81 grybų ir kerpių rūšis. 2003 m. šis sąrašas buvo daug didesnis: 259 gyvūnų, 357 augalų, 134 grybų, 65 kerpių rūšys. Labiausiai džiugina rūšys, įrašytos į 5 kategoriją (kurios yra jau pakankamai gausios (rūšims nekyla pavojus išnykti) ir kurias galime traktuoti kaip išsaugotas): tai stumbras, ūdra, griežlė, perpelė (silkinų būrio žuvis), medicininė dėlė bei 10 gaubtasėklių augalų rūšių.

Lietuvos raudonoji knyga yra juridinis dokumentas, kuriuo remiantis šalyje organizuojama retų ir nykstančių augalų, grybų bei gyvūnų rūšių apsauga. Į Raudonąją knygą rūšys įrašomos siūlant mokslininkams, mokslo institucijoms. Svarbi sąlyga – rūšių gausumo sumažėjimas, ekologinių sąlygų prastėjimas. Kai kurios rūšys gali būti retos dėl jų biologinių sąvybių.

Lietuvos raudonosios knygos rūšys skirstomos į 5 kategorijas, atitinkančias Tarptautinės gamtos apsaugos sąjungos raudonosios knygos senąsias kategorijas (1976):

- 0 (Ex) – išnykusios ar galbūt išnykusios rūšys;
- 1 (E) – išnykstančios rūšys, kurios yra ties išnykimo riba ir kurias galima išsaugoti tik naudojant specialias apsaugos priemones;
- 2 (V) – pažeidžiamos rūšys, kurių populiacijų skaičius ir individų gausumas populiacijose sparčiai mažėja;
- 3 (R) – retos rūšys, kurių populiacijų mažai dėl jų biologinių ypatybių;
- 4 (I) – neapibrėžto statuso rūšys, kurių dėl duomenų stokos negalima įrašyti į kitas kategorijas;
- 5 (Rs) – išsaugotos rūšys, kurių, anksčiau įrašytų į Raudonąją knygą, gausumas jau atkurtas.

Lietuvos raudonąją knygą tvarko Aplinkos ministerija, prie kurios sudaryta Raudonosios knygos komisija. Ši komisija kasmet apibendrina informaciją dėl rūšių paskirstymo į kategorijas, stebi, kaip įgyvendinamos rūšių apsaugos priemonės, ir Aplinkos ministerijai rekomenduoja būtinas konkrečias apsaugos priemones. Viena iš aktualių komisijos darbo kryptių – organizuoti šalies biologinės įvairovės taksonominės sudėties įvertinimą pagal naujuosius Tarptautinės gamtos apsaugos sąjungos kriterijus ir kategorijas (IUCN, 2001, 2003). Tokių kategorijų yra daugiau, jos sumažina subjektyvumo elementą ir pateikia kiekybiniais vertinimais paremtą tikroviškesnį vaizdą apie nykstančių taksonų būklę bei jų išlikimo galimybes: išnykę (EX); išnykę

Concern over the protection of rare species in Lithuania first started to be discussed in 1959, with the Law on Environment Protection. In 1962 a list of protected plants was certified, containing 176 rare and endangered plant species. In 1976 the Supreme Soviet authorised Lithuania's Red Data Book lists, leading to the release of an actual Red Data Book in 1981. This first Red Data Book of Lithuania contained 41 species of birds and the entire bumblebee genus, as well as 30 vascular plant species.

In 1992 a new Red Data Book of Lithuania came out, now with 210 animal, 210 plant and 81 fungi and lichen species. In 2003 this list was extended to cover 259 animal, 357 plant, 134 fungi and 65 lichen species. By far the best news is the range of species included in the 5 (Rs) category (species whose numbers raise no fears of their danger of extinction and can be considered saved) – the European bison, otter, corn crake, twaite shad (a fish of the herrings order), medicinal leech and 10 species of angiosperms.

The Red Data Book of Lithuania serves as a legal document on which the protection of rare and endangered plant, fungi and animal species is based. Species are included in the Red Data Book based on the recommendations of scientists and academic institutions. One important condition for this inclusion is the reduction in species abundance and the deterioration of ecological conditions. Certain species may be considered rare due to their biological characteristics.

Species drawn into the Red Data Book of Lithuania are divided into five categories that follow the same classification used in the IUCN Red List (1976):

- 0 (Ex) – Extinct or possibly extinct species.*
- 1 (E) – Endangered species on the verge of extinction yet can be saved only with the implementation of special conservation measures.*
- 2 (V) – Vulnerable species whose population figures and abundance is rapidly decreasing.*
- 3 (R) – Rare species with a small number of populations due to their biological characteristics.*
- 4 (I) – Indeterminate species, which cannot be included in the other categories due to a lack of data.*
- 5 (Rs) – Restored species once included in the Red List whose abundance has since been restored.*

The Red Data Book of Lithuania is managed by the Red Data Book Commission under the Ministry of Environment. Each year this commission sorts through the information regarding the allocation of species to the correct categories, oversees the implementation of measures for the protection of threatened species, as well as presents the Ministry of Environment with recommendations for necessary protection measures. One of the Commission's directions is the organisation of an evaluation of Lithuania's

gamtoje (EW); išnykę regione (RE); kritiškai grėsmin-
gos būklės (CR); grėsmingos būklės (EN); pažeidžiami
(VU); arti grėsmingos būklės (NT); nekeliantys rūpes-
čio (LC); trūksta duomenų (DD); nevertinami (NA); ne-
įvertinti (NE).

Raudonosios knygos rūšims apsaugoti steigiamos sau-
gomos teritorijos, rengiami ir įgyvendinami buveinių
(gyvenamų vietų) apsaugos projektai. Šios rūšys sau-
gomos ir daugelio konvencijų, tarptautinių susitari-
mų. Raudonąsias knygas turi visos Europos valstybės,
daugelis Azijos, Amerikos valstybių.

Šioje Raudonojoje knygoje aprašytos 767 gyvūnų, au-
galų, kerpių ir grybų rūšys. Lentelėje pateikiama, kaip
rūšys yra pasiskirsčiusios pagal taksonomines grupes
ir Raudonosios knygos kategorijas:

*biological diversity and range of taxa according to new
IUCN criteria and categories (IUCN, 2001, 2003). There
are many such categories, they reduce the element of
subjectivity and present a more realistic indication of the
status of endangered taxa based on qualitative assess-
ments, and their hopes for survival: Extinct (EX); Extinct
in the Wild (EW); Regionally Extinct (RE); Critically En-
dangered (CR); Endangered (EN); Vulnerable (VU); Near
Threatened (NT); Least Concern (LC); Data Deficient (DD);
Not Applicable (NA); Not Evaluated (NE).*

*The protection of species included in the Red Data
Book involves the establishment of protected areas and
the preparation and implementation of habitat conser-
vation projects. These species are also protected by many
conventions and international agreements. Each Euro-
pean country and many Asian and American states
have their own versions of the Red Data Book.*

*This Red Data Book contains descriptions of 767 species
of animals, plants, lichens and fungi. Below is a table
depicting species classification according to their category:*

	0 (Ex)	1 (E)	2 (V)	3 (R)	4 (I)	5 (Rs)	Iš viso In total
Gyvūnai Animals							
1. Žinduoliai <i>Mammals</i>	3	2	3	6	5	4	23
2. Paukščiai <i>Birds</i>	3	13	20	31	8	5	80
3. Ropliai <i>Reptiles</i>	–	2	–	–	–	–	2
4. Varliagyviai <i>Amphibians</i>	–	–	–	1	2	2	5
5. Žuvys <i>Fish</i>	2	1	–	1	3	1	8
6. Moliuskai <i>Molluscs</i>	–	1	–	4	–	–	5
7. Vorai <i>Spiders</i>	–	–	–	2	–	–	2
8. Vabzdžiai <i>Insects</i>	9	4	14	63	33	–	123
9. Vėžiagyviai <i>Crustaceans</i>	1	–	2	–	1	–	4
10. Dėlės <i>Leeches</i>	–	–	–	–	–	1	1
Iš viso In total	18	23	39	108	52	13	253
Augalai Plants							
1. Pataisūnai <i>Club mosses</i>	–	1	1	–	–	1	3
2. Asiūklūnai <i>Horsetails</i>	–	–	–	1	–	–	1
3. Šertvūnai <i>Ferns</i>	–	5	–	1	2	–	8
4. Pušūnai <i>Conifers</i>	1	–	–	–	–	–	1
5. Magnolijūnai (žiediniai augalai) <i>Flowering plants</i>	12	51	63	67	19	9	221
6. Raudondumbliai <i>Red algae</i>	–	1	–	–	–	–	1
7. Rudadumbliai <i>Brown algae</i>	–	–	–	–	1	–	1
8. Maurabragūnai <i>Charophytes</i>	–	2	1	4	3	–	10
9. Samanos <i>Mosses</i>	1	19	19	26	28	–	93
Iš viso In total	14	79	84	99	53	10	339
Grybai Fungi							
1. Grybai <i>Fungi</i>	3	27	24	27	31	–	112
2. Kerpės <i>Lichens</i>	12	30	15	6	–	–	63
Iš viso In total	15	57	39	33	31	–	175
Iš viso In total	47	159	162	240	136	23	767

Pastabas ir pasiūlymus bei kitokią informaciją apie šią Lietuvos raudonąją knygą įrašytus gyvūnus, augalus ir grybus, siūskite adresu: Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, Gamtos apsaugos departamentas, Biologinės įvairovės skyrius, A. Jakšto g. 4/9, LT-01105 Vilnius, RK@am.lt, www.am.lt.

Leidinio struktūra

Į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų rūšių aprašai gyvūnų, augalų ir grybų karalystėse išdėstyti sistematiškai tvarka, laikantis dažniausiai naudojamų klasifikacinių sistemų. Kiekviena taksonominė grupė (tipas, skyrius) pradedama aprašyti nuo Lietuvoje išnykusiomis laikomų rūšių, kurių aprašai pateikiami pagal tą pačią sistematinę tvarką.

Lietuviški ir lotyniški taksonų pavadinimai pagrindinėse sistematinėse grupėse šiek tiek pakeitus pateikiami: bestuburių gyvūnų – pagal R. Kazlauską (1984), P. Ivinskį (2004), S. Pileckį, V. Monevičių (1995, 1997) stuburinių gyvūnų – pagal J. Virbicką (2000), P. Kurlavičių (2003), S. Paltanavičių (2004), J. Prūsaitę (1988); augalų – pagal Z. Gudžinską (1999), I. Jukonienę (2003), J. E. Paton (1999); grybų – pagal A. Gričių, A. Matelį (1997), E. Kutorgą (2000), J. Mazelaitį (1976, 1982), V. Urboną (1997a, 1997b, 1999, 2001, 2005) ir *Index fungorum*; kerpių – pagal J. Motiejūnaitę (2002). Pavadinimų sinonimai nurodomi tik tais atvejais, jeigu taip rūšis buvo vadinama ankstesniame Lietuvos raudonosios knygos leidime (sąrašė).

Dėl nenusistovėjusios kai kurių sistematinų grupių taksonomijos ir nomenklatūros šiame leidinyje naudojami taksonų pavadinimai gali būti kitokie, nei yra pateikiami oficialiame Raudonosios knygos rūšių sąrašė.

Pateikiami aukštesnio rango taksonų, kuriems priklauso aprašoma rūšis, pavadinimai.

Statusas. Nurodomas pirmojo įrašymo į Lietuvos raudonąją knygą arba saugomų rūšių sąrašus laikas. Pateikiamos nuorodos į tarptautinių dokumentų sąrašus, jeigu taksonas yra įrašytas į Europos Sąjungos Buveinių direktyvą ar Paukščių direktyvą arba tarptautines konvencijas, kurias yra ratifikavusi Lietuva.

Paplitimas. Aprašomas bendras taksono paplitimas (arealas) ir paplitimo ypatumai Lietuvos teritorijoje (pagal administracinį suskirstymą arba geografinius vienetus).

Biologija ir ekologija. Labai trumpai apibūdinami būdingiausi bruožai: dauginimasis, veisimasis, gyvenimo formos, ekologinės formos, sudaromos bendrijos, užimamos augavietės ir buveinės. Individų morfologija paprastai aprašoma tuo atveju, jeigu jos ypatybės lemia individų populiacijų gausumą ar nykimą.

Populiacijų gausumas. Aptariami pagrindiniai šalies populiacijos kiekybiniai ir kokybiniai rodikliai bei tendencijos. Jeigu populiacijų nedaug, pateikiami konkrečių populiacijų būklės vertinimai.

Structure of the book

The descriptions of species from the animal, plant and fungi kingdoms included in the Red Data Book of Lithuania are systematically arranged according to commonly accepted scientific classification systems. Each taxonomic group (phyllum) starts with descriptions of species considered to be extinct in Lithuania, which are presented following the same systematic order.

*The Lithuanian and Latin names for taxa in the main systematic groups are presented as follows: invertebrates according to R. Kazlauskas (1984), P. Ivinskis (2004) and S. Pileckis, V. Monevičius (1995, 1997); vertebrates according to J. Virbickas (2000), P. Kurlavičius (2003), S. Paltanavičius (2004), J. Prūsaitė (1988); plants according to Z. Gudžinskas (1999), I. Jukonienė (2003), J. E. Paton (1999); fungi according to A. Gričius, A. Matelis (1997), E. Kutorga (2000), J. Mazelaitis (1976, 1982), V. Urbonas (1997a, 1997b, 1999, 2001, 2005) and *Index fungorum*; and lichen according to J. Motiejūnaitė (2002). Synonymous species names are only indicated if the species was identified by this name in earlier editions of the Red Data Book. Due to the taxonomy and nomenclature of certain systematic groups being out of date the taxa names used in this edition may be different to those used in the officially approved Red List.*

The higher-level taxonomical ranks, to which the species being described belongs, are presented.

Status. *The period when the species was first included in the Red Data Book of Lithuania or protected species lists is indicated. Links to international document annexes are also presented if the taxon is mentioned in the EU Habitats Directive or Birds Directive, or international conventions that Lithuania has ratified.*

Distribution. *The general distribution (range) and any special characteristics of the taxon's distribution within Lithuania is described (according to administrative divisions or geographical units).*

Biology and ecology. *There are short descriptions of the most characteristic features, such as reproduction, breeding, life forms, ecological forms, existing communities and habitats a species occupies. The morphology of individual species is mentioned if its features determine their population abundance or extinction.*

Population abundance. *The main quantitative and qualitative population indicators and trends are discussed. If there are only a few existing populations, evaluations of the condition of these populations are presented.*

Grėsmės ir apsauga. Apibendrinamos rūšies populiacijų būklės blogėjimo priežastys arba potencialios grėsmės. Nurodomos pagrindinės apsaugos priemonės, būtinos rūšių būklei arba konkrečių populiacijų būklei pagerinti.

Informacijos šaltiniai. Pateikiami pagrindiniai literatūros šaltiniai (duomenų sąvadai, apžvalginiai straipsniai), kuriais buvo remtasi rengiant aprašą ir sudarant paplitimo žemėlapi. Nurodomos oficialiai registruotos kolekcijos, kurių rinkiniai buvo naudojami tam pačiam reikalui (BILAS – Botanikos instituto herbariumas; WI – Vilniaus universiteto herbariumas; HSUD – Marijampolės gamtos tyrimų ir ekologinio švietimo stoties herbariumas; mokslo ir mokymo įstaigų zoologinės kolekcijos). Literatūra, kuri buvo naudojama bendrai rūšių charakteristikai, pateikiama kiekvienos karalystės aprašo pabaigoje.

Summary. Trumpa lietuviško teksto santrauka, paprastai tik paplitimo ir populiacijų būklės vertinimas.

Žemėlapis. Taksonų paplitimas pavaizduotas taškiniu būdu naudojant geografinių koordinačių girdelę, kurios kraštines sudaro 00°06' šiaurės platumos ir 00°10' rytų ilgumos, o kartografovimo žingsnis yra apie 10 km. Žemėlapiai techniškai parengti Botanikos institute. Duomenys pateikti ant Lietuvos geologijos tarnyboje prie Aplinkos ministerijos parengto Lietuvos reljefo modelio©.

Ženkliai:

○ duomenys iki 1992 m.

● 1992 m. ir vėlesni duomenys

× išnykęs (patvirtinta tyrimais)

///// ištisinio paplitimo teritorija

Ilustracijos. Spausdinamos originalios nuotraukos arba piešiniai.

Autorius. Pasirašo teksto ir žemėlapio duomenų autorius.

Threats and protection. Generalisations regarding the causes of the deterioration of population status or potential threats are made. The main conservation measures necessary for improving the status of the species as a whole, or specific populations, are mentioned.

Information sources. The main sources (statistical digests, articles) that were used to prepare the descriptions and distribution maps are presented. Officially registered collections that were referred to are indicated as well. (BILAS – the Institute of Botany herbarium; WI – Vilnius University's herbarium; HSUD – the Marijampolė Nature Research and Ecological Education Station's herbarium; and the zoological collections of various research and study institutions). The literature used to formulate general species characteristics is presented at the end of the descriptions of each kingdom.

Summary. A short summary of the Lithuanian text, usually only an evaluation of the distribution and status of the population.

Map. The distribution of taxa is depicted using geographical coordinates with margins of 00°06' north latitude and 00°10' east longitude, while the cartographical interval is 10 km. The maps have been technically prepared at the Institute of Botany. Data is presented on a relief model of Lithuania prepared by the Lithuanian Geological Survey under the Ministry of Environment©.

Legend:

○ data up to 1992

● data from 1992 and later data

× extinct (confirmed by research)

///// distribution area

Illustrations. Original photographs or drawings are included.

Author. Author of the text and map data.

Padėkos

Ši knyga yra daugelio Lietuvos organizacijų ir jos piliiečių sėkmingo bendradarbiavimo rezultatas.

Knygos rengėjai dėkoja gamtininkams, pateikusiems savo asmeninių tyrimų ar stebėjimų nepublikuotus duomenis, kurie suteikė informacijos apie nykstančių rūšių paplitimą, jų populiacijų gausą ar iškilusias grėsmes: Egidijui Adomaičiui, Audriui Aliukoniui, Ambrus András, Juliuui Augliui, Jadvygai Balvočiūtei, Miroslav Baranovskij, Dainiui Baronui, Gintarui Baubliui, Rimantui Butvilai, Krister Castren, Kęstučiui Čepėnui, Arūnui Čerkauskui, Valerij Dambrovskij, Loran Demongin, Vytautui Drūteikai, Juozui Dūdai, Svajūnui Gaiveniui, Gintarei Grašytei, Onutei Grigaitėi, Rimai Gulbinaitėi, Vytautui Inokaičiui, Renatui Jakaičiui, Laurai Janulaitienei, Vytautui Jonaičiui, Miglei Jurkuvieni, Sigitui Juzėnui, Mindaugui Kirstukui, Almantui Kulbiui, Petruui Kurlavičiui, Sauliui Lileikiui, Marijonui Mackevičiui, Tautgirdui Masiuliui, Romui Mečionui, Aleksandruui Meržijevskiui, Vladui Naruševičiui, Edmundui Naujikui, Dariui Norkūnui, Sigučiui Obelevičiui, Kęstučiui Obelevičiui, Henrikui Ostrauskui, Antanui Petraškai, Viktorui Pacevičiui, Sauliui Pakalniškiui, Povilui Paukštei, Arūnui Pranaičiui, Aidiui Saldaičiui, Jonui Sidaravičiui, Žydrūnui Sinkevičiui, Dariui Stončiui, Jos Stratford, Vaclovui Stukoniui, Vytautui Tamučiu, Tomui Tukačiauskui, Valentui Ramonui, Astai Uselienei, Aušrai Vaitauskaitėi, Vytautui Višinskui, Jūratei Zarankaitėi, Ramūnui Žydeliui.

Acknowledgements

This book is the result of successful cooperation of many Lithuanian organisations and the wider public.

The compilers of this book would like to thank the naturalists who contributed their unpublished personal research and monitoring data and provided information on the distribution of threatened species, their population abundance and threats to their survival: Egidijus Adomaitis, Audrius Aliukonis, Ambrus András, Julius Auglys, Jadvyga Balvočiūtė, Miroslav Baranovskij, Dainius Baronas, Gintaras Baublys, Rimantas Butvila, Krister Castren, Kęstutis Čepėnas, Arūnas Čerkauskas, Valerij Dambrovskij, Loran Demongin, Vytautas Drūteika, Juozas Dūda, Svajūnas Gaivenis, Gintarė Grašytė, Onutė Grigaitė, Rima Gulbinaitė, Vytautas Inokaitis, Renatas Jakaitis, Laura Janulaitienė, Vytautas Jonaitis, Miglė Jurkuvienė, Sigitas Juzėnas, Mindaugas Kirstukas, Almantas Kulbis, Petras Kurlavičius, Saulius Lileikis, Marijonas Mackevičius, Tautgirdas Masiulis, Romas Mečionis, Aleksandras Meržijevskis, Vladas Naruševičius, Edmundas Naujikas, Darius Norkūnas, Sigutis Obelevičius, Kęstutis Obelevičius, Henrikas Ostrauskas, Antanas Petraška, Viktoras Pacevičius, Saulius Pakalniškis, Povilas Paukštė, Arūnas Pranaitis, Aidis Saldaitis, Jonas Sidaravičius, Žydrūnas Sinkevičius, Darius Stončius, Jos Stratford, Vaclovas Stukonis, Vytautas Tamutis, Tomas Tukačiauskas, Valentas Ramonas, Asta Uselienė, Aušra Vaitauskaitė, Vytautas Višinskas, Jūratė Zarankaitė, Ramūnas Žydelis.

Lietuvos raudonosios knygos rūšių sąrašas*

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų, grybų rūšių ir bendrijų įstatymo (Žin., 1997, Nr. 108-2727; 2001, Nr. 110-3987) 5 straipsnio 1 punktu „Raudonosios knygos sąrašus mokslui ir visuomenės iniciatyva sudaro Raudonosios knygos komisija ir tvirtina Aplinkos ministerija“. Ši komisija rengia ir kasmet peržiūri Raudonosios knygos ir ypač saugomų rūšių sąrašus.

LR aplinkos ministro 2003 m. liepos 3 d. įsakymu Nr. 333 „Dėl Lietuvos raudonosios knygos komisijos sudarymo“ patvirtintą Lietuvos raudonosios knygos komisiją sudaro komisijos pirmininkas habil. dr. Mečislovas Žalakevičius – Vilniaus universiteto (VU) Ekologijos instituto direktorius, komisijos pirmininko pavaduotojas Laimutis Budrys – Aplinkos ministerijos (AM) Gamtos apsaugos departamento direktorius, komisijos sekretorius Jonas Augustauskas – AM Gamtos apsaugos departamento Biologinės įvairovės skyriaus vyr. specialistas bei komisijos nariai: dr. Povilas Ivinskis – VU Ekologijos instituto Entomologijos laboratorijos vadovas, dr. Rimvydas Juškaitis – VU Ekologijos instituto Žinduolių ekologijos laboratorijos vyr. mokslo darbuotojas, dr. Vytautas Kesminas – VU Ekologijos instituto Hidrobiontų ekologijos ir fiziologijos laboratorijos vadovas, dr. Jurga Motiejūnaitė – Botanikos instituto Mikologijos laboratorijos vadovė, prof. habil. dr. Jonas Remigijus Naujalis – VU Gamtos mokslų fakulteto Botanikos ir genetikos katedros vedėjas, Selemonas Paltanavičius – AM Gamtos apsaugos departamento Biologinės įvairovės skyriaus vedėjas, dr. Valerijus Rašomavičius – Botanikos instituto direktorius, Liutauras Raudonikis – VU Ekologijos instituto Paukščių ekologijos laboratorijos jaunesnysis mokslo darbuotojas.

GYVŪNAI

Žinduoliai

0 (Ex) kategorija

1. Europinė audinė – *Mustela lutreola* L.
2. Rudasis lokys – *Ursus arctos* L.
3. Ažuolinė miegapelė – *Eliomys quercinus* L.

1 (E) kategorija

1. Ilgasnukis ruonis – *Halichoerus grypus* Fabricius
2. Lūšis – *Lynx lynx* L.

2 (V) kategorija

1. Didžioji miegapelė – *Glis glis* L.
2. Kūdrinis pelėausis – *Myotis dasycneme* Boie
3. Europinis plačiaausis – *Barbastella barbastella* Schreber

3 (R) kategorija

1. Mažasis nakviša – *Nyctalus leisleri* Kuhl
2. Dvispalvis plikšnys – *Vespertilio murinus* L.
3. Branto pelėausis – *Myotis brandti* Eversman
4. Natererio pelėausis – *Myotis nattereri* Kuhl
5. Miškinė miegapelė – *Dryomys nitedula* Pallas
6. Baltasis kiškis – *Lepus timidus* L.

4 (I) kategorija

1. Šikšniuukas nykštukas – *Pipistrellus pipistrellus* Schreber
2. Rudasis ausylis – *Plecotus auritus* L.
3. Šiaurinis šikšnys – *Eptesicus nilsoni* Keyserling et Blasius
4. Beržinė sicista – *Sicista betulina* Pallas
5. Šermuonėlis – *Mustela erminea* L.

5 (Rs) kategorija

1. Vėlyvasis šikšnys – *Eptesicus serotinus* Schreber
2. Rudasis nakviša – *Nyctalus noctula* Schreber
3. Ūdra – *Lutra lutra* L.
4. Stumbras – *Bison bonasus* L.

Paukščiai

0 (Ex) kategorija

1. Gyvatėdis – *Circaetus gallicus* Gm
2. Žvyrė – *Lagopus lagopus* L.
3. Kuoduotasis vieversys – *Galerida cristata* L.

1 (E) kategorija

1. Juodakaklis naras – *Gavia arctica* L.

2. Raguotasis kragas – *Podiceps auritus* L.
3. Smailiauodegė antis – *Anas acuta* L.
4. Rudė – *Aythya nyroca* Gul.
5. Rudasis peslys – *Milvus milvus* L.
6. Didysis erelis rėksnys – *Aquila clanga* Pall.
7. Kilnasis erelis – *Aquila chrysaetos* L.
8. Startsakalis – *Falco columbarius* L.
9. Sakalas keleivis – *Falco peregrinus* Tunst.
10. Juodakrūtis bėgikas – *Calidris alpina* L.
11. Stulgys – *Gallinago media* Lath.
12. Didysis apuokas – *Bubo bubo* L.
13. Žalvarnis – *Coracias garrulus* L.

2 (V) kategorija

1. Juodasis gandras – *Ciconia nigra* L.
2. Urvinė antis – *Tadorna tadorna* L.
3. Pilkoji antis – *Anas strepera* L.
4. Sibirinė gaga – *Polysticta stelleri* Pall.
5. Juodasis peslys – *Milvus migrans* Bodd.
6. Pievinė lingė – *Circus pygargus* L.
7. Žuvininkas – *Pandion haliaetus* L.
8. Pelėsakalis – *Falco tinnunculus* L.
9. Kurtinys – *Tetrao urogalus* L.
10. Avocetė – *Recurvirostra avosetta* L.
11. Dirvinis sėjikas – *Pluvialis apricaria* L.
12. Gaidukas – *Philomachus pugnax* L.
13. Gričiukas – *Limosa limosa* L.
14. Didžioji kuolinga – *Numenius arquata* L.
15. Raudonkojis tulikas – *Tringa totanus* L.
16. Tikutis – *Tringa glareola* L.
17. Mažoji žuvėdra – *Sterna albifrons* Pall.
18. Balinė pelėda – *Asio flammeus* Pontopp.
19. Tripirštis genys – *Picoides tridactylus* L.
20. Meldinė nendrinukė – *Acrocephalus paludicola* Vieill.

3 (R) kategorija

1. Rudakaklis kragas – *Podiceps griseigena* Bodd
2. Juodakaklis kragas – *Podiceps nigricollis* C. L.Brehm
3. Didysis baublys – *Botaurus stellaris* L.
4. Gulbė giesmininkė – *Cygnus cygnus* L.
5. Šaukštasnapė antis – *Anas clypeata* L.

* Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. spalio 13 d. įsakymas Nr. 504 „Dėl Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr. 100-4506; 2005, Nr. 76-2784; 2007, Nr. 36-1331, Nr. 53-2056).

6. Vapsvaėdis – *Pernis apivorus* L.
7. Jūrinis erelis – *Haliaetus albicilla* L.
8. Vištvanagis – *Accipiter gentilis* L.
9. Mažasis erelis rėksnys – *Aquila pomarina* C. L. Brehm
10. Sketsakalis – *Falco subbuteo* L.
11. Tetervinas – *Tetrao tetrix* L.
12. Putpelė – *Coturnix coturnix* L.
13. Švygžda – *Porzana porzana* L.
14. Plovinė vištelė – *Porzana parva* Scop.
15. Jūršarkė – *Haematopus ostralegus* L.
16. Jūrinis kirlikas – *Charadrius hiaticula* L.
17. Mažasis kiras – *Larus minutus* Pall.
18. Baltaskruostė žuvėdra – *Chlidonias hybridus* Pallas
19. Juodoji žuvėdra – *Chlidonias niger* L.
20. Uldukas – *Columba oenas* L.
21. Žvirblinė pelėda – *Glaucidium passerinum* L.
22. Uralinė pelėda – *Srix uralensis* Pall.
23. Lututė – *Aegolius funereus* L.
24. Tulžys – *Alcedo atthis* L.
25. Kukutis – *Upupa epops* L.
26. Pilkioji meleta – *Picus canus* Gmel.
27. Žalioji meleta – *Picus viridis* L.
28. Baltnugaris genys – *Dendrocopos leucotos* Bechst.
29. Dirvoninis kalviukas – *Anthus campestris* L.
30. Geltongalvė kielė – *Motacilla citreola* Pall.
31. Ūsuotoji zylė – *Panurus biarmicus* L.

4 (I) kategorija

1. Mažasis baublys – *Ixobrychus minutus* L.
2. Didysis baltasis garnys – *Egretta alba* L.
3. Vidutinis dančiasnapis – *Mergus serrator* L.
4. Liepsnotoji pelėda – *Tyto alba* Scop.
5. Pelėdikė – *Athene noctua* Scop.
6. Mėlyngurklė – *Luscinia svecica* L.
7. Sodinė starta – *Emberiza hortulana* L.
8. Pilkioji starta – *Miliaria calandra* L.

5 (Rs) kategorija

1. Pilkioji žąsis – *Anser anser* L.
2. Didysis dančiasnapis – *Mergus merganser* L.
3. Griežlė – *Crex crex* L.
4. Pilkioji gervė – *Grus grus* L.
5. Plėšrioji medšarkė – *Lanius excubitor* L.

Ropliai

1 (E) kategorija

1. Balinis vėžlys – *Emys orbicularis* L.
2. Lygiažvynys žaltys – *Coronella austriaca* L.

Varliagyviai

3 (R) kategorija

1. Europinė medvarlė – *Hyla arborea* L.

4 (I) kategorija

1. Skiauterėtasis tritonas – *Triturus cristatus* Laur.
2. Žalioji rupūžė – *Bufo viridis* Laur.

5 (Rs) kategorija

1. Raudonpilvė kūmutė – *Bombina bombina* L.
2. Nendrinė rupūžė – *Bufo calamita* Laur.

Žuvis

0 (Ex) kategorija

1. Sturys – *Acipenser sturio* L.
2. Sparis – *Abramis ballerus* L.

1 (E) kategorija

1. Jūrinė nėgė – *Petromyzon marinus* L.

3 (R) kategorija

1. Skersnukis – *Chondrostoma nasus* L.

4 (I) kategorija

1. Ežerinis sykas – *Coregonus lavaretus holsatus* Thienemann

2. Vijūnas – *Misgurnus fossilis* L.
3. Ežerinė rainė *Phoxinus phoxinus* (Pallas)

5 (Rs) kategorija

1. Lašiša – *Salmo salar* L.

Moliuskai

1 (E) kategorija

1. Didysis arionas – *Arion ater* L.

3 (R) kategorija

1. Mažoji suktenė – *Vertigo angustior* Jeff.
2. Keturdantė suktenė – *Vertigo geyeri* Lindh.
3. Pūstoji suktenė – *Vertigo moulinsiana* Dupuy
4. Ovalioji geldutė – *Unio crassus* Rtz.

Vorai

3 (R) kategorija

1. Didysis plūdvoris – *Dolomedes plantarius* Cl.
2. Raudonasis eresas – *Eresus cinnaberinus* Oliv.

Vabzdžiai

0 (Ex) kategorija

1. Didysis puikiažygis – *Calosoma sycophanta* L.
2. Elniavabalis – *Lucanus cervus* L.
3. Didysis ažuolinis ūsuotis – *Cerambyx cerdo* L.
4. Pavasarinis margūnas – *Hamemaris lucina* L.
5. Pilkasis baltasprindis – *Lithostegia griseata* D. & S.
6. Taškuotoji kerpytė – *Setina roscida* D. & S.
7. Rudajuostė meškutė – *Arctia festiva* Hfn.
8. Baltamargė meškutė – *Arctia villica* L.
9. Mėlynoji bitė – *Xylocopa valga* Gerst.

1 (E) kategorija

1. Šiaurinis auksinukas – *Lycena helle* D. & S.
2. Gencijoninis melsvys – *Maculineaalcon* D. & S.
3. Pietinis satyras – *Hipparchia statilinus* Hfn.
4. Raukšlėtoji smėliabitė – *Andrena rugulosa* Stoeckhert.

2 (V) kategorija

1. Johansono strėliukė – *Coenagrion johanssoni* Wallengren
2. Šiaurinis laumžirgis – *Aeshna crenata* Hagen
3. Geltonkojis žirgelis – *Gomphus flavipes* Charp.
4. Grakštusis puošniažygis – *Carabus intricatus* L.
5. Niūriaspalvis auksavabalis – *Osmoderma eremita* Scop.
6. Marmurinis auksavabalis – *Liocola marmorata* F.
7. Purpurinis plokščiaavabalis – *Cucujus cinnaberinus* Scop.
8. Pušinis plokščiaavabalis – *Cucujus haematodes* Erich.
9. Ūsuotis dailidė – *Ergates faber* L.
10. Esparcetininis marguolis – *Zygaena loti* D. & S.
11. Taškuotasis melsvys – *Maculinea arion* L.
12. Šiaurinis perlinukas – *Boloria frigga* Thnbg.
13. Stepinis perlinukas – *Brenthis hecate* D. & S.
14. Sieninė gaurabitė – *Anthophora plagiata* Ill.

3 (R) kategorija

1. Mažoji nehalenija – *Nehalennia speciosa* Charp.
2. Žalioji laumžirgis – *Aeshna viridis* Eversm.
3. Geltonžiedis kordulegastras – *Cordulegaster boltonii* Don.
4. Baltakaktė skėtė – *Leucorrhinia albifrons* Burm.
5. Grakščioji skėtė – *Leucorrhinia caudalis* Charp.
6. Kopinis skėriukas – *Sphingonotus caeruleus* L.
7. Bėspamis skėriukas – *Podisma pedestris* L.
8. Kalninė cikada – *Cicadetta montana* Scop.
9. Pajūrio šoklys – *Cicindela maritima* Dej.
10. Žiaurusis puikiažygis – *Calosoma inquisitor* L.
11. Didysis puošniažygis – *Carabus coriaceus* L.
12. Žalvarinis puošniažygis – *Carabus nitens* L.
13. Palinis žvitražygis – *Agonum ericeti* Panz.
14. Keturtaškis maitvabalis – *Dendroxena quadripunctata* L.
15. Šiaurinis elniavabalis – *Ceruchus chrysomelinus* Hoch.
16. Margasis grambuolys – *Polyphylla fullo* L.

17. Aštuoniataškis auksavabalis – *Gnorimus variabilis* L.
  18. Raudonasis pievasprakis – *Anostirus purpureus* Poda
  19. Didysis skydvabalis – *Peltis grossa* L.
  20. Šneiderio kirmvabalis – *Boros schneideri* Panz.
  21. Pjūklausis kelmagraužis – *Prionus coriarius* L.
  22. Pietinis marguolis – *Zygaena angelicae* Och.
  23. Raudonžiedis marguolis – *Zygaena ephialtes* L.
  24. Ažuolinis stiklasparnis – *Synanthedon conopiformis* Esp.
  25. Juodalksninis stiklasparnis – *Synanthedon mesiaeformis* H. – S.
  26. Vapsvinis stiklasparnis – *Synanthedon vespiformis* L.
  27. Juodoji hesperija – *Erynnis tages* L.
  28. Smiltyninė hesperija – *Pyrgus serratalae* Ramb.
  29. Rudmargė hesperija – *Carterocephalus palaemon* Pall.
  30. Juodasis apolonas – *Parnassius mnemosyne* L.
  31. Didysis auksinukas – *Lycaena dispar* Hw.
  32. Žalsvasis melsvys – *Glaucopsyche alexis* Poda
  33. Kraujalakinis melsvys – *Maculinea teleius* Bergstr.
  34. Smiltyninis melsvys – *Polyommatus dorylas* D. & S.
  35. Pietinis perlinukas – *Brenthis daphne* D. & S.
  36. Auksuotoji šaškytė – *Euphydryas aurinia* Rtt.
  37. Baltamargė šaškytė – *Euphydryas maturna* L.
  38. Mažoji šaškytė – *Melitaea aurelia* Nick.
  39. Tamsioji šaškytė – *Melitaea diamina* Lang.
  40. Pievinis satyriukas – *Coenonympha tullia* Müll.
  41. Pelkinis satyras – *Oeneis jutta* Hbn.
  42. Juodamargis pelkinukas – *Macaria carbonaria* Cl.
  43. Gelsvasis pelkiasprindis – *Aspitates gilvaria* D. & S.
  44. Estinė cidarija – *Epirrhoe tartuensis* Moels
  45. Baltajuostis juodsprindis – *Baptria tibiale* Esp.
  46. Vingirinis sprindytis – *Eupithecia thalictrata* Püng.
  47. Pajūrinė kukulija – *Cucullia balsamitae* Bsd.
  48. Dvinulis pelėdgalvis – *Dicycla oo* L.
  49. Pajūrinis stiebinukas – *Mesoligia literosa* Hw.
  50. Pajūrinis dirvinukas – *Agrotis ripae* Hb.
  51. Geltonmargė meškutė – *Hyphoraia aulica* L.
  52. Ilgažandis bembiksas – *Bembix rostrata* L.
  53. Gauruotoji skoliija – *Scolia hirta* Schrank
  54. Kopinė smiltvapsvė – *Podalonia luffii* Saund.
  55. Baltijos šilkabitė – *Colletes caspicus* Morawitz
  56. Ilganosė smėliabitė – *Andrena nasuta* Giraud
  57. Katilėlinė smėliabitė – *Andrena curvungula* Thomson
  58. Šverino smėliabitė – *Andrena suerinensis* Friese
  59. Stepinė gauruotakojė bitė – *Dasygaster argentata* Panz.
  60. Tamsiažalė vagabitė – *Lasioglossum prasinum* Smith
  61. Tetralonija – *Tetralonia malvae* Rossi
  62. Stepinė kamanė – *Bombus pomorum* Panz.
  63. Didžiaakė kamanė – *Bombus confusus* Schenck
- 4 (I) kategorija**
1. Rudasparnė efemerėlė – *Eurylophella karelica* Tiens.
  2. Kapnopsis – *Capnopsis schilleri* Rostock
  3. Reliktinis lašalas – *Neophemera maxima* Joly
  4. Mažoji išnura – *Ischnura pumilio* Charp.
  5. Mažasis karališkasis laumžirgis – *Anax parthenope* Selys
  6. Pleištinė skėtė – *Ophiogomphus cecilia* Fourc.
  7. Šarvuotoji skėtė – *Leucorhina pectoralis* Charp.
  8. Rudajuostė skėtė – *Sympetrum pedemontanum* Allioni
  9. Smėlinė auslinda – *Labidura riparia* Pall.
  10. Plačioji dusia – *Dytiscus latissimus* L.
  11. Dvijuostė nendradusė – *Graphoderus bilineatus* De Geer
  12. Išdaginis blizgiavabalis – *Melanophila acuminata* De Geer
  13. Liepinis blizgiavabalis – *Ovalisia rutilans* F.
  14. Didysis sprakis – *Stenagostus rufus* De Geer
  15. Ažuolinis skaptukas – *Xestobium rufovillosum* De Geer
  16. Pūzrinis skydvabalis – *Ostoma ferruginea* L.
  17. Kelminis juodvabalis – *Uloma culinaris* L.
  18. Didysis trumpasparnis medkirtis – *Necydalis major* L.
  19. Puošnusis skydinukas – *Cassida margaritacea* Schall
  20. Kalninė apsiuva – *Philopotamus montanus* Don.
  21. Mėlynsparnė apsiuva – *Sembris phalaenoides* L.
  22. Nakvišinis sfinksas – *Proserpinus proserpina* Pall.
  23. Machaonas – *Papilio machaon* L.
  24. Baltajuostis melsvys – *Aricia eumedon* Esp.
  25. Stepinis melsvys – *Polyommatus coridon* Poda
  26. Akiuotasis satyras – *Lopinga achine* Scop.
  27. Rudaakis satyriukas – *Coenonympha hero* L.
  28. Spalvotasis pelkiasprindis – *Chariaspilates formosaria* Eversm.
  29. Smilčiasprindis – *Phibalapteryx virgata* Hfn.
  30. Pušinis keliaujantis kuoduotis – *Thaumethopoea pini-vora* Tr.
  31. Pilkažalis žvilgūnas – *Diachrysia zosimi* Hb.
  32. Retasis ratuotasis pelėdgalvis – *Ipinorpha contusa* Frr.
  33. Raudonsparnė meškutė – *Tyria jacobaeae* L.
- Vėžiagyviai**
- 0 (Ex) kategorija**
1. Pontoporėja – *Monoporeia affinis* Lindstrom
- 2 (V) kategorija**
1. Vasarinis skydvėžis – *Triops cancriformis* L.
  2. Reliktinė mizidė – *Mysis relicta* Loven.
- 4 (I) kategorija**
1. Keturspyglė šoniplauka – *Pallasiola quadrispinosa* (G. O. Sars)
- Dėlės**
- 5 (Rs) kategorija**
1. Medicininė dėlė – *Hirudo medicinalis* L.
- AUGALAI**
- Pataisūnai**
- 1 (E) kategorija**
1. Ežerinė slepišerė – *Isoetes lacustris* L.
- 2 (V) kategorija**
1. Patvankinis pataisiukas – *Lycopodiella inundata* (L.) Holub
- 5 (Rs) kategorija**
1. Statusis atgiris – *Huperzia selago* (L.) Bernh. ex Schrank et Martius
- Asiūklūnai**
- 3 (R) kategorija**
1. Didysis asiūklis – *Equisetum telmateia* Ehrh.
- Šertvūnai**
- 1 (E) kategorija**
1. Šerinė kalnarūtė – *Asplenium trichomanes* L.
  2. Miškinis spyglainis – *Polystichum aculeatum* (L.) Roth.
  3. Šakotasis varpenis – *Botrychium matricariifolium* A. Br. ex Koch.
  4. Mažasis varpenis – *Botrychium simplex* E. Hitch.
  5. Virgininis varpenis – *Botrychium virginianum* (L.) Sw.
- 3 (R) kategorija**
1. Daugiaskiltis varpenis – *Botrychium multifidum* (G. G. Gmel.) Rupr.
- 4 (I) kategorija**
1. Mūrinė kalnarūtė – *Asplenium ruta-muraria* L.
  2. Žalioji kalnarūtė – *Asplenium viride* L.
- Pušūnai**
- 0 (Ex) kategorija**
1. Europinis kukmedis – *Taxus baccata* L.

Magnolijūnai (Žiediniai augalai)

0 (Ex) kategorija

1. Dirvinė nariuotė – *Polycnemum arvense* L.
2. Gulsčioji jonažolė – *Hypericum humifusum* L.
3. Šiaurinė katuogė – *Rubus arcticus* L.
4. Dirvinė mažuolė – *Aphanes arvensis* L.
5. Plūduriuojantysis agaras – *Trapa natans* L.
6. Volfgango putokšlė – *Polygala wolfgangiana* Besser ex Ledeb.
7. Kaufmano glindė – *Pedicularis kauffmannii* Pinzger
8. Širdžialapė kaldezija – *Caldesia parnassifolia* (L.) Parl.
9. Tankialapė grenlandija – *Groenlandia densa* (L.) Fourr.
10. Lobelio čemerys – *Veratrum lobelianum* Bernh.
11. Pelkinis kardelis – *Gladiolus palustris* Gaudin
12. Gelsvasis saidrenis – *Pycnus flavescens* (L.) P. Beauv. ex Rchb.

1 (E) kategorija

1. Trilapė bligna – *Isopyrum thalictroides* L.
2. Gauruotasis gvazdikas – *Dianthus armeria* L.
3. Puošnūsias gvazdikas – *Dianthus superbus* L.
4. Beržas keružis – *Betula nana* L.
5. Tyrulinė erika – *Erica tetralix* L.
6. Pajūrinė pienzažolė – *Glaux maritima* L.
7. Griovinė našlaitė – *Viola persicifolia* Schreb.
8. Gulsčiasis karklas – *Salix repens* L.
9. Pūslėtoji aldrūnė – *Aldrovanda vesiculosa* L.
10. Mažalapė saulašarė – *Drosera intermedia* Hayne
11. Pražangiažiedė plunksnalapė – *Myriophyllum alterniflorum* DC.
12. Pelkinė raistenė – *Hydrocotyle vulgaris* L.
13. Pajūrinė zunda – *Eryngium maritimum* L.
14. Gebenė lipikė – *Hedera helix* L.
15. Pelkinis ratenas – *Succisella inflexa* (Kluk) Beck
16. Trižiedis lipikas – *Galium triflorum* Michx.
17. Siauralapis gencijonas – *Gentiana pneumonanthe* L.
18. Pelkinė gencijonėlė – *Gentianella uliginosa* (Willd.) Börner
19. Pajūrinė širdažolė – *Centaureum littorale* (Turner ex Sm.) Gillmour
20. Vandeninė plamuonė – *Nymphoides peltata* (S. G. Gmel.) Kuntze
21. Karališkoji glindė – *Pedicularis sceptrum-carolinum* L.
22. Miškinė glindė – *Pedicularis sylvatica* L.
23. Vaistinė raitinytė – *Gratiola officinalis* L.
24. Raudonžiedis berutis – *Teucrium scordium* L.
25. Melisalapė medumėlė – *Melittis melissophyllum* L.
26. Miškinė žiomenė – *Dracocephalum ruyschiana* L.
27. Ežerinė lobelija – *Lobelia dortmanna* L.
28. Trispalvis astras – *Aster tripolium* L.
29. Gelsvasis pūkelis – *Gnaphalium luteoalbum* L.
30. Paprastoji muskrėslė – *Pulicaria vulgaris* Gaertn.
31. Lankstusis plukenis – *Najas flexilis* (Willd.) Rostk. et W. L. E. Schmidt
32. Mažasis plukenis – *Najas minor* All.
33. Siūlinė plūdė – *Potamogeton trichoides* Cham. et Schldt.
34. Taurinė pudmė – *Tofieldia calyculata* (L.) Wahlenb.
35. Belapė antbarzdė – *Epipogium aphyllum* Sw.
36. Kardalapis garbenis – *Cephalanthera longifolia* (L.) Fritsch
37. Raudonasis garbenis – *Cephalanthera rubra* (L.) Rich.
38. Plačialapė gegūnė – *Dactylorhiza majalis* (Rchb.) P. F. Hunt et Summerh.
39. Raiboji gegūnė – *Dactylorhiza cruenta* (O. F. Müll.) Soó
40. Smulkiažiedė gegužraibė – *Orchis ustulata* L.
41. Vienagumbis medauninkas – *Herminium monorchis* (L.) R. Br.

42. Musinis ofris – *Ophrys insectifera* L.
43. Kvapusis plauretis – *Gymnadenia odoratissima* (L.) Rich.
44. Miškinė plikaplaiskė – *Neottianthe cucullata* (L.) Schltr.
45. Druskinis vikšris – *Juncus gerardii* Loisel.
46. Pelkinis vikšris – *Juncus stygius* L.
47. Liekninė viksva – *Carex davalliana* Sm.
48. Raistinė viksva – *Carex magellanica* Lam.
49. Rusvasis vikšrenis – *Schoenus ferrugineus* L.
50. Stačioji dirsuolė – *Bromopsis erecta* (Huds.) Fourr.
51. Europinis miežvienis – *Hordelymus europaeus* (L.) Harz

2 (V) kategorija

1. Vėjalandė šilagėlė – *Pulsatilla patens* (L.) Mill.
2. Rėpliojantysis vėdrynas – *Ranunculus reptans* L.
3. Tuščiaviduris rūtenis – *Corydalis cava* (L.) Schweigg. et Körte
4. Smiltyninis gvazdikas – *Dianthus arenarius* L.
5. Žalsvoji naktižiedė – *Silene chlorantha* (Willd.) Ehrh.
6. Dirvinė raugė – *Agrostemma githago* L.
7. Siauralapė smiltė – *Arenaria saxatilis* L.
8. Smiltyninė druskė – *Salsola kali* L.
9. Liekninis beržas – *Betula humilis* Schrank
10. Mažoji šimtūnė – *Centunculus minimus* L.
11. Raktažolė pelenėlė – *Primula farinosa* L.
12. Laplandinis karklas – *Salix lapponum* L.
13. Smiltyninis laibenis – *Alyssum gmelinii* Jord.
14. Pelkinė uolaskėlė – *Saxifraga hirculus* L.
15. Dygioji slyva – *Prunus spinosa* L.
16. Smulkioji seradėlė – *Ornithopus perpusillus* L.
17. Plikažiedis linlapis – *Thesium ebracteatum* Hayne
18. Melsvasis linlapis – *Thesium linophyllum* L.
19. Kalninis auksveitis – *Seseli annuum* L.
20. Melsvasis gencijonas – *Gentiana cruciata* L.
21. Pievinė gencijonėlė – *Gentianella amarella* (L.) Börner
22. Mėlynasis palemonas – *Polemonium caeruleum* L.
23. Baltijinė linažolė – *Linaria loeselii* Schweigg.
24. Didžioji džioveklė – *Orobancha elatior* Sutton
25. Paprastoji tuklė – *Pinguicula vulgaris* L.
26. Didžiažiedė juodgalvė – *Prunella grandiflora* (L.) Scholler
27. Iečialapė kalpokė – *Scutellaria hastifolia* L.
28. Stačioji vaisgina – *Ajuga pyramidalis* L.
29. Boloninis katilėlis – *Campanula bononiensis* L.
30. Įvairialapė usnis – *Cirsium heterophyllum* (L.) Hill
31. Kalninė arnika – *Arnica montana* L.
32. Juodgalvė bajorė – *Centaurea phrygia* L.
33. Driskioji kiaulpienė – *Taraxacum lacistophyllum* (Dahlst.) Raunk.
34. Švedinė kiaulpienė – *Taraxacum suecicum* G. E. Haglund
35. Menturlapė ežerutė – *Hydrilla verticillata* (L. f.) Royle
36. Pajūrinė narytžolė – *Triglochin maritimum* L.
37. Didysis plukenis – *Najas marina* L.
38. Paprastasis kardelis – *Gladiolus imbricatus* L.
39. Sibirinis vilkdalgis – *Iris sibirica* L.
40. Dirvinis česnakas – *Allium vineale* L.
41. Širdinė dviguonė – *Listera cordata* (L.) R. Br.
42. Vienalapis gedutis – *Malaxis monophyllos* (L.) Sw.
43. Dėmėtoji gegūnė – *Dactylorhiza maculata* (L.) Soó
44. Siauralapė gegūnė – *Dactylorhiza traunsteineri* (Saut.) Soó
45. Mažoji gegužraibė – *Orchis morio* L.
46. Šalmuotoji gegužraibė – *Orchis militaris* L.
47. Vyriškoji gegužraibė – *Orchis mascula* (L.) L.
48. Nariuotoji ilgalūpė – *Corallorhiza trifida* Ch.
49. Plačialapė klumpaitė – *Cypripedium calceolus* L.
50. Pelkinė laksva – *Hammarbya paludosa* (L.) Kuntze
51. Žalioji plateivė – *Coeloglossum viride* (L.) Hartm.
52. Pievinis plauretis – *Gymnadenia conopsea* (L.) R. Br.

53. Dvilapis purvuolis – *Liparis loeselii* (L.) Rich.
54. Tamsialapis skiautalūpis – *Epipactis atrorubens* (Hoffm.) Besser
55. Kupstinė kūlingė – *Trichophorum cespitosum* (L.) C. Hartm.
56. Šakotoji ratainytė – *Cladium mariscus* (L.) Pohl
57. Rusvoji saidra – *Rhynchospora fusca* (L.) W. T. Aiton
58. Lieknasis švylys – *Eriophorum gracile* W. D. J. Koch ex Roth
59. Gauruotoji viksva – *Carex tomentosa* L.
60. Miškinė dirsuolė – *Bromopsis benekenii* (Lange) Holub
61. Melsvasis mėlitas – *Sesleria caerulea* (L.) Ard.
62. Lietuvinė monažolė – *Glyceria lithuanica* (Gorski) Gorski
63. Sibirinė visgė – *Trisetum sibiricum* Rupr.
- 3 (R) kategorija**
1. Mažažiedė lūgnė – *Nuphar pumilum* (Timm) DC.
  2. Gležnalapė nertis – *Ceratophyllum submersum* L.
  3. Tarpinis rūtenis – *Corydalis intermedia* (L.) Méral
  4. Smulkiažiedė glažutė – *Cerastium brachypetalum* N. H. F. Desp. ex Pers.
  5. Borbašo gvazdikas – *Dianthus borbasii* Vandas
  6. Bekotis ažuolas – *Quercus petraea* L. ex Liebl.
  7. Pajūrinis sotvaras – *Myrica gale* L.
  8. Kalninė jonažolė – *Hypericum montanum* L.
  9. Plaukuotoji jonažolė – *Hypericum hirsutum* L.
  10. Mėlyniapolis karklas – *Salix myrtilloides* L.
  11. Lankščioji kartenė – *Cardamine flexuosa* With.
  12. Svogūninė kartenė – *Cardamine bulbifera* (L.) Crantz
  13. Paprastasis rėžiukas – *Nasturtium officinale* W. T. Aiton
  14. Kvapioji dirvuolė – *Agrimonia procera* Wallr.
  15. Ilgagalvis dobilas – *Trifolium rubens* L.
  16. Penkialapis dobilas – *Trifolium lupinaster* L.
  17. Geltonžiedis pelėžirmis – *Lathyrus laevigatus* (Waldst. et Kit.) Gren.
  18. Žirnialapis pelėžirmis – *Lathyrus pisiformis* L.
  19. Krūmelinis vikis – *Vicia dumetorum* L.
  20. Pavasarinis vikis – *Vicia lathyroides* L.
  21. Žirnialapis vikis – *Vicia pisiformis* L.
  22. Lininė žarotūnė – *Radiola linoides* Roth
  23. Blizgantysis snaputis – *Geranium lucidum* L.
  24. Didžioji astrantija – *Astrantia major* L.
  25. Prūsinis begalis – *Laserpitium prutenicum* L.
  26. Pelkinė guostė – *Cnidium dubium* (Schkuhr) Thell.
  27. Plaukuotasis gurgždis – *Chaerophyllum hirsutum* L.
  28. Totorinė maludė – *Conioselinum tataricum* Hoffm.
  29. Balandinė žvaigždūnė – *Scabiosa columbaria* L.
  30. Pavasarinė kimbara – *Cruciata glabra* (L.) Ehrend.
  31. Plačialapis lipikas – *Galium rubioides* L.
  32. Dirvinė šerardija – *Sherardia arvensis* L.
  33. Daugiametis patvenis – *Swertia perennis* L.
  34. Vaistinis kietagrūdis – *Lithospermum officinale* L.
  35. Siauralapė plautė – *Pulmonaria angustifolia* L.
  36. Blizgančioji veronika – *Veronica polita* Fr.
  37. Gebenlapė veronika – *Veronica hederifolia* L.
  38. Blyškioji džioveklė – *Orobancha reticulata* Wallr.
  39. Stačioji notra – *Stachys recta* L.
  40. Pievinis šalavijas – *Salvia pratensis* L.
  41. Rudeninė praujenė – *Callitriche hermaphroditica* L.
  42. Šiurkštusis katilėlis – *Campanula cervicaria* L.
  43. Gauruotoji žilė – *Senecio congestus* (R. Br.) DC.
  44. Šiurkščioji kudlė – *Pilosella echinoides* (Lumn.) F. W. Schultz et Sch. Bip.
  45. Gorskio pūtelis – *Tragopogon gorskianus* Rchb. f.
  46. Lancetinis dumbliailaiškis – *Alisma lanceolatum* With.
  47. Siauralapis dumbliailaiškis – *Alisma gramineum* Lej.
  48. Meinshauzeno plūdė – *Potamogeton × meinshauzenii* Juz.
  50. Pelkinė vandensargė – *Zannichellia palustris* L.
  51. Pievinė vištapienė – *Gagea pratensis* (Pers.) Dumort.
  52. Kampuotasis česnakas – *Allium angulosum* L.
  53. Porinis česnakas – *Allium scorodoprasum* L.
  54. Gelsvoji gegūnė – *Dactylorhiza ochroleuca* (Wüstnei ex Boll) Holub
  55. Galvinis vikšris – *Juncus capitatus* Weigel
  56. Pajūrinis liūnmeldis – *Bolboschoenus maritimus* (L.) Palla
  57. Šerinis meldelis – *Isolepis setacea* (L.) R. Br.
  58. Liūninė viksva – *Carex heleonastes* Ehrh.
  59. Pievinė viksva – *Carex buxbaumii* Wahlenb.
  60. Protarpinė viksva – *Carex distans* L.
  61. Vakarinė viksva – *Carex pseudobrizoides* Clavaud
  62. Palaipinė viksva – *Carex rhizina* Blytt ex Lindblom
  63. Miškinis eraičinas – *Festuca altissima* All.
  64. Delavinio kelerija – *Koeleria delavignei* Czern. ex Domin
  65. Eraičininė nendrūnė – *Scolochloa festucacea* (Willd.) Link
  66. Pievinė poavižė – *Helictotrichon pratense* (L.) Besser
  67. Ankstyvoji smilgenė – *Aira praecox* L.
- 4 (I) kategorija**
1. Paprastoji vandens lelija – *Nymphaea alba* L.
  2. Šaltininė menuva – *Montia fontana* L.
  3. Miškinė glažutė – *Cerastium sylvaticum* Waldst. et Kit.
  4. Lietuvinė naktižiedė – *Silene lithuanica* Zapał.
  5. Riestasėklė vandenė – *Elatine hydropiper* L.
  6. Laiboji vyrskydė – *Androsace filiformis* Retz.
  7. Miškinė mėta – *Mentha longifolia* (L.) Huds.
  8. Aukštoji našlaitė – *Viola elatior* Fr.
  9. Liūninė našlaitė – *Viola uliginosa* Besser
  10. Smailialapė plūdė – *Potamogeton acutifolius* Link
  11. Aukštoji gegūnė – *Dactylorhiza fuchsii* (Druce) Soó
  12. Žalsvažiedė blandis – *Platanthera chlorantha* (Custer) Rchb.
  13. Ežinė viksva – *Carex muricata* L.
  14. Laibastiebė viksva – *Carex ligerica* J. Gay
  15. Paprastoji bekmanija – *Beckmannia eruciformis* (L.) Host
  16. Smėlyninis eraičinas – *Festuca psammophila* (Hack. ex Čelak.) Fritsch
  17. Miškinė monažolė – *Glyceria nemoralis* (R. Uechtr.) R. Uechtr. et Körn.
  18. Juosvavarpis pašiaušėlis – *Alopecurus arundinaceus* Poir.
  19. Miškinė šunažolė – *Dactylis polygama* Horv.
- 5 (Rs) kategorija**
1. Daugiametė blizgė – *Lunaria rediviva* L.
  2. Pelkinė šindra – *Peplis portula* L.
  3. Plačialapis begalis – *Laserpitium latifolium* L.
  4. Miškinė varnalėša – *Arctium nemorosum* Lej.
  5. Meškinis česnakas – *Allium ursinum* L.
  6. Baltijinė gegūnė – *Dactylorhiza longifolia* (Neuman) Aver.
  7. Raudonoji gegūnė – *Dactylorhiza incarnata* (L.) Soó
  8. Rudoji viksvuolė – *Cyperus fuscus* L.
  9. Retažiedė miglė – *Poa remota* Forselles
- Dumbliai**
- Raudondumbliai**
- 1 (E) kategorija**
1. Purpurinė bangija – *Bangia atropurpurea* (Roth) C. Agardh
- Rudadumbliai**
- 4 (I) kategorija**
1. Pūslėtasis guveinis – *Fucus vesiculosus* L.
- Maurabragūnai**
- 1 (E) kategorija**
1. Šiurpinis žvakidumbliis – *Lychnothamnus barbatus* (Meyen) Leonh.

2. Atžalinis dumblabragis – *Tolypella prolifera* (A. Braun) Leonh.

2 (V) kategorija

1. Smailiaviršūnis menturdumblis – *Nitella mucronata* (A. Braun) Miq.

3 (R) kategorija

1. Pilkšvasis maurabragis – *Chara canescens* Desv. et Loisel.
2. Baltijinis maurabragis – *Chara baltica* (Fr.) Wahlst.
3. Lizdiškasis dumblabragis – *Tolypella nidifica* (O. Müll.) Leonh.
4. Blizgantysis menturdumblis – *Nitella syncarpa* (Thuill.) Chevall.

4 (I) kategorija

1. Šluotelinis maurabragis – *Chara baueri* A. Braun
2. Lieknasis menturdumblis – *Nitella gracilis* (Sm.) C. Agardh
3. Kurklinis menturdumblis – *Nitella confervacea* (Bréb.) A. Braun

Samanos

0 (Ex) kategorija

1. Tiesialapė bartramija – *Bartramia ithyphylla* Brid.

1 (E) kategorija

1. Rutės duoja – *Leiocolea rutheana* (Limpr.) Müll. Frib.
2. Tįsioji frulanija – *Frullania tamarisci* (L.) Dumort.
3. Lajelio žvynuotė – *Pallavicinia lyellii* (Hook.) Carruth.
4. Belapis sėmainis – *Buxbaumia viridis* (Moug. ex Lam. et DC) Brid. ex Moug. Et Nestl
5. Arnoldo skeltadantė – *Fissidens arnoldii* Ruthe
6. Raukšlėtoji dvyndantė – *Dicranum drummondii* Müll. Hal.
7. Žalioji dvyndantė – *Dicranum viride* (Sull. et Lesq.) Lindb.
8. Vaiskioji uolenė – *Dichodontium pellucidum* (Hedw.) Schimp
9. Plunksninė švitrelė – *Schistostega pennata* (Hedw.) Web. et Mohr
10. Šleicherio brija – *Bryum schleicheri* Schwaegr.
11. Brandenburginė versmenė – *Philonotis marchica* (Hedw.) Brid.
12. Lajelio šepšė – *Orthotrichum lyellii* Hook. et Taylor
13. Mažoji nertvė – *Fontinalis dalecarlica* Bruch et Schimp.
14. Karoklinė skliautenė – *Antitrichia curtispindula* (Hedw.) Brid.
15. Smailiašakis tensmenis – *Pterigynandrum filiforme* Hedw.
16. Ričardsono dygė – *Calliergon richardsonii* (Mitt.) Kindb.
17. Pataisinė drepanė – *Drepanocladus lycopodioides* (Schwaegr.) Warnst.
18. Tundrinė liūnsamanė – *Warnstorfia tundrae* (Arnell) Loeske
19. Šikšninė kerėža – *Rhytidiadelphus loreus* (Hedw.) Warnst.

2 (V) kategorija

1. Pūkuotoji apuokė – *Trichocolea tomentella* (Ehrh.) Dumort.
2. Lieknoji barzdenė – *Barbilophozia attenuata* (Mart.) Loeske
3. Helerio pilelė – *Anastrophyllum hellerianum* (Nees ex Lindenb.) R. M. Schust.
4. Kvapioji žemtaurė – *Geocalyx graveolens* (Schrad.) Nees
5. Plačialapė plikūnė – *Porella platyphylla* (L.) Pfeif.
6. Paprastoji plojenė – *Lejeunea cavifolia* Lindb.
7. Minkštasis kiminas – *Sphagnum molle* Sull.
8. Plačialapis kiminas – *Sphagnum platyphyllum* (Lindb. ex Braithw.) Sull. ex Warnst.
9. Vulfo kiminas – *Sphagnum wulfianum* Girg.
10. Žvilgantysis kiminas – *Sphagnum subnitens* Russow et Warnst.
11. Ilgalapė skutė – *Paraleucobryum longifolium* (Hedw.) Loeske
12. Tribriaunė mezija – *Meesia triquetra* (Richter) Ångstr.
13. Pataisinė nertvė – *Fontinalis hypnoides* Hartm.

14. Plunksninė plusnė – *Neckera pennata* Hedw.

15. Uolinė ežerė – *Rhynchostegium murale* (Hedw.) Bruch et Schimp.

16. Paupinė bukasnapė – *Amblystegium fluviatile* (Hedw.) Schimp.

17. Rinčiuotoji bukasnapė – *Amblystegium tenax* (Hedw.) C. E. O. Jensen

18. Vingiastiebė dygė – *Calliergon trifarium* (Web. et Mohr) Kindb.

19. Žvilgančioji riestūnė – *Hamatocaulis vernicosus* (Mitt.) Hedenäs

3 (R) kategorija

1. Tridantė bazanija – *Bazzania trilobata* (L.) Gray

2. Grandinėlinė cefalozija – *Cephalozia catenulata* (Huebener) Lindb.

3. Barzdotoji barzdenė – *Barbilophozia barbata* (Schmidel ex Schreb.) Loeske

4. Įkirptoji tritomarija – *Tritomaria exsectiformis* (Breidl.) Loeske

5. Šiaurinė merkija – *Moerckia hibernica* (Hook) Gott.

6. Vinguotoji rikardija – *Riccardia chamaedryfolia* (With) Grolle

7. Siauralapė kemsą – *Atrichum angustatum* (Brid.) Bruch et Schimp.

8. Mažasis zuikrugis – *Pogonatum nanum* (Hedw.) P. Beauv.

9. Skiauterėtoji skeltadantė – *Fissidens dubius* P. Beauv.

10. Ilgakklė driušė – *Trematodon ambiguus* (Hedw.) Hornsch.

11. Garbanotoji dvyndantė – *Dicranum spurium* Hedw.

12. Plikioji trupsamanė – *Dicranodontium denudatum* (Brid.) E. Britton

13. Trapioji linkė – *Tortella fragilis* (Hook. et Wilson) Limpr.

14. Laiboji peikštė – *Gyroweisia tenuis* (Hedw.) Schimp.

15. Brijinė potija – *Pottia bryoides* (Dicks.) Mitt.

16. Garbanotoji veisija – *Weissia squarrosa* (Nees et Hornsch.) Müll. Hal.

17. Pūpsančioji žilutė – *Pterygoneurum subsessile* (Brid.) Jur.

18. Lieknoji teilorija – *Tayloria tenuis* (With.) Schimp.

19. Funko brija – *Bryum funckii* Schwaegr.

20. Melsvoji polija – *Pohlia cruda* (Hedw.) Lindb.

21. Baumgartnerio pokrepis – *Zygodon baumgartneri* Malta

22. Mažoji tujinutė – *Thuidium minutulum* (Hedw.) Bruch et Schimp.

23. Vingialapė pažulnutė – *Plagiothecium undulatum* (Hedw.) Schimp.

24. Šliaužiančioji rumbainė – *Callicladium haldanianum* (Grev.) H. A. Crum.

25. Kreivoji driškė – *Homomallium incurvatum* (Brid.) Loeske

26. Riestasis ktenidis – *Ctenidium molluscum* (Hedw.) Mitt.

4 (I) kategorija

1. Pearsono lepidozija – *Lepidozia pearsonii* Spruce

2. Alpinė skiautenė – *Lophozia collaris* (Nees) Dumort.

3. Kunzės skiautenė – *Lophozia kunzeana* (Huebener) Evans

4. Akytoji stieblapė – *Fossombronina foveolata* Lindb.

5. Vondračeko stieblapė – *Fossombronina wondraczekii* (Corda) Dumort.

6. Plūduriuojantysis sklenduonis – *Ricciocarpos natans* (L.) Corda

7. Rausvoji ričija – *Riccia canaliculata* Hoffm.

8. Hiubenerio ričija – *Riccia huebeneriana* Lindenb.

9. Gražusis kiminas – *Sphagnum pulchrum* (Braithw.) Warnst.

10. Tankusis kiminas – *Sphagnum compactum* Lam. et DC.

11. Alavijinis zuikrugis – *Pogonatum aloides* (Hedw.) P. Beauv.

12. Smulkioji skeltadantė – *Fissidens exilis* Hedw.

13. Durpyninė dvyndantė – *Dicranum leioneuron* Kindb.

14. Smailioji kuplė – *Distichium capillaceum* (Hedw.) Bruch et Schimp.
15. Kalkinė didenė – *Didymodon tophaceus* (Brid.) Lisa
16. Apskritalapė brija – *Bryum cyclophyllum* (Schwaegr.) Bruch et Schimp.
17. Netikroji gaurenė – *Rhizomnium pseudopunctatum* (Bruch et Schimp.) T. J. Kop.
18. Balkšvoji drėgva – *Amblyodon dealbatus* (Hedw.) Bruch et Schimp.
19. Ilgakotė mezija – *Meesia longiseta* Hedw.
20. Pelkinė mezija – *Meesia uliginosa* Hedw.
21. Velėninė versmenė – *Philonotis caespitosa* Jur.
22. Bruožuotoji šepšė – *Orthotrichum striatum* Hedw.
23. Garbanotoji pliusnė – *Neckera crispa* Hedw.
24. Pelkinė auksotė – *Campyllum elodes* (Lindb.) Kindb.
25. Pievinė auksotė – *Campyllum protensum* (Brid.) Kindb.
26. Vislioji auksotė – *Campyllum polygamum* (Schimp.) J. Lange et C. E. O. Jensen
27. Liekninė bukasnapė – *Amblystegium humile* (P. Beauv.) Crundw.
28. Švelnioji purslainė – *Hygrohypnum mole* (Hedw.) Loeske

GRYBAI

0 (Ex) kategorija

1. Kopinis mėšlagrybis – *Coprinus dunarum* Stoll.
2. Ilgakotė mikrostoma – *Microstoma protracta* (Fr.) Kanouse
3. Paprastasis taukuis – *Sarcosoma globosum* (Schmidel) Casp.

1 (E) kategorija

1. Blyškusis baravykas – *Boletus impolitus* Fr.
2. Kislusis baravykas – *Boletus pulverulentus* Opat.
3. Kartusis baravykas – *Boletus radicans* Pers.
4. Baltasis godūnas – *Choiromyces meandriformis* Vittad
5. Kimininis žemlielys – *Geoglossum sphagnophilum* Ehrenb.
6. Didysis kuokas – *Gomphus clavatus* (Pers.) Gray
7. Auksaspalvis minkštenis – *Hapalopilus salmonicolor* (Berk. et M.A.Curtis) Pouzar
8. Geltonžvynė guotė – *Hygrophorus chrysodon* (Batsch) Fr.
9. Kietoji guotė – *Hygrophorus penarius* Fr.
10. Juosvoji guotė – *Hygrocybe ovina* (Bull.) Kühner
11. Kamštinis skylenis – *Inonotus dryadeus* (Pers.) Murrill
12. Nuosėdinė žvynabudė – *Lepiota cortinarius* J.E.Lange
13. Juodažvynė žvynabudė – *Lepiota hystrix* F.H.Møller et J. E. Lange
14. Rausvarudė žvynabudė – *Lepiota fuscovinacea* F.H.Møller et J.E.Lange
15. Lelijinė žvynabudė – *Lepiota lilacea* Bres.
16. Balsvoji žvynabudė – *Lepiota subalba* Kühner ex P.D. Orton
17. Trispalvė meškabudė – *Leucopaxillus compactus* (Fr.) Neuhoff
18. Juosvasis minkštūnis – *Melanoleuca turrata* (Fr.) Singer
19. Šuniškoji poniabudė – *Mutinus caninus* (Huds.) Fr.
20. Smiltyninis ausūnis – *Peziza ammophila* Durrieu et Mont.
21. Hadriano poniabudė – *Phallus hadriani* Vent.
22. Ažuolinis pintonis – *Piptoporus quercinus* (Schr.) P. Karst.
23. Tikrasis juodbaravykis – *Porphyrellus porphyrosporus* (Fr. et Hök) E.-J.Gilbert
24. Dubioji laibė – *Pseudoomphalina compressipes* (Peck) Singer
25. Gyslotoji krempliabudė – *Rhodotus palmatus* (Bull.) Maire
26. Šiurkštusis grybliežuvis – *Trichoglossum hirsutum* (Fr.) Boud.
27. Aitrusis baltikas – *Tricholoma ustaloides* Romagn.

2 (V) kategorija

1. Dulkančioji krenklė – *Asterophora lycoperdoides* (Bull.) Gray
2. Pilkoji baravykpintė – *Boletopsis grisea* (Peck) Bondartsev et Singer
3. Bronzinis baravykas – *Boletus aereus* Bull.
4. Fechtnerio baravykas – *Boletus fechtneri* Velen.
5. Ryškioji gražiataurė – *Caloscypha fulgens* (Pers.) Boud.
6. Pilkoji voveraitė – *Cantharellus cinereus* (Pers.) Fr.
7. Lazdyninis kelmėnis – *Dichomitus campestris* (Quél.) Do-mański et Orlicz
8. Žalsvoji gijabudė – *Entoloma incanum* (Fr.) Hesler
9. Melsvoji gijabudė – *Entoloma madidum* (Fr.) Gillet
10. Trogo virvuotė – *Funalia trogii* (Berk.) Bondartsev et Singer
11. Apskritasporis bobausis – *Gyromitra sphaerospora* (Peck) Sacc.
12. Rausvoji šeriapintė – *Junghuhnia collabens* (Fr.) Ryvarden
13. Aitriakvapis piengrybis – *Lactarius acerrimus* Britzelm.
14. Juodasis piengrybis – *Lactarius lignyotus* Fr.
15. Skroblyninis raudonviršis – *Leccinum carpini* (R.Schulz.) M.M.Moser ex D.A.Reid
16. Kelmėnis žalialakštis – *Melanophyllum eyrei* (Masse) Singer
17. Geltonasis kiškiaausis – *Otidea onotica* (Pers.) Fuckel
18. Tamsiarudė kempinė – *Phellinus nigrolimitatus* (Romell) Bourdot et Galzin
19. Šakotoji skylėtbudė – *Polyporus umbellatus* (Pers.) Fr.
20. Medūzgalvė trapiabudė – *Psathyrella caput-medusae* (Fr.) Konrad et Maubl.
21. Auksaspalvis šakočius – *Ramaria aurea* (Schaeff.) Quél.
22. Salierinis baltikas – *Tricholoma apium* Jul.Schäff.
23. Bačo baltikas – *Tricholoma batschii* Gulden
24. Parazitinis aksombaravykis – *Xerocomus parasiticus* (Bull.) Quél.

3 (R) kategorija

1. Dvilsuoksnis vingiaporis – *Abortiporus biennis* (Bull.) Singer
2. Dėmėtasis baravykas – *Boletus erythropus* Pers.
3. Melsvoji balteklė – *Calocybe ionides* (Bull.) Donk
4. Piestinis pirštūnis – *Clavariadelphus pistillaris* (L.) Donk
5. Ažuolinė kepena – *Fistulina hepatica* (Schaeff.) With.
6. Rausvoji pintainė – *Fomitopsis rosea* (Alb. et Schwein.) P.Karst.
7. Tikrinis blizgutis – *Ganoderma lucidum* (Curtis) P.Karst.
8. Kuokštinė grifolė – *Grifola frondosa* (Dicks.) Gray
9. Krokinis minkštenis – *Hapalopilus croceus* (Pers.) Donk
10. Korališkasis trapiadyglis – *Hericium coralloides* (Scop.) Pers.
11. Ūmėdinė guotė – *Hygrophorus russula* (Fr.) Kauffman
12. Ažuolinis skylenis – *Inonotus dryophilus* (Berk.) Murrill
13. Didysis kukurdvelkis – *Langermannia gigantea* (Batsch) Rostk.
14. Puslaisvis briedžiukas – *Morchella semilibera* DC.
15. Vientisasis skylutis – *Perenniporia medulla-panis* (Jacq.) Donk
16. Plunksninis raukšliagybis – *Phlebia centrifuga* P. Karst
17. Škaisčioji raudonpintė – *Pycnoporellus fulgens* (Fr.) Donk
18. Auksaviršė ūmėdė – *Russula aurata* (With.) Fr.
19. Raukšlius kopūstgalvis – *Sparassis crispa* (Wulfen) Fr.
20. Putlioji odapintė – *Spongipellis spumeus* (Sowerby) Pat.
21. Karpotoji kempė – *Trametes gibbosa* (Pers.) Fr.
22. Kvapnioji kempė – *Trametes suaveolens* (L.) Fr.
23. Krateriškasis taurūnis – *Umula craterium* (Schwein.) Fr.
24. Bohemiškasis aukšliavarpis – *Verpa bohemica* (Krombh.) J. Schröt.
25. Pirštuotasis aukšliavarpis – *Verpa conica* (O. F. Müll.) Sw.

26. Raudonkepuris aksombaravykis – *Xerocomus rubellus* (Krombh.) Quél.

27. Kurapkinis storplutis – *Xylobolus frustulatus* (Pers.) Boidin

4 (I) kategorija

1. Gelsvarudis pievagrybis – *Agaricus augustus* Fr.

2. Didysis pievagrybis – *Agaricus langei* (F.H.Møller et Jul. Schöff.) Maire

3. Suaugtinė dirvapintė – *Albatrellus confluens* (Alb. et Schwein.) Kotl. et Pouzar

4. Keturskiautis žvaigždinis – *Geastrum quadrifidum* DC.

5. Didysis žvaigždinis – *Geastrum triplex* Jungh.

6. Stambioji karteklė – *Gymnopilus spectabilis* sensu A.H. Smith

7. Tiulianų hidnotrija – *Hydnotrya tulasnei* Berk. et Broome

8. Mėsingasis dyglutis – *Hydnum rufescens* Pers.

9. Juosvoji guotė – *Hygrophorus atramentosus* Secr. ex H.Haas et Haller

10. Purpurinė guotė – *Hygrophorus erubescens* (Fr.) Fr.

11. Kislusis piengrybis – *Lactarius repraesentaneus* Britzelm.

12. Gelsvasis piengrybis – *Lactarius resinus* (Fr.) Fr.

13. Geltonasis piengrybis – *Lactarius scrobiculatus* (Scop.) Fr.

14. Piengrybis jautakis – *Lactarius volemus* (Fr.) Fr.

15. Atskiroji lentarija – *Lentaria byssidea* Corner

16. Meškinis dantūnėlis – *Lentinellus ursinus* (Fr.) Kühner

17. Lapinis dantūnėlis – *Lentinellus vulpinus* (Sowerby) Kühner et Maire

18. Baltoji žvynabudė – *Lepiota alba* (Bres.) Sacc.

19. Kiunerio žvynabudė – *Lepiota kuehneri* Huijsman

20. Pilkšvarudė stirnabudė – *Lepista luscina* (Fr.) Singer

21. Melsvakotė stirnabudė – *Lepista personata* (Fr.) Cooke

22. Gumbuotasis baltuosėdis – *Leucocortinarius bulbiger* (Alb. et Schwein.) Singer

23. Juodkotis mažūnis – *Marasmius alliaceus* (Jacq.) Fr.

24. Kvapasis skiautenis – *Panus suavissimus* (Fr.) Singer

25. Švytruojančioji minkštapiantė – *Physisporinus vitreus* (Pers.) P.Karst.

26. Baltoji skydabudė – *Pluteus pellitus* (Pers.) P. Kumm.

27. Raukšlėtasis trimitėlis – *Pseudocraterellus sinuosus* (Fr.) Corner

28. Tikroji raudonpintė – *Pycnoporus cinnabarinus* (Jacq.) Fr.

29. Kvapioji ūmėdė – *Russula grata* Britzelm.

30. Plaušabudinis baltikas – *Tricholoma inocyboides* Corner

31. Kislusis elniagyris – *Xylaria polymorpha* (Pers.) Grev.

Kerpės

0 (Ex) kategorija

1. Rudoji blakstienė – *Anaptychia runcinata* (With.) J. R. Laundon

2. Išcentrinis kežas – *Arctoparmelia centrifuga* (L.) Hale

3. Šeriutoji žiovenė – *Chaenotheca hispidula* (Ach.) Zahlbr.

4. Putlioji šiurė – *Cladonia turgida* Hoffm.

5. Juostinis plynkežis – *Hypogymnia vittata* (Ach.) Parrique

6. Užlinkusioji nefroma – *Nephroma resupinatum* (L.) Ach.

7. Karpuotoji meškapėdė – *Peltigera aphthosa* (L.) Willd.

8. Gyslotoji meškapėdė – *Peltigera venosa* (L.) Hoffm.

9. Baltagyslė meškapėdė – *Peltigera degenii* Gyeln.

10. Šiurkštusis taškuotkežis – *Punctelia subrudecta* (Nyl.) Krog

11. Akytoji solorina – *Solorina spongiosa* (Ach.) Anzi

12. Glotnioji kedenė – *Usnea glabrata* (Ach.) Vain.

1 (E) kategorija

1. Ažuolinė baktrospora – *Bactrospora dryina* (Ach.) A. Massal.

2. Žaliagalvė taurenė – *Calicium adpersum* Pers.

3. Ažuolinė taurenė – *Calicium quercinum* Pers.

4. Melsvoji žiovenė – *Chaenotheca cinerea* (Pers.) Tibell

5. Lieknoji žiovenė – *Chaenotheca gracillima* (Vain.) Tibell

6. Kupstinė šiurė – *Cladonia caespiticia* (Pers.) Flörke

7. Parazitinė šiurė – *Cladonia parasitica* (Hoffm.) Hoffm.

8. Glebioji gleiviakerpė – *Collema flaccidum* (Ach.) Ach.

9. Pilkoji miltpuodė – *Cyphelium inquinans* (Sm.) Trevis.

10. Geltonoji miltpuodė – *Cyphelium tigillare* (Ach.) Ach.

11. Skėtrioji briedragė – *Evernia divaricata* (L.) Ach.

12. Kintančioji briedragė – *Evernia mesomorpha* Nyl.

13. Flotovo gijalekta – *Gyalecta flotowii* Körb.

14. Guobinė gijalekta – *Gyalecta ulmi* (Sw.) Zahlbr.

15. Šilinė puvēsekklė – *Icmadophila ericetorum* (L.) Zahlbr.

16. Latakinis gleivytis – *Leptogium corniculatum* (Hoffm.) Minks

17. Adatiškasis gleivytis – *Leptogium teretiusculum* (Wallr.) Arnold

18. Diskinė plokštkerpė – *Lopadium disciforme* (Flot.) Kullhem

19. Smulkialakštis juodkežis – *Melanelia panniformis* (Nyl.) Essl.

20. Kraujaspalvis mikoblastas – *Mycoblastus sanguinarius* (L.) Norman

21. Miltuotoji nefroma – *Nephroma parile* (Ach.) Ach.

22. Gulsčioji meškapėdė – *Peltigera horizontalis* (Huds.) Baumg.

23. Plonašakė ramalina – *Ramalina thrausta* (Ach.) Nyl.

24. Tamsioji brylytė – *Sclerophora coniophaea* (Norman) J. Mattsson et Middelb.

25. Miltuotoji brylytė – *Sclerophora farinacea* (Chevall.) Chevall.

26. Šviesiagalvė brylytė – *Sclerophora peronella* (Ach.) Tibell

27. Dantytoji telotrema – *Thelotrema lepadinum* (Ach.) Ach.

28. Ruduojančioji kedenė – *Usnea fulvoreaegens* (Räsänen) Räsänen

29. Šiurkščioji kedenė – *Usnea scabrata* Nyl.

30. Mužo auksakežis – *Xanthoparmelia mougeotii* (Schaer. ex D. Dietrich.) Hale

2 (V) kategorija

1. Dviguboji artonija – *Arthonia didyma* Körb.

2. Baltakraštė artonija – *Arthonia leucopellaea* (Ach.) Almq.

3. Vyninė artonija – *Arthonia vinosa* Leight.

4. Žalsvoji kežytė – *Cetrelia olivetorum* (Nyl.) W. L. Culb. et C. F. Culb.

5. Raukšlėtasis geltonkežis – *Flavoparmelia caperata* (L.) Hale

6. Gūbriuotoji pūsliakerpė – *Lasallia pustulata* (L.) Mérat

7. Blyškioji lekanora – *Lecanora albella* (Pers.) Ach.

8. Kerpiškasis gleivytis – *Leptogium lichenoides* (L.) Zahlbr.

9. Plačioji platužė – *Lobaria pulmonaria* (L.) Hoffm..

10. Skylėtoji menegacija – *Menegazzia terebrata* (Hoffm.) A. Massal.

11. Žvynuotoji meškapėdė – *Peltigera lepidophora* (Nyl. ex Vain.)

12. Raudonvidurė žiauberuotė – *Phaeophyscia endophaenicea* (Harm.) Moberg

13. Juodai žaliasis rizokarpas – *Rhizocarpon viridiatrum* (Wulfen) Körb.

14. Suodinoji saitakerpė – *Umbilicaria deusta* (L.) Baumg.

15. Daugialakštė saitakerpė – *Umbilicaria polyphylla* (L.) Baumg.

3 (R) kategorija

1. Žalsvoji žiovenė – *Chaenotheca chlorella* (Ach.) Müll. Arg.

2. Lakštuotoji šiurė – *Cladonia foliacea* (Huds.) Willd.

3. Samaninis diplošistis – *Diploschistes muscorum* (Scop.) R. Sant.

4. Alksninė hipotrachina – *Hypotrachyna revoluta* (Flörke) Hale

5. Skylėtoji spuoguoatė – *Pertusaria pertusa* (Weigel) Tuck.

6. Baltijinė ramalina – *Ramalina baltica* Lettau

Literatūra ir dokumentai

Literatūra

Balevičius K. (red.), 1992: Lietuvos raudonoji knyga. – Vilnius.

Gricius A., Matelis A., 1997: Lietuvos grybai. Afiloforiečiai (*Aphyllorphorales*), 6 (2). – Vilnius.

Index fungorum. – <http://www.indexfungorum.org/Names/Names.asp>.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. Annotated catalogue. Institute of Ecology of Vilnius university. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Kurlavičius P., 2003: Vadovas Lietuvos paukščiams pažinti. – Vilnius.

Kutorga E., 2000: Lietuvos grybai. Ausūniečiai (*Pezizales*), 3 (5). – Vilnius.

Lešinskas A., Pileckis S., 1967: Vadovas Lietuvos vabzdžiams pažinti. – Vilnius.

Lietuvos TSR raudonoji knyga, 1981. – Vilnius.

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforiečių eilės grybai. – Vilnius.

Mazelaitis J., 1982: Lietuvos TSR gasteromicetai. – Vilnius.

Paton J. E., 1999: The liverwort flora of the British isles. – Oxford.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškosios ir krūmiškosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius.

Paltanavičius S., 2004: Vakarų Palearktikos paukščių vardynas. – Vilnius.

Pileckis S., Monsevičius V. (red.), 1995: Lietuvos fauna. Vabalai, 1. – Vilnius.

Pileckis S., Monsevičius V. (red.), 1997: Lietuvos fauna. Vabalai, 2. – Vilnius.

Prūsaitė J. (red.), 1988: Lietuvos fauna. Žinduoliai. – Vilnius.

Urbonas V., 1997a: Kempniečiai (*Polyporales*), žvynbaravykiečiai (*Strobilomycetales*), baravykiečiai (*Boletales*), guoteniečiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Urbonas V., 1997b: Baltikiečiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.

Urbonas V., 1999: Agarikiečiai (*Agaricales*), gijabudiečiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius.

Urbonas V., 2001: Musmiriečiai (*Amanitales*), ūmediečiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius.

Urbonas V., 2005: Nuosėdiečiai (*Cortinariales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.

Virbickas J., 2000: Lietuvos žuvis. – Vilnius.

Dokumentai

Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų, grybų rūšių ir bendrijų įstatymas (Žin., 1997, Nr. 108-2727; 2001, Nr. 110-3987).

Informacinis laiškas, 1962: Gamtos apsaugos komitetas prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos. – Vilnius.

Balevičienė J., Balevičius K., Jankevičienė R., 1984: Lietuvos TSR saugomų augalų rūšių sąrašas. – Vilnius.

Lietuvos TSR raudonosios knygos gyvūnų, augalų ir grybų sąrašas, 1989: Lietuvos TSR Gamtos apsaugos komitetas. – Vilnius.

Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos departamento įsakymas „Dėl rūšių, įrašytų į Lietuvos raudonąją knygą, sąrašo tvirtinimo“, 1991 m. vasario 7 d. Nr. 14.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos įsakymas „Dėl į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų rūšių gyvūnų, augalų ir grybų sąrašo“, 1998 m. vasario 24 d. Nr. 37 (Žin., 1998, Nr. 22-562).

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos įsakymas „Dėl 1998 02 24 įsakymo Nr. 37 „Dėl į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų rūšių gyvūnų, augalų ir grybų sąrašo“ dalinio pakeitimo“, 1998 m. rugpjūčio 7 d. Nr. 142 (Žin., 1998, Nr. 73-2121).

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas „Dėl į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“, 2000 m. liepos 20 d. Nr. 306 (Žin., 2000, Nr. 66-1998).

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas „Dėl į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“, 2003 m. spalio 13 d. Nr. 504 (Žin., 2003, Nr. 100-4506).

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Dėl aplinkos ministro 2003 m. spalio 13 d. įsakymo Nr. 504 „Dėl į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo, 2005 m. birželio 14 d. Nr. D1-301 (Žin., 2005, Nr. 76-2784).

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Dėl aplinkos ministro 2003 m. spalio 13 d. įsakymo Nr. 504 „Dėl į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo, 2007 m. kovo 23 d. Nr. D1-174 (Žin., 2007, Nr. 36-1331).

Threatened Plants Committee Secretariat, 1976: How to use IUCN Red Data Book Categories. – Kew.

IUCN, 2001: IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1. IUCN Species Survival Commission. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.

IUCN, 2003: Guidelines for Application of IUCN Red List Criteria at Regional Levels: Version 3.0. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.

Birds Directive, 1979: Council Directive 79/409/EEC of 2 April 1979 on the conservation of wild birds, O.J. L103, 25.04.79.

Habitats Directive, 1992: Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora, O.J. L206, 22.07.92.

Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds.

Agreement on the Conservation of Bats in Europe.

Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitat (Bern convention).

Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (Bonn Convention).

Convention on the International Trade in Endangered Species of Fauna and Flora (CITES).

KARALYSTĚ

GYVŪNAI

ANIMALIA

Tipas
Pieduotosios kirmēlēs
Annelida

Medicininė dëlė

Hirudo medicinalis Linnaeus, 1758

DEIMA VANDENYJE GYVENANĖIOS DĖLĖS (*HIRUDINIDAE*)
BŪRYS BESTRAUBLĖS DĖLĖS (*ARHYNCHOBDELIDA*)

5 (Rs) kategorija

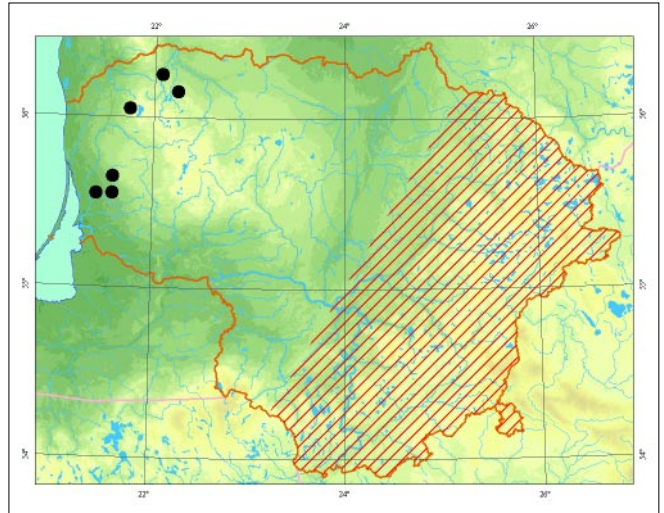
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m. Ārađyta Ā ES Buveinių direktyvose V, CITES II prieduose.

Paplitimas. Europoje iki Uralo ir Vidurpėmio jūros ėalių, Turkijoje, Gruzijoje, Uzbekistane.

Lietuvoje aptikta Trakų, Varėnos, Lazdijų, Alytaus, Vilniaus, Molėtų, Utenos, Zarasų, Panevėpio, Rokiųkio, Mažeikių, Ėilutės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena nedideliuose, gerai ėđylanėiuose gėlo vandens telkiniuose su dumbliu dugnu, gausia vandens ir pakrantės žoline augalija. Džiūstant vandens telkiniui ėsirausia Ā dumbli. Iđlieka tik tuose telkiniuose, kur gyvena varliagyviai. Veisiasi vieną kartą per sezoną, birželio– rugpjūėio mėn. Hermafroditai. Kokoną su kiauđiniais deda Ā dumbli, drėgną gruntą pakrantės zonoje. Jaunos dëlės iđsirita po 30– 45 dienų. Medicininės dëlės yra laikini ektoparazitai, mintantys ėiltakraujų ir ėaltakraujų gyvūnų krauju. Jaunos dëlės gali misti tik varliagyvių krauju, suaugusios – žinduolių ir žuvų.

Populiacijų gausumas. Rūdiės gausumas netirtas. Pagrindinės radavietės yra Rytų, Pietų Lietuvoje. Ėiuo metu žinoma daugiau kaip 50 radavieėių. Pastaruoju metu aptinkamos naujos radavietės, žinomose radavietėse gyvena pastovios populiacijos. Palyginti su XX a. viduriu, pastebimas ypāė sumažėjęs populiacijų gausumas. Pastarųjų dešimtmeėių gau-

sumo ir paplitimo pokyėius sunku apibrėpti dėl duomenų stokos.

Grėsmės ir apsauga. Cheminių medžiagų naudojimas pėmės ūkyje, sausinimas, vandens ir pakrantėių augalijos tvarkymas, nuosėdų (dumblo) ėalinimas, krantų betonavimas, didelė vandens telkinių eutrofizacija. Ėiuo metu gyvūnų rinkimas ėtakos populiacijai neturi, taėiau yra viena iđ potencialių grėsmių.

Informacijos ėaltiniai

Zapkvienė D., Petrauskienė L., 2000: Medicininė dëlė. – Vilnius.

Mackevičius M., 2000: Retų gyvūnų stebėjimai Trakų rajone 2000 metais. – Raudoni lapai, 7: 12– 13.

Ivinskis P., Ferencs R., Rimđaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Summary

This ectoparasite of vertebrate species lives in eutrophic, well-heated water bodies. In the early 20th century it was very abundant, later its abundance and distribution fell. Currently found in many suitable habitats.

Aprađė Jolanta Rimđaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Tipas
Moliuskai
Mollusca

Maþoji suktenė

Vertigo angustior Jeffreys, 1830

ÐEIMA SUKTENĖS (*VERTIGINIDAE*)
BŪRYS PLAUTINIAI (*PULMONATA*)

3 (R) kategorija

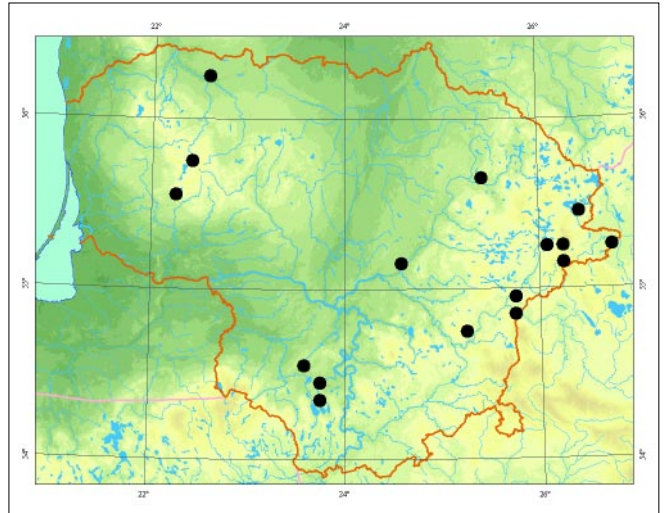
Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 2003 m. Áraðyta á ES Buveiniø direktyvø II priedà.

Paplitimas. Plaėiai paplitusi visoje Europoje nuo Portugalijos iki Kaspijos jūros, á ðiauræ – iki 60°. Neaptinkama tik pieėiausiose Europos dalyse. Á rytus paplitusi iki Uralo kalnø, registruota ðiaurinėje Irano dalyje. Lietuvoje aptinkama kalvotose vietovėse, kur didesnis eþeringumas. Yra þinoma 20 radavieėiø 11 administraciniø rajonø.

Biologija ir ekologija. Gyvena paðlapusiose kalvø daubose ir ðaltiniuose, apypelkiø ir apyeþeriø ðlapiose pievose su veðlia þoline augalija: kupstiniais viksvynais (*Caricetum cespitosae*), vingiorykðtinais snaputytais (*Filipendulo-Geranium palustris*) ir kupstiniais ðluotsmilgynais (*Deschampsietum cespitosae*). Ðapniausiai aptinkamas kupstinio ðluotsmilgio (*Deschampsia cespitosa*) kupstuose. Dauginasi pavasará– vasaros praðioje. Kiauðinius (nuo 0,3 iki 0,6 mm skersmens) deda pavieniui, ant suirusio augalø liekanø. Inkubacinis periodas trunka 7– 11 dienø. Minta mikroflora – bakterijomis ir grybais, kurie auga ant pūvanėiø ir gyvø augalø. Maþoji suktenė, kaip ir daugelis kitø sausumos moliuskø, suaktyvėja lyjant lietui. Palijus pradeda lipti augalø stiebais ir lapais. Ant vieno augalø stiebo aptinkama po 2– 3 individus. Þiemoja augalø paðaknėse.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Populiacijø gausumas. Didþiausias populiacijos rastos Punþemio, Vaukøtelio ir Dideðkos eþerø ðlapiose pakranėiø pievose ir ádubose tarp kalvø, Ðutø kaimo apylinkėse, Saloėio eþero apypelkiuose (Ðvenėioniø r.). Nemaþa populiacija aptikta prie Lūksto eþero (Telðiø r.), Bilionio pievoje (Ðilalės r.).

Grėsmės ir apsauga. Pavasarinis þolės deginimas, pievø sausinimas, intensyvus ganymas, ðienavimas, natūrali buveiniø kaita (uþaugimas krūmais ir medþiais). Būtina iðlaikyti esamà hidrologinà reþimà, ekstensyviai ganyti, iðkirsti þelianėius krūmus, medþius.

Informacijos ðaltiniai

Schlesch H., Krausp C., 1938: Zur Kenntnis der Land- und Susswassermollusken Lithauens. – Archiv fur Molluskenkunden, 73– 125.

Valius M., 1947: Meteliø eþerø Pupillidae ðeimos sraigės. – VVU mokslo darbai, 1: 201– 231.

Summary

In Lithuania about 20 isolated populations are known. Not widely distributed, but localised to hilly areas, slightly more abundant in laky meadows (hill valleys, spring rich wet meadows surrounding wetlands and lakes) with lush, grassy flora.

Apraðė Giedrius Vaivilaviėius

Keturdantė suktenė

Vertigo geyeri Lindholm, 1925

DEIMA SUKTENĖS (VERTIGINIDAE)
BŪRYS PLAUTINIAI (PULMONATA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m. Įrašyta į ES Buveinių direktyvos II priedą.

Paplitimas. Skandinavijoje tarp 60° ir 62° lygiagrečių, Alpėse, Britų salose, Ėkijoje ir Slovakijoje. Buvo registruota Belovežo girioje (Baltarusijoje).

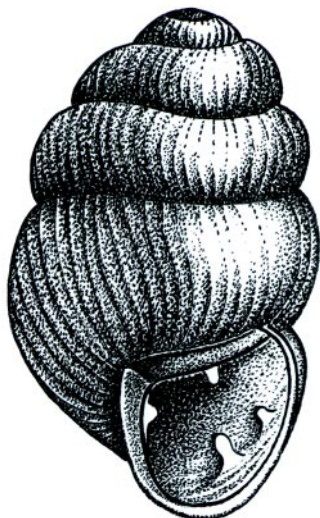
Lietuvoje žinomos 2 radavietės: prie Platelių, Siberijos pelkėje (Plungės r.) ir Vaukėtelio ežero pelkėje (Ūvenėjonys r.).

Biologija ir ekologija. Aptiktas samanose ir ant augalų liekanų, kur labai drėgna, šlapnelkėse, kurios susidariusios tarpukalvėse, daubose, prie uppelkėjusių ežerų, kur auga laibieji viksvynai (*Caricetum lasiocarpae*) su puplaiškiais (*Meryantes trifoliata*) ir pelkinėmis sidabrapolėmis (*Potentilla palustris*). Dauginimosi biologija nėra žinoma. Minta mikroflora – bakterijomis ir grybais, kurie auga ant pūvanėjų ir gyvųjų augalų. Aptinkamas dliauþiantis ant pūvanėjų upmirkusių augalų lapų. Piemoja augalų kupstuose, paðaknėse.

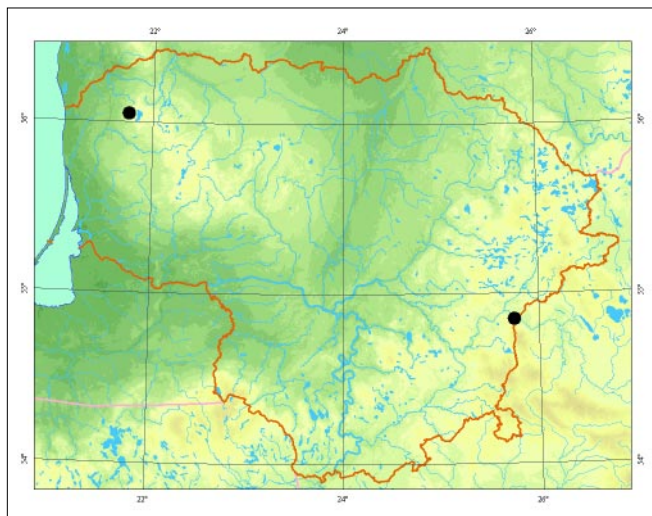
Populiacijų gausumas. Nepakankamai ištirta rūdis. 1938 m. 1 egzempliorius aptikas Mauðės pelkėse, pietiniame Obelijos ežero gale. Vėliau, 1946 m., 1 egzempliorius aptikas Buckūnų kaimo pievose, šiauriniame Metelių ežero gale.

Remiantis tuo laikų sistematika, buvo priskiriama *Vertigo genesii geyeri* porūdiui. Dabar tai 2 skirtingos rūšys: *Vertigo genesii* ir *Vertigo geyeri*.

Lietuvoje žinomos 2 negausios populiacijos.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Natūrali buveinių kaita (uþauginamas krūmais ir medþiais, pelkių mineralizacija). Populiacijai gali pakenkti plynieji miðkų kirtimai aplink ežerus, sukeliantys staigius buveinės pokyčius, pelkių sausinimas.

Svarbu išsaugoti esamas buveines, kontroliuoti hidrologiną reþimą, riboti apaugimą medþiais ir krūmais, pelkių apsaugos zonoje nekirsti miðkų.

Informacijos ðaltiniai

Schlesch H., Krausp C., 1938: Zur Kenntnis der Land- und Susswassermollusken Lithauens. – Archiv für Molluskenkunde, 73– 125.

Valius M., 1947: Metelių ežerų Pupillidae ðimos srainys. – VVU mokslo darbai, 1: 201– 231.

Summary

Only two localities are known in Lithuania, near Lake Plateliai (Plungė district) Siberia wetlands and in Lake Vaukėteliai wetlands (Ūvenėjonys district). It is found in bogs formed in hill depressions and near swampy lakes.

Apraðė Giedrius Vaivilavičius

Pūstoji suktenė

Vertigo moulinsiana (Dupuy, 1849)

DEIMA SUKTENĖS (VERTIGINIDAE)
BŪRYS PLAUTINIAI (PULMONATA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m. Ąrađyta Ą ES Buveinių direktyvės II priedā.

Paplitimas. Pietų Europoje nuo Pirėnų iki Uųkavkazės; ŗiaurėje – iki ŗiaurinės Didųiosios Britanijos, Danijoje, pietinėje ŗvedijoje.

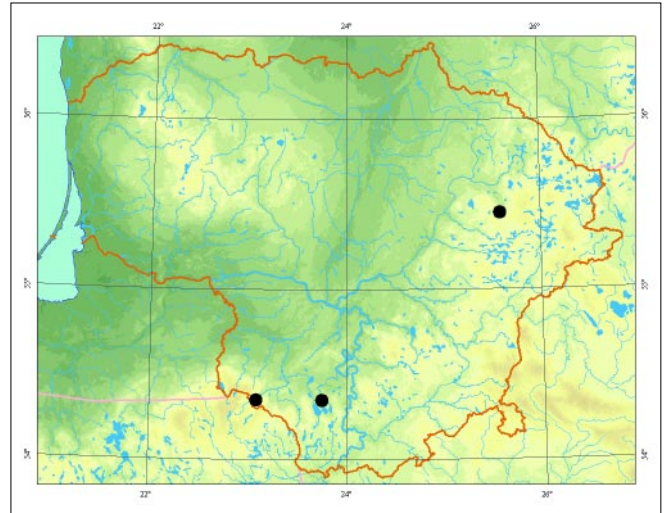
Lietuvoje aptikta: Cigoniųkėse prie Obelijos eųero (Alytaus r.), Buckūnuose prie Metelytės upės (Lazdijų r.), Juodeliuose (Marijampolės r.), prie Skaistelių eųero, Deguliuose prie Kigio ir Kigelio eųerų (Utenos r.) ir prie Rųųo eųero (Ignalinos r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena eutrofinių eųerelių liūnuose su aukđtaisiais hidrofitiniais augalais, taip pat didelių eųerų nendrynuose ir didųiusiuose viksvynuose (paprastųų nendrynų (*Phragmitetum communis*), paprastųų ajerynų (*Acoretum calami*), papartuolinių nendrynų (*Thelypteridi-Phragmitetum*)). Moliuskas aptinkamas ant nendrių, viksvų, viksvameldųų stiebų (iki 60 cm aukđėio), taip pat tarp minėtų augalų liekanų prie pat ŗemės, kur labai drėgna ar net telkđo vanduo. Minta mikroflora – bakterijomis ir grybais. Aktyvus lyjant lietui, ir po lietaus pradeda lipti augalų stiebais ir lapais. Ant vieno augalo stiebo aptinkama po 4– 5 individus. Piemoja tarp augalų lapų, prie pat ŗemės.

Populiacijų gausumas. Nepakankamai iđtirta rūdis. 1937 m. aptikta Metelytės upelyje prie Buckūnų ir pietiniame Obelijos eųero gale prie Mauđės pelkių pakrađėio. 1945 m. aptiktas 1 egzempliorius Vaickū-

Linos Jasiukonytės pieđinys

nų upelio pakrađtyje prie pietinio Metelių eųero galo. Yra duomenų, kad rūdis rasta Rietavo parke.

2001– 2005 m. tyrimais, didųiausios populiacijos yra Buckūnuose prie Metelio eųero (Alytaus r.) ir Cigoniųkėse prie Obelijos eųero (Lazdijų r.) – aptikta <50 ind./m².

Grėsmės ir apsauga. Natūrali buveinių kaita (ųpaugimas krūmais ir medųiais). Populiacijai gali pakenkti hidrologinio rėpimo pakitimas, cheminė tarđa, plynieji miđkų kirtimai aplink eųerus, sukeliantys staigius buveinės pokyčius.

Moliuskų gyvenamose buveinėse būtina palaikyti esamā hidrologinā rėpimā, iđkirsti ŗpauganėius medųius ir arti vandens telkinių nenaudoti cheminų medųiagų.

Informacijos ŗaltiniai

Schlesch H., Krausp C., 1938: Zur Kenntnis der Land- und Susswassermollusken Lithauens. – Archiv fur Molluskenkunden, 73– 125.

Valius M., 1947: Metelių eųerų Pupillidae ŗeimos sraigės. – VVU mokslo darbai, (1): 201– 231.

Summary

Distributed in five localities in southern Lithuania, in districts with an abundance of lakes. Found in the marshes of eutrophic lakes among tall hydrophytic vegetation.

Aprađė Giedrius Vaivilaviėius

Juodasis arionas

Arion ater (Linnaeus, 1758), (sin. *Arion empiricorum* Férussac, 1819)

ŪEIMA ARIONIDAI (*ARIONIDAE*)
BŪRYS PLAUTINIAI (*PULMONATA*)

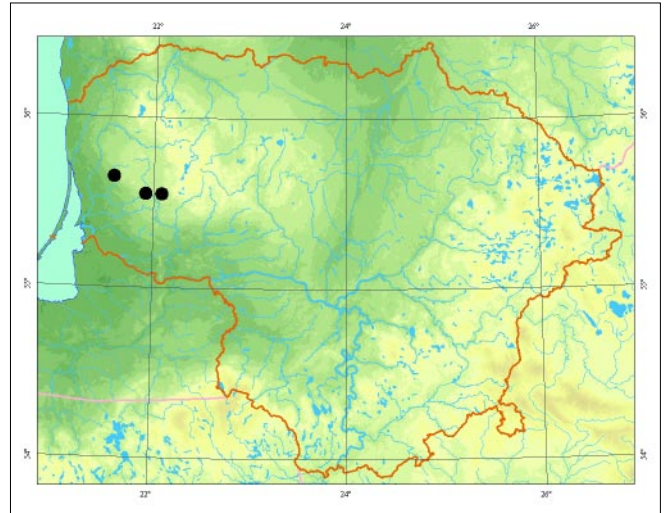
1 (E) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Atskiros populiacijos aptinkamos ūiaurinėje Vakarø ir Vidurio Europos dalyje. Aptinkama Vokietijoje, Didþiojoje Britanijoje, Airijoje, Norvegijoje, Danijoje, Farerø salose. Visur yra apyretø ar reta rūdis. Lietuvoje rasta tik Uпитos, Veivirþos (Klaipėdos r.) ir Jūros (Þilalės r.) upiø slėniuose.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje iðgyvena 1– 1,5 metø. Viena karta per metus. Kiauðinius (nuo 17 iki 50– 90) deda rugpjūeio pabaigoje– rugsėjo mėn. keliomis dėtimis, kas vienà– keletà dienø. Juos paslepia lapø paklotėje bei po trūnijanėiø medþiø nuokritomis. Padėjæ kiauðinius ūliuþai þusta. Þiemoja kiauðiniai ar iðsiritæ jaunikliai. Iðsiritæ ūliuþai būna 5– 6 mm dydþio, balsvai gelsvai rausvos, kremiñes spalvos. Kiek ūgtelėjæ, siekiantys centimetrà ūliuþai pradeda po truputá tam-sėti: pilkėja, praranda rausvà atspalvã. Jie būna ávairiø gelsvai pilkø atspalviø su juodais ėiupikliais. ūliuþai subræsta vasaros pabaigoje, liepos– rugpjūeio mėn. Su-augæ būna visiðkai juodi, tik vidurinioji pado juosta pilkøva. Minta þoliniais augalais, grybais, pūvanėia organika. Gyvena drėgnose vietose su retais nitrofiliniais lapuoėiais medþiais, krūmokūniais bei su tankia þoline augalija (*Salicion albae*, *Alno–Padion*, *Caricetalia davalliana*). Lietingomis bei apsiniaukusiomis dienomis gali būti aptinkami ir atviresnėse pievelėse (*Artemisietea*), ypaè jei jose yra karviø mēðlo.

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas nebuvo vertintas. Tinkamose buveinėse randama po 1– 3 ind./m². Uпитos upelio slėnyje ties Ðukaieio kaimu (Klaipėdos r.),

Jūros upės pakrantėje, Kvėdarnos miestelio apylinkėse (Þilalės r.) ūiø ūliuþø buvo priskaiėiuota 100– 150.

Grėsmės ir apsauga. Buveiniø keitimas kertant medþius, melioruojant upelius.

Labai svarbu iðsaugoti pagrindines buveines: jose negalima árengti specialiø poilsio zonø, nes tai galėtø pa-keisti esamà buveinæ; ir toliau gali būti ganomi gyvuliai.

Informacijos ūaltiniai

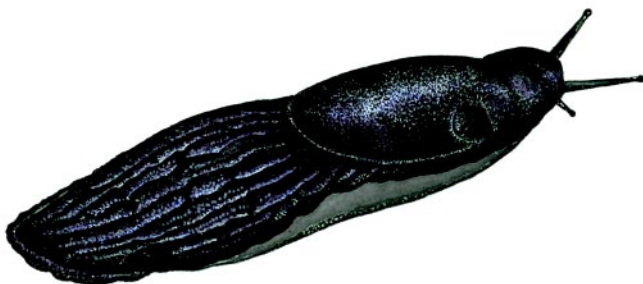
Skujienė G., 2004: Lietuvos ūliuþø (*Gastropoda: Arionoidea, Limacoidea*) sistematika ir paplitimas. – Vilniaus Universitetas. Daktaro disertacija. Biomedicinos mokslai, zoologija (05B).

Kolekcija: VU GMF Zoologijos muziejus, Ėiurlionio g. 21/27.

Summary

In Lithuania only a few isolated populations have been registered. The abundance of the breeding population is not low (1–3 ind./m²), but the population area is small. Abundance fluctuates significantly depending on the climatic conditions of the breeding habitat in a particular year. There has been a considerable decrease in population size, mostly due to transformation, natural plant succession of habitats and disturbances in their living-breeding areas.

Apraðė Grita Skujienė

Linos Jasiukonytės pieðinys

Ovalioji geldutė

Unio crassus (Philipsson, 1788)

DEIMA SIAUROSIOS GELDUTĖS (*UNIONIDAE*)
BŪRYS RAUSIANĖIOSIOS GELDUTĖS (*UNIONIDA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Palearktikoje.

Lietuvoje randama visø didþiøjø upiø baseinuose.

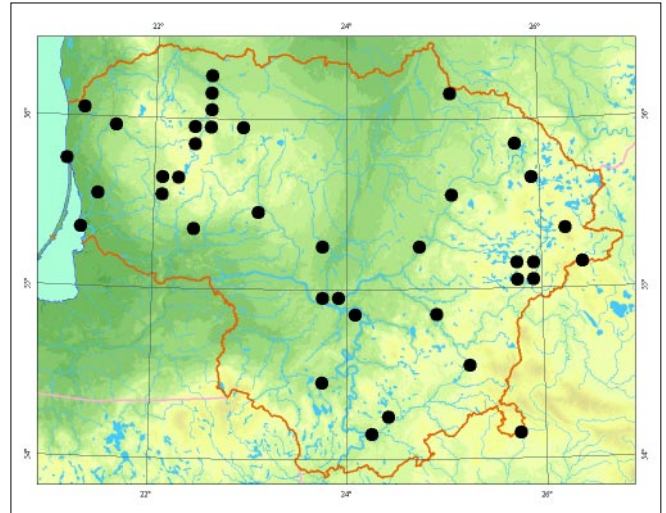
Biologija ir ekologija. Gyvena negiliuose, ðvariuose, tekančiuose vandenyse su smėlio arba smulkaus þvyro dugnu. Pasitaiko eþeruose, turinčiuose platø ir smėlėtà atabradà. Moliuskas minta planktonu filtruodamas vandenà. Skirtalytis. Nerðia geguþės mėn. Vislumas apie 130 000 kiauðiniø. Embrionai 3– 4 mėn. vystosi motinino individo þiaunose. Á vandenà iðleistos lervos parazituoja ant þuvø þiaunø. Po mēnesio jauni moliuskai nukrinta ant dugno. Gali iðgyventi iki 80 metø ir uþaugti iki 11 cm ilgio. Jautrus vandens cheminės sudėties pokyþiams, planktono kiekiø, þuvø skaiëiaus maþėjimui.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Lietuvoje, kaip ir visame areale, nyksta. Gausesnės populiacijos iðlikusios vidurupiuose ir aukðtupiuose.

Grėsmės ir apsauga. Vandens hidrocheminio reþimo pasikeitimas, ypaè vandens tarða, upiø uþtvenkimas, natūraliø vagø keitimas. Þuvø bendrijø rūðinės sudėties maþėjimas riboja dauginimosi ir plitimo galimybes. Svarbiausiose buveinėse reikia saugoti vandens telkinius nuo tarðos, nestatyti hidrotechniniø árenginiø, nekeisti upiø vagø. Sureguliuoti þvejybà taip, kad nebūtø nuskurdintos þuvø bendrijos.

Informacijos ðaltiniai

Lazauskienė L., Grigelis A., Kisilienė V., 1988: Uionidae ðeimos moliuskø pasiskirstymas Lietuvos TSR van-

dens telkiniuose. — Acta hydrobiologica Lituanica, 7: 25– 37.

Zettler V. I., Zettler A., Daunys D., 2005: Bemerkenswerte Süßwassermollusken aus Litauen. Aufsammlungen vom September 2004. — Malakologische Abhandlungen, B. 23, S. 27– 40.

Summary

A Palearctic species formerly common in Lithuania, but now disappearing from its whole distribution range. Populations can still be found scattered across all of Lithuania. The species is susceptible to changes in water chemistry, the alteration of natural river valleys due to the construction of hydrotechnical infrastructure, and changes in ichthyofaunal composition.

Apraðė Albertas Gurskas

Povilo Ivinskio nuotrauka

Tipas
Nariuotakojai
Arthropoda

Pontoporėja

Pontoporeia affinis (Lindstrøm, 1855)

DEIMA GAMMARIDAE (GAMMARIDAE)
BŪRYS ĐONIPLAUKOS (AMPHIPODA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Ėiaurės Europos eþeruose. Lietuvoje rūdis buvo aptikta tik Dusios ir Ilgo eþeruose.

Biologija ir ekologija. Gyvena ledyninės kilmės eþerø giluminės zonos priedugnėje (maþiausias iðtirpusio de-guonies kiekis – 4,5 mg/l). Dapniausiai vėþiagyvis ap-tinkamas + 1,6– 8,4 °C vandens temperatūroje. Visaė-dis. Dauginasi þiemà. Vislumas iki 50 kiauðiniø. Jaut-rus rŭgðtingumo didėjimui. Lietuvoje galbūt iðnykæs.

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas Lietu-voje netirtas. Buvo pagaunami pavieniai vėþiagyviai.

Grėsmės ir apsauga. Eutrofizacija, vandens tarða.

Informacijos ðaltiniai

Gringelis A. I., 1980: BENTOSNYE LEDNIKOVYE RELIKTOVYE RAKOOBRAZNYE V LEDINOKOVYKH OZERAKH LITOVSKOJ SSR V 1952– 1978 G. Tr. AN Lit. SSR, 2 (90): 69– 76.

Grigelis A., Lenkaitis R., Nainaitė O., Þukaitė E., 1981: Peculiarities of distribution of cold-stenotherms hyd-robionts in lakes of the National Park of the Lithua-nian SSR. – *Verh. Internat. Verein. Limnology*, 2.

Summary

Only single specimens have been found in the Dusia and Ilgai lakes. It is declining mainly due to eutrophication.

Apraðė Gintautas Vaitonis

Didysis puikiapygis

Calosoma sycophanta (Linnaeus, 1758)

DEIMA ÞYGIAM (CARABIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietø ir Vidurio Europoje, Ðvedijoje, Sibi-re, Vakarø Azijoje, Ėiaurės Afrikoje. Rŭdis aklimati-zuota Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje praėjusiamė ðimtmetyje rŭdis aptikta Juodkran-tėje. 1977 m. aptikta Paðilės girininkijoje (Ukmergės r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena ðviesiuose plaėialapiø miðkuose. Vabalai þiemoja miðko paklotėje. Poruojasi geguþės– birþelio mėn. Lerva ir lėliukė vystosi apie 2 mėn. Vabalai ritasi rugþjŭeio– rugsėjo mėn. Lervos ir suaugėliai plėðrŭs. Medþioja tiek þemės pavirðiuje, tiek ant medþiø. Minta drugiø vikðrais ir lėliukėmis. Vysty-mosi trukmė – 1 metai. Gyvena 2– 3 metus.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu naujø duomenø apie radavietes Lietuvoje nėra. Rŭdis laikytina iðnykusia.

Grėsmės ir apsauga. Gausumà riboja brandþiø medy-nø kirtimas ir pesticidø naudojimas miðkuose.

Gyvenamose vietose siŭloma nekeisti esamos miðko struk-tŭros, riboti miðko iðteklŭ naudojimą, senuose aþuoly-nuose nenaudoti cheminiø miðko apsaugos priemoniø.

Informacijos ðaltiniai

Lentz F. L., 1879: Catalog der Preussischen Käfer. Beiträge zur Naturkunde Preussens. – Königsberg.
Pileckis S., Monsevičius V., 1995: Lietuvos fauna. Va-balai, 1. – Vilnius.

Summary

This is a predatory beetle, living in open broadleaved forests. The most important threats to its survival are the felling of mature trees and the use of chemical plant protection agents. Not currently found in Lithuania.

Apraðė Jolanta Rimðaitė

Elniavabalis

Lucanus cervus (Linnaeus, 1758)

DEIMA ELNIAVABALIAI (LUCANIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1976 m. Araðyta á Berno konvencijos III, ES Buveiniø direkty-vos II priedus.

Paplitimas. Pietø ir Vidurio Europoje, Pietø Anglijoje, Skandinavijoje, Ukrainoje, Rusijoje, Ėiaurės Afrikoje.

Lietuvoje naujų duomenų apie radavietes nėra. Per pastaruosius 60 metų aptiktos dšios radavietės: Kauno ąpuolyne, Labūnavoje (Kėdainių r.), prie Stakliūkių (Prienų r.), prie Piepmarių (Kaišiadorių r.), prie Anėios (Lazdijų r.), Ukmergės r. ir Mergepėryje (Varėnos r.).

Biologija ir ekologija. Plaėialapių miškų, dabniausiai ąpuolynų gyventojas, gali gyventi parkuose. Lervų buveinė – trūnijantys lapuoėiai medžiai, kelmiai, rąstai. Suaugėliai gyvena apie mėnesį, minta medžių sultimis. Aktyvūs vakare ir naktį. Patinams būdinga kovoti. Poruojasi birželio– liepos mėn. Patelės deda apie 30 kiauđinių. Lervinė stadija trunka apie 4– 6 metus, lėliukės – apie 3– 6 savaites. Lervos minta humusu, trūnijanėia mediena, gyvena dideliuose trūnijanėiuose rąstuose, kelmuose. Lerva suformuoja lėliukės kokoną, kuriame rudeni ąsivysto suaugęs vabalas. Vabalas kokone perpiemoja.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje pastaraisiais dešimtmeėiais neaptiktas, ąinomi tik seni duomenys.

Grėsmės ir apsauga. Brandžių ąviesių ąpuolynų su palikta gausia trūnijanėia mediena (kelmais, nukritusiais rąstais) trūkumas.

Informacijos ąaltiniai

Pileckis S., Monseviėius V., 1995: Lietuvos fauna. Vabalai, 1. – Vilnius.

Summary

A saproxylic species, associated with deciduous trees, mainly oaks, growing in warm places. Over the last 60 years eight localities have been found, yet there is no current data on these areas. The main reason for the decline of this species is a lack of suitable habitats.

Aprađė Jolanta Rimđaitė

Didysis ąpuolinis ūsuotis

Cerambyx cerdo (Linnaeus, 1758)

ĐEIMA ŪSUOėIAI (CERAMBYCIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūđis saugoma nuo 1989 m.

Ąrađyta ą Berno konvencijos II, Buveinių direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Pietų ir Vidurio Europoje, ą ąiaurė – iki pietinės Đvedijos, Baltarusijoje, Ukrainoje, Kaukaze, Artimuosiuose Rytuose.

Lietuva yra ąiauriniame rūđies arealo pakrađtyje. Lietuvoje aptikti tik 4 vabalai: Palangoje (1936), Merkinėje (Alytaus r., 1937), Ėepkelių rezervate (Varėnos r., 1985), Dubravos miške (Kauno r., 1988).

Biologija ir ekologija. Vabalai vystosi negyvoje ąpuolė medienoje. Vystymosi trukmė – 3 metai. Suaugė vabalai pasirodo birželio– liepos mėn. Aptinkami ąviesiuose, brandžiuose ąpuolynuose. Aktyvūs prieblandoje.

Populiacijos gausumas. Neiđtirtas, visose radavietėse aptikta tik po 1 vabalą.

Grėsmės ir apsauga. Brandžių ąpuolynų kirtimas, senų, pavienių, džiūstanėių ir nudžiūvusių ąpuolė ąalinimas. Būtina riboti brandžių ąpuolynų kirtimā, palikti miškuose pavienių nudžiūvusių ąpuolė. Vabalų gyvenamose vietose aplink nudžiūvusius ąpuolus ąalinti pomiđkā.

Informacijos ąaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Paceviėius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdžius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privaėiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21– 25.

LPUŪ kolekcija.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A very rare and vanishing species, found in old, mature oak forests. Larvae develop in dead oak wood.

Aprađė Romas Ferenca

Pavasarinis margūnas

Hamearis lucina (Linnaeus, 1758)

ĐEIMA MELSVIAI (MĖLINUKAI) (LYCAENIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūđis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje.
Lietuvoje rūđis aptikta pietvakarinėje Vilniaus dalyje.

Biologija ir ekologija. Patelės kiaušinėlius po vieną ar kelis deda apatinėje aukštųjų raktapolių (*Primula elatior*) lapų pusėje. Vikšrai maitinasi naktą, dieną slepiasi po augalų liekanomis. Suaugę vikšrai siekia 15 mm ilgą. Lėliukėmis virsta tarp augalų liekanų, polių. Pienoja lėliukės. Drugiai skraido gegužės–birželio pradžioje pietinės ekspozicijos miškų pakraščiuose.

Populiacijų gausumas. Išnykusi ar labai reta rūšis. Burbiškio, Vilkpėdės ir Panerių (Vilniaus m.) apylinkėse buvo randama nuo 1933 m. Nuo 1998 m. nebuvo rasta.

Grėsmės ir apsauga. Pamiškio užaugimas krūmais ir pavasarinis žolės deginimas.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Prüffer J., 1947: Studia nad motylami Wileńszczyzny. – Toruń.

Summary

Only known to have been found in the Vilnius City area, yet has not been observed at all over the last years.

Aprašė Povilas Ivinskis

Pilkasis baltasprindis

Lithostege griseata

(Denis & Schiffermüller, 1775)

DEIMA SPRINDIAI (*GEOMETRIDAE*)

BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Centrinėje Azijoje iki Kaukazo, Mažosioje Azijoje. Europos dalyse reta rūšis. Aptikta Vilniaus, Trakų ir Marijampolės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vikšrai birželio–rugpjūčio pradžioje maitinasi paprastųjų poklių (*Descurainia sophia*), smalkinių tvertikų (*Erysimum cheiranthoides*) ankštaramis. Pienoja lėliukės žemėje. Drugiai skraido nuo gegužės vidurio iki birželio pabaigos. Skrenda á dviesos žaltini-

nius, pakyla pabaidyti dienos metu. Gyvena atvirose, sausose, gerai išdildomose vietovėse su reta augalija.

Populiacijų gausumas. Išnykusi ar labai reta rūšis.

Grėsmės ir apsauga. Atvirų plotų užaugimas krūmais, apsodinimas mišku ir pavasarinis žolės deginimas.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Prüffer J., 1947: Studia nad motylami Wileńszczyzny. – Toruń.

Summary

Not observed in Lithuania in the last 20 years.

Aprašė Povilas Ivinskis

Taškutoji kerpytė

Setina roscida

(Denis & Schiffermüller, 1775)

(sin. *Endrosa kuhlweini* Hübner, 1827)

DEIMA MEDKUTĖS (*ARCTIIDAE*)

BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje, Švedijoje, Ukrainoje, Kryme, Kaukaze, Centrinėje Azijoje, Sibire, Primorėje (Rusijoje). Aptikta Lenkijoje, Latvijoje.

Lietuvoje R. Kazlauskas šią rūšį aptiko Paluknio, Pirėiupio miškuose.

Biologija ir ekologija. Vikšrai nuo liepos mėn. maitinasi *Parmelia* ir kitų rūšių kerpėmis. Pienoja vikšrai. Gegužės pradžioje retame, permatomame kokone virsta lėliuke. Drugiai skraido gegužės–birželio mėn. Gyvena spygliuočių miškų degimuose, kirtavietėse. Drugiai aptinkami vystymosi vietose ir pamiškėse, sausose miškų aikštelėse. Dienos metu galima pabaidyti.

Populiacijų gausumas. Išnykusi ar labai reta rūšis.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės nenustatytos, tačiau neabejotina, kad buveinių pokyčiai iškartus mišką ar jam išdegtus drugiams yra lemtingi.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Was observed in Rūdinkai forest, but has not been seen for over 30 years.

Aprašė Povilas Ivinskis

Rudajuostė meškutė

Arctia festiva (Hufnagel, 1766)

DEIMA MEŠKUTĖS (*ARCTIIDAE*)

BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietø ir Vidurio Europoje, Azijoje iki Mandpiurijos.

Lietuvoje keli individai aptikti Kauno, Lazdijø, Marijampolės, Varėnos, Vilniaus rajonuose. Lietuva yra Europos populiacijos tolimos rytinio arealo pakraštys.

Biologija ir ekologija. Patelės kiaušinius deda krūvelėmis, po du– tris ūmus. Iš viso padeda apie 2 000 kiaušinių. Vikōrai visaėdžiai, maitinasi ūviesiu paros metu kraujapolėmis (*Achillea*), ėiobreliais (*Thymus*), karpaolėmis (*Euphorbia*), rūgōtynėmis (*Rumex*) ir kt. augalais. Piemoja vikōrai. Drugiai skraido nuo gegužės vidurio iki birželio pabaigos. Patinø galima aptikti prie ūviesos ūaltiniø, patelės beveik neskraido. Jos aptinkamos tarp augalø. Drugiø galima pamatyti gerai ūildomose, sausose, atvirose pamiðkiø aikōtelėse, pietinės ekspozicijos smėlėtuose ūlaituose.

Populiacijø gausumas. Galbūt iðnykusi ar labai reta rūdis. Pirmà kartà Lietuvoje aptikta 1922 m. Iki 1945 m. rasta tik keletas individø. Nuo 1974 m. Lietuvoje neaptikta.

Grėsmės ir apsauga. Tinkamø rūðiai vietø ūpsodinimas ar savaiminis ūpaugimas miðku, gaisrai.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., Karalius S., Manikas A., Pacevičius V., Dvitra G., 1988: 1 new and 76 rare to the Lithuanian SSR

Lepidoptera species found in 1954– 1987. – New and rare for Lithuanian SSR insect species. Records and descriptions of 1988.

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Palionis A., 1932: ūdėlis Lietuvos drugiams papinti. – Kaunas.

Prüffer J., 1947: Studia nad motylami Wileńszczyzny. – Toruń.

Summary

Was observed in five districts, but has not been observed for the last 30 years.

Aprašė Povilas Ivinskis

Baltamargė meškutė

Arctia villica (Linnaeus, 1758)

DEIMA MEŠKUTĖS (*ARCTIIDAE*)

BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietinėje Palearktikos dalyje iki Indijos, Vakarø ir Pietø Europoje, regione aplink Juodàjà jūrà, pietinėje Afrikos dalyje.

Lietuvoje keli individai aptikti Kauno, Marijampolės, Plungės ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Patelė kiaušinius deda krūvelėmis. Pirmø ūgiø vikōrai laikosi drauge. Jie visaėdžiai, maitinasi ūviesiu paros metu paprastosiomis kiauļpienėmis (*Taraxacum*), kraujapolėmis (*Achillea*), gysloėiais (*Plantago*), dilgėlėmis (*Urtica*) ir kt. augalais. Piemoja vikōrai. Lėliukėmis virsta apatinėje augalø dalyje, prie þemės. Drugiai skraido nuo gegužės vidurio iki birželio pabaigos. Patinø galima aptikti prie ūviesos ūaltiniø, patelės beveik neskraido. Jos aptinkamos tarp augalø. Drugiø galima pamatyti gerai ūildomuose miðkø ūlaituose, priemiesėiø parkuose, darþuose.

Populiacijø gausumas. Aptinkama sporadiðkai, lokaliai. Vilniuje ir jo apylinkėse rasta nuo 1923 m. ir apibūdinta kaip nereta rūdis, nuo 1976 m. neaptikta. 1971 m. ir 1976 m. Kauno priemiestyje sugauta keletas individø.

Grėsmės ir apsauga. Miestø plėtra ir gaisrai.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., Karalius S., Manikas A., Pacevičius V., Dvitera G., 1988: 1 new and 76 rare to the Lithuanian SSR Lepidoptera species found in 1954–1987. – New and rare for Lithuanian SSR insect species. Records and descriptions of 1988.

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Prüffer J., 1947: Studia nad motylami Wileńszczyzny. – Toruń.

Summary

In some localities this species was not considered rare, but has not been observed since 1976.

Aprašė Povilas Ivinskis

Mėlynoji bitė

Xylocopa valga Gerstaecker, 1872

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, Ąiaurės Afrikoje, Mažojoje Azijoje, Kaukaze, Pietø Sibire, Centrinėje Azijoje. XX a. pirmoje pusėje arealas Europos Ąiaurėje siekė net Pietø Suomijà ir Ladogos ežero pakrantes. Ąiuo metu neaptinkama Latvijoje, Lietuvoje. Lenkijoje idliko tik pietrytinėje dalies dalyje.

Lietuvoje Ąinomos pavienės radavietės: Medynoje (Vilniaus r., 1918, 1929), Pvėryne (Vilniuje, 1918, 1919), Marijampolio apylinkėse (Vilniaus r., 1927, 1929), Augustavo ir Naujadvario apylinkėse (Panevėpio r., 1934–1939) V. Straėdevičiaus pagavo net 25 individus. Paskutinà kartà Lietuvoje stebėjo R. Kazlauskas Mazgaigalio kaime (Panevėpio r., 1944), kur veisėsi medinio kluono sienoje ir lankė vaistinio putoklio piedus.

Biologija ir ekologija. Aptinkama nuo gegužės pradžios iki rugpjūčio pabaigos. Visame areale lanko dau-

gello augalø piedus, taėiau vengia smulkiø piedø. Lankomiausi yra pupiniai, notreliniai, erėkėtiniai ir kitø Ąeimø stambiajiedėiai augalai. Didelė dalis lankomø augalø yra krūmai arba medėiai, tarp jø daug kultūrinio ir introdukuotø pietinio rūdies. Lietuvoje buvo aptinkama daugiausia prie senø gyvenvieėiø, kur buvo daug medinio pastatø, tvorø, stulpø, idėpiūvusiø medėiø. Id dalies sinantropinė rūdis. Lizdus daro negyvoje sausoje medienoje idgrauptuose urvuose, kurie būna iki 30 cm ilgio. Vienam lizde būna iki 10–15 akeliø. Nauja karta idšivysto ir lizdus palieka liepos pabaigoje– rugpjūčio mėn. Ąiemoja suaugėlio stadijos supuvusiuose kelmuose ar statinio sienose.

Populiacijø gausumas. Ąalyje nerandama, taėiau sprendiant id Panevėpio apylinkėse surinktos kolekcinės medėiagos, ten būta gausios mėlynøjø biėiø populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Idnykimo prieėastys nėra visiėkai aiėkios. Pakitus Ąmonio gyvenimo būdai, smarkiai sumapėjo negyvos senos medienos. Idnyko daug medinio, rėstinio pastatø, tvorø, elektros ir telefono stulpø, pavienio sausø medėiø. Galima neabejoti, kad tai prisidėjo prie biėiø idnykimo. Graupdamos urvus bitės labai gadina medinius statinius, todėl galėjo būti intensyviai naikinamos. Be to, natūralias pievas ir ganyklas keičiant kultūrinėmis, gerokai sumapėjo mitybinio augalø. Jeigu būtø vėl aptikta biėiø, pirmiausia reikėtø idsaugoti veisimosi vietas.

Informacijos šaltiniai

Adolph W., 1934: Materjaly do znajomosci fauny pszczol Wilenszczyzny. – Prace Towarzystwa przyjaciol nauk w Wilnie. Wydzial nauk matem. i przyr., 8: 217–254.

Giedrimienė V., Ivinskis P., 2004: V. Straėdevičiaus rinkti plėviasparniai, saugomi Panevėpio kraėtotyros muziejuje. – Raudoni lapai, 8: 17–20.

Summary

In the first half of the 20th century the species was found in several localities in the country. Some populations were rather large. It was last caught in 1939 and the last recorded sighting of this species was in 1944. The main limiting factors are believed to be a lack of suitable breeding areas (old wooden buildings, fences, electricity and telephone line-posts and dead trees). Its disappearance may have been intensified by the destruction of nests and changes in floral composition.

Aprašė Virgilijus Monsevičius

Vasarinis skydvėpis

Triops cancriformis (Bosc, 1801)

DEIMA LAPAKOJAI (*TRIOPSIDAE*)
BŪRYS SKYDVĖPIAI (*NOTOSTRACA*)

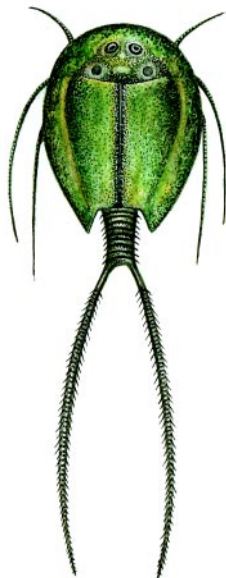
2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1991 m.

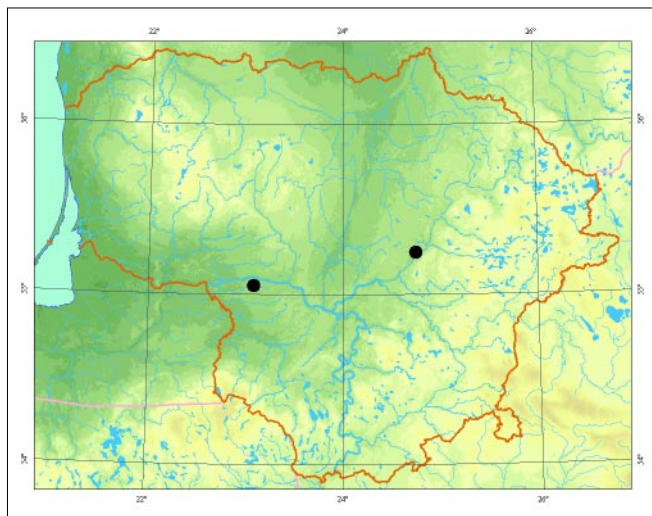
Paplitimas. Europoje, Azijoje iki Vidurinių Rytø ir Indijos.

Lietuvoje þinomos radavietės Voniðkiø k. (Ðakiø r.) ir Dukstynos entomologiniame draustinyje (Ukmergės r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena kũdrose, senvagėse, kuriose nėra þuvø ir kurios vasarà daþnai iðdþiũsta. Didþiàjà metø dalà bũna ramybės bũsenos. Visaėdis. Ið kiauðiniø iðsirita geguþės mėn. pradþioje, subręsta per 2 savaites. Dauginasi iki rugsėjo mėn. Iðdþiũvusiame dumble kiauðiniai iðlieka gyvybingi kelerius metus. Minta dumble esanþiomis augalinėmis liekanomis, taip pat þuvø ikrais ar varliø kurkulais.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas netirtas. Paplitimo vietose rasta daug vėþiagyviø.

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarða, þemiø ádirbimas ir sausinimas.

Bũtina iðsaugoti rũðies gyvenamus vandens telkinius.

Informacijos ðaltiniai

Urania Tierreich, 1969: Wirbellose Tiere. Bd. 2. – Leipzig– Jena– Berlin.

Summary

The species is known to exist in only several localities, but the number of populations is rather high.

Apraðė Gintautas Vaitonis

Reliktinė mizidė

Mysis relicta Loven, 1862

DEIMA SKELTAKOJAI (MYSIDAE)

BŪRYS MIZIDĖS (MYSIDACEA)

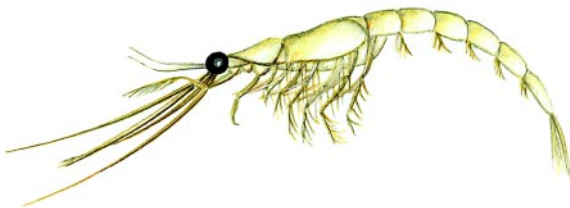
2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

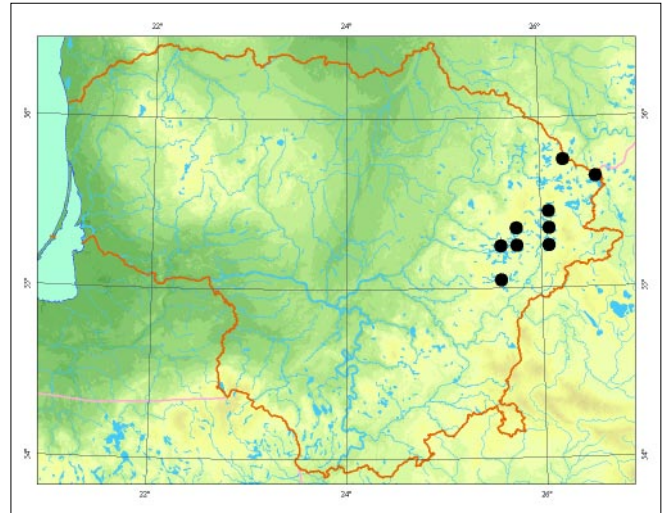
Paplitimas. Ėiaurės Europos ir Amerikos ežeruose. Lietuvoje gyvena ledyninės kilmės giliuose ežeruose. Lietuva yra pietinė šios rūšies paplitimo riba. Lietuvoje buvo pinnoma 15-oje ežerø (Dusios, Aiseto, Asalnø, Asvejos, Baluoðø, Baluoðo, Drūkðiø, Þeimenø, Zaraso, Baltøjø Lakajø, Luokesos, Lũðiø, Perðokðnø, Siesarëio, Ðakarvø), taëiau pastaruoju metu kai kuriuose ið jø jau nebeaptinkama.

Biologija ir ekologija. Gyvena ledyninės kilmės ežerø giluminės zonos priedugnėje, kur pastovi þema temperatūra ir yra dideliu iðtirpusio deguonies kiekis. Maþiausias iðtirpusio deguonies kiekis – 3,5– 4,0 mg/l. Dauginasi þiemà. Visaëdis vëþiagyvis. Vislumas iki 20 kiauðiniø. Aptinkamas + 1,6– 8,4 °C vandens temperatũroje (slenkstinė temperatũra yra + 16 °C), tik esant neutraliai arba silpnai ðarminei vandens reakcijai. Lietuvoje nyksta. Pastaruoju metu iðnyko Dusios, Baltøjø Lakajø, Siesarëio ežeruose.

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas netirtas. Gausios populiacijos randamos Ðakarvø, Lũðiø, Asvejos ir Baluoðø ežeruose.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grësmės ir apsauga. Eutrofizacija, vandens tarða. Svarbu apsaugoti ežerø ekosistemas nuo tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Gringelis A. I., 1980: Bentosnye lednikovyje reliktovyje rakoobraznye v ledinokovykh ozerakh Litovskoj SSR v 1952– 1978 g. Tr. AN Lit. SSR, 2 (90): 69– 76.

Grigelis A., Lenkaitis R., Nainaitė O., Þukaitė E., 1981: Peculiarities of distribution of cold-stenotherms hydrobionts in lakes of the National Park of the Lithuanian SSR. – *Verh. Internat. Verein. Limnology*, 2.

Summary

The species was reported in 15 lakes. Its abundance varies from year to year. Eutrophication is one of the main causes of species extinction.

Apraðė Gintautas Vaitonis

Palasėja

Pallasiola quadrispinosa (Sars, 1867)

DEIMA SKIRTINGASKIAUĖIAI (GAMMARIDAE)
BŪRYS ŽONIPLAUKOS (AMPHIPODA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Arktinio klimato zonoje.

Lietuva yra pietinė rūdies paplitimo riba. Aptikta 81uose ežeruose: Dusios, Galsto, Metelio, Seirijo, Avilio, Aisetos, Akmenos, Alaužo, Asalnø, Asvejės, Balto, Baluožo, Baluožo, Bebrusø, Vievio, Vencavo, Gavio, Galvės, Dringio, Drūkdiø, Dusetos, Piezdros, Peimenø, Zarasaiø, Zaraso, Ilgo, Baltøjø Lakajø, Juodøjø Lakajø, Luokesos, Lukos, Luodpio, Lūdiø, Perðokñnø, Radiø, Samavo, Siesariø, Skaisiø, Smalvo, Tauragno, Ukajo, Ūsio, Ðakarvø, Ðvento, Viðtyeio.

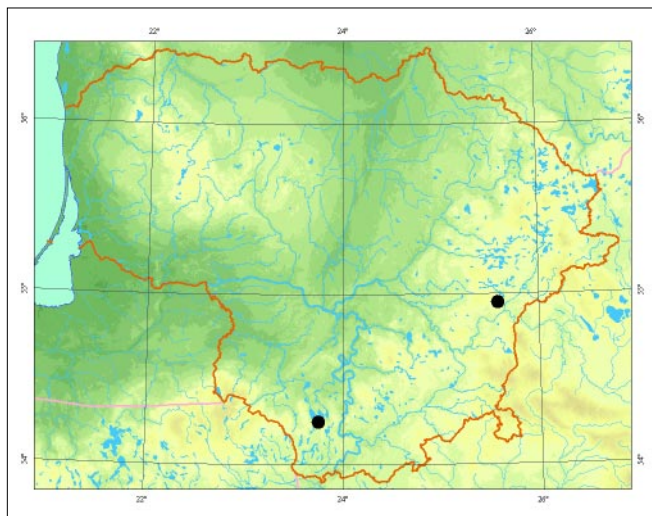
Biologija ir ekologija. Gyvena eþerø profundalinės zonos dugne. Ðalèiamėgė, stenoterminė, maþiausiai oksifilinė rūdis ið reliktiniø aukðtesniøjø vėþiagyviø. Maþiausias iðtirpusio deguonies kiekis – 2,0 mg/l. Kopuliuoja rudená, jaunikliai iðsirita kovo mėn. Visumas – 20– 50 kiauðiniø.

Populiacijø gausumas. Ávairiuose eþeruose populiacijø gausumas labai nevienodas, vidutiniðkai aptinkama 12– 56 ind./m².

Grėsmės ir apsauga. Eutrofizacija, vandens tarða. Svarbu apsaugoti eþerø ekosistemas nuo tarðos.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Informacijos ðaltiniai

Gringelis A. I., 1980: BENTOSNYE LEDNIKOVYE RELIKTOVYE RAKOBRANZYE V LEDINOKOVYKH OZERAKH LITOVSKOJ SSR V 1952– 1978 G. Tr. AN Lit. SSR, 2 (90): 69– 76.

Grigelis A., Lenkaitis R., Nainaitė O., Þukaitė E., 1981: Peculiarities of distribution of cold-stenotherms hydrobionts in lakes of the National Park of the Lithuanian SSR. – *Verh. Internat. Verein. Limnology*, 2.

Vaitonis G., 1994: Vėþiagyviø kompleksø formavimasis Lietuvos vandenyse ir jø reikðmė biocenozėse. Daktaro disertacija (*rusø kalba*). – Vilnius.

Summary

The species was found in 44 lakes. Population amounts vary. The main damaging factor is increasing eutrophication.

Apraðė Gintautas Vaitonis

Borupinis storagalvis (sin. Raudonasis eresas)

Eresus cinnaberinus (Olivier, 1789)

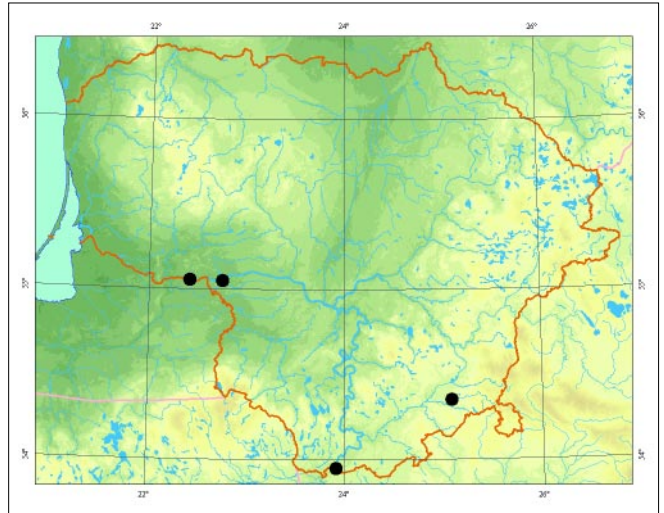
DEIMA STORAGALVINIAI (*ERESIDAE*)
BŪRYS DIDPIAPILVIAI (*ARANEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, dažnesnė pietiniuose rajonuose (Pirėnø pusiasalyje). Žiauriniuose rajonuose labai reta (Danijoje, Vokietijoje, Olandijoje, Ėvedijoje). Nuo 1979 m. Didžiojoje Britanijoje pinnoma tik 1 radavietė. Rusijoje rūdis aptinkama iki Altajaus, Kinijoje. Lietuvoje aptikta Jurbarko r. (1999, 2002), Gerdažiuose (Lazdijø r., 2000), Rūdninkø poligone (Ėalėininkø r., 2006).

Biologija ir ekologija. Patelė urvelyje deda vienà apie 8– 10 mm skersmens kokoną su 80 kiaušinėliø. Dienà ėà kokoną iðneðà ið urvelio, kad suðiltø saulės atokaitoje, o vakarop jà vėl parneðà. Iðsiritusius jauniklius maitina ið burnos á burnà suvirðkintu maistu. Jaunikliai perþiemoja urvelyje kartu su patele. Per ėà laikà voriuikai neriasi 6 kartus. Pavasarà patelė þūsta ir tampa papildomu maistu savo jaunikliams. Vorai gyvena 3 metus. Patelė 15– 20 mm, juoda, aksominė, apaugusi blizganėiais plaukeliais. Patinėlis apie 10 mm; galvkrūtinė juoda su juodais, baltais ir raudonais plaukeliais. Pilvelis ugninio raudonumo, su keturiomis didelėmis juodomis dėmėmis ir dviem mažais juodais taðkeliais. Kojos su ėviesiais þiedelias. Patinėliai sugeba ðuoliuoti. Pemėje jis ásirengia verpalais iðklotà (iki 10 cm ilgio ir 1 cm skersmens) urvelà, kurio piltuvėlio pavidalo anga yra dirvos pavirðiuje. Ji uþdengta verpalø kilimėliu. Nuo ėia á visas puses driekiasi susipynusios gaudomosios gijos. Surasti tokius gerai uþmaskuotus urvelius yra sun-

ku. Medþioja dažnai didelius, tvirtu chitininu sluoksniu vabalus (mėðlavabalius, ðoklius). Tik subrendæ patinai pastebimi rugpjūėio– rugsėjo ir geguþės mėn., kai iėðko patelies. Gyvena apsaugotose nuo vėjo, gerai ðildomose lengvo dirvoþemio buveinėse.

Populiacijø gausumas. Ið viso aptikti 3 patinai ir 1 patelė. Vienas patinas rastas tarp Jurbarko ir Smalininkø, ties Paðvenėio girininkijos 69 kv. Antras aptiktas Vieðvilės rezervate, Kalveliø girininkijos 151 kv. pietinėje dalyje, jauno sauso puðyno retapolėje aikðtelėje, ðalia keliuko. Patelė pagauta 1,5 km žiauriau nuo ðios radavietės, ardant senà puðiniø rástø pavėsinæ po pamatiniu, kiek sumegusiu á pemæ, rástu. Treėias patinas pastebėtas elektros perdavimo juostoje Gerdažiø miðko kirtavietėje. Ketvirtoji radavietė Rūdninkø poligono retame virþyne.

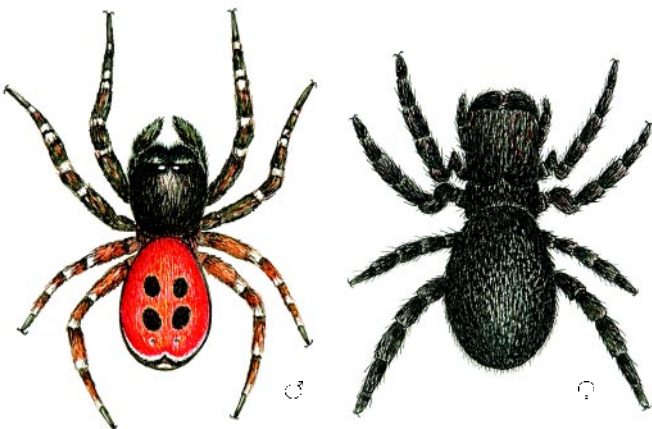
Grėsmės ir apsauga. Buveiniø kaita dėl natūraliai auganėio ar sodinamø miðkø, pavasariniai gaisrai. Svarbu iðsaugoti vorø gyvenamas buveines, nesodinti miðko ir ðalinti natūraliai auganėius medþius ir krūmus.

Informacijos šaltiniai

Summary

An extremely rare species. Only four individuals of Eresus cinnaberinus have been found.

Apraðė Algirdas Vilkas

Linos Jasiukonytės þiedinys

Didysis plūdvoris

Dolomedes plantarius (Clerck, 1758)

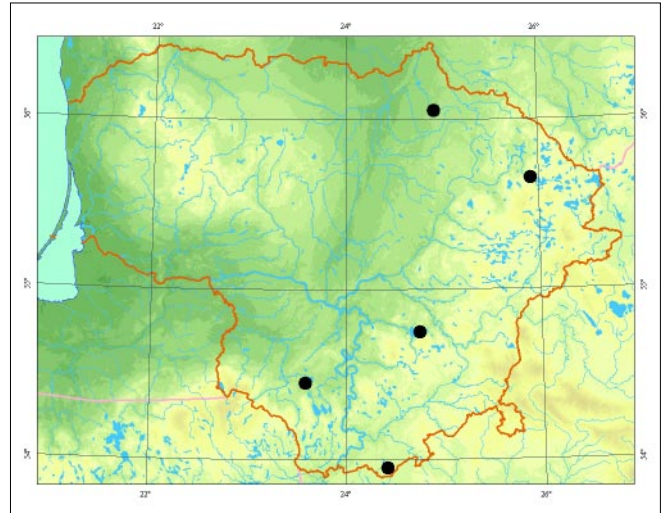
ŪEIMA GUOLININKAI (*PISAURIDAE*)
BŪRYŠ DIDPIAPILVIAI (*ARANEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdīs saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Paplitimas neaiđkus, nes ilgā laikā rūdīs buvo maiđoma su juostuotuoju plūdvoriu (*Dolomedes fimbriatus*). Pietiniuose Europos rajonuose neaptikta, điauriniuose ir centriniuose aptikta Norvegijoje, Suomijoje, Estijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Olandijoje, Danijoje, Prancūzijoje, Ėekijoje, Đveicarijoje, Slovakijoje ir Vengrijoje. Lietuvoje pīnomos 4 radavietės: Vabalninke (Birpø r.), Vievio apylinkėse (Trakø r.), Puvøiø apylinkėse (Varėnos r.), Puvinto rezervate (Alytaus r.).

Biologija ir ekologija. Kiauđineliø kokonas rudas, jame būna iki 350 kiauđineliø. Iđ pradpiø patelė kokonā neđiojasi cheliceromis. Prieđ iđsiritant jaunikliams, gerokai padidėjusi kokonā patelė pakabina prie augalø ir aprezga retu kupolo pavidalo voratinkliu. Iđsiritę jaunikliai pirmajā savaitē laikosi kartu, sudarydami purø kamuolā. Paaugę voriuikai iđplinta voratinkliais, kurie sujungti su kokono apvalkalu, bet iđgāsdinti vėl susirenka į kamuolėlā; patelė laikosi đalia. Lytiđkai subręsta antraisiais metais. Pavasarā dar galima aptikti abi amžiaus grupes: lytiđkai subrendusius vorus ir praitę vasarā ar rudenā iđsiritusius jauniklius. Dalis jaunikliø rudenā iđplinta voratinkliais, patenka ant augalø, āvairiø medpiø ir krūmø ir ten praleidpia pirmuosius savo gyvenimo metus. Gyvena prie vandens telkiniø, pelkėtuose miđkuose, kur auga viksvos, vikđriai, đvendrai. Mėgsta đviesesnes ir iđretėjusias vietas, kur daug berpynø ir alksnynø, grioviø ir balø, ilgai stoviniø vandens. Vikriai bėgioja vandens pavirđiumi. Gre-

siant pavojui paneria. Gaudo ā vandenā ākritusius nariuotakojus. Kartais patelė ūppuola ir suėda patinā. Labai panađus ā juostuotājā plūdvorā (*Dolomedes fimbriatus*), bet đviesesnis ir su neryđkiomis juostomis. Patelės epigyna centrinėje dalyje be đviesiø plaukeliø. Vorø kūnas rudas, su grapiu đilkiniu blizgesiu ir keletu maųø baltø tađkeliø.

Populiacijø gausumas. Rūđies gausumas netirtas. Pavieniai individai aptikti birpelio– rugpjūeiø mėn.

Grėsmės ir apsauga. Nedideliø, pelkiniø vandens telkiniø sausinimas ir natūralus nykimas. Būtina iđsaugoti tinkamus biotopus: griovius, kanalus ir kitus maųø pelkėtus telkinius.

Informacijos šaltiniai

Ramodkaitė R., 1994: Vepriđkø þemapelkės vorai. – Lietuvos moksleiviø gamtininkø mokslinės konferencijos praneđimai. – Vilnius.

Vaickutė J., 1960: Lietuvos vorø faunos tyrimai. – Diplominis darbas. – Vilnius.

Valenta V., Kađarskytė R., 1990: Lietuvos puđynø vorai (*Aranei*). – Lietuvos TSR aukđtøjø mokyklø darbai, 29: 7.

Zhukauskiene J., 1968: Pauki (*Araneidae*) pobereþja ozera Puvintas. – Zapovednik Puvintas. – Vilnius.

Summary

The species has been registered in only a few localities. The main restricting factor is lack of suitable habitats.

Aprađė Algirdas Vilkas

Linos Jasiukonytės pieđinys

Rudasparnė efemerėlė

Eurylophella karelica Tiensuu, 1935

DEIMA EPHEMERELLIDAE (EPHEMERELLIDAE)
BŪRYS LAŽALAI (EPHEMEROPTERA)

4 (I) kategorija

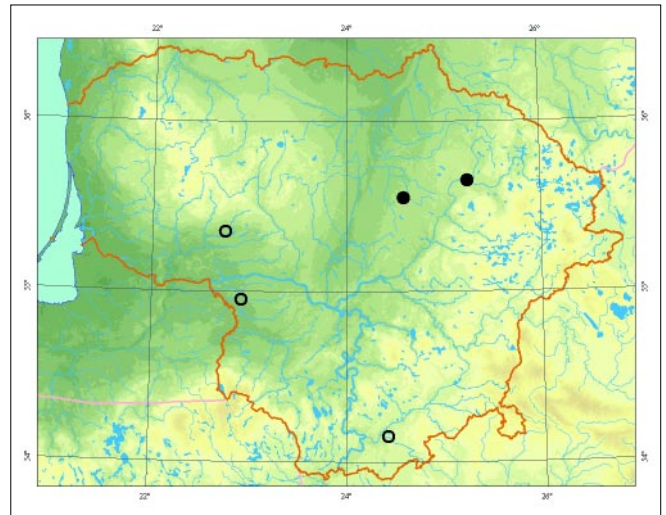
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Lenkijoje, Vengrijoje, Slovėnijoje bei diaurinėje Rusijos dalyje.

Lietuvoje aptikta Ūloje prie Zervynø, Jaroje prie Svėdasø (Ėiukø k.), Ėežuvyje, Nevėpio aukštupyje ir Siesartyje (Ėežupės int.).

Biologija ir ekologija. Lervos gyvena upėse bei upeliuose, tekančiuose kalvotose vietovėse ir lygumose. Daugiausia aptinkamos atviruose plotuose, rečiau – miško užtamsintuose tekančiuose vandens telkiniuose. Pasirenka lėtos tėkmės upes arba mažus uputėkius, stiprios srovės upes ar upelius su įvyruotu gruntu. Dažniausiai lervos surenkamos nuo paskendusio *Cyperaceae* ir *Poaceae* žolinių augalų arba iš vandenį panirusio medžio ūkno ir ūkno. Visas vystymosi ciklas trunka 1 metus. Lervos aptinkamos nuo rugpjūčio iki birželio mėn. pradžios. Subimagai išsiriti vakare ir po 1–2 parų viršta suaugėliais. Suaugėliai skraido nuo gegužės vidurio iki birželio vidurio. Gyvena iki 3 dienų.

Populiacijø gausumas. Rūdiai būdingas nevientisas paplitimas, apsiribojantis mažais ploteliais. Kai kur rūdis jau išnykusi. Tai yra viena iš europinių lažalø rūšiø, kuriai labiausiai gresia išnykimas. Gausi buvo tik Jaro populiacija, kur per dieną buvo galima aptikti žimtus lervø. Ši populiacija sunaikinta. Siesartyje

taip pat nebeaptinkama. Ūloje buvo labai reta, bet yra tikimybė, kad dar gyvena aukščiau Zervynø.

Grėsmės ir apsauga. Upiø tarša, jø patvenkimas.

Svarbu saugoti rūdies buveines nuo taršos, arti upiø nenaudoti pesticidø.

Informacijos šaltiniai

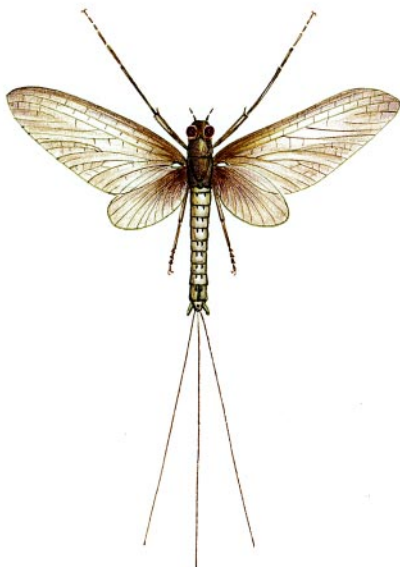
Kazlauskas R., 1959: Indėlis Lietuvos lažalø faunai pažinti. – Vilniaus universiteto mokslo darbai, 23 (6): 157–174.

Kovacs T. and Ambrus A., 1999: *Eurylophella karelica* Tiensuu, 1935 in the Carpathian Basin (*Ephemeroptera: Ephemerellidae*). – Fol. Hist.-nat. Mus. Matr., 23: 153–156.

Summary

Eurylophella karelica has a remarkably disjunct distribution, being confined to small patchy areas. It has become extinct in several localities and this is one of the species of European mayfly most threatened with extinction. Larvae were found in five localities in Lithuania, however due to water pollution, it is presumed that only those in the Ūla River have survived.

Aprađė Giedrė Viđinskienė

Linos Jasiukonytės piešinys

Reliktinis laðalas

Neophemera maxima (Joly, 1870)

ÐEIMA NEOEPHEMERIDAE (NEOEPHEMERIDAE)
BÛRYS LAÐALAI (EPHEMEROPTERA)

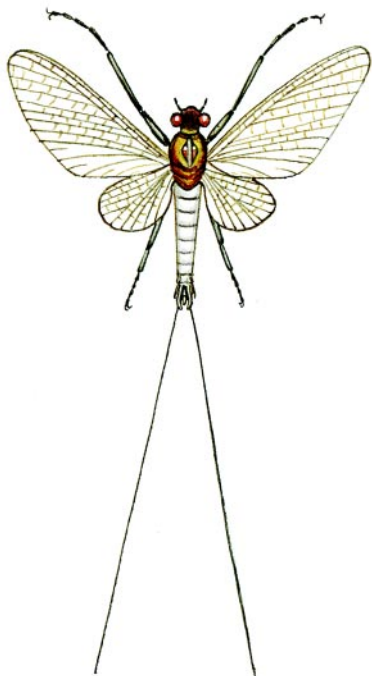
4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 1989 m.

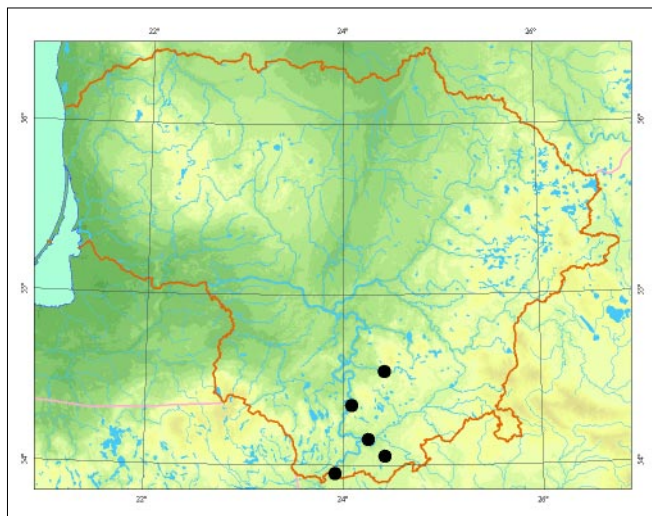
Paplitimas. Lenkijoje, Prancûzijoje, Makedonijoje, Bulgarijoje.

Lietuvoje gausios populiacijos buvo þinomos Merkio intake Grûdoje (prie Kaðetø) ir Verknėje (prie Stakliðkiø). Pavieniø lervø aptikta Merkio þemupyje, Ratnyëëlėje (Druskininkuose) ir Nemune aukðèiau Alytaus.

Biologija ir ekologija. Lervos gyvena nuo rugpjûèio iki kitø metø birþelio pabaigos tarp vandens samanø ir sànaðø ðvariose upëse, kur daug deguonies, ant smëlëto ar þvirgþdëto dugno, ant nuskendusio ðakø. Srovës greitis – 0,4– 0,6 m/s. Suaugëlio stadijos patinai skraido negausiais bûreliais aukðtai tarp meþiø. Gyvena apie 2– 3 paras.

Linos Jasiukonytës pieðinys

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas netirtas. Daug lervø buvo randama Grûdoje ir Verknėje. Kitur aptikti pavieniai individai. Nebeaptinkama Grûdoje, Merkyje ir Nemune, Ratnyëëlėje.

Grësmës ir apsauga. Pagrindinæ grësmæ rûðiai kelia vandens tarða, patvankos. Labai svarbu apsaugoti upes nuo tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Kazlauskas R., 1959: Indëlis Lietuvos laðalø faunai papãinti. – Vilniaus universiteto mokslo darbai, 23 (6): 157– 174.

Summary

Abundant populations were found in the Grûda and Verknë rivers. Single larvae have been found in the Merkys, Ratnyëëlë, and Nemunas rivers upriver from Alytus, yet it is no longer found in the Merkys, Ratnyëëlë, Grûda and Nemunas rivers these days.

Apraðë Giedrë Viðinskienë

Kapnopsis

Capnopsis schilleri (Rostock, 1892)

DEIMA CAPNIIDAE (CAPNIIDAE)
BŪRYS ANKSTYVĖS (PLECOPTERA)

4 (I) kategorija

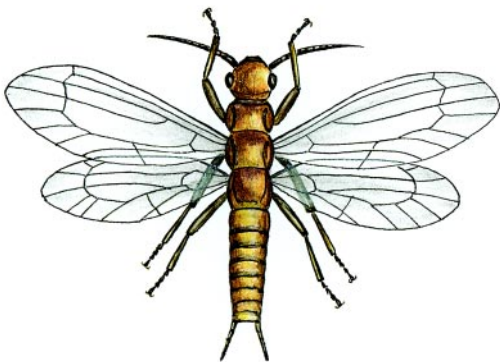
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Didesnėje Europos ir Azijos dalyje. Lietuvoje lervos aptiktos rytinėje dalyje upėtakinio tipo upėse ir upeliuose: Vilnelėje, Peimenos intakuose Meroje ir Sarioje. Suaugėliai aptikti Vakarø Lietuvoje, Vieðvilės upelio þemupyje.

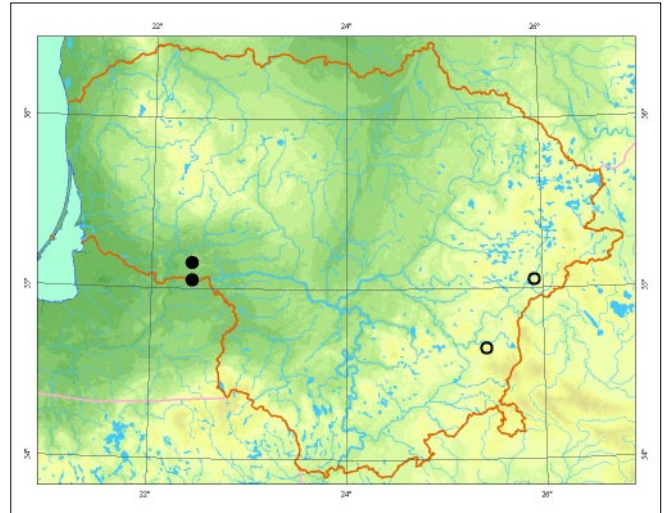
Biologija ir ekologija. Lervos gyvena nedidelėse lygumø ir neaukðtø kalnø ðaltavandenėse, ðaltiniuose, srauniose (apie 0,5 m/s) upėse bei upėtakinuose upeliuose, apaugusiuose miðku, kur vandens temperatūra vasarà áðyla iki 17 °C. Gruntas smėlėtas, þvyruotas, akmenuotas. Up akmenø, nuskenusio meþpiø ir ðakø susidaro sànaðø ploteliai, kur ir gyvena lervos. Vabzdþiai skraido nuo balandþio mėn. pradþios iki birþelio pabaigos.

Populiacijø gausumas. Tik Sarioje (vidurupyje) lervos buvo gausios. Kitur aptiktos pavienės lervos. Padidėjus Meros upėtartumui, prie Paþeimenės nebeaptinkama. Gausūs suaugėliai stebėti Vieðvilės þemupyje nuo balandþio 15 iki birþelio 29 d.

Grėsmės ir apsauga. Upiø tarða, jø patvenkimas. Svarbu saugoti rūdies buveines nuo tarðos, arti upiø nenaudoti pesticidø.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Informacijos ðaltiniai

Kazlauskas R., 1962: Kai kurie duomenys apie Lietuvos ankstyves (Plecoptera). – LTSR aukðtøjø mokyklø mokslo darbai. Biologija, 2.

Summary

Larvae were found in the southern part of Lithuania, and fully developed imagoes have been observed in western Lithuania. Larvae were abundant only in the Saria River, with only single individuals found elsewhere. Mature imagoes are abundant in the lower reaches of the Vieðvilė River.

Apraðė Giedrė Viðinskienė

Mapoji iðnura

Ischnura pumilio (Charpentier, 1825)

ÐEIMA MĖLYNOSIOS STRĖLIUKĖS (ODONATA)
BŪRYS ÞIRGELIAI (COENAGRIONIDAE)

4 (I) kategorija

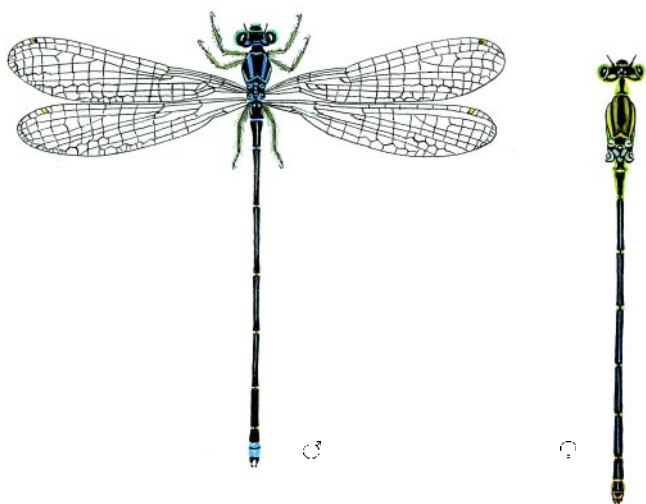
Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Visoje Europoje, taèiau gausesnė pietinėje Europos dalyje, Ðiaurės Vakarø Afrikoje, Kaukaze, Viduriniuose Rytuose, Vidurio bei Vakarø Sibire, Centrinėje Azijoje.

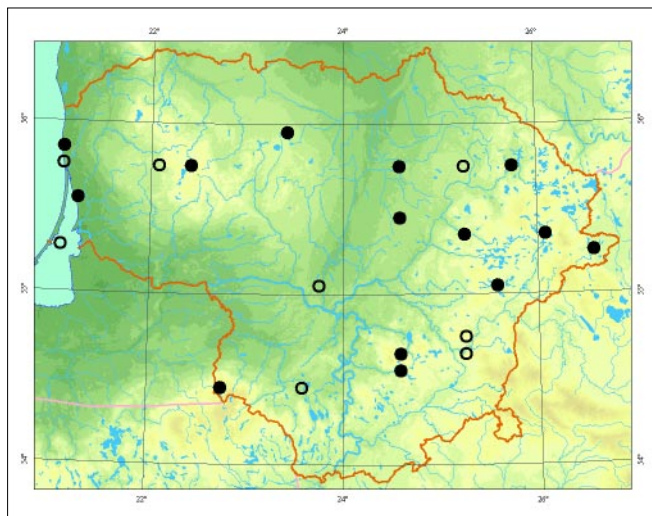
Lietuvoje rūðis aptikta: Ignalinos, Kauno, Klaipėdos, Molėtø, Rokiðkio, Ðiauliø, Ðvenėioniø, Telðiø, Trakø, Varėnos, Vilkaviðkio r., Kurðiø nerijoje.

Biologija ir ekologija. Rūðis gyvena negiliuose grioviuose, balose, lėtø tėkmės pelkėtø upeliø pakraðèiuose, ðlapiuose ðaltiniuose pievose, negiliuose dirbtiniuose vandens telkiniuose su negausia augalija. Lervos toleruoja silpnai rūgðtø negiliø pelkiø ir eperø stovintá vandená. Būtina sąlyga – turtingas neorganiniø junginiø vanduo ir dumblinas substratas. Gali ásikurti laikinose buveinėse, bet po keleriø metø pakitus sąlygoms iðnyksta. Patelės kiauðinius deda ant monapoliø (*Glyceria*), paðiauðėliø (*Alopecurus*) ir pelkiniø duoniø (*Eleocharis palustris*) augalø stiebø. Lervos vystosi 1 metus. Skraido nuo geguþės pabaigos iki rugsėjo vidurio, skraidymo pikas birþelio viduryje.

Populiacijø gausumas. Populiacijos gausumas netirtas. Radavietėse rasti pavieniai individai.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Dėl buveiniø kaitos negiliuose vandens telkiniuose suveði sparėiai auganėios augalø rūðys: plaėialapiai ðvendrai (*Typha latifolia*) ir vikðriai (*Juncus*). Dėl gausios augalijos vandenyje maþėja deguonies kiekis, patenka maþiau ðviesos ir þemėja vandens temperatūra. Buveinė tampa netinkama gyventi. Rūðis nyksta ir dėl nedideliø vandens telkiniø nykimo, sausinimo darbø, cheminiø medþiagø naudojimo þemės úkyje.

Labai svarbu gausesnėse radavietėse ðalinti vandens augalus.

Informacijos ðaltiniai

Stanionytė A., 1993: The check-list of dragonflies (Odonata) of Lithuania. – New and rare for Lithuania Insect specimens, 50– 60.

VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

Ischnura pumilio is distributed across all of Lithuania, yet only single individuals have been observed in its localities.

Apraðė Dalia Aidukaitė

Johansono strėliukė

Coenagrion johannsoni (Wallengren, 1894)

DEIMA STRĖLIUKĖS (COENAGRIONIDAE)
BŪRYS PIRGELIAI (ODONATA)

2 (V) kategorija

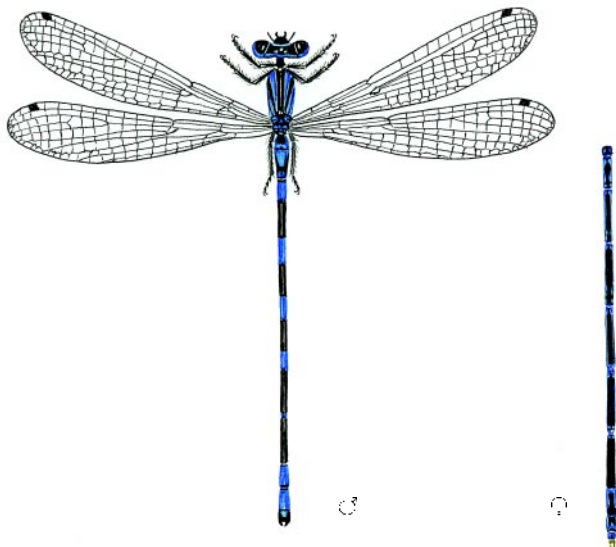
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2005 m.

Paplitimas. Ėiaurės Eurazijos rūdis. Paplitusi Skandinaviijoje, iðskyrus Danijà, Ėiaurės Baltarusijoje, Latvijoje, Rusijoje, Sibire, Korėjoje.

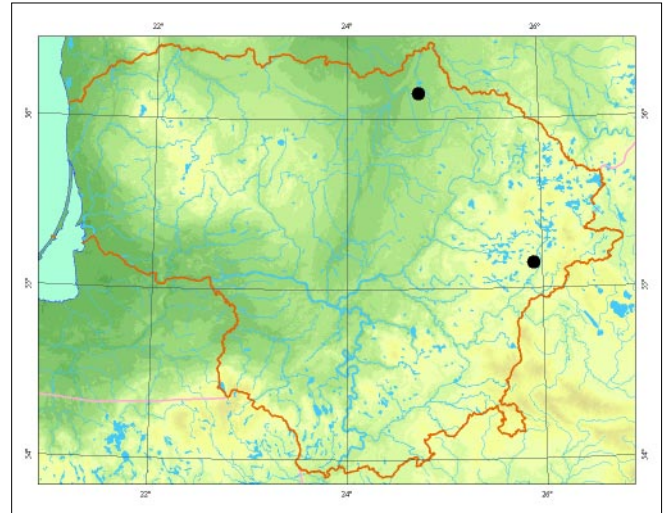
Lietuvoje rūdis aptikta Labanoro regioninio parko Girutiðkio rezervate (Ėvenėionio r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena nedideliuose distrofiniuose eperėliuose, aukðtapelkėse. Tokiems eperams būdingas rūgðėios reakcijos, neturtingas mineralinio medþiagø vanduo. Ėiuose eperuose auga pavieniai arba nedidelius sàpalynus sudarantys augalai. Dãniausiai aptinkama ant kiminø, kitø samanø, viksvø, pludurlapiø pėdiniø augalø. Neskraido virð atviro vandens, skraido þemai tarp augalijos. Patelės kiauðinius deda į vandens augalø stiebus. Kiauðiniai vystosi mėnesà. Lervos vystosi 1–2 metus. Skraido nuo birþelio iki rugpjūėio vidurio.

Populiacijø gausumas. Þinoma tik 1 radavietė Girutiðkio rezervato Akutės eperėlyje. Ankstesni duomenys kelia abejoniø, nes nurodoma netipinga rūðiai buveinė.

Linos Jasiukonytės pėdėinys

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarða, hidrologinio rėþimo pakitimai.

Informacijos ðaltiniai

Bernard R., 2002: *Coenagrion johannsoni* (Wallengren) in Lithuania (Zygoptera: Coenagrionidae). – *Notulae Odonatologicae*, 5 (10): 117–121.

Summary

The species has only one known locality in the Labanoras Regional Park. Lithuania marks the southern distribution boundary of this species.

Apraðė Dalia Aidukaitė

Mapoji nehalenija

Nehalennia speciosa (Charpantier, 1840)

DEIMA STRĖLIUKĖS (*COENAGRIONIDAE*)
BŪRYS PIRGELIAI (*ODONATA*)

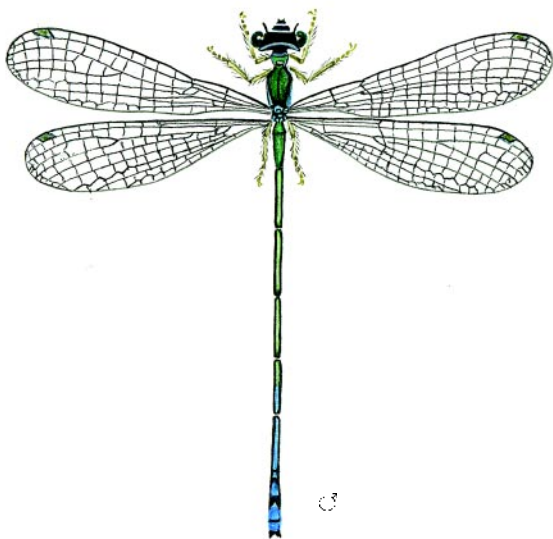
3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

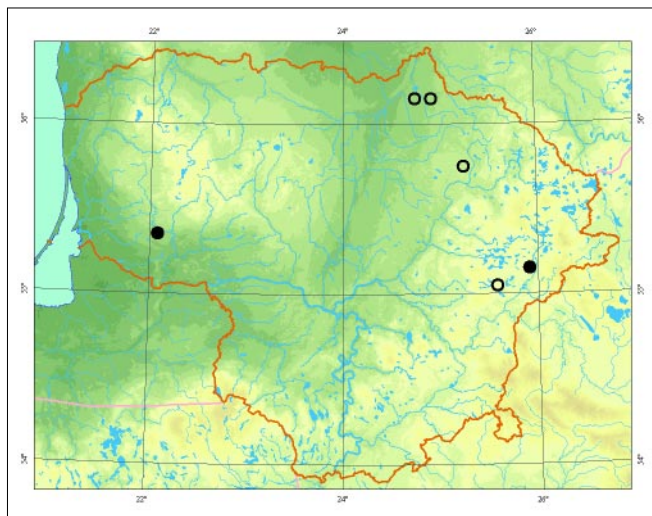
Paplitimas. Ėiaurės ir Rytų Europoje, Rusijoje. Š rytus rūdis paplitusi Sibire iki Japonijos.

Lietuvoje randama: Purvino pelkėje, prie Paðliauþo eþero (Ðvenėioniø r.), Labanoro regioninio parko Girutiðkio rezervate, Akutės eþere (Ðvenėioniø r.), Verkiuose (Vilniaus r.), Birþø ir Vilkaviðkio rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena buveinėse, kuriose vyrauja negilūs mezotrofiniai vandens telkiniai, pelkių bendrijos, taip pat aukštapelkėse bei tarpinio tipo pelkėse. Lervos gyvena ir laikinuose vandens telkiniuose. Gali iðtverti vandens telkinio iðþpiuvimà vasarà ir àðalà þiemà. Tai stenotopinė rūdis, kurios paplitimas susijæs su viksvomis (*Carex*). Daþniausiai skraido plotuose, esanėiuose tarp kiminø juostos ir atviro eþerėliø vandens, reėiau – liùliuojanėiose pelkiø dalyse. Skraido silpnai, lėtai, þemai, daþniausiai tarp vandens augalø. Naktà slepiasi þolėse. Buveinė neturtinga mineraliniø meþiagø, jai būdingas rūgðėios reakcijos vanduo. Rūðies plitimà riboja svyrrokuclinės (*Carex limosa*) ir laibosios (*Carex lasiocarpa*) viksvos. Tai pati maþiausia Europoje gyvenanti þirgeliø rūdis, kurios

Linos Jasiukonytės pieðinys

kūno ilgis siekia 22– 24 mm. Skraido nuo birþelio iki rugpjūðio pradþios.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Purvino pelkėje (Ðvenėioniø r.) aptikta ypaė gausi populiacija.

Grėsmės ir apsauga. Rūdis nyksta dël besikeiėianėio ar nykstanėio biotopø – pelkiø ir ðlapþemiø – sausinimo. Taip pat dël augalijos rūðinės sudėties pokyėio, ypaė dël kiminø (*Sphagnum*), kurie nustelbia kità augaliją. Dël to kinta vandens trofiðkumas. Rūðiai gyventi tinkamos buveinės yra maþos ir atskirtos.

Informacijos ðaltiniai

Stanionytė A., 1993: The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania Insect species, 50– 60.

VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

Only several isolated populations, mostly in eastern Lithuania, are known.

Apraðė Dalia Aidukaitė

Ėiaurinis laumpirgis

Aeschna crenata Hagen, 1856

ĖEIMA LAUMPIRGIAI (*AESHNIDAE*)
BŪRYS PIRGELIAI (*ODONATA*)

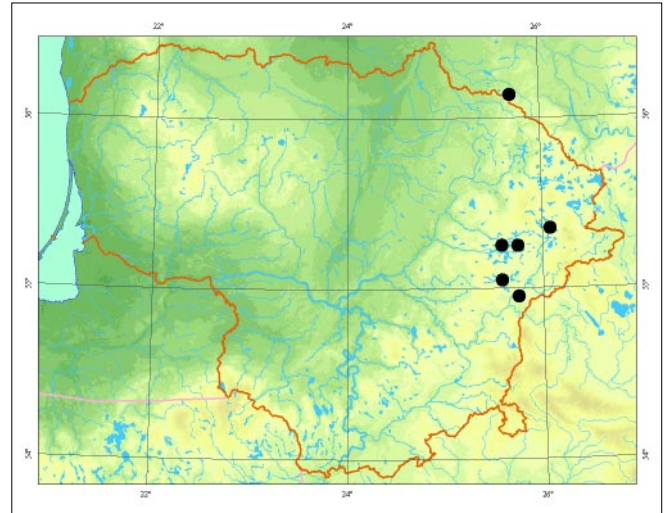
2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūĖis saugoma nuo 2005 m.

Paplitimas. Tipinga sibirinė rūĖis, gyvenanti taigoje ir pelkėse. Paplitusi Ėiaurės Rusijoje, Suomijos pietuose, Latvijoje, Mongolijoje, Japonijoje.

Lietuvoje aptikta 3 vietose Ėvenėionių ir Ignalinos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Lervos gyvena avairiuose miĖkų eĖeruose, eĖerų uputėkiuose tarp tankios povandeninės augalijos. Vandens telkinys turi būti gausiai apaugęs vandens augalija. Lervos minta þunvų mailiumi, varlių buoþgalviais, smulkiais bestuburiais. Suaugėliai minta apsiuvisomis (*Trichoptera*), dvisparniais (*Diptera*), drugiais (*Lepidoptera*) ir kitais þirgeliais. Patelės kiauĖinius deda ant negyvos vandens augalijos. Neriasi ant kranto, nutolę nuo vandens iki 2,5 m. Kartais neriasi ir naktį. Iðsiritę jauni þirgeliai skrenda į sausas ir saulėtas vietas – toliau nuo vandens. Nutupia ant medþių kamienų 8– 10 m aukðtyje. Jei nėra aukðtų medþių, nutupia ant krūmų. Tupi tol, kol sustiprėja. Skrydis staigus. Rudenį, ieðkodami maisto, palieka vandens telkinius. Gali nuskristi didelius atstumus. Nakvoja ant medþių, bet ne daugiau negu 10 m aukðtyje. Jei nutupia ant kamieno, tai tik storų Ėakų saulė-

toje pusėje. Persekioja ir iðstumia ið eĖerų kitas þirgelių rūĖis: *Aeschna juncea*, *A. grandis*, *A. viridis*. Skraido liepos– rugsėjo mėn.

Populiacijų gausumas. Populiacijos gausumas nepinomas. Pinomos tik kelios radavietės. Radavietėse stebėti suaugėliai, surinkta beveik 50 iðnarų.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių pokyčiai, plynieji kirtimai, miĖkų gaisrai, tarða.

Svarbu apsaugoti distrofinius eĖerus nuo tarðos ir svarbiausiose Ėiaurinių laumpirgių gyvenamose vietose stabdyti vykstančius aplinkos pokyčius.

Informacijos šaltiniai

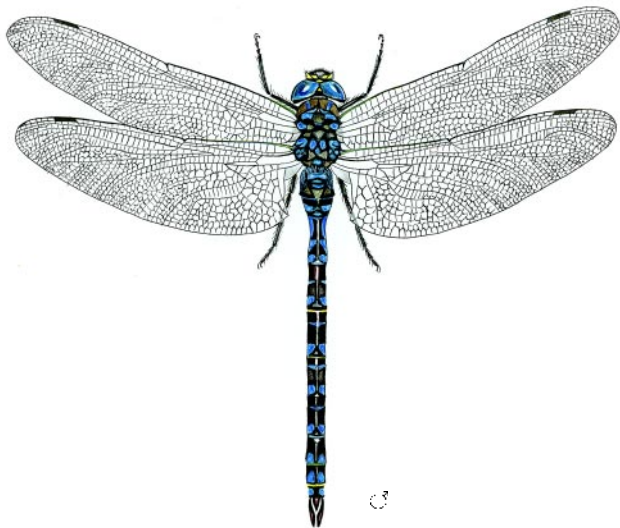
Bernard R., 2002: First records of *Aeschna crenata* Hagen, 1856 in Lithuania with selected aspects of its biology (*Odonata: Aeshniidae*). – *Opuscula zoologica fluminescensia*, 202: 1– 21.

VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

Abundance and distribution are restricted to the southern boundary of the species distribution area. A few localities are known with only several individuals found.

Apraðė Dalia Aidukaitė

Linos Jasiukonytės pieðinys

Paliasis laumpirgis

Aeshna viridis Eversmann, 1836

DEIMA LAUMPIRGIAI (*AESHNIDAE*)
BŪRYS PIRGELIAI (*ODONATA*)

3 (R) kategorija

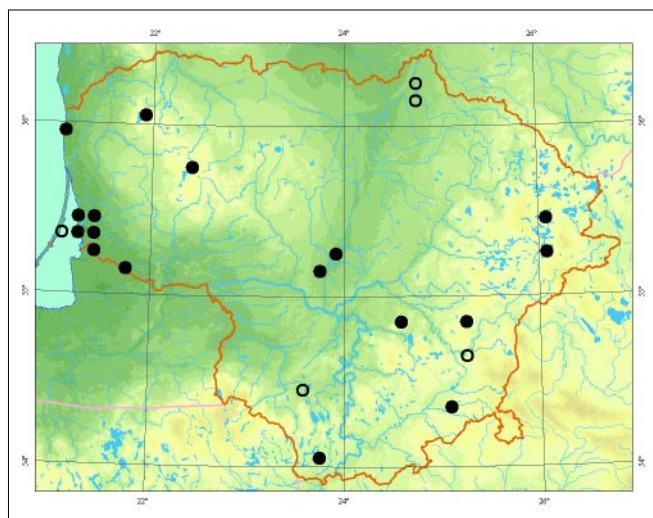
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m. Árašyta á Berno konvencijos II ir Buveiniø direktyvos IV priedus.

Paplitimas. Vakarø Palearktikos borealinėje ir vidutinio klimato juostoje. Rytuose paplitusi iki Altajaus kalnø. Vakarø Europoje reta rūdis, gausesnė Rytø Europoje, Karpatuose, Rusijoje.

Tikriausiai paplitusi didesnėje Lietuvos dalyje, taėiau negausiai. Anksėiau buvo rasta Alytaus, Birþø, Vilniaus r. ir Kurðiø nerijoje, neseniai aptikta Ignalinos, Kauno, Plungės, Ðilutės ir Telðiø r., Pagėgiø sav.

Biologija ir ekologija. Lervos aptinkamos nerūgðėiuose, santykinai ðvariuose stovinėio vandens telkiniuose, daþniausiai alijoðiniø aðtriø (*Stratiotes aloides*) lapø rozetėse. Patelės paprastai deda kiauðinius ant pusiau á vandená panirusiø ðio augalo lapø, kartais ir ant ðiurpiø (*Sparganium*) ar ðvendrø (*Typha*) lapø. Kiauðiniai þimoja, lervos iðsirita pavasará. Jos plėðrios, minta vandens bestuburiais, þuvø mailiumi ir buoþgalviais. Subręsta antraisiais arba treėiaisiais vystymosi metais. Suaugėliai iðsirita birþelio pabaigoje– liepos mėn. ir skraido iki rudens. Jie paprastai laikosi pelkėse ir pievose netoli nuo veisimosi vietø. Plėðrūs, minta ore medþiodami skraidanėius vabzdþius. Pakitus veisimosi buveinei, nukonkuruojami kitø laumþirgiø rūðiø.

Populiacijø gausumas. Tinkamuose veistis vandens telkiniuose gali būti gana gausūs: Nevėpio senvagė-

je, netoli Babtø (Kauno r.), suaugėliø ritimosi metu iðnarø tankumas siekė 1–4 ind./m². Suaugėliai paprastai aptinkami pavieniui, taėiau tinkamiausiose buveinėse gali būti gausūs: Nemuno deltoje buvo stebima apie 30 vienu metu skraidanėiø individø.

Grėsmės ir apsauga. Vandens telkiniø tarða, jø eutrofi-zacija, þuvø áveisimas juose, augalijos ðalinimas, valymas ar gilinimas rengiant poilsiavietes ir kitoks buveiniø keitimas.

Būtina iðsaugoti buveines, arti veisimosi vietø nenaudo-ti cheminiø medþiagø, ypaė fosforo traðø ir pesticidø.

Informacijos ðaltiniai

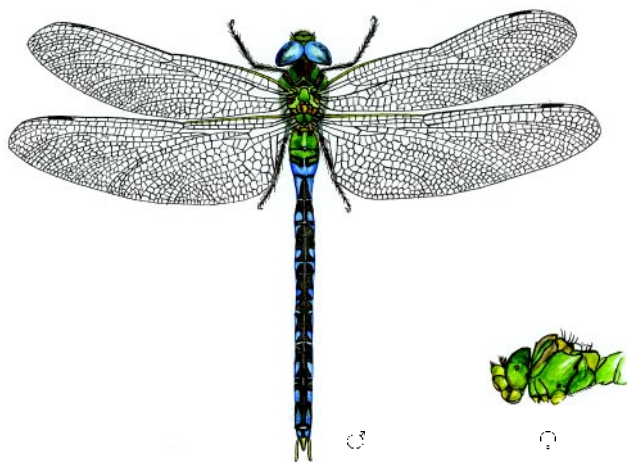
Stanionytė A., 1988: Dragon-flies (*Odonata*) in the protected territories of the Lithuanian SSR. – Acta entomologica Lituania, 9: 20–26.

Stanionytė A., 1993: The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1993, 50–60.

Summary

This species is distributed throughout all of Lithuania, yet in small numbers. In most suitable breeding habitats, the observed exuvia density reached 1–4/m². The main threats to its survival are changes in breeding habitats and water body eutrophication and acidification.

Apraðė Eduardas Budrys

Linos Jasiukonytės pieðinys

Mažasis karališkasis laumpirgis

Anax parthenope (Selys, 1839)

DEIMA LAUMPIRGIAI (AESHNIDAE)

BŪRYS PIRGELIAI (ODONATA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

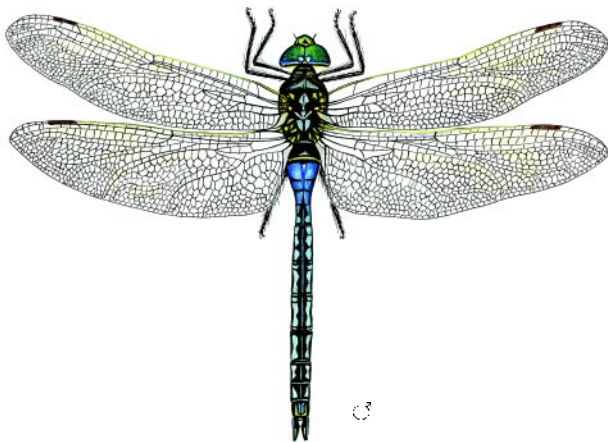
Paplitimas. Nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno ir Kanarø salose. Ėiaurës Afrikoje, Viduriniuose Rytuose, Uþkavkazėje, Maþojoje ir Centrinėje Azijoje, Pakistane, ėiaurinėje Indijoje, Kinijoje, Japonijoje. Atskirtos populiacijos aptinkamos Kavkazo ir Altajaus kalnuose. Rūdis rasta Vidurio ir Pietø Europoje.

Lietuvoje rūdis aptikta Ignalinos, Lazdijø, Molëtø, Prienø, Ėvenëioniø, Trakø, Ukmergës, Varënos, Vilkavikiø rajonuose.

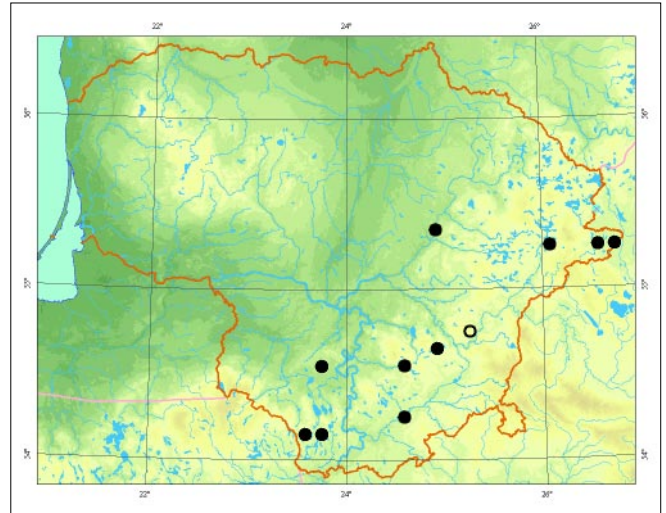
Biologija ir ekologija. Patelë kiauðinius deda á vandens augalø stiebus. Kai Patelë deda kiauðinius, patinas visada bûna ėalia. Lervos gyvena tarp vandens augalijos stovinëio ir tekanëio vandens telkiniuose. Lervø vystymasis priklauso nuo vandens temperatūros ir trunka 1– 2 metus. Skraido nuo geguþës pabaigos iki rugpjūėio mën. Randama prie miðkø eþerø, tvenkiniø. Jei rūdies buveinëse gyvena ir *Anax imperator*, tai jø patinai dažnai iðstumia maþuosius karaliðkuosius laumþirgius ið vandens telkinio.

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas nepinomas. Ypaë gausi populiacija rasta Glëbo eþere (Varënos r.), Liubelio eþere (Lazdijø r.). Kitose radavietëse aptikti pavieniai individai.

Grësmës ir apsauga. Pagrindinë grësmë kelia vandens tarða ir aktyvus poilsdavimas rūdiø buveinëse.

Linos Jasiukonytës pieðinys

Bûtina apsaugoti pagrindines buveines nuo tarðos, neárengti vandens turizmo takø, riboti aktyvø poilsdavimà rūdies buveinëse.

Informacijos ðaltiniai

Stanionytë A., 1993: The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania Insect species, 50– 60.

VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

This species is found in eastern and southern Lithuania. Single individuals have been observed in most localities.

Apraðë Dalia Aidukaitë

Geltonkojis pirlgelis

Gomphus flavipes (Charpentier, 1825)

DEIMA UPINIAI PIRGELIAI (*GOMPHIDAE*)
BŪRYS PIRGELIAI (*ODONATA*)

2 (V) kategorija

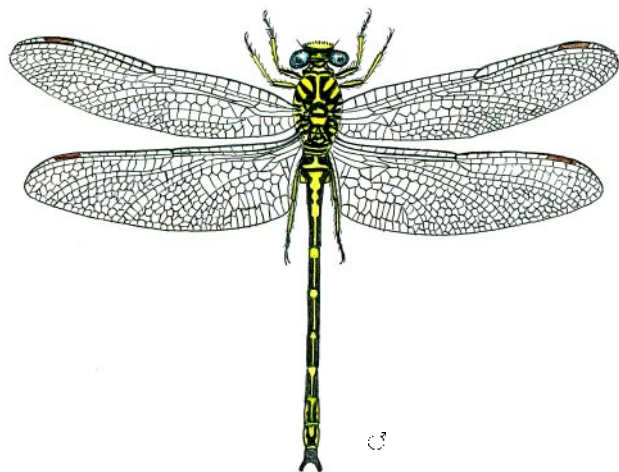
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2005 m. Árađyta á Buveinių direktyvos IV priedà.

Paplitimas. Vakarø Europoje, Artimuosiuose Rytuose, Rusijoje, Sibire.

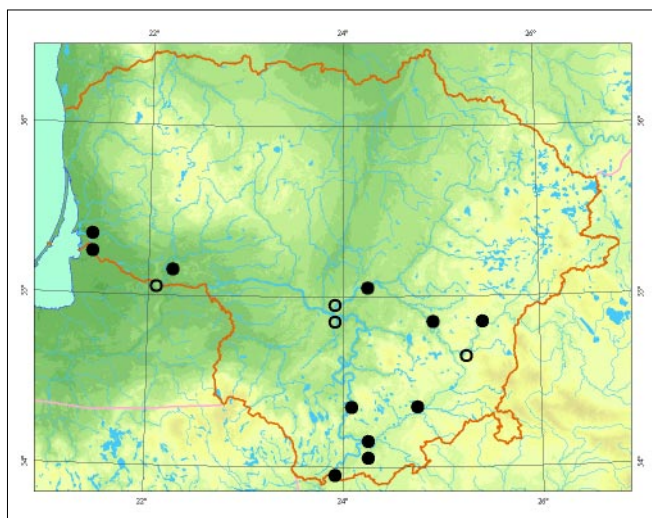
Lietuvoje rūdis aptikta Alytaus, Jonavos, Kauno, Lazdijų, Œilutės, Varėnos, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena lėtos tėkmės negiliose upėse, kurioms būdingas smėlėtas substratas su dumblo sluoksniu. Upiø krantai smėlėti, saulėti, apaugę augalais. Lervos gyvena smėlyje arba ant dumblo, vystosi 3 metus. Lervos daugiausia minta dumble gyvenanėiais oligochetais. Patelė padeda 450– 500 kiauđiniø. Patekà ant substrato kiauđiniai prisitvirtina juoste. Patinai nelydi patelės dėti kiauđiniø. Neriasi ant kranto, nutolà nuo vandens 1– 1,5 m. Skraidydami dažnai nutupia ant žolės ir þemės. Skraido nuo birželio vidurio iki rugsėjo pirmos pusės.

Populiacijø gausumas. Jūroje, Nemune (ties Alytumi ir Merkinė), Neryje (ties Jonava) nustatytas didelis gausumas. Kitose radavietėse aptikti pavieniai individai.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Rūdis jautri vandens tarđai. Pakitus upės substratui rūdis gali išnykti. Būtina rūdies gyvenamose upėse išlaikyti esamà reþimà, jø netvenkti, saugoti nuo terđalø patekimo.

Informacijos Œaltiniai

Stanionytė A., 1988: Dragon-flies (Odonata) in the protected territories of the Lithuanian SSR. – Acta entomologica Lituanica, 9: 20– 26.
VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

This species is widely found in the Jūra, Merkys, Neris, Nemunas, and Peimena rivers. Abundant populations have been recorded in localities in the Jūra and Nemunas rivers near Alytus and Merkinė, and in the Neris River near Jonava.

Apraðė Dalia Aidukaitė

Pleiðtinis þirgelis

Ophiogomphus cecilia (Fourcroy, 1785)

ÐEIMA UPINIAI ÞIRGELIAI (*GOMPHIDAE*)
BŪRYS ÞIRGELIAI (*ODONATA*)

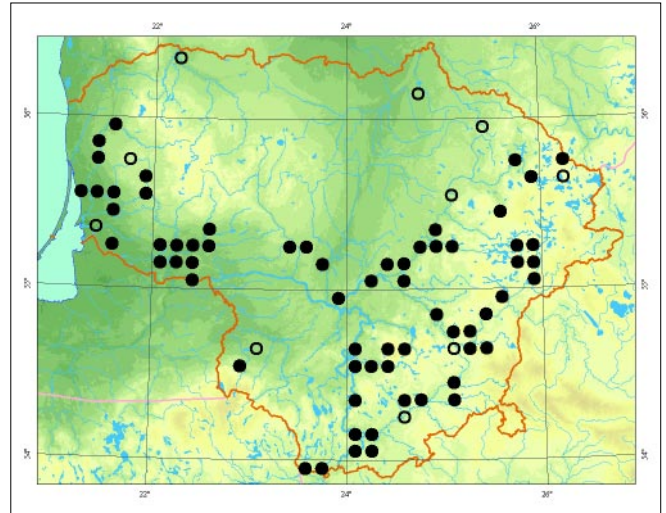
4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 2003 m. Áraðyta á Berno konvencijos II priedà, taip pat Buveiniø direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Visoje Palearktikoje, nuo Europos iki Toli-møjø Rytø. Vakarø Europoje paplitusi sporadiðkai. Rūðis gausesnè Rytø Europoje, Rusijoje, Centrinèje Azijoje. Lietuvoje gyvena visur, kur yra vidutinio dydþio ir didesniø upiø su þvyringo ar smèlingo dugno sraunumo-mis. Aptikta 24 rajonuose, daugiausia radavieèiø yra pietvakarinèje, pietinèje ir rytinèje Lietuvos dalyse.

Biologija ir ekologija. Lervos plèðrios, minta smulkiais vandens bestuburiais. Vystosi 3– 4 metus ðvariose vi-dutinio dydþio ir didelèse upèse. Lervoms tinkamiausios buveinès – sraunesni, tiesiogiai saulès apðvieèia-mi upiø ruopai, kuriø didþiàjà dugno dalà sudaro þvirgþ-das, kuriuose nedaug vandens augalø ir nèra dumblo. Birþelio pradþioje– liepà suaugusios lervos iðlipa ant kranto ir prisitvirtina prie àvairiø augalø. Iðsinèræ su-augèliai migruoja á miðkø aikðtes, kirtavietes, netan-kius miðkus, nesusivèrusias smiltþieves. Pasimaitinæ suaugèliai grãpta á veisimosi vietas prie upiø.

Populiacijø gausumas. Tinkamose buveinèse gana gau-sûs. Suaugèliø ritimosi metu tinkamiausiose veistis Ne-ries, Ðventosios, Merkio upiø ruopuose iðnarø tanku-

mas gali siekti 60 vnt. 10 m kranto linijos, o tinka-miausiose iðsinerti kranto vietose – 20 iðnarø/m². Di-dþiausias pastebètas suaugèliø tankumas maitinimosi buveinèse Puvøiø apylinkèse (Varènos r.) 100 m ruope siekè 8 individus.

Grèsmès ir apsauga. Upiø patvenkimas, vandens tar-ða bei intensyvi þemdirbystè arti upiø, sukelianti upiø eutrofizacijà, upþèlimà ir upðumblèjimà.

Bûtina iðlaikyti tinkamas veistis upiø buveines, visø pirma jø neupþvenkti, taip pat jø neterðti, prie tekan-èio vandens telkiniø nenaudoti tràðø ir pesticidø.

Informacijos ðaltiniai

Stanionytè A., 1988: Dragon-flies (Odonata) in the pro- tected territories of the Lithuanian SSR. – Acta ento- mologica Lituanica, 9: 20– 26.

Stanionytè A., 1993: The check-list of dragonflies (Odo- nata) of Lithuania. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1993, 50– 60.

Summary

The species is distributed throughout Lithuania, rather abundantly in some localities. In suitable river habi- tats, the highest observed density of exuvia on the river bank was 20 spec./m². The main threats to its survival are river damming, eutrophication and other changes to its breeding habitats.

Apraðè Eduardas Budrys, Dalius Dapkus

Jolantos Rimðaitès nuotrauka

Geltonpiedis kordulegastras

Cordulegaster boltonii (Donovan, 1807)

DEIMA KORDULEGASTRAI (CORDULEGASTRIDAE)
BŪRYS PIRGELIAI (ODONATA)

3 (R) kategorija

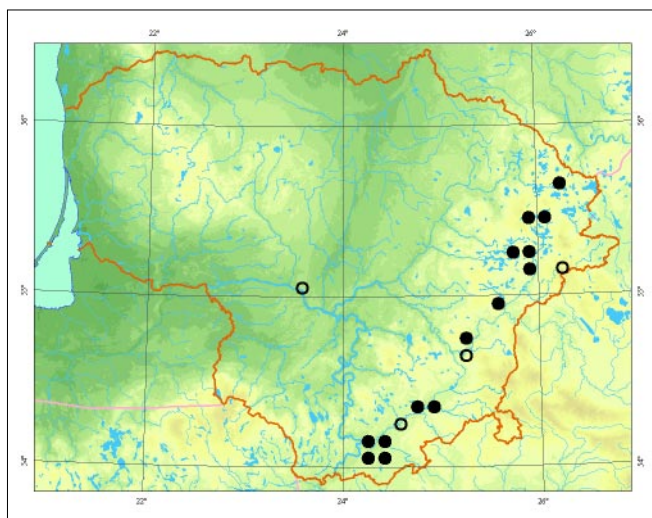
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje nuo Portugalijos iki Suomijos, rytuose – iki Vakarø Sibiro. Aptinkama Ŗiaurės Afrikoje palei Vidurpemisio jūrą. Daþnesnė kalnuose, lygumose paplitusi sporadiškai.

Lietuvoje aptikta tik rytinėje ir pietrytinėje dalyje: anksėiau buvo randama Kauno, Ŗvenėionio, Varėnos ir Vilniaus rajonuose, neseniai rasta Ignalinos ir Zarasø rajonuose.

Biologija ir ekologija. Stenotopinė, reobiontinė rūdis. Veisimosi buveinės yra nedidelės (daþniausiai 3– 7 m ploėio) sraunios upės smėlėtu, tiesiogiai saulės apšvieėiamu ir nepripėlusiu augalø dugnu. Lervos plėdriros, minta daugiausia kitø vabzdþiø lervomis, kurio tyko širausios į dugno smėlą. Jø vystymasis trunka 4– 5 metus. Pirmieji suaugėliai pasirodo geguþės pabaigoje, dauguma išsiritą birpelio mėn. ir skraido iki rugpjūėio pradþios. Laikosi netoli upės vagos, medþioja skraidanėius vabzdþius virð vandens ar pakrantės augalijos. Patinai saugo savo teritoriją nuo konkurentø. Patelės sekliuose uputėkiuose pakimba prie pat vandens pavirðiaus, pilvelio galà ámerkia à vandenà ir pasiekusios dugnà sudeda kiauðinius. Dėl ilgai trunkanėio lervø vystymosi, kordulegastrø populiacijos labai lėtai atsikuria.

Populiacijø gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Paprastai pastebimi pavieniai suaugėliai, taėiau tinka-

miausiose buveinėse kordulegastrai gali būti gana gausūs: Skroblaus pėmupyje, 50 m ruoþe, vienu metu buvo pastebėti 6 skraidantys kordulegastrai. Suaugėliø ritimosi metu 100 m Ūlos kranto ruoþe aptikta iki 9 iðnarø.

Grėsmės ir apsauga. Upio ir upelio patvenkimas, vandens tarða, slėniuose esanėio pievø trąðimas ir intensyvi pėmdirbystė aukėtupiuose lemia veisimosi buveinių eutrofizacijà.

Būtina iðlaikyti esamà upelio hidrologinà reþimà, visø pirma jø neupventkti, taip pat nenaudoti trąðø ir pesticidø arti tekanėio vandens telkinio.

Informacijos Ŗaltiniai

Stanionytė A., 1988: Dragon-flies (*Odonata*) in the protected territories of the Lithuanian SSR. – Acta entomologica Lituonica, 9: 20– 26.

Stanionytė A., 1993: The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1993, 50– 60.

Summary

A rare, stenotopic species, distributed only in eastern and south-eastern Lithuania. In rivulets suitable for breeding, the maximum observed density of exuvia was 9 per 100 m of watercourse. The main threats are eutrophication and river damming.

Apraðė Eduardas Budrys

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

Baltakaktė skėtė

Leucorrhinia albifrons (Burmeister, 1839)

DEIMA RAŠTUOTOSIOS SKĖTĖS (*LIBELLULIDAE*)
BŪRYS PIRGELIAI (*ODONATA*)

3 (R) kategorija

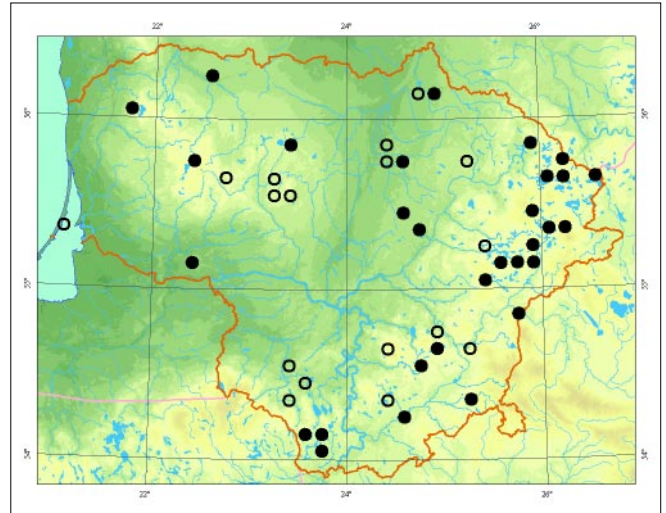
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m. Ąrađyta Ą Berno konvencijos II, Buveinių direkyvos IV priedus.

Poplitimas. Ąiaurės ir Vidurio Europoje. Vakarų Europoje aptinkama pavienėse atskirtose populiacijose, Uralo, Altajaus kalnuose. Dėl klimato pokyčių rūdis arealas pleėiasi Ą Ąiaurinius regionus.

Lietuvoje rūdis aptikta Alytaus, Biržų, Ignalinos, Kelmės, Lazdijų, Marijampolės, Molėtų, Panevėžio, Radviliškio, ńvenėionių, Trakų, Varėnos, Vilniaus, Zarasų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena vidutiniškai turtinguose ir neturtinguose maisto medžiagų eferuose, taip pat silpnai rūgđėiuose vandenyse (pH 4– 6,5). Lervos vystosi 2 metus. Jos gyvena tarp gausiai veđinėios povandeninės augalijos. Suaugusios lervos nuo gegužės vidurio iki liepos pradėios lipa ant kranto, prisitvirtina prie augalų ar kelmų 1– 2,5 m aukđtyje ir neriasi. Suaugėliai laikosi netoli savo išsiritimo vietų. Nakvoja miđke, dažniausiai ant puđų. Poruojasi nuo birželio pabaigos iki liepos pradėios. Poravimasis trunka 10– 17 valandų. Suaugėliai gyvena vidutiniškai 42 dienas. Yra duomenų, kad suaugėliai patinai kovoja dėl teritorijos su bronzinėmis kordulijomis (*Cordulia aenea*). Pastebėta, kad baltakaktėmis skėtėmis minta *Libellula*, *Anax* genties pėrgeliai. Skraido nuo gegužės pabaigos iki rugpjūčio pradėios.

Populiacijų gausumas. Rūdis gausumas netirtas. Liūnelio eferė (Lazdijų r.) nustatyta gausiausia populiacija Lietuvoje. Gausios populiacijos nustatytos Glėbo eferė (Varėnos r.), Girutiškio rezervate (ńvenėionių r.) ir prie Aukđlinio efero. Kitose radavietėse aptikti pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Dėl eutrofizacijos smarkiai upėlia vandens telkinio krantai. Rūdis yra silpna kolonizatorė, todėl jį nukonkuruoja kitos rūdys. Pakitus buveinei mašos ir atskirtos populiacijos išnyksta. Labai svarbi tinkamų biotopų tinklo apsauga.

Informacijos ńaltiniai

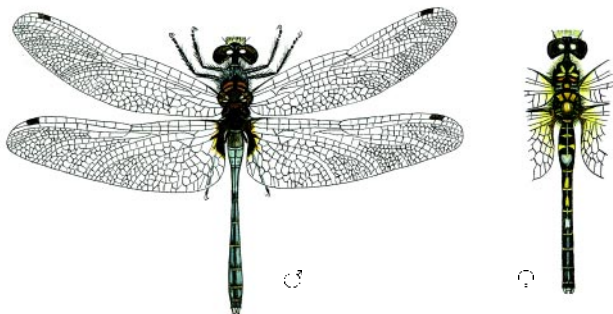
Stanionytė A., 1993: The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania Insect species, 50– 60.

VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

Eight localities are known in Lithuania. An especially abundant population was found in Liūnelis Strict Nature Reserve.

Aprađė Dalia Aidukaitė

Linos Jasiukonytės pieđinys

Grakðëioji skëtë

Leucorrhinia caudalis (Charpentier, 1840)

ÐEIMA RAÐTUOTOSIOS SKËTËS (*LIBELLULIDAE*)
BÛRYS ÞIRGELIAI (*ODONATA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 2005 m. Áraðyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvos IV priedus.

Paplitimas. Rytø Europoje, Vakarø ir Vidurio Europoje, Rusijoje, Baikalo eþero, Altajaus ir Uralo kalnø regionuose.

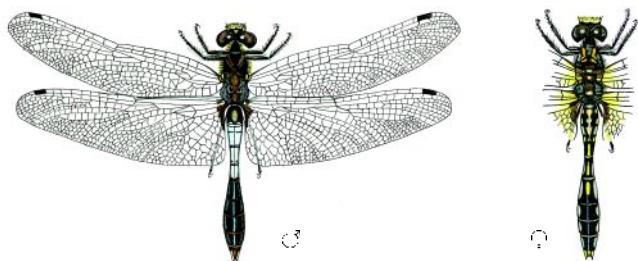
Lietuvoje rûðis aptikta Alytaus, Ignalinos, Prienø, Ðvenioniø, Trakø, Varënos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Lervos gyvena mezotrofiniuose ir eutrofiniuose vandens telkiniuose, taip pat rûgðëios reakcijos vandens telkiniuose, kur gausu viksvø (*Carex*) ir plûduriuojanëiø augalø – Ielijø (*Nymphaea*), lûgniø (*Nuphar*), nerëiø (*Potamogeton*). Patelës, dëdamos kiauðinius, skraido ratalis virø vandens telkinio, kartais nuleidþia kiauðdëtá á vandená. IIsisi ant þolës ar krûmuose. Nuo vëjo slepiasi miðkuose ant gluosniø, karklø, ievø. Lervos vystosi 2 metus tarp vandens augalijos.

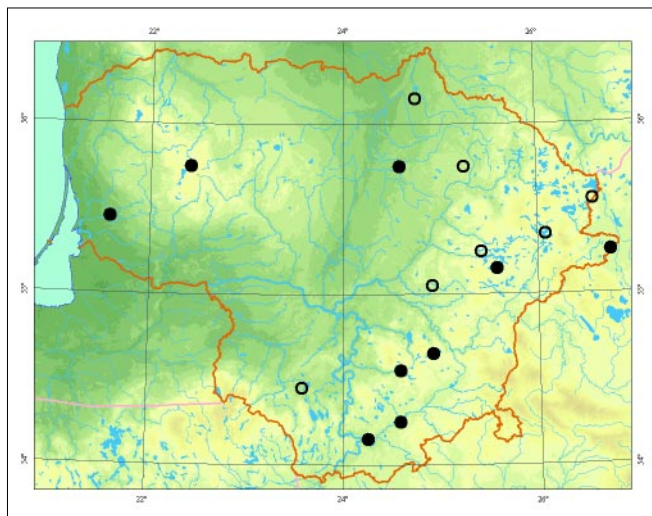
Skraido nuo geguþës vidurio iki liepos mën.

Populiacijø gausumas. Rûðies gausumas netirtas. Buveinëse aptikti pavieniai individai.

Grësmës ir apsauga. Hidrologinio reþimo pakitimas, tarða.

Linos Jasiukonytës pieðinys

Informacijos ðaltiniai

Stanionytë A., 1993: The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania Insect species, 50– 60.

VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

This species is distributed in southeastern Lithuania. Only single individuals of Leucorrhinia caudalis have been observed in its localities.

Apraðë Dalia Aidukaitë

Ėarvuotoji skētė

Leucorrhinia pectoralis (Charpentier, 1825)

ĖEIMA RAĖTUOTOSIOS SKĖTĖS (*LIBELLULIDAE*)
BŪRYS ĖIRGELIAI (*ODONATA*)

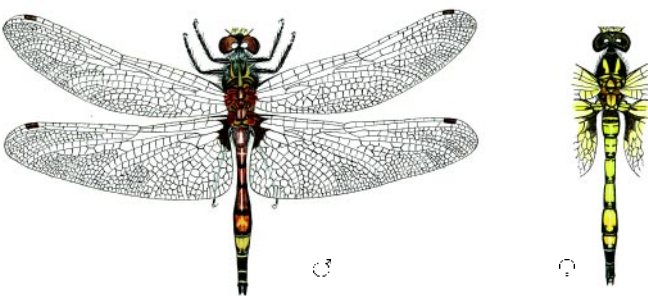
4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rŭdis saugoma nuo 2003 m. ĀraĖyta Ā Berno konvencijos II, Buveiniŭ direktyvos II ir IV priedus.

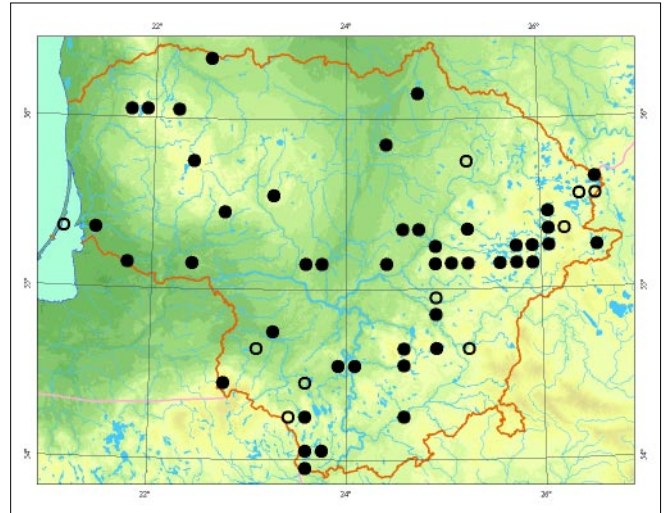
Paplitimas. Suomijos pietuose, Ėiaurės Italijoje, Olandijoje, Prancŭzijoje, Kaukaze, Turkijoje, Sibire. Lietuvoje rŭdis aptikta Akmenės, Alytaus, Birŭ, Ignalinos, Kauno, Lazdijŭ, Panevėpio, Raseiniŭ, Ėilutės, Ėirvintŭ, Ėvenėioniŭ, Trakŭ, Ukmergės, Varėnos, Vilkaviŭkio, Vilniaus, Zarasŭ r. ir KurĖiŭ nerijoje.

Biologija ir ekologija. Gyvena maŭuose mezotrofiniuose, eutrofiniuose ir rŭgŭtiniuose eŭerėliuose, taip pat karsutinės kilmės eŭeruose, maŭuose kanaluose, kuriuose auga Ėvendrai (*Typha*) ir viksvos (*Carex*). Lervos vystosi 2 metus tarp vandens augalijos. Neriasi ant kranto, prisitvirtinā prie augalŭ 5– 10 cm aukĖtyje. Poruojasi pried saulei patekant. Minta āvairiais smulkiais vabĖpais. Ėi rŭdis viena pirmŭjŭ pradeda ilsėtis ant lapuŭeiŭ ar spygliuŭeiŭ. Nakėiai dāpniausiai pasirenka berŭus. Dienā ilsisi ant iĖ vandens kyĖanėiŭ augalŭ. Nuo vėjŭ slepiasi miĖkuose. Skraido nuo balandpio pabaigos iki liepos mėn.

Populiacijŭ gausumas. Rŭdies gausumas netirtas. Gausios populiacijos nustatytos Glėbo, Gilŭto (Varėnos r.)

Linos Jasiukonytės pieĖinys

bei Labanoro regioninio parko Girutiŭkio rezervato eŭeruose, Paukŭteliŭkėse, Ėkilietŭ eŭerŭ apylinkėse (Trakŭ r.). Kitose radavietėse rasti pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Hidrologinio reŭimo pakitimas, tarĖa.

Informacijos ŭaltiniai

Stanionytė A., 1993. The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania Insect species, 50– 60.

VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

Leucorrhinia pectoralis is widely distributed in Lithuania, being found in 16 localities. Abundant populations have been recorded in Lake Glėbas, Lake Gilŭtas, and in dystrophic lakes in Girutiŭkis reserve in Paukŭteliŭkės.

ApraĖė Dalia Aidukaitė

Rudajuostė skėtė

Sympetrum pedemontanum (Allioni, 1766)

DEIMA SKĖTĖS (*LIBELLULIDAE*)
BŪRYS PIRGELIAI (*ODONATA*)

4 (I) kategorija

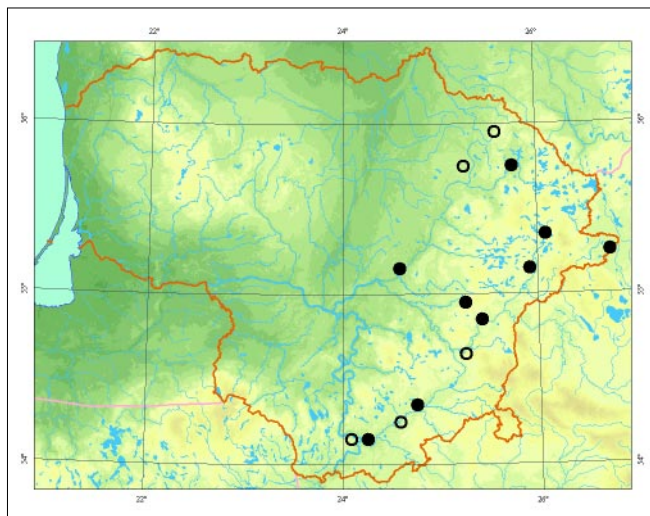
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2005 m.

Paplitimas. Palearktikos vidutinio klimato zonoje. Lokaliai aptinkama Vakarø ir Vidurio Europoje, Balkanø ðalyse, Alpėse, Karpatuose, paplitusi Rusijos miðkastepiø ir stepiø zonoje, Pietø Sibire iki Tolimøjø Rytø ir Japonijos.

Lietuvos populiacijos yra ties ðiaurine rŭdies arealo riba, kuri siekia ir Latvijà. Aptikta tik rytinėje ir pietrytinėje Lietuvos dalyje. Anksėiau buvo randama Rokiðkio, Varėnos ir Vilniaus r., neseniai aptikta Ignalinos, Jonavos ir Zarasø rajonuose.

Biologija ir ekologija. Lokaliai paplitusi rŭdis. Lervos gyvena negiliuose, gerai ðildomuose stovinėio ir lėtai tekanėio vandens telkiniuose, kuriuose gausu vandens augalø. Jos laikosi dugne, gali àsirausti à dumblà ir iðverti trumpalaikà vandens telkinio iðþiuvimà. Plėðrios, minta smulkiais vandens bestuburiais. Lervos þieþoja; manoma, kad jos iðsivysto per 1 metus. Suaugėliai pasirodo liepos viduryje ir skraido iki rugpjŭėio pabaigos. Jie paprastai laikosi viksvynuose ir drėgnose pievose, netoli veisimosi vietø. Plėðrŭs, minta smulkiais skraidanėiais vabzdþiais. Patelės kiauðinius deda à dumblà vandens telkiniø pakrantėse.

Populiacijø gausumas. Negausi, lokaliai paplitusi rŭdis. Lietuvoje populiacijø gausumas ir jo pokyėiai nėra àvertinti. Veisimosi ir maitinimosi vietose paprastai pastebimi tik pavieniai individai. Tinkamiausiose buveinėse

gali bŭti aptinkami gana gausiai: Varėnos r., Spenglos upelio slėnyje, 100 m ruoþe rasta iki 10 suaugėliø.

Grėsmės ir apsauga. Natŭraliø buveiniø keitimas: veistis tinkamø nedideliø vandens telkiniø sausinimas ar valymas, kai rengiant poilsivietes iðkasamas dumbblas ir paðalinama augalija.

Norint rŭdà iðsaugoti, negalima keisti veisimosi buveiniø.

Informacijos ðaltiniai

Stanionytė A., 1993: The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. — New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1993, 50– 60.

Summary

A rare species, distributed only in eastern Lithuania. At one of its breeding sites, the observed density of imagoes was 10 individuals per 100 m transect. The main threats to its survival are anthropogenous changes to its breeding habitats.

Apraðė Eduardas Budrys, Giedrius Ðvitra

Jolantos Rimðaitės nuotrauka

Kopinis skėriukas

Sphingonotus caeruleans (Linnaeus, 1767)

DEIMA SKĖRIUKAI (ACRIDIDAE)

BŪRYS TIESIASPARNIAI (ORTHOPTERA)

3 (R) kategorija

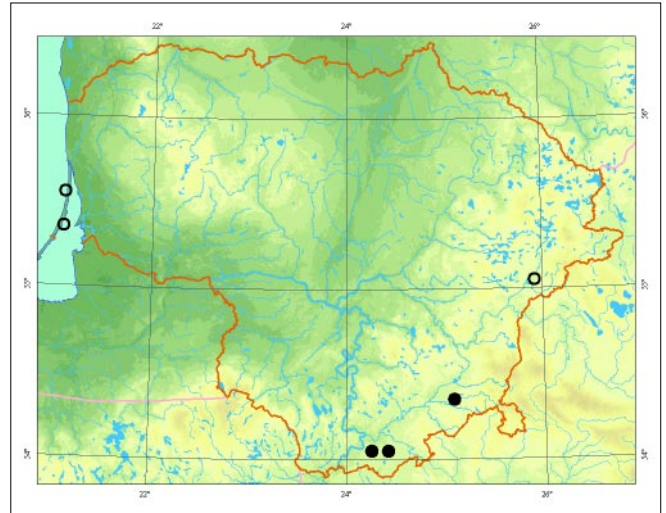
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Lokaliai paplitusi visoje Europoje, ėiaurėje – iki Suomijos, rytuose – palei Juodąją jūrą iki Kaukazo, taip pat ėiaurės Afrikoje palei Vidurpėmio jūrą.

Lietuvoje XX a. pradėioje buvo aptikta Pabradės apylinkėse. Dabar randama Kurėio nerijos Nagliė rezervato pilkosiose kopose, buvusiame Rūdninkė kariuoniam poligone (Ėalėnininkė r.) ir Dzūkijos nacionaliuoniam parke (Varėnos r.). Nepatikrintais duomenimis, dar aptikta Druskininkė sav. (Gerdaėio apyl.).

Biologija ir ekologija. Po keliolika bendru apvalkalu apgaubtė kiauėiniė deda ė smėlė. Pėmoja kiauėiniai. Pavasarė ėisiritė skėriukai minta varpinėo augalė – ėepetukė, eraiėinė, kelerijė ir kitė – lapais. Sėslūs, nuo ėisiritimo vietė vidutiniėkai migruoja tik apie 100 m. Suaugėliai pasirodo liepos pradėioje, gyvena iki rudens. Patinai saugo savo teritorijas nuo konkurentė. Poruojasi su upklydusiomis patelėmis. Patinėo skleidpiamas garsas tylus, kiek metalinio skambesio ėirenimais. Laikosi pajūrio pilkosiose kopose ir nesusivėrusiose smiltpievėse, susiformavusiose ant ėemyniniė kopė. Buveinėms upaugus miėku, populiacijė likuėiai kurė laikė aptinkami keliukė pakraėiuose, smėlio karjeruose.

Populiacijė gausumas. Tinkamose buveinėse gali bŭti gausūs: Puvėiė apylinkėse esanėioje miėko gaisravietėje su eroduojanėiomis nesusivėrusiomis smilt-

pievėmis 100 m rupe buvo aptinkama iki 16 individė, o visos populiacijos, gyvenanėios maėdaug 2,5 ha plote, gausumas, ėvertintas pėmėjimo– paleidimo– pakartotiniu sugaudymo metodu, siekė 621– 697 suaugusius individus.

Grėsmės ir apsauga. Pilkėjė kopė ir nesusivėrusiė smiltpieviė up sodinimas ar natūralus sukcesinis upaugimas miėku, veiksnio, sukurianėio tinkamas buveines, stoka. Kopinio skėriuko buveinėse negalima sodinti miėko, aktyviai poilsiauti. Vykstant natūraliai sukcesijai, siūloma atkurti buveines – ėėkirsti ir ėvėpti upauganėius medpius.

Informacijos ėaltiniai

Budrys E., Budrienė A., Pakalniėkis S., 2004: Population size assessment using mark-release-recapture of 12 species of Orthoptera, Diptera and Hymenoptera: a comparison of methods. – Latvijas entomologs, 41: 32– 43.

Summary

A rare species, distributed only along the shores of the Baltic Sea and in the southeast of Lithuania. In suitable continental dune habitats, the observed density was up to 16 imagoes per 100 m transect. The main threats to its survival are habitat afforestation and a lack of disturbances.

Apraėė Eduardas Budrys

Eduardo Budrio nuotrauka

Besparnis skėriukas

Podisma pedestris (Linnaeus, 1758)

ĐEIMA SKĖRIUKAI (ACRIDIDAE)

BŪRYS TIESIASPARNIAI (ORTHOPTERA)

3 (R) kategorija

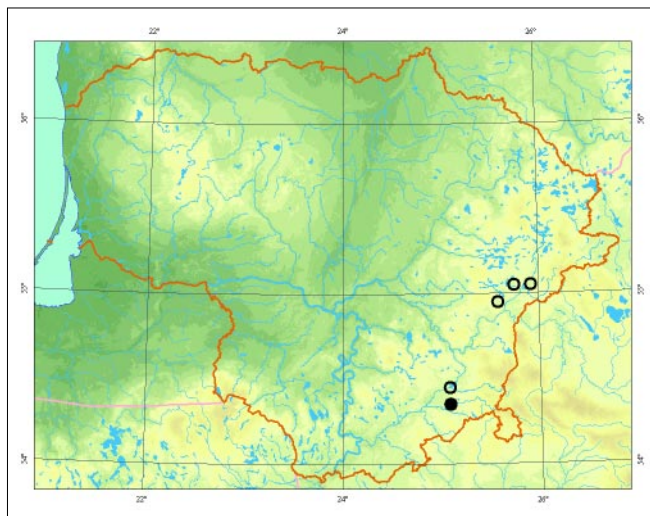
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Rūdis paplitusi Vakarø Palearktikos borealinės zonos lygumose nuo Skandinavijos iki Jakutijos, taip pat Pietø Palearktikos ir Europos kalnuose. Lietuvoje XX a. pradžioje buvo aptinkama Ŗvenėioniø, Vilniaus ir Ŗalėininkø r., Mažalotės ir Pabradės apylinkėse, Pailgėje, Rūdninkuose. Ŗiuo metu gyvena buvusiam Rūdninkø kariniame poligone, ieškotina buvusio karinio poligono ir pajūrio kopø viršpnyuose, varnauognyuose.

Biologija ir ekologija. Stenotopinė rūdis, aptinkama sausuose viršpnyuose su smiltpieviø intarpais. Piemoja kiauđiniai, kuriuos patelė porcijomis deda į smėlį. Jaunikliai iđsirita pavasarį, suaugėlio stadijā pasiekia liepos mėn. Minta varpiniø augalø lapais. Tiek patinai, tiek patelės su rudimentiniais sparnais, neskraido, toli nemigruoja. Dėl đios priepasties, vykstant natūraliai miđkø sukcesijai, populiacijos į naujas buveines plinta lėtai, o iđnykusios – sunkiai atsikuria.

Populiacijø gausumas. Populiacijos gausumas ir jo pokyėiai Lietuvoje nėra įvertinti. Rūdninkø poligone 100 m ruože rasta iki 4 individø.

Grėsmės ir apsauga. Tinkamø buveiniø – susiformavusio viršpnyø – upšodinimas bei natūralus upaugi-

mas miđku, taip pat veiksnio, sukurianėio tinkamas buveines, stoka.

Besparniø skėriukø gyvenamose vietose negalima sodinti miđko, reikia kirsti atželianėius jaunuolynus.

Informacijos Ŗaltiniai

Szeliga-Mierzeyewski W., 1927: Die Geradflügler (Orthoptera) der Umgegend von Wilno. – Polskie pismo entomologiczne, 6 (1/2): 59– 68.

Summary

A rare species, distributed in southeastern Lithuania. In suitable habitats, the observed density of imagoes was up to 4 individuals per 100 m transect. The main threats to its survival are afforestation and lack of disturbances that maintain habitats of this species.

Aprađė Eduardas Budrys

Jono Augustausko nuotrauka

Smėlinė auslinda

Labidura riparia (Pallas, 1773)

DEIMA SMĖLINĖS AUSLINDOS (*LABIDURIDAE*)
BŪRYS AUSLINDOS (*DERMAPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1991 m.

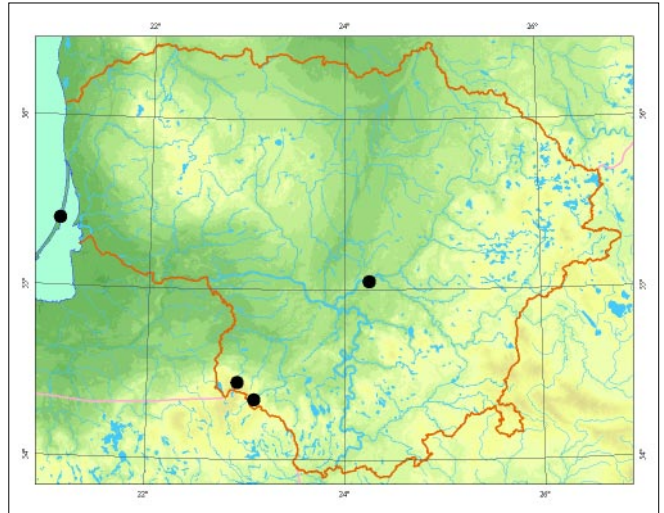
Paplitimas. Visame pasaulyje. Aptinkama smėlėtose pakrantėse, kopose.

Lietuvoje rūdis paplitusi: Juodeliø karjere (Marijampolės r.), Grauþiniø karjere (Vilkaviðkio r.), Gaiþiùnø poligone (Jonavos r.) ir Kurðiø nerijoje.

Biologija ir ekologija. Gyvena atvirose lengvo, smėlėto grunto buveinėse. Daþnai aptinkamos po kelmiais, augalø ðaknimis, lentgaliais, kur smėlis yra kiek drėgnesnis. Tùno smėlyje paėiø iðraustuose urveliuose. Buvimo vietà þymi smėlio kauburėlis. Juose vasarà krūvelėmis deda kiauðinius, po 60– 70. Kiauðinius ir iðsiritusius jauniklius saugo iki pirmo nėrimosi. Minta negyvais ir gyvais smulkiais vabzdþiais ar kitais gyvūnais. Piemoja lervos ir suaugėliai.

Populiacijø gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Ðiuo metu þinoma tik apie 10 radavieėiø, didþioji jø dalis Kurðiø nerijoje. Dėl slapto gyvenimo aptinkami daþniausiai pavieniai individai. Gausiausia populiacija Kurðiø nerijoje. Populiacijos nemaþėja, per pastaruosius 10 metø aptikta naujø radavieėiø.

Grėsmės ir apsauga. Paplitimas ir gausumas priklauso nuo tinkamø buveiniø bŪklės. Pagrindinė grėsmė –

buveiniø uþaugimas krūmais, þolynais. Karjerø þeldinimas, buveiniø kopose iðtrypimas. BŪtina saugoti pagrindines buveines nuo iðtrypimo, nuo savaiminio apaugimo ar apsoðinimo miðku.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Pacevièius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdþius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privaèiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21– 25.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Ðablevièius B., 2000: Smėlinė auslinda (*Labidura riparia* Pall.) Kurðiø nerijoje. – Raudoni lapai, 7: 29.

Ðvitra G., 2001: Jonavos rajono vabzdþiai. – Baltasis gandras, 1 (24): 13– 15.

Summary

A locally distributed species, preferring only specific sandy open habitats. About ten localities are known in Lithuania, mostly on the Curonian Spit.

Apraðė Jolanta Rimðaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Kalninė cikada

Cicadetta montana (Scopoli, 1772)

DEIMA GIEDANĖIOSIOS CIKADOS (*CICADIDAE*)
BŪRYS LYGIASPARNIAI (*HOMOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietø Europoje, Kaukaze, Pietø Urale.

Þiuo metu Lietuvoje þinomos 2 radavietës: Jiesios kraðto-vaizdþio draustinyje (Kauno r., 1981– 2005), Nemuno pakrantëse, þemiau Kauno (Netoniø apyl., 2001). XX a. ketvirtajame deðimtmetyje buvo aptikta Vilniuje.

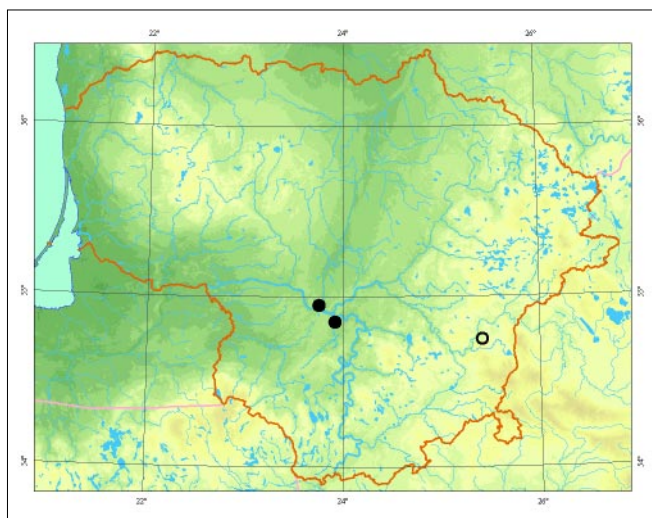
Biologija ir ekologija. Cikadø buveinë – molingi, atviri, sausi, gerai saulës ðildomi pietinës ekspozicijos ðlaitai, apaugæ þoline augalija ir pavieniais medþiais ar krûmais. Suaugæ vabzdþiai gyvena medþiø lajoje ar ant aukðtesniø krûmø. Lervos vystosi þemëje, misdamos ávairiø augalø ðaknimis. Pagrindinis mitybinis augalas – melsvoji melvenë (*Molinia caerulea*). Vystymosi trukmë – 4– 6 metai. Suaugæ vabzdþiai pasirodo geguþës pabaigoje– birþelio pradþioje ir gyvena apie 20 dienø.

Populiacijø gausumas. Gausumas neiðtirtas. Nuo 1981 m. populiacijos kasmet randamos Jiesios pakranëiø atodangoje, 2001 m. gausi populiacija aptikta Nemuno ðlaituose, þemiau Kauno.

Grësmës ir apsauga. Cikadø gyvenamø vietø apaugimas miðku, ðlaitø ardymas, smarki vëjo ar vandens keliama erozija, ðlaitø nuoðliauþos.

Selemono Paltanavièiaus nuotrauka

Norint iðsaugoti vabzdþiø buveines, jø gyvenamose vietose reikia iðkirsti dalá krûmø.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Pakalniðkis S., Ferenc R., 1997: Nauji duomenys apie vabzdþius. – Raudoni lapai, 5: 20– 21.

Ivinskis P., Pakalniðkis S., Rimðaitë J., Ferenc R., 2000: Reti gyvûnai, stebëti 1999 metais. – Raudoni lapai, 7: 34– 35.

Ivinskis P., Ferenc R., Rimðaitë J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvûnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A thermophilic, relic cicada species found only in well-heated, open slopes with a southern exposure. Only two isolated populations on river slopes are known in Lithuania.

Apraðë Romas Ferenc

Piaurusis puikiapygis

Calosoma inquisitor (Linnaeus, 1758)

DEIMA PYGIAI (CARABIDAE)

BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

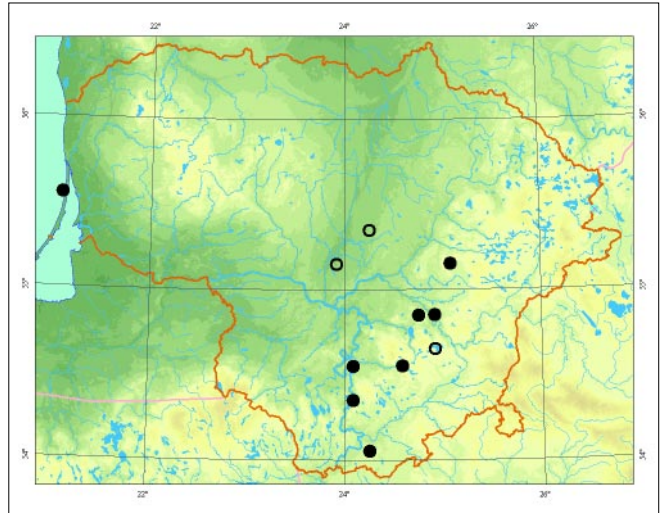
3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m. Ątraukta į Kertinių miško buveinių specializuotą rūdiių sąrašą.

Paplitimas. Europos ir Azijos plačialapių lapuočių miškuose, Mažojoje Azijoje, Irane, Kaukaze. Pavienės populiacijos aptiktos Rytų Sibire ir Japonijoje.

Lietuvoje žinomos šios radavietės: Medynoje (Vilniaus r., 1918), Varnikų miške (Trakų r., 1953), Lanėiūnavos girininkijoje (Kėdainių r., 1964), Labūnavos girininkijoje (Kėdainių r., 1965), Pačilės miške (Ukmergės r., 1977, 2004), Dūkūtų apuolyne (Vilniaus r., 1979), Vidzgiryje ir Punios dīle (Alytaus r., 2003), Dūkūtų apuolyne (Vilniaus r., 2003), Eišiūnuose (Trakų r., 2004), Gervaraisio miške (Elektrėnų sav., 2004), Juodkrantės apylinkėse (2004), Juodkrantėje (Kurdiių nerijoje, 2005).

Biologija ir ekologija. Ekologiškai susijęs su plačialapių lapuočių miškais, lervos ir suaugę vabalai minta apuolinių lapsukių, žiemsprindžių, pelėdgalvių ir kitų drugių vikūrais. Vabalai ir lervos aptinkami gegužės–birželio mėn. ant medžių kamienų ir ūakų, paklotės – ten, kur ieško grobio. Lėliukėmis virsta žemėje. Išsiritę vabalai lieka žiemoti lėliukių lopdeliuose. Dažniausiai aptinkamas medžių lapus graužiančių vikūrų židiniuose.

Populiacijų gausumas. Gausumas nepastovus, susijęs su žiemsprindžių ir neporinių verpikų židinių susidarymu. Šių drugių židiniuose vabalai ir lervos būna labai daug. Toliau nuo židinių aptinkami tik pavieniai vabalai.

Grėsmės ir apsauga. Brandžių lapuočių miškuose, ypač apuolynuose, kirtimas, pesticidų naudojimas miškuose. Vabalų gyvenamose vietose būtina riboti brandžių medynų kirtimą, nenaudoti pesticidų.

Informacijos šaltiniai

Ferenca R., 2004: New and rare for Lithuania beetle (*Coleoptera*) species registered in 1978–2004. New and rare for Lithuania insects species. – Records and descriptions, 16: 11–22.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. Kamanų rezervato kolekcija. LPŪU kolekcija.

Summary

A rare relic species, sporadically found in broad-leaf deciduous forests among other *Lepidoptera* species.

Aprašė Romas Ferencas

Jono Augustausko nuotrauka

Didysis puoðniapygis

Carabus coriaceus Linnaeus, 1758

ÐEIMA ÐYGINAI (CARABIDAE)
BÛRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Arealas apimà visà Europà, iðskyrus ðiaurinius rajonus, Britø salas, Suomijà ir Pirènø pusiasalà. Pietuose siekia Vidurþemio jûros baseinà, Maþàjà Azijà. Rytuose rûðis paplitusi iki Dono ir Volgos. Lietuvoje gausesnè Vidurio Lietuvos þemumoje ir Pietryeiø Lietuvoje.

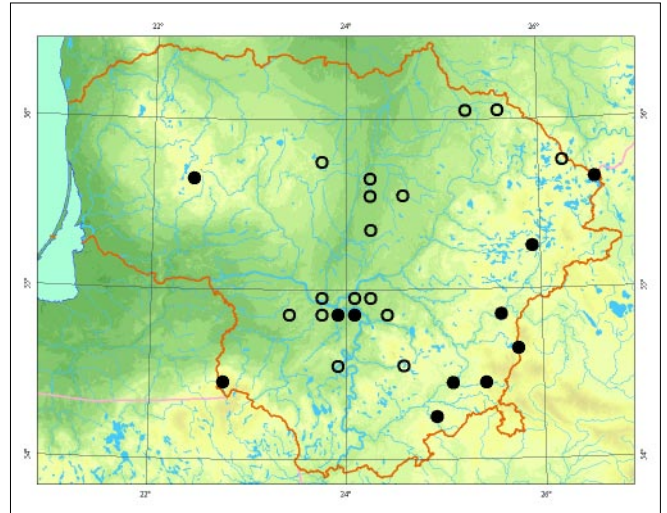
Biologija ir ekologija. Grobuonis, lervos ir suaugèliai minta sausumos moliuskais, sliekais, drugiø vikðrais. Tai miðkø rûðis, gyvenanti sunkiuose, molinguose dirvoþemiuose. Aptinkama lapuoðiø ir miðriuose miðkuose, taip pat eglynuose, puoðnyuose. Vabalai aktyvûs tamsiu paros metu, dienà slepiasi miðko paklotèje, po medþiø iðvartomis. Vystymosi trukmè – 1 metai. Piemoja dirvoje. Suaugø vabalai gyvena 2– 3 metus, aptinkami geguþès– spalio mèn.

Populiacijø gausumas. Gausumas iðtirtas nepakankamai. Gausiausios ir stabilios populiacijos gyvena Jiesios kraðtovaizdþio draustinyje, Kamðos botaniniame-zoologiniame draustinyje, Viðtytgirio miðke, Medvègalyje. Kitose radavietèse aptikti pavieniai vabalai.

Grèsmès ir apsauga. Miðkø kirtimas, vèjavartø ir vèjalauþø ðalinimas, pesticidø naudojimas su miðkais besiribojanèiuose laukuose, miðkø gaisrai. Bûtina iðsaugoti buveines: riboti senø brandþiø miðkø kirtimà ir pesticidø naudojimà su ðiais miðkais besiribojanèiuose dirbamuose laukuose.

Romo Ferencos nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Ferenc R., Pacevièius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdþius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privaèiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21– 25.

Ivinskis P., Pakalniðkis S., Ferenc R., 1997: Nauji duomenys apie vabzdþius. – Raudoni lapai, 5: 20– 21.

Ivinskis P., Pakalniðkis S., Ferenc R., Rimðaitè J., 1998: Nauji duomenys apie retas vabzdþiø rûðis. – Raudoni lapai, 6: 24– 25.

Ivinskis P., Pakalniðkis S., Rimðaitè J., Ferenc R., 2000: Reti gyvûnai, stebèti 1999 metais. – Raudoni lapai, 7: 34– 35.

Ivinskis P., Ferenc R., Rimðaitè J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvûnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus rinkiniai. VU Ekologijos instituto rinkiniai.

Summary

A rare and vanishing species mostly observed in mature deciduous and mixed forests. The main threats to its survival are forest felling and pesticide use.

Apraðè Romas Ferenc

Grakdotusis puođniapygis

Carabus intricatus Linnaeus, 1761

DEIMA PYGIAI (CARABIDAE)

BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje. Ąiaurinė arealo riba eina per Pietø Ąvediją, Latviją. Rytuose arealas siekia Baltarusiją ir Ukrainą.

Lietuvoje tai reliktinė atlantinio periodo rūdis. Pinos tik 2 radavietės: 1980 m. aptikta Kaukinės miške (KaiĄiatoriø r.), nuo 1996 m. nuolatos stebima Ringovės entomologiniame draustinyje (Kauno r.).

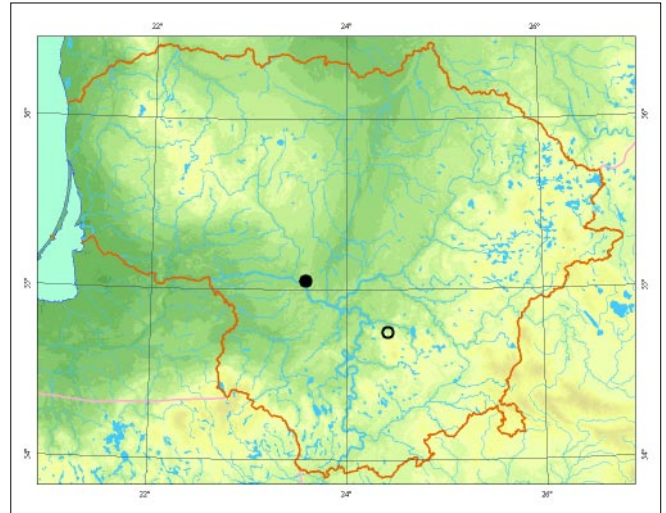
Biologija ir ekologija. Rūdis ekologiškai susijusi su plaėialapiø lapuoėiø miðkais. Vabalai gyvena brandpiuose lapuoėiø, miðriuose miðkuose, po nudpiūvusio medpiø pieve ir trūnijanėioje medienoje. Lervos ir suaugę vabalai plėdrūs, minta Ńliupais, medpioja nak-tą. Vystymosi trukmė – 2 metai.

Populiaciø gausumas. Kaukinės miške aptiktas tik 1 vabalas. Ringovės entomologiniame draustinyje yra gausi ir stabili populiacija, kur vabalai rasti 1996– 2006 m.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dpiūstanėiø, nudpiūvusio medpiø ir pomiðkio Ąalinimas. Vabalø gyvenamose vietose būtina riboti dpiūstanėiø ir nudpiūvusio medpiø kirtimą, palikti iðvirtusio senø medpiø.

Informacijos Ńaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., RimĄaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Ivinskis P., Pakalniðkis S., Ferenca R., 1997: Nauji duomenys apie vabzdpius. – Raudoni lapai, 5: 20– 21.

Ivinskis P., Pakalniðkis S., Ferenca R., RimĄaitė J., 1998: Nauji duomenys apie retas vabzdpiø rūdis. – Raudoni lapai, 6: 24– 25.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus rinkiniai.

Summary

One of the rarest varieties of this species in Lithuania. A relic from the Atlantic period ecologically associated with old deciduous and mixed forests. Only two localities are known in Lithuania.

Apraðė Romas Ferenca

Jono Augustausko nuotrauka

Paľvarinis puođniapygis

Carabus nitens Linnaeus, 1758

ĐEIMA PYGIAI (CARABIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rŪdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Ąiaurės ir Vidurio Europoje, nuo poliarinio rato Ąiaurėje iki Airijos, Olandijos, Vokietijos, Ękijos pietuose. Visame areale labai reta, nykstanti rŪdis. Lietuvoje dabnesnis rytinėje Ąalies dalyje ir Vidurio Lietuvos ūemumoje.

Biologija ir ekologija. Plėđrus, minta drugiŲ vikđrais ir kitŲ vabzdŲ lervomis. Aptinkamas virŲinėse aukđtapelkėse, durpynuose. Aktyvus dienos metu.

PopuliacijŲ gausumas. Gausumas neiđtirtas. Gausiausia populiacija Ųinoma Baluođos aukđtapelkėje (Ąvenėionio r.). Kitose radavietėse aptikti pavieniai individai.

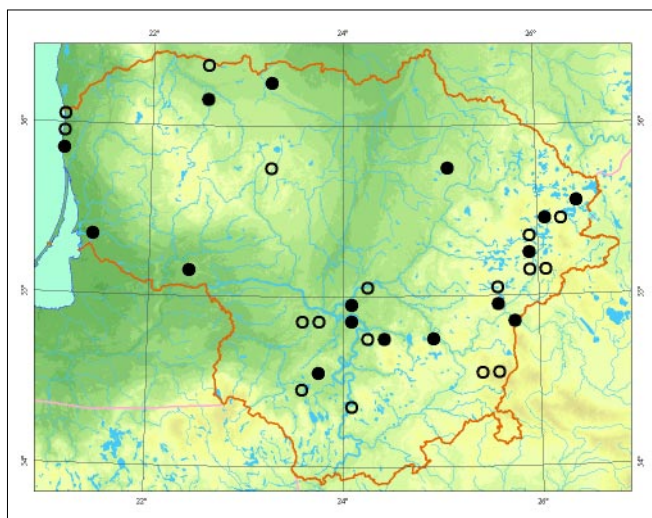
Grėsmės ir apsauga. AukđtapelkiŲ melioravimas, mechanizuotas durpiŲ kasimas, durpynŲ gaisrai. BŪtina saugoti esamas buveines, palaikyti pastovŲ hidrulinį reŲimą.

Informacijos Ńaltiniai

Dapkus D., 2004: Retos vabalŲ rŪdiŲ radimvietės. – Raudoni lapai, 8: 20.

Ivinskis P., Ferenca R., Paceviėius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdŲius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privaėiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21– 25.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimđaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvŲnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Ivinskis P., PakalniŲkis S., Ferenca R., 1997: Nauji duomenys apie vabzdŲius. – Raudoni lapai, 5: 20– 21.

Ivinskis P., PakalniŲkis S., Rimđaitė J., Ferenca R., 2000: Reti gyvŲnai, stebėti 1999 metais. – Raudoni lapai, 7: 34– 35.

MerŲijevskis A., 2004: Nauji duomenys apie retas vabzdŲius rŪdis Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 16.

Obeleviėius S., 1994: Naujos retŲjŲ vabzdŲius radimvietės vidurio Lietuvoje. – Raudoni lapai, 2: 18– 19.

Obeleviėius S., 1995: Paľvarinio puođniapygio (*Carabus nitens* L.) radimvietė netikėtoje vietoje. – Raudoni lapai, 3: 22– 23.

Ostrauskas H., 1994: Dar viena paľvarinio puođniapygio (*Carabus nitens* L.) radimvietė. – Raudoni lapai, 2: 22.

Pankeviėius R., 2000: RetŲ rŪdiŲ vabalŲ stebėjimai KupiŲkio ir AnykđėiŲ rajonuose. – Raudoni lapai, 7: 35– 36.

Ąableviėius B., 1994: RetŲjŲ rŪdiŲ vabalŲ (*Coleoptera*) naujos radimvietės RytŲ Lietuvoje. – Raudoni lapai, 2: 19.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus rinkiniai. Valstybinio KamanŲ rezervato rinkiniai. LPŲU rinkiniai.

Summary

A very rare vanishing species, with only single individuals found in Lithuania.

Aprađė Romas Ferenca

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

Pajūrio ځoklys

Cicindela maritima (Dejjean in Latreille & Dejjean, 1822)

ځEIMA ڀYGIAl (CARABIDAE)

BŪRYs VAbAlAl (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūđis saugoma nuo 1989 m.

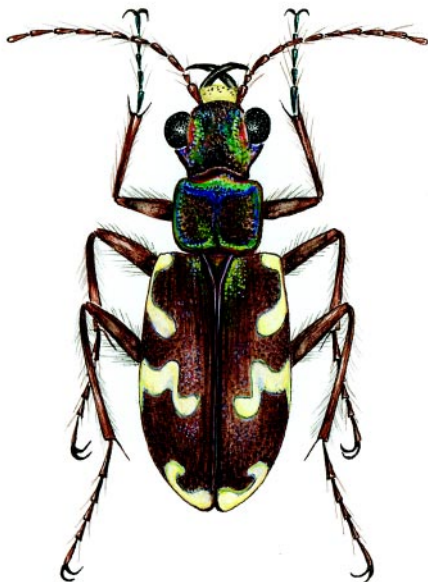
Paplitimas. ځiaurinės Palearktikos dalyje.

Lietuvoje rūđis paplitusi Baltijos pajūryje ir Kurđiø nerijoje, tik 1 radavietė þinoma rytinėje dalyje. Aptikta Palangoje (1926, 1987), Nidoje (1961, 1990), Krivasalyje (Ignalinos r., 1974), Kurđiø nerijoje (1987), Juodkrantėje (1988), Nemirsetoje (Klaipėdos r., 2005).

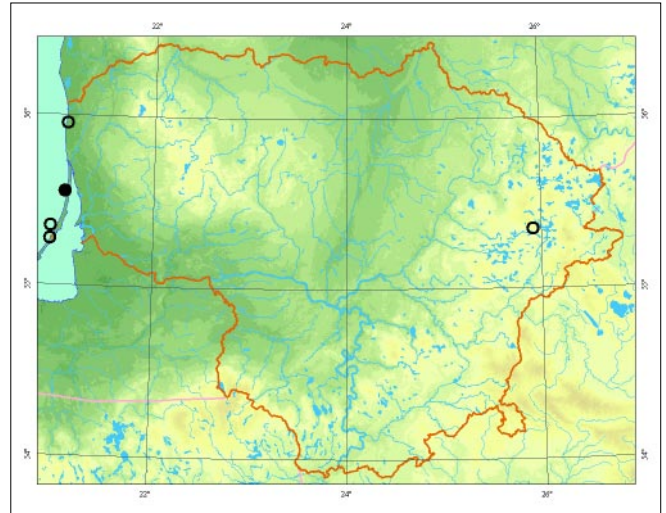
Biologija ir ekologija. Vabalai gyvena dideliø vandens telkiniø, dažniausiai jūrø, rečiau – dideliø eþerø pakrantėse. Lervos laikosi palvėje drėgname, kietai suspaustame smėlyje iðraustuose urveliuose. Vystymosi trukmė – 1 metai. Þiemoja lėliukės. Vabalai plėðrūs, minta kitais vabzdþiais, aptinkami birþelio mėn. atvirose smėlėtose aikðtelėse, ant pajūrio kopø keliukø. ځiltomis saulėtomis dienomis vabalai vikriai bėgioja medþiodami grobá, o pabaidyti staigiai skrenda tolyn nuo trikdytojo.

Populiacijø gausumas. Rūđies gausumas netirtas, Baltijos pajūryje aptinkami pavieniai vabalai.

Grėsmės ir apsauga. Poilsiautojai pajūryje. Dideli poilsiautojø srautai sutrypia lervø urvelius. Grėsmė ke-

Linos Jasiukonytės pieðinys

lia buveiniø, esanėiø Pajūrio regioniniame parke, uþaugimas medþiais ir krūmais. Vabalø gyvenamose vietose reikėtø riboti þmoniø lankymàsi, kirsti medþius ir krūmus.

Informacijos Łaltiniai

Ėbleviėius B., 1995: Retø vabalø rūđiø naujos radimvietės. – Raudoni lapai, 3: 19– 20.

Kamanø rezervato kolekcija.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

LPŪU kolekcija.

Summary

The species is rare and vanishing, only an isolated population along the Baltic Sea coast has been observed. The population is restricted mainly due to the destruction of habitats from intense human traffic and afforestation.

Apraðė Romas Ferencá

Palinis þvitraþygis

Agonum ericeti (Panzer, 1809)

ÐEIMA ÞYGIAI (CARABIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 2000 m.

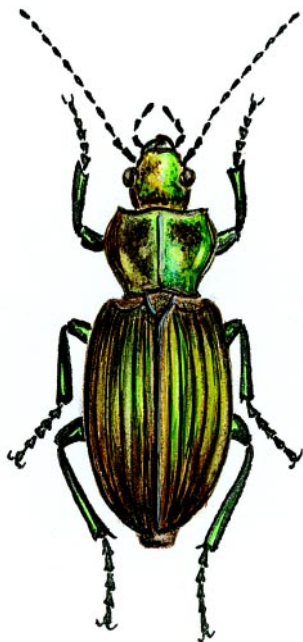
Paplitimas. Europoje ir ðiaurinėje Azijos dalyje iki Ramiojo vandenyno.

Lietuvoje rasta: Varniø regioniniame parke (Ðilalės r., 1976), Ėepkeliø rezervate (Varėnos r., 1976, 1999), Kamanø rezervate (Akmenės r., 1980, 1984, 1990), Þuvinto rezervate (Alytaus r., 1980), Jūrės apylinkėse (Marijampolės r., 1985), Girkanėiuose (Joniškio r., 1991), Vieðvilės rezervate (Tauragės r., 1998), Baluoðoje (Ðvenėioniø r., 1999), Laukėnuose ir Kertuoðoje (Ukmergės r.), Algirdėnuose ir Gelednėje (Ðvenėioniø r., 2001), Aukøtumalos pelkėje ir Þalgiriø miðke (Ðilutės r., 2002).

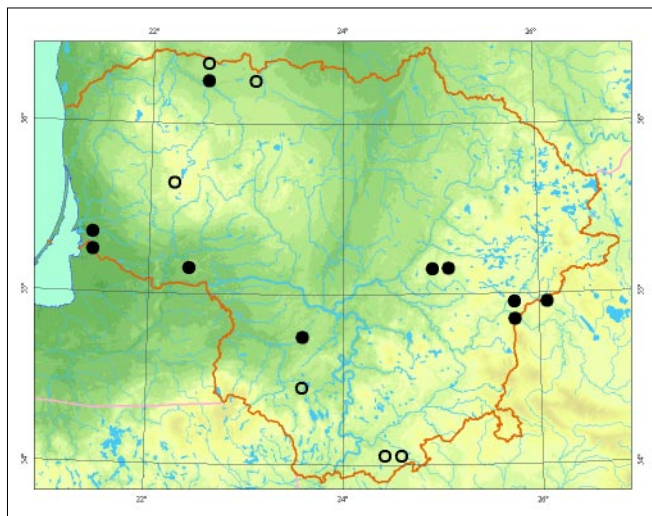
Biologija ir ekologija. Rūðis ekologiðkai susijusi su aukøtapelkėmis ir durpynais. Vabalai plėðrūs, minta smulkio vabzdþiø lervomis.

Populiacijø gausumas. Nenustatytas, gausesnė didelėse aukøtapelkėse.

Grėsmės ir apsauga. Aukøtapelkiø melioravimas, jø upaugimas miðku, durpynø gaisrai.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Svarbu vabalø gyvenamose vietose palaikyti esamà hidrologinà reþimà, ðalinti upauganėius medþius.

Informacijos ðaltiniai

Dapkus D., 2004: Retos vabalø rūðiø radvietės. – Raudoni lapai, 8: 20.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. Kamanø rezervato kolekcija.

Summary

This species is hard to spot in bogs, but is quite common in big bogs.

Apraðė Romas Ferenca

Dvijuostė nendriadusė

Graphoderus bilineatus (De Geer, 1774)

DEIMA DUSIOS (DYTISCIDAE)

BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

4 (I) kategorija

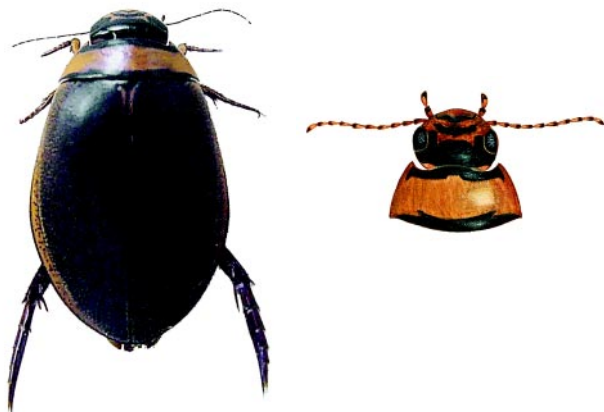
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m. Ąrađyta Ą Berno konvencijos II, Buveinių direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Nuo Ispanijos, Prancūzijos iki Pietų Skandinavijos, Vakarų Sibire.

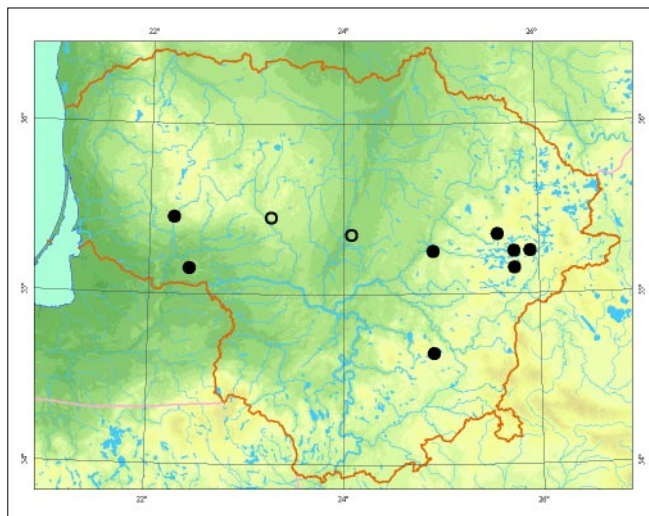
Lietuvoje pavienės radavietės pīnomos Vakarų, Vidurio ir Rytų Lietuvoje. Aptikta Lūksto eĖere (Telđių r.) – tai vienintelė radavietė Vakarų Lietuvoje. Rūdis rasta Dumbliuiko, Liūnelio ir Krakiniuko eĖeruose (Molėtų r.), Ilgio, Liedpio ir Vainiđkių eĖeruose (Đvenėionių r.), Akies, Đirmuko eĖeruose (Trakų r.), Dukstynos miđke (Ukmergės r.), Đventosios upės senvagėje.

Biologija ir ekologija. Tiek suaugę vabalai, tiek jų lervos daĖnai aptinkami nedideliuose ir negiliuose stovinėio vandens telkiniuose, kurių pakrantėio zona gausiai apaugusi vandens augalija. Labiau mėgsta saulėtas vietas. Kiauđinius deda ant virđ vandens iđsikiđusio augalų stiebų vasaros pradpioje. Lervos vystosi vasarą. Vabalai ir jų lervos plėđrios. Pīmoja suaugėliai. Vabalai vandens telkiniuose pastebimi điltuojų metų laiku, aktyviausi balandpio– birpelio mėn.

Populiacijų gausumas. Rūdių gausumas netirtas. Iki 1990 m. ji buvo upregistruota tik keletą kartų. Vėliau upregistruota apie 10 dvijuostės nendriadusės radaviečių – Lietuvoje đi rūdis gali būti paplitusi daug plaėiau. DaĖniau aptinkami pavieniai suaugę individai.

Romo Ferencos nuotrauka, Linos Jasiukonytės pieđinys

Grėsmės ir apsauga. Vandens telkinių tarđa, vandens augalijos kaita. Intensyvus pėmės ūkis đalia veisimosi buveinių taip pat gali neigiamai veikti rūdą.

Būtina saugoti veisimosi vietas. Siūloma saugoti ne tik vandens telkinį, bet ir pakrantės juostą 100 m atstumu nuo telkinio. Nenaikinti pakrantėse vandens augalijos. Iđsaugoti aplink esanėius maĖus iđpīuvanėius vandens telkinius kaip galimas vabalų pīemovietes. Riboti ūkinę veiklą aplink vandens telkinius, skatinti ekologiđką ūkininkavimą. Nenaudoti pesticidų arėiau kaip per 100 m nuo vandens telkinio. Iđsaugoti telkiniuose esamą vandens lygą. Neārengti vandens telkinių pakrantėse poilsiavieėių.

Informacijos šaltiniai

Pileckis S., Monseviėius V., 1995: Lietuvos fauna. Vabalai, 1. – Vilnius.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

An insufficiently studied species in Lithuania. It is found in lakes in western, central and eastern Lithuania. Populations are not abundant, and only single individuals are found.

Aprađė Dalius Dapkus

Plaèioji dusia

Dytiscus latissimus Linnaeus, 1758

ÐEIMA DUSIOS (*DYTISCIDAE*)
BÛRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 2003 m. Áraðyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvø II ir IV priedus.

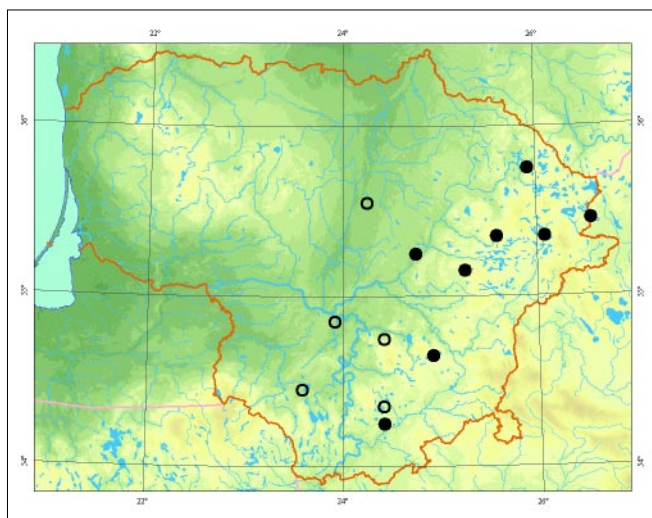
Paplitimas. Nuo Vidurio iki Ðiaurës Europos. Ðiaurinė arealo riba siekia Ðiaurinę Skandinavijos dalá (Laplandijà); á rytus arealas tæsiasi per europinæ Rusijos dalá iki Vakarø Sibiro.

Aptinkama Vidurio, Rytø ir Pietø Lietuvoje. Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejuje saugomi 1925–1939 m. Alytaus, Marijampolës, Panevëpio r. ir Kauno mieste aptikti 9 plaèiosios dusios individai. 1978 m. aptiktas 1 individas Kaukinës miðke (Kaiðiadoriø r.). Nuo 1990 m. nustatytos naujos radavietës: Rupo ir Kavinës eþeruose (Ignalinos r.), Liûnelio eþere (Molëtø r.), Akmenos eþere (Trakø r.), Adomiðkio miðke ir Dirvonø eþereliuose (Ukmergës r.), Eþeriekø ir Medvëkø eþeruose (Varënos r.), Ilgio eþere (Zarasø r.).

Biologija ir ekologija. Ðapniausiai gyvena dideliuose øvariuose ar ðiek tiek distrofiniuose stovinëio vandens telkiniuose (eþeruose, tvenkiniuose), taip pat aukðtapelkiø eþerëliuose. Vabalai aptinkami tankiai vandens augalais (viksvomis, asiùkliais, nendrëmis, Ðiurpiais, ðvendrais) apaugusiose vandens telkiniø zonos, retai – sausumoje. Ðiemoja suaugæ vabalai, todël juos galima aptikti iðkirtus eketes. Vabalai poruojasi rudená, o kiauðinius deda pavasará. Lervos vystosi vasarà, minta apsiuvø lervomis.

Valdonës Bruèienës nuotrauka

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas netirtas. Ðapniausiai aptinkami pavieniai suaugæ individai. Populiacijos negausios, rasta tik po 1–2 individus.

Grësmës ir apsauga. Didþiausia grësmæ kelia vandens telkiniø cheminë tarða ir vandens telkiniø uþaugimas, þvejø tinklai bei buèiai. Á juos pakliuvæ vabalai þusta.

Siekiant iðsaugoti populiacijø stabilumà, aplink vandens telkinius, kuriuose gyvena plaèioji dusia, reikëtø nustatyti 100 m apsaugos zonà. Joje turëtø bûti ribojamas trãðø ir pesticidø naudojimas. Skatintinas ekologiðkas ūkininkavimas. Radavietëse reikëtø drausti þvejoti buèiais ir tinklais, kuriø akiø dydis maþesnis nei 40 mm. Nekeisti teritorijos hidrologinio reþimo.

Informacijos ðaltiniai

Pileckis S., Monsevièius V., 1995: Lietuvos fauna. Vabalai, 1. – Vilnius.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

Locally distributed in lakes in central, eastern and southern Lithuania. Only single individuals have been observed in all the localities.

Apraðë Dalius Dapkus, Romas Ferencas

Keturtaðkis maitvabalis

Dendroxena quadrimaculata (Scopoli, 1772)

ÐEIMA MAITVABALIAI (*SILPHIDAE*)
BÛRYŠ VABALAI (*COLEOPTERA*)

3 (R) kategorija

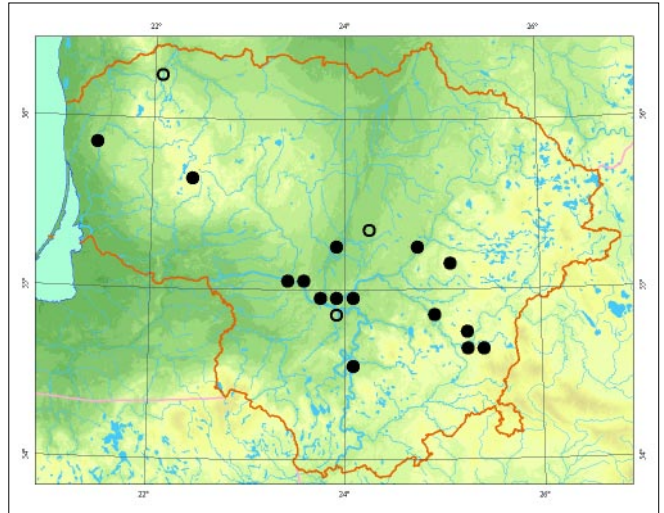
Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, iðskyrus Pirënø pusiasalá ir ðiauriná Skandinavijos dalá, Kaukaze.

Lietuvoje þinomos ðios radavietës: Labûnavoje (1964), Lanëiûnavos girininkijoje (Këdainiø r., 1964), Paðilës miðke (Ukmergës r., 1977, 2004), Dûkõtø áþuolyne (Vilniaus r., 1979, 1999), Kaune (1988), Jiesios kraðtovaizdþio draustinyje (Kauno r., 1988), Ringovës entomologiniame draustinyje (Kauno r., 1990, 1998), Dûmaiëiuose (Maþeikiø r., 1991), Visoriuose (Vilniaus r., 1993), Paðilës miðke (Këdainiø r., 1994), Neveronyse ir Palemone (Kauno r., 1997), Lokës miðke (Ukmergës r., 1998), Pûëkoriuose (Vilniaus r., 1998), Kleboniðkyje (Kauno r., 2000), Kartenalës draustinyje (Kretingos r., 2003), Tervydoniuose (Ðakiø r.), Mikytuose (Ðilutës r.), Medvëgalyje (Ðilalës r., 2005).

Biologija ir ekologija. Plëðrus, lervos ir suaugëliai minta ávairiø drugiø, daugiausia ápuoliniø lapsukiø ir þiempirindþiø vikðrais. Vabalai aptinkami geguþës pabaigoje– birþelio mën. ant ávairiø medþiø kamienø ir ðakø, kur medþioja vikðrus. Daþnesnis lapuoëiø miðkuose, ypaè áþuolynuose, kur atsiranda lapsukiø þidiniø.

Populiacijø gausumas. Gausumas neiðtirtas, jis tiesiogiai priklauso nuo lapus grauþianëiø vikðrø þidiniø

susidarymo. Þidiniuose rûðis aptinkama gausiai, kitur nepastebima.

Grësmës ir apsauga. Lapuoëiø miðkø, ypaè áþuolynø, kirtimas, pesticidø naudojimas miðkuose.

Vabalø gyvenamose vietose kovai su kenkëjais naudoti biologinius preparatus, riboti miðkø kirtimá.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Pacevièius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdþius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privaèiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21– 25.

Ostrauskas H., 2000: Naujos retø rûðiø vabalø radimvietës Vilniuje. – Raudoni lapai, 7: 36.

Kamanø rezervato kolekcija.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LPÛU kolekcija.

Summary

A predatory beetle, living in open broad-leaf woods. Most often observed among mass appearances of other moth species. The most important threats are the felling of old trees and the usage of chemical plant protection agents.

Apraðë Romas Ferenca

Jolantos Rimðaitës nuotrauka

Margasis grambuolys

Polyphylla fullo (Linnaeus, 1758)

DEIMA PLOKŲTĖTAŲSIAI (SCARABAEIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Reta rūdis, paplitusi Pietø ir Vidurio Europoje, Kaukaze, Pietø Sibire.

Lietuva yra ðiauriniame rűdies arealo pakraðtyje. Randa ma smëlëtose Nemuno, Neries ir Merkio pakrantëse, Kurðio nerijoje. Kurðio nerijoje yra didþiausia Lietuvoje margøjø grambuoliø populiacija.

Biologija ir ekologija. Lervos vystosi smëlyje, minta ávairiø sumedėjusiø augalø, daugiausia karklø ir jaunø puðaiëiø ðaknimis. Vystymosi trukmë – 4– 5 metai. Suaugæ vabalai skraido birþelio– liepos mën., aptinkami lengvose smëlio ir priemëlio dirvose auganëiuose puðynuose, smëlëtose upiø pakrantëse.

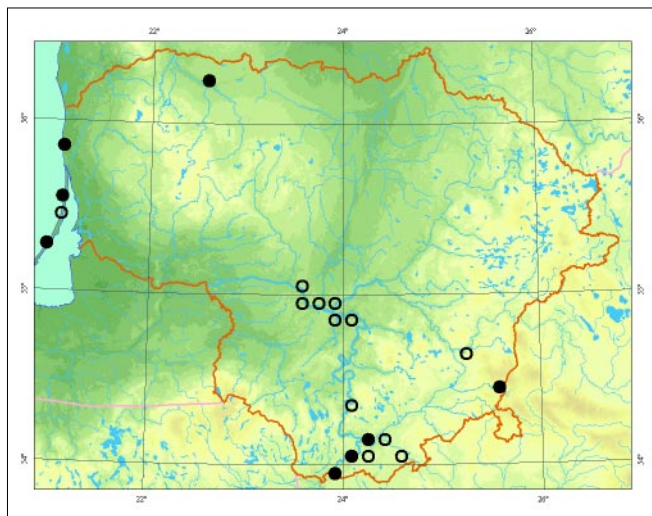
Populiacijø gausumas. Rűdies gausumas netirtas. Lietuvoje rűdis paplitusi lokaliai, smëlëtose Nemuno ir Neries terasose ir Baltijos pajűrio kopose. Gausiausia populiacija yra Kurðio nerijoje, kitur aptinkami tik pavieniai vabalai.

Grësmës ir apsauga. Atvirø smëlëtø pievø ūpsodinimas miðku ar savaiminis miðko ūpaugimas, iðtrypimas yra prapűtingi ðiai rűdiai.

Labai svarbu iðsaugoti vabalø gyvenamas vietas: reikia priþiűrëti, kad neaisigalëtø sumedëjæ augalai, reguliuoti poilsiautojø srautus.

Gedimino Graþuleviëiaus nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Dapkus D., 2004: Retos vabalø rűdiø radimvietës. – Raudoni lapai, 8: 20.

Ivinskis P., Ferenca R., Paceviëius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdþius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privaëiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21– 25.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitë J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvűnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Monseviëius V., 1997: Naujos retø vabzdþiø rűdiø radimvietës. – Raudoni lapai, 5: 19– 20.

Ostrauskas H., 1995: Kai kurios naujos retø vabzdþiø radimvietës. – Raudoni lapai, 3: 22.

Skeiveris R., Paplauskis E., 1998: Nauji duomenys apie retas ir saugomas gyvűnø rűdis pajűrio regioniniame parke 1997– 1998 metais. – Raudoni lapai, 6: 28– 29. Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LPŲU kolekcija.

Summary

A rare thermophilic species distributed only along the shores of the Baltic Sea and the sandy riverbanks of the Nemunas and Neris rivers.

Apraðë Romas Ferenca

Marmurinis auksavabalis

Liocola lugubris (Herbst, 1786) (sin. *Netocia lugubris* Herbst, 1786)

DEIMA PLOKĖTĖTAŪSIAI (SCARABAEIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje, Sibire, šiaurinėje Kinijos dalyje. Europoje šiaurinė arealo dalis eina per Skandinaviją.

Lietuvoje rūdis rasta beveik visoje teritorijoje išskyrus Pietų pėkaitiją.

Biologija ir ekologija. Lervos vystosi trūnijančiose senose lapuočių medienose arba humusingoje dirvoje, prie puvančių medžių šaknų, taip pat skruzdžių *Campanotus herculeanus* ir *Formica rufa* skruzdėlynuose. Vystymosi trukmė – 2 metai. Vabalai skraido birželio–liepos mėn. Ėjant, saulėtomis dienomis aptinkami prie tekančių lapuočių medžių sulčių, taip pat ant žvairių augalų pėdų.

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Visur aptinkami pavieniai vabalai, tik Strėvininkų miške rasta per dvi dešimtis kokių.

Grėsmės ir apsauga. Brandžių lapuočių medžių su pažeidimais erdmėmis šalinimas, senose parkuose ir soduose nykimas.

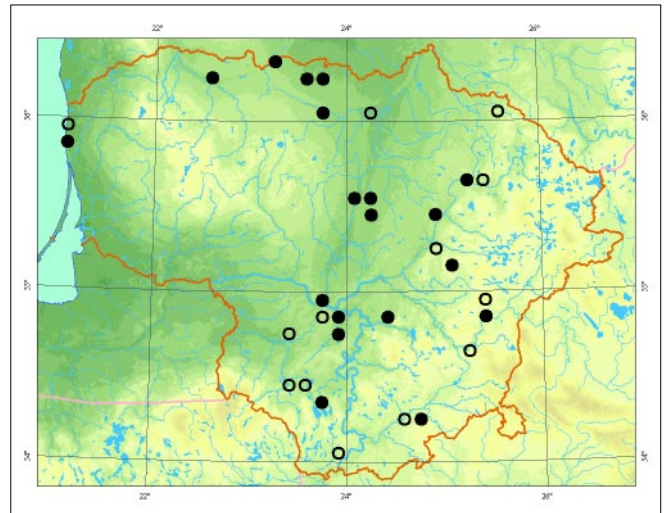
Vabalų gyvenamose vietose būtina išsaugoti senus drevėtus lapuočius – ąžuolus, klevus.

Informacijos šaltiniai

Auglys J., 1994: Retos vabzdžių rūdys Aukštaitijoje 1987–1993 m. – Raudoni lapai, 2: 20.

Valdonės Bruėienės nuotrauka

Auglys J., 1996: Retos gyvūnų rūdys Krekenavos regioniniame parke. – Raudoni lapai, 4: 10–12.

Ivinskis P., Ferenca R., Pacevičius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdžius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privačiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21–25.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimšaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8–15.

Ostrauskas H., Ūselis D., 1994: Marmurinis auksavabalis (*Netocia lugubris* Herbst.) Vilniaus rajone. – Raudoni lapai, 2: 22.

Kamanų rezervato kolekcija.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LPŪU kolekcija.

Summary

A rare, yet widely distributed species. Abundant populations have only been observed in Strėvininkai forest in the Kaišiadorys district.

Apraėė Romas Ferenca

Niūriaspalvis auksavabalis

Osmoderma eremita (Scopoli, 1763)

DEIMA PLOKĖTĖTAŪSIAI (SCARABAEIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m. Árašyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Vidurio Europoje – á áiauræ iki pietinës Skandinavijos, rytuose arealas siekia Baðkirijà. Lietuvoje didþioji dalis radavieèiø yra Vidurio Lietuvos lygumoje. Pavienës radavietës aptiktos kituose Lietuvos regionuose.

Biologija ir ekologija. Lervos vystosi trûnijanèioje senø drevëtø áþuolø, tuopø, klevø, liepø medienoje. Vystymosi trukmë – 2– 3 m. Suaugæ vabalai aptinkami geguþës– rugpjùèio mën. ant medþiø kamienø ar drevëse, ant ávairiø augalø piedø. Vabalai tame paèiame medyje gali gyventi 10– 20 metø.

Populiacijø gausumas. Rûdies gausumas netirtas. Daþniausiai aptinkami pavieniai vabalai. Didþiausias þinomos populiacijos yra Kauno áþuolyne (Kauno r.) ir Neries regioniniame parke (Vilniaus r.).

Grësmës ir apsauga. Brandþiø lapuoèiø miðkø kirtimas ir senø, drevëtø lapuoèiø – áþuolø, klevø, liepø – ðalinimas yra pagrindinis rûdies gausumà ribojantis veiksnys.

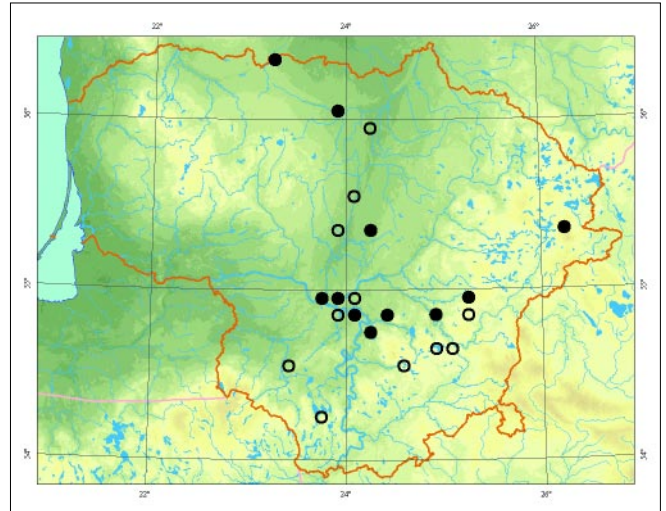
Vabalø gyvenamose vietose būtina iðsaugoti senus drevëtus lapuoèius, aplink átuos medþius ðalinti pomiðkà.

Informacijos ðaltiniai

Auglys J., 1994: Retos vabzdþiø rûdys Aukòtaltijoje 1987– 1993 m. – Raudoni lapai, 2: 20.

Valdonës Bruèienës nuotrauka

Ferenca R., 2004: New and rare for Lithuania beetle (*Coleoptera*) species registered in 1978– 2004. – New and rare for Lithuania insects species. Records and descriptions, 16: 11– 22.

Ivinskis P., Ferenca R., Pacevièius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdþius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privaèiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21– 25.

Inokaitis V., 2004: Naujos ir retos Lietuvos entomofaunos vabalø (*Coleoptera*) rûdys, aptiktos 2004– 2003 metais. – Naujos ir retos Lietuvos vabzdþiø rûdys. Praneðimai ir apraðymai, 16: 7– 10.

Merþijevskis A., 2004: Nauji duomenys apie retas vabzdþiø rûdis Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 16.

Strazdienë V., 1998: Niūriaspalvis auksavabalis (*Osmoderma eremita* Scop.) Ekologijos instituto kolekcijoje. – Raudoni lapai, 6: 13.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LPŪU kolekcija.

Summary

A rare, vanishing species ecologically associated with old, mature oak forests. From an environmental protection perspective, this is one of the few priority insect species under protection across the whole habitat range.

Apraðë Romas Ferenca

Aðtuoniataðkis auksavabalis

Gnorimus variabilis Linnaeus, 1758

ÐEIMA PLOKÐTÐTAÛSIAI (*SCARABAEIDAE*)
BÛRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietur ir Vidurio Europoje á ðiauræ iki pietinës Skandinavijos.

Lietuvoje þinomos ðios radavietës: Pabradþe (Ðvenionio r., 1930), Seirijuose (Lazdijø r., 1930), Uþulényje (Ukmergës r., 1934), Kleboniðkyje (Kauno r., 1956), Varënos apylinkëse (1959), Druskininkø apylinkëse (1961), Smalininkuose (Jurbarko r., 1962), Birþø apylinkëse (1964), Èepkeliø rezervate (Varënos r., 1976, 1985), Margionyse (Varënos r., 1976), Puvoëiuose (Varënos r., 1978, 2004), Lateþeryje (Druskininkø sav., 1981, 2003), Marcinkonyse (Varënos r., 1989), Varënos apylinkëse (1989), Lavysø eþere (Varënos r., 1995), Þuvinto apylinkëse (Alytaus r., 1996), Gerdaðiuose (Lazdijø r., 2000), Zervynose (Varënos r., 2000), Maksimuose (Varënos r., 2001), Romainiuose (Kaune, 2006), Vieðvilës rezervate (Tauragës r., 1999).

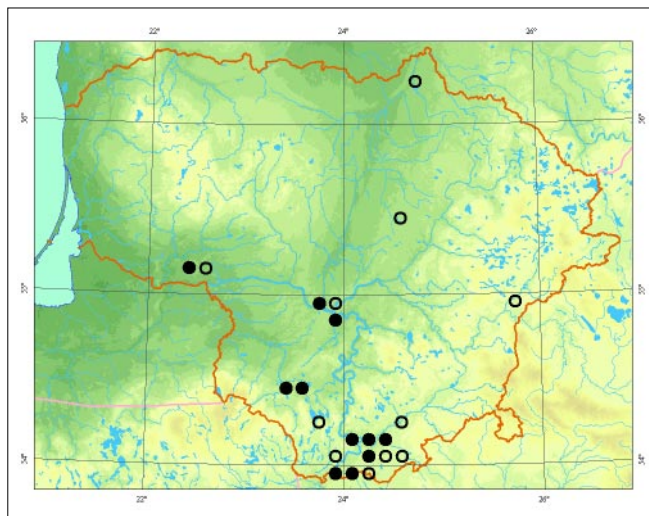
Biologija ir ekologija. Gyvena miðriuose ir lapuoëiø miðkuose, lervos vystosi trûnijanëioje senø lapuoëiø bei puðø medienoje, senuose medþiø kelmuose. Vystymosi trukmë – 2– 3 metai. Suaugæ vabalai aptinkami miðkø aikøtelëse, pamiðkëse ant ávairiø augalø þiedø.

Populiacijø gausumas. Rûðies gausumas netirtas. Gausesnë pietinëje Lietuvos dalyje.

Grësmës ir apsauga. Brandþiø miðkø kirtimas, senø nudþiuvusiø medþiø ðalinimas ir miðkø gaisrai yra pagrindiniai gausumà ribojantys veiksniai.

Valdonës Bruëienës nuotrauka

Vabalø gyvenamose vietose būtina riboti senø medþiø ðalinimà, vëjavartø iðveþimà.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitë J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvûnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Kamanø rezervato kolekcija.

LPÛU kolekcija.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

Rare species observed in mature deciduous and mixed forests, often in southern Lithuania. Larvae develop in old, dried-out trees and stumps.

Apraðë Romas Ferenca

Ėiaurinis elniavabalis

Ceruchus chrysomelinus (Hochenwart, 1785)

ĖEIMA ELNIAVABALIAI (*LUCANIDAE*)
BŪRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūĖis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Ėiaurės Europoje, Vidurio ir Pietø Europos kalnø rajonuose, Sibire, Ėiaurinėje Ėiaurės Amerikos dalyje.

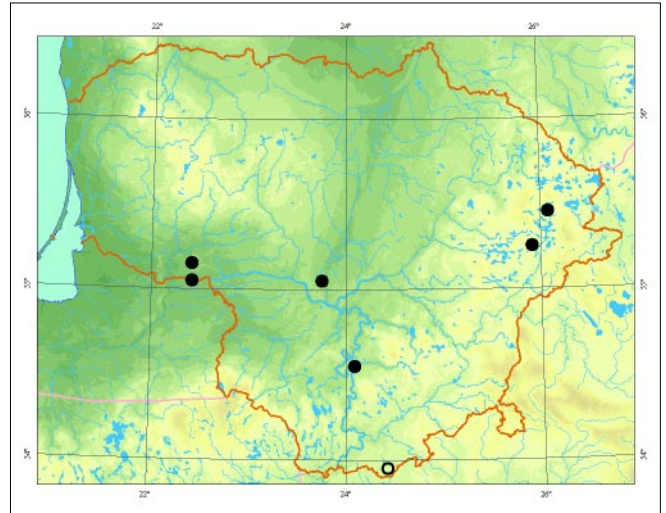
Lietuvoje Ėinomos Ėios radavietės: Ėepkelio rezervate (Varėnos r., 1975), Kalvelio girininkijoje (Jurbarko r., 1980), VieĖvilės rezervate (Tauragės r., 1991), Apvinėio girioje (Ignalinos r., 1994), Punios Ėile (Alytaus r., 2003), Padauguvos miĖke (Kauno r., 2005).

Biologija ir ekologija. Gyvena drėgnuose, pavėsinuose lapuoėio ir miĖriuose miĖkuose, egluose. Lervos vystosi trūnijanėiuose eglėo ir berėo kelmuose ar ant Ėemės gulinėiuose kamienuose. Vystymosi trukmė – 2–3 metai. Vabalai aptinkami geguėės–rugpjūėio mėn. trūnijanėioje medienoje.

Populiacijø gausumas. Paplitimas Lietuvoje iĖtirtas nepakankamai, didėiausios populiacijos gyvena VieĖvilės rezervate ir Punios Ėile.

Valdonės Bruėienės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. MiĖkø kirtimas, sausinimas, senø, trūnijanėio medėio Ėalinimas.

Vabalø gyvenamose vietose būtina palikti senø eglėo, berėo, taip pat ant Ėemės gulinėio Ėio medėio kamienø.

Informacijos Ėaltiniai

Ferenca R., 2004: New and rare for Lithuania beetle (*Coleoptera*) species registered in 1978– 2004. – New and rare for Lithuania insects species. Records and descriptions.

Ėableviėius B., 1995: Retø vabalø rūĖio naujos radimvietės. – Raudoni lapai, 3: 19– 20.

Kamanø rezervato kolekcija.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A relic, insufficiently studied species, lives in shady, damp forests. Larvae develop in the decaying wood of spruce and birch. Only several isolated populations are known. The main limiting factor is the drainage of fens and swamp forests, and shortages of fallen norwegian spruce or birch stumps.

ApraĖė Romas Ferencas

Didysis sprakðis

Stenagostus rufus (De Geer, 1774)

ÐEIMA SPRAKÐIAI (*ELATERIDAE*)
BŪRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

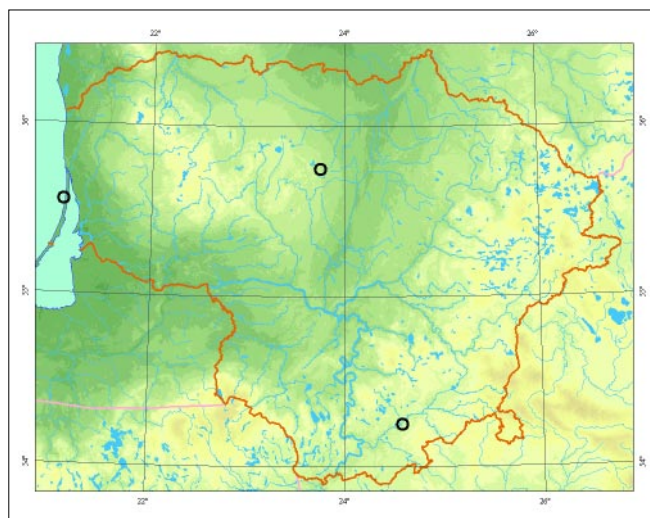
4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, iðskyrus Pirėnø ir Balkanø pusiasalius. Pietinė arealo riba eina per Prancūzijà, Italijà, Bulgarijà, ðiaurėje siekia pietinę Skandinavijà. Lietuvoje rūðis gausesnė Baltijos pajūrio ir Pietryėiø Lietuvos puðynuose. Þinomos ðios radavietės: Ðeduvoje (Radviliðkio r., 1958), Juodkrantėje (1970), Varėnos apylinkėse (1984).

Biologija ir ekologija. Ðilumomėgė rūðis, gyvena ðviesiuose, retuose puðynuose, lervos vystosi storose, nudþiuvusiose puðyse, reėiau eglėse, taip pat senuose spygliuoėiø kelmuose ar rąstuose. Vystymosi trukmė – 5 metai. Vabalai aptinkami birþelio– liepos mėn. senuose brandþiuose medynuose.

Grėsmės ir apsauga. Brandþiø puðynø kirtimas, senø nudþiuvusiø puðø ir eglėø ðalinimas, miðkø gaisrai. Būtina vabalø gyvenamose vietose riboti senø bran-

þiø puðynø kirtimà, palikti pavienes nudþiuvusias puðis pietinės ekspozicijos miðkø pakraðėiuose ir miðkø aikðtelėse.

Informacijos ðaltiniai

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.
LÞŪU kolekcija.

Summary

A rare, termophilic species, found in mature pine forests. It is more abundant in coniferous forests on the Baltic Sea coast and in Lithuania's south-east. Lithuania is on the edge of its northern distribution boundary.

Apraðė Romas Ferencà

Valdonės Bruėienės nuotrauka

Raudonasis pievasprakðis

Anostirus purpureus (Poda, 1761)

ÐEIMA SPRAKÐIAI (*ELATERIDAE*)

BÛRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje á ðiauræ iki Danijos ir Latvijos. Lietuvoje þinoma tik 1 radavietë Jiesios kraðtovaizdþio draustinyje (Kauno r.). Rûðis ëia nuolatos randama nuo 1984 m.

Biologija ir ekologija. Lervos plëðrios, gyvena dirvoje, saulëtose vietose: pamiðkëse, miðkø aikðtelëse. Suaugæ vabalai aptinkami geguþës– birþelio mën. ant ávairiø augalø þiedø, medþiø kamienø.

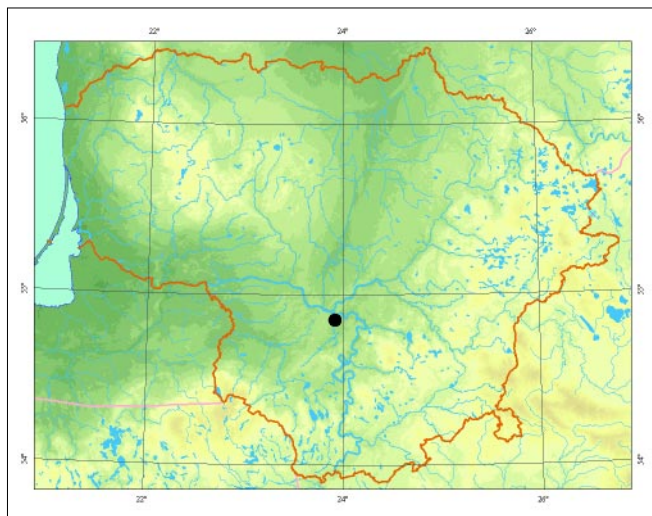
Populiacijø gausumas. Neiðtirtas, þinoma tik 1 populiacija.

Grësmës ir apsauga. Svarbiausias plitimà ribojantis veiksnys – tinkamø buveiniø trûkumas, vabalø gyvenamø vietø – pietinës ekspozicijos ðlaitø ir pamiðkiø apaugimas krûmais.

Vabalø gyvenamose vietose reikëtø ðalinti pomiðká.

Valdonës Bruëienës nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Pakalniðkis S., Ferenca R., 1997. Nauji duomenys apie vabzdþius. – Raudoni lapai, 5: 20– 21.

Ivinskis P., Pakalniðkis S., Rimðaitë J., Ferenca R., 2000: Reti gyvûnai, stebëti 1999 metais. – Raudoni lapai, 7: 34– 35.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitë J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvûnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A rare, minimally investigated species, only one locality in Lithuania is known, in central Lithuania.

Apraðë Romas Ferenca

Iðdaginis blizgiavabalis

Melanophila acuminata (De Geer, 1774)

ÐEIMA BLIZGIAVABALIAI (*BUPRESTIDAE*)
BÛRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Eurazijoje, spygliuoèiø ir miðriuose miðkuose. Lietuvoje aptikta: Kaune (1918), Panevþpio apylinkþse (1927) ir Prienø ðile (Prienø r., 2003, 2004).

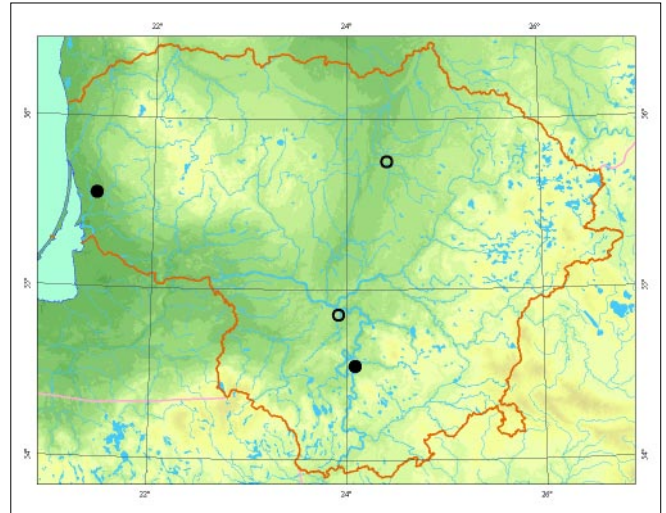
Biologija ir ekologija. Rûðis biologiskai susijusi su spygliuoèiø miðkø gaisravitþmis. Patelþs deda kiauðinius á apdegusio puðø, reèiau – egliø þievþs plyðius. Iðsiritusios lervos ásigraupia po medþio þieve. Vabalai lengvai aptinka miðko gaisravitþes, nes apatinþje jø kûno dalyje yra infraraudonøjø spinduliø jutimo receptoriai, kurie gali nustatyti miðko gaisro þidiná 12 km atstumu. Suaugæ vabalai aptinkami birþelio– rugpjûèio mþn. gaisravitþese ant apdegusio medþio kamienø.

Populiacijø gausumas. Rûðies gausumas netirtas. Aptinkami tik pavieniai vabalai, daþniausiai miðkø gaisravitþese.

Grþsmþs ir apsauga. Apdegusio spygliuoèiø medþio ðalinimas ið gaisravitþeø yra pagrindinþ priþpastis, ribojanti populiacijos gausumá ir paplitimá.

Valdonþs Bruþienþs nuotrauka

Gaisravitþese bûtina palikti pavieniø apdegusio spygliuoèiø.

Informacijos ðaltiniai

Ferenca R., 2004: New and rare for Lithuania beetle (*Coleoptera*) species registered in 1978– 2004. New and rare for Lithuania insects species. – Records and descriptions, 16: 11– 22.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A very rare species, found in fire-damaged coniferous and mixed forests where the larvae develop in the burned wood, usually pine wood.

Apraðþ Romas Ferencas

Liepinis blizgiavabalis

Ovalisia rutilans (Fabricius, 1777)

DEIMA BLIZGIAVABALIAI (*BUPRESTIDAE*)
BŪRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Paplitimo arealas apima Āiaurės Afrikā, Pietø ir Vidurio Europā, ā Āiaurē – iki pietinēs Skandinavijos.

Per Lietuvā eina Āiaurinė arealo riba. Lietuvoje rūdis pirmā kartā aptikta Romainiuose (Kauno apyl., 1966). Taip pat rasta: Kamðos miðke (Kauno r., 1995), Kaune (2000), Jiesios kraðtovaizdþio draustinyje (Kauno r., 2001, 2002 ir 2005), Ðvenëioniø r. (2004).

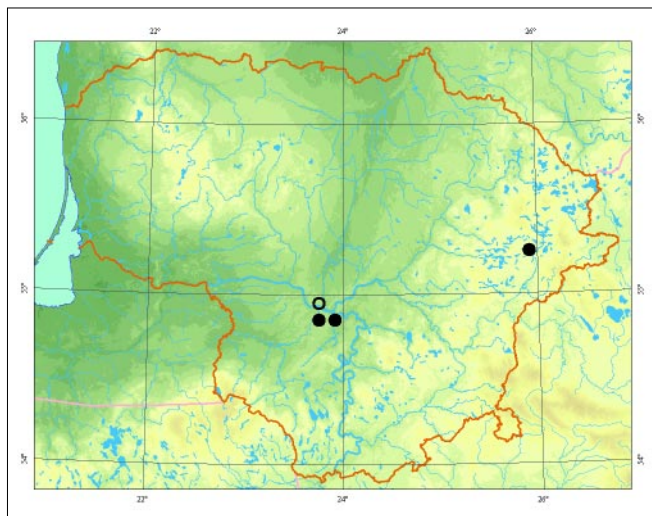
Biologija ir ekologija. Lervos vystosi po dþiūstanëiø liepø ðakø þieve ir medienoje. Suaugæ vabalai aktyvūs tik ðiltomis, saulëtomis dienomis. Skraido aukðtai tarp medþiø lajø arba vikriai ropoja liepø kamienais. Aptinkami birþelio– liepos mën. saulëtose pamiðkëse, kur yra senø, dþiūstanëiø liepø.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas, Lietuvoje iki ðiol aptikta Kauno apylinkiø lapuoëiø medynuose, auganëiuose pietinēs ekspozicijos Nemuno ir Jiesios upiø ðlaituose bei Ðvenëioniø rajone.

Grësmës ir apsauga. Grësmæ kelia senø, dþiūstanëiø liepø ðalinimas.

Valdonës Bruëienës nuotrauka

Būtina vabalø gyvenamose saulëtose vietose palikti senø liepø.

Informacijos ðaltiniai

Ferenca R., 2003: Retos ir naujos Lietuvos entomofaunos Vabalø (*Coleoptera*) rūðys, rastos 1997– 2002 metais. – Naujos ir retos Lietuvos vabalø rūðys. Praneðimai ir apraðymai, 15: 32– 36.

Inokaitis V., 2004: Naujos ir retos Lietuvos entomofaunos vabalø (*Coleoptera*) rūðys, aptiktos 2004– 2003 metais. – Naujos ir retos Lietuvos vabzdþiø rūðys. Praneðimai ir apraðymai, 16: 7– 10.

Ivinskis P., Ferenc R., Rimðaitë J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus rinkiniai. LPŪU kolekcija.

Summary

A rare thermophilic species living on old, dry linden trees. Its northern distribution boundary cuts across Lithuania.

Apraðë Romas Ferenc R.

Ąpuolinis skaptukas

Xestobium rufovillosum (De Geer, 1774)

ĐEIMA SKAPUKAI (ANOBIIDAE)

BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m.

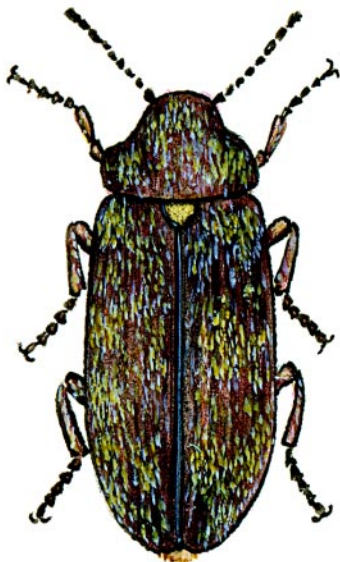
Paplitimas. Pietų ir Vidurio Europoje ė ėiaurė iki pietinės Skandinavijos.

Lietuvoje ėinomos ėios radavietės: Jiesios kraėtovaizdėio draustinyje (Kauno r., 1996, 2001), Neries regioniniame parke (Vilniaus r., 2003), Vaiguvos miėke (Kaiėiadorių r.), Vidzgirio draustinyje (Alytaus r.), Romainiuose (Kaune, 2006), Satkŗnų miėke (Joniėkio r., 2001, 2002), Nemeikėių miėke (Joniėkio r., 2004).

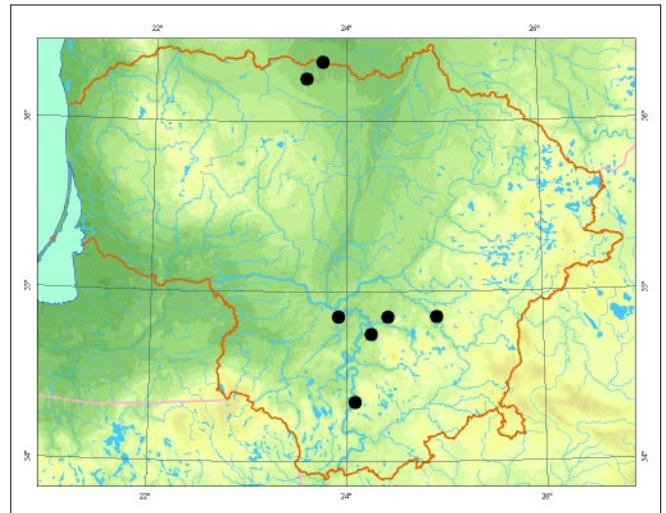
Biologija ir ekologija. Lervos vystosi sausoje senų, nudėiŗvusiuų ėpuolų medienoje, vabalai aptinkami birėelio mėn. ant nudėiŗvusiuų ėpuolų kamienų. Skaptukų veisimosi vietos aptinkamos pagal būdingas anėas medienoje.

Populiacijų gausumas. Neiėtirtas, dėpniausiai aptinkami pavieniai vabalai. Dėpnesni brandėiuose lapuoėiu ir miėriuose miėkuose, kur yra senų nudėiŗvusiuų ėpuolų.

Grėsmės ir apsauga. Senų nudėiŗvusiuų ėpuolų ėalimas.

Linos Jasiukonytės pieėinys

Brandėiuose lapuoėiu ir miėriuose miėkuose būtina palikti pavienių nudėiŗvusiuų ėpuolų.

Informacijos ėlatiniai

Ferenca R., 2003: Retos ir naujos Lietuvos entomofaunos vabalų (*Coleoptera*) rūėys, rastos 1997– 2002 metais. – Naujos ir retos Lietuvos vabzdėių rūėys. Praneėimai ir paraėymai, 15: 32– 36.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A rare, insufficiently studied species, found on old dry oaks.

Apraėė Romas Ferencas

Didysis skydvabalys

Peltis grossa (Linnaeus, 1758)

DEIMA SKYDVABALIAI (*TROGOSITIDAE*)
BŪRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Ėiaurės Europoje: Skandinavijoje, Karelijoje, Vidurio ir Pietų Europos kalnų rajonuose, Sibire. Lietuvoje rūdis paplitusi beveik visoje šalies teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Gyvena senuose brandpiuose eglynuose ar mišriuose miškuose. Lervos vystosi senų trūnijančių eglių medienoje. Vabalai aptinkami gegužės– rugpjūčio mėn. po atšokusia seną, nudžiūvusią eglių šievę, taip pat ant nudžiūvusio medžio augančiose kempinėse. Tame pačiame medyje vabalai gali gyventi ilgiau nei 20 metų.

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Gausiausios populiacijos šinomos Jūrės apylinkėse Ėepkelio ir Vieđvilės rezervatuose, Punios dīle. Kitose radavietėse aptikti pavieniai vabalai.

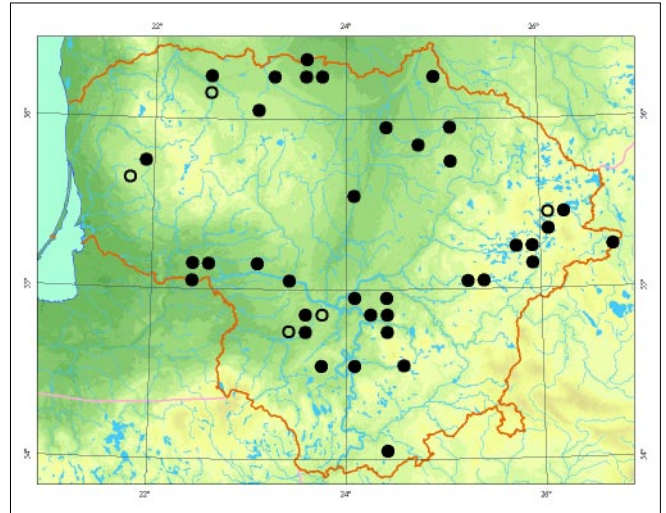
Grėsmės ir apsauga. Senų eglynų kirtimas, džiūvančių ir nudžiūvusio medžio dalinimas. Vabalų gyvenamose vietose būtina saugoti brandpius eglynus, palikti pavienių nudžiūvusio eglių, vėjavartų.

Informacijos šaltiniai

Auglys J., 1994: Retos vabzdžių rūdys Aukštaitijoje 1987– 1993 m. – Raudoni lapai, 2: 20.

Selemono Paltanavičiaus nuotrauka

Ivinskis P., Pakalniškis S., Ferenca R., 1996: Retos gyvūnų rūdys, stebėtos 1996 metais. – Raudoni lapai, 4: 19– 20.

Ivinskis P., Pakalniškis S., Rimdaitė J., Ferenca R., 2000: Reti gyvūnai, stebėti 1999 metais. – Raudoni lapai, 7: 34– 35.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimdaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Merpijevskis A., 2004: Nauji duomenys apie retas vabzdžių rūdis Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 16.

Ėablevičius B., 1995: Retų vabalų rūdžių naujos radimvietės. – Raudoni lapai, 3: 19– 20.

Kamanų rezervato kolekcija.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LPŪU kolekcija.

Summary

Only isolated individuals have been found, the species range is under threat of intensive economic activities in forests that remove dry spruce.

Aprađė Romas Ferenca

Pûzrinis skydvabalīs

Ostoma ferruginea (Linnaeus, 1758)

DEIMA SKYDVABALIAI (*TROGOSITIDAE*)
BŪRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdīs saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Vidurio ir Ėiaurės Europoje, Sibire. Lietuvoje ėinomos ėios radavietės: Vilniuje (1911), Ėepkeliø rezervate (Varėnos r., 1984, 2005), Pivonijos miðke (Ukmergės r., 1986), Ringovės entomologiniame draustinyje (Kauno r., 1990, 1996, 2003, 2005), Pajiesio miðke (Kauno r., 1992, 1994, 1999), Laikðese (Kelmės r., 1992), Dubravos miðke (Kauno r., 1992, 2003, 2005), Eieiø girininkijoje (Tauragės r., 1993), Novaraistyje (Ėakiø r., 2000), Gelednėje (Ėvenėioniø r., 2001), Juðkinės miðke (Ėakiø r., 2003), Vaiguvos miðke (Kaiðiadoriø r., 2003), Vieðvilės rezervate (Tauragės r., 2004).

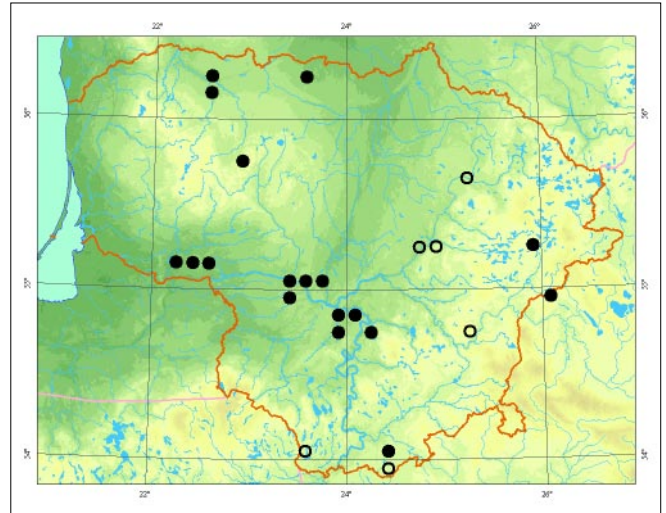
Biologija ir ekologija. Gyvena senuose brandþiuose miðkuose, lervos vystosi trūnijanėioje, grybø papeis-toje egliø, puðø, alksniø, berþø, drebuliø medienoje. Vabalai aptinkami po atðokusia þieve, ant medþiø stuobriø, kelmø, drevėse. Lervos gali vystytis ir senø mediniø statiniø konstrukcijose.

Populiacijø gausumas. Rūdiės gausumas netirtas. Aptinkami pavieniai vabalai. Gausios populiacijos aptiktos Dubravos miðke, Ėepkeliø rezervate ir Ringovės entomologiniame draustinyje.

Grėsmės ir apsauga. Dþiūstanėiø ir nudþiūvusioø medþiø ėalinimas.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Būtina vabalø gyvenamose vietose riboti avairiø dþiūstanėiø ir nudþiūvusioø medþiø ėalinimà, palikti pavienes vėjavartas ir vėjalaupas.

Informacijos šaltiniai

Ferenca R., 2004: New and rare for Lithuania beetle (*Coleoptera*) species registered in 1978– 2004. – New and rare for Lithuania insects species. Records and descriptions, 16: 11– 22.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A rare species, ecologically associated with decaying, fungi-affected trees. Often found in mature forests.

Apraðė Romas Ferencas

Purpurinis plokðëiavabalis

Cucujus cinnaberinus (Scopoli, 1763)

ÐEIMA PLOKÐËIAVABALIAI (*CUCUJIDAE*)
BÛRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

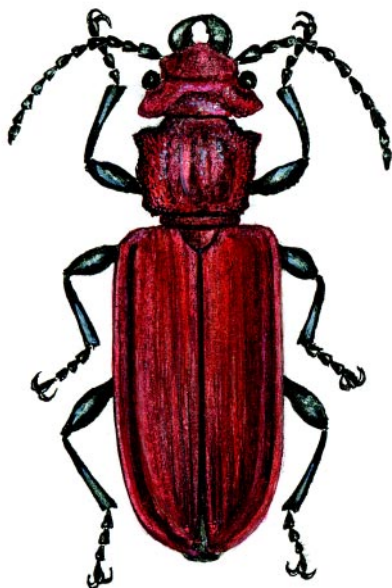
2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 2003 m. Áraðyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvø II ir IV priedus.

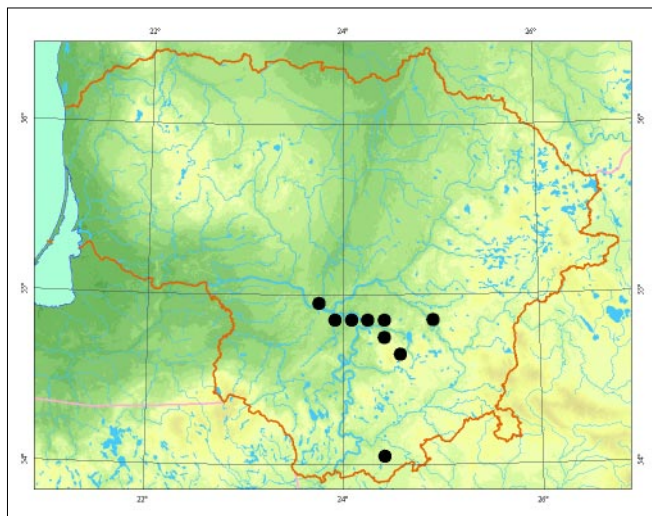
Paplitimas. Europoje. Nuo Vidurþemio jûros pietuose iki Suomijos ir Karelijos ðiaurëje, Kaukaze.

Lietuvoje þinomos ðios radavietës: Semeliðkëse (Elektrënø sav., 1993), Jiesos kraðtovaizdþio draustinyje (Kauno r., 2003), Gastilionio miðke, Gudienoje (Kaiðiadoriø r., 2003), Neries regioniniame parke (Vilniaus r., 2003), Dubravos miðke (Kauno r., 2004), Valkininkø miðkø urëdijoje (Varënos r., 2002), Strëvininkø miðke (Kaiðiadoriø r., 2006).

Biologija ir ekologija. Gyvena po dþiûstanëiø ir nudþiûvusio lapuoëiø – ápuolø, tuopø, alksniø – þieve, suaugëliai kartais slepiasi po spygliuoëiø medþiø þieve. Lervos grobuonës, minta ávairiø po þieve besivystanëiø vabzdþiø lervomis. Vystymosi trukmë – 2 metai. Suaugæ vabalai aptinkami geguþës– birþelio mën. po medþiø þieve, ant kamiønø ir rãstø.

Linos Jasiukonytës pieðinys

Populiacijø gausumas. Neiðtirtas, daþniausiai aptinkami pavieniai vabalai.

Grësmës ir apsauga. Nudþiûvusio ir dþiûstanëiø medþiø ðalinimas, sanitariniai kirtimai, gaisrai. Svarbu vabalø gyvenamose vietose palikti dþiûstanëiø ir nudþiûvusio lapuoëiø medþiø, neiðveþti ið buveiniø nuvirtusio medþiø.

Informacijos ðaltiniai

Ferenca R., 2004: New and rare for Lithuania beetle (*Coleoptera*) species registered in 1978– 2004. – New and rare for Lithuania insects species. Records and descriptions, 16: 11– 22.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A rare species, protected in many countries in Europe. Beetles develop under the drying and dried-out bark of deciduous trees. The largest populations are in Jiesia and Kamða (Kaunas district) reserves.

Apraðë Romas Ferencas

Puðinis plokðëiavabalis

Cucujus haematodes (Erichson, 1845)

ÐEIMA PLOKÐËIAVABALIAI (*CUCUJIDAE*)
BÛRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje.

Lietuvoje þinomos tik 2 radavietës: Èepkeliø rezervate (Varënos r., 1999 m.) ir Marcinkonyse (Varënos r., 2004).

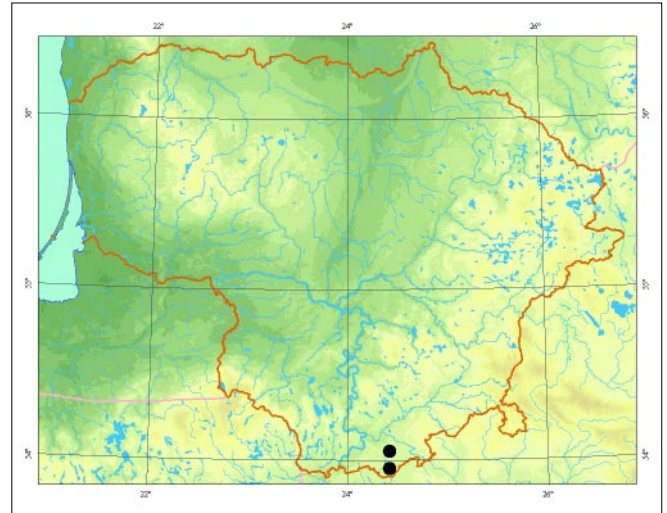
Biologija ir ekologija. Lervos vystosi po senø nudþiuvusio puðø þieve. Grobuonës, minta po þieve gyvenanëio vabzdþio kiauðinëliais ir lervomis. Vabalai aptinkami puðynuose ir miðriuose miðkuose, kur yra senø nudþiuvusio puðø.

Populiacijø gausumas. Neiðtirtas, þinomos tik 2 radavietës Varënos rajone.

Grësmës ir apsauga. Brandþio puðynø kirtimas, senø dþiüstanëio ir nudþiuvusio puðø ðalinimas. Vabalø gyvenamose vietose reikëtø palikti senø nudþiuvusio puðø.

Informacijos ðaltiniai

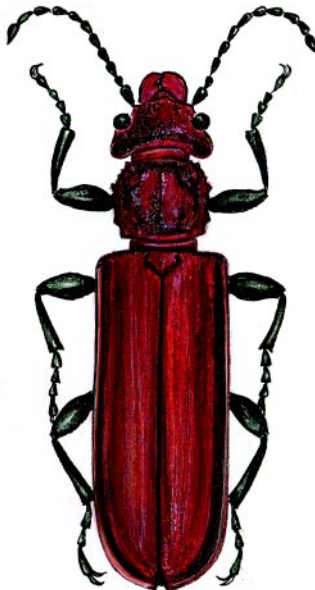
Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A rare, poorly studied species. Found in old, mature pine forests. Develops under dry pine bark.

Apraðë Romas Ferencas

Linos Jasiukonytës pieðinys

Ðneiderio kirmvabalís

Boros schneideri (Panzer, 1795)

ÐEIMA KIRMVABALIAI (*BORIDAE*)
BÛRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 1989 m. Áraðyta á Buveiniø direktyvø II priedà, KMB speciali-
zuotø rûðiø sàraðà.

Paplitimas. Europoje, Sibire.

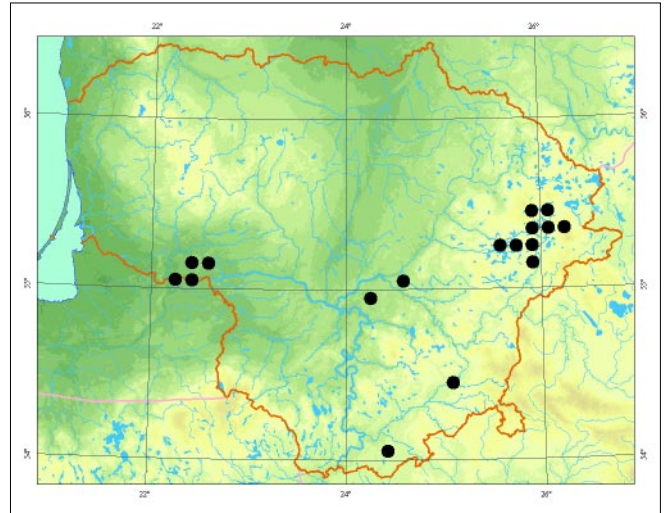
Lietuvoje rûðis daugiau paplitusi rytinëje dalyje. Pino-
mos ðios radavietës: Smalininkø girininkijoje (Jurbar-
ko r., 1970), Èepkeliø rezervate (Varënos r., 1984),
Berþaloto pelkëje (Ðvenëioniø r., 1987, 1990 ir 2001),
Lyneþeryje (Varënos r., 1992), Pravieniðkëse (Kaiðia-
dorior r., 1992), Aþvinëio girioje (Ignalinos r., 1996,
2000 ir 2002), Minëios miðke (Utenos r.), Prûdiðkiø ir
Antaliedës girininkijose (Ðvenëioniø r., 1997), Linkmenø
girininkijoje (Ignalinos r., 1998), Kiauneliðkyje (Ðven-
ëioniø r., 1998 ir 2000), Stirniuose (Molëtø r., 1999),
Dringio èpere (Ignalinos r.), Vieðvilës rezervate (Jur-
barko r., 2001), Rûdninkø girioje (Ðalëininkø r., 2004)
ir Èepkeliø rezervate (Varënos r.).

Biologija ir ekologija. Brandþiø miðkø rûðis. Vystosi po
nudþiuvusiø spygliuoëiø, daþniausia puðø, reëiau –
lapuoëiø medþiø þieve. Lervos plëðrios, minta po þieve
gyvenanëiø vabzdþiø lervomis. Lëliukëmis virsta ant-
roje vasaros pusëje– rugpjûëio mën. Rudenà iðsiritæ
vabalai lieka þiemoti medþiø plyðiuose, trûnijanëioje
medienoje ar po atðokusia þieve.

Populiacijø gausumas. Gausiausios populiacijos yra
Pietryëiø Lietuvos puðynuose, kitur aptinkami tik pa-
vieniai vabalai.

Valdonës Bruëienës nuotrauka

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, senø, nudþiuvu-
siø medþiø ðalinimas.
Reikëtø vabalø gyvenamose vietose palikti senø dþiüs-
tanëiø ir nudþiuvusiø puðø.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Pacevièius V., 1996: Kai kurie
duomenys apie retus vabzdþius, saugomus ekologijos
instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir priva-
ëiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21– 25.
Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitë J., 2004: Nauji duo-
menys apie retus gyvûnus Lietuvoje. – Raudoni la-
pai, 8: 8– 15.
Merþijevskis A., 2004: Nauji duomenys apie retas vabz-
dþiø rûðis Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 16.
Ðablevièius B., 1998: Raudonosios knygos gyvûnø rû-
ðys Rytø Lietuvoje. – Raudoni lapai, 6: 12– 13.
Ðablevièius B., 2003: New and rare for Lithuania bee-
tle (*Coleoptera*) species. – New and rare for Lithuania
insects species. Records and descriptions, 15: 11– 24.
Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.
LPÛU kolekcija.

Summary

*A relic species, disappearing from mature forests. De-
velops under the bark of dried-out mature trees. More
common only the southeastern parts of Lithuania.*

Apraðë Romas Ferenca

Kelminis juodvabalys

Uloma culinaria (Linnaeus, 1758)

DEIMA JUODVABALIAI (*TENEBRIONIDAE*)
BŪRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, á ðiauræ – iki pietinės Skandinavijos, Kaukaze.

Lietuvoje þinomos ðios radavietės: Jiesios kraðtovaizdþio draustinyje (Kauno r., 1978, 1981, 1983), Noreikiðkėse (Kauno r., 1983), Eþerėlyje (Kauno r., 1984), Alytuje (2003), Punios ðile (Alytaus r., 2003), Ėepkelio rezervate (Varėnos r., 2004), Vieðvilės rezervate (Tauragės r., 2004).

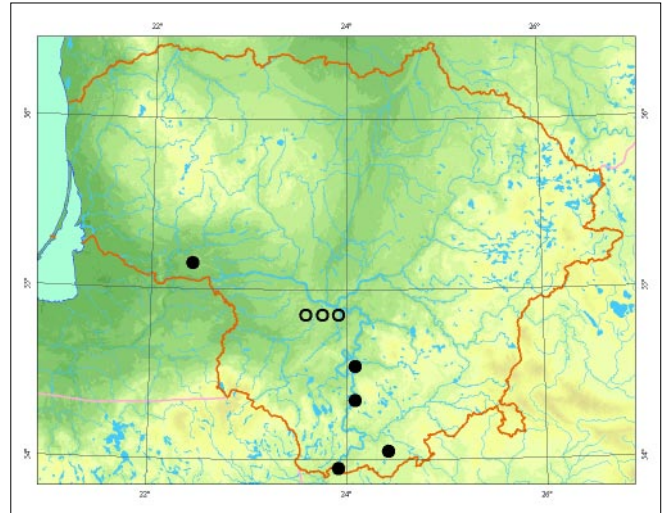
Biologija ir ekologija. Vystosi trūnijanėioje, grybø paþeistoje puðø medienoje, senuose kelmuose, taip pat senose spygliuoėio pjuvenø krūvose.

Populiacijø gausumas. Neiðtirtas, randami tik pavieniai vabalai.

Grėsmės ir apsauga. Puðø vėjavartø ir vėjalaupø, taip pat senø, nudþiuvusio puðø ðalinimas.

Valdonės Bruėienės nuotrauka

Būtina brandþiuose puðynuose palikti pavienio senø, nudþiuvusio puðø.

Informacijos ðaltiniai

Ferenca R., 2004: New and rare for Lithuania beetle (*Coleoptera*) species registered in 1978– 2004. – New and rare for Lithuania insects species. Records and descriptions, 16: 11– 22.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LPŪU kolekcija.

Summary

A rare, insufficiently studied species, found in six localities. Larvae develop in decaying pine wood.

Apraðė Romas Ferencas

Ūsuotis dailidė

Ergates faber (Linnaeus, 1761)

DEIMA ŪSUOĖIAI (*CERAMBYCIDAE*)
BŪRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietø Europoje, Turkijoje, Kaukaze, Ėiaurės Afrikoje.

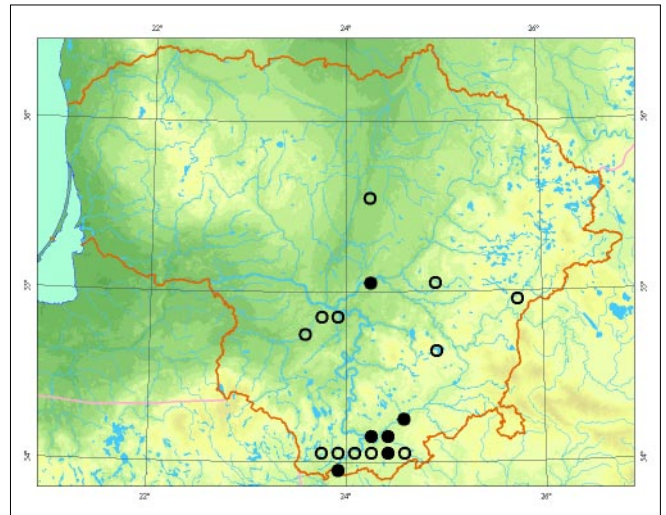
Pastaraisiais metais Lietuvoje daugiausia aptinkama tik pietinėje dalyje. Per Lietuvà eina rūdies arealo Ėiaurinė riba. Pinomos Ėios radavietės: Varþupyje (Kauno r., 1933), Varėnoje (1933), Kaune (1937), Vilniaus apylinkėse (1939), Ramygalos girininkijoje (Panevėpio r., 1956), Jūrės girininkijoje (Marijampolės r., 1956), Veisiejø apylinkėse (Lazdijø r., 1958), Druskininkø apylinkėse (1959), Ėirvintø apylinkėse (1960), Trakø girininkijoje (Trakø r., 1960), Randamonyse (Varėnos r., 1962), Ratnyėios k. (Varėnos r., 1968), Pabradėje (Ėvenėionio r., 1978), Puvoėiuose (Varėnos r., 1978, 2001), Ėepkelio rezervate (Varėnos r., 1986), Lyneþeryje (Varėnos r., 1990), Gaiþiūnø miðke (Jonavos r., 1993), Gerdaþiuose (Lazdijø r., 1996), Piūruose (Varėnos r.), Varėnos apylinkėse (1997), Marcinkonyse (Varėnos r., 2002).

Biologija ir ekologija. Lervos vystosi storø nudþiūvusio puðø, reėiau – eglio kamienuose ir kelmuose. Pirmasisiais metais lervos gyvena po medþio þieve, vėliau medienoje iðgraupia ilgus (iki 2 cm skersmens) takus. Vystymosi trukmė – 2– 4 metai. Vabalai aptinkami liepos– rugpjūėio mėn. Aktyvūs prieblandoje ir naktà.

Populiacijø gausumas. Neàvertintas, dabniausiai aptinkami tik pavieniai vabalai. Daugiau vabalø randa ma brandþiuose Pietryėio Lietuvos puðnyuose.

Jono Augustausko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senø nudþiūvusio puðø, vėjavartø ir vėjalaupø Ėalinimas; naujo miðko sodinimas senuose pietinės ekspozicijos Ėlaitø kirtimuose naikina tinkamas rūðiai buveines.

Vabalø gyvenamose vietose būtina palikti storø nudþiūvusio puðø, kirtimuose palikti neapsodintø aikðtelio.

Informacijos Ėaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Paceviėius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdþius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privaėiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21– 25.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Merþijevskis A., 2004: Nauji duomenys apie retas vabzdþio rūðis Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 16.

Obeleviėius S., 1994: Naujos retøþø vabzdþio radimvietės vidurio Lietuvoje. – Raudoni lapai, 2: 18– 19.

Ėableviėius B., 2000: Naujos retø rūðio vabalø radimvietės Lietuvoje. – Raudoni lapai, 7: 30– 32.

Summary

Rare, vanishing species ecologically associated with mature pine forests. The northern distribution border of this species cuts across Lithuania.

Apraðė Romas Ferenca

Pjūklaūsis kelmagrauþis

Prionus coriarius (Linnaeus, 1758)

ÐEIMA ŪSUOÐIAI (CERAMBYCIDAE)

BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietø ir Vidurio Europoje, Kaukaze, Turkijoje, Irane, Ðiaurës Afrikoje.

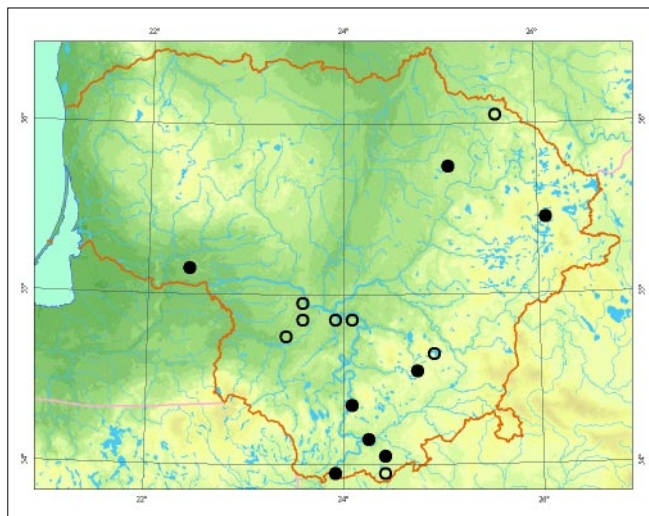
Lietuvoje þinomos ðios radavietës: Juodupėje (Rokiðkio r., 1926), Kaune (1928), Eþerėlyje (Kauno r.), Dubravos miðke (Kauno r., 1977), Gervėnupyje (Kauno r., 1980), Paþaislyje (Kauno apyl., 1983), Puvøiuose (Varėnos r., 1995), Gerdaðiuose (Lazdijø r., 2000), Vidzgirio draustinyje (Alytaus r., 2001), Ėþkeliø rezervate (Varėnos r., 2001), Strėvoje (Trakø r., 2002), Ðimonio girioje (Kupiðkio r., 1998).

Biologija ir ekologija. Gyvena brandþiuose miðkuose. Lervos vystosi senø, dþiūstanio lapuoio – æpuoio, bukø, guobø, alksnio, berþø, drebulio, rečiau spygliuoio – puoio, eglio medienoje. Lervos gali vystytis ir negyvoje medþio ðaknyse. Vystymosi trukmė – 3– 4 metai. Vabalai aptinkami birþelio– rugpjūio mėn., aktyvūs prieblandoje ir naktį.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas neþinomas, aptinkami tik pavieniai vabalai. Gausnė rūðis pietinėje Lietuvos dalyje.

Grėsmės ir apsauga. Brandþio miðkø kirtimas, senø dþiūstanio medþio ðalinimas.

Vabalø gyvenamose vietose reikėtø palikti senø dþiūstanio medþio.

Informacijos ðaltiniai

Dapkus D., 2004: Retos vabalø rūðio radimvietės. – Raudoni lapai, 8: 20.

Ivinskis P., Ferencs R., Rimðaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LPŪU kolekcija.

Summary

A rare, vanishing species mostly distributed in the southeastern part of Lithuania. Larvae develop in the wood of old, dry deciduous and coniferous trees.

Apraðė Romas Ferencs

Romas Ferencs nuotrauka

Didysis trumpasparnis medkirtis

Necydalis major Linnaeus, 1758

DEIMA ŪSUOĖIAI (*CERAMBYCIDAE*)
BŪRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

4 (I) kategorija

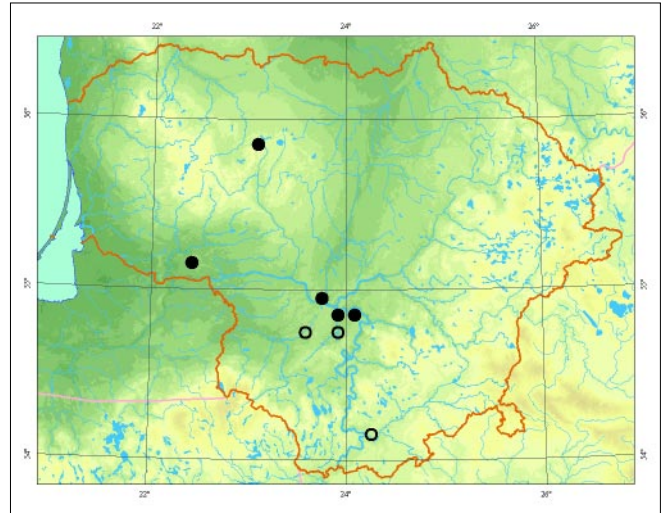
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus Britø salas, Azijoje. Lietuvoje rūdis rasta: Iðlauþe (Prienø r., 1958), Merkinėje (Varėnos r., 1959), Jūrės apylinkėse (Marijampolės r., 1984), Margininkuose (Kauno r., 1997), Kaune (2003), Slydþiuose (Þiauliø r., 2004), Vieðvilės rezervate (Tauragės r., 1999).

Biologija ir ekologija. Vystosi senø nudþiuvusio lapuoëio – alksnio, berþo, blindþio, drebulio, retai – obelø medienoje. Vystymosi trukmė – 3 metai. Vabalai aptinkami birþelio– liepos mėn. miðkø aikðtelėse, pamiðkėse ant ávairio augalø.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Aptinkami pavieniai vabalai.

Grėsmės ir apsauga. Senø nudþiuvusio lapuoëio dalinimas yra viena pagrindinio grėsmio.

Būtina palikti senø nudþiuvusio lapuoëio saulėtose pamiðkėse, miðkø aikðtelėse.

Informacijos ðaltiniai

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.
LPŪU kolekcija.

Summary

A rare, insufficiently studied species. Larvae develop in the wood of dried-out deciduous trees, such as alder, birch, willow and asp.

Apraðė Romas Ferencas

Romo Ferencas nuotrauka

Puoðnūsis skydinukas

Cassida margaritacea (Schaller, 1783)

ÐEIMA LAPGRAUPIAI (*CHRYSOMELIDAE*)
BŪRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

4 (I) kategorija

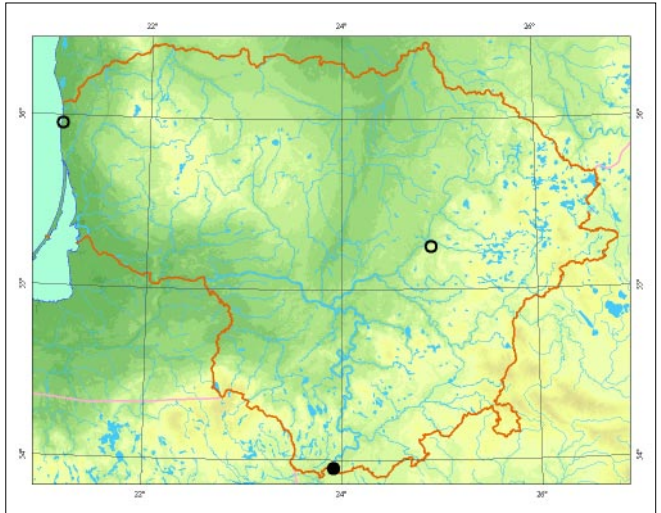
Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Pietø ir Vidurio Europoje, á ðiauræ – iki Danijos ir Latvijos.

Lietuva yra ðiauriniame rūðies arealo pakraðtyje. Pinos ðios radavietës: Palangoje (1983), Vidiðkiuose (UK-mergës r., 1984), Gerdaðiuose (Lazdijø r., 1996, 1999, 2002).

Biologija ir ekologija. Gyvena saulëtose pamiðkëse, miðkø aikðtelëse, natūraliose pievose. Lervos minta þolinio augalø – vaistinio putoklio (*Saponaria officinalis*) ir naktiþiedþio (*Silene vulgaris*) – lapais. Suaugæ vabalai aptinkami antroje vasaros pusëje, liepos–rugpjūelio mën., ant mitybinio augalø. Þiemoja dirvoje, po ávairio augalø liekanomis.

Populiacijø gausumas. Rūðis iðtirta nepakankamai, gausiausia populiacija rasta Gerdaðio entomologiniame draustinyje, Gerdaðio apylinkëse (Lazdijø r.).

Jono Augustausko nuotrauka

Grësmës ir apsauga. Intensyvus ganymas, pavasarinis þolës deginimas, ðienavimas. Vabalø gyvenamose vietose reikëtø riboti ðienavimà, palikti nenuðienautø rëþio, ekstensyviai ganyti.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitë J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LPŪU kolekcija.

Summary

A rare insufficiently studied species. These beetles live in bright, sun-warmed forest edges, clearings and in natural meadows. The largest population was found in Gerdaðiai entomological reserve.

Apraðë Romas Ferenca

Kalninė apsiuva

Philopotamus montanus (Donovan, 1813)

DEIMA PHILOPOTAMIDAE (*PHILOPOTAMIDAE*)
BŪRYS APSIUIVOS (*TRICHOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdīs saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Ėiaurės ir Vakarø Europoje.

Lietuvoje ėinoma tik 1 populiacija – Nerėpos upelyje (prie Kulautuvos).

Biologija ir ekologija. Gyvena mažuose (0,5– 1 m ploėio), sekliuose (0,1– 0,3 m gylio), ėaltiniuotuose upeliuose, kur vandens temperatūra vasarà yra apie 10– 13 °C, o srovės greitis – 0,3 m/s. Pakrantės miėkinėgos, staėiais, apaugusiais veėliais ėoliniais augalais ėlaitais. Lervos aptinkamos nuo vasaros pabaigos iki kitø metø geguėės mėn. ant skenduoliø medėiø ar akmenø, kartais apaugusio samanomis. Suaugėliai skraido nuo geguėės vidurio iki birėelio vidurio.

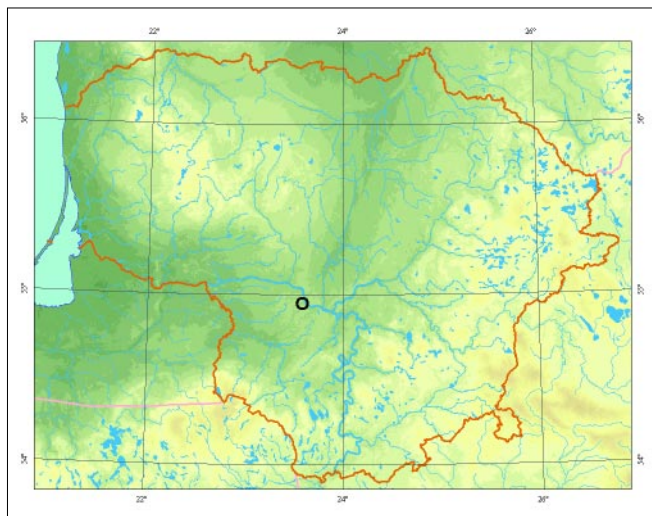
Populiacijø gausumas. Nerėpos upelyje lervos retos, o suaugėliai matyti tik kartà.

Grėsmės ir apsauga. Upeliø tarėa, pakrantėio miėkø iėkirtimas.

Svarbu saugoti rūdies buveines nuo tarėos, iėsaugoti buveines supanėius miėkus.

Informacijos ėaltiniai

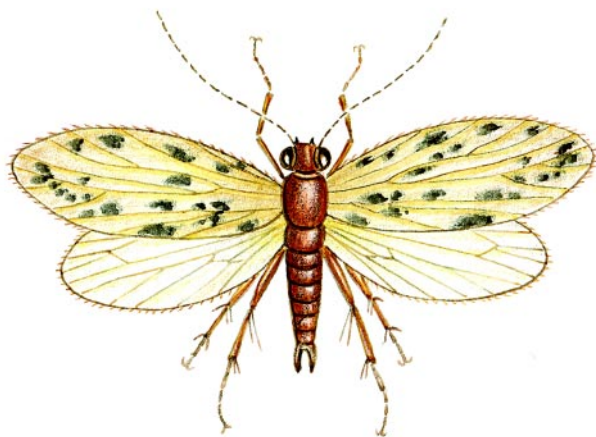
Kazlauskas R., 1960: Kai kurie duomenys apie Lietuvos TSR upiø apsiuvas (*Trichoptera*). – Vilniaus valstybinio V. Kapsuko vardo universiteto mokslo darbai, 36 (7): 179– 193.

Summary

Only one small population is known in Lithuania – in the Nerėpa stream near Kulautuva.

Apraðė Giedrė Viėinskienė

Linos Jasiukonytės pieėinys

Mėlynsparnė apsiuva *Holostomis phalaenoides* (Linnaeus, 1758) (sin. *Sembris phalaenoides* (Linnaeus, 1758))

DEIMA PHRYGANEIDAE (PHRYGANEIDAE)
BŪRYS APSIUVOS (TRICHOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Īiaurinėse Palearktikos srityse. Lietuvoje aptikta Merkio aukštupyje ir Īalėios vidurupyje, Peimenoje netoli Papeimenės ir Meroje, þemiau Daumilø k. (Īvenėioniø r.), prie Īventosios upės (UKmergės r.).

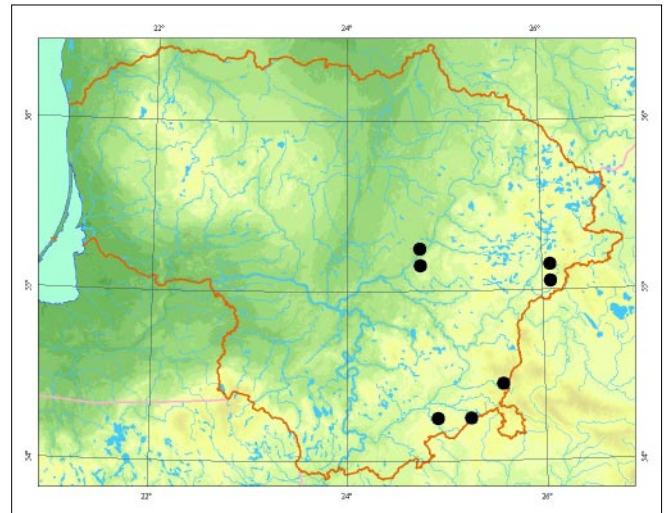
Biologija ir ekologija. Lervos daþniausiai gyvena 2–7 m ploėio, lėtos tėkmės upėse ir upeliuose su smėlėtu, akmenuotu gruntu bei gana tankia augalija (*Potamogeton*, *Myriophyllum*, *Carex*) ir samanomis. Kartais aptinkamos ir stovinėiame vandenyje. Smėlėtas dugnas gali bŪti apneėtas dumblu ar sėnaėdomis. BŪdingas ūvarus, humusingas, deguonies prisotintas ir Īiek tiek rŪgėtus vanduo. Lervos aptinkamos nuo rudens pradþios iki geguþės mėn. Suaugėliai pastebėti Īalia lėtos tėkmės upiø. Apsiuva skraido geguþės pabaigoje ir birþelio mėn.

Populiacijø gausumas. Lervos buvo gausios Merkyje, maþame aukštupio ruoþe, bet dabar mėlynsparnės apsiuvos visur labai retos, nes jautrios vandens tarþai. Þinoma radavietė Visinėios upėje.

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarþa ir kitokie þmonio sukelti vandens rėpimo pokyėiai (upiø tiesinimas, pavertimas kanalais).

Informacijos ūaltiniai

Kazlauskas R., 1960: Kai kurie duomenys apie Lietuvos TSR upiø apsiuvas (*Trichoptera*). – Vilniaus vals-

tybinio V. Kapsuko vardo universiteto mokslo darbai, 36 (7): 179– 193.

Raciæcka M., 1931: Chróuciki (*Trichoptera*) póunocno-wschodniej Polski ze szczególnem uwzględnieniem obszaru wileńsko-trockiego. – Prace Towarzystwa przyjacióu nauk w Wilnie, 7: 83– 116.

Berglind S.-Å., Engblom E. & Lingdell P.-E., 1999: Naturligt sällsynta, hotade eller förbisedda? Nattsländorna *Sembris phalaenoides* och *S. atrata* i Sverige. [Naturally rare, threatened, or overlooked? *Sembris phalaenoides* and *S. atrata* (*Trichoptera: Phryganeidae*) in Sweden.] – Ent. Tidskr., 120 (1– 2): 1– 16.

Summary

A north-Palaearctic species. Larvae commonly live in slow flowing rivers and streams with clear, humus-coloured, oxygen rich and slightly acidic water with a stony sand riverbed rather densely overgrown with vegetation and mosses.

Aprađė Giedrė Viđinskienė

Povilo Ivinskio nuotrauka

Pietinis marguolis

Zygaena angelicae Ochsenheimer, 1808

DEIMA MARGUOLIAI (ZYGAENIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdīs saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio, Rytø ir Pietø Europoje. Vidurio ir Rytø Rusijoje, Kaliningrado srityje.

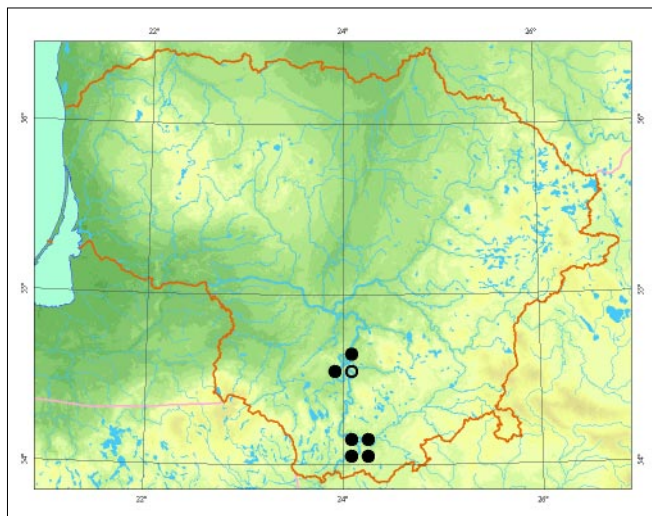
Lietuvoje pīnoma tik apie 10 radavieeīø pietinēje dalyje, Nemuno slēnyje (Varėnos, Alytaus, Prienø r.).

Biologija ir ekologija. Pietiniai marguoliai aptinkami atskirtomis populiacijomis tik labai gerai saulės ðil-domuose atvirose Nemuno, Merkio slēniø ðlaituose, nebenaudojamuose karjeruose, puðynø praskynose su labai skurdþia þemapole augalija. Nepakenēia, kai buveinēs uþtamsinamos. Drugiai skraido nuo liepos mėn. pradþios iki rugpjūeio antros pusės dienos metu. Viena karta per metus. Vikðrai nuo rugpjūeio mėn. pabaigos iki birþelio pradþios minta dvispalviø raþeniø (*Securigera varia*), paprastøjø gargþdeniø (*Lotus corniculatus*) lapais. Kaip mitybiniai augalai nurodomi dobilai (*Trifolium*), plaukuotieji drugiðiai (*Oxytropis pilosa*). Pīmoja vikðrai. Drugiai pasiþymi gana dideliu migraciniu aktyvumu, jø plitimā riboja tinkamø buveiniø stoka.

Populiacijø gausumas. Tinkamose buveinēse gali bŭti gausūs – L. Pakalniðkienē nurodo, kad 1983 m. liepos viduryje Jonioniø karjere pietiniø marguoliø populiacijā sudarē daugiau nei 2 000 individø. Dėl pastarjā deðimtmetā prasidėjusio þemės naudojimo pokyēiø, tinkamø buveiniø smarkiai sumaþėjo ir pietiniø marguoliø populiacijoms iðkilo grėsmē iðnykti.

Thomas Witt nuotrauka

Dabartiniu metu tinkamose buveinēse 100 m ruoþe randama nuo keliø iki keliasdeðimties individø.

Grėsmės ir apsauga. Nutrūkæs tradicinis buveiniø naudojimas – ekstensyvus ganymas ir ðienavimas. Dėl to atviri kseroterminiai upiø slēniø ðlaitai ūpauga krūmais ir medþiais, gausialapiais lubiniais (*Lupinus polyphyllus*), kurie ne tik ūpgoþia mitybinius augalus, bet ir praturtina dirvā azotu. Grėsmæ kelia nebenaudojamø þvyro karjerø rekultivavimas ūpsodinant miðku. Bŭtina drugiø buveinēse iðkirsti krūmus ir medþius pietinēs ekspozicijos ðlaituose, ekstensyviai ganyti ar ðienauti.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.
Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Lithuania is on the northern border of the distribution area of *Zygaena angelicae*, therefore this species is currently found only in the southern part of the country. Populations are decreasing mostly due to the rapid overgrowth of open xerothermic slopes. Proper management of habitats is needed.

Apraðė Giedrius Ðvitra

Raudonpiedis marguolis

Zygaena ephialtes (Linnaeus, 1767)

DEIMA MARGUOLIAI (ZYGAENIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, Mažojoje Azijoje.

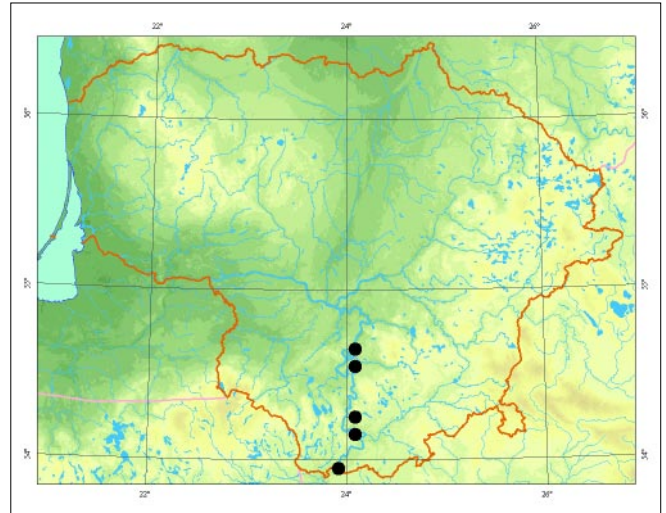
Lietuvoje rūdis aptinkama Nemuno upės pakrantėse, nuo Gerdažių iki Kauno.

Biologija ir ekologija. Kiaušinėlius deda ant mitybinio augalo dvispalvio rašenio (*Securigera varia*). Piemoja jauni vikšrai. Lėliukės sidabrinės spalvos, blizgančiuose kokonuose aptinkamos ant mitybinio ar greta auganėio augalų, dažnai ant apatinių nulinkusių iki žemės pušų ūakų. Drugiai skraido liepos– rugpjūčio mėn. Jie aktyvūs saulėtomis dienomis, lanko žvairius graižpapedžius. Ūkanotomis dienomis ramiai tupi ant bajorių, įvaigždūnių priedynų. Gyvena gerai šildomose, saulėtose pušynų pakraščiuose, atvirose smėlėtose pievose.

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Aptinkami pavieniai individai. Gerdažiuose, Merkinės apylinkėse, kur rūdis stebima ilgiau nei 30 metų, per pastarąjį dešimtmetį populiacijos sumažėjo kelis dešimtus kartų. Buvusios gausios populiacijos sumažėjo iki minimumo. Stabili, tačiau negausi populiacija išlikusi Biržtono atodangos rajone.

Grėsmės ir apsauga. Rūdis nyksta dėl atvirų, gerai šildomų plotų užaugimo mišku, blogos mitybinio augalų būklės ir gaisrų.

Rūdies gyvenamose vietose būtina kirsti krūmus, nesodinti miško, retinti žolinius augalus, stelbiančius dvispalvius rašenių, saugoti buveines nuo gaisrų.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is distributed on the southern slopes of the Nemunas River valley from Druskininkai to Biržtonas. Over the last two decades a marked decrease in the population has been observed.

Aprašė Povilas Ivinskis

Thomas Witt nuotrauka

Esparcetinis marguolis

Zygaena loti (Denis & Schiffermüller, 1775), (sin. *Z. achilleae* Esper, 1780)

DEIMA MARGUOLIAI (ZYGAENIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 iki 2000 m. ir nuo 2005 m.

Paplitimas. Didesnėje Europos dalyje, išskyrus Airiją, Daniją, Զvediją, Norvegiją, Suomiją, Estiją ir Latviją Զiaurėje. Nėra Portugalijoje, Olandijoje. Rytuose siekia Vidurio ir Rytų Rusiją.

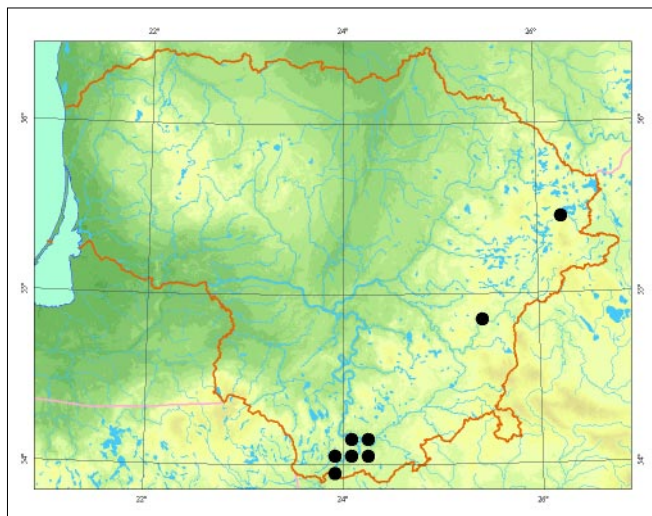
Lietuva yra Զiauriniame arealo pakraūtyje, Զinoma tik apie 10 radavieėių pietinėje ir rytinėje dalyje (Varėnos, Lazdijų, Vilniaus, Ignalinos r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena atskirtomis populiacijomis tik labai gerai saulės Զildomuose atviruose Nemuno, Merkio slėnių, piliakalnių Զlaituose, nebenaudojamuose karjeruose, puėdynų proskynose su labai skurėpia Զemąpole augalija. Nepakenėia, kai buveinės užtamsinamos. Suaugėliai skraido nuo liepos pradėios iki rugpjūėio pradėios dienos metu. Viena karta per metus. Vikėrai nuo rugpjūėio mėn. iki geguėės pradėios minta paprastųjų gargėdenių (*Lotus corniculatus*), dvispalvių raėenių (*Securigera varia*) lapais. Kaip mitybinis augalas nurodomas ir sėjamasis esparcetas (*Onobrychis viciifolia*). Piemoja vikėrai. Drugiai pasiėpymi gana dideliu migraciniu aktyvumu, jė plitimą riboja tinkamų buveinių stoka.

Populiacijų gausumas. Tinkamose buveinėse gausūs – 100 m ruoėe gali būti iki keliasdeėimties individų. Dėl pastarąja deėimtmetį prasidėjusio Զemės naudojimo pokyėių, esparcetiniam marguoliams tinkamų buveinių smarkiai sumąėėjo.

Thomas Witt nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Atvirų kseroterminių upių slėnių Զlaitų, piliakalnių užaugimas krūmais ir medėiais, Զolinės dangos kaita dėl Զsiginėių svetimpėmių gaušialapių lubinų (*Lupinus polyphyllus*), kurie ne tik užėopia mitybinius augalus, bet ir praturtina dirvą azotu. Azotas skatina aukėtapolės augalijos veėėjimą. Grėsmė kelia nebenaudojamų Զvyro karjerų rekultivavimas užsodinant miėdku.

Būtina iėkirsti krūmus ir medėius buveinių pietinės ekspozicijos Զlaituose, ekstensyviai ganyti ar Զienauti.

Informacijos Զaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.
Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.
Pakalniėkienė L., 1985: Merkinės apylinkių drugių tyrimai. Diplominis darbas.

Summary

Lithuania is on the northern border of the distribution area of *Zygaena loti*, therefore this species is currently found only in the southern part of the country. Populations are decreasing mostly due to the rapid overgrowth of open xerothermic slopes. Proper management of habitats is needed.

Apraėė Giedrius Զvitra

Ąpuolinis stiklasparnis

Synanthedon conopiformis (Esper, 1782)

DEIMA STIKLASPARNIAI (*SESIIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

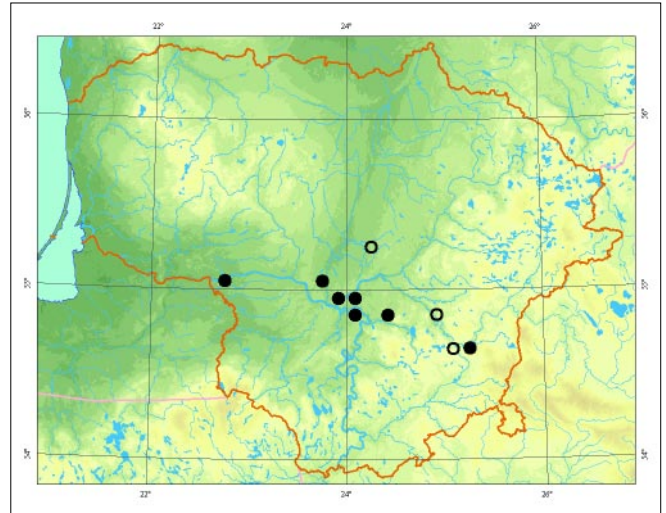
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietų ir Vidurio Europoje, Vakarø Azijoje. Lietuvoje rūdis aptikta: Paneriuose (Vilniaus apyl.), Dūkøtø girininkijoje (Vilniaus r.), Naujojo Lentvario apylinkėse (Trakø r.), Piepmariø ir Grabuèiðkiø apylinkėse (Kaiðiadoriø r.), Sausinėje, Baptuose ir Kleboniðkiø miðke (Kauno r.), Ðetos apylinkėse (Kėdainiø r.), Kiduliø girininkijoje (Ðakiø r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena miðkuose ir parkuose, kur yra senø atvirose, saulės ðildomose vietose auganèiø ąpuolø. Drugiai skraido birþelio– liepos mėn., ðiltà pavasarà – jau geguþės pabaigoje. Kiauðinius deda papeistose ąpuolø kamienø vietose. Vikðrai 2 metus gyvena savo iðgrauptuose tuneliuose, po þieve. Geguþės pirmoje pusėje þievėje iðgrauþia rutulio formos kameras su plonu būsimos iðėjimo angos dangteliu ir ið þievės „pjuvenø“ pagamina rudà kokoną, kuriame virsta lėliuke. Drugiai ritasi saulėtà rytà.

Populiacijø gausumas. Rūdiies gausumas netirtas. Visesoje tyrimo vietose labai reta rūdis. Seniausiai þinoma gyvybinga populiacija yra Vilniuje, Paneriuose.

Grėsmės ir apsauga. Veistis tinkamø vietø stoka, senø papeistø ąpuolø ðalinimas. Svarbu iðsaugoti senus ðimtameèius papeistus ąpuolus, ypaè miðkø pakraðèiuose.

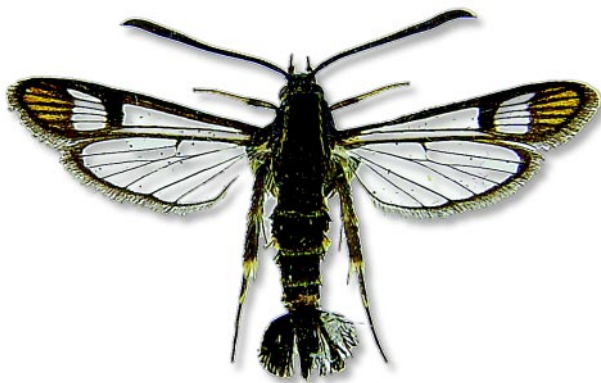
Informacijos ðaltiniai

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.
Būda V., 1994: Ā Raudonàja knygà áraðytø rūðiø – *Synanthedon vespiformis* ir *Synanthedon conopiformis* – paplitimas Lietuvoje. – Lietuvos entomologø draugijos metinės konferencijos medþiaga. – Vilnius, 1993 kovo 12 d.

Summary

This species has ten known localities, and is found locally and in small numbers. It is restricted by a lack of suitable habitats.

Apraðė Vidmantas Karalius

Thomas Witt nuotrauka

Juodalksninis stiklasparnis

Synanthedon mesiaeformis (Herrich-Schäffer, 1846)

DEIMA STIKLASPARNIAI (*SESIIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

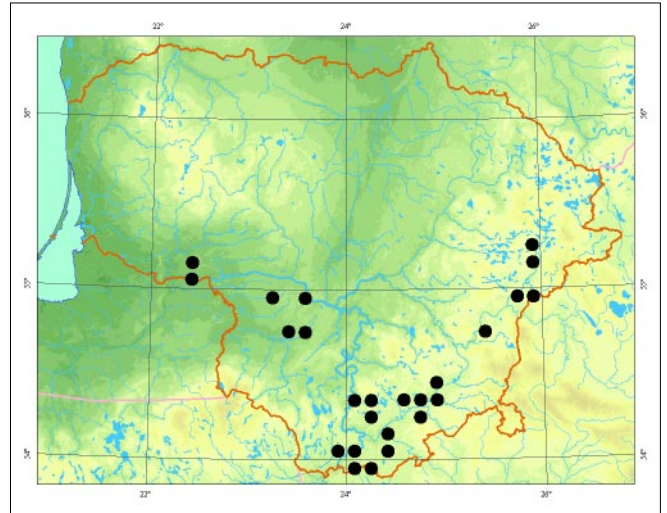
Paplitimas. Vakarinėje Palearktikoje. Europoje pino mos tik kelios radavietės, gausiausia – Suomijoje. Lietuvoje (naudojant specifinius lytinius atraktantus) aptikta: Kairėnuose (Vilniuje); prie Pravalos ežero (Vilniaus r.) Maceliuose, Dargučiuose, Valkininkuose, Babiškėse, Liškiavoje, Subartonyse, Margionyse, Marcinonyse, Manėiagirėje, Piūruose, Voriškėse, Krūminiuose, Valkininkuose (Varėnos r.); Baltažiškėje, Lateperyje (Druskininkų sav.), Dauguose, Dušnionyse (Alytaus r.), Gudelių miške, Ąpuolės Būdoje ir Jūrėje (Kazlų Rūdos sav.), Kurakaimyje (Kauno r.), Liepalotų apylinkėje (Šakių r.), Eičių apylinkėje, Vieðvilės rezervate (Tauragės r.), Vieðvilės slėnyje (Jurbarko r.). Pabradės apylinkėse (Baliuliuose, Œvenėioniuose, Kaltanėnuose) (Œvenėionių r.) rasta senų rūdies veiklos pėdsakų.

Biologija ir ekologija. Gyvena biotopuose su senais papeistais juodalksniais, daugiausia auganėiais ant smėlėto grunto.

Drugiai skraido birželio– liepos mėn. saulėtomis dienomis. Kiaušinius deda į senų juodalksnių storos šievės atžūkimus 0– 2 m aukūtyje nuo Œemės paviršiaus. Vikūrai iðgraupia netaisyklingus tunelius tarp šievės ir medienos, kur du kartus Œiemoja. Suaugę vikūrai gegužės pabaigoje pragraupia takā iki šievės paviršiaus, iðorėje palikdami plonā jos sluoksnelā. Tako gale ið šievės pjuvenų pasigamina kietā ovalų kokonā.

Thomas Witt nuotrauka

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Dru gių gausumas skirtingais metais gerokai svyruoja. Vieðvilės upės baseino ir Pietryšiu Lietuvos populiacijos yra gyvybingos ir gana gausios, pagal esamus duomenis – vienos gausiausių visame rūdies areale.

Grėsmės ir apsauga. Veistis tinkamų vietų mažėjimas, senų papeistų juodalksnių Œalinimas. Būtina iðsaugoti senus ligotus juodalksnius paupiuose, paeperėse ir kitose smėlingose vietovėse, ypač drugių buveinėse.

Informacijos Œaltiniai

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.
Karalius V., Būda V., 2006: The investigation of *Synanthedon mesiaeformis* and *S. flaviventris* (Lepidoptera, Sesiidae) distribution in Lithuania using sex attractants. – Acta Zoologica Lituonica, 16 (3): 2004– 2009.

Summary

The species was recently reported in 29 localities in groupings of three probable populations: the Vieðvilė River basin, the southeast of Lithuania and in the Kazlų Rūda forests. Available data shows that the first two populations seem to be dynamic and relatively large. The abundance of the Kazlų Rūda forests population is not clear.

Aprašė Vidmantas Karalius

Vapsvinis stiklasparnis

Synanthedon vespiformis (Linnaeus, 1761)

DEIMA STIKLASPARNIAI (*SESIIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietø bei Vidurio Europoje, Pietvakariø Azijoje.

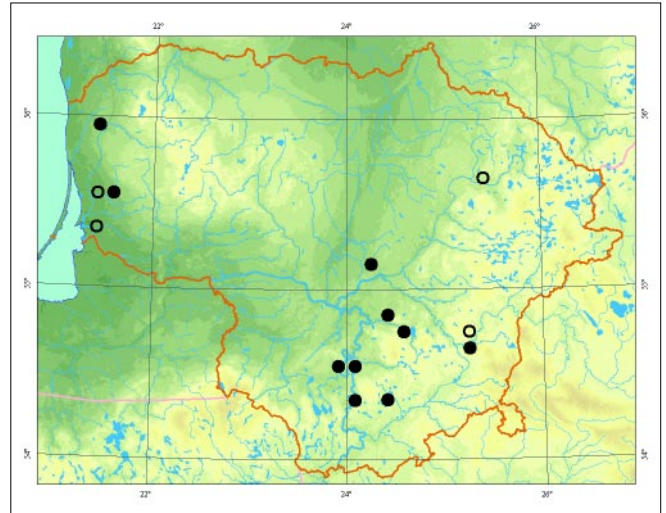
Lietuvoje rūdis aptikta: Verkiø, Paneriø ir Vingio parko àpuolynuose (Vilniuje), Andriūnuose (Varėnos r.), Alytuje, Punios ðile (Alytaus r.), Balbieriðkyje (Prienø r.), Baèkonio ir Piepmariø apylinkëse (Kaiðiadoriø r.), Ðilø apylinkëse (Jonavos r.), Svėdasuose (Anykðeiø r.), Stankaièiuose (Ðilutės r.), Bilvieiø miðke ir Ðarkiðkiø apylinkëse (Klaipėdos r.), Kartenos ir Kulūpėnø apylinkëse (Kretingos r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena àpuolynuose, kur yra vėpio pabeistø àpuolø. Àpuolø amþius àvairus, svarbu, kad àpuolynas būtø ðviesus, su aikðtelėmis. Drugiai skraido nuo geguþės pabaigos iki rugpjūeiø pradþios. Kiauðinius deda ant vėpio ar kitaip pabeistø àpuolø kamienø apatinio daliø ar ðvieþiø kelmø. Tarp þievės ir medienos, pabeistose vietose, kur susidaro naujas brazdo audinys, vikðrai iðgraupia netaisyklingus tunelius. Piemoja du kartus. Suaugę vikðrai tako pabaiþoje ið pjuvenø pasigamina ovalø kokona.

Populiacijø gausumas. Daugelyje vietoviø aptiktas naudojant specifinius lytinius atraktantus. Visur labai retas, nes yra maþai vikðrams tinkamø vietø.

Grėsmės ir apsauga. Veistis tinkamø vietø trūkumas, pabeistø àpuolø ðalinimas.

Labai svarbu iðsaugoti senus ligotus ar supalotus àpuolus. Palikti þievëtø àpuolø kelmø.

Informacijos ðaltiniai

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.
Būda V., 1994: Å Raudonāja knyga àraðytø rūðiø – *Synanthedon vespiformis* ir *Synanthedon conopiformis* – paplitimas Lietuvoje. – Lietuvos entomologø draugijos metinės konferencijos medþiaga. – Vilnius, 1993 kovo 12 d.

Summary

The species has 16 known localities, it is found locally and in small numbers. It is restricted by a lack of suitable habitats.

Apraðė Vidmantas Karalius

Thomas Witt nuotrauka

Nakviðinis sfinksas

Proserpinus proserpina (Pallas, 1772)

ÐEIMA SFINKSAI (*SPHINGIDAE*)
BÛRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 2003 m. Áraðyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvø IV priedus.

Paplitimas. Pietø ir Vidurio Europoje, Centrinėje ir Vakarø Azijoje, Ðiaurės Afrikoje.

Lietuvoje rûðis aptikta rytinėje dalyje – Pailgyje, Pakretuonėje, Kaltanėnuose (Ðvenėioniø r.).

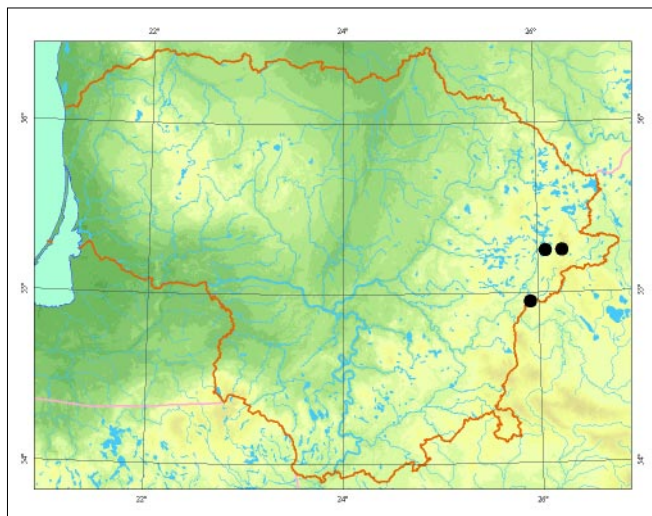
Biologija ir ekologija. Lietuvoje drugiai skraido nuo birþelio mėn., kiauðinėlius deda iki liepos vidurio. Vikðrai aptinkami nuo birþelio vidurio iki rugpjûeio pradþios saulėkaitoje, nuo vėjo apsaugotose aikðtelėse, ant pavieniø ar auganėiø grupėmis nakviðø (*Oenothera*), oþkaropiø (*Epilobium*), raudokliø (*Lythrum*). Jø vystymosi ciklas trunka apie 15 dienø – priklauso nuo oro temperatūros. Piemoja lėliukės. Viena karta per metus.

Populiacijø gausumas. 2000– 2004 m. rastos 3 atskiros radavietės, ið viso – 17 vikðrø. Stabilios vietinės populiacijos nesusiformavusios. Lietuvà pasiekia ið pietø atskridæ drugiai, kurie veisiasi, bet, atrodo, þusta þiemodami, bûdami lėliukiø stadijos. Todėl rastoje gausioje vikðrø radavietėje kitàmet jø gali nebûti.

Grėsmės ir apsauga. Mitybiniai augalai auga dirvnuojanėiose, apleistose þemėse, geleþinkeliø pylimuose (nakviðos), uppelkėjusiose ðlapumose, eþerø ar upiø pakrantės (raudoklės, oþkaropės), todėl grėsmės dėl ūkinės veiklos poveikio nėra.

Thomas Witt nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.
Ðableviėius B., 2004: Sfinksai. – Kaunas.
Ðableviėius B., 2004: Nauja nakviðinio sfinkso radimvietė Lietuvoje 2004 m. – New and rare for Lithuania insect species, 16: 42– 43.

Summary

The species has been observed in eastern Lithuania, in the Ðvenėionys district in 2000, 2003 and 2004. The 17 caterpillars were all found on *Oenothera biennis*. A local population has not yet formed. Moths that have been recorded do breed, however their pupae do not survive the winter. They feed on plants in deserted fields and near railway embankments.

Apraðė Bronius Ðableviėius

Juodoji hesperija

Erynnis tages (Linnaeus, 1758)

DEIMA STORGALVIUKAI (*HESPERIIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Mažojoje ir Centrinėje Azijoje iki Amūro.

Lietuvoje aptikta Paneriuose, Verkiuose (Vilniuje), Medžkerinėje, Gelednėje (Dvenėionių r.), Gerdađiuose, Bugiedoje (Lazdių r.), Marcinkonyse, Merkinėje (Varėnos r.), Vidzgiryje (Alytaus r.), Lazdėnuose, Pvyryne (Trakų r.), Dnieriškėse (Molėtų r.).

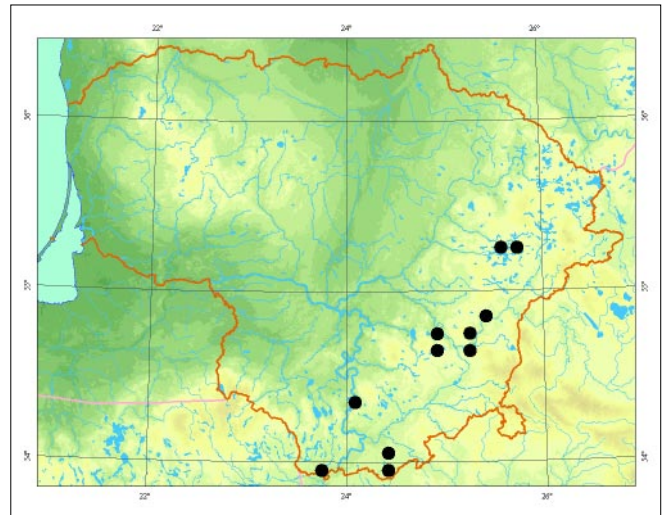
Biologija ir ekologija. Kiauđinėlius deda ant mitybinių augalų – gargpdenių (*Lotus*), raþenių (*Securigera*), liucernų (*Medicago*) ir kitų pupinių. Išsiritę vikđrai maitinasi tarp susuktų lapų. Suaugę vikđrai ant mitybinio augalo pina kokoną, kuriame þiemoja. Lėliukėmis virsta pavasarį. Drugiai skraido geguþės mėn. Aptinkami atvirose, gerai dildomose, þole apaugusiose pievose, laukymėse dalia miđrių miđkų, puđynų. Mėgsta tupėti ant atvirų þemės lopinėlių.

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Aptiktos kelios atskirtos populiacijos. Jose rasta po kelis individus. Kasmet aptinkamos naujos radavietės su pavieniais individualais.

Grėsmės ir apsauga. Atvirų, gerai dildomų plotų uþaugimas miđku, intensyvus ganymas ir pavasariniai gaisrai. Būtina saugoti pagrindines buveines nuo uþaugimo krūmais, miđku ir nuo pavasarinė gaisrų.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Only some small, isolated populations are known in southeastern Lithuania.

Aprađė Povilas Ivinskis

Jono Augustausko nuotrauka

Smiltyninė hesperija

Pyrgus serratulae (Rambur, 1839)

DEIMA HESPERIJOS (STORGALVIUKAI) (*HESPERIIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

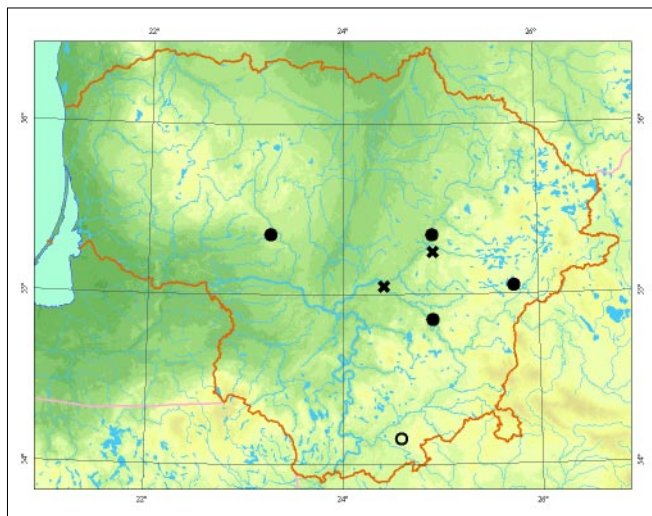
3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdīs saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, iđskyrus điaurę, Mažojoje Azijoje, Kazachstane, Vidurio ir Pietø Urale, Pietø Sibire, Mongolijoje.

Lietuvoje aptinkama smėlingø dirvøpemiø regionuose. Pinomos radavietēs Vidurio (Đventosios, Dubysos, Neries upiø slėniuose), Pietø ir Rytø Lietuvoje (Pabradės kariniame poligone, Dzūkijoje, Rytø Lietuvos puđnyuose). Nuo 1992 m. rastos kelios gyvybingos populiacijos.

Biologija ir ekologija. Gyvena karbonatingose smilt-pievėse ir stepinėse pievose, auganėiose gerai đildomuose atviruose upiø slėniø đlaituose ir terasose, đviesiø sausø puđynø aikđtelėse, keliø, gelepinkeliø sankasose, kariniø poligonø teritorijose plytinėiuose smėlynuose. Vikđrø mitybiniai augalai: smiltyninės sidabrapolės (*Potentilla arenaria*), rasakilos (*Alchemilla*). Lietuvoje viena karta per metus. Drugiai skraido nuo gegužės antros pusės iki birželio pabaigos. Kiauđinėlius deda pavieniui apatinėje mitybiniø augalø dalyje. Vikđ-

rai piemoja pasiekę prieđpaskutinį ūgą. Balandžio mėn. virsta lėliukėmis. Išsiritę drugiai aktyviai skraido, gali migruoti į gretimas buveines.

Populiacijø gausumas. Populiacijos lokalias ir negausios. Net ir tinkamose buveinėse individø randama nedaug – nuo keliø iki keliolikos individø hektare. Dalis anksėiau gyvybingø populiacijø iđnyko dėl buveiniø kaitos.

Grėsmės ir apsauga. Neđienaujamo ir neganomo sauspieviø ūpaugimas krūmais ir medžiais; miđko aikđteliø, smėlynø ūpsodinimas ir savaiminis apaugimas miđku. Negalima drugiø buveiniø apsodinti miđku, reikia iđkirsti ūpauganėius medžius ir krūmus. Ypaė svarbu išsaugoti atviras kserotermines buveines pietinės ekspozicijos đlaituose – tai galima padaryti ekstensyviai ganant ar đienaujant.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is very locally distributed in Lithuania. Regions with sandy soil are preferred. Populations are rapidly decreasing mostly due to the rapid disappearance of dry sloped meadows and open grasslands. Proper habitat management is urgently needed.

Aprađė Giedrius Đvitra

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Rudmargė hesperija

Carterocephalus palaemon (Pallas, 1771)

DEIMA STORGALVIUKAI (*HESPERIIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Kaukaze, Sibire iki Ramiojo vandenyno.

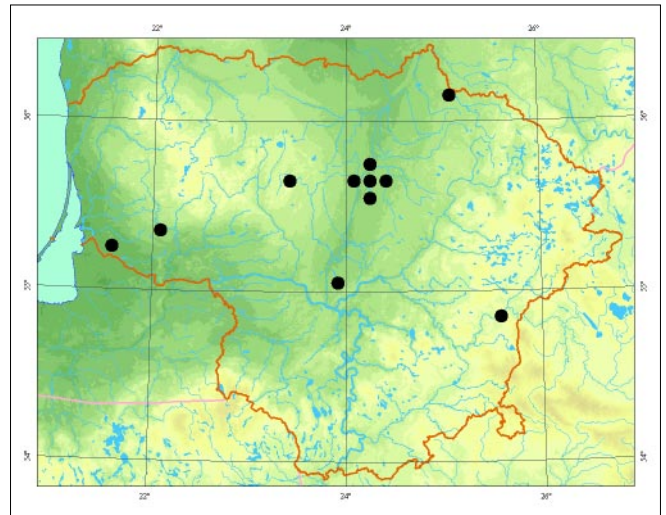
Lietuvoje rūdis aptikta daugelyje rajonų, išskyrus šiaurinę dalį.

Biologija ir ekologija. Kiaušinėlius deda ant mitybinių augalų – dirsių (*Bromus*), lendrūnų (*Calamagrostis*), strugių (*Brachypodium*). Išsiritę vikšrai maitinasi ir žiemoja tarp susuktų lapų. Lėliukėmis virsta pavasarį. Drugiai skraido gegužės pabaigoje – birželą. Aptinkami aukšta žole apaugusiose pamiškėse, paupių pievose, miškų aikštelėse, ant kvartalų linijų, kirtimuose. Mėgsta drėgnas ūksmingas vietas.

Populiacijų gausumas. Rasta keliolikoje vietose po kelis individus. Kasmet aptinkamos naujos radavietės su pavieniais individualais.

Grėsmės ir apsauga. Tinkamose gyventi vietose užaugimas miškų, vandens režimo pakitimas, plynasis miškų kirtimas.

Būtina saugoti pagrindines rūdies buveines nuo užaugimo miškų, palaikyti esamą hidrologiną režimą.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

This species is not abundant, but widely distributed in small localities across all of Lithuania.

Aprašė Povilas Ivinskis

Jono Augustausko nuotraukos

Juodasis apolonas

Parnassius mnemosyne (Linnaeus, 1758)

DEIMA BŪRIUOTOJAI (PAPILIONIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

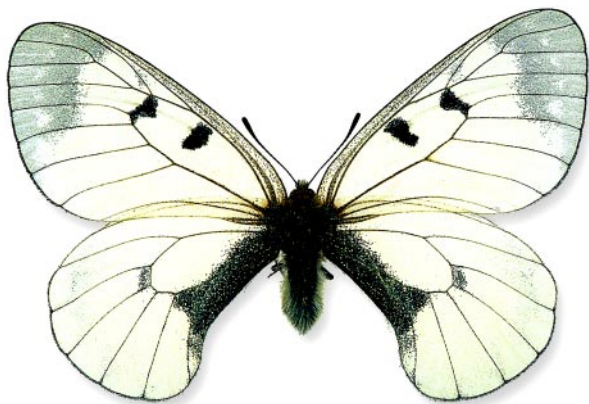
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1976 m.

Paplitimas. Europoje, Mažojoje ir Centrinėje Azijoje. Lietuvoje rūdis aptinkama nuo Nevėžio upės (prie Raudondvario) iki vakarus iki Kretingos ir iki Šiaurės iki Skuodo.

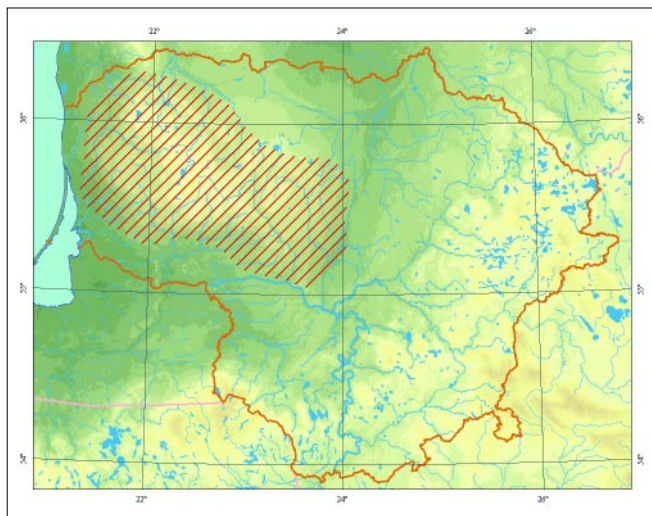
Biologija ir ekologija. Kiaušinėlius, po vieną, deda ant apvytusio mitybinio augalo rūtenio (*Corydalis*) lapų, stiebų. Susiformavęs vikšras piemoja kiaušinio apvalkalė ar jo išorėje. Pavasarį vikšrai pradeda maitintis, aktyvūs naktį. Drugiai skraido birželio mėn. Skraidymo pradžioje aptinkami vystymosi buveinėse, vėliau plačiai pasklinda po apylinkes. Per pastaruosius du dešimtmečius pastebima arealo plitimo tendencija.

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Aptikta keliolika atskirtų populiacijų. Daugumoje jų rasta po kelis individus, tačiau kai kuriose Varnių regioninio parko vietose buvo galima pamatyti iki 50 drugių vienu metu, o visą populiaciją sudarė apie 300 individus. Kasmet aptinkamos naujos radavietės su pavieniais individualais.

Grėsmės ir apsauga. Atvirė, gerai išdomė plotė užaugimas mišku, intensyvus ganymas, pavasariniai gaisrai.

Jono Augustausko nuotrauka

Pagrindinėse rūdies gyvenamose buveinėse būtina neleisti suvežėti krūmams, neušodinti buveinių miškų, saugoti nuo pavasarinio gaisro. Pastebėta, kad rūdis pradeda gausėti buveinėse praretinus medžius, suformavus atvirą aikštelę.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Distributed most widely in western Lithuania, in recent years the species has expanded its range and become more abundant.

Aprašė Povilas Ivinskis

Machaonas

Papilio machaon Linnaeus, 1758

DEIMA SKLANDŪNAI (*PAPILIONIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

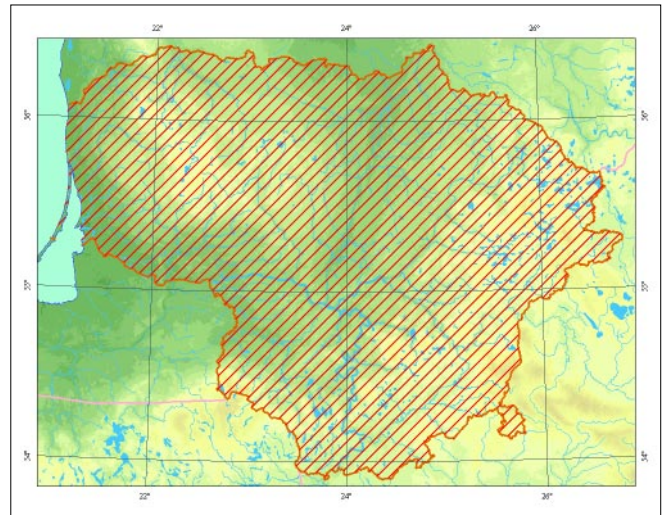
Paplitimas. Europoje, Ąiaurės Afrikoje, vidutiniš platumė ir Azijos paatogrąpiš rajonuose, Ąiaurės Amerikoje.

Randama visoje Lietuvoje, kiek dąpnesnė pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Kiauđinėlius, po 1– 3, deda ant ąvairiš skėtiniš augalė: paprastėš morkė (*Daucus carota*), paprastėš krapė (*Anethum graveolens*), paprastėš garđvė (*Aegopodium podagraria*), paprastėš kmy-nė (*Carum carvi*), mašėš ošiaoliš (*Pimpinella saxifraga*), pelkiniš saliavė (*Peucedanum palustre*), kartais randami ir ant rūtė (*Ruta*). Vikđrai ąali, juodai pieduoti ir su raudonomis karpomis. Gyvena atvirai, maitinasi skėtiniš augalė lapais ir ąiedynais. Vikđrai turi oranąines savito kvapo liaukas, kurias sujaudinti iđverėia ą kūno pavirđiš. Lėliukėmis virsta ant mitybiniš augalė. ąie-moja lėliukėš. Aptinkami ąvairiose atvirose vietovėse: pievose, pamiđkėse, miđkė aikėtėlėse, pakelėse, palau-kėse, kirtimuose, soduose, darąuose. Dvi kartos per metus. Pirmos kartos drugiai skraido geguąės– birąelio mėn., antros – liepos– rugąjūėio mėn.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijė gausumas. Rūdiš gausumas netirtas. Dąp-niausiai aptinkami pavieniai drugiai. Gausesni Pietė Lietuvoje.

Grėsmė ir apsauga. Pagrindinė grėsmė kyla dėl ūki-nės ąmogaus veiklos: poilsio zonė plėtros, intensy-vaus galvijė ganymo, pievė deginimo ir suarimo, her-bicidė ir pesticidė naudojimo.

Tankiai apgyvendintuose rajonuose reikėtė ąsteigti ne-dideliš draustinėš, kuriuose đis drugys galėtė gyventi.

Informacijos dąltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Kata-logas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A rare, vanishing species. More frequently found in the southern part of the country, only solitary indi-viduals have been observed elsewhere. The main threat to its survival is caused by human economic activities.

Aprađė Tomas Ūsaitis

Didysis auksinukas

Lycaena dispar (Haworth, 1802)

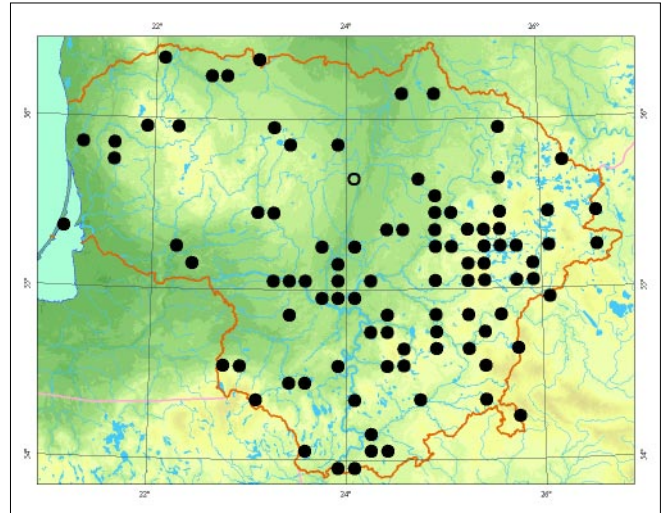
DEIMA MELSVIAI (*LYCAENIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, išilgai Azijos iki Kinijos. Lietuvoje rūdis aptinkama visur, gal kiek gausesnė Vidurio ir Pietryčių Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Kiaušinėlius deda po vieną ar po kelis ant mitybinių augalų – vandeninių rūgūtynių (*Rumex aquaticus*), rūgūtynių gudapolių (*Rumex hydro-lapathum*). Išsiritę vikšrai gyvena apatinėje lapų pusėje, išgraužia švairaus dydžio angas. Piemoja vikšrai paklotėje, prie mitybinių augalų. Kelis mėnesius jie gali praleisti po vandeniu. Pavasarį vėl pradeda maitintis. Pasiekę apie 20 mm ilgį, prisitvirtina prie mitybinio augalo stiebo apatinės dalies ir virsta lėliukėmis. Drugiai skraido birželio– liepos mėn. Kartais galima pamatyti dalinai antrą kartą rugpjūčio– rugsėjo mėn. Laikosi šlapiose pievose, paupiuose, kanalizuojuose upių

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

pakrantėse, paepėrėse, drėgnose pamiškėse. Suaugęliai kartais toli nuklysta nuo veisimosi vietų.

Populiacijų gausumas. Visur aptinkamas negausiai, sudaro updaras populiacijas. Jose rasta po kelis ar keliolika individų. Labai gausios populiacijos aptiktos Staniuliškėse (Prienų r.), vakarinėje Skaisėio ežero dalyje (Trakų r.). Kismet aptinkamos naujos radavietės su pavieniais individais. Pastebima populiacijų gausėjimo tendencija.

Grėsmės ir apsauga. Melioracija ir pesticidų naudojimas.

Svarbi ekstensyvi ūkinė veikla šlapiose pievose (pievos neapauga krūmais), vėlyvas melioracijos griovių šienavimas.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A rare and not abundant species, with single individuals found all over the country, yet a trend of growing abundance has been observed in recent years.

Aprašė Povilas Ivinskis

Ėiaurinis auksinukas

Lycaena helle (Denis & Schiffermüller, 1775)

ĖEIMA MELSVIAI (*LYCAENIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

1 (E) kategorija

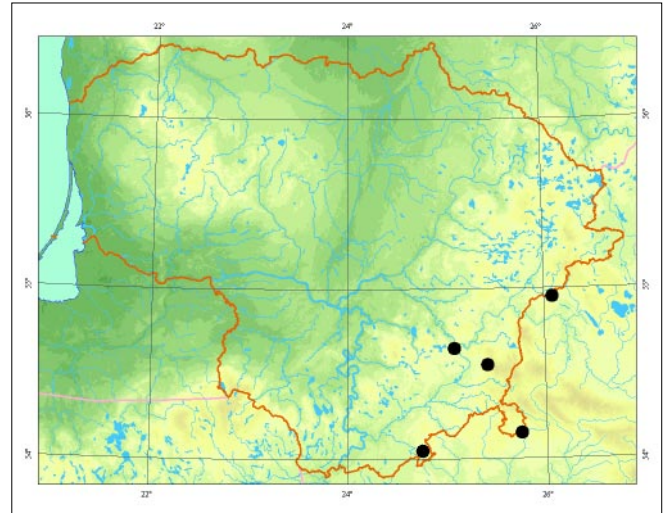
Statusas. Lietuvoje rūĖis saugoma nuo 1991 m. ĄraĖyta Ą Buveinių direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Vidurio ir Ėiaurės Europoje, Vakarų Rusijoje, Pietų Sibire, Mongolijoje.

RūĖis aptinkama tik Rytų ir Pietų Lietuvoje. PĖnomos 5 radavietės: Gaujos slėnyje (Ėalėininkų r.), palei Meros upę (Ėvenėionių r.), Ėalia Moluvenės upelio (Trakų r.), Stojuose (Varėnos r.) ir Rudaminos upės slėnyje (Vilniaus r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena atskirtomis populiacijomis Ėaltiniuotose, ūpkelkėjusiose pievose palei nedideles upes, kuriose gausiai auga gyvatpūlių (*Bistorta major*). Suaugę drugiai skraido nuo geguĖės vidurio iki birĖelio pabaigos. Lietuvoje daĖniausiai aptinkami vienos kartos drugiai, nors liepos mėn. galima pamatyti ir antros kartos drugius. Liepos– rugĖjūėio mėn. vikĖrai minta gyvatpūlės lapais. Piemoja lėliuėės Ėalia Ėemės pavirĖiaus.

Populiacijų gausumas. RūĖies gausumas netirtas. 1987 m. aptikta nedidelė populiacija Ėalia Gelednės. 2000 m. rastos nedidelės populiacijos Stojuose ir Ėalia Moluvenės upelio, kuriose dienos metu galima matyti po keliolika drugių. Gausiausia Ėiaurinių auksinukų

populiacija aptinkama nuo 1996 m. pievose palei Rudaminos upelą: tinkamu metu galima pamatyti iki 100 drugių per dieną. Dar viena nedidelė auksinukų populiacija aptikta 2005 m. Gaujos upės slėnio pievose.

Grėsmės ir apsauga. RūĖies populiacijos yra labai paĖeidĖiamos. Nyksta Ėėl ūpkelkėjusių pievų ir Ėemapelkių sausavimo, natūralios bendrijų kaitos (drėgnų pievų ūpaugimo krūmais ir medĖiais).

Siekiant išsaugoti rūĖią, draudĖiama buveines sausinti, ardyti velėnā, ūpsodinti miĖku, trāĖti, deginti. Negalima leisti buveinėms virsti miĖku – būtina Ėalinti sumedėjusią augaliją. Skatintinas dalinis buveinių Ėieнавimas ir nuĖienautos Ėolinės augalijos išveĖimas ūp buveinės ribų.

Informacijos Ėaltiniai

Ivinskis P., 1998: Butterflies (*Lepidoptera, Rhopalocera*) of Lithuania: fauna, distribution and protection. – Acta Zoologica Lituanica, 8 (3): 9– 22.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Currently five isolated populations located in wet meadows along small rivers in eastern and southern Lithuania are known.

ApraĖė Dalius Dapkus

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Stepinis perlinukas

Brenthis hecate (Denis & Schiffermüller, 1775)

DEIMA PLEBTEKĖS (NYMPHALIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietinėje Europoje, Mažojoje ir Centrinėje Azijoje, Kazachstane, Pietų Urale, Vakarų Sibiro stepėse, Altajuje, Vakarų Sajanuose.

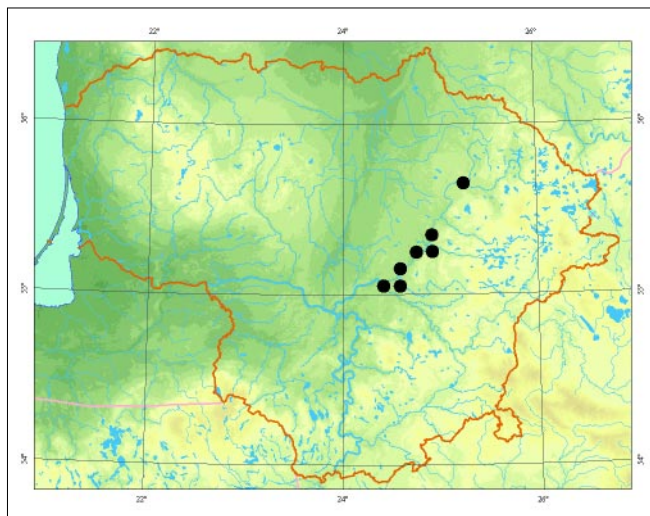
Lietuvos populiacijos nuo pagrindinio arealo atitrūkusios 800–1 000 km.

Lietuvoje rūdis aptikta tik Ūventosios, Siesarties, Jaros, Ūirvintos ir MūdiŪos upiŪ slėniuose. Dabartiniu metu gyvybingos tik 2 populiacijos Ukmergės r.

Biologija ir ekologija. Gyvena natūraliose, gerai Ūdylanėiose stepinėse pievose, upiŪ slėniuose. Lietuvoje viena karta per metus. Drugiai skraido nuo birpeliŪ antros pusės iki rugpjūtiŪ pradžios. Po kelis kiauđinėlius deda apatinėje mitybinio augalo pievinės vingiorykūtės (*Filipendula vulgaris*) dalyje. Piemoja kiauđinėliai. VikŪrai lėliukėmis virsta ant aukđtesniŪ stiebeliŪ. Dađnai nukenėia nuo parazitiniŪ plėviasparniŪ. Drugiai prieraidŪs vystymosi buveinėms.

PopuliacijŪ gausumas. Priklausomai nuo klimato sŪlygŪ individŪ tankumas tinkamose buveinėse skirtingais metais svyruoja nuo keliŪ deđimėiŪ iki 100–300 ind./ha. Taėiau degraduojanėiose buveinėse tankumas sumađėja iki vos keliŪ individŪ hektare.

Grėsmės ir apsauga. BuvėniŪ Ūpaugimas krūmais, Ūolinės augalijos sudėties kaita, prasidėjusi nutrūkusi tradici-

ciniam buveiniŪ naudojimui – ekstensyviai ganymui ir Ūienavimui, nenaudojamŪ pievŪ apsodinimas miŪku ar jŪ pavertimas intensyvaus Ūemės Ūkio naudmenomis, pievŪ deginimas, poilsiavieiŪ Ūrengimas upiŪ slėniuose, pesticidŪ naudojimas, trŪdimas, buveiniŪ suskaidymas ir atskyrimas. Tai mađina natūralaus populiacijŪ atsikŪrimo galimybes. Netinkamas buveiniŪ tvarkymas, pvz., Ūienavimas anksėiau negu liepos 15 d. ar intensyvus ganymas, sunaikina drugiŪ lervines stadijas. SiŪloma atskirus pievŪ plotus Ūienauti kas antri metai. Norint rūđai iđsaugoti, būtina atkurti degradavusias buveines.

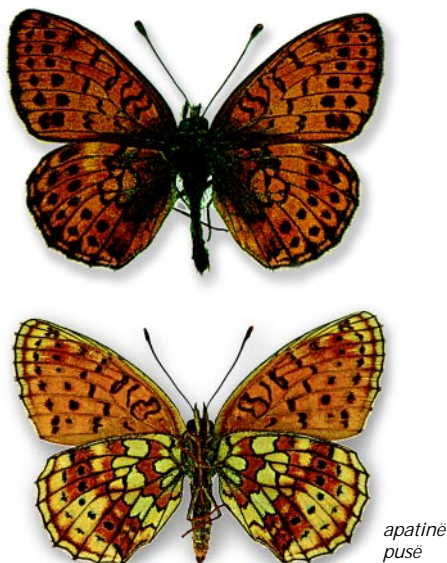
Informacijos Ūaltiniai

Đvitra G., 1995: *Brenthis hecate* D.&S. (Lepidoptera, Nymphalidae) – a Boreo-Montane species in Lithuania: notes on its distribution, ecology, early stages and state. – In: I. Valovirta, P. T. Harding & D. Kime (eds), Threatened species and bioindicators at the Pan-European level. Proceedings of the Ninth International Colloquium of the European Invertebrate Survey, Helsinki 3–4 September 1993:129–134. – Helsinki.

Summary

The species is distributed in southern Europe and Asia. Only a few viable populations are currently known in Lithuania. Population numbers are catastrophically decreasing due to rapid natural steppe grassland destruction. Proper management of habitats is needed.

Aprađė Giedrius Đvitra

Jono Augustausko nuotraukos

Palsvasis melsvys

Glaucopsyche alexis (Poda, 1761)

DEIMA MELSVIAI (*LYCAENIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

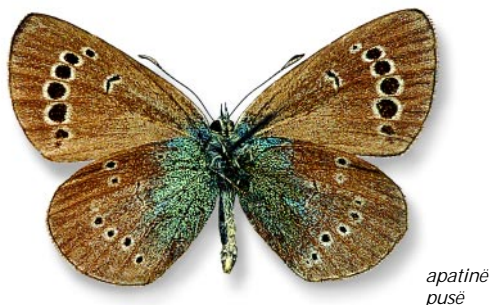
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Pietø Ispanijos iki Pietø Skandinavijos (rūdis neaptinkama Didþiojoje Britanijoje), Centrinėje Azijoje iki Kinijos, Ðiaurės Afrikoje. Aptinkama Vidurio, Pietø ir Rytø Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Gyvena sauspievėse palei upes (pvz., Merká, Nemunà), gerai saulės apðviestose Dzūkijos puðynø aikðtelėse, puðynø pakraðėiuose, virþnyuose. Drugiai skraido nuo geguþės pabaigos iki liepos vidurio. Jie tupia ant ávairiø þiediniø augalø. Vikðrai liepos– rugpjùeio mėn. minta pupiniø ðeimos augalais: kulkðnėmis (*Astragalus*), vikiais (*Vicia*), rapeniais (*Securigera*), liucernomis (*Medicago*), barkūnais (*Melilotus*). Piemoja lėliukės.

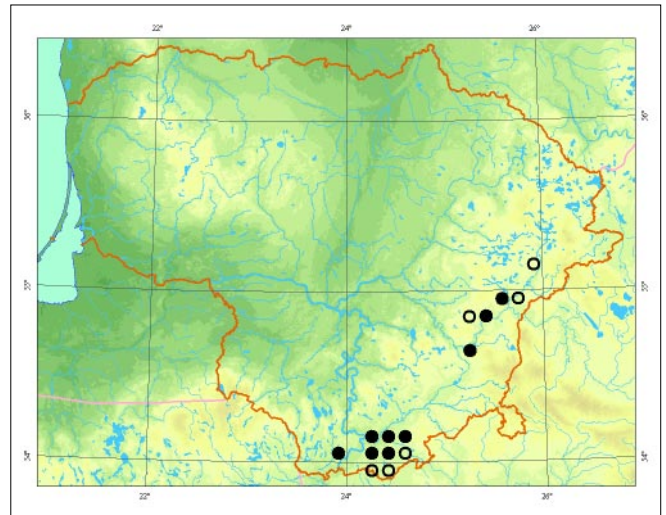
Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Aptinkamos nedidelės atskirtos populiacijos. Uþregistruota apie 20 radavieðiø Lietuvoje. Pavieniai individai pasiskirstà didelėje erdvėje. Populiacijos nestabilios dël pastarąjã deðimtmetá greitėjanėios buveiniø kaitos.

Grėsmės ir apsauga. Sauspieviø, puðynø aikðteliø nykimas: dël nutrūkusios tradicinės þemėnaudos uþaugimas sumedėjusia augalija, uþsodinimas miðku.

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Palsvojo melsvio buveinėse siūloma ekstensyviai ganyti gyvulius ir periodiðkai ðalinti sumedėjusia augalija, neuþsodinti radavieðiø miðku.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 1998: Butterflies (*Lepidoptera, Rhopalocera*) of Lithuania: fauna, distribution and protection. – *Acta Zoologica Lituanica*, 8 (3): 9– 22.

Ivinskis P., 2004: *Lepidoptera of Lithuania*. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Very rare and local species distributed in small populations inhabiting dry meadows in central, southern and eastern Lithuania. Populations are unstable due to rapid natural plant succession occurring in open habitats.

Apraðė Dalius Dapkus

Gencijoninis melsvys

Maculinea alcon (Denis & Schiffermüller, 1775)

DEIMA MELSVIAI (*LYCAENIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

1 (E) kategorija

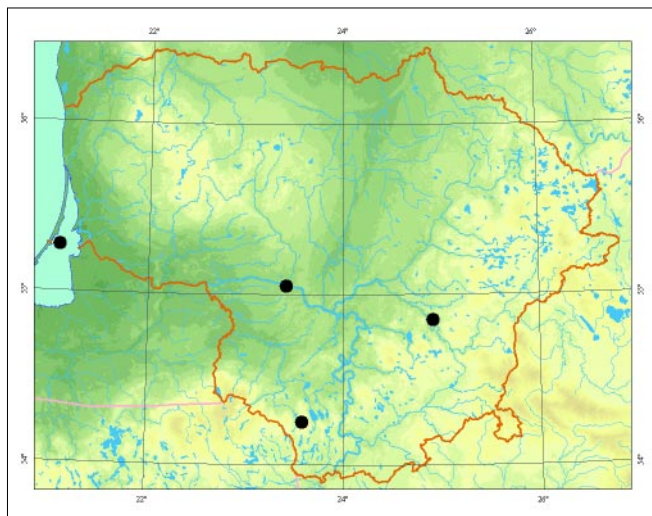
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Centrinėje Azijoje.

Lietuvoje rūdis aptikta Jurbarko, Lazdijų, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Patelės kiaušinius deda ant melsvøjø gencijonø (*Gentiana cruciata*). Vikðrai minta þiedais ir lapais. Po treëio nërimosi nustoja maitintis augalu. Tolesnis jø vystymasis susijæs su skruzdëlėmis. Vikðrus turi susirasti *Myrmica schenki* skruzdëlës, kuriø lizduose vikðrai baigia vystytis. Skruzdëlyne gencijoniniø drugjø vikðrus skruzdëlës maitina kaip savo lervas. Gegupës pabaigoje vikðrai virsta lëliukėmis. Iðsiritæ drugiai skuba palikti skruzdëlynà, nes gali bûti puolami savo ðeimininkjø. Drugiai skraido nuo birþelio vidurio iki liepos vidurio. Drugiai laikosi netoli mitybinio augalo ir nuo savo buveinës nenutolsta.

Pastaruoju metu manoma, kad rūdis *M. alcon* turëtø bûti traktuojama kaip dvi rūðys – *M. alcon* ir *M. rebeli*. Iðoriðkai jos maþai skiriasi, taëiau *M. alcon* mitybinis augalas yra siauralapis gencijonas (*Gentiana pneumo-*

nanthe), skruzdëlë ðeimininkë *Myrmica ruginodis*, o *M. rebeli* mitybinis augalas – melsvasis gencijonas (*Gentiana cruciata*), skruzdëlë ðeimininkë *Myrmica schenki*. Ði nuomonë nëra visuotinai priimta. Lietuvoje melsviai aptikti melsvøjø gencijonø augavietëse, tad galëtø priklausyti *M. rebeli* rūðiai.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Aptinkama lokaliai. Populiacijos atskirtos, melsvøjø gencijonø augavietëse aptikta po kelis drugius.

Grësmës ir apsauga. Buveiniø uþaugimas krûmais, intensyvus ganymas ir gaisrai.

Bûtina þinomas radavietes saugoti nuo savaiminio apaugimo krûmais, medþiais, neapsodinti miðku.

Informacijos ðaltiniai

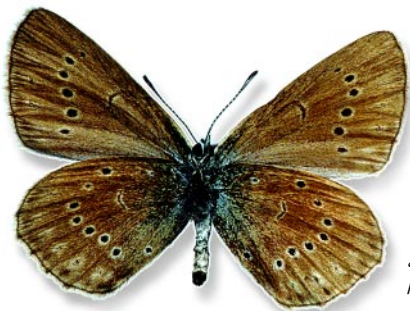
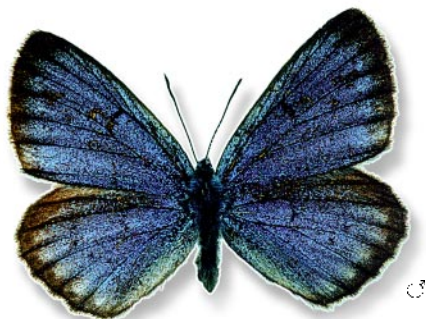
Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 2004: New and rare for the Lithuanian fauna *Lepidoptera* species collected in 1978– 2004. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions, 16: 47– 50.

Summary

The species is locally found amid Gentiana cruciata. Four localities are known, indicating that the distribution of this species is clearly spreading.

Apraðë Povilas Ivinskis

apatinë
pusë

Jono Augustausko nuotraukos

Taðkuotasis melsvys

Maculinea arion (Linnaeus, 1758)

ÐEIMA MELSVIAI (*LYCAENIDAE*)
BÛRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

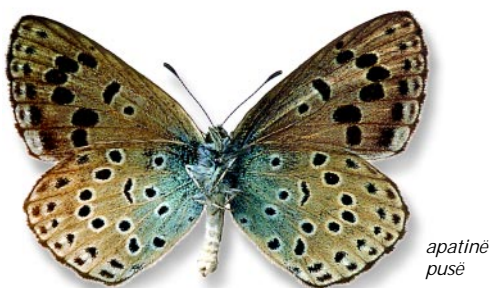
2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje. Azijoje rûðis paplitusi iki Kinijos. Lietuvoje daþniausiai aptinkama pietrytinėje dalyje.

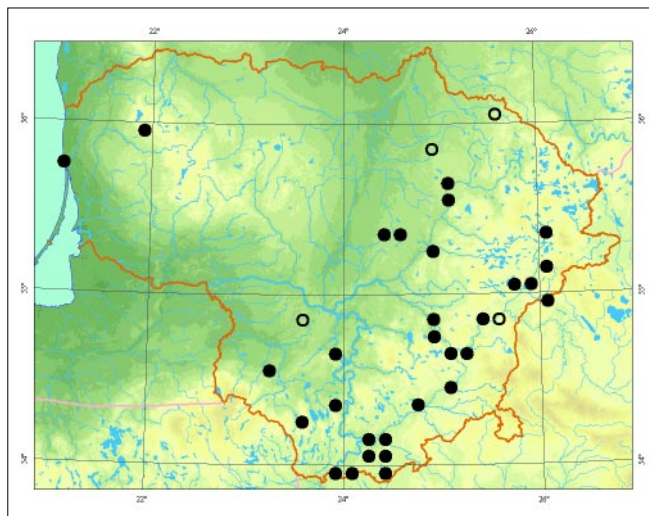
Biologija ir ekologija. Kiauðinëlius, po vienà, deda á mitybinio augalo èiobrelio (*Thymus*) uþdaras galvutes. Kelios patelës gali padëti kiauðinëlius á tà paèià galvutæ. Iðsiritæ vikðrai pasiþymi kanibalizmu – ilgainiui vienoje galvutėje lieka tik vienas vikðras. Pasiekæ tre-èià uþgá vikðrai palieka mitybiná augalà ir ant þemës laukia, kol juos susiras *Myrmica scabrinodis* ar *Myrmica sabuleti* skruzdëlës. Vikðrai iðskiria saldø skystà, kuris traukia skruzdes. Radosios vikðrà skruzdëlës neðasi já á skruzdëlynà. Jame vikðrai minta skruzdþiø lervomis. Viename skruzdëlyne gyvena iki 5 vikðrø. Piemoja vikðrai. Pavasará jie dar maitinasi ir pasiekæ 15 mm ilgá virsta lëliukëmis. Drugiai skraido birþelio–liepos mën. Aptinkami sausose, saulëtose, smëlingose pamiðkëse, miðkø aikðtelëse, pakelëse. Prie þydinëiø èiobrelïø paprastai suskrenda drugiai ið visos apylin-kës (papildomai maitinasi). Jie lengvai pastebimi.

Populiacijø gausumas. Visur aptinkamas negausiai, sudaro uþdaras populiacijas. Jose rasta po kelis ar

apatinë
pusë

Jono Augustausko nuotraukos

keliolika individø. Visame rûðies paplitimo areale ma-toma populiacijos maþëjimo tendencija.

Grësmës ir apsauga. Miðkø aikðtelïø, ðlaitø uþsodini-mas, natûralus uþaugimas miðku, intensyvus gany-mas, gaisrai.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Kata-logas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is mainly distributed in the southeast of the country. Over the last two decades its abundance has continually decreased.

Apraðë Povilas Ivinskis

Kraujalakinis melsvys

Maculinea teleius (Bergsträsser, 1779)

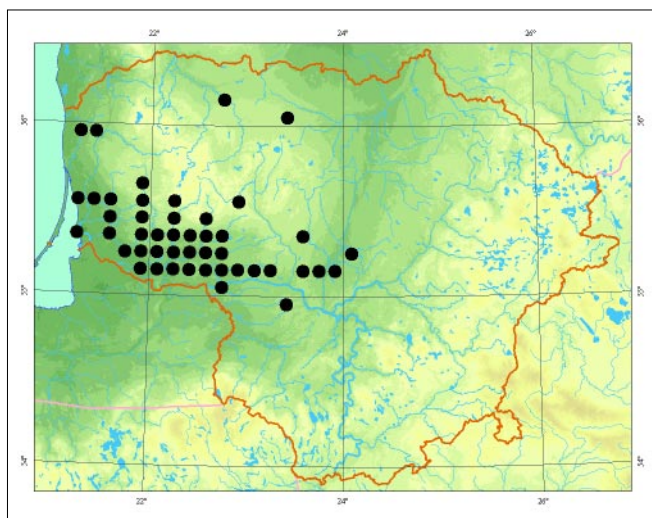
DEIMA MELSVIAI (*LYCAENIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje. Azijoje paplitusi iki Japonijos. Lietuvoje rūdis dažniausiai aptinkama vidurio ir vakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Kiaušinėlius, po vieną, deda į mitybinio augalo kraujalakės (*Sanguisorba officinalis*) piedų galvutes. Vikūrai maitinasi piedų galvutėse iki trečio ūgio. Vėliau nukrinta ant žemės ir laukia, kol juos susiras skruzdėlės (*Myrmica scabrinodis*, *Myrmica rubra*). Vikūrai išskiria saldų skystą, kuris traukia skruzdėles. Radosios vikūrai skruzdėlės nešasi į skruz-

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

dėlyną, kur vikūrai minta jų lervomis. Viename skruzdėlyne gyvena iki 4 vikūrai. Piemoja vikūrai. Pavasarį jie dar maitinasi ir pasiekia 15 mm ilgą virstą lėliukėmis. Drugiai skraido nuo liepos mėn. iki rugpjūčio vidurio. Gyvena drėgnose žemumose pievose, paupiuose, prie melioracijos kanalų, pamiškėse.

Populiacijų gausumas. Sudaro updaras, atskirtas populiacijas. Dalies populiacija stabili, nyksta. Kai kuriose vietose yra vyraujanti drugių rūdis.

Grėsmės ir apsauga. Aikštelių, ūlaitų upšodinimas ir natūralus upaugimas mišku, intensyvus ganymas, gaisrai.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Widely distributed in central and western Lithuania along the boundaries of river and stream networks. The population is stable, and in some areas this species is dominant.

Aprašė Povilas Ivinskis

Baltajuostis melsvys

Aricia eumedon (Esper, 1780)

DEIMA MELSVIAI (*LYCAENIDAE*)
BŪRYŠ DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

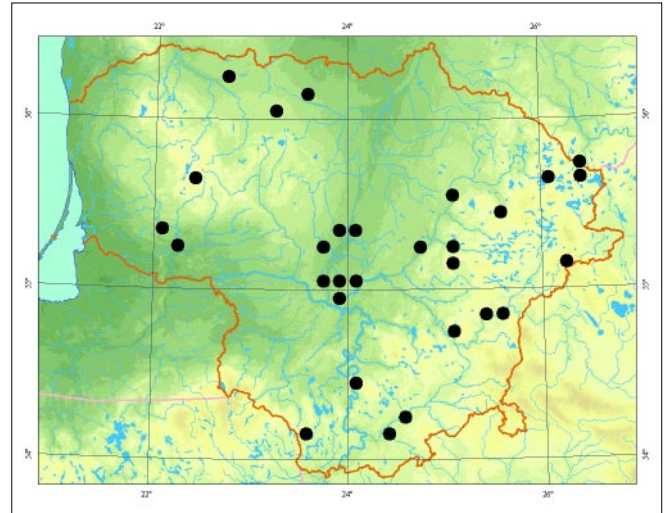
4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Vidutiniø platumø Europos ir Azijos rajonuose, nuo Ispanijos iki Tolimøjø Rytø.

Lietuvoje rasta: Akmenès, Alytaus, Anykðeiuø, Birþø, Joniðkio, Lazdijø, Ðiauliø, Tauragès, Zarasø rajonuose, Pavejuonyje (Kauno r.), Staviðeiuø miðke (Kauno r.), Varlivos miðke (Kauno r.), Kunioniø ir Lepðynès miðkuose (Kèdainiø r.), Ðuðvès upès slènyje (Kèdainiø r.), Kochanovkoje (Ðvenèioniø r.), Sètikèje (Ðvenèioniø r.), Labanore (Ðvenèioniø r.), Ðvenèionèliuose (Ðvenèioniø r.), Gedlènjèje (Ðvenèioniø r.), Kaltanènuose ir Lapkalnyje (Ðilalès r.), Paluknyje (Trakø r.), Ðateikiuose (Plungès r.), Bendrinèje (Ukmergès r.), Gruþuose (Ukmergès r.), Þelvoje (Ukmergès r.), Uþpaliuose (Utenos r.); Medinuose, Nemenèinèje, Ðilènuose, Verkiuose, Ðveicaruose, Paneriuose, Pavilnyje, Rudaminoje, Dūkòtose (Vilniaus r.); Puvøeiuose ir Margionyse (Varènos r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena drègnose buveinèse: krūmingose miðkø pievose, paupiø pievose, pamiðkèse, laukymèse, nors kartais aptinkami ir sausose skurdþiose pievose. Drugiai skraido birþelio– liepos mèn. Kiauðinèlius, po vienà, deda ant snapuèiø (*Geranium*) þiedø ar virðutinèje lapø pusèje. Þiemoja vikð-

rai. Vikðrai lèliukèmis virsta pasiekø 12 mm ilgà, tarp paþemès augalø ar paklotèje.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Daþniausiai randami pavieniai drugiai. Vietomis gali bŭti ir nereti.

Grèsmè ir apsauga. Drugio gyvenamø vietoviø nusausinimas, intensyvus ganymas, pavasariniai gaisrai. Bŭtina drugio gyvenamame plote iðsaugoti nenusausintas pievas, nedeginti þolès.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Found in many districts of Lithuania, in damp grassland habitats. Most sightings have been of solitary individuals. The main threat to its survival is caused by drainage of its habitat and intensive grazing.

Apraðè Tomas Ūsaitis

apatinè
pusè

Jono Augustausko nuotraukos

Stepinis melsvys

Polyommatus coridon (Poda, 1761)

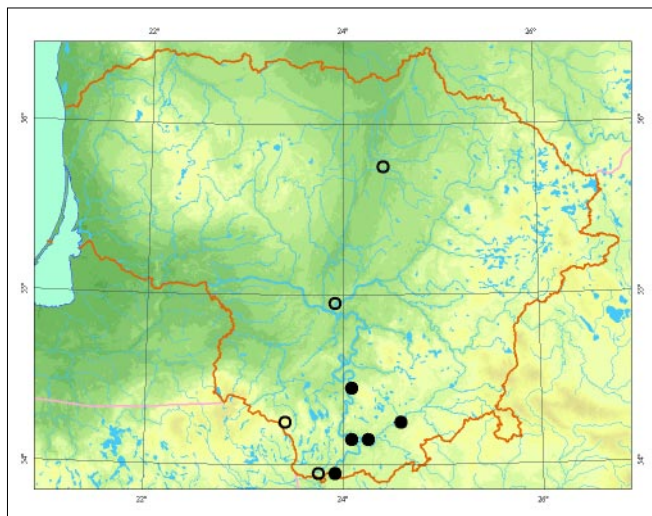
DEIMA MELSVIAI (*LYCAENIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Nuo Āiaurės Ispanijos iki Uralo, nuo pietinės Baltijos jūros pakrantės iki Vidurio Italijos. Lietuva yra Āiauriniame arealo pakraūtyje. Rasta: Vidziryje (Alytaus r.), Rumūdkėse (Kauno r.), Gerdaūiuose ir Varviūdkėje (Lazdijū r.), Jonioniū karjere (Varėnos r.), Merkinėje (Varėnos r.), Netiesose (Varėnos r.), Marijampolės, Panevėpio, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena sausose, smėlėtose stepinio pobūdpio pievose, smėlio karjeruose. Drugiai skraido liepos– rugpjūĀio mėn. Kiauūinėlius, po vienā, deda ant dvispalviū raūeniū (*Securigera varia*). Kartais kiauūinėlius padeda ant ŀemės ar akmenū, netoli mitybinio augalo. Kiauūinėliai ŀiemoja. Vikūrai melsvai ŀali, su dviem eilėmis gelsvū gumburū ant nugaros ir linijomis ŀonuose, iūdsirita balandpio–gegūpės mėn. Vikūrai iū tam tikrū nugarinėje kūno pusėje esanėiū liaukū iūskiria saldū sekretā, todėl

juos nuolat lanko ir nuo kitū vabzdpio gina skruzdėlės. Lėliukėmis virsta ant ŀemės, kur jas suranda skruzdėlės ir nusinėda ā skruzdėlynā.

Populiacijū gausumas. RūĀies gausumas netirtas. Populiacijos daūniausiai nedidelės, āsiskuria kelisū hektarū plote. Gerdaūiū (Varėnos r.) populiacija viena gausiausiū – jā sudaro apie 300 individū.

Grėsmė ir apsauga. Pagrindinė grėsmė kyla dēl antropogeninės ŀmogaus veiklos.

Reikia iūsaugoti sausas Nemuno slėnio pievas. Nesuarti ir nedeginti pievū, neleisti apaugti joms miūku.

Informacijū ŀaltiniai

Ivinskis P., 1998: Butterflies (*Lepidoptera, Rhopalocera*) of Lithuania: fauna, distribution and protection. – *Acta Zoologica Lituonica. Entomologia*, 8 (3): 9– 21.

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Lithuania is on the northern boundary of this species' habitat range. Mostly found in the southern part of the country. The preservation of dry steppe grasslands in southern Lithuania is crucial to the survival of this species.

Apraūė Tomas Ūsaitis

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotrauka

Smiltyninis melsvys

Polyommatus dorylas (Denis & Schiffermüller, 1775)

DEIMA MELSVIAI (*LYCAENIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

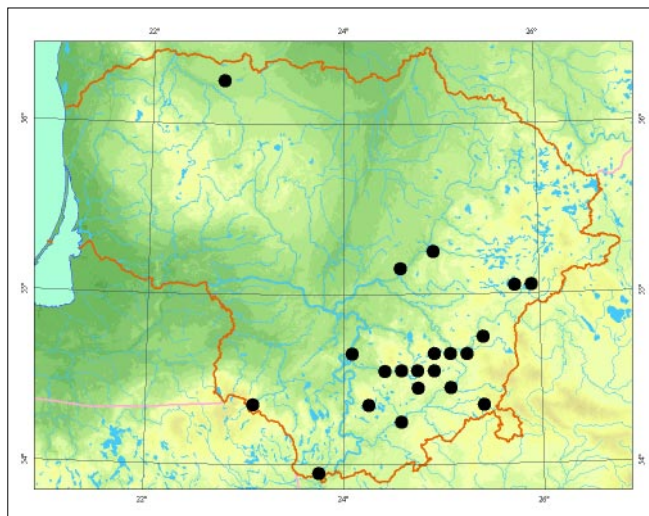
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Mažojoje Azijoje.

Lietuvoje rūdis dažniausiai aptinkama pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Kiaušinėlius, po vieną, deda ant mitybinių augalų – ėiobrelių (*Thymus*), perluoėių (*Antihyllis vulneraria*). Piemoja paskutinio ūgio vikšrai. Pavasarį jie dar maitinasi ir pasiekę 15 mm ilgą paklotę, ant šėmės ar tarp mitybinių augalų ūglių, virsta lėliukėmis. Drugiai skraido birželio– liepos mėn. Aptinkami sausose, saulėtose, smėlingose pušynų pamiškėse, miškų aikštelėse, pakelėse, apleistuose ūvyro karjeruose.

Populiacijų gausumas. Visur aptinkami pavieniai individai. Pastebima populiacijos mažėjimo tendencija.

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Grėsmės ir apsauga. Aikštelių, ūlaitų ūpsodinimas, natūralus ūpaugimas miškų, intensyvus ganymas, gaisrai. Drugiai ūsikuria ūalia naujai nutiestų kelių, apleistuose ūvyro karjeruose, tad kraštovaizdžio kaita sukuria tinkamas sąlygas rūdii plisti.

Informacijos ūaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A rare, local species, distributed in the country's south-east.

Aprašė Povilas Ivinskis

Pietinis perlinukas

Brenthis daphne ([Denis & Schiffermüller], 1775)

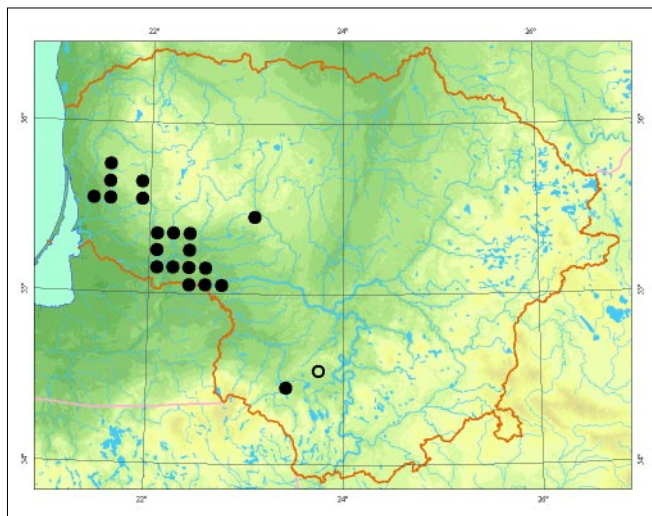
DEIMA PLEBTEKĖS (NYMPHALIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdīs saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Nuo Pietø ir Vidurio Europos per Pietø Rusijà ir Centrinæ Azijà iki Kinijos ir Japonijos. Per Lietuvà eina ðiaurinė arealo riba. Aptinkama pietvakarinėje ðalies dalyje – Pietø Pëmaitijoje, Suvalkijoje. Pirmà kartà aptikta 1975 m. Jurbarko rajone.

Biologija ir ekologija. Viena karta per metus. Skraido nuo birþelio pabaigos iki rugpjūëio pradžios. Po vienà ar po keletà kiauðinëliø deda ant mitybiniø augalø bei ðalia jø. Vikðrai minta avieëiø ir gervuogiø (*Rubus*) lapais. Piemoja kiauðinëliai arba neuþaugø vikðrai. Suaugëliai aptinkami miðkø supamose natūraliose pievelëse, laukymëse, pamiðkëse. Lietuvoje dažniausiai matomi gana drëgnose vietose, neretai ir durpynø pakraðëiuose, kelios populiacijos rastos sausø puðynø pakraðëiuose, smiltþievëse.

apatinë
pusë

Jono Augustausko nuotraukos

Populiacijø gausumas. Pinoma apie 10 stambesniø radavieëiø (Karðuvos girioje, Tyrelio, Pagramanëio ir kt. miðkuose), taëiau geriau iðtyrus jø gali bŭti gerkai daugiau. Virðutine sparnø puse drugiai panaðūs à dažnai aptinkamus stambiuosius *Argynnis* genties perlinukus, todël ne visada à juos atkreipiamas dëmesys. Populiacijos dažniausiai pasklidusios dideliuose masyvuose. Tinkamose buveinëse bŭna gana gausios.

Grësmës ir apsauga. Grësmæ kelia dabartinë intensyvi miðko þemiø naudmenø kaita. Gausumà riboja pievø ir laukymiø stoka, jø uþsodinimas ar savaiminis apaugimas medþiais ir krūmais.

Tokias buveines reikia saugoti, skatinti miðkø pievø, kurios svarbios suaugëliø maitinimuisi, ðienavimà.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species was first discovered in 1975, and is dispersed in Lithuania's southwestern forests, along its northern border of distribution.

Apraðë Vytautas Uselis

Ėiaurinis perlinukas

Boloria frigga (Thunberg, 1791)

ĖEIMA PLEĖTEKĖS (*NYMPHALIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūĖis saugoma nuo 1976 m.

Paplitimas. ĖiaurĖs Airijoje, ĖiaurĖs Amerikoje (Kolorado kalnuose), Fenoskandijoje, nedidelis Ėidiny s yra Baltarusijoje.

Lietuvoje aptikta ĖĖpkeliø rezervate (VarĖnos r.) ir Musteikos apylinkĖse. RadavietĖs Baltarusijoje ir Lietuvoje yra nevientiso rūĖies arealo pietinis pakraĖtys.

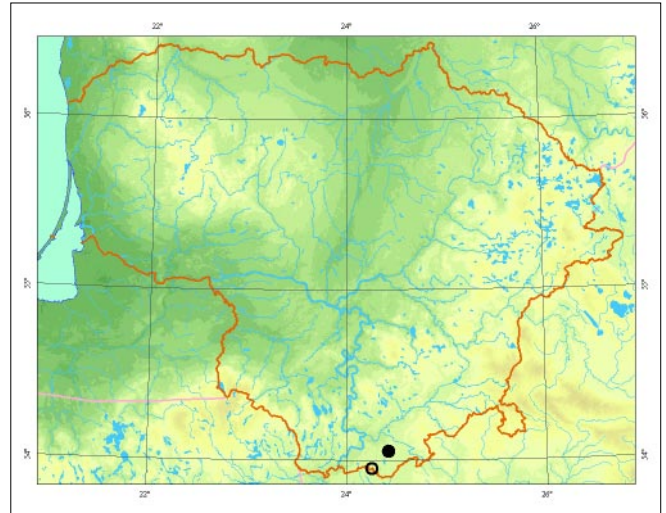
Biologija ir ekologija. Europos ĖiaurĖje mitybinis augalas yra tekĖĖ (*Rubus chamaemorus*), taĖiau drugiø gyvenamose vietose Ėiø augalø neaptikta. Tikriausiai Lietuvoje minta kitø rūĖiø avietĖmis. KiauĖinĖlius, po vienà, deda ant mitybinio augalø. Iðsirità vikðrai maitinasi, virsta lĖliukĖmis. LĖliukĖs Ėiemoja. Drugiai pasirodo geguĖĖs mĖn. pabaigoje– birĖelio pradĖioje. Gyvena didelĖse aukĖtapelkĖse, ið buveinĖs neiðskrenda.

Populiacijø gausumas. Populiacija gyvuoja ilgiau nei 30 metø. Gausumo svyravimo pokyĖiø nepastebĖta. Per visà stebĖjimo laikotarpà randami tik pavieniai individai.

apatinĖ
pusĖ

Jono Augustausko nuotraukos

GrĖsmĖs ir apsauga. AukĖtapelkiø hidrologinio reĖimo pakitimai, buveiniø uþaugimas miðku.

Informacijos Ŗaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Only one small population is known, located in ĖĖpkeliai mire and the nearby raised bog.

ApraĖĖ Povilas Ivinskis

Auksuotoji dažkytė

Euphydryas aurinia (Rottemburg, 1775)

DEIMA PLEBTEKĖS (NYMPHALIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdīs saugoma nuo 2000 m. Ārađyta ā Berno konvencijos II, Buveiniø direktivos II ir IV priedus.

Paplitimas. Europoje, Maroke, Alpyre, Turkijoje, Azijoje (iðskyrus ðiaurinaø dalā) iki Korėjos.

Lietuvoje paplitusi lokaliai, þinoma apie 80– 100 āvairaus senumo radavieeiø. Daþniau aptinkama Vidurio ir Rytø Lietuvoje.

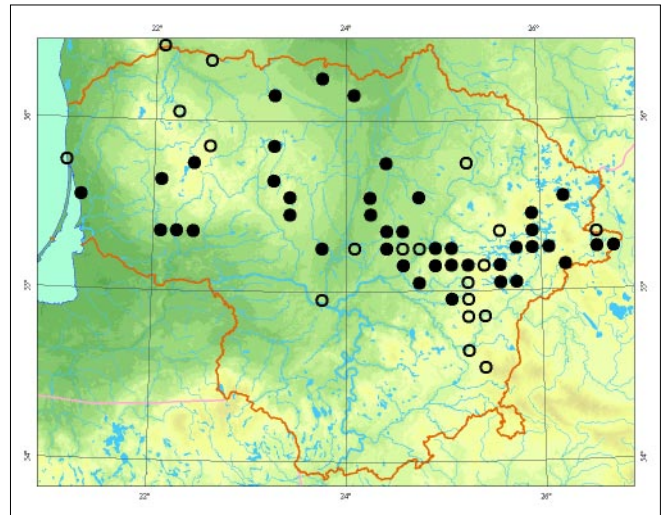
Biologija ir ekologija. Gyvena natūraliose ir pusiau natūraliose, drėgnose, gerai ðildomose pamiðkiø, krūmuotose pievose, smulkiaviksvinėse ir ðarmingose þemapelkėse. Pietryeiø Lietuvoje aptinkama ir sausose pievose. Vikðrø mitybiniai augalai: pievinės miegalės (*Succisa pratensis*), balandinės þvaigþdūnės (*Scabiosa columbaria*), dirvinės buoþainės (*Knautia arvensis*), gysloėiai (*Plantago*), veronikos (*Veronica*). Drugiai skraido nuo geguþės pabaigos iki liepos pradþios. Viena karta per metus. Kiauðinėlius deda grupėmis, iðsiritę vikðrai kartu þiemoja ðilko siūlais apsuktuose mitybinio augalo lapuose. Pavasarā iðsiskirsto ir baigia vystytis.

Populiacijø gausumas. Rūdiēs gausumas netirtas. Populiacijos labai suskaidytos. Suaugėliø tankumas tinkamose buveinėse gali siekti kelias deðimtis individø hektare.

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Grėsmės ir apsauga. Nebenaudojamø pievø apsodinimas miðku ar natūraliø pievø vertimas intensyvaus þemės ūkio naudmenomis, ekstensyvaus ganymo bei ðienavimas stoka. Þemapelkėse gyvenanėioms populiacijoms didþiausia grėsmė kelia buveiniø sausinimas. Kitos grėsmės: pievø deginimas, pesticidø naudojimas, træðimas, mindymas, buveiniø suskaidymas ir atskyrimas. Netinkamas buveiniø tvarkymas, pvz., iðtisinis ðienavimas ir intensyvus ganymas sunaikina ne tik mitybinius augalus, bet ir vikðrus.

Siūlomas ekstensyvus ganymas (ne daugiau nei 1 galvijų 2 ha pievos), dalinis buveiniø ðienavimas. Būtina saugoti tinkamas buveines, jø neþsodinti miðku, periodiškai ðalinti uþauganėius medþius ir krūmus.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is widely but locally distributed in Lithuania. Populations are decreasing mostly due to the rapid destruction of natural meadows. Proper management of habitats is needed.

Apraðė Giedrius Ðvitra, Dalius Dapkus, Vytautas Uselis

Baltmargė ɔaɔkytė

Euphydryas maturna (Linnaeus, 1758)

DEIMA NIMFALIJOS (NYMPHALIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

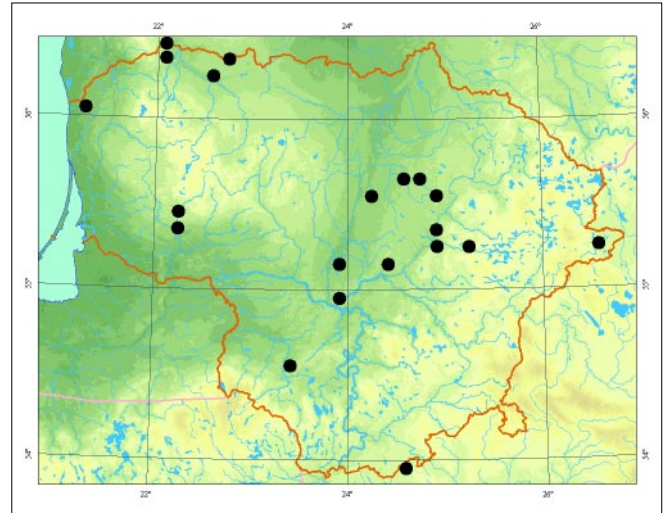
Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, vidutinio klimato juostoje Azijoje iki Altajaus kalnø.

Lietuvoje atskiri þidiniai aptinkami beveik visoje teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Kiauðinėlius grupėmis deda ant uosio (*Fraxinus excelsior*). Iðsiritę vikðrai gyvena po bendru dangalu. Antro ūgio vikðrai þiemoja tvirtame lizde ið lapø, apraizgytø õilko siūlais. Pavasarą vikðrai iðsiskirsto, tik vienas kitas lieka ant pradinio mitybinio augalo. Dauguma minta ávairiais þoliniais augalais – kupoliais (*Melampyrum*), veronikomis (*Veronica*) ar sumedėjusiomis drebulėmis (*Populus*), gluosniais (*Salix*), sausmedþiais (*Lonicera*). Lėliukėms viršta ant þolinio augalø, krūmø. Drugiai skraido birþelio mėn. Gyvena drėgnuose lapuoėio miðkuose. Aptinkami pamiðkėse, prie miðkø keliø, kvartalø linijø, miðkø pievelėse.

Populiacijø gausumas. Populiacijos bŭklė stabili. Atskirose vietose populiacijos dydis svyruoja. Daugely-

je vietø aptinkami pavieniai individai, kai kuriose vietose gausiai. Skraidymo piko metu per valandą galima pamatyti deðimtis drugiø.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø iðkirtimas buveinėse, hidrologinio reþimo, augalø struktūros pokyčiai ir miðkø laukymio ūpsodinimas.

Informacijos ūaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A species growing in abundance that can be found in many areas in Lithuania. Populations are stable.

Apraðė Povilas Ivinskis

lėliukė ir vikðrai

Jono Augustausko nuotrauka, Linos Jasiukonytės þidiniai

Maþoji ðaðkytë

Melitaea aurelia Nickerl, 1850

ÐEIMA PLEÐTEKËS (*NYMPHALIDAE*)
BÛRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

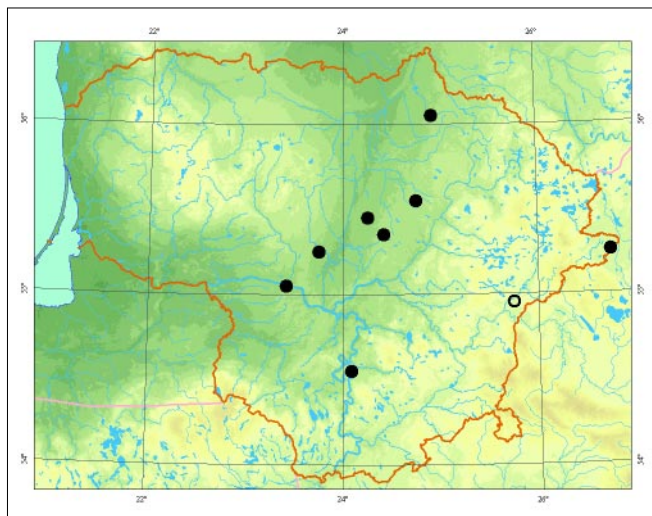
Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytø Europoje, Maþojoje Azijoje, Kazachstane, Pietø Urale, pietinëje Vakarø Sibiro dalyje.

Lietuvoje þinoma apie 20 radavieëiø vidurio, ðiaurës, rytø dalyje. Paplitimas iðtirtas nepakankamai. Stabiliø populiacijos yra Menteliø pievose (Anykðeiø r.), Padvilikiø pievose (Ukmergës r.), Antanuose (Ðvenëioniø r.), Paðilëliø pelkëje (Këdainiø r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena miðkingose vietovëse, natûraliose þemapolëse miðkapievëse, ðienaujamosiose mezofitø pievose, reëiau – sauspievëse. Vikðrø mitybiniai augalai: siauralapiai gysloëiai (*Plantago lanceolata*), veronikos (*Veronica*), kûpoliai (*Melampyrum*), bardkueiai (*Rhinanthus*), rusmenës (*Digitalis*). Drugiai skraido nuo birþelio vidurio iki liepos antros pusës. Lietuvoje viena karta per metus. Kiauðinëlius deda grupëmis, iðsiritæ vikðrai kartu maitinasi ir þiemoja õilko siulais apsukuose mitybiniø augalø lapuose. Pavasará iðsiskirsto ir baigia vystytis. Lëliukëmis virsta ant mitybiniø augalø, netoli þemës.

Populiacijø gausumas. Rûðies gausumas netirtas. Individualø tankumas net ir tinkamosiose buveinëse labai nedidelis. Pavyzdþiui, Padvilikiø pievose (7 ha) vienu metu galima stebëti vos apie 10– 15 drugiø. Individuali gali bûti susitelkæ vienoje buveinës dalyje. Dël pasta-

ràjà deðimtmetá prasidëjusio þemës naudojimo pokyëiø, daugumai populiacijø iðkilo iðnykimo grësmë.

Grësmës ir apsauga. Populiacijoms grësmæ kelia nenaudojamø pievø uþsodinimas miðku arba savaiminis uþþëlimas krûmais, medþiais, deginimas; buveiniø vertimas intensyvaus þemës ūkio naudmenomis, insekticidø naudojimas.

Norint rûðá iðsaugoti, bûtina palaikyti tradiciná pieviniø buveiniø naudojimą – ekstensyvø ganymà (ne daugiau kaip 1 galvijas 2 ha pievos) atskirus pievø plotus ðienaujant kas antri metai. Buveinëse reikëtø paðalinti auganëius krûmus, medþius.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 1998: Butterflies (*Lepidoptera, Rhopalocera*) of Lithuania: fauna, distribution and protection. – Acta Zoologica Lituonica, 8 (3): 9– 22.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is very rare in Lithuania. Locally distributed in the central, northern and eastern parts of the country. Populations are decreasing mostly due to the rapid disappearance of extensively used natural meadows. Proper habitat management is needed.

Apraðë Giedrius Ðvitra

apatinë
pusë

Jono Augustausko nuotraukos

Tamsioji ɔaɔkytė

Melitaea diamina (Lang, 1789)

DEIMA PLEŦTEKĖS (*NYMPHALIDAE*)
BŪRYŠ DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

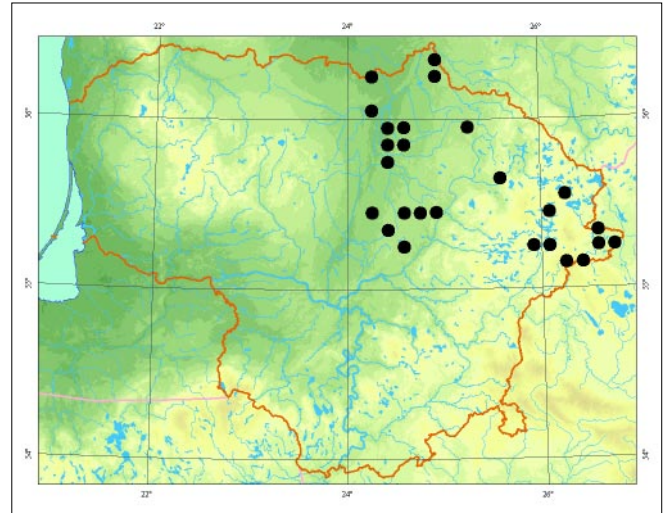
3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Nuo Ispanijos per Vidurio, Rytø Europà, vidutinio klimato juostà Azijoje iki Ramiojo vandenyno. Lietuvoje pirmà kartà aptikta 1994 m. ir sparčiai iðplito ðiaurės, ðiaurės rytø, rytø ir vidurio ðalies dalyse. 2005 m. buvo þinoma apie 60 radaviečių Anykščių, Birþø, Ignalinos, Joniðkio, Kėdainiø, Kupiðkio, Panevėpio, Pasvalio, Rokiðkio, Ŧvenėioniø, Ukmergės, Utenos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena drėgnose, aukðtaþolėse, pelkėtose pievose, daþniausiai upėlianėiose krūmais (gluosniais, kadagiais), derlingø lapuočių miðkø pakraðėiuose, palei miðko kelius. Mėgsta nedideles updaras pievas. Vikðrø mitybiniai augalai: gysločiai (*Plantago*), veronikos (*Veronica*), vaistiniai valerijonai (*Valeriana officinalis*), kùpoliai (*Melampyrum*), paprastosis gyvatþolės (*Bistorta major*). Lietuvoje viena kartà per metus. Skraido nuo birþelio pradþios iki liepos pradþios. Kiauðinėlius deda grupėmis, iðsiritę vikðrai kartu maitinasi ir þiemoja õilko siūlais apsukuose mitybinio augalo lapuose. Pavasarà iðsiskirsto ir baigia vystytis. Lėliukėmis virsta ant mitybinio augalo, netoli þemės.

Populiacijø gausumas. Populiacijos labai lokalias, jos susiskaidþiusios à susisiekiančias mikropopuliacijas. Tinkamoje buveinėse populiacijø tankumas gali būti

gana didelis, pvz., Birþø girioje 100 m ruoþe *Melitaea diamina* santykinė gausa siekia 11 individø.

Grėsmės ir apsauga. Nenaudojamø pievø savaiminis upėlimas krūmais arba jø upsoðinimas miðku, buveiniø sausinimas, vertimas intensyvaus þemės ūkio naudingomis, insekticidø naudojimas.

Norint rūðà iðsaugoti, būtina palaikyti tradicinà pieviniø buveiniø naudojimą – ekstensyvø ganymà ar dalinà ðienavimą, atskirus pievos plotus ðienauti kas antri metai. Svarbu neupsoðinti nenaudojamø pievø miðku, stabdyti buveiniø kaità – periodiðkai ðalinti upaugančius medþius ir krūmus.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Ðvitra G., 2004: *Melitaea diamina* (Lang, 1789) (*Lepidoptera*, *Nymphalidae*) plinta Lietuvoje. – New and Rare for Lithuania Insect Species, 16: 37– 41.

Summary

Melitaea diamina has spread in northern, northeastern, eastern and central Lithuania since its first discovery in 1994. In suitable habitats *Melitaea diamina* can form abundant and viable populations.

Apraðė Giedrius Ðvitra

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Akiuotasis satyras

Lopinga achine (Scopoli, 1763)

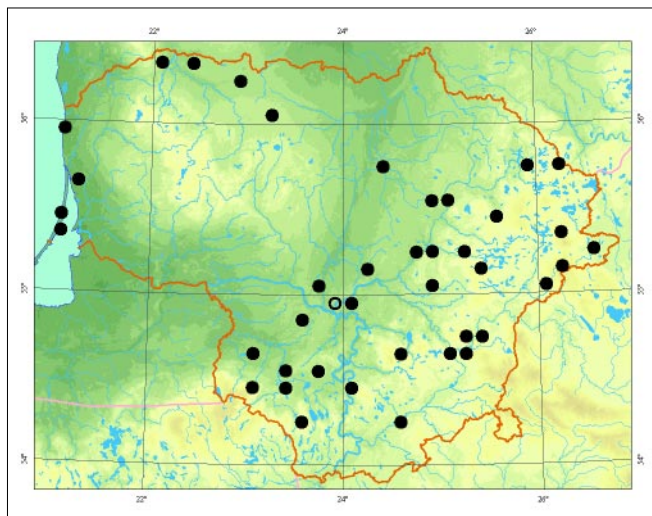
DEIMA NIMFALIJS (NYMPHALIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m. Árađyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvø IV priedus.

Paplitimas. Nuo Prancūzijos iki Tolimøjø Rytø, Japonijos. Aptinkama Pietø Skandinavijoje, Ðiaurės Azijoje. Lietuvoje rūdis rasta: Alytaus, Ignalinos, Jonavos, Klaipėdos, Lazdijø, Panevėpio, Ðiauliø, Utenos, Varėnos rajonuose, Kamanose (Akmenės r.), Troðkūnuose (Anykšėiø r.), Þagarėje (Joniðkio r.), Lamankos miðke (Kauno r.), Eþerėlyje (Kauno r.), Staviðėiø ir Varlupos miðkuose (Kauno r.), Þavejuonyje (Kauno r.), Kaëerginėje (Kauno r.), Þaparėiuose (Kaiðiadoriø r.), Þalangoje (Kretingos r.), Nidoje ir Þervalkoje (Kuriðø nerijoje), Buktoje (Marijampolės r.), Daukðiuose (Marijampolės r.), Juodeliuose (Marijampolės r.), Ðakime (Molėtø r.), Þpuolijos miðke (Maþeikiø r.), Dautarø botaniniame-zoologiniame draustinyje (Maþeikiø r.), Gedvyde (Maþeikiø r.), Ðeðuoliuose (Ðirvintø r.), Antanuose (Ðvenėioniø r.), Labanore (Ðvenėioniø r.), Þabradėje (Ðvenėioniø r.), Gednėje (Ðvenėioniø r.), Eþiþiuose (Trakø r.), Þaukðtelikėse (Trakø r.), Varninkuose (Trakø r.), Vaisgėliðkyje (Ukmergės r.), Zujuose (Ukmergės r.); Verkiuose, Naujojoje Vilnioje, Þaneriuose, Rudaminoje, Rieðėje, Þaliuosiuose eþeruose, Skersabaliuose ir Ðukðtose (Vilniaus r.); Viðtytgirio miðke (Vilkaviðkio r.), Dusetose (Zarasø r.), Milaðaiėiuose (Raseiniø r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena lapuoėiø, miðriuose miðkuose, pamiðkėse – toliau nuo miðko nutolsta labai

retai. Gausenis ápuolynuose, kur yra lazdynø. Drugiai skraido geguþės pabaigoje– liepos pradþioje. Tupia daþniausiai ant medþiø lapø, reėiau – ant þoliniø augalø. Kiauðinėlius deda ant svidriø (*Lolium*), valkūnø (*Agropyron*), ðunaþoliø (*Dactylis*). Þiemøja vikðrai. Lėliukėmis virsta ant mitybinio augalø ar paklotėje.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Þinomos atskirtos populiacijos, kai kurios jø gausios.

Grėsmė ir apsauga. Þagrindinė grėsmė kyla dėl miðkø kirtimo, pavasarinio gaisrø pamiðkėse. Gausiausiose akiuotojo satyro gyvenamose vietose būtina iðsaugoti brandþius lapuoėiø ir miðrius miðkus.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 1998: Butterflies (*Lepidoptera, Rhopalocera*) of Lithuania: fauna, distribution and protection. – Acta Zoologica Lituania. Entomologia, 8 (3): 9– 21.

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Found in many districts of Lithuania, in deciduous and mixed forest habitats. Local, in some places abundant. The main threat to its survival is deforestation and spring forest edge fires.

Apraðė Tomas Ūsaitis

Jono Augustausko nuotraukos

Rudakis satyriukas

Coenonympha hero (Linnaeus, 1761)

DEIMA PLEŲTEKĖS (NYMPHALIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m. Ąrađyta Ą Berno konvencijos II, Buveinių direktyvos IV priedus.

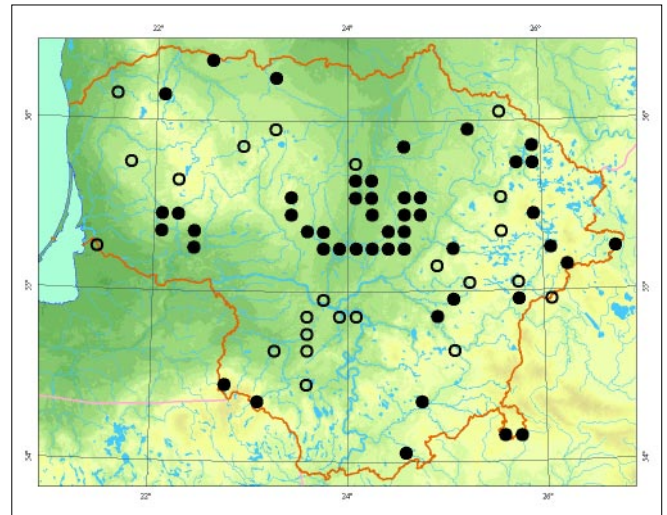
Paplitimas. Nuo Ąiaurės Prancūzijos ir Pietų Skandinavijos per Vidurio ir Rytų Europą, vidutinio klimato Aziją iki Japonijos ir Korėjos. Vakarų Europoje sparėiai nykstanti rūdis.

Lietuvoje rūdis gyvena daugelyje rajonų. Labai reta arba visai neaptinkama nederlinguose smėlingų dirvų ir labai sukultūrintuose rajonuose.

Biologija ir ekologija. Drugiai skraido nuo gegužės pabaigos iki liepos pradžios. Viena karta per metus. Kiauđinėlius deda po vieną ant mitybinių augalų – kupstinių ūluotsmilgių (*Deschampsia cespitosa*), eraiėinų (*Festuca*), lendrūnų (*Calamagrostis*) ir kitų miglinių. Piemoja paaugę vikđrai. Lėliukėmis virsta ant polių ar paklotėje. Gyvena atskirtomis populiacijomis, drėgnose krūmuotose natūraliose pievose, medįpias apaugusiose ganyklose ir pan.

Populiacijų gausumas. Rūdių gausumas netirtas. Pinaoma per pusđimtį radaviečių. Kiek daugiau populiacijų yra derlingame ir miđkingame Vidurio Lietuvos regione – Panevėpio, Kėdainių, Ukmergės rajonuose. Tinkamose buveinėse populiacijos gali būti gausios – iki keliasdešimties ar daugiau individų.

Grėsmės ir apsauga. Daugumai populiacijų grėsmę kelia nutrūkęs tradicinis jų buveinių naudojimas –

ekstensyvus ganymas ir Ąienavimas. Apleistos buveinės uþpelia krūmais, miđku arba apđeldinamos. Buveinės gali būti sunaikintos, pavertus jas intensyvaus þemės ūkio naudmenomis – arimais, kultūrinėmis ganyklomis ir pan. Kai kurios radavietės sunaikinamos ar smarkiai papeidþiamos rengiant poilsiavietes ir kitus poilsio objektus.

Norint rūdą išsaugoti, būtina palaikyti tradiciną buveinių naudojimą, išsaugoti natūralias miđkų pievas.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is distributed in local, isolated populations. There are quite few localities, but most are in danger because of the disappearance of extensively used meadows.

Aprađė Vytautas Uselis, Giedrius Ąvitra

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Pievinis satyriukas

Coenonympha tullia (Müller, 1764)

DEIMA PLEBTEKĖS (NYMPHALIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2005 m.

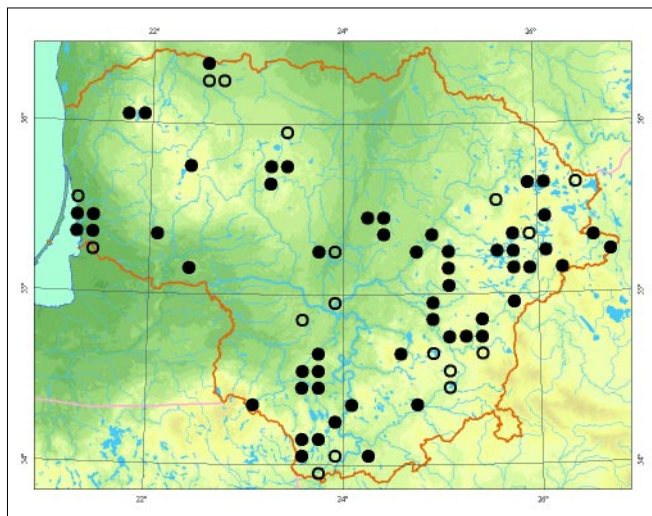
Paplitimas. Sporadiškai paplitusi šiaurės ir Vidurio Europoje, vidutinio klimato Azijoje, šiaurės Amerikoje. Visoje Lietuvoje lokaliai paplitusi rūdis.

Biologija ir ekologija. Drugiai vienos kartos, skraido nuo birželio pradžios iki liepos vidurio. Kiaušinius deda ant baltųjų saidrų (*Rhynchospora alba*), kupstinių ūvilių (*Eriophorum vaginatum*), siauralapių ūvilių (*E. angustifolia*), viksvė (*Carex*). Vikšrai aptinkami nuo rugpjūčio mėn. ant mitybinių augalų. Perpiemėje vikšrai pavasarį baigia vystytis ir ant žolinių augalų virsta lėliukėmis. Drugiai gyvena upelkėjusiose pievose, žemapelkėse, tarpinio tipo pelkėse, aukštapelkėse.

apatinė
pusė

Povilo Ivinskio nuotraukos

Populiacijų gausumas. Pinoma per 100 radaviečių vi-soje Lietuvos teritorijoje. Rūdis gyvena nedidelėmis populiacijomis, nors tinkamose buveinėse galima aptikti keliasdešimt drugių. Populiacijų būklė stabili, bet keičiantis žemėnaudai kyla jų nykimo grėsmė.

Grėsmės ir apsauga. Rūdis nyksta dėl ūlapšėmių sausimo ir jų užaugimo mišku. Būtina išlaikyti esamą buveinių hidrologiną režimą, pievinio satyriuko radavietėse dalinti sumedėjusią augaliją.

Skatintinas dalinis buveinių dienavimas ir nudienau-tos žolinės augalijos išvepimas už buveinės ribų.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 1998. Butterflies (*Lepidoptera, Rhopalocera*) of Lithuania: fauna, distribution and protection. – Acta Zoologica Lituonica, 8 (3): 9– 22.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.
Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is widespread throughout Lithuania, but quite local. Populations are not abundant and can be found in different types of wetlands. Individual populations could decrease due to changes in landuse.

Aprašė Dalius Dapkus, Giedrius Žvitra

Pietinis satyras

Hipparchia statilinus (Hufnagel, 1766)

DEIMA NIMFALIJOS (NYMPHALIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

1 (E) kategorija

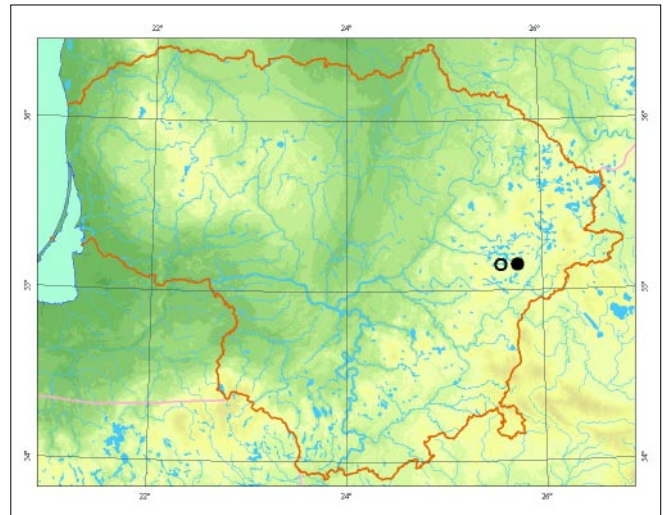
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, Ąiaurės Afrikoje, MaĖojoje Azijoje. Lietuvoje rūdis aptinkama Pabradės apylinkėse, kari-
nio poligono teritorijoje.

Biologija ir ekologija. KiauĖinėlius deda ant mitybi-
nių augalų – dirsių (*Bromus*), miglių (*Poa*), eraiėinų
(*Festuca*). Piemoja vikĖrai. Lėliukėmis virsta paklotė-
je. Drugiai skraido liepos– rugpjūėio mėn. saulėto-
mis dienomis jaunų puĖynų pakraĖiuose, atviruose
smėlynuose su samanų, kerpių danga. Drugiai lanko
Ėydinėių Ėiobrelėių plotelius, kartais uĖklysta ė puĖy-
nus, kur laikosi miĖko aikĖtelėse, prie kelėių.

Populiacijų gausumas. Populiacija negausi, randami pa-
vieniai individai. Pabradės apylinkėse rūdis aptinkama
ilgiau nei 30 metų. Gausumo pokyėių nepastėbėta.

Grėsmės ir apsauga. Atvirų, gerai Ėildomų plotų uĖ-
augimas miĖku, samanų, kerpių paklotės ardymas la-
bai kenkia Ėiai rūĖiai.

Pietrytinius atvirus Pabradės poligono pakraĖius rei-
kėtų saugoti nuo uĖaugimo miĖku.

Informacijos Ŗaltiniai

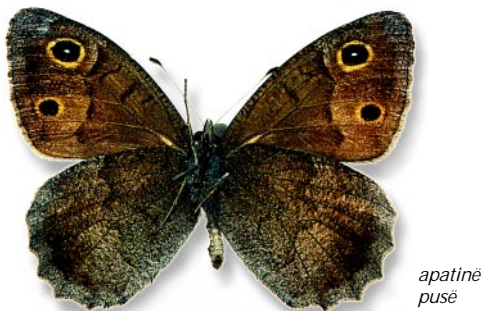
Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Kata-
logas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Only one locality in the Pabrade military territory is
known. This population is small but has been stable
for over 30 years.

ApraĖė Povilas Ivinskis

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Pelkinis satyras

Oeneis jutta (Hübner, 1806)

DEIMA NIMFALIJS (NYMPHALIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1976 m.

Paplitimas. Rytø Europoje, Sibire iki Aliaskos. Lietuvoje rūdis aptinkama ávairaus dydþio aukðtapelkëse, daugiausia Pietryþiø Lietuvoje.

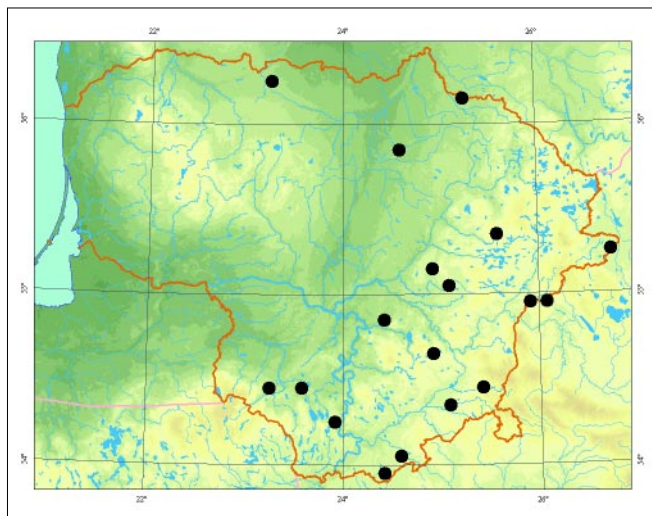
Biologija ir ekologija. Drugiai skraido aukðtapelkëse, mÛgsta tupëti ant puðø kamienø. Patelës kiauðinëlius, po 1– 3, deda ant ávairiø migliniø (*Poaceae*). Iðsiritæ vikðrai þiemoja. Maitinasi tik naktá.

Populiacijø gausumas. Rũðies gausumas netirtas. Kai kuriose buveinëse per dienà galima pamatyti ðimtus individø: Þaliosios girioje (PanevÛpio r.), Rũdninkø girioje prie Kernavo (Ðalëininkø r.). Po 2000 m. gaisro Aduþiðkio aukðtapelkëje ið gausios populiacijos liko tik pavieniai individai.

Grësmës ir apsauga. Aukðtapelkiø hidrologinio reþimo pokyþiai, buveiniø uþaugimas miðku, gaisrai.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (Lepidoptera). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Consistently found in raised bogs of various sizes. The most abundant populations are in the eastern and southeastern parts of the country.

Apraðë Povilas Ivinskis

apatinë
pusë

Jono Augustausko nuotraukos

Juodmargis pelkinukas

Macaria carbonaria (Clerck, 1759)

DEIMA SPRINDIAI (*GEOMETRIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

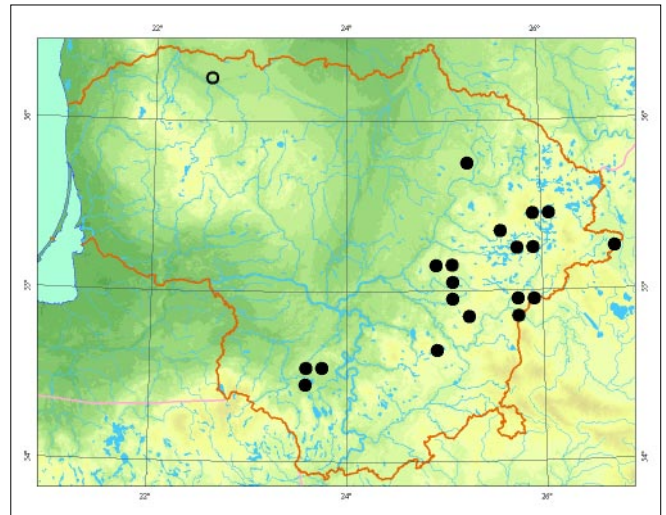
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Eurazijoje. Vidurio Europose kalnuotose vietovėse aptinkamos atskirtos ir negausios populiacijos, o šiaurės Europoje gana plačiai paplitusi rūdis. Šios rūdies arealas į rytus siekia Sibirą.

Aptinkama Vidurio, Rytų ir šiaurės Lietuvos pelkėse.

Biologija ir ekologija. Aukštapelkių rūdis. Gyvena nepažeistose aukštaplynėse ir atviruose gailiniuose pušynuose, kur gausiai auga ąvyliai ir siauralapės balpuvos. Tankiuose gailiniuose pušynuose, pelkių pakraščiuose ar apypelkiuose neaptinkama; išnyksta sausėjant pelkei. Drugiai skraido nuo gegužės mėn. iki birželio pradžios. Aktyvūs dienos metu, pabaidyti pakyla nuo pelkinių augalų. Drugiams būdingas labai greitas skrydis – paskridę keliolika metrų, vėl tupia ant žolinių augalų. Suaugėliai maitinasi siauralapių balpuvų priedo nektaru. Vikšrai minta pelkinių augalų (balpuvų, varnauogių) lapais birželio–liepos mėn. Piemoja lėliukės.

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Gyvena negausiomis atskiriomis populiacijomis. Didesnėse aukštapelkėse pavieniai individai būna pasklidę

dideliame plote. Mapėsnėse aukštapelkėse (iki 50 ha) tinkamu metu gali būti aptinkama keliolika individų (pvz., Berpaloto I pelkėje, Ukmergės r., 100 m ruože galima aptikti iki 10 individų). Dabartinėse radavietėse populiacijų būklė stabili, bet užaugant aukštaplynėms, populiacijos gali nykti.

Grėsmės ir apsauga. Aukštapelkių sausinimas ir jų apaugimas mišku.

Būtina išlaikyti stabilų pelkių hidrologiną režimą, atvirą ir apaugusių pušimis plotų santyką pelkėse; siūloma priimtina aukštaplynėse šalinti jaunus medžius.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 1993: Check-list of Lithuanian Lepidoptera. Lietuvos drugių sąrašas. – Vilnius.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The tyrphobiontic species is quite local and has a limited distribution in raised bogs in central, eastern and northern Lithuania. Populations are isolated and small (up to 10 spec. per 100 m transect). They are found in open raised bogs and sparse pine bogs.

Aprašė Dalius Dapkus

Povilo Ivinskio nuotrauka

Spalvotasis pelkiasprindis

Chariaspilates formosaria (Eversmann, 1837)

DEIMA SPRINDŪIAI (*GEOMETRIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje. Randama Rytø Lenkijoje, Baltarusijoje, bet ðiauriau Lietuvos nėra aptinkama. Lietuvoje rūdis aptinkama tik Ėepkelio valstybiniame rezervate ir Þuvinto biosferos rezervate.

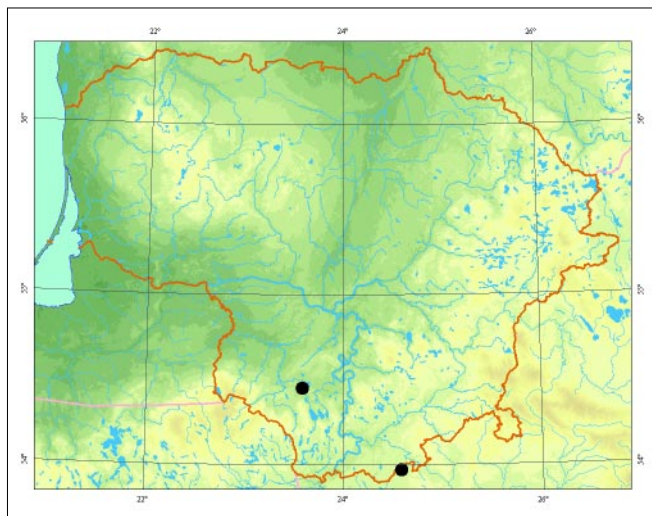
Biologija ir ekologija. Vienos kartos drugiai skraido nuo birþelio vidurio iki liepos vidurio nakties metu. Gyvena þemapelkëse ir uppelkëjusiose pievose. Rugpjūðio– geguþës mën. vikðrai minta ðilingëmis (*Lysimachia*).

Populiacijø gausumas. Duomenø apie populiacijos nėra daug. Pirmà kartà Lietuvoje rūdis rasta 1974 m. Þuvinto rezervate. Antroji radavietë aptikta 1998 m. Ėepkelio rezervate. Abi populiacijos ðiuo metu gyvybingos. Dãniausiai drugjø aptinkama Katros upës slënio uppelkëjusiose pievose ir Þuvinto apyeþerës þemapelkëse, kur jø tankumas gali siekti kelis ðimtus individø, o á aplinkines buveines migruoja tik pavieniai drugiai. Ðiuo metu populiacijø buklë stabili.

Grësmës ir apsauga. Grësmæ kelia ðlappemiø apaugimas sumedëjusia augalija, nutrükus natūraliai þemënaudai (pvz., spartus uppelkëjusio þievø upaugimas

Povilo Ivinskio nuotrauka

krūmais ir medþiais Katros upës slënyje), taip pat ðlappemiø sausinimas.

Spalvotojo pelkiasprindþio radavietëse būtina ðienauti dalimis, periodiðkai ðalinti sumedëjusia augalija, iðlaikyti pastovø buveiniø hidrologinà reþimà.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 1993: Check-list of Lithuanian Lepidoptera. Lietuvos drugjø sàraðas. – Vilnius.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is locally found in Lithuania. There are only two localities, in Ėepkeliai Strict Nature Reserve and Þuvintas Biosphere Reserve. The species prefers fens and wet meadows. Population size can reach several hundred individuals in suitable habitats.

Apraðë Dalius Dapkus

Gelsvasis pelkiasprindis

Aspitates gilvaria (Denis & Schiffermüller, 1775)

DEIMA SPRINDPIAI (*GEOMETRIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1991 m.

Paplitimas. Eurazijoje. Aptinkama Vidurio Europoje. Iš šiaurės Europos dalies gyvena tik Suomijoje. Lietuvoje žinomos 3 radavietės: Ėepkelių, Kamanų valsčių biniuose rezervatuose ir Puvinto biosferos rezervate.

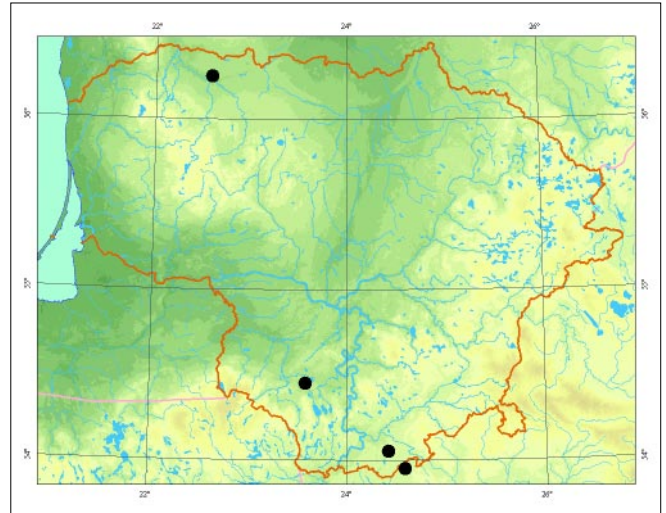
Biologija ir ekologija. Drugiai skraido birželio pabaigoje– liepos mėn. Aktyvūs dieną ir naktį. Vidurio Europos dalyse gyvena šviesioje kseroterminėje buveinėse. Lietuvoje aptinkami tiek aukštapelkėse, tiek kseroterminėje buveinėse. Gyvena Ėepkelių raiste ir jo apylinkių pušynų aikštelėse, Puvinto palio aukštaplūnyse bei paežerės pemapelkėse. Dieną tupi ant žvilių, o pabaidyti pakyla. Vikšrai minta šviesiais pelkių augalais – siauralapėmis balšvomis, juodosiomis varnauogėmis, vaivorais – rugpjūčio– birželio mėn.

Populiacijų gausumas. Populiacijos negausios, plačiai išsisklaidžiusios po Ėepkelių raisto ir Puvinto palio aukštapelkių masyvus. Dažniausiai aptinkami pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Aukštapelkių ir apypelkių buveinių sausinimas bei aukštaplūnių užaugimas sumedėjusia augalija.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Siūloma palaikyti pastovų aukštaplūnių ir gailinių pušynų santyką Ėepkelių raiste ir Puvinto paliose, piešiant periodiškai iškirsti plūnyse jaunus medžius. Palaikyti pastovų hidrologiną pelkių režimą.

Informacijos šaltiniai

Dapkus D., 2001: Macrolepidoptera of Lithuanian peatbogs. – Norwegian Journal of Entomology, 48: 161–166.

Ivinskis P., 1993: Check-list of Lithuanian Lepidoptera. Lietuvos drugių sąrašas. – Vilnius.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A species living in Ėepkeliai mire and Puvintas Palios open raised bog. Populations are not abundant but stable.

Aprašė Dalius Dapkus

Smilėiasprindis

Phibalapteryx virgata (Hufnagel, 1767)

DEIMA SPRINDŽIAI (*GEOMETRIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Visoje Europoje, Kaukaze, europinėje Rusijos dalyje, Urale, Kazachstane, Pietų Sibire, Altajuje, Amūro baseine, Pietų Primorėje, Turkijoje, Ėiaurės Mongolijoje.

Lietuvoje rūdis rasta tik pajūryje: Klaipėdoje, Ėaipiuose (Klaipėdos r.), Ėventoje (Kretingos r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena atvirose, gerai Ėildomose, smėlėtose vietovėse su Ėema augalija: sausose pievose, pajūrio kopose, palvėse, sausuose Ėlaituose. Dvi kartos per metus. Pirmos kartos drugiai skraido geguėės–birėlio mėn., antros – liepos–rugpjūėio mėn. Drugiai aktyvūs vakarais, juos lengva pabaidyti diėnė. Kiauėinėlius deda ant lipikė (*Galium*), Ėiobrelė (*Thymus*), krunė (*Asperula*) ir kitė Ėolinė augalė. Vikėrai randami birėlio, vėliau – rugpjūėio–rugsėjo mėn. Lėliukėmis virsta Ėemėje. Ėiemoja lėliukėse.

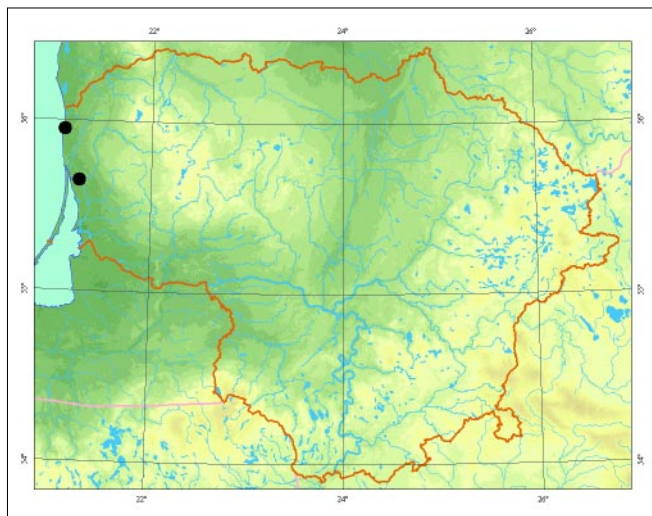
Populiacijė gausumas. Rūėies gausumas netirtas. Gyvena lokaliai, savo buveinėse neretė.

Grėsmė ir apsauga. Gyvenamė vietė iėtrypimas ir pajūrio pievė ūpaugimas miėdki.

Lietuvoje yra labai nedaug rūėiai tinkamė buveiniė, todėl ten, kur rastas drugys, svarbu iėsaugoti buveines.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Informacijos Ėaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is distributed only in very dry sandy areas on the Baltic Sea coast. Not rare in these specific habitats, however, in Lithuania, there are very few areas fit for the species.

Apraėė Tomas Ūsaitis

Estinė cidarija

Epirrhoe tartuensis Möls, 1965

DEIMA SPRINDPĖIAI (*GEOMETRIDAE*)
BŪRYŠ DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europos borealinio miško zonoje, nuo Suomijos šiaurėje iki šiaurinės Lenkijos pietuose, Vidurio, Šiaurės ir Šiaurės Vakarų Rusijoje. Rytuose randama iki Vakarų Sibiro.

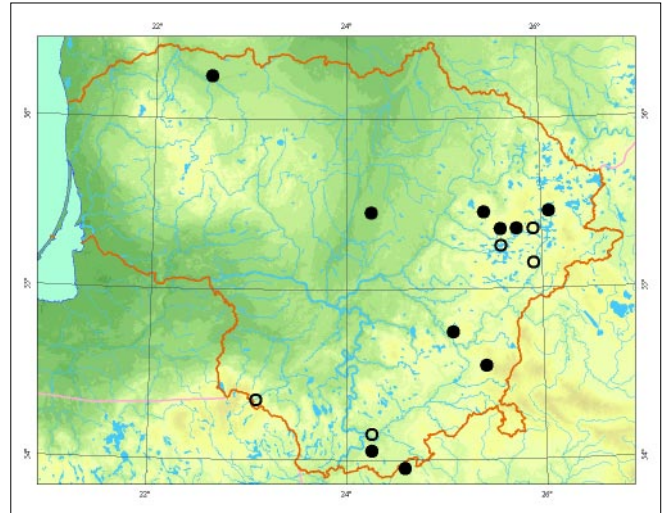
Lietuvoje pinoma apie 20 radaviečių Akmenės, Ignalinos, Kėdainių, Marijampolės, Šiaulių, Dvenionių, Trakų, Utenos, Varėnos, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena krūmuotose žemėlėkėse, tarpinio tipo pelkėse, žlapiose, pelkėtose pievose. Suaugėliai skraido nuo birželio vidurio iki rugpjūčio pradžios. Viena karta per metus. Vikrai minta pelkiniais lipikais (*Galium palustre*) bei kitomis lipikų rūšimis. Piemoja lėliukės. Drugiai retai išskrenda už buveinės ribų.

Populiacijų gausumas. Tinkamose buveinėse estinės cidarijos sudaro gausias populiacijas, pvz., R. Kazlauskas nurodo, kad 1997 07 02 Rudaminos slėnyje, ties Dveicarų kaimu (Vilniaus r.), per naktį prie dviesos gaudyklės atskrido apie 50 drugių. Panašaus gausumo populiacijos pastebėtos Skroblaus slėnyje, ties Dubininku, Kapiniškiais (Varėnos r.), pelkėje prie Vitkūnų piliakalnio (Utenos r.).

Povilo Ivinskio nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę kelia pelkinio buveinio sausinimas. Kitos grėsmės: nenaudojamų pievų savaiminis uppėlimas krūmais arba jų užsodinimas mišku, pesticidų naudojimas, buveinio suskaidymas ir atskyrimas.

Labai svarbu išlaikyti esamą hidrologiną režimą. Pievose siūlomas ekstensyvus ganymas (ne daugiau kaip 1 galvijų 2 ha pievos).

Informacijos šaltiniai

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.
Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Summary

The species is very local, distributed mainly in the eastern part of Lithuania. Isolated populations inhabit wet meadows and transitional mires. Drainage of habitats is considered to be the main threat to the populations.

Aprašė Giedrius Dvitra

Baltajuostis juodsprindis

Baptria tibiale (Esper, 1791)

DEIMA SPRINDĖIAI (*GEOMETRIDAE*)

BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Eurazijos lapuočių miškų zonoje: Europoje – nuo Ispanijos pietuose iki Norvegijos ir Suomijos šiaurėje, Estijoje, Latvijoje; Azijoje – š rytus iki Sachalino, Korėjoje ir Japonijoje.

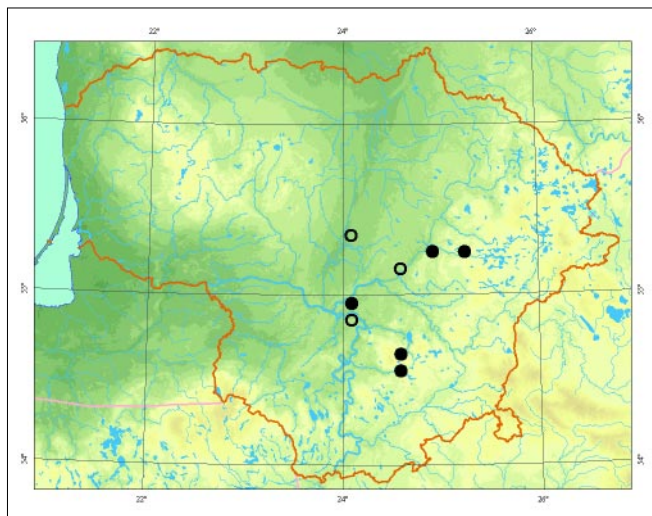
Lietuvoje labai reta rūdis, iki 2005 m. rasta tik Laumėnų miške, Šventosios slėnyje nuo Dukstynos miško iki Siesarties žemupio, dalia Mikutiškių kaimo (Ukmergės r.), Vilainių miške (Kėdainių r.), Lapėse ir Dubravos miške (Kauno r.), Kalvių ir Mackantiškių miškuose (Trakų r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena ūksminguose plačialapių lapuočių ir mišriuose miškuose, mišku apaugusiuose upių slėniuose ar kalvų žlaituose, griovuose. Viena karta per metus. Suaugėliai skraido nuo birželio pradžios iki liepos vidurio. Drugiai aktyvūs dieną. Vikšrai minta varpotojų juodpolių (*Actaea spicata*) lapais. Pievoja lėliukės.

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Pinnoma iki 10 radaviečių. Visur rasti tik pavieniai individai. Net ir tinkamose buveinėse, pvz., Dukstynos miške (Ukmergės r.), kur populiacija aptinkama nuo 1978 m., visame plote pastebimi tik pavieniai (1–3) individai.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Grėsmė gali kelti plynieji kirtimai rūdies buveinėse. Dėl jų nukentėtų ar būtų sunaikinti mitybiniai augalai.

Informacijos šaltiniai

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Summary

Baptria tibiale is a very rare species in Lithuania. Populations are scarce even in suitable habitats. Clear-felling would appear to be the main threat for this species.

Aprašė Giedrius Žvitra

Vingirinis sprindytis

Eupithecia thalictrata (Püngeler, 1902)

DEIMA SPRINDPIAI (*GEOMETRIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Italijos, Ȧveicarijos, Austrijos, Lenkijos, Ukrainos, Ȧiaurės Kazachstano ir Rusijos (iki Uralo) stepinėse buveinėse. Sibire ir Tolimuosiuose Rytuose gyvena kitas porūdis.

Lietuvoje rūdis aptinkama Ȧventosios upės slėnyje Dukstynos entomologiniame draustinyje (Ukmergės r.), Bajoriūkėse (Jonavos r.) ir Neries slėnyje, Lapėse (Kauno r.).

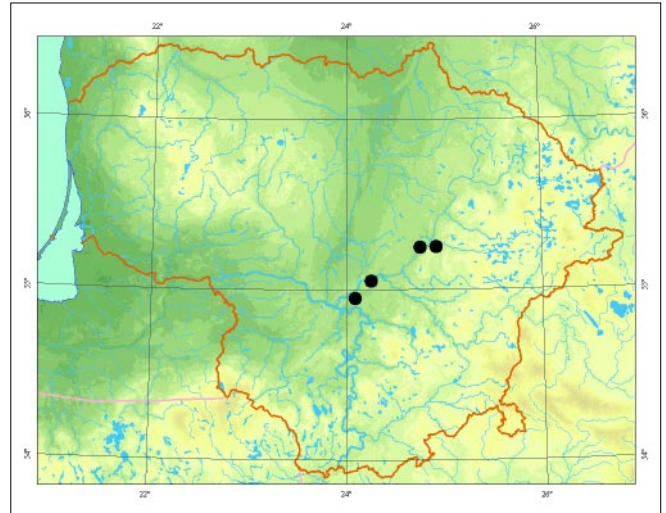
Biologija ir ekologija. Miūkkestepėms būdingas drugys. Gyvena upiūk slėniuose, paupiūk, miūkūk pievose, kseroterminiuose ūlaituose. Dėpniausiai pastebimi vikūrai. Jie gyvena tarp vingiriūk piedūk, pasiūpymi slepiamėja spalva. Minta vingiriūk piedais. Drugiai skraidu nuo geguūpės pabaigos– birūelio mėn. Ā ūviesė skrenda nenoriai. Piemoja lėliukės.

Populiacijūk gausumas. Rūdiės gausumas netirtas. Gyvena negausiomis atskirtomis populiacijomis Dukstynos entomologinio draustinio ir greta esanūiose pievose, Bajoriūkikiūk ir Lapiūk apylinkėse. Dukstynos draustinyje 1 m² aptinkami 1– 2 vikūrai, o visame draustinyje populiacijė sudaro apie 100 individūk.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinės grėsmės – paupiūk pievūk apaugimas miūkku ir pavasariniai gaisrai. Duks-

Povilo Ivinskio nuotrauka

tynos entomologinio draustinio apylinkėse yra ir daugiau tinkamūk vietūk rūdiiai gyventi, taėiau ūioms buveinėms kenkia didelis poilsiautojūk srautas. Siūloma iūsaugoti nepakitusias pagrindines buveines, būtina iūlaikyti atvirūk bei apaugusiūk medūpiais plotūk santykė.

Informacijos ūaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.
Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.
Ūsaitis T., 2006: Kauno rajono Lapiūk apylinkiūk naktiniai makrodrugiai. – Pmogaus ir gamtos sauga: 211– 212.

Summary

A local species of limited distribution, found only in central Lithuania in the Ȧventoji and Neris river valleys. Populations are isolated and not abundant, and can be found along forest edges and in clearings.

Apraūė Povilas Ivinskis

Puðinis keliaujantis kuoduotis

Thaumetopoea pinivora (Treitschke, 1834)

ÐEIMA KUODUOÐIAI (*NOTODONTIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

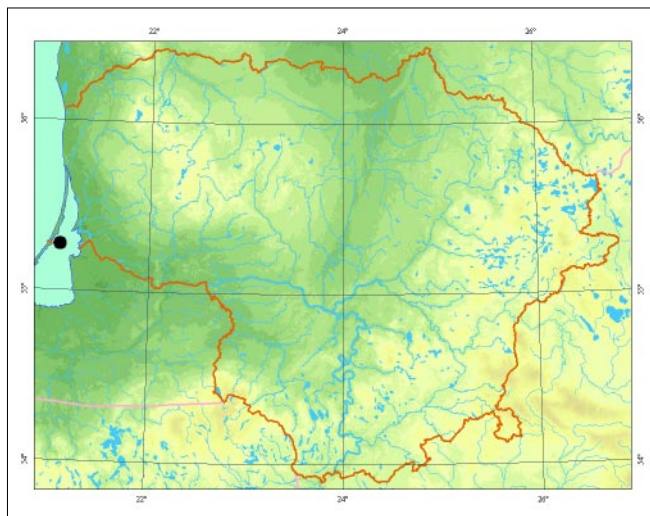
4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje: Vokietijoje, Danijoje, pietinėje Ðedijoje, Lenkijoje, Rusijoje (Kurðio nerijoje). Lietuvoje rūðis aptinkama tik Nidos apylinkėse (Kurðio nerijoje).

Biologija ir ekologija. Gyvena ant kalniniø puðø gerai ðildomose kopose. Drugiai kiauðinėlius deda ant kalniniø puðø (*Pinus mugo*) spygliø. Visas spyglys būna padengtas kiauðinėliais ir atrodo kaip iðlukðtenta kukurūzo burbulė. Iðsiritę drugiai gyvena kartu. Pradþioje jie būna ir maitinasi po bendru dangalu. Kai paauga, dienà tūno prie kamieno ar stambesniø ðakø, o vakare vienas paskui kità ropoja per ðakas ir grauþia spyglius. Rugpjūeio viduryje vikðrai suauga ir leidþiasi nuo medþiø. Dienà jie vienas paskui kità keliauja ieðkodami maisto ir vietos kokonui susukti. Lėliukėmis virsta kokonuose, smėlyje po kerpėmis, þoliø ðaknimis. Þiemoja lėliukės. Drugiai skraido birþelio– liepos mėn. Puðinio keliaujanėio kuoduoėio vikðrai labai nuodingi. Jø kūnà dengiantys plaukeliai uþpildyti nuodingu skysėiu. Pakliuvę ant odos sukelia skausmingà uþdegimà.

Populiacijø gausumas. Per pastaruosius 30 metø Kurðio nerijoje (Lietuvos dalyje) populiacijos gausumas nepakito. Ði rūðis reta ir aptinkami tik pavieniai indi-

vidai. Taėiau vos uþ 10 km esanėioje Rybaėyj gyvenvietėje (Rusijoje) ji kelia problemø, nes aptinkama labai gausiai. Daugybė ore plaukiojanėiø plaukeliø sukelia þmonėms kvėpavimo takø alergijà. Pastaruoju metu puðiniai keliaujantys kuoduoėiai pradėjo kenkti Ðvedijoje. Gali būti, kad ðià unikalià rūðià (kaip kenkianėià) ateityje turėsimė iðbraukti ið Lietuvos raudonosios knygos.

Grėsmės ir apsauga. Kalniniø puðø plotø apsauga, miðkø gaisrai.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Consistently found only in the Nida area (on the Curonian Spit). Rare.

Apraðė Povilas Ivinskis

Thomas Witt nuotrauka

Pilkapalis pvilgūnas

Diachrysia zosimi (Hübner, 1822)

DEIMA PELĒDGALVIAI (*NOCTUIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

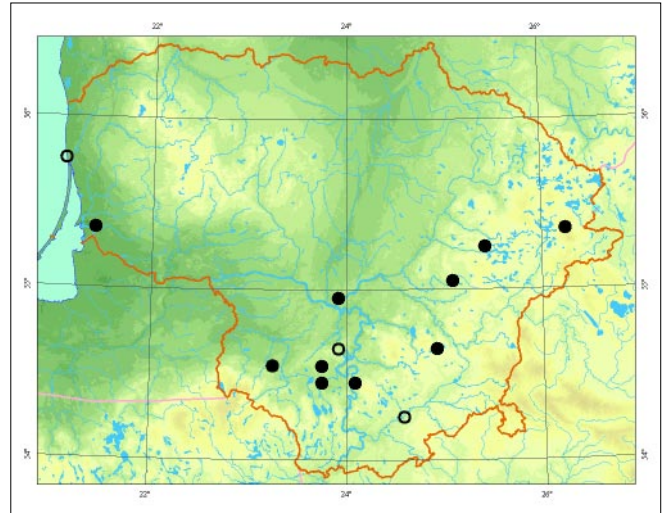
Paplitimas. Baltijos dalyse, Austrijoje, Pietų Dveicarijoje, šiaurės Italijoje, Rytų Lenkijoje, Ėkijoje, Slovakijoje, Vengrijoje, Rumunijoje, šiaurės Bulgarijoje, šiaurės Balkanuose, Ukrainoje, europinėje Rusijos dalyje, Pietų Urale, Kaukaze, Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Kinijoje, Korėjoje, Japonijoje.

Lietuvoje rūdis rasta: Kauno, Klaipėdos, Prienų, Diltės, Trakų rajonuose, Puvinto (Alytaus r.), Dvėdriškėje (Ignalinos r.), Piepmariuose (Kaišiadorių r.), Krosnoje (Lazdijų r.), Karkliškėse (Marijampolės r.), Bagotojoje (Marijampolės r.), Videniškiuose (Molėtų r.), Jauniūnuose (Širvintų r.), Medinuose (Vilniaus r.), Katroje (Varėnos r.), Zervynoje (Varėnos r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena aukštapelkių pakraščiuose ir didesnėse pemapelkėse. Drugiai skraido birželio–rugpjūčio mėn. naktimis. Kiaušinėlius deda ant vaistinių kraujalakių (*Sanguisorba officinalis*) ir kitų polinių erškėtinių (*Rosaceae*) šeimos augalų, rečiau – ant pelkinių mandrauninkių (*Parnassia palustris*). Patelė apatinėje mitybinio augalo lapo pusėje padeda iki 150 kiaušinėlių. Išsiritę vikšrai pradpioje skeletuoja apatinės lapo pusės audinius ir tik kelis kartus išsinerę nuo krašto pradeda graužti lapus. Pievoja vidutinio ūgio vikšrai. Lėliukėmis virsta retuose kokonuose, tarp mitybinio augalo lapų.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Populiacijų gausumas. Kiek gausesni Puvinto rezervate, kitur rasti tik pavieniai drugiai.

Grėsmė ir apsauga. Pagrindinė grėsmė kyla dėl pelkių nusausinimo, užaugimo. Svarbu išsaugoti šio drugio buveines.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Found on the edges of raised bogs and in larger sedge fens. More abundant in the Puvintas Biosphere Reserve, with only solitary individuals found elsewhere. The main threat to its survival is caused by wetland drainage.

Aprašė Tomas Ūsaitis

Pajūrinė kukulija

Cucullia balsamitae (Boisduval, 1840)

DEIMA PELĖDGALVIAI (*NOCTUIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje: Austrijoje, Vengrijoje, Lenkijoje, Baltarusijoje, Rusijoje.

Lietuvoje aptinkama pajūryje, daugiausia Kuršiø nerijoje ir Rūdninkø poligone Ūalėininkø rajone.

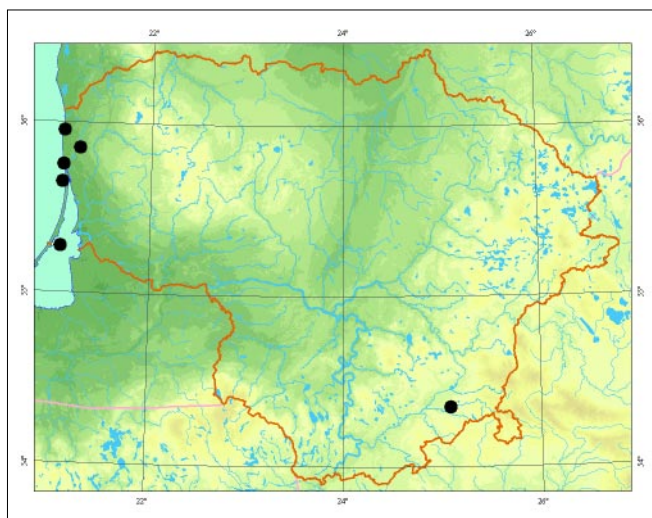
Biologija ir ekologija. Apie rūdies biologijà duomenø labai maþai. Vikðrai minta vanagėmis (*Hieracium*), saliavais (*Peucedanum*). Piemoja lėliukės þemėje. Drugiai skraido nuo liepos mėn. iki rugpjūčio vidurio. Tai stepinė rūdis – visame paplitimo areale aptinkamos atskirtos populiacijos. Plitimà riboja ir mikroklimate sąlygos. Tipingos buveinės – atviri smėlėti þemės plotai su skurdþia augalija. Drugiai pastebimi prie ūviesos ūaltiniø.

Populiacijø gausumas. Per pastaruosius 30 metų populiacijos būklė nepakito. Rūdis labai reta. Aptinkami pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Atvirø plotø ūpsodinimas miðku, iðtrypimas.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Informacijos ūaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A rare, halophilic species, found only in the Baltic Sea coastal dune and sand flat zones.

Apraðė Povilas Ivinskis

Retasis ratuotasis pelėdgalvis

Ipimorpha contusa (Freyer, 1849)

DEIMA PELĖDGalVIAI (*NOCTUIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietø Norvegijoje, Pietø Suomijoje, Baltijos ūalyse, Vidurio Europoje, europinėje Rusijos dalyje. Lietuvoje rūdis rasta: Raudondvaryje (Kauno r.), Lapėse (Kauno r.), Krosnoje (Lazdijø r.), Buktos miðke (Marrijampolės r.), Suginėiuose (Molėtø r.), Bijutiðkyje (Molėtø r.), Ðeduvoje (Radviliðkio r.), Kertuðo pelkėje (Ukmergės r.), Kėdainiø, Ðakiø ir Zarasø rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena lapuoèiø ir miðriø miðkø pakraðėiuose, kirtavietėse, apaugusiose jaunomis drebulėmis. Drugiai skraido liepos mėn. naktimis. Kiauðinėlius deda ant drebuliø (*Populus tremula*). Kiauðinėliai þiemoja. Vikðrai iðsirita birþelio mėn. tarp õilko siūlais sutrauktø drebulės lapø. Ten pat virsta lėliukėmis.

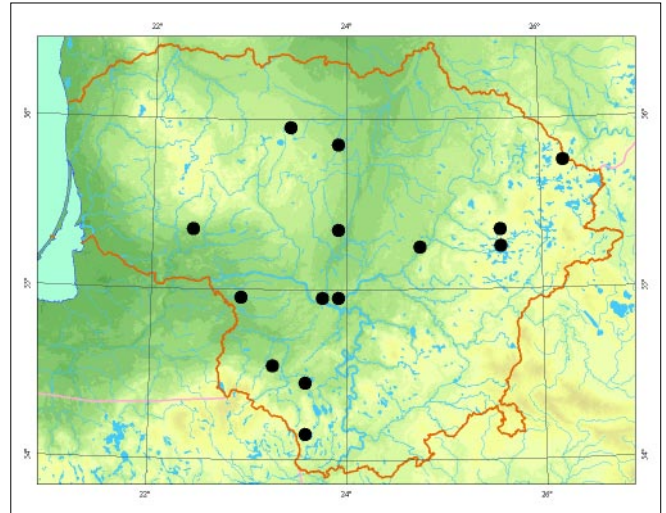
Populiacijø gausumas. Gausesni tik Buktos miðke, kitur rasti pavieniai drugiai.

Grėsmė ir apsauga. Pagrindinė grėsmė kyla dėl miðkø kirtimo.

Miðkuose reikia palaikyti medþiø bioáivairovæ.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Informacijos ūaltiniai

Dapkus D., 2003: Rare Macrolepidoptera species found in Lithuanian raised bogs in 1997– 2002. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions, 15: 37– 45.

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Found in deciduous and mixed forests, and forest edges. More abundant in the Buktos forest, with only solitary individuals found elsewhere. The main threat to its survival is deforestation.

Apraðė Tomas Ūsaitis

Dvinulis pelėdgalvis

Dicycla oo (Linnaeus, 1758)

DEIMA PELĖD GALVIAI (*NOCTUIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Visoje Europoje, išskyrus šiaurinius rajonus.

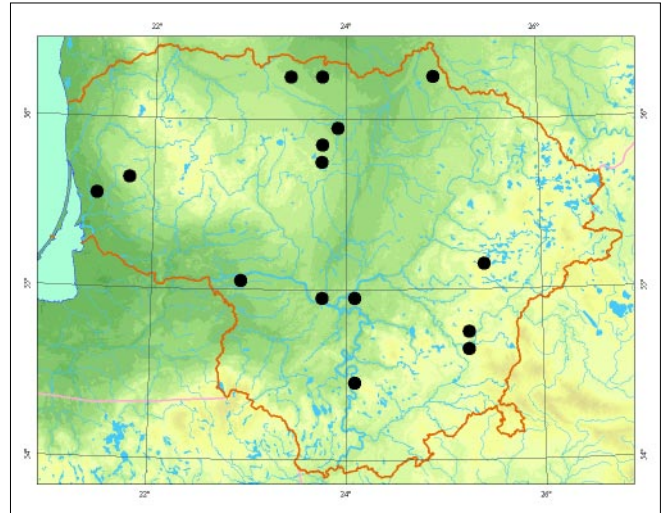
Lietuvoje gyvena Alytaus, Joniškio, Kauno, Pakruojo, Radviliškio, Ąakių ir kituose rajonuose.

Biologija ir ekologija. Geguėės– birėelio mėn. vikėrai minta ąpuolė (*Quercus*) lapais. Lėliukėmis virsta mitybos vietose, tarp susuktė lapė, kartais paklotėje. Drugiai skraido liepos– rugpjūėio mėn. Kiauėinėlius de da ant ąpuolė Ńakuėiė, Ńalia pumpurė. Piemoja kiauėinėliai. Rūdis aptinkama tik brandėiuose ąpuolynuose. Pagrindinė gyvenimo sàlyga – senė ąpuolynė buvimas.

Populiacijė gausumas. Populiacijos bŃklė stabili. Rūdis reta. Ąalyje pamapų gausėja ir plinta.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senė ąpuolynė iėkirtimas.

Informacijos Ńaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A rare and locally distributed species, solitary individuals can be found in mature oak forests.

Apraėė Povilas Ivinskis

Pajūrinis stiebinukas

Mesoligia literosa (Howorth, 1809)

DEIMA PELĒDGALVIAI (*NOCTUIDAE*)

BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje.

Lietuvoje rūdis aptinkama pajūryje.

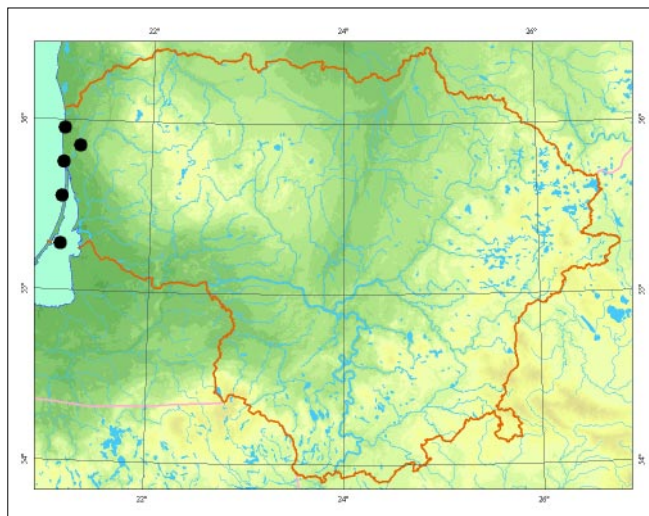
Biologija ir ekologija. Vikðrai nuo rugpjūèio iki birþelio mën. vystosi ávairiø migliniø augalø – smiltlen driø (*Ammophila*), rugiaveidþiø (*Leymus*), eraièinø (*Festuca*) ir kt. stiebuose. Þiemoja vikðrai. Lëliukëmis virs ta mitybos vietose. Drugiai skraido liepos– rugpjūèio mën. Tai rūdis, aptinkama sausose, atvirose buveinëse, pajūrio kopose, smëlëtose pievose.

Populiacijø gausumas. Populiacijos bŭklë stabili. Rŭdis reta, kasmet aptinkama tik po kelis drugius.

Grësmës ir apsauga. Kopø uþsodinimas, iðtrypimas.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (Lepidoptera). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A rare, halophilic species, solitary individuals can be found in coastal dune and sand flat zones.

Apraðë Povilas Ivinskis

Pajūrinis dirvinukas

Agrotis ripae (Hübner, 1823)

DEIMA PELĒDGALVIAI (NOCTUIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės ir Vidurio Europoje.

Lietuvoje aptinkama pajūryje: Ėventojeje, Nemirsetoje, Juodkrantėje, Nidoje.

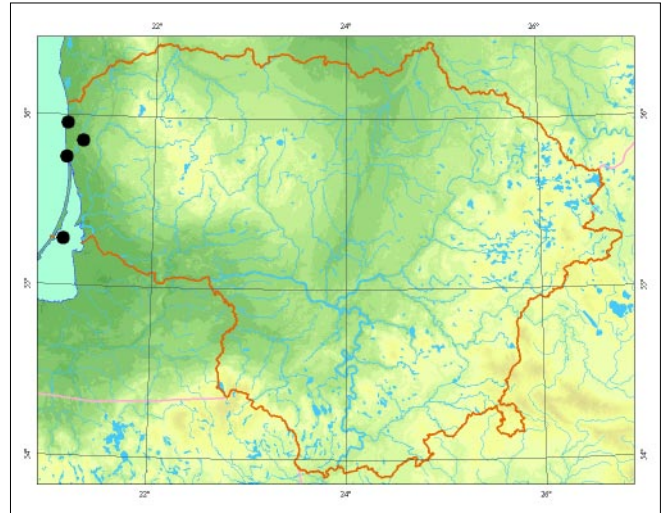
Biologija ir ekologija. Vikėrai nuo rugpjūėio iki spalio mėn. vystosi ant baltijiniė stokliė (*Cakile baltica*). Naktimis apgraupia stiebus, lapus, ankėtaras. Dienà netoli augalo tūno upšikasė á smėlá. Upaugė vikėrai piemoja ėilko kokonuose, smėlyje. Esant nepalankiems metams, ne visai suaugė vikėrai perpiemojė dar maitinasi iki birpelio mėn. Lėliukėmis virsta pavasará. Drugiai skraido birpelio– liepos mėn. Tai halofilinė rūėis, gyvenanti nesusivėrusiose pajūrio kopose.

Populiacijė gausumas. Populiacijos bŭklė stabili. Rŭėis nėra reta, labai priklauso nuo baltijiniė stoklės bŭklės. Ant beveik visė atvirame smėlyne auganėiė pavieniė augalė yra ėios rūėies drugiė vikėrė.

Grėsmės ir apsauga. Kopė upšodinimas, iėtrypimas.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A rare, trophically specialised species. Found on the seashore and in the Curonian Spit coastal dunes.

Apraėė Povilas Ivinskis

Geltonmargė meðkutė

Hyphoraia aulica (Linnaeus, 1758)

ÐEIMA MEÐKUTĖS (ARCTIIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, Centrinėje Azijoje, Sibire, Toliuosiuose Rytuose, Kaukaze.

Lietuvoje keli individai aptikti Ðalėininkø, Trakø, Ðilalės ir Ukmergės rajonuose.

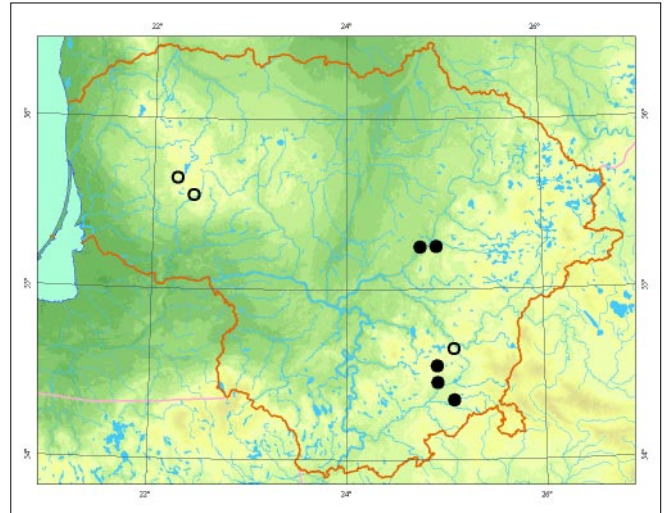
Biologija ir ekologija. Vikðrai visaėðpiai, minta kiaulpienėmis (*Taraxacum*), kraujapolėmis (*Achillea*), gysloėiais (*Plantago*), sidabrapolėmis (*Potentilla*) ir kt. augalais. Piemoja vikðrai. Lėliukės randamos tarp augalø, prie þemės. Drugiai skraido nuo geguþės pabaigos iki birþelio pabaigos. Patinai aktyvūs dienos metu, skraido labai greitai. Patelės beveik neskraido ir aptinkamos tarp augalø. Gyvena gerai ðildomose pamiðkėse, dykynėse.

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas nepinomas. Labai reta rūðis, aptinkama atsitiktinai.

Grėsmės ir apsauga. Pavasariniai gaisrai, buveiniø upšodinimas.

Thomas Witt nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Prüffer J., 1947: Studia nad motylami Wileńszczyzny. – Toruń.

Summary

Solitary individuals have been found in several districts.

Apraðė Povilas Ivinskis

Raudonsparnė meðkutė

Tyria jacobaeae (Linnaeus, 1758)

ÐEIMA MEÐKUTĖS (ARCTIIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

4 (I) kategorija

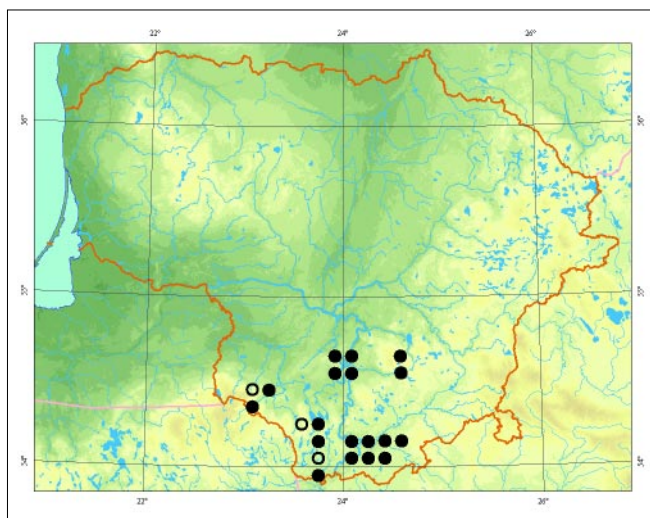
Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Palearktikoje paplitusi rūðis. Aptinkama visoje Europoje, Vakarø Azijoje ir Sibire. Á Australijos ir Ðiaurės Amerikos þemynus buvo introdukuota, siekiant sumapinti þilė (*Senecio*) populiacijas.

Ðapniausiai aptinkama Pietø Lietuvoje: Lazdijø, Marijampolės, Varėnos, Trakø rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena upiø slėniø, pamiðkiø sausose pievose, kuriose gausiai auga vikðrø mitybinis augalas pievinė þilė (*Senecio jacobaeae*). Suaugæ drugiai skraido geguþės pabaigoje– birþelio mėn. Aktyvūs naktá, atskrenda á ðviesos ðaltinius. Dienà pabaidyti pakyla nuo þolinės augalijos ir paskridæ kelis metrus vėl tupia ant augalø. Vikðrai ryðkūs, geltonos spalvos, su juodais þiedais. Aptinkami birþelio– liepos mėn. ant pieviniø þilė. Jauni vikðrai minta þilė lapais, paugæ – þiedais. Literatūros duomenimis, vikðrai aptinkami ir ant ðalpusniø (*Tussilago*) bei ðaukðeiø (*Petasites*). Vikðrai gyvena grupėmis, atvirai, jø hemolimfa nuodinga, tad prieðø, iðskyrus parazitinius vabzdþius, jie neturi. Þiemoja lėliukės, kokonuose, kuriuos vikðrai supina tarp nudþiuvusiø augalø.

Populiacijø gausumas. Aptinkama ávairaus gausumo populiacijø. Kiek gausesnės Dzūkijos paupio, puþynø pakraðeiø sausose pievose, kur vasarà nedideliam plote ant pieviniø þilė galima aptikti iki keliø ðimtø vikðrø. Suaugėliø randama reėiau, ðapniausiai

aptinkami pavieniai drugiai. Rūðies būklė ðiuo metu yra stabili.

Grėsmės ir apsauga. Savaiminis pievø uþaugimas arba uþsodinimas miðku, pernelyg intensyvus upiø slėniø pievø, kuriose gyvena ði rūðis, ganymas, deginimas. Būtina iðsaugoti sausas pievas: ðienauti dalimis ar neintensyviai ganyti, periodiðkai ðalinti ið pievø krūmus ir medþius.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 1993: Check-list of Lithuanian Lepidoptera. Lietuvos drugiø sàraðas. – Vilnius.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Small populations of this species are mainly distributed in the dry meadows of southeastern Lithuania located along rivers and the edges of pine forests. Sometimes it is possible to find up to a hundred caterpillars on Tansy Ragwort (*Senecio jacobaeae*).

Apraðė Dalius Dapkus

Thomas Witt nuotrauka

Baltijos ūilkabitė

Colletes caspicus Morawitz, 1874

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Baltijos jūros regione (Ėiaurės Vokietijoje, Lenkijoje, Kaliningrado regione, Baltarusijoje), Juodosios jūros regione (Ukrainoje, pietrytinėje europinėės Rusijos dalyje) ir Kaspijos regione nuo Azerbaidžano iki Kazachstano ir Vidurio Sibiro. Pastaraisiais metais atsirado nuorodė apie radavietes Vidurpempio jūros regione. Baltijos regione daugelis radiniųė datuojami XX a. pradžia. Lenkijoje paskutinė kartė buvo aptikta beveik pried 50 metė.

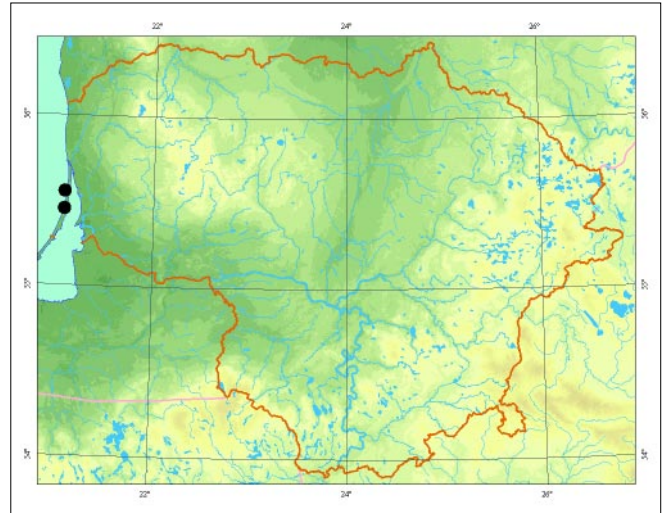
Lietuvoje aptikta tik Kurdiė nerijoje: Juodkrantėje (1906), Pervalkoje (1912), prie Juodkrantės (1995, 1998).

Biologija ir ekologija. Biologija maėai iėtirta. Bitės skraidu nuo birpelio pabaigos iki rugpjūėio pradprios siauroje palvės juostoje pajūryje bei pilkosiose kopose prie mariė. Lietuvoje aptikta ant kalniniė austėjė (*Jasione montana*), aitriejė ūilokė (*Sedum acre*), baltapiedpė barkūnė (*Melilotus albus*), baltėjė dobilė (*Trifolium repens*) ir neidentifikuoto krypmaėpiedpė ūeiėmos augalo. Lizdai nepinomi, bet tikriausiai panaėūs ē kitė ūios genties rūdiė. Jie ārengiami gerai saulės ūildomuose ūlaituose iėraustuose urveliuose.

Populiacijė gausumas. Rūdiės gausumas nepinomas. 1995 m. pastebėta keliasdeimt individė.

Linos Jasiukonytės pieėinys

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietė kaita pilkosios kopoms apaugant miėku. Buveinėse reikėtė periodiėkai ūalinti jaunas puėis, palikti tik pavienius medelius ar maėas jė grupes, kad jė lajė dengiamas pavirėiausias plotas nevirėytė 10– 20 proc.

Informacijos ūaltiniai

Moeschler A., 1938: Ein Beitrag zur Bienenfauna in Ostpreussen, insbesondere der Kurischen Nehrung. – Schriften der physikalisch-ökonomischen Gesellschaft zu Königsberg in Preussen, 70 (2): 143– 288.

Monseviėius V., 2004: First supplement to the fauna list of Lithuanian wild bees (*Hymenoptera, Apoidea*). – Acta Zoologica Lituanica, 14 (3): 3– 9.

Summary

The only rather abundant population was found in 1995 on the Curonian Spit near Juodkrantė. Today the Curonian Spit is the only known habitat of this species in the Baltic Sea region. The main threat to the survival of this species is the overgrowth of grey dunes with pines.

Apraėė Virgilijus Monseviėius

Katilėlinė smėliabitė

Andrena curvungula Thomson, 1870

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdīs saugoma nuo 1991 m.

Paplitimas. Europoje nuo Ėiaurės Ispanijos iki Baėkrijos ir nuo Ėiaurės Italijos, Graikijos iki Pietė Ėvedijos, Latvijos, Vakarė Rusijos. Aptinkama Turkijoje, Ūpkaukazėje, Vakarė Kazachstane.

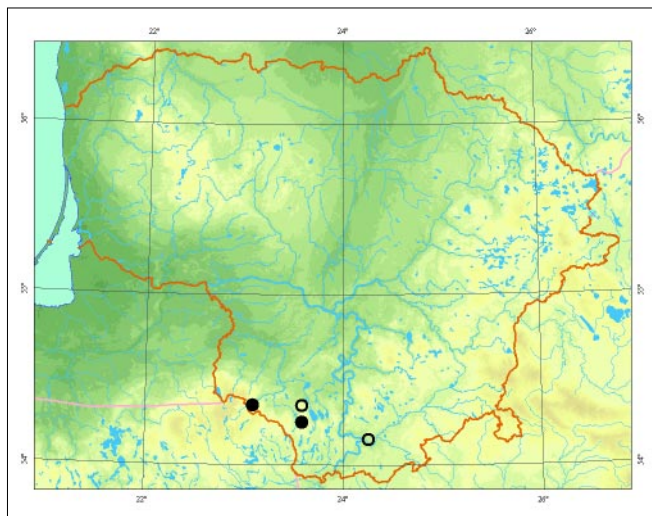
Lietuvoje ėinomos kelios radavietės: prie Mardasavo (Varėnos r., 1985), prie Dusios eĖero ir prie Bakėio (LazdiĖ r., 1991, 1994), prie Liubavo (Marijampolės r., 2000).

Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo geguĖės pabaigos iki liepos vidurio sausokė kalvė ūlaituose, pamiėkėse, upiė slėniuose. DaĖniausiai lanko tik āvairė katilėliė (*Campanula*) ėiedus. Lietuvoje daugiausia biėiė aptikta ant pakrūminė katilėliė (*Campanula rapunculoides*). Viena karta per metus. Veisiasi lengvame dirvėpemyje iėraustuose urveliuose, sudaro kolonijas.

Populiacijė gausumas. Rūdiės gausumas nėpinomas. Visur aptikta negausiai – iė viso pagauta tik keliolika individė.

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietė kaita dėl buveiniė apsodinimo miėku arba jė savaiminio apaugimo medĖiais ir krūmais.

Labai svarbu saugoti buveines su gausiomis katilėliė bendrijomis, periodiėkai Ėalinti jaunus medĖius ir krū-

mus. Buveinėms palaikyti yra naudingas ekstensyvus ganymas.

Informacijos Ėaltiniai

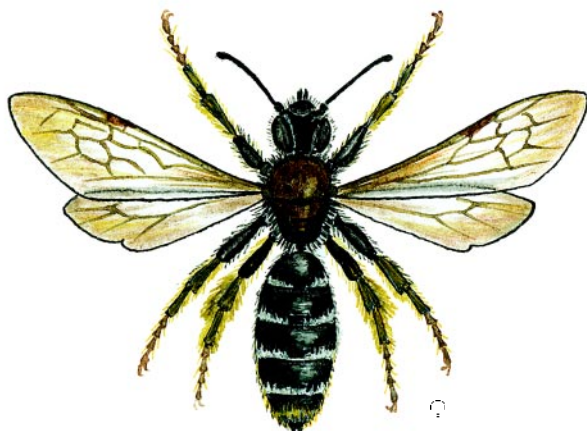
Monseviėius V., 1995: A check-list of wild bee species (*Hymenoptera, Apoidea*) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994– 1995, 7– 144.

Monseviėius V., 2004: Saugomė laukiniė biėiė rūdiė naujos radvietės. – Raudoni lapai, 8: 26– 34.

Summary

The species has only been found in a few localities in southern Lithuania, occurring in small numbers. The main threat to its survival is habitat changes due to afforestation.

Apraėė Virgilijus Monseviėius

Linos Jasiukonytės pieėinys

Ilganosė smėliabitė

Andrena nasuta Giraud, 1863

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

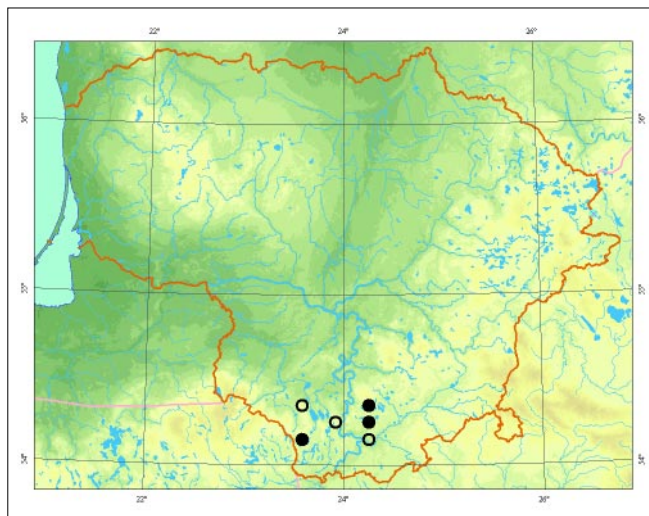
Paplitimas. Europoje nuo Āveicarijos, Vokietijos iki europinės Pietø Rusijos ir nuo Italijos, Graikijos iki Lietuvos, Vakarø Rusijos; Armėnijoje, Turkijoje.

Per Lietuvà eina ūiaurinė arealo riba. Lietuvoje rasta: Obelijos epero apylinkėse (Alytaus r., 1980), prie Krikøtoniø ir Mangaroto (Lazdijø r., 1986), prie Gudakiemio ir Puvoėiuose (Varėnos r., 1987), prie Laukininkėliø (Varėnos r., 1992), prie Gegutės ir Padusio (Lazdijø r., 1994) bei prie Kudariøkiø ir Karliøkiø (Alytaus r., 1997, 1998).

Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo birželio pradėios iki liepos vidurio kalvø ūlaituose, dykvietėse tarp dirbamø laukø su þvyringo priemolio dirvoþemiais, apleistuose laukuose, þvyro karjeruose. Lanko vien tik vaistiniø godø (*Anchusa officinalis*) þiedus. Þvyringo priesmėlio ar priemolio su reta þoline danga dirvoje iðraustuose urveliuose per metus iðsivysto tik viena karta. Kolonijø nesudaro.

Populiacijø gausumas. Rūdiės gausumas netirtas. Dėl gyvenimo būdo ypatumø negausi. Keliolikoje rada-vieėiø ið viso pagauta tik per 30 individø.

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietø kaita dėl buveiniø apsodinimo miðku arba jø savaiminio apaugimo medþiais ir krūmais. Daugybė apleistø lau-

kø sudaro palankias sąlygas mitybiniam augalams augti. Taėiau ateityje, pakitus þemėnaudai, ūiø augalø gali sumapėti.

Būtina saugoti tinkamas buveines, stabdyti buveiniø kaità – periodiškai ūalinti uþauganėius medþius ir krūmus. Buveinėms palaikyti yra naudingas eksten-syvus ganymas.

Informacijos ūaltiniai

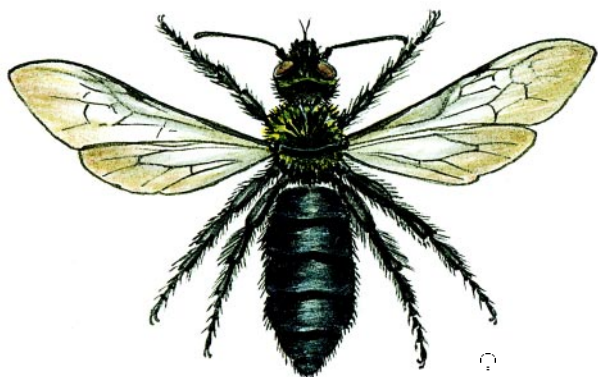
Monseviėius V., 1995: A check-list of wild bee species (*Hymenoptera, Apoidea*) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994–1995, 7–144.

Monseviėius V., 2004: Saugomø laukiniø biėiø rūdiø naujos radvietės. – Raudoni lapai, 8: 26–34.

Summary

The species has been found in ten localities in southern Lithuania. It occurs in small numbers. The main threat to its survival is habitat loss from forest encroachment.

Apraðė Virgilijus Monseviėius

Linos Jasiukonytės pieðinys

Raukšlėtoji smėliabitė

Andrena rugulosa Stoeckhert, 1935

DEIMA BITĖS (*APIDAE*)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (*HYMENOPTERA*)

1 (E) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdīs saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje nuo Prancūzijos iki Krymo ir nuo Italijos, Graikijos iki Ėekijos; Turkijoje, Vakarø Rusijoje.

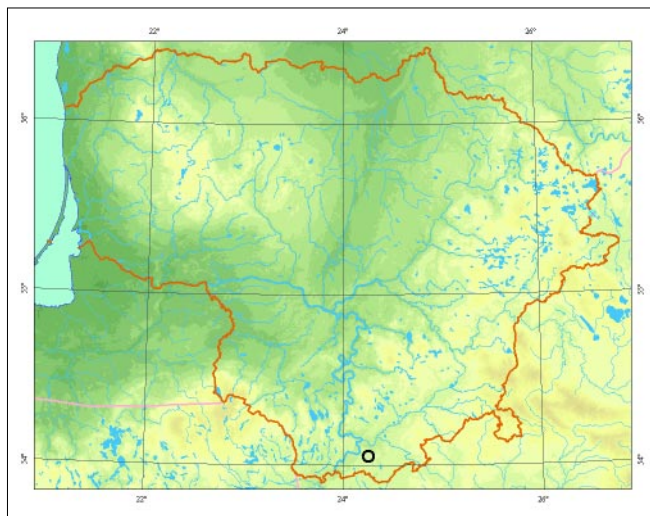
Lietuvoje ūpinomos tik 2 per kilometrø viena nuo kitos nutolusios radavietės Kapiniøkiø kaime (Varėnos r.) ir ūalia jo.

Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo balandūpio vidurio iki geguūpės pabaigos sausose karbonatingose smiltpievėse su smiltyniniais laibeniais (*Alyssum gmelinii*). Pagrindiniame areale dvi kartos per metus. Lietuvoje aptikti tik pirmos kartos vabzdūpiai. Smėliabitės lanko daugiausia smiltyniniø laibenø ūiedus. Lizdus ūsirengia 10–15 cm gylyje smėlio dirvoūpemyje iðraustuose urveliuose.

Populiacijø gausumas. Rūdiēs gausumas netirtas. Prieð 10–15 metų populiacija buvo pakankamai gausi, kad iðliktø, taēiau vėliau dël dalies buveiniø kaitos gerokai sunyko. Dabartinė būklė neūpinoma.

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietø kaita dël buveiniø apsodinimo miøku arba jø savaiminio apaugimo medūpiais ir krūmais. Lizdai yra negiliai ūemėje, todël bet koks ūemės dirbimas gali sunaikinti ne tik buveinæ, bet ir paēius lizdus.

Būtina saugoti visas tinkamas buveines Kapiniøkiø kaime. Reikėtø periodiøkai ūalinti jaunus medūpius ir krūmus, nearti pievø.

Informacijos ūaltiniai

Monsevičius V., 1995: A check-list of wild bee species (*Hymenoptera, Apoidea*) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994–1995, 7–144.

Summary

The species has only been observed in one locality in southern Lithuania. Since 1992 some of its habitats have been afforested, resulting in a population decrease. The main threat to its survival is habitat change from further afforestation or natural plant succession.

Apraðė Virgilijus Monsevičius

Linos Jasiukonytės pieðinys

Ėverino smėliabitė

Andrena suerinensis Friese, 1884

ĖEIMA BITĖS (*APIDAE*)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (*HYMENOPTERA*)

3 (R) kategorija

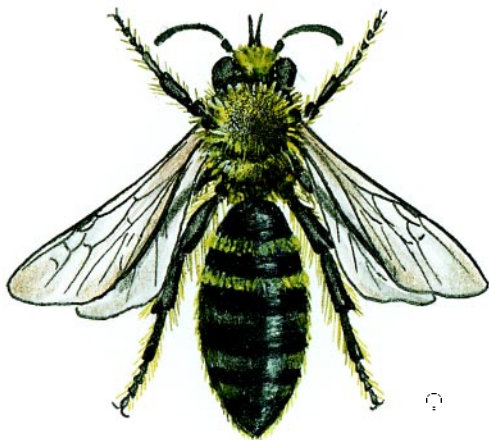
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje nuo Portugalijos iki Pietų Rusijos ir nuo Ėveicarijos, Vengrijos iki Ėiaurės Vokietijos.

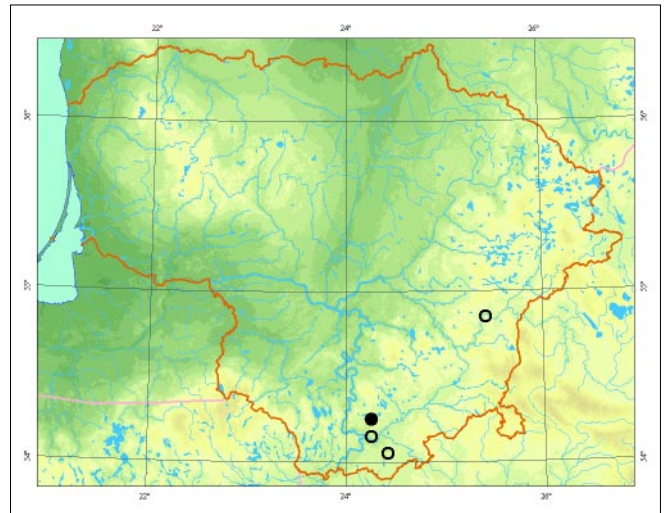
Per Lietuvą eina Ėiaurinė arealo riba. Lietuvoje pino-
mos pavienės radavietės: Ėiaurrytinėse Vilniaus apy-
linkėse (1977), Marcinkonyse prie gelepinkelio san-
kasos (1980), Grūdų upės slėnyje ties Marcinkoni-
mis (1983), prie Gudakiemio (Varėnos r., 1987) ir prie
Ilgininkų ir Laukininkėlių Ilgio epero pakrantėse (Va-
rėnos r., 1992).

Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo gegužės vi-
durio iki liepos pradžios. Viena karta per metus. Lan-
ko Ėvairių augalų pėdus. Lietuvoje daugiausia biėiū
aptikta ant pavasarinėiū žiliū (*Senecio vernalis*), kiaul-
pieniū bei pieviniū pūtelėiū (*Tragopogon pratensis*),
reėiau – ant bastutiniū augalū. Gyvena sausū ūilū
pakrađėiuose, pakelėse ir gelepinkelio pylimuose, miū-
ku neapaugusiuose upiū slėniuose ir paeperėse. Kurā
laikā gali gyventi ūiuos plotus apsodinus miūku, ta-
ėiau medžiū lajoms susivėrus pasitraukia į kitas vie-
tas arba iūnyksta. Veisiasi smėlio dirvopemyje iūraus-
tuose urveliuose, sudaro nedideles kolonijas.

Populiacijų gausumas. Rūdiės gausumas netirtas. Tik
2 radavietėse prie Ilgio epero aptikta gausi populiacija,
ten pagauta apie 40 individū, kitur – pavieniai
individai. Deja, prie Ilgio epero biėiū buveinės upau-
go miūku ir tapo netinkamos gyventi.

Linos Jasiukonytės pėdėinys

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietų kaita dėl buveiniū savaiminio apaugimo medžiiais ir krū-
mais ar apsodinimo miūku.

Būtina tinkamas buveines saugoti, neleisti apaugti
medžiiais ir krūmais. Buveinėms palaikyti yra naudin-
gas ekstensyvus ganymas.

Informacijos ūaltiniai

Monseviėius V., 1995: A check-list of wild bee speci-
nes (*Hymenoptera, Apoidea*) of Lithuania with data to
their distribution and bionomics. – New and rare for
Lithuania insect species. Records and descriptions of
1994– 1995, 7– 144.

Monseviėius V., 2004: Saugomū laukiniū biėiū rūdiū
naujos radvietės. – Raudoni lapai, 8: 26– 34.

Summary

*The species has been found only in a few localities,
mostly in southern Lithuania. Only single individuals
have been observed, with the only abundant popula-
tion recorded on the shores of Lake Ilgis. Yet even this
habitat is now likely to have disappeared following
afforestation.*

Aprađė Virgilijus Monseviėius

Tamsiapalė vagabitė

Lasioglossum prasinum (Smith, 1848)

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1991 m.

Paplitimas. Vakarø, Pietvakariø ir Vidurio Europoje á rytus iki Lietuvos ir Vakarø Rusijos. Aptinkama ir Ðiaurės Afrikoje.

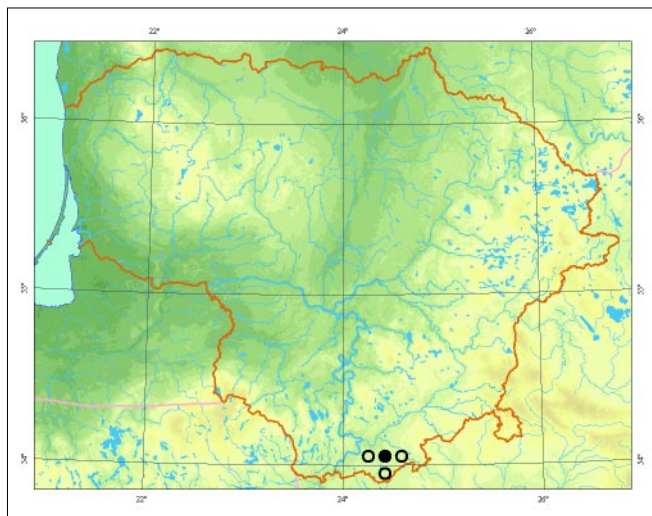
Lietuvoje rasta tik Dainavos smėlėtoje lygumoje: Ėepkelio rezervate, Marcinkoniø, Lyneþerio, Musteikos ir Kapiniøkiø apylinkėse (Varėnos r., 1974– 2003 m.).

Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo geguþės vidurio iki rugpjūðio vidurio sausose miðkø aikštėse, paraisėio þemyniniø kopø atvirose gerai saulės ðildomuose ðlaituose. Lanko ávairiø augalø þiedus: Lietuvoje aptikta ant 6 augalø rūðiø, tarp jø ir ant bruknės (*Vaccinium vitis-idaea*). Veisiasi smėlio dirvoþemyje iðraustuose urveliuose.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Ðiðþioji dalis (14 individø) surinkta iki 1985 m., ir tik 3 individai rasti vėliau, nors pastaraisiais metais tyrimø apimtis labai iðaugo.

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietø kaita dėl buveiniø apsodinimo miðku arba jø savaiminio apaugimo medþiais ir krūmais.

Ūkininkaujamuose miðkuose siūloma palikti bent dalá plynø kirtavieðiø, kad savaime atþeltø. Tai pailgina vagabitei tinkamø buveiniø egzistavimo laikà. Ėep-

kelio rezervate būtina bent ið dalies atkurti ðimtmeius egzistavusià miðko ir sauspieviø pusiausvyrà.

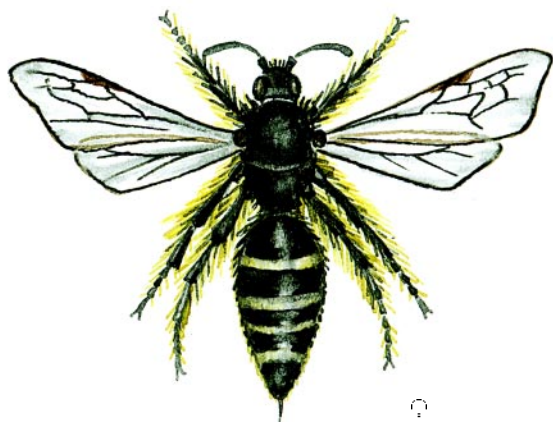
Informacijos ðaltiniai

Monsevičius V., 1995: A check-list of wild bee species (*Hymenoptera, Apoidea*) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994– 1995, 7– 144.

Summary

The species has been found in small numbers in a few localities not far from each other in southeast Lithuania. Since 1985 only three individuals have been found. The main threat to its survival is habitat change due to afforestation or natural plant succession.

Apraðė Virgilijus Monsevičius

Linos Jasiukonytės pieðinys

Stepinė gauruotakojė bitė

Dasypoda argentata Panzer, 1809

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje nuo Ispanijos iki europinės Pietø Rusijos ir nuo Italijos, Bulgarijos iki Lietuvos, Vakarø Rusijos. Aptinkama Kaukaze, Turkijoje, Sirijoje, Irane. Per Lietuvà eina ðiaurinë arealo riba. Lietuvoje rasta tik Nemuno slėnyje ir arti jo: 1974–2000 m. palei upæ nuo Varviðkës (Lazdijø r.) iki Uosos (Prienø r.) aptiktos 8 radavietës.

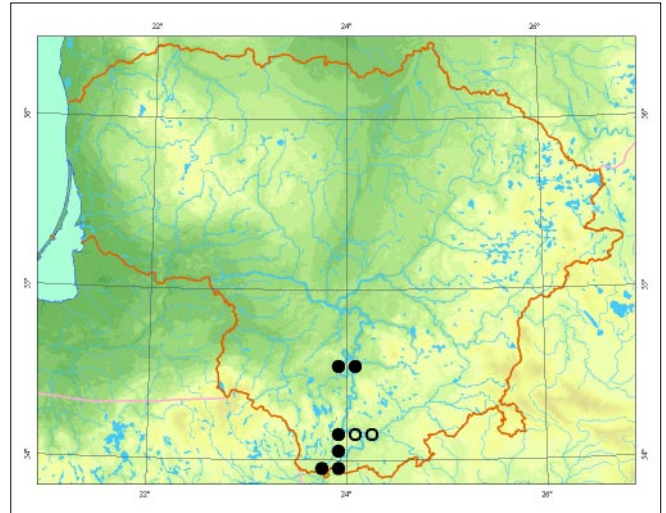
Biologija ir ekologija. Bitës skraido nuo liepos vidurio iki rugpjûëio vidurio gerai saulës ðildomuose þvyringuose smëlio ðlaituose su labai skurdþia þoline augalija. Viena karta per metus. Veisiasi þvyringame smëlyje iðraustuose iki 50 cm gylio urveliuose. Sudaro àvairaus dydþio kolonijas. Lietuvoje lanko tik geltonþiedþiø þvaigþdûniø (*Scabiosa ochroleuca*) pïedus.

Populiacijø gausumas. Rûðies gausumas netirtas. Atskirose vietose prie Gerdaðiø (Lazdijø r.) ir prie Maksimø (Varënos r.) pastebëtos labai gausios populiacijos – per 100 individø.

Grësmës ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietø praradimas dël buveiniø apsodinimo miðku arba jø savaiminio apaugimo medþiais ir krûmais. Rûdis yra jautri aplinkos pokyëiams. Veisimosi vietoms gali pakenkti ir sutankëjusi þolinës augalijos danga.

Linòs Jasiukonytës pïedðinys

Bûtina saugoti buveines su gausiais geltonþiedþiø þvaigþdûniø sàpalynais. Periodiðkai ðalinti jaunos medþius ir krûmus. Lizardø sankaupø vietose pavasarà ar rudenà galima iðrauti per daug sutankëjusius þolinius augalus. Buveinëms palaikyti yra naudingas ganymas.

Informacijos ðaltiniai

Monseviëius V., 1995: A check-list of wild bee species (*Hymenoptera, Apoidea*) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994–1995, 7–144.

Monseviëius V., 2004: Saugomø laukiniø biëiø rûðiø naujos radvietës. – Raudoni lapai 8: 26–34.

Summary

Local populations of Dasypoda argentata (some quite large) were found along the Nemunas River in southern Lithuania. The main threat to its survival is habitat change due to afforestation or natural plant succession of trees and shrubs or dense grassy vegetation.

Apraðë Virgilijus Monseviëius

Sieninė gaurabitė

Anthophora plagiata (Illiger, 1806)

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

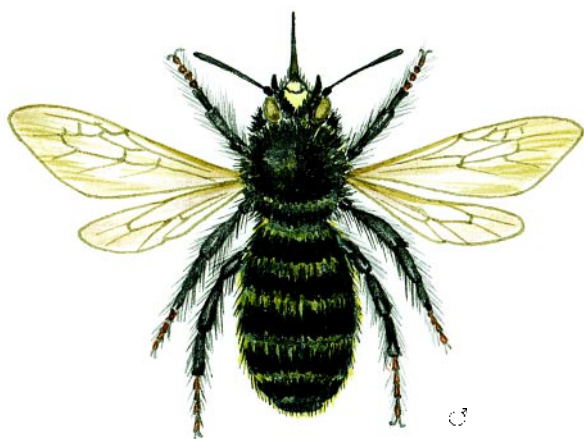
Paplitimas. Europoje nuo Ispanijos iki Pietų Rusijos ir nuo Italijos iki Danijos ir Lietuvos. Aptinkama Ąiaurės Afrikoje, Azijoje – iki Indijos.

Lietuvoje p̄inomos kelios rūdies radavietės: prie ĄeĄelgiŃkiŃ (dabartiniame Vilniaus r., 1932), prie GesalŃ (Skudod r., 1976), prie RŃbiŃkiŃ (Vilniaus r., 1979), prie Obelijos eĄero (Alytaus r., 1986) ir prie KudariŃkiŃ (Alytaus r., 1998).

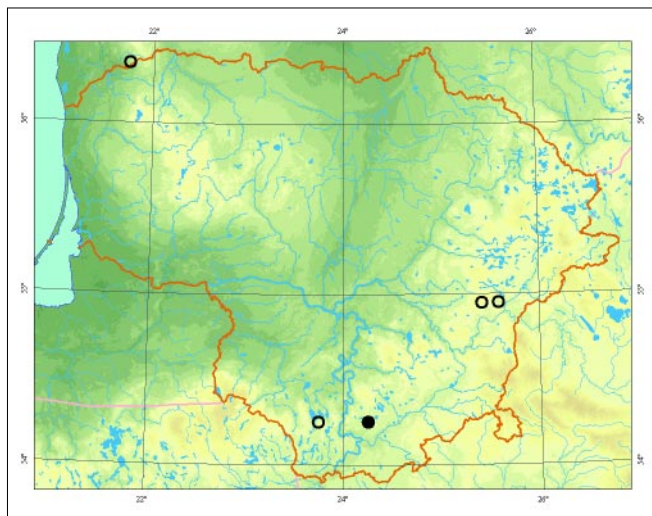
Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo birĄelio pradĄios iki liepos vidurio. Viena karta per metus. Lanko daugelio rūdiŃ augalus, taėiau mėgstamiausi yra raudonieji dobilai, vaistiniai godai ir kiti ilgus vamzdeliŃkus vainikėlius turintys augalai, kuriŃ nektarą sugeba paimti tik ilgalieĄuvės bitės. Veisiasi staėiuose molio ar priemolio Ńlaituose bei moliniŃ pastatŃ sienose. Sudaro kolonijas. LizdŃ urveliai turi iki 4 cm ilgio nulinkusius aėjimo vamzdelius, sulipdytus iŃ molio trupinėliŃ.

PopuliacijŃ gausumas. Visur aptikti tik pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. TinkamŃ buveiniŃ – moliniŃ pastatŃ sunykimas kaimuose, kitŃ veistis tinkamŃ vietŃ kaita (molio ir molingŃ p̄vyro karjerŃ, griovŃ Ńlaitu Ńpsodinimas ar savaiminis Ńpaugimas miŃku).

Linos Jasiukonytės pieĄinys

BŃtina saugoti molinius statinius, kuriuose aėikŃrusios sieniniŃ gaurabiėŃ kolonijos. Nesodinti medĄiŃ ir krŃmŃ molio karjerŃ, upiŃ, griovŃ pietinės ekspozicijos Ńlaituose ir arti jŃ. Valyti apauganėius Ńlaitus, jei ten aėikŃrė gaurabiėŃ kolonijos. SiŃloma statyti specialius molio statinius – stulpus ar sienas.

Informacijos Ńaltiniai

Adolph W., 1934: Materjaly do znajomosci fauny pszczol Wilenszczyzny. – Prace Towarzystwa przyjaciol nauk w Wilnie. Wydzial nauk matem. i przyr., 8: 217– 254.

Monseviėius V., 1995: A check-list of wild bee species (*Hymenoptera, Apoidea*) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994– 1995, 7– 144.

Monseviėius V., 2004: SaugomŃ laukiniŃ biėŃ rūdiŃ naujos radvietės. – Raudoni lapai, 8: 26– 34.

Summary

Only single individuals of Anthophora plagiata have been caught. The main cause of their decrease in numbers is the disappearance of clay buildings in the countryside as well as changes in its natural habitats.

ApraĄė Virgilijus Monseviėius

Dedešvinė tetralonija

Tetralonia malvae (Rossi, 1790) (sin. *T. macroglossa* Illiger, 1806)

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

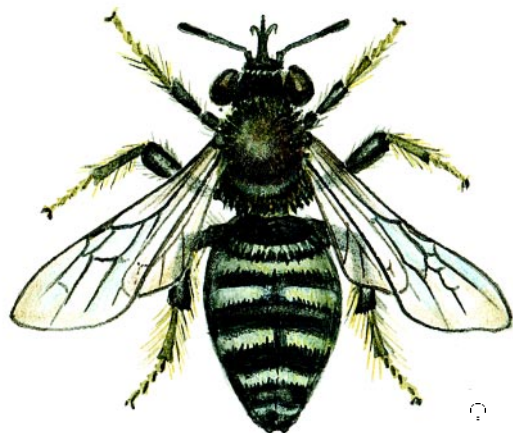
Paplitimas. Europoje nuo Ispanijos iki Bačkirijos ir nuo Italijos iki Lietuvos ir Vakarø Rusijos, Centrinėje Azijoje.

Lietuvoje pinomos tik kelios radavietės pietinėje dalyje: prie Zervynø (Varėnos r., 1976), prie Margioniø (Varėnos r., 1986) ir prie Pīlvièiø (Lazdijø r., 1996).

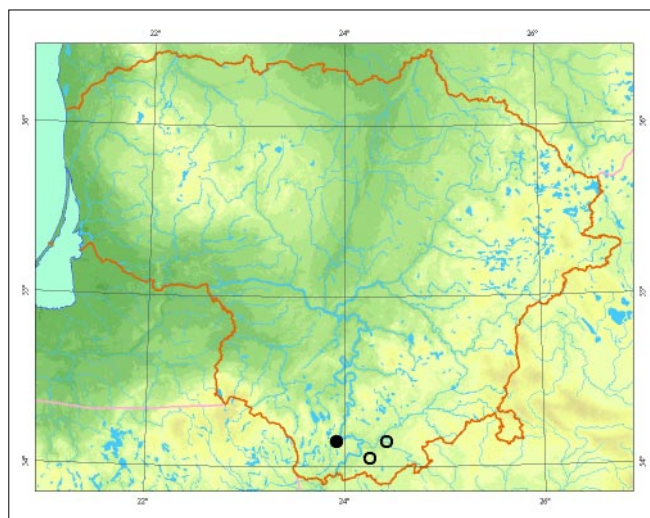
Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo liepos vidurio iki rugpjūčio vidurio. Viena karta per metus. Gyvena gyvenvietėse, pakelėse ir kitose ruderalinėse buveinėse bei sausuose, gerai apšviestø kalvø ðlaituose, kur savaime auga ar yra auginamos àvairiø rūðiø dedešvos. Lanko tik àvairiø rūðiø dedešvø (*Malva*) þiedus. Vystosi priesmėlio ar priemolio dirvoþemyje iðraustuose (iki 15 cm gylio) urveliuose. Sudaro àvairaus dydþio kolonijas.

Populiacijø gausumas. Ið viso pagauta keliolika individø. Gausiausia populiacija buvo aptikta prie Margioniø kaimo (Varėnos r.).

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinis gausumà ribojantis veiksnys – mitybiniø augalø ir veisimosi vietø stoka. Sparèiai nykstant seniesiems kaimams, labai sumapèjo kadaise gausiai darþeliuose augintø dedešvø. Buveinės su savaime auganèiomis dedešvomis, kaip ir veistis tinkamos gerai apðviestos sauspievės, nyksta

Linos Jasiukonytės pieðinys

dėl miðkø sodinimo ar savaiminio apaugimo medþiais ir krūmais.

Būtina saugoti mitybinius augalus ir tinkamas buveines. Buveinėms palaikyti yra naudingas ekstensyvus ganymas.

Informacijos ðaltiniai

Monsevièius V., 1995: A check-list of wild bee species (*Hymenoptera, Apoidea*) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994– 1995, 7– 144.

Monsevièius V., 2004: Saugomø laukiniø bièiø rūðiø naujos radvietės. – Raudoni lapai, 8: 26– 34.

Summary

Some individuals of Tetralonia malvae were caught in southern Lithuania. The main limiting factor has been a lack of suitable plants to feed on and a lack of habitats.

Apraðė Virgilijus Monsevièius

Didpiaakė kamanė

Bombus confusus Schenck, 1859

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

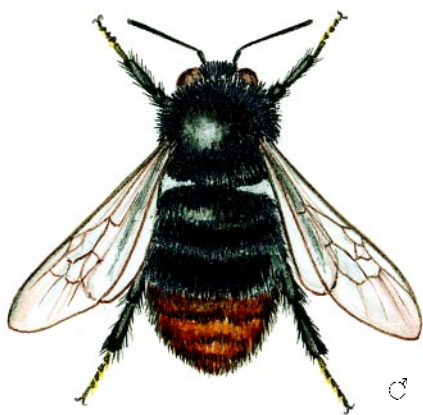
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1976 m.

Paplitimas. Europoje nuo Ispanijos iki Pietų Rusijos ir nuo Italijos iki Latvijos.

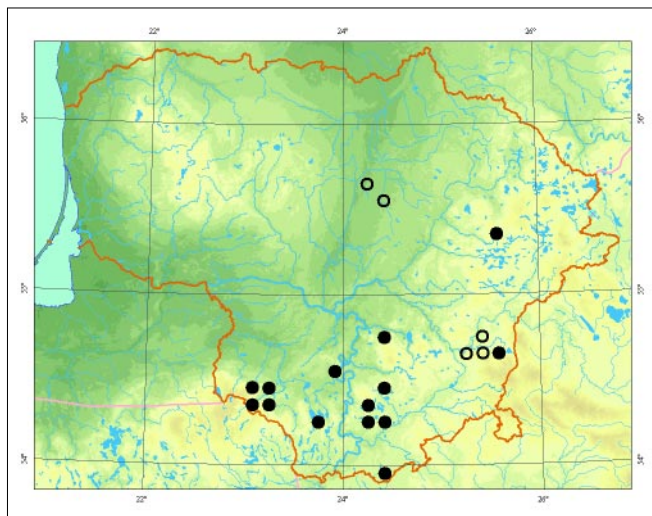
Lietuvoje rūdis rasta: Alytaus, Kaišiadorių, Lazdijų, Marijampolės, Molėtų, Panevėžio, Prienų, Varėnos ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Perpiemojusios patelės pasirodo gegužės pradžioje. Pirmos darbininkės Lietuvoje aptiktos birželio pabaigoje, pirmi patinai – liepos pabaigoje. Gyvena sausokose natūraliose ar stipriai sulaukėjusiose kultūrinėse pievose, ypač esančiose kalvose, upių slėniuose ar paežerių ūlaituose. Lanko įvairių augalų pėdus, tačiau pirmenybę teikia raudoniešiams dobilams (*Trifolium pratense*), vaistiniams godams (*Anchusa officinalis*). Patinai skiriasi nuo kitų kamanių neįprastai didelėmis akimis, o vikrumu labiau primena paibidkai skraidančias muses, o ne bites. Labai mėgsta tupėti ant perpydėjusių ir baigiančių nudžiūti bajorių stiebų viršūnių ir atidžiai stebėti aplinką. Vos tik arti pasirodo kitas patinas, jis bemaž tūnauja.

Populiacijų gausumas. Iš viso pagauta per 50 individų, tačiau, išskyrus Marijampolės r. ir senus rinkinius iš Panevėžio r., visur aptikta pavieniui. Pirmenybę teikia agrokraštovaizdžiui, su vyraujančiais sunkiais dirvožemiais. Pastaraisiais metais pastebimas pagausėjimas, bet neaišku, ar tai lemia natūrali populiacinė dinamika, ar permainos, susijusios su žemės ūkiu.

Linos Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietose kaita dėl buveinių apsodinimo mišku arba jų savaiminio apaugimo medžiais ir krūmais, mitybinių augalų trūkumo. Būtina iš tinkamose buveiniuose išdalinti jaunus medžius ir krūmus, ekstensyviai ganyti. Norint pagerinti bičių mitybą, galima auginti raudonuosius dobilus.

Informacijos šaltiniai

Giedrimienė V., Ivinskis P., 2004: V. Stražėvičiaus rinkti plėviasparniai, saugomi Panevėžio kraštotyros muziejuje. – Raudoni lapai, 8: 17–20.

Monsevičius V., 1995: A check-list of wild bee species (Hymenoptera, Apoidea) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994–1995, 7–144.

Monsevičius V., 2004: Saugomose laukiniuose bičių rūdžių naujos radvietės. – Raudoni lapai, 8: 26–34.

Summary

The species is found in several localities mainly in the southern and central parts of country. The only abundant population was discovered in southwestern Lithuania in the Kalvarija area in the Marijampolė district. The main limiting factor is believed to be a lack of suitable habitats and a lack of feeding plants.

Aprašė Virgilijus Monsevičius

Stepinė kamanė

Bombus pomorum (Panzer, 1805)

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1976 m.

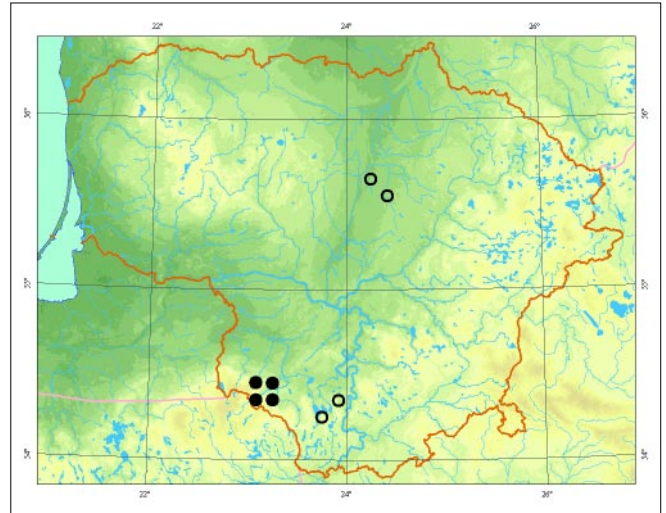
Paplitimas. Europoje nuo Ispanijos iki Pietų Uralo ir nuo Albanijos iki Danijos, Pietų Švedijos, Latvijos, Vakarų Rusijos; Turkijoje.

Lietuvoje rūdį pirmą kartą aptiko V. Straševičius 1935–1939 m. prie Augustavo ir Naujadvario (Panevėžio r.). Panevėžio kraštotyros muziejuje yra paties kolekcininko apibūdinta daugiau nei 20 individų kolekcija. Vėliau rasta prie Obelijos ežero (Alytaus r., 1980), prie Seirijų (Lazdijų r., 1986), net keliose vietose tarp Kalvarijos bei Lietuvos ir Lenkijos sienos (Marijampolės r., 1999–2000 m.).

Biologija ir ekologija. Perpiemojusios patelės pavasarį pasirodo gana vėlai – gegužės antroje pusėje. Patinai užauga liepos pabaigoje ir kartu su darbininkėmis aptinkami iki rudens. Gyvena sausokose natūraliose ar stipriai sulaukėjusiose kultūrinėse pievose, ypač esančiose kalvų šlaituose. Lanko įvairių augalų pėdas, tačiau dažniau nutupia ant ežerinio žiedo augalų: vaistinio godų (*Anchusa officinalis*), paprastųjų ežerinio (*Echium vulgare*) bei raudonųjų dobilų (*Trifolium pratense*). Lizdai poėminiai, kartais pelinių graužikų urvuose būna gana giliai. Žeimų dydis siekia iki 50–70 individų. Kaip ir kitų kamanų rūdžių, žiemoja tik apvaisintos patelės.

Populiacijų gausumas. Kalvarijos apylinkėse (Marijampolės r.) pagauta iš viso per 20 individų, kitur aptikta tik pavieniui. Spėjama, kad žiūo metu dar gyvena ir vakarus nuo Kalvarijos iki Vištyčio ežero.

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietų kaita dėl buveinių apsodinimo mišku arba jų savaiminio

apaugimo medžiais ir krūmais. Intensyvioje žemdirbystės vietovėse bitės gali stokoti maisto, dėl to žeimai labai nusilpsta ir užaugina mažai palikuonių. Būtina iš tinkamų buveinių išalinti jaunus medžius ir krūmus, ekstensyviai ganyti. Norint pagerinti bičių mitybą, galima auginti raudonusius dobilus.

Informacijos šaltiniai

Giedrimienė V., Ivinskis P., 2004: V. Straševičiaus rinkti plėviasparniai, saugomi Panevėžio kraštotyros muziejuje. – Raudoni lapai, 8: 17–20.

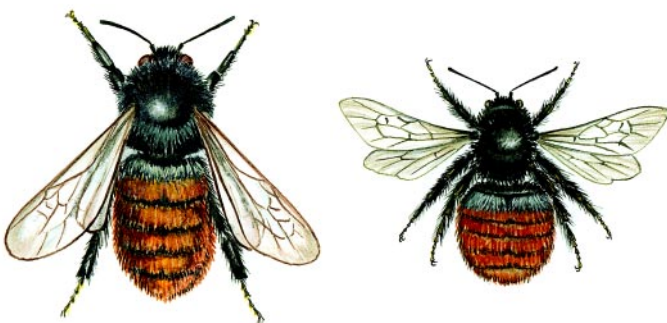
Monsevičius V., 1995: A check-list of wild bee species (*Hymenoptera, Apoidea*) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994–1995, 7–144.

Monsevičius V., 2004: Saugomų laukinių bičių rūdžių naujos radvietės. – Raudoni lapai, 8: 26–34.

Summary

The species is found in a few localities, with only one abundant population observed in the Kalvarija area in the Marijampolė district in the south-west of the country. The main limiting factor is believed to be a lack of suitable habitats and a lack of feeding plants.

Aprašė Virgilijus Monsevičius

Linos Jasiukonytės piešinys

Ilgaþandis bembiksas

Bembix rostrata (Linnaeus, 1758)

ÐEIMA ÐIEDVAPSVĖS (*CRABRONIDAE*)
BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (*HYMENOPTERA*)

3 (R) kategorija

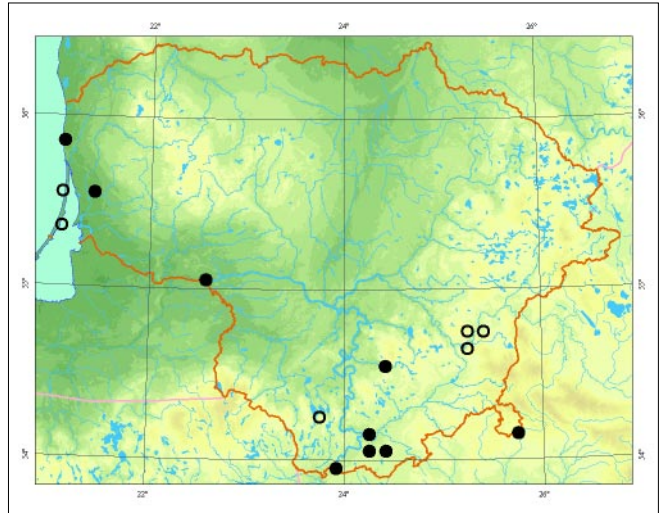
Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Vakarø Palearktikoje, nuo Vakarø Europos iki Rusijos Irkutsko srities, Altajaus ir Mongolijos. Ðiaurës Europoje rūðis reta ir lokali, aptinkama iki Suomijos, gausesnë Vidurio ir Pietø Europoje.

Aptikta pietinëje Lietuvos dalyje ir pajūryje: Klaipėdos, Lazdijø, Prienø, Ðalëininkø, Ðilutės, Varėnos, Vilniaus r. ir Kurðiø nerijoje.

Biologija ir ekologija. Stenotopinë rūðis, būdinga nesusivėrusiø smiltpieviø ir smėlynø pievø buveinėms. Suaugëliai aptinkami lizdø kolonijose ir ant þiedø. Turi ilgà straubliukà, todėl gali misti augalø su giliu vainikëliu – lūpapiedþiø, ankòtiniø, gvazdikiniø – nektaru. Lizdø kolonijas ákuria miðkø gaisravietëse, smėlingose ganyklose ar nestaëiuose ðlaituose, kur dėl erozijos ar periodiðko gyvuliø trempimo ið dalies suardoma þolės danga. Patelë iðrausia lizdà, urvelà, à já atneða ágëlimu paralyþiuotà musæ ir padeda kiauðinà. Kai iðsiritusi lerva musæ suëda, patelë atneða kità, ir taip maitina, kol lerva uþauga. Baigusi vystytis lerva pina kokonà, kuriame þiemoja. Pavasarà virsta lëliuke, ið kurios birþelio pabaigoje– liepos pradþioje iðsirità suaugëlis. Kadangi kiekvienà lervà patelë maitina palaipsniui, retai uþaugina daugiau nei 10 palikuoniø. Dël tokio maþo vislumo iðnykusios bembiksø populiacijos sunkiai atsikuria.

Populiacijø gausumas. Lietuvos populiacijos gausumas ir jo pokyèiai nėra ávertinti. Tinkamiausiose bu-

veinėse Ðalëininkø ir Varėnos r. 100 m ruoþe aptikta iki 2 bembiksø kolonijø, o didþiausioje kolonijoje vienu metu rasta per 100 individø.

Grësmës ir apsauga. Nyksta dėl buveiniø uþsodinimo ar natūralaus uþaugimo miðku.

Norint iðsaugoti ilgàþandþiø bembiksø ir kartu su jais gyvenanëiø kitø psamofiliniø vabzdþiø populiacijas, jø buveinėse negalima sodinti miðko, tvirtinti erozijos ardomø ðlaitø. Smėlingas pievas, kuriose gyvena bembiksai, siūloma ekstensyviai ganyti, o jose atþelianëius jaunuolynus – iðkirsti.

Informacijos ðaltiniai

Budrys E., 1992: Digger wasps (*Hymenoptera, Sphecidae*) of Lithuania: check-list of species. – In V. Jonaitis (ed.) New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1992, 20– 39.

Summary

Uncommon species, mostly distributed in southern Lithuania and the Curonian spit. The highest observed density of nest colonies was 2 colonies per 100 m transect. The main threats are afforestation and lack of disturbances.

Apraðë Eduardas Budrys, Jolanta Rimðaitë

Eduardo Budrio nuotrauka

Kopinė smiltvapsvė

Podalonia luffii (Saunders, 1903)

DEIMA SMILTVAPOSVĖS (*SPHECIDAE*)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (*HYMENOPTERA*)

3 (R) kategorija

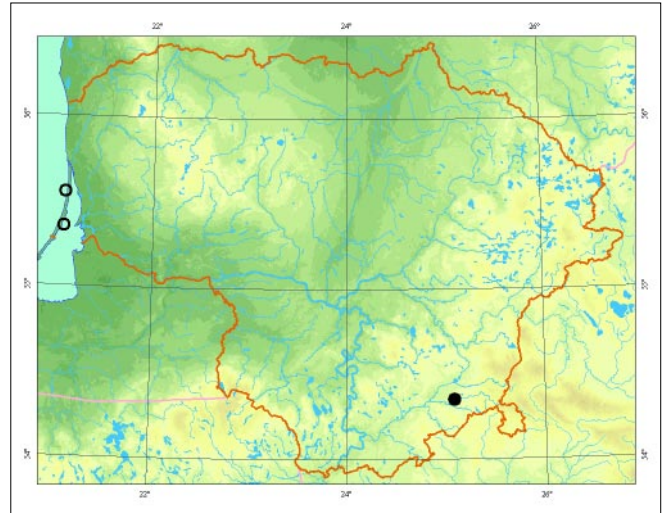
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1991 m.

Paplitimas. Vakarø Palearktikoje. Gyvena Vakarø Europoje, palei Atlanto vandenyno, ðiaurės ir Baltijos jūrø pietines pakrantes, taip pat Vidurio Europos, Ukrainos, Rusijos ir Kazachstano stepėse.

Lietuvoje rūdis gyvena Kurðiø nerijoje, Juodkrantės ir Nidos apylinkėse, taip pat aptikta buvusiam Rūdninkø kariniame poligone (ðalėininkø r.).

Biologija ir ekologija. Stenotopinė rūdis, būdinga pilkøjø kopø buveinėms, taip pat aptinkama ant þemyniniø kopø miðko gaisrø vietoje susiformavusiose nesusivėrusiose smiltpievėse. Patinai ir patelės paprastai pasirodo birþelio treðioje dekaðoje, patinai skraidø iki liepos vidurio, patelės – iki rugpjūðio pabaiðos. Suaugėliai judrūs, palei keliukus ar proskynas gali migruoti į miðkø aikðtes, kirtavietes ar retmiðkius, taèiau ten nesiveisia. Suaugėliai minta nektaru, aptinkami ant gvaizdþiø, zundø, gubojø ir kitø smėlynø augalø. Lervø maistui patelės medþioja drugiø, dþpniausiai pelėdgalviø, vikðrus. Ågėlimais paralyþiavusi grobá, patelė netoli iðrausia urvelá, kuriame já paslepia. Ant grobio padėjusi kiauðiná, urvelá uþkasa. Iðsiritusi lerva suėda vikðrà, po to urvelyje supina kokonà, kuriame þiemoja. Pavasará virsta lėliuke, ið kurios netrukus iðsiritá suaugėlis.

Populiacijø gausumas. Gausumas ir jo pokyèiai Lietuvoje nėra iðtirti, tinkamose buveinėse paprastai aptinkami tik pavieniai individai. Suaugėliø skraidymo pra-

ðpioje pilkøjø kopø buveinėse Nagliø rezervate 100 m ruoþe rasta iki 5 individø.

Grėsmės ir apsauga. Natūraliø kopø buveiniø naikinimas dël poilsiautojø veiklos, kopø sutvirtinimo, ap-sodinimo miðku, o þemyniniø kopø buveinėse – natūralus apaugimas miðku.

Norint iðsaugoti kopiniø smiltvapsviø populiacijas, negalima jø buveiniø uþsodinti miðku, uþstatyti ar naudoti poilsiauti tokius būdus, kurie pakeistø vy-raujanėios augalijos sudėtá. Vykstant natūraliai miðko sukcesijai, buveines siūloma atnaujinti iðkertant uþauganėius medþius.

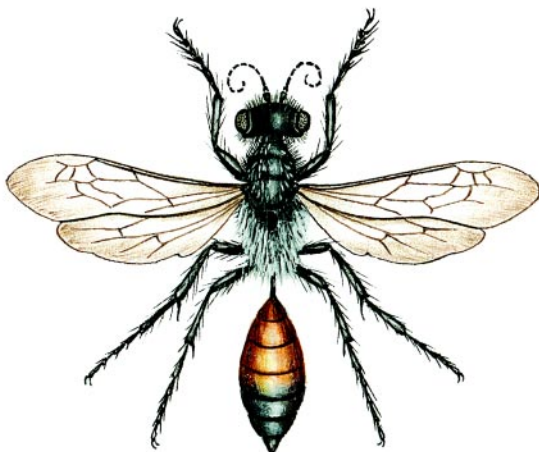
Informacijos ðaltiniai

Budrys E., 1992: Digger wasps (*Hymenoptera, Sphecidae*) of Lithuania: check-list of species. In V. Jonaitis (ed.) – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1992, 20– 39.

Summary

A rare species, distributed only along the shores of the Baltic Sea and locally in the southeast of Lithuania. On the grey dunes of the Curonian Spit, the observed density was 5 imagoes per 100 m transect. The main threats to its survival are recreation and habitat afforestation.

Apraðė Eduardas Budrys

Linos Jasiukonytės pieðinys

Gauruotoji skolija

Scolia hirta (Schrank, 1781)

DEIMA SKOLIJOS (SCOLIIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knyga rūðis áraðyta nuo 1991 m.

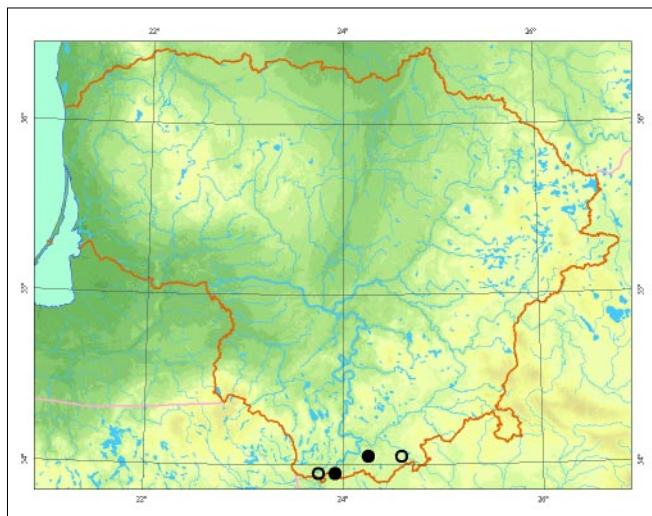
Paplitimas. Vakarø Palearktikos miðkasteþiø ir stepiø zonoje. Rytuose aptinkama iki Baikalo.

Pietø Lietuvoje eina ðiaurinė rūðies arealo riba. Gauruotøjø skolijø populiacijos aptiktos Druskininkø sav., Varėnos r., Gerdaðiø, Sventijansko, Lyneþerio ir Puvø-èiø apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Suaugėliai minta nektaru ir aptinkami ant þydinèiø augalø. Jie pasirodo liepos mėn. antroje pusėje, patinai skraido 2– 3 savaites, patelės – iki rugpjūèio antros pusės. Patelės rūpinasi palikuonimis. Jos savo lervas aprūpina maistu – paralyþiuotomis plokðtėtaūsio vabalø (auksavabaliø *Cetonia* bei þiedinio grambuoliø *Anomala dubia*) lervomis, kurias medþioja rausdamos smėlá. Paralyþiavusi grobá ágėlimais, patelė ant jo padeda kiauðiná. Aplink kiekviená sumedþiotá grobá skolija árengia nedidelę popėminę kamerá, kurioje vystosi iðsiritusi lerva. Per 5– 8 dienas lerva suėda grobá ir daro kokoną, kuriame þiemoja. Kitá pavasará virsta lėliuke, ið kurios vasará iðsiritá suaugėlis. Kadangi patelė rūpinasi palikuonimis, jos vislumas nedidelis. Gauruotoji skolija gyvena stepėse. Lietuvoje tai stenotopinė, jautri buveinės pokyčiams rūðis, gyvenanti nesu-

Linos Jasiukonytės pieðinys

sivėrusiose smiltþievėse, taip pat ekstensyvaus ganymo palaikomose sausose stepinėse þievose, kuriose yra atvirø, saulės ðildomø smėlio lopinèiø.

Populiacijø gausumas. Gausumas ir jo pokyčiai nėra ávertinti. Lietuvoje tinkamose buveinėse aptikti tik pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Nesusivėrusio smiltþieviø ir sausø stepiniø þievø upšodinimas miðku ar natūrali sėksija – þievø upaugimas miðku nustojus jose ganyti gyvulius, taip pat ðlaitø tvirtinimas.

Siekiant iðsaugoti gauruotøjø skolijø populiacijas, negalima jø buveinėse sodinti miðko, tvirtinti eroduojanèiø ðlaitø, naudoti pesticidø. Vykstant natūraliai buveiniø sėksijai, buveiniø bŭklę siūloma palaikyti ekstensyviai ganant ar iðkertant auganèius krūmus, medþius.

Informacijos ðaltiniai

Summary

A rare species, distributed only in southern Lithuania. Only solitary individuals have been observed in breeding sites. The main threats are habitat afforestation and a lack of extensive grazing.

Apraðė Eduardas Budrys

Tipas
Chordiniai
Chordata

Sturys

Acipenser sturio Linnaeus, 1758

KLASĖ KAULINĖS ŽUVYS (*OSTEICHTHYES*)
ŪEIMA ERĐKETINĖS (*ACIPENSERIDAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis árađyta nuo 1989 m.

Árađyta á Berno konvencijos II, ES Buveiniø direktivos II ir IV ir Bonos konvencijos II priedus.

Paplitimas. Ðiaurinėje Atlanto vandenyno dalyje, Juodojoje, Vidurþemio ir Baltijos jŭrose. Áplaukdavo nerŭti á Baltijos jŭros baseinui priklausančias didþiasias upes: Reinà, Oderà, Elbæ, Vyslà, Nevà ir jos baseino eþerus (Ladogà, Onegà). Didesnėje arealo dalyje beveik iðnykusi rŭdis, gausesnės populiacijos iðlikusios tik Rionio upėje (Gruzijoje) bei upėse, átekančiose á Biskajos álankà (Prancūzijoje). Baltijos jŭros rytinėje dalyje paskutinà kartà supvejeta Rygos álankoje ties Muhu sala 1996 m. XIX a.– XX a. pradþioje Lietuvoje atplaukdavo nerŭti á Nemunà iki Druskininkø ir Nerà. Remiantis oficialiais ðaltiniais, paskutiniai sturiai Lietuvoje supvejoti: 1939 m. Nemune ties Vilkija (2,5 m ilgio, 122 kg svorio); 1955 m. Kurðiø mariose ties Nida (2,54 m ilgio, 120 kg svorio ikringà patelė); 1960 m. Baltijos jŭroje ties Nida (2,1 m ilgio, 82 kg svorio patinas). Vėliau Lietuvos vandenyse sturiø sugauta nebuvo.

Biologija ir ekologija. Þuvis praeivė. Suaugusios þuvys gyvena jŭrose, ðelfo zonoje, o per migracijà ir nerŭtà – upėse. Geguþės pabaigoje– birþelio pradþioje nerŭti plaukia á upes. Patinai subræsta 7– 9, patelės – 8– 14 metø. Nerðia giliose (2– 10 m) ir srauniose upiø vietose ant akmeningo ar þvyringo grunto, kai vandens temperatŭra pakyla iki + 14 °C. Vislumas – 0,2– 5,7 mln. juodø, lipniø ikreliø. Iðnerðæ grãpta á jŭrà, o jaunikliai iki 3 metø gyvena upėse. Auga greitai. Uþauga iki 3– 6 m ilgio ir 200– 400 kg svorio, gyvena iki 100 metø. Minta dugniniais gyvŭnais (moliuskais, vėþiagyviais, daugiaðerėmis kirmėlėmis) ir smulkiomis þuvimis.

Populiacijø gausumas. XIX a.– XX a. pradþioje dar buvo daþna þuvis Nemuno baseine. Per pastaruosius 40 metø nei Kurðiø mariose, nei Nemune nesugauta, taėiau Baltijos jŭroje dar gali pasitaikyti suaugusio

þuvø ir jaunikliø. Jeigu mapės vandens tarða ir pavyks Vokietijoje pradėti sturiø atkŭrimo darbai, ateityje sturiø populiacija turėtø atsikurti.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia neigiamà poveikà turėjo Baltijos jŭros priekranėiø, Kurðiø mariø ir Nemuno vandens tarða, intensyvi verslinė þvejyba ir laivyba, sànaðø kaupimasis ir Nemuno deltos seklėjimas. Ðiuo metu grėsmæ kelia ir Kauno HE ūptvanka, ūpkirtusi kelià á buvusias sturiø nerŭtavietes Nemuno vidurupyje. Norint atkurti ðià rŭdà, būtina maþinti Baltijos jŭros priekranėiø, Kurðiø mariø ir Nemuno vandens tarðà; nebestatyti naujø ūptvankø Nemuno þemupyje, gilinti Nemuno deltos atðakas, ásijungti á sturiø populiacijos atkŭrimo programas.

Informacijos ðaltiniai

Gaigalas K., Gerulaitis A., Kesminas V., Milerienė E., Repeþka R., Valuðienė V., Þiliukas V., Þiliukienė V., 1992: Lietuvos retosios þuvys. – Vilnius.

Bacevičius E., 2002: Retos jŭrinės þuvys – ekologinis fenomenas Lietuvos priekrantėje. – Þuvininkystė Lietuvoje, 4: 109– 132.

Summary

The species was commonly found in the Nemunas River basin in the 19th and in the beginning of the 20th century. No information about catches in Lithuania for over the last 40 years. The last specimen was caught in 1960. The main reasons for extinction: water pollution, intensive commercial fishery, dam construction.

Apraðė Rimantas Repeþka

Sparis

Abramis ballerus Linnaeus, 1758

KLASĖ KAULINĖS ŽUVYS (*OSTEICHTHYES*)
ŪEIMA KARPINĖS (*CYPRINIDAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis árađyta nuo 1989 m.

Árađyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Ðiaurės, Baltijos, Kaspijos, Juodosios, Azovo jŭrø baseinuose: Elbės, Oderio, Volgos, Uralo, Do-

no, Dunojaus upiø þemupiuose. Baltijos jūros baseine rūðis buvo daþnai aptinkama XIX a.– XX a. pradþioje. Ðiuo metu pastebima tik didþiuosiuose Ðvedijos eþeruose (Malareno, Varneno ir kt.), Oderio baseine, Ðeecino alankoje, Denbieno eþere (Lenkijoje). Kitur labai reta. Palyginti neseniai buvo supvejeta Latvijoje: ant Dauguvos upės árengtose Kegumo (1969) ir Pliavinės (1984) vandens saugyklose.

Lietuvoje XIX a. pabaigoje buvo daþna rūðis Kurðio mariose ir Nemune. Vėliau iðnyko.

Biologija ir ekologija. Tipiðka didþiøjø upiø þemupiø, vandens talpyklø, dideliø pratakio eþerø ir apysuriø jūros pakraðeio þuvis. Panaði á karðá ir plaká, taèiau nuo jø skiriasi pailga kūno forma, priekine burna ir didesniu analinio peleko spinduliø skaièiumi. Subræsta 4– 5 metø, kai būna 18– 20 cm ilgio. Nerðia nuo balandþio pabaigos iki birþelio vidurio, kai vandens temperatūrai pasiekia + 7 °C sekliose vietose, senvagėse ant povandeniniø augalø. Vislumas – 4– 25 tūkst. ikreliø. Lervutės iðsirita po 12– 13 d. Jaunikliai minta zooplanktonu, suaugusios þuvis – zooplanktonu ir bentosiniais vėþiagyviais. Auga lėtai. Uþauga iki 45 cm ilgio ir 500 g svorio, bet daþniausiai būna 30– 35 cm.

Populiacijø gausumas. XIX a. pabaigoje Kurðio mariose sparis buvo verslinė þuvis, sugaunama ir Nemune. Nuo XX a. pradþios ðiuose vandenyse iðnyko, taèiau gali pasitaikyti Baltijos jūros priekrantėse.

Grėsmės ir apsauga. Smarkiai sumaþėjusio spariø gausumo Baltijos jūros baseine ir jø iðnykimo prieþastys Lietuvoje neaiðkios, taèiau galėjo būti susijusios su þmogaus veikla: padidėjusia vandens tarða, uostø statyba, suintensyvėjusia laivyba.

Būtina maþinti Nemuno þemupio ir Kurðio mariø vandens tarða.

Informacijos ðaltiniai

Gaigalas K., Gerulaitis A., Kesminas V., Milerienė E., Repeška R., Valuðienė V., Piliukas V., Piliukienė V., 1992: Lietuvos retosios þuvis. – Vilnius.

Summary

In the end of the 19th century the species used to be caught for commercial purposes in the Curonian Lagoon and the Nemunas River, yet it has been extinct since the beginning of the 20th century.

Apraðė Rimantas Repeška

Gyvatėdis

Circaetus gallicus Gmelin, 1788

ÐEIMA VANAGAI (ACCIPITRIDAE)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKÐEIAI (ACCIPITRIFORMES)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygà rūðis áraðyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles rūðies lizdai saugomi net ir ūkiniuose miðkuose.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeio direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto iki Vakarø Mongolijos. Ðiaurėje arealas siekia Sankt Peterburgo sritá, Ðiaurės Kazachstanà, pietuose – Indijà, Maþàjå Azijà, Vidurþemio jūrà, Ðiaurės Afrikà.

Lietuvoje XX a. pradþioje rūðis aptikta perinti Rūdinkø ir Gudø giriose. Vėliau, iki aðtuntojo deðimtmeèio, retai buvo pastebimi pavieniai paukðeiai. Pastaraisiais metais per veisimosi sezonà rūðis matoma Kazlø Rūdø miðkuose, Rūdinkø, Labanoro ir Gudø giriose bei Nemuno deltoje. Taip pat matyta Aduðiokio, Antazavės, Rietavo miðkuose, prie Mūðos Tyrelio.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje daþniausiai gyvena didelės pelkės supanėiuose miðkø masyvuose. Ásikuria nuoðalesnėse, maþai lankomose vietovėse, kur yra pakankamai pagrindinio ðios rūðies grobio – gyvaèiø ir þalėiø, daþniausiai aukðtapelkiø pakraðeiuose. Lizdai sukami puðø, ið kuriø gerai matyti apylinkės, vainiko virðutinėje dalyje, daþnai ant ðoniniø ðakø, taèiau nuo þemės visada sunkiai matomi. Parskrenda balandþio mėn., áðilus þemei. Uþima didelės individualias teritorijas, daþnai po keliasdeðimt kvadratinø kilometrø. Perėti pradeda geguþės pradþioje. Deda tik vienà kiauðinà. Peri 45– 47 dienas. Jauniklis pradeda skraidyti tik 70– 75 dienø amþiaus. Minta daþniausiai ropliais, reèiau varliagyviais, smulkiais þinduoliais, paukðeio jaunikliais, kartais vabzdþiais. Rudeninė migracija prasiðveda rugsėjo mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Patvirtintø duomenø apie perėjimà nėra nuo 1915 m., kai Ropėjos miðke buvo rastas lizdas su jaunikliu. Per paskutinius dvideðimt metø keliuose ðalies miðkø masyvuose ðie paukðeiai bu-

vo reguliariai registruojami veisimosi metu, todėl pavienės poros galėjo perėti, kelis kartus stebėti dviejų paukščių tuoktuviniai skrydžiai. 1999–2000 m. Rūdninkų girioje laikėsi net dvi šios rūšies poros. Ėepkelių rezervato apylinkėse paukščiai kasmet aptinkami apie 20 metų.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausios grėsmės yra maitinimosi vietų pokyčiai (pelkių nusausinimas) ir brandžių medynų iškirtimas. Piemovietėse ir perskridimo vietose – pelkių sausinimas, paukščių trikdymas (persekiojimas), sausros.

Veisimosi vietose būtina palikti brandaus miško plotą, išsaugoti natūralias ir pusiau natūralias ąlapes, riboti žmonių lankymąsi.

Informacijos šaltiniai

Ivanauskas T., 1959: Lietuvos paukščiai, 2. – Vilnius.

Summary

Extinct as a breeding species since 1915. However, regular registration made during the nesting season may indicate that single pairs probably breed in the Gudų, Rūdninkai and Labanoras forests. The main threats to its survival are associated with wetland drainage and intensive forestry in its breeding sites.

Aprašė Liutauras Raudonikis

Pvyrė

Lagopus lagopus Linnaeus, 1758

DEIMA TETERVINIAI (TETRAONIDAE)
BŪRYS VIŠTINIAI PAUKŠČIAI (GALLIFORMES)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Ši Lietuvos raudonąja knyga rūšis įrašyta nuo 1992 m.

Įrašyta šio Berno konvencijos III priedą.

Paplitimas. Eurazijoje užima šiaurinius regionus, išplitusi nuo Britų salų iki Beringo sąsiaurio. Pietuose siekia Mongoliją, Baltarusiją, Lietuvą.

Iki XX a. vidurio Lietuvoje dar buvo aptinkama kai kuriose šiauriniuose ir rytiniuose rajonuose pelkėse, tačiau beveik visur išnyko. XX a. pabaigoje aptikta tik 2 aukš-

tapelkėse Dvenionių r. Ėta rasti 6 šuvę individai. Dalyje gali šikurti iš kaimyninės Baltarusijos atklydę paukščiai. Tokie būreliai pasienyje (Zalavo apyl. ir kt.) buvo aptinkami prieš kelis dešimtmečius.

Biologija ir ekologija. Veisimosi periodo pradžia sutampa su sniego dangos tirpimu pelkėje. Tuokvietės ir lizdų vietos būna pastovios. Lizdus krauna ant žemės. Kiaušinius (5–12, iki 20) deda gegužės mėn. Pakartotinos dėtytės pasitaiko vasaros pirmoje pusėje. Peri 21–22 dienas. Jaunikliai skraidyti pradeda 9–10 dienų, laisvai skraido 14–15 dienų amžiaus. Suauga iki rugpjūčio mėn. Rudenį susirenka į būrius ir kartu žiemoja. Sėslus ir klajojantis tundrų, miškatundrų, stepių paukštis. Lietuvoje laikosi panašios biotopų – miškingų aukštapelkių. Jose būtinai turi augti berpeliai, pelkiniai karkliai, viršiai, spanguolės, vaivorai. Vasarą minta pelkės uogomis, uogienojais, vabzdžiais, žiema – augalų pumpurais.

Populiacijų gausumas. Populiacija, jei dar gyvuoja, nestabili. Joje galėtų būti tik apie 9–12 suaugusių individų. Per paskutinius du dešimtmečius buvo aptinkami 2–6 individų būreliai. 1984 m. rasti paukščiai toje pat vietoje laikėsi visą dešimtmetį.

Grėsmės ir apsauga. Dėl vėlavai susiformuojančios sniego dangos žiemą žiemojantys paukščiai lengvai pastebimi plėdrūnais: vištvanagiais, kiaunėmis, lapėmis. Mažas individų skaičius riboja populiacijos augimą. 2 atskiros populiacijos praeitame amžiuje išnyko aukštapelkėse pradėjus kasti durpes. Populiaciją galima atkurti arba išsaugoti tik šiuo laisvą išleidus daugiau paukščių.

Informacijos šaltiniai

Potapov R., 1987: Bielaja kuropatka. SSSR pticy. Galliformes, Gruiformes. – Moskva. – 197–217.

Sinkevičius S., 1990: The Willow grouse in Lithuania. – Acta ornithologica Lituanica, 3: 134–135.

Đablevičius B., 1997: The Willow grouse still living in Lithuania. – Acta Zoologica Lituanica, 6: 133–134.

Summary

This species almost became extinct in Lithuania in the 20th century, and survived in only two locations in eastern Lithuania. The population is unstable, with possibly 9–12 adults. Lately there has been no evidence of nesting.

Aprašė Bronius Đablevičius

Kuoduotasis vieversys

Galerida cristata Linnaeus, 1758

DEIMA VIEVERSINIAI (ALAUDIDAE)

BŪRYS PŪVIRBLINIAI PAUKĖIAI (PASSERIFORMES)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŪdis àraðyta nuo 1989 m.

Àraðyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto iki Ðiaurės Rytø Kinijos. Ðiaurėje arealas siekia pietinæ Ðvedijà, Volgos vidurupà, Mongolijos Altajø; pietuose tàsiasi iki Vidurio Kinijos, Indostano pusiasalio, Vidurþemio jŪros pakranėiø, tarp jø ir Ðiaurės Afrikos.

XX a. pradþioje Lietuvoje perėjo daugelyje miestø ir miesteliø. 1970–1980 m. paukðėiai dar rasti Kaune, Alytuje, Klaipėdoje, Merkinėje, Kazlø RŪdoje, Ðilutės r. RŪdis laikoma iðnykusia, nes perinti neberandama jau daugiau nei 20 metø. Paskutinà kartà perėjusi pora registruota 1986 m. Alytaus priemiestyje. Pavieniai paukðėiai pastaruosius deðimt metø aptikti Ðvenėionėliuose, Kėdainiuose, Kazlø RŪdos ir Palangos apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Istoridkai tai stepinė rŪdis, vėliau àsikŪrusi urbanistinėse buveinėse. Lietuvoje sėsliai gyvenvieėiø pakraðėiuose, turgavietėse, neretai paėiose gyvenvietėse. Kitose mŪsø Ðalies platumos vietose dalinai migruodavo. Sėsliø populiacijø giesmės girdimos rudenà ir þiemà. Lizdà (panaðø dirvinio vieversio) suka ant þemės. Peri 12–13 dienø. Jaunikliai lizdà palieka jau 10 dienø amþiaus. Palikuonimis rŪpinasi abu poros nariai. Iðveda 2 vadas. Minta miðriu maistu.

Populiacijø gausumas. Nors paskutinius 20 metø duomenø apie Ðios rŪdies perėjimà Lietuvoje nėra, dar tikėtina aptikti negausiai iðlikusius paukðėius. Ðalies populiacija vertinama 0–10 perinėiø porø.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijos bŪklæ lemiantys veiksniai nepinomi. RŪdis nyksta paplitimo arealo pakraðtyje. Ðaltos þiemos tikriausiai buvo papildomas neigiamas veiksnys.

Informacijos Ðaltiniai

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., Poðkus A., Graþuleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraðto perinėiø paukðėiø atlasas. – Vilnius.

Summary

Extinct in Lithuania. There has been no data indicating this species has nested in Lithuania for the last 20 years. The last registration of a breeding pair was in 1986 in Alytus.

Apraðė Selemonas Paltanaviėius, Liutauras Raudonikis

Àpuolinė miegapelė

Eliomys quercinus Linnaeus, 1766

DEIMA MIEGAPELINIAI (GLIRIDAE)

BŪRYS GRAUÐIKAI (RODENTIA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŪdis àraðyta nuo 1989 m.

Àraðyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Didesnėje Europos dalyje, à Ðiauræ – net iki Karelijos, à rytus – iki Uralo kalnø. Taėiau Vidurio ir Ðiaurės Europoje retai aptinkama, tik pavienės radavietės þinomos ir kaimyninėse Ðalyse.

Lietuvoje þinoma tik 1 radavietė Perlojos girininkijoje (Varėnos r.), kur 1957–1959 m. Ðios rŪdies miegapeliø buvo aptikta paukðėiams iðkeltuose inkiluose.

Biologija ir ekologija. Àpuolinė miegapelė mėgsta miðkingas vietas su uolėtu ar akmenuotu reljefu. Lyginant su kitø rŪdiø miegapelėmis, ji daugiau bėgioja þeme. Suaugusios miegapelės sėslios, turi individualias teritorijas. Aktyvios sutemus ir naktà. Minta gyvŪnais (vabzdþiais ir kitais bestuburiais, taip pat smulkiaisiais þinduoliais, paukðėiais), ėda ir augalinà maistà (àvairius vaisius, uogas, sėklas). Ðiaurinėje arealo dalyje veda 1 vadà, kurioje dþpniausiai bŪna 4–6 jaunikliai, o þiemà praleidþia miegodamos. Jø ámygis trunka apie 7 mėnesius.

Populiacijø gausumas. 1957–1959 m. Perlojos girininkijoje àpuolinės miegapelės buvo 4 kartus aptiktos inkiluose su 4–6 jaunikliais. Tada populiacija buvo gyvybinga, nors gyvenø labai nebŪdingoje buveinėje: gryname puðyne, kuriame dar augo kadagiø, o þemæ dengė kerpės ir samanos. Praėjusiam deðimtmetyje keliose Perlojos girininkijos vietose buvo iėðkoma àpuolinė miegapelė: buvo iðkelta inkilø, taėiau juos patik-

rinus apuolinių miegapelių neaptikta. Spėjama, kad ten apuolinės miegapelės galėjo išnykti.

Grėsmės ir apsauga. Apuolinės miegapelės nyksta visoje Vidurio ir Šiaurės Europoje, nors vis dar dažnai aptinkamos Vakarų ir Pietų Europoje. Nykimo priežastys didelėje dalyje rūšies arealo dalyje yra neišaiškios.

Informacijos šaltiniai

Ezerskas L. I., 1961: Postoronnii obitateli dupljanok v lesakh Litovskoj SSR i ikh vlijanie na ptic-duplog-nezdnikov. – Ekologija i migracii ptic Pribaltiki: Trudy IV Pribaltijskoj ornitologičeskoj konferencii. Riga: 123– 128.

Juðkaitis R., 2001: Ar retos Lietuvoje miegapelės? – *Theriologia Lituanica*, 1: 73– 80.

Summary

E. quercinus was observed only in southern Lithuania, in the Varėna district, in 1957–1959. These dormice were found in nest-boxes four times, with 4–6 juveniles. In spite of searching for *E. quercinus* in recent years, these dormice have not been found in this locality, and they are thus believed to be extinct.

Aprašė Rimvydas Juðkaitis

Rudasis lokys

Ursus arctos Linnaeus, 1758

DEIMA LOKINIAI (*URSIDAE*)

BŪRYS PLĖDRIEJI (*CARNIVORA*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Ši Lietuvos raudonąja knyga rūšis išrašyta nuo 1989 m.

Išrašyta šio Berno konvencijos III, Buveinių direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Eurazijos, Šiaurės Amerikos miškų ir iš dalies miškatundrių zonose ir kalnuose. Daugelyje Europos dalių (išskyrus šiaurinę Rusijos dalį) išnykusi rūšis arba išlikusi tik nedidelės atskirtos populiacijos, dažniausiai kalnuose. Nuolat gyvena Latvijoje, Baltarusijoje, Lenkijoje.

Ši Lietuva iš gretimų dalių retkarčiais užklysta tik pavieniai individai.

Biologija ir ekologija. Mėgsta didelius mišrus miškus su upeliais, aikštėmis, pelkėmis, krūmynais ir uogynais. Pirmą užmiega rūtvoje, arengtose nuodaliuose vietose po vėjavartomis, šakų krūvomis, eglaičių tankmėse. Gyvena pavieniui, išskyrus veisimosi ir jaunikių auginimo laiką. Ruoja dažniausiai gegužės–birželio mėn. Nėštumas trunka 6– 8 mėn. Patelė rūtvoje veda 1– 4 (dažniausiai 2) jaunikius sausio–vasario mėn. Pindo iki 4 mėn. Pavasarį jie jau gali sekti paskui motiną. Auginanti jaunikius patelė neberuoja. Kitą pavasarį jaunikiai praleidžia kartu su motina, o savarankiškai pradeda gyventi tik antraisiais metais. Lytiškai subręsta būdami 3– 5 metų. Minta labai įvairiu augaliniu bei gyvuliniu maistu – sultingomis augalų dalimis, vaisiais, uogomis, šakniastiebiais, apuolų gilėmis, riedutais, skruzdėlėmis ir jų perais, kirminais, vabzdžiais ir jų lervomis, paukščių kiaušiniams ir jaunikiams. Mėgsta maitintis avių ir kukurūzų pasėliuose. Neretai papjauna ir stambių laukinių žvėrių, naminių gyvulių, išplėdžia bičių avilius.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje išnykęs XIX a. antroje pusėje, dabar nuolat negyvena. Per pastaruosius 3– 4 dešimtmečius pavieniai užklydę individai buvo pastebėti Biržų, Panevėžio, Ukmergės, Utenos, Ignalinos, Alytaus, Dvenionių, Varėnos, Vilniaus, Jurbarko rajonuose.

Grėsmės ir apsauga. Svarbiausios išnykimo Lietuvoje priežastys buvo medžioklė ir lokiams tinkamų gyvenamųjų plotų trūkumas. Užklydę žvėrys kartais būna agresyvūs, todėl ir sumedžiojami. Dalį jų nušauna brakonieriai.

Informacijos šaltiniai

Balėiauskas L. Trakimas G., Juðkaitis R., Ulevičius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos pinduolių, varliagyvių ir roplių atlasas. – Vilnius.

Prūsaitė J. (red.), 1988: Lietuvos fauna. Pinduoliai, 1. – Vilnius.

Summary

Extinct in Lithuania since the second half of the 19th century due to over-hunting and a lack of suitable habitats. At present single individuals sometimes wander over from Belarus and Latvia.

Aprašė Petras Bluzma

Europinė audinė

Mustela lutreola Linnaeus, 1761

ŪEIMA KIAUNINIAI (*MUSTELIDAE*)
BŪRYŠ PLĖDRIEJI (*CARNIVORA*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŪdis àrađyta nuo 1989 m.

Árađyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Mikropopuliacijos aptinkamos PrancŪzijoje, Ispanijoje, Rumunijoje, Estijoje, Baltarusijoje ir Rusijos europinės dalies pietinės taigos zonoje. Lietuvoje rŪdis nėra pastebėta jau apie tris dešimtmečius.

Biologija ir ekologija. Deđko dydžio pusiau vandens ūvėrelis. Jo ekologija đalyje nėra gerai iđtirta. Gyvena prie vandens. Slepiasi urvuose, bebrø trobelėse. Aktyvesnis tamsiuoju paros metu. Gerai plaukioja ir nardo. Maisto ieđko vandenyje ir priekrantės zonoje. Pasišauga ūvies, varliagyviø, vėpiø, kitø bestuburiø, vasarà ir paukđėiø jaunikliø. Dėl maisto iđ dalies konkuruoja su kanadine audine, ūdra ir juoduoju deđku. Poruojasi vasario– kovo mėn., jauniklius veda balandžio– birželio mėn. Jais rūpinasi tik patelė. Subręsta

antraisiais gyvenimo metais. Pastebėta, kad ten, kur europinė audinė jau 50 metų gyvena greta kanadinės audinės, pirmosios masė dabar vidutiniškai yra dešimtdaliu didesnė nei anksčiau.

Populiacijø gausumas. Đalyje europinė audinė jau iđnykusi. Paskutiniai ūvėreliai pastebėti 1978– 1979 m. Pietø Lietuvoje, Merkio baseine.

Grėsmės ir apsauga. Manoma, kad Europoje europinės audinės nykimà lemia giminingo, bet deik tiek didesnio, vislesnio, mašiau iđrankaus maistui ir agresyvesnio ūvėrelio – kanadinės audinės, iđplitimas. Kadangi Europoje yra jau susiformavusiø stambesniø europinės audinės mikropopuliacijø, gebanėiø iđgyventi kartu su kanadine audine, prasinga svarstyti jos populiacijos atkŪrimo đalyje galimybes, t. y. veisti ir reiklimatizuoti konkurencingas europines audines.

Informacijos šaltiniai

PrŪsaitė J. (red.), 1988: Lietuvos fauna. Pinduoliai. – Vilnius.

Summary

*This species has not been observed in Lithuania for over 30 years. As there are larger micropopulations of this species elsewhere in Europe which manage to co-exist alongside the *Mustela vison*, the possibility of regenerating this species in Lithuania is worthy of consideration. That is, to attempt breeding and rewilding the competing *Mustela lutreola*.*

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Jūrinė nėgė

Petromyzon marinus Linnaeus, 1758

KLASĖ NĖGINIAI APSKRITAÞIOMENIAI (CEPHALASPIDOMORPHI)
ÐEIMA NĖGINĖS (PETROMYZONTIDAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III ir ES Buveiniø direktyvos II priedus.

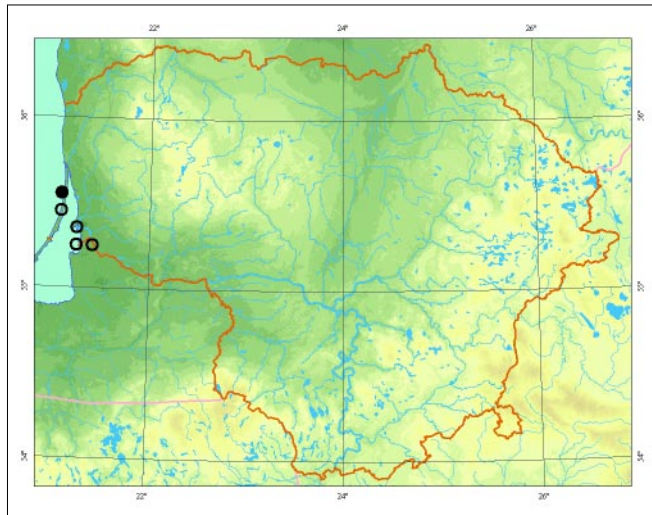
Paplitimas. Ðiaurinėje Atlanto vandenyno dalyje, Ðiaurės Amerikos ir Europos jŭrose. Europos þemyne – nuo Murmansko Ðiaurėje iki Adrijos jŭros pietuose. Baltijos jŭroje retai sugaunama.

Lietuvoje labai reta rŭðis. Oficialiais Ðaltiniais, per pastaràjà deðimtmetà tik 2001 m. supvejeta Kurðiø mariose ties Juodkrante. Ankstesniais metais Lietuvoje sugauta tik keletas nėgiø: 1957 m. Atmatos upėje, prie Ðyðos þioèiø; 1961 m. Kurðiø mariose, Eþios r., pagautos trys nėgės; 1990 ir 1991 m. mariose ties Kintais pagauta po vienà þuvà.

Biologija ir ekologija. Þuvis praeivė, subręsta 8–9 gyvenimo metais, kai bŭna 60–75 cm ilgio. Nedidelėmis grupėmis migruoja ið jŭros ir pavasarà, kovo–geguþės mėn., poromis nerðia upiø þemupiuose ant smėlėto grunto. Abu reprodaktorai po nerðto þusta. Vislumas – 200–300 tŭkst. ikreliø. Vingiliai upiø dumblyje gyvena 2–5 metus. Ðaþniausiai minta mikroorganizmais ir detritu. Po metamorfozės migruoja á jŭrà ir pradeda parazituoti – prisisiurbia prie stambiø þuvø (laðiðø, menkiø, rykliø ir kt.), banginiø ir minta jø krauju. Uþauga iki 1 m ilgio ir 3 kg svorio.

Populiacijø gausumas. Kurðiø mariose ir Nemuno baseine labai reta rŭðis, taèiau, neoficialiais duomenimis, þvejai unguinėmis gaudyklėmis ðiø apskritaþiomeniø sugauna beveik kiekvienais metais. Tikslėsnio duomenø apie populiacijos gausumà nėra. Manoma, kad kasmet á Nemuno þemupà gali atplaukti ne daugiau kaip keliasdeðimt jŭrinio nėgiø.

Grėsmės ir apsauga. Nemuno þemupio ir Kurðiø mariø vandens tarða, þvejyba unguinėmis ir nėginėmis gaudyklėmis migracijø keliuose, grunto kasimas Klaipėdos sàsiauryje ir Nemuno þemupyje, laivyba nėgiø nerðto metu.

Reikėtø mapinti Nemuno þemupio ir Kurðiø mariø vandens tarða; riboti grunto kasimo darbus ir laivybà Nemuno deltoje pavasario mėnesiais.

Informacijos Ðaltiniai

Gaigalas K., Gerulaitis A., Kesminas V., Milerienė E., Repeška R., Valuðienė V., Piliukas V., Piliukienė V., 1992: Lietuvos retosios þuvys. – Vilnius.

Repeška R., Bukelskis E., Kesminas V., 1998: Baltijos þuvys. – Vilnius.

Summary

Extremely rare species in Lithuania, only three individuals have been caught in the Curonian Lagoon since 1990. Several dozen marine lamprey migrate to the Nemunas River basin annually. More abundant populations are limited, mostly due to water pollution, commercial eel and lamprey net-fishing in migratory pathways, dredging works and motor-boat traffic during spawning periods in the Klaipėda Strait and the lower Nemunas River.

Apraðė Rimantas Repeška

Linos Jasiukonytės pieðinys

Laðiða

Salmo salar Linnaeus, 1758

KLASĖ KAULINĖS ÞUVYS (*OSTEICHTHYES*)
ÐEIMA LAÐIDINĖS (*SALMONIDAE*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùdis áraðyta nuo 1981 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III ir Buveiniø direktyvø II priedus.

Paplitimas. Ðiaurinėje Atlanto vandenyno dalyje, rytuose – iki Karos jùros, vakaruose – iki Hadsono álankos, pietuose – iki Portugalijos. Dideliuose eþeruose gyvena sėsli laðiðø forma.

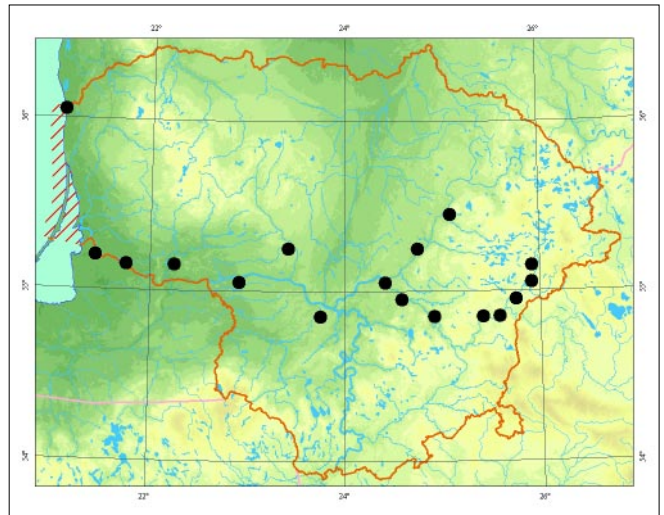
Lietuvoje aptinkama Baltijos jùroje, Kurðiø mariose, Nemune iki Kauno hidroelektrinės, Neryje, Þeimenoje, Ðventojoje, Baltijos Ðventojoje. Áveista Dubysoje, Vilnioje, Vokėje, Siesartyje, Virintoje. Pavieniø þuvø gali būti Minijos, Jùros, Bartuvos ir Ventos upiø baseinuose.

Biologija ir ekologija. Þuvis praeivė – suaugusios laðiðos gyvena jùroje, o nerðti plaukia á upes. Uþauga iki 1–1,5 m ilgio ir iki 40 kg svorio. Subræsta 2–3 gyvenimo jùroje metais, dþniausiai bûdamos 50–55 cm kūno ilgio. Nerðtinė migracija á upes prasideda birþelio–liepos mën., taèiau masiðkai migruoja rugsėjo–spalio mën. Nerðia spalio–lapkrièio mën., kai vandens temperatūra pasiekia +6–8 °C. Vislumas – iki 30–40 tûkst. (dþniausiai 8–10 tûkst.) ikreliø. Ikrus upkasa upiø rëvose ar sraunumose nuvalytu þvyru arba smulkiu gargþdu. Po nerðto grþpta á jùrà. Per gyvenimà nerðia 2–3, reèiau 4–5 kartus. Uþaugusios iki 10–15 cm ir dþniausiai bûdamos 2 metø iðplaukia á jùrà. Jaunos laðiðaitės minta makrobestuburiø lervomis, á vandens nukritusiais vabzdþiais, driftine fauna, o paaugėjusios – vėþiagyviais ir þuvimis.

Populiacijø gausumas. Per pastaràjà deðimtmetà á Nemuno baseinà kasmet vidutiniðkai migruoja apie 4 800 laðiðø (nuo 3 400 iki 7 800). Natùrali rituoliø produkcija laðiðinėse upėse svyruoja nuo 4,3 iki 20 tûkst. vienetø. 2004 m. laðiðinėse upėse buvo apie 10,3 tûkst. jaunikliø, ir 4,3 tûkst. rituoliø. Didþiausias jaunikliø tankumas Þeimenos upėje yra 9,7 ind./100 m², (vidutiniðkai 4,6 ind./100 m²), kitose upėse tankumas mažesnis.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Upiø tarða, uþtvankø be þuvitakiø statyba, brakonieriavimas ir þvejyba. Nemaþai laðiðø iðgaudoma jùroje, migracijos keliuose, nerðtavietyse. Pagal Laðiðø iðteklis atkùrimo ir apsaugos Lietuvos vandenyse programà, nuo 1998 m. laðiðos veisiamos specializuotame veislyne prie Þeimenos upės (kasmet apie 100 tûkst. maþø laðiðaièiø iðleidþiama á laðiðinio tipo upes). Statomi þuvitakiai, laðiðos saugomos nerðto metu.

Informacijos ðaltiniai

Kesminas V. ir kt., 2000: Baltijos laðiða Lietuvoje. – Vilnius.

Kesminas V., Virbickas T., Repeþka R., 2003: The present state of salmon (*Salmo salar* L.) in Lithuania. – Acta Zoologica Lituanica, 13 (2), Vilnius.

Summary

The abundance of salmon populations is determined by river pollution, dam construction and the intensity of fishing in the Baltic Sea and along migratory pathways. Since the commencement of a salmon regeneration and protection program in 1998 the state of the salmon population has improved remarkably. Salmon is artificially bred and released into rivers in Lithuania. The annual salmon population in the Nemunas River basin is estimated to be 4–5 thousand individuals. The main spawning grounds are in the Neris and Peimena rivers.

Apraðė Vytautas Kesminas

Eperinio syko Plateliø epero populiacija

Coregonus lavaretus Linnaeus, 1758

KLASĖ KAULINĖS PUVYS (*OSTEICHTHYES*)
DEIMA SYKINĖS (*COREGONIDAE*)

4 (I) kategorija

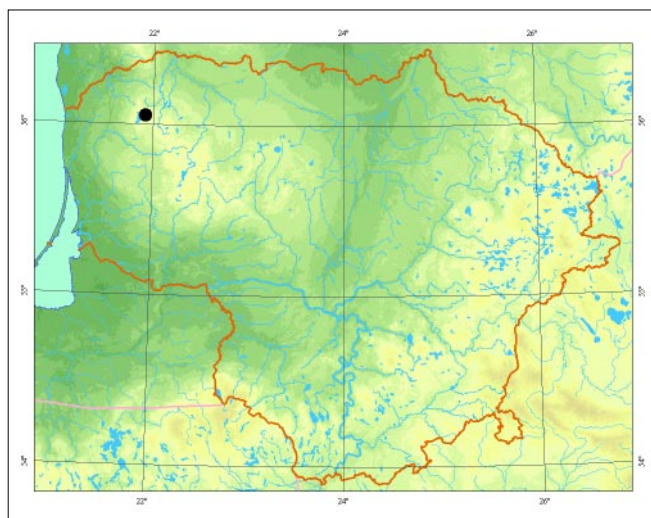
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1976 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Ðiaurës Amerikos ir Eurazijos gëluosiuose vandenyse, reëiau – jûrose. Europoje gyvena upëse, eperuose ar jûrose nuo Alpiø regiono iki Baltosios jûros.

Biologija ir ekologija. Sykai sudaro labai daug ekologiniø grupiø ir bëna ávairiø formø. Iðskiriama sykø praeiviø grupë, kuriai priklauso Baltijos sykas, bei eperiniø ir upiniø sykø grupë, prie kurios priskiriama ir Plateliø sykø populiacija. Ðios grupës dar skirstomos pagal þuvø formà ir þiauninà koðtuvëlà (tankø ar retà). Plateliø epere sykai vasarà laikosi daugiau nei 12 m gylyje, vëlai rudenà (lapkriëio antroje pusėje– gruodþio pradþioje) nerðti telkiasi priekrantëse, þiemà pasklida po visà akvatorijà. Minta vëþiagyviais, moliuskais, vabzdþiø lervomis, reëiau þuvø mailiumi. Plateliø sykas – maþaspaigliukinis (19– 27 spaigliukai, vidutiniðkai – 22,4), tuo skiriasi nuo visø kitø eperiniø sykø, gyvenanëiø Lietuvos eperuose. Lyginant su kito mis sykø formomis ir populiacijomis, Plateliø epere auga lëtai: pirmàjà vasarà upauga iki 10– 30 g, septyneriø metø – iki 37 cm ilgio ir 450 g svorio. 1995 m. lapkriëio mën. sugautas didþiausias sykas (patelë) buvo 15 metø, 2,4 kg svorio ir 52 cm ilgio. 2005 m. vasarà vidutinis sykø ilgis buvo 31 cm, svoris – 280 g.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje eperinis sykas natûraliai gyvena tik Plateliø, Galadusio ir Viðtyëio eperuose. 2005 m. gyvybingos sykø populiacijos buvo Asalnø, Asvejøs, Galvës, Lûðiø, Ðakarvø ir Vievio eperuose. Plateliø sykai introdukuoti á Akmenos, Asvejøs, Spindþiaus, Verniejaus eperus. Nuo 2000 m. sykø augimo tempas Plateliø epere smarkiai sulëtëjo, suma-

þëjo vyresnio amþiaus þuvø, taëiau populiacija gerokai pagausëjo. 2005 m. vasarà giluminëje Plateliø epero dalyje vidutinis sykø gausumas buvo 345 ind./ha.

Grësmës ir apsauga. Pagrindinæ grësmæ kelia iðgaudymas verslinëmis ir nelegaliomis tinklinëmis þvejybos priemone mis, þvejyba nerðtavietëse traukiamaisiais tinklais rudenà ir þiemà. Grësmæ gali sukelti nerðtavieëiø bûklës blogëjimas – suveðëjusi povandeninë augalija, dugno updumblëjimas. Neigiamai paveikti gali epero vandens kokybës blogëjimas, taip pat kai kuriø mitybos objektø gausumo maþëjimas.

Bûtina uþtikrinti viso epero vandens kokybës stabilumà, svarbiausiose nerðtavietëse riboti plaukiojimà valtimis nuo spalio mën. 15 d. iki upðalant.

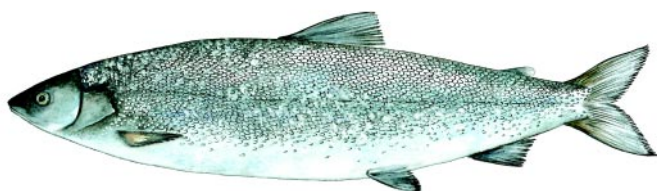
Informacijos ðaltiniai

Virbickas J., 2000: Lietuvos þuvys. – Vilnius.

Summary

Whitefish (*Coregonus lavaretus*) are naturally found only in the Plateliai, Galadusys and Vistytis lakes. The whitefish found in Lake Plateliai is sparsely raked, and thus unique among all other whitefish in Lithuania. The main threats to its survival are over-fishing and deterioration of its spawning grounds. Changes in the lakes' water quality may also have a negative effect on the population.

Apraðë Egidijus Bukelskis

Linos Jasiukonytës pieðinys

Eperinė rainė

Eupallasella percunurus Pallas, 1814

KLASĖ KAULINĖS ŽUVYS (*OSTEICHTHYES*)
DEIMA KARPINĖS (*CYPRINIDAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje pirmą kartą rūdis rasta ir aprašyta 2006 m. Į Lietuvos raudonąją knygą rūdis įrašyta nuo 2007 m.

Paplitimas. Eurazijoje – nuo Vidurio Europos vakaruose iki Japonijos rytuose. Arealas nevientisas: neaptinkama nuo Dnepro iki Volgos upių. Europoje gyvena mažose ir sekliuose, izoliuotuose distrofiniuose ar eutrofiniuose ežeruose.

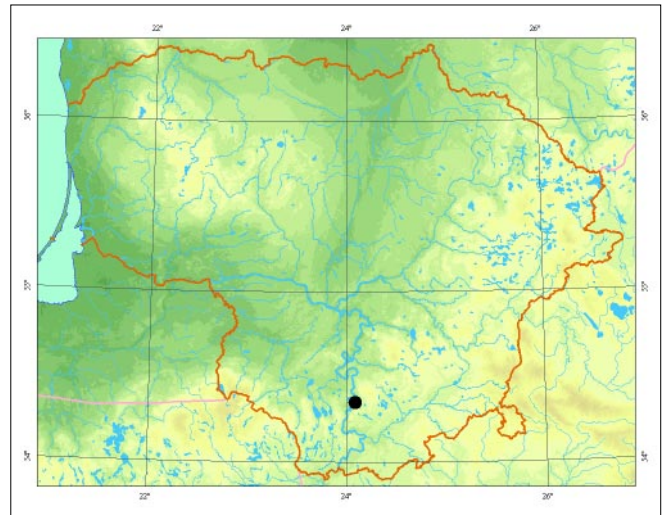
Biologija ir ekologija. Trumpaamžė (gyvena iki 6 metų) smulki žuvis (užauga iki 13 cm). Burna nedidelė, galinė. Kūnas išmargintas smulkiomis juodomis ar rudomis dėmėmis. Eperinei rainei būdingas didelis morfologinis kintamumas, todėl anksčiau buvo išskiriami 7 porūšiai. Lietuvoje pagautų žuvų ilgis buvo 59–77 mm, svoris – 2–5 g.

Gyvena priedugniniame ežerėlių sluoksnyje. Piemą užsirausia giliai į dumblą ir žvėgą. Minta smulkiais moliuskais, vabzdžių lervomis, kirmėlėmis, taip pat ēda ir kitų žuvų ikrus. Subręsta 2 metų, kai kūno ilgis siekia 6 cm, o svoris – 3,5 g. Neršia gegužės–birželio mėn., kai vandens temperatūra 9–11 °C. Neršia porcijomis (3–4 kartus), visumas – 19–26 tūkst. ikrelė. Ikrai lipnūs, vystosi vandens augalijoje 10–15 parų. Kai lervuėlių ilgis pasiekia 15 mm, dar prieš trynio maišelio rezorbciją jos pradeda maitintis planktoniniais vėbiagyviais.

Eperinės rainės gali gyventi vienos arba gyvena kartu su paprastaisiais karosais (*Carassius carassius*) ir (arba) lynais (*Tinca tinca*). Lietuvos ežerėlyje su eperinėmis rainėmis gyvena ir sidabriniai karosai (*Carassius auratus gibelio*).

Linos Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Kol kas žinoma tik 1 radavietė Pietų Lietuvoje, netoli Alytaus miesto esančiame bevardžiame ežerėlyje.

Grėsmės ir apsauga. Lenkijoje pastaruoju metu eperinių rainių populiacijos sparčiai nyksta dėl antropogeninės veiklos, pirmiausia mažų, seklių ir užaugusių ežerėlių sausavimo ar kitokio jų naikinimo.

Informacijos šaltiniai

Kaupinis A., 2006: Lake minnow (*Eupallasella percunurus* (Pallas, 1814)) in Lithuanian inland waters. – *Acta Zoologica Lituanica*, 16 (4).

Ber L. S., 1949: Рыбы пресных вод СССР в сопредельных странах, 2. – Москва–Ленинград.

Summary

Only one population is known to exist in Lithuania. Ten were caught near the town of Alytus in a nameless shallow lake densely overgrown with aquatic vegetation in southern Lithuania in 2006. Populations are rapidly declining due to anthropogenic impact, primarily due to the drainage of small, shallow lakes overgrown with aquatic vegetation.

Aprašė Algirdas Kaupinis

Skersnukis

Chondrostoma nasus Linnaeus, 1758

KLASĖ KAULINĖS ŽUVYS (*OSTEICHTHYES*)
ĖEIMA KARPINĖS (*CYPRINIDAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

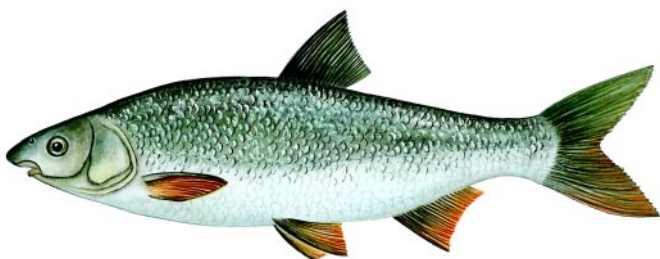
Ārađyta Ā Berno konvencijos III priedā.

Paplitimas. Europoje nuo Vidurio Prancūzijos iki Nevos upės. Gyvena srauniose upėse, atėkanėiose Ā Ėiaurės, Baltijos, Juodosios, Kaspijos jūras.

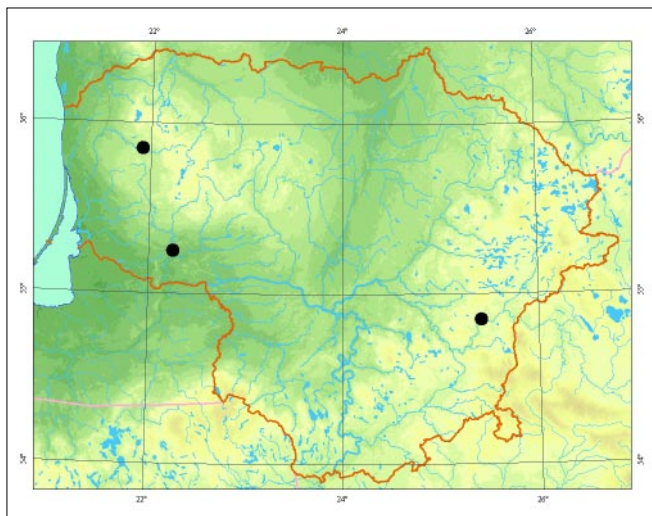
Lietuva – Ėiaurinė arealo riba. Mūsø vandenyse rūđis yra ties iđnykimo riba. Anksėiau buvo nuolatos aptinkama didesnėse upėse – Nemune, Neryje, Ėventojyje, Merkyje, Jūroje, Minijoje ir kt. Pastaruoju metu labai reta. 1997 m. skersnukio patelė sugauta Neryje, aukđėiau Vilniaus, o 2003 m. skersnukio jauniklis sugautas Minijos vidurupyje ties Babrungo intaku.

Biologija ir ekologija. Tai dugninė upiø žuvis, mėgstanti smėlingā ir akmenuotā dugnā. Laikosi vidurupiuose, ėiemoja duobėse, telkiasi Ā tuntus. Skersnukiai vengia stovinėio vandens ir labai stiprios srovės. Lytiđkai subręsta 4– 5 metø, kai būna 20– 25 cm ilgio. Nerđia balandžio pabaigoje arba gegužės pradžioje, kai vandens temperatūra pasiekia + 6– 10 °C akmenuotose ir žvirgždėtose vietose. Jaunikliai minta planktonu, vėliau bentosu, suaugę yra stenofagai ir iđtistus metus minta vien tik perfitonu ir detritu. Gali sverti iki 2,5 kg, taėiau mūsø vandenyse gyvenantys skersnukiai retai sveria daugiau nei 1 kg, daėniausiai būna 700– 800 g.

Populiacijø gausumas. XX a. antroje pusėje ėvejai Nemune, Neryje ir kitose upėse supvejojavo po kele-tā Ėimtø kilogramø skersnukiø. Dabar labai reta rūđis. Per pastarājā deđimtmetā upregistruoti tik 3 atvejai, kai buvo sugauta skersnukiø – Dubysoje, Neryje ir Minijoje. Kartais jø sugauna ėvejai mėgėjai, taėiau Ėie atvejai daėniausiai lieka tinkamai neupregistruoti. Skersnukiø gali būti Nemuno, Neries, Minijos, Jūros, Dubysos ir Ėeđupės upėse.

Linos Jasiukonytės pieđinys

Grėsmės ir apsauga. Skersnukiø populiacijos maėėjimas siejamas su 1960 m. pastatyta Kauno HE. Didžioje Lietuvos upiø ūptvankos – Jūros, Minijos, Ėventosios, Ėeđupės ir kt., taip pat sumaėino jø paplitimo arealā, apribojo nerđtines migracijas, atskyrė nerđtavietes nuo atsiganyimo plotø. Vandens ūpterđtumo didėjimas buvo viena iđ priežasėiø, dėl kurios sumaėėjo skersnukiø.

Informacijos ūaltiniai

Bukelskis E., Kesminas V., Repeėka R., 1998: Gėlavandenės žuvis. – Vilnius.

Summary

A catastrophic decrease in the abundance of this species was first noticed in the second half of the last century due to dam construction and river pollution. At present nase is extremely rare in Lithuania. Over the last decade there have been only three registered cases of nase being caught – in the Dubysa, Neris and Minija rivers. Nase might still be present in the Neris, Minija, Jūra and Ėeđupė rivers.

Aprađė Vytautas Kesminas

Vijūnas

Misgurnus fossilis Linnaeus, 1758

KLASĖ KAULINĖS ŽUVYS (*OSTEICHTHYES*)
DEIMA VIJŪNINĖS (*COBITIDAE*)

4 (I) kategorija

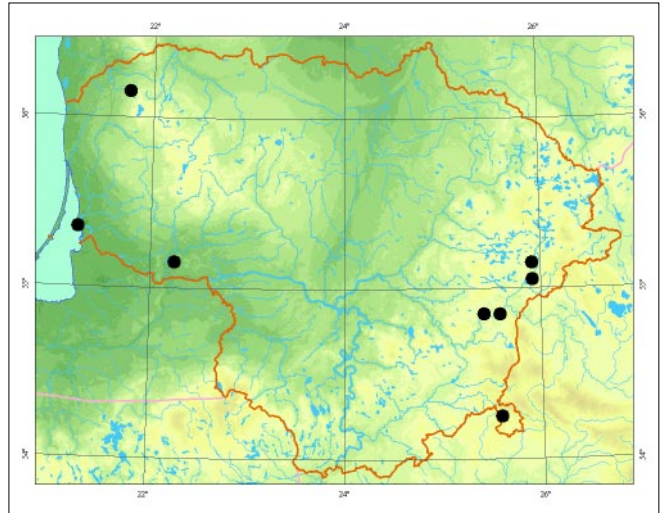
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs ārašyta nuo 2000 m.

Ārašyta ā Berno konvencijos III priedā ir Buveinių dirktyvos II priedā.

Paplitimas. Europoje nuo ėiaurinės Prancūzijos iki Nevos upės, rytuose – iki Volgos. Vijūnų nėra upėse, atėkanėiose ā Arkties vandenynā, taip pat Didžiojoje Britanijoje, Skandinavijoje, Kryme, Italijoje ir Graikijoje. Lietuvos vandenyse vijūnų populiacijų katastrofiškai sumąėjo. Pastaraisiais metais pavienių žuvų rasta Œatos, Lakajos, Meros, Gaujos, Bezdonės upėse, Kurėių mariose ties Vente, Nemuno žemupio polderiuose, kai kuriuose ežeruose ir tvenkiniuose. Kiek daugiau vijūnų sugauta Buveinių ežere ir Arvydų žuvininkystės tvenkiniuose. Lietuvoje nepakankamai ištirta rūdīs, taėiau akivaizdu, kad yra reta.

Biologija ir ekologija. Gyvena lėtos tėkmės upėse, senvagėse, dumblytuose ežeruose, tvenkiniuose ir laikinai iđpiustanėiuose vandens telkiniuose, kuriuose gausu detrito ir vandens augalų. Iđ kitų vijūninių žuvų iđsiskiria 10 aplink žiotis esanėiu ŗseliu. Űpauga iki 25– 30 cm ilgio. Subręsta 2 metų. Nerđia ant augalų, žų Œaknų, kai vanduo suđyla iki + 16 °C. Viena patelė gali iđnerđti iki 15 tūkšt. ikrelė. Mėgsta dumblytas detrito sluoksniu padengtas vietas. Vandens augalija yra vijūnų nerđto substratas, taip pat suteikia prieglobstā nuo plėdrūnų. Minta smulkiais bestuburiais ir detritu. Sėslūs, laikosi pavieniui, būriuojasi tik nerđto metu. Dažnai gyvena izoliuotuose vandens telkiniuose, taėiau potvynių metu suaktyvėja ir jei yra galimybė patraukia ā kitus vandens telkinius. Vijūnai geba iđgyventi iđpiustanėiuose vandens telkiniuose ŗsikasdami dumble ir aplink kūnā sudarydami gleivinį dangalā.

Populiacijų gausumas. Daugelyje radavieėiu gausumas nėra didelis. 2004– 2005 m. daugiau vijūnų rasta

tik Vieđvilės rezervato Buveinių ežere (vidutinis tankumas 6– 9 ind./ha).

Grėsmės ir apsauga. Vijūnų nykimo priežastys gali būti kelios. Žų populiacijos mažėjimas sutapo su intensyvia ŗpių melioracija ir vandens tarđos didėjimu XX a. antroje pusėje. Nepaisant didelio atsparumo deguonies trūkumui, ėios žuvis yra jautrios tarđai, ypaė sintetiniams medžiagoms ir sunkiesiems metalams.

Negali būti atliekami sausinimo ar kiti darbai, galintys turėti atakos hidrologiniam rešimui ar tiesiogiai paveikti vijūnų buveines. Neigiamos atakos vijūnų gausumui turi didelis plėdrėjų žuvų tankumas. Vijūnams apsaugoti skirtos 4 „Natura 2000“ teritorijos: Lakajos upė, Œvenėiaus, Stavarygalos ežerai, Krokų lanka.

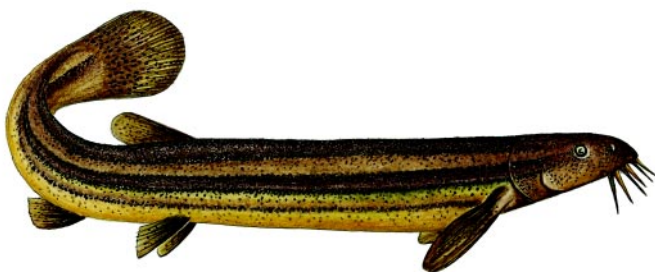
Informacijos ŗaltiniai

Bukelskis E., Kesminas V., Repeėka R., 1998: Gėlavandenės žuvis. – Vilnius.

Summary

Pond loach, formerly abundant and widespread in Lithuania, has become extremely rare in inland waters over the last decades. The decrease in the abundance and distribution of pond loach has coincided with intensive irrigation and water pollution in the second half of the last century. The largest population of 9–15 individuals (average density 6–9 individuals/ha) was recorded in Lake Buveiniai (Vieđvilė Strict Nature Reserve).

Aprađė Vytautas Kesminas

Linos Jasiukonytės piešinys

Skiauterėtasis tritonas

Triturus cristatus (Laur.)

DEIMA SALAMANDROS (SALAMANDRIDAE)
BŪRYS UODEGUOTIEJI VARLIAGYVIAI (URODELA)

4 (I) kategorija

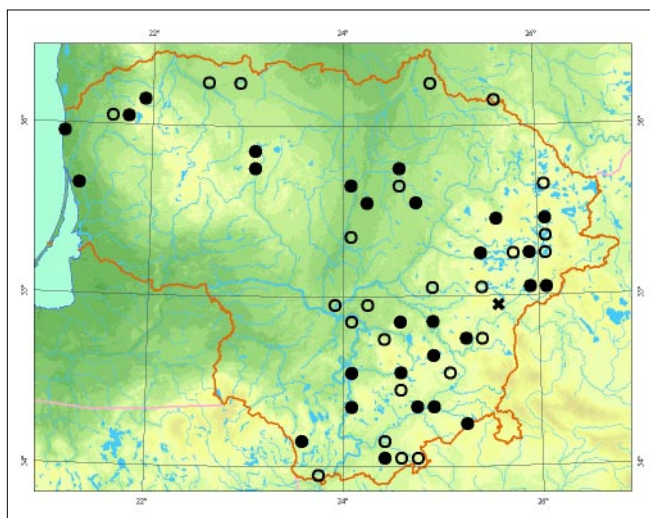
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1991 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, ES Buveiniø direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Ðiaurës ir Vidurio Europoje iki Alpiø, á vakarus – iki Rytø ir Vidurio Prancūzijos, á rytus – iki Vidurio Rusijos.

Lietuvoje rŭdis paplitusi netolygiai, tinkamose buveinėse aptinkama visoje ðalies teritorijoje. Rasta Akmenës, Klaipėdos, Kretingos, Panevėpio, Ðiaulio, Plungės, Anykðeio, Alytaus, Lazdijø, Ðvenėnio, Ðalėininkø, Kaiðiadorio, Molėto, Utenos, Varėnos, Skuodo, Vilniaus, Ðirvintø, Trakø rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena vidutinio gylio ir giliose stovinèio vandens balose, kŭdrose, kurios yra pamidkėse, miðkø laukymėse, parkuose. Pavasará, nuo balandpio mėn. iki liepos vidurio, praleidþia vandenyje, nuo liepos vidurio iðlipa á sausumà, ten gyvena ávairiose slėptuvėse: po nuvirtusiais trŭnijanèiais medþiais, kelmiais, urveliuose. Sausumoje nuo nerðtavièiø gali nueiti iki 1 km, paprastai iki 300– 500 m. Veisiasi balandpio– geguþės mėn. Patelė iðnerðia apie 200 kiauðiniø (retai iki 600) ir po vienà ar kelis priklijuoja prie vandens augalø lapø. Suaugėliai ir lervos plėdrŭs, minta ávairiais bestuburiais. Lervinė stadija tæsiasi iki liepos pabaigos, rugpjŭeio mėn. Ðievoja sausumoje, ávairiose slėptuvėse.

Populiacijø gausumas. Apie rŭdies paplitimà, ypaè gausumà, trŭksta duomenø, nes nebuvo atliekami iðsamŭs tyrimai. Dabar, turimais duomenimis, Lietuvos populiacijà gali sudaryti 3 000– 5 000 suaugusiø gyvŭnø. Nors pastaraisiais metais jie iðnyko ið kai kuriø radavieèiø, taèiau kasmet aptinkamos 3– 5 naujos radavietės.

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarða, tarða þemės ir miðkø ūkyje naudojamomis cheminėmis medþiagomis, þuvø áveisimas nedideliuose vandens telkiniuose, nerðtavièiø sausinimas, nerðtavièiø eutrofizacija, maþø vandens telkiniø iðdþiŭvimas, negyvos medienos, kelmø ðalinimas, vandens telkiniø gilinimas, dugno valymas, pakranèiø krŭmijimas.

Informacijos ðaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Summary

This species has a scattered distribution across all of Lithuania, often found in ponds in forests and parks. Major threats to its survival are water pollution, the introduction of fish in ponds and water body evaporation, as well as qualitative changes such as deepening, cleaning and planting on the shores of water bodies.

Apraðė Jolanta Rimðaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Europinė medvarlė

Hyla arborea (Linnaeus, 1758)

DEIMA MEDVARLĖS (HYLIDAE)

BŪRYS BEUODEGIAI VARLIAGYVIAI (ANURA)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs ārađyta nuo 2000 m.

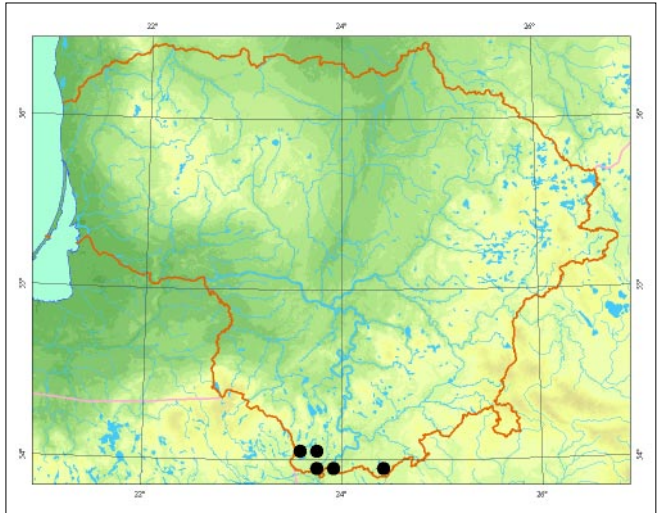
Ārađyta Ā Berno konvencijos II ir ES Buveinių direktivos IV priedus.

Paplitimas. Vidurio ir Pietų Europoje Ā rytus iki Kaukazo, Turkijoje. Āiaurinė arealo riba – Danija, Āvedija, Lietuva, Baltarusija.

Lietuvoje rūdīs aptinkama lokaliai (Lazdijų, Varėnos r., Druskininkų sav.). Duomenys apie radavietę Mažeikių r. nepatvirtinti. 1928 m. nurodyta radavietė Vilniuje.

Biologija ir ekologija. Gyvena lapuočių, mišrių miškų, āvairių ūeldinių pakraėiuose, pievelėse prie vandens telkinių. Pirmieji iđ piemoviečių pasirodo patinai (balandpio pabaigoje). Ā nerūtavietes varliagyviai susirenka balandpio pabaigoje– gegužės mėn. Nerūtavietės – gerai saulės āildomi vandens telkiniai, kūdros prie miškelių su gausia vandens ir pakrantės ūoline augalija. Patelės iđnerčia apie 800– 1 000 ikrelių, porcijomis, nedideliais gumuliukais, ir prikljuoja juos prie dugno augalijos. Buųgalviai baigia metamorfozę ir iđlipa Ā krantā antroje liepos pusėje– rugpjūčio mėn. Gyvena pavieniui, daėniausiai tūno ant āvairių ūemų krūmokėnių, aukėtų ūolių. Minta āvairiais bestuburiais, daugiausia vabzdpioais. Piemoja sausumoje, āvairiuose urveliuose, plyėiuose, āsirausia po nukritusiais lapais.

Populiacijų gausumas. Pagrindinės populiacijos yra Bugiedoje (2– 5 ind./m² suaugėlių veisimosi metu, 5– 7 iđmetukai 1 m² po metamorfozės), Gerdaėiuose, Kapėiamiestyje. Populiacijų gausumas skirtingais sezonais priklauso nuo temperatūros, hidrologinių pokyčių. Lietuvos populiacija vertinama 1 500– 2 000 gyvūnų.

Grėsmės ir apsauga. Gausumo svyravimai priklauso nuo hidrologinių sąlygų nerūtavietėse. Buųgalvių gyvybingumui, nerūtavietėių ir sausumos buveinių kokybei diėpiulę ātakā daro ūemės ūkyje naudojamos cheminės medpioagos bei vandens telkinių ūpaugimas. Neigiamā ātakā gali turėti ir gyvūnų gaudymas bei rinkimas.

Informacijos ūaltiniai

Szeliga-Mierzewski W., Uiasiewicz. W., 1931: Pūazy i gady pow. moiodeczanskiego. Triton intermedius nov. for. Prace towarzystwa przyjacioi nauk w Wilnie. – Wydziai nauk matematycznych i przydniczych, 4: 8.
Balėiauskas L., Trakimas G., Juđkaitis R., Ulevičius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos pinduolių, varliagyvių ir roplių atlasas. – Vilnius.
Drobelis E., 2004: Retieji ropliai ir varliagyviai Varėnos rajone. – Raudoni lapai, 8: 24– 25.
Sidaravičius J., Sidaravičienė V., 2004: Medvarlių radvietės Veisiejų regioniniame parke. – Raudoni lapai, 8: 21.

Summary

A locally distributed species in southern Lithuania, in the Lazdijai and Varėna districts and the Druskininkai municipality. Population abundance depends on meteorological and hydrological conditions. The current national population is estimated at 1500–2000 individuals. Its greatest threat is destruction and degradation of spawning grounds

Apraėė Jolanta Rimėaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Raudonpilvė kūmutė

Bombina bombina (Linnaeus, 1758)

DEIMA KŪMUTĖS (*BOMBINATORIDAE*)
BŪRYS BEUODEGIAI VARLIAGYVIAI (*ANURA*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjį knygą rūðis áraðyta nuo 1989 m.

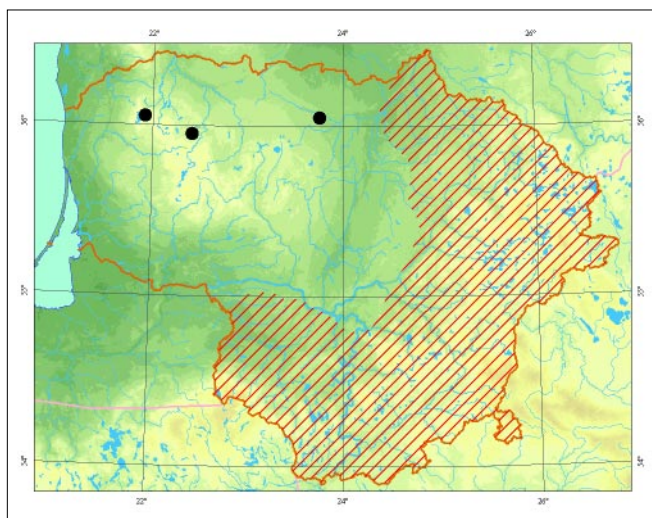
Áraðyta á Berno konvencijos II, ES Buveiniø direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Vidurio ir Rytø Europoje. Vakarinë arealo riba siekia Danijà ir Pietø Ðvedijà, rytinë – Uralà, o pietinë – Dunojaus baseinà.

Lietuvoje rūðis paplitusi netolygiai. Daþna arba labai daþna vidurio, pietinëje ir rytinëje dalyse. Labai reta arba visai neaptinkama vakarinėje Lietuvos dalyje.

Biologija ir ekologija. Gyvena sekliuose, gerai ðildo-muose vandens telkiniuose: ávairiose kũdrose, uþdum-blėjusiose senvagėse, þemapelkiø balose, uþpelianėiuose ar þolėtuose þuvininkystės tvenkiniuose, kanaluose. Pa-vasarà, daþniausiai balandþio pradþioje, iðlenda ið þie-movieėiø. Vandeniui suðilus iki 13– 14 °C prasideda kũmuėiø nerðtas. Porcijomis (po 2– 5 ikrelius) nerðia sekliose þolėtose vietose. Ikrelius pritvirtina prie po-vandeniniø augalø. Nerðtas tæsiasi iki liepos mėn., viena patelė padeda iki 300 kiauðinėliø. Minta daugiausia ávairiais vandens bestuburiais. Spalio mėn. iðlipa ið vandens ir per þiemà slepiasi sausumoje: urveliuose, po medþiø ðaknimis, akmenimis, drėgnuose giliuose rũsiuose.

Populiacijø gausumas. Didþiausias populiacijos gyve-na þuvininkystės tvenkiniuose: Arvydø, Arnioniø, Bal-tosios Vokės, Simno, Ðilavoto, Iðlauþo ir kt. Kũdrose, balose gyvena nedidelės gyvũnø grupės. Lietuvoje ga-

li bũti apie 300– 400 ávairaus didumo radvieėiø, ku-riose gali gyventi apie 20 000– 50 000 gyvũnø.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinë grėsmė yra natũraliø buveiniø pasikeitimas, ypaė dël melioracijos. Þuvi-ninkystės ūkiuose didþioji populiacijos dalis gali su-nykti arba bũti sunaikinta pakeitus ūkininkavimo bũ-dus ar veiklos profilà. Dalis populiacijos þũsta per pavasarinės ir rudeninės migracijos.

Svarbu iðsaugoti natũralias, kad ir negausias popu-liacijas.

Informacijos ðaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Summary

The species has a scattered distribution and is very rare in western Lithuania, but common in the rest of the country. Population decrease may be caused by draining, and overgrowth of breeding and other habitats.

Apraðė Jonas Augustauskas

Jono Augustausko nuotrauka

Palioji rupūpė

Bufo viridis (Laurenti, 1768)

DEIMA TIKROSIOS RUPŪPĖS (*BUFONIDAE*)
BŪRYS BEUODEGIAI VARLIAGYVIAI (*ANURA*)

4 (I) kategorija

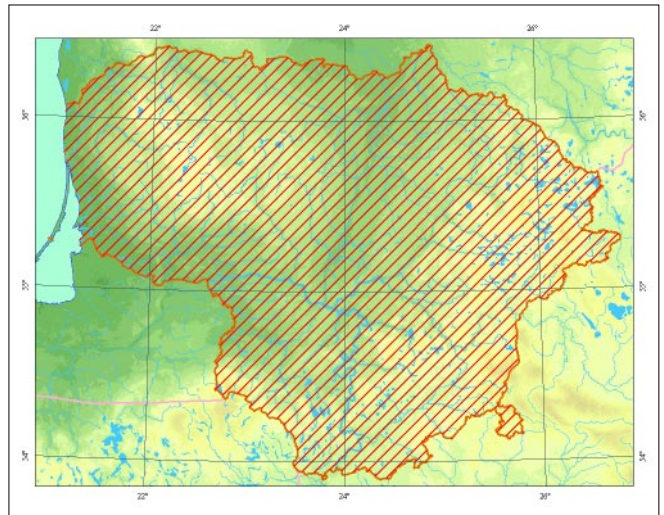
Statusas. Á Lietuvos raudonąja knyga rūdis árašyta nuo 2007 m.

Árašyta á Berno konvencijos II ir ES Buveiniø direktyvø IV priedus.

Paplitimas. Vakarø Europoje á rytus nuo Reino. Ðiaurinė arealo riba siekia Pietø Ðvedijà, Estijà, Latvijà, Ðiaurinė Vidurio Rusijos dalà, Udmurtijà. Rytinė arealo riba siekia Vakarø Kinijà, Mongolijà. Paplitusi Vakarø ir Centrinėje Azijoje, Ðiaurės Afrikoje nuo Maroko iki Libijos, taip pat Vidurpemio jūros salose (Balearø salose, Korsikoje, Sardinijoje ir kt.).

Lietuvoje plaèiai paplitusi rūdis, taèiau daugelyje regionø negausi ar visai neaptinkama. Ðapnesnė Pietø, Pietvakariø ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Tai stepinė rūdis, todėl pasiþymi dideliu atsparumu sausrai, karðeiui ir ðalèiui. Á þiemo-vietes traukia rugsėjo– spalio mèn. Þiemoja sausumoje, giliuose urveliuose, po akmenimis, pastatø pamatais, rūsiose. Nerðti renkasi á gerai áðylanèius, negilius (ðapniausiai iki 50 cm), nedidelius stovinèio vandens telkinius. Nerðto metu balandþio pabaigoje– birþelio mèn. patinai skleidþia melodiskus garsus, jø kurkimas primena kurklio balsà. Patelës iðnerðia 2 000– 10 000 kiauðiniø, ilgo kaspino formos porcijomis. Suaugèliai aktyvūs vèlai vakare ir naktà. Dienà tūno ávairiose slèptuvėse: urveliuose, po akmenimis, statiniø pamatais ir pan. Mėgstamos sausumos buveinės – gerai áðylanèios, atviros ar pusiau atviros teritorijos su negausia þoline

augalija, dykvietės. Ðapnai randamos urbanizuotuose teritorijose: miesteliuose, kaimuose, parkuose, darþuose, soduose. Daugelyje vietø kultūriniam kraðtovaizdyje ðapnesnės nei natūralioje gamtoje.

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas neiðtirtas, daugelyje vietø mažėja. Gausesnės populiacijos Pietvakariø, Vidurio Lietuvoje.

Grėsmės ir apsauga. Nerðtavièiø trūkumas ir jø tarða, þuvø áveisimas nerðtavièėse. Pesticidø, herbicidø naudojimas. Buveiniø uþaugimas aukða þole, krūmokšniais. Migracijos kelio saardymas.

Informacijos ðaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Ulevièius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Summary

Widely distributed across Lithuania, however it occurs only in small numbers or not at all in several districts. It is more common in southern, southwestern and central Lithuania. Often found in urbanised areas, such as towns, villages, parks and gardens, usually more frequently than in the wild. It favours dry habitats that are well-heated, open or semi-exposed territories with grassy plants that can be otherwise barren. It spawns in shallow, well-heated water bodies.

Apraðė Jolanta Rimðaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Nendrinė rupūpė

Bufo calamita (Laurenti, 1768)

DEIMA TIKROSIOS RUPŪPĖS (*BUFONIDAE*)
BŪRYS BEUODEGIAI VARLIAGYVIAI (*ANURA*)

5 (Rs) kategorija

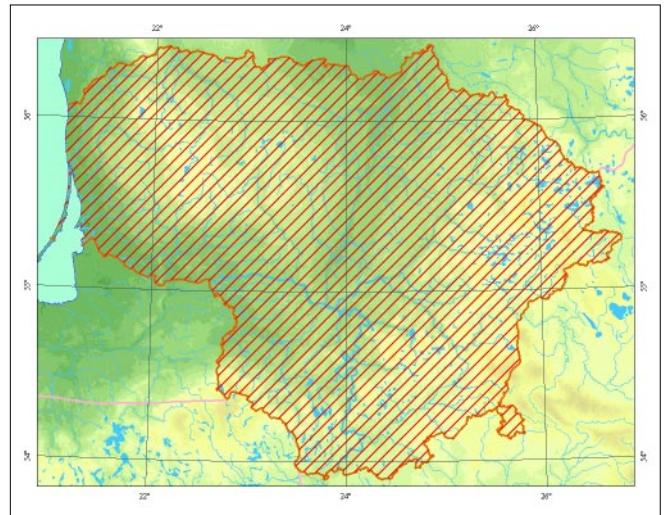
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1976 m.

Árašyta á Berno konvencijos II ir ES Buveiniø direktyvos IV priedus.

Paplitimas. Vakarø Europoje iki Pietø Ðvedijos ir Pietø Anglijos, iðskyrus Italijà ir Balkanø pusiasalà. Netolygiai paplitusi visoje Lietuvoje, daþna – Kurdiø nerijoje ir Pajurio regioniniame parke.

Biologija ir ekologija. Gyvena smëlio ir þvyro karjeruose, pajurio buveinëse, durpynuose, darþuose, soduose. Daþnesnë lengvø smëlingø dirvoþemio buveinëse netoli vandens telkinio. Dienà slepiasi dirvoþemyje, urveliuose, po kelmiais, nuvirtusiais medþiais, akmenimis. Aktyvi tamsiuoju paros metu. Skirtingai nuo kitø varliagyviø, greitai bëgioja. Geguþës mën. þoliø, krümø priþelusiuose sekliuose vandens telkiniuose patelës iðnerðia iki 3 000– 4 000 ikreliø, kurie bûna viena eile iðsidëstæ iki 1,8 m ilgumo kaspinuose. Ið ikreliø iðsiritæ buoþgalviai vandenyje vystosi apie 50 parø. Liepos– rugpjûeiø mën. jaunikliai iðlipa ið vandens ir paplinta aplinkinëse teritorijose. Tada jie bûna aktyvûs visà dienà. Minta vabzdþiais ir kitais sausumos bestuburiais. Rugsëjo mën. þiemoti uþsirausia dirvoþemyje, slepiasi giliuose urveliuose.

Populiacijø gausumas. Tinkamose buveinëse nereta. Atskirø populiacijø gausumas svyruoja nuo keliø deðimëiø iki keliø ðimtø gyvûnø. Gausiausios populiacijos Lietuvos pajurio buveinëse: kopose, tarpkopëse,

baigtuose eksploatuoti, su gausiais vandens telkiniais smëlio ir þvyro karjeruose.

Grësmës ir apsauga. Tinkamø buveiniø sunaikinimas, nerðto vietø nusausëjimas ar uþterðimas, ypaè þvyro karjerø nusausinimas, apsodinimas miðku.

Populiacijø bûklæ pagerintø naujø veisimosi vietø áren-gimas: kûdrø, tvenkiniø su sekliomis pakrantëmis iðkasimas, baigtø eksploatuoti ir naudojamø þvyro ir smëlio karjerø rektivavimas á ávairaus gylio vandens telkinius.

Informacijos ðaltiniai

Balëiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviëius A., Balëiauskienë L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Summary

A widespread species common in the southern and central parts of Lithuania. Found around sand pits, shrubby dunes and other dry open places. Decreasing due to natural plant succession in suitable habitats and breeding sites.

Apraðë Jonas Augustauskas

Jono Augustausko nuotrauka

Balinis vėplys

Emys orbicularis (Linnaeus, 1758)

DEIMA BALINIAI VĖPLIAI (EMYDIDAE)
BŪRYS VĖPLIAI (CHELONII)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąja knyga rūdis árašyta nuo 1976 m.

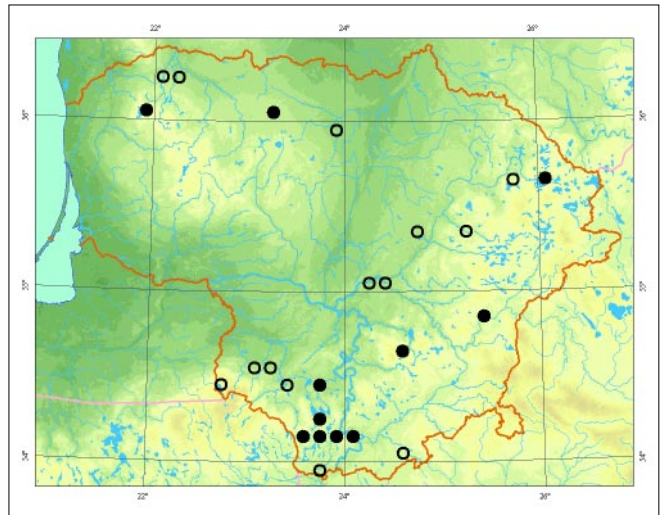
Árašyta á Berno konvencijos II ir ES Buveiniø direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Pietø ir Vidurio Europoje, Vakarø Azijoje ir Ðiaurës Vakarø Afrikoje. Ðiaurinë arealo riba eina per Latvijà ir vidurine Baltarusijos dalimi.

Lietuvoje rūdis paplitusi netolygiai, daugiausia pietinèje dalyje: Alytaus, Varënos, Lazdijø, Marijampolës, Prie-nø rajonuose. Kitur labai reta arba visai neaptinkama.

Biologija ir ekologija. Gyvena nedideliuose, sekliuose, updumblėjusiuose eþeruose, kūdrose, pelkëse, senvagëse, durpynø duobëse. Vandenyje minta vabzdþiais ir jø lervomis, vëþiagyviais, moliuskais, buoþgalviais, tritonais, maþomis varlëmis, þuvimis, kartais dumbliais ar kitais vandens augalais. Sausumoje gaudo ávairius bestuburius. Nuo spalio iki kovo mën. þiemoja vandens telkinio dumblyje. Geguþës mën. smëlëtoje, sausoje, gerai saulës ðildomoje dirvoje netoli vandens telkinio patelë upakalinëmis kojomis iðrausia iki 10 cm gylio duobutæ, á kurià padeda 7–20 baltos spalvos pailgø kiauðiniø. Padėjusi kiauðinius patelë kruopðëiai uprausia ir uplygina kiauðiniø dëjimo vietà. Kiauðiniai vystosi 2–3 mën. Iðsirita jaunikliai lieka þiemosi þemėje ir á pavirðiø iðlenda tik kitø metø pavasarà. Subræsta 6–8 metø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje gyvena apie 500–600 vëpliø. Didþiausias jø populiacijos yra Lazdijø r.: Kuculiðkiø baliniø vëpliø draustinyje yra apie 160, Straèiùnø vëpliø draustinyje – apie 20, Meteliø regioniniame parke – apie 70, Bestraigiðkëse – apie 20, Krikøtonyse – apie 25 vëpliø. Veisiejø regioniniame

parke yra apie 150 vëpliø. Negausios, bet pakankamai gyvybingos populiacijos aptinkamos Varënos, Marijampolës, Jonavos rajonuose. Kitur gyvena tik pavieniai seni gyvûnai, iðlikæ dël savo ilgamaþiðkumo.

Grësmës ir apsauga. Pagrindinë grësmë yra buveiniø nykimas dël nusausëjimo ir apaugimo sumedėjusia augalija. Neðienaujami ar neganomi pietinës ekspozicijos ðlaitai apauga aukðta þole, krûmais ir medþiais. Taip vëpliai praranda tinkamas vietas dëti kiauðinius ir veistis. Ilgas kelias iki kiauðiniø dëjimo vietø gyvûnams, ypaè jaunikliams, pavojingas dël plëðrùnø. Þemėje esanëias dëtis reikia updengti retu tinklu. Nuo migracijø keliø ið þiemojimo á veisimosi ir gyvenamas vietas iðvalyti pripëlusius karklus ir kitus sumedėjusius augalus. Pagilinti ir iðvalyti seklius þiemojimo ir gyvenamus vandens telkinius.

Informacijos ðaltiniai

Balëiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Ulevièius A., Balëiauskienë L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Summary

A locally distributed rare species. About 500–600 specimens occur in approx. 40 localities where in most cases only individual older specimens have been reported. The most abundant populations occur in southern Lithuania.

Apraðë Jonas Augustauskas

Jono Augustausko nuotrauka

Lygiapvynis þaltys

Coronella austriaca (Laurenti, 1768)

ÐEIMA ÐALĖIAI (COLUBRIDAE)

BŪRYS ÞVYNAROPLIAI (SQAMATA)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1976 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II ir ES Buveiniø direktyvos IV priedus.

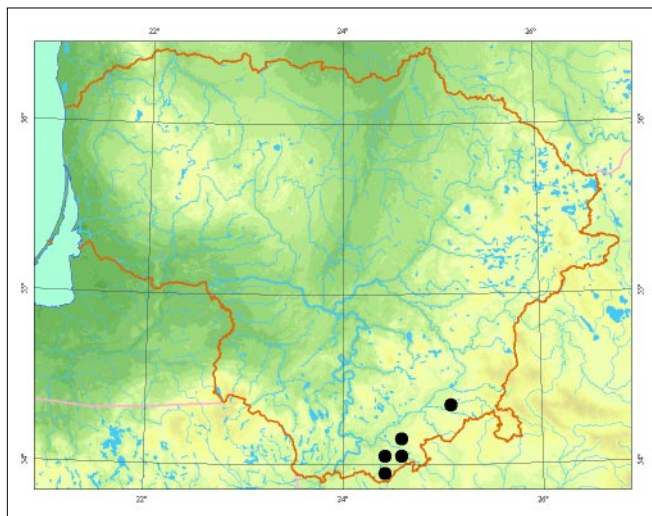
Paplitimas. Arealas apima didþiàjà dalá Europos (iðskyrus Airijà) iki Pietø Skandinavijos.

Lietuvoje aptikta tik Ėepkeliø rezervate ir Rŭdninkø girioje.

Biologija ir ekologija. Gyvena sausuose puðnyuose, þemyninëse apypelkiø kopose, saulėtose, reta augalija apaugusiuose virþnyuose. Kovo– balandþio mën. palieka þiemovietes. Pusiau gyvavedys. Ruggþjũio– rugsėjo mën. patelė atveda iki 15 jaunikliø, kurie pradeda maitintis driepø jaunikliais. Suaugėliai minta driepais, pelėnais, kirstukais, ant þemės perinėiø paukðeiø jaunikliais, kartais vabzdþiais. Þiemoja nuolatinėse slėptuvėse graupikø urveliuose, po medþiø ðaknimis, poþeminėse kelmø ertmėse, po perpuvusio ðakø ar rãstø krŭvomis.

Populiacijø gausumas. Populiacijos dydis Lietuvoje neþinomas. Labai retas gyvŭnas Rŭdninkø girioje bei Ėepkeliø rezervate, kur þinomos 4 gyvenamos vietos.

Grėsmės ir apsauga. Rŭðis yra ðiaurinėje arealo paplitimo dalyje, todėl natŭraliai negali bŭti gausi. Didþiausia grėsmė yra natŭralus ar dirbtinis gyvenamø

vietø pakeitimas: atvirø plotø apþeldinimas miðku, kelmø, ðakø krŭvø paðalinimas, dirvoþemio suarimas. Þinomose veisimosi vietose bŭtina árengti ávairiø ilgalaikiø slėptuviø, kuriose suaugę þalėiai ir jaunikliai galėtø ramiai perþiemoti ir jas naudoti kaip nuolatinės slėptuves.

Informacijos ðaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Summary

A locally distributed and extremely rare species. Reported only in a few localities in southern and eastern Lithuania. Decrease in species numbers is caused by the transformation of habitats and declining lizard populations.

Apraðė Jonas Augustauskas

Jono Augustausko nuotrauka

Juodakaklis naras

Gavia arctica Linnaeus, 1758

DEIMA NARINIAI (GAVIIDAE)

BŪRYS NARINIAI PAUKĖIAI (GAVIIFORMES)

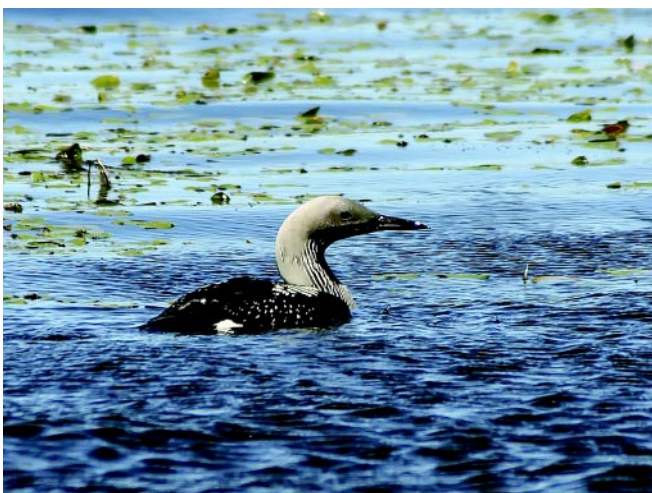
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1981 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir Paukðeiø direktyvos I priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje – pagal visà Arkties vandenyno pakrantæ. Pietuose arealas siekia ðiauriniæ Lenkijà, Volgos vidurupà, Kazachstanà, Amŭro upës baseinà.

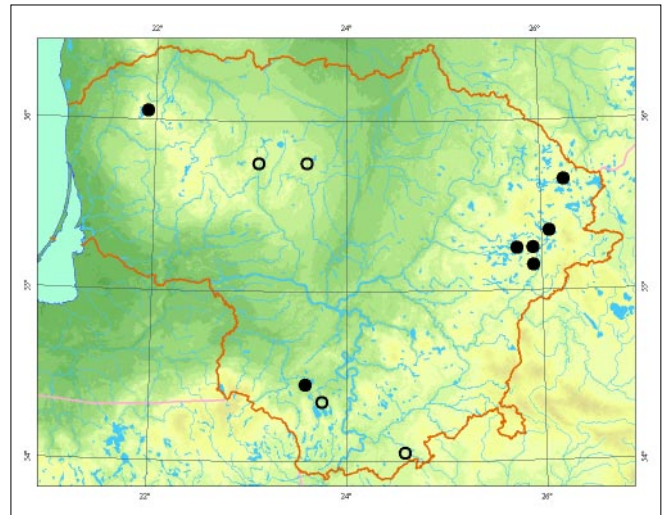
Lietuvoje rŭdis matoma daugelyje rajonø, taèiau reguliariai peri tik Rytø Aukðtaitijos miðkais apsuptuose eþeruose (Zarasø, Ignalinos ir Ðvenëioniø r.). Pavieniai veisimosi faktai þinomi Alytaus, Lazdijø, Plungës rajonuose. Reguliariai þiemoja Baltijos pajŭryje.

Biologija ir ekologija. Perëti pasirenka þvingus ir ðvarius, bet nuoðalius eþerus miðkingose vietovëse. Lizdus krauna atvirose eþerø pakrantëse bei salelëse, daþnai ant didesniø kupstø. Tuose paëiuose eþeruose peri daugelà metø. Kiauðinius (2) deda geguþës mën. Jaunikliai iðsirita birþelio mën. Ðeimos kartu gyvena iki rugsëjo mën. Iðauga 1– 2 jaunikliai. Per migracijas sudaro nedideles grupes ir pasirodo ávairiuose eþeruose. Maitinasi þuvimi, kurià pasigauna nardydami. Perëjimo metu labai baikðtŭs ir atsargŭs. Neperintys paukðëiai pakenëia þmoniø kaimynystæ. Veisimosi periodu taip pat mëgstà sudaryti bendrus bŭrelius su klajojanëiais gentainiais.

Romualdo Barausko nuotrauka

1 (E) kategorija

Populiacijos gausumas. Ðalies populiacija vertinama 8– 10 perinëiø porø. Reguliariai veisiasi Ignalinos, Ðvenëioniø ir Zarasø rajonuose. Kitur perinëios poros rastos kelis kartus: Þuvinto eþere perëjo 1986– 1992 m., Simno eþere – 1986 m., panaðiu metu buvo aptikti Plateliø eþere bei Molëtø r. Populiacijos dydà riboja per Lietuvà besidriekianti pietinë rŭdies arealo riba.

Grësmës ir apsauga. Rŭdis yra labai paþeidþiama: pakliŭva á þvejø tinklus, jà trikdo þvejai ir poilsiautojai, kenëia nuo plëðrŭnø (krankliø, nendrinø lingiø, paprastøjø ir sidabrinø kirø).

Realio ir veiksmingø apsaugos priemonio yra maþai: naikinti plëðrŭnus, riboti stovyklavimà ir þvejybà tinklais perëjimo vietose. Papildoma priemonë – árengti dirbtines platformas lizdams krauti.

Informacijos ðaltiniai

Flint E., 1982: Chernozobaja gagara. SSRS pticy. Gagary, poganki, trubkonosyje. – Moskva.

Summary

The current population in Lithuania is estimated at 8–10 nesting pairs. It regularly nests in the highly forested lake regions of eastern Lithuania. The main threats to its survival are entanglement in nets, disturbance and predators.

Apraðë Bronius Ðableviëius

Rudakaklis kragas

Podiceps griseigena Boddaert, 1783

DEIMA KRAGAI (PODICIPEDIDAE)

BŪRYS KRAGINIAI (PODICIPEDIFORMES)

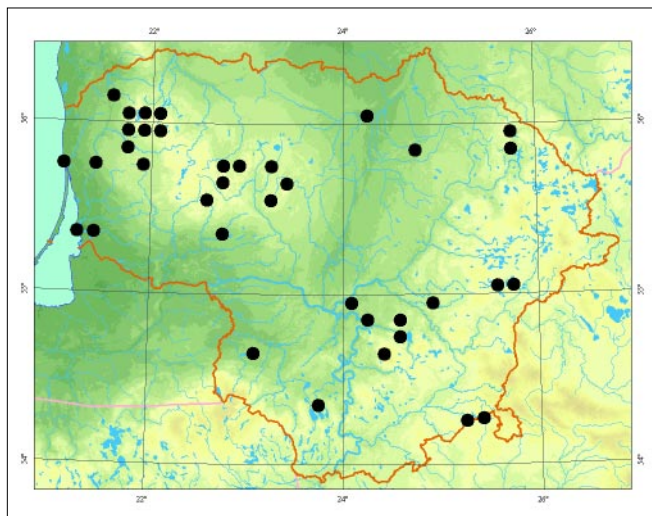
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukðeiø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Rŭðis paplitusi Palearktikoje. Arealas nevientisas. Vakarinë arealo dalis driekiasi nuo Olandijos ir Danijos per Vidurio Europà iki Uralo ir Obės rytuose bei Kolos pusiasalio ðiaurėje. Á pietus driekiasi iki Syrdarjos slėnio, Uþkaukazės, Bulgarijos. Pavieniai perėjimo atvejai registruoti pietinèse Europos ðalyse. Lietuvoje paplitusi sporadiðkai, populiacijos pasiskirstymà lemia þuvininkystės tvenkiniø iðsidėstymas.

Biologija ir ekologija. Veisiasi nedideliuose ir sekliuose (daþnai ne gilesniuose nei 1,5 m) vandens telkiniuose. Peri tik vandens telkiniuose su vedlia antvandenine plūduriuojanėia ir dugno augalija, taip pat tuose, kuriuose gausios bestuburiø gyvŭnø bendrijos. Lietuvoje aptinkamas þuvininkystės tvenkiniuose, ėia kartais peri nedidelėmis kolonijomis. Ásikuria nedideliuose eþeruose, baigtuose eksploatuoti durpynuose ar net þvyro karjeruose. Kartais peri ir didesniuose eþeruose, pvz., Metelyje, Obelijoje. Monogamas. Parskrenda ba-

landþio mēn. Lizdas krauna ir kiauðinius (4– 5) deda balandþio pabaigoje– geguþės mēn. Lizdas plokðėias, panaðus á ið vandens augalø sukrautà plaustà. Peri 20– 23 dienas. Maitinasi daugiausia vandens vabzdþiais ir jø lervomis, reėiau þuvimis.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 150– 200 perinėiø porø. XX a. antroje pusėje greiėiausiai pagausėjo dėl þuvininkytės tvenkiniø tinklo kŭrimo. Tokiuose vandens telkiniuose peri ne maþiau kaip 50 proc. visos Ðalies populiacijos. Gausiausiai peri Ðilo Pavėþupio þuvininkystės ūkyje (iki 20 porø), Sulinkio durpyne (7– 10), Rusnės ir Ðilalės ūkiø tvenkiniuose (po 5– 10), Birþulio ir Stervo pelkiø eþeruose (ne maþiau kaip 5), Kauno mariose (3).

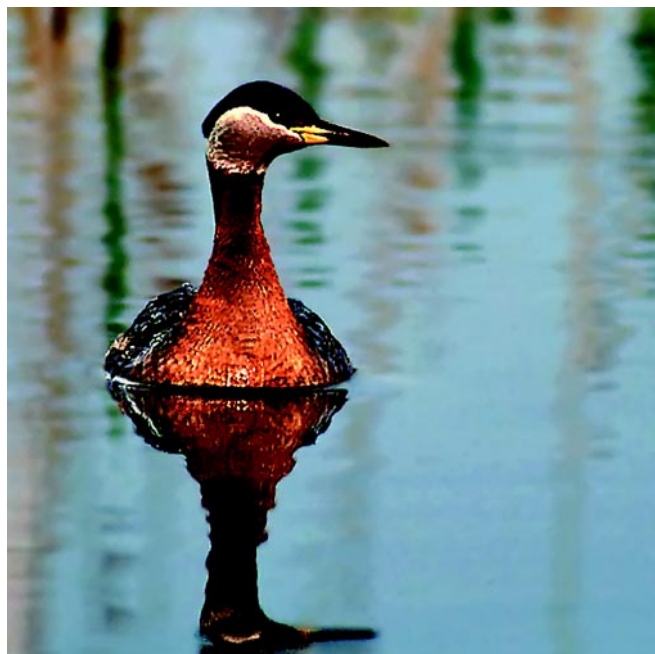
Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė kelia pilkosios varnos ir nendrinės lingės, kurios iðplėðia dėtis, kai perinėius paukðėius daþnai baido perėjimo vietose besilankantys þvejai ar poilsiautojai. Antvandeninės augalijos sunaikinimas taip pat gali bŭti þalingas.

Informacijos ðaltiniai

Summary

A sporadically distributed species that is obviously associated with fish ponds, where the larger part of the population nests. It is estimated at 150–200 nesting pairs and is considered stable.

Apraðė Vitas Staneviėius

Gábor Kovács nuotrauka

Raguotasis kragas

Podiceps auritus Linnaeus, 1758

DEIMA KRAGAI (PODICIPEDIDAE)

BŪRYS KRAGINIAI (PODICIPEDIFORMES)

1 (E) kategorija

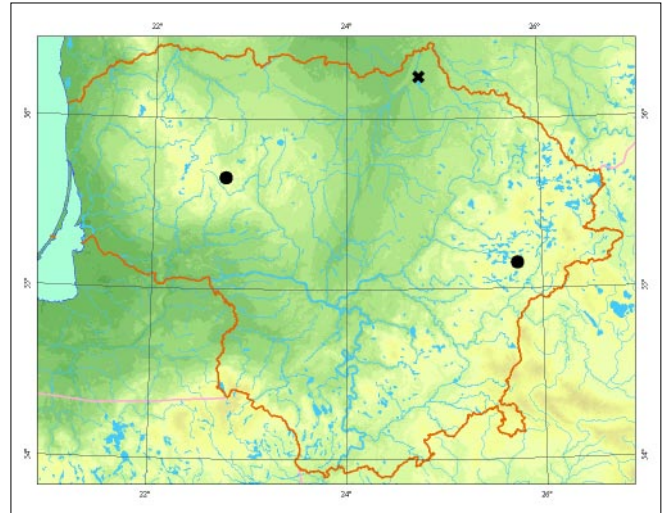
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2007 m.

Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus bei Paukðeiø direktivos I priedā.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Ðkotijos, Skandinavijos ðaliø iki Ochotsko jūros. Ðiaurėje arealas siekia Botnijos álankā, Onegos eþerā, Jenisejaus vidurupā. Á pietus paplitusi iki Amūro baseino, Ðiaurinio Kazachstano, Ðiaurės Rytø Ukrainos, pietinio Pabaltijo. Gyvena Islandijoje.

Per Lietuvā driekiasi pietinë rūðies paplitimo riba. Pirmā kartā rasta perint 1974 m. Birþø r. Po keliasdeðimties metø pertraukos aptikta Miðkinio eþere (Kelmės r.), kur perėjo kelerius metus ið eilės. Taip pat dvejus metus ið eilės perėjo Liúnuko eþerelyje (Ðvenëionø r.).

Biologija ir ekologija. Mėgsta seklius, apaugusius vindaus vandenis. Ðapniausiai peri mapuose uppelkėjusiuose eþerëliuose. Lietuvoje paskutinės 2 perėjimo vietos buvo nedideliuose distrofiniuose aukòtapelkiø eþerëliuose su reta aukòtāja antvandenine augalija. Monogamas. Parskrenda kovo pabaigoje– balandþio mėn., Ðapnai jau susiporavę. Kiauðinius (4– 5) deda

gegupės pabaigoje– birþelio mėn. Lizdas panaðus á plaustā, sukrautas ið pūvanëiø augalø daliø, dumblo ir durpiø, pritvirtintas prie meldø, ðvendrø ar nendriø stiebø. Veda 1 vadā, taëiau þuvus pirmai dëëiai peri pakartotinai. Abu poros nariai peri 22– 25 dienas, pradëdami nuo pirmojo kiauðinio, todël jaunikliai ritasi ne vienu metu. Subręsta antraisiais gyvenimo metais. Minta ávairiais bestuburiais, Ðapniausiai vabzðþiais ir jø lervomis, reëiau smulkiomis þuvytėmis. Rudeninë migracija prasideda rugsėjo mėn. Baltijos pajūryje kasmet negausiai þiemoja.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma tik 1 poros nuolatinë perėjimo vieta Kelmės r. Kitur gali perëti tik pavienės poros. Manoma, kad Ðalies populiacija galëtø bûti vertinama ne daugiau kaip 10 perinëiø porø.

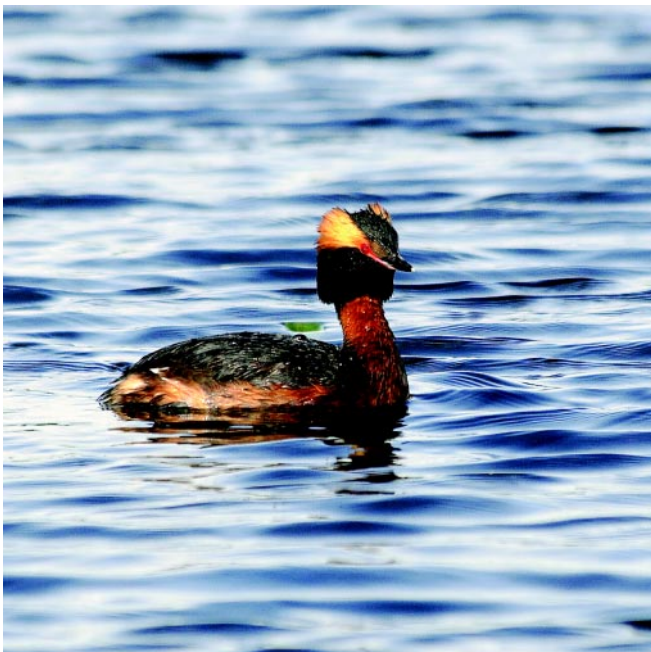
Grësmės ir apsauga. Grësmes sunku ávertinti dël rūðies retumo. Palā gali daryti paukðeiø trikdymas perėjimo metu.

Informacijos Ðaltiniai

Summary

Currently only the regular nesting site of one pair is known. Other single pairs may also nest in Lithuania. Abundance is limited by the species' southern distribution range boundary which crosses Lithuania.

Apraðė Liutauras Raudonikis

Renato Jakaiëio nuotrauka

Juodakaklis kragas

Podiceps nigricollis CL Brechm, 1831

DEIMA KRAGAI (PODICIPEDIDAE)

BŪRYS KRAGINIAI (PODICIPEDIFORMES)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III priedà.

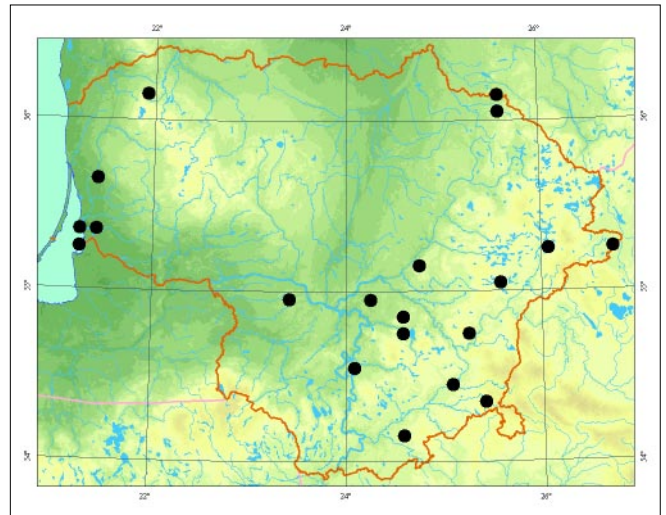
Paplitimas. Arealas nevientisas. Vakarinëje Eurazijoje rŭdis paplitusi nuo Skandinavijos iki Vakarø Sibiro: ðiaurėje arealas siekia pietinæ Skandinavijà, Volgos vidurupà. Á Pietus paplitusi iki Amudarjos, Uþkaukazės, Maþosios Azijos, Pirènø pusiasalio, Ðiaurės Afrikos.

Lietuvoje rasta perint Rusnės, Birvėtos, Kietaviðkės, Arnioniø, Buivydiðkiø, Bebruliðkės, Vizbarø þuvininkystės tvenkiniuose, Janavo, Kaðoniø, Èedasø, Eikiniðkiø eþeruose, Kalviø, Gargþdø karjeruose, Nova raisiø durpyne, Kniapės álankoje ir kt.

Biologija ir ekologija. Peri sekliuose, vandens augalija apþelusiuose stovinèio vandens telkiniuose. Parskrenda kovo pabaigoje. Monogamas. Peri kolonijomis, taèiau pasitaiko ir pavieniø porø. Kiauðinius (3– 4) deda balandþio– birþelio mèn. Lizdas panaðus á plaustà, sukrautas ið pŭvanèiø augalø daliø, dumblo ar purvo priemaiðø, pritvirtintas prie virð vandens iðkilusiø augalø daliø. Veda 1 vadà. Peri apie 21 dienà, perėti pradama padėjus pirmà kiauðinà, todėl jaunikliai ritasi ne visi ið karto. Minta daþniausiai bestuburiais – vėþiagyviais ir vabzdþiø lervomis, moliuskais, reèiau smulkiais þuvytėmis. Rudeninė migracija prasideda rugpjŭèio mèn.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijø gausumas. Dabartinė ðalies populiacija vertinama 150– 200 perinèiø porø. Didþioji jos dalis susitelkusi Klaipėdos apskrityje: Rusnės þuvininkystės tvenkiniuose ir Kniapės álankoje peri 15– 25 poros. Gargþdø, Kalviø karjeruose – 10– 15 porø. Gausesnės perėjimo vietas rastos Buivydiðkiø (7– 8 poros), Kietaviðkės (6– 8) ir Arnioniø þuvininkystės tvenkiniuose (5– 9). Kaðoniø eþere peri 2– 7 poros. Kitose vietose aptinkamos pavienės poros ar po kelias poras.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra vandens telkiniø uþaugimas helofitais, paukðiø trikdymas. Perėjimo metu dalá lizdø sunaikina varniniai paukðiai. Svarbiausiose veisimosi vietose būtina riboti þmoniø lankymàsi, reguliuoti varniniø paukðiø skaièiø.

Informacijos ðaltiniai

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Graþulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraðto perinèiø paukðiø atlasas. – Vilnius.

Summary

The population in Lithuania is estimated at 150–200 nesting pairs. Most of these (up to 50 pairs) nest in the Klaipėda region. The main threats to its survival are the disturbance of nesting birds and the overgrowth of shallow waters with helophytes.

Apraðė Mindaugas Maèiulis

Didysis baublys

Botaurus stellaris Linnaeus, 1758

DEIMA GARNIAI (ARDEIDAE)

BŪRYS GANDRINIAI PAUKĖIAI (CICONIIFORMES)

3 (R) kategorija

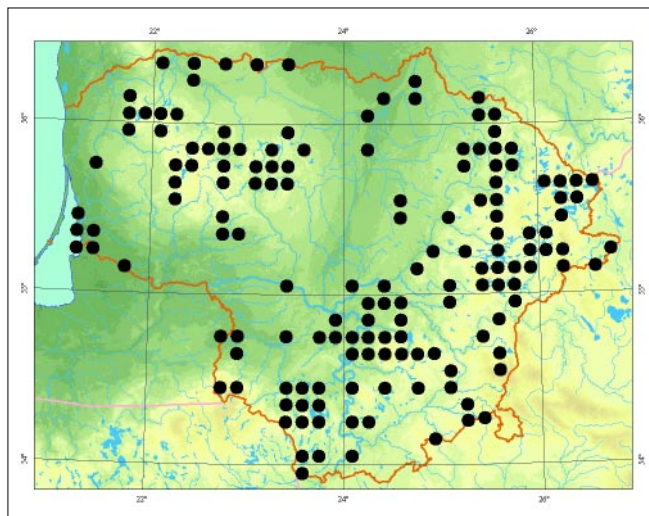
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1976 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukðeio direktivos I priedā.

Paplitimas. Palearktinė rūðis. Paplitusi nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia pietinæ Ðvedijā ir Suomijā, Obės vidurupā, Kolymos baseinā. Á pietus paplitusi iki Japonijos, Mongolijos, Irano, Juodosios ir Vidurþiemio jūrø pakraðeio. Europoje rūðis paplitusi vietomis, gausėja rytø ir ðiaurės rytø kryptimi, pradedant Vengrija, Rytø Vokietija, Lenkija ir baigiant Baltijos ðalimis.

Lietuvoje gausiausia pietuose ir rytuose, Nemuno þemupyje, Þemaitijos aukðtumos eþeruose.

Biologija ir ekologija. Būdinga nendrynø paukðeio rūðis. Daug rečiau ásikuria ðvendrynuose. Peri buveinèse, kur vandens gylis siekia 30 cm, o maitinasi vietose, kur vandens gylis siekia 25– 75 cm ir gali áplaukti þuvys, todėl ásikuria nevientisuose sápalynuose, besikaitaliojanèiuose su atvirais vandens plotais. Minimalus atviro vandens plotas vandens telkinyje turi būti bent 1– 2 ha, o aukðtosios augalijos – 0,5– 1 ha. Lietuvoje daþniausiai peri ávairaus dydþio eutrofinuose eþeruose, þuvininkystės tvenkinio kompleksuose, Kurðio mariose, dideliuose mezotrofinuose eþeruose, uþtvindytuose durpynuose. Poligamas. Peri ir jaunikliais rūpinasi tik patelė. Parskrenda kovo antroje pusėje. Peri geguþės mėn., nuo pirmo padėto kiauðinio 25– 26 dienas. Jaunikliai skraidyti pradeda po 50– 55 dienø. Minta daugiausia þuvimis, priklausomai nuo gyvenamos vietos gali misti ir varlėmis, vėþiais, vabzdþiais ar net smulkio þinduoliø

ir paukðeio jaunikliais. Rudeninė migracija būna rug-sėjá– spalio pradþioje.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacijā sudaro 800– 1 000 patinø, ji didėja dėl vandens telkinio eutrofizacijos, þuvininkystės tvenkinio tinklo susiformavimo XX a. antroje pusėje. Svarbios naujos buveinės atsirado uþtvindytuose durpynuose. Gausiausiai peri Nemuno deltos regione (40– 60 patinø), Þuvinto eþere (15), Kauno mariose (7– 15), Birþulio ir Stervo pelkiø komplekse (10), Drūkðio (10), Kretuono ir Dysnø ir Dysnykðeio (po 8) eþeruose. 5– 10 patinø aptinkama Birvėtos, Arnionio, Ðilo Pavėþupio ir kituose þuvininkystės tvenkiniuose.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės Lietuvoje maþai þinomos. Gali būti nendrynø plotø seklėjimas, iðtisinis jø nuðienavimas ar iðdeginimas þiemā. Kitose ðalyse pavojø lizdams ir jaunikliams kelia mangutai ir ðernai. Būtina iðsaugoti vandenyje auganèio nendrynø plotus.

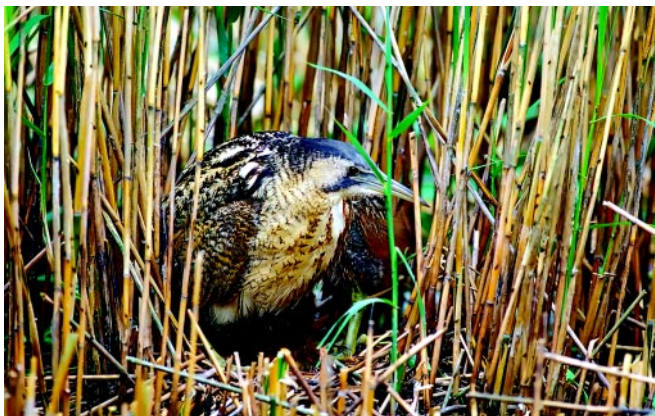
Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmės paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Fairly commonly found in regions in Lithuania where there is an abundance of lakes, around the lower reaches of the Nemunas River and fishing dams. The breeding population is increasing and is currently estimated at 800– 1000 nesting males.

Apraðė Vitas Stanevièius

Jono Augustausko nuotrauka

Mapasis baubllys

Ixobrychus minutus Linnaeus, 1766

DEIMA GARNIAI (ARDEIDAE)

BŪRYS GANDRINIAI PAUKĖIAI (CICONIIFORMES)

4 (I) kategorija

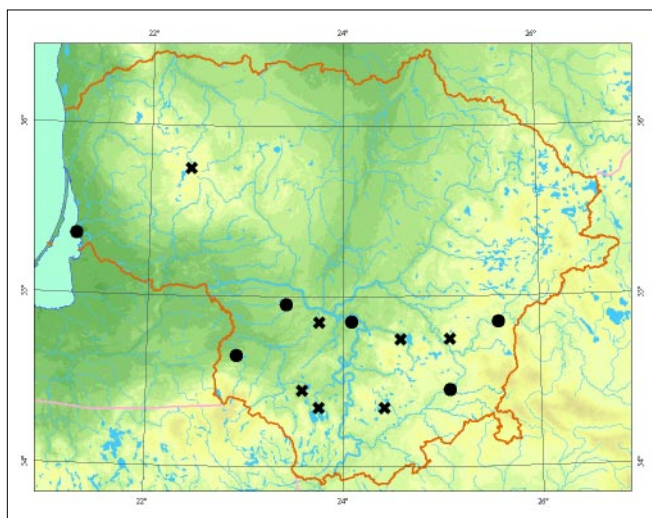
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWÁ II priedus ir Paukðeiuø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Pirènø pusiasalio ir rytinès Baltijos pakrantès iki Obès baseino ir Nepalo. Ðiaurėje iki Sankt Peterburgo gubernijos, Obès aukðtupio. Pietuose iki Maðosios Azijos, Vidurþemio jūros pakranèiuø.

Apie rŭðies paplitimà Lietuvoje duomenø nedaug. Per paskutinius 30 metø iðnyko Birþulio ir Stervo pelkio komplekse, Þuvinto rezervate, Elektrènø vandens saugykloje, Meteliuø eþere, Vilniaus apylinkèse. Paskutiniu metu aptikta tik Novaraisèio ir Baltosios Vokès durpynuose, Baltosios Vokès ir Arvydø þuvininkystès tvenkiniuose, Kauno mariose, Nemuno deltoje.

Biologija ir ekologija. Peri nedideliuose vandens telkiniuose (karjeruose, þuvininkystès tvenkiniuose, kŭdrose), apaugusiuose antvandenine augalija, krŭmais. Sunkiai pastebimas paukðtis, nes juda laipiodamas augalijos stiebais ir retai rodosi atviroje aplinkoje. Aktyvus naktá ir sutemus. Lizdà krauna ið nendriuø stiebø ir meþpiuø ðakeliuø þemuose krŭmuose ar ant iðgulusiuø nen-

driuø, reèiau – ant viksvø kupsto. Kiauðinius (5– 6, bal-tus) deda geguþès pabaigoje– birþelio mèn. Peri 17– 19 dienø (naktá patelè, dienà patinas). Jaunikliai, kuriais rūpinasi abu tøvai, lizdà palieka 17– 18 dienø amþiaus. Veda 1 vadà. Minta vandens vabzdþiais, jø lervomis, ki-tais bestuburiais, maþomis þuvimis. Rudeninè migracija prasideda rugpjŭèio– rugsėjo mèn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. XX a. antroje pusėje rŭðis beveik iðnyko visoje ðalyje. Ðalies populiacija vertinama ne daugiau kaip 10 perinèiuø porø. Maþà perinèios populiacijos gausumà lemia tai, kad Lietuva yra ðiauriniame rŭðies paplitimo pakraðtyje.

Grèsms ir apsauga. Realiai grèsms sunku ávertinti dël rŭðies retumo. Ðalà gali daryti paukðeiuø trikdymas perėjimo metu ir buveiniuø keitimas.

Informacijos ðaltiniai

Stanevièius V., Ðvaþas S., Raudonikis L., Dagys M., 2002: Waterbirds of large fish ponds in Lithuania. – In: Waterbirds of large fish ponds of Belarus and Lithuania. – Vilnius.

Summary

In the second half of the 20th century the species had virtually disappeared from Lithuania altogether. In recent years single pairs had been found in only a few sites. The total national nesting population is estimated to be less 10 pairs.

Apraðè Liutauras Raudonikis

Sándor Maros nuotrauka

Didysis baltasis garnys

Egretta alba Linnaeus, 1758

DEIMA GARNIAI (ARDEIDAE)

BŪRYS GANDRINIAI PAUKĖIAI (CICONIIFORMES)

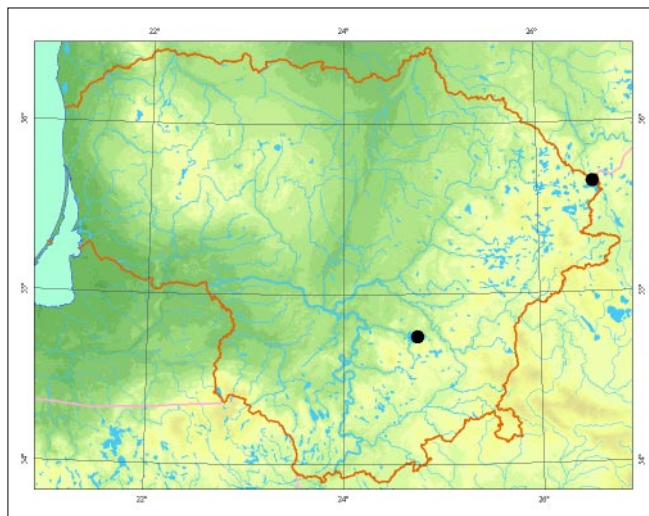
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2007 m.

Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeio direktyvos I priedà.

Paplitimas. Rūðis kosmopolitė (pietinė). Eurazijoje peri nuo Pietø Ėekijos, Vakarø Austrijos ir Po upės deltos Italijoje vakaruose iki Ramiojo vandenyno rytuose. Area-las susiskaidytas. Europoje daþnesnė Vengrijos lygumo-je, Dunojaus, Dniestro, Volgos ir Uralo upiø þemupiuose. Lietuvoje perėjimo faktas patvirtintas tik 2005 m. ir kol kas þinomos tik 2 viena nuo kitos nutolusios veisimosi vietas. Ne perėjimo metu aptinkama daugumoje þuvininkystės tvenkiniø.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje perėti pradėjo 2005 m. Europoje peri didelėse vandeningose nendrėmis ir kar-klø krūmais apþelusiose pelkėse, esanėiose ðalia van-dens telkiniø, paþeriø, paupiø, daþnai apsemtuose mið-kuose, kartais sudaro bendras kolonijas su kitais gar-niais ar irklakojiniais paukðeiais. Lietuvoje perėjo van-dens saugyklos puðimis apaugusioje saloje bei miðria-me puðø ir berþø paþerės miðke. Abiejose vietose pil-køjø garniø kolonijoje. Lizdus krauna ið nendriø stiebø, medþiø ðakeliø ant iðgulusiø nendriø, neretai medþiuo-se ir krūmuose. Peri 25– 26 dienas. Garniukai pradeda ristic geguþės pradþioje, o lizdus palieka sulaukæ 52– 56 dienø amþiaus. Baikøtus paukøtis, maitinasi atvirose vietose, ið kuriø gerai matyti apylinkės. Minta daugiausia þuvmis, varliagyviais, vandens vabzdþiais ir jø ler-vomis, kitais vandens bestuburiais. Pirmieji paukðeiai parskrenda jau balandþio pradþioje. Rudenà pavieniai paukðeiai dar gali bŭti aptinkami visà spalio mēn.

Populiacijø gausumas. Bendras populiacijos gausumas visame Europos areale didėja. Pastaruosius 12– 15 me-tø rūðis stebėtinai sparčiai plinta Lietuvoje. Per 20 metø ðalyje ðios rūðies statusas pasikeitė ið atsitiktinai up-klystanėios á perinėià rūðià. 2005– 2006 m. pavieniai pe-rintys paukðeiai aptikti tik 2 ðalies vietose – Elektrėnø vandens saugykloje ir Drūkøiø eþere. Vasaros metu nuo kelio iki keliasdeðimt paukðeio aptinkami beveik vi-suose didesniuose Lietuvos þuvininkystės tvenkiniuose.

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi metu paukðeiai gali bŭti iðbaidomi, nes peri greta kormoranø kolonijø, kurios yra specialiai trikdamos. Maitinimosi vietose (þuvininkystės ūkiuose) paukðeiai yra baidomi kartu su pilkaisiais garniais ir kormoranais.

Informacijos ðaltiniai

Castren K., 2004: The expansion of Great White Egret *Egretta alba* in Lithuania. – *Ciconia* (9): 41– 42.

Staneviėius V., Ðvaþas S., Raudonikis L., Dagys M., 2002: Waterbirds of large fish ponds in Lithuania. – In: Waterbirds of large fish ponds of Belarus and Lithuania: 53– 111. – Vilnius.

Summary

Rapid species expansion into Lithuania is underway. It has been nesting in Lithuania since 2005, though as yet only two nesting sites are known. In summer, non-breeding birds gather around fishing dams.

Apraðė Vitas Staneviėius

Vytauto Jusio nuotrauka

Juodasis gandras

Ciconia nigra Linnaeus, 1758

DEIMA GANDRINIAI (*CICONIIDAE*)

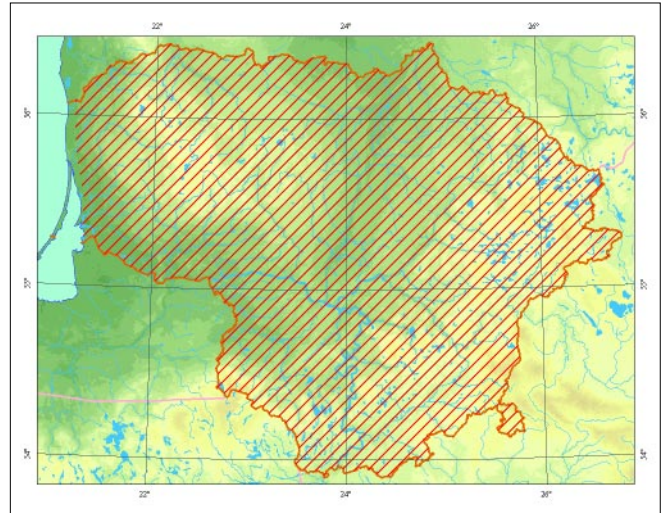
BŪRYS GANDRINIAI PAUKĖIAI (*CICONIIFORMES*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rŭðies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Átraukta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeio direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Pirènø pusiasalio iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia Suomio álankà, Jenisejaus aukðtupà ir Amŭro baseinà, pietuose tàsiasi iki Kinijos, Maðosios Azijos ir Balkanø pusiasalio. Lietuvoje rŭðis aptinkama beveik visoje ðalies teritorijoje. Daþnesnė Vidurio Lietuvoje. Neperi Kurðio nerijoje.

Biologija ir ekologija. Daþniausiai apsigyvena dideliuose miðriuose, derlinguose miðkuose. Renkasi ūpmirkusius, ðalia ūpelkėjusių vietø augančius, natŭraliai praretėjusius miðrius spygliuoèiø ir lapuoèiø medynus. Maitinasi ðalia miðkø esanèiuose vandens telkiniuose, drėgnose pamiðkėse, miðko atvirumose. Monogamas, poros pastovios bŭna visà gyvenimà. Á lizdavietes gràpta kovo mėn. Kiauðinius (2– 4, reèiau 5) deda balandpio mėn. Peri savo sukrautuose arba ūpima kitø plėðriøjø paukðeio lizdus àpuoluose, juodalksniuose ir drebulėse. Veda 1 vadà. Peri 30– 35 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 65 dienø amþiaus. Subràsta treèiaisiais gyvenimo metais. Lesa smulkias þuvis, vandens bestuburius, buoþgalvius, varliagyvius. Pievose susiranda peliniø grauþikø, smulkioø paukðeio jaunikliø. Rudeninė migracija prasideda rugpjŭeio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. 1998 m. perinti populiacija ávertinta 450– 600 perinèiø porø. 2001 m. duomenimis, populiacijà sudarė 600– 800 perinèiø porø. Reikðminga populiacijos dalis saugoma Birþø, Paliojoje, Ðimonio ir Vainuto giriose bei Dotnuvos– Josvainio ir Taujėnø– Ūþulėnio miðkuose. Retas paukðtis pietinės ir rytinės ðalies dalies nederlingø puðynø masyvuose.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra intensyvi miðkø ūkio veikla, dėl to maþėja medynø su stambiais ir senais medþiais, tinkamais lizdŭi sukti. Kitos grėsmės – hidrologinio reþimo pokyèiai, perinèiø paukðeio trikðymas.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmės paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Abundance of the breeding population in Lithuania was estimated at 450–600 breeding pairs in 1998 and at 600–800 breeding pairs in 2001, distributed across almost all of Lithuania's territory. More frequent in central Lithuania.

Apraðė Saulis Skuja

Jono Augustausko nuotrauka

Gulbė giesmininkė

Cygnus cygnus Linnaeus, 1758

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS PĀSINIAI PAUKĀĒIAI (ANSERIFORMES)

3 (R) kategorija

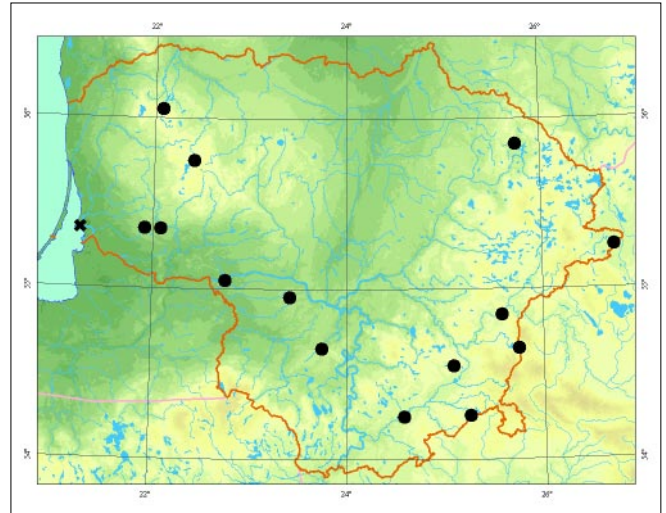
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūdīs ārādyta nuo 2000 m.

Ārādyta ā Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir PaukĀĒiø direktyvos I priedā.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Anadyrio slēnio ir Kamēiatkos. Āiaurēje paplitimo riba tāsiasi nuo Kolos pusiasalio ir Poliarinio Uralo per Jenisejaus deltā iki Lenos ūmupio. Ā pietus aptinkama iki Āiaurēs Rytø Kinijos, Āiaurēs Kazachstano, Volgos aukĀtupio, Lietuvos, pietinēs ŀvedijos.

Lietuvoje paplitusi sporadiškai, bet dažnesnē rytinēje dalyje. Reēiausiai aptinkama āiaurinėje Lietuvoje. Tai susijā su tvenkininės ūvininkystēs ūkiø pasiskirstymu. XX a. ŀeštajame dešimtmetyje pirmas perėjimo atvejis ūpregistruotas Nemuno deltoje. Per paskutinius 10 metø perinti populiacija Lietuvoje plinta. ŀiuo metu peri 9 ūvø ūkiuose, 4 apleistuose durpynuose, keliuose tvenkiniuose.

Biologija ir ekologija. Didesnēje arealo dalyje – tai miĀkatundrēs kraĀtovaizĀpio paukĀtis. Tikriausiai iēkodamas ramybēs, Lietuvoje ŀis baikĀtus paukĀtis dažniausiai pasirenka ūvininkystēs tvenkinius. Neretai apsigyvena apleistuose, apsemtuose durpynuose, reēiau ūpĀelusiuose karjeruose, eperuose ar pan. Parskrenda kovo mėn. jau susiporavę. Monogamas. Labai aktyviai gina savo teritorijā, iĀveja net stambesnēs gulbēs nebyles. KiauĀinius (4– 6, kartais 7) deda balandĀpio mėn. Lizdus slepia antvandeninės augali-

jos sĀpalynuose. Peri tik patelē 30– 40 dienø. Jaunikliai su tėvais laikosi iki pasitraukiant ā piemovietes. Minta āvairiais vandens augalais ir smulkiais bestuburiais. Vidutinio nuotolio migrantas, nors pavieniai paukĀĒiai pirmoja Lietuvoje.

Populiacijø gausumas. Lietuvos populiacija 2001 m. vertinta 15– 20 perinēiø porø, bet ŀiuo metu ji yra gerokai gausesnē. Vizbarø ūvininkystēs tvenkiniuose 2005 m. perėjo daugiau kaip 10 porø. Birvētos ir Baltosios Vokēs tvenkiniuose kasmet peri daugiau kaip 5 poros. ŀiuo metu ŀalyje veisiasi ne maĀiau nei 30 porø.

Grēsmēs ir apsauga. Didžiausiā grēsmę kelia trikdymas, plēdūnai ir perēti tinkamø buveiniø pokyēiai. Būtina tvarkyti bent svarbiausias dabartines perėjimo vietas.

Informacijos ŀaltiniai

Jusys V., Maēiulis M., Meēionis R., PoĀkus A., Graþuleviēius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraĀto perinēiø paukĀĒiø atlasas. – Vilnius.

Raudonikis L., 2004: Europos Sājungos reikĀmēs paukĀĒiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Sporadically distributed in Lithuania, but more common in the east, and rarest in northern Lithuania. This is associated with the distribution of fish ponds. Currently there are at least 30 pairs that nest in Lithuania.

ApraĀē Liutauras Raudonikis

Jono Augustausko nuotrauka

Pilkoji pàsis

Anser anser Linnaeus, 1758

ÐEIMA ANTINIAI (*ANATIDAE*)

BÛRYS ÐÀSINIAI PAUKÐËIAI (*ANSERIFORMES*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1989 m.

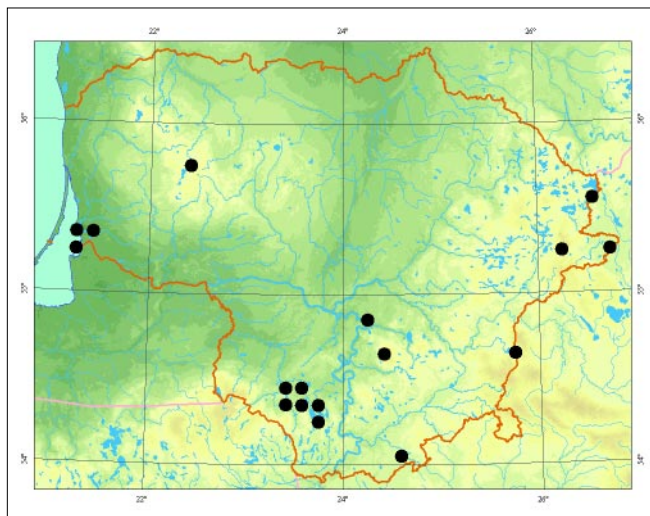
Áraðyta á Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Islandijos, Britø salø, Skandinavijos iki Ramiojo vandenyno. Visur pasiskirsëiusi netolygiai. XX a. pabaigoje labai pagausëjo daugumoje Vakarø Europos ðaliø.

Lietuvoje rûðis gausiausia Pietø ir Pietvakariø Lietuvoje, Nemuno þemupyje, rytiniame Kurðiø mariø pakraðtyje.

Biologija ir ekologija. Peri vandens telkiniuose su plaëiomis pakrantës helofitø juostomis, ypaè jeigu juose yra salø ar plovø, taip pat gretimose pelkëse. Parskrenda kovo mën., kartais vasario pabaigoje ar balandþio pradþioje. Ðapniausiai peri pavienëmis poromis. Deda 4–6, reëiau 3–12 kiauðinius. Perëti pradeda paprastai balandþio viduryje. Peri tik patelë 27–28 dienas. Jauniklius vedþioja abu tëvai. Jaunikliai skraidyti pradeda 50–60 dienø amþiaus. Su tëvais laikosi pirmà rudenà ir þiemà. Maitinasi daugiausia sausumoje: kultûrinëse ir natûraliose pievose, þelmenø ar nupjautø javø laukuose. Minta vegetatyvinëmis þoliiø dalimis, kultûriniiø ir laukiniø augalø sëlklomis. Rudeininë migracija prasideda rugsëjo pabaigoje.

Populiacijø gausumas. Paskutiniais duomenimis, ðalies populiacija sudaro 100–150 porø. Gali bûti, kad pastaraisiais metais populiacija gausëjo. Gausiausia Ne-

muno Deltoje ir rytiniame Kurðiø mariø pakraðtyje (iki 100 perinëiø porø ir 300–500 vasarojanëiø nesiveisianëiø paukðëiø), Þuvinto eþere (25 ir 100) ir Meteliø regioninio parko eþeruose (iki 10 porø). Pavienës poros peri Birþulio, Paltyëio, Amalvo ir kituose eþeruose, Kauno mariose, Kenos, Birvëtos ir kituose þuvininkystës tvenkiniuose.

Grësmës ir apsauga. Ankstesniais metais didþiausia grësmë buvo medþioklë. Apie dabartines grësmes maþai þinoma. Daugiausiai þalos greiëiausiai daro trikdymas, nendrynø deginimas, nendrynø naudojimas (kirtimas) ir ðernø veikla.

Veisimosi vietose perëjimo metu būtina riboti þmoniø lankymàsi ir atitinkamai reguliuoti nendrynø kirtimà.

Informacijos ðaltiniai

Jusys V., Maëiulis M., Meëionis R., Poðkus A., Graþuleviëius G., Petraitis A., 1999: Klaipëdos kraðto perinëiø paukðëiø atlasas. – Vilnius.

Summary

The species resumed nesting in Lithuania over 25 years ago. Its population is increasing and is currently estimated at 150 pairs. The population is concentrated in the Nemunas River Delta Regional Park, in the Puvintas Biosphere Reserve and Meteliai Regional Park.

Apraðë Vitas Staneviëius

Jono Augustausko nuotrauka

Urvinė antis

Tadorna tadorna Linnaeus, 1758

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS PĀSINIAI PAUKĀĒIAI (ANSERIFORMES)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonāā knjgā rūāis āraāyta nuo 1989 m.

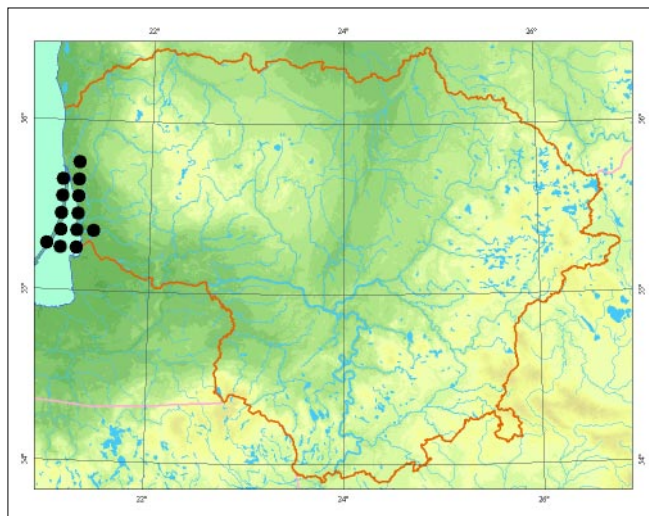
Āraāyta ā Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir AEWI II priedus.

Paplitimas. Europoje āvairiā jūrā pakrantēse.

Lietuvoje rūāis aptinkama tik Kurāiā mariā pakraāēiuose ir Nemuno deltoje. Daānesnē Kurāiā nerijos pakranēiā seklumose. Kiek reēiau peri rytinēje Kurāiā mariā pusēje. Ne kasmet pavienēs perinēios poros aptinkamos āemyninēs dalies vandens telkiniuose: Slengiā ir Kalviā pvyro karjeruose (Klaipēdos r.), Nemuno pēs pakrantēse.

Biologija ir ekologija. Pirmenybā teikia sekliems su smēlētāis krantāis vandens telkiniams, taēiau beveik iāimtāinai peri jūrā ar jā lagūnā pakrantēse. Lizdus suka smēlio kopose, medynā sāpalynuose, kartāis arti vandens (daāniausiai iāplautā āaknā ertmēse), nemaāai paukāēiā peri po pastatāis ir pvēriā urvuose. Lizdā krauna patelē. Peri (8– 12 kiauāiniā) 27– 29 dienas. Jaunikliā āpauga per 2 mēnesius. Lytiākai subrāsta antrāisiais gyvenimo metais. Monogamas. Minta gyvulinii (āvairāis vandens vabzdāiais, jā lervomis, smulkāis moliuskāis) ir augalinii maistu (vandens augalā sporomis, sēklomis ir minkātosiomis augalā dalimis).

Populiacijos gausumas. āalies populiacijā sudaro 30– 50 perinēiā porā, iā kuriā daugiau nei 80 proc. peri Kurāiā nerijoje, kitos – rytinēje Kurāiā mariā pakrantēje.

Grēsmēs ir apsauga. Grēsmā kelia Kurāiā nerijos pakranēiā tvirtinimo darbai (pakranēiā seklumā āpsodinimas nendrynāis), padidējās lapiā ir kitā plēdrūnā gausumas.

Populiacijai pagausinti bŪtina ārengti dirbtines lizdavietes.

Informacijos āaltiniai

Grāpuleviēius G., 1994: Didysis kormoranas (*Phalacrocorax carbo*) ir urvinē antis (*Tadorna tadorna*) Kurāiā mariose. – *Ciconia*, 2 (1– 2): 62– 66.

Jusys V., Maēiulis M., Meēionis R., Poākus A., Grāpuleviēius G., Petraitis A., 1999: Klaipēdos kraāto perinēiā paukāēiā atlasas. – Vilnius.

Ivanauskas T., 1959: Lietuvos paukāēiai, 2. – Vilnius.

Summary

This species breeds exclusively in the Curonian Lagoon area. The current national population is estimated at 30–50 nesting pairs, of which over 80% are found around the Curonian Lagoon.

Apraāē Gediminas Grāpuleviēius

Renato Jakaiēio nuotrauka

Pilkoji antis

Anas strepera Linnaeus, 1758

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS PĀSINIAI PAUKĀĒIAI (ANSERIFORMES)

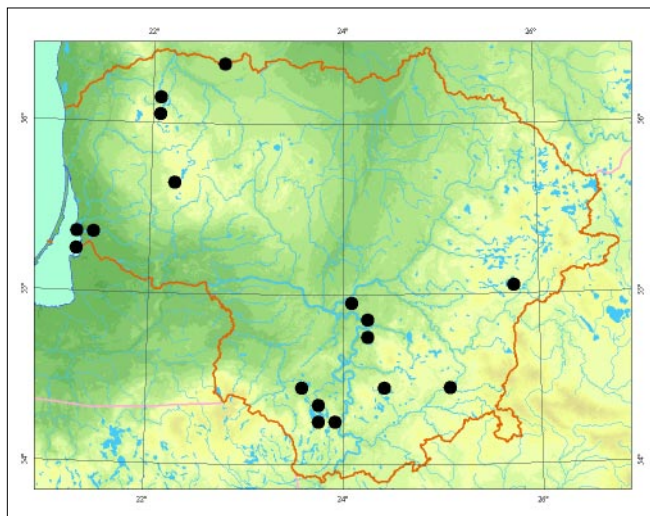
2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĀis āraĀyta nuo 1989 m.

ĀraĀyta ā Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Peri Palearktikoje ir Nearktikoje, daĀniausiai kiek pieĀiau nei kitos upiniĀ anĀiĀ rūĀys. Eurazijoje paplitusi nuo VakarĀ Europos ā rytus per Kazachstano ir VakarĀ Sibiro stepes iki ĀiaurĀs RytĀ Kinijos. Āiaurinė paplitimo riba driekiasi per pietinĀ Skandinavijā. Ā pietus paplitusi iki BalkanĀ ir PirĀnĀ pusiasaliĀ. Lietuvoje rūĀis aptinkama sporadiĀkai, daĀnesnĀ pietinĀje ŀalies dalyje.

Biologija ir ekologija. PirmenybĀ teikia didesniems, sekliems, eutrofiniams vandens telkiniams, kuriuose gausu antvandeninĀs ir plūduriojanĀs augalijos. MĀgstata ĀoliĀ augalija apaugusias ĀperĀ ir upiĀ salas, kartais lizdus krauna ant iĀkklusĀ vandens augalĀ. Nereitai peri rudagalviĀ kirĀ ar upiniĀ ĀuvĀdrĀ kolonijose. Lietuvoje gausiau peri Nemuno Āemupio uĀliejamose pievose ir polderiuose, ĀvininkystĀs tvenkiniuose. Parskrenda kovo pabaigoje– balandĀio pradĀioje. Lizdas – ĀolĀmis iĀklota duobutĀ. KiauĀinius (daĀniausiai 6– 11) deda visā geguĀpĀs mĀn. DĀtis pridengiama tamsiais pūkais. PatelĀ peri 26– 28 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 55 dienĀ amĀiaus. DaĀniausiai minta augalinĀs kilmĀs maistu. Tolimasis migrantas. RudeninĀ migracija vyksta rugsĀjo– spalio mĀn.

PopuliacijĀ gausumas. ŀalies populiacijā sudaro 100–150 perinĀiĀ porĀ. RūĀis niekada nebuvo gausi. Nemuno deltos regioniniame parke, āskaitant RusnĀs ĀuvĀ tvenkinius, peri iki 25 porĀ, DaugĀ ĀvininkystĀs ūkyje – 7– 10 porĀ, BirĀulio ir Stervo Āperuose – 3– 4 poros. Po kelias poras peri daugelyje ĀvininkystĀs tvenkiniĀ.

GrĀsmĀs ir apsauga. DidĀiausia grĀsmĀ kelia plĀdrūnai ir perĀti tinkamĀ buveiniĀ pokyĀiai. PerĀjimo vietose bŪtina iĀlaikyti tinkamas buveines ir reguliuoti plĀdrūnĀ skaiĀiĀ.

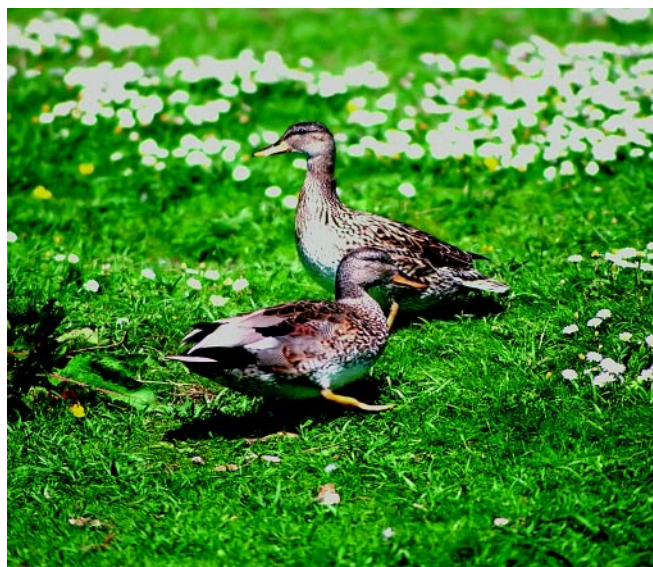
InformacijĀs ŀaltiniai

Jusys V., MaĀiulis M., MeĀionis R., PoĀkus A., GraĀuleviĀius G., Petraitis A., 1999: KlaipĀdos kraĀto perinĀiĀ paukĀeiĀ atlasas. – Vilnius.

Summary

A sporadically distributed species, more common in the lower reaches of the Nemunas River and in fish ponds. The current population in the country is estimated at around 100–150 mating pairs. Their numbers may also fluctuate due to changes in their breeding habitats.

ApraĀĀ Vitas StaneviĀius

Selemono PaltanaviĀiaus nuotrauka

Smailiauodegė antis

Anas acuta Linnaeus, 1758

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS PĀSINIAI PAUKĀĒIAI (ANSERIFORMES)

1 (E) kategorija

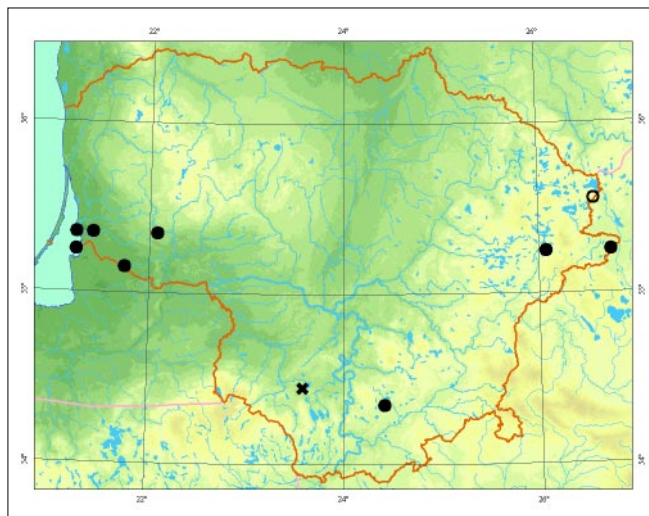
Statusas. Ā Lietuvos raudonāā knygā rūāis āraāyta nuo 1989 m.

Āraāyta ā Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. Āiaurēje arealas siekia arktinā pakrantā. Ā pietus rūāis paplitusi iki pietinēs Primorēs, Kazachstano, Vengrijos, āiaurinės Italijos, Ispanijos.

Lietuvoje veisimosi metu rūāis paplitusi sporadiškai. Reguliariai aptinkama Nemuno deltoje. Perint rasta rytinėje ir pietinėje āalies dalyje (Birvėtos ālapmėse, Kretuono ir Drūkāiō ēperō salose, ūvinto, Metelio, Obelijos ēperuose, Daugō ūvininkystēs ūkyje) ir vakariniuose pakraāēiuose (Kalviō karjere, Senosios Rusnēs ornitologiniame draustinyje). Daāna, vietomis viena gausiausio rūāiō migracijō metu, aptinkama daugelyje āalies vandenō.

Biologija ir ekologija. Peri didesniuose vandens telkiniuose, vengia miōkingō vietoviō. Mēgsta seklius vandenis telkinius su gausia augalija ir ālapiomis pievomis pakrantēse ar salose. Parskrenda kovo mėn. pabaigoje. Kiauāinius (6– 11) deda balandāpio pabaigoje– geguāēs mėn. Peri 22– 23 dienas. Minta āvairiu maistu, daāniausiai augaliniu. Maisto ieāko seklumoje, pelkētuose pakraāēiuose, ālapiose pievose. Rudeininē migracijos metu aptinkama tiek apsemtose pievose, tiek āvairaus tipo sekliuose vandenyse.

Populiacijō gausumas. Dabartinē āalies populiacija vertinama 5– 20 perinēiō porō. Didāioji jos dalis susitelkusi Nemuno deltoje ir gretimose teritorijose (Senosios Rusnēs ornitologiniame draustinyje, Kalviō karjere). Pavienēs poros peri kai kuriuose ūvininkystēs ūkiuose (Vizbarō, Birvėtos, Daugō), Pietō Lietuvos ēperō (ūvinto, Metelio, Obelijos) ūppelkējusiose pakrantēse ir nuo seno ūvinomose perējimo vietose – Kretuono ir Drūkāiō ēperō salose.

Grēsēs ir apsauga. Didāiausia grēsma kelia veisimosi buveiniō praradimas pievoms ūpaugant krūmais ir aukātāja ūoline augalija. Didelā āalā populiacijai daro intensyvi gyvulininkystē, ankstyvas ūpliejamō pievō āienavimas, ganyklō vertimas ā ariamā ūemā. Veisimosi vietose skatinti ekstensyviā gyvulininkystā ir vėlyvā āienavimā, prirėikus tvarkyti tinkamas buveines.

Informacijos āaltiniai

Jusys V., Maēiulis M., Meēionis R., Poākus A., Graūleviēius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraāto perinēiō paukāēiō atlasas. – Vilnius.

Summary

Sporadically distributed in Lithuania. This species has in the last decades relatively regularly nested around the Nemunas River and delta by Lake Kretonas. Currently there are 5–20 nesting pairs in the country. The main threats are changes to its breeding habitats.

Apraāē Liutauras Raudonikis

Selemono Paltanaviēiaus nuotrauka

Đaukđtasnapė antis

Anas clypeata Linnaeus, 1758

ĐEIMA ANTINIAI (*ANATIDAE*)

BŪRYS ĐASINIAI PAUKĐEIAI (*ANSERIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 1989 m.

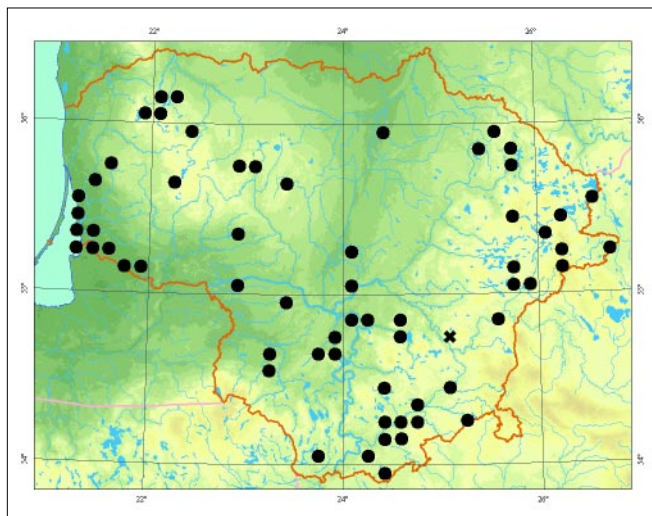
Ārađyta ā Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWa II priedus.

Paplitimas. Nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno pakrantės. Điaurėje arealas siekia Botnijos ālankā, Baltąjā jūrā, Sibiro didđiųjų upių žemupius, pietuose – Primorė, Kazachstanā, Juodąjā jūrā, Balkanus, Prancūzijā.

Lietuvoje rūđis aptinkama didesnėje dalyje, taėiau paplitusi netolygiai – gausesnė Nemuno žemupyje, rytinėje Kurđių marių pakrantėje, atskirose Pietų ir Rytų Lietuvos bei žemaitijos vietose. Pasiskirstymas dalyje atspindi upliejamų pievų, žuvininkystės tvenkinių, seklių eutrofinių vandens telkinių išsidėstymā.

Biologija ir ekologija. Mėgsta upliejamas pievas, atviras, su nedidelėmis pelkutėmis sekliū ežerų pakrantes, atviras salas. Daug buveinių buvo sunaikinta XX a. antroje pusėje, āgyvendinant visuotinę melioracijos programā. Điuo metu gyvena prie atvirų seklių vandens telkinių, žuvininkystės ūkių tvenkiniuose, išlikusiose upliejamose pievose. Gali perėti ir toliau nuo vandens. Kiaušinius (dažniausiai 10– 12) deda ant žemės, tarp žolių ārengtame lizde, balandžio pabaigoje– gegužės pradžioje. Peri 22– 24 dienas. Anėiukai jau pirmomis dienomis labai vikrūs, gerai nardo. Jie pradeda skraidyti maždaug 50 dienų amžiaus. Ā žiemovietes išskrenda iki rugsėjo pabaigos. Tolimasis migrantas.

Populiacijų gausumas. Rūđis tapo reta XX a. antroje pusėje, dalyje masiškai nusausinus nedideles pelku-

tes, ištiesinus upelius – buvo prarastos pavasarinio potvynio metu apsemiamos pievos. Palankios veistis buveinės lokaliai susiformavo ārengus žuvininkystės tvenkinius. Didžiausias tankumas yra Nemuno žemupyje. Paskutinā dešimtmetyje dalies populiacija buvo stabili. Ji āvertinta 150– 300 porinių porų.

Grėsmės ir apsauga. Rūđies būklei daugiausia ātakos turi veisimosi buveinių pokyčiai – dlapių pievų ir pelkūnių bei vandens telkinių pakraninių ūpaugimas krūmais, žo sausinimas ar savaiminis sausėjimas. Dėty nukenėia nuo plėdrūnų.

Būtina išsaugoti atviras veisimosi buveines. Siūlomos plėdrūnų gausumo reguliavimo, lizdų apsaugos priemonės.

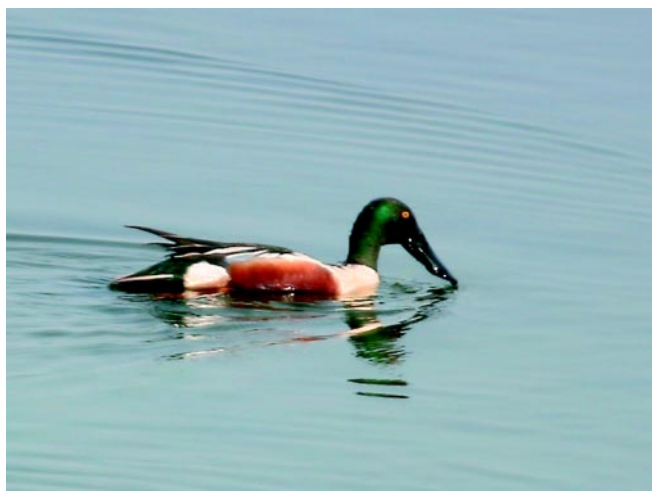
Informacijos šaltiniai

Stanevičius V., Đvažas S., Raudonikis L., 2003: Population of Garganey and Shoveler in Lithuania. – In: Đvažas S., Viksne J., Kuresoo A., Kozulin A. The Garganey *Anas querquedula* and Shoveler *Anas clypeata* in the Baltic States and Belarus: 71– 89. – Vilnius.

Summary

A rare and sporadically distributed species in Lithuania. More common in the Nemunas River and areas surrounding the delta. Currently the breeding population is estimated at about 150– 300 pairs. The population is decreasing due to a loss of breeding habitats.

Aprađė Selemonas Paltanavičius, Liutauras Raudonikis

Vytauto Jusio nuotrauka

Rudė

Aythya nyroca Gldenstdt, 1770

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BRYS PĀSINIAI PAUKDIAI (ANSERIFORMES)

1 (E) kategorija

Statusas.  Lietuvos raudonj knyg rdis rayta nuo 1989 m.

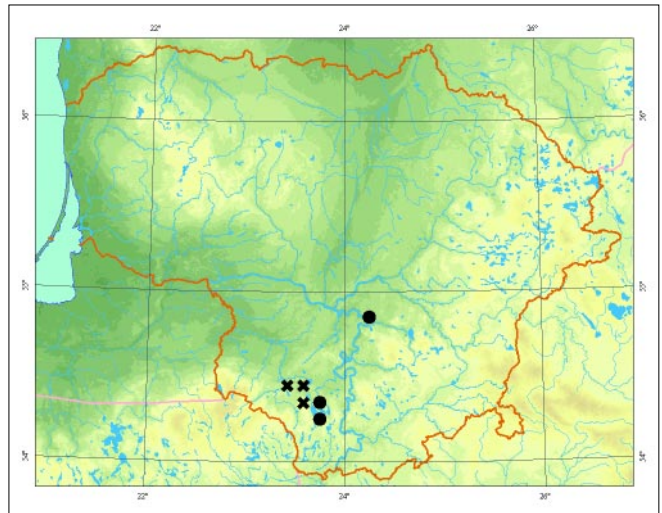
rayta  Berno konvencijos III, Bonos konvencijos I priedus ir Paukeio direktyvos I pried.

Paplitimas. Vakaruose kaip reliktas rdis išlikusi ne daugelyje nuošalią vietovi tarp Ispanijos ir Vidurio Europos. Pagrindinis arealas driekiasi nuo Vidurio Europos į rytus Kaspijos ir Juodosios jr link.

Lietuvoje veisimosi metu rdis aptikta 13 viet, taiau reguliariai peri tik Metelio ir Obelijos eeruose. Anksiau taip pat veisėsi Ŗuvinto ir Paltvio eeruose, atskirais metais Kretuono eero saloje.

Biologija ir ekologija. Labiau nei kitos nardaneio aneio rdys toleruoja plduriuojania ir antvandenin augalija uaugusius seklesnius vandens telkinius. Būdingos j perėjimo buveins – apsemtos viksvins pelks, eerai ir Ŗvininkysts tvenkiniai, kuriuos juosia veli nendri ir viksv juosta su siterpusiomis plovomis ar iškilusio vandens augal Ŗakn sluoksniu. Parskrenda balandio pradioje. Kiauinius (8– 10) deda gegubs– birelio mėn. Veda 1 vad, taiau Ŗuvus pirmajai deiai peri pakartotinai. Peri 23– 26 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 55– 60 dien amiaus. Minta augalais, taip pat lesa vandens vabzdi lervas, reiau moliuskus, vþiagyvius. Paskutiniai paukeiai iskrenda spalio mėn.

Populiacij gausumas. Lietuvoje diuo metu gali perti ne daugiau kaip 10– 30 por. Populiacija maþja. Dau-

giausiai (7– 8 poros) peri Metelio ir Obelijos eeruose. Kelios poros gali perti Kauno mari rytiniame pakratyje, o paviens – vairiuose Ŗvininkysts tvenkiniuose ar Nemuno deltoje.

Grsms ir apsauga. Didel grsm riai kelia plrnai: lapės, kanadinės audinės, pilkosios varnos, nendrinės lingės. Paukeiai, ypa jaunikliai, gali patekti į venterius. Vietomis veisimosi buveins uauga nendrmis bei krmais ir tampa nebetinkamos.

Informacijos altiniai

Jusys V., Maiulis M., Meionis R., Pokus A., Graþuleviius G., Petraitis A., 1999: Klaipdos krato perineio paukeio atlasas. – Vilnius.

Summary

The current national population is estimated at 10–30 breeding pairs, most of which nest in the Meteliai Regional Park. Reasons for population decrease are as yet unclear. It may be a reflection of an observed general decrease in the abundance of this species across its entire distribution area. Predators threaten the existence of this small population. In some locations, population decrease may be attributed to habitat change, where there is overgrowth with reeds and shrubs, as well as fishing.

Apra Vitas Staneviius

Selemono Paltanaviiaus nuotrauka

Sibirinė gaga

Polysticta stelleri Pallas, 1769

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS PĀSINIAI PAUKĖIAI (ANSERIFORMES)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III, Bonos konvencijos I, AEWA II priedus ir Paukðeiuø direktyvos I priedà.

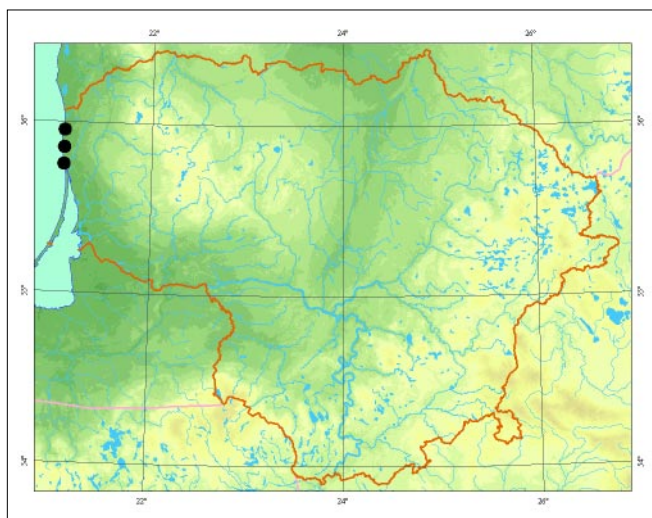
Paplitimas. Sibiro ir Aliaskos pakrantèse. Skiriamos 3 perinèios populiacijos – Vakarø ir Rytø Sibiro bei Aliaskos. Vakarø Sibire perintys paukðeiai þiemoja Ðiaurès Norvegijos pakrantèse ir Baltijos jŭroje. Baltijos jŭroje pagrindinès þiemovietès yra prie Saremos salos Estijoje ir Lietuvos priekrantėje.

Lietuvoje þiemojanèios sibirinès gagos kasmet aptinkamos priekrantès ruoþe tarp Kunigiðkio ir Girulio.

Biologija ir ekologija. Peri ðalia nedidelio tundros eþereliuø ir kitø gèlo vandens telkinio. Duomenø apie perėjimà labai maþai – randami tik pavieniai lizdai. Lizdus paprastai krauna atviroje tundroje ar po krŭmais netoli vandens. Ne perėjimo laikotarpiu apsistoja sekliose jŭrø priekrantèse. Minta daþniausiai vèþiagyviais, moliuskais, reèiau – þuvø ikras, vabzdþiais.

Lietuvos pajŭryje paprastai pasirodo lapkrièio mèn. ir uþsibŭna iki balandþio antros pusès.

Populiacijø gausumas. Pasaulinè rŭðies populiacija vertinama 220 000 individø, ið kuriø tik 40 000 paukðeiuø priskiriami Vakarø Sibiro populiacijai. Pirmieji þiemojantys paukðeiai Lietuvos priekrantėje ties Palanga aptikti 1969 m. Vèliau jø pamaþu daugėjo, 1997 m. uþre-

gistruota daugiausiai – daugiau nei 2 000 paukðeiuø. Nuo 1998 m. þiemojanèiuø sibiriniø gagø skaièius èmè sparèiai maþèti, o pastaraisiais metais uþregistruojama tik kiek daugiau nei 200 paukðeiuø.

Grèsmès ir apsauga. Lietuvos priekrantėje þiemojantiems paukðeiams didþiausia grèsmè kelia jŭros tarða naftos produktais ir pastaruøju deðimtmeèiu labai suintensyvėjusi þvejyba statomaisiais tinklais.

Siekiant sumaþinti þvejybos keliamà pavojø, þiemojimo laikotarpiu būtina riboti statomøjø tinklø naudojimą þinomose paukðeiuø þiemovietèse.

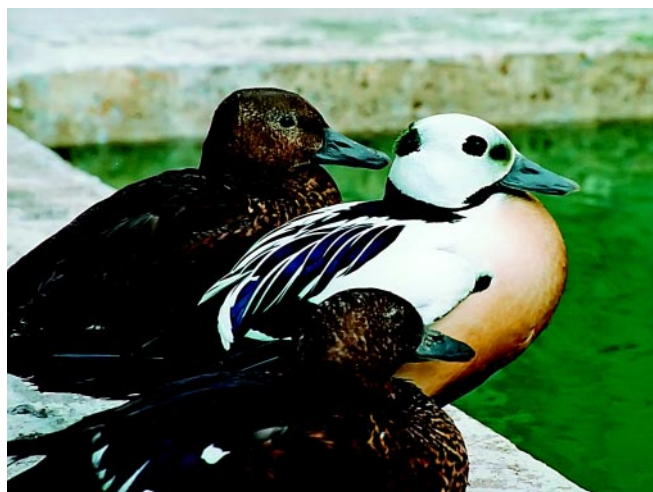
Informacijos ðaltiniai

Dagys M., Ðvaþas S., Pydelis R., Raudonikis L., Vaitkuvienè D., 2003: Þiemojanèiuø vandens paukðeiuø monitoringas. – Monitoringo ataskaita AAA: 32.

Summary

Steller's Eiders winter in a rather short stretch of Lithuania's Baltic Sea inshore between the Kunigiðkiai and Giruliai settlements. The number of wintering birds has been decreasing rapidly in recent years, and now only slightly more than 200 birds are observed. The greatest threats to wintering birds include coastal gillnet fishery and oil pollution.

Apraðè Mindaugas Dagys

Gedimino Graþulevièiaus nuotrauka

Vidutinis danėiasnapis

Mergus serrator Linnaeus, 1758

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS PĀSINIAI PAUKĀĒIAI (ANSERIFORMES)

4 (I) kategorija

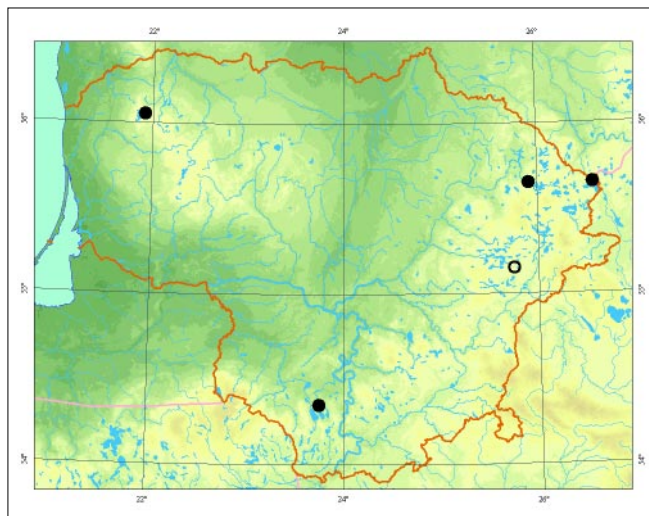
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūdīs ārađyta nuo 1976 m.

Ārađyta ā Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Āiaurinēje Palearktikos dalyje, nuo Skandināvijos iki Ochotsko jūros. Pietuose arealo pietinē riba driekiasi per Amūro baseinā, Kazachstanā, pietines Baltijos jūros pakrantes. Peri Britø salose, Islandijoje.

Lietuvoje rūdīs reguliariai aptinkama pajūryje ĩemā. Veisimosi sezono metu labai reta. Pirmākart perinti pastebēta 1966 m. Rađios eĀere (Molētø r.). Vēliau perėjimo faktai nustatyti Antalieptēs tvenkinyje (Zarasø r.), Plateliø, Dusios, Drūkđiø eĀeruose, Dysnos tvenkinyje ir Kauno mariose. Pavieniai paukĀĒiai rasti kai kuriuose Rytø Lietuvos eĀeruose.

Biologija ir ekologija. Gyvena labai āvairiose buveinēse: pajūryje, paupiuose ir miĀkingose teritorijose su dideliais vandens telkiniais (ypaē turinēiais salø). Monogamas. Lizdā āsirengia ant ĩemēs, tarp aukĀtesniø augalø (pvz., virēiø), negiliuose urvuose, pakrūmēse. KiauĀinius (8– 10) deda daĀniausiai geguēēs mėn. Patelē peri 31– 32 dienas. Jaunikliai auga labai lētai. Gerai nardo. Minta daugiausia ĩuvimi, kuriā pagauna persekiodamas. Vandens vabzdēiai, moliuskai ir smulkios varlēs sudaro nedidelā maisto dalā. Artimasis migrantas. Lietuvoje tikriausiai ĩiemoja iĀ kitur atskridā paukĀĒiai.

Populiacijø gausumas. Turimais duomenimis, peri nereguliariai. Rytø AukĀtaitijoje gali perēti pavienēs poros, taēiau manoma, kad ŀalies populiacijā sudaro ne daugiau kaip 10 porø. Maēa gausumā lemia tai, kad Lietuvos populiacija yra nutolusi ā pietus nuo pagrindinio paplitimo arealo.

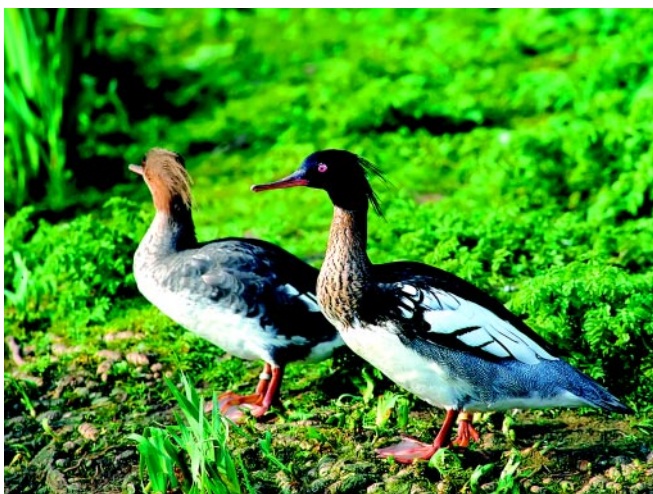
Grēs mēs ir apsauga. Apsaugos priemonės sporadiškai paplitusiai ir negausiai perinēiai rūĀiai numatyti sunku. Gali bŀti pavojingi ĩvejø statomi tinklai, todēl rūĀies perėjimo vietose būtina apriboti tokā ĩvejybos bŀdā. Neigiamā ātakā gali turēti trikdymas.

Informacijos ŀaltiniai

Summary

This species does not regularly breed in Lithuania. Over the last years evidence of nesting has been observed in Lake DrūkĀiai and in the Dysna River dam. Elsewhere single pairs may nest, however it is believed that the population in Lithuania does not exceed 10 pairs. Abundance is limited by the species' southern distribution range boundary which crosses Lithuania.

ApraĀē Selemonas Paltanaviēius, Liutauras Raudonikis

Selemono Paltanaviēiaus nuotrauka

Didysis danėiasnapis

Mergus merganser Linnaeus, 1758

ŪEIMA ANTINIAI (*ANATIDAE*)

BŪRYS PĀSINIAI PAUKĎĒIAI (*ANSERIFORMES*)

5 (Rs) kategorija

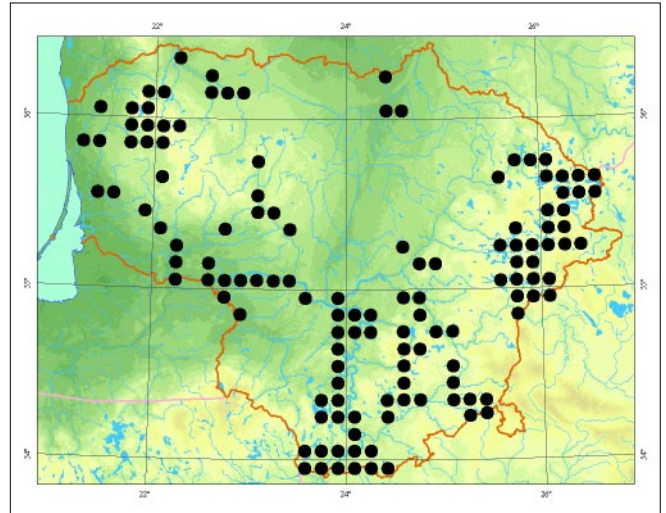
Statusas. Ā Lietuvos raudonĀjĀ knyġĀ rŪĎis ĀrĀdyta nuo 1991 m.

ĀrĀdyta Ā Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Holarktinė rŪĎis. Palearktikoje paplitusi nuo PrancŪzijos rytinio pakraĎeio ir Didþiosios Britanijos vakaruose iki Anadyrio baseino, Ochotsko ir JaponŪ jŪros rytuose. Ðiaurėje arealas siekia Ðiaurinę Skandinaviją, Barenco jŪrĀ. Pietuose rŪĎis paplitusi iki Volgos aukĎtupio, Ðveicarijos.

Lietuvoje didesnė perinėios populiacijos dalis susitelkusi miĎkingoje pietinėje, rytinėje ir pietrytinėje dalyse palei eþerus ir upelius, iĎilgai Nemuno ir kitŵ dalies didþiŵjŵ upiŵ, Pėmaitijos aukĎtumoje.

Biologija ir ekologija. Ðapniausiai Āsikuria prie didesnio eþerŵ, vandens saugyklŵ, upiŵ, paprastai miĎkingose teritorijose. Gali perėti prie maþŵ upeliŵ, apleistŵ nuŵĎaliŵ parkŵ tvenkiniŵ, taėiau vandens telkinys turi bŪti þuvingas. Pastėbėta tendencija apsigyventi miestuose: paukŵtis sėkmingai ĀsikŪrĀs Vilniuje ir Trakuose. Lizdus krauna medþiŵ drevėse, apleistŵ pastatŵ plyĎiuose, ertmėse tarp akmenŵ ar suvirtusiŵ medþiŵ. Pėmoja Neris, Nemuno Merkio ir kitose neupĎĀlanėiose upėse, Elektrėnŵ vandens saugykloje, DrŪkdio eþere, Baltijos pajŪryje. Parskrenda kovo, kartais jau vasario mėn. KiauĎinius (8– 11, iki 13) deda antroje balandþio pusėje–

gegŵþės pradþioje. Peri patelė, 30– 32 dienas. Jaunikliai skraidyti pradėda sulaukĀ 60– 70 dienŵ amþiaus. Minta þuvimis, reėiau kitais vandens gyvŪnais.

Populiacijŵ gausumas. Ðalies populiacija vertinama 700– 1 000 perinėiŵ porŵ. Pastaraisiais metais stabilu. Populiacija labai padidėjo per paskutinius du XX a. deþimtmeėius. Ðiuo laikotarpiu susiformavo ir gausi þiemojanti populiacija.

Grėsmės ir apsauga. Senŵ drevŵ medþiŵ iĎkirtimas ir ankstesnis upiŵ tiesinimas maþina tinkamŵ buveiniŵ skaiėiŵ. Ðapnai lankomose vietovėse (Rytŵ Lietuvos eþeruose) paukĎėiams trukdoma maitintis. Reikia iĎsaugoti drevėtus ir didelius uoksus turinėius medþius upiŵ ir eþerŵ kaimynystėje. Riboti poilsiautojŵ srautus pagrindinėse perėjimo vietose.

Informacijos ŵaltiniai

Summary

The current national population is estimated at 700–1000 nesting pairs, most of which nest in the highly forested eastern, southeastern and southern parts of Lithuania, as well as in the Pėmaitija highlands. The population is currently stable, however it has increased markedly over the last two decades of the 20th century.

ApraĎė Vitas Staneviėius

Juozo Padolskio nuotrauka

Vapsvaėdis

Pernis apivorus Linnaeus, 1758

ĐEIMA VANAGAI (ACCIPITRIDAE)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKĐEIAI (ACCIPITRIFORMES)

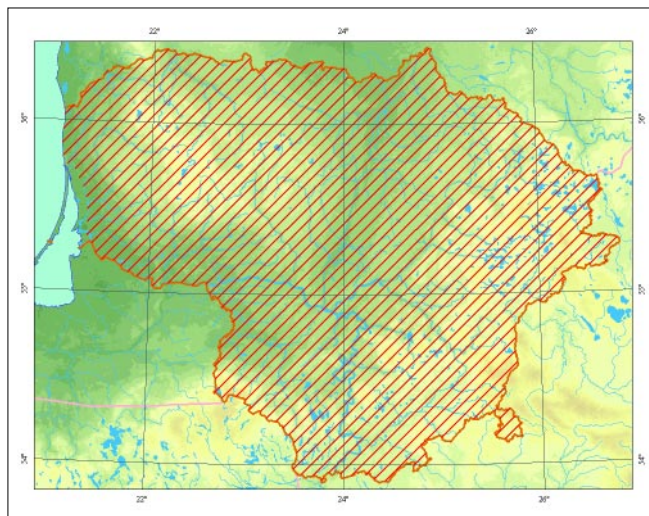
3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miđko kirtimø taisykles visi rūđies lizdai saugomi net ūkiniuose miđkuose. Ārađyta Ā Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukđėiø direktyvos I priedā.

Paplitimas. Europoje nuo Skandinavijos iki Uralo. Pietuose iki Iberijos pusiasalio, Mažosios Azijos. Lietuvoje rūđis paplitusi netolygiai. Gausiau peri Rytø, Pietø ir Vakarø Lietuvoje, kur apsistoja āvairaus drėgnumo spygliuoėiø ir miđriø miđkø masyvuose bei miđkuose đalia pievø, pelkiø. Retesnė derlingose đalies vietose, kur vyrauja nedideli miđkai, supami ĩemės ūkio naudmenø.

Biologija ir ekologija. Āsikuria āvairaus tipo miđkø masyvuose, taip pat mėgsta āvairaus dydžio miđkus, esanėius đalia pelkiø, pievø. Parskrenda gegužės pradžioje. Vidutinio dydžio lizdā krauna medžio lajoje. Retai kada pakartotinai āsikuria tame paėiame lizde. Perėti pradeda gegužės pabaigoje– birželio pradžioje. Dėpniausia deda 2 (1– 3) kiauđinius. Peri apie 33 dienas. Jau nikliai lizde bŪna 33– 40 dienø. Minta daugiausia vapsvø lervomis, kurias Ā lizdā atneđa su visu koriu. Taip pat pasigauna smulkio paukđėiø, varliø. Rudeninė migracija prasideda rugpjŪėio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Đalies populiacijā gali sudaryti 1 000– 2 000 perinėiø porø. Apie 10 ir daugiau

porø aptinkama didžioiose giriose: Vainuto, RŪdninkø, Paliøjoje, Labanoro, BŪdos– Pravieniøkiø, Plinkdėiø, Taujėnø– Ūpulėnio, Aduėiøkiø miđkuose.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausios grėsmės susijusios su intensyvėjanėiu ĩemės ūkiu ir pesticidø naudojimu. Veisimosi metu ĩalos daro miđkø ūkio veikla, pievø suarimas, ūpsodinimas miđku ar savaiminis jø ūppėlimas. Palankiai apsaugos bŪklei ūptikrinti bŪtina palaikyti ekstensyvaus naudojimo ĩemės ūkā, āgyvendinti lizdavieėiø apsaugos priemones miđkuose.

Informacijos šaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miđkø plėdriėji paukđėiai. – Vilnius.

Glutz von Blotzheim U. N., Bauer K. M. & Bezzel E., 1989: Handbuch der Vogel Mitteleuropas. Band 4, Falconiformes. 2 Aufl.– Aula– Verlag. – Wiesbaden.

Raudonikis L., 2004: Europos Sājungos reikōmės paukđėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Population is unevenly distributed and currently totals around 1000–2000 pairs. The main threats to its survival are associated with the intensification of agriculture. Forestry activities in nesting sites and meadow transformation are acute problems as well.

Aprađė Rimgaudas Treinys

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Juodasis peslys

Milvus migrans Boddaert, 1783

ŪJIMA VANAGINIAI (*ACCIPITRIDAE*)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKŖĖIAI (*ACCIPITRIFORMES*)

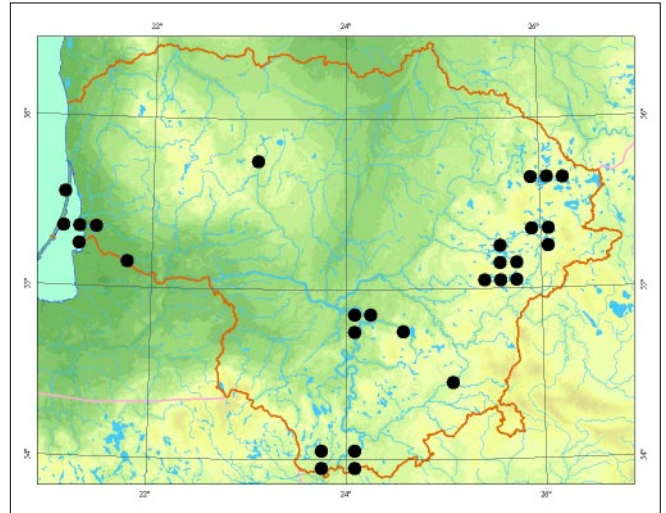
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis árađyta nuo 1992 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rŭdies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Árađyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeio direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Pirėnø iki Jutlandijos pusiasaliø, ðiaurėje siekia Baltàjà jŭrà, Lenos vidurupà. Pietuose ūpima teritorijas iki Indijos vandenyno pakranėio ir Korėjos pusiasalio.

Lietuvoje rŭdis pasiskirsėiusi netolygiai. Didpioji populiacijos dalis aptinkama eþeringoje Rytø ir Pietø Lietuvoje, palei Nemunà ir aplink Kurðio marias. Kitur peri neregulariai.

Biologija ir ekologija. Lizdus krauna eþerø pakrantėse ar netoli jø, reėiau prie upio ar þuvininkystės tvenkiniø. Miðkø pagal jø tipus nesirenka. Lizdus krauna ávairiuose medþiuose, daugiausia puðyse (tai greieiausiai lemia ðio medþio vyravimas paplitimo vietovėse). Peri atskiro mis poromis arba susiburia á nedideles grupes (greta randami 2– 5 lizdai). Gŭptà, be natŭralio medþiagø, kloja popieriumi, polietilenu, skudurais – tai skiriamasis rŭdies poþymis. Kiauðinius (2– 4, kartais 1– 5) deda geguþės mėn. Peri 28– 32 dienas. Jaunikliai lizdus palieka liepos viduryje. Ðapniausiai minta dvėseliena, kurià renka nuo vandens pavirðiaus. Agrariniame kraðto vaizdyje neretai minta peliniais grauþikais, renka paukðeio jauniklius, medþioja smulkius gyvŭnus nuo þemės.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 50– 80 perinėio porø. Didpioji jos dalis aptinkama Ignalinos, Ðvenėioniø, Molėtø, Utenos, Zarasø, Varėnos ir Lazdijø rajonuose, prie Kauno mariø ir palei Kurðio marias. Kitur peri tik pavienės poros. Per pastaruosius 10 metø populiacija smarkiai sumaþėjo.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra labai padidėjæs trikdymas.

Bent veisimosi metu perėjimo vietose riboti þmoniø lankymàsi, nuðaliose vietose árengti dirbtinius lizdus.

Informacijos ðaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plėðrieji paukðeiai. – Vilnius.

Summary

Population size fluctuates between 50–80 nesting pairs. Most of these are concentrated in the lake-rich forests in eastern and southern Lithuania, along the Nemunas River and the Curonian Lagoon. Population decrease has been observed due to greater pressure from recreation along lakeshores.

Apraðė Bronius Ðableviėius

Jono Augustausko nuotrauka

Rudasis peslys

Milvus milvus Linnaeus, 1758

DEIMA VANAGINIAI (ACCIPITRIDAE)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKDĖIAI (ACCIPITRIFORMES)

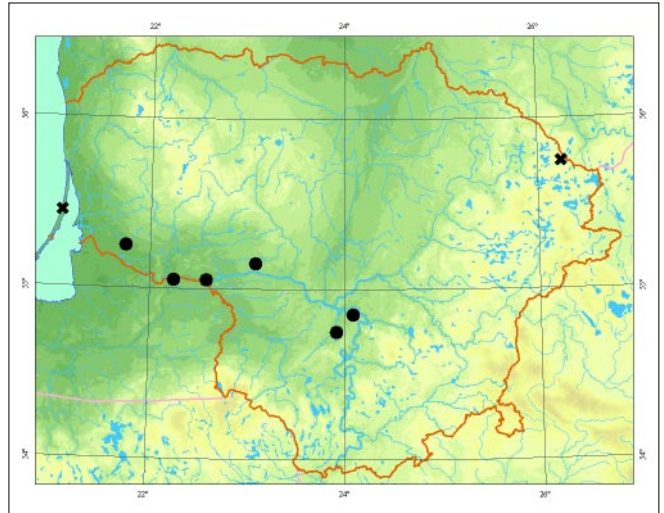
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis àraðyta nuo 1989 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rŭdies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeio direktyvos I priedà.

Paplitimas. Tik Vakarø Palearktikoje. Nedidelė populiacijos dalis aptinkama Ðiaurės Afrikoje. Per Lietuvà driekiasi Ðiaurinė rŭdies paplitimo riba, todėl Ðalyje visais laikais buvo laikoma labai reta. Pirmas perėjimo atvejis ūpregiuotas 1981 m. Zarasø r. Vėliau pastebėta Pietø, Pietvakariø bei Vakarø dalyje ir tik du kartus Rytø Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Pievø ir ganyklø paukðtis. Reėiau aptinkamas prie seklø vandens telkiniø ar atvirø pelkiø. Nevengia þmogaus kaimynystės. Peri dažniausiai lapuoėiø medynuose, ypaė þpuolynuose. Agrariniame kraðtovaizdyje dažniausiai peri nedideliuose miðkeliuose, þeldiniø juostose ar net pavieniuose brandþiuose medþiuose ir jø grupėse.

Kasmet grãpta á buvusias perėjimo vietas, dažnai pasirenka tà patà ar netoli esantà lizdà. Veisimosi teritorijoje pasirodo balandþio pradþioje. Deda 1– 3 (5) kiauðinius, kuriuos peri iki 38 dienø Jaunikliai lizdà palieka 48– 50, reėiau 60– 70 dienø amþiaus. Daþniausiai minta paukðeiais, þuvies lesa labai nedaug. Intensyvios gyvulininkystės rajonuose didelė maisto dalà sudaro dvėseliena. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma viena nuo 1999 m. reguliariai perinti pora Kavoliø miðke (Pagėgiø sav.). Kasmet veisimosi metu Ðios rŭdies paukðeiai matomi Nemuno upės slėnio pievose (Tauragės ir Jurbarko r., Pagėgiø sav.), todėl spėjama, kad pavienės poros peri ir Nemuno þemupà supanėiuose miðkuose. Atskiros poros gali perėti Pietø Lietuvoje ir Nemuno vidurupyje.

Grėsmės ir apsauga. XX a. pirmoje pusėje didþiausia grėsmė buvo tiesioginis paukðeio persekiojimas, dėl to populiacija labai sumapėjo. Ðiuo metu grėsmė kelia maitinimosi vietø nykimas, þemės ūkio chemizavimas. Reikia plėtoti ekologinè þemdirbystè, taikant ekstenyvias ūkininkavimo technologijas.

Informacijos Ðaltiniai

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., Poðkus A., Graþuleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos krašto perinėio paukðeio atlasas. – Vilnius.

Drobėlis E., 2004: Lietuvos miðkø plėdrieji paukðeiai. – Vilnius.

Summary

This species has always been rare, as its distribution range boundary crosses Lithuania. One pair has regularly nested here since 1999, yet the national population is clearly larger, as these birds are observed around the Nemunas River valley every year during the breeding season.

Apraðė Liutauras Raudonikis

Jono Augustausko ir Vytauto Jusio nuotrauka

Jūrinis erelis

Haliaeetus albicilla Linnaeus, 1758

DEIMA VANAGINIAI (ACCIPITRIDAE)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKĖIAI (ACCIPITRIFORMES)

3 (R) kategorija

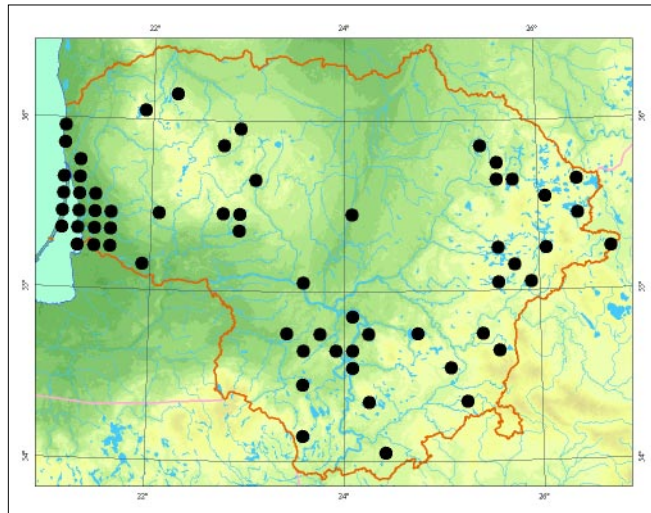
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rŭðies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos I priedus ir Paukðeio direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Grenlandijos, Skandinavijos, Balkanø pusiasalio iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia Barenco jūrà, Jenisejus þiotis, Ðiuk-èio pusiasalà. Pietuose paplitusi iki Korèjos pusiasalio, Ðiaurès Mongolijos, Maþosios Azijos.

Visoje Lietuvos teritorijoje rŭðis aptinkama iðtistus metus. Veisiasi prie didesniø vandens telkiniø.

Biologija ir ekologija. Peri ávairaus dydþio ir rŭðinès sudèties miðkuose, esanèiuose netoli tinkamø vandens telkiniø – jŭros, mariø, didesniø upiø, eþerø, þuvininkystès tvenkiniø, kur yra geros maitinimosi sàlygos. Suaugæ paukðeiai veisimosi teritorijø apylinkèse laikosi iðtistus metus. Lizdus krauna medþiuose. Kiauðinius (1– 3) deda vasario pabaigoje– kovo mèn. Peri 35– 42 dienas. Iðauga 1– 3 jaunikliai, kurie lizdà palieka maþdaug po 70 dienø. Jauni paukðeiai – artimieji migrantai. Subræsta ketvirtaisiais– penktaisiais gyvenimo metais. Minta þuvimis, vandens paukðeiais, vidutinio dydþio þinduoliais, dvèseliena.

Populiacijø gausumas. Manoma, kad Lietuvoje jŭrinio erelio pradèjo gausèti nuo praeito ðimtmeèio pabaigos. Pirmieji lizdai rasti 1987 m. 1998 m. galèjo perèti 40– 50 porø. Dabartinè ðalies populiacija verti-

nama 70– 80 perinèio porø. Didþiausias perinèio porø tankumas prie Kurðio mariø ir Nemuno deltoje. Kito-se ðalies vietose peri pavienès poros.

Grèsmès ir apsauga. Neigiamà átakà populiacijai gali turèti þmogaus ūkinè veikla: iðkertami perėjimui būtini brandūs medynai, perėjimo vietose paukðeio trikdymas miðko darbø metu, plètojant poilsinæ veiklà. Þalos daro brakonieriai, kiauðiniø kolekcininkai. Reikia riboti kirtimo darbus prie lizdø veisimosi metu (vasario– rugpjŭèio mèn.), iðsaugoti tinkamas maitinimosi ir perėjimo buveines, riboti þmoniø lankymàsi perėjimo vietose, kelti dirbtinius lizdus.

Informacijos ðaltiniai

Meèionis R., Dementavièius D., 1999: Jŭrinio erelio (*Haliaeetus albicilla*) monitoringas Lietuvoje. – Ciconia, 7: 24– 26. – Vilnius.

Summary

Found throughout all of Lithuania the whole year round. It breeds near larger bodies of water where a suitable food source is ensured. The current national population is estimated at 70–80 nesting pairs. The population is stable.

Apraðė Deivis Dementavièius

Vytauto Jusio nuotrauka

Pievinė lingė

Circus pygargus Linnaeus, 1758

DEIMA VANAGINIAI (ACCIPITRIDAE)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKĖIAI (ACCIPITRIFORMES)

2 (V) kategorija

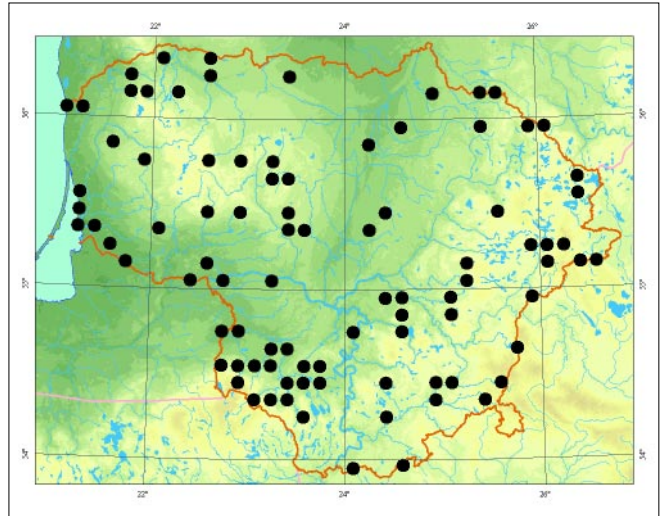
Statusas. Ą Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārađyta nuo 1976 m.

Ąrađyta ā Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir Paukđeio direktyvos I priedus.

Paplitimas. Eurazijoje aptinkama nuo Atlanto iki Altajaus. Ąiaurėje arealas siekia pietinę Ŗvedijā, Maskvos sritā. Pietuose aptinkama iki Maosios Azijos, Vidurpempio jūros.

Lietuvoje rūdis randama beveik visuose rajonuose, iđskyrus Kurđio nerijā. Retesnė Vidurio, Ąiaurės ir Pietvakariø Lietuvoje, kur beveik visos pelkėtos vietovės sukultūrintos, taip pat miđkingoje Rytø Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Ąsikuria atvirose pelkėtose vietovėse ar đalia jø. Pirmenybā teikia klampioms tarpinio tipo pelkėms, uppelkėjusioms eperø ir upiø pakrantėms. Negyvena miđkingose teritorijose. Vengia sukultūrintø ir intensyviai naudojamø atviro krađtovaizdpio plotø. Kartais apsigyvena apleistose kultūrinėse pievose, ganyklose ar net paėiose kultūrose. Ą Lietuvā sugrāpta kovo– balandpio mėn. Kartais peri nedidelėmis kolonijomis. 1996 m. Varėnos r. ties Nedzinge aptiktos gretimai perinėios 3 poros. 2001 m. panađi paukđeio grupė rasta prie Kamanø pelkės. Kiauđiniai (daņniausiai 3– 5) deda gegupės mėn. antroje pusėje. Peri apie 30 dienø. Jaunikliai gūptoje iđbūna maįdaug mėnesā. Dar nemokėdami skraidyti jie palieka lizdā ir slapstosi įolėse. Minta smulkiais įvirbliniais paukđeiais, didesniø paukđeio jaunikliais, smulkiais įinduoliais, ropliais ir varliagyviais. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Rūdis populiacija Lietuvoje vertinama 200– 300 perinėio porø. XX a. pradpioje perinėio paukđeio rasta tik ties Puvintu ir kitur Alytaus apskrityje. Vėliau vėl aptikta perint Ąepkelio ir Puvinto rezervatuose. Paskutiniaisiais metais đalies populiacija didėjo, kasmet buvo surandama vis naujø perėjimo vietø: aptiktos keturiolikoje đalies rajonø. Gausiau telkiasi ties Puvintu (Alytaus r.), Radviliokio r., Nemuno deltoje.

Grėsmės ir apsauga. Pavoįø kelia uppelkėjusio paupio, paeperio, đlapiø pievø ir laukø sausinimas, plėdrūnø gausumas. Neigiamā ātakā daro đlapiø pievø bei pelkiø uįaugimas sumedėjusia augalija. Perėjimo vietose būtina iđlaikyti hidrologinā reįimā, o prireikus organizuoti specialius tvarkymo darbus.

Informacijos šaltiniai

Ivanauskas T., 1959: Lietuvos paukđeiai, 2. – Vilnius.
Drobelis E., 2004: Lietuvos miđkø plėdrieji paukđeiai. – Vilnius.

Summary

The national population is estimated at 200–300 pairs. The species is distributed over most of the country, however it is rare throughout. More commonly found near swampy lakes, rivers or open bogs and deserted meadows.

Aprađė Eugenijus Drobelis

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Viðtvanagis

Accipiter gentilis Linnaeus, 1758

ÐEIMA VANAGINIAI (ACCIPITRIDAE)

BÛRYS VANAGINIAI PAUKÐĖIAI (ACCIPITRIFORMES)

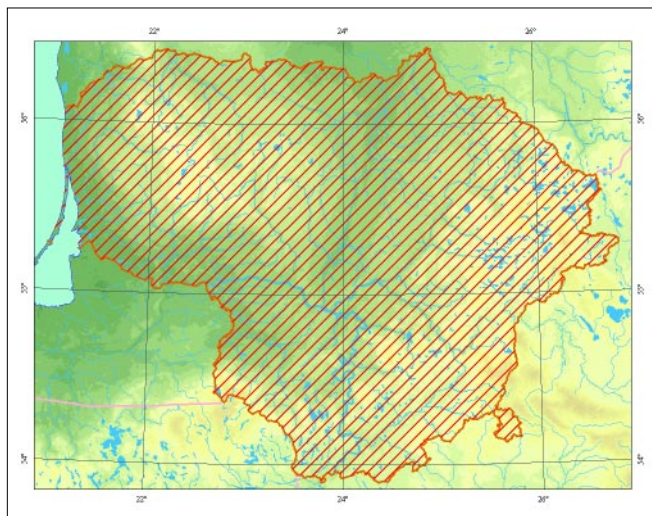
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rûðies lizdai saugomi net ùkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II ir Bonos konvencijos II priedus.

Paplitimas. Eurazijoje rûðis aptinkama nuo Vidurþemio jûros iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia ðiaurinę Skandinaviją, Jenisejaus, Kolymos þemupius. Pietuose paplitusi iki Mongolijos, Kazachstano, Pietø Uralo, Maþosios Azijos.

Lietuvoje rûðis aptinkama visuose rajonuose. Retesnė pietinėje ir rytinėje dalyje auganėiuose vientisuose sausø puðynø masyvuose.

Biologija ir ekologija. Paukðtis þiemoja mûsø kraðte, bet klajodamas gali nuklysti toli nuo lizdavieèiø. Gyvena didesniuose miðkø masyvuose, nors yra duomenø, kad perėjo vos 8 ha dydþio miðkelyje. Miðriuose vidutiniðkai 90 metø eglynuose randama beveik 40 proc. lizdø. Neretai apsigyvena miðriuose puðynuose ir lapuoèiø medþiø medynuose. Daugiau kaip pusè visø lizdø krauna eglėse, taèiau jø randama ir puðyse, berþuose, drebulėse, juodalksniuose, àpuoluose. Gali apsigyventi kitø plėðriøjø paukðèiø, juodøjø gandrø ir dirbtiniuose lizduose. Monogamas. Lizdavietėse pasirodo jau vasario pradþioje. Kiauðinius (daþniausiai 3– 4) deda nuo kovo pabaigos iki balandþio pabai-

gos. Peri apie 35 dienas. Daþniausiai iðauga 2– 3 jaunikliai, kurie lizdus palieka apie 42 dienø amþiaus. Minta daugiausia smulkiais ir vidutinio dydþio paukðèiais, reèiau smulkiais þinduoliais.

Populiacijø gausumas. Daþniausiai 100 km² miðko plotui tenka 1– 5 perinėios poros. Paukðtis daþniau aptinkamas medynuose, kuriuose vyrauja eglės. Paskutinais Europos paukðèiø gausumo suvestinės duomenimis, ðalies populiacija vertinama 500– 800 perinėiø porø.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė kelia tinkamø perėti medynø ir medþiø su lizdais iðkirtimas, brakonieriaavimas ir ðiø paukðèiø naikinimas. Nuo vasario 1 d. iki rugpjûèio 1 d. apie lizdavietes reikia nutraukti visus medienos ruoðos darbus. Perėjimo vietose visai atsisakyti pagrindiniø kirtimø.

Informacijos ðaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plėðrieji paukðèiai. – Vilnius.

Summary

Estimated population is up to 800 couples. The species occurs throughout the whole country, rarer in pine woods. Species abundance is currently stable.

Apraðė Eugenijus Drobelis

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Mažasis erelis rėksnys

Aquila pomarina CL Brechm, 1831

DEIMA VANAGAI (ACCIPITRIDAE)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKĖIAI (ACCIPITRIFORMES)

3 (R) kategorija

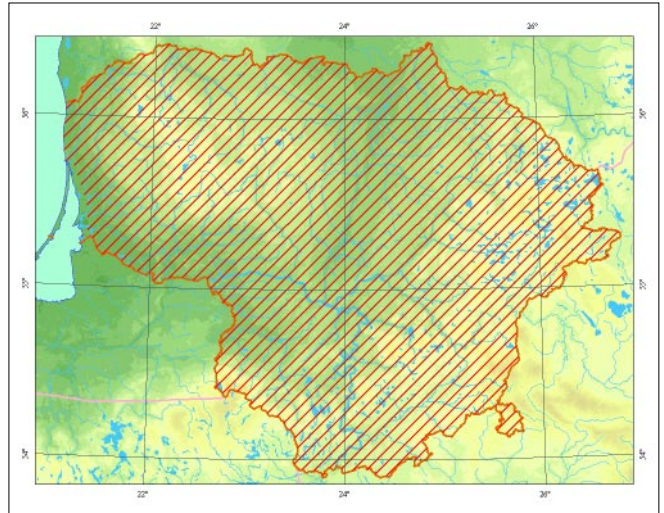
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis árašyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rūðies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeiø direktyvø I priedā.

Paplitimas. Rūðis paplitusi nuo Estijos ðiaurėje, iki Graikijos pietuose, Vokietijoje vakaruose ir Ukrainos bei Rusijos rytuose.

Lietuvoje peri visuose rajonuose, nerasta tik Kurðiø nerijoje ir pajūryje. Paplitusi netolygiai, gausiausiai peri derlinguose, ðlapiuose Vidurio, Ðiaurės Lietuvos miðkuose. Daþna miðriuose Rytø, Ðiaurės Rytø, Vakarø, Ðiaurės Vakarø Lietuvos medynuose. Reta nederlingø puðynø masyvuose.

Biologija ir ekologija. Peri brandþiame, bręstanèiame miðke, maitinasi atviruose plotuose: pievose, laukuose, kirtavietėse, miðko aikštėse, pelkėse. Monogamas, turi individualiā teritorijā, kuriā uþima daugybė metų. Parskrenda balandþio mėn. Kiauðinius (1– 2, iðimtiniais atvejais 3) deda balandþio gale– geguþės pradžioje. Peri 37– 41 dienā. Iðsiritā jaunikliai lizde būna apie 56 dienas. Minta smulkiais þinduoliais, varlėmis, paukðeiais, vabzdþiais. Rudeninė migracija prasideda rugsėjo viduryje. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 1 500– 1 800 perinèiø porø, tai sudaro apie 8 proc. rú-

ðies pasaulinės populiacijos. Gausiausias (daugiau nei 10 porø) perinèios populiacijos aptiktos Birþø ir Ðimoniø giriose, Gedþiūnø, Gubernijos, Taujėnø– Uþulėnio, Dotnuvos– Josvainiø, Būdos– Pravieniðkiø miðkuose.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausios grėsmės susijusios su veisimosi buveiniø pokyèiais dėl suintensyvėjusio miðko kirtimø (ypaè privaèiuose miðkuose), intensyvaus þemės ūkio, pievø ir laukø apsodinimo miðku bei savaiminio jø upþėlimo. Taip pat þalos daro trikdymas ir tiesioginis paukðeiø naikinimas. Būtina riboti miðkø ūkinā ir poilsinā veiklā aplink lizdavietes, maitinimosi vietose iðlaikyti ekstensyvø þemės ūkā.

Informacijos ðaltiniai

Meyburg B-U., Haraszthy L., Stazds M. & Schäffer N., 2001: European Species Action Plans for Greater and Lesser Spotted Eagles. – In: Schäffer N. & Gallo-Orsi U. (eds), European Union action plans for eight priority bird species. – Luxemburg.

Summary

Abundance of the breeding population is currently estimated at 1500–1800 pairs which are very unevenly distributed across the country. The main threats are associated with intensive forestry in nesting sites and landuse intensification in feeding habitats.

Apraðė Rimgaudas Treinys

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Didysis erelis rėksnys

Aquila clanga Pallas, 1811

DEIMA VANAGAI (ACCIPITRIDAE)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKĖIAI (ACCIPITRIFORMES)

1 (E) kategorija

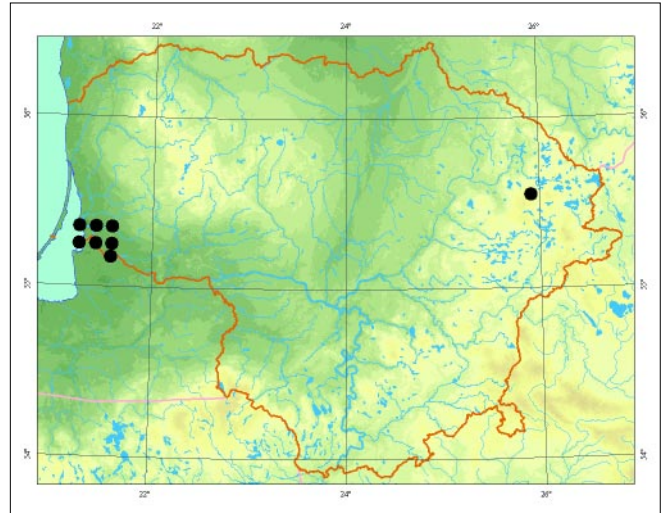
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rūðies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos I priedus ir Paukðeio direktyvos I priedà.

Paplitimas. Europoje peri Lenkijoje, Baltijos ðalyse, Baltarusijoje, Rusijoje, Ukrainoje.

Veisimosi metu buvo pastebėta Nemuno deltoje, Zarasø ir Varėnos rajonuose, gali būti aptikta ir kitose ðalies vietose prie dideliø ðlapþemiø kompleksø.

Biologija ir ekologija. lðvaizda, elgsena ir genetiškai paukðtis labai artimas maþajam ereliui rėksniui. Su ðia rūðimi sudaro miðrias poras ir iðaugina tarprūðinius miðrūnus. Peri ðlapiname miðke, maitinasi plaèiose uþliejamose pievose, pelkėse, paupiuose ir paeþerėse. Monogamas. Turi dideles individualias teritorijas, kuriose laikosi daugelà metø. Parskrenda kovo gale– balandþio pradþioje. Kiauðinius (1– 2, labai retai 3) deda balandþio antroje pusėje. Peri 42– 44 dienas. lðsiritę jaunikliai lizde būna apie 63 dienas. Minta didesniais gyvūnais nei maþasis erelis rėksnys: smulkiais ir vidutinio dydþio þinduoliais, paukðeiais, varlėmis. Rudeninė migracija prasideda spalà. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Labai retas, gali perėti pavienės poros. Veisimosi metu paukðtis nuolat aptinkamas

Nemuno deltoje ir Rytø Lietuvoje, taèiau patvirtintø duomenø apie perėjimà nėra. Manoma, kad ðalies populiacija ne didesnė nei 5 poros. Iki 15 ðios rūðies paukðeio gali sudaryti miðrias poras su maþaisiais ereliais rėksniais.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausios grėsmės yra maitinimosi vietø pokyèiai (ðlapþemiø sausinimas ir jø naudojimo pakeitimas), perėjimo vietø sunaikinimas (ypaè ūkiniuose miðkuose). Rūðis labai jautri trikdymui. Potenciali grėsmė gali būti miðriø porø sudarymas. Būtina iðsaugoti natūralias ir pusiau natūralias ðlapþemes ir lizdavietes, palaikyti jose ramybę veisimosi metu.

Informacijos ðaltiniai

Vali U. & Lohmus A., 2000: The Greater Spotted Eagle and its conservation in Estonia. – Hirundo Supplementum, 3: 50. – Tartu.

Summary

Currently only solitary pairs are registered on a regular basis during the breeding season, however, breeding has not been confirmed in the last 40 years. The national population does not exceed five pairs, although there are potentially up to 15 mixed pairs breeding with the Lesser Spotted Eagle. The main threats to its survival are associated with wetland drainage, a reduction in breeding sites and disturbances from intensive forestry activities.

Apraðė Rimgaudas Treinys

Ūlo Vėli nuotrauka

Kilnasis erelis

Aquila chrysaetos Linnaeus, 1758

DEIMA VANAGAI (ACCIPITRIDAE)

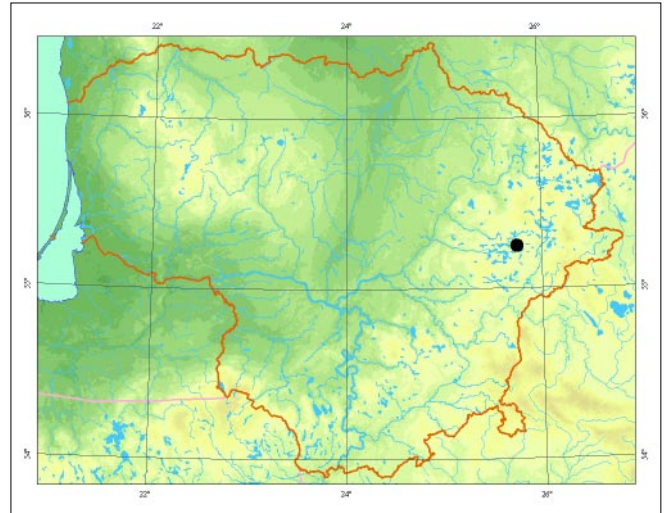
BŪRYS VANAGINIAI PAUKDĖIAI (ACCIPITRIFORMES)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis áraðyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rūðies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeiø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje peri nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno, ðiaurėje iki Kolos pusiasalio, Jenisejaus þemupio ir Kamèiatkos. Pietuose rūðis aptinkama iki Birmos, Irano, Vidurþemio jūros. Peri Ðiaurės Afrikoje. Lietuvoje aptinkama þiemà ir migracijø metu beveik visoje ðalies teritorijoje. Iki ðiol þinomas tik vienas bandymas perėti Rytø Lietuvoje, taèiau veisimosi metu neretai buvo pastebëta Rūdninkø girioje, Nemuno deltoje.

Biologija ir ekologija. Ðiaurės ir Rytø Europoje veisiasi dideliuose aukðtapelkiø, tarpiniø pelkiø, spygliuoèiø miðkø masyvuose. Monogamas. Turi didelæ individualià teritorijà, prie kurios paukðtis labai prisiriðæs. Suaugæ paukðèiai dþniausiai sëslūs, þiemoja netoli veisimosi teritorijos. Vasario gale stambø lizdà krauna dþniausiai brandþios puðies virðutinėje lajos dalyje. Kiauðinius (1–3) deda kovo viduryje. Peri 43–45 dienas. Iðsiritæ jaunikliai lizde iðbūna 65–67 dienas. Dël kanibalizmo ið vados dþniausiai iðauga tik 1 jauniklis. Subræsta penktaisiais gyvenimo metais, taèiau poras gali sudaryti ir

jaunesni paukðèiai. Minta stambiais ir vidutinio dydþio paukðèiais, vidutinio dydþio þinduoliais.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje ypaè reta rūðis. 1843–2004 m. laikotarpiu patvirtintø duomenø apie jos veisimàsi nėra, taèiau pavienës poros galëjo perėti. 2005 m. aptiktas suaugæs paukðtis, kraunantis lizdà Ðvenèionø r. Ðalyje gali parėti tik pavienës poros.

Grësmës ir apsauga. Didþiausios grësmës yra maitinimosi vietø pokyèiai (pelkiø sausinimas, perėjimo vietø sunaikinimas (ypaè veistis tinkamø medþiø iðkirtimas), trikdymas. Rūðis labai jautri bet kokiai þmogaus veiklai.

Bûtina iðsaugoti natūralias ir pusiau natūralias pelkes bei brandþiø miðkø plotus apie jas.

Informacijos ðaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plëðrieji paukðèiai. – Vilnius.

Summary

Very rare, with only individual pairs possibly breeding. The main threats to its survival are wetland drainage, intensive forestry in breeding areas and disturbances.

Apraðë Rimgaudas Treinys

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Þuvininkas

Pandion haliaetus Linnaeus, 1758

ÐEIMA ÞUVININKINIAI (*PANDIONIDAE*)
BŪRYS VANAGINIAI PAUKÐĖIAI (*ACCIPITRIFORMES*)

2 (V) kategorija

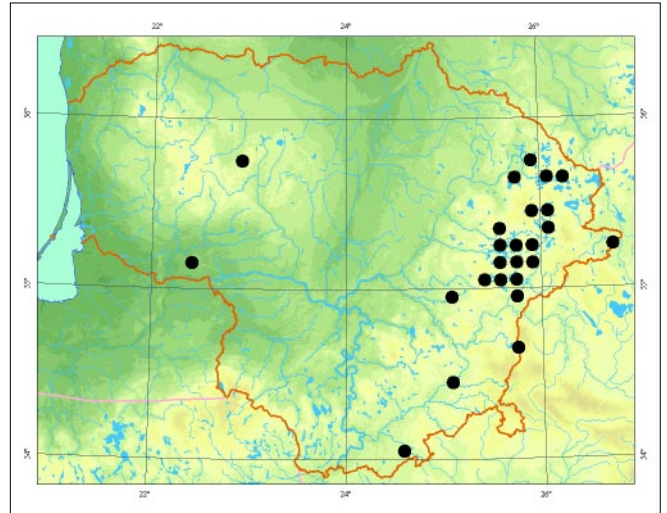
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŭðis áraðyta nuo 1981 m. Pagal Pagrindines miðkø kirtimø taisykses visi rŭðies lizdai saugomi net ũkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeiø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Rŭðis kosmopolitė. Eurazijoje iðplitusi nuo Skandinavijos ir Vidurio Europos iki Ochotsko ir Geltonosios jŭrø.

Lietuvoje gyvena Zarasø, Utenos, Ignalinos, Molėtø, Ðvenėioniø, Ðirvintø, Varėnos ir Lazdijø rajonuose. Pavieniai perėjimo faktai þinomi Vilniaus, Ðalėininkø, Kelmės, Rokiðkio, Tauragės rajonuose. Kitur apsilanko tik perskrisdami.

Biologija ir ekologija. Lizdus krauna eþeringø miðkø vietovėse ir netoli þuvininkystės tvenkinio. Prie lizdø poros gyvena nuo kovo pabaigos iki rugsėjo pradþios. Rinkdamiesi vietà lizdui paukðėiai neiðrankŭs. Lietuvos sàlygomis natŭraliai lizdai kraunami senose puðyse, taip pat ant neaukðtø pelkiniø puðaiėiø. Perėjimo vieta gali bŭti nutolusi nuo maitinimosi plotø per keliolika kilometrø. Kiauðinius (2– 4) deda balandþio pabaigoje. Peri 36– 38 dienas. Jaunikliai auga 50– 55 dienas ir lizdus palieka liepos mėn. Suaugę paukðėiai kasmet ũpima tuos paėius lizdus, o jauni ið þiemovieiø sugrãpta tik sulaukę 2 metø amþiaus, kai laisvai klajoja. Minta tik þuvimi. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama ne daugiau nei 45– 55 perinėiomis poromis, kurios beveik visos susitelkusios eþeringuose miðkø masyvuose Aukð-

taitijoje ir Pietø Lietuvoje. Kitur atskirais metais aptinkamos tik pavienės poros. Didþiausia perinti populiacija yra Labanoro girioje (ne maþiau kaip 15 porø).

Grėsmės ir apsauga. Didþiausios grėsmės yra padidėjęs poilsiautojø srautas miðkingose paeþerėse ir intensyvus miðkø kirtimas. Iðkirtus brandþias puðis paukðėiai netenka vietø lizdams krauti, o veisimosi metu poilsiautojai juos iðbaido ið lizdø.

Tinkamose vietose (paeþerėse ir netoli eþerø) būtina iðsaugoti brandþias puðis, riboti poilsiavieiø skaiėiø. Valstybiniuose miðkuose árengti dirbtinius lizdus. Panaikinti neáteisintas poilsiavietes eþerø krantuose.

Informacijos ðaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plėðrieji paukðėiai. – Vilnius.

Ðableviėius B., 1988: Erelis þuvininkas. – Vilnius.

Ðableviėius B., 2001: The past and present status of the Osprey *Pandion haliaetus* in Lithuania. Die Wogelwelt: 122. – Wiebelsheim: 219– 221.

Summary

The national population is estimated at 45–55 nesting pairs, of these over 80% are located in eastern Aukðtaitija. The largest nesting population is in Labanoras forest (at least 15 pairs). The most important threats to its survival are disturbance due to greater recreational activities and intensive forestry.

Apraðė Bronius Ðableviėius

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

Pelėsakalis

Falco tinnunculus Linnaeus, 1758

DEIMA SAKALINIAI (*FALCONIDAE*)

BŪRYS SAKALINIAI PAUKĖIAI (*FALCONIFORMES*)

2 (V) kategorija

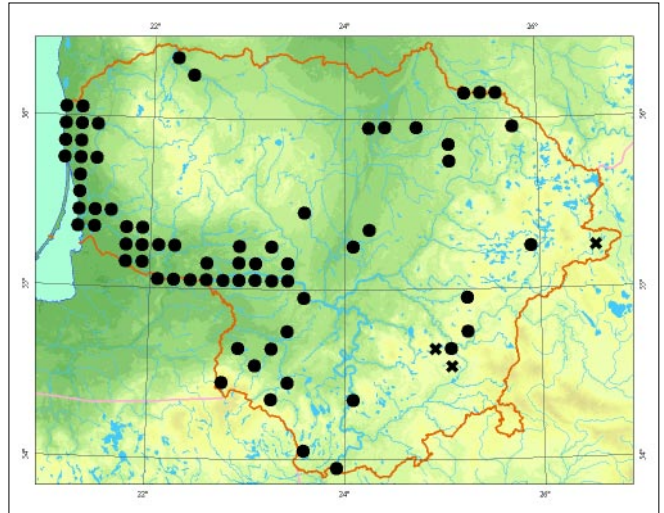
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis àraðyta nuo 1976 m.

Àraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeio direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia Ðiaurinę Skandinaviją, Baltàjà jŭrà. Pietuose rŭdis paplitusi iki Irako, Vidurþemio jŭros pakranėje.

Lietuvoje aptinkama visoje teritorijoje, bet paplitusi sporadiškai. Ðapnesnė vakarinėje ir vidurinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Lizdus krauna maþose laukø giraitėse, rečiau miðko pakraðeiuose. Kartais àsikuria apsauginėse medþiø juostuose, parkuose ar net miestuose. Kelerius metus gyvena toje paëioje vietovėje, taèiau kasmet ūpima naujà, paprastai varniniø paukðeio lizdà. Kartais apsistoja gyvenamøjø namø pastogėse ar net inkiluose. Klaipėdos mieste peri kolonijomis (12– 20 porø) gyvenamøjø pastatø niðose. Á perėjimo vietas sugrãpta kovo pabaigoje– balandþio pradþioje, taèiau lizdus ūpima tik geguþės mėn. Deda 4– 6 kiauðinius. Peri 28– 30 dienø. Jaunikliai lizdà palielia 30– 35 dienø amþiaus, dar nemokėdami gerai skraidyti. Ðeimos kartu laikosi apie mėnesà. Veda 1 vadà. Minta daugiausia peliniais grauþikais, rečiau ropliais, smulkiais paukð-

èiais, vabzdþiais. Tolimasis migrantas, taèiau lengvesnėmis þiemomis aptinkamas pajŭrio regione.

Populiacijø gausumas. Perinėios populiacijos gausumas svyruoja priklausomai nuo mitybiniø sàlygø. Ðabartinė Ðalies populiacija vertinama 150– 300 perinėio porø, ið kuriø 80– 100 peri Klaipėdos kraðte. Kitur aptinkamos pavienės poros. Iki praėjusio Ðimtmeèio vidurio pelėsakaliø populiacija buvo gausiausia ið plėðriøjøjø paukðeio. Vėliau daugelyje vietø iðnyko. Paskutiniai metai aptinkamos vis naujos perėjimo vietos.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra natŭraliø buveiniø sunaikinimas ir pesticidø naudojimas. Reikėtø skatinti ekstensyvø ūkininkavimà, iðsaugant pievø, ganyklø plotus, àrengti dirbtines lizdavietes, inkilus.

Informacijos Ðaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plėðrieji paukðeiai. – Vilnius.

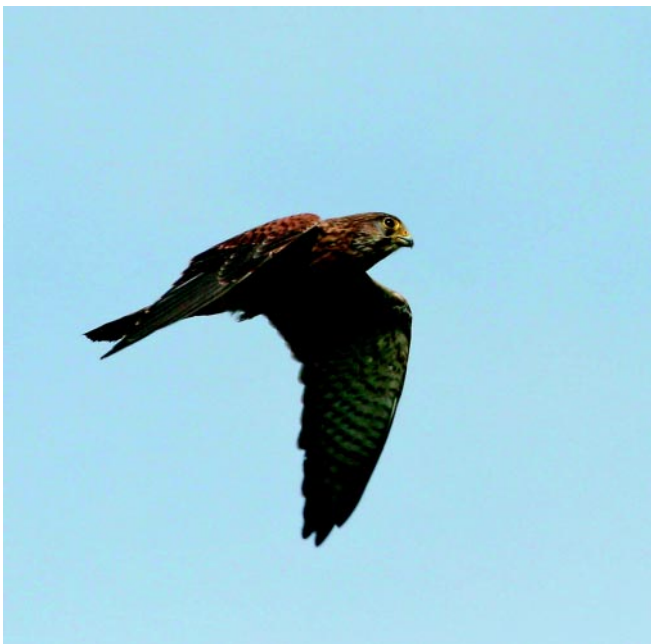
Grãpulevičius G., 1996: Pelėsakaliai (*Falco tinnunculus*) Klaipėdos mieste. – Ventės ragas, 3. – Klaipėda.

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Grãpulevičius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraðto perinėio paukðeio atlasas. – Vilnius.

Summary

Found all over Lithuania, but more common in western and central Lithuania. During milder winters wintering birds have been observed in coastal regions.

Apraðė Gediminas Grãpulevičius

Sauliaus Karaliaus nuotrauka

Startsakalis

Falco columbarius Linnaeus, 1758

DEIMA SAKALINIAI (*FALCONIDAE*)

BŪRYS SAKALINIAI PAUKĖIAI (*FALCONIFORMES*)

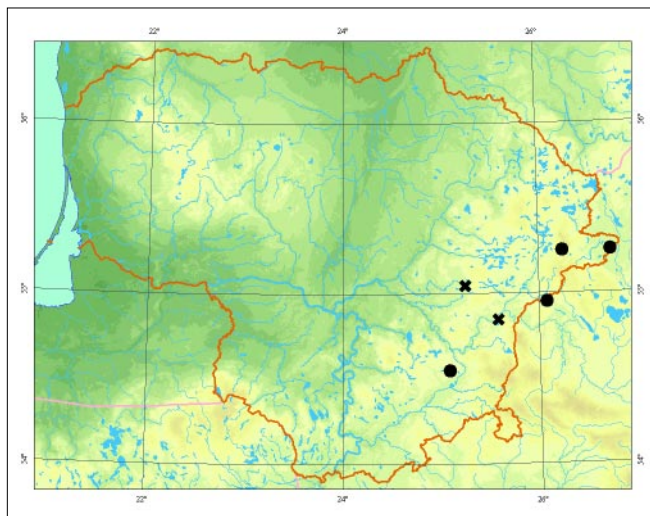
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1989 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykses visi rŭdies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeio direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas driekiasi per tundros zonà, o pietuose siekia Amŭro þemupà, Vidurio Rusijà, Baltarusijà ir Lietuvà.

Lietuvoje visada buvo labai reta rŭdis. Pirmas perėjimo atvejis ūpregistruotas 1954 m. Ðirvintø r. Vėliau beveik visos veisimosi vietos aptiktos Rytø Lietuvoje: 1981–1990 m. perėjo Ignalinos r. ðalia Palŭdės, 1982 m. – Molėtø r., 1984 m. – prie Þeimenos ir Neries santakos. Po 1990 m. kelios poros sėkmingai iðperėjo Ðvenėioniø (Aduþiðkio ir Baltasamanės pelkėse, Akmeniðkės miðke) ir Vilniaus (Baltosios Vokės durpyne) rajonuose, èia dabniausiai ásikurdavo kelerius metus ið eilės. Rudenies migracijos metu rŭdis aptinkama reguliariai.

Biologija ir ekologija. Tai tipiðkas miðkatundrės paukðtis, vidurio platumose apsigyvenantis aukðtapelkėse ar vietovėse, kur atviri plotai kaitaliojasi su nedideliais miðriais miðkeliais ar grynais puðynėliais. Vengia iðtisinio miðko masyvø. Migracijos ar þiemos metu paukðtis dabnai aptinkamas atviruose laukuose ar net gyvenvietėse. Pastovios poros kasmet gràþta á buvusias perėjimo vietas, dabnai pasirenka tà patà ar netoli esantà lizdà. Lietuvoje ūpima kitø paukðeio gŭptas

(dabniausiai kranklio ar varnos), ðiaurinėse platumose ar net kaimyninio ðalio aukðtapelkėse, lizdus suka ir ant þemės. Parskrenda balandþio pradþioje, taèiau peri tik antroje geguþės pusėje. Deda 3– 4, (1– 6) kiauðinius. Patelė pakaitomis su patinu peri 26 dienas. Jaunikliai lizdà palièka 26– 32 dienø amþiaus, savarankiðki tampa po mēnesio. Iðaugina 1 vadà. Be paukðeio, kurie sudaro didþiàjà maisto dalà, pasigau-na pelinio graupikø, didesnio vabzdþio.

Populiacijø gausumas. Dabartinė ðalies populiacija vertinama 5– 10 perinies porø. Nuolatinės perėjimo vietos neþinomos, taèiau paukðtis reguliariai aptinkamas Rytø Lietuvoje. Pavienės poros gali perėti ir kituose regionuose, ypaè palei didesnes ðalies pelkes. Maþà populiacijos dydà lemia tai, kad ðalis yra rŭdies arealo pakraðtyje.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė greièiausiai yra natŭralio veisimosi buveinio sunaikinimas.

Informacijos ðaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plėðrieji paukðeiai. – Vilnius.

Ivanauskas T., 1959: Lietuvos paukðeiai, 2. – Vilnius.

Summary

First observed as nesting in Lithuania in 1954. The national population is currently estimated at 5–10 pairs, mainly concentrated in districts in eastern Lithuania.

Apraðė Liutauras Raudonikis

János Olán nuotrauka

Sketsakalis

Falco subbuteo Linnaeus, 1758

DEIMA SAKALINIAI (*FALCONIDAE*)

BŪRYS SAKALINIAI PAUKĖIAI (*FALCONIFORMES*)

3 (R) kategorija

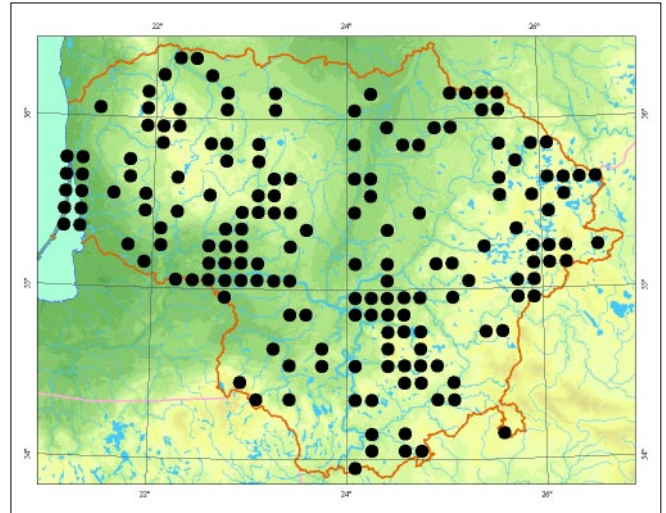
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis àraðyta nuo 2000 m. Pagal pagrindines miðko kirtimø taisykles kertant medynus birþese reikalaujama palikti medþius su ðios rŭðies lizdais.

Áraðyta á Berno konvencijos II ir Bonos konvencijos II priedus.

Paplitimas. Eurazijoje gyvena nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia pietinæ Skandinavijà, Lenos þemupius. Pietuose rŭðis aptinkama iki Afganistano, Maþosios Azijos ir Vidurþemio jūros.

Lietuvoje randama beveik visuose ðalies rajonuose, tarp jø ir Kurðio nerijoje. Daþniau aptinkama pietinėje ir rytinėje ðalies dalyje, ypaè Kazlø Rŭdos, Kapëiamiesëio, Dainavos, Rŭdninkø, Lavoriðkiø, Labanoro, Apvinëio, Ðimoniø giriose, kur vyrauja dideli puðynø plotai.

Biologija ir ekologija. Gyvena tiek dideliuose miðkø masyvuose ðalia kirtavieèiø, pelkiø, didesniø laukymiø, tiek pamiðkëse, nedidelëse giraitëse, parkuose. Paukðtis daþniausiai ásikuria brandþiuose puðynuose, bet kartais aptinkamas ir miðriuose ar net lapuoèiø medynuose. Lizdø pats nekrauna, daþniausiai pasirenka krankliø gŭptas. Kartais peri didþiuliuose jŭrinio erelio lizduose ar apsigyvena dirbtinëse lizdavietëse. Beveik visada lizdai yra aukðèiausio brandþio medþio virðunëse. Á Lietuvà sugrãpta balandþio mën. Kiauðinius (daþniausiai 2–3) deda geguþës pabaigoje– birþelio mën. pradþioje. Peri apie 28 dienas. Minta smulkiais þvirbliniais paukðèiais

ir stambiais skraidanëiais vabzdþiais, daþniausiai laumþirgiais. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Paskutinais Europos paukðeiø gausumo suvestinës duomenimis, ðalies populiacija vertinama 400–700 perinëio porø. Rytø ir Pietø Lietuvoje 100 km² miðko ploto tenka maþdaug 1 pora. Kurðio nerijoje gyvena apie 5 poras. Ið kitur duomenø apie perinëios populiacijos pasiskirstymo ypatumus nėra.

Grësmës ir apsauga. Didþiausia grësmæ kelia ūkiniai miðko darbai veisimosi vietose – perinëio paukðeiø trikdymas ir brandþio aukðtø medþio kirtimas. Pavojø kelia padidëjæs krankliø skaièius.

Lizdavietëse nuo geguþës 1 d. iki rugsëjo 1 d. reikia sustabdyti visus medienos ruoðos darbus.

Informacijos ðaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plëðrieji paukðèiai. – Vilnius.

Summary

The national population is estimated at 400-700 pairs. It is more common in eastern and southern Lithuania, as well as in other forest expanses where large pine woods predominate.

Apraðë Eugenijus Drobelis

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Sakalas keleivis

Falco peregrinus Tunstall, 1771

DEIMA SAKALINIAI (*FALCONIDAE*)

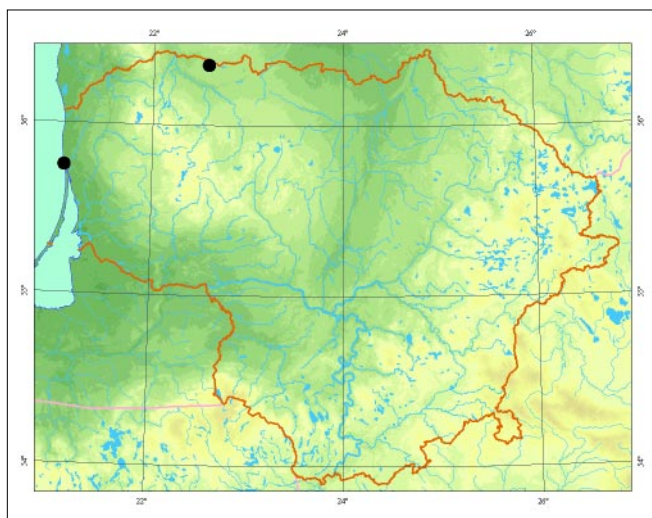
BŪRYS SAKALINIAI PAUKĖIAI (*FALCONIFORMES*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðkø kirtimø taisykles visi rŭðies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II bei Paukðeio direktivos I priedus.

Paplitimas. Rŭdis kosmopolitè. Eurazijoje paplitusi netolygiai, yra srièiø, kuriose ði rŭdis neaptinkama. XX a. pradþioje lizdø aptikta Rŭdninkø girioje, netoli Vievio, ðalia Anykðeio eþero, Prienø r. miðkuose. XX a. pabaigoje migracijø laikotarpiais ar net veisimosi sezonais ðie paukðeiai reguliariai stebèti Vakarø Lietuvoje, Þuvinto rezervate, Rŭdninkø girioje ir Ðvenèionio r. 1996 m. sakalo keleivio lizdas rastas Klaipèdoje esanèiame aukðtame statinyje. Migracijø metu ir þiemà aptinkama daþniau.

Biologija ir ekologija. Natŭraliai renkasi miðrius spygliuoèiø miðkus ar grynus puðynus. Mègstamiausias biotopas – plaèios aukðtapelkès su kŭpsanèiomis salomis ir didelémis plynémis. Mŭsø ðalies platumoje lizdavietèm pasirenka senus medynus. Aukðtapelkèse kartais peri ant þemès. Tankiai apgyvendintose ðalyse neretai peri parkuose, miestø statiniuose. Poros pastovios. Kasmet grãpta á tà paèià vietà ir peritame paèiame ar netoli esanèiame lizde. Lizdø nekrauna, o uþima kitø paukðeio gŭptas (kranklio, varnos ar suopio). Perèjimo teritorijoje pasirodo kovo mèn. Kiauðinius (3– 4, reèiau 2 ar 5) deda balandþio mèn. Peri 28– 29 dienas, jauniklius maitina abu tøvai. Jau-

nikliai lizde iðbŭna 35– 42 dienas. Tipiðkas ornitofagas, medþioja ávairius paukðeius. Seni paukðeiai gyvena sèsliai, klajoja daþniausiai jaunikliai.

Populiacijø gausumas. Manoma, kad ðiuo metu ðalyje gali perèti pavienès poros, ið kuriø 1– 3 Klaipèdos kraðte.

Grèsmès ir apsauga. Pagrindinè rŭðies nykimo prieþastis buvo tiesioginis paukðeio persekiojimas. Natŭraliose buveinèse ásikŭrusiai populiacijai neigiamà átakà daro trikdymas.

Pastaraisiais metais gausèja kai kuriose Vakarø Europos ðalyse, nes ten buvo sèkmingai vykdomos rŭðies veisimo ir paleidimo á laisvæ programos.

Informacijos ðaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plèðrieji paukðeiai. – Vilnius.

Grãpulevièius G., 1996: Sakalas keleivis (*Falco peregrinus*) vèl peri Lietuvoje. – Ventès ragas, 3. – Klaipèda.

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Grãpulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipèdos kraðto perinèio paukðeio atlasas. – Vilnius.

Summary

More often observed during migration periods and in winter, especially in western Lithuania. Nesting was confirmed in 1996 in Klaipèda, and currently there may be single nesting pairs.

Apraðè Gediminas Grãpulevièius

Mãtyàs Prommer nuotrauka

Tetervinas

Tetrao tetrix Linnaeus, 1758 (sin. *Lyrurus tetrix* Linnaeus, 1758)

DEIMA TETERVININIAI (TETRAONIDAE)
BŪRYS VIŠTINIAI PAUKĖIAI (GALLIFORMES)

3 (R) kategorija

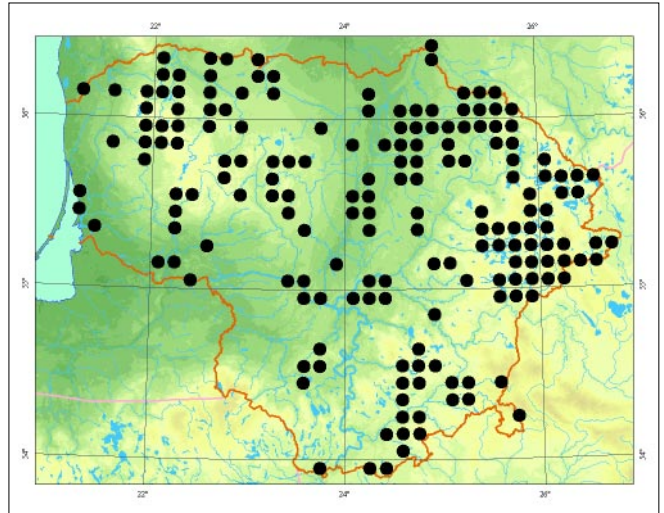
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis àraðyta nuo 1989 m.

Àraðyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Nuo Britø salø, Skandinavijos iki Tolimøjø Rytø. Ðiaurėje arealas siekia Kolos pusiasalà, Poliarinà Uralà, pietuose – Mongolijà, Tian Ðanà, Karpatø ir Alpiø kalnus.

Lietuvoje paplitimas sumapëjo XX a. antroje pusėje, ypaè pradėjus eksploatuoti didesnes pelkes. Rŭdis aptinkama visuose ðalies regionuose. Gausesnė Rytø ir Pietryèiø Lietuvoje, Ðiaulio apskrityje. Gausiausios vietinės populiacijos susiformavo Èepkelio, Þuvinto, Kamanø apylinkëse, Rŭdninkø girioje.

Biologija ir ekologija. Miðko pakraðeiø, atvirø pelkiø kompleksø paukŭtis. Paprastai gausenis aukŭtapelkëse, kraðtovaizdyje, kuriame daug medynø ar krŭmynø, pamiðkës berþynuose, degimuose, retesnis krŭmais apaugusiose pievose. Didesnæ laiko dalà praleidþia ant þemës, nors þiemà maitinasi medþiuose, ypaè berþuose. Poligamas. Piemoja pulkais, pavasarà pasirinktose vietose vyksta tetervinø tuoktuvës, á kurias burbuliuojantys patinai privilioja pateles. Kiauðinius (8–10) ant þemës deda balandþio pabaigoje– geguþës mën. Patelė peri 24–28 dienas. Jaunikliai savaitës amþiaus jau pradeda skraidyti. Vadoje laikosi daugiau nei mënësà, kartais iki vasaros pabaigos. Jaunikliai minta vabzdþiais, suaugæ paukðeiai lesa augalinà maistà. Lietuvoje gyvena sėsliai.

Populiacijø gausumas. 1961 m. Lietuvoje gyveno 21 000 tetervinø, 1971 m. – 13 000, 1981 m. – 5 800. Ðalies populiacija 1999–2001 m. vertinama 2–3 tŭkst. tetervinø patinø. Kadangi daugelyje vietiniø populiacijø patinai sudaro daugiau nei 70 proc. bendro paukðeiø skaièiaus, Lietuvoje gali gyventi apie 5 000 tetervinø.

Grësmës ir apsauga. Didþiausia grësmæ kelia plëðrŭnai: krankliai, kiaunës, mangutai. Pavoingas trikdytas tuoktuviaø metu. Daug kur nuolatinës tuokvietës negali formuotis dël per maþo patinø skaièiaus. Svarbus miðko darbø ribojimas tuokvieèiø bei aplinkinėse teritorijose veisimosi metu, atvirø plotø pamiðkëse iðsaugojimas, taip pat plëðrŭnø gausumo reguliavimas.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sąjungos reikðmës paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

A relatively rare, sporadically distributed species in Lithuania. There are 2000–3000 nesting pairs. The population, which had been gradually disappearing has stabilised over the last decade, however some mating areas still disappear every year.

Apraðë Selemonas Paltanavièius, Liutauras Raudonikis

Selemono Paltanavièiaus nuotrauka

Kurtinys

Tetrao urogallus Linnaeus, 1758

DEIMA TETERVININIAI (*TETRAONIDAE*)
BŪRYS VIŲTINIAI PAUKĖIAI (*GALLIFORMES*)

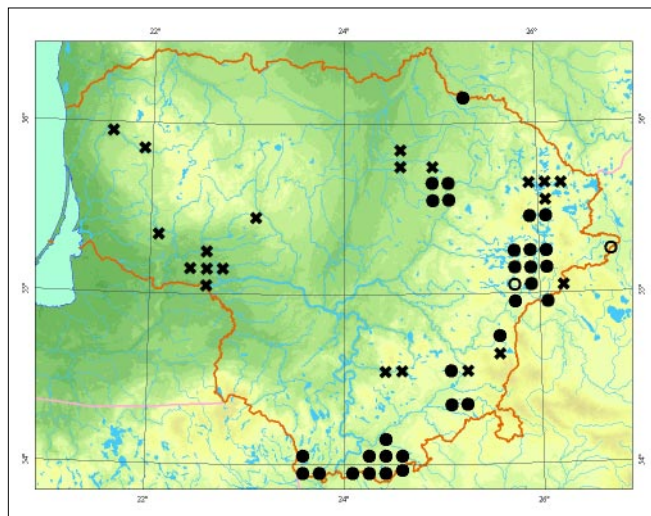
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŲdis árađyta nuo 1989 m.

Árađyta á Berno konvencijos III ir PaukĖiø direktyvos I priedus.

Paplitimas. Borealiniuose Eurazijos miðkuose nuo Skandinavijos vakaruose iki Rytø Sibiro rytuose ir nuo Pirėnø pusiasalio pietuose iki Kolos pusiasalio ðiaurėje. Europoje gyvenanėios populiacijos labai suskaidytos. RŲdis aptinkama Pietø ir Rytø Lietuvoje: Suvainiðkio miðke (Rokiðkio r.), Ðimoniø girioje, keliose AukĖtaitijos nacionalinio parko girininkijose, Labanoro girioje, Pabradės miðkuose, Taurijos miðke (Vilniaus r.), RŲdninkø ir Gudø giriose, Druskininkø apylinkėse bei Veisiejø urėdijos miðkuose.

Biologija ir ekologija. Tai brandpiø borealinio miðkø paukĖtis, mėgstantis ðviesius puðynus, besiribojanėius su pelkėmis ir gausia puskrŲmiø, ypæ mėlyniø, danga. Lietuvoje paplitæs sporadiðkai, pirmiausia dël netolygaus puðynø pasiskirstymo, taip pat dël tinkamø buveiniø nykimo. Poligamas. Tuokvietės paprastai nesikeiėia daugelá metø. Tuoktuvės vyksta kovo– balandpio mėn. Kiauðinius (daþniausiai 7– 9) deda ant þemės balandpio pabaigoje– geguþės pradpioje. Peri Patelė 26– 29 dienas. Þiemà pagrindinis maistas yra puðø,

reėiau egljø, spygliai. Kitais sezonais lesa daug kito kio augalinio maisto. Jaunikliai pirmomis savaitėmis maitinasi ávairiais bestuburiais. Sėslus paukĖtis.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 300– 400 patinø. Gausiausios kurtiniø populiacijos Lietuvoje aptinkamos Ėepkeliø rezervate ir jo apylinkėse, Labanoro ir RŲdninkø giriose, Pertako, Karaviðkiø, Gelednės miðkuose.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinė grėsmė kyla dël intensyvios miðkø ūkio veiklos: formuojami tankūs, vienarŲðiai medynai, ásivyruoja jauni miðkai, todël nyksta tinkamos buveinės. Didelæ þalà daro trikdymas. PlėðrŲnai ir ðernai sunaikina kurtiniø dėtis, niokoja miðko paklotæ, kuri yra itin svarbi ðiems paukĖiams. Pagrindinės apsaugos priemonės – ūkinės veiklos ir lankymo ribojimas tuokvietėse ir lizdavietyse veisimosi metu, taip pat plėðrŲnø ir ðernø skaiėiaus reguliavimas.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikĖmės paukĖiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Breeding population is estimated at 300–400 pairs. It is distributed in the large forests of eastern and south-eastern Lithuania.

Apraðė Mindaugas Dagys

Jono Augustausko nuotrauka

Putpelė

Coturnix coturnix Linnaeus, 1758

DEIMA FAZANINIAI (*PHASIANIDAE*)

BŪRYS VIŠTINIAI PAUKĖIAI (*GALLIFORMES*)

3 (R) kategorija

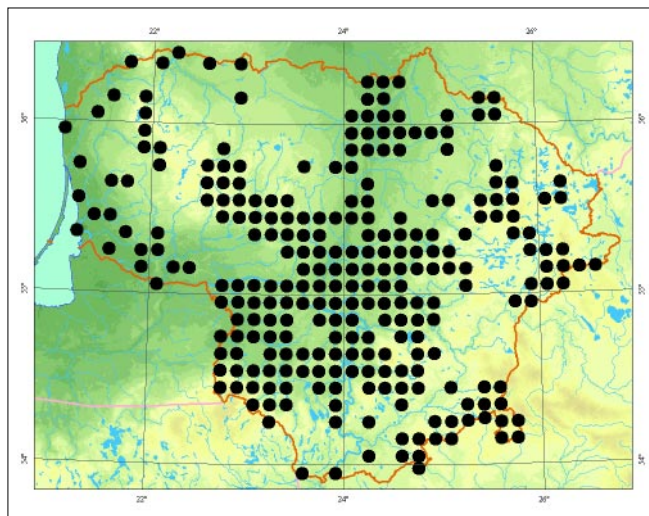
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārađyta nuo 1989 m.

Ārađyta ā Berno konvencijos III ir Bonos konvencijos II priedus.

Paplitimas. Nuo Atlanto vandenyno iki Baikalo, Asamo. Ėiaurėje arealas siekia pietinę Skandinaviją, Lenos aukštupį, o pietuose paplitusi iki Indostano pusiasalio, Mažosios Azijos. Gyvena Afrikoje.

Pastaraisiais metais rūdis aptinkama visoje šalies teritorijoje, bet nevienodai gausi. Dažnesnė Vidurio ir Pietvakarių Lietuvoje, atskiruose pietiniuose, rytiniuose ir šiauriniuose rajonuose. Daug retesnė vakarinėje dalyje ir miškinguose Rytų ir Pietų Lietuvos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena nešlapiose pievose ir ganyklose, dirvonuose, rečiau dirbamuose laukuose. Stepinio kraštovaizdžio paukštis, pirmenybė teikia didelėms atviroms erdvėms ir derlingai žemei. Laikosi žolėje, retai kyla, tačiau jo buvimo vietas išduoda gerai girdimas balsas. Patinai gyvena poligamiškai. Patelės kiaušinius (7–12) deda tankios žolės priedangoje su sukta me lizde birželio mėn. Patelė peri 16–21 dieną. Jaunikliai greit palieka lizdą. Būdami 3 savaitėms jau gerai skrenda ir gyvena savarankiškai. Jaunikliai minta gyvūniniu maistu, suaugę – mišriu. Tai priklauso

nuo sezono. Rudeninė migracija prasideda rugpjūčio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijos gausumas. XX a. antroje pusėje gausumas nuolat mažėjo. 1977–1986 m. Lietuvoje buvo randama tik pavienių paukščių. Vėliau, suirus kolūkinei santvarkai ir sumažėjus žemės ūkio intensyvumui, rūdis vėl ėmė gausėti. Per paskutinius du dešimtmečius perinti populiacija išaugo iki 1 000–2 000 porų.

Grėsmės ir apsauga. Daugybė putpelių būsta migracijų metu – iki šiol jas smarkiai medžioja pietinėse šalyse. Perėjimo vietas nyksta pievas ir ganyklas veržiant į ariamą žemę. Lizdai ir jaunikliai sunaikinami dieną greitai technika nuo lauko pakraščio. Neigiamą įtaką populiacijos būklei tikriausiai turėjo ir pesticidų naudojimas.

Rūšies būklę pagerinti gali ekstensyvus ir ekologiškas žemės ūkis, dienvimo būdo keitimas (dienaujant nuo lauko vidurio į pakraščius).

Informacijos šaltiniai

Summary

Although rare in Lithuania, this species is found in all administrative districts. Over the last two decades the nesting population has increased to 1000–2000 pairs.

Aprašė Selemonas Paltanavičius, Liutauras Raudonikis

János Olán nuotrauka

Ėvgybda

Porzana porzana Linnaeus, 1766

ĖEIMA VIĖTELINIAI (*RALLIDAE*)

BŪRYS GERVINIAI PAUKĖĖIAI (*GRUIFORMES*)

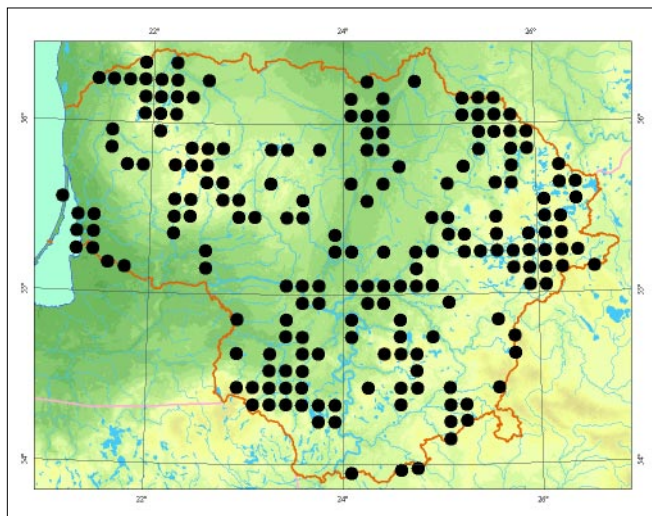
3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

ĀraĖyta ā Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir PaukĖĖiŖ direktivos I priedā.

Paplitimas. Arealas driekiasi nuo vakarinŖ Europos pakranŖiŖ iki centrinŖs Sibiro dalies rytuose. ĖiaurĖje arealas siekia Baltājā jŖrā, ObŖs Ŗemupā. Ā pietus paplitusi iki Mongolijos, Juodosios ir VidurŖemio jŖrŖ pakraĖĖiŖ. Aptinkama visoje Lietuvoje. Gerokai retesnĖ intensyviai naudojamuose Vidurio ir ĖiaurŖs Lietuvos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Renkasi ŖpelkĖjusias vietas su āvairiomis viksvomis. Vietose, kur pavasarā ilgai nenu-slŖgsta vanduo (Ŗemiau 10– 30 cm), āsikuria vĖlai, kartais tik birŖelio mĖn. PakenĖia krŖmŖ kaimynystā, bet ne jŖ priedangā. Lietuvoje dāpniausiai gyvena Ŗpliejamosiose paeŖerŖ ir paupiŖ pievose, ŖemapelkĖse ir tarpinĖse pelkĖse, apsemtuose durpnyuose. Lizdā susuka iĖ pernykĖiŖ ŖvendrŖ, nendriŖ ir viksvŖ stiebŖ bei lapŖ. KiauĖinius (7– 11) deda geguŖbŖs mĖn. Peri 24 dienas. Kartais iĖveda 2 vadas. Jaunikliai skraidyti pradeda 25 dienŖ amŖiaus. Minta vandens bestuburiais. RudeninĖ migracija prasideda spalio mĖn. Tolimasis migrantas.

PopuliacijŖ gausumas. Dalies populiacija stabili arba ne daug maŖĖjanti, vertinama 1 000– 1 500 perinĖiŖ porŖ. Daugiausiai perinĖiŖ porŖ aptikta Nemuno deltos regioniniame parke (daugiau nei 170), Puvinto biosferos rezervate (20– 30), BirŖulio ir Stervo pelkiŖ komplekse (iki 25), MeteliŖ regioninio parko Ŗperuose (20), ŖperĖlio ŖpelkĖjusiose pievose (25), BirvĖtos ŖlapŖemŖ komplekse (20).

GrĖsmĖs ir apsauga. Iki XX a. paskutinio deĖimtmeĖio didŖiausia grĖsmĖ buvo pelkuĖiŖ ir vandens telkiniŖ sausinimas. Veisimosi vietas, nustojus ganyti ar Ŗienauti, daug kur Ŗpauga krŖmais ar nendrĖmis ir sunyksta. Svarbiose perĖjimo vietose reikia neleisti plisti aukĖtajai augalijai, palaikyti esamā hidrologinā rĖpimā, kur āmanoma – atkurti buvusājā.

Informacijos Ŗaltiniai

Jusys V., MaĖiulis M., MeĖionis R., PoĖkus A., GraŖuleviĖius G., Petraitis A., 1999: KlaipĖdos kraĖto perinĖiŖ paukĖĖiŖ atlasas. – Vilnius.

Raudonikis L., 2004: Europos Sājungos reikĖmĖs paukĖĖiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

A sporadically distributed species throughout all of Lithuania. The nesting population, estimated at 1000– 1500 pairs, is stable or decreasing slightly. The main threats are changes to the hydrological regime and habitat degradation.

ApraĖĖ Vitas StaneviĖius

Sāndor Maros nuotrauka

Plovinė viðtelė

Porzana parva Scopoli, 1769

ÐEIMA VIÐTELINIAI (*RALLIDAE*)

BŪRYS GERVINIAI PAUKÐĖIAI (*GRUIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rŭdis árašyta nuo 1976 m.

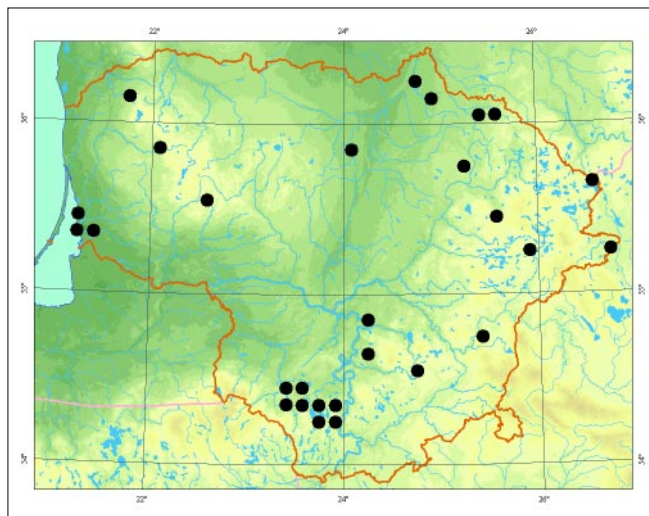
Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukðėiø direktyvos I priedā.

Paplitimas. Nuo Pirėnø pusiasalio iki Obės aukðtupio, taėiau gausiausia stepiø zonoje. Ðiaurinė arealo riba driekiasi per Estijā, Kazanės apylinkes, pietinė – per Ðiauriná Afganistanā, Uþkaukazę, Maþājā Azijā, europinės Vidurþemio jūros pakrantes.

Lietuvoje paplitusi sporadiðkai. Ðiuo metu þinoma ke-liasdeðimt perėjimo vietø.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje ásikuria ávairaus dy-ðpio eutrofiniuose vandens telkiniuose, kuriø pakran-tes visiðkai ar dalinai uppelkėjusios ir apaugusios he-lofitø juosta. Peri tik gerai apsemtose (ne seklesnėse nei 50 cm) vietose, kur vyrauja aukðtieji helofitai – nendrės ar ðvendrai. Bŭdingi veisimosi buveiniø poþymiai – pernykðėiø augalijos stiebeliø ir lapø sluoksnis, plŭduriuojantis tarp ið vandens kylanėiø au-galø, tankŭs vandens lelijø ar lŭgniø lapø sáþalynai. Lizdā suka ið meldø ar nendriø. Kiauðinius (6– 8) de-da balandþio mėn. Peri 20– 21 dienā. Per vasarā ið-augina dvi vadas. Minta vandens bestuburiais ar au-galø ūgliais. Tolimasis migrantas. Rudeninė migracija prasideda rugsėjo mėn. antroje pusėje.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 250– 400 perinėiø porø ir yra palyginti stabili. Svar-biausias veisimosi vietas yra Nemuno deltos regioni-

nis parkas (50– 100 porø), Puvinto rezervatas (iki 50), Metelio ir Obelijos eþerai (kartu apie 10– 15), Kauno marios, Birþulio ir Stervo eþerø apylinkės.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės nėra pakankamai aiðkios. Prāþŭtingas helofitø juostos sunaikinimas nen-driø ruoðos metu ar jø sudeginimas. Dėtims pavojin-gos pilkosios varnos ir nendrinės lingės.

Informacijos ūaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sājungos reikðmės paukð-ėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., Poðkus A., Graþu-leviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos krašto perin-ėiø paukðėiø atlasas. – Vilnius.

Summary

The species has a sporadic distribution. The nesting population is stable and estimated at 250–400 pairs.

Apraðė Vitas Staneviėius

Jono Augustausko nuotrauka

Grieplė

Crex crex Linnaeus, 1758

ĖEIMA VIĖTELINIAI (*RALLIDAE*)

BŪRYS GERVINIAI PAUKĖIAI (*GRUIFORMES*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

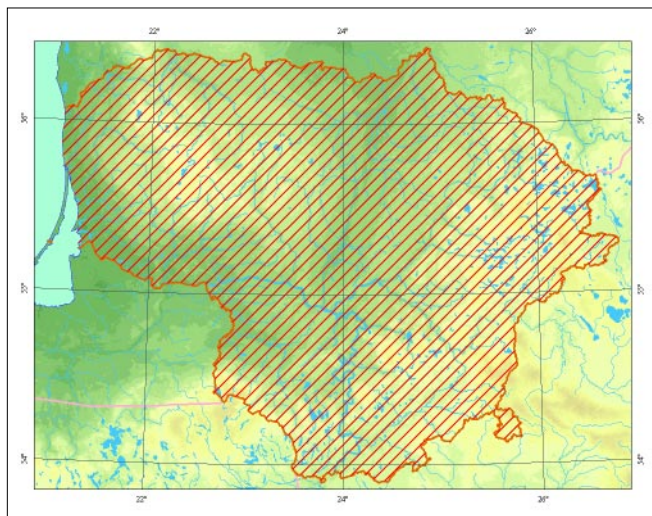
ĀraĖyta ā Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir PaukĖiø direktivos I priedā.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Pirėnø pusiasalio ir Britø salø vakaruose iki Angaros rytuose; nuo pietinės Skandinavijos ir Obės vidurupio Ėiaurėje iki Irano, Vidurpėmio jūros pakranėiø pietuose.

Lietuvoje rūĖis aptinkama visoje teritorijoje. Gausesnė nemiĖkinguose regionuose, kur plėtojamas neintensyvus Ŗmės ūkis. Negausi didesnėje Suvalkijos, Vidurio ir Ėiaurės Lietuvos dalyje.

Biologija ir ekologija. Agrarinio kraĖtovaizdpio paukĖtis. Gyvena pievose su aukĖta Ŗoliø danga, taėiau vengia sausø augavieėiø, ūpmirkusio plotø. Taip pat aptinkamas kultūrose, reėiau Ŗemapelkėse, naujose miĖko kirtavietėse. Monogamas. Parskrenda geguĖs mėn. Lizdā krauna ant Ŗmės tarp Ŗoliø. KiauĖinius (5– 10) deda geguĖs pabaigoje. IĖaugina 1 vadā. Peri 16– 19 dienø. Jaunikliai pradeda skraidyti 5 savaiėiø amþiaus. Minta āvairiais vabzdþiais, moliuskais, augalø sėklomis. Rudeninė migracija prasideda rug-sėjo pradpioje. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Perinėios populiacijos gausumas labai priklauso nuo konkreėiø metø klimato, o ypā hidrologiniø salygø. Ilgalaikiams populiacijos pokyėiams didþiausia ātakā daro Ŗmės ūkio intensyvumo pokyėiai. Dabartinė Ŗalies populiacijā sudaro 25 000– 30 000 grie-

þianėiø patinø. Gausiausia populiacijos dalis aptinkama Nemuno deltoje, Ėiaurės Rytø Lietuvos dalyje ir didesniø upiø (Nemuno, Nevėpio, Dubysos, Minijos, Jūros, Ventos, Nemunėlio, Dysnos ir kt.) slėniuose.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra intensyvi Ŗmės ūkio veikla: ankstyvas pievø Ėienavimas, surimas, intensyvus ganymas, pesticidø naudojimas. Veisimosi buveinėms grėsmė kelia ir ūkinės veiklos nutraukimas, dėl kurio pievos ūpauga sumedėjusia augalija, atvirø plotø apsodinimas miĖku. Svarbiausiose veisimosi vietose reikia skatinti ekstenyviā, ekologinā Ŗmės ūkio veiklā, vėlinant Ėienavimo terminus ir iĖsaugant pievø plotus.

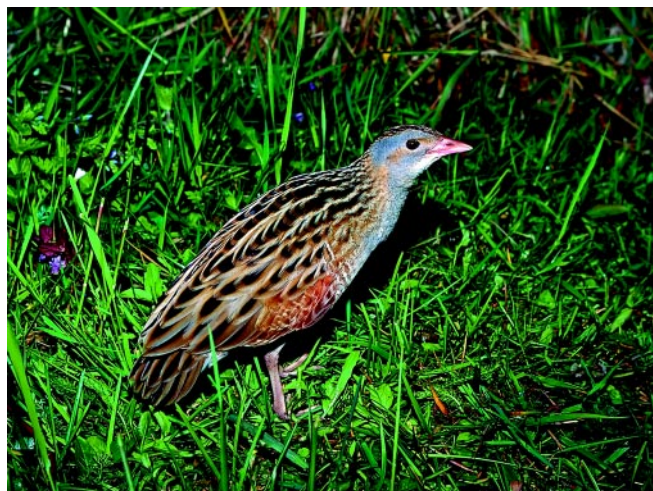
Informacijos Ŗaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sājungos reikĖmės paukĖėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Abundance of the breeding population fluctuates significantly depending on the climatic conditions in a particular year. Long term changes are caused by the intensity of agricultural activities conducted. Current national population is estimated at 25 000–30 000 singing males. The species is more abundant in the western and northeastern parts of Lithuania.

ApraĖė Pydrūnas PreikĖa

Jono Augustausko ir Vytauto Jusio nuotrauka

Pilkoji gervė

Grus grus Linnaeus, 1758

DEIMA GERVINIAI (*GRUIDAE*)

BŪRYS GERVINIAI PAUKĖIAI (*GRUIFORMES*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs ārađyta nuo 1976 m.

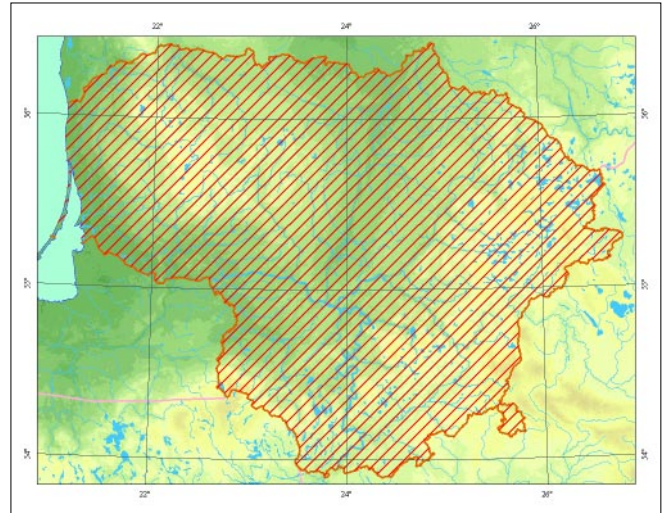
Ārađyta Ā Berno ir Bonos konvencijø II, AEWA II bei PaukĖiø direktyvø I priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Indigirkos slėnio. Ėiaurėje arealas siekia Kolos pusiasalā, Obės ŗemupā. Pietuose aptinkama iki Altajaus, pietinės Ukrainos.

Lietuvoje paplitusi visuose rajonuose. Perinti populiacija didėja, todėl āsikuria vis naujose vietovėse. Rudenā migruojantys paukĖiai keliose ėalies vietose telkiasi Ā tūkstantinius būrius. Svarbiausios jø yra Sulinkio, Tyrulio ir Novaraisio durpynai, Ŗuvinto rezervatas.

Biologija ir ekologija. Anksėiau perinėio paukĖiø buvo randama tiktai dideliuose raistuose, taėiau paskutiniai deđimtmeėiais kuriasi ir nedidelėse pelkėtėse, ėlapiuose miðkuose, ypaė kirtavietėse. Dapniausiai lizdā krauna netoli ankstesnės perėjimo vietos, bet kartais peri ir tame paėiame lizde. Ā Lietuvā sugrāpta kovo mėn.– balandpio pradpioje. Kiauđinius (2) beveik visada deda balandpio mėn. Ŗuvus dėėiai, gali perėti pakartotinai. Peri apie 30 dienø. Minta smulkiais gyvūnais, āvairiu augaliniu maistu. Neperintys paukĖiai vasarā telkiasi Ā būrius. Tolimasis migrantas. Ruggpjūėio pabaigoje prasideda intensyvesnė migracija, kuri uþtrunka iki spalio pabaigos.

Populiacijø gausumas. XX a. pradpioje buvo gausi, bet 7– 8 deđimtmetyje lizdai buvo randami tik Lekėiø

miðkuose prie Kauno ir Ėepkelio raiste; vėliau aptikti Vieðvilės pelkėje, Kamanose, Ŗuvinte. Apie 1990 m. pastebėtas staigus populiacijos gausėjimas, kuris tebesitėsia iki ėiol. Ėepkelio rezervate gyvena apie 30 porø, Ŗuvinto – apie 10, Vieðvilės – apie 13, BirŖo girioje – apie 20, Nemuno deltoje – apie 25. 2001 m. ėalies populiacija āvertinta 900– 1 200 perinėio porø.

Grėsmės ir apsauga. Ėlapiø pievø ir miðkø sausinimas, atnaujinta durpynø eksploatacija, medienos ruoėos darbai perėjimo vietose, didelis plėdrūnø bei ėernø skaiėius.

Lizdavietėse balandpio– geguþės mėn. būtina sustabdyti medienos ruoėos darbus. Migruojanėio gervio būriø vietose rugsėjo– spalio mėn. būtina uþtikrinti ramybę paukĖiams.

Informacijos ŗaltiniai

Ivanauskas T., 1957: Lietuvos paukĖiai, 1. – Vilnius.
Raudonikis L., 2004: Europos Sājungos reikōmės paukĖiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Estimated population is up to 1200 pairs. The rapid population increase which started 15 years ago continues to this day. Thousands of cranes can be observed in the Sulinkiai and Novaraisis peatbogs during the autumn migration.

ApraĖ Eugenijus Drobėlis

Linos Snitkienės nuotrauka

Jūrðarkė

Haematopus ostralegus Linnaeus, 1758

ÐEIMA JŪRÐARKINIAI (*HAEMATOPODIDAE*)
BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKÐĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

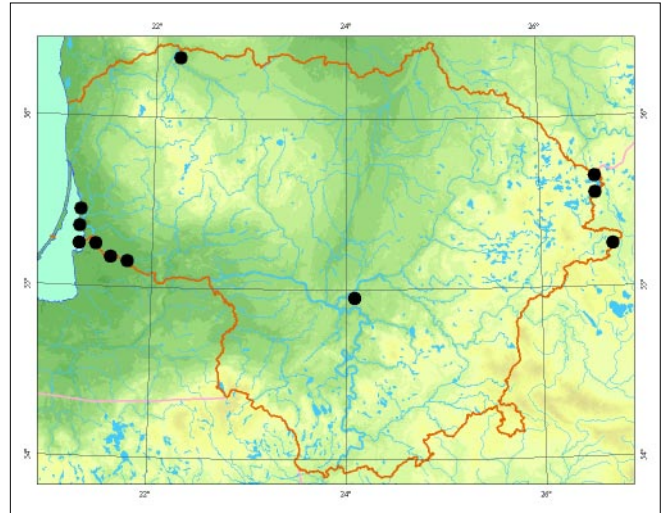
Áraðyta á Berno konvencijos III ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Eurazijoje Atlanto vandenyno pakrantėse, prie Baltijos, Baltosios, Vidurpėmio ir Juodosios jŭrŭ, Vidurinėje Azijoje, Obės, Dniepro ir Volgos baseinuose. Kita populiacijos dalis gyvena Ramiojo vandenyno pakrantėje.

Lietuvoje þinoma tik keletas perėjimo vietŭ. Pagrindinės – Nemuno delta ir Kurðiŭ marios. Rasta perint Kauno mariose, Drŭkðiŭ eþero salose, Birvėtos þuvininkystės tvenkiniuose ir Varduvos tvenkinyje.

Biologija ir ekologija. Peri didesniŭ vandens telkiniŭ smėlėtose salose, rečiau pakrantėse ar nuleistuose tvenkiniuose, pievose, dirbamuose laukuose. Monogamas. Parskrenda kovo mėn. Kiauðinius (2– 3) deda geguþės mėn. Lizdas – negili duobutė grunte. Iðaugina 1 vadà, taèiau þuvus pirmajai dėèiai kiauðinius deda pakartotinai. Peri 26– 28 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 34– 36 dienŭ amþiaus. Minta vandens bestuburiai, kartais smulkiomis þuvimis. Rudeninė migracija prasideda rugpjŭèio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijŭ gausumas. Pirmà kartà Lietuvoje perinėiŭ paukðeiŭ rasta 1980 m. Kurðiŭ mariŭ smėlio salose ties Atmos þiotimis. Vėliau pavienės poros perėjo salose prie Skirvytės upės þioèiŭ, Rupkalviŭ pievose, netoli Kintŭ þuvininkystės tvenkiniŭ, Kniapės álankos smėlio saloje, Rusnės þuvininkystės tvenkiniuose, pievoje netoli Nemuno, pamario smėlyne netoli Drevernos. 1982– 1983 m. viena pora laikėsi Drŭkðiŭ eþero Pilies saloje.

1984 m. viena pora perėjo to paties eþero Alksnynės saloje. Perint aptikta ir Kauno mariose: po vienà porà perėjo dirbtinėse smėlio salose, antra pora – dirbtinėse smėlėtose pakrantėse. 1989 m., 1990 m. ir 1994 m. viena pora perėjo Mapeikiŭ r. Varduvos tvenkinyje, o 1999– 2001 m. – Birvėtos þuvininkystės ūkio tvenkiniuose. Ðalies populiacija vertinama 10– 20 perinėiŭ porŭ.

Grėsmės ir apsauga. Viena didþiausiŭ grėsmiŭ yra þmoniš lankymasis perėjimo vietose ir vandens lygio svyravimas Kurðiŭ mariose, perėjimo vietŭ ūpaugimas nendrėmis, krūmais.

Veisimosi vietose riboti þmoniš lankymasi ir priþiūrėti veisimosi buveines.

Informacijos ūaltiniai

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Graþulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos krašto perinėiŭ paukðeiŭ atlasas. – Vilnius.

Malinauskas V., Dementavièius D., 1998: Jŭrinė ðarka. – Kaiðiadoriŭ rajono gyvŭnijos atlasas: 108.

Summary

First observed as nesting in Lithuania in 1980. The current national population is estimated at 10–20 nesting pairs, most of which are concentrated in the Nemunas River delta and near the Curonian Lagoon. The population is decreasing mainly due to habitat changes and because birds are disturbed at their nesting sites.

Apraðė Vytautas Jusys

Jono Augustausko ir Vytauto Jusio nuotrauka

Avocetė

Avosetta recurvirostra Linnaeus, 1758

DEIMA AVOCETINIAI (*RECURVIROSTRIDAE*)
BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs ārađyta nuo 2000 m.

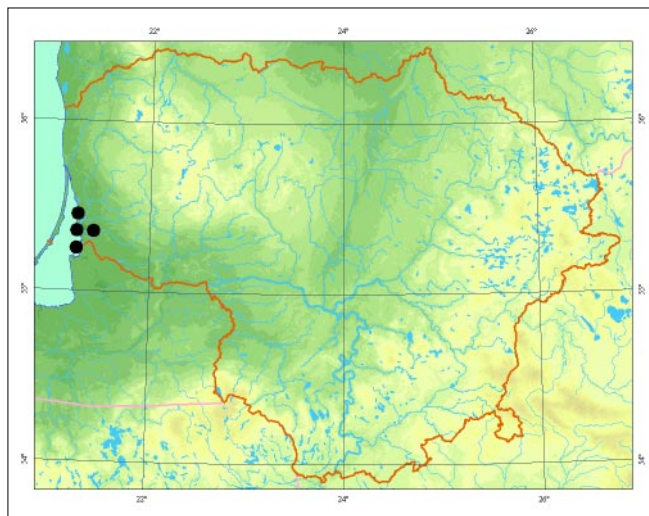
Ārađyta Ā Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukđeio direktivos I priedā.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto vandenyno iki Uþbaikalės. Ėiaurinė arealo riba eina per pietinę Ėvediją, Estiją, Volgos þemupā, Tuvā, pietinę – Vakarinę Indiją, Maþąją Aziją, Pirėnø pusiasalā.

Lietuvoje rūdīs pirmā kartā aptikta perint 1993 m. Nemuno deltoje, kur iki ėiol iđliko vienintelė perėjimo vieta.

Biologija ir ekologija. Peri pavienėmis poromis ar nedidelėmis kolonijomis smėlėtose vandens telkiniuose ar nuleistuose þuvininkystės tvenkiniuose. Monogamas. Parskrenda balandþio mėn. Kiauđinius (3– 4) deda geguþės mėn. Lizdas – negili duobutė grunte. Iðaugina 1 vadā. Peri 25– 26 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 28– 30 dienø amþiaus. Minta bestuburiais ir vandens augalø sėklomis. Rudeninė migracija prasideda rugpjūeio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Rusnės þuvininkystės tvenkiniuose 1993 m. perėjo 5– 6, 1994 m. – 6– 7 poros. Iki 3 porø perėjo Kniaupės ilankos saloje, pavienės poros – smėlio saloje prie Atmatos upės þioeio, Rupkalviø pievose, Kintø þuvininkystės tvenkiniuose. Perinėios populiacijos gausumas svyruoja priklausomai nuo hidro-

loginio sąlygø konkrečiais metais. Dabartinė dalies populiacija vertinama 5– 15 perinėio porø.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausios grėsmės yra perinėio paukđeio trikdymas perėjimo vietose ir salø, kuriuose yra veisimosi buveinės, uþþėlimas þoline ir sumedėjusia augalija. Dalis dēeio þusta dėl vandens lygio svyravimo Kurđio mariose.

Veisimosi vietose riboti þmonio lankymāsi ir tvarkyti tinkamas buveines.

Informacijos ŗaltiniai

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., Pođkus A., Graþleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos krađto perinėio paukđeio atlasas. – Vilnius.

Maėiulis M., 1996: Avocetė (*Recurvirostra avosetta*) Avocet. – Ventės Ragas, 3: 35. – Klaipėda.

Meėionis R., 1994: Avocet (*Recurvirostra avosetta*) – a New Breeding Bird Species in Lithuania. – Acta Ornithologica Lituanica, 9– 10: 143. – Vilnius.

Summary

The species was first observed to be nesting in Lithuania in 1993. The current national population is estimated at 5– 15 nesting pairs. The population is threatened by human interference at nesting sites, habitat changes at these sites and changes in water levels.

Aprađė Vytautas Jusys

Jono Augustausko nuotrauka

Jūrinis kirlikas

Charadrius hiaticula Linnaeus, 1758

ŪEIMA SĖJIKINIAI (*CHARADRIIDAE*)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis árađyta nuo 1989 m.

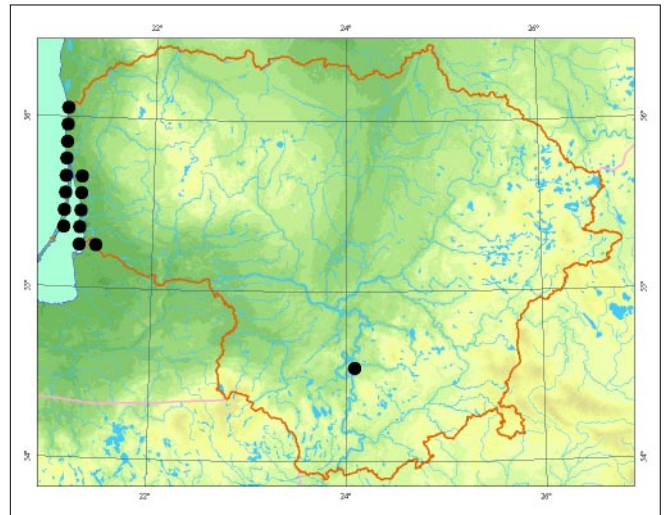
Árađyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Ŗiaurinėje Eurazijos dalyje nuo Prancŭzijos, Airijos, Islandijos, Skandinavijos, palei visà Arkties vandenyno pakrantè iki Ramiojo vandenyno.

Lietuvoje peri pajŭryje, Kurđiø mariø pakrantèse, Nemuno deltoje, kai kuriuose Vakarø Lietuvos karjeruose ir Nemuno upës salose.

Biologija ir ekologija. Peri smëlètose didesnìø upiø ir kitø vandens telkinių salose, kartais pakrantèse, nuleistuose tvenkiniuose ar net pievose, dirbamuose laukuose. Monogamas. Parskrenda kovo mėn. Kiauđinius (4) deda balandpio mėn. Lizdas – negili duobutė grunte, negausiai iðklota akmenukais, kriauklėmis ar ðapeliais. Iðaugina 2 vadas. Peri 23– 27 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 24– 26 dienø amþiaus. Minta smulkiais bestuburiais ir jø lervomis. Rudeninė migracija prasideda rugpjŭèio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Gausiausiai peri Nemuno deltoje. Viena gausiausiø perėjimo vietø aptikta Rukalviø pievoje prie Ŗilutës (1988 m. rastos 3– 4 poros, 1991– 1992 m. – 5– 7 poros, 1993– 2004 m. – 2– 5 poros). Kasmet 1– 3 poros peri Kurđiø mariø smëlìo salose. 1998 m. 5 poros perėjo apsemtø pievø iðkilumose netoli Krokø Lankos eþero. Kurđiø nerijos pajŭryje kasmet peri 3– 4 poros. 1995 m. pavieniai lizdai rasti Palangoje pajŭryje ir Smeltës pusiasalyje. Vakarø Lietuvos karjeruose pirmà kartà aptikti 1984 m.,

kai prie Gargþdø perėjo 2 poros. 1998 m. 2– 3 poros perėjo Klaipėdos r., Kalviø karjere.

Perinėios populiacijos gausumas svyruoja priklausomai nuo hidrologiniø sàlygø. Ŗiuo metu populiacijà sudaro 20– 30 porø, didþiausia jos dalis susitelkusi Vakarø Lietuvoje.

Grėsmės ir apsauga. Viena didþiausiø grėsmiø yra trikdymas perėjimo vietose. Dalis dèèiø þŭsta dël vandens lygio svyravimo. Veisimosi buveinės uþauga nendrėmis bei krūmais ir tampa nebetinkamos perėti. Veisimosi vietose riboti þmonìø lankymàsi ir tvarkyti buveines.

Informacijos Ŗaltiniai

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Graþulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraðto perinėiø paukðeiø atlasas. – Vilnius.

Pareigis V., 1989: Gnezdovanije galstunèikov v Gargþdaiskixh karjerach. – Acta orithologica Lituanica, 1: 133– 134.

Summary

The national population is currently estimated at 20– 30 nesting pairs, many of which are concentrated in the Nemunas River delta. The greatest threats to the nesting population are habitat changes due to their overgrowth with reeds and shrubs, as well as disturbances during breeding periods.

Apraðė Vytautas Jusys

Jono Augustausko nuotrauka

Dirvinis sėjikas

Pluvialis apricaria Linnaeus, 1758

DEIMA SĖJIKINIAI (CHARADRIIDAE)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (CHARADRIIFORMES)

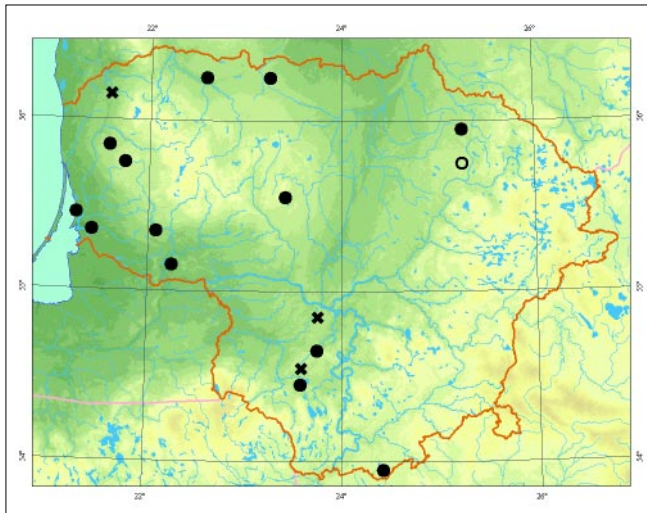
2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārađyta nuo 1976 m.

Ārađyta Ā Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukđeio direktivos I priedā.

Paplitimas. Nuo Islandijos vakaruose iki Vidurio Sibiro rytuose. Per Lietuvā driekiasi pietinē paplitimo riba. Lietuvoje rūdis paplitusi pietinēje ir vakarinēje dalyse, kur aptinkama daugumoje dideliū (daugiau nei 100 ha) aukđtapelkiū su iđlikusiomis atviromis plynėmis. Peri Mūđos tyrelyje, Kamanose, Aukđtajame ir Reiskiū tyruose, Vieđvilēje, Ūvinte, Ėepkeliuose, Paliū durpyne ir kt. (per pastarąjā deđimtmetā iđ viso aptikta 13 pelkiū). Jau neberandama Œaukliū riedulyne, Amalve, Notigalēje, Aisputiđkio pelkēse. Taip pat iđnyko ir iđ Epereliū durpyno, kuris buvo paverstas pramoniniu durpynu.

Biologija ir ekologija. Peri tundriniame krađtovaizdyje. Lietuvoje dađniausiai āsikuria atvirose ar pusiau atvirose klampiose kimininēse aukđtapelkēse, kuriose daug balū ar eperokđniū ir vyrauja virpiai, balŪuvos, saidros, kupstiniai đvyliai. Monogamas. Parskrenda kovo mėn. Kiauđinius (4) deda balandpio pabaigoje. Lizdas – duobutē ant Ūemės tarp virpiū ar Ūolinės augalijos. Iđaugina 1 vadā, Ūuvus pirmajai dēeiai peri pakartotinai. Peri 27 dienas. Minta vabzdpioais, uogomis. Rudeninē migracija prasideda rugsējo mėn. Tuo metu paukđeio būriai matomi dirbamuose laukuose, đviepiai nuleistuose Ūvininkystės tvenkiniuose. Tolimasis migrantas.

Populiacijū gausumas. Perinēios populiacijos gausumas svyruoja nedaug, priklauso nuo hidrologiniū sūlygū perėjimo vietose konkreēiais metais. Dabartinē ŗalies populiacija vertinama 45– 50 perinēiū porū. Gausiausios perėjimo vietos yra Aukđtajame tyre – 7– 8 poros, Reiskiū tyre – 6– 7 poros, Kamanose – 6 poros, Ėepkeliuose – 5– 6 poros, Vieđvilēje – 5 poros, Mūđos tyrelyje – 4– 5 poros, Paliū durpyne – 3 poros, Aukđtmaloje – 2– 3 poros. Kitose pelkēse peri pavienės poros.

Grėsmės ir apsauga. Didpioiausios grėsmės yra perinēiū paukđeio trikdymas lankantis perėjimo vietose ir sausinamosios melioracijos darbai pelkēje ar aplinkinēse teritorijose.

Svarbiausiose veisimosi vietose būtina riboti Ūmonio lankymāsi ir iđlaikyti tinkamas hidrologines sūlygas.

Informacijos ŗaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sājungos reikđmės paukđeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Abundance of the breeding population fluctuates insignificantly depending on the hydrological conditions of breeding habitats in a particular year. The current national population is estimated at 45-50 breeding pairs.

Aprađē Pydrūnas Preikđa

Jono Augustausko nuotrauka

Juodakrūtis bėgikas

Calidris alpina Linnaeus, 1758

ĐEIMA TILVIKINIAI (*SCOLOPACIDAE*)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĐĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūđis árašyta nuo 1976 m.

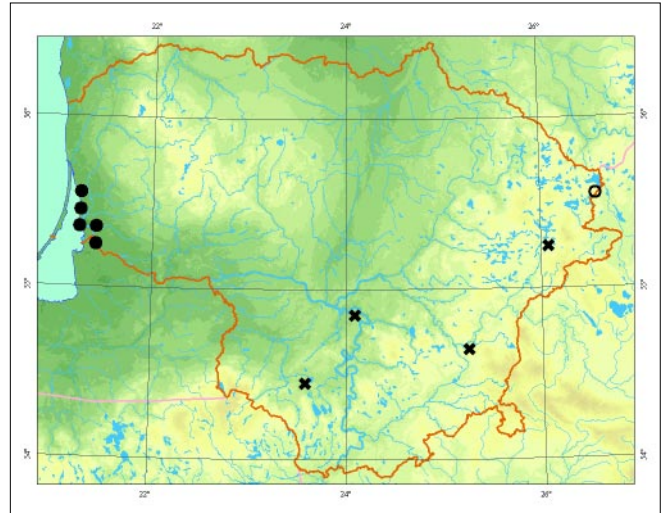
Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukđėiø direktyvos I priedā.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Ochotsko jūros: điaurėje arealas siekia arktinę Eurazijos pakrantę, pietuose tėsiasi iki tundros zonos ribos, Baltijos ir Điaurės jūros pakranėiø.

Lietuvoje perėjimo metu rūđis aptikta Þuvinto eþero apylinkėse, Kretuono ir Drūkđiø eþerø salose, Kauno mariø pakrantėse, Balėio eþerėlyje ir kitur. Pastaraisiais metais reguliariai aptinkama tik Nemuno deltos upliejamose pievose, peri Kurđiø mariø pakrađėiø upliejamose pievose.

Biologija ir ekologija. Peri đlapiuose þemapolėse pievose, ganyklose, polderiuose. Monogamas. Parskrenda balandþio mėn. Kiauđinius (3– 4) deda balandþio– birþelio mėn. Lizdas – negili duobutė pievoje, dąpnai þoliø kupstelyje, iðklotas sausa þole. Iðaugina 1 vadā. Peri 21– 22 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti maþdaug 25 dienø ampiaus. Minta bestuburiais – dąpniausiai vabzdþiais ir jø lervomis. Rudeninė migracija prasideda jau liepos mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Dabartinė đalies populiacija vertinama 25– 30 perinėiø porø. Didþioji jos dalis

susitelkusi Nemuno deltoje ir pamario upliejamose pievose: prie Dumblio eþero ir Kniaupės álankos aptiktos 2– 3 perinėios poros, Uostadvario, Rupkalviø, ir Sausgalviø upliejamose pievose – 8– 10 porø. Klaipėdos r. 5 poros aptiktos netoli Drevernos esanėiose upliejamose pievose.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė populiacijai yra intensyvus ganymas, ankstyvas upliejamø pievø đienavimas, ganyklø vertimas á ariamā þemę, đlapiø pievø apleidimas. Dalā lizdø sunaikina varniniai paukđėiai. Svarbiose veisimosi vietose reikia skatinti ekstensyvā gyvulininkystę ir vėlyvā pievø đienavimą, tvarkyti tinkamas buveines.

Informacijos đaltiniai

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., Poðkus A., Graþuleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos krađto perinėiø paukđėiø atlasas. – Vilnius.

Summary

The national population is estimated at 25–30 nesting pairs. Most of these, 10–15 pairs, nest in the wet meadows of the Nemunas River delta. The greatest threats to its survival are intensive agricultural practices and changes in its suitable habitats.

Aprađė Mindaugas Maėiulis

Vytauto Jusio nuotrauka

Gaidukas

Philomachus pugnax Linnaeus, 1758

DEIMA TILVIKINIAI (*SCOLOPACIDAE*)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

2 (V) kategorija

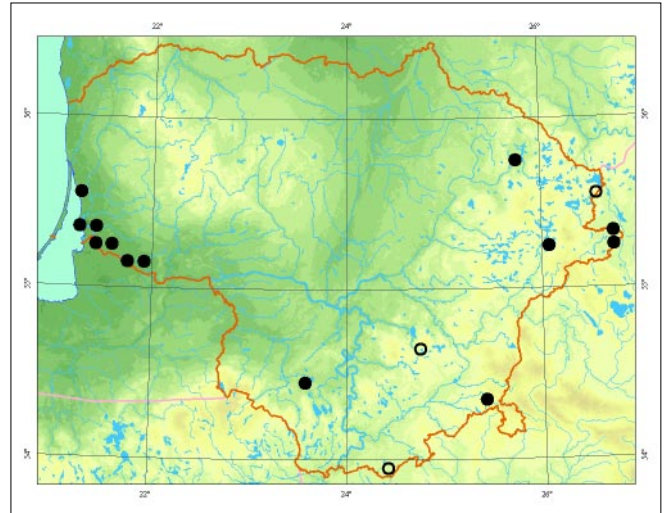
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1976 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukðeio direktyvos I priedā.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Beringo jūros: ðiaurėje arealas siekia Arkties vandenyno pakrantę, pietuose tāsiasi iki Jenisejaus vidurupio, Volgos vidurupio, Dniepro aukðtupio, Lenkijos, Belgijos. Lietuvoje rūðis gausiausiai aptinkama Nemuno deltos upliejamose pievose. Perinèio paukðeio rasta Birvètos ir Dysnos upliejamose pievose, Kretuono ir Drūkðio eþero salose. Tuoktuviniai patinø ðokiai stebimi Þuvinto biosferos rezervate, uplietose pievose ties Tyrø pelke, Sennemunės ir Sennemunės eþerø pakranèio pievose.

Biologija ir ekologija. Peri ðlapiose þemapolėse pievose, ganyklose, polderiuose. Poligamas. Parskrenda balandþio mėn. Kiauðinius (3– 4) deda geguþės– birþelio mėn. Lizdas – negili duobutė pievoje, daþnai þoliø kupstelyje iðklotas sausa þole. Iðaugina 1 vadā. Peri 20– 21 dienā. Minta bestuburiais – daþniausiai vabzdþiais ir jø lervomis. Rudeninė migracija prasideda liepos mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Dabartinę ðalies populiaciją sudaro 100– 200 perinèio pateliø. Didþioji jos dalis susitelkusi Nemuno deltoje: Uostadvario, Rupkalviø, Saus-

galviø upliejamose pievose. Kitos gausnės perėjimo vietos yra Birvètos ir Dysnos slėniuose (5– 10 pateliø), Kretuono eþero salose ir pakrantėse (4– 5 patelės).

Grėsmės ir apsauga. Didelę þalā daro intensyvi gyvulininkystė, ankstyvas upliejamø pievø ðienavimas, ganyklø vertimas á ariamā þemę ar apleidimas, ankstyvas polderiø pievø sausinimas pavasarā. Dalā lizdø sunaikina varniniai paukðeiai.

Veisimosi vietose skatinti ekstensyviā gyvulininkystę, vėlyvā pievø ðienavimā, tvarkyti tinkamas buveines.

Informacijos Űaltiniai

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., Poðkus A., Graþuleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos krašto perinèio paukðeio atlasas. – Vilnius.

Summary

The national population is currently estimated at 100– 200 nesting females. Of these, the majority (150 females) nest in wet meadows in the Nemunas River delta. The main threats are changes in its suitable habitats.

Apraðė Mindaugas Maėiulis

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

Stulgys

Gallinago media Latham, 1787

ĖEIMA TILVIKINIAI (*SCOLOPACIDAE*)
BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

1 (E) kategorija

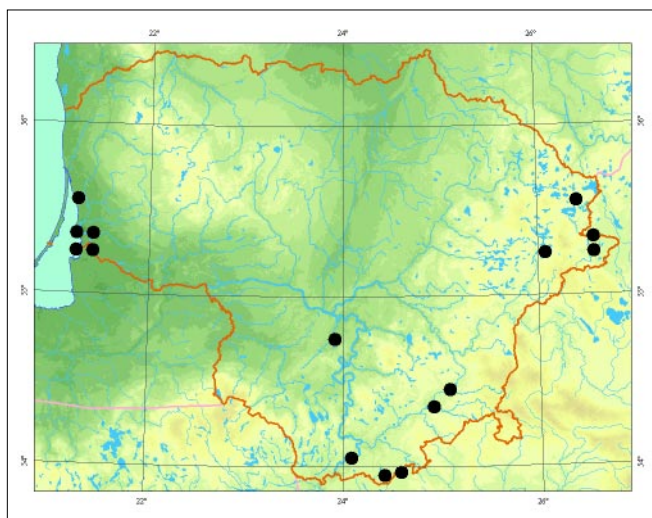
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis árađyta nuo 1989 m.

Árađyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir PaukĖiø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Jenisejaus slėnio. Ėiaurėje arealas siekia Barenco, Baltàjà jŭras, Obės, Jenisejaus Ŗemupius. Pietuose tæsiasi iki Obės aukĖtupio, Volgos Ŗemupio, Karpatø priekalniø, Lenkijos.

Lietuvoje rŭdis paplitusi sporadiðkai. Gausiausia perinti populiacija aptinkama Nemuno deltoje ir rytinėje Kurðiø mariø pakrantėje. Anksėiau buvusi svarbi perėjimo vieta Ėepkeliø rezervate pastaraisiais metai sunyko. Tuokvietes taip pat rastos Kretuono kraĖtovaizdþio draustinyje, Svylos, Dysnos, Merkio, Visinėios ir ÐalėykĖėios upiø slėniuose. Kitur aptinkamos pavienės poros.

Biologija ir ekologija. Peri ðlapiose, Ŗpelkėjusiose vikvinėse upiø slėniuø ar kitose Ŗpliejamose pievose. Nevengia pamiðkiø, tik svarbu, kad bŭtø atviras kraĖtovaizdis. Tuoktuvės vyksta sausesnėse atvirose vietose. Parskrenda balandþio pabaigoje. Poligamas. PaukĖiai veisimosi metu susirenka tuokvietes, kuriose bŭna nuo keliø iki keliasdeðimt patinø. Patelės apvaisinamos tuokvietėje, peri netoli. Kiauðinius (4 (3– 5)) deda geguþės antroje pusėje– birþelio mėn. Lizdas – negili duobutė, negausiai iðklota þole ar samanomis. Peri 22– 24 dienas. Ðapniausiai iðaugina 1 vadà. Jaunikliai pradeda skraidyti 21– 28 dienø amþiaus. Minta ávairiais bestu-

buriais, kartais lesa augalø sėklas. Rudeninė migracija prasideda rugpjŭėio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Dabartinė ðalies populiacija vertinama 200– 300 perinėiø porø. Ðiuo metu gausiausios þinomos tuokvietės yra Nemuno deltos Ŗpliejamose pievose, kur susirenka iki keliolikos patinø vienoje tuokvietėje. Manoma, kad ėia peri iki 100 porø. Kitos gausesnės tuokvietės (iki 10 patinø) aptiktos Svylos, Ðetekėnos upiø slėniuø, Kretuono eþero pakranėiø pievose.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra veistis tinkamø buveiniø Ŗpaugimas aukĖta þoline ar sumedėjusia augalija, pasikeitæs hidrologinis rėþimas, taip pat perinėiø paukĖiø trikdymas.

Bŭtina tæsti ekstensyvø ŭkininkavimà arba tvarkyti veisimosi buveines.

Informacijos ðaltiniai

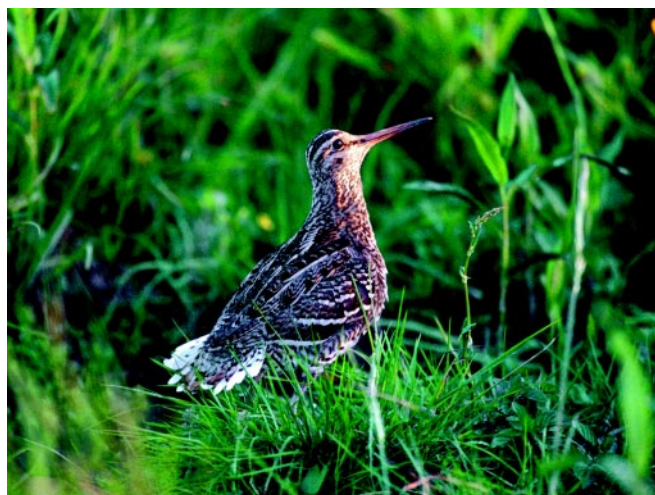
Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikĖmės paukĖėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Dvapas S., Jusys V., Raudonikis L., Pydelis R., 2001: Snipes (*Gallinago gallinago*, *Gallinago media*, *Lymnocyptes minimus*) in Lithuania. – Vilnius.

Summary

The current national population is estimated at 200– 300 nesting pairs. The most abundant population is in the Nemunas River delta. Three large mating sites are known from inland.

Apraðė Liutauras Raudonikis, Jurgita Sorokaitė

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Paprastasis griciukas

Limosa limosa Linnaeus, 1758

DEIMA TILVIKINIAI (*SCOLOPACIDAE*)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

2 (V) kategorija

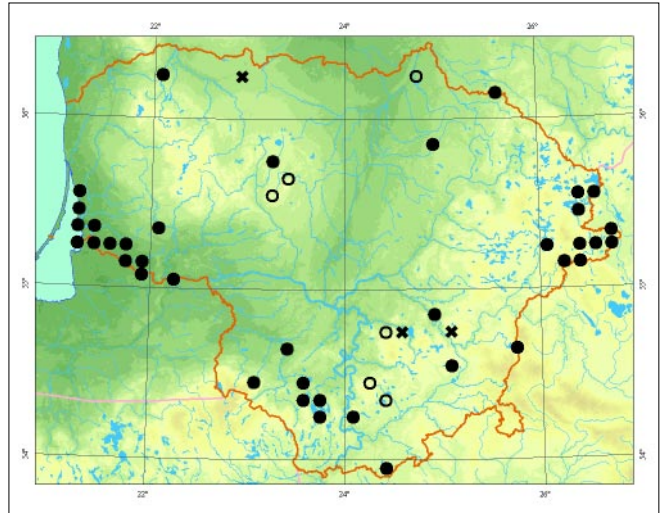
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis àraðyta nuo 1989 m.

Àraðyta á Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Rŭdis paplitusi nuo Prancŭzijos iki Obės aukðtupio rytuose, nuo Pietø Ðvedijos ðiaurėje iki Juodosios jŭros ir Italijos pietuose. Peri Britø, Islandijos salose.

Lietuvoje rŭdis aptinkama nuo vakariniø iki labiausiai á rytus nutolusiø vietoviø, taèiau visur peri sporadiškai. Ðiuo metu þinomos 3 didesnės perinèios populiacijos: Nemuno deltoje, Þuvinto biosferos rezervate, Dysnos ir Bivėtos baseine. Stabilios populiacijos yra Kretuono draustinyje, Tyruliø durpyne, Meteliuose.

Biologija ir ekologija. Peri upliejamose pievose, atvirose ðlapiose vandens telkiniø pakrantėse, salose, reèiau aukðtapelkėse bei þemapelkėse. Daug tinkamø buveiniø buvo sunaikinta XX a. antroje pusėje masiðkai melioruojant Lietuvos ðlappemes. Gali perėti ir toliau nuo vandens. Nevengia giminaièiø kaimynystės – ten, kur yra gausesnė, suformuoja nedideles kolonijas. Monogamas. Atskrenda susiporavęs. Balandþio– geguþės mėn. kiauðinius (4) deda aukðtesniame kupste ar þolėje. Abu poros nariai peri 22– 24 dienas. Kiek apdþiuvę jaunikliai palieka lizdà ir greitai pradeda savarankiðkai maitintis. Maþdaug mēnesio amþiaus pradeda skraidyti ir palieka lizdavietes. Paprastai ne vėliau kaip liepos viduryje iðskrenda ið Lietuvos. Minta ávairiais bestuburiais. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Gausumas smarkiai sumapėþo per paskutinius 30 metø. 1971 m. Kretuono eþero saloje perėjo 31 pora, 2006 m. – tik 6 poros. Pagrindinė populiacija telkiasi Nemuno deltoje, kur registruojama beveik pusė ðalyje perinèiø paukðeiø – daugiau nei 150 porø. Kitur aptinkama po kelias poras, retai kur iki 10. Ðiuo metu ðalies populiacija vertinama 300– 450 perinèiø porø.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia neigiamà poveikà daro ðlapiø pievø upaugimas krūmais, jø sausinimas. Dėtys nukenėia nuo varniniø paukðeiø, nendrinio lingiø. Bŭtina iðsaugoti veisimosi buveines, iðkirsti sumedėjusià augalijà, o pasibaigus perėjimo sezonui ðienauti ar ganyti. Siŭloma reguliuoti plėðrŭnø gausumà. Ðiuo metu atliekami buveiniø tvarkymo darbai Nemuno deltoje, Þuvinte, Kretuone.

Informacijos Űaltiniai

Raudonikis L., 1999: Black-tailed Godwit: bird of 1998 in Lithuania. – Acta Zoologica Lituanica, 9 (1): 215– 218.

Summary

A rare and sporadically distributed species in Lithuania, with a population of 300–450 nesting pairs at present. Over the last 20 years it has either disappeared from many locations or significantly decreased in abundance. The main reason for this is the loss of breeding habitats.

Apraðė Selemonas Paltanaviėius, Liutauras Raudonikis

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

Didpioji kuolinga

Numenius arquata Linnaeus, 1758

DEIMA TILVIKINIAI (*SCOLOPACIDAE*)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1976 m.

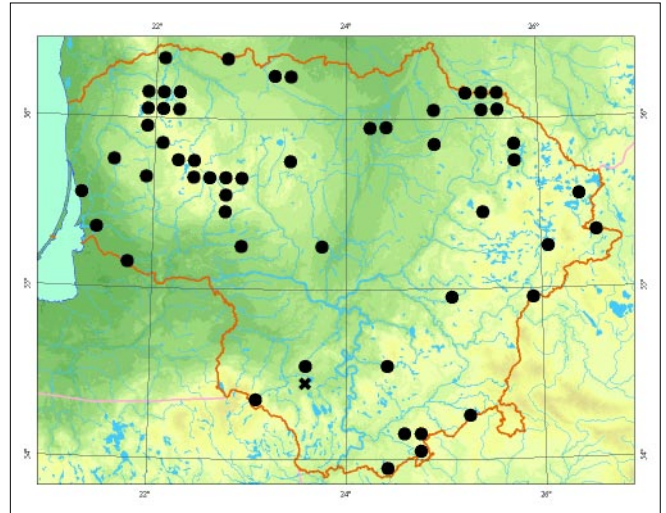
Áraðyta á Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Britø salø iki Amŭro aukðtupio. Ðiaurėje arealas siekia Ðiaurinė Ðvedijà, Baltjà jŭrà, Jenisejus þemupà. Pietuose rŭðis paplitusi iki Uþbaikalės, Volgos þemupio, Ðiaurinės Juodosios jŭros pakrantės, pietinės Prancŭzijos.

Sporadiðkai gyvena visoje Lietuvoje, daþnesnė vakarinėje dalyje, ypaè kalvotoje Þemaitijoje.

Biologija ir ekologija. Bŭdingas dideliø atvirø aukðta-pelkiø paukðtis. Taip pat peri ávairaus dydþio þemapelkėse, Ðlapiose paeþeriø pievose, atvirose salose, kartais net dirvonuose. Monogamas. Parskrenda kovo mėn. Kiauðinius (4) deda balandþio mėn. Lizdas – duobutė þoliø kupste. Iðaugina 1 vadà. Peri 26– 30 dienø. Jau-nikliai pradeda skraidyti 5– 6 savaièiø amþiaus. Minta ávairiais bestuburiais. Rudeninė migracija prasideda liepos pabaigoje. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Perinti populiacija maþėja, daþniausiai rŭðiai iðnykstant ið buvusio perėjimo vietø. Dabartinė Lietuvos populiacijà sudaro 300– 400 perinèiø porø. Ðiuo metu daþniausiai aptinkamos tik pavienės poros. Atskirais metais gausiau peri tik Amalve – iki 5 porø, Kamanose – iki 3 porø bei Tyruliø durpyne – iki 3 porø.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausios grėsmės yra perinèiø paukðiø trikdymas perėjimo vietose, pelkiø sausėjimas dėl gruntinio vandens lygio þemėjimo bei dėl sausinimo darbø, atvirø þemapelkiø ir Ðlapiø pievø uþaugimas sumedėjusia augalija.

Veisimosi vietose būtina riboti þmoniø lankymàsi, iðlaikyti tinkamas hidrologines sàlygas, palaikyti atviras Ðlapias pievas ir þemapelkes.

Informacijos ðaltiniai

Summary

Current national population is estimated at 300–400 breeding pairs, mainly concentrated in the Pėnaitija highlands. Population decrease is mostly due to a transformation of habitats.

Apraðė Þydrŭnas Preikðà

Jono Augustausko nuotrauka

Raudonkojis tulikas

Tringa totanus Linnaeus, 1758

DEIMA TILVIKINIAI (SCOLOPACIDAE)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (CHARADRIIFORMES)

2 (V) kategorija

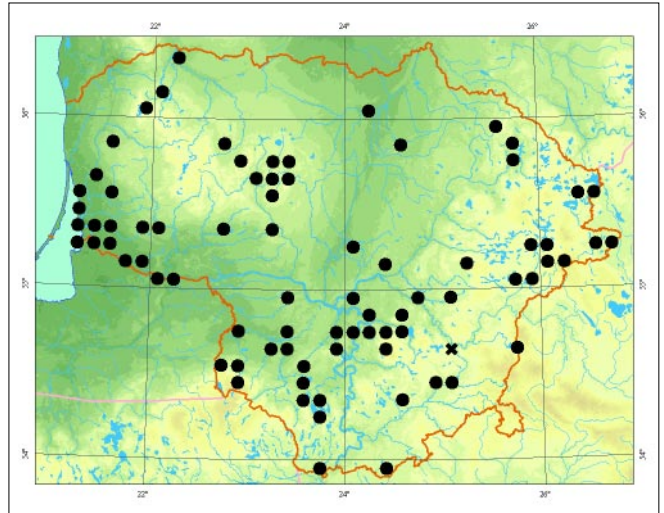
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis àraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno, pietuose – iki Chuanchės, Tian Ðanio, Maþosios Azijos ir Pirėnø pusiasalio, ðiaurėje – iki Barenco ir Baltosios jŭrø. Gyvena Britø salose, Islandijoje. Visoje Lietuvoje aptinkama rŭdis, taèiau nėra daþna. Reta ðiauriniuose ir miðkinguose ðalies rajonuose. Nemuno deltoje tai àprasta rŭdis. Pasiskirstymas ðalyje atspindi upliejamø pievø, atvirø pelkuèiø iðsidėstymà agrariniame kraðtovaizdyje.

Biologija ir ekologija. Mėgsta upliejamas pievas, þemapelkes, atviras vandens telkinio pakrantes su nedidelėmis pelkutėmis, salas. Daug tinkamø buveiniø buvo sunaikinta XX a. antroje pusėje, masiðkai melioruojant Lietuvos ðlapþemes. Ásikuria arėiau vandens. Kiauðinius (4) deda duobutėje tarp þoliø balandþio mėn. Patinas ir patelė pakaitomis peri 23 dienas. Jaunikliai per kelias valandas apdþiuvæ palieka lizdà, o 25 dienø ampiaus jau skraido. Braidydami vandenyje lesa bestuburius, jø lervas. Rudeninė migracija prasideda rugsėjo mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Rŭdis tapo reta XX a. antroje pusėje, masiðkai ðalyje nusauginus nedideles pelkutes, iðtiesinus upelius – buvo prarastos pavasarinio potvynio metu apsemiamos pievos. Perinti populiaci-

ja ir toliau mažėja dėl iðlikusio perėjimo vietø upaugimo aukðtaisiais helofitais ir krūmais. Kretuono saloje 1969 m. perėjo 18 porø, 1986 m. – 6, 2006 m. – 5 poros. Panaðios tendencijos ir Birvėtos baseine, Puvinto apylinkėse esanėiose perėjimo vietose. Geresnė situacija tik Nemuno deltoje, kur kasmet peri iki 100 porø. Ðalies populiacija 2001 m. ávertinta 600–800 perinèiø porø.

Grėsmės ir apsauga. Rŭdies būklei daugiausia átakos turi veisimosi buveiniø pokyèiai – ðlapiø pievø ir pelkuèiø bei vandens telkinio pakranio upaugimas krūmais ir aukðtaisiais helofitais, sausinimas ar natūralus sausėjimas dėl gruntinio vandens lygio þemėjimo. Dėtys nukenėia nuo varniniø paukðeiø, nendrinio lingio. Būtina iðsaugoti veisimosi buveines, jose ekstensyviai ūkininkauti. Siūloma reguliuoti plėðrŭnø gausumà. Ðiuo metu atliekami buveiniø tvarkymo darbai Nemuno deltoje, Puvinte, Kretuone.

Informacijos šaltiniai

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Graþulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraðto perinèiø paukðeiø atlasas. – Vilnius.

Summary

A rare and disappearing species in Lithuania. The national population is estimated at 600–800 pairs, and it decreasing due to a loss of breeding habitats.

Apraðė Selemonas Paltanavièius

Selemono Paltanavièiaus nuotrauka

Tikutis

Tringa glareola Linnaeus, 1758

DEIMA TILVIKINIAI (*SCOLOPACIDAE*)
BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

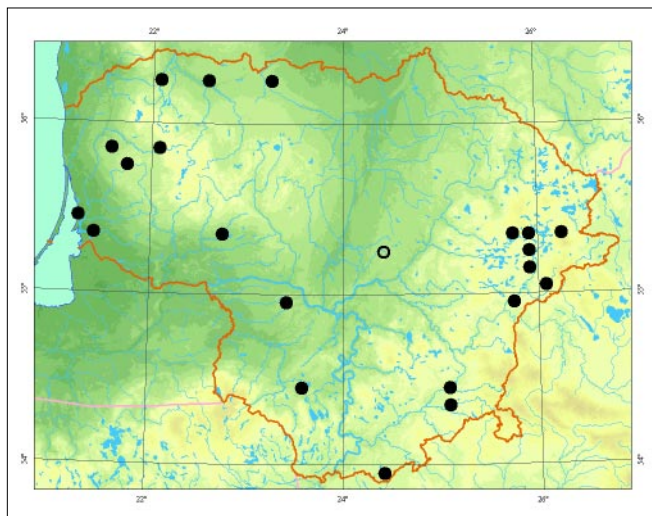
Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukðeio direktivos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia Barenco jŭrà, Obės, Lenos þemupà, pietuose – pietinæ Uþbaikalæ, Volgos vidurupà, pietinæ Baltarusijà.

Lietuvoje peri daugelyje didesniø aukðtapelkiø: Èepkeliuose, Kamanose, Aukðtajame ir Reiskio tyruose, Aukðtumaloje, Þuvinte, Mŭðos tyrelyje, Rŭdninkø ir Labanoro girios pelkëse. Taip pat gyvena Novaraisio ir kituose durpnyuose. Migracijos metu rŭðis aptinkama visoje Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Bŭdingas didesniø ðlapiø uppelkėjusio atviro teritorijø, daþniausiai aukðtapelkiø, paukðtis. Peri ir miðko pakraðeio ðlapiose pievose, atsikuriančiuose durpnyuose. Monogamas. Parskrenda balandþio mën. Kiauðinius (4) deda geguþës mën. Lizdà krauna ant þemës tarp þoliø. Iðaugina 1 vadà. Peri 22– 23 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 30– 35 dienø amþiaus. Minta vandens bestuburiais, daþniausiai vëþiagyviais, vabzdþiais, kirmelėmis. Rudeninë migracija prasideda liepos mën. Migracijos metu aptinkamas dumblingose vandens telkiniø pakrantëse. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Perinëios populiacijos gausumas svyruoja priklausomai nuo hidrologiniø sàlygø

perėjimo vietose konkreèiais metais. Dabartinæ ðalies populiacijà sudaro 100– 150 perinëio porø. Didþioji jos dalis susitelkusi natŭralias savybes iðlaikiusiose didesnëse aukðtapelkëse. Gausiausiai gyvena Èepkeliø raiste – apie 20 porø. 1999 m. Novaraisio durpyne perėjo 6, Baltosios Vokës durpyne – 3, Girutiðkio rezervate – 3, Kamanose – 4 poros.

Grësmës ir apsauga. Didþiausios grësmës yra sausnamo darbai pelkëse ar aplinkinëse teritorijose bei gruntinio vandens lygio þemėjimas. Svarbiausiose veisimosi vietose būtina riboti iðlaikyti tinkamas hidrologines sàlygas.

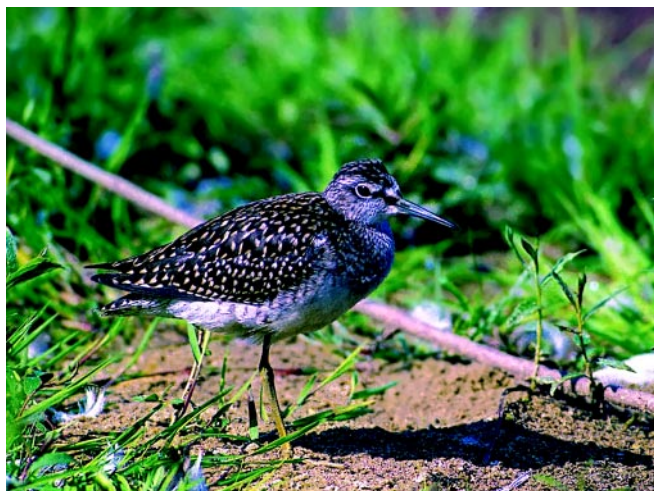
Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmës paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Abundance of the breeding population fluctuates depending on the hydrological conditions at breeding habitats in a particular year. Current national population is estimated at 100–150 breeding pairs, mainly distributed in natural raised bogs.

Apraðė Þydrŭnas Preikþa

Renato Jakaiëio nuotrauka

Mažasis kiras

Larus minutus Pallas, 1776

DEIMA KIRINIAI (*LARIDAE*)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

3 (R) kategorija

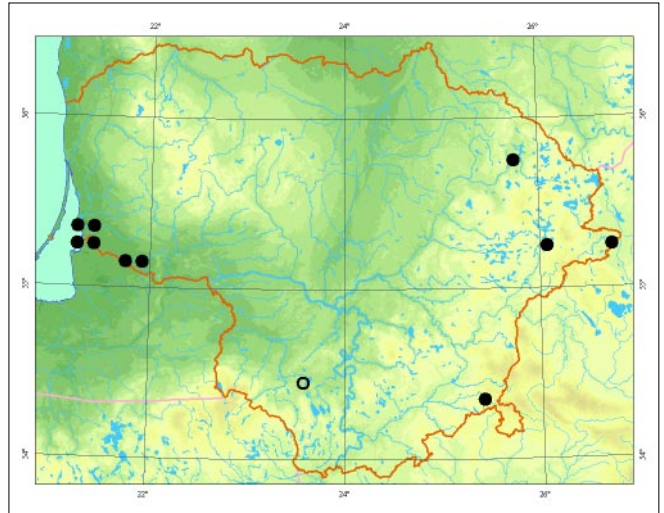
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārađyta nuo 2000 m.

Ārađyta ā Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukđeio direktivos I priedā.

Paplitimas. Arealas nevientisas. Europoje rūdis paplitusi nuo Āiaurės jūros pakranėio iki Kamos baseino, pietuose tāsiasi iki Dniepro, Dono aukštupio, Lenkijos. Lietuvoje peri Nemuno priekinės deltos ālankose, Dumblio, Senrusnės, Sennemunės ir Kretuono ežeruose, Rusnės, Vasaknė, Birvėtos, reėiau kituose ūvininkystės tvenkiniuose. Periodiškai āsikuria Nemuno deltos upliejamose pievose.

Biologija ir ekologija. Peri sekliuose, gausiai ūmėsnią vandens augalija apūelusuose stovinėio vandens telkiniuose, Kurđio mariose, ypaė jė ālankose. Monogamas. Parskrenda geguūės mėn. Peri kolonijomis, daūnai sudaro miđrias kolonijas su kitė rūdiė kirais ir ūvėdromis. Kiauđinius (2– 3) deda geguūės– birūelio mėn. Lizdā krauna sausose, atvirose salose arba ant plūduriuojanėio augalė. Iđaugina 1 vadā, ūvus pirmajai dėėiai kiauđinius deda pakartotinai. Peri 22– 23 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti po 3– 4 savaiėio. Minta smulkiomis ūvytėmis, bet daūniausiai bestuburiais. Rudeninė migracija prasideda rugsėjo mėn. Artimasis migrantas.

Populiacijė gausumas. Dabartinė ūalies populiacijā sudaro 200– 400 perinėio porė. Didūioji jos dalis susitel-

kusi Nemuno deltoje. Peri Kurđio mariė ālankose: Prūsines ir Kniaupės – 35 poros, Dumblio ežere ir Rusnės ūvininkystės tvenkiniuose – 10– 30 porė. Senrusnės ir Sennemunės ežeruose – 20– 30 porė. Periodiškai 200– 250 porė apsigyvena Rupkalviė ir Sausgalviė upliejamose pievose. Kitur aptinkamos maūos kolonijos (3– 8 poros).

Grėsmės ir apsauga. Didūiausia grėsmė Nemuno deltoje yra ankstyvas polderiniė pievė sausinimas pavasarā, kitur buveinės prarandamos dėl upaugimo. Didelė ūalā daro paukđeio trikđymas perėjimo metu, dalā lizdė sunaikina varniniai paukđeiai.

Veisimosi vietose riboti ūmonio lankymāsi, reguliuoti varniniė paukđeio skaiėio ir tvarkyti buveines.

Informacijos ūaltiniai

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., Pođkus A., Graūleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraėto perinėio paukđeio atlasas. – Vilnius.

Raudonikis L., 2004: Europos Sājungos reikđmės paukđeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The national population is estimated at 200–400 nesting pairs. Most of these – between 60 and 200 pairs – nest in the Nemunas River delta. The main threat to its survival is disturbances.

Aprađė Mindaugas Maėiulis

Jono Augustausko nuotrauka

Mapoji þuvėdra

Sterna albifrons Pallas, 1764

ÐEIMA ÐUVĖDRINIAI (*STERNIDAE*)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKÐĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rŭðis áraðyta nuo 1976 m.

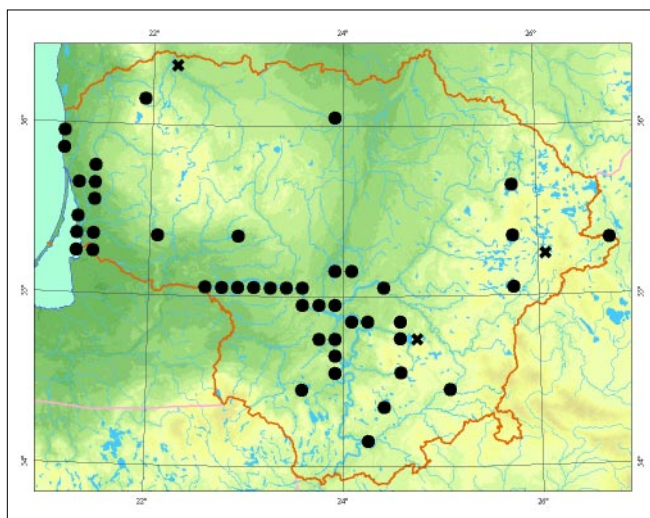
Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukðėiø direktyvos I priedā.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Europos, iðskyrus jos ðiauriniā dalā, iki Mandþiurijos ir Indijos.

Lietuvoje peri Nemuno upėje. Pavienės poros aptinkamos Neries þemupyje, uplietuose karjeruose, þuvininkystės ūkiø tvenkiniuose, reėiau jūros pakrantėje. Anksėiau perėjo Kretuono eþero saloje, Varduos ir Elektrėnø vandens saugyklose.

Biologija ir ekologija. Peri didesniø upiø ir kitø vandens telkiniø smėlėtose salose, reėiau pakrantėse ar nuleistuose tvenkiniuose. Monogamas. Parskrenda geguþės mėn. Kiauðinius (2– 3) deda birþelio mėn. Lizdas – negili duobutė grunte. Peri 18– 22 dienas. Iðaugina 1 vadā, þuvus pirmajai dėėiai peri pakartotinai. Jaunikliai pradeda skraidyti 15– 17 dienø amþiaus. Minta smulkiomis þuvytėmis ir bestuburiais – dþniausiai vėþiagyviais ir vabzdþiais. Rudeninė migracija prasideda rugpjŭėio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Perinėios populiacijos gausumas labai svyruoja priklausomai nuo hidrologiniø sàlygø konkreėiais metais. Dabartinė ðalies populiacija vertinama 150– 200 perinėiø porø. Didþioji jos dalis susitelkusi palei Nemuno upę. 2003 m. upės ruoþe tarp Kulautuvos ir Smalininkø, salose ties Prienais ir ties Balbieriðkiu, Nemuno deltoje perėjo po 20 porø. Ta-

ėiau atskirais metais deltoje gali perėti iki 100, o Nemune tarp Kulautuvos ir Smalininkø iki 150 porø. Kitur (karjeruose, þuvininkystės ūkiø tvenkiniuose ir kt.) aptinkamos tik pavienės poros ar negausios grupės.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra perinėiø paukðėiø trikðymas, þvejø ar poilsiautojø lankymasis perėjimo vietose. Taip pat Nemuno vagos gilinimo darbai, kai nukasamos sànaðinės salos. Natŭraliai perėjimo vietos sunyksta dël vandens lygio svyravimø, upþėlimo þoline ir sumedėjusia augalija.

Veisimosi vietose riboti þmoniø lankymasi ir iðsaugoti tinkamas buveines, jas tvarkyti.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmės paukðėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Avdanin V., Viksne J., Zubakin V., Kishchinskij A., Litvinenko H., Lobkov E., Nechaev V., Firsova L., Flint V., Judin K., 1988: Ptyci SSSR. Chaikovyje. – Nauka.

Summary

Abundance of the breeding population fluctuates significantly depending on conditions in breeding habitats in a particular year. The current national population is estimated at 150–200 breeding pairs, mainly distributed along the Nemunas River. There has been a considerable decrease in population mostly due to habitat transformation.

Apraðė Jurgita Sorokaitė

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

Baltaskruostė puvėdra

Chlidonias hybrida Pallas, 1811

DEIMA PUVĖDRINIAI (*STERNIDAE*)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs ārađyta nuo 2007 m.

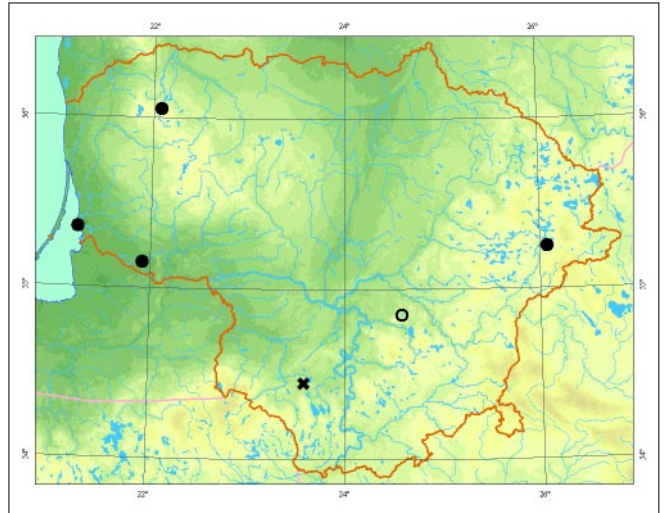
Ārađyta Ā Berno konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukđeio direktivos I priedā.

Paplitimas. Eurazijoje peri nuo Pirėnų pusiasalio iki Primorės. Āiaurėje arealas siekia Lenkiją, Lietuvā, Ukrainā, Volgos ūemupā, Obės aukđtupā. Pietuose arealas tāsiasi iki Indostano pusiasalio, Irano, Vidurpėmio jūros pakranėio.

Lietuvoje rūdīs aptikta perint pietinėje ir vakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Peri ramiuose pelkėtuose āvairių vandens telkinio ūputėkiuose, ālankose ir alijođiniais ađtriais ūpaugusiuose plotuose. Neretai āsikuria kartu su juodosiomis puvėdromis. Greiėiausiai monogamas. Parskrenda geguđės pradpioje. Kiauđinius (2– 3) deda geguđės pabaigoje– birpelio mėn. Lizardā krauna iđ senų vandens augalų dalių ant plūduriuojanėio augalų sāpalynų, plovų. Peri 18– 20 dienų. Iđaugina 1 vadā, ūvius pirmajai dėėiai peri pakartotinai. Jaunikliai pradeda skraidyti 23 dienų ampioaus. Minta vabzdpioais, jū lervomis ir kitais vandens bestuburiais, smulkioimis ūvutėmis. Rudeninė migracija prasideda rugpjūėio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijų gausumas. Āalies populiacija vertinama 5– 20 perinėio porų. Gausumas svyruoja kiekvienais metais. Gausiausiai aptinkama Nemuno deltoje, kur kasmet peri iki 15 porų. Ne kasmet randamos pavie-

nės poros Pasruojos ūvininkystės ūkių tvenkiniuose, Kretuono draustinyje ir kitur. 2005 m. gausi kolonija (apie 20 porų) aptikta Senrusnės eĖere (Pagėgių sav.).

Grėsmės ir apsauga. Didpiousia grėsmė yra perėjimo buveinių pokyėiai dēl sparėios vandens telkinių eutrofizacijos. Didelė ūalā perintiems paukđeiams daro trikdymas, ypaė plaukiojimo priemonėmis. Perėjimo vietoms kenkia vandens lygio svyravimai. Perėjimo vietose riboti ūmonio lankymāsi veisimosi metu ir iđlaikyti palankų hidrologinā reūimā.

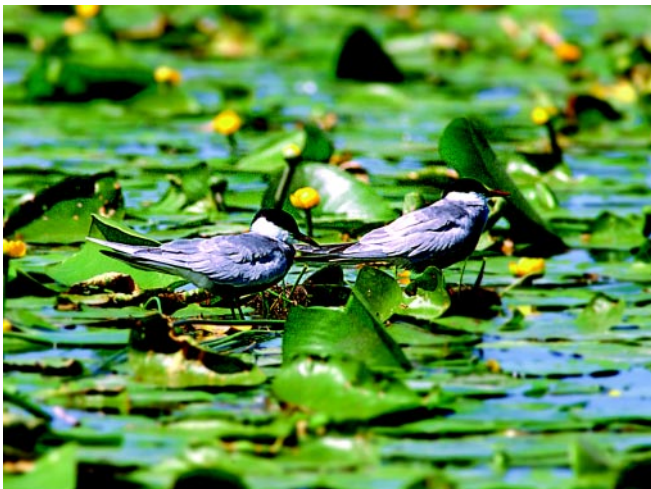
Informacijos ūaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sājungos reikđmės paukđeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The national population is estimated at 5–20 nesting pairs. The species is most abundant in the Nemunas River delta, where up to 15 pairs nest every year. Elsewhere there are single pairs or in some years, larger colonies are formed.

Aprađė Jurgita Sorokaitė

Jono Augustausko ir Vytauto Jusio nuotrauka

Juodoji puvėdra

Chlidonias niger Linnaeus, 1758

DEIMA PUVĖDRINIAI (*STERNIDAE*)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knyga rūðis áraðyta nuo 2005 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus, Paukðeio direktivos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje peri nuo Prancūzijos ir Ispanijos Europos pietuose iki Baikalo rytuose.

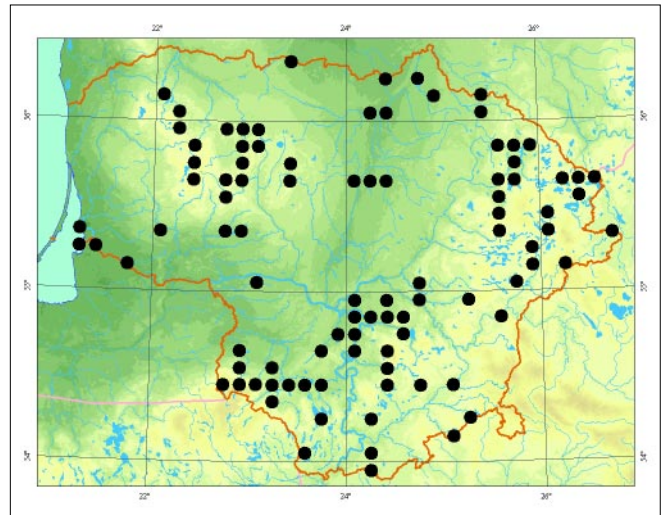
Lietuvoje nuolatinės kolonijos yra Nemuno deltoje, Senosios Rusnės, Birþulio, Ėedaso, Metelio, Obelijos, Puvinto, Dumblio (Lazdiþjõ r.), Lateþerio, Svirko, Limino ir kituose eþeruose, Arvydõ bei Birvėtos þuvininkystės tvenkiniuose. Paplitimas susijæs su upþelusio vandens telkinio pasiskirstymu.

Biologija ir ekologija. Peri ramiuose vandens telkiniuose aptakuose ties ðvendrynõ, ajerynõ ir atviro vandens riba arba alijoðiniaiis aðtriais apaugusiuose plotuose. Monogamas. Parskrenda geguþės pradþioje. Kiauðinius (2– 4) deda geguþės pabaigoje– birþelio mën. Lizdà krauna ið senõ vandens augalõ daliõ ant plūduriuojanẽõ augalõ sàþalynõ. Peri 21– 22 dienas. Iðaugina 1 vadà, þuvus pirmajai dẽeiai peri pakartotinai. Jaunikliai pradeda skraidyti 19– 25 dienõ amþiaus. Minta daugiausia vabzdþiais ir kitais vandens bestuburiais, smulkiais þuvytėmis. Rudeninė migracija prasideda rugpjũeio mën. Tolimasis migrantas.

Populiacijõ gausumas. Dabartinæ ðalies populiacijà sudaro 2 000– 4 000 perinẽõ porõ. 2000– 2003 m.

Jono Augustausko nuotrauka

tyrimõ duomenimis, Nemuno deltoje perėjo apie 500 porõ, Senrusnės ir Sennemunės, Birþulio bei Ėedaso eþeruose po 80 porõ, Kazimieravo eþere 50 porõ, Smalvos hidrografiniame draustinyje, Puvinto rezervate, Sartõ regioniniame parke, Arvydõ bei Birvėtos þuvininkystės tvenkiniuose, Dumblio, Metelio, Obelijos eþeruose po 30– 40 porõ. Kitose vietose daþniausiai aptinkamos ne didesnės nei 10 porõ kolonijos.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė buveinėms yra vandens tarða ir su ja susijusi sparti vandens telkinio eutrofizacija. Didelæ þalà perintiems paukðeiams daro trikdymas, ypaè dël plaukiojimo priemoniõ. Perėjimo vietoms þalingas vandens lygio svyravimas. Perėjimo vietose riboti þmoniõ lankymàsi veisimosi metu ir iðlaikyti palankõ hidrologinà reþimà.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikõmės paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The breeding population (currently estimated at 2000–4000 breeding pairs) is closely related to the distribution of shallow eutrophic waters. It is most abundant in the Nemunas River delta (up to 500 breeding pairs) and in eastern and southern Lithuania.

Apraðė Jurgita Sorokaitė

Uldukas

Columba oenas Linnaeus, 1758

DEIMA KARVELINIAI (COLUMBIDAE)

BŪRYS KARVELINIAI PAUKĖIAI (COLUMBIFORMES)

3 (R) kategorija

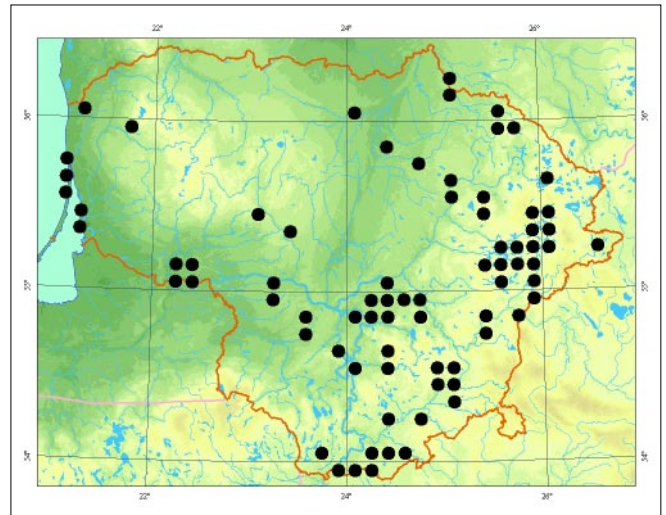
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis àraðyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles kertant medynus reikalaujama palikti birþese medþius su ðios rŭdies paukðeiø lizdais.

Áraðyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Eurazijoje rŭdis paplitusi nuo Atlanto pakrantës iki Obës aukðtupio. Ðiaurėje aptinkama iki pietinës Norvegijos, Onegos eþero, Kamos vidurupio. Pietuose arealas siekia ðiauriná Kazachstanà, Volgos þemupà, Maþàjà Azijà, Vidurþemio jūrà.

Lietuvoje nuolatos randama Kurðiø nerijoje ir pamaro puðnyuose, Karðuvos girioje, Kazlø Rŭdos miðkuose. Gausiau paplitusi pietiniuose ir rytiniuose ðalies regionuose: Kapëiamiesëio, Dainavos, Rŭdninkø, Lavoriðkiø, Labanoro, Aþvinëiø giriose, kur dideliuose miðkø masyvuose vyrauja puðys. Kitur þinomi pavieniai veisimosi atvejai.

Biologija ir ekologija. Apsistoja brandþiuose puðnyuose, miðriuose medynuose. Gyvena vientisuose medynuose ir pamiðkëse, kirtavieëiø pakraðëiuose ar net plynose birþese paliktuose pavieniuose medþiuose. Ðap-

niausiai pasirenka senàsias perėjimo vietas. Kuriasi juodøjø meletø iðkaltuose uoksuose, natŭraliai iðpuvusiose drevëse. Parskrenda kovo mën. Kiauðinius (ðapniausiai 2) deda balandþio pabaigoje– geguþës pradþioje. Peri vidutiniðkai 17 dienø. Jaunikliai iðauga maþdaug per 27 dienas. Gali iðauginti 2 ar net 3 vadas. Minta augaliniu maistu. Artimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 400– 600 perinëiø porø. Gausesnë jos dalis aptinkama Èepkeliø rezervate ir miðkuose ties Musteika (apie 20 porø), Rŭdninkuose peri iki 10 porø, Kintø miðke – apie 5 poras, Vieðvilës rezervate – 3 poras.

Grësmës ir apsauga. Didþiausia grësmë kelia drevëtø sausuoliø medþiø ir brandþiø medynø kirtimas, kiauniø gausumas.

Kertant medynus, net ir plynose birþese būtina palikti medþiø su uoksaus. Svarbu maþinti kiauniø skaiëiø.

Informacijos ðaltiniai

Summary

Estimated population is up to 600 couples. More abundant in the coastal area, and in eastern and southern Lithuania, where pine stands predominate in large wood land. Its abundance in Lithuania is limited by a lack of old forests, as well as a high number of martens.

Apraðë Eugenijus Drobëlis

Jono Augustausko nuotrauka

Liepsnotoji pelėda

Tyto alba Scopoli, 1769

DEIMA LIEPSNOTOSIOS PELĖDOS (TYTONIDAE)
BŪRYS PELĖDINIAI PAUKĖIAI (STRIGIFORMES)

4 (I) kategorija

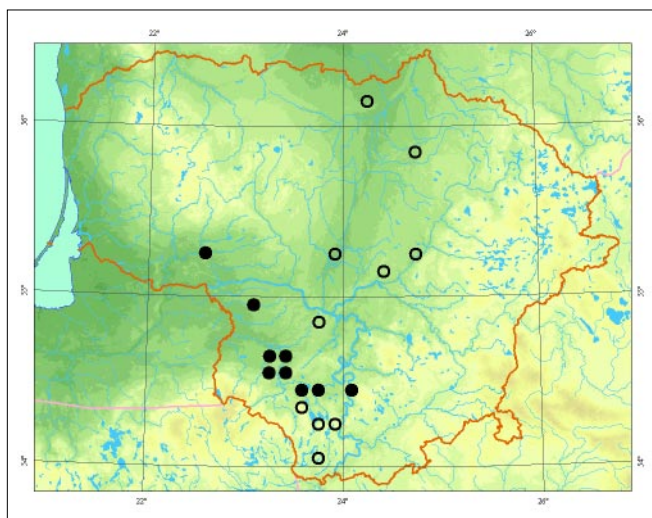
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II priedà.

Paplitimas. Europoje iki pietinès Ðvedijos ir Latvijos, rytuose – iki Dniepro baseino, Moldavijos, pietuose – iki Vidurþemio jŭros, áskaitant jos salas.

Lietuvoje ðiuo metu randama perinti pietvakarinėje dalyje – Vilkaviðkio, Marijampolės, Ðakiø, Tauragės, Lazdijø, Alytaus rajonuose. Aptikta Ðilutės r. Pried kelis deðimtmeèius perėjo Pasvalio r., Vidurio Lietuvoje, taèiau nėra jokio þiniø ið Rytø Lietuvos, Þemaitijos.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje gyvena sės liai. Sinantropinis paukðtis, todėl laikosi gyvenvietėse, miesteliuose, didesniuose ūkiuose, kuriuose yra senø pastatø, bokðtø. Reèiau peri senø parkø drevėse. Labai taikus, kai kada gyvena balandinėse kartu su balandþiais. Aktyvus tik naktà. Monogamas. Poros pastovios. Lizdà suka sienø

niðose, pastogėse, kai kada inkiluose. Neretai tenka konkuruoti su namine pelėda. Kiauðinius (8) deda kovo–balandþio mėn. Peri 30– 32 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti maþdaug 60 dienø amþiaus. Minta peliniais grauþikais, kai kada gaudo smulkius paukðèius, varliagyvius ar vabzdþius. Piemoja paplitimo areale.

Populiacijø gausumas. Populiacijos gausumas kinta dėl klimato sàlygø: po ðaltø þiemø iðlieka pavienės poros, o po keleriø metø jø skaièius vėl iðauga. Ðalies populiacija vertinama 30– 70 perinèiø porø.

Grėsmės ir apsauga. Arealo pakraðtyje esanti populiacija labiausiai kenèia dėl ðaltø þiemø. Þiemomis nuo ðalio ir bado þusta daug liepsnotøjø pelėdø. Kai kada dėtis ar jaunikius gali sunaikinti katės ar kiaunės. Liepsnotosioms pelėdos būtina kelti specialius inkilus, jø lizdus saugoti nuo plėðrŭnø.

Informacijos ðaltiniai

Summary

This species is rare in Lithuania, with distribution predominantly in southern and southwestern Lithuania. The national population is estimated at 30– 70 pairs. The main factor limiting the species' abundance are cold winters.

Apraðė Selemonas Paltanavièius

Wolfgang Alexander Bajohr nuotrauka

Didysis apuokas

Bubo bubo Linnaeus, 1758

DEIMA PELĖDINIAI (*STRIGIDAE*)

BŪRYS PELĖDINIAI PAUKĖIAI (*STRIGIFORMES*)

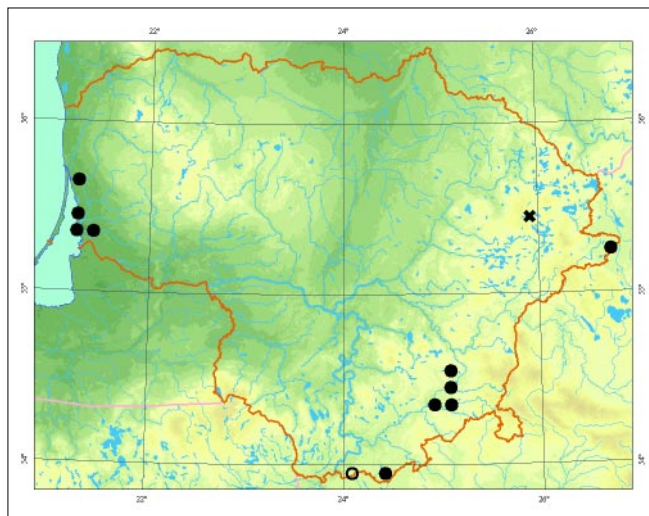
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārađyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rūðies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Ārađyta á Berno konvencijos II priedā ir Paukðeiu dirktyvos I priedā.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia Kolos pusiasalā, Jenisejaus, Lenos þemupius. Pietuose rūdis neaptinkama tik Indokinijoje.

Lietuvoje 1955 m. lizdas rastas ties Druskininkais. 1970– 1980 m. laikėsi Aþvinėiu girioje. Ðiuo metu ðalyje rūdis paplitusi sporadiškai. Peri miðkuose tarp Ėepkeliu ir Musteikos kaimo, Varėnos ir Rudnios bei Ropėjos miðke. Tuoktuviau balsai girdėti prie Lateþerio, Rūdinkø girioje netoli Senøjø Maceliu ir Visinėios kaimo, Pirėiupiu girininkijoje, prie Arino eþero. Reguliariai peri Nemuno þemupyje ir pamaryje.

Biologija ir ekologija. Pietø Lietuvoje gyvena sausuose, brandþiuose puðnyuose, lizdas taisosi smėlio kopø ðlaituose ant þemės. Pajūryje gyvena lapuoėiu ir miðriuose miðkuose, ásikuria plėðriujø paukðeiu ar dirbtiniuose lizduose. Kiauðinius (daþniausiai 2– 3) deda vasario pabaigoje– balandþio viduryje. Peri apie 35 dienas. Perėjimo metu labai paukðtis jautrus trikdymui: iðbaidytas, ypaè perėjimo pradþioje, daþniausiai á gūptā nebesugrāpta. Paprastai ūpauga 2 jaunikliai, ku-

rie gūptas palieka apie 35– 40 dienø amþiaus nemo-kėdami skraidyti, ir slapstosi netoli lizdo. Ðeimos kartu laikosi iki rugpjūėio mėn. Minta paukðeiais ir smulkiomis þinduoliais. Sėslus paukðtis.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 10– 20 perinėiu porø. Nemuno deltoje ir pamaryje kasmet peri ne maþiau kaip 4 poros. Spėjama, kad Dainavos girioje laikosi 3– 4 poros, dar maþiausiai kelios Rūdinkø girios– Ropėjos miðkø masyve. Pavienės ðiu paukðeiu poros gyvena ir kitose Lietuvos vietose, ypaè netoli þuvininkystės tvenkiniu.

Grėsmės ir apsauga. Paukðeiai jautrus trikdymui, todėl veisimosi metu prāþutingas miðko kirtimas, kiti miðkø darbai, pavasarinis grybavimas. Grėsmæ kelia didelis plėðrūnø ir ðernø gausumas. Paukðeiu lizdavietėse nuo vasario 1 d. iki rugpjūėio 1 d. būtina nutraukti visus medienos ruoðos darbus. Perėjimo vietose atsisakyti pagrindiniu kirtimø.

Informacijos ðaltiniai

Ivanauskas T., 1959: Lietuvos paukðeiai, 2. – Vilnius

Summary

The national population is estimated at about 10-20 pairs. Three regular breeding sites are currently known, in the Dainava and Rūdinkai forests, and the lower reaches of the Nemunas River with the forests on the eastern shore of the Curonian Lagoon.

Apraðė Eugenijus Drobėlis

Eugenijaus Drobėlio nuotrauka

Þvirblinė pelėda

Glaucidium passerinum Linnaeus, 1758

ÞEIMA PELĖDINIAI (*STRIGIDAE*)

BŪRYS PELĖDINIAI PAUKÐĖIAI (*STRIGIFORMES*)

3 (R) kategorija

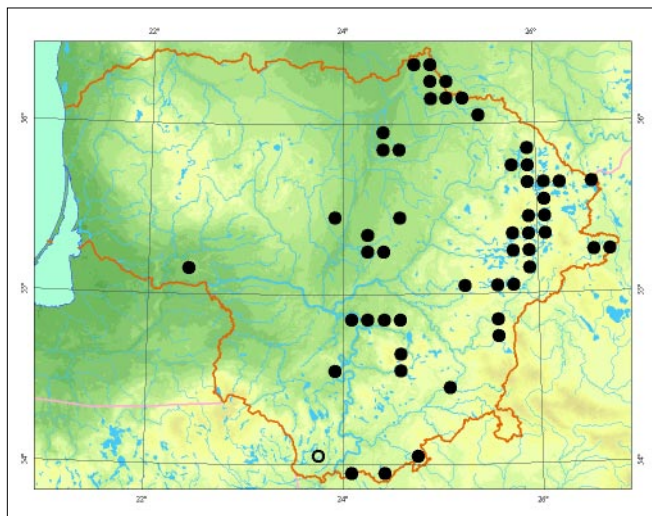
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II priedà ir Paukðeiø direktivos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Primorės. Ðiaurėje arealas siekia Kolos pusiasalà, Peëiros ir Lenos vidurupius, pietuose tæsiasi iki Altajaus, Ukrainos bei pietinës Skandinavijos. Atskiros populiacijos aptinkamos Rytø Europos kalnø sistemose.

Lietuvoje rŭðis daþnesnė Ðiaurės Rytø ir Rytø dalyje. Gana gausi ir Vidurio Lietuvoje miðkuose. Taip pat aptikta Þaliojoje girioje, Vieðvilės rezervate, Ėepkeliø apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Gyvena miðriuose ir spygliuoeiø miðkuose. Renkasi drėgnus brandþius medynus be pomiðkio, miðkø upeliø slėnius, laikosi arti kirtavieeiø, miðko aikðeiø, pievø, kur ir medþioja. Monogamas, poros sudaromos vienam veisimosi sezonui. Tuoktuvės prasideda vasario– kovo mėn. Kiauðinius (4– 7) deda balandþio mėn. Peri geniniø paukðeiø iðkaltuose uoksuose, drevėse. Tame paëiame uokse gali perėti keletus metus ið eilės. Lizdas – negili duobutė. Veda 1 vadà. Peri 28– 29 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 30 dienø ampiaus. Lizdà palikæ jaunikliai dar iki vasa-

ros pabaigos laikosi arti lizdo ir juos maitina suaugusieji. Vasarà minta daugiausia peliniai grauþikais, o þiemà – ávairiais þvirbliniais paukðeiais. Paukðtis aktyvus visà parà. Sėslus.

Populiacijø gausumas. Perinēios populiacijos gausumas gali labai svyruoti priklausomai nuo mitybos sàlygø konkreëiais metais. Dabartinæ dalies populiacijà sudaro 50– 150 perinēiø porø. Didesnė jos dalis susitelkusi Birþø, Þaliojoje ir Labanoro giriose, Aukðtaitijos nacionaliniame parke, Graputės regioniniame parke, Bŭdos– Pravieniðkiø miðkuose. Kitur iki ðiol aptiktos pavienės poros.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra intensyvi miðkø ūkio veikla, ypaè sanitariniai kirtimai, dėl kuriø maþėja brandþiø ir perbrendusiø medynø su senais uoksiniais medþiais. Taip pat natŭraliø atvirø maitinimosi vietø ūpsodinimas, paukðeiø, ypaè perinēiø, trikdymas ir gausios plėðrŭnø populiacijos.

Informacijos ðaltiniai

Summary

Current national population is estimated at 50–150 breeding pairs, mainly distributed in the north, north-east and east of Lithuania.

Apraðė Saulis Skuja

Jono Augustausko nuotrauka

Pelėdikė

Athene noctua Scopoli, 1769

DEIMA PELĖDINIAI (*STRIGIDAE*)

BŪRYS PELĖDINIAI PAUKĖIAI (*STRIGIFORMES*)

4 (I) kategorija

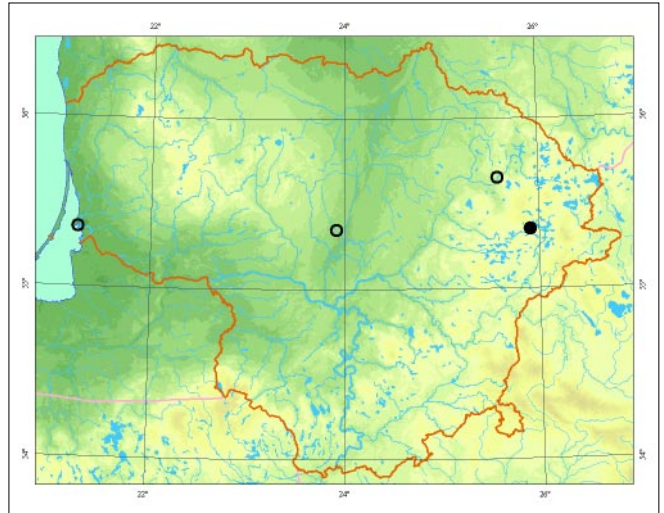
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 1989 m.

Ārađyta ā Berno konvencijos II priedā.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Britų salų iki Korėjos pusiasalio. Ėiaurėje arealas siekia Danijā, Latvijā, Pietų Uralā, Uþbaikalē, o Pietuose – Ėiaurės Afrikā, Arabijos pusiasalā, Vidurio Kinijā.

Lietuvoje XX a. pradþioje buvo nereta pietinėje dalyje. Vėliau patikimū duomenū apie paplitimā ir gausumā nėra. 1984 m. aptikta Kėdainiū r., 1986–1987 m. – Plungės ir Utenos rajonuose, 1986–1990 m. Ventės rago ir Juodkrantėje, 1996 m. – Lazdijū r., 1999 m. – Klaipėdos r. Nuolatinė rūđies gyvenama vieta Ignalinos r., ėia rasta 2005 m. Taėiau perėjimo ārodymū nėra nė iđ vienos radavietės.

Biologija ir ekologija. Sinantropinė rūđis. Dāpnai peri miestuose, kaimuose, kur āsikuria pastatū griuvėsiuose, bokūtuose, malūnuose, senū medþiū parkuose. Sutemū paukūtis. Aktyvus temstant, auđtant ir ūkanotā dienā. Veisimosi pradþia kovo– balandþio mėn. Lizdai – sienū niđose, pastogėse, uoksuose, inkiluose, karvelidėse, gali ūpimti āarkū lizdus. Kiauđinius (4– 8) deda balandþio– geguþės mėn. Peri 28 dienas. Jaunikliai iđsirta vienodo amþiaus ir lizde iđbūna 29– 35 dienas. Ėei-

mos suyra vasaros gale. Suaugū paukūčiai þiemoja veisimosi vietose, o jaunikliai klajoja tolyn. Minta vabzďþiais, peliniais grauþikais, nuo þemės renka sliekus.

Populiacijū gausumas. Apie đalies populiacijos dydį nėra pakankamai duomenū. 1984– 2005 m. surinkti tik pavieniai faktai. Visoje đalyje reikia atlikti specialius tyrimus. Rūđies populiacija Lietuvoje vertinama 5– 10 perinėiū porū.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė – konkurencija su naminėmis pelėdomis. Lizdus iđplėđia katės, þiurkės, kiaunės, đėđkai.

Palėpėse, sodybū, parkū medþiuose reikėtū iđkelti inkilū, apsaugotū nuo plėđrūnū. Kaimuose ir parkuose būtina iđsaugoti uoksinius medþius.

Informacijos šaltiniai

Mikkola H., 1983: Little owl. Owls of Europe. – Calton. Pukinskij J., 1977: Domovyj syė. Piznj sov. – Leningrad.

Summary

A very rare species in Lithuania. Exact population size is unknown due to a lack of research. The national population of this species estimated to be 5–10 pairs.

Aprađė Bronius Đableviėius

Jono Augustausko nuotrauka

Uralinė pelėda

Strix uralensis Pallas, 1771

DEIMA PELĖDINIAI (*STRIGIDAE*)

BŪRYS PELĖDINIAI PAUKĖIAI (*STRIGIFORMES*)

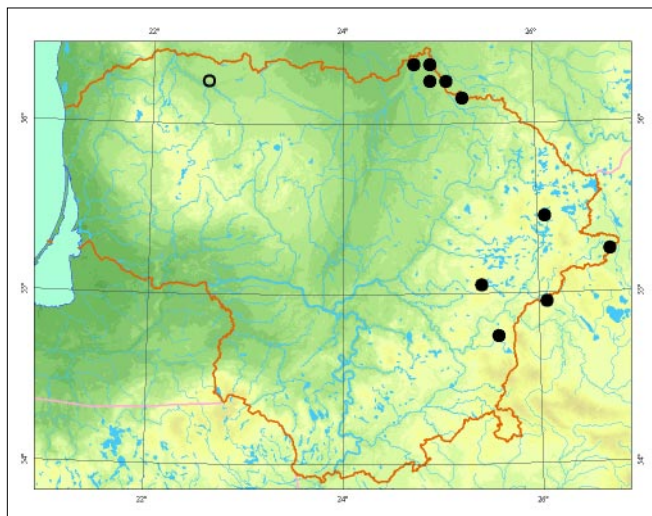
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1989 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykses birþese reikalaujama palikti medþius su ðios rŭðies lizdais. Áraðyta á Berno konvencijos II priedà ir Paukðeiø direktivos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia Kolos pusiasalà, Peèioros þemupà, pietuose tæsiasi iki pietinio Uralo, Baltarusijos ir Ðvedijos. Atskiros populiacijos aptinkamos Rytø Europos kalnuose.

Lietuvoje rŭðis reguliariai aptinkama Birþø girioje, Adutiðkio– Guntauninkø miðkuose bei Suvainiðkio miðke. Ūbaujantys patinai girdėti Vilniaus apylinkese, Asvejos regioniniame parke, Gelednės draustinyje, Apvinèiø girioje, Kamanø rezervate.

Biologija ir ekologija. Peri didesniuose miðriuose miðkuose. Renkasi praretėjusius miðrius spygliuoèiø ir lapuoèiø medynus. Medþioja miðko aikðtelése, kirtavietése, pelkiø plotuose ir paèiame miðke. Monogamas, poros pastovios. Pavasarà tuoktuvės prasideda kovo mèn. Kiauðinius (2– 6) deda kovo– balandþio mèn. Peri senuose plèðriøjø paukðeiø lizduose, uoksuose, ant nulŭpusiø stuobriø. Iðaugina 1 vadà. Peri apie 30 dienø. Jaunikliai pradeda skraidyti 40 dienø amþiaus, o lizdà palieka po 24– 35 dienø. Minta daugiausia peliniais grauþikais, smulkiais ir vidutinio dy-

ðpio paukðeiais, pasigauna þebenkdèiø, voveriø. Sëslus paukðtis.

Populiacijø gausumas. Perinèios populiacijos gausumas svyruoja priklausomai nuo maitinimosi sàlygø perėjimo vietose. Dabartinè ðalies populiacija vertinama 15– 30 perinèiø porø. Didþioji jos dalis susitelkusi Birþø girioje, kur perinti populiacija buvo aptikta 2001 m. Èia registruota iki 14 lizdø teritorijø, 2005 m. rasti 4 lizdai. Adutiðkio– Guntauninkø ir Suvainiðkio miðkuose ásikŭrè po kelias poras.

Grësmës ir apsauga. Didþiausia grësmè perinèiai populiacijai yra intensyvi miðkø ūkio veikla, dël kurios maþėja brandþiø medynø su stambiais ir senais uoksiniais medþiais. Neigiamà átakà turi atvirø maitinimosi vietø, kurios kompensuoja atvirø pelkiø trŭkumà, ūpsodinimas, perinèiø paukðeiø trikdymas, gausios kiauniø populiacijos.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmës paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Current national population is estimated at 15–30 breeding pairs, mainly distributed in the Birþai forest, and also in the Adutiðkio–Guntauninkø and Suvainiðkis forests.

Apraðė Saulis Skuja

Renato Jakaièiø nuotrauka

Balinė pelėda

Asio flammeus Pontoppidan, 1763

DEIMA PELĖDINIAI (*STRIGIDAE*)

BŪRYS PELĖDINIAI PAUKĖIAI (*STRIGIFORMES*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārađyta nuo 1989 m.

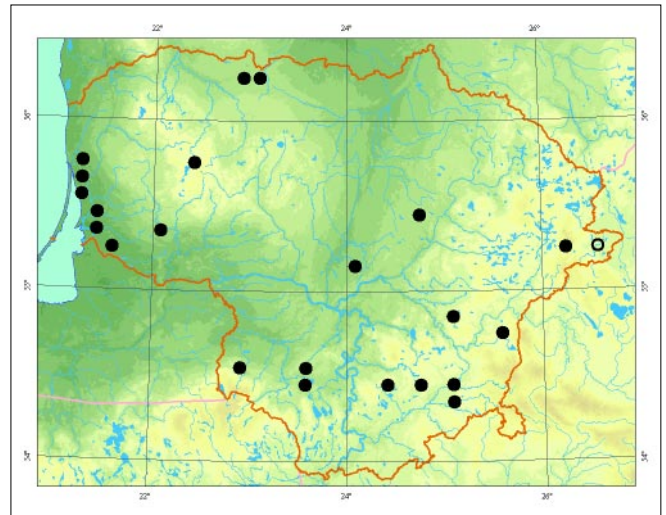
Ārađyta ā Berno konvencijos II ir Paukđėiø direktyvos I priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. Āiaurėje iki Arkties vandenyno, pietuose – iki Mažosios Azijos, Vidurpemie jūros pakranėiø.

XX a. rasta lizdø Vakarø, Vidurio ir Pietø Lietuvoje, o kitur veisimosi metu buvo nuolatos stebimi suaugę paukđėiai. Plaėiau paplinta invazijø metu (paskutinā kartā 1999 m.). Tuomet rasta lizdø Klaipėdos apylinkėse, Kamanose bei kitose Lietuvos vietose.

Biologija ir ekologija. Gyvena atviraime krađtovaizdyje: pelkėse, krūmėtose pievose, apleistuose dirvonuose. Aktyvus sutemus ir apsiniakusiomis dienomis. Monogamas, bet poros nepastovios. Lizdā suka ant ėmės. Kiauđinius (iki 8– 10) deda ant ėmės Patelė peri 27 dienas. Lizde jaunikliai iđbūna 14– 17 dienø, po to slapstosi ėolėje. Skraidyti pradeda 30– 33 dienø amžiaus. Ėeimomis klajoja iki rugpjūėio pabaigos. Tai tipiðkas miofagas. Viena ėeima per dieną sugauna iki 2 000 grauðikø. Retai minta paukđėiais, varliagyviais, vabzdþiais. Artimasis migrantas. Rudeninė migracija prasideda spalio– lapkriėio mėn.

Populiacijø gausumas. Rūðiai būdingas invazinis cikliðkumas (rūðis pagausėja ne dāþniau kaip kas 5– 7

metus). Gausumo nuosmukio metais rūðis visai neaptinkama. Paskutinio pagausėjimo metais (1999) Klaipėdos r. perėjo iki 30 porø, Ėvenėioniø r. – 10– 20, Tauragės r. – 5– 10 porø. 1999 m. Lietuvoje perėjo ne maþiau kaip 100– 150 porø. 2000– 2006 m. đalyje neųregistruotas nė vienas perėjimo atvejis, nors paukđėiai ir buvo stebimi. Đalies populiacija invazijø metu vertinama 50– 200 perinėiø porø.

Grėsmės ir apsauga. Rūðies gausumas priklauso nuo grauðikø gausumo kitimo. Ant ėmės esanėius lizdus naikina lapės, mangutai, lingės.

Galima apsaugos priemonė – plėðrūnø gausumo reguliavimas baliniø pelėdø veisimosi vietose.

Informacijos šaltiniai

Summary

A rare species in Lithuania with significant fluctuations in abundance in certain years. There was a huge increase in the number of nesting pairs in Lithuania in 1999 when the population was estimated at 100– 150 pairs. However in the following years during the breeding period only single pairs have been observed.

Aprađė Selemonas Paltanaviėius

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

Lututė

Aegolius funereus Linnaeus, 1758

DEIMA PELĒDINIAI (*STRIGIDAE*)

BŪRYS PELĒDINIAI PAUKĎĒIAI (*STRIGIFORMES*)

3 (R) kategorija

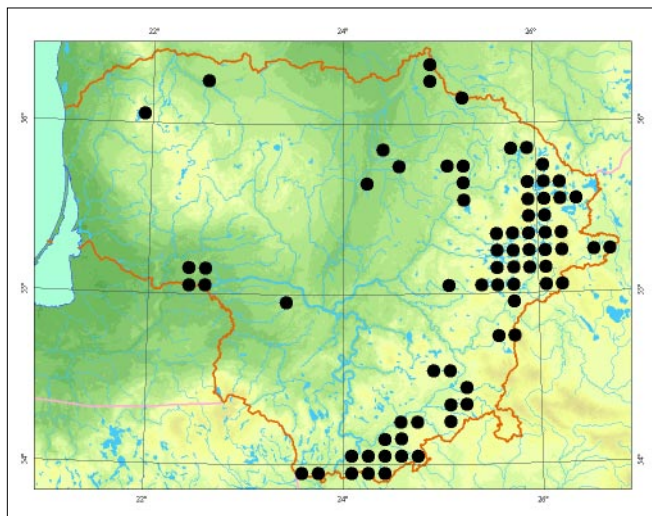
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĎis āraĎyta nuo 1992 m.

ĀraĎyta ā Berno konvencijos II priedā ir PaukĎėiø di-rektyvos I priedā.

Paplitimas. Arealas tāsiasi nuo Vakarø Europos iki Kamėiatkos pusiasalio. Pietuose siekia Volgos vidu-rupā, Pietø Uralā.

Lietuvoje rūĎis iĎplitusi netolygiai. DaĎniausiai aptin-kama Rytø ir Pietø Lietuvos spygliuoėiø ir miĎriuose miĎkuose. Reėiau – AnykĎėiø, KupiĎkio, Panevėpio, Birŕø, Jurbarko rajonuose. Pavieniø paukĎėiø/porø aptikta Marijampolės, Kėdainiø, Akmenės, Maŕeikiø, Plungės, RokiĎkio, Tauragės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pirmenybā teikia brandiems spygliuoėiø ir miĎriems medynams, vengia lapuoėiø miĎkø. Monogamas ar poligamas. Veisimosi periodo pradžia – vasario– kovo mėn. Aktyvus tik sutemus. Patinėlis pasirenka uoksā (daĎniausiai iĎkaltā juodo-sios meletos) ir tuoktuviniams balsais prisivilioja pate-lā. KiauĎinius (4– 7) deda balandpio viduryje– geguėės mėn. Jaunikliai lizde auga 28– 32 dienas. Ďeimos lai-kosi kartu iki spalio mėn. Suaugę paukĎėiai ŕiemoja klajodami po apylinkes, o jaunikliai pasitraukia to-lyn. Minta daugiausia peliniais grauŕikais, ŕiemā me-dpioja ir paukĎėius.

Populiacijø gausumas. Didpioji dalis perinėios popu-liacijios (300– 500 porø) telkiasi rytinėje ir pietinėje Lietuvoje, kur vyrauja spygliuoėiø miĎkai. Daugiau nei 10 porø peri Dzūkijos ir AukĎtaitijos nacionali-niuose parkuose, Ėepkelio rezervate, Labanoro ir Rūd-ninkø giriose.

Grėsmės ir apsauga. Medpiojai su uoksaais sunaikinami dėl intensyvios miĎkininkystės. Dėtis naikina miĎki-nės kiaunės.

Būtina iĎsaugoti lizdavietes – nekirsti drevėtø me-dpio, kur jø trūksta – iĎkelti inkilus su 9 cm sker-smens landa. Būtina reguliuoti kiauniø gausumą.

Informacijos ŕaltiniai

Mikkola H., 1983: Tengmalm's owl. Owls of Europe. – Calton.

Ďableviėius B., 1993: Tengmalm's owl in the AukĎtaiti-ja National park over the period of 1978– 1992. – Acta ornithologica Lituanica: 7– 8. – Vilnius.

Summary

Quite common in the east and south of the country, where it prefers predominantly coniferous and mixed forests. Population size varies between 300 and 500 pairs. The main threats are the clearing of mature forests as well as an increase in marten numbers.

ApraĎė Bronius Ďableviėius

Kāstuėio Ėepėno nuotrauka

Tulpys

Alcedo atthis Linnaeus, 1758

DEIMA TULPINIAI (ALCEDINIDAE)

BŪRYS PALVARNINIAI PAUKĖIAI (CORACIIFORMES)

3 (R) kategorija

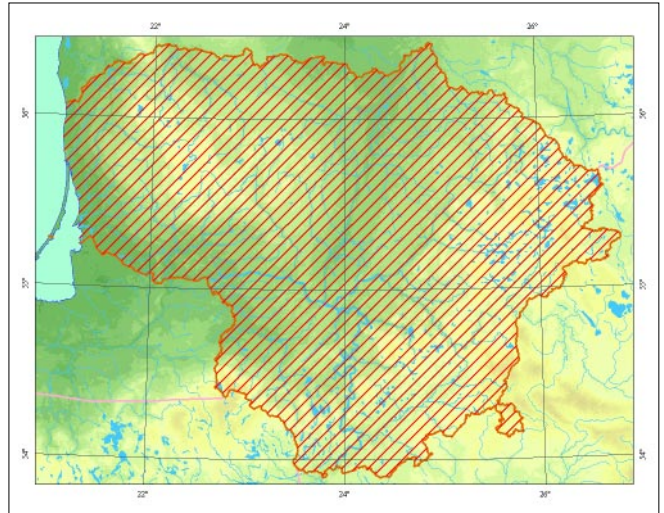
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis àraðyta nuo 1989 m.

Àraðyta á Berno konvencijos II priedà ir Paukðeio ðirektyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje rŭdis paplitusi nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia Suomijos pietus, Volgos aukðtupà, pietinà Uralà.

Lietuvoje rŭdis paplitusi visoje teritorijoje, taèiau netolygiai. Ðapnesnė didesnėse ðvariose upėse: Minijoje, Ventoje, Dubysoje, Ðventojoje, Merkyje, nereta Nemune, Neryje, Þeimenoje.

Biologija ir ekologija. Peri skaidriavandenio upio, eþerø ir kitø vandens telkinio skardingose pakrantėse. Kartais peri iki 1 km atstumu nuo vandens. Staèiuose krantuose ar skardþiuose iðsirausia iki 1 m ilgio urvelà, kurio landa paprastai buna iki 2 m aukðtyje virð vandens. Paprastai pora vienu metu kasa keletà urveliø, bet peri tik viename arba skirtinguose urveliuose veda skirtingas vadas. Per metus gali iðvesti iki 3 vadø. Kai kuriems patinams bŭdinga poligamija. Kiauðinius (5– 7) geguþės– liepos mēn. deda tiesiai ant þemės. Peri 20– 21 dienà, jaunikliai lizde iðbuna 23– 28 dienas. Minta ðapniausiai þuvimis, vandens bestuburiais. Artimasis migrantas, taèiau kasmet dalis paukðeio þiemoja Lietuvoje prie neupðalanio vandens telkinio.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 700– 1 000 perinioø porø. Pastaraisiais metais populiacija stabili. Daugiausia tulþio Lietuvoje aptinkama palei Minijà (iki 60 porø), Ðeðuvà ir Jūrà þemiau Tauragės (iki 25 porø), Ventà (iki 20 porø), Dubysà (iki 15 porø).

Grėsmės ir apsauga. Grėsmė kelia upio hidrologinio reþimo svyravimai, kurie daro àtakà krantodaros procesams, vandens kokybei ir þuvø bendrijø bŭklei. Patvenkus upes, sunaikinamos perėjimo vietos. Þalos daro ir intensyvus trikdymas perėjimo vietose. Perėjimo laikotarpiu paukðeio mēgstamuose pakranio ruoþuose reikia riboti þmoniø lankymàsi.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sąjungos reikðmės paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The kingfisher is not rare in Lithuania, but its distribution is uneven. It is more common along the Minija, Ðeðuvis, Jūra, Venta, Dubysa and other clean rivers in Lithuania. The breeding population is estimated at 700– 1000 pairs, which in recent years has remained rather stable.

Apraðė Mindaugas Dagys

Jono Augustausko nuotrauka

Palvarnis

Coracias garrulus Linnaeus, 1758

DEIMA PALVARNINIAI (CORACIIDAE)

BŪRYS PALVARNINIAI PAUKĖIAI (CORACIIFORMES)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir Paukðeio direktyvos I priedus.

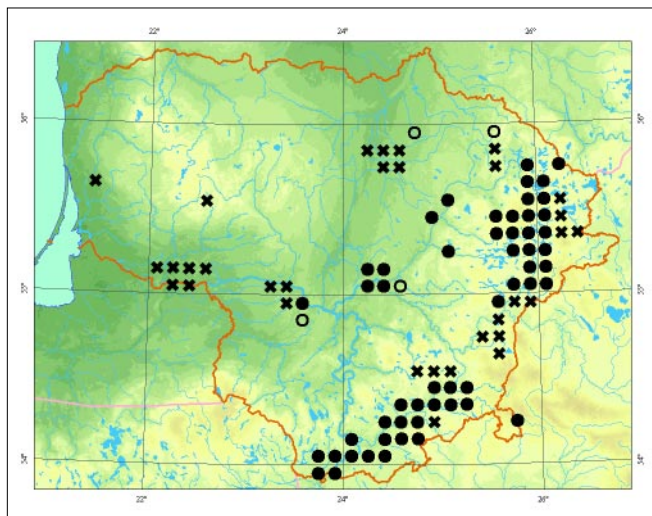
Paplitimas. Nuo Pirènø pusiasalio iki Altajaus, Kaðmyro. Ðiaurėje arealas siekia rytinæ Baltijos pakrantæ, pietinà Uralà. Pietuose tæsiasi iki Maðosios Azijos, Vidurpemieio jŭros pakranèio.

Lietuvoje sparèiai maþėja. Ðiuo metu þinomos perėjimo vietos tik Zarasø, Ignalinos, Ðvenèioniø, Ukmergës, Ðalèininkø, Varènos ir Lazdijø rajonuose, taèiau ir èia rŭdis negausi, paplitusi sporadiðkai. Tikètina, kad pavienës poros idliko Ðimoniø girioje, Gaiþiunuose (Jonavos r.) ir Molètø r. Per paskutinius kelis deðimtmeèius idnyko Tauragës, Jurbarko, Raseiniø, Ðakiø, Alytaus, Trakø, Vilniaus, Ðirvintø, Rokiðkio rajonuose.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje peri miðkuose, parkuose. Ðapniausiai ásikuria miðko pakraðèiuose, kur brandŭs medynai ribojasi su menkai naudojamomis pievomis. Pirmenybæ teikia puðynams. Perėjimo vietà uþsiima geguþës mèn. ir èia kuriasi daugelà metø. Peri uoksuose, drevèse, noriai uþima inkilus, Ðapniausiai 4– 10 m aukðtyje. Kiauðinius (3– 4) deda birþelio mèn. tiesiai ant trŭnèsiø. Peri 18– 19 dienø. Jaunikliai gŭptose idbŭna 26– 28 dienas. Tèvai jauniklius globoja dar 2 savaites. Minta ávairaus dydþio vabalais, þiogais, kurkliais, reèiau dvisparniais ar drugiais. Sugauna ir smulkio sturbinio. Tolimasis migrantas. Rudeninè migracija prasideda rugpjŭeio pabaigoje.

Jono Augustaŭsko nuotrauka

Populiacijø gausumas. Nors Ðalies populiacija 2001 m. ávertinta 100– 150 perinèio porø, 2005 m. aptikta ne daugiau kaip 20 perėjimo vietø. Perinti populiacija smarkiai maþėja. 2006 m. ji ávertinta 30 porø. Jei rŭdis paplitimas ir gausumas maþes tokiais pat tempais, rŭdis mŭsø Ðalyje gali idnykti jau artimiausiais metais.

Grèsmës ir apsauga. Grèsmës nėra aiðkios. Tikriausiai nepalankios sàlygos þiemovietèse, nes gausumas maþėja ávairiuose kraðtuose. Neigiamai veikia ekstensyvaus pievø naudojimo miðko pakraðèiuose nutraukimas arba suarimas. Neigiamà poveikà daro ir senø medþio maþėjimas miðko pakraðèiuose. Populiacijos bŭklæ galima palaikyti keliant inkilus, kuriø landa 8 cm. Tai patvirtina sèkminga Latvijos patirtis. Neleistina trikdyti perinèio porø.

Informacijos Ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmës paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The most rapidly decreasing bird species in Lithuania. The last isolated populations can be found in a few locations in eastern and southeastern Lithuania. The abundance of the nesting population has fallen significantly over the last three decades, however the reason for this is unknown. In 2006 there were no more than 30 nesting pairs.

Apraðë Liutauras Raudonikis

Kukutis

Upupa epops Linnaeus, 1758

DEIMA KUKUTINIAI (UPUPIDAE)

BŪRYS PALVARNINIAI PAUKĖIAI (CORACIIFORMES)

3 (R) kategorija

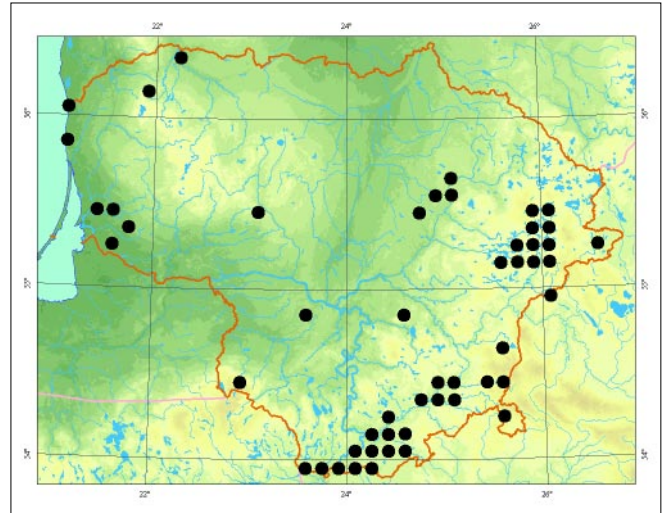
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis àraðyta nuo 1989 m.

Àraðyta á Berno konvencijos II priedà.

Paplitimas. Nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno; ðiaurėje – iki pietinės Ðvedijos, Volgos aukðtupio; pietuose – iki okeaniniø Eurazijos pakranèiø.

Lietuvoje rŭdis paplitusi netolygiai. Daþnesnė Pietø ir Rytø Lietuvoje. Atskiruose, ypaè ðiauriniuose rajonuose ir Ðiaulio apskrityje, perinti neberandama.

Biologija ir ekologija. Ásikuria tiek dideliuose miðko masyvuose su kirtavietėmis, laukymėmis, prie upeliø, pamiðkėse, tiek maþose giraitėse, laukø þeldiniuose, parkuose, apsuptuose ganyklø. Daþnai gyvena kaimuose. Lizdai randami natŭraliose iðpuvusiose medþiø niðose, didþiøjø margøjø genio drevėse, inkiluose, po pastatø pamatais, akmenø ar malkø krŭvose. Kiauðinius (6– 8, kartais iki 10) deda geguþės mėn. Peri apie 17 dienø. Jaunikliai lizde iðbŭna 3– 4 savaites. Daþniausiai já palieka birþelio antroje pusėje. Lizdo su jaunikliais vietà iðduoda stipri smarvė, susidaranti dėl susi-

kaupusio gausio iðmatø. Maistà renka atvirose vietose nuo þemės. Minta sliekais, stambesniais vabalais bei jø lervomis, kurias ið dirvos iðsitraukia ilgu lenktu snapu. Rudeninė migracija prasideda rugpjŭèio galė–rugsėjo pradþioje. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Prieð 30 metø paukðèiai buvo àprasti Rŭdninkø, Labanoro, Gudø giriose ir jose esanèiuose kaimuose, Kazlø Rŭdos apylinkėse. Apie 1990 m. perinti populiacija labai sumàþėjo, taèiau vèliau kukuèiai vèl tapo daþnesni. 2001 m. ðalies populiacija àvertinta 200– 300 perinèiø porø.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinės kukuèiø nykimo prieþastys: pesticidø naudojimas þemės ūkyje ir pamiðkės pievø praradimas, ðviesio puðynø nykimas. Maþejant ganomø gyvuliø skaièiui, pablogėjo mitybos sàlygos (maþėja mēðlavabaliø).

Informacijos ðaltiniai

Summary

Distributed in many regions of the country, but usually only single pairs. More common in southern and eastern Lithuania. The national nesting population is estimated at 200–300 pairs.

Apraðė Selemonas Paltanavičius, Liutauras Raudonikis

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Pilkoji meleta

Picus canus Gmelin, 1788

DEIMA GENINIAI (*PICIDAE*)

BŪRYS GENINIAI PAUKĖIAI (*PICIFORMES*)

3 (R) kategorija

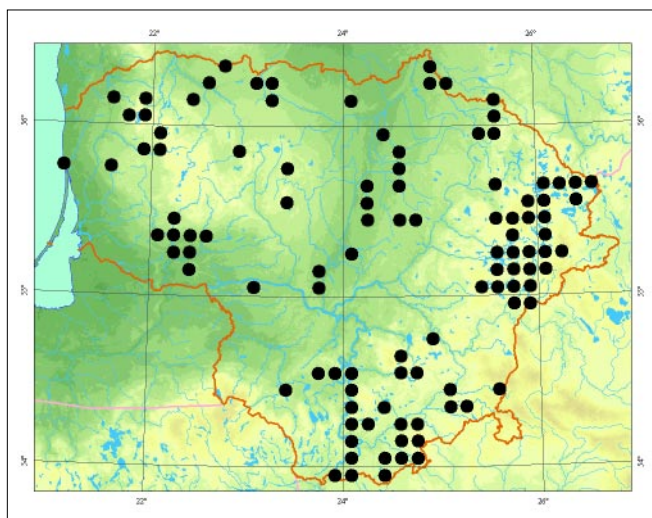
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1976 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II priedà ir Paukðeiø di-rektyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Prancūzijos iki Ramiojo vandenyno pakranèiø. Ðiaurėje arealas siekia pietinæ Skandinavijà, Peèioros aukðtupà, Obës vidurupà, Ðiaur-inæ Primoræ. Pietuose arealas tæsiasi iki Indokinijos pusiasalio, Balkanø pusiasalio, Prancūzijos.

Lietuvoje rŭdis pasiskirsèiusi netolygiai. Áprasta rytinèje ir pietrytinèje dalyje. Reta Vakarø ir Ðiaurës Vidurio Lietuvoje, èia aptinkama grupėmis.

Biologija ir ekologija. Gyvena miðriuose ir lapuoèiø miðkuose. Mègsta pelkiø pakraðèius ar upeliø slènius. Daþniau ásikuria netoli kirtavieèiø, aikðteliiø ir pievø. Kartais apsigyvena atvirose vietose, kuriose grupėmis auga seni medþiai, miðko parkuose. Uoksus kala sausuose ar puvinio papeistuose minkðtøjø lapuoèiø medþiuose, ypaè drebulése. Kiauðinius (6– 7) deda geguþës mën. Peri patelè ir patinas 17– 18 dienø. Daþniausiai jaunikliai iðsirita birþelio pradþioje. Patelei þuvus, jauniklius globoja patinas. Uokse jaunikliai iðbŭna 24– 25 dienas. Birþelio pabaigoje jaunikliai uoksà palieka, bet dar kurà laikà gràþta á jà nakvoti. Daþniausiai maitinasi ant þemës ar netoli jos. Taip pat maisto ieðko

medþiø kamienuose ar storesniø ðakø pievës plyðiuose. Minta skruzdëlėmis, vabzdþiø lervomis, voragyviais, retkarèiais uogomis ir vaisiais. Sëlus paukðtis.

Populiacijø gausumas. 2001 m. perinèià populiacijà sudarè 500– 700 perinèiø porø. Gausiausiai aptinkama Birþø girioje, Èepkeliø rezervate (po 20 porø), Taujënø– Uþulënio miðkuose (15 porø). Lanèiŭnavos miðke, Plinkðiø draustinyje ir jo apylinkése, Aduðiðkio–Guntauninkø miðkuose – 10 perinèiø porø, Kamanø valstybiniam rezervate, Rŭdninkø ir Ðaliosios giriose, Dubingiø miðko masyve (Asvejos regioninis parkas), Þemaitijos nacionaliniame parke – 5– 8 poros.

Grësmës ir apsauga. Didþiausia grësmè yra dþiŭstanèiø ir nudþiŭvusiø medþiø ðalinimas, senø medynø santykinis maþėjimas ir mitybos sàlygø prastėjimas (skruzdëlynø skaièiaus maþėjimas).

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmës paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The Grey woodpecker has an uneven distribution in Lithuania. It is most abundant in eastern and south-eastern Lithuania, and rarely observed in the west and north of Lithuania. The nesting population is estimated at 500– 700 pairs.

Apraðè Gediminas Brazaitis

Jono Augustausko ir Vytauto Jusio nuotrauka

Palioji meleta

Picus viridis Linnaeus, 1758

DEIMA GENINIAI (*PICIDAE*)

BŪRYS GENINIAI PAUKĖIAI (*PICIFORMES*)

3 (R) kategorija

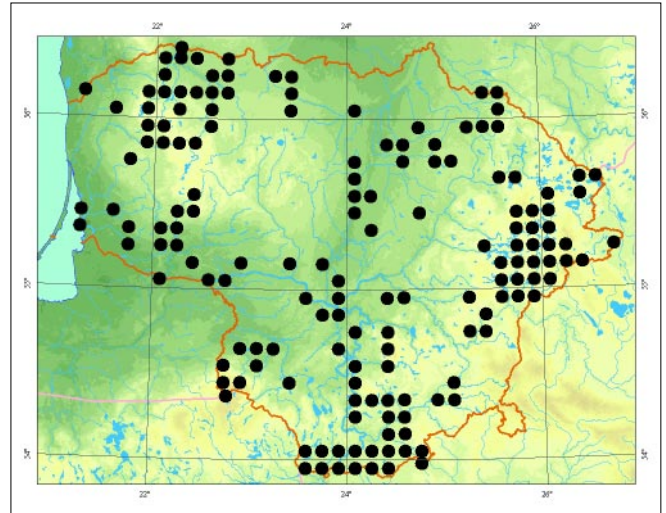
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno konvencijos II priedā.

Paplitimas. Vakariniėje Eurazijoje nuo Atlanto pakranėiø iki Volgos slėnio, Kopetdago. Ðiaurėje arealas siekia pietinę Skandinaviją; pietuose Maþąjā Aziją, Vidurþemio jūros pakrantes.

Lietuvoje daugiausiai randama rytiniėje ir pietrytinėje dalyje nevientisuose miðko masyvuose. Palyginti daþna rūðis Ðiaurės Vidurio Þemaitijoje. Kitur reta, aptinkama maþiau derlingo dirvþemio sausesniuose vidutinio miðkingumo rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena lapuoþiø ir miðriuose miðko sklypuose palei aikþtes, pievas ir upelius. Mėgsta paupiø þeldinius. Renkasi pusiau atviras ir atviras vietas su auganėiais pavieniais medþiais. Vengia vienaamþiø tankiø puþynø ir eglynø, taėiau retkarėiais paukþtis aptinkamas ðiø medþiø iðretėjusiuose þeldiniuose. Uoksus kapoja sausuoliuose ar dþiūstanėiuose sutrūnijusiuose

medþiuose. Kiauðinius (5– 6) pradeda dėti geguþės paþigoje. Deda kasdien. Peri abu poros nariai 15– 17 dienø. Jaunikliai lizdā palieka 23– 25 dienø amþiaus. Kiekvienas poros narys globoja po 2– 3 jauniklius. Ðeimyna laikosi netoli uokso. Vėliau paukþėiai klajoja lizdavietės apylinkėse. Maitinasi daugiausia ant þemės skruzdėlėmis, todėl renkasi sausus ir greitai aþildomus dirvþemius. Taip pat maisto ieðko medþiø kamienø ir ypaė stambesniø ðakø pavirþiuje. Sėslus paukþtis.

Populiacijø gausumas. Nepakankamai iðtirta rūðis. 2001 m. populiacijā sudarė 300– 500 perinėiø porø. Gausiausia Rytø, Ðiaurės Vakarø ir Pietø Lietuvoje.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausios grėsmės yra dþiūstanėiø ir nudþiūvusiø medþiø ðalinimas, santykinis senø medynø maþėjimas ir mitybos sąlygø prastėjimas (skruzdėlynø skaiėiaus maþėjimas).

Informacijos šaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sąjungos reikðmės paukþėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The Green woodpecker has an uneven distribution in Lithuania. It is most abundant in eastern and south-eastern Lithuania. It is also fairly common in the north of central Þemaitija. The nesting population is estimated at 300–500 pairs.

Apraðė Gediminas Brazaitis

Jono Augustausko nuotrauka

Baltnugaris genys

Dendrocopos leucotos Bechstein, 1803

DEIMA GENINIAI (*PICIDAE*)

BŪRYS GENINIAI PAUKĖIAI (*PICIFORMES*)

3 (R) kategorija

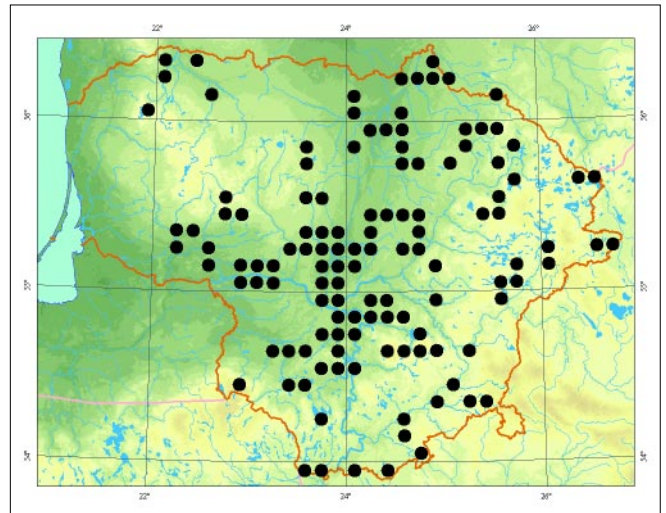
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1976 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II priedà ir Paukðeiø di-rektyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Italijos, Austrijos, Skandi-navijos iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas sie-kia pietinæ Skandinavijà, Jenisejaus aukðtupà, Amŭro baseinà. Pietuose arealas tàsiasi iki Volgos vidurupio, Balkanø pusiasalio, Maðosios Azijos.

Lietuvoje rŭdis gausiausia Vidurio Lietuvoje. Reèiau ir negausiai aptinkama Rytø, Pietryèiø, Pietø ir Pietvaka-riø Lietuvoje. Ðiaurës Vakarø Lietuvoje labai reta, o pajŭryje apskritai neaptikta.

Biologija ir ekologija. Didesniø àvairiaampiø, natŭra-lios sukcesijos miðkø paukðtis. Lietuvoje rŭdiai bŭdin-gos dviejø tipø buveinës: seni lapuoèiø medynai su àpuolais bei pelkėti juodalksnio ir berþø medynai. Pa-lyginti daþnai apsigyvena kirtavieèiø ir miðko pakrað-èiuose. Balandþio pirmoje pusėje kala uoksus supuvu-siø berþø, juodalksnio, gluosnio stuobriuose ir dþiŭs-tanèiuose medþiuose. Kiauðinius (3– 5) deda balandþio viduryje. Peri apie 15 dienø. Jaunikliai iðsirita gegu-þës pradþioje. Lizde iðbŭna 27– 28 dienas. Juos maiti-

na patinas ir patelè. Minta daugiausia vabzdþiø vikð-rais, vabalais ir jø lervomis. Sëslius paukðtis.

Populiacijø gausumas. 2001 m. populiacijà sudarè 900– 1 200 porø. Gausiausios populiacijos yra Taujè-nø– Uþulènio miðke (35 poros), Buktos miðke (32 po-ros), Babtø– Varlupos miðke (20 porø), Lanèiŭnavos (20 porø), Padauguvos (15 porø) miðkuose. Bŭdos– Pravieniðkiø miðko masyve aptinkama 14 porø, Birþø girioje, Balbieriðkiø miðke, Asvejos ir Adutiðkiø miðko masyvuose po – 10 porø.

Grèsmës ir apsauga. Didþiausia grèsmè – dþiŭstan-èiø ir nudþiŭvusiø medþiø ðalinimas, santykinis senø medynø maþėjimas. Baltnugariams geniams reikia formuoti medynus, kuriuose sausuoliø yra daugiau nei 10– 20 m³/ha, o tinkamos buveinës sudaro daugiau nei 10 proc. bendro teritorijos ploto.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmës paukð-èiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The White-backed woodpecker is most abundant in central Lithuania, yet rarely observed in eastern, southern and southwestern Lithuania. The nesting population is estimated at 900–1200 pairs.

Apraðè Gediminas Brazaitis

Jono Augustausko nuotrauka

Tripirōtis genys

Picoides tridactylum Linnaeus, 1758

DEIMA GENINIAI (*PICIDAE*)

BŪRYŠ GENINIAI PAUKĖIAI (*PICIFORMES*)

2 (V) kategorija

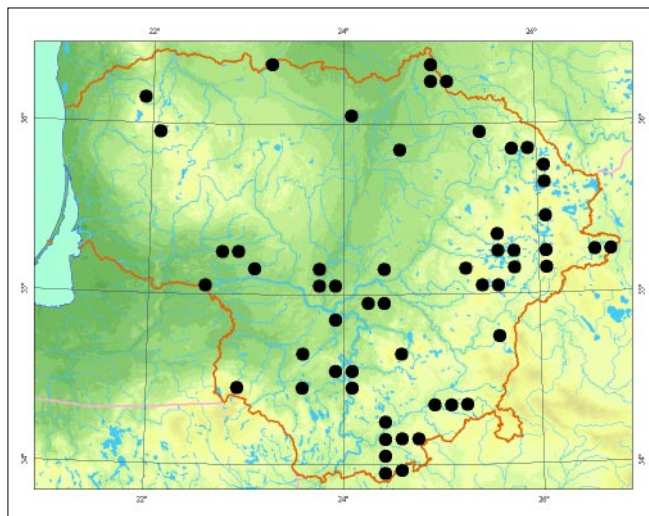
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūdis ārađyta nuo 1976 m.

Ārađyta Ā Berno konvencijos II priedā ir PaukĖiō di-
rektyvos I priedā.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Alpiō ir Skandinavijos iki Ochotsko jūros. Pietuose arealas siekia Mongolijā, Karpatus ir Balkanō pusiasalā.

Lietuvoje rūdis dāpnesnē rytinēje dalyje. Vidurio ir Piet-
vakariō Lietuvoje reta, dāpniausiai randama pavieniui ir
nuođaliose vietose.

Biologija ir ekologija. Gyvena dideliuose spygliuoēiō
ir miōriuose miōko masyvuose. Dāpniausiai renkasi
miōrius lapuoēiō ir brandpiō eglynō medynus. Ren-
kantis buveinē, labai svarbus dpiūstanēiō medpiō ir
sausuoliō gausumas, vėjavartō kiekis. PaukĖtis aptin-
kamas drēgnose ar pelkētose vietose, senose degavie-
tēse (spygliuoēiō medynai). Uoksus kala sausose ar
sutrūnijusiose senose eglēse, kiek reēiau drebulēse,
juodalksniuose, dāpniausiai iōretėjusiuose, pāpeistuose
miōko sklypuose. Poruojasi balandpiō mėn. Kiauđinius
(4– 5) deda geguþēs mėn. Peri apie 14 dienō. Jaunik-
liai ritasi geguþēs pabaigoje. Lizde iōbūna 18– 20 die-
nō. Jā palieka birpelio antroje pusēje. Maitinasi po spyg-

liuoēiō medpiō þieve ar þievēs pavirđiuje gyvenanēio-
mis vabzdpiō lervomis. Sēslus paukĖtis.

Populiacijō gausumas. 2001 m. populiacija buvo ver-
tinama 150– 200 perinēiō porō. Gausiausias popula-
cijos yra Birþō girioje (30 porō), Būdos– Pravieniōkiō
miōkuose (10 porō), Rūdninkō girioje (8 poros), Pa-
dauguvos miōke (6 poros), Adutiōkiō– Guntauninkō
miōke (6 poros). Rokantiōkiō– Taurijos, Asvejōs ir Bab-
tō– Varluvos miōkuose aptiktos 3– 4 poros.

Grēsmēs ir apsauga. Didþiausia grēsmē yra dpiūstan-
ēiō ir nudpiūvusiō medpiō ūalinimas, senō medynō,
ypāē eglynō, santykinis māþėjimas.

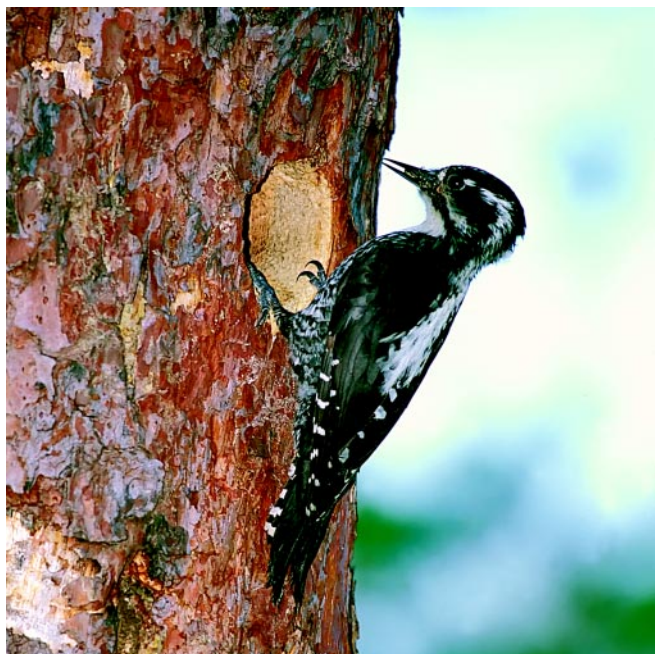
Informacijos ūaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sājungos reikōmēs paukĖ-
ēiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

*The Three-toed woodpecker is more abundant in the
east, while in central and southwestern Lithuania it is
observed sporadically and in isolated populations. The
nesting population is estimated at 150–200 pairs.*

Aprađē Gediminas Brazaitis

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Dirvoninis kalviukas

Anthus campestris Linnaeus, 1758

DEIMA KIELINIAI (*MOTACILLIDAE*)

BŪRYS PAVIRBLINIAI PAUKĖIAI (*PASSERIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

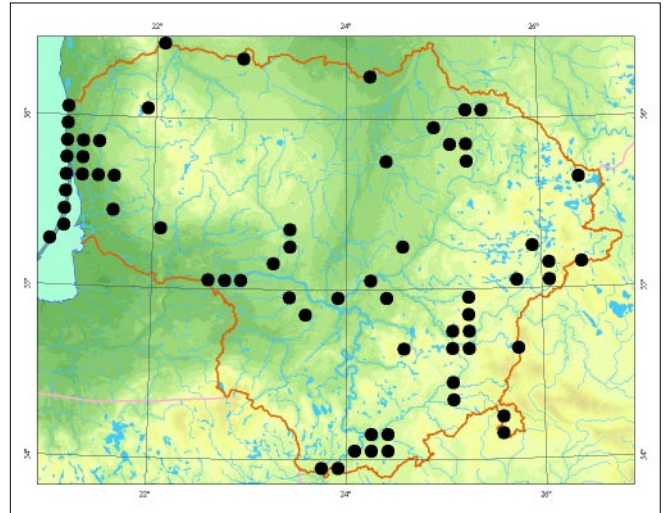
Áraðyta á Berno konvencijos II ir Paukðeio direktivos I priedus.

Paplitimas. Vakarinièje Eurazijoje nuo Atlanto iki Altajaus. Ðiaurèje arealas siekia pietinæ Ðvedijà, Jenisejaus aukðtupà, pietuose tàsiasi iki Afganistano, Maþosios Azijos, Vidurþemio jŭros pakranèio.

Lietuvoje daþniau rŭðis aptinkama Kurðio nerijoje, Baltijos pajŭryje, Vidurio ir Pietryèio Lietuvos smèlynuose. Kitur radamos nedidelès atskiros populiacijos.

Biologija ir ekologija. Veisiasi nederlinguose laukuose, atviruose smèlynuose, þmogaus veiklos pabeistose vietose, kuriø þolio danga suardyta: smèlio ir þvyro karjeruose, naudojamuose durpynuose, kariniuose poligonuose. Parskrenda geguþès mèn. Lizardà (ant þemès, duobutèje) krauna geguþès pabaigoje. Deda 4–5 kiauðinius. Peri 13–14 dienø. Iðaugina 1 vadà. Jaunikliai palieka lizardà bŭdami dviejø savaièio amþiaus. Minta vabzdþiais, jø vikðrais, vorais, smulkiais sliekais, moliuskais. Rudeninè migracija prasideda rugsjà. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Dabartinæ ðalies populiacijà sudaro 400–600 perinèio porø. Didþioji jos dalis susitelkusi Kurðio nerijoje (èia kasmet peri 70–80 porø) ir Baltijos pajŭryje. Klaipèdos kraðte peri 200–300 porø. Po keliolika porø aptinkama Pabradès ir Gaiþiŭnø ka-

riniuose poligonuose, buvusiame kariniame poligone Rŭdninkø girioje ir agrariniame Kalvarijos apylinkio kraðtovaizdyje. Pavienès poros peri naudojamuose durpynuose, smèlio ir þvyro karjeruose.

Grèsmès ir apsauga. Didþiausia grèsmè pajŭryje yra paukðeio trikdymas perèjimo laikotarpiu. Perinèiai populiacijai þalà taip pat daro smèlio ir þvyro karjerø rekultivacija arba natŭralus smèlynø uþþèlimas. Atviras smèlingas buveines būtina tvarkyti, iðsaugant jø bŭdingus bruoþus.

Informacijos ðaltiniai

Grapulevièius G., 1994: Dirvoninis kalviukas (*Anthus campestris*) Lietuvos pajŭryje. Raudoni lapai, 2: 15–16.

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Grapulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipèdos kraðto perinèio paukðeio atlasas. – Vilnius.

Summary

The current national population is estimated at 400–600 breeding pairs. Most are located in the Curonian Spit (70–80 pairs annually), along the Baltic Sea, as well as in the southeastern part of the country. Elsewhere only small, isolated populations can be found.

Apraðè Gediminas Grapulevièius

Sauliaus Karaliaus nuotrauka

Geltongalvė kielė

Motacilla citreola Pallas, 1776

DEIMA KIELINIAI (MOTACILLIDAE)

BŪRYS PIVIRBLINIAI PAUKĖIAI (PASSERIFORMES)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārađyta nuo 2000 m.

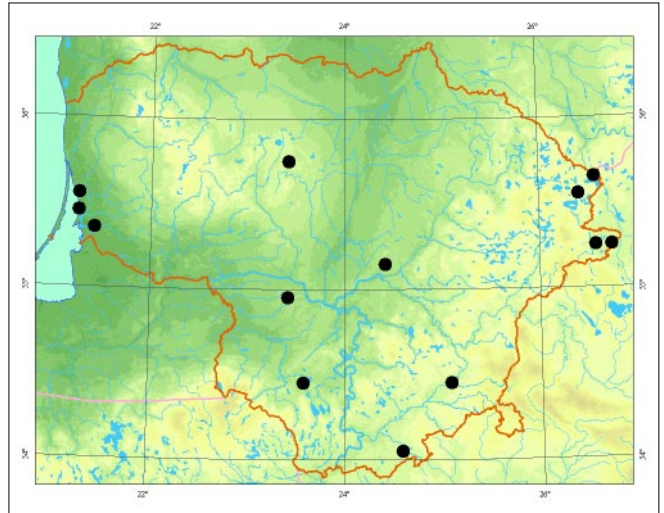
Árađyta á Berno konvencijos II priedā.

Paplitimas. Arealas nevientisas. Viena populiacijos dalis gyvena palei Arkties vandenynā nuo rytinio Baltosios jūros kranto iki Viliujaus aukštupio, o pietuose siekia Obės, Jenisejaus vidurupā. Kita – nuo Maskvos srities iki Uþbaikalės, Himalajø. Arealas nuolatos pleėiasi Vakarø kryptimi.

Lietuvoje pirmā kartā rūdis aptikta prieš 20 metø. Svarbiausios perėjimo vietos – Þuvinto ir Ėepkelio rezervatai, Nemuno delta ir rytinė Kurdiø mariø pakrantė, Baltosios Vokės, Bivėtos þuvininkystės tvenkiniai, Novaraisėio, Sulinkio durpynai.

Biologija ir ekologija. Peri pelkėse ar uppelkėjusiose pievose, durpynuose, vandens telkiniø pakrantėse. Parskrenda balandþio mėn. Paprastai keletas porø peri arti viena kitos. Lizdus suka ant þemės tarp þoliø ir gerai juos paslepia. Kiauðinius (5– 6, reėiau 4 ar 7) deda geguþės mėn. Iðaugina 1 vadā. Peri abu poros nariai 13– 14 dienø. Jaunikliai lizdā palieka maþdaug po dviejø savaiėiø. Minta ávairiais bestuburiais, daugiausia vabzdþiais. Rudeninė migracija prasideda liepos mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje pirmā kartā 2 poros pastebėtos 1986 m. Þuvinte. Vėliau kasmet perėdavo 2– 3 poros. 1992 m. vasarā Ėepkelio rezervate stebėti

3 patinėliai ir kelios patelės, rastas lizdas su jaunikliais. 1993 m. aptikta Klaipėdos r. pamario pievose ties Tyrø pelke. Vėliau ėia perėjo 1– 3 poros. 1998 m. 4 poros aptiktos netoli Vilniaus, Baltosios Vokės þuvininkystės tvenkiniuose. 1998 m. aptiktos dar Ignalinos r. Drūkėlės upelės slėnyje ir Puðnies pelkėje, Radviliðkio r. Sulinkio durpyne, Rusnės þuvininkystės tvenkiniø teritorijoje. Dabartinė dalies populiacijā sudaro 50– 100 perinėiø porø.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausios grėsmės yra pavasarinis þolės deginimas perėjimo vietose ir hidrologinio reþimo pokyčiai.

Informacijos ūaltiniai

Pranaitis A., 1990: Citrine Wagtail (*Motacilla citreola*) breed in Lithuania Acta ornithologica Lithuanica, 2: 140– 142.

Summary

This bird species has only recently been discovered in Lithuania. The first two pairs were observed in the Þuvintas area in 1986. Later they were discovered nesting in the Ėepkeliai Strict Nature Reserve, the eastern shore of the Curonian Lagoon, in fishing dams in Baltoji Vokė and Bivėta and elsewhere. The current national population is estimated at 50–100 nesting pairs.

Aprađė Vytautas Jusys

Vytauto Jusio nuotrauka

Mėlyngurklė

Luscinia svecica Linnaeus, 1758

DEIMA STRAZDINIAI (*TURDIDAE*)

BŪRYS PAVIRBLINIAI PAUKĖIAI (*PASSERIFORMES*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis árađyta nuo 1989 m.

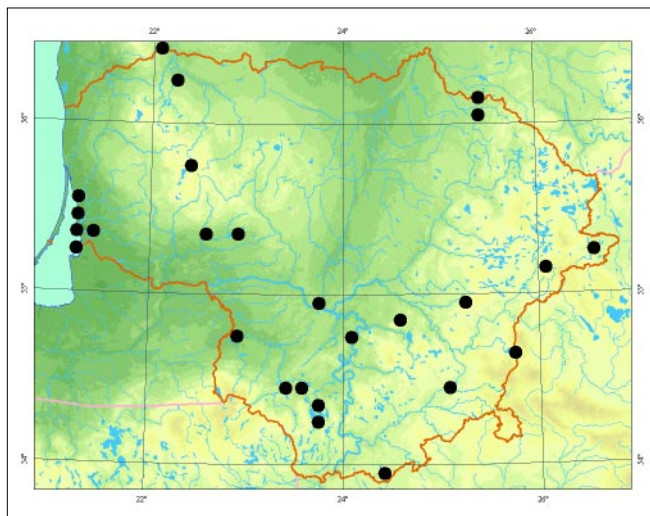
Árađyta á Berno konvencijos II ir Paukđeio direktivos I priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Pirėnø pusiasalio iki Ochotsko jŭros. Ŗiaurėje arealas siekia arktinę Europos pakrantę, Taimyrà. Pietuose aptinkama iki Afganistano, Uþkaukazės, Vidurio Europos.

Rŭdis aptinkama visoje Lietuvos teritorijoje – nuo pat Ŗiauriniø ir vakariniø iki rytiniø ir pietiniø pakrađeio, taėiau paplitusi sporadiškai. Ŗiuo metu þinoma keliasdeimt perėjimo vietø.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje daþniausiai ásikuria upioø ar stovinėio vandens telkinioø pakrantėse, Ŗlapiuose nebeeksploatuojamuose durpynuose, drėgnose, viksvinėse þemapelkėse su krŭmais, bet nemėgsta vandens pertekliaus. Teritorijà upima balandþio antroje pusėje. Judrus paukðtis, aktyvus dienà ir naktà. Lizarda suka ant þemės po krŭmu ar viksvø kupstu. Kiauðinius (5–6) deda geguþės pradþioje. Peri 13 dienø, daugiausia patelė. Per vasarà iðaugina 1–2 vadas. Minta vabzdþiais ir jø lervomis, reėiau moliuskais, kitais bestuburiais. Rudeninė migracija prasideda rugpjŭeio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Ŗalies populiacija vertinama 100–200 perinėio porø. Akivaizdþio rŭdies gausumo pokyėio pastaraisiais metais nepastebėta. Svarbiausios

veisimosi vietos yra Nemuno delta (daugiau nei 10 porø), Þuvinto rezervatas (iki 10), Birþulio ir Stervo pelkiø kompleksas (6) Metelio ir Obelijos eþerai (daugiau nei 3), Baltosios Vokės durpynas (daugiau nei 3) ir Kazimieravo Ŗlapþemės (daugiau nei 3).

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės nėra pakankamai aiðkios. Prapŭtingas teritorijos hidrologinio reþimo pakaitimas (tiek sausinimas, tiek apsėmimas), krŭmynø sutankėjimas ar nendrynø suveðėjimas atvirose Ŗlapþemėse, taėiau pavieniai krŭmai ir tanki þolinė augalija yra reikalingi. Pavojø kelia kanadinės audinės.

Informacijos Ŗaltiniai

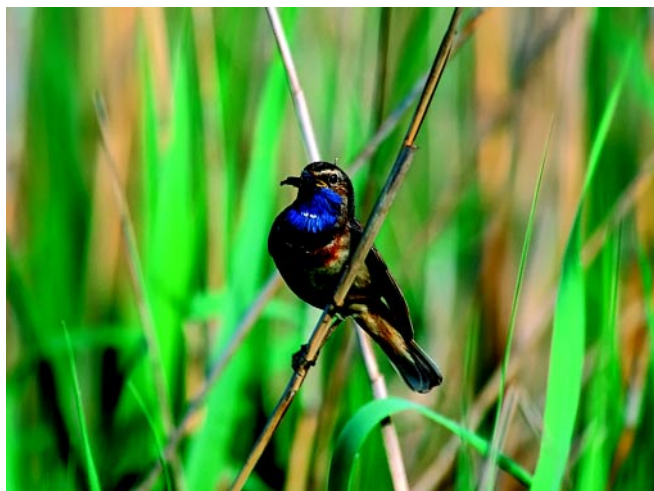
Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmės paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., Poðkus A., Graþuleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos krađto perinėio paukðeio atlasas. – Vilnius.

Summary

Data regarding its distribution is limited. More often found around the lower reaches of the Nemunas River and south and east of central Lithuania. The nesting population is estimated at 100–200 pairs.

Apraðė Liutauras Raudonikis

Eugenijaus Drobėlio nuotrauka

Meldinė nendrinukė

Acrocephalus paludicola Vieillot, 1817

DEIMA DEVYNBALSĖS (SYLVIIDAE)

BŪRYS PŪVIRBLINIAI PAUKĖIAI (PASSERIFORMES)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs ārašyta nuo 1989 m.

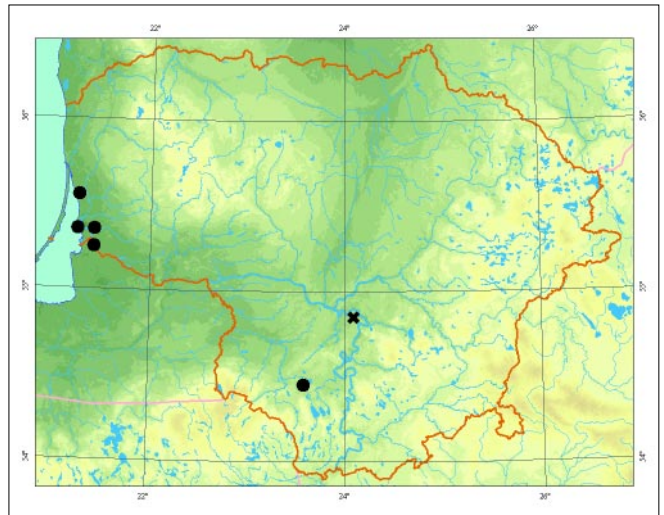
Ārašyta ā Berno konvencijos II, Bonos konvencijos I priedus ir PaukĖiū direktyvos I priedā.

Paplitimas. Pastaruoju metu peri 8 pasaulio ŗalyse: Vokietijoje, Lenkijoje, Baltarusijoje, Lietuvoje, Latvijoje, Ukrainoje, Vengrijoje, Rusijoje. Eurazijoje rūdīs paplitusi siaura juosta nuo rytinės Vokietijos vakaruose iki Obės rytuose.

Lietuvoje rūdīs aptinkama prie Puvinto eĖero, Nemuno deltoje ir rytinėje KurĖiū mariū pakrantėje. Per paskutinius 20 metū sunyko perėjimo vieta Kauno mariū pakrantėje.

Biologija ir ekologija. Peri atvirose, sezoniūkai upliejamose viksvinėse pievose, atvirose ŗemapelkėse, kur auga āvairiū rūdīū viksvos, nendriniai drypuėiai, retos nendrės, pavieniai karklai. Poligamas. Parskrenda geguĖės mėn. Lizdā dāpniausiai krauna ŗoliū kupste. KiauĖinius (3– 6) deda geguĖės pabaigoje. Iūaugina 2 vadas. Peri 12– 14 dienū. Jaunikliai pradeda skraidyti 15– 16 dienū amĖiaus. Minta āvairiais bestuburiais. Rudeninė migracija prasideda liepos pabaigoje. Tolimasis migrantas.

Populiacijū gausumas. Perinėios populiacijos gausumas skirtingais metais labai svyruoja, priklauso nuo hidrologiniū sūlygū. 2000 m. ŗalies populiacija sudarė 240 giedanėiū patinū, 2002 m. – 160, 2004 m. – 320,

2005 m. – 200. Kai kuriais metais Nemuno deltoje upregistruota 100– 170 giedanėiū patinū. Rytinėje KurĖiū mariū pakrantėje suskaiėiuojama 100– 110 giedanėiū patinū. Ėia paukĖiū skaiėius mapėja (per paskutinā deimtmētā sumapėja 2,5 karto). Puvinte upregistruota iki 10 giedanėiū patinū.

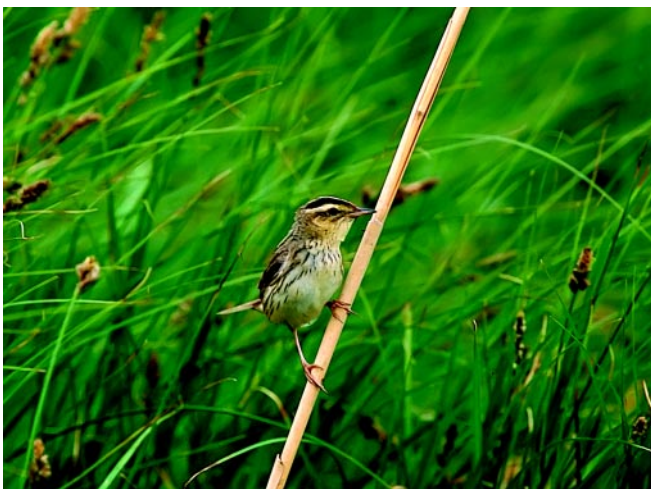
Grėsmės ir apsauga. DidĖiausios grėsmės yra natūraliū viksviniū pievū kultūrinimas, ankstyvas ŗienavimas (Nemuno deltoje), intensyvus ganymas. Natūraliai perėjimo vietos upauga sumedėjusia augalija (Puvinto eĖ.) bei nendrėmis (KurĖiū mariū pakrantėse). Visose perėjimo vietose būtini specialūs buveiniū tvarkymo darbai.

Informacijos ŗaltiniai

Summary

Abundance of the breeding population fluctuates significantly depending on the hydrological conditions in breeding habitats in a particular year. The current national population is estimated at 160–320 singing males, mainly distributed in the Nemunas River delta and the eastern side of the Curonian Lagoon. There has been a considerable decrease in population mostly due to the overgrowth of habitats with woody vegetation and reeds.

ApraĖ Pydrūnas PreikĖa

Jono Augustausko ir Vytauto Jusio nuotrauka

Ūsuotoji zylė

Panurus biarmicus Linnaeus, 1758

DEIMA TIMALINIAI (TIMALIIDAE)

BŪRYS PŪVIRBLINIAI PAUKĖIAI (PASSERIFORMES)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŪdis árađyta nuo 1976 m.

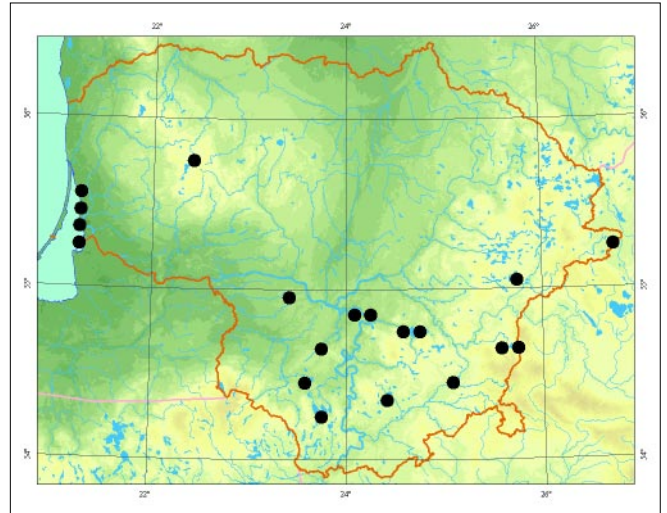
Árađyta á Berno konvencijos II priedà.

Paplitimas. Eurazijoje arealas apima teritorijà nuo Ispanijos vakaruose iki Ramiojo vandenyno rytuose. Ūiaurinė paplitimo riba eina per pietinæ Ūvedijà, Estijà, Volgos þemupà, pietinë – Vidurþemio, Juodosios, Kaspijos jŪrø pakrantes, Maþàjà Azijà.

Lietuvoje rŪdis rasta perinti Nemuno deltoje, rytinėje Kurðio mariø pakrantėje, didesnio eþerø (Þuvinto, Birþulio, Obelijos, Metelio, Dusios) ar vandens saugyklo (Kauno ir Elektrėnø mariø) nendrynuose, þuvininkystės tvenkiniuose (Baltosios Vokės, Kenos, Daugø, Arnionio, Birvėtos) ar durpnyuose (Novaraisio).

Biologija ir ekologija. Peri nendrėmis, ūvendrais apaugusiose vandens telkiniø pakrantėse. Parskrenda kovo mėn. Lizdus suka nendrynuose, daþniausiai ant þemės ar kupsto netoli vandens. Kiauðinius (4– 6) deda balandþio pabaigoje– rugpjŪeio mėn. Iðaugina 2– 4 vadas. Peri 10– 12 dienø. Jaunikliai lizdus palieka dar nemokėdami skaidyti – 10– 12 dienø amþiaus. Minta àvairiais bestuburiais, daugiausia vabzdþiais, þiemà sėklomis. Rudeninė migracija prasideda rugpjŪeio mėn. Artimasis migrantas, dalis paukðeio þiemoja Lietuvoje.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje pirmà kartà rŪdis aptikta Þuvinte 1925 m. Nuo 1970 m. iki 1975 m. eia perėjo iki 15 porø. 1973 m. pastebėta Birþulio eþere, 1975 m. – Elektrėnø vandens saugykloje, 1984 m. 3

poros perėjo Metelio eþere. Gausiausia Nemuno deltoje ir rytiniame Kurðio mariø pakrađtyje, kur kasmet peri nuo 100– 150 porø; taėiau ðiame regione jø gausumas svyruoja: 1999 m. ir 2001 m. perėjo iki 400– 500 porø. Visose perėjimo vietose gausumo svyravimus lemia þimos klimato sàlygos. Dabartinæ ðalies populiacijà sudaro 100– 600 perinėio porø.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė – natŪralus vandens lygio svyravimas, pavasariniai nendrynø gaisrai ir dideliø jø plotø iðþjovimas. BŪtina riboti nendrynø þjovimà.

Informacijø ðaltiniai

Grąpuleviėius G., 1976: Usataja sinica v Litve. – Materialy IX Pribalt. Ornitol. Konf. – Vilnius.

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., Poðkus A., Grąpuleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos krađto perinėio paukðeio atlasas. – Vilnius.

Summary

The current national population is estimated at 100–600 pairs. Most of these are concentrated in the Nemunas River delta and along the eastern shore of the Curonian Lagoon. The species is also known to nest on the shores of larger lakes, water reserves and fish ponds with large reed areas. The main threats to its survival are the fluctuation of water levels during breeding periods, spring reed fires and their intensive exploitation.

Apraðė Vytautas Jusys

Vytauto Jusio nuotrauka

Plėdrioji medžarkė

Lanius excubitor Linnaeus, 1758

DEIMA MEDŽARKINIAI (*LANIIDAE*)

BŪRYS PŪVIRBLINIAI PAUKĖIAI (*PASSERIFORMES*)

5 (Rs) kategorija

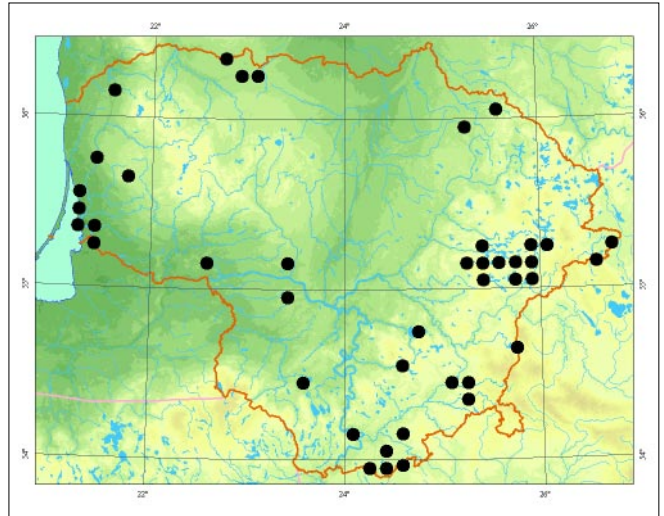
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārašyta nuo 1989 m.

Ārašyta ā Berno konvencijos II priedā.

Paplitimas. Nuo Atlanto pakrantės iki Ochotsko jūros rytuose, nuo miškatundrės zonos šiaurėje iki Ušbaikalės, Volgos vidurupio, Karpatų, Balkanų, Pirėnų pusiasalio pietuose.

Paskutinius 15 metų rūdis Lietuvoje plinta ir āsikuria vis naujose teritorijose. Aptinkama beveik visose aukštapelkėse ir apleistuose durpynuose, miškingose teritorijose, net atviro kraštovaizdžio želdiniuose. Gausesnė Rytų bei Vakarų Lietuvoje. Piemā visur aptinkama atviruose laukuose su pavieniais medžiais, elektros linijomis.

Biologija ir ekologija. Prieš keletā dešimtmečių pavienės poros perėdavo tik aukštapelkėse. Dabar per apleistuose durpynuose, krūmais ušauganėiuose dirvnuose, pamiškėse, paupiuose, miško masyvuose āalia atvirų vietų (birpių, aikšėių). Palyginti masyvų lizdā suka medžiuose, dažniausiai pušyse, 2–10 m aukštyje. Tuoktuvės prasideda kovo mėn. Kiaušinius (4–7) deda balandžio antroje pusėje. Peri 16–17 dienų. Jaunikliai lizde ištūna iki 20 dienų. Birželio mėn. pradžioje juos palieka, tačiau dar apie dvi savaites dėimos laikosi apylinkėse. Grobā dažniausiai suseka tupėdamas aukštesnėse vietose, išturi gerai matyti apylinkės. Minta stambiais vabzdžiais, varliagyviais, driepais, smulkiaisiais pinduoliais, paukėiais. Artimasis migrantas. Piemoja tikriausiai išt kitur atskridę paukėiai.

Populiacijų gausumas. Paskutinius 15 metų rūdis plito, nes gausėjo ir perinti populiacija. Manoma, kad 1996–1998 m. gyveno 80–150 porų. Paskutiniais Europos paukėių gausumo suvestinės duomenimis, 2001 m. āalies populiacija vertinama 100–150 perinėių porų.

Grėsmės ir apsauga. Plėdriosiomis medžarkėms gali būti svarbūs jų buveinių pokyčiai, ypač atvirų miško vietų, aukštapelkės plynių, pamiškio apaugimas mišku. Prieš gamtoje turi nedaug, kartais kiaunės išt drasko jų lizdus.

Informacijos šaltiniai

Summary

Over the last 15 years the species has established itself in many new territories. It can be found in almost all raised bogs and deserted peatbogs. There are currently 100–150 pairs nesting in Lithuania. It is more abundant in eastern and western Lithuania, and comparatively rare in the north of central Lithuania.

Aprašė Selemonas Paltanavičius, Liutauras Raudonikis

Jono Augustausko nuotrauka

Sodinė starta

Emberiza hortulana Linnaeus, 1758

DEIMA STARTINIAI (EMBERIZIDAE)

BŪRYS PAVIRBLINIAI PAUKĖIAI (PASSERIFORMES)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 2000 m.

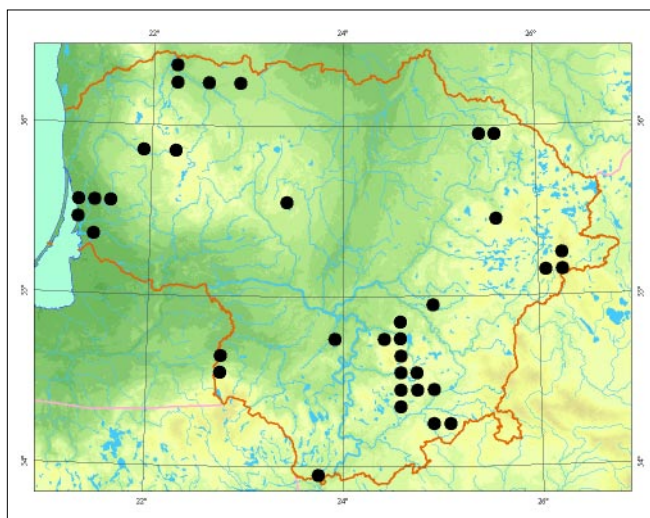
Áraðyta á Berno konvencijos III priedà ir Paukðeiø direktivos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Rytø Sibiro. Ðiaurėje arealas siekia Baltàjà jŭrà, Jenisejaus aukðtupà, pietuose tàsias i iki Altajaus, Maðosios Azijos, Vidurþemio jŭros pakrantės.

Lietuvoje rŭðis paplitusi labai netolygiai. Nereta pietrytinėje dalyje – Vilniaus, Rŭdiðkiø, Onuðkiø apylinkėse. Daþnesnė pamaryje. Kitose ðalies vietose randamos tik pavienės poros.

Biologija ir ekologija. Gyvena atvirose, ávairaus kraðtovaizdþio ir kalvotose vietovėse, kur á pasėliø, ypaè dobilø, plotus ásiterpia nedideli miðkeliai. Mėgsta ásikurti pamiðkėse. Monogamas. Parskrenda balandþio pabaigoje. Kiauðinius (4– 6) deda geguþės mėn. Lizdas – duobutė ant þemės tarp þoliø. Iðaugina 1 vadà. Peri 11– 14 dienø. Jaunikliai pradeda skraidyti 13– 15 dienø amþiaus. Minta vabzdþiø lervomis, vikðrais. Rudenà daþniausiai lesa augalø sėklas. Rudeninė migracija prasideda rugpjŭeiø mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Tikslėnis perinėios populiacijos gausumas ir jo pokyðiai neþinomi. Dabartinė populiacija

jà sudaro apytiksliai 200– 800 perinėiø porø. Didþioji jos dalis susitelkusi pietrytinėje Lietuvos dalyje – Vilniaus, Trakø ir Varėnos rajonuose, maþiau – Nemuno deltoje ir pamaryje. Pavienės poros ar negausios jø grupės randamos visoje Lietuvoje. Pastaraisiais metais kai kuriose vietose rŭðis nebeaptinkama, todėl manoma, kad perinti populiacija neþymiai maþėja.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausios grėsmės yra pesticidø naudojimas þemės ūkyje ir didelio ploto monokultŭrø auginimas, kai iðkertami pavieniai medþiai ar jø grupės, laukuose.

Veisimosi vietose reikia plėtoti ekologinė þemdirbystė, iðlaikant kuo ávairesnà kraðtovaizdà.

Informacijos ðaltiniai

Summary

The current national population is estimated at 200– 800 breeding pairs, mainly concentrated in southeastern Lithuania with a regularly breeding group in the coastal region. Abundance of the breeding population seems to be decreasing slightly, mostly due to an intensification of farming practices.

Apraðė Þydrŭnas Preikþa

Zsolt Kalotás nuotrauka

Pilkoji starta

Miliaria calandra Linnaeus, 1758 (sin. *Emberiza calandra* Linnaeus, 1758)

DEIMA STARTINIAI (*EMBERIZIDAE*)

BŪRYS PIVIRBLINIAI PAUKĖIAI (*PASSERIFORMES*)

4 (I) kategorija

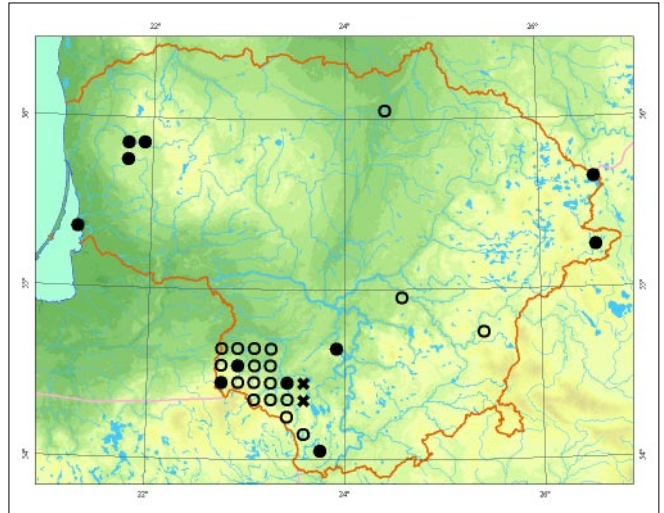
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno konvencijos III priedā.

Paplitimas. Nuo Atlanto iki Irtyðiaus. Ðiaurėje arealo riba siekia Pietø Ðvedijā, Latvijā, Vidurio Rusijos aukðtumā, pietuose – Tian Ðanā, Maþājā Azijā, Vidurþemio jūros pakrantes.

Iki 1960– 1970 m. Lietuvoje perėjo daugelyje rajonø. Paskutinā deðimtmetā matomos pavienės perinėios poros Alytaus, Lazdijø, Ignalinos, Vilkaviðkio, Plungės, Ðilutės rajonuose. Apie rūðies paplitimā trūksta duomenø. Aptinkama nuo rytinės (Drūkðiø eþ. apylinkiø) iki vakarinės (Ventės k.) Lietuvos.

Biologija ir ekologija. Gyvena atviruose, ypaè derlinguose, laukuose su pavieniais medþiais, krūmais, elektros linijomis. Vengia miðkingø, ðlapiø ir dideliø visiðkai atvirø plotø. Lizarda suka ant þemės (medþio, krūmo ar þolės kupsto priedangoje) arba ant apatinio krūmø ðakø iki metro aukðtyje. Kiauðinius (daþniausiai 4– 5) patelė peri 12– 14 dienø. Jaunikliai lizarda palieka 11– 13 dienø amþiaus. Per vasarā uþaugina 2 jaunikliø vadas, nors galimos ir 3 vados. Patinai gieda didesnė vasaros dalā, daþnai pasirenka aukðtesnė vietā, ið kurios gerai matyti apylinkės. Minta miðriu

maistu, daugiausia augalø sėklomis. Jauniklius daugiausia maitina vabzdþiais. Lietuvoje dalis populiacijos gyvena sėsliai, dalis klajoja.

Populiacijø gausumas. Perinėios populiacijos gausumas akivaizdþiai sumaþėjo per paskutinius tris deðimtmečius, taèiau to prieþastis nepinoma. 1996– 1998 m. ðalies populiacija buvo ávertinta 20– 50, o 1999– 2001 m. – 10– 30 perinėio porø. Pastarājā deðimtmetā nykimo tendencijos sulėtėjo.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijos bŪklė lemiantys veiksniai nepinomi. RŪðis yra paplitimo arealo pakraðtyje, todėl èia pirmiausia pasireiðkia neigiamos paplitimo ir gausumo kitimo tendencijos. Tikriausiai neigiamā poveikā turėjo didelio ploto monokultŪrø, ypaè grŪdinio, ásvyravimas XX a. antroje pusėje, taip pat ðaltos þiemos ir pesticidø naudojimas þemės ūkyje. Perėjimo vietose svarbu ekologiðkai ūkininkauti.

Informacijos ðaltiniai

Summary

Considered to be a very rare species in Lithuania. The abundance of nesting populations has decreased over the last three decades. Currently there are 10–30 pairs.

Apraðė Selemonas Paltanavičius, Liutauras Raudonikis

Zsolt Kalotás nuotrauka

Branto pelėausis

Myotis brandtii Eversmann, 1845

DEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BŪRYS ŽIKĖNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø direktivos IV priedus.

Paplitimas. Nuo pietinës Ðkotijos iki Ðiaurës Korëjos ir Japonijos. Europos Ðiaurėje randama iki 65° ð. p., pietuose – iki Pietryèiø Prancūzijos, Vidurio Italijos ir pietinës Bulgarijos.

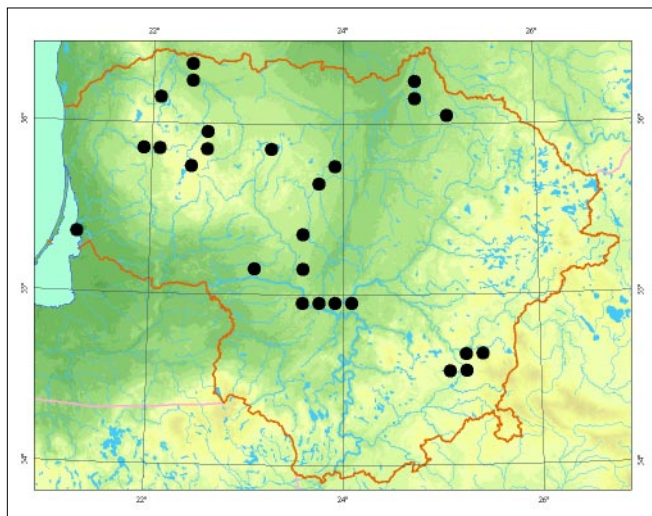
Lietuvoje rŭðis paplitusi tik tam tikrose vietose, daþniau aptinkama centrinëse ir pietrytinëse teritorijose.

Biologija ir ekologija. Maþas ðikðnosparnis. Labai panaðus á úsuotàjà pelėausà. Ðiø rŭðiø þvėrelius nelengva atskirti – jeigu jø arealai sutampa, jie neretai minimi kartu. Vasarà galima aptikti tik ultragarso detektoriais. Kitø ðaliø patirtis rodo, kad þvėrelis gyvena miðkingose vietovëse, laikosi arëiau vandens telkiniø, slepiasi pastatuose. Medþioti skrenda anksti, kartais dar visai nesutemus. Vesti jaunikliø patelës buriasi á kolonijas. Veda 1 jauniklà. Piemoja poþemiuose, rŭsiuose. Daþniau renkasi drėgnas, õiltesnes patalpas. Piemovietėje męgsta ásikurti atvirose vietose. Neretai piemoja kartu su Natererio ir vandeniniais pelėausiais. Á piemovietes pradeda rinktis jau rugsėjo pradþioje ir jose iðbūna iki geguþës mėn.

Populiacijø gausumas. Ðiltuoju metø laiku retai aptinkami ðikðnosparniai. Pastebėti Ðiauliø, Radviliðkio, Telðiø, Maþeikiø, Plungës, Birþø, Kauno, Kėdainiø ir Trakø rajonuose. Pagrindinës piemovietës yra Kaune.

Jono Augustausko nuotrauka

Ëia apsistoja per 100 ðiø pelėausiø. Piemojanëiø þvėreliø aptikta Panemunėje, o pastaraisiais metais ir Vilniaus piemovietëse.

Grėsmës ir apsauga. Piemovieiø nykimas dël pastatø atnaujinimo, plėðrŭnø (kiauniø, kaëiø), trikdymas piemovietëse.

Reikėtø vengti trikdyti piemovietëse, árengti saugios vietø slėptis nuo plėðrŭnø.

Informacijos ðaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Ulevièius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paupa D. H., Paupienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44– 65.

Summary

A rare bat species during the warmer months, registered in eight districts. It is more common in wintering areas in central Lithuania. Most individuals (over 100) hibernate in Kaunas, others, either solitary individuals or small groups, hibernate elsewhere.

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Kūdrinis pelėausis

Myotis dasycneme Boie, 1825

DEIMA LYGIANOSINIAI (VESPERTILIONIDAE)
BŪRYS ĐIKĐNOSPARNIAI (CHIROPTERA)

2 (V) kategorija

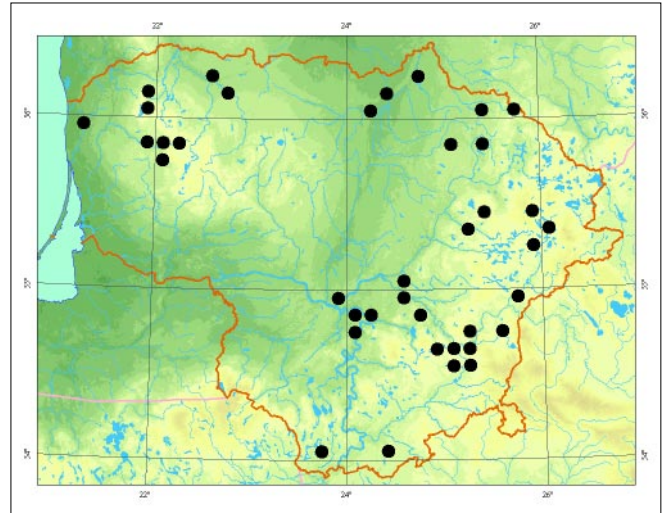
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 1989 m.

Árađyta á Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø direktivos II ir IV priedus.

Paplitimas. Palearktikoje: nuo Olandijos ir pietinės Đvedijos iki centrinio Sibiro; atskiros populiacijos aptinkamos Mandžiūrijoje. Europoje veisimosi kolonijos randamos Olandijoje, Điaurės Vokietijoje, Danijoje, Pietø Đvedijoje, Lenkijoje, Baltijos đalyse, Ukrainoje, Moldovoje, Slovakijos ir Vengrijos pasienyje.

Lietuvoje radavietės nutolusios viena nuo kitos deđimtis kilometrø. Vasarā rūđis aptikta đalia Jogailos kalno (Varėnos r., 1984– 1985) ir Verkiuose (Vilniuje, 1990). Uþregistruota Birþø, Ignalinos, Kretingos, Pasvalio, Rokioðkio, Trakø bei Đvenėioniø rajonuose (1997– 1998), Trakuose ir Aukøtadvario apylinkėse (2005). Piemā rasta Þagariðkiø, Julijanavos, Rokø, Naujosios Fredos fortuose (Kaune, 1985– 1997), Verkiuose (Vilniuje, 1998), Paneriø tunelyje, Rasø ir Đeðkinės piemovietėse (Vilniuje, 2000– 2005), Rokø draustinyje (Kaune).

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydþio ðikđnosparnis, taėiau didþiausias ið Lietuvos pelėausiø. Sėslus, iėðkodamas tinkamos piemovietės kartais migruoja á netolimas vietas. Điltuoju metø laiku slepiasi mediniø pastatø plyðiuose, drevėse, inkiluose, daþniausiai prie vandens telkiniø. Minta vabzdþiais, kuriuos gaudo skraidydamas palei vandenā, kartais juos pastveria nuo vandens pavirðiaus. Nuo spalio– lapkriėio mėn. iki balandþio pabaigos– geguþės pradþios þiemoja erd-

viuose poþemiuose, kuriuose patalpø temperatūra būna 2– 8 °C.

Populiacijø gausumas. Retas ir ðiltuoju metø laiku, ir piemā. Þinoma tik 1 veisimosi kolonija (Ignalinos r., Kaltanėnuose). Pastaraisiais deđimtmeėiais didþiausias þiemojanėiø þvėreliø grupės aptinkamos Vilniuje (apie 60 ind.) ir Kaune (apie 30 ind.).

Grėsmės ir apsauga. Piemovieėiø nykimas dėl pastatø atnaujinimo, plėðrūnø (kiauniø, kaėiø), trikdymas piemovietėse. Neigiamā ātakā turi drevėtø medþiø kirtimas. Reikėtø vengti trikdyti piemovietėse, ārengti saugios vietas slėptis nuo plėðrūnø, iðsaugoti drevėtus medþius ir ārengti naujø slėptuviø prie dideliø vandens telkiniø.

Informacijos šaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Pauþa D. H., Pauþienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44– 65.

Summary

A rare species in Lithuania. Of late only one breeding colony is known in Kaltanėnai in the Ignalina district, while individuals or small groups have been registered in eight districts. Wintering groups (around 30–60 individuals) hibernate in wintering areas in Vilnius and Kaunas. The population appears to be stable.

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Jono Augustausko nuotrauka

Natererio pelėausis

Myotis nattereri Kuhl, 1817

DEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BŪRYS ĐIKŪNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŪdis árađyta nuo 2003 m.

Árađyta á Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø direktivos IV priedus.

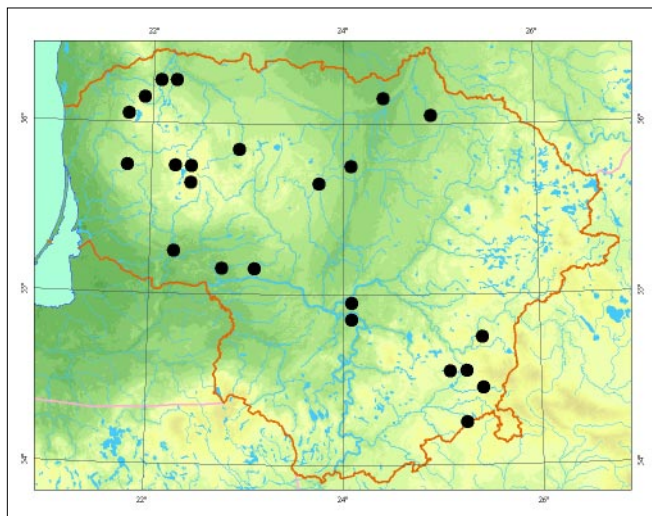
Paplitimas. Nuo Portugalijos, Airijos iki Uralo, Artimøjø Rytø ir Turkmėnijos. Randama Ėiaurės ir Vakarø Afrikoje. Europoje plaėiai paplitusi rŪdis, taėiau tik ėiaurinėse teritorijose iki 63° ė. p.

Lietuvoje pastebėta Birþø, Jurbarko, Ėiauliø, Radviliškio, Telšio, Mažeikiø, Plungės, Trakø, Vilniaus rajonuose ir Kauno fortuose.

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydžio ėikŪnosparnis. Ekologija ėiltuøju metø laiku Lietuvoje maþai ištirta, registruoti tik ultragarso detektoriais. Sėslus, migruoja tik á netolimas vietas. Vasarà patelės buriasi á kolonijas, po 20– 80. Patinai daþniausiai laikosi pavieniui, kartais grupelėmis, retsykais aptinkami ir pateliø kolonijose. Slepiasi medþiø drevėse, inkiluose, po atĖokusia medþiø þieve, pastogėse. Maitintis skrenda visiðkai sutemus. Vabzdþius gaudo ore, juos gali rinkti ir nuo lapø. Jauniklá (1) veda birþelio viduryje. Poruojasi nuo rudens iki pavasario. Þiemoja daþniausiai drėgnø poþemiø plydiuose, pakibæ ant sienø, palubėse, daþnai kartu su vandeniniais bei Branto pelėausiais. Þiemovietėse iðbŪna nuo spalio iki balandþio mėn.

Kazimiero Baranausko nuotrauka

Populiacijø gausumas. Plaėiai paplitusi, bet retai aptinkama rŪdis. Nerasta Ėiaurės Rytø ir Pietvakariø Lietuvoje. Daþniau aptinkami Kauno þiemovietėse (kasmet apie 200), kitose þiemovietėse pastebėtos maþos grupelės arba tik pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Þiemovietėiø nykimas dėl pasta-tø atnaujinimo ir plėdrŪnø (kiauniø, kaėiø), trikdy-mas þiemovietėse.

Reikėtø vengti trikdyti þiemovietėse, árengti saugio slėptuviø nuo plėdrŪnø.

Informacijos šaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paupa D. H., Pauþienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44– 65.

Summary

Found in seven districts during the warmer months, but only in small numbers. Greater numbers are found in Kaunas wintering areas (about 200 individuals annually), and elsewhere in smaller groups or only as solitary individuals.

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Ėikėniukas nykėtukas

Pipistrellus pipistrellus Schreber, 1774

ĖEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BĖRYS ĖIKĖNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

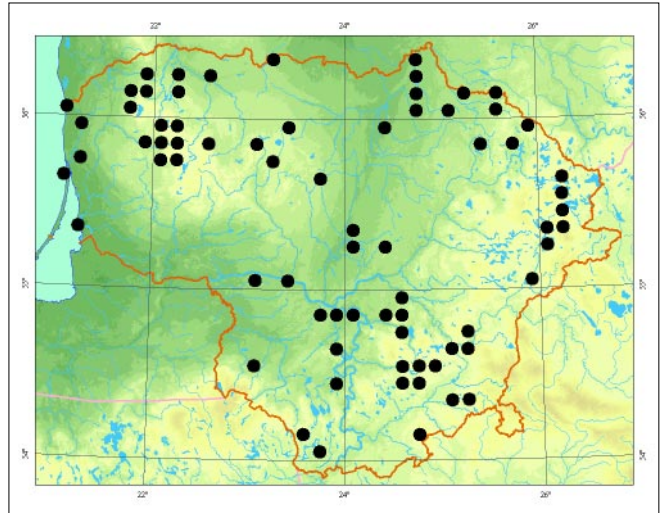
ĀraĖyta Ā Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø dirktyvos IV priedus.

Paplitimas. Didesnėje Europos dalyje, kai kuriose pietvakarinėse Azijos teritorijose bei Ėiaurinėje Afrikoje. Europoje plaėiai paplitusi rūĖis, Ėiaurinėse dalyse – tik iki 63– 64° Ė. p.

Lietuvoje plaėiai paplitusi, aptikta daugelyje rajonø.

Biologija ir ekologija. Maėas Ėikėnosparnis. Migrantas. Lietuvoje aptinkamas tik tai Ėiltuoju metø laiku. IĖ Pietvakariø Europos piemovieėiø sugrąpta geguėės pradėioje. Pateliø kolonijos āsikuria gerai saulės Ėildomø pastatø stogø, sienø ertmėse, uė langø apvadø ir pan. Neretai laikosi kartu su Natuzijaus Ėikėniukais, kitais Ėikėnosparniais. Patinai slepiasi pavieniui arba maėomis grupelėmis. Minta smulkiais vabzdėiais miĖkingø vietoviø pakraĖėiuose, vandens telkiniø pakrantėse, parkuose. Maitintis skrenda tuojau po saulės laidos. Aktyviai maitinasi ir paryėiais. Atvėsus orams, kaip ir kiti Ėikėnosparniai, tam tikrā laikotarpā praleidžia āmigæ. Veda 1 (kartais 2) jaunikius. Rudeninė migracija prasideda liepos pabaigoje. Jos metu ir poruojasi.

Populiacijos gausumas. Nors plaėiai paplitęs Ėikėnosparnis, bet negausus. Daėniausiai randami pavieniai individai arba maėos jø grupelės. Didesnės gru-

pės (iki 500 ind.) aptiktos rudeninės migracijos metu (Aukėtaitijos nacionaliniame parke).

Grėsmės ir apsauga. Senø pastatø atnaujinimas.

Tose vietose, kuriose lankosi didelės maėojø Ėikėnosparniø grupės, reikėtø ārengti pastatø pastoges imituojanėiø ar kitokiø slėptuviø.

Informacijos Ŗaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., JuĖkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos Ėinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paupa D. H., Pauėienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44 – 65.

Summary

Widely distributed across Lithuania and found in many districts, yet it is not abundant. It is commonly observed alone or in small groups. Groups numbering up to 500 individuals of this species have been observed during the autumn migration period in south-eastern Lithuania.

ApraĖė Kazimieras Baranauskas

Kazimiero Baranausko nuotrauka

Mažasis nakviša

Nyctalus leisleri Kuhl, 1817

DEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BŪRYS ŽIKĖNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knyga rūšis árašyta nuo 1989 m.

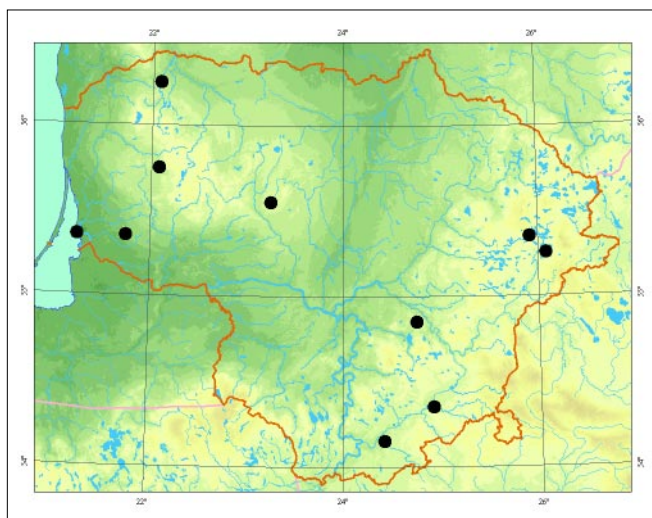
Árašyta á Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø direktivos IV priedus.

Paplitimas. Nuo Vakarø Europos iki Pietryø Azijos, rytuose – iki Indijos. Aptinkama ir Žiaurës Vakarø Afrikoje. Randama beveik visoje Europoje, išskyrus Islandiją, Daniją, Norvegiją, Žiaurinę Žvediją, Suomiją, Estiją ir Žiaurinę Rusijos dalá.

Lietuvoje þinoma vos keletas rūšies radavieèiø Ignalinos, Maþeikiø, Trakø, Raseiniø, Žilutës ir Varënos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydþio Žikėnosparnis. Migrantas. Ekologija Ðalyje menkai iðtirta. Pavasará gráþæs ið þiemovieèiø Pietø Europoje ásikuria drevëse, uoksuose, inkiluose, pastatuose. Kartais aptinkamas kartu su rudaisiais nakviðomis. Vesti jaunikliø patelës buriasi á kolonijas, po 20– 40. Patinai linkø laikytis pavieniui arba maþomis grupelėmis. Maitintis skrenda tuojau po saulës laidos. Paprastai medþioja du kartus per naktá – valandá ið vakaro ir paryèiais. Minta vabzdþiais virð vandens telkiniø, miðko aikðtelëse, retuose parkuose, senø medþiø alëjose. Paryèiais á slëptuves gráþta pusvalandá pried saulei patekant.

Populiacijø gausumas. Retas Žikėnosparnis Ðalyje. Pastebëti tik pavieniai individai arba maþos jø grupelës. Gausesnës grupelës aptiktos Trakø r., Vilniuje migracijos metu rugpjūèio mėn. pabaigoje.

Grësmës ir apsauga. Grësmës nepinomos. Neigiamá átaká turi drevëtø medþiø kirtimas ir senø pastatø atnaujinimas.

Saugiai árengtos slëptuvës didesniø vandens telkiniø pakrantëse tikriausiai leistø pagausinti Žiø retø Þvëreliø populiaciją Ðalyje.

Informacijos Ðaltiniai

Balëiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Ulevièius A., Balëiauskienë L., 1999: Lietuvos Þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paupa D. H., Pauþienë N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – *Ekologija*, 3: 44– 65.

Summary

A rare bat species in Lithuania, observed only during the warmer months. Found alone or in small groups in six districts, with larger numbers sighted only during the autumn migration period.

Apraðë Kazimieras Baranauskas

Dainiaus Haroldo Pauþos nuotrauka

Rudasis nakviða

Nyctalus noctula Schreber, 1774

ÐEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BŪRYS ÐIKÐNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŪðis áraðyta nuo 1989 m.

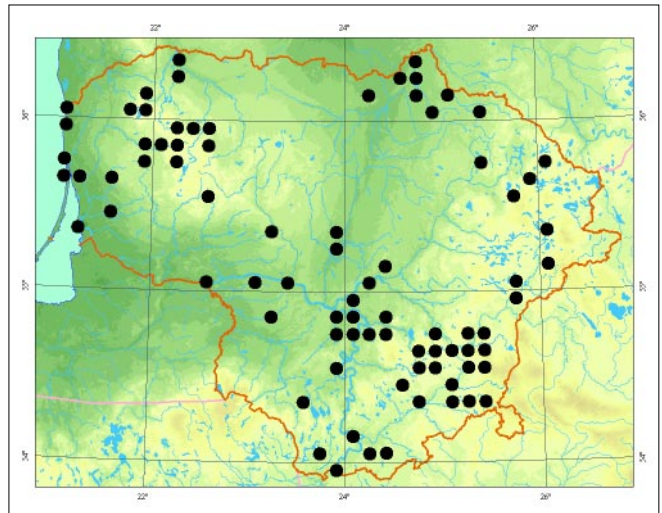
Áraðyta á Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø direktivos IV priedus.

Paplitimas. Nuo Pirènø pusiasalio iki Kinijos ir Ðiaurės Vietnamo (iðskyrus Europos ðiaurines, o Azijos ðiaurines bei pietines teritorijas).

Lietuvoje randama visoje teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Stambus, pats didþiausias mŪsø ðikðnosparnis. Migrantas. Pavasará grãþæs ið Pietø Europos þiemovieèiø ásikuria medþiø drevėse, inkiluose, pastatø stogø ir sienø ertmėse. Patinai laikosi atskirai, pavieniui, gina savo teritorijà nuo kitø. Patelės buriasi á kolonijas, po 20– 40. Maitintis skrenda labai anksti, neretai dar saulei visai nenusileidus. Vabzdþius mėgsta gaudyti virð vandenø 30– 60 m aukðtyje, pastveria stambiø vabalø. Á slėptuves grãpta brėkðtant. Veda 1 (kartais 2 ar net 3) jauniklius. Iðkilus pavojui, patelės jauniklius perneða á kità slėptuvæ. Jaunikliai greitai auga, po mėnesio ima skraidyti ir netrukus tampa savarankiðki. Poruojasi rudenà migracijos metu. Tuomet patinai slėptuvėse savitais garsais vilioja pateles ir kuria haremus.

Populiacijø gausumas. Daþniau aptinkami pavieniai individai, taèiau daugelyje rajonø galima pamatyti besimaitinanėiø ðikðnosparniø grupes ið keleto ar kelioli-

kos þvėreliø virð gatviø apðvietimo þibintø, ypaè rudėnėjant. Pateliø jaunikliø vedimo kolonijos aptiktos Vilniuje ir Tamoðavoje (Trakø r.). Nedideli būreliai rudėnės migracijos metu aptinkami paukðėiø ir ilguose ðikðnosparniø inkiluose, uoksuose. Populiacija stabili.

Grėsmės ir apsauga. Drevėtø medþiø kirtimas ir senø pastatø atnaujinimas.

Saugiai árengtos slėptuvės didesnø vandens telkiniø pakrantėse, miðkø masyvø migraciniuose koridoriuose leistø pagausinti ðiø stambiausiø Lietuvos ðikðnosparniø populiacijà ðalyje.

Informacijos šaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paupa D. H., Paupienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44– 65.

Summary

A migratory bat found in many districts in Lithuania. Found alone or in small groups, usually when feeding above water bodies. Two colonies producing young are known. During the autumn migration period it can be found in hollows, nesting boxes, and in attics.

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Kazimiero Baranausko nuotrauka

Ėiaurinis ėikėnys

Eptesicus nilssonii Keyserling et Blasius, 1839

ĖEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BŪRYS ĖIKĖNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

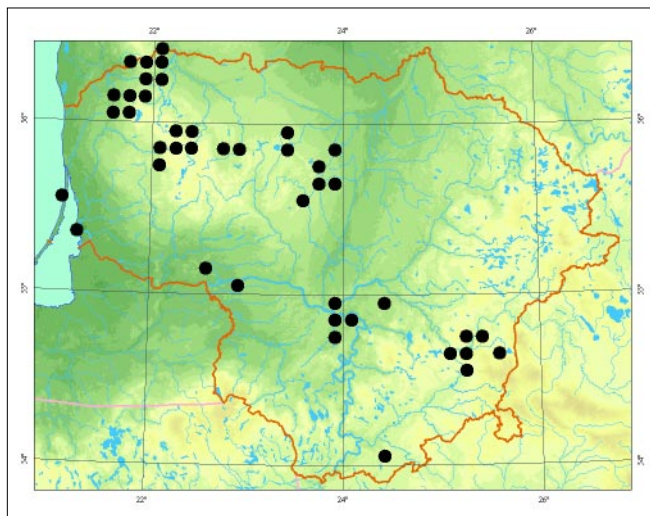
ĀraĖyta ā Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø direktivos IV priedus.

Paplitimas. Nuo Vidurio Europos iki Japonijos. Europoje aptinkama centrinėse ir ėiaurinėse teritorijose. Vienintelė ėikėnosparniø rūĖis, randama net prie poliarinio rato.

Lietuvoje plaėiau paplitusi ėiauriniuose, vakariniuose bei rytiniuose rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydžio ėikėnosparnis. Sėslus. Vesti jaunikliø patelės buriasi ā kolonijas. 20–60 individø kolonijos āsikuria pastatuose. Pavieniai þvėreliai slepiasi uoksuose, medþiø rietuvėse. Maisto ieėkoti skrenda iėkart po saulės laidos. Vabzdþius mėgsta gaudyti miėkø, sodø, parkø aikėtelėse, virš vandens telkiniø, gyvenvietėse prie apėvietimo lemþø. Jauniklius (1–2) veda antroje birþelio mėn. pusėje. Ā piemovietes pradeda rinktis rugsėjo pabaigoje. Piemoja ėaltuose poþemiuose, rūsiuose, pusrūsiuose, kuriuose temperatūra būna 1–5 °C. Slepiasi plyėiuose, kartais kabo ant sienø, palubėse, daþnai pavieniui, kartais nedidelėmis grupelėmis su kitø rūĖiø ėikėnosparniais. Piemovietes palieka paskutinėmis balandþio mėn. dienomis arba geguþės pradþioje.

Populiacijø gausumas. Ėiltuoju metø laiku aptinkami pavieniai þvėreliai ar nedidelės jø grupelės maitini-

mosi ir jaunikliø vedimo vietose. Pagrindinėse ėalies ėikėnosparniø piemovietėse jø būna nedaug, po vienā ar kelis.

Grėsmės ir apsauga. Piemovieėiø nykimas dėl pastatø atnaujinimo, plėėrūnø (kiauniø, kaėiø), trikdymas piemovietėse. Neigiamā ātakā turi ir drevėtø medþiø kirtimas.

Reikėtø vengti trikdyti þvėrelius piemovietėse, ārengti saugijø vietø slėptis nuo plėėrūnø ir iėsaugoti drevėtus medþius.

Informacijos ėaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juėkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paupa D. H., Pauþienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – *Ekologija*, 3: 44–65.

Summary

A locally distributed bat species, more commonly found in the northern, western and eastern territories. In summer, larger groups have been observed only in feeding and rearing areas. Small groups or solitary individuals have been found in the usual wintering areas.

Apraėė Kazimieras Baranauskas

Jono Augustausko nuotrauka

Vėlyvasis ځikځnys

Eptesicus serotinus Schreber, 1774

DEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BŪRYS ځIKځNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

5 (Rs) kategorija

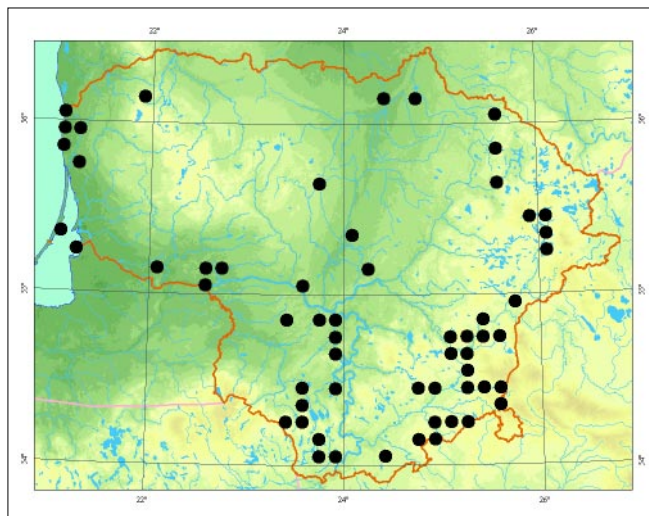
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 1989 m.

Ārađyta Ā Berno ir Bonos konvencijø II bei Buveiniø direktivos IV priedus.

Paplitimas. Visoje Europoje, Azijoje (iðskyrus jø ðiaurines teritorijas, o Azijos ir pietines) bei Ðiaurės Afrikoje. Lietuvoje rūđis randama beveik visoje teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Didelis ځikځnosparnis. Aptinkamas ðiltuoju metø laiku ir þiemā. Vasarā slepiasi pastatø stogø, sienø ertmėse. Pastaraisiais metais pastebimas kolonijø gausėjimas gerai saulės ðildomø sodø nameliø palėpėse. Vesti jaunikliø patelės buriasi Ā kolonijas, po 100– 200. Patinai tuo metu laikosi pavieniui arba maþomis grupelėmis. Maitintis skrenda tuo jau po saulės laidos. Gaudo stambius vabzdþius, mėgsta grambuolius. Jauniklā (1) veda birþelio viduryje. Po mėnesio jaunikliai jau pradeda skraidyti. Piemoti āprastinėse ځikځnosparniø þimovietėse (rūsiuose, popemiuose) vengia – āsikuria antþeminiuose pastatuose, tikriausiai ir daugiabuėiø namø ertmėse, nes þiemā daþnai patenka ir Ā gyvenamāsias patalpas.

Populiacijø gausumas. Didþiojoje ðalies teritorijoje āprastus ځikځnosparnis. Nors populiacijos dydis nėra tiksliai þinomas, taėiau pastebimas jos gausėjimas. Pastarąjā deðimtmetā Vilniaus apylinkėse vasarā uþfiksuota keletas dideliø, naujai susiformavusio jaunikliø vedimo kolonijø, kuriose suskaiėiuojama ir po 100– 200 þvėreliø.

Grėsmės ir apsauga. Þmoniø nepakantumas didelėms ðiø þvėreliø grupėms gyvenamuosiuose pastatuose. Reikėtø ārengti palėpes imituojanėiø slėptuviø netoli ځikځnosparniø kolonijø, uþpuovėjingose, gerai saulės ðildomose vietose.

Informacijos Űaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paupa D. H., Pauþienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44– 65.

Summary

This species can be found in many districts in the country. Larger gatherings have been recorded in the southern parts of the country. These bats usually seek shelter in buildings closer to humans, both in winter and during the warmer months. They are rarely found in the usual bat wintering areas.

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Jono Augustausko nuotrauka

Dvispalvis plikd̄nys

Vespertilio murinus Linnaeus, 1758

DEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BŪRYS DIKĖNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

3 (R) kategorija

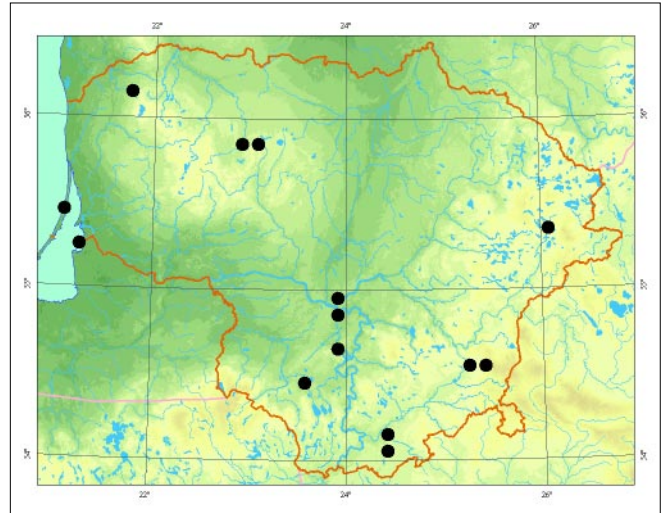
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŪdis árađyta nuo 1989 m.

Árađyta á Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø di-
rektyvos IV priedus.

Paplitimas. Palearktikos vidutinio klimato juostoje. Ðiaurinė arealo riba – apie 60° š. p. Pietuose rŪdis paplitusi iki Ðiaurinio Irano, Afganistano ir Ðiaurinio Pakistano. Europoje aptinkama nuo Ðiaurės Rusijos, Pietø Ðvedijos, Norvegijos, Rytø Danijos, Ðiaurės Rytø Vokietijos iki Pietvakariø Prancūzijos, Italijos Alpiø, Graikijos ir Kaukazo.

Lietuvoje vasarà paplitusi lokaliai, daþnesnė pietiniuose ir pietvakariniuose rajonuose. Migracijø metu rŪdis aptikta Vilniuje ir Ðilutės rajone.

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydþio dik̄nosparnis. Tolimasis migrantas. Lietuvoje aptinkamas Ðiltuoju metu laiku. Vilniuje 2006 m. ir þiemà. Ekologija Ðalyje menkai iÐtirta. Pavasarà sugrãþæ iÐ þiemovieiø Pietø Europoje slepiasi aukÐtø pastatø stogø ir sienø ertmėse, mediniuose bokÐtuose, medþiø drevėse, plyÐiuose. Pateliø kolonijose kartais ásikuria ir kitø rŪdiø dik̄nosparniø. Maitintis skrenda vėlai. Skrydis tiesus, greitas, verþlus. Vabzdþius daþniausiai gaudo virÐ vandens telkiniø, miÐkuose, soduose, gyvenvietėse 10– 20 m aukÐtyje. Jauniklius (paprastai 2) veda birþelio antroje pusėje. Poruojasi rudeninės migracijos metu. Patinai, ásikūræ aukÐtose slėptuvėse, savitais garsais vilioja praskrendančias patelas. Kartais áskrenda á gyvenamąsias patalpas.

Populiacijø gausumas. Negausi populiacija. Þinomos tik kelios veisimosi kolonijos (10– 50 ind.). Aptikta Alytaus, Ignalinos, Kauno, Kelmės, Prienø, Ðiauliø, Ðilutės, Varėnos ir Vilniaus rajonuose.

Grėsmės ir apsauga. Þvėrelio ekologija tiek Lietuvoje, tiek visoje Europoje maþai þinoma, tad ir galimas grėsmes, ir apsaugà keblu numatyti. Neigiamà átakà gali turėti drevėtø medþiø Ðalinimas, senø pastatø atnaujinimas.

Reikėtø iÐsaugoti brandþiø medþiø medynø. Dideliø miÐkø masyvø gaisrø stebėjimo bokÐtuose, kituose aukÐtuose statiniuose árengti vietø Þvėreliams slėptis.

Informacijos Ðaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Ulevičius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paupša D. H., Pauþienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44– 65.

Summary

A rare species in Lithuania. Only one small breeding colony is known. It is more common in southern and southwestern areas. Found in nine districts.

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Kazimiero Baranausko nuotrauka

Europinis plaèiaausis

Barbastella barbastellus Schreber, 1774

DEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BŪRYS ðIKÐNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

2 (V) kategorija

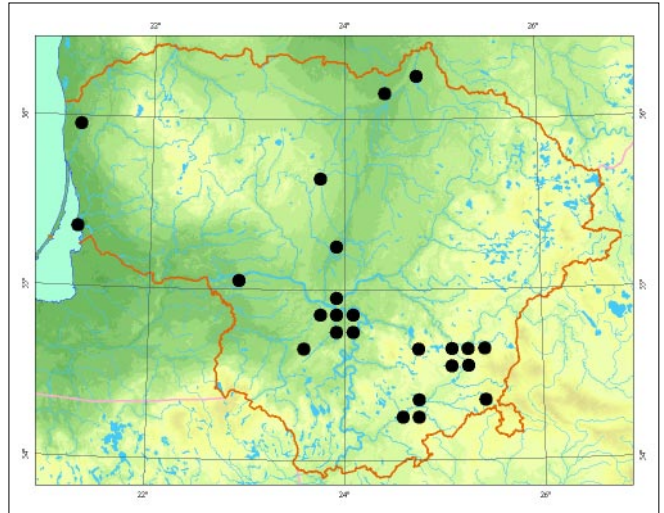
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, Buveiniø direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Nuo Ðiaurės Pirėnø ir Vidurpėmio jūros salø iki Kaukazo, pietinės Skandinavijos ir Latvijos. Arealas apima beveik visà Europà, iðskyrus Islandijà, Ðiaurės Airijà, Skandinavijos Ðaliø Ðiaurines teritorijas ir Estijà.

Lietuvoje Ðiltuoju metø laiku aptikta Radviliøkio, Ðalėininkø, Birpø, Kretingos ir Vilniaus rajonuose, þiemà – Kauno, Panemunės, Pakruojo, Trakø, Vilniaus ir Varėnos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydþio, beveik juodas ðikðnosparnis. Jo ekologija Ðiltuoju metø laiku Ðalyje maþai iðtirta. Lietuvoje vasarà slėptuvėse dar neaptikti. Þvėreliø skleidþiami signalai keletà kartø uþfiksuoti tik ultragarso detektoriais. Vabzdþius gaudo miðkingose teritorijose netoli vandens. Manoma, kad slepiasi pastatø plyðiuose, drevėse, inkiluose, po atðokusia àpuolø þieve. Jauniklá (1) veda birpėlio pabaigoje. Poruojasi rudená ir þiemà. Þiemoja sausuose poþemiuose, rŭsiuose, nevengia apsistoti Ðaltose (0– 4 °C) patalpose. Þiemovietėse paprastai susiburia grupelėmis ant sienø, plyðiuose, pakimba pavieniui palubėse. Ámygis trunka nuo spalio iki balandþio mėn.

Populiacijø gausumas. Ðiltuoju metø laiku populiacijos negausios. Pagrindinės þiemovietės yra Kaune (kasmet þiemoja apie 300) ir Vilniuje (apie 100). Kitose negausiose þiemovietėse aptinkami pavieniai þvėreliai arba jø nedidelės grupelės.

Grėsmės ir apsauga. Þiemovieèiø nykimas dël pastatø atnaujinimo, plėðrŭnø (kiauniø, kaèiø), trikðymas þiemovietėse. Neigiamà átakà turi drevėtø medþiø, apdþiuvusiø àpuolø kirtimas.

Reikėtø vengti trikdyti þvėrelius þiemovietėse, árengti saugios vietø slėptis nuo plėðrŭnø ir naujø slėptuviø àpuolynuose.

Informacijos Ðaltiniai

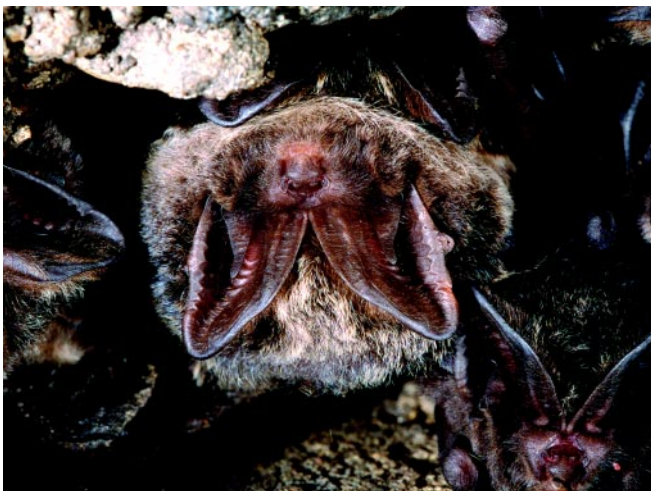
Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paupà D. H., Paupienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44– 65.

Summary

This species is rare in Lithuania during the warmer months. More commonly found in the main bat wintering areas (Kaunas and Vilnius). In recent times, the species has been registered in 6–8 districts.

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Jono Augustausko nuotrauka

Rudasis ausylis

Plecotus auritus Linnaeus, 1758

DEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BŪRYS DIKĖNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŭdis áraðyta nuo 2003 m.

Áraðyta á Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø direktivos IV priedus.

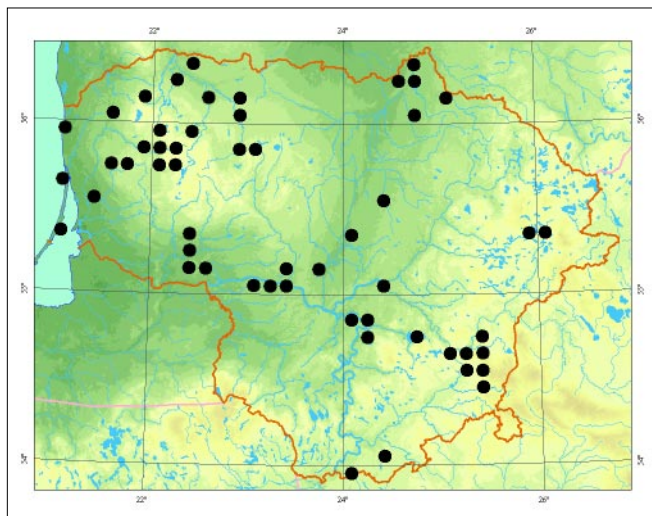
Paplitimas. Beveik visoje Europoje, Britø salose. Pavienës populiacijos aptinkamos Pietø Sibire, Mongolijoje, Ðiaurës Vakarø Kinijoje bei Japonijoje. Europoje plaèiai paplitusi iki Pietø Portugalijos, Italijos ir Graikijos, ðiaurines teritorijose – iki 63–64° ð. p. Lietuvoje rŭdis aptinkama visoje teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydþio, labai ilgomis ausimis ðikðnosparnis. Sëslus. Gyvena miðkuose, parkuose, soduose, gyvenvietëse. Slëpiasi medþiø drevëse, inkiluose, palëpëse, sienø plyðiuose, baþnyniø bokštuose. Skrydis lëtas, gali laviruoti tarp medþiø ir vabzdþius rinkti nuo lapø. Patinai laikosi pavieniui, patelës buriasi á kolonijas. Poruojasi rudená, bet poravimosi sezonas gali uþsitæsti iki pavasario. Jauniklá (1) veda birþelio mën. Piemoja popëmiuose, rŭsiuose, dabniausiai pavieniui, retsykais grupelëmis, po 2–3 individus. Atsparus ðalëiui, nevengia labai drëgnø ar sausø piemovieiø. Piemoti pradeda spalio pabaigoje– lapkriëio pradþioje. Miegodamas þiemos miegu dabniausiai ilgas ausis buna pasikiðæs po sparnais.

Populiacijø gausumas. Plaèiai paplitæs, bet negausus. Ðiltuoja metø laiku jaunikliø vedimo vietose (inkiluose) aptiktos pateliø grupës (po 20–30). Piemovietëse randami pavieniai þvëreliai, kartais – 2–3 þvërelø grupelës.

Jono Augustausko nuotrauka

Grësmës ir apsauga. Piemovieiø nykimas dël pastatø atnaujinimo, plëdrŭnø (kiauniø, kaëiø), trikdymas piemovietëse. Neigiamà átakà turi drevëtø medþiø ðalinimas.

Reikëtø vengti trikdyti piemovietëse, árengti saugio vietø slëptis nuo plëdrŭnø ir iðsaugoti drevëtus medþius. Miðkingose vietovëse árengti slëptuviø.

Informacijos ðaltiniai

Balëiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviëius A., Balëiauskienë L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paupa D. H., Pauþienë N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – *Ekologija*, 3: 44–65.

Summary

This bat is widely found throughout Lithuania. It is a common sight in forest areas and around human settlements, yet it does not congregate in larger groups during the warmer months or in wintering areas.

Apraðë Kazimieras Baranauskas

Baltasis kiðkis

Lepus timidus Linnaeus, 1758

ÐEIMA KIÐKINIAI (*LEPORIDAE*)
BŪRYS KIÐKIAPŪVĖRIAI (*LAGOMORPHA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŪðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III priedà.

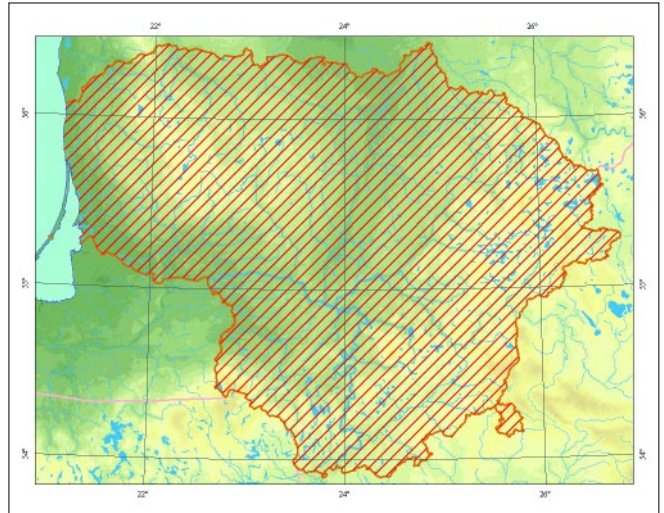
Paplitimas. Eurazijos tundrose, miðkø ir ið dalies miðkasteþiø zonose.

Randama beveik visoje Lietuvoje, bet ne visuose miðkuose. Daþnesnë yra Ðiaurës Rytø ir Pietryþiø Lietuvos bei kai kuriuose Vakarø Lietuvos miðkuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena sëlsliai spygliuoþiø ir miðriuose miðkuose. Mëgsta medynus, besikaitaliojanëius su pusiau atvirais plotais ir pomiðkio bei trako tankmëmis. Guolius ásirengia prie medþiø kamienø, iðvartø, ypaè daþnai greta eglaiþiø sàpalynø.

Ðeriasi pavasarà ir rudenà. Veisiasi nuo vasario iki liepos ar net iki rugsëjo mën. Per ðà laikà patelës atveda iki 3, kartais iki 4 vadø. Nëðtumas trunka apie 50 dienø. Vadoje daþniausiai bŪna 2–4 jaunikliai. Patelë juos þindo apie 30 dienø, bet jau po 10 dienø jaunikliai pradeda ësti ir augalinà maistà. Lytiðkai subræsta 9–10 mën. Vasarà minta þoliniais augalais, þiemà – medþiø ir krŪmø ūgliais, ðakelëmis ir þieve. Ypaè mëgsta karklus, drebulës, berþus.

Populiacijø gausumas. Populiacijos gausumui turi átakos atskirø metø klimato sàlygos, todël jis nepastovus. Apskaitos duomenimis, daugiausia baltøjø kiðkiø Lietuvoje XX a. antroje pusëje buvo 7–8 deðimtmeèiais ir antroje paskutinio deðimtmeèio pusëje (apie 5–7 tŪkst.). Nors vëliau ðiø þvëreliø apskaita nebuvo atlikta, jø skai-

ëius pastaraisiais metais vertinamas kaip palyginti stabilus. Vidutinis baltøjø kiðkiø tankumas jø gyvenamuose miðkuose yra apie 6 ind./1 000 ha, o didþiausias tankumas atskiruose masyvuose – iki 20 ind./1 000 ha.

Grësmës ir apsauga. Tinkamø buveiniø maþëjimas dël pelkiø ir pelkëtø miðkø sausinimo, taip pat kai kuriø plëðrŪnø (lapiø, usŪrinioø ðunø, kiauniø) gausa. Svarbu iðsaugoti ðiems þvëreliams tinkamas buveines, sumaþinti plëðrŪnø skaiëiø.

Informacijos ðaltiniai

Bluzma P., 1999: The mountain hare (*Lepus timidus* L.) in Lithuania: abundance, population dynamics and distribution. – Proceedings of the Latvian Academy of Sciences, Sect. B, 53 (2): 112–115.

PrŪsaitë J. (red.), 1988: Lietuvos fauna. Þinduoliai. – Vilnius.

Summary

Prevalent almost throughout all of Lithuania, however, it is more abundant mostly in large coniferous and mixed forests in the northeastern, southeastern and some western parts of the country. Short-term changes in number are determined by varying climatic conditions from year to year. In 2000, the population was estimated at 6500 individuals. Low population density is determined by a lack of suitable habitats, as well as an abundance of predators.

Apraðë Petras Bluzma

Renato Jakaiþiø nuotrauka

Didpioji miegapelė

Glis glis Linnaeus, 1766

DEIMA MIEGAPELINIAI (*GLIRIDAE*)
BŪRYS GRAUPIKAI (*RODENTIA*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŭdis áraðyta nuo 1989 m.

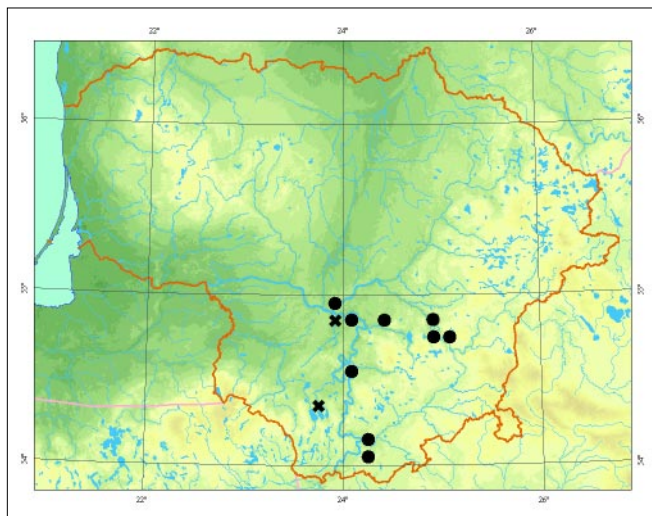
Áraðyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Didelėje Europos dalyje, Kaukaze ir Maþoje Azijoje.

Lietuvoje ðiuo metu þinomos 9 populiacijos, daugiausia Nemuno ir Neries upiø bei á jas átekanèiø upeliø slėniuose ar netoli jø. 1990– 2002 m. didþiøjø miegapeliø buvo aptikta Rumðiðkiø, Kleboniðkio, Subartoniø miðkuose, Stroðiùnø ir Punios ðiluose, Neries regioniniame parke.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje daþniausiai gyvena senuose àpuolynuose ir brandþiuose miðriuose miðkuose su senais àpuolais ir lazdynø traku. Aktyvi sutemus ir naktà, dienà praleidþia lizduose, kuriuos daþniausiai daro medþiø uoksuose, mēgsta ásikurti inkiluose. Minta daugiausia augaliniu maistu: pumpurais, uogomis, vaisiais, riedutais, gilėmis, nors ēda ir kiauðinius, jauniklius ar net suaugusius paukðeius. Suaugę individai sėslūs, turi individualias teritorijas. Jauniklius (4– 8) veda rugpjŭeio mėn. Piemà miega. Ámygis trunka nuo rugsėjo pabaigos– spalio pradþios iki geguþės antros pusės.

Populiacijø gausumas. Beveik visose þinomose radavietėse didþiosioms miegapelėms tinkamø gyventi bu-

veiniø plotai yra nedideli, todėl ir populiacijos yra negausios. Pastaraisiais metais gauti inkilø tikrinimo rezultatai rodo, kad didþiøjø miegapeliø sumapėjo Rumðiðkiø miðke ir Dŭkðotos upelio slėnyje. Duomenø apie atskirø populiacijø gausà nėra.

Grėsmės ir apsauga. Tikrai iðnyko 2 radavietėse, kuriose jos buvo rastos 1936 m. Gali bŭti, kad praėjusio amþiaus antroje pusėje iðnyko dar bent keliuose miðkuose. Pagrindinė nykimo prieþastis – miðko kirtimas didþiøjø miegapeliø gyvenamose vietose. Reikėtø uþdrausti pagrindinius miðko kirtimus þinomose radavietėse, iðkelti inkilø.

Informacijos ðaltiniai

Juðkaitis R., 2001: Ar retos Lietuvoje miegapelės? – *Theriologia Lituanica*, 1: 73– 80.

Juðkaitis R., 2003: New data on distribution, habitats and abundance of dormice (*Gliridae*) in Lithuania. – *Acta Zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 49 (1): 55– 62.

Summary

At present, G. glis has been found in nine localities in Lithuania, mostly along the two largest Lithuanian rivers, the Nemunas and Neris, and their tributaries. Typical habitats are oak forests and mature mixed forests containing old oak and hazel. Clear felling is the greatest threat to this species' survival.

Apraðė Rimvydas Juðkaitis

Rimvydo Juðkaièio nuotrauka

Miðkinė miegapelė

Dryomys nitedula Pallas, 1778

DEIMA MIEGAPELINIAI (*GLIRIDAE*)
BŪRYS GRAUPIKAI (*RODENTIA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūðis āraðyta nuo 1989 m.

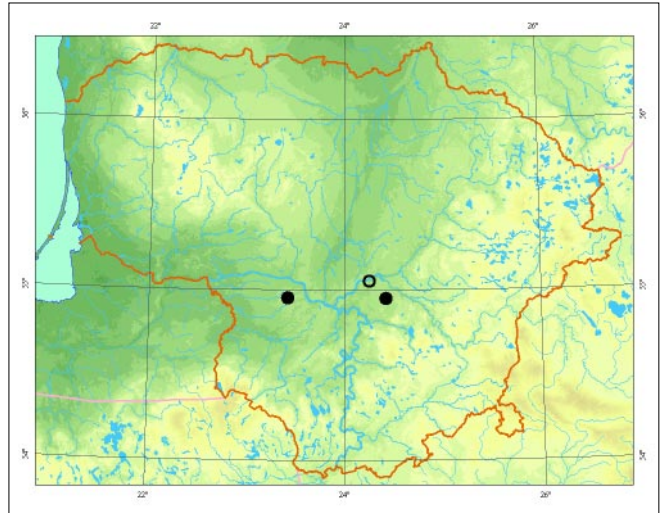
Āraðyta Ā Buveiniø direktyvos IV, Berno konvencijos III priedus.

Paplitimas. Didelėje Europos dalyje, Azijoje jos arealas suskaidytas Ā daugelį atskirø daliø.

Lietuvoje ðiuo metu þinomos 2 populiacijos: Ðakio miðkø urėdijos Ðilagirio girininkijoje ir Kaiðiadorio miðkø urėdijos Bũdos girininkijoje. 1934 m. miðkinė miegapelė buvo sugauta Jonavos apylinkėse, bet tikslī vieta neþinoma.

Biologija ir ekologija. Gyvena miðkuose, gerai laipioja medþiais. Ðilagirio girininkijoje pirmenybė teikia eglėnams arba miðriems medynams su tankiomis eglėmis antrajame arde. Patinka ir jauni tankūs sodinti eglėnai. Suaugę individai sėslūs, turi 1– 2 ha dydþio individualias teritorijas. Aktyvi sutemus ir naktā. Pavasarā daugiau minta gyvulinės kilmės maistu (vabzdþiais, paukðėiais ir jø kiauðiniais, vasarā ir rudenā – miðko uogomis, āpuolo gilėmis. Jauniklius (1– 4, dabniausiai 3– 4) veda birþelio mėn. Rugsþiũio pabaigoje– rugsėjo pradþioje uþmiega þiemos āmygiu, kuris tėsiasi iki balandþio pabaigos.

Populiacijø gausumas. Ðilagirio girininkijoje suaugusiø miðkinio miegapelio tankumas netgi tinkamoje

buveinėje – miðriame eglėne – yra labai maþas – 3– 6 ind./10 ha. Ðios buveinės visame Kazlø Rũdos miðkø masyve uþima palyginti nedidelius plotus, todėl populiacija negali bũti gausi. Miðkinio miegapelio populiacija Bũdos girininkijoje visiðkai netirta.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausiā grėsmė kelia pagrindiniai miðko kirtimai miegapelio gyvenamuose medynuose.

Siũloma iðlaikyti esamā medynø su eglėmis plotā. Tinkamose buveinėse reikėtø iðkelti inkilø. Kad uoksiniai paukðėiai iðvengtø konkurencijos su miðkinėmis miegapelėmis, inkilus reikia kabinti tankiose eglėse.

Informacijos Űaltiniai

Juðkaitis R., 2001: Ar retos Lietuvoje miegapelės? – *Theriologia Lituania*, 1: 73– 80.

Summary

Two populations of Dryomys nitedula are known in Lithuania, but only one has been investigated. However, even in favourable habitats (mixed stands of Norway spruce), dormouse density was very low – 3–6 ind./10 ha.

Apraðė Rimvydas Juðkaitis

Rimvydo Juðkaiũio nuotrauka

Berpinė sicista

Sicista betulina Pallas, 1779

ĖEIMA ĖOKLINIAI (*DIPODIDAE*)
BŪRYS GRAUPIKAI (*RODENTIA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

ĀraĖyta Ā BuveiniŖ direktyvŖs IV, BernŖ konvencijos II priedus.

Paplitimas. Arealas apima Eurazijos miŖkŖ ir miŖkastepiŖ zonā.

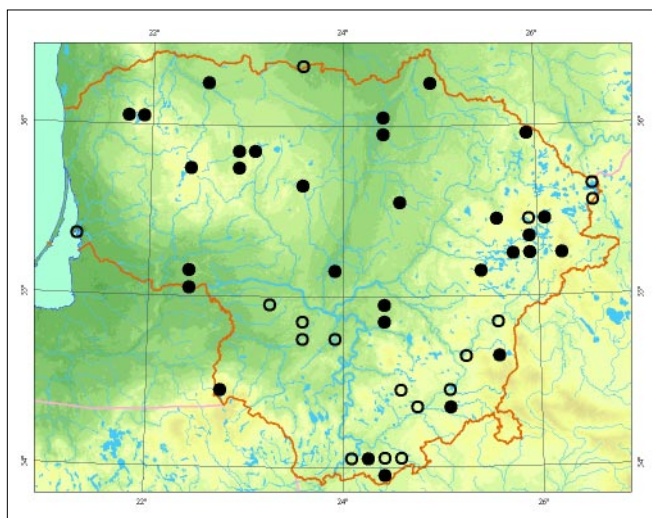
Lietuvoje radavieĖiŖ yra beveik visoje teritorijoje, bet gerokai daugiau rytiniuose ir pietrytiniuose rajonuose. IŖsamesniŖ duomenŖ apie rūĖies paplitimā surinkta tik tose vietovĖse, kur buvo atliekami smulkiojŖ ėinduoliŖ tyrimai.

Biologija ir ekologija. Tai atvirŖ vietŖ miŖkuose arba pamiŖkĖse gyventŖja. Lietuvoje sugaunama gana āvairiose buveiniĖse: miŖkŖ ir pamiŖkiŖ pievose, atpelianĖiose miŖkŖ kirtavietĖse, āvairiuose medynuose (lapuoĖiŖ, miŖriuose ir netgi spygliuoĖiŖ), atvirose ŖolinĖse pelkĖse (daŖniausiai su retais medeliais ir krūmais), ŖolĖmis ir krūmais apaugusiuose miŖkŖ melioracijos kanaluose. DaŖniau aktyvi sutemus, bet aptinkama ir dienā. Minta tiek gyvuliniu (vabzdŖiais, kitais bestuburiais), tiek augaliniu maistu (sĖklomis, uogomis). Veda 1–2 vadas, Ŗo 2–6 jauniklius. Spalio–balandŖio mėn. miega ėiemos āmygiu.

PopuliacijŖ gausumas. RadavieĖiŖ ir sugautŖ individiŖ skaiĖius labai priklauso nuo teritorijŖ iŖtirtumo.

Broniaus ĖableviĖiaus nuotrauka

Iki Ŗiol daugiausia sicistŖ aptikta 4 saugomose teritorijose: AukŖtaitijos nacionaliniame parke, Ėepkelio rezervate, Kamastos kraŖtovaizdŖio draustinyje ir KurtuvĖnŖ regioniniame parke. PagausĖjus smulkiojŖ ėinduoliŖ tyrimams, radavieĖiŖ skaiĖius Lietuvoje auga. Ŗiuo metu sicistŖ aptikta daugiau nei 40 radavieĖiŖ. AtskirŖ populiacijŖ gausumas nĖra ėinomas dĖl specialioŖ tyrimŖ stokos.

GrĖsmĖs ir apsauga. BerpinĖs sicistos nĖra stenotopiniai gyvūnai, Ŗ buveinĖs, kuriose jos gyvena, nĖra nykstanĖios. Sicistos gyvena netgi ŖmoniŖ pakeistose buveiniĖse (miŖkŖ kirtavietĖse, melioracijos kanalo pakraŖĖiuose, rekultivuotuose durpynuose). GrĖsmĖ keĖlia visiŖkas buveiniŖ sunaikinimas ar slygŖŖ blogĖjimas dĖl ŖkinĖs veiklos.

Informacijos Ŗaltiniai

JuŖkaitis R., 2004: Berpinė sicista (*Sicista betulina*) Lietuvoje: situacija 2004 m. – *Theriologia Lituanica*, 4: 25–32.

Summary

Two decades ago *S. betulina* was held to be one of the rarest mammals in Lithuania, however, now it has been found at more than 40 different localities spread through almost all the country, but mostly in eastern and south-eastern Lithuania.

ApraĖĖ Rimvydas JuŖkaitis

Ėermuonėlis

Mustela erminea Linnaeus, 1758

ĖEIMA KIAUNINIAI (*MUSTELIDAE*)
BŪRYS PLĖĖRIEJI (*CARNIVORA*)

4 (I) kategorija

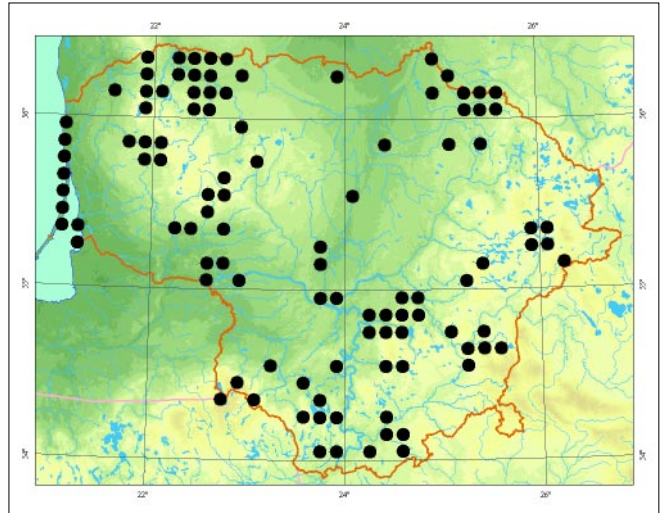
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2003 m.

ĀraĖyta ā Berno konvencijos III priedā.

Paplitimas. Beveik visoje Holarktikoje. Ā jos arealā āeina beveik visa Europa. Introdukuota Naujojoje Zelandijoje. Lietuvoje rūĖis aptinkama visoje teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Nedidelis, laibas, juodu uodegos galiuku kiauninis Ŗvėrelis. Aptinkamas miĖkingose, pelkėtose ir atvirose vietovėse. DaŖniau gyvybinė veiklos Ŗymio pastebima kupstynėse, nendrynuose, upio slėniuose, kirtavietėse. Gali bŖti aktyvus bet kuriuo paros metu. DidŖiājā gyvenimo dalā praleidŖia pelinio graupiko, kurmio urveliuose, kuriuose medŖioja ir ilsisi. Retsykiais medŖioja smulkius stuburinius ir ant Ŗemės, geba āsiropĖti ā paukĖiĖ inkilus. Poruojasi geguŖės– birŖelio mėn. Veda 5– 12 jaunikliĖ. MaŖyliais rūpinasi tik patelė. Jaunikliai grobā sugeba āveikti bŖdami 3 mėn. Tokio amŖiaus jie tampa savarankiĖki. Artėjant Ŗiemai rudas vasaros kailiukas keiĖiamas baltu, bet juodas uodegos galiukas iĖlieka.

PopuliacijĖ gausumas. Apie populiacijos gausumā duomenĖ nėra. Gyvybinė veiklos pėdsakĖ daŖniau

randama Ŗuvinto apylinkėse, Ėepkelio rezervate, KurĖio nerijoje, AlioniĖ pelkėje.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės neaiĖkios, todėl sunku nurodyti apsaugos priemonės.

Informacijos Ŗaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., JuĖkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos ŖinduoliĖ, varliagyviĖ ir ropliĖ atlasas. – Vilnius.

PrŖsaitė J. (red.), 1988: Lietuvos fauna. Ŗinduoliai. – Vilnius.

Summary

This species is widely distributed in Lithuania, although population abundance is not known. Signs indicating dynamic populations are more often noticed in the country's larger wetland territories and on the Curonian Spit.

ApraĖė Kazimieras Baranauskas

Renato Jakaiėio nuotrauka

Ūdra

Lutra lutra Linnaeus, 1758

DEIMA KIAUNINIAI (*MUSTELIDAE*)
BŪRYS PLĖDRIEJI (*CARNIVORA*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

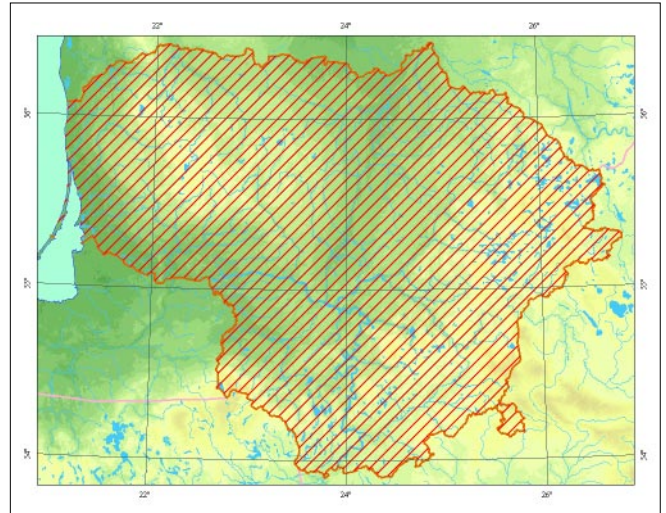
Áraðyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvø II ir IV priedus.

Paplitimas. Nuo Portugalijos iki Japonijos. Azijoje á pietus arealas nusidriekia iki Indonezijos. Aptinkama Ðiaurës Afrikoje. Populiacija visame areale yra labai nevienodai pasiskirsëiusi. Daugelyje Europos valstybiø rŭðis jau iðnykusi.

Lietuvoje ji pastebima beveik prie visø didesniø vandens telkiniø.

Biologija ir ekologija. Ilgo, aptakaus, labai lankstaus kūno þvėrelis. Gyvena prie vandens. Aktyvesnis tamsiuoju paros metu. Puikiai plaukioja ir nardo. Slepiasi urvuose, bebrø trobelëse, pakranëiø nendrynuose. Toli nuo vandens nenuklysta. Patinas þymi ir gina apie 50 km ilgio pakranëiø ruopà. Jo teritorijoje ásikuria 1– 2 patelës ir keletas nesubrendusiø, bet jau savarankiðkø jaunikliø. Minta þuvimis, daugiausia lëtai plaukiojanëiomis. Suëda ir varliagyviø, ðiek tiek paukðëiø, vëþiø. Jauniklius (1– 5, daþniausiai 2– 3) veda pavasará, retkarëiais kitu metu laiku. Jais rūpinasi tik patelë. Labai þaismingas gyvūnas, greitai prijunksta.

Populiacijos gausumas. Áprasta prie daugelio vandens telkiniø, ypàè miðkingose vietovëse. Pastebima ir maþai maistinguose pelkëtuose plotuose. Maþiau gyvybinës veiklos þymiø aptinkama prie upiø, skalaujanëiø didþiøjø miestø betonuotas ar nutryptas pakran-

tes. Kaip ir daugumai plëðriøjø þinduoliø, ūdroms reikia dideliø medþioklës plotø, todël jø populiacija nebūna labai gausi. Manoma, kad ðalyje gyvena apie 3 000 ūdrø. Populiacija ðiuo metu stabili.

Grësmës ir apsauga. Ūdra yra gëløjø vandenø ekosistemos virðūnëje, todël jos gausumas labai priklauso nuo mitybinio grandþiø bŭklës. Galima grësmë yra vël aktyvëjantis pusiau vandens þinduoliø (upiniø bebrø, kanadinio audinio) populiacijø reguliavimas, kuris gali smarkiai sumaþinti lëtai atsinaujinanëià ūdrø populiacijà. Bŭtina ir tolesnë grieþta vandenø uþterðtumo kontrolë.

Informacijos ðaltiniai

Balëiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviëius A., Balëiauskienë L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Baranauskas K., Mickeviëius E., 1995: The new data on otters in Lithuania. – Lutreola, 5: 11– 14.

Summary

Otters can be found near almost all larger water bodies in Lithuania. They are more abundant near water bodies in forests and areas rarely disturbed by humans. The population is currently stable. It is believed that there are about 3000 otters in Lithuania.

Apraðë Kazimieras Baranauskas

Selemono Paltanaviëiaus nuotrauka

Lūdis

Lynx lynx Linnaeus, 1758

DEIMA KATINIAI (*FELIDEA*)
BŪRYS PLĖDRIEJI (*CARNIVORA*)

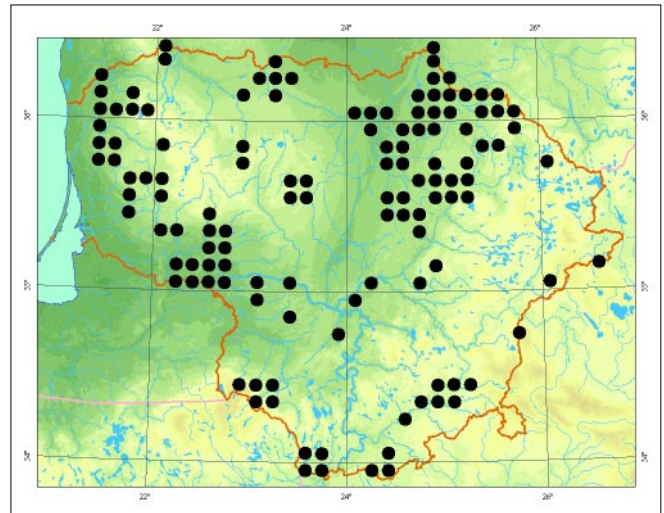
1 (E) kategorija

Statusas. Lietuvoje nemedpiojama nuo 1979 m. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2000 m. Árašyta á Berno konvencijos III, Buveiniø direktivos II ir IV priedus.

Paplitimas. Europos, Mažosios, Ðiaurės ir Centrinės Azijos miðkingose ir kalnuotose srityse. Daugelyje Vakarø Europos ádaliø iðnykusi arba retai aptinkama rūdis. Lietuvoje nuolatos randama tik kai kuriuose miðkø masyvuose (Birþø, Karðuvos, Þaliojoje giriose; Taujėnø–Uþulėnio, Kuliø, Latvijos pasienyje esanėiuose Rokiðkio r. ir keliuose kituose miðkuose).

Biologija ir ekologija. Mėgstamos lankymosi vietos – spygliuoėiø ir miðrūs miðkai su tankiu pomiðkiu, iðvartomis, pelkėtais plotais. Suaugę individai didþiàjà metø dalá laikosi pavieniui (neskaitant pateliø su jaunikliais). Rujuoja nuo sausio vidurio iki kovo mėn. Nėðtumas trunka maždaug 70 dienø. Nuoðaliose vietose, dabniausiai po iðvartomis, ásirengia guolá. Jauniklius (dabniausiai 2– 3) jame veda geguþės mėn. Jie þindomi beveik 3 mėn., o nuo 2 mėn. pradeda ėsti atneðtà maistá. Vaikðto su patele iki rujos, kai ji lieka bergþðþia – ir ilgesná laiká. Lytiðkai subręsta antraisiais gyvenimo metais. Minta dabniausiai kiðkiais, stirnomis, reėiau – paukðėiais ir smulkiais grauþikais. Medpioja miðko pakraðėiuose, laukmėse, atþelianėiuose kirtavietėse.

Populiacijø gausumas. XX a. pirmoje pusėje lūðys Lietuvoje buvo beveik iðnykusios. Vėliau, kai pagerėjo apsauga, mitybos sálygos ir sumáþėjo vilkø, lūðiø ėmė

gausėti. Daugiausia jø buvo XX a. 8– 9 deðimtmetyje (apie 150– 200 lūðiø). Vėliau lūðiø sumáþėjo beveik dviþubai. Dabartinę populiacijá sudaro apie 30– 40 þvėriø.

Grėsmės ir apsauga. Labai padidėjæs lūðiø trikdymas, kai kertamas miðkas, medpiojama, lankomasi ar poilsiaujama jø gyvenamose vietose. Smarkiai kertamuose miðkuose gali pritrūkti tinkamø buveiniø. Nemaþà, bet sunkiai ávertinamà þalá daro brakonieriaavimas, ypaė kilpininkavimas. Neigiamá átaká lūðims gali daryti vilkai ir valkataujantys ðunys.

Svarbiausiose lūðiø gyvenamose vietose būtina riboti miðko kirtimá, medþioklæ su varovais, lankymási.

Informacijos áaltiniai

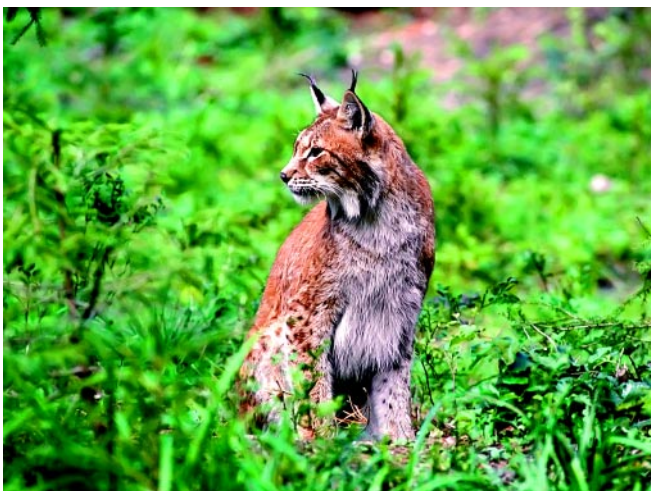
Bluzma P., 1999: Estimation of the state of lynx and wolf populations in Lithuania. – Acta Zoologica Lituanica, 9 (1): 35– 41.

Prūsaitė J. (red.), 1990: Lietuvos fauna. Þinduoliai. – Vilnius.

Summary

Abundance of the lynx population has significantly decreased over the last two decades, mainly due to the increased disturbance of lynx habitats, their transformation, and due to the possible negative influence of poaching and predators (wolves, stray dogs). The current national population is estimated to be about 30–40 individuals.

Apraðė Petras Bluzma

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

Ilgasnukis ruonis

Halichoerus grypus Fabricius, 1791

DEIMA RUONIAI (*PINNIPEDIA*)

BŪRYS TIKRIEJI RUONIAI (*PHOCIDAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1970 m. Á Lietuvos raudonąją knygą árašyta nuo 1989 m.

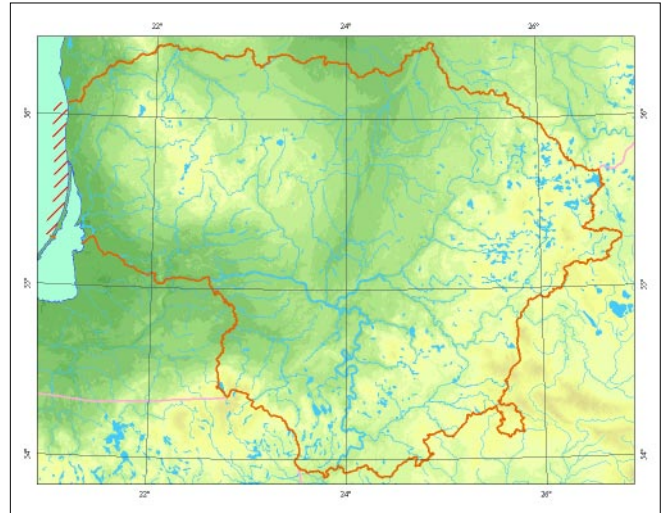
Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos III, Buveiniø direktyvos II priedus.

Paplitimas. Kanados, JAV, Ðiaurës ir Vakarø Europos pakrantëse, tarp jø ir Baltijos jūroje. Èia svarbiausios jaunikiø vedimo vietos yra prie Estijos, Suomijos, Ðvedijos krantø.

Lietuvos pakrantëse rūdis aptinkama gana reguliariai. Keletà kartø rasta maþø jaunikiø, taèiau reguliariai nesiveisia.

Biologija ir ekologija. Gyvena jūroje, tik atsitiktinai áplaukia á upes ar kitus gëluosius vandenis. Visà laikà keliauja, taèiau turi nuolatinës poilsio ir jaunikiø vedimo vietas. Nuolatinio porø nesudaro. Ruoja vasario– kovo mėn. Patelë veda 6– 10 kg sveriantà 1 (labai retai 2) jauniklà kovo mėn. Gimæ jaunikliai bûna padengti baltu pūku ir negali plaukti. 2– 3 savaites juos þindo ruonës, po to jaunikliai ðeriasi, o laikinà pūkuotà kailiukà pakeitæ á trumpaplaukà tampa savarankiðki. Ruoniai minta jūros þuvimis, reèiau moliuskais bei vëpiagyviais.

Populiacijø gausumas. XX a. ketvirtajame deðimtmetyje Baltijos jūroje buvo apie 20 tūkst. ruoniø, ðeðtajame – 5– 10 tūkst., septintojo deðimtmeèio pradþioje apie 2,5–

5 tūkst. ruoniø. Rygos álankoje 1977 m. teliko 100– 150 ruoniø. Sustiprinus apsaugà, jø ëmë daugëti – apie 1990 m. buvo jau apie 1 000.

XX a. antroje pusëje Lietuvos vandenyse ruoniø buvo galima pamatyti nuolatos, bet tik po kelis. Nuo 2000 m. jø aptinkama daþniau, taèiau lygi, be uolø, akmenø ir salø pakrantë jiems netinka. Lietuvos vandenyse laikinai susiformuojanëia populiacijà sudaro 10– 50 ruoniø.

Grësmës ir apsauga. Nemaþai ruoniø þusta ásipainiojæ á þvejø tinklus. Pajūryje nėra jiems tinkamø gulyklø (jūroje esanëiø akmenø ar saleliø) – dėl ðios prieþasties ruoniai neturi kur apsistoti ir vesti jaunikiø. Ilgasnukiai ruoniai veisiami Klaipëdos jūrø muziejuje. Dalis jaunikiø iðleidþiama á laisvæ. Èia slaugomi ir pajūryje surasti ligoti ar suþeisti ruoniai.

Informacijos ðaltiniai

Summary

The current unstable population of Halichoerus grypus found along Lithuania's coastline consists of 10–50 individuals. This species is bred at the Klaipëda Sea Museum and 2–3 juveniles are released into the wild every year. A growth in population numbers has been observed.

Apraðë Selemonas Paltanavièius

Selemono Paltanavièiaus nuotrauka

Stumbras

Bison bonasus Linnaeus, 1758

DEIMA PORAKANOPAI (*ARTIODACTYLA*)
BŪRYS DYKARAGINIAI (*BOVIDAE*)

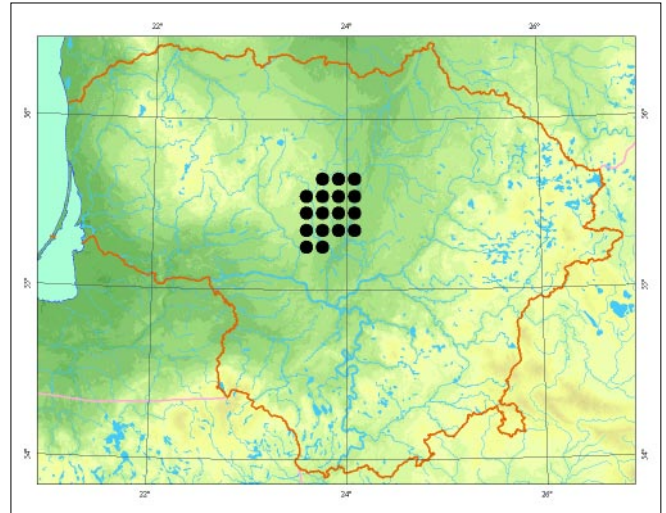
5 (Rs) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1969 m. Aražyta į Buveinių direktyvą II ir IV priedus.

Paplitimas. Europoje natūralios populiacijos išsilaikė Belovežo girioje (Lenkijoje). Dirbtinai suformuotos vietinės populiacijos, kurių dalis yra kontroliuojamoje aplinkoje, voljeruose, pinomos daugelyje valstybių: Lenkijoje, Vokietijoje, Ukrainoje, Rusijoje, Baltarusijoje, Kirgizijoje, Ėiaurės Kaukaze.

Lietuvoje (Panevėžio r., prie Krekenavos) stumbrai akurdinti voljeruose 1969 m. Nuo 1973 m. pirmieji stumbrai paleisti į laisvą. Voljeruose laikomos 2 bandos, laisvėje klajojančios 2–3 bandos pastebimos Panevėžio, Kėdainių, Ukmergės rajonuose. Pavieniai šėvėrys, dažniausiai nuo bandos atskirti jauni buliai, aptinkami daugelyje Lietuvos rajonų. Pinoma atvejų, kai stumbrai į Lietuvą atklydavo iš Baltarusijos bei Lenkijos, tačiau nepastebėta, kad jie būtų prisijungę prie laisvėje gyvenančių vietinių stumbrų bandų.

Biologija ir ekologija. Gyvena lapuočių bei mišriuose miškuose su didelėmis aikštėmis ir pievomis. Gyvena bandomis, kuriose, be buliaus, yra dar keletas patelių bei jauniklių. Trimečiai patinai iš bandos išvaromi ir ima klajoti. Po beveik 9 mėn. trunkančio nėštumo atveda 1, retai 2 jauniklius; Lietuvoje jie dažniausiai atsivedami gegužės– rugsėjo mėn., tačiau kartais

stumbrės vaikuojasi net piemos pradžioje. Vasarą minta tik žoliniais augalais, dažnai kultūriniais, piemė didelę maisto dalį sudaro šakelės ir medžių šievė.

Populiacijos gausumas. Į Lietuvą iš Rusijos Paokio terasų rezervato veislyno 1969–1972 m. buvo šėvėta 10 stumbrų. Stumbrai buvo apgyvendinti Pašilės stumbrų rėne. Nuo 1973 m. laisvėje gyvenanti stumbrų banda gausėjo pamažu: 1979 m. buvo 14, 1985 m. – 19 stumbrų. Dabar laisvėje gyvena 3 atskiros bandos po 35–40 gyvūnų. Dar keletas nuo bandos atskirtų jaunų patinų klajoja po gretimais rajonus.

Grėsmės ir apsauga. Laisvėje gyvenančiai bandai esama aplinka yra netinkama: miškai per maži, todėl šėvėrys dažnai ieško maisto jė pakraščiuose esančiuose šėmės ūkių plotuose. Šiekiant apsaugoti šėmės ūkių naudmenas, stumbrai nuvejami į žiemą svetimas teritorijas. Dalis gyvūnų šėsta nuo brakonierė. Lietuvoje stumbrus planuojama laikyti tik aptvaruose.

Informacijos šaltiniai

Summary

Bison were reintroduced into Lithuania in 1969. Currently there are 12–18 living in enclosures, and 35–40 in the wild. However, the free-range herd has little chance of survival due to a lack of suitable habitats.

Aprašė Selemonas Paltanavičius

Selemono Paltanavičiaus nuotrauka

Literatūra

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Ulevičius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. Antras papildytas leidimas. – Vilnius.

BirdLife International, 2004: Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. – Cambridge, UK: BirdLife International (BirdLife Conservation Series No. 12).

Bukelskis E., Kesminas V., Repeška R., 1998: Gėlavandenės þuvis. – Vilnius.

Cramp S. & Simmons K. E. L. (eds), 1977: The Birds of the Western Palearctic. Vol. I. Ostriches to Ducks. – Oxford University Press, Oxford.

Cramp S. & Simmons K. E. L. (eds), 1980: The birds of the Western Palearctic. Vol. II. Hawks to Bustards. – Oxford University Press, London.

Cramp S. & Simmons K. E. L. (eds), 1983: The Birds of the Western Palearctic. Vol. III. Waders to Gulls. – Oxford University Press, Oxford.

Cramp S. (ed.), 1985: The birds of the western Palearctic. Vol. IV. Terns to Woodpeckers. – Oxford University Press, Oxford.

Cramp S. (ed.), 1988: The Birds of the Western Palearctic. Vol. V. Tyrant Flycatchers to Thrushes. – Oxford University Press, Oxford.

Cramp S., Brooks D. (eds), 1992: The Birds of the Western Palearctic. Vol. VI. Warblers. – Oxford University Press, Oxford.

Cramp S., Perrins C., Brooks D. (eds), 1993: The Birds of the Western Palearctic. Vol. VII. Flycatchers to Shrikes. – Oxford University Press, Oxford.

Cramp S., Perrins C., Brooks D. (eds), 1994: The Birds of the Western Palearctic. Vol. VIII. Crows to Finches. – Oxford University Press, Oxford.

Cramp S., Perrins C., Brooks D. (eds), 1994: The Birds of the Western Palearctic. Vol. IX. Buntings to New World Warblers. – Oxford University Press, Oxford.

Gurskas A. (sud.), 1997: Lietuvos sausumos sraigės. – Kaunas.

Hagemeijer E. J. M. and Blair M. J. (eds), 1997: The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. – T & Poyser, London.

Hydrobiological Research in the Baltic Countries, 1999: Part I. Rivers and Lakes.

Prūsaitė J. (red.), 1988: Lietuvos fauna. Þinduoliai. – Vilnius.

Logminas V. (sud.), 1990: Lietuvos fauna. Paukðėiai, 1. – Vilnius.

Logminas V. (sud.), 1991: Lietuvos fauna. Paukðėiai, 2. – Vilnius.

Kurlavičius P. (red.), 2006: Lietuvos perinėiø paukðėiø atlasas. – Kaunas.

Palionis A., 1932: Indėlis Lietuvos drugiø faunai papinti. – Kaunas.

Prüffer J., 1947: Studia nad motylami Wilenszszyzny. – Torun.

Stanenyte A. P., 1988: Strekozy (*Odonata*) na ochraniaemych teritoryjach Litvy. – Acta Entomologica Lituanica, 9.

Þivickis P., 1960: Lietuvos moliuskai ir jø apibūdinimas. – Vilnius.

Tucker G. M., Evans M. I., 1997: Habitats for birds in Europe: a conservation strategy for the wider environment. – Cambridge, U.K.: BirdLife International (BirdLife Conservation Series No. 6).

Virbickas J., 2000: Lietuvos þuvis. – Vilnius.

KARALYSTĖ

AUGALAI

PLANTAE

Skyrius
Raudondumbliai
Rhodophyta

Purpurinė bangija

Bangia atropurpurea (Roth) C. Agardh

SKYRIUS RAUDONDUMBLIAI (*RHODOPHYTA*)
DEIMA BANGIJINIAI (*BANGIACEAE*)

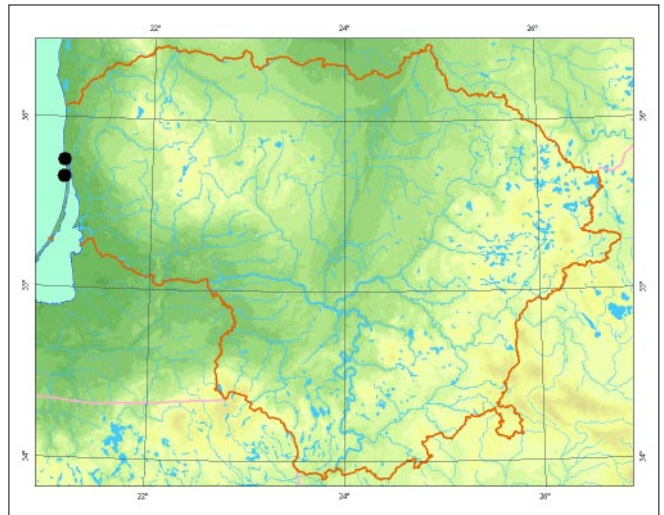
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rùðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Baltijos, Ðiaurës ir Vidurpiemio jûrose, Ðiaurës Atlanto vandenynè. Reta rùðis visoje pietrytinèje Baltijoje, daþna – Ðiaurës jûroje.

Lietuvoje reta, paplitusi Klaipèdos sàsiauryje nuo jûros vartø iki Smeltës pusiasalio, auga 0– 0,5 m gylje. Aptinkama tik vienameiø siûliniø dumbliø bendrijose su *Rhizoclonium implexum*.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 1– 16 cm aukðeiø dumblis, gniupulas. Dauginasi monosporomis ir lytiðkai vasario– geguþës mèn. Gametofitai makroskopiniai neðakoti siûliniai gniupulai, sporofitai – mikroskopiniai ðakoti siûliniai gniupulai. Epilitinë eurihalinë rùðis, auga ant rieduliø, uolø, dirbtiniø substratø (krantiniø, molø).

Populiacijø gausumas. Pinoma tik 1 radavietè Klaipèdos sàsiauryje nuo jûros vartø iki Smeltës pusiasalio. Aptikti pavieniai dumbliai, sàpalynø nesudaro.

Grèsmës ir apsauga. Nykimo priepastys nepinomos.

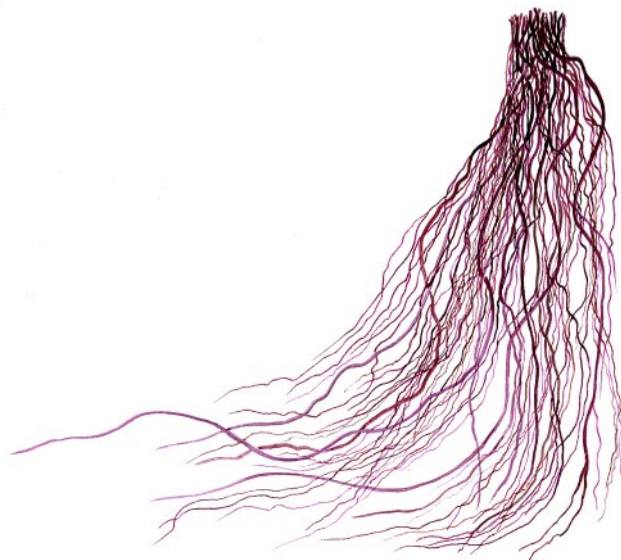
Informacijos ðaltiniai

Labanauskas V., 2000: Baltijos jûros Lietuvos priekrantës bentoso makrofitø bendrijos. – *Botanica Lithuanica*, 6 (4): 401– 413.

Summary

Endangered species, known to exist in one locality.

Apraðë Jolanta Kostkevièienè

Linos Jasiukonytës pieðinys

Skyrius
Rudadumbliai
Phaeophyta

Pûslėtasis guveinis

Fucus vesiculosus L.

SKYRIUS RUDADUMBLIAI (PHAEOPHYTA)
ĖEIMA GUVENINIAI (FUCACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis ĀraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Baltijos ir Ėiaurės jūrose, Atlanto vandenyno Ėiaurėje.

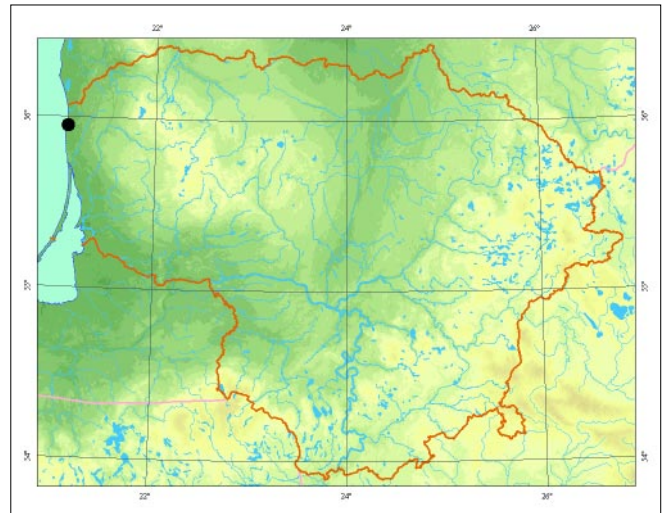
Lietuvoje labai reta rūĖis, Ėinoma 1 radavietė Palangoje prie Rāpės Ėioėiū, auga ant rieduliū 2– 2,3 m gylje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 20– 75 cm aukĖėio ir 0,5– 2 cm ploėio dumbliis, gniuĖpulai dviĖakai Ėakoti. Dauginasi lytiĖkai. Gametangės susiformuoja filoidū virĖūnėse (receptakulėse), specialiose kameroose (koncentakulėse) vėlyvā rudenā. Epilitinė Ėviesomėgė jūrinė rūĖis, auga ant rieduliū, uolū litoralėje arba sublitoralėje.

Populiacijū gausumas. Ėinoma tik 1 radavietė. Palangos populiacijoje aptikti pavieniai individai. Manoma, kad guveiniai gali augti dar keliose vietose ties KurĖiū nerija.

Zigmanto GudĖinsko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dēl vandens tarĖos ir maĖėjanėio vandens skaidrumo.

Informacijos Ėaltiniai

Labanauskas V., 2000: Baltijos jūros Lietuvos priekrantės bentoso makrofitū bendrijos. – Botanica Lithuanica, 6 (4): 401– 413.

Summary

Endangered species, known to exist in one locality.

ApraĖė Jolanta Kostkeviėienė

Skyrius
Maurabragûnai
Charophyta

Kurklinis menturdumblis

Nitella confervacea (Bréb.) A. Braun

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (*CHAROPHYTA*)
DEIMA MENTURDUMBLINIAI (*NITELLACEAE*)

4 (I) kategorija

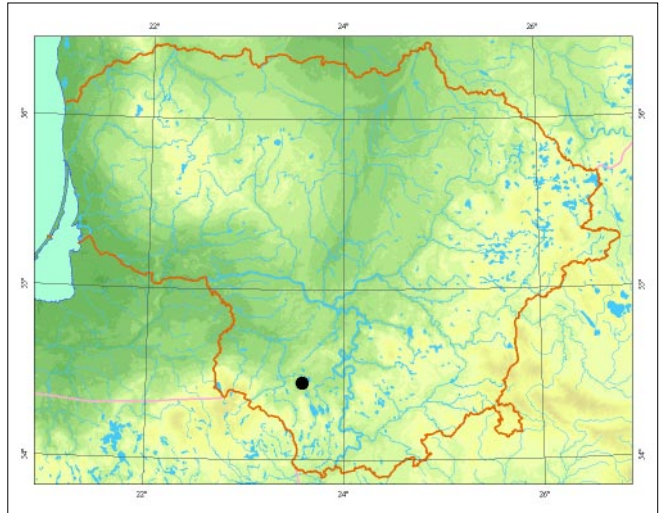
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis àraðyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė rŭdis, paplitusi Europoje, Afrikoje (Maroke), Azijoje (Indijoje, Birmoje, Japonijoje, Kazachstane), Australijoje, Naujojoje Zelandijoje, Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje ðiuo metu þinoma tik 1 radavietė Alytaus rajone.

Biologija ir ekologija. Gėlavandenis dumblis, taėiau kartais auga posŭriø jŭrø àlankose. Vienmetis, maþas (iki 5 cm aukðeiø), dauginasi oosporomis. Auga sekliuose vandenyse: nuolatinėse ir laikinose balose, kŭdrose, upeliuose, grioviuose, eþerø pakraðėiuose. Aptinkamas tik neupþėlusiuose vandens telkiniuose, nes dėl savo smulkumo negali konkuruoti su stambiais þiediniais augalais. Galì pasirodyti tik vienas metais, subrandinti oosporas ir iðnykti, kol vėl susidarys palankios augimo sàlygos. Biologijos ypatumai Lietuvoje neįtyrinėti. Ðie dumbliai turėtø bŭti paplitę plaėiau, taėiau juos sunku pastebėti dėl maþumo ir efemerioðkumo.

Populiacijø gausumas. 2004 m. birþelio 26 d. Þuvinto eþero pakrantėje ties Þuvintø k., dviejose apie 1 m² ploto balose, aptikta maþdaug 50 fertiliø individø, kai

kurie jø buvo su subrendusiomis oosporomis. Antroje vasaros pusėje balos iðþiūvo. Kitais metais dumblis nerasta, balos uþaugo viksvomis ir kitokiais augalais.

Grėsmės ir apsauga. Negali konkuruoti su stambiais daugiameėiais þiediniais augalais.

Dumbliams palanki þmogaus veikla: upþėlusio smulkio vandens telkinio valymas paðalinant augalijos pertekliø, nendrynø ðienavimas.

Informacijos ðaltiniai

Minkeviėius A., Trainauskaitė I., 1970: S. Gorskio maurabragainio (Charophyta) rinkinys Vilniaus valstybiniame V. Kapsuko vardo universitete. – Lietuvos TSR aukðtøjø mokyklø mokslo darbai, Biologija, 10: 5– 12. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Currently only one new locality of Nitella confervacea is known to exist on the shore of Lake Þuvintas in the Alytus district. In June 2004 in two temporary pools of about 1 m² approximately 50 fertile individuals were recorded. The following year algae were not found, but the spore bank might have formed and survived.

Apraðė Zofija Sinkeviėienė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Lieknasis menturdumblis

Nitella gracilis (Sm.) C. Agardh

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (CHAROPHYTA)
ĖEIMA MENTURDUMBLINIAI (NITELLACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áradyta nuo 1989 m.

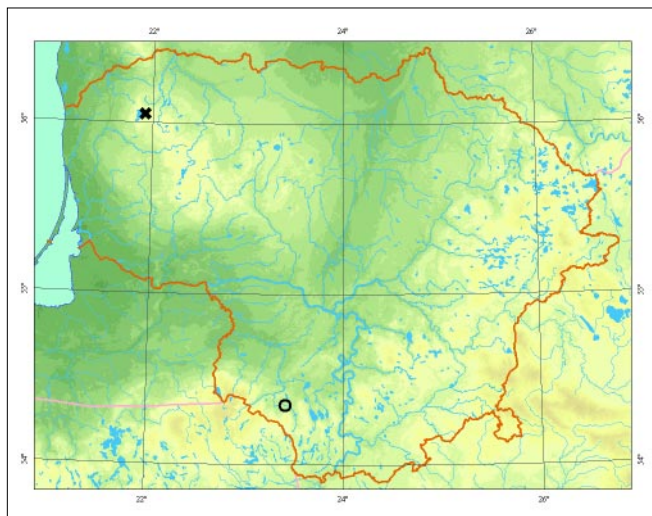
Paplitimas. Beveik kosmopolitinė rŭðis, paplitusi visoje Europoje, bet tik nedaugelyje radavieėiø gausi. Paplitimas Lietuvoje nepakankamai iðtirtas. Literatŭroje nurodomos radavietės Vilniaus apylinkėse, Alytaus ir Plungės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Labai glėpnas vidutinio dydžio povandeninis dumblis. Labai panaðus á smailiavirðŭnà menturdumblà (*Nitella mucronata*), tik daug smulkesnis. Auga sekliuose vandens telkiniuose: nedideliuose eþeruose, grioviuose, tvenkiniuose, karjerø duobėse, kuriø vandens reakcija – nuo rŭgðėios iki ðarmiñės. Gilesnėse vietose auga kaip daugiametis ir perþiemoja visas gniupulas. Sekliosiose vietose gyvuoja kaip vienmetis ir subrandinæs oosporas nunyksta. Manoma, kad subrendusios oosporos gali sudygti bet kuriuo joms palankiu metu. Oosporø dygimo laikas ir sàlygos Lietuvoje netyrinėti.

Populiacijø gausumas. Nuo XX a. vidurio naujø radavieėiø nėra. Nurodomoje radavietėje Biedelio eþere

Linos Jasiukonytės pieðinys

(Plungės r.) rŭðis pakartotinai nerasta, nes eþere auginamos þuvys. Kitose radavietėse populiacijø būklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Apie ðios rŭðies nykimo prieþastis labai maþai þinoma ne tik Lietuvoje, bet ir kitose ðalyse. Gali būti, kad nyksta dël vandens tarðos ir upþėlimo kitais vandens augalais. Lietuvoje svarbi ðiø dumbliø iðnykimo prieþastis gali būti þuvø áveisimas maþuose eþeruose.

Bŭtina ieðkoti naujø radavieėiø.

Informacijos ðaltiniai

Trainauskaitė I., 1970: Kharovyje vodorosli (*Charophyta*) v vodojomakh Litovskoj SSR (Avtoreferat dissertacii). – Vilnius.

Summary

The species has not been sufficiently studied in Lithuania. According to record, the localities are situated in the Vilnius area and in the Alytus and Plungė districts, yet Nitella gracilis has not been recently recorded in Lake Biedelis (Plungė distr.) in recent times. Thus, a search for new localities is essential.

Apraðė Zofija Sinkeviėienė

Smailiavirðūnis menturdumblis

Nitella mucronata (A. Braun) Miq.

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (CHAROPHYTA)
DEIMA MENTURDUMBLINIAI (NITELLACEAE)

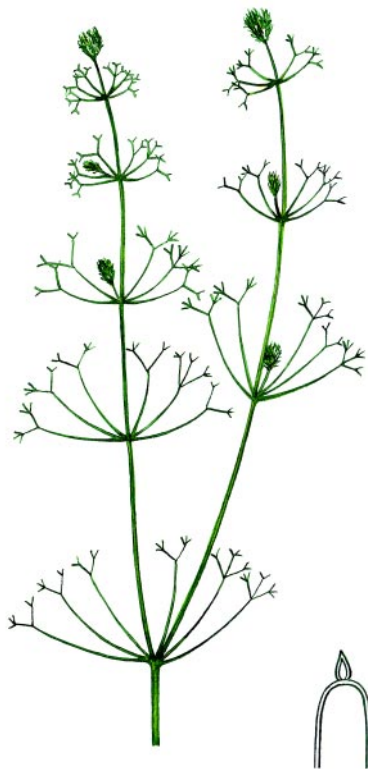
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis árašyta nuo 2000 m.

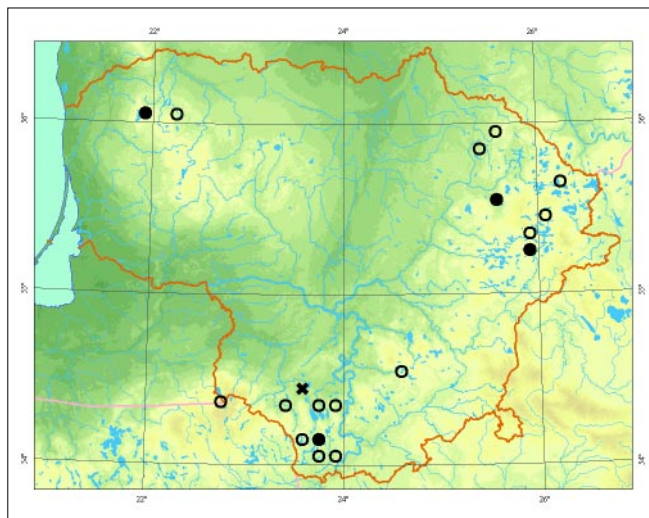
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Afrikoje, Ðiaurės ir Pietø Amerikoje.

Lietuvoje radavietės aptinkamos eþeringose aukøtuose. Nuo 1992 m. jø rasta labai nedaug.

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydþio (15– 30 cm aukðeiø) gëlavandenis povandeninis dumblis. Lietuvoje daþniausiai auga nedideliuose uþdumblėjusiuose eutrofiniuose eþeruose arba didesniø eþerø álankose iki 3 m gylio. Kartais aptinkamas dirbtiniuose tvenkiniuose. Giliose vietose auga kaip daugiametis ir perþiemoja visas gniupulas; seklumose rudená sunyksta ir pavasará iðauga ið oosporø. Labai retai sudaro nedidelius sáþalynus. Daþniausiai negausiai auga kitø rūðiø maurabragūnø ir vandeniniø samanø (*Chara hispida*, *C. globularis*, *Drepanocladus aduncus*) bendrijoje, reëiau – tarp þiediniø augalø.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Populiacijø gausumas. Visose ðiuo metu þinomose radavietėse populiacijose negausios. Daugelyje senesniø radavieeiø jø būklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl konkurencijos su kitais, ypaè þiediniais vandens augalais.

Būtina saugoti eþerus nuo tarðos, eutrofizacijos ir vandens reþimo pokyëiø, pakranëiø urbanizacijos; riboti intensyvø vandens sportà ir poilsinæ veiklã.

Informacijos ðaltiniai

Ðarkinienė I., 1961: Rytø ir Pietø Lietuvos TSR eþerø makrofitø floristinė ir morfologinė-ekologinė analizė. – Lietuvos TSR aukøtøjø mokyklø mokslo darbai. Biologija, 1: 159– 194.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Nitella mucronata used to be rather frequent in the lake-rich districts of Lithuania, but the species is no longer found in many of the localities or its state is unknown. The populations are usually not abundant so they decline in lakes affected by anthropogenic eutrophication or lakes heavily overgrown with vascular plants.

Apraðė Zofija Sinkeviëienė

Blizgantysis menturdumblis

Nitella syncarpa (Thuill.) Chevall.

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (CHAROPHYTA)
DEIMA MENTURDUMBLINIAI (NITELLACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje.

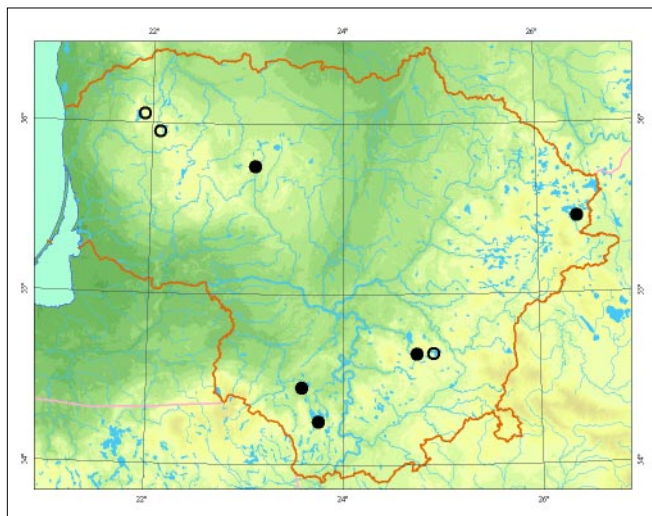
Lietuvoje pavieniø radavieèiø yra Alytaus, Trakø, Igalinos, Plungës ir Ðiaulio rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vienmetis gëlavandenis povandeninis dumblis. Dydis ir iðvaizda priklauso nuo augimo gylio. Dvinamiai, fertilūs moteriðki individai nuo vegetuojanèiø ir vyriðkø individø skiriasi neðakotomis menturiø ðakomis. Fertilūs individai pastebëti liepos ir rugpjŭèio mën. Ðapniausiai auga nedideliuose natŭraliuose ir dirbtiniuose, stovinèio ir lëtai tekanèio vandens telkiniuose: kŭdrose, laikinose balose, upeliuose, grioviuose, reèiau eperuose. Dirbtiniuose vandens telkiniuose pirmais metais sudaro tankius sàpalynus. Vëliau, ásigalint daugiameèiams piediniams augalams, menturdumblio gausumas maþëja ir jie visai iðnyksta. Dumblingose nuosëdose iðlieka oosporø bankas. Oosporø dygimo laikas ir sàlygos Lietuvoje netyrinëti.

Populiacijø gausumas. Natŭraliuose vandens telkiniuose populiacijos ðapniausiai negausios. Gausesnës populiacijos susidaro pradinëmis dirbtiniø vandens telkiniø ūpaugimo stadijomis, kur menturdumbliai padengia apie 80– 100 proc. bendrijø ploto. Vëllesniais metais jø gausumas maþëja tol, kol ðie vienmeèiai augalai visai nesudygsta.

Bydrŭno Sinkevièiaus nuotrauka

Grësmës ir apsauga. Natŭraliuose vandens telkiniuose nyksta dël eutrofizacijos ir tarðos. Negali konkuruoti su stambiais daugiameèiais piediniais augalais. Dumbliams palanki þmogaus veikla: nedideliø kŭdrø árengimas, smulkio ūpþelusio vandens telkiniø valymas paðalinant augalijos pertekliø, nendrynø ðienavimas.

Informacijos ðaltiniai

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Single localities are distributed throughout the whole country except for the northern part of central Lithuania. In natural water bodies populations are usually sparse, while more abundant populations form in artificial water bodies during initial stages of their overgrowth. Human activities, such as the establishment of small ponds, removal of surplus vegetation from small water bodies and reed cutting are favourable for conservation of the species.

Apraðë Zofija Sinkevièienë

Lizdiškasis dumblabragis

Tolypella nidifica (O. F. Müll.) Leonh.

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (*CHAROPHYTA*)
DEIMA MENTURDUMBLINIAI (*NITELLACEAE*)

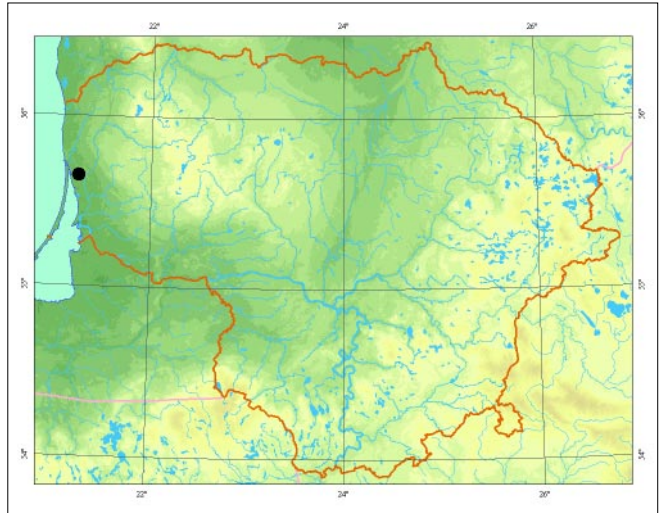
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulyje: Europoje, Azijoje, Ėiaurės Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje. Europoje rūdis aptinkama nuo Pietų Norvegijos ir Anglijos iki Iberijos pusiasalio ir Vidurpėmio jūros, dāpna Baltijos jūroje. Lietuvoje aptinkama tik Kurėio mariose. XIX a. augo upiū, ātekanėiū ā Baltijos jūrā, ptiotyse.

Biologija ir ekologija. Vienmetis povandeninis dumblis. Sudaro 5– 10 cm aukėio kerelius. Vienanamis, fertilius đakos sutelktos galvutėse. Auga apysūriuose pėmyniniuose vandens telkiniuose ir ātekanėiū upiū gėlu vandeniū praskiestuose jūrū pakraėiuose. Lietuvoje auga Ėiaurrytiniame Kurėio mariū pakraėtyje, nendriū juostos seklumose, 5– 10 cm gilyje, kitū maurabragūnū (*Charetum asperae*) ir helofitū (*Phragmitum australis*) bendrijose. Gali būti, kad giliau neauga dėl maųo vandens skaidrumo. Kadangi mariū vanduo beveik gėlas, kartais pasitaiko nepakankamai iėsi-vysėiusiū augalū. Fertilius augalai aptinkami nuo birpėlio iki rugpjūėio mėn. Jie iėaugina daugybė oosporū, kurioms subrendus sunyksta.

Populiacijū gausumas. Aptiktose augavietėse populiacijos dāpniausiai negausios. Cenopopuliacijose su vyraujanėiais povandeniniais maurabragūnais ir re-tais helofitais padengia iki 30 proc. bendrijos ploto.

Tankesniuose meldynuose ir nendrynuose gausumas maųėja. Labai tankiuose nendrynuose visai neauga.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl vandens tarėos ir eutrofizacijos, konkurencijos su siūliniais ir planktono dumbliais, augavieėiū ūpaugimo daugiameėiais pėdiniais augalais, ypaė nendrėmis.

Svarbu iėsaugoti augavietes Ėiaurrytiniame Kurėio mariū pakraėtyje, Ėioje atkarpoje nevykdyti naftos paieėkos ir gavybos darbū, nestatyti prieplaukū ir kranti-niū. Maųinti visū Kurėio mariū vandens tarėā, bent vietomis Ėienauti pamario nendrynus.

Informacijos šaltiniai

Sinkeviėienė Z., 2004: *Charophyta* of the Curonian Lagoon. – *Botanica Lithuanica*, 10 (1): 33– 57. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

The species occurs in the northeastern part of the Curonian Lagoon south of Smeltė peninsula.

Colonisation by emergent vegetation, turbidity caused by nutrient enrichment and the mass development of filamentous algae and blooms of plankton algae are important threat factors.

Apraėė Zofija Sinkeviėienė

Zofijos Sinkeviėienės nuotrauka

Atpalinis dumblabragis

Tolypella prolifera (A. Braun) Leonh.

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (CHAROPHYTA)
DEIMA MENTURDUMBLINIAI (NITELLACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŭðis áradyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, Azijos pietuose, Ðiaurės ir Pietø Amerikoje.

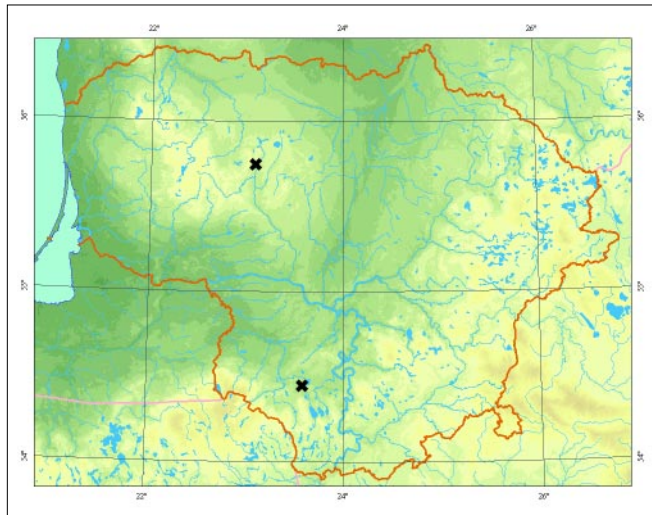
Lietuvoje rŭðis aptikta Alytaus ir Ðiaulio rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gana stambus (iki 40 cm aukð-ëio) vienanamis povandeninis dumblis. Sterilios ðakos paprastos, fertilios – ðakotos, sutelktos á galvutes. Vienmetis augalas, kurio vystymosi ciklo kaita priklauso nuo klimato sàlygø. Subrendusios oosporos sudygsa rudená arba pavasará. Vasarà iðsivysto, subrandina oosporas ir sunyksta. Auga sekliuose, lėtai tekančiuose ir stovinčiuose vandenyse. Þuvinto eþere augo 1,2– 1,5 m gylyje, kartu su plūdurlapiais (*Nuphar luteum*, *Nymphaea candida*) ir plūduriuojanëiais (*Stratiotes aloides*, *Lemna trisulca*, *Spirodela polyrrhiza*) augalais, Pabijoëio kaimo kŭdroje – su maurabragŭnais (*Nitella syncarpa*, *Chara vulgaris*, *Chara globularis*) ir þiediniais augalais (*Elodea canadensis*, *Potamogeton natans*, *P. berchtoldii*).

Populiacijø gausumas. Abiejose þinomose augavietëse – Þuvinto eþere (Alytaus r., 1960, 1968) ir Pabijoëio kŭdroje (Ðiaulio r., 1996) – aptiktos populiacijos

Linos Jasiukonytës pieðinys

buvo negausios. Kŭdroje 4 m² plote augo 5 individai. Vëlesniais metais, augavietëms ūþbelliant þiediniais augalais, dumblabragio neiðaugo.

Grësmës ir apsauga. Nyksta dël vandens telkiniø ūþþëlimo ir konkurencijos su þiediniais augalais, taip pat dël vandens tarðos ir eutrofizacijos.

Dumble iðlieka oosporø bankas. Smulkiuose vandens telkiniuose vël pradeda augti iðvalius þiediniø augalø ir dumblo pertekliø – taip reikëtø atkurti ir Pabijoëio kŭdros populiacijà.

Informacijos ðaltiniai

Ðarkiniënë I., 1961: Rytø ir Pietø Lietuvos TSR eþerø makrofitø floristinë ir morfologinë-ekologinë analizë. – Lietuvos TSR aukðtøjø mokyklø mokslo darbai. Biologija, 1: 159– 194.

Sinkeviëienë Z., 1996: Nauja atpalinio dumblabragio (*Tolypella prolifera*) radimvietë Lietuvoje. – Botanica Lithuanica, 2 (4): 411– 413.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Only two localities of Tolypella prolifera have been known in Lithuania (Alytus and Ðiauliai distr.), but the species has not been recorded recently. The habitat in Pabijoëiai village could be restored by removing the surplus perennial vascular plants from a pond.

Apraðë Zofija Sinkeviëienë

Ėiurpinis þvakidumblis

Lychnothamnus barbatus (Meyen) Leonh.

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (*CHAROPHYTA*)

DEIMA MAURABRAGINIAI (*CHARACEAE*)

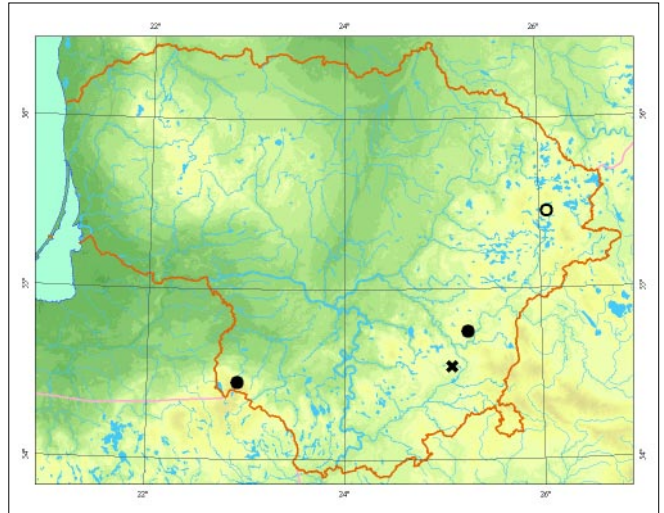
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūðis āraðyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Arealas nevientisas: yra radavieeiø Europoje (Prancūzijoje, Italijoje, Vokietijoje, Lenkijoje, Slovakijoje, Vengrijoje, Rumunijoje, Kroatijoje), Australijoje ir Azijoje (Indijoje, Kinijoje). Reta rūðis visame reale. Lietuvoje auga ðiauriniame arealo pakraðtyje, rasta Vilniaus, Trakø, Vilkaviðkio, Ignalinos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gana stambus (15– 80 cm aukðeiø) gėlavandenis povandeninis dumbelis. Pagrindinës augavietës Europoje – ðvarūs, turtingi karbonatø eþerai. Lietuvoje auga tik eþeruose. Giliose vietose auga kaip daugiametis – þiemoja visas gniuþulas. Seklioje vietose rudenā sunyksta, o pavasarā iðauga ið sustorėjusio stiebo bambliø, rizoidø gumbeliø. Gausiai sporifikuoja birþelio– rugsėjo mėn., taèiau dauginimosi oosporomis nepastebėta. Auga 0,5– 8 m gylyje. Sudaro tankius sáþalynus.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos tik 2 populiacijos Balsio (Vilniuje) ir Vygrio (Vilkaviðkio r.) eþeruose. Gausiausia populiacija yra Balsio eþere, kur þvakidumbliai paplitę beveik visame eþere iki 8 m gylio. Skirtingose cenopopuliacijose ðiurpiniai þvakidumbliai padengia 30– 100 proc. bendrijø ploto. Vygrio eþero populiacija buvo negausi – ðiuo metu jau gali būti iðnykusi.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dël vandens terðimo, eutrofizacijos, maþėjanėio vandens skaidrumo, siūlinio þaliadumblio suveðėjimo.

Būtina saugoti eþerus nuo vandens reþimo pokyèio, tarðos, pakranėio urbanizacijos, intensyvaus vandens sporto ir poilsinės veiklos. Galima pabandyti atkurti ðventininkø eþero populiaciją ið oosporø banko arba Balsio populiacijos.

Informacijos Űaltiniai

Balevičius A., 2001: Distribution of *Lychnothamnus barbatus* community in Lithuania. – *Biologija*, 2: 70– 73.

Þarkiniėnė I., 1961: Rytø ir Pietø Lietuvos TSR eþero makrofitø floristinė ir morfologinė-ekologinė analizė. – Lietuvos TSR aukðtøjø mokyklø mokslo darbai. *Biologija*, 1: 159– 194.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

The species is very rare in Europe. In Lithuania it occurs in two lakes. The most abundant and viable population is in Lake Balsys, but the lake is intensively used for recreation. The population in Lake Vygriai is sparse and declining as the lake is situated in a zone of anthropogenic impact.

Apraðė Zofija Sinkeviėienė

Zofijos Sinkeviėienės nuotrauka

Baltijinis maurabragis

Chara baltica Bruzelius

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (CHAROPHYTA)
DEIMA MAURABRAGINIAI (CHARACEAE)

3 (R) kategorija

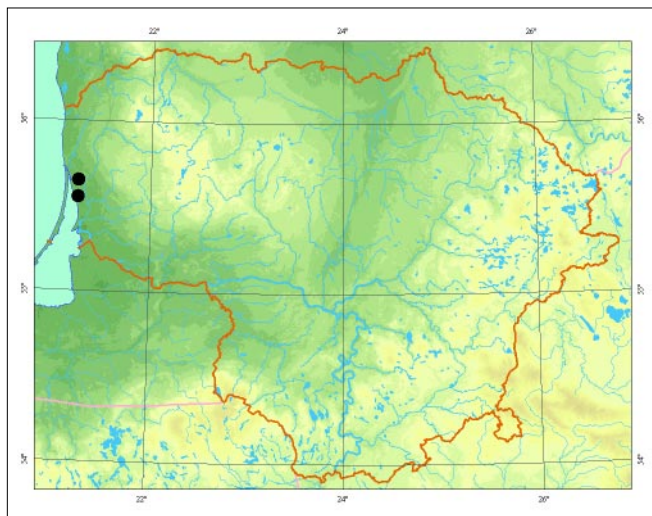
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Daugiausia paplitusi Baltijos jūroje. Up̄ jos rib̄ rasta Alþyre, Tunise, Bolivijoje ir Grenlandijoje. Ðiuo metu Lietuvoje rūðis aptinkama Kurðio mariose, anks̄iau gal̄jo augti upiø, átekan̄iø á Baltijos jūrā, þiotyse.

Biologija ir ekologija. Apysūriø vandenø povandeninis dumblis. Kerai 10– 35 cm aukðeiø. Nuo kitø maurabragiø skiriasi permatomais galiniais ðakø nareliais ir daugialas̄iais baltais rizidø gumbeliais. Vienanamis. Dauginasi oosporomis, rizidø gumbeliais, augalø dalimis. Gyvi perþiemoja tik gilesn̄se vietose augantys augalai. Sekliose vietose gniuþulai rudenā sunyksta, pavasarā iðauga ið gumbeliø arba oosporø. Kurðio mariose dumbliai aptinkami iki 50 (70) cm gylio. Ðapniausiai auga sekluose (iki 10 cm) palei nendriø juostā, povandeniniø augalø bendrijose (*Charetum asperae*, *Potamogetonetum pectinatifolium*), retai sudaro monodominantines *Charetum balticae* bendrijas.

Zofijos Sinkevièienės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Ávairiose cenopopuliacijose ðapniausiai negausūs. Labai retai sudaro didesnius sąþalynus, kur padengia iki 50 proc. bendrijø ploto.

Gr̄sm̄s ir apsauga. Nyksta d̄l maþo vandens skaidrumo, siūliniø þaliadumbliø ir planktono dumbliø suveðjimo, nendriø plitimo.

Svarbu iðsaugoti natūralias augavietes ðiaurrytiniame Kurðio mariø pakraðtyje tarp Smeltės pusiasalio ir Tyrø pelkės. Ðiame ruoþe nevykdyti naftos paieðkos ir gavybos darbø, nestatyti prieplaukø ir krantiniø. Māþinti visø Kurðio mariø vandens tarðā ir eutrofizacijā. Ðienauti pakraðeiø nendrynus.

Informacijos Űaltiniai

Sinkevièienė Z., 2004: *Charophyta* of the Curonian Lagoon. – *Botanica Lithuanica*, 10 (1): 33– 57. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species occurs only in the northeastern part of the Curonian Lagoon within a 3 km stretch between Smeltė peninsula and Tyrai bog. Chara baltica usually grows in the shallows, in communities of submerged plants or helophytes, and seldom forms monodominant overgrowth. The main threats are water eutrophication and increased turbidity, mass development of filamentous green algae and plankton algae as well as reed spread.

Apraðė Zofija Sinkevièienė

Ėluotelinis maurabragis

Chara baueri A. Braun

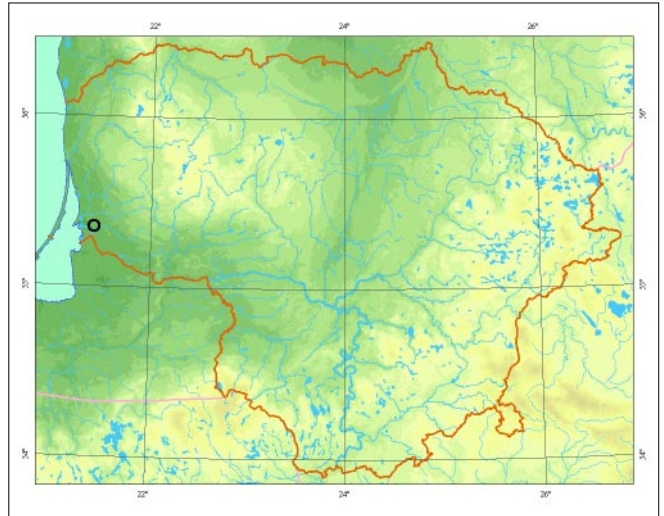
SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (*CHAROPHYTA*)
ĖEIMA MAURABRAGINIAI (*CHARACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Pinomos tik kelios senos radavietės Europoje (Vokietijoje, Ėvedijoje). Klasikinėje augavietėje prie Berlyno Ėi rūĖis pakartotinai rasta pirmą kartą nuo 1871 m. Taip pat aptinkama Australijoje ir Naujojoje Zelandijoje, Azijoje (Kazachstane). Literatūros duomenimis, Lietuvoje rasta 1968 m. Ėilutės rajone.

Biologija ir ekologija. Vienmetis arba dvimetis, 8– 15 cm aukĖio povandeninis dumblys. Nuo kitų maurabragių (*Chara*) genties rūĖių skiriasi plikomis (be Ėievės), ties bambliais persmaugtomis Ŗakomis, po dvi arba tris poras viename bamblyje sutelktomis gametangėmis. Auga nedideliuose stovinĖio vandens telkiniuose. Dauginasi oosporomis. Lietuvoje rastas 1968 m. Ėilutės r. polderiuose. Labai maĖai iĖtirtas visame pasaulyje. Apie jo biologiją, augavieĖių sąlygas ir būklę Lietuvoje du-

menų nėra nuo 1968 m. Nėra iĖlikusių herbariumo pavyzdžių.

Populiacijų gausumas. Nėra duomenų.

Grėsmės ir apsauga. Nėra duomenų. Reikia patikrinti seną radavietę ir ieĖkoti naujų.

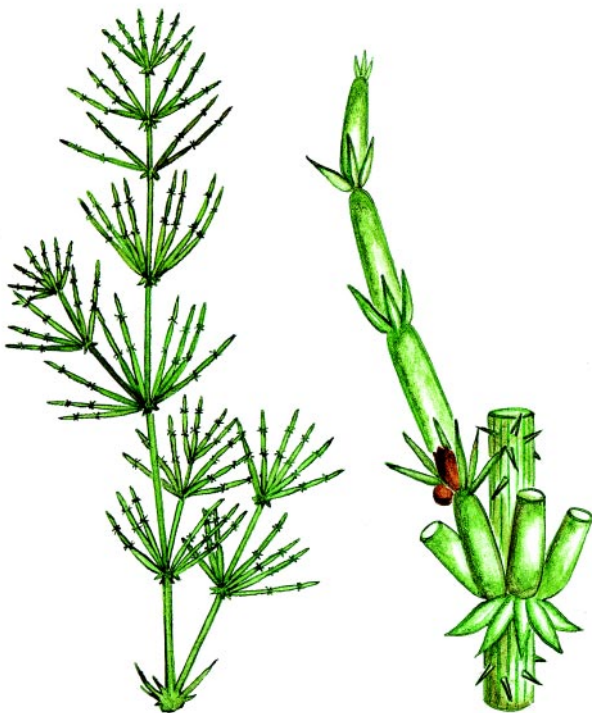
Informacijos Ŗaltiniai

Trainauskaitė I., 1970: Kharovyje vodorosli (Charophyta) v vodojomakh Litovskoj SSR (Autoreferat dissertacii). – Vilnius.

Summary

The species has not been sufficiently studied in Lithuania. According to references, Chara baueri has been found in the Ėilutė district, however no data on its distribution and condition has been available since 1968.

ApraĖė Zofija Sinkeviėienė

Linos Jasiukonytės pieĖinys

Pilkõvasis maurabragis

Chara canescens Desv. et Loisel.

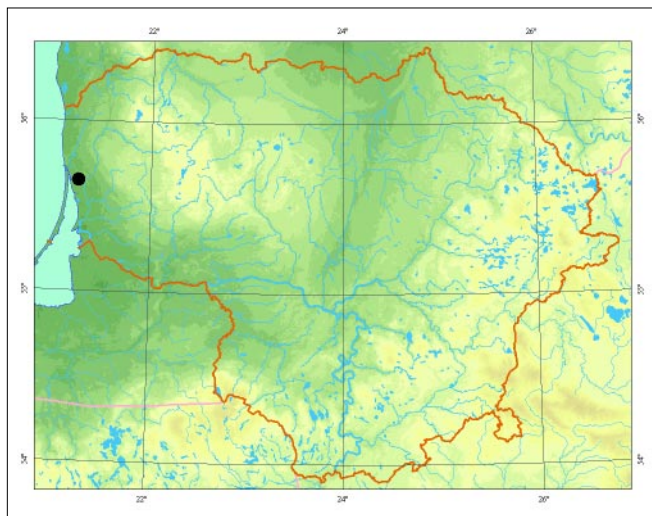
SKYRIUS MAURABRAGÛNAI (CHAROPHYTA)
ÐEIMA MAURABRAGINIAI (CHARACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulyje: Ðiaurës Amerikoje, Europoje, Azijoje, Afrikoje. Vyriðki augalai tik vietomis aptinkami Prancûzijoje, Rumunijoje, Austrijoje, Vengrijoje, Sicilijoje ir Kaspijos jûroje. Likusioje Europos dalyje ir Baltijos jûroje auga tik moteriðki augalai. Lietuvoje ðiuo metu aptinkama Kurðio mariose, XX a. augo upiø, átekanèiø á Baltijos jûrà, þiotyse.

Biologija ir ekologija. Apysûriø þemyniniø vandens telkinjø ir jûrø povandeninis dumblis. Vandens druskingumas augavietëse svyruoja nuo 3 iki 21 psu, taèiau gali bûti ir maþesnis. Gali augti iki 4 m gylio, taèiau daþniausiai auga sekumose iki 0,5 m gylio. Sudaro maþus arba vidutinio dydþio kerelius. Dvinamis, taèiau Lietuvoje auga tik moteriðki augalai. Lietuvos sàlygomis tikriausiai dauginasi tik oosporomis, kadangi sekumose augantys augalai þiemà iððala. Kurðio mariose fertilûs augalai pastebëti liepos mën. pradþioje. Negausiai auga nendriø juostos retmëse susiformuojanèiose maurabragûnø (*Charetum asperae*) bendrijose.

Populiacijø gausumas. Labai maþai paplitæ ðiaurrytinėje Kurðio mariø dalyje. Cenopopuliacijose negausûs, auga pavieniui kitø maurabragûnø bendrijose, nesudaro sàþalynø.

Grësmës ir apsauga. Nyksta dël vandens tarðos ir eutrofizacijos, konkurencijos su siûliniais ir planktono dumbliais, augavieèiø uþaugimo daugiameèiais þiediniais augalais, ypaè nendrëmis.

Svarbu iðsaugoti neurbanizuotas augavietes ðiaurrytiniame Kurðio mariø pakraðtyje. Ðiame ruoþe nevykdyti naftos paieðkos ir gavybos darbø, nestatyti prieplaukø ir krantiniø. Maþinti visø Kurðio mariø vandens tarðà, bent vietomis ðienauti pamario nendrynus.

Informacijos ðaltiniai

Sinkevièienë Z., 2004: *Charophyta* of the Curonian Lagoon. – *Botanica Lithuanica*, 10 (1): 33– 57. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species occurs in the northeastern part of the Curonian Lagoon south of Smeltë peninsula. Chara canescens grows sparsley in communities of other Charophytes, situated in reed beds. Colonisation by emergent vegetation, turbidity caused by nutrient enrichment, mass development of filamentous algae and blooms of plankton algae are important threat factors.

Apraðë Zofija Sinkevièienë

Zofijos Sinkevièienës nuotrauka

Skyrius
Samanos (Brijûnai)
Bryophyta

Tiesialapė bartramija

Bartramia ithyphylla Brid.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

ĖEIMA BARTRAMIJINIAI (*BARTRAMIACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Tiek ðiaurės, tiek pietø pusrutulyje, dažniau ðalto klimato juostose ir aukðtai kalnuose. Paplitusi daugumoje aukðtøjø Europos kalnø, aptinkama Rytø Afrikoje, Centrinėje ir Pietø Amerikoje, gana dažna Kaukazo ir Sibiro kalnuose, Himalajuose, Centrinėje Azijoje ir Tolimuosiuose Rytuose. Þemumose aptinkama retai. Arealas nevientisas.

Lietuvoje buvo rasta 1957 m. Kauno rajone.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 2– 4 cm aukðèio, status. Lapai linijiðkai lancetiðki, iki 6 mm ilgio, garbanoti, dantytai kraðtais. Dvinamė samana. Sporogono kotelis tiesus. Sporinė stati arba palinkusi, beveik rutuliðka, netaisyklinga; sausa spori-
nė iðilgai susiraukðlėjusi. Sporos subręsta vasarà. Vėjos melsvai ar gelsvai þalios, ðiurkðtokos. Auga ant molio ar smėlio vietose su nesusivėrusia þoliø danga.

Acidofilinė rùðis. Dažniausiai aptinkama augavietėse, kuriø pH 4,6– 5,1, kartais ir ant kalkingo dirvøþemio. Kalnuose ir ðiaurinėje arealo dalyje dažna augavietėse, kuriose vėlai nutirpsta sniegas. Tai viena ið būdingø *Dicranelletea heteromallae* klasės rùðiø. Dažnai sudaro *Bartramietum ithyphylla* bendrijas.

Populiacijø gausumas. 1957 m. rasta Kauno r., Nemuno ðlaite, ant smėlio. Ði vienintelė þinoma radavietė 1959 m. buvo sunaikinta (uþlieta Kauno mariomis).

Grėsmės ir apsauga. Ðlaitø erozija, atvirø vietø apaugimas, smėlio ir þvyro kasyba.

Informacijos ðaltiniai

Andriuðaitytė D., Jukonienė I., 2000: J. Pipinio indėlis á Lietuvos briofloros tyrimus. – *Botanica Lithuanica*, 6 (1): 23– 52.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

In 1957 it was found in the Kaunas region, on sand on the banks of the Nemunas River. This one and only known locality has since been destroyed (flooded to create the Kaunas Lagoon).

Apraðė Ilona Jukonienė

Pûkuotoji apuokė

Trichocolea tomentella (Ehrh.) Dumort.

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
DEIMA APUOKINIAI (*TRICHOCOLEACEAE*)

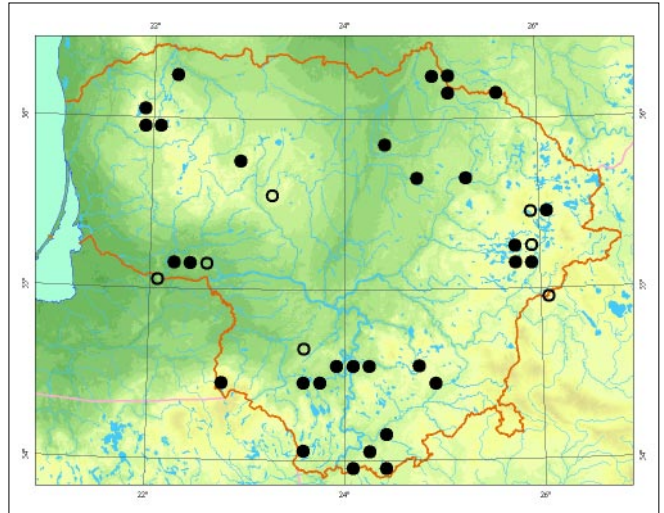
2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūðis āraðyta nuo 1991 m.

Paplitimas. Subokeaninė montaninė rūðis. Paplitusi ðiaurės pusrutulyje (Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje, Ðiaurės Afrikoje). Aptinkama vakarinėje, centrinėje ir pietinėje Europoje, Balkanuose, Kaukaze, Rusijoje, Didþbiojoje Britanijoje, Airijoje. Ðiaurės ðalyse paplitusi tik pietinėse Skandinavijos pusiasalio ir Suomijos dalyse. Azijoje rasta Himalajuose.

Aptinkama āvairiuose Lietuvos regionuose, kiek retesnė Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Stuomeninė kerpsamanė. Stiebas iki 15 cm ilgio, 2– 3 kartus plunksniðkai ðakotas. Lapai suskaidyti ā 4– 5 blakstienotas skiautes. Labai aiðkiaiai skiriasi kiekvienais metais uþaugusios ūglio dalys. Dvinamė kerpsamanė. Sporogonai ir lytinio dauginimosi organai aptinkami retai. Dauginasi gniuþpulo dalimis. Auga daþniausiai plaèiais grynais patiesalais, kai kada pavieniais stiebeliais āsiterpusi tarp kitø samanø gūðþiuose tamsiuose ðlapiuose miðkuose, ypaè pelkiniuose ir ðaltiniuose eglynuose, juodalksnynuose ir miðriuose miðkuose, miðku apaugusio maþø

upeliø pakrantėse, rūgðėiuose arba beveik neutraliuose dirvøpėmiuose.

Populiacijø gausumas. Populiacijos daþniausiai labai gausios (nuo 1 m² iki iðtisiø miðko sklypø ar kvartalø). Samanos labai jautrios buveinės kokybei. Nusausintuose miðkuose (pvz., Birþø girioje) populiacijos iðlieka, taèiau maþėja: vejos daþniausiai nedidelės, individai negyvybingi.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, vandens lygio reguliavimas.

Informacijos šaltiniai

Minkevièius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms papinti. – Vilnius.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevièienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms papinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Distributed throughout all of Lithuania, but less common in the central region. Populations are in most cases abundant. Populations decline as habitats deteriorate.

Apraðė Ilona Jukonienė

Vytauto Uselio nuotrauka

Kunzės skiautenė

Lophozia kunzeana (Huebener) Evans

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)

DEIMA JUNGERMANIJINIAI (*JUNGERMANNIACEAE*)

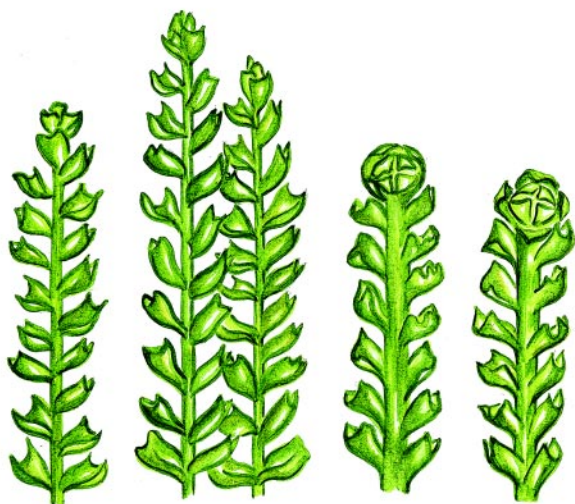
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rùðis árašyta nuo 2000 m.

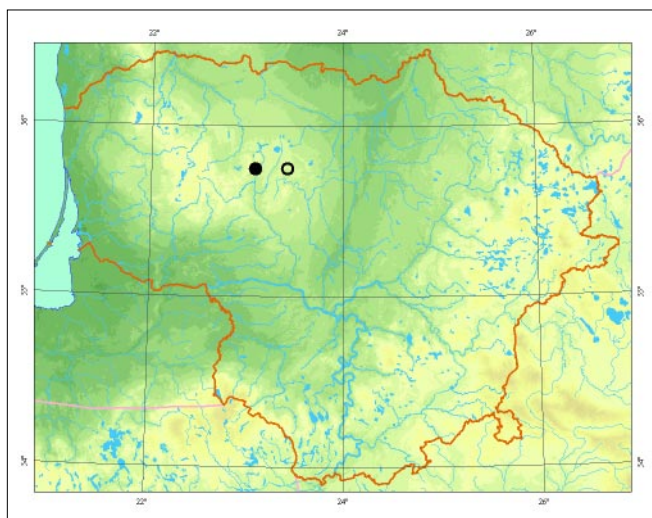
Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio vėsais ir ðalto klimato juostose (Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje). Aptinkama tiek þemumose, tiek kalnuose. Vidutinio klimato þemumose aptinkama retai, daþniausiai tik pelkėse. Lietuvoje rasta tik Sulinkio pelkėje (Radviliðkio r., 1924) ir Gėluvos eþero pakrantėje (Ðiaulio r., 1993).

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydþio stuomeninė kerpsamanė. Stiebai kylantys arba statūs, 1–8 cm ilgio ir 0,7–1,5 mm ploëio. Lapai gaubti, plaèiai atvirkðèiai kiauðiniðki, padalyti á 2 ar 3 skiautes. Iþpjovos siekia iki treðdalis ar pusės lapo. Lapø skiautės bukos. Amfigastrijos ryðkios. Dvinamė samana. Sporofitai aptinkami retai. Ant lapø virðūniø arba ðiek tiek pakitusio vertikaliø stiebø virðūniø vasaros pabaigoje pasitaiko gemalinio pumpurėlio, taèiau retai. Auga retais patiesalais arba pavieniais stiebeliais ásitepusi tarp kitø samanø ant durpingø dirvøpemiø, rùgðeiø uolø ir akmenø, kartais ant pūvanėios medienos, daþniausiai pelkėse.

Populiacijø gausumas. Duomenø yra tik apie Gėluvos eþero pakrantėje (Ðiaulio r.) aptiktà populiacijà.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Populiacija negausi. Samanos auga nedideliais lopinėliais ásitepusios tarp kiminø pelkėtame eþero pakraðtyje. 1924 m. duomenys ið Radviliðkio r. naujais rinkiniais nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas, ne-gyvos medienos ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevièienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

There is no current data about the population observed in the Radviliskis district in 1924. The population in the Ðiauliai district is not abundant. The species has patchy growth scattered among other Sphagnum species.

Apraðė Ilona Jukonienė

Lieknoji barzdenė

Barbilophozia attenuata (Mart.) Loeske

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
DEIMA JUNGERMANIJINIAI (JUNGERMANNIACEAE)

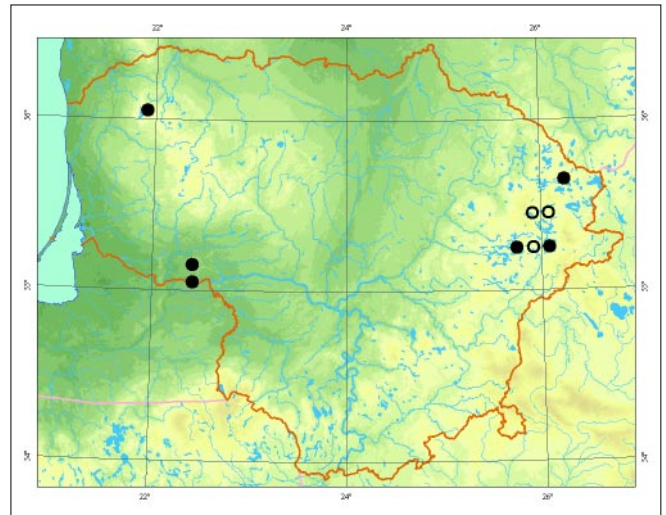
2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs ārašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Āiaurės pusrutulyje vėsaus ir vidutinio klimato juostose (Europoje, Azijoje, Āiaurės Amerikoje). Europoje aptinkama þemumose ir kalnuose iki 800–900 m aukðeio. Azijoje randama Turkijoje, Japonijoje, Taivanyje.

Lietuvoje rasta nedaugelyje vietø. Keletas radavieeiø þinoma Rytø Lietuvoje: Labanoro apylinkėse (Āvenėioniø r., 1972), prie Ledaiėio eþero (Āvenėioniø r., 1973), Kazitiðkio (Ignalinos r., 1976) ir Minėios (Ignalinos r., 1977) girininkijose, prie Raðės eþero (Molėtø r., 1992), prie Ilþkio eþero (Zarasø r., 1997). Vakarinėje Lietuvoje dalyje aptikta Vieðvilės rezervate (Tauragės r., 2003) ir Platelio apylinkėse (Plungės r., 2003).

Biologija ir ekologija. Stuomeninė kerpsamanė. Stiebas gulsėias arba kylantis, 1– 3 cm ilgio. Lapai iki treðdaliø suskaidyti á 3– 4 skiautes. Dvinamė samana. Sporogonai aptinkami labai retai. Dauginasi daþniausiai vegetatyviniu būdu. Beveik visuomet su daugybe staėiø ðakeliø, ant kuriø iðsidėstā gemaliniai kūneliai. Auga kilimais daþniausiai ant pūvanėios spygliuoėiø medie-

nos, tamsiuose gūðþiuose miðkuose, apypelkiuose. Āiauriniuose regionuose ir kalnuose aptinkama ant nekalkingø uolienø, rieduliø, akmenuotø ðlaitø, kartais ant plikø durpiø. Ant pūvanėios medienos pradeda augti ðiek tiek vėliau nei ankstyvieji epiksilai (pvz., Helerio pilelė), taėiau iðlieka tol, kol mediena visiðkai suyra. Tuomet jas uþgopia miðko paklotės samanos.

Populiacijø gausumas. Populiacijos aptinkamos ant pavieniø rāstø.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, vėjavartø ir nudþiuvusiø medþiø ðalinimas, augavieeiø suskaidymas.

Informacijos Űaltiniai

Kuzas A., 1975: 23 vida i 5 raznovidnostej novykh dla flory petchenochnykh mkhov Litovskoj SSR. – Lietuvos TSR MA darbai, 1 (69): 21– 29.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grineviėienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

It has been found in the Ignalina, Molėtai, Āvenėionys, Plungė and Tauragė districts on single decaying logs.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Barzdotoji barzdenė

Barbilophozia barbata (Schmidel ex Schreb.) Loeske

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
ĖEIMA JUNGERMANIJINIAI (*JUNGERMANNIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

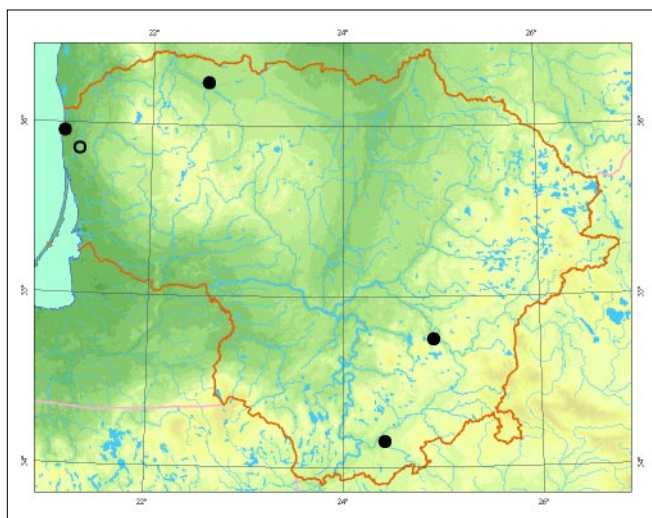
Paplitimas. Ėiaurės pusrutulyje vėsaus klimato juostoje (Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje). Aptinkama tiek Ėemumose, tiek kalnuose.

Lietuvoje dauguma augavieėiū yra vakarinėje dalyje: Palangos apylinkėse (1929, 1995), prie Ėventosios (Kretingos r., 1972) ir Akmenos (Kretingos r., 1929) upiū, Kamanū rezervate (Akmenės r., 2004). Taip pat rasta Varėnos (1994) ir Trakū (2004) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Stuomeninė kerpsamanė. Stiebas 2– 5 mm ploėio, 3– 8 cm ilgio, paprastas arba padrikai Ėakotas. Lapai iki ketvirtadalio suskaidyti Ā 4 (kartais 3 ar 5) beveik lygias skiautes. Dvinamė kerpsamanė. Dauginasi sporomis arba vegetatyviniu būdu. Specialiū vegetatyviniu dauginimosi organū neturi. Auga patiesalais miūkuose ant dirvoĖemio, ant Ėemėmis apneĖtū akmenū ar rāstū. Aptinkama āvairiose augavietėse: sausose ir drėgnose, saulėtose ir pavėsingose. Augavieėiū pH artimas neutraliam, taėiau daĖnai aptin-

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

kama ir ant rūgĖiū substratū (pūvanėios medienos), Ėemiū sluoksniu padengtū rūgĖiū uolū.

Populiacijū gausumas. Kamanū rezervate aptikta apie 0,01 m² dyĖpio barzdotojū barzdeniū populiacija eglyne, ant akmens. Trakū r. rasta taip pat ant akmens, tik drėgnesnėje aplinkoje – upelio vagoje. Palangos apylinkėse ir Varėnos r. Ėios samanės augo puĖyne, ant dirvoĖemio. Duomenys iĖ Kretingos r. naujais radiniais nepatvirtinti, dabartinė populiacijū būklė nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Substratū sunaikinimas, intensyvi ūkinė veikla miūkuose.

Informacijos Ŗaltiniai

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miūkū, pievū ir pelkiū samanoms paĖinti. – Vilnius.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grineviėienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paĖinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS, WI.

Summary

Mostly found in localities concentrated in the western part of Lithuania. The species is found on various substrates – stones, logs, soil.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Rutės duoja

Leiocolea rutheana (Limpr.) Müll. Frib.

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
DEIMA JUNGERMANIJINIAI (*JUNGERMANNIACEAE*)

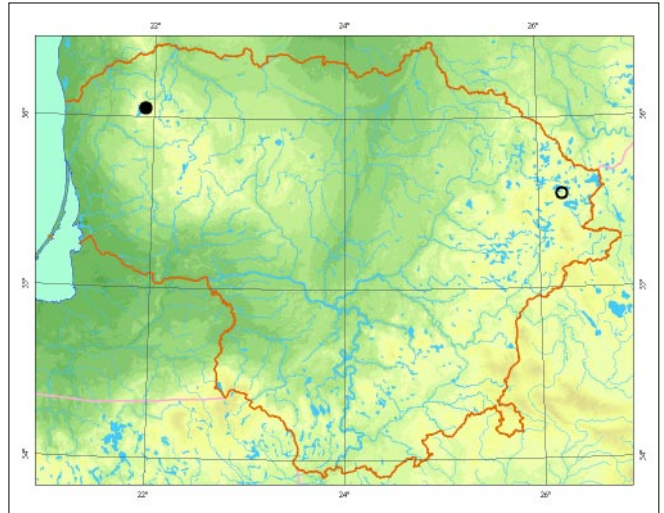
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Āiaurės pusrutulyje, dąpniausia dąlto klimato juostoje (Europoje, Azijoje, Āiaurės Amerikoje). Vėsaus ir vidutinio klimato juostose Europoje sporadiškai aptinkama Didþbiojoje Britanijoje, Vokietijoje, Lenkijoje, Rusijoje, Norvegijoje, Islandijoje, Baltijos dalyse. Kiek dąpniau – Suomijoje ir Āvedijoje. Lietuvoje randama tiek rytinėje, tiek vakarinėje dalyje. 1953 m. buvo aptikta Dūkoto apylinkėse (Zarasų r.), 1997 m. – Platelio apylinkėse (Plungės r.).

Biologija ir ekologija. Gana stambi stuomeninė kerpsamanė. Stiebas 3– 5 mm ploėio, 4– 8 cm ilgio, paprastas arba su pavienėmis dąkelėmis. Lapai þali, kartais rausvi arba rusvi, kiauðiniðkai trikampiðki, negiliai suskaidyti ā 2– 3 skiautes. Vienanamė kerpsamanė. Lytinio dauginimosi organai aptinkami dąpnai, o sporofitai – retai. Specialio vegetatyvinio dauginimosi organų nesudaro. Auga dąringose þemapelkėse *Caricion lasiocarpae* ir *Caricion davallianae* bendrijose, dąpniausiai pavieniais stiebeliais āsiterpusi tarp kitų samanų.

Populiacijų gausumas. Populiacijos Zarasų r. būklė neþinoma, per pastaruosius 50 metų nebuvo patikrin-

ta. Plungės r. populiacija negausi, samanų auga nedidelėje pelkės teritorijoje *Eleocharitetum quinqueflorae* bendrijoje pavieniais stiebeliais āsiterpusius tarp kitų samanų, ið kurių gausiausias – tarpinės drepanės (*Drepanocladus cossonii*) ir þvaigþdinės auksotės (*Campylium stellatum*).

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas. Kenkia tiek pelkės nusausėjimas, tiek pernelyg didelis vandens lygio pakėlimas, eutrofizacija.

Informacijos dąltiniai

Andriūðaitytė D., Jukonienė I., 2000: J. Pipinio indėlis ā Lietuvos briofloros tyrimus. – Botanica Lithuanica, 6 (1): 23– 52.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It has been found in two rich fens in the Zarasai and Plungė districts. Populations are not abundant.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Alpinė skiautenė

Lophozia collaris (Nees) Dumort.

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)

DEIMA JUNGERMANIJINIAI (*JUNGERMANNIACEAE*)

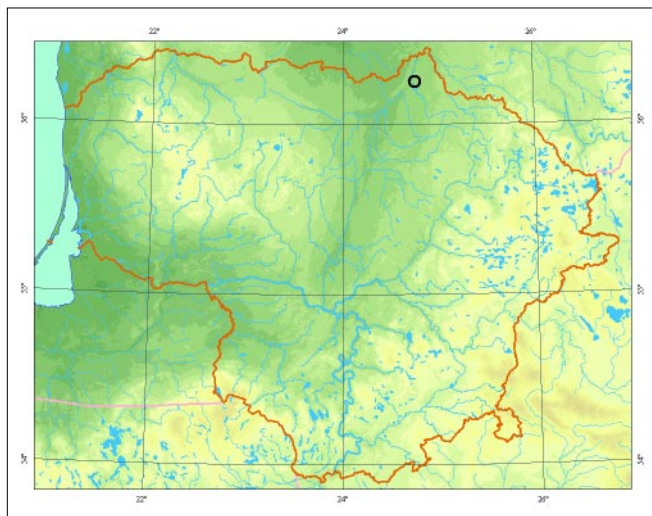
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio vėsais klimato juostoje (Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje). Aptinkama beveik visoje Europoje, dažnesnė kalkinguose þemumø regionuose ir kalnuose. Azijoje randama Turkijoje, Sibiro, Taimyro ir Ðiukèiø pusiasaliuose.

Lietuvoje rasta tik Birþø r. (1972) ir Kamanø pelkėje (Akmenės r., 1924 m.).

Biologija ir ekologija. Stuomeninė kerpsamanė. Stiebas iki 1,5 cm ilgio ir 1– 2 mm ploëio. Lapai 0,4– 0,8 mm ilgio ir beveik tokio pat ploëio, padalyti á 2 skiautes. lþpjoa siekia iki penktadalio ar treðdalio lapo. Dvinamė samana. Lytinio dauginimosi organai aptinkami dažnai, sporofitai – retai. Auga patiesalais arba pavieniais stiebeliais ástiterpusi tarp kitø samanø ant kalkingø substratø tiek drėgnose, tiek sausose, dažniausiai pavėsingose vietose. Alpinė skiautenė nuo Lietuvoje dažnesnės, taip pat ant kalkingø substratø auganės kalkiamėgės skiautenės (*Lophozia badensis*) skiriasi tuo, jog turi amfigastrijas (apatinius lapus).

Populiacijø gausumas. Populiacija Birþø r. negausi. Samanos buvo rastos pavieniais stiebeliais ástiterpusios tarp kitø samanø (*Distichium capillaceum*, *Lophozia badensis*). Huecko ir Reimerso (1924) duomenys apie Kamanø pelkæ kelia abejoniø dėl nebūdingos Ðiai rûðiai substrato – pūvanės medienos.

Grėsmės ir apsauga. Leidimasis á urvus, intensyvus turizmas.

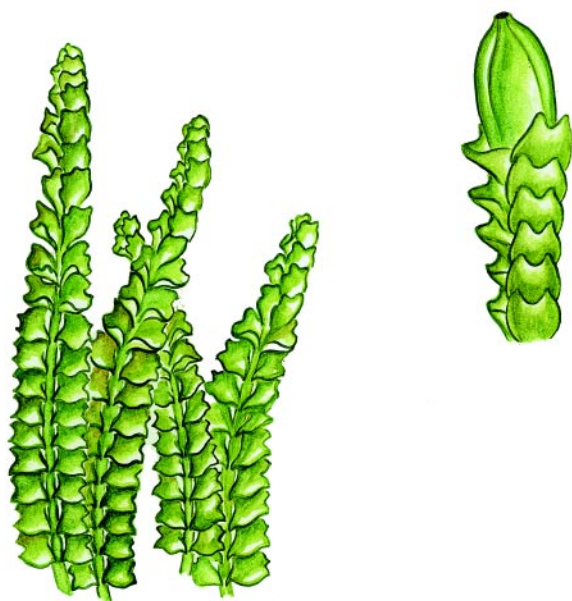
Informacijos šaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevičienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms papinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It was found in the Birþai district, yet only in small numbers. The species is scattered among other bryophytes.

Apraðė Ilona Jukonienė

Linos Jasiukonytės pieðinys

Helerio pilelė

Anastrophyllum hellerianum (Nees ex Lindenb.) R. M. Schust.

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
DEIMA JUNGERMANIJINIAI (JUNGERMANNIACEAE)

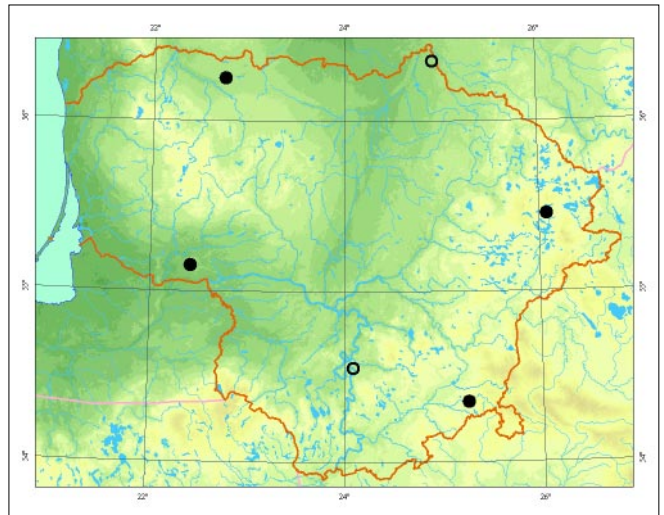
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs ārašyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio vėsāus klimato juostoje, tiek þemumose, tiek kalnuose (Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje). Aptinkama dar ir Ėiaurinėje vidutinio klimato juostos dalyje.

Pinoma keletas radaviečių āvairiose Lietuvos vietose: Birþø girioje (Birþø r., 1972), Punios Ėile (Alytaus r., 1992), Åþvinėiø girioje (Ignalinos r., 2002), Vieðvilės rezervate (Tauragės r., 2004), Kamanø rezervate (Akmenės r., 2004), Rūdinkø apylinkėse (Ėalėininkø r., 2004).

Biologija ir ekologija. Stuomeninė kerpsamanė. Stiebas status arba kylantis, 0,5–0,8 mm ploėio ir 0,2–0,5 (0,8) cm ilgio, neðakotas arba negausiai ðakotas. Lapai iki treðdālio suskaidyti ė 2 trikampiðkas skiautes. Dvinamė samana. Dauginasi dāþniausiai vegetatyviniu būdu gemaliniais kūneliais, susitelkusiais ant stāiø plonø ðakeliø. Auga kilimais arba patiesalais ant stambiø þėpieviø rāstø pirminėmis jø þuvimo stadijomis. Labai retai aptinkama ant þievės – tai dāþniausiai būna vyriðki, su gemaliniais kūneliais individai. Dāþniausiai auga kartu su kita þūvanėios medienos kerpsamane *Nowellia curvifolia*. Nėra pionierinis, bet vienas ið anks-tyvesniø epiksilø. Auga ant turtingø humininø rūgðėiø substratø, taėiau kai Ėie pavirsta humusu, neiðlie-

ka. Populiacijos dydis svyruoja, priklauso nuo aplinkos sąlygø: drėgnais metais populiacijos gana gausios, sausais – gali ið viso sunykti.

Populiacijø gausumas. Visose nurodytose vietovėse rasta ant pavieniø rāstø. Populiacijos dāþniausiai labai maþos – iki 0,04 m², visuomet su gemaliniais kūneliais. Gausesnės populiacijos aptinkamos tik Åþvinėiø girioje, kur Ėiø samanø kilimai nukloja iðtistus pradedanėiø þūti puðø ir eglėø kamienus.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, vėjavartø ir nuþpiūvusio medþiø ðalinimas.

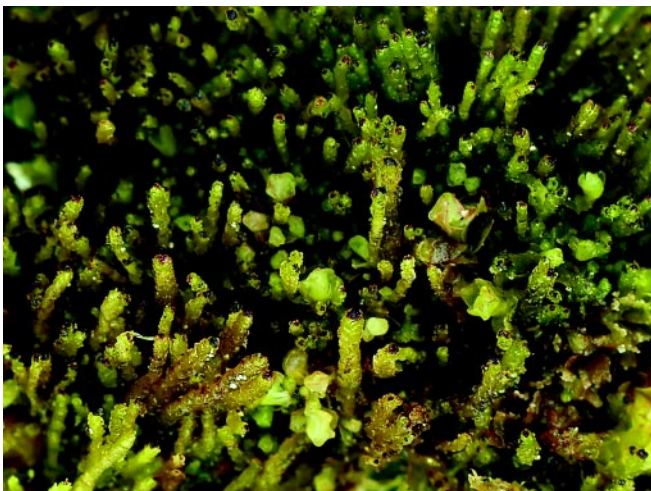
Informacijos šaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grineviėienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Found in the Birþai, Ignalina, Akmenė, Akmenė, Alytus, Tauragė, and Ėalėininkai districts. Predominantly found on decaying coniferous wood in its early stages of decay. Most populations are small (up to 0.04 m²), except for those in Åþvinėiai forest where they occupy entire logs of spruce and pine.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Ākirptoji tritomarija

Tritomaria exsectiformis (Breidl.) Loeske

KLASĒ KERPSAMANĒS (*MARCHANTIOPSIDA*)
ĖEIMA JUNGERMANIJINIAI (*JUNGERMANNIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis ĀraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. ĖiaurĖs pusrutulio vĖsaus klimato juostoje (Europoje, Azijoje, ĖiaurĖs Amerikoje).

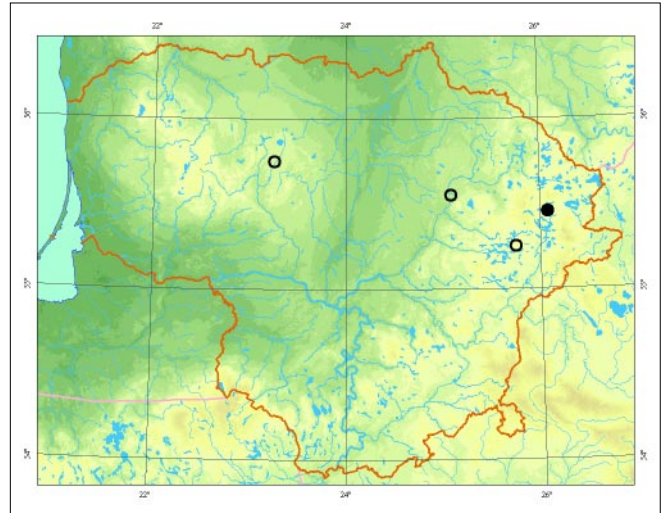
Lietuvoje Ėinomos 4 radavietĖs: ĖeimyniĖkĖliĖ kaimo apylinkĖse (AnykĖĖiĖ r., 1958), DidĖbiojoje PlynĖje (RadviliĖkio r., 1924), Labanoro miĖke (ĖvenĖioniĖ r., 1972), Āpubalio girioje (Ignalinos r., 1992).

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydĖio stuomeninĖ kerp-samanĖ. Stiebas apie 3 cm ilgio ir 2–3 mm ploĖio. Lapai lovelio formos, 0,5–1,2 mm ilgio ir 0,3–1 mm ploĖio, beveik skersai prisitvirtinā prie stiebo, dviskiauiāi. SkiautĖs skirtingo dydĖio. PriekinĖ skiautĖ nusmailĖjusi ir siekia Ėiek tiek aukĖĖiau lapo vidurio, ūppakalinĖs skiautĖs virĖĖnĖ smaili, kartais padalyta Ā 2 maĖsas skiauteles. DvinamĖ samana. Sporogonai aptinkami retai. DaĖniausiai dauginasi gemaliniāis kŭneliāis. Auga spygliuoĖiĖ miĖkuose patiesalais arba kilimais ant pŭvanĖios medienos, kituose kraĖtuose aptinkama ir ant ĖemĖmis apneĖtĖ nekalkingĖ uolienĖ ir akmenĖ. Pradeda augti Ėiek tiek vĖliau nei patys pirmieji epiksilai, taĖiau iĖlieka tol, kol mediena visiĖkai suyra.

PopuliacijĖ gausumas. Visose radavietĖse buvo surinktos nuo pavieniĖ rāstĖ. DabartinĖ populiacijĖ bŭklĖ neĖpinoma.

Mindaugo Rylos ir Ilonos JukonienĖs nuotrauka

GrĖsmĖs ir apsauga. MiĖkĖ kirtimas, negyvos medienos Ėalinimas.

Informacijos Ėaltiniai

AndriuĖaitytĖ D., JukonienĖ I., 2000: J. Pipinio indĖlis Ā Lietuvos briofloros tyrimus. – Botanica Lithuanica, 6 (1): 23–52.

Naujalis J., KalinauskaitĖ N., GrineviĖienĖ M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanĖms paĖinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdĖiai: WI, BILAS.

Summary

It is found in single localities in the AnykĖĖiai, RadviliĖkis, ĖvenĖionys and Ignalina districts. Current population status is unknown.

AprāĖĖ Ilona JukonienĖ

Kvapioji pemptaurė

Geocalyx graveolens (Schrad.) Nees

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
DEIMA PEMTAURINIAI (*GEOCALYCEAE*)

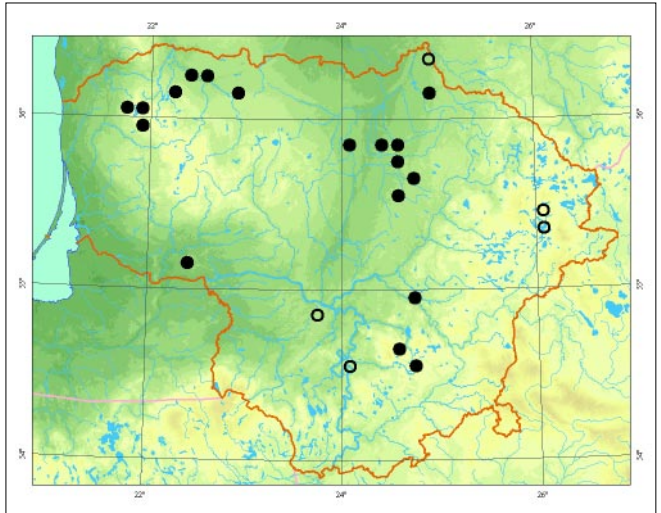
2 (V) kategorija

Statusas. Ą Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārađyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Ąiaurės pusrutulio vėsaus klimato juostoje (Europoje, Azijoje, Ąiaurės Amerikoje, Azorø salose Makaronezijoje, Madeiroje). Europoje dađnesnė pemyninėje dalyje. Didpiojoje Britanijoje ir Airijoje retai aptinkama. Azijoje auga Sibire.

Rasta āvairiose Lietuvos vietose. Kiek dađniau aptinkama āiaurvakarinėje Lietuvos dalyje ir Vidurio Lietuvoje. Gali būti, kad paplitimas Lietuvoje menkai iđtirtas.

Biologija ir ekologija. Stuomeninė kerpsamanė. Stiebas 1–1,5 mm ploėio ir 1–2 cm ilgio, beveik neākotas, plokđėias. ńoniniai lapai su 2 plaėiai trikampiđkomis skiautėmis, siekianėiomis iki treėdaliu lapo. Apatiniai lapai panađūs, tik mađesni. Vienanamė samana. Sporogonai aptinkami retai, gemaliniø kūneliø nesudaro. Auga plaėiais gelsvai āaliais ar ōviesiai āaliais patiesalais (kartais pavieniais stiebeliais āsiterpusi tarp kitø samanø) tamsiuose drėgnuose eutrofiniuose ar mezotrofiniuose miđkuose (juodalksnynuose, eglynuose arba miđriuose) ant durpingo dirvoþemio ar pūvanėios medienos. Iđ kitø kerpsamaniø kvapioji pemptaurė iđsiskiria terpentino kvapu.

Populiacijø gausumas. Populiacijø kiekis ir dydis priklauso nuo tinkamø buveiniø kiekio ir būklės. Gausiausia kvapiojø pemptauriø populiacija ėinama Vieđvilės rezervate. Ji aptinkama juodalksnynuose ir miđriuose miđkuose, auga gana plaėiais patiesalais. Kituose Lietuvos regionuose ėinomos radavietės pavienės, o populiacijos negausios. Ignalinos ir Alytaus r. kvapioji pemptaurė buvo aptikta daugiau nei prieš 30, Kauno r. – daugiau nei prieš 80 metø. Dabartinė populiacijø būklė ōiuose rajonuose neėinama.

Grėsmės ir apsauga. Miđkø kirtimas, vandens lygio reguliavimas, vėjavartø ir iđþiūvusiø medþiø ōalinimas.

Informacijos ōaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grineviėienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paėinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS, HSUD.

Summary

The species has been found in various parts of Lithuania, growing in moist shady eutrophic and mezotrophic forests on peaty soil or decaying wood. Populations vary in size, the most abundant being in the Vieđvilė Strict Nature Reserve.

Aprađė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Pearsono lepidozija

Lepidozia pearsonii Spruce

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
DEIMA LEPIDOZIJINIAI (*LEPIDOZIACEAE*)

4 (I) kategorija

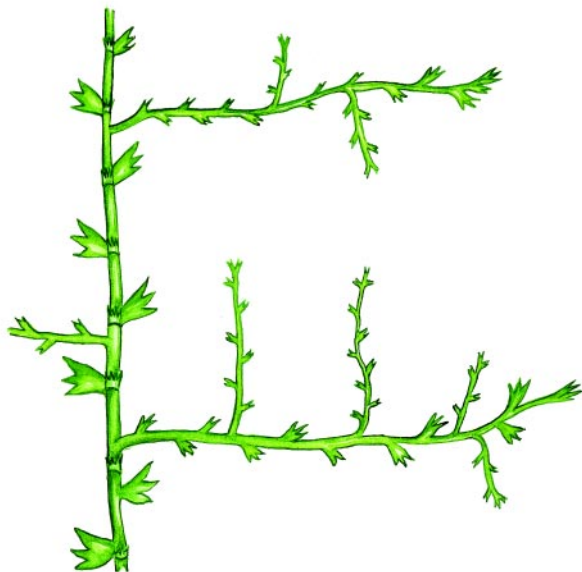
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á Europos samanø raudonàjà knygå.

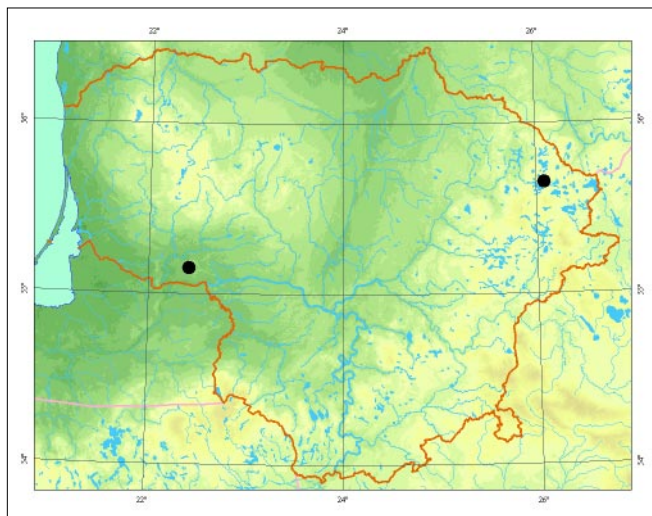
Paplitimas. Okeaninë rûðis. Europos endemas. Aptinkama Didþiojoje Britanijoje, vakarinėje Norvegijos pakrantėje, vakarø Ðvedijoje.

Lietuvoje aptikta Zarasø (1998) ir Tauragės (1996) rajonuose. Tai labiausiai á rytus nutolusios ðios rûðies paplitimo vietos.

Biologija ir ekologija. Stuomeninë kerpsamanė. Stiebas 0,5– 1 mm ploëio, 2– 5 (10) cm ilgio, su retomis ðakelėmis. Ðoniniai lapai beveik keturkampiai, suskaidyti á 3 skiautes; apatiniai lapai panaðus, tik maþesni. Dvinamė samana. Lytinio dauginimosi organai aptinkami ðapnai, o sporogonø nepasitaiko. Dauginasi lengvai lûþtanėiomis ðakutėmis, susidaranėiomis stiebo virðūnėje. Auga staëiais pavieniais stiebeliais arba nedidelėmis vejomis ásiterpusi tarp kiminø, geguþliniø ar kerpsamaniø ant pūvanėios medienos, atvirø durpiø ar humuso, ðapniausiai drėgnose (upiø ar eþerø pakrantėse) pavėsingose vietose. Ant pūvan-

Linos Jasiukonytės pieðinys

ėios medienos ðapnai aptinkama ðliauþianėioji lepidozija, kuri, skirtingai nei Pearsono lepidozija, yra vienanamė, jos stiebas gulsėias, labiau iðsiðakojæs. Be to, ðliauþianėioji lepidozija auga patiesalais.

Populiacijø gausumas. Þinomos 3 radavietės: 2 Zarasø r. ir 1 Tauragės r. Lietuvoje rastos populiacijos negausios. Tauragės r. samanø augo ant plikø durpiø. Abiejose Zarasø r. radavietėse ðios kerpsamanės aptiktos ant pavieniø pūvanėiø rãstø, vienoje vietoje – ir ant plikø durpiø. Samanos, kaip ir kituose regionuose, iðtisinijø vejø nesudarė, augo pavieniais stiebeliais ar nedideliais lopinėliais ásiterpusios tarp kitø samanø.

Grėsmės ir apsauga. Negyvos medienos ðalinimas, vandens lygio reguliavimas, medþiø kirtimas.

Informacijos ðaltiniai

Potemkin A. D., Kalinauskaitė N., 1998: To the knowledge of liverwort flora in the Graþutė Regional Park, North-East Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 4 (1): 37– 44.

Summary

It was found in the Zarasai (two localities) and Tauragė (one locality) districts on decaying wood and bare peat on the lakeshores. Populations are not abundant.

Apraðė Ilona Jukonienė

Tridantė bazanija

Bazzania trilobata (L.) Gray

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
DEIMA LEPIDOZIJINIAI (*LEPIDOZIACEAE*)

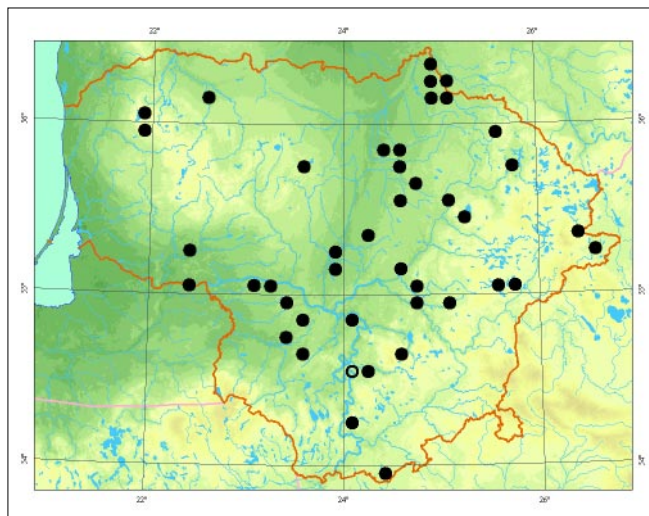
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio vidutinio klimato juostoje. Ðiaurinėje Europos dalyje reta.

Aptinkama ávairiuose Lietuvos regionuose, daþnesnė Ðiaurės ir Vidurio Lietuvoje. Rasta Panevėþio (1929, 1981, 2001), Kauno (1929, 2001), Alytaus (1970, 1999), Birþø (1972, 1999, 2001), Ðiaulio (1993), Marijampolės (1995, 1997, 2001, 2003), Anykðeio (2001), Ignalinos (2001), Vilkaviðkio (2001), Kėdainio (2002), Maþeikio (2002), Radviliðkio (2002), Rokiðkio (2002), Prienø (2003), Tauragės (2003), Trakø (2003), Ukmergės (2003), Ðakio (2003) ir Vilniaus (2003) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Stambi stuomeninė kerpsamanė. Stiebas status arba gulsėias, iki 10 cm ilgio, dviðakas, tankiai ir lygiai lapuotas. Lapai dideli, plaėiai ovalūs, baigiasi tridante virðūne. Dvinamė kerpsamanė. Sporogonai aptinkami retai. Daþniausiai dauginasi vegetatyviniu būdu, trapiomis ðakelėmis. Auga patiesalais, reėiau pavieniais stiebeliais tarp kitø samanø pavėsingose vietose: juodaksnynuose, eglynuose ar miðriuose miðkuose apie medþiø kamienus, me-

þiø kamienø apatinėje dalyje, ant þemiø sluoksniu apneðtø akmenø ar pūvanėiø kelmø ir rãstø. Ant kalkingø substratø neauga, todėl aptinkama tiktai ant storu humuso sluoksniu padengtø kalkingø uolø.

Populiacijø gausumas. Populiacijos ávairaus gausumo. Daugiausia þinomos pavienės negausios radavietės. Didesnės populiacijos aptiktos Marijampolės, Kėdainio, Vilniaus, Tauragės rajonuose. Birþø girioje ðios samanos iðsibarsėisios visame girios masyve.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas ir sausinimas.

Informacijos šaltiniai

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms papinti. – Vilnius.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grineviėienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms papinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Known to exist in several locations. The most abundant populations are found in Birþai Forest where the species is widely distributed throughout the whole territory. Other single less abundant localities also exist.

Apraðė Ilona Jukonienė

Vytauto Uselio nuotrauka

Grandinėlinė cefalozija

Cephalozia catenulata (Huebener) Lindb.

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
DEIMA CEFALOZIJINIAI (*CEPHALOZIACEAE*)

3 (R) kategorija

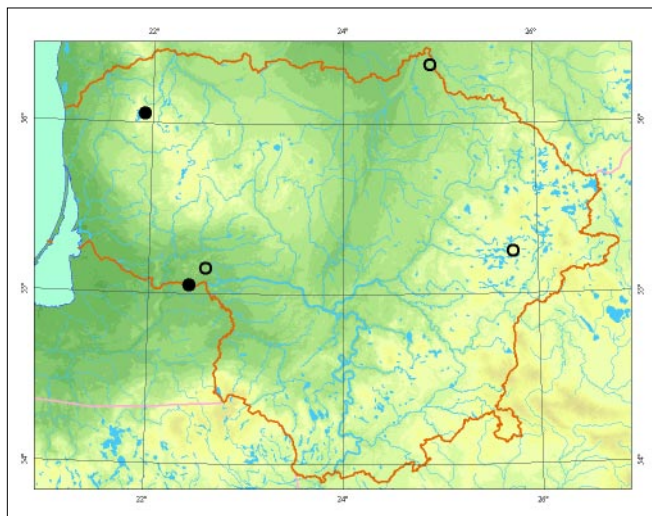
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rùðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Subokeaninė rùðis, paplitusi ðiaurės pusrutulio ávairaus klimato, iðskyrus ðaltojo, juostose (Europoje, Azijoje, Amerikoje).

Lietuvoje rasta Birþø (1972), Ðvenėioniø (1972), Tauragės (1975, 1994, 2003) ir Plungės (2003) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Labai smulki stuomeninė kerp-samanė. Stiebas 1,5– 10 mm ilgio ir apie 0,3– 0,6 mm ploëio. Lapai prisitvirtinà ástriþai arba lygiagrečiai stiebo aðies, iki pusės ar treðdalis ilgio skelti á 2 skiautes. Dvinamė kerp-samanė. Dauginasi sporomis arba vegetatyviniu būdu gemaliniiais kùneliais, iðsidėsėiusiais smulkio ðoninio ùgliø virðùnėlėse. Auga patiesalais ant drėgnø spygliuoëio rástø ar kelmø apytamsėse vietose, dažniausiai aptinkama pradinėmis medienos puvimo stadijomis. Lietuvoje þinomos 7 cefalozijø rùðys. Nuo jø grandinėlinė cefalozija skiriasi tamsiai þalia spalva, stiebu þemyn nenuaugusiais lapais, labai smulkiomis storasienėmis lãstelėmis.

Populiacijø gausumas. Populiacijos Ðvenėioniø r. būklė pastaruøju metu nepinoma. Birþø girioje pakartotinio tyrimø metu (1999) nebuvo aptikta. Plungės r. randama ant pavienio rástø. Vieðvilės rezervate (Tauragės r.) po-

populiacija gausi – samanos aptinkamos eglynuose ir miðriuose miðkuose ant medþio rástø.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas ir sausinimas, negyvos medienos ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

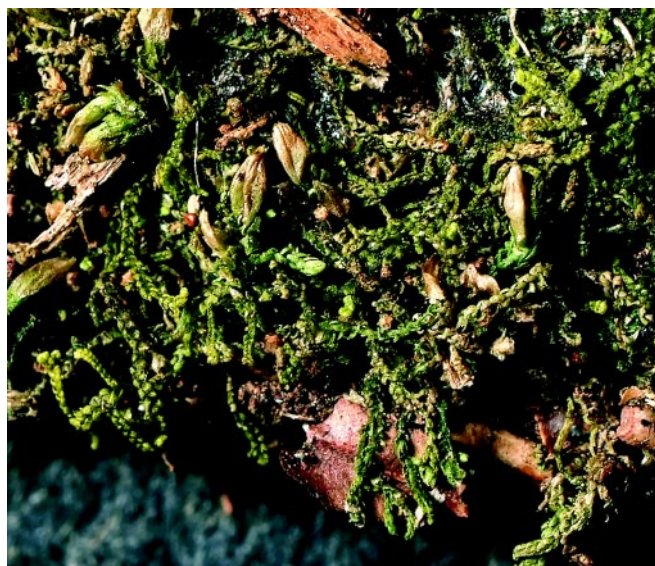
Kuzas A., 1975: 23 vida i 5 raznovidnostej novykh dla flory petchenochnykh mkhov Litovskoj SSR. – Lietuvos TSR MA darbai, 1 (69): 21– 29.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevičienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerp-samanėms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Found in four localities in different parts of Lithuania. The most abundant population is in Vieðvilė Strict Nature Reserve.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Plaèialapè plikûnè

Porella platyphylla (L.) Pfeif.

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
DEIMA PLIKÛNINIAI (*PORELLACEAE*)

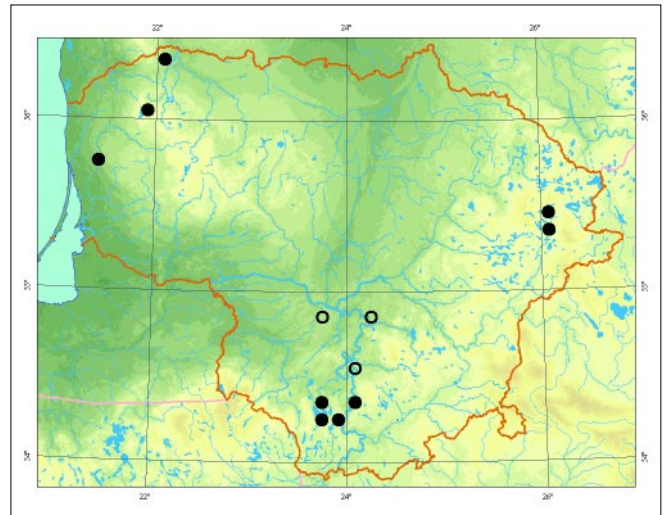
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis àraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurès pusrutulio vidutinio klimato spygliuoèiø ir lapuoèiø miðkuose (Europoje, Azijoje, Ðiaurès Amerikoje, Ðiaurès Afrikoje).

Aptinkama àvairiose Lietuvos vietose, daþniausiai pietinèje ir vakarinèje dalyje. Rasta Rumðiðkiø apylinkèse (Kaiðiadoriø r., 1956), Punios ðile (Alytaus r., 1972) ir Obelijos miðke (Alytaus r., 2004), Åpuolynès miðke (Klaipèdos r., 1999), Ðanèiuose (1930), Fredoje (1927) ir Kamðos miðke (Kauno apyl., 1975), Platelio parke (Plungès r., 2002), Vidzgirio miðke (Alytaus r., 2002), Ðirvinto, Rinkoto ir Basalyko miðkuose (Lazdijø r., 2004). Nepatikrintais duomenimis, taip pat aptinkama Vilniaus, Pakruojo, Panevèpio, Ukmergès rajonuose, Druskininkø apylinkèse.

Biologija ir ekologija. Stuomeninè kerpsamanè. Stiebas 1,8– 3 mm ploèio, iki 8 (10) cm ilgio, netaisyklinagai 2– 3 kartus plunksniðkai ðakotas, standus. Lapai dviskiauèiai, gaubti. Dvinamè samana. Daþniausiai aptinkami vyriðki individai arba samanos su sporogonais. Specialio vegetatyvinio dauginimosi organø ne-

sudaro. Auga matiniais tamsiai þaliais patiesalais arba vèduoklèmis ant lapuoèiø medþiø pievès, þemèmis apneðtø akmenø, kartais tiesiog ant pliko dirvoþemio ðlaituose. Daþniausiai kartu auga dviðakè skirstè (*Metzgeria furcata*), plokðèioji miltuotè (*Radula complanata*) ir dèmètoji frulanija (*Frullania dilatata*).

Populiacijø gausumas. Populiacijos àvairaus dydþio. Daugumos bûklè prièð 30 ir daugiau metø aptiktose vietose neþinoma. Plungès r. rasta ant 1 medþio kamieno. Gana daþnai ðios rûðies samanos aptinkamos Lazdijø ir Alytaus r. miðkuose.

Grèsmès ir apsauga. Miðkø kirtimas, senø medþiø ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Minkevièius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanosms paþinti. – Vilnius.

Naujalis J., Kalinauskaitè N., Grinevièienè M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanèmms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Can be found throughout Lithuania, the most abundant populations of the species are in the southern part of Lithuania (Prienai and Alytus districts).

Apraðè Ilona Jukonienè

Mindaugo Rylos nuotrauka

Tāsioji frulanija

Frullania tamarisci (L.) Dumort.

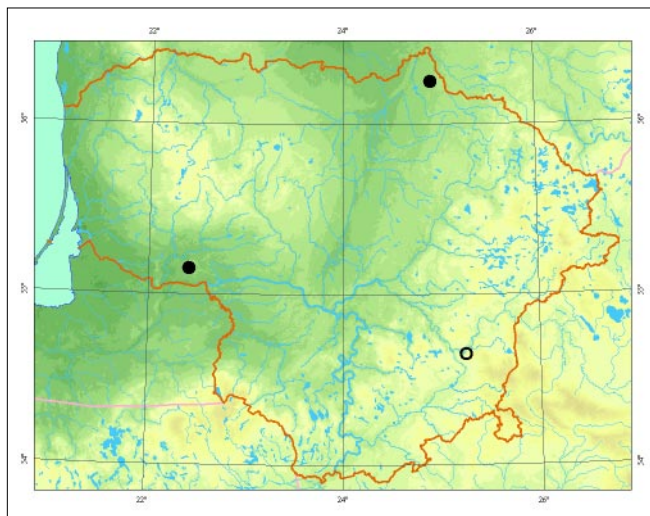
KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
DEIMA FRULANIJINIAI (*FRULLANIACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rùðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vidutinio klimato juostos plaèialapiø miðkø zonoje – tiek kalnuose, tiek þemumose. Labai polimorfðka. Europoje (Islandijoje, Norvegijoje, Pietø Ðvedijoje ir Suomijoje, Airijoje, Didþiojoje Britanijoje, Ispanijoje, Portugalijoje, Vakarø Rusijoje, Balkanuose, Italijoje) aptinkamas porùðis (*Frullania tamarisci* ssp. *tamarisci*) yra Europos endemas. Ðiaurës Amerikoje ir Japonijoje aptinkami kiti nei Europoje augantys porùðiai. Lietuvoje rasta Vilniaus apylinkëse (1822, 1938), Birþø girioje (Birþø r., 1998) ir Vieðvilës rezervate (Tauragës r., 2005).

Biologija ir ekologija. Stuomeninë kerpsamanë. Stiebas 0,9–1,5 mm ploëio ir 3–10 cm ilgio, netaisyklingai plunksniðkai ðakotas. Lapai skiautëti, jø apatinë skiautë smulki, àsotëlio formos; virðutinë – stambi, plaèiai kiauðiniðka. Dvinamë kerpsamanë. Ðaþnai su lytinio dauginimosi organais ir sporogonais. Gemaliniø kûneliø neaptinkama. Auga rausvai rudais patiesalais arba pavieniais stiebeliais ástiterpusi tarp kitø samanø. Aptinkama ant senø lapuoëiø medþiø kamienø, kituose kraðtuose – ir ant uolø, rieduliø. Geriausiai tarpsta drëg-

no mikroklimato sàlygomis, nors gali pakæsti ir iðdþiðvimà. Tāsioji frulanija yra gerokai stambesnë uþ daþnai ant lapuoëiø medþiø kamienø auganëià dëmëtàjà frulanijà (*Frullania dilatata*). Be to, nuo jos skiriasi siauresnëmis ir ilgesnëmis apatiniø lapø skiautëmis (jø ilgis beveik 2 kartus virðija plotà).

Populiacijø gausumas. Birþø girioje tāsioji frulanija aptikta ant keleto uosiø kamienø. Dabartinë populiacijø bûklë neþinoma. Vieðvilës rezervate samanos auga ant drebuliø, juodalksniø, liepø kamienø.

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, ypaè nepaliekant senø lapuoëiø medþiø, augavieëiø suskaidymas. Birþø girioje smarkiai úkininkaujama, todël ðiai populiacija gresia iðnykimo pavojus. Jos bûklæ reikëtø stebëti kasmet ir lyginti su Vieðvilës rezervato populiacija.

Informacijos ðaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitë N., Grineviëienë M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanëms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It has been found in the forests of the Birþai and Tauragë districts. The first site is under intensive forestry use, the second – under strict protection.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylø ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Paprastoji plojenė

Lejeunea cavifolia (Ehrh.) Lindb.

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
DEIMA PLOJENINIAI (*LEJEUNEACEAE*)

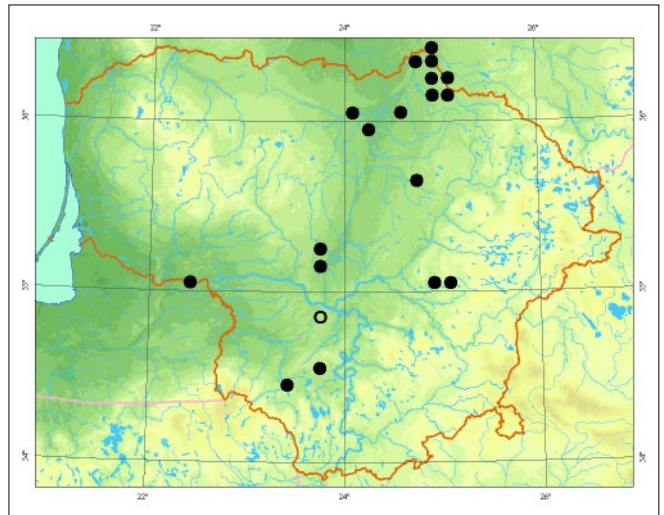
2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąą knyąą rųđis ārađyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Subokeaninė, beveik cirkumborealinė rųđis (Europoje, Azijoje, Őiaurės Amerikoje, Őiaurės Afrikoje). Europoje aptinkama Airijoje, Didþiojoje Britanijoje, Portugalijoje, Ispanijoje, Vidurio Europoje, Őiaurės Rusijoje, Kaukaze, Baltijos ũalyse, vakarinėje Skandinavijos pusiasalio dalyje, Suomijos pietuose. Azijoje þinoma Turkijoje ir Sibire. Őiaurės Amerikoje paplitusi rytinėje ir centrinėje dalyje.

Lietuvoje daþniausiai aptinkama ũiaurinėje dalyje (Birþų girioje). Pavienės radavietės þinomos Vidurio bei Pietų Lietuvoje. Labiausiai ā vakarus nutolusi radavietė yra Vieđvilės rezervate (Tauragės r.).

Biologija ir ekologija. Stuomeninė kerpsamanė. Stiebas 0,9– 1,3 mm ploėio, 1– 2 cm ilgio, netaisyklingai plunksniđkai ũakotas. Lapai dviskiaueėiai. Virđutinė skiautė stambi, ũiek tiek gaubta, apatinė – smulkesnė, iki ketvirtadalio virđutinės. Amfigastrijos stambios, didesnės uþ apatinės skiautes. Vienanamė kerpsamanė. Sporofitai aptinkami retai. Specialių vegetatyvinio dauginimosi organų nesudaro. Auga ũviesiai þaliais ar gelsvai þaliais patiesalais, kartais pavieniais stiebais āsiterpusi tarp kitų samanų ant lapuoėių medþių þievės, kituose krađtuose aptinkama ir ant uolų. Daþniausiai auga kartu su *Metzgeria furcata*, *Radula complanata*, *Frullania dilatata*.

Populiacijų gausumas. Pati gausiausia populiacija Birþų girioje. Paprastoji plojenė aptinkama beveik visame girios masyve, daþniausiai ant senų uosių kamienų. Tauragės, Ukmergės, Prienų ir Kėdainių r. rasta ant pavienių medþių. Populiacijos Kauno apylinkėse, Kamđų miđke, dabartinė buklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Miđkų kirtimas: tiek tiesioginis substratų naikinimas, tiek miđkų ũviesinimas.

Informacijos ũaltiniai

Kuzas A., 1975: 23 vida i 5 raznovidnostej novykh dla flory petchenochnykh mkhov Litovskoj SSR. – Lietuvos TSR MA darbai, 1 (69): 21– 29.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grineviėienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species can be found in the Birþai, Prienai, Kaunas, Ukmergė, Taurage and Kėdainiai districts. The most abundant populations are found in Birþai forest, where the species is widely distributed, most often found on the trunks of old ash.

Aprađė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Vingiuotoji rikardija

Riccardia chamaedryfolia (With.) Grolle

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
ĖEIMA ANEURINIAI (*ANEURACEAE*)

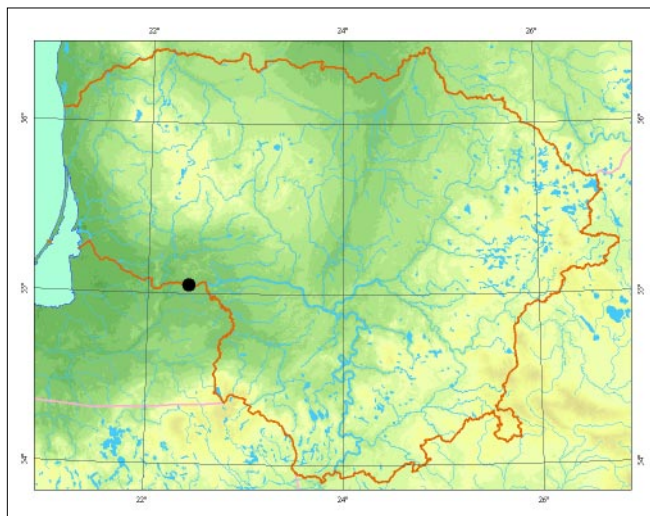
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rùðis áradýta nuo 2005 m.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulio þemumose ir kalnuose (Europoje, Azijoje, Ðiaurës Amerikoje).

Lietuvoje þinoma 1 radavietë Vieðvilës rezervate (Tauragës r.).

Biologija ir ekologija. Gniuþulinë kerpsamanë. Gniuþulas 0,3– 1,6 cm ploëio ir iki 3 (5) cm ilgio, taisyklingai arba netaisyklingai plunksniðkai ðakotas. Vienanamë samana. Lytinio dauginimosi organai aptinkami daþnai, sporofitai – retai. Dauginasi gniuþulo dalimis arba gemaliniais kûneliais. Auga retais patiesalais ant drëgnø substratø (dirvøpemio, rãstø, akmenø), skalaujamo tekanëio vandens.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Populiacijø gausumas. Populiacija labai gausi ir gyvybinga. Samanos þelia ant ávairiø substratø (smëlio, medienos, akmenø).

Grësmës ir apsauga. Hidrologinio reþimo keitimas, substratø sunaikinimas.

Informacijos ðaltiniai

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species has been found in the Tauragë district in the Vieðvilë Strict Nature Reserve. The species occupies various substrates – stones, logs and soil.

Apraðë Ilona Jukonienë

Lajelio þvynuotė

Pallaviccinia lyellii (Hook.) Carruth.

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
DEIMA ÞVYNUOTINIAI (*PALLAVICCINIACEAE*)

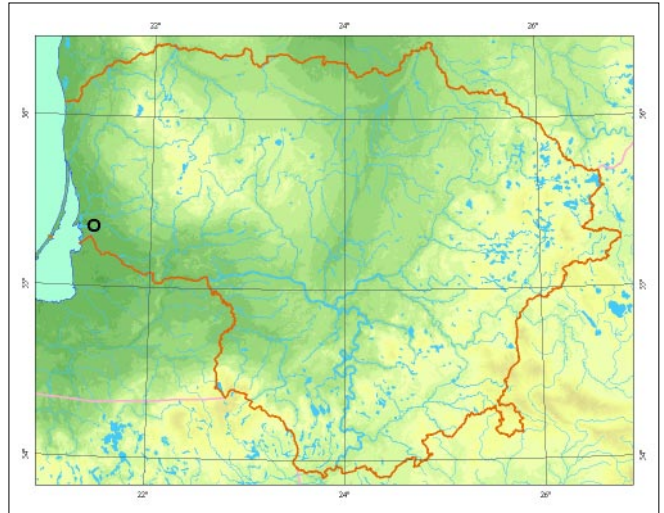
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūðis āraðyta nuo 2000 m.

Āraðyta Ā Europos samanø raudonąjā knygā.

Paplitimas. Subokeaninė rūðis, paplitusi nuo vidutinio iki atogrąþø klimato juostø (Europoje, Ðiaurės, Centrinėje ir Pietø Amerikoje, Ðiaurės ir Centrinėje Afrikoje). Europoje aptinkama Airijoje, Didþiojoje Britanijoje, Olandijoje, pietinėje Ðvedijoje, Prancūzijoje, Vidurio Europos ōalyse, pietvakarinėje Rusijos dalyje, Kaukaze. Azijoje randama Kinijoje ir Japonijoje. Lietuvoje 1971 m. buvo aptikta Aukðtumos pelkėje (Ðilutės r.). Tai viena iš labiausiai Ā Ðiauræ nutolusio ōios rūðies arealo Europoje vietø.

Biologija ir ekologija. Gniupulinė kerpsamanė. Gniupulas 2–6 mm ploëio ir iki 4 cm ilgio, daþniausiai paprastas, neðakotas, su labai ryðkia gysla. Dvinamė kerpsamanė. Daþnai aptinkama tiek su vyriðkais, tiek su moteriðkais lytiniais organais. Vyriðki individai smulkesni uþ moteriðkus. Sporofitai iðauga retai. Specialiø vegetatyvinio dauginimosi organø nesudaro. Auga patiesalais arba Āsiterpusi tarp kitø samanø, daþniausiai ant rûgðėio (nuo vidutinio rûgðtumo iki labai rûgðėio), nuolatos drėgnø durpiø pavėsingose, su nesusi-vėrusia þoliø danga vietose. Daþnai tokiā paėia niðā uþpima kitos sparėiai auganėios gniupulinės *Pellia* gen-

ties kerpsamanės. Lajelio þvynuotė sugeba su jomis konkuruoti, jeigu gausiai gamina sporas. Jai iðlikti padeda sugebėjimas iðgyventi sausros periodā. Ðvieþiai þvynuotei būdingas þuvies kvapas. Pagal jā galima atskirti nuo kitø panaðiø gniupuliniø *Pellia*, *Moerckia* genėio kerpsamaniø.

Populiacijø gausumas. Dabartinė populiacijos būklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Durpiø kasimas, vandens lygio keitimas, vandens uþterðimas.

Augavietėje būtina uþtikrinti tinkamā drėgmės ir ūksmės reþimā, kuris neleistø jai uþaugti tankia þoliø danga.

Informacijos ōaltiniai

Kuzas A., 1975: 23 vida i 5 raznovidnostej novykh dla flory petchenochnykh mkhov Litovskoj SSR. – Lietuvos TSR MA darbai, 1 (69): 21–29.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grineviėienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

In 1971 it was recorded in the Aukštumalė bog (in the Ðilutė distr.), growing on bare peat. Current population status is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Ėiaurinė merkija

Moerckia hibernica (Hook.) Gottsche

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
ĖEIMA ÞVYNUOTINIAI (*PALLAVICINIACEAE*)

3 (R) kategorija

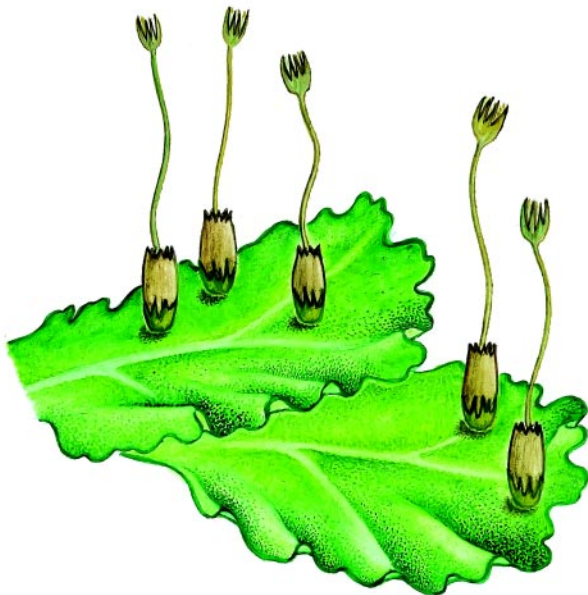
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygå rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. ĖiaurĖs pusrutulio vĖsaus klimato juostoje (Europoje, Azijoje, ĖiaurĖs Amerikoje).

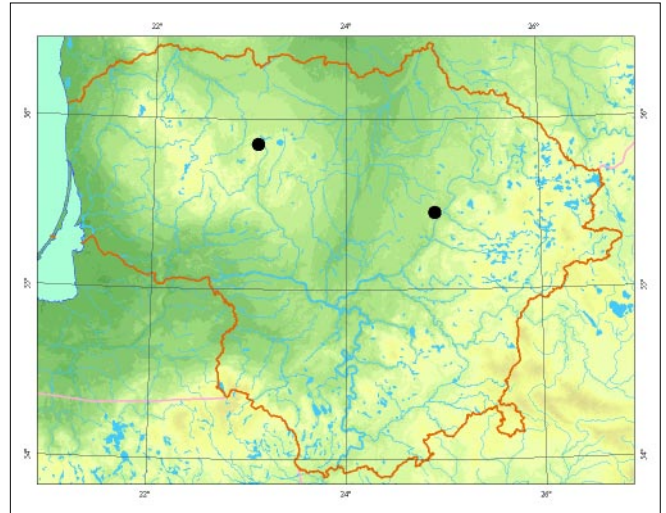
Lietuvoje rasta tik 2 vietose: KaĖerginĖs apylinkĖse (Kauno r., 1936) ir prie Raudoniuko Ėpero (Ėiauliu r., 1993).

Biologija ir ekologija. GniuþulinĖ kerpsamanĖ. Gniuþulai 1–3 cm ilgio ir 2–5 mm ploĖio, jĖ kraĖtai ryĖkiai banguoti. DvinamĖ kerpsamanĖ. Labai daþnai aptinkama su sporogonais. GemalinuĖ kūneliu nesudaro. Auga patiesalais ar kilimais ant drĖgnĖ kalkingĖ substratĖ, daþniausiai Ėaltiniuotose ar pelkĖtose vietose. Ėiaurinė merkija gali bŖti painiojama su kitomis gniuþulinĖmis kerpsamanĖmis, ypaĖ *Pellia* ir *Pallavicinia* genĖiu. Nuo jĖ geriausiai atskiriama pagal anatomicinĖs stiebo sandaros poþymius. Gyvi Ėiaurinės merkijos gniuþulai skleidþia stiprĖ nemalonĖ kvapā.

PopuliacijĖ gausumas. Populiacijos Kauno apylinkĖse dabartinĖ bŖklĖ nepinoma. Ėiauliu r. buvo aptikta Ėaltiniuotoje pelkĖje. Nuo 1993 m. duomenys nepatikrinti.

Linos JasiukonytĖs pieĖinys

GrĖsmĖs ir apsauga. Hidrologinio reþimo keitimas, substratĖ rŖgĖtĖjimas.

Informacijos Ėaltiniai

Naujalis J., KalinauskaitĖ N., GrineviĖienĖ M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanĖms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It was found in the Kaunas and Ėiauliai districts. Current population status is unknown.

ApraĖĖ Ilona JukonienĖ

Akytoji stieblapė

Fossombronina foveolata Lindb.

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
DEIMA KODONIJINIAI (*CODONIACEAE*)

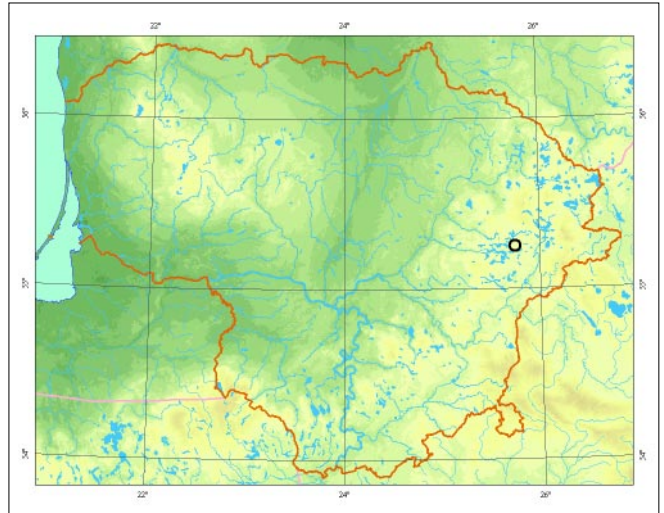
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio vidutinio klimato juostoje (Europoje, Kaukaze, Ðiaurės Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje, Islandijoje). Daþnesnė okeaninio klimato veikiamuose regionuose. Aptinkama beveik visoje Europoje. Azijoje rasta Turkijoje.

Lietuvoje þinoma tik 1 radavietė Labanoro apylinkėse (Ðvenėioniø r., 1972). Kad rūðis aptinkama Rytø Lietuvos pelkėse, buvo paminėta ir 1961 m.

Biologija ir ekologija. Stuomeninė vienanamė vienetė kerpsamanė. Stiebas 0,2– 0,5 (2) cm ilgio. Nuo stiebo auga á lapus panaðios lðaugos. Apatinė stiebo dalis apaugusi violetiniais ar rusvai purpurinės spalvos rizoidais. Sporos gelsvai rusvos, subręsta vėlyvā vasarā ir rudenā. Gemaliniai kūneliai ðiai samanai nebūdingi. Auga telkinėliais arba ásiterpusi tarp kitø samanø. Kadangi konkurencinės savybės menkos, mėgsta vietas su nesusivėrusia þoliø ir neiðsivysėiusia samanø danga. Pionierinė drėgnø atvirø rūgðėiø dirvø samana. Auga ant drėgnø pelkėtø dirvøpėmiø, eþerø pakrantėse, ðlapiuose kelkraðėiuose, grioviuo-

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

se, duobėse, dirbamuose laukuose. Akytoji stieblapė nuo Lietuvoje daþniau aptinkamos Vondraėeko stieblapės skiriasi sporø spalva ir jø pavirðiaus raðtu. Akytosios stieblapės jis tarsi padalytas á langelius, o Vondraėeko stieblapės – su virviðkais sustorėjimais.

Populiacijø gausumas. Negausi populiacija rasta daugiau nei prieš 30 metø þemapelkėje, ant durpiø. Dabartinė jos būklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija. Iðsaugojus tinkamā buveinā, ðiai rūðiai egzistuoti uþtenka natūraliø paþaidø.

Informacijos Űaltiniai

Kuzas A., 1975: 23 vida i 5 raznovidnostej novykh dla flory petchenochnykh mkhov Litovskoj SSR. – Lietuvos TSR MA darbai, 1 (69): 21– 29.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevičienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A small population was found in the eastern part of Lithuania. Current status is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Vondraėeko stieblapė

Fossombronia wondraczeckii (Corda) Dumort. ex Lindb.

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
ĐEIMA KODONIJINIAI (*CODONIACEAE*)

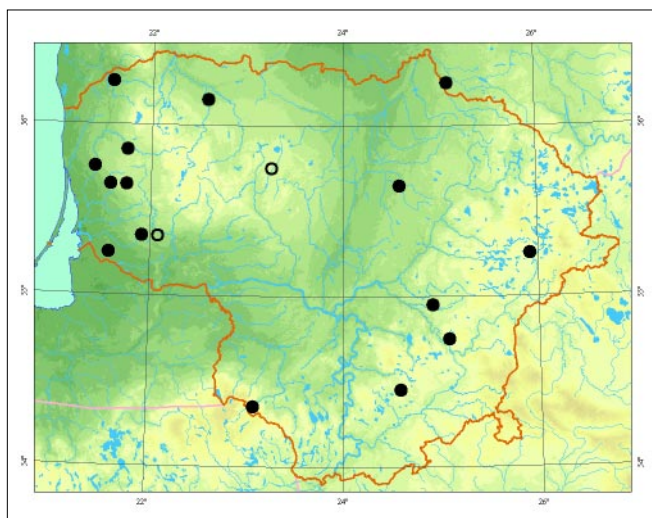
4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Pietinio paplitimo rūđis. Aptinkama ne tik điaurės pusrutulio vidutinio klimato juostoje (Europoje, Azijoje, Điaurės Amerikoje), bet ir Afrikoje, Australijoje. Labiausiai Ā điaurė nutolusios augavietės yra Vakarø Islandijoje ir Rytø Grenlandijoje. Manoma, kad taip toli jā iđplatina migruojanėios þasys.

Lietuvoje aptinkama āvairiuose regionuose, daþnesnė vakarinėje dalyje. Rasta Tauragės (1972), Điaulio (1929), Plungės (2000), Panevėpio (2001), Đirvintø (2001), Đvenėionio (1972, 2001), Akmenės (2000), Klaipėdos (2000), Đilutės (2000), Marijampolės (1999), Birþø (2000), Vilniaus (1999), Skuodo (2000), Đilutės (2000), Trakø (2002) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Smulki stuomeninė kerpsamanė. Stiebas 0,15– 4 cm ilgio. Nuo stiebo auga Ā lapus panađios banguotos, netaisyklingai skiautėtos iđaugos. Vienanamė vienmetė samana. Daþnai su sporogonais. Sporos subręsta vėlai vasarā ir rudenā. Auga telkinėliais arba ōviesiai þaliais ar rausvais patiesalais. Pasipymi menkomis konkurencinėmis savybėmis. Pionierinė drėgnø atvirø dirvø (pakeliø, pagrioviø, dirbamø laukø, keliukø) samana. Auga ne tokiose rųgđėiose dirvose kaip aktyoji stieblapė, daþniausiai ant molio. Aktyoji ir Von-

draėeko stieblapės lengviausia atskirti pagal sporas. Pastarosios sporos tamsiai rudos arba rausvai rudos.

Populiacijø gausumas. Đios rūđies samanos aptinkamos daþniau, nei buvo galvojama iki điol. Populiacijos daþniausiai negausios.

Grėsmės ir apsauga. Eutrofizacija, konkurencija.

Informacijos šaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevičienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

It has been found in various sites across Lithuania, though populations are not abundant. Most commonly found in cultivated fields.

Aprađė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylas ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Plūduriuojantysis sklenduonis

Ricciocarpos natans (L.) Corda

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
DEIMA RIĖIJINIAI (RICCIACEAE)

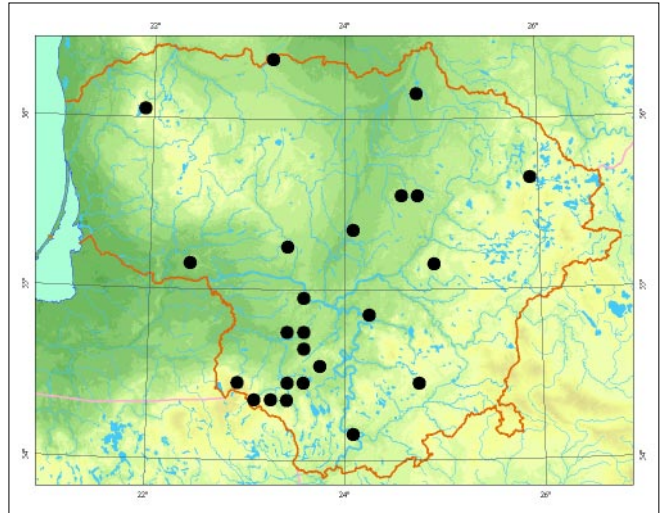
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis árašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidutinio klimato juostos rūðis, paplitusi beveik visame pasaulyje. Europoje daþnesnė pietiniuose regionuose. Kalnuose neaptinkama.

Lietuvoje aptinkama ávairiuose regionuose, daþnesnė pietvakarinėje dalyje. Rasta Kėdainiø (1994), Tauragės (1994), Marijampolės (1995, 1996, 2004), Lazdijø (1995, 1997), Varėnos (1995), Ukmergės (1996), Kaiðiadoriø (1996), Plungės (1996), Birþø (1996), Raseiniø (1998), Joniðkio (1998), Trakø (2000) ir Zarasø (2006) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gniupulinė kerpsamanė. Gniupulai ðirdiðki, 5– 40 mm ilgio ir 4– 9 mm ploëio, tamsiai þali, rudai violetiniai pakraðeiais, apatinė jø pusė ruda arba violetinė su gausiais pilviniais þvyneliais. Pasitaiko 2 ðios kerpsamanės formos – sausuminės ir vandeninės. Sausuminės auga iðdþiuvusiuose ar nusekusiųose vandens telkiniuose arba jø pakraðeiuose. Vandeninės formos plūduriuoja vandens telkinio pavirðiuje. Sausuminės formos sudaro iki 2 cm skersmens skroteles. Jø pilviniai þvyneliai trumpi, apatinėje pusėje iðaugę gausūs rizoidai. Vandeninės formos be rizidø, jø pilviniai þvyneliai ilgi, linijidiðki. Vienanamė, kartais dvinamė daugiametė samana. Sporogonai susiformuoja retai. Lietuvoje su sporogonais neaptikta. Dauginasi vegetatyviniu būdu gniupulo dalimis. Auga telkinėliais stovinėø arba lėtai tekanėø

vandens telkiniø pavirðiuje. Labai daþnai randama vandens telkiniø pakrantėse, kartu su *Riccia fluitans*, *Lemna trisulca* ir kt. panaðios ekologijos augalais. Piemà apmirę gniupulai nusileidþia á dugnà. Pavasarà ið iðlikusių gyvybingø daliø iðauga nauji gniupulai, kurie vėl iðkyla á vandens pavirðiø. Ið vieno vandens telkinio á kità perneða paukðeiai. Lietuvoje daþniausiai aptinkama úksmėje esanėiuose vandens telkiniuose.

Populiacijø gausumas. Ðios rūðies samanos daþnesnės, nei buvo galvojama iki ðiol. Populiacijos būna gausios – vietomis dengia net 80– 100 proc. vandens telkinio pavirðiaus. Tame paėiame vandens telkinyje aptinkamos ne kiekvienais metais. Rūðies daþnumas ir gausumas taip pat kinta.

Grėsmės ir apsauga. Medþiø apie vandens telkinius kirtimas. Vandens reþimo keitimas.

Informacijos ðaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevičienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, HSUD.

Summary

It has been found in various sites in Lithuania. Populations are abundant, yet it is not found in the same water body every year.

Apraðė Ilona Jukonienė

Broniaus Ðableviėiaus nuotrauka

Rausvoji rièija

Riccia canaliculata Hoffm.

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
DEIMA RIËIJINIAI (*RICCIACEAE*)

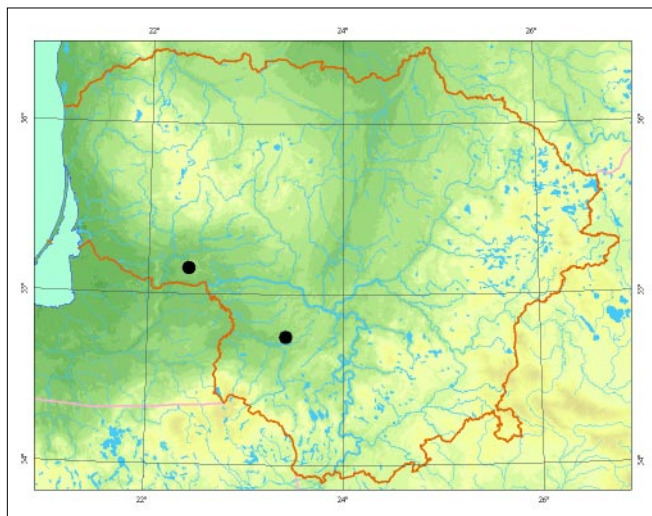
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Temperatinė rûðis, aptinkama Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje, Afrikoje. Daþnesnė pietiniuose regionuose, ypaè tuose, kur didesnė okeaninio klimato átaka. Ðiauriausia radavietė Europoje yra Suomijos pietuose.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės: Vieðvilės rezervate (Tauragės r., 1995), Kazlò Rûdos apylinkėse (2000).

Biologija ir ekologija. Gniupulinė kerpsamanė. Gniupulai gelsvai þali ar þali, apie 0,5 mm ploèio ir 1– 1,5 cm ilgio, paprastai arba dviðaki. Vienanamė, kartais dvinamė daugiametė kerpsamanė. Daþnai aptinkama su sporogonais. Sporifikuoti gali ávairiu metò laiku. Auga tankiais patiesalais ant drėgnò dumblètò humusingò dirvøpemiò, daþniausiai vandens telkiniò pakrantėse, ypaè suveði ðiems nusekus. Bendrijos, kurioms priklauso *Riccia canaliculata*, – efemerinio tipo. Daþniausiai aptinkama *Riccio cavernosae-Physcomitrilletum* bendrijose arba sudaro monodominantinius sàpalynus. Rausvoji rièija panaði á Lietuvuje daþnesnà panaðiose augavietėse auganėià vandeninà rièijà (*Riccia fluitans*). Pastarosios gniupulai palyginti ploni, jò plotis kelis kartus virðija gniupulo storà, o *Riccia canaliculata* gniupulò storis ir plotis yra beveik vienodi.

Populiacijò gausumas. Populiacijos gausios. Tame paèiame vandens telkinyje aptinkama ne kiekvienais metais. Rûðies daþnumas ir gausumas taip pat nėra pastovus. Vieðvilės rezervate augo aðtuoniò arti viena kitos esanėiò baluėiò pakraðėiuose. Vietomis baluėiò pakraðėius buvo apaugusi tankiu sluoksniu. Tiek rug-sėjo, tiek geguþės mėn. rasti *Riccia canaliculata* gniupulai buvo su sporogonais. Patikrinus radavietà po metò, jos bûklė nebuvo pasikeitusi. Kazlò Rûdos apylinkėse *Riccia canaliculata* aptikta kûdros pakraðėiuose.

Grėsmės ir apsauga. Konkurencija, vandens telkiniò iðþiúvimas.

Informacijos ðaltiniai

Kalinauskaitė N., Naujalis J., 1997: *Riccia canaliculata* – nauja kerpsamaniò rûðis Lietuvoje. – Botanica Lithuanica, 3 (7): 75– 80.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

It is found in the Tauragė and Kazlò Rûda districts. Populations are abundant.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Huebenerio riėja

Riccia huebeneriana Lindenb.

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
ĖEIMA RIĖIJINIAI (RICCIACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

ĀraĖyta ā Europos samanø raudonājā knygā.

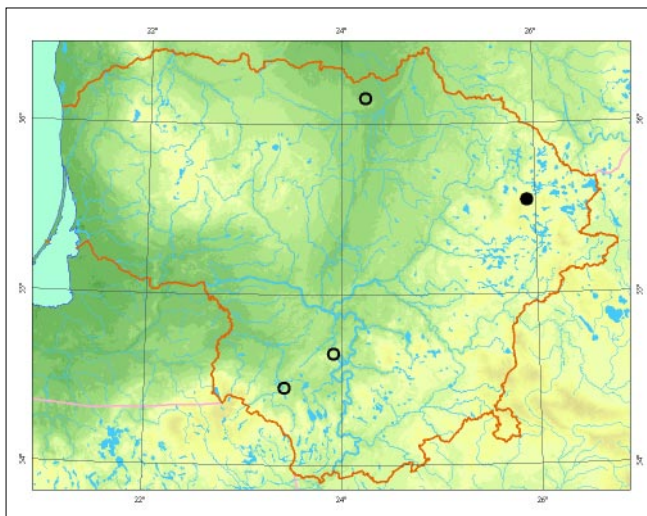
Paplitimas. Temperatinė rūĖis, aptinkama Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje. Europoje reta, Ėapnesnė pietiniuose regionuose.

Lietuvoje Ėinomos kelios radavietės āvairiuose regionuose: ĖidĖiuosiuose GrūĖiuose (Pasvalio r., 1972), Buktos miĖke (Marijampolės r., 1972), Prienø miĖke (Prienø r., 1934), Juknėnø apylinkėse (Utenos r., 2001).

Biologija ir ekologija. Gniūpulinė kerpsamanė. Gniūpulo dalys 2– 3 kartus Ėakotos, jø plotis apie 0,5– 1 mm, sudaro 5– 15 mm skersmens skroteles (Ėalias arba violetines). Vienanamė samana. Ėapnai su sporogonais. Auga tankiais patiesalais ant drėgnø substratø, Ėapniausiai vandens telkiniø pakrantėse, kartais dirbamuose laukuose. Nuo kitø riėijø rūĖiø Huebenerio riėja skiriasi tuo, kad senesni jos gniūpulai Ėapniausiai yra violetinės spalvos.

Populiacijø gausumas. Daugumos populiacijø dabartinė būklė nepinoma. Pastaraisiais metais aptikta tik Utenos r. Samanos augo negausiai.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija, intensyvi Ėemdirbystė.

Informacijos šaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevičienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms Ėapinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

It is found in the Marijampolė, Prienai, Utena and Pasvalys districts. The status of most populations is unknown. In the Utena region populations of only some individuals scattered among other bryophytes were found in the last year.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Vulfo kiminas

Sphagnum wulfianum (Lindb. ex Braithw.) Warnst.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA KIMININIAI (*SPHAGNACEAE*)

2 (V) kategorija

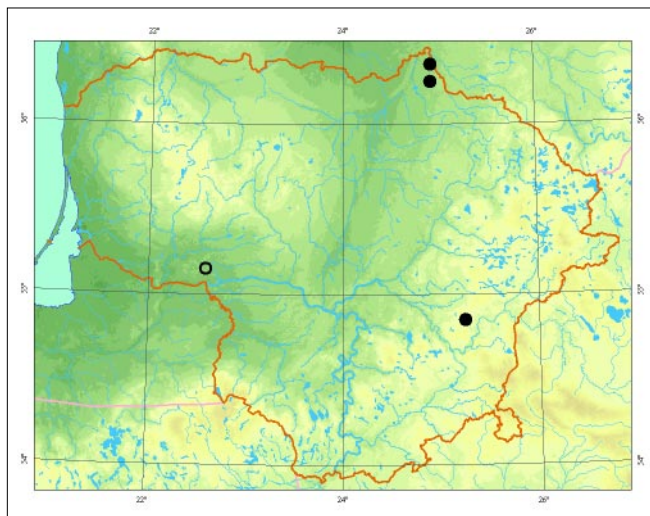
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á ES Buveiniø direktyvos IV priedà.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulio vësau klimato juostoje. Ðapnesnë þemyninio klimato regionuose. Europoje dþpniausiai aptinkama Skandinavijoje ir Suomijoje, reëiau – Baltijos ðalyse, vakarinëje Rusijos dalyje, rytinëje Lenkijoje ir Ðiaurës Rumunijoje. Neaptinkama rytinëje Azijos ir centrinëje Amerikos dalyse. Lietuvoje rùðis rasta Jurbarko (1931), Birþø (1998) ir Vilniaus (2000) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vejos standþios, þalsvos, rausvos ar rusvos. Galvutës rutuliðkos, iðkilusios. Ðakutës ant stiebo iðsidësëiusios tankiomis puokðtelëmis (po 7– 13 ðakuëiø vienoje puokðtelëje), jø galai dþpnai rausvi. Vienanamis ar dvinamis kiminas. Mëgsta úksmæ. Auga dþpniausiai lopinëliais ásiterþæs tarp kitø samanø: smailiaðakio kimino (*Sphagnum capillifolium*), Girgenzono kimino (*S. girgensohnii*), puriosios dvyndantës (*Dicranum polysetum*) papelkëjusiuose eglýnuose. Nuo kitø kiminø lengva atskirti pagal tankias puokðteles.

Populiacijø gausumas. Duomenys apie populiacijas Jurbarko r. naujais radiniais nepatvirtinti. Birþø girioje Vulfo kiminas rastas 2 vietose ðlapiuose eglýnuose, nedideliais lopinëliais ásiterþæs tarp kitø samanø.

Vilniaus r. ði samana augo apypelkio eglýne, kur jos iðtisinë veja uþemë maþdaug 1 m² plotà.

Grësmës ir apsauga. Vandens lygio keitimas ir miðkø kirtimas, ið esmës pakeiðiantys augavieëiø ðviesos reþimà ir mikroklimatà.

Informacijos ðaltiniai

Minkevièius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms paþinti. – Vilnius.

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

The species was found in the Jurbarkas, Birþai and Vilnius districts. In the Vilnius and Birþai districts it is found in isolated localities, growing in spruce forests. Current status of the population in the Jurbarkas district is unknown.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Pvilgantysis kiminas

Sphagnum subnitens Russow et Warnst.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA KIMININIAI (*SPHAGNACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis àraðyta nuo 2000 m.

Àraðyta á ES Buveiniø direktyvos IV priedà.

Paplitimas. Arealas nevientisas. Paplitusi Europoje ir rytinèje Ðiaurès Amerikos dalyje. Yra duomenø apie ðios rûðies paplitimà Azijoje.

Lietuvoje rasta Alytaus (1926), Panevèpio (1926), Klaipèdos (1979), Plungès (1996) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vejos aukðtos, purios, þalsvos ar melsvos, rausvos su violetiniu atspalviu. Sausos vejos blizga kaip metalas. Tuo ðis kiminas skiriasi nuo kitø rausvo atspalvio kiminø. Auga aukðtapelkiø duburiuose ir tarpinèse pelkèse.

Populiacijø gausumas. Plungès r. aptiktas aukðtapelkès duburyje, maþdaug 1 m² plote, vyravo *Caricetum limosae* bendrijos samanø dangoje. Kitø populiacijø buklè pastaruoju metu nepinoma.

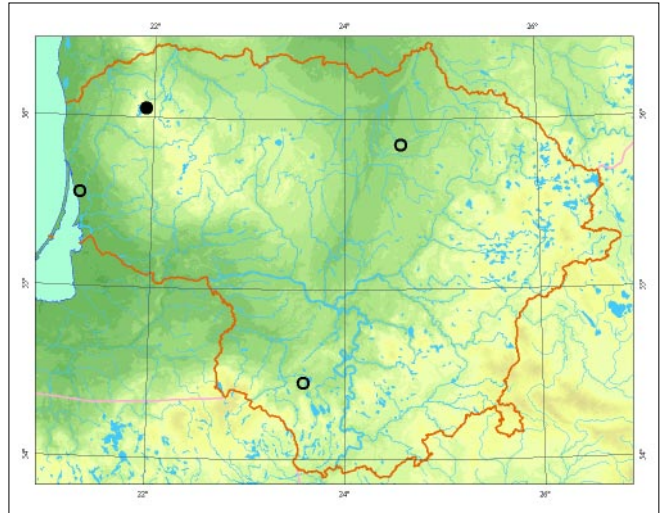
Grèsmès ir apsauga. Vandens lygio kèlimas.

Informacijos ðaltiniai

Minkevièius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms papinti. – Vilnius.

Jukonienè I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

The species is found in the Alytus, Plungė, Panevėžys and Klaipėda districts. The population in the Plungė district dominates a *Caricetum limosae* community (about 1 m² in area). Current status of the other populations is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Minkėtasis kiminas

Sphagnum molle Sull.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĐEIMA KIMININIAI (*SPHAGNACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rũðis áraðyta nuo 2000 m.

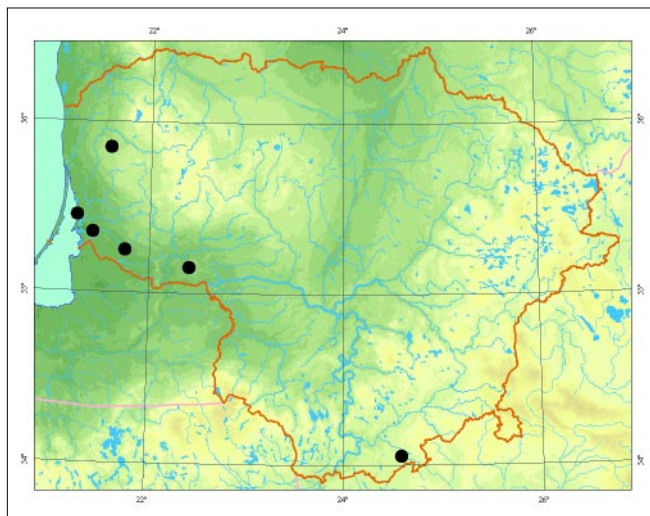
Áraðyta á ES Buveiniø direktyvos IV priedà.

Paplitimas. Subokeaninë rũðis. Paplitusi Vakarø ir Vidurio Europoje, ðiaurës rytinëje Amerikos pakrantėje. Lietuvoje daþniausiai aptinkama vakarinėje dalyje: Svencelės (Klaipėdos r.), Reiskiø tyro (Plungės r.), Aukøtumalos, Pleinės (ðilutės r.), Artosios (Tauragės r.) pelkėse. Taip pat rasta pietinëje Lietuvos dalyje, Ėepkeliai pelkėje.

Biologija ir ekologija. Vejos tankios, þemos, 3– 5 cm aukðeiø ar ðiek tiek aukðtesnės, gelsvos, su pavienėmis rausvomis dēmėmis. Silpnai konkuruoja su kitais kiminiais, todėl daþnai aptinkamas paþeistose aukøta-pelkėse – po gaisrø ar nusausinimo, iðtryptose vietose. Normaliose augalø bendrijose iðstumiamas kitø kiminø. Lietuvoje retas ir dël geografinio paplitimo ypatybø.

Populiacijø gausumas. Artosios pelkėje aptinkami pavieniai augalai. Kitose pelkėse populiacijos gausios.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio këlimas. Ruoðiant paþeistø pelkiø atstatymo planus, reikėtø atsipvelgti á ðios rũðies ekologinius poreikius.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species is most commonly found in western Lithuania, in five bogs. Another locality is the Ėepkeliai mire in southern Lithuania. The populations are usually quite abundant.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Tankusis kiminas

Sphagnum compactum DC

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA KIMININIAI (*SPHAGNACEAE*)

4 (I) kategorija

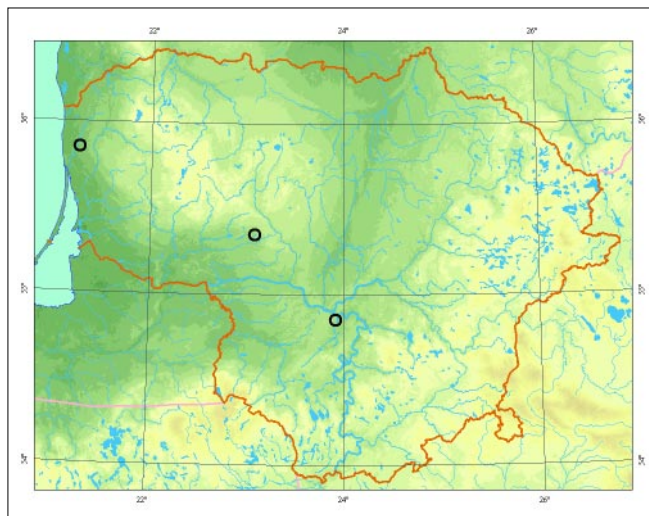
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūdīs árašyta nuo 2000 m.

Árašyta á ES Buveiniø direktyvos IV priedā.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulyje (Europoje, Azijoje ir Ðiaurės Amerikoje). Aptinkama ir pieëiau – Meksikoje, Havajuose, Madeiroje. Europoje aptinkama tiek þemumose, tiek kalnuose (Vidurio Europoje – iki 2 500 m virð jūros lygio), taëiau daþniausia subalpinėje pietinės arealo dalies zonoje.

Lietuvoje þinoma keletas radavieëiø Kauno (1926), Raseiniø (1928) ir Kretingos (1929) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vejos þemos, gelsvos ar rusvos, greitai subyranëios. Stiebas geltonas arba rausvai rudas. Puokðtelës turi po 4– 5 ðakutes. Puokðtelës tankios, virðutiniø puokðteliø ðakutës nukreiptos á virðø. Stiebo lapai trumpi (0,3– 0,6 mm), o ðakuëiø 3– 6 kartus ilgesni nei stiebo. Auga aukðtapelkëse, uppelkëjusiuose miðkuose. Pasipymi menkomis konkurencinëmis savybëmis, auga paþeistose bendrijose. Lengviau nei kiti kiminai pakelia sausrā, todël daþnai aptinkamas nusausintuose miðkuose ar nusausintø pel-

kiø apypelkiuose, yra vienas ið pirmøjø degusiø pelkiø kiminø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje buvo rastas pelkëtuose miðkuose ir atvirose pelkëse, daþniausiai ðlapiose augavietëse ant kupsteliø. Dabartinë populiacijø būklë neþinoma. Pastaraisiais metais ðis kiminas nerastas.

Grësmës ir apsauga. Tarpusavio konkurencija, nusausëjusio vietø uþaugimas medþiais. Rengiant nusausëjusio pelkiø atkûrimo planus, reikëtø atsipvelgti á savitas ðio kimino augimo sālygas.

Informacijos Űaltiniai

Minkeviëius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms paþinti. – Vilnius.

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

The species was found in the Kaunas, Raseiniai and Kretinga districts almost 80 years ago. Current status of the populations is unknown.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Plaèialapis kiminas

Sphagnum platyphyllum (Lindb. ex Braithw.) Warnst.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA KIMININIAI (*SPHAGNACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rùðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á ES Buveiniø direktyvos IV priedà.

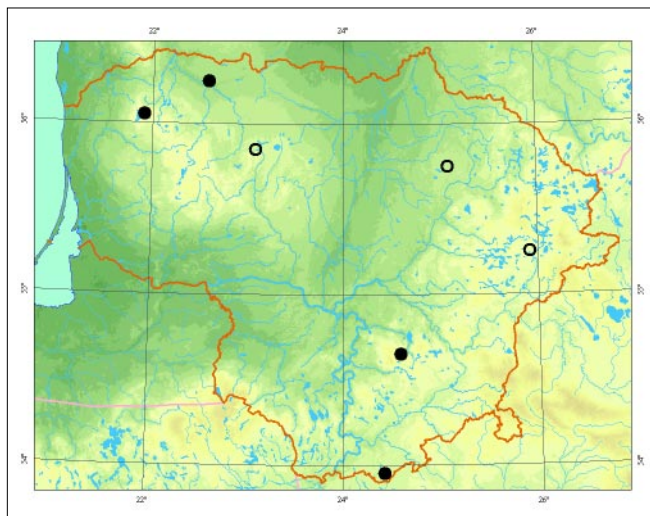
Paplitimas. Sporadiðkai aptinkama ðiaurës pusrutulio ðalto ir vësaus klimato zonose. Pietesniuose Europos regionuose, Kaukaze ir Centrinëje Azijoje auga kalnuose ir tik retai – þemumose.

Lietuvoje rùðis rasta Akmenës (1937, 2005), Kupiðkio (1940), Ignalinos (1976, 1978), Ðiauliø (1978), Plungës (1996), Trakø (1991) ir Varënos (1994) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vejos pilkai ar rusvai þalios, kartais gelsvos ar rusvos. Ðakuèiø lapai stambûs, iki 2,2 mm ilgio, kiauðiniðkai lieþuviðki, gaubti, iðsidëstæ labai retai. Ðakuèiø galai riesti. Auga þemapelkëse ir tarpinëse pelkëse.

Populiacijø gausumas. Visuose rajonuose aptiktas pavienëse pelkëse, taèiau beveik visur buvo viena ið vyraujanèiø rùðiø *Caricetum lasiocarpæ* bendrijø samanø dangoje.

Grësmës ir apsauga. Vandens lygio keitimas.

Informacijos ðaltiniai

Minkevièius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms papinti. – Vilnius.

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species has been found in the Akmenë, Ignalina, Kupiðkis, Plungë, and Varëna districts. The species is usually dominant in Caricetum lasiocarpæ communities.

Apraðë Ilona Jukonienë

Ilonos Jukonienës nuotrauka

Grąpusis kiminas

Sphagnum pulchrum (Braithw.) Warnst.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĐEIMA KIMININIAI (*SPHAGNACEAE*)

4 (I) kategorija

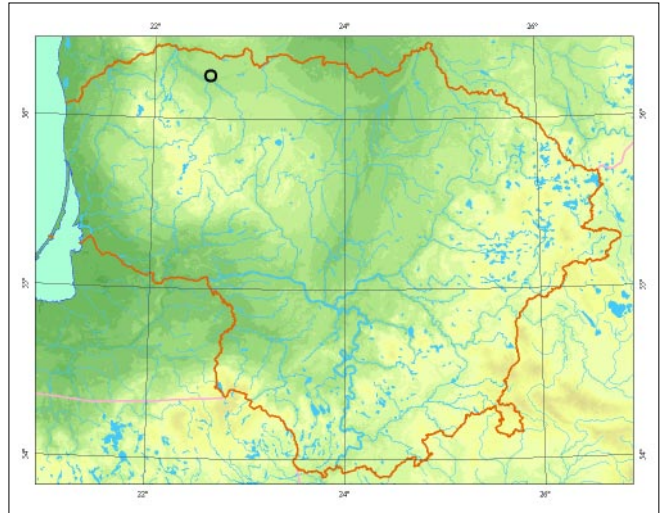
Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rúðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á ES Buveiniø direktyvos IV priedå.

Paplitimas. Europos, Azijos ir Ðiaurës Amerikos þemumø okeaninio klimato regionuose. Aptinkama Ðiaurvakarinėje Europos dalyje, toliausiai á rytus aptinkama pietinėje Suomijos dalyje ir Rusijoje Baltijos pakrantėje.

Lietuvoje rúðis rasta Kamanø pelkėje (1937).

Biologija ir ekologija. Vejos gana aukðtos, gelsvos ar rusvos. Stiebas tvirtas, rudas. Puokðtelės turi po 4 trumpas ir tvirtas ðakutes. Ðakutiø lapai iðsidėstæ labai aiðkiomis 5 eilėmis. Dvinamis kiminas. Auga tan-

Mindaugo Rylø ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

kiomis ar retomis vejomis oligotrofinėse pelkėse. Vakarinėje arealo dalyje sudaro tankias vejas aukðta-pelkėse, o rytinėje dalyje dþniau aptinkamas giliø duburiø ir eþerokðniø pakraðėiuose pelkiø plynėse.

Populiacijø gausumas. 1937 m. duomenimis, Kamanø pelkėje buvo aptinkamas gilesniuose duburiuose kartu su *Warnstorfia fluitans*. Naujais radiniais ðie duomenys kol kas nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio kritimas, eutrofikacija.

Informacijos šaltiniai

Brunza K., 1937: Kamanos. Hidrografija, stratigrafija ir augalija. – ÞŪA metraðtis, 10 (3– 4).

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

The species was found in Kamanos bog in 1937. Current population status is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Alavijinis zuikrugis

Pogonatum aloides (Hedw.) P. Beauv.

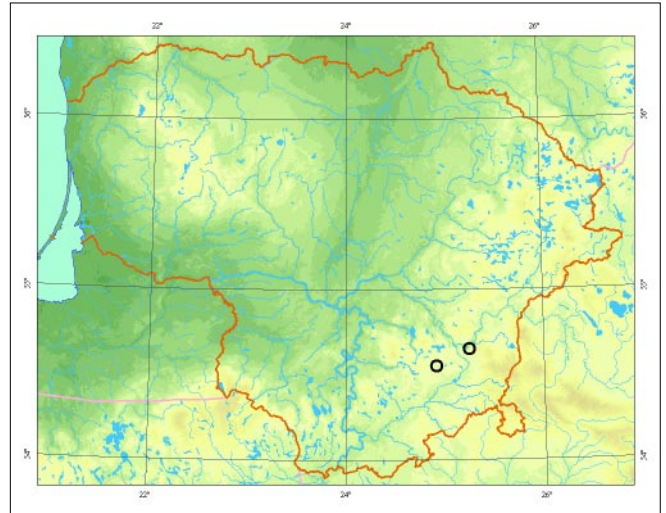
KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)
ĖEIMA GEGUPLININIAI (POLYTRICHACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Pietinio paplitimo rùðis. Aptinkama Vidurio Europoje, Azijoje, Afrikoje, Naujojoje Zelandijoje. Literatùros duomenimis, Lietuvoje buvo rasta Vilniaus apylinkëse (1822, 1908).

Biologija ir ekologija. Stiebas iki 2 cm aukðeiio. Lapai nuo makòties lancetiðkai smailëjantys, nuo virðùnës iki pusës, kartais ir þemiau, dantyti. Dvinamë samana. Daþnai su sporogonais. Sporogono kotelis 1– 3 cm ilgio, raudonas. Sporinë cilindriðka, stati arba ðiek tiek palinkusi. Sporoms iðbyrëjus, jos þiotys neiðplatëja – lieka beveik tokio pat ploèio kaip ir pati sporinë. Auga telkinëliais arba pavieniais augalais, iðsivystanëiais ið ilgai iðliekanëios protonemos, atvirose vietose su ne-

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

susivërusia þoliø danga – keliø, kanalø pakraðëiuose, dykynëse ant rùgðeiø dirvøþemiø. Nuo maþojo zuikrugio (*Pogonatum nanum*) skiriasi dantytomis lapais ir sporinës poþymiais.

Populiacijø gausumas. Literatùros duomenys naujais radiniais kol kas nepatvirtinti.

Grësmës ir apsauga. Tarpusavio konkurencija.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

According to data from literature, it was found in Lithuania in the Vilnius area (1822, 1908).

Apraðë Ilona Jukonienë

Mapasis zuikrugis

Pogonatum nanum (Hedw.) P. Beauv.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

DEIMA GEGUPLININIAI (*POLYTRICHACEAE*)

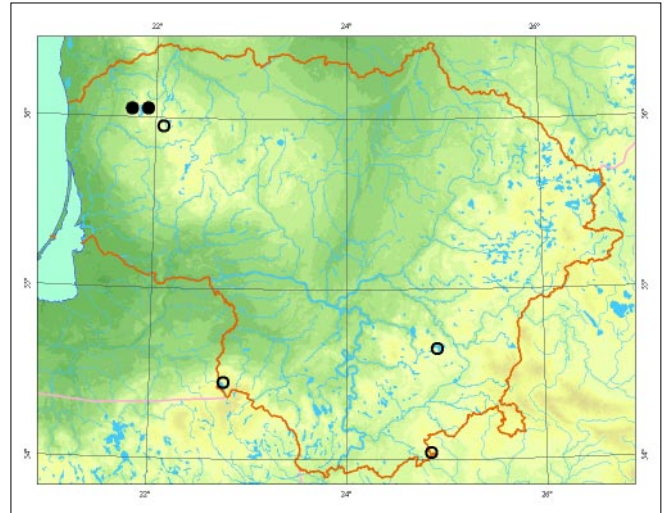
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Daugelyje Europos ðaliø, Ðiaurės Afrikoje, Makaronezijoje, Turkijoje, Kaukaze. Baltijos ðalyse re-ta rūðis.

Lietuvoje rasta Telðiø (1985), Trakø (1951) ir Vilkaviðkio (1991) ir Plungės (1996, 1997) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Smulki akrokarpinė þalioji sa-mana. Stiebas iki 1 cm aukðeiø. Lapai su makøtimi, plaèiai lancetiðki, gana buki, tik virðūnėje ðiek tiek dantyti. Sporogono kotelis 1– 2,5 cm ilgio, raudonas, status arba ðiek tiek palinkæs. Sporinė apvaliai kiau-ðiniðka, sporoms iðbyrėjus atsiveria plaèiomis þioti-mis. Sporos subræsta vëlai rudenā. Auga gana palai-domis vejomis arba telkinėliais atvirose vietose, kur nesusivërusi þoliø danga, dažniausiai ant rûgðeiø dir-

vopemiø. Susiformavusiose bendrijose auga ant natū-raliø ir dirbtiniø, nors ir nedideliø, þapeistø vietø.

Populiacijø gausumas. Populiacijos Trakø r. būklė ne-þinoma. Vilkaviðkio ir Telðiø r. pavieniai augalai rasti eglynø keliukø ðlaiteliuose. Gausiausia þinoma popu-liacija Plungės r. Samanos aptinkamos ávairiose auga-vietėse: dirbamø laukø pakraðèiuose, þapeistose pievø vietose, dažniausiai briedgaurynuose. Beveik visi su-rinkti augalai liepos mėn. buvo su sporogonais.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija, uþau-gimas þoliø danga ir krūmais. Teritorijø tvarkymo plā-nuose reikėtø numatyti nuolatinis maþojo zuikrugio augavieèiø, ypaè pievø, prieþiūros darbus.

Informacijos ðaltiniai

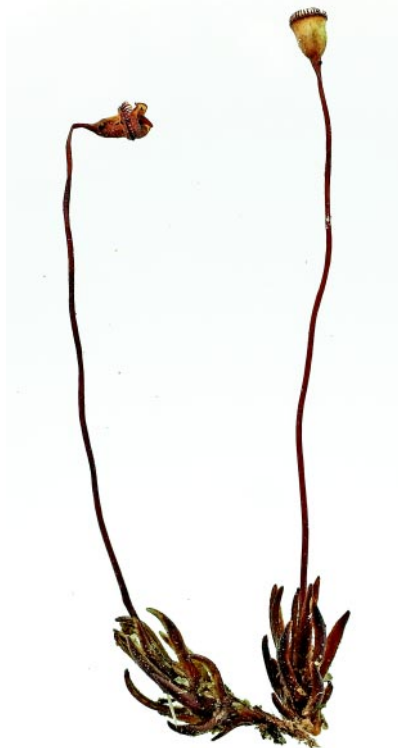
Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios sama-nos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Small single localities are known in the Telðiai, Trakai and Vilkaviðkis districts. The species is most common in the Plungė district. It is found along the edges of arable fields and meadows.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Siauralapė kemsa

Atrichum angustatum (Brid.) Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA GEGUPLININIAI (*POLYTRICHACEAE*)

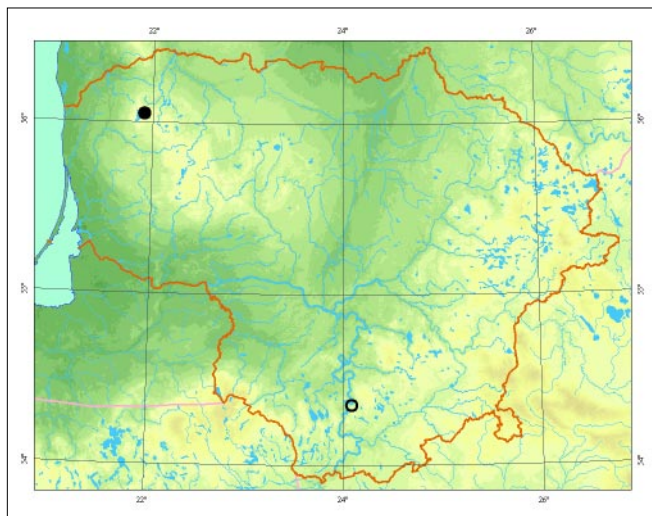
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knyga rūðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje, daþnesnė pietinėje dalyje. Ðiaurės Amerikoje paplitusi rytinėje pakrantėje. Yra duomenø, kad ði rūðis rasta Kinijoje.

Lietuvoje pirmą kartą buvo rasta 1926 m. Nemunaièio apylinkėse (Alytaus r.), 1996 m. buvo aptikta Ðarnelės apylinkėse (Plungės r.).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas iki 2 cm aukðeiø. Lapai siaurai linijiðkai lancetiðki, iki 0,6 mm ploèio, buki. Dvinamė samana. Vidutinis atstumas tarp moteriðkø ir vyriðkø individø apie 2 cm. Labai daþnai su sporogonais. Sporinė tiesi arba iðlinkusi, siaurai cilindriðka. Sporos subręsta vėlai rudenā

Mindaugo Rylø ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

arba þiemā. Auga telkinėliais arba retomis vejomis, kartais pavieniai stiebai ásterpia tarp kitø samanø. Auga ant dirvoþemio su nesusivėrusia þoliø danga, daþniausiai gerai apðviestose vietose. Nuo kitø kemsø rūðiø lengviausia atskirti pagal lapo sandarā.

Populiacijø gausumas. Plungės r. aptikta pavieniais stiebeliais ásterpusi tarp vingialapiø kemsø (*Atrichum undulatum*). Dabartinė populiacijos būklė Alytaus r. neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija.

Informacijos šaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, þievø ir pelkiø samanoms paþinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It has been found in the Plungė and Alytus districts. The populations are not abundant.

Apraðė Ilona Jukonienė

Paliasis sėmainis

Buxbaumia viridis (Moug. ex Lam. et DC) Brid. ex Moug. et Nestl.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA LEPIDOZIJINIAI (*LEPIDOZIACEAE*)

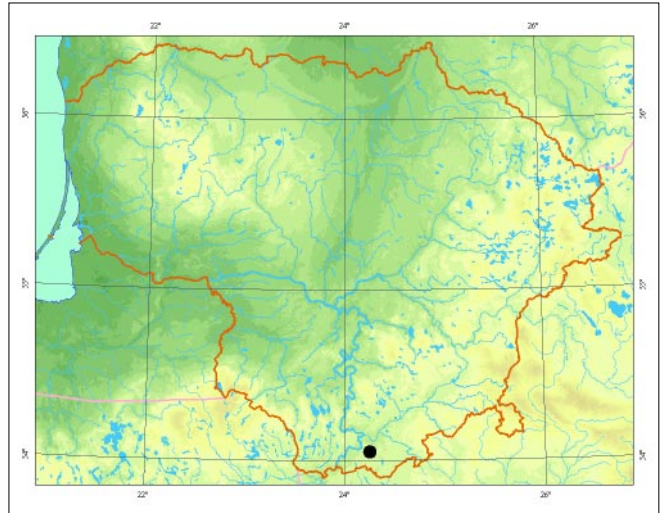
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 2005 m.

Áraðyta á Europos samanø raudonąjā knygå, Berno konvencijos I, Buveiniø direktivos II priedus.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulio þemumø ir kalnø spygliuoèiø miðkuose (Europoje, Ðiaurës Amerikoje, Azijoje). Daugumoje Europos ðaliø reta rūðis. Lietuvoje aptikta Rudnios apylinkëse (Varënos r.).

Biologija ir ekologija. Smulki akrokarpinë dvinamë vienmetë þalioji samana su turtinga chloroplastø daugiamete protonema. Stiebas trumpas, apaugæs smulkiais lapais. Lapai nunyksta susiformavus sporogonams. Sporogono kotelis iki 3 mm ilgio. Sporinë neproporcingai stambi. Sporos subræsta vasarà ir iðsibarsto suplyðus kutikulei. Auga pavieniui arba telkinëliais ant stipriai supuvusios beþievës spygliuoèiø medienos. Aptinkama ant stambiø rãstø, drëgnuose ir

úksmëtuose miðkuose, dabniausiai sengirëse, kartais ant turtingo humuso rûgðtaus dirvoþemio. Su kitomis epiksilinëmis samanomis sunkiai konkuruoja, todël dabniausiai auga ten, kur kitø samanø danga nėra labai susivërusi. Lietuvos puðnyuose ant smëlio dabnai aptinkamas belapis sėmainis (*Buxbaumia aphylla*), taèiau jis niekuomet neauga tokiose augavietëse, kaip þaliasis sėmainis.

Populiacijø gausumas. Þinoma 1 negausi populiacija Varënos rajone.

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, negyvos medienos, ypaè stambios, ðalinimas, augavietëiø suskaidymas.

Informacijos ðaltiniai

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Only one sparse population in the Varëna district is known.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Arnoldo skeltadantė

Fissidens arnoldii Ruthe

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA SKELTADANTINIAI (*FISSIDENTACEAE*)

1 (E) kategorija

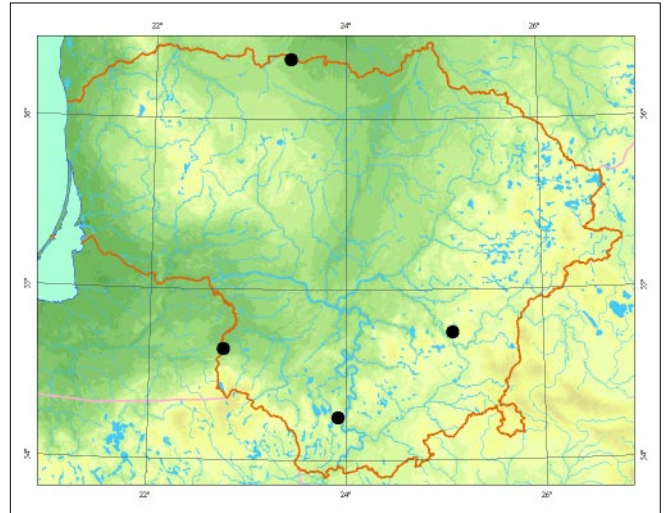
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rùðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á Europos samanø raudonàjà knygå.

Paplitimas. Europos, Ðiaurës Amerikos ávairiø juostø (nuo vësaus klimato iki paatogrãpiø) þemumose. Kalnuose neaptinkama. Visoje Europoje reta rùðis. Ðiauriau Lietuvos aptinkama tik Latvijoje. Estijoje ir Fėnoskandijoje nerasta.

Lietuvoje aptikta Joniðkio (1997), Alytaus (2003), Vilkaviðkio (2003) ir Vilniaus (2006) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Smulki akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 2– 3 mm aukðeiø, paprastas arba puokðtėtai ðakotas. Lapai ant stiebo iðsidestã dviem eilėm. Dvinamė samana. Ðãþnai aptinkama su sporogonais. Sporos subrãsta vasarà ir rudenà. Auga telkinėliais arba retomis ðviesiai þaliomis vejomis ant vandens skalaujamø akmenø, ðãþniausiai upeliuose. Gana atspari ðþiùvimui, todėl pakenėia didesnius vandens lygio svyravimus. Ið kitø skeltadanėiø rùðiø iðsiskiria

smulkumu, o ið kitø smulkijø samanø – lapo forma ir sandara. Arnoldo skeltadantės lapai su iðtisiniu pailgø lãsteliø apkraðėiu ir buka lygia virðunėle.

Populiacijø gausumas. Joniðkio r. samanos gausiai augo ant vandens skalaujamø akmenø. Lazdijø, Vilkaviðkio ir Vilniaus r. rastos ant pavieniø akmenø, nors tinkamø substratø yra pakankamai. Visose radvietėse dauguma individø sporifikavo.

Grėsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas, nuolatinis vandens lygio svyravimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Four populations are known (one in northern, two in southern, and one in eastern Lithuania).

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Smulkioji skeltadantė

Fissidens exilis Hedw.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA SKELTADANTINIAI (*FISSIDENTACEAE*)

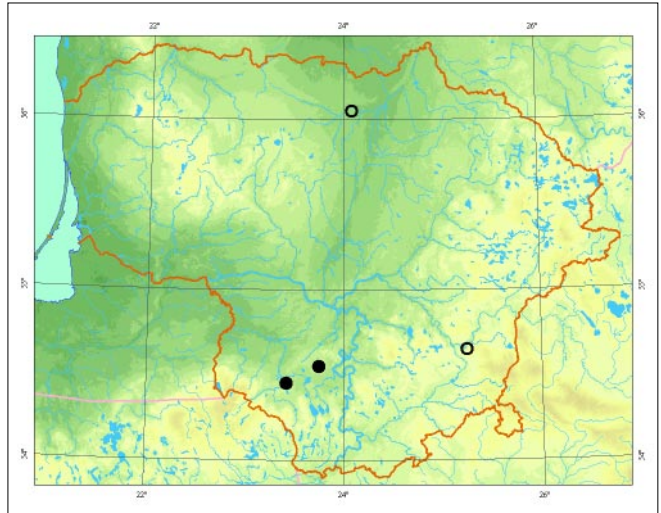
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Pasaulyje paplitusi gana plaèiai. Aptinkama Europoje, Azijoje, Afrikoje, Ðiaurės ir Pietø Amerikoje. Daugelyje regionø reta rūðis.

XX a. pradþioje aptikta Vilniaus apylinkėse. 1984 m. buvo rasta Ðiaurės Lietuvoje, o pastaraisiais metais Marijampolės rajone.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas iki 2 mm aukðeiø, su 3–4 lapø poromis. Lapai linijòkai lancetiðki, rinèiuotais arba smulkiais dantytais kraðtais. Vyriðki individai smulkio pumpurø pavidalo. Dvinamė arba tariamai vienanamė samana. Labai daþnai su sporogonais. Sporinė maþa, pailgai kiauðiniðka. Sporos subręsta vasarà. Auga telkinėliais arba retomis vejomis ant kalkingø substratø. Nuo kitø panaðaus dydþio skeltadanėiø rūðiø smulkioji skeltadantė skiriasi anatomine lapo sandara ir morfologija. Jos lapai be apkraðeiø, o virðunė smaili.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Pasvalio r. smulkioji skeltadantė augo nenatūralioje augavietėje – griovio ðlaite, ant molingos dirvos, su nesusivėrusia þoliø danga. Marijampolės r. aptikta lapuoèiø miðkuose. Visur populiacijos negausios, rasti tik pavieniai augalai. Duomenys apie paplitimà Vilniaus apylinkėse naujais radiniais nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas, tarpusavio konkurencija.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, HSUD.

Summary

Several localities in northern and southwestern Lithuania are known. Found in the Vilnius area in the beginning of the 20th century.

Apraðė Ilona Jukonienė

Skiauterėtoji skeltadantė

Fissidens dubius P. Beauv.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA SKELTADANTINIAI (*FISSIDENTACEAE*)

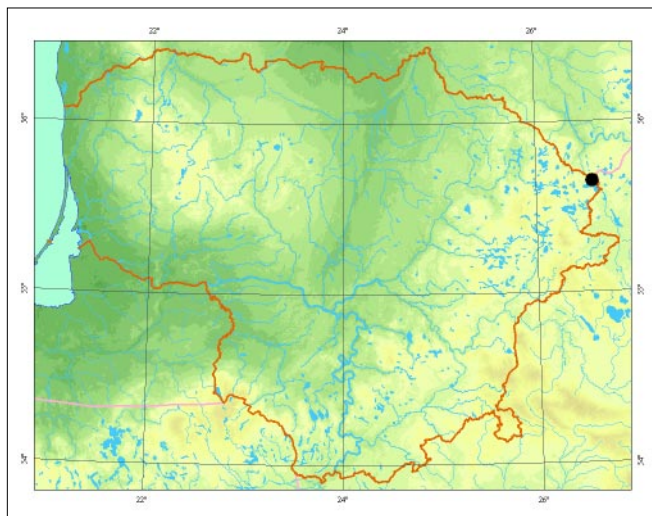
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knyga rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės ir Centrinėje Amerikoje. Europoje paplitusi nuo pietinės Skandinavijos á pietus. Pėmyninuose Azijos regionuose neaptingama.

Lietuvoje rūðis rasta tik prie Drūkðiø eþero (Zarasø r., 1982).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 3–6 cm aukðeiø. Lapai plaèiai lancetiðki, nusmailėjæ, su gelsvu apkraðėiu, kraðtai nuo virðūnės beveik iki pat apaèios rinėiuoti ir dantyti. Dvinamė, reèiau vienanamė samana. Labai daþnai su sporogonais. Sporos subræsta þiemà ar anksti pavasarà. Vegetatyviniu būdu dauginasi lengvai lūþinėjanèiais stiebais. Auga telkinėliais arba retomis vejomis, kartais

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

pavieniais stiebais ástiterpusi tarp kitø samanø ant kalkingø substratø. Skiauterėtoji skeltadantė nuo Lietuvoje daþnos paprastosios skeltadantės (*Fissidens adianthoides*) skiriasi anatominė lapo sandara ir jo lãstelio dydþiu. Be to, paprastoji skeltadantė auga ant rûgðeiø substratø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje aptikta negausiai, ástiterpusi tarp kitø samanø. Dabartinė populiacijos bŭklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas.

Informacijos ōaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminiai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

One locality in eastern Lithuania is known. Current population status is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Ilgalapė sukutė

Paraleucobryum longifolium (Web. et Mohr) Kindb.

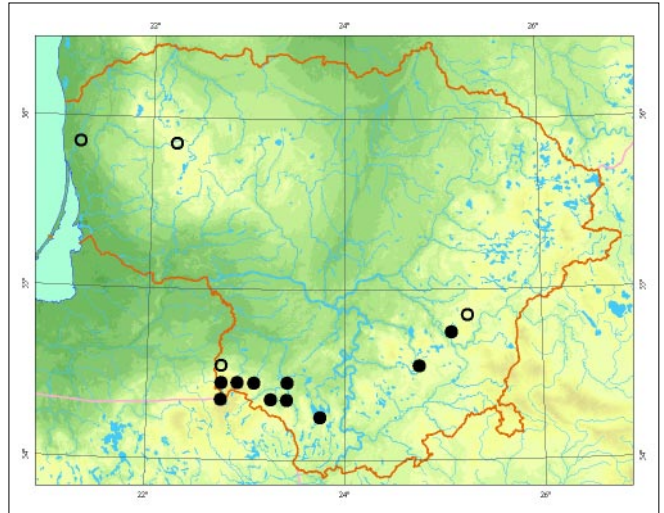
KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA DVYNDANTINIAI (*DICRANACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Āiaurės pusrutulyje vėsaus ir vidutinio klimato juostose (Europoje, Azijoje, Āiaurės Amerikoje). Daþnesnė ten, kur gausu nekalkingø uolienø ir rieduliø. Arealo Āiaurėje rūdis aptinkama ir kalnuose. Daþniausiai randama pietvakarinėje Lietuvos dalyje (Vilkaviðkio ir Marijampolės r.), kiek reėiau – pietrytinėje (Vilniaus ir Trakø r.). Pavienės radavietės þinomos ir Vakarø Lietuvoje: Kretingos (1927) ir Telšio (1985) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 2– 5 cm aukðio. Lapai smarkiai pjautuviðkai lenkti, nuo kiaudiniðko pagrindo pamapu nusmailėjæ Ā ilgā ir siaurā vamzdeliu susisukusiā virðūnæ, smulkiai dantyti. Dvinamė samana. Sporogonai aptinkami retai. Auga

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

tankiomis tamsiai þaliomis vejomis ant nekalkingø akmenø ar medþiø kamienø apatinės dalies. Daþniausiai randama miðkuose, ypač plaėialapiø. Iðoriðkai panaði Ā kai kurias *Dicranum* genties samanas, taėiau jā lengva atskirti pagal lapo formā ir sandarā. Be to, ilgalapė sukutė auga prisitvirtinusi prie paties akmens ir sunkiai nuo jo atplėðiama, o *Dicranum* genties samanos auga tik ant þemiø sluoksniu apneðtø akmenø.

Populiacijø gausumas. Gausiausios populiacijos aptiktos Vilkaviðkio, Marijampolės ir Vilniaus r. miðkuose.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, substratø sunaikinimas, humuso sluoksnio susikaupimas ant substrato.

Informacijos ūaltiniai

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanos papinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Most commonly found in the southwestern part of Lithuania. The most abundant populations are in deciduous forests with many stones.

Apraðė Ilona Jukonienė

Durpyninė dvyndantė

Dicranum leioneuron Kindb.

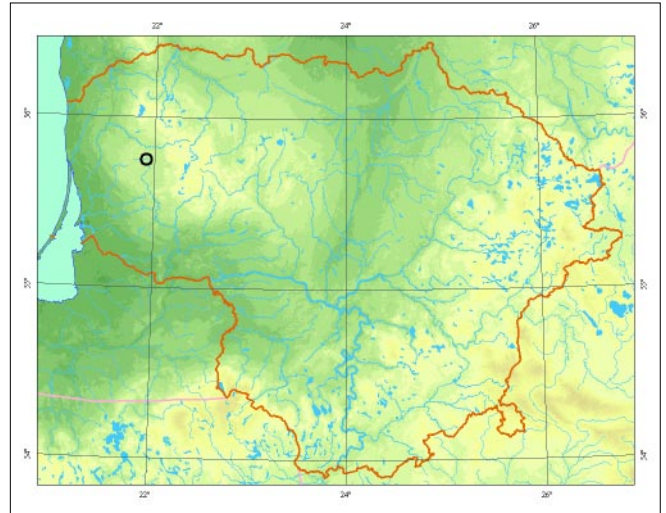
KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA DVYNDANTINIAI (*DICRANACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Sporadiðkai paplitusi ðiaurës pusrutulio ðalto ir vësaus klimato juostose. Europoje daþniausiai aptinkama Skandinavijoje ir Vidurio Europos kalnuose. Pavienës radavietës þinomos Latvijoje ir Estijoje. Lietuvoje rùðis rasta Plungës r. (1985).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinë þalioji samana. Stiebas 5– 8 cm aukðëio. Lapai statûs arba atsilenkæ, ðiek tiek raukðlëti, buka virðûne; virðutiniai lapai su grãþtiðkai susisukusia virðûne. Kartais stiebo viduryje iðauga trapiø ðakuèiø su trumpais kiauðiniðkai bukais lapais. Jomis samanos dauginasi. Tariamai vienanamë samana. Sporogonø pasitaiko retai. Auga nedidelëmis vejomis aukðtapelkëse.

Populiacijø gausumas. Dabartinë populiacijos bûklë nepinoma. Samanos aptiktos prièð 20 metø aukðtapelkëje – sudarë maþà, tarp kiminø ásiterpusà lopinëlà.

Grësmës ir apsauga. Vandens lygio keitimas, durpiø gavyba.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

The species was found in the Plungë district growing among other peat moss. Current population status is unknown.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Garbanotoji dvyndantė

Dicranum spurium Hedw.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖIIMA DVYNDANTINIAI (*DICRANACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūdis ārađyta nuo 2000 m.

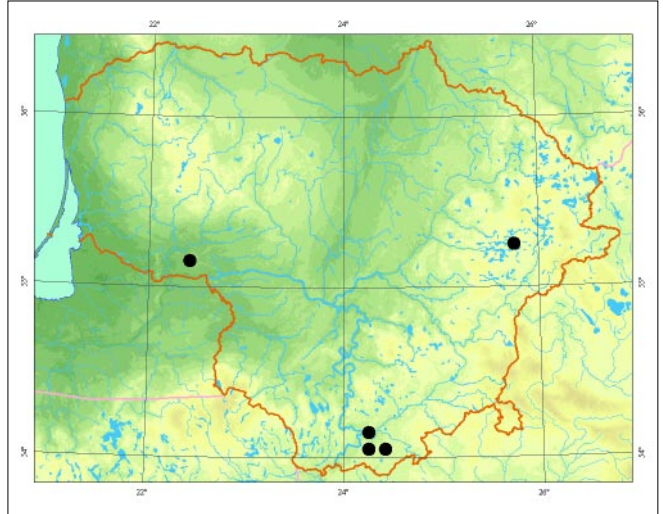
Paplitimas. Beveik visoje Europoje, Azijos ir Ėiaurės Amerikos rytinėje dalyje.

Lietuvoje rūdis dažniausiai aptinkama Pietø ir Rytø Lietuvos puđnyuose. Taip pat rasta Tauragės rajone.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė ėalioji samana. Stiebas 2– 6 cm aukđeio, apaugęs rizoidais. Lapai 4,5– 7 mm ilgio, banguoti ir labai raukđlėti, nuo kiauđiniđko pagrindo trumpai nusmailėjā, virđuje susisukā vamzdeliu. Tariamai vienanamė samana. Sporogonai pavieniai. Sporos subręsta vasarā. Auga tankiomis nedidelėmis vejomis, ten, kur suardoma samanø danga, todėl dažna puđnyuose, susiformavusiuose po gaisrø. Ā garbanotājā dvyndantė panađi raukđlėtoji dvyndantė. Nuo pastarosios skiriasi trumpai nusmailėjusia virđune ir virđutiniø lapø lėsteliø forma.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje nėra labai gausi – net ir Pietø Lietuvos puđnyuose. Dažniausiai auga nedideliais lopinėliais āsiterpusi tarp kitø samanø.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija.

Informacijos šaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir ėaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species has been found in pine forests in southern and eastern Lithuania, as well as in the Tauragė district. The populations are not abundant, growing in small patches among other mosses.

Aprađė Ilona Jukonienė

Vytauto Uselio nuotrauka

Raukšlėtoji dvyndantė

Dicranum drummondii Müll. Hall.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA DVYNDANTINIAI (*DICRANACEAE*)

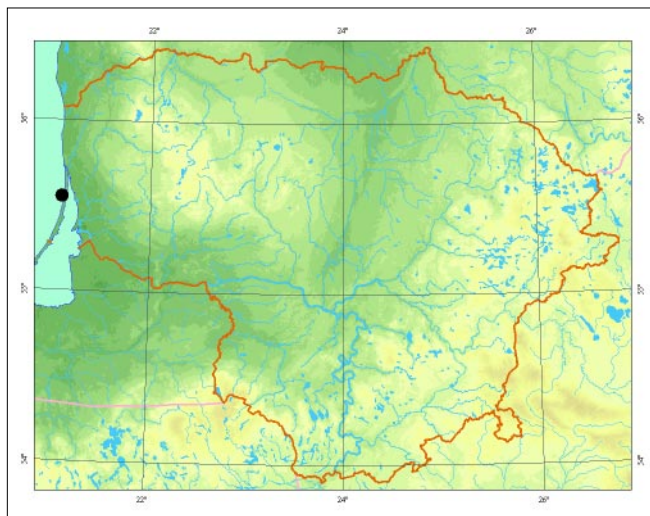
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knyga rūðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje (Skandinavijoje, Suomijoje, Estijoje, Latvijoje, Lietuvoje, ðiaurinėje Rusijos dalyje), Azijoje (Pietø Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Japonijoje, Korėjoje, Kinijoje). Labiau paplitusi okeaninio klimato regionuose. Ið Europos ðaliø ðauniausiai aptinkama Suomijoje ir Skandinavijoje. Lietuvoje rūðis rasta tik Kurðio nerijoje (1995).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas status, 4– 8 cm aukðeio. Lapai banguoti ir susisukę, 5– 10 mm ilgio, nuo lancetiðko pagrindo pamapū ilgai nusmailėję. Tariamai vienanamė samana. Sporogonai Lietuvoje neaptikti. Specialiø vegetatyvinio dauginimosi organø nesudaro. Auga atskiramis vejomis puðnyuose. Á raukšlėtąjā dvyndantę labai panaði taip pat puðnyuose auganti garbanotoji dvyndantė (*Dicranum spurium*). Viena nuo kitos ðios samanø skiriasi virðutiniø lapø ir jø lãsteliø forma. Garbanotoji dvyndantė ðaunesnė pietinėje ir rytinėje Lietuvos dalyje.

Populiacijø gausumas. Aptikta puðyne, nedideliais lopinėliais tarp kitø samanø. Visi augalai be sporogonø.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė populiacijai – tiesioginis augavietės sunaikinimas. Gali iðnykti dėl ūkinės veiklos pakeitus þemės paskirtā.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It was recorded in a pine forest of the Curonian Spit, growing in small patches intermixed with other mosses.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Palioji dvyndantė

Dicranum viride (Sull. et Lesq.) Lindb.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA DVYNDANTINIAI (*DICRANACEAE*)

1 (E) kategorija

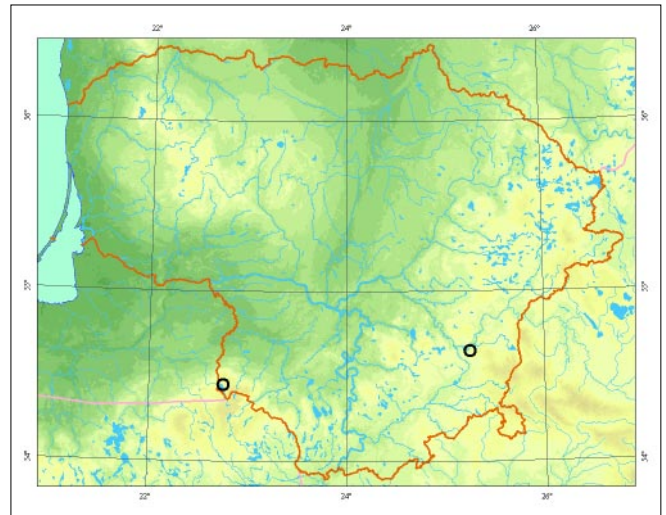
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á Europos samanø raudonąjā knygā, Berno konvencijā ir ES buveiniø direktivos II priedā.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulyje (Europoje, Ðiaurės Amerikoje, Azijoje). Ðapnesnė þemyniniuose regionuose. Arealas nevientisas. Ðapniausiai aptinkama Vidurio Europoje, reèiau – Skandinavijos ir Suomijos pietuose, Baltijos ðalyse, Vakarø Rusijoje, Kaukaze. Lietuvoje rūðis rasta tik pietvakarinėje dalyje (Vilkaviðkio r., 1985) ir Vilniaus apylinkėse (1938).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas status, 1– 4 cm aukðèio. Lapai statūs, gana standūs, 3– 7 mm ilgio, labai trapūs, todėl ðapniausiai su nutrupėjusia virðūne. Dvinamė samana. Lietuvoje aptikta be sporogonø. Vegetatyviniu būdu dauginasi nutrupėjusiomis lapø virðūnėmis. Auga kupsteliais ar þemomis vejomis ūksminguose, drėgno mikroklimato lapuoèiø miðkuose ant senø plaèialapiø medþiø kamienø apatinės dalies. Jautri oro ūpterðtumui.

Populiacijø gausumas. Vilniaus apylinkėse samana pakartotinai nebuvo aptikta. Pietvakariø Lietuvoje þi-

noma 1 atsitiktinė radavietė, taèiau jā aptikus nebuvo ávertintas populiacijos gausumas ir būklė. Duomenys naujais radiniais nepatvirtinti, dabartinė populiacijos būklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas (substratø naikinimas), augavieèiø suskaidymas, miðkø retinimas ir vandens lygio reguliavimas. Kenkia ne tik medþiø, kaip substrato ant kurio auga samanos, bet ir aplinkiniø medþiø, turinèiø átakos drėgnam mikroklimatui susiformuoti, kirtimas. Norint rūðā išsaugoti, būtinas arba rezervatinis, arba draustinio reþimas.

Informacijos šaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It was found in southwestern Lithuania, in the Vilkaviðkis district in 1985, growing on a stump in a deciduous forest. Current population status is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Plikoji trupsamanė

Dicranodontium denudatum (Brid.) E. Britton

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA DVYNDANTINIAI (*DICRANACEAE*)

3 (R) kategorija

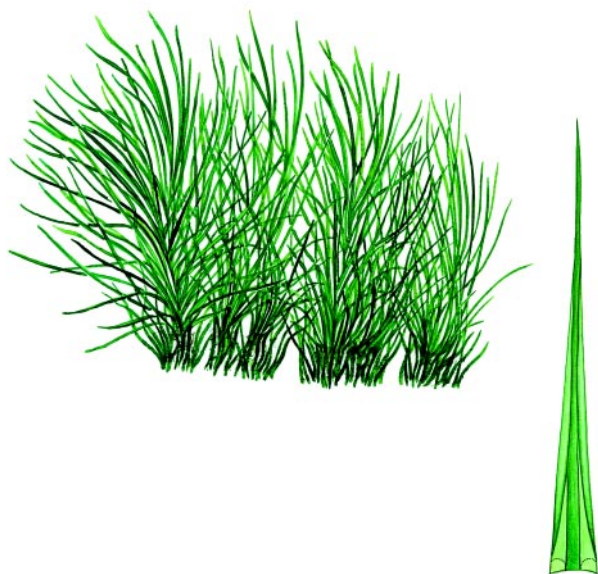
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūðis āraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio vėsaus ir vidutinio klimato juostose.

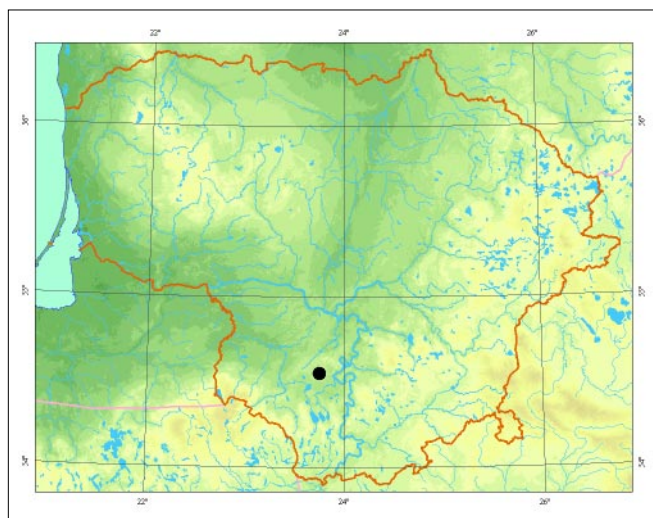
Lietuvoje rasta tik Þuvinto rezervate (Alytaus r., 1997).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 2– 10 cm aukðeio. Lapai statūs arba atspuræ, kartais Ā vienā pusæ lenkti, iki 7 mm ilgio, labai ilga ir siaura vamzdeliu susisukusia virðūne. Labai trapūs. Jiems nutrupėjus kartais matyti plikas stiebas. Sporogonai aptinkami retai. Dvinamės samanos vegetatyviniu būdu dauginasi nulūpusiais lapais. Auga vejomis. Aptinkamos dažniausiai juodalksnynuose ant drėgnos turtingos maisto medþiagø dirvos, pūvanėios medienos, þemėmis apnedtø akmenø.

Populiacijø gausumas. Þuvinto rezervate aptikta populiacija gausi. Samanos auga prie pelkės prisiðliejusiam juodalksnyne ant āvairiø substratø (durpiø, ant ā þemės pavirðiø iðlindusiø medþiø ðaknø, pūvanėios medienos).

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, negyvos medienos ðalinimas, ypaè kenkia augavieeiø suskaidymas. Plikoji trupsamanė dauginasi beveik vien tik vegetatyviniu būdu, todėl sunkiai plinta Ā ekologiðkai tinkamas, taèiau viena nuo kitos nutolusias augavietes.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species is found in Þuvintas Strict Nature Reserve. The population is abundant – mosses are found growing on various substrates.

Apraðė Ilona Jukonienė

Vaiskioji uolenė

Dichodontium pellucidum (Hedw.) Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA DVYNDANTINIAI (*DICRANACEAE*)

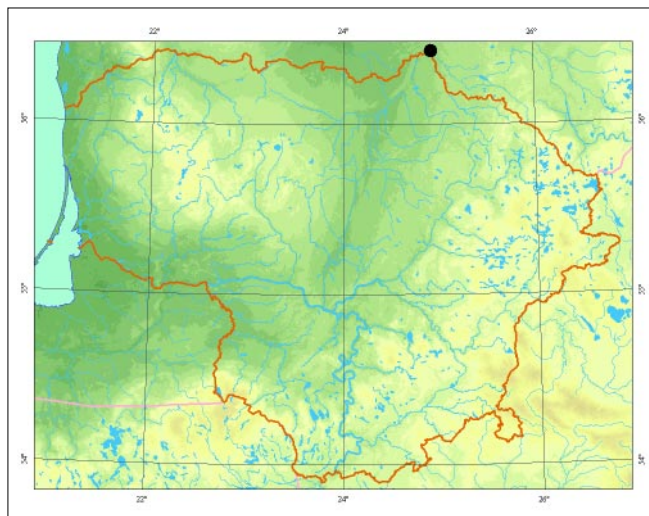
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulyje kalkingø atodangø regionuose (Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, Ėiaurės Afrikoje). Baltijos regione reta rūđis. Lietuvoje aptikta tik Birþø r. (1997).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas paprastas arba menkai ūakotas, 2– 8 cm aukđeio. Lapai atspuræ arba atsilenkæ, susisukæ. Dvinamė samana. Sporofitai iđauga retai. Sporos subræsta rudenā, þiemā arba anksti pavasarā. Vegetatyviniu būdu daugina si gemaliniais kūneliais. Auga puriomis tamsiai ar gelsvai þaliomis vejomis ant drėgnø kalkingø substratø.

Populiacijø gausumas. Aptikta populiacija gana gausi. Samanos paplitusios maždaug 4 m² plote, lopinė-

liais, ant ūaltniø vandens drėkinamos pavėsingos dolomitø atodangos.

Grėsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas, jø augimas kaupiantis humuso sluoksniui, vandens lygio kitimas. Populiacijai gali pakenkti dāpnas laipiojimas atodanga.

Informacijos ūaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The only existing population in northern Lithuania (Birþai distr.) is found on a dolomite exposure.

Aprađė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Ilgakalė driudė

Trematodon ambiguus (Hedw.) Hornsch.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA DVYNDANTINIAI (*DICRANACEAE*)

3 (R) kategorija

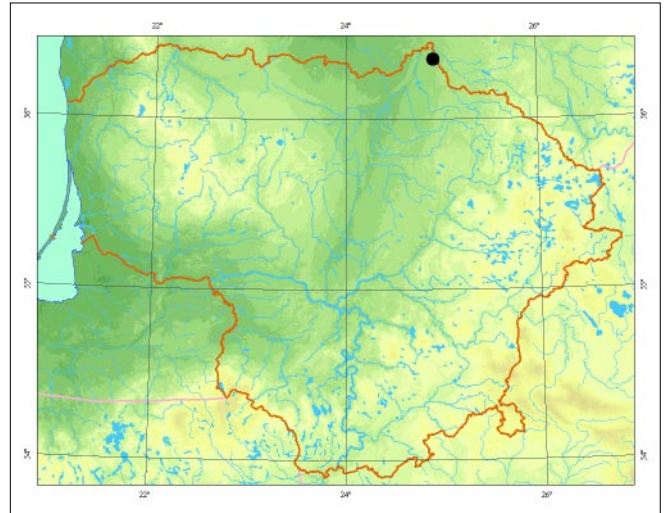
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulyje (Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje). Arealas nevientisas. Dapnesnė okeaninio klimato veikiamuose regionuose. Aptinkama centrinėje Europos dalyje, Skandinavijoje, Suomijoje, Baltijos dalyse. Retai randama Karpatuose, Bulgarijoje, Rusijoje, Kaukaze ir Ėkotijoje. Plaėiai paplitusi rytinėje Ėiaurės Amerikos dalyje ir labai reta vakarinėje dalyje. Azijoje aptinkama tik Ramiojo vandenyne pakrantėje (nuo Kamėiatkos iki Japonijos). Lietuvoje rūđis rasta tik Birpė girioje (Birpė r., 1998).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė pėlioji samana. Stiebas trumpas, iki 1 cm aukđėio. Lapai iki 4 mm ilgio, nuo plataus pagrindo staiga susiaurėjā Ā ilgā virđūnā. Vienanamė, reėiau dvinamė samana. Labai dapnai su sporogonais. Sporinė pailga, labai ilgu iđlinkusiu kakleliu. Sporinės labai spalvingos: urna gelsvai rusva,

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

kaklelis purpurinis. Sporos subręsta vasarā. Daugina si ir vegetatyviniu būdu – ant rizidė aptinkama gemalinio kūnelio. Dapniausiai auga pavieniais augalais Āsiterpusi tarp kitė samanė. Labai retai sudaro purias vejas. Auga ant dirvėpmio (molio, durpio) su nesusivėrusia pėlio danga, dapniausiai griovio ir upelio dėlaituose, pelkėse, pievose, dirvonuose.

Populiacijė gausumas. Birpė girioje rasta tik vienoje vietoje – melioracinio griovio dėlaite, taėiau populiacija buvo gana gausi. Samanos augo maįdaug 50 m² plote Āsiterpusios tarp kitė samanė (*Blazia pussila*, *Anthoceros agrestis*, *Funaria hygrometrica*). Dauguma individė liepos mėn. buvo su sporogonais. Populiacijos būklė po 10 metė neįinama.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija. Sudarant teritorijos tvarkymo planā, reikėtė numatyti melioracinio griovio dėlaitė valymo darbus.

Informacijos dėltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir pėliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdįiai: BILAS.

Summary

10 years ago an abundant population was discovered in the Birpai district. Current population status is unknown.

Aprađė Ilona Jukonienė

Smailioji kuplė

Distichium capillaceum (Hedw.) Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA DVYNDANTINIAI (*DICRANACEAE*)

4 (I) kategorija

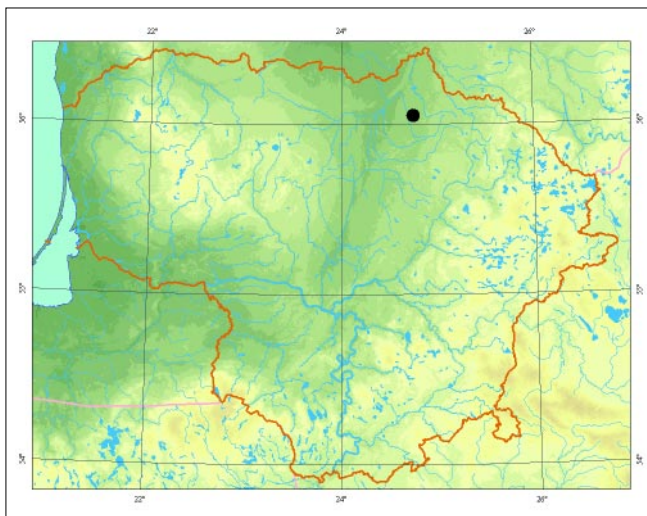
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė samana. Daþniausiai aptinkama kalnuose ir kalkinguose þemumø regionuose. Ðiaurės pusrutulio ðalto ir vidutinio klimato juostose arealas iðtisinis. Pietiniuose ðiaurės pusrutulio regionuose aptinkama visuose kalnuose. Pietø pusrutulyje taip pat daþnai aptinkama rūðis. Lietuvoje þinoma tik 1 radavietė Birþø rajone.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas status, iki 5 cm aukðeio, dvieiliðkai lapuotas. Lapai 2– 4 mm ilgio, atsilenkæ, nuo plaèios balsvos makðties staiga nusmailėjæ á ilgà dantytà virðūnæ. Vienanamė samana. Labai daþnai su sporogonais. Sporogono kotelis 0,5– 2 cm ilgio, raudonas. Sporinė cilindriðka, tiesi. Sporos subræsta vasarà. Auga vejomis ant kalkingø substratø.

Populiacijø gausumas. Vejos plaèios, samanose gausiai sporifikuoja.

Grėsmės ir apsauga. Leidimasis á urvus, intensyvus turizmas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

The species occurs in the Birþai district, occupying entire substrate plots, sporophytes are abundant.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Pûpsanėioji pilutė

Pterygoneurum subsessile (Brid.) Jur.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA POTIJINIAI (*POTTIACEAE*)

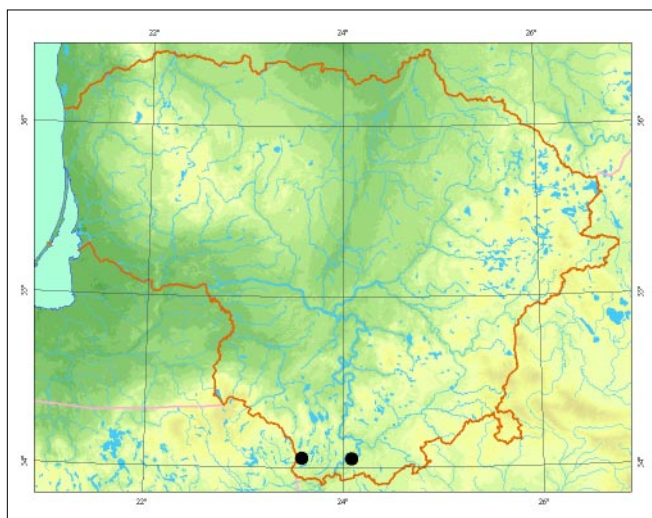
3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Pietø Europoje, Ėiaurės Afrikoje, Artimuosiuose Rytuose, Kaukaze, gana daĖna Centrinėje Azijoje, Mongolijoje, Ėiaurės Kinijoje, Jakutijoje, aptinkama Ėiaurės ir Pietø Amerikoje.

Lietuvoje rasta tik Varėnos rajone. Tai Ėiauriausia rūĖies paplitimo vieta Europoje.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė Ėalioji samana. Stiebas iki 5 mm aukĖio, paprastas arba Ėakotas. Lapai ĖerpiĖkai prisiglaudę prie stiebo, iki 1,7 mm ilgio. Vienanamė samana. Sporogono kotelis labai trumpas, apie 0,2 mm ilgio, tiesus ar sulinkęs. Sporinė beveik rutulioĖka, rausvai ruda; tuĖia sporinė su plaėiomis Ėiotimis. Sporos subręsta anksti pavasarā. Auga Ėemo-

mis pilkĖvai Ėaliojis vejomis atvirose vietose ant priemlio ir priemolio dirvoĖmiø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje rasta tik 1 kartā dirbamame lauke ant kalkingo dirvoĖmio. Pakartotinai populiacija nebuvo stebėta.

Grėsmės ir apsauga. Intensyvi Ėemdirbystė, tradicinės Ėemdirbystės sunaikinimas.

Informacijos Ŗaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ėaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

One small population in an arable field in southern Lithuania is known.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Brijinė potija

Pottia bryoides (Dicks.) Mitt.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA POTIJINIAI (*POTTIACEAE*)

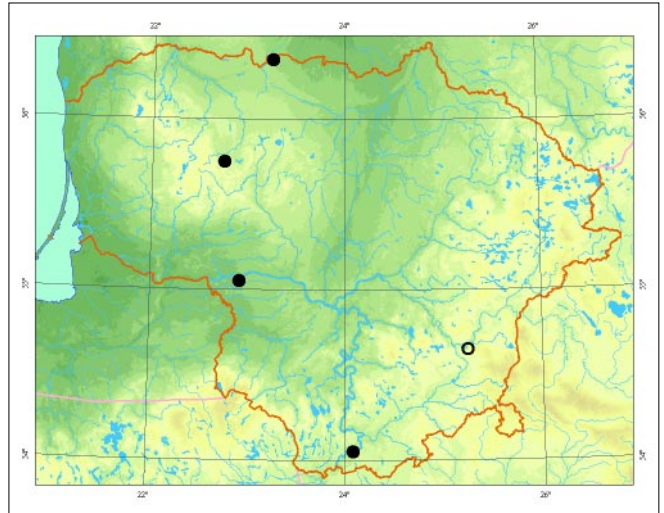
3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Kanarø salose, Turkijoje, Kaukaze, Artimuosiuose Rytuose, Centrinėje Azijoje, Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje rūđis rasta Joniðkio (2000), Jurbarko (2000), Kelmės (2000), Varėnos (2002) rajonuose. XX a. pradþioje buvo rasta Vilniaus apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas iki 1 cm aukðeio. Vienanamė samana. Beveik visuomet su sporogonais. Sporogono kotelis trumpas, 1–3 mm ilgio. Sporinė kiauðiniðka arba elipsoidinė, su nenukrantanėiu dangteliu, tik ðiek tiek iðkilusi virð pericheto lapeliø. Sporos subręsta pavasarā. Auga telkinėliais arba retomis vejomis dirbamuose laukuose, karjeruose, pakelėse, kur gana kalkingi dirvoþemiai.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Populiacijos negausios. Visos augavietės antropogeninės kilmės. Joniðkio r. pavieniai augalai rasti karjere, Jurbarko, Kelmės ir Varėnos r. – dirbamuose laukuose. Duomenys apie paplitimą Vilniaus r. naujais radiniais nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija, intensyvi þemdirbystė.

Informacijos ŗaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Recently found in the Joniðkis, Jurbarkas, Kelmė and Varėna districts. Populations are not abundant.

Apraðė Ilona Jukonienė

Kalkinė didenė

Didymodon tophaceus (Brid.) Lisa

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA POTIJINIAI (*POTTIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis áraðyta nuo 2000 m.

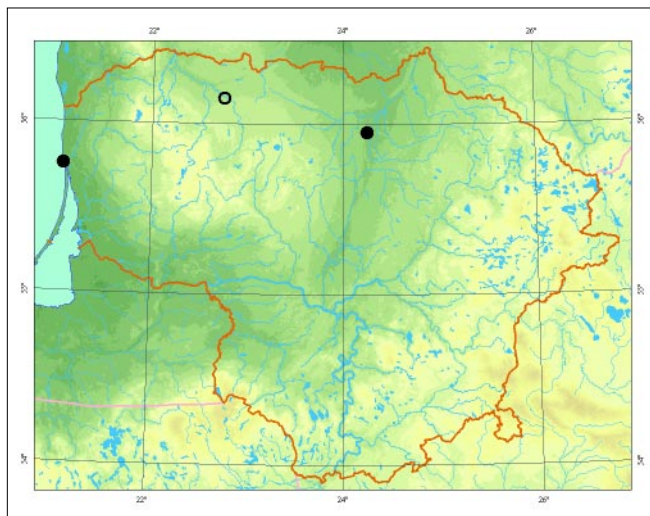
Paplitimas. Plaèiai paplitusi rūðis. Aptinkama Europoje, Azijoje, Ðiaurės Afrikoje, Ðiaurės, Centrinėje ir Pietø Amerikoje.

Lietuvoje þinomos tik 3 radavietės. Buvo rasta Akmenės (1927), Klaipėdos (1993) ir Pasvalio (1984) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 1–5 cm aukðeiø. Sausi lapai prisiglaudæ prie stiebo, truputį susisukæ. Dvinamė samana. Labai daþnai su sporogonais. Sporinė stadija, cilindriðka. Sporos subræsta þiemā arba anksti pavasarā. Vejos tankios, þalios ar rudos, apatinėje dalyje prisotintos kalkėmis. Auga vejomis ant drėgnø kalkingø substratø.

Populiacijø gausumas. Populiacijos negausios, tik Pasvalio r. aptiktos samanos su sporogonais.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija, substratø sunaikinimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminiai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

The species is found in the Pasvalys, Akmenė, and Klaipėda districts. The populations are not abundant.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Laiboji peikdėtė

Gyroweisia tenuis (Hedw.) Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA POTIJINIAI (*POTTIACEAE*)

3 (R) kategorija

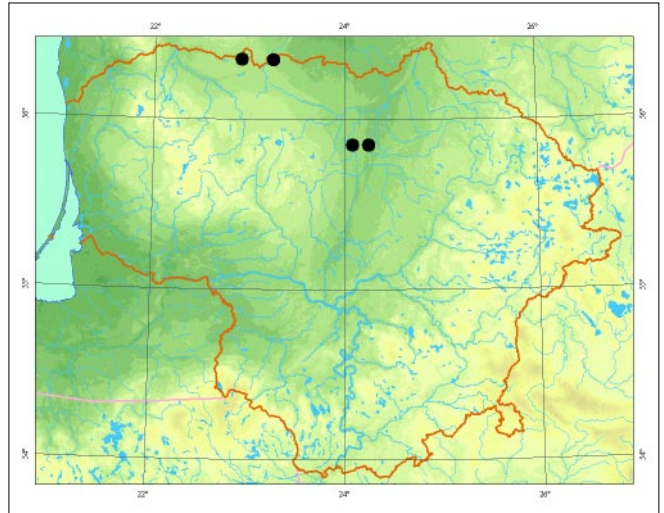
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūdis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ėiaurės Amerikoje, Rytø Azijoje, Ėiaurės Afrikoje.

Lietuvoje ėinomos 3 radavietės Ėiaurinėje dalyje: Akmenės, Joniškio ir Pasvalio rajonuose.

Biologija ir ekologija. Labai smulki akrokarpinė ėalioji samana. Stiebas 1– 3 mm aukđeio. Lapai iki 1 mm ilgio, platūs, apskrita virđūne ir plokđeiais, dāpniausiai smulkiai rinėiuotais krađtais. Dvinamė samana. Labai retai su sporogonais. Sporinė stati, pailgai kiauđiniška. Sporos subręsta vėlai vasarā arba rudenā. Ant rizoidø beveik visuomet gausu gemaliniø kūneliø, padedanėiø upimti naujus plotus. Auga telkinėliais arba retomis vejomis ant kalkingø substratø.

Populiacijø gausumas. Visose radavietėse populiacijos pavienės, atskiros. Joniškio ir Pasvalio r. ant dolomitø atodangø rasti pavieniai augalai. Akmenės r. aptikta ant kalkėmis apnėdžø eglės đakø.

Grėsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas, jø pasidengimas humuso sluoksniu ir apaugimas. Ypatingā dėmesā reikėtø skirti ant dolomitø atodangø auganėioms populiacijoms ir saugoti visā joms būdingā retø Lietuvoje samanø kompleksā.

Informacijos šaltiniai

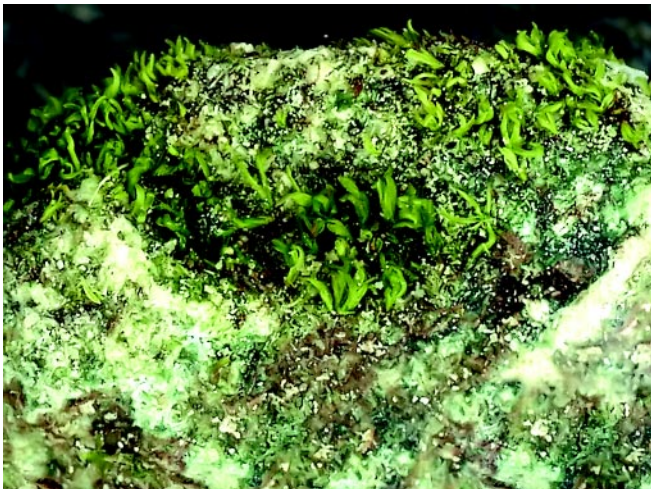
Jukonienė I. Lietuvos kiminai ir ėaliosios samanos. Vilnius, 2003.

Herbariumo pavyzdđiai: BILAS.

Summary

Single and small populations in three localities in northern Lithuania are known.

Aprađė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Garbanotoji veisija

Weissia squarrosa (Nees et Hornsch.) Müll. Hal.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA POTIJINIAI (*POTTIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á Europos samanø raudonàjà knygå.

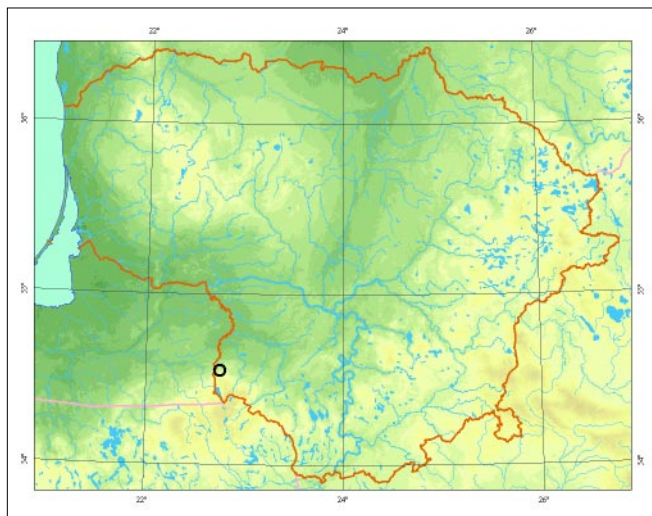
Paplitimas. Tik Europoje (nuo Skandinavijos iki Ispanijos), daþnesnè pietiniuose regionuose. Á ðiauræ nuo Lietuvos pavienès radavietès þinomos Estijoje ir Pietø Ðvedijoje.

Lietuvoje rûðis buvo rasta Vilkaviðkio r. (1986).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinè þalioji samana. Stiebas gulsèias arba kylantis, ðakotas, iki 0,5 cm ilgio. Lapai apie 0,3–0,4 mm ploèio ir 2–2,5 mm ilgio, sausi susisukæ. Vienanamè samana. Labai daþnai su sporogonais. Sporogono kotelis trumpas, apie 3 mm ilgio. Sporinè stati, siaurai elipsoidinè, tamsiai þalia, su rusvu ar violetiniu atspalviu. Nukritus dangteliui, þiotys ilgai bûna aptrauktos plèvele. Sporos subræsta pavasará. Auga vejomis atvirose vietose, ypaè ant molio, grioviø pakraðèiuose, pakelèse, dirbamuose laukuose, dirvonuose.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienès nuotrauka

Populiacijø gausumas. Samanos augo molingame melioracinio griovio ðlaite, nedideliais lopinèliais ásiterpusios tarp kitø samanø. Dabartinè populiacijos bûklè neþinoma.

Grèsmès ir apsauga. Tarpusavio konkurencija, apaugimas þaliø danga ir krûmais, ðlaitø erozija. Teritorijos tvarkymo plane reikètø numatyti nuolatinus augavietès prieþiûros darbus, pvz., grioviø krantø valymà.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienè I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A small population was found 20 years ago in the southwestern part of Lithuania (Vilkaviðkis distr.). Current population status is unknown.

Apraðè Ilona Jukonienè

Trapioji linkė

Tortella fragilis (Hook. et Wilson) Limpr.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA POTIJINIAI (*POTTIACEAE*)

3 (R) kategorija

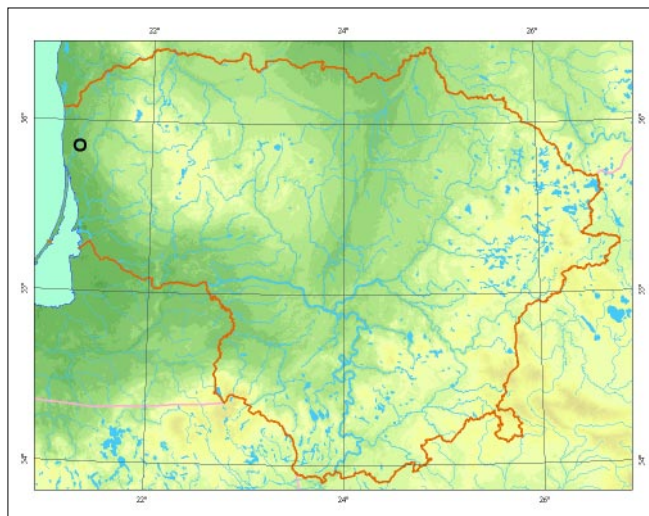
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje. Ypaė dađna Europos ir Sibiro kalnuose. Lietuvoje rūđis rasta tik Kretingos r. (1929).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė Ŗalioji samana. Stiebas 1– 6 cm aukđeio, status. Lapai stambūs, iki 8 mm ilgio, labai trapūs, dađniausiai nulūpusiomis virđūnėmis. Sausi lapai sulinkā ir Ėiek tiek susiraitā. Dvinamė samana. Labai retai su sporogonais. Sporinė stati, beveik cilindriđka, tiesi. Sporos subrāsta vasarā. Dađniausiai dauginasi vegetatyviniu būdu nulūpusiomis lapo dalimis. Auga tankiomis vejomis, kartais kupsteliais ant nekalkingų granitinių akmenų, kartais ir ant virtėlių.

Populiacijų gausumas. Samanos buvo rastos ant granitinio akmens. Dabartinė populiacijos būklė neįinama.

Grėsmės ir apsauga. Substratų sunaikinimas, jū savybių pasikeitimas kaupiantis humuso sluoksniui.

Informacijos Ŗaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ŗaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdŖiai: WI.

Summary

Found in only one locality in the western part of Lithuania. Current population status is unknown.

Aprađė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Lieknoji teilorija

Tayloria tenuis (Hedw.) Schimp.

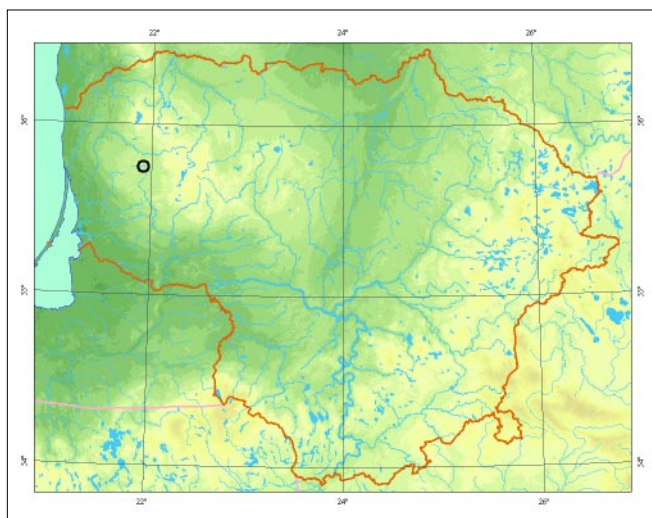
KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA MĖDLINIAI (*SPLACHNACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulyje (Europoje, Azijoje, Ðiaurës Amerikoje, Grenlandijoje). Ðapniausiai aptinkama ðalto ir vësaus klimato juostose, taip pat kalnuose. Vidutinio klimato juostoje reta rùðis. Lietuvoje rasta Plungës r. (1985).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinë þalioji samana. Stiebas status, iki 3 cm aukðëio. Lapai siauru pagrindu, pamaþu praplatëjã, vëliau trumpai nusmailëjã. Vienanamë samana. Sporogono kotelis apie 1,5 (4) cm ilgio, ið pradþiø raudonas, po kurio laiko pajuoduoja. Sporinë juosvai rusva, trumpa, pamaþu pereinanti á siaurã ir ilgã apofizã; iðbyrëjus sporoms ji dar labiau sutrumpëja, matyti plaëios þiotys. Vienmetë samana. Dauginasi sporomis, kurias subrãsta vasarã. Lipnias sporas iðplatina musës. Jas privilioja gausiai pro apofizës ir kaklelio þioteles iðsiskiriantis nemalonus kvapo skystis. Sporas sudygsa patekusios ant yranëiø au-

galinës kilmës liekanø. Ne maþiau svarbu, kad substratas bûtø pakankamai drëgnoje aplinkoje (þelkëje, drëgname miðke). Lieknoji teilorija ðapniausiai aptinkama upiø pakrantëse ant pûvanëiø þoliø liekanø ir drëgnuose miðkuose ant pûvanëios medienos.

Populiacijø gausumas. Plungës r. lieknoji teilorija rasta tik vienoje vietoje: apypelkio eglyne, ant pûvanëios medienos. Populiacija buvo negausi, jã sudarë pavieniai individai. Geguþës mën. beveik visi augalai buvo su sporogonais. Beveik pusës visø sporogonø iðlikã tik koteliai, dauguma iðlikusiø sporiniø su nukritusiais dangteliais ir vos keletas – su gaubtuvëliais.

Grësmës ir apsauga. Negyvos medienos ðalinimas, miðkø retinimas, vandens lygio keitimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I., 2000: *Tayloria tenuis* – nauja *Splachnaceae* ðeimos rùðis Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 6 (1): 101– 104.

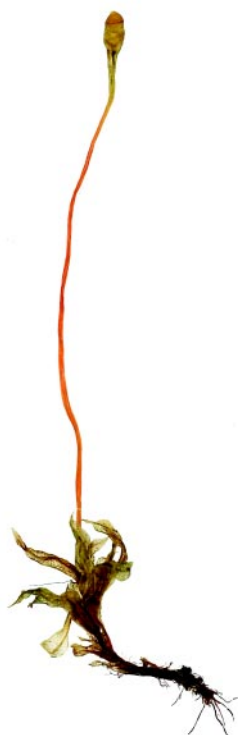
Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

20 years ago a small population consisting of single individuals was found in the Plungë district. Current population status is unknown.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Plunksninė ūvitrelė

Schistostega pennata (Hedw.) Web. et Mohr

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

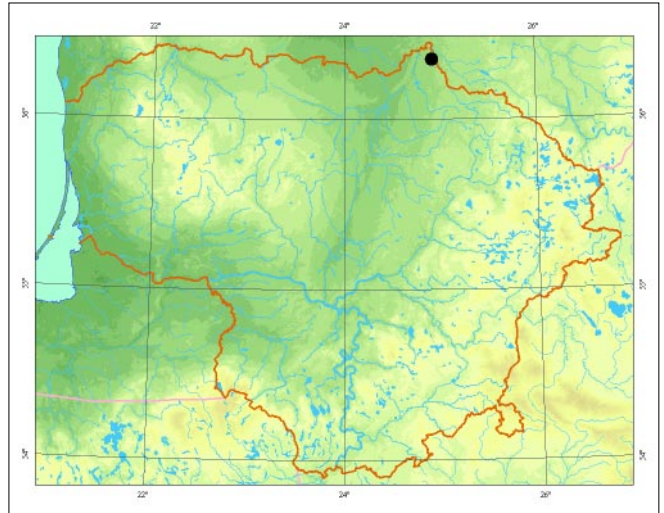
DEIMA ŪVITRELINIAI (*SCHISTOSTEGACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulyje (Europoje, Ðiaurės Amerikoje, Azijoje). Aptinkama daugelyje Vidurio ir Ðiaurės Europos ðaliø. Kai kuriuose regionuose daþna, reëiau aptinkama ten, kur vyrauja kalkingi dirvoþemiai. Lietuvoje rasta tik Birþø girioje (Birþø r., 1998).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas status, paprastas, iki 1 cm aukðëio, dvieiliðkai lapuotas. Lapø pagrindas prisitvirtinæs iðilgai stiebo; apatinis lapo kraðtas auga stiebu þemyn, pasiekia þemesnį lapà ir tarsi susilieja su juo. Iðaugus gametofitui, ilgai iðlieka þalia, siúliðka ðakota protonema, kurioje gausu læðio formos ðviesà atspindinëø læsteliø, todël samana gali augti tamsiose úksmingose vietose. Dvinamë samana (nors priedingos lyties individai gali iðsivystyti ant vienas kito rizoidø). Sporofitai iðauga retai. Sporos subræsta daþniausiai pavasará. Jos lipnios, ðvieþias jas retai kada iðneðioja vëjas. Tikriausiai prisitaikiusios, kad iðneðiotø gyvûnai. Vegetatyviniu būdu dauginasi gemalniais kûneliais, iðsivystanëiais ant protonemos. Mëgsta labai úksmingas, netgi tamsias vietas. Tokiomis sàlygomis kitos samanos ne labai gali augti, todël plunksninës ūvitrelës sudaro

grynus sàþalynus. Auga telkinëliais, daþniausiai ant medþiø (ypaè puðø ir eglëø) iðvartø, po ðaknimis, ant rûgðëios dirvos. Kitose ðalyse aptinkama ant smiltainio uolienø.

Populiacijø gausumas. Aptikta tik Birþø girioje ir tik vienoje vietoje ant eglës iðvartos ðaknø gûdþiame eglyne. Visi individai liepos mën. buvo be sporogonø.

Grësmës ir apsauga. Úksmë – viena ið būtiniø samanos augimo sàlygø, todël jai labai kenkia miðkø kirtimas, netgi retinimas. Paðalinius miðkø iðvartas, sunaikinami substratai, tinkami ðiai rūðiai augti.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I. Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. Vilnius, 2003.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A small population was recorded in northern Lithuania (Birþai forest).

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Melsvoji polija

Pohlia cruda (Hedw.) Lindb.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ŪEIMA BRIJINIAI (*BRYACEAE*)

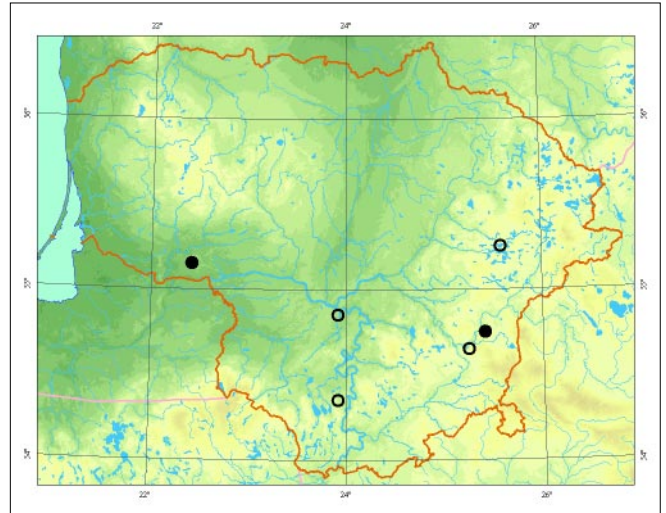
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Visame ðiaurës pusrutulyje nuo Arktikos iki Ðiaurës Afrikos, taip pat aptinkama Himalajuose, Pietø Afrikoje, Centrinėje ir Pietø Amerikoje, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje, salose palei Antarktidà. Labai daþna kalnø regionuose.

Lietuvoje rùðis rasta Kauno (1956), Tauragës (1999) ir Vilniaus (1822, 1938), Molëtø (1929), Alytaus (1926) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas status, 2– 3 cm aukðëio. Lapai lancetiðki, melsvai þali, su metalo blizgesiu. Dvinamė arba vienanamė samana. Sporogonai nėra labai daþni. Sporos subręsta vasarà. Auga puriomis, lengvai subyrànëiomis vejomis pakelėse, ðlaituose, grioviø pakraðëiuose, daþ-

niausiai ant smėlio, ant nekalkingø akmenø. Nuo kitø polijø rùðio skiriasi ðviesiai þalia spalva ir metalo blizgesiu.

Populiacijø gausumas. Pastaruoju metu negausi populiacija, kurià sudaro pavieniai augalai, aptikta Vieðvilės rezervate (Tauragës r.). Kitø anksėiau aptiktø populiacijø dabartinė būklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija.

Informacijos ðaltiniai

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms papinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminiai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Recently only a small population in the Tauragė district has been found. Current status of the others is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Ďleicherio brija

Bryum schleicheri Schwaegr.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĎEIMA BRIJINIAI (*BRYACEAE*)

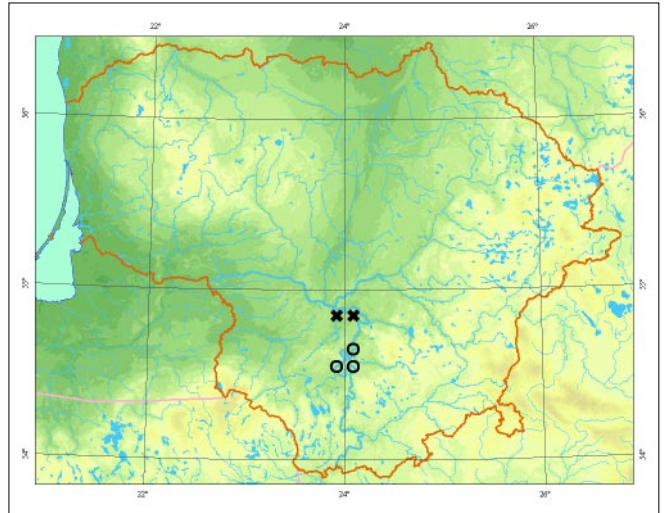
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĎis āraĎyta nuo 1989 m.

Paplitimas. ĎiaurĖs pusrutulio kalnuose (Europoje, ĎiaurĖs Amerikoje, CentrinĖje Azijoje, ĎiaurĖs Afrikoje). AlpĖse paplitusi iki 3 250 m virĎ jūros lygio. PavienĖs samanĖ rasta PietĖ Amerikos kalnuotoje dalyje. Ėmumose aptinkama retai.

Lietuvoje aptikta Nemuno pakrantĖse (PrienĖ ir Kauno r., 1954, 1956).

Biologija ir ekologija. AkrokarpinĖ ėalioji samana. Stiebas 3–12 cm aukĎĖio. Lapai stambūs, iki 3,5 mm ilgio. DvinamĖ samana. Sporogonai aptinkami retai (Lietuvoje neaptikti). SpecialiĖ vegetatyvinio dauginimosi organĖ nesudaro. Auga tankiomis vejomis, Ďapniausiai ĎaltĖ kalnĖ upeliĖ pakrantĖse, Ďaltiniuose. Ėmumose, kaip ir Lietuvoje, randama Ďaltiniuotuose upiĖ ōlaituose. AugavietĖs – ir rųĎĖios, ir beveik neutralios.

PopuliacijĖ gausumas. Dauguma populiacijĖ buvo aptikta Kauno hidroelektrinės patvankos zonoje. 1959 m. jos buvo sunaikintos. Populiacijos galĖtĖ bŭti iĎlikusios tik BirĖtono apylinkĖse. DabartinĖ jĖ bŭklĖ neįinoma. Ďleicherio brija galĖtĖ augti palei Nemunā ir kitose panaĎiose vietose.

GrĖsmĖs ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas, ōlaitĖ erozija.

Informacijos ōaltiniai

AndriuĎaitytĖ D., JukonienĖ I., 2000: J. Pipinio indĖlis ā Lietuvos briofloros tyrimus. – *Botanica Lithuanica*, 6 (1): 23–52.

MinkeviĖius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miĎkĖ, pievĖ ir pelkiĖ samanomams paįinti. – Vilnius.

JukonienĖ I., 2003: Lietuvos kiminai ir ėaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdįiai: BILAS, WI.

Summary

In 1954–1955 it was found in four localities (all spring rich banks of the Nemunas River); three have since been destroyed. Recent population status in the BirĖtonas area is unknown.

ApraĎĖ Ilona JukonienĖ

Mindaugo Rylos ir Ilonos JukonienĖs nuotrauka

Apskritalapė brija

Bryum cyclophyllum (Schwaegr.) Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ŪEIMA BRIJINIAI (*BRYACEAE*)

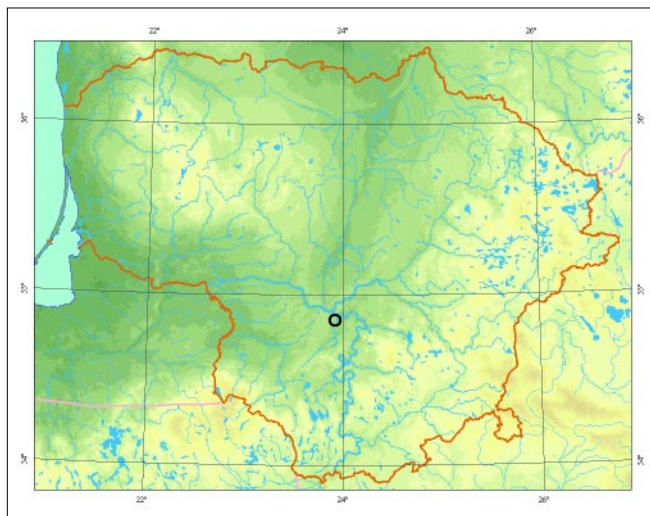
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio vėsaus klimato juostoje. Daugelyje regionø reta rùðis. Lietuvoje buvo rasta 1927 m. Kauno apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas trumpas, ið jo apatinės dalies iðaugæ ilgi lapuoti ūgliai. Lapai platūs, atvirkðėiai kiauðiniðki arba beveik apskriti, buka ar apskrita virðūne. Vejnos purios, virðuje ðviesiai þalios, apaèioje – tamsios, beveik juodos. Dvinamė samana. Sporogonai aptinkami retai, daþniau pasitaiko siulø pavidalo gemalinio kùnelio. Auga telkinėliais arba vejomis ant atvirø, drėgnø, daþniausiai durpingø dirvoþemio.

Populiacijø gausumas. Prieð 80 metø Kauno apylinkėse samanø buvo aptikta laikinoje augavietėje. Dabartinė populiacijos būklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija.

Informacijos ðaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms þapinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminiai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

The species was found in the Kaunas region in 1927. Current population status is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylø ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Funko brija

Bryum funckii Schwaegr.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA BRIJINIAI (*BRYACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Eurazijos vidutinio klimato juostoje, Ðiaurės Afrikoje, aptikta Kanarø salose. Reta visame Baltijos regione.

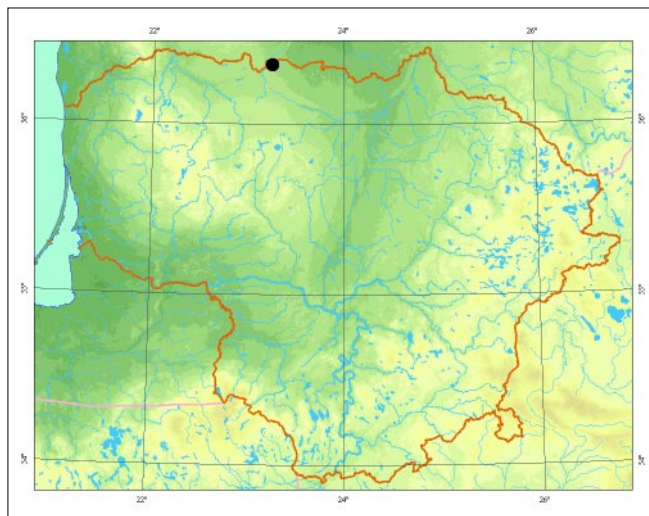
Lietuvoje rūðis rasta tik Þagarės apylinkėse (Joniðkio r., 1998).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 1– 2 cm aukðeio. Sterilūs ūgliai trumpi, stori, pumpuro pavidalo arba þerpiðkai lapuoti. Lapai trumpai nusmailėjusia virðūne, labai gaubti, stiebo virðūnėje susitelkø á kietà blizgantà pumpurėlá. Dvinamė samana. Sporos subræsta vėlyvå pavasará arba anksti vasarå. Lietuvoje aptikta be sporogonø. Vegetatyviniu būdu dauginasi nulūpusiais virðūniniais stiebais. Auga telkinėliais arba vejomis. Kalkiamėgė samana. Daþniau aptinkama ant kietø, o ne ant puriø substratø.

Populiacijø gausumas. Joniðkio r. þinoma populiacija negausi. Ant dolomitø atodangos aptikti pavieniai nesporifikuojantys augalai.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas, jø pasidengimas humuso sluoksniu.

Informacijos šaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kaminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species has been found in the Joniškis district growing in a former dolomite quarry.

Apraðė Ilona Jukonienė

Netikroji gaurenė

Rhizomnium pseudopunctatum (Bruch et Schimp.) T. J. Kop.

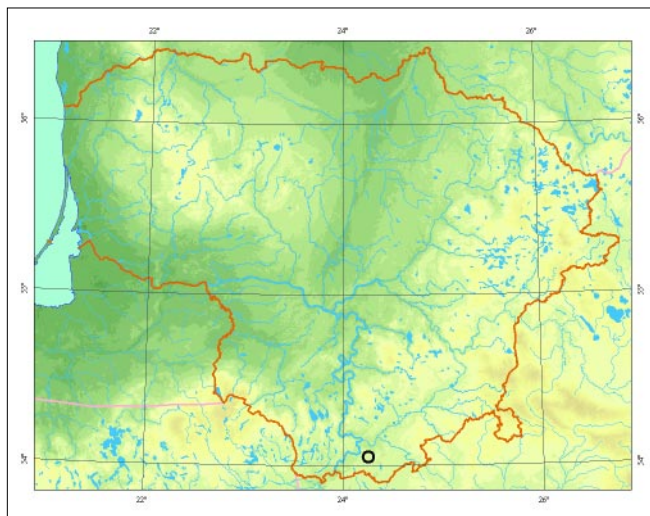
KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA MNIJINIAI (*MNIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knyga rūðis āraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio Ŗalto klimato juostoje ir vėsaus klimato juostos pietinėje dalyje (Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje). Pieėiau aptinkama sporadiðkai, daþniausiai kalnuose, þemumose auga retai. Lietuvoje rūðis rasta tik Varėnos r. (1985).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas nuo keleto iki 10 cm aukðeio, visas apaugęs trumpais rizoidais, su daugybe sterilio Ŗgliø. Lapai atvirkðeiai kiauðiniðki, apskrita, kartais ālinkusia virðūne, lygiakraðeiai, su vienasluoksniu apkraðeiu. Vienanamė samana. Sporinė palinkusi, rutuliðkai kiauðiniðka. Sporos subręsta þiemā arba pavasarā. Auga nerūgðeiose þemapelkėse, Ŗaltiniuotose vietose.

Populiacijø gausumas. Varėnos r. pavienės samanos buvo aptiktos Ŗaltiniuotoje pelkėje. Dabartinė populiacijø būklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas, aplinkos rūgðtėjimas.

Informacijos Ŗaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

Single individuals were found in the Varėna district in a spring fen.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylas ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Pelkinė mezija

Meesia uliginosa Hedw.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA MEZIJININIAI (*MEESIACEAE*)

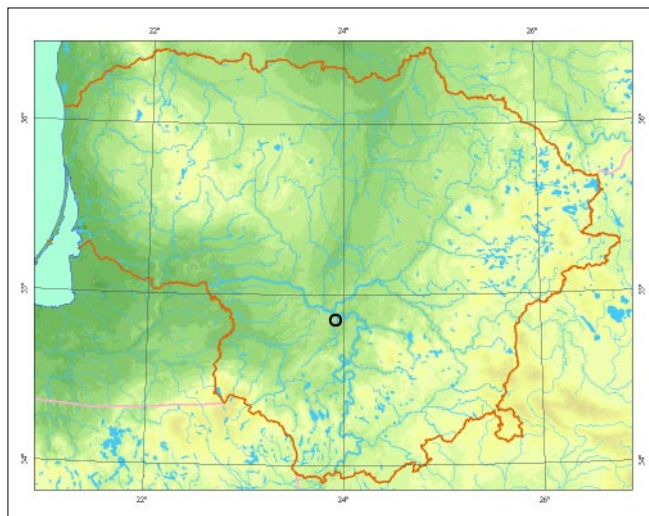
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio ðalto ir vėsaus klimato juostose, ypaè kalnuose. Vakarø ir Vidurio Europoje paplitusi sporadiðkai, Alpėse aptinkama iki 2 800 m virð jūros lygio. Azijoje daþniausiai aptinkama Sibire. Keletas ðios rūðies radavieèø þinoma ir pietø pusrutulio kalnuose.

Lietuvoje XIX a. pradþioje aptikta Kauno apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas status, 1– 4 cm aukðeiò, paprastas arba puokðtėtai ðakotas. Lapai iðsidėstæ 8 eilėmis, stiebo virðūnės link pamaþu didėjantys, nuo lancetiðko pagrindo pamaþu susiaurėjæ, buka virðūne. Vienanamė samana. Labai

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

daþnai su sporogonais. Sporogono kotelis 1– 8 cm ilgio, rausvas. Sporinė palinkusi, pailgai kriauðiðka, siauromis ástriþomis þiotimis. Sporos subræsta vasarà. Auga vejomis, kartais pavieniais stiebais ásiterpusi tarp kitø samanø þemapelkėse ir tarpinėse pelkėse.

Populiacijø gausumas. Nuo XIX a. duomenø apie ðià samaną Lietuvoje nėra.

Grėsmės ir apsauga. Durpiø kasimas, vandens lygio keitimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

There has been no data on this species in Lithuania since the 19th century.

Apraðė Ilona Jukonienė

Ilgakotė mezija

Meesia longiseta Hedw.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA MEZIJININIAI (*MEESIACEAE*)

4 (I) kategorija

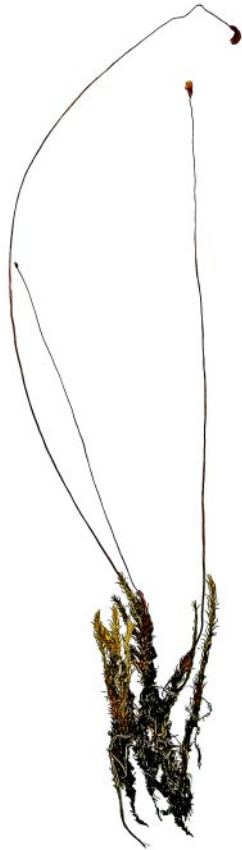
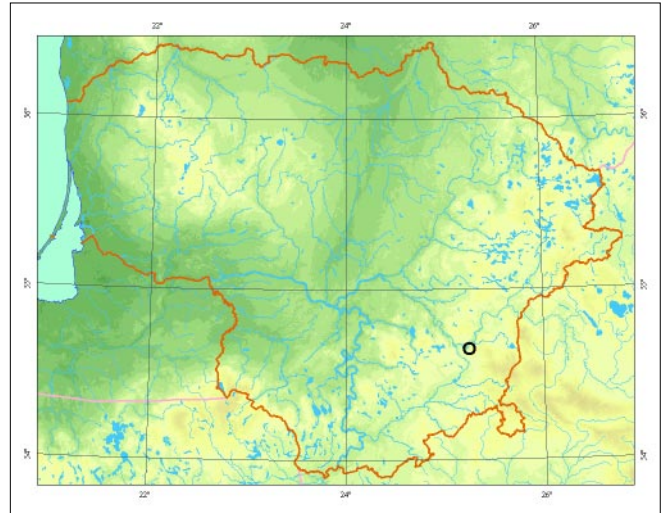
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

ĀraĖyta Ā Europos samanø raudonājā knygā, ES Buve-
niø direktivos II ir Berno konvencijos I priedus.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje. Dau-
giausiai paplitusi Ėiauriniuose regionuose. Europoje
pastaruoju metu arealas siaurėja.

Lietuvoje XIX a. pradėioje rūĖis aptikta Vilniaus apy-
linkėse.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė Ėalioji samana. Stie-
bas status, nuo keleto iki 10 cm aukĖio, paprastas
arba Ėiek tiek Ėakotas. Lapai iĖsidėtā 6– 8 eilėmis,
siaurai kiauĖiniøku, lancetiøku pagrindu, pamāpu su-
siaurėjā, trumpa smailia arba buka virĖūne. Vienana-
mė samana. Labai Ėapnai su sporogonais. Sporogono

Mindaugo Rylø ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

kotelis labai ilgas, siekia 10 cm ir daugiau, rausvas. Sporinė pailgai kiauĖiøka, ilgu kakleliu. Sporos su-
bręsta vasarā. Auga Ėsiterpusi tarp kitø samanø kal-
kingose Ėemapelkėse ir tarpinėse pelkėse. Samanø
dangoje niekuomet nebūna vyraujanti, auga pavie-
niais augalais arba tankiø vejø lopinėliais.

Populiacijø gausumas. Nuo XIX a. duomenø apie Ėiā
samanā Lietuvoje nėra.

Grėsmės ir apsauga. Durpiø kasimas, vandens lygio
keitimas.

Informacijos Ŗaltiniai

*Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ėaliosios sama-
nos. – Vilnius.*

Summary

*There has been no data on this species in Lithuania
since the 19th century.*

AprāĖ Ilona Jukonienė

Tribriaunė mezija

Mesia triquetra (Richter) Ångstr.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA MEZIJININIAI (*MEESIACEAE*)

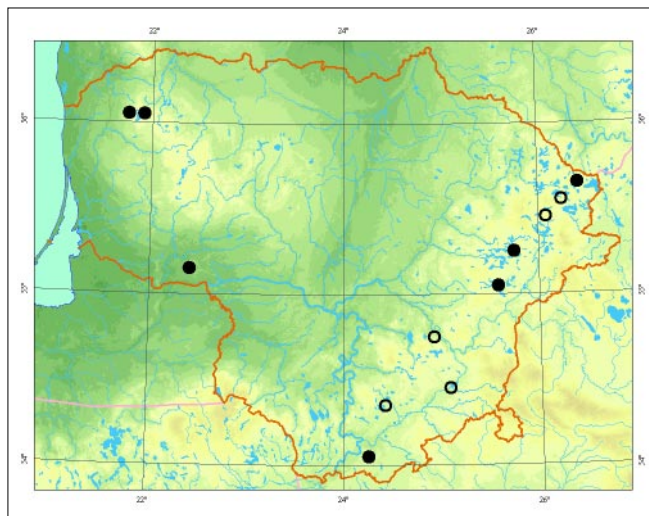
2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Āiaurės pusrutulio Ąalto klimato juostoje. Taip pat dađnai aptinkama vėsaus klimato juostos Ąiaurinėje dalyje ir pietiniū regionū kalnuose. Europoje dađniausia Skandinavijos pusiasalyje ir Suomijos Ąiaurėje. Vidurio Europos ūemumose aptinkama retai – tik kaip ledynmėeio reliktas. Rasta ir pietū pusrutulyje – Naujosios Gvinėjos ir Australijos kalnuose.

Dađnesnė ūemaitijoje ir rytinėje Lietuvos dalyje. Pavienės radavietės ūinomos ir Pietū Lietuvoje: Daugū apylinkėse (Alytaus r., 1956), Kapiniūkiū apylinkėse (Varėnos r., 1998).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė samana. Stiebas 10– 15 cm ilgio. Lapai iūsidėstū 3 eilėmis. Dvinamė samana. Gana dađnai su sporogonais. Sporogono kotelis 8– 10 cm ilgio. Sporinė palinkusi, pailgai kriauiūka, ilgu kakleliu. Sporos subrūsta vasarū. Auga vejomis arba pavieniais stiebais āsiterpusi tarp kitū samanū. Palankiausias augavietės – kalkingos ūemapelkės, nors aptinkama ir rūgūtesnėje aplinkoje, kur pH 4,6– 6,5. Dađniausiai randama ūemapelkiū duburiuose.

Populiacijū gausumas. ūemaitijoje (Plateliū apylinkėse, Plungės r.) ir rytinėje Lietuvos dalyje (Zarasū, ūvenėioniū r.) populiacijos gausios. Tribriaunė mezija yra viena iū vyraujanėiū rūdiū *Caricetum lepidocarpae* ir *Caricetum limosae* bendrijū samanū dangoje. Varėnos ir Tauragės r. populiacijos negausios. Anksėiau aptiktū populiacijū Ignalinos, Vilniaus, Kaiūdiadoriū, Alytaus r. dabartinė būklė neūinama.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas.

Informacijos ūaltiniai

Minkeviūsius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miūdkū, pievū ir pelkiū samanoms paūinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir ūaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdūiai: BILAS, WI.

Summary

The species has been found in various parts of Lithuania. The most abundant populations are in fens in ūemaitija and eastern Lithuania.

Aprađė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Balkðvoji drėgva

Amblyodon dealbatus (Hedw.) Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ÐEIMA MEZIJININIAI (*MEESIACEAE*)

4 (I) kategorija

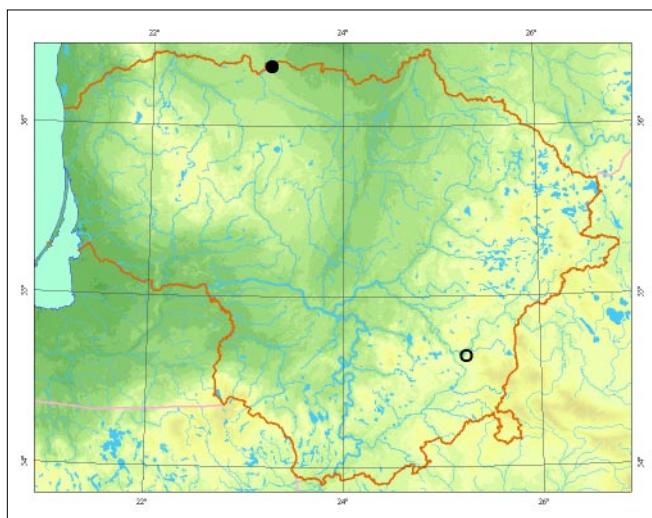
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio vėsaus klimato juostoje ir kalnuose. Sporadiðkai aptinkama ðalto ir vidutinio klimato juostose. Pagrindinis arealas – Europoje ir Ðiaurės Amerikoje. Azijoje aptinkama reėiau, daþniausiai vidutinio klimato juostos kalnuose. Europoje daþniausia Danijoje ir vakarinėje Skandinavijos pusiasalio dalyje, gana daþna Britø salose. Europos þemyninėje dalyje paplitusi Alpėse iki 2 650 m virš jūros lygio. XIX a. pradþioje Lietuvoje buvo rasta Vilniaus apylinkėse (1822). Pastaraisiais metais aptikta Joniðkio r. (2000).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 1– 1,5 cm aukðėio. Lapai gleþni, trumpai nusmailėjà. Vienanamė samana. Labai daþnai su sporogonais. Sporogono kotelis 2– 4 cm ilgio, raudonas. Spo-

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

rinė pailgai kriauðiðka, palinkusi, siauromis þiotimis, ilgu kakleliu. Sporas subręsta vasaros pradþioje. Auga telkinėliais arba retomis vejomis, kartais pavieniai stiebai ásiterpia tarp kitø samanø. Kalkiamėgė. Kalnuose aptinkama ant upeliø drėkinamø kalkingø uolienø, þemumose – atvirose kalkingose þemapelkėse, taip pat ant drėgnø, kalkingø, atvirø, su nesusivėrusia þoliø danga dirvø.

Populiacijø gausumas. Joniðkio r. aptikti pavieniai ðios rùðies augalai. Duomenys Vilniaus r. naujais radiniai nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija, pelkiø ir ðlapiø pievø sausinimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

In the 19th century the species was known to exist in the Vilnius region. A small population has recently been discovered in the Joniðkis district.

Apraðė Ilona Jukonienė

Brandenburginė versmenė

Philonotis marchica (Hedw.) Brid.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

DEIMA BARTRAMIJINIAI (*BARTRAMIACEAE*)

1 (E) kategorija

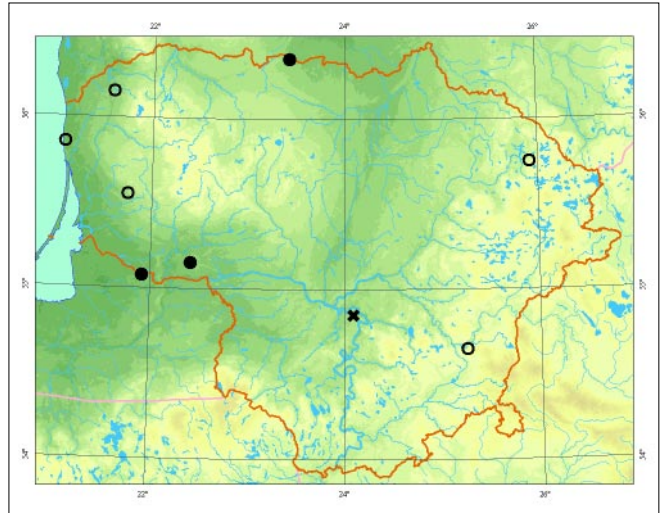
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės, Centrinėje ir Pietø Amerikoje, Ðiaurės ir Rytø Afrikoje ávairaus klimato (nuo atogrąþø iki vidutinio) juostose. Daugelyje Europos áaliø reta rūdīs.

Aptikta ávairiose Lietuvos vietose: Vilniaus apylinkėse (1822), pajūryje (1936), Kauno (1957), Zarasø (1963), Skuodo (1985), Ðilutės (1985), Joniðkio (1999) ir Tauragės (1999) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas status, dąpniausiai 2– 5 cm aukðeio, neðakotas arba virðutinėje dalyje su 2– 3 ðakelėmis. Lapai lanceitiðki. Dvinamė samana. Sporofitai iðauga retai (Lietuvoje neaptikti). Lapø papastyse dąpnei randama gemalinio pumpurėlio. Auga vejomis arba pavieniais stiebais ásiterpusi tarp kitø samanø þemapelkėse, ðlapiose pievose, dąpniausiai beveik neutralios reakcijos dirvø þemiuose. Tai smulkiausia ið visø Lietuvoje aptinkamø versmeniø. Nuo kitø rūdío skiriasi lapø lásteliø popymiais, kurie pastebimi tik ðviesiniu mikroskopu.

Populiacijø gausumas. Populiacijos negausios. Skuodo, Ðilutės, Joniðkio ir Tauragės r. brandenburginė versmenė rasta pavieniais stiebais arba nedideliais lopinėliais ásiterpusi tarp kitø samanø. Anksėiau ap-

tiktos radavietės pakartotinai nebuvo patikrintos ir jø būklė pastaruoju metu nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas, pievø sausinimas, tarpusavio konkurencija.

Informacijos áaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms papinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

The species is found in various parts of Lithuania (eight localities). Populations are not abundant, their current status is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Velėninė versmenė

Philonotis caespitosa Jur.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA BARTRAMIJININIAI (*BARTRAMIACEAE*)

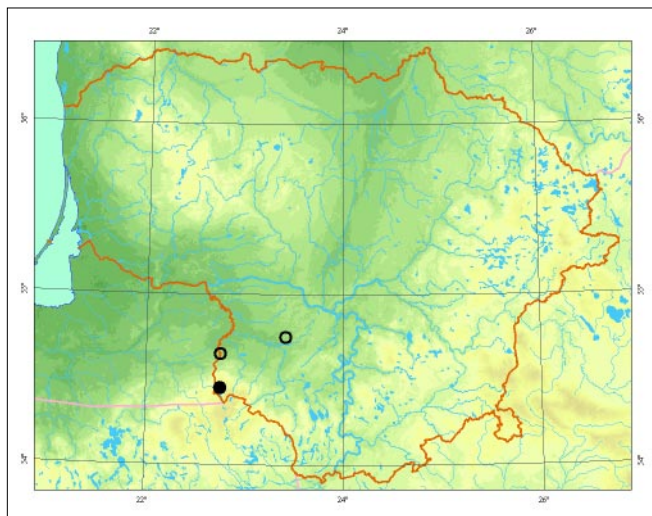
4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Sporadiđkai paplitusi điaurės pusrutulio đalto ir vėsaus klimato juostose.

Ėinomos 3 radavietės Pietvakarių Lietuvoje: Marijampolės (1929) ir Vilkaviđkio (1985, 1998) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė įalioji samana. Stiebas status, 4– 8 cm aukđeio, beveik neđakotas. Lapai daėniausiai điek tiek įjautuviđkai lenkti. Dvinamė samana. Sporogono kotelis ilgas. Sporinė beveik rutuliđka. Sporos subręsta vasarā. Auga vejomis įemapelkėse, đlapiose pievose, upių ir eđerų pakrantėse. Nuo kitų Lietuvoje aptinkamų versmenių rūđių lengviausia atskirti pagal lapo ląsteles.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijų gausumas. 1929 ir 1985 m. Lietuvoje aptiktos populiacijos buvo negausios, augo nebūdingose điai rūđiai, antropogenizuotose vietose – dobilų lauke ir melioracinio griovio đlaite. Dabartinė jų būklė neįinoma. 1998 m. Vilkaviđkio r. velėninė versmenė buvo rasta natūralioje buveinėje – eđerų pakrantėje.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija. Lietuvoje aptiktoms populiacijoms kenkia per daug intensyvi įemdirbystė.

Norint rūđiā išsaugoti, teritorijų tvarkymo planuose būtina numatyti išskirtines apsaugos priemones.

Informacijos šaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir įaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdįiai: BILAS, WI.

Summary

Three small populations are known, two found in anthropogenized habitats and one in a natural habitat.

Aprađė Ilona Jukonienė

Baumgartnerio pokrepis

Zygodon baumgartneri Malta

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA ĖEPĖINIAI (*ORTHOTRICHACEAE*)

3 (R) kategorija

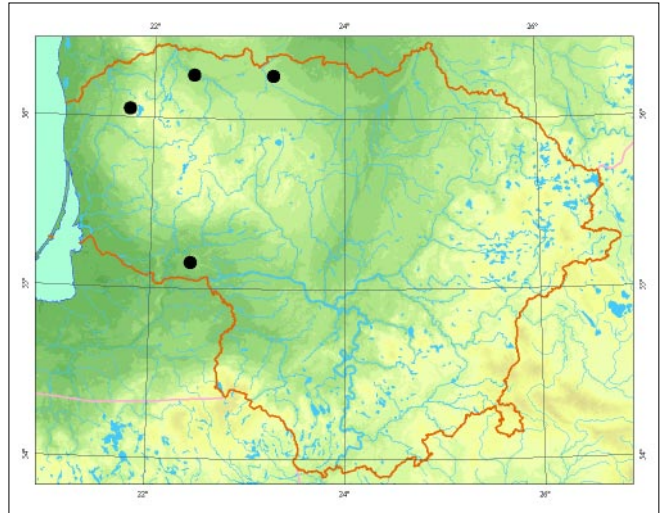
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Makaronėzijoje, Ėiaurės Afrikoje, Artimuosiuose Rytuose, Kaukaze, Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje rūĖis rasta JoniĖkio (1998), Plungės (2001), MaĖeikiĖ (2001), Tauragės (1999) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Stiebas 1– 3 cm ilgio, status arba kylantis, netaisyklingai Ėakotas. Sausi lapai susisukę, lancetiĖki arba linijiĖkai lancetiĖki. Dvinamė samana. SporogonĖ pasitaiko retai. Sporogono kotelis ilgas ir laibas. Sporinė kiauĖiniĖka ar kriauĖiĖka. LapĖ papastyse dāpnai iĖauga gemalinio kūnelio, kuriais samanos dauginasi. Auga gelsvai ar rusvai Ėalio mis vejomis, reėiau kupsteliais ant lapuoėio medĖio, ypaė uosio, kamienĖ.

PopuliacijĖ gausumas. MaĖeikiĖ, Plungės ir Tauragės r. nedideliais lopinėliais augo ant pavienio medĖio (uosio) kamienĖ. JoniĖkio r. augo uosyne, 1 dm² plote.

Grėsmės ir apsauga. SenĖ medĖio kirtimas.

Informacijos šaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ėaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

It was found in the Joniškis, Mažeikiai, Plungė and Tauragė districts, growing in small patches on single trees.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Lajelio ėepðė

Orthotrichum lyellii Hook. et Taylor

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

ÐEIMA ÐEPÐINIAI (*ORTHOTRICHACEAE*)

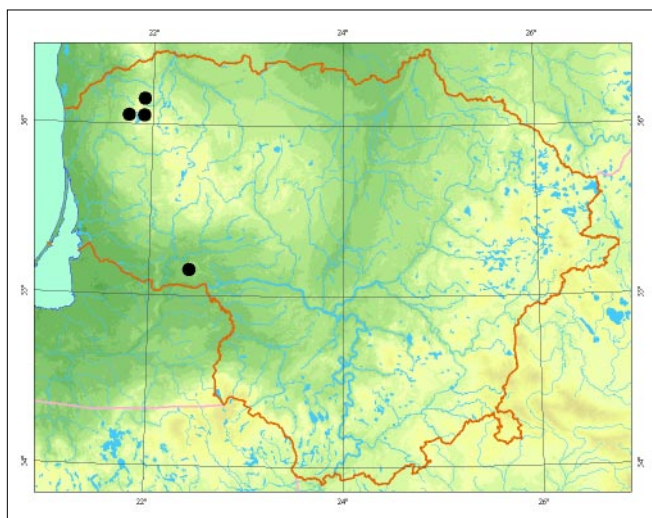
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áradyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulyje: Europoje, vakarinėje Ðiaurės Amerikos dalyje, Centrinėje Amerikoje, Pietryėiø Azijoje, Ðiaurės Afrikoje. Labiau paplitusi okeaninio klimato regionuose, nors aptinkama ir subkontinentiniuose.

Lietuvoje þinomos 3 radavietės vakarinėje dalyje: Plungės (1996) ir Tauragės (2002) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Þalioji samana. Stiebas gulsėias arba kylantis, iki 5, reėiau – 7 cm aukðėio. Lapai linijiðkai lancetiðki. Dvinamė samana. Sporinė pasislėpusi tarp pericheto lapeliø arba pusiau iðlindusi. Sporogonai aptinkami retai. Beveik visuomet turi ant lapø iðsidėšėiusius gausius gemalinius kûnelius. Kaip ir kitos vegetatyviniu būdu besidauginanėios samanos, daþniausiai auga ne kupsteliais, o plaėiomis vejomis, ant lapuoėiø medþiø (pavieniø ir auganėiø miðkuose) kamienø. Gana jautri uþterðtumui sieros dioksidu. Viena ið stambiausiø ėepðiø genties rûðiø.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Gali būti painiojama su voverine baldadante (*Leucodon sciuroides*), nuo kurios skiriasi gemaliniø kûneliø gausa ir mikroskopiniais lapo lãsteliø popymais.

Populiacijø gausumas. Plungės r. rasta ant keleto medþiø (uosiø, klevø) kamienø skirtingose vietose, Tauragės r. – ant pavieniø medþiø.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø ir pavieniø senø medþiø kirtimas, oro uþterðumas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species has been found in several localities in western Lithuania. In the Plungė district it has been found on several trees, and in the Tauragė district on single trees.

Apraðė Ilona Jukonienė

Bruoþuotoji þerpðe

Orthotrichum striatum Hedw.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ÐEIMA ÐEPÐINIAI (*ORTHOTRICHACEAE*)

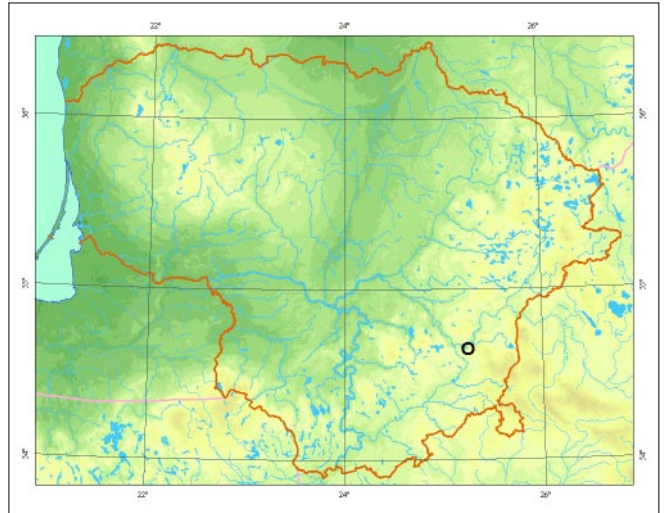
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Pietiniuose Europos ir Azijos regionuose, vakarinėje Ðiaurės Amerikos dalyje.

Lietuvoje rûðis aptikta XIX a. pradžioje Vilniaus apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas iki 5 cm aukðeio. Lapai pailgai kiauðiniðku pagrindu, pamaþu lancetiðkai nusmailėjà. Vienanamė samana. Labai daþnai su sporogonais. Sporinė pasislėpusi tarp pericheto lapelėø arba pusiau iðkilusi. Gaubtuvėlis plaukuotas. Sporos subręsta þiemà arba anksti pavasará. Auga kupsteliais ant lapuoèėø me-

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

þiø kamienø. Tokie pat iðoriniai poþymiai būdingi ir Lietuvoje daþnai aptinkamai panaðiajai þerpðei (*Orthotrichum affine*). Nuo jos bruoþuotoji þerpðe skiriasi tuo, kad turi 16 vidinio peristomo dantelėø, o panaðioji þerpðe – tik 8.

Populiacijø gausumas. Nuo XIX a. duomenø apie ðià samanaà Lietuvoje nėra.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø ir pavieniø senø medþiø kirtimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

There has been no data on this species in Lithuania since the 19th century.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mapoji nertvė

Fontinalis dalecarlica Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA NERTVINIAI (*FONTINALACEAE*)

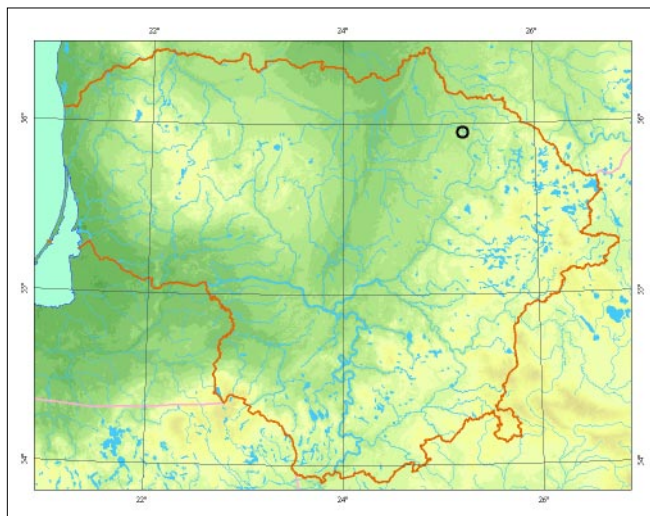
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulyje vėsaus ir vidutinio klimato juostose (Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, Grenlandijoje).

Lietuvoje rūĖis aptikta KupiĖkio r. (1929).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė vandens samana. Stiebas 4–10 cm ilgio, padrikai Ŗakotas. Lapai iĖilgai perlinkę, 0,5–0,7 mm ploėio, 2–3 mm ilgio. Dvinamė samana. Auga vandenyje, daėniausiai rūėėiuose neturtinguose maisto medėiagė vandenyse, prisitvirtinusi prie āvairiė substratė (akmenė, medienos). Lietuvoje greitai tekanėiuose karbonatinguose upe-liuose aptinkama *Fontinalis antipyretica* var. *gracilis*. Tokie upeliai maėajai nertvei augti netinkami.

Populiacijė gausumas. Naujais radiniais duomenys nepatvirtinti. Dabartinė populiacijos būklė neėinama.

Grėsmės ir apsauga. Substratė sunaikinimas, vandens lygio keitimas, Ŗptvankė statymas.

Informacijos Ŗaltiniai

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miĖkė, pievė ir pelkiė samanė paėinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir paľiosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: WI.

Summary

The species has been found in the Kupiškis district. Current population status is unknown.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylas ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Patinė nertvė

Fontinalis hypnoides Hartm.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA NERTVINIAI (*FONTINALACEAE*)

2 (V) kategorija

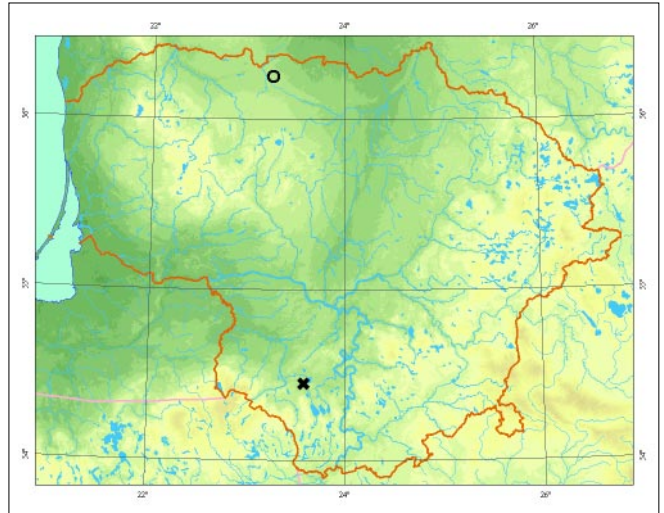
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis āraðyta nuo 2000 m.

Āraðyta ā Europos samanø raudonąjā knygā.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio vėsais ir vidutinio klimato juostose. Arktikoje aptikti pavieniai radiniai. Yra duomenø apie ðios rūðies paplitimā pietiniuose Eurazijos regionuose.

Lietuvoje rūðis rasta 2 kartus: Joniðkio (1958) ir Alytaus (1968) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas apie 10–15 cm ilgio, padrikai ðakotas. Lapai beveik plokðti. Dvinamė samana. Sporogonai iðauga retai. Vandens samana. Auga stovinèiuose mezotrofiniuose vandenyse, prisitvirtinusi prie āvairø substratø (akme-

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

nø, medienos). Nuo kitø nertviø rūðiø skiriasi neperlinkusiais lapais ir pakraðtinėmis lapo ląstelėmis.

Populiacijø gausumas. Þuvinto eþere pakartotiniø tyrimø metu (1997, 2004) nebuvo aptikta. Populiacijos Joniðkio r. dabartinė būklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas, vandens lygio keitimas.

Informacijos šaltiniai

Andriuðaitytė D., Jukonienė I., 2000: J. Pipinio indėlis ā Lietuvos briofloros tyrimus. – *Botanica Lithuanica*, 6 (1): 23–52.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species was found in the Joniðkis district in 1958. Current population status is unknown. Continued studies over the last 30 years in Þuvintas have not led to any discoveries.

Apraðė Ilona Jukonienė

Karoklinė skliautenė

Antitrichia curtispindula (Hedw.) Brid.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA BALNADANTINIAI (*LEUCODONTACEAE*)

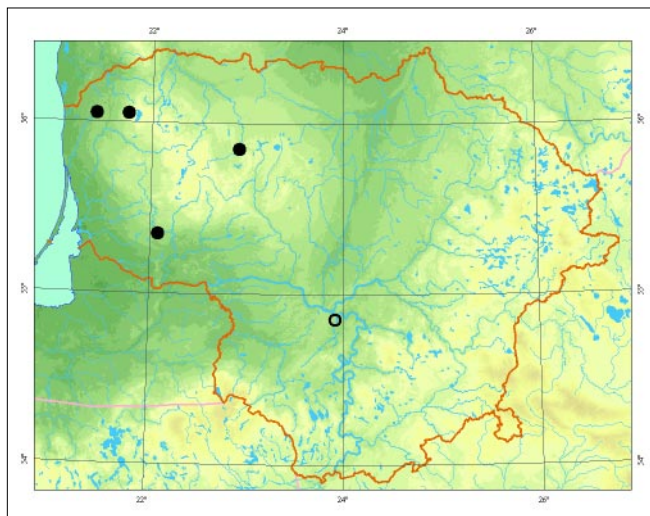
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áradyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Amerikoje, Ðiaurės ir Centrinėje Afrikoje. Labiau paplitusi okeaninio klimato regionuose.

Lietuvoje þinomos pavienės radavietės. Aptikta Kau-
no (1926), Plungės (2002), Ðiauliø (2003), Tauragės
(2006) ir Kretingos (2006) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė uodegiðkoji þalio-
ji samana. Stiebas 10–20 cm ilgio, tankiai apaugęs
prisiglaudusiais lapais, plunksniðkai ðakotas. Dvina-
mė samana. Sporogonai iðauga retai. Sporos subręsta
pavasará. Specialiø vegetatyvinio dauginimosi organø
nesudaro. Tankiai apauga medþiø kamienus. Kituose
kraðuose aptinkama ir ant drėgnø uolø. Labai jautri
oro tarðai. Karolinė skliautenė kartais galima supai-
nioti su voverine balnadante (*Leucodon sciuroides*).
Ðios samanø skiriasi lapo sandara. Balnadantės lapai
be gyslos, o karolinės skliautenės – su ilga virðūnėje

uþsibaigianėia pagrindine gysla, apatinėje pusėje –
su trumpomis papildomomis ðoninėmis gyslomis; lapø
kraðtai su nusvirusiais lenktais dantukais.

Populiacijø gausumas. Ðiauliø, Plungės, Tauragės ir
Kretingos r. auga ant biologiðkai brandþiø medþiø,
gausiai, iki 3–4 m aukðeiø, taėiau populiacijos apti-
ktos tik ant pavieniø medþiø. Populiacijos bũklė Kau-
no r. pastaruoju metu neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, miðkø
retinimas, augavieėiø suskaidymas, oro tarðai.

Informacijos ðaltiniai

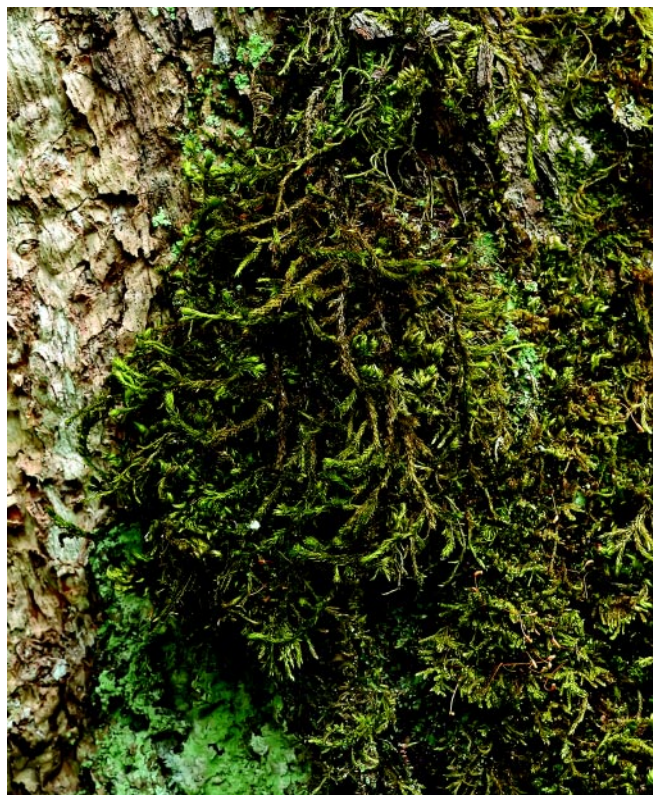
Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios sama-
nos. – Vilnius.

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø,
pievø ir pelkiø samanoms þapinti. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

*It has been found in five localities on single tree trunks,
with abundant populations in the Plungė, Ðiauliai,
Kretinga and Tauragė districts. Current population status
in the Kaunas region is unknown.*

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Plunksninė plusnė

Neckera pennata Hedw.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA PLIUSNINIAI (*NECKERACEAE*)

2 (V) kategorija

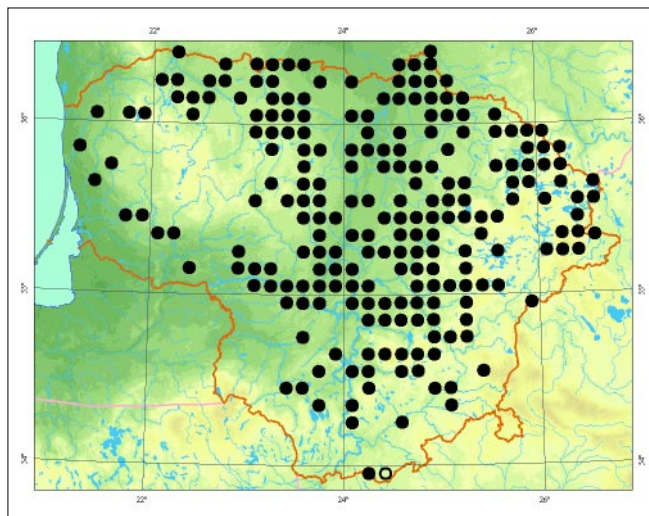
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdies ārađyta nuo 2000 m.

Ārađyta ā Europos samanø raudonąjā knygā.

Paplitimas. Europoje, Ėiaurės Amerikoje, Azijoje, Naujoje Zelandijoje. Arealas tāsiasi nuo Ėalto iki vidutinio klimato juostø. Pastaruoju metu Europoje Ėios rūdies gausumas mađėja.

Aptinkama beveik visoje Lietuvos teritorijoje. Retesnė Vakarø ir Pietø Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė ŗalioji samana. Stiebas 3–6 cm ilgio, 1–3 kartus plunksniðkai Ėakotas. Ėakutės iðsidėsėiusios vienoje plokðtumoje. Lapai skersai banguoti. Vienanamė samana. Sporinė pasislėpusi tarp pericheto lapeliø. Sporos subręsta vasarā. Ėalto klimato juostoje ir kalnuose dađniausiai aptinkama ant uolø, vėsiaus klimato juostoje – ant drebuliø, vidutinio – ant plaėialapiø medpiø, ypaė uosio, kamienø. Rūđiai gyvuoti svarbus mikroklimatas (pavėsis, drėgmė). Samana jautri uđterøtam orui, rūgðtiems lietums.

Populiacijø gausumas. Populiacijos āvairaus gausumo. Vietomis aptinkamos ant daugybės medpiø, dađniau – ant pavieniø. Miðkuose, kuriuose Ėios samanos gausios ir kuriuose iðkirtus senus medpius iðlieka tinkamas mikroklimatas, jos auga ant jaunø medpiø, ypaė drebuliø, kamienø. Gausesnės populiacijos Ėiaurės Lietuvoje.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas (retinimas, senø medpiø naikinimas). Atvirose vietose palikus pavienius senus medpius, samanos pamapu nunyksta. Aplink Ėios rūdies gausesnės kolonijas turėtø būti numatytos ribotos veiklos zonos. Nors samanos gana plaėiai paplitusios, bet dėl smarkiai kertamø miðkø mađėja jø populiacijø kiekis, dydis ir gyvybingumas.

Informacijos ŗaltiniai

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms pađinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir ŗaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdŗiai: BILAS, WI.

Summary

The species is found in various parts of Lithuania, most commonly in the northern and central parts. Due to intensive commercial forestry the abundance and vitality of populations is in decline.

Aprađė Ilona Jukonienė

Ilonos Jukonienės nuotrauka

Garbanotoji plusnė

Neckera crispa Hedw.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA PLIUSNINIAI (*NECKERACEAE*)

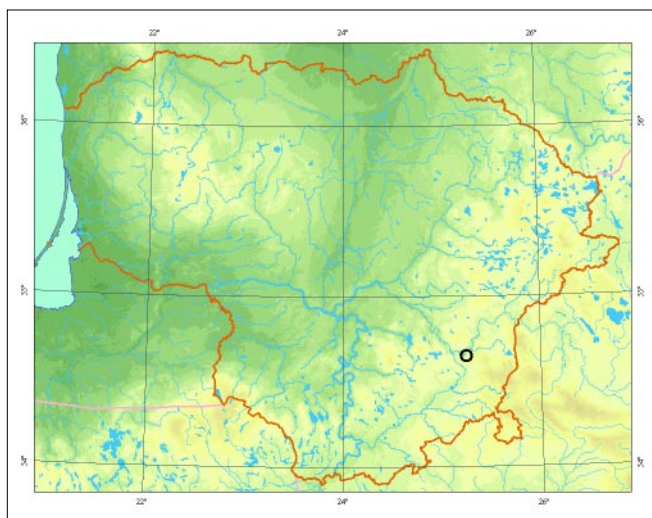
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Labiausiai paplitusi Europoje. Taip pat aptinkama Makaronezijoje, Kaukaze, Centrinėje Azijoje. Daþniausia Vakarø ir Vidurio Europoje – nuo Pirënø iki Didþiosios Britanijos. Fenoskandijoje aptinkama iki Arktikos. Daþnesnė jûrinio klimato veikiamuose regionuose ir priskiriama subatlantiniam Vidurþemio jûros elementui.

XIX a. pradþioje rûðis aptikta Kauno apylinkëse.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas nuo keleto iki 20 (30) cm ilgio, gana taisyklingai plunksniðkai ðakotas. Vëduokliðka samana, ðakutës iðsidësësiusios vienoje plokðtumoje. Dvinamë. Sporogonø pasitaiko retai. Sporos subræsta pavasarà. Sporogono kotelis 0,8– 1,2 cm ilgio. Sporinë kiauðiniðka, stati, iðkilusi virð pericheto lapeliø – tuo ði samana skiriasi nuo garbanotosios plusnës, kurios sporinës pasislëpusios tarp pericheto lapeliø. Daþniausios augavietës – kalkingos uolienos, reëiau smiltainio atodangos. Þemumose aptinkama ir ant lapuoëiø medþiø kamienø. Èia jø gausumas smarkiai maþëja dël oro uþterðtumo ir intensyvaus ûkininkavimo.

Populiacijø gausumas. Nuo XIX a. duomenø apie ðià samaná Lietuvoje nėra.

Grësmës ir apsauga. Miðkø ir pavieniø senø medþiø kirtimas, substratø sunaikinimas, jø savybiø pasikeitimas kaupiantis humuso sluoksniui.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

There has been no data on this species in Lithuania since the 19th century.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Smailiažakiai tensmenis

Pterigynandrum filiforme Hedw.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA RIMENINIAI (*LESKEACEAE*)

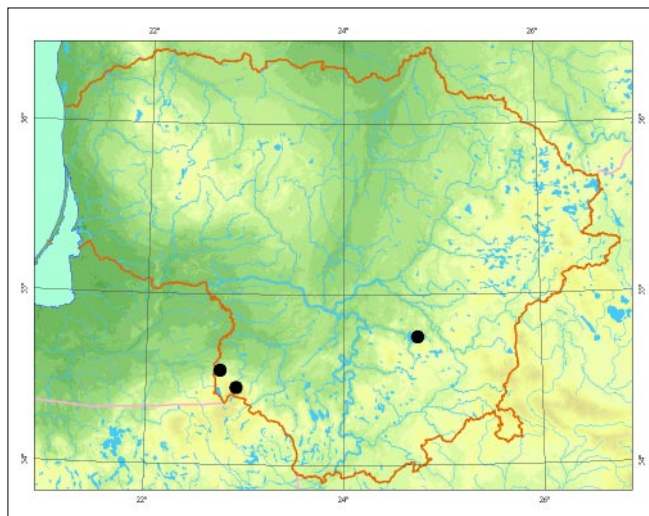
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulyje (Europoje nuo Arktikos iki Kanarø salø, Ėiaurės Afrikoje, Turkijoje, Kaukaze, Centrinėje Azijoje, Himalajuose, Tibete, Taivanyje, Centrinėje Amerikoje). Ypaė dažna kalnø regionuose, þemumose aptinkamas retai.

Lietuvoje rūđis rasta pietinėje dalyje: Trakø (1992) ir Vilkaviðkio (1998, 2001) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas ðliauþiantis arba kylantis, su daugybe ūgliø. Antriniai stiebai siūliðki, apvaliai lapuoti, labai dažnai iðlinkę. Dvinamė samana. Sporifikuoja labai retai. Sporos subręsta vasarā. Sporinė cilindriðka, stati. Kartais aptinkami specialūs vegetatyvinio dauginimosi organai – rausvai rudi, pailgi, ant stiebo iðsidęstę gemaliniai kūneliai. Auga kalnuose ant kalkingø uolø arba lapuoėiø medþiø kamienø. Lietuvoje dažniausiai aptinkama ant plaėialapiø medþiø kamienø vidutinio drėgnumo miðkuose. Auga tiek pakankamai apðviestose, tiek ūksmėtose vietose. Gana jautri oro ūterðtumui. Nuo kitø ðliauþianėiais stiebais samanø skiriasi iðlinkusiomis ðakutėmis, lapø lāstelio forma, trumpa, paprasta arba dviguba gysla.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje aptiktos populiacijos negausios. Abiejose Lietuvos radavietėse smailiažakiai tensmeniai augo lapuoėiø miðkuose ant pavienio lapuoėiø medþiø kamienø apatinės dalies. Trakø r. ði samana rasta nedidelėje lapuoėiø medþiø giraitėje, ið visø pusio apsuptoje dirbamø laukø. Vilkaviðkio r. – didesniuose miðko masyvuose, taėiau taip pat ant pavienio medþiø.

Grėsmės ir apsauga. Senø lapuoėiø medþiø kirtimas, miðkø struktūros keitimas. Ypaė didelė grėsmė iðkilusi Trakø r. þinomai populiacijai.

Informacijos Űaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Two small populations have been found, on single trees in the Trakai and Vilkaviškis districts.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Mapoji tujinutė

Thuidium minutulum (Hedw.) Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA TUJINUTINIAI (*THUIDIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knyga rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietø, Centrinėje ir Ėiaurės Amerikoje. Vidurio Europoje gana reta. Pavienės radavietės pino-mos Ukrainoje, Baltarusijoje.

Lietuvoje 1931 ir 1980 m. rasta Ėaliojoje girioje (Panevėpio r.). Tai viena Ėiauriausio rūĖies paplitimo vietø.

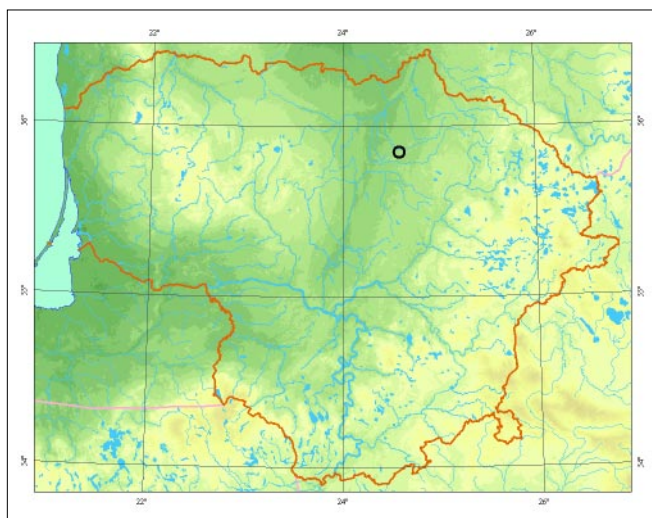
Biologija ir ekologija. Labai smulki pleurokarpinė Ėalio-ji samana. Stiebas 2– 3 cm ilgio, Ėliauþiantis, papras-tas arba vienąkart (kartais 2 kartus) plunksniðkai Ėa-kotas, apaugæs lancetiðkais ar siūliðkais neĖakotais parafilais. Vienanamė samana. Sporinė ruda, pailga, cilindriðka, horizontali. Auga patiesalais miðkuose apie medþio kamienus, ant kelmø ir kalkingø uolø drėg-nuose lapuoėio miðkuose.

Populiacijø gausumas. Populiacijø būklė Ėiuo metu neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Medþio kirtimas, miðkø retini-mas, intensyvus ūkininkavimas.

Mindaugo Rylø ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Informacijos Ėaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms paþinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ėaliosios sama-nos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

A small population was found in the Panevėþys dis-trict (1931, 1980). Current population status is un-known.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Pelkinė auksotė

Campylium elodes (Lindb.) Kindb.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

DEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārađyta nuo 2000 m.

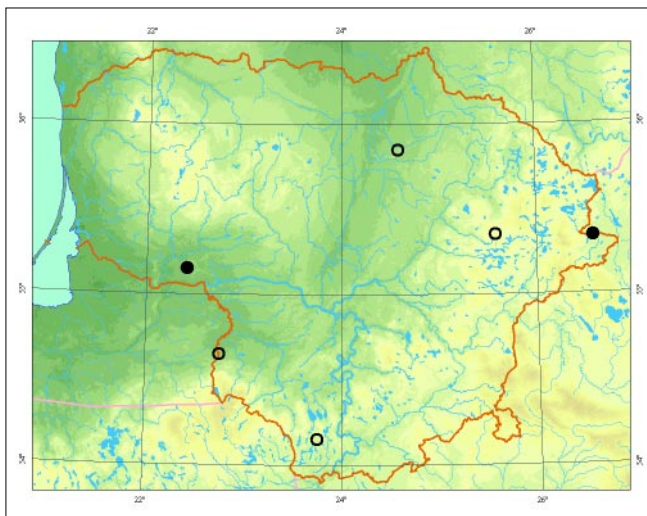
Ārađyta ā Europos samanø raudonąjā knygā.

Paplitimas. Europoje. Yra duomenø apie radavietes Himalajuose.

Rasta āvairiose Lietuvos vietose: Panevėpio (1927), Vilkaviškio (1976), Lazdijø (1983), Molėtø (1985) ir Tau-ragės (1994) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas dažniausiai status, 5–10 cm aukðeio, netai-syklingai plunksniðkai ðakotas. Stiebo lapai iðsidėstā retai, atsilenkā, su gysla ir smulkiai dantytais kraðtais (tuo ði samana skiriasi nuo kitø Lietuvoje aptinkamø auksoeio rūðiø). Dvinamė samana. Sporogonai aptin-kami retai. Auga kilimais ant dirvøpemio, medþiø ka-mienø apatinio daliø.

Populiacijø gausumas. Visos Lietuvoje aptiktos popu-liacijos negausios. Daugumos jø būklė neþinoma.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Negyvos medienos ðalinimas.

Informacijos šaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms papinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Found in various parts of Lithuania. Current status of most populations is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Pievinė auksotė

Campylium protensum (Lindb.) Kindb.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

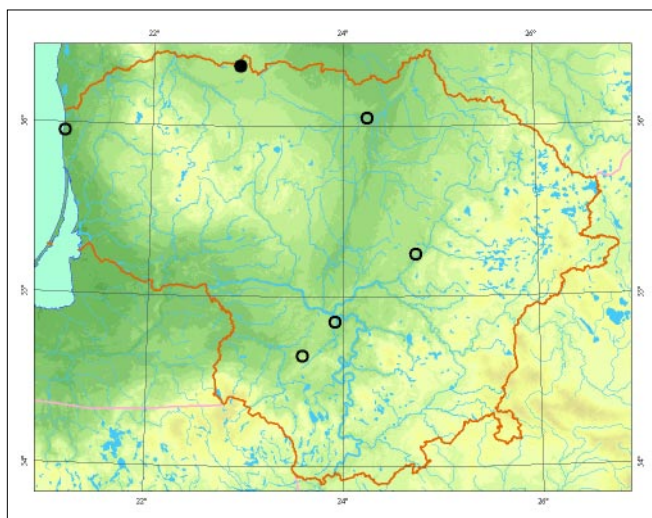
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knyga rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio arktiniuose ir kalnø regionuose. Pietiniuose regionuose ir þemumose aptinkama retai.

Lietuvoje rūðis aptinkama ávairiuose regionuose. Rasta Kauno (1927), Pasvalio (1928), Ukmergės (1927), Alytaus (1929), Akmenės (1998) rajonuose ir Palangos (1929) apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas status arba kylantis, iki 15 cm ilgio. Lapai atsiloðæ, nuo plataus kiauðiniðko pagrindo staigiai nusmailėjæ, be gyslos, rudomis kampinėmis lãstelėmis. Dvinamė samana. Sporogonai aptinkami retai. Auga kilimais arba vejomis ant kalkingø substratø þemapelkėse, ðaltiniuose vietose, upiø pakrantėse. Iðoriniais pøpymiais labai panaði á Lietuvoje daþnesnæ þvaigþdinæ auksotæ (*Campylium stellatum*).

Populiacijø gausumas. Daugumos populiacijø dabartinė būklė Lietuvoje nepinoma. Pastaraisiais metais gausi populiacija aptikta Akmenės r., kliniø karjere, ðaltiniuotoje vietoje.

Grėsmės ir apsauga. Kliniø kasimas, substrato sunaikinimas. Akmenės r. radavietė yra smarkiai eksploatuojamoje teritorijoje.

Informacijos ðaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanos papinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminiai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Several localities in northern and southern Lithuania are known, yet the population status of most remains unknown. The largest population was found in the Akmenė district in a limestone quarry.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Vislioji auksotė

Campylium polygamum (Schimp.) J. Lange et C. E. O. Jensen

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

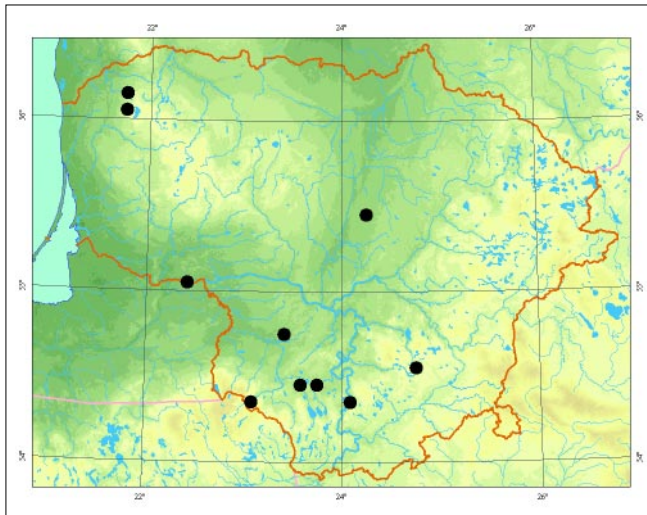
Paplitimas. Plaėiai paplitusi rūðis. Aptinkama Europoje, Azijoje, Ðiaurės ir Pietø Amerikoje, Naujojoje Zelandijoje.

Rasta ávairiose Lietuvos vietose: Tauragės (2001), Alytaus (1990, 1998, 1999), Marijampolės (1993, 1999), Plungės (1997) ir Kėdainiø (2002) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas nuo keleto iki 10 cm ilgio, status, netaisyklingai arba beveik taisyklingai plunksniðkai ðakotas. Stiebo lapai atspuræ, pamapu nusmailėjæ, plokðeiais lygiais kraðtais, su lapo vidurá siekianėia gysla. Dvinamė samana. Sporogonai aptinkami retai. Sporos subræsta vasarà. Auga vejomis nekalkingose tarpinėse pelkėse ir þemapelkėse, kuriø pH beveik neutralus.

Populiacijø gausumas. Daugelyje pelkiø samanø auga gausiai, vyrauja *Caricetum lasiocarpae* bendrijø samanø dangoje. Kėdainiø, Plungės ir Tauragės r. þinomos pavienės radavietės. Pietinėje Lietuvos dalyje (Alytaus ir Marijampolės r.) aptinkama daugelyje pelkiø.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas.

Informacijos ðaltiniai

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms þapinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, HSUD.

Summary

Found in various parts of Lithuania, yet it is more common in southwestern Lithuania where most mires support abundant populations.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Paupinė bukasnapė

Amblystegium fluviatile (Hedw.) Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

ĖEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rùðis áradýta nuo 2000 m.

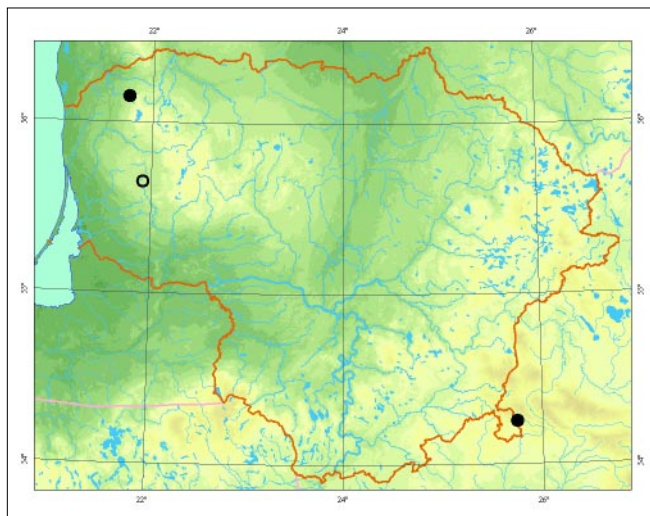
Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Afrikoje, Amerikoje (nuo Kanados iki Patagonijos). Vakarø Europoje daþnesnė nei Rytø Europoje.

Lietuvoje rasta Þadvainø apylinkėse (Plungės r., 1985), Mikytø apylinkėse (Skuodo r., 1996) ir Dieveniøkiø apylinkėse (Ðalėininkø r., 2001).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas 5– 10 cm ilgio, negausiai padrikai arba puokðtėtai ðakotas. Lapai buka virðūne. Jø gysla stambi, baigiasi priedø lapo virðūnæ. Vienanamė samana. Sporifikuoja retai. Sporos subræsta vasarà. Auga grynais kilimais arba ásitepusi tarp kitø samanø ant drėgnø, daþniausiai nuolatos vandens skalaujamø substratø (akmenø, medþiø kamienø) úksmėtose vietose. Paupinė bukasnapė panaði á rinėiuotàjà bukasnapæ.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos populiacijos gana gausios. Plungės ir Skuodo r. samanos auga keliuose vietose ant ávairiø substratø, Ðalėininkø r. – ant pavieniø akmenø.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas, substratø sunaikinimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species has been found in the Plungė, Skuodas and Ðalėininkai districts. Populations are quite abundant and can be found on various substrates.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Rinėiuotoji bukasnapė

Amblystegium tenax (Hedw.) C. E. O. Jensen

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

2 (V) kategorija

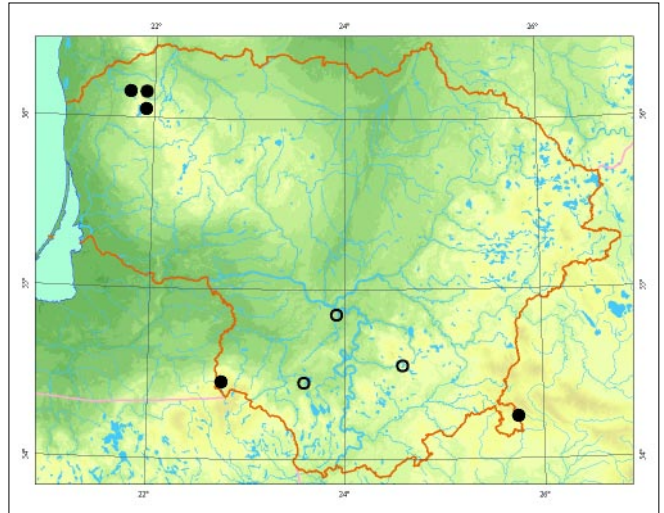
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės, Centrinėje ir Pietø Amerikoje, Azijoje, Ðiaurės Afrikoje. Europoje dažnesnė pietiniuose regionuose.

Lietuvoje rasta ávairiose vietose: Onuðkio apylinkėse (Trakø r., 1927), Kauno apylinkėse (1927), Ðuvinto rezervate (Alytaus r., 1968) Skardupiø apylinkėse (Vilkaviðkio r., 1991), Mikytø, Lioliø, Gegrėnø apylinkėse (Plungės r., 1996), Dieveniðkiø apylinkėse (Ðalėininkø r., 2001).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas 3–10 cm ilgio, netaisyklingai plunksniðkai ðakotas. Lapai smailia virðūne. Jø gysla stambi, siekia lapo virðūnæ arba iðsiðauna. Sporifikuoja retai. Sporos subræsta pavasará ar anksti vasaræ. Vienanamė samana. Beveik visuomet su sporogonais. Auga grynais kilimais arba ásiterpusi tarp kitø samanø ant drėgnø, dažniausiai vandens skalaujamø substratø (akmenø, medþiø kamienø) úksmėtose vietose. Nuo krantinės bukasnapės skiriasi lapo forma ir jø gyslos ilgiu.

Populiacijø gausumas. Gausiausios populiacijos aptiktos Plungės r. Ėia samanø auga ant upeliø ska-

laujamø akmenø ir medþiø kamienø. Vilkaviðkio ir Ðalėininkø r. aptikta ant pavieniø substratø. Kitø populiacijø bûklė pastaruoju metu nebuvo patikrinta, todėl nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas, substratø sunaikinimas. Samanos auga ant vandens skalaujamø akmenø, todėl populiacijos gali iðnykti tiek upelius juos vandeniui, tiek nukritus vandens lygiui.

Informacijos ðaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanos papinti. – Vilnius.

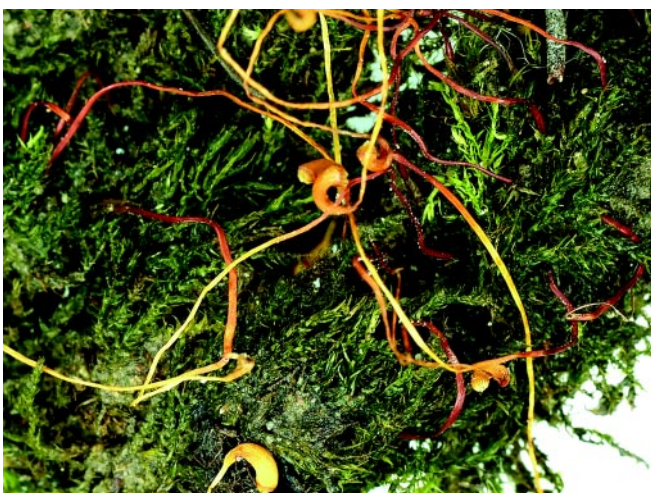
Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

The species has been found in the Vilkaviðkis, Plungė, Ðalėininkai, Trakai and Alytus districts. The most abundant population is located in the Plungė district, where it is found near small rivulets on various substrates.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Liekninė bukasnapė

Amblystegium humilis (Hedw.) Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

DEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rùðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Sporadiðkai paplitusi visame ðiaurės pus-rutulyje. Taip pat aptinkama Pietø Amerikoje, Papua Naujojoje Gvinėjoje.

Lietuvoje rùðis rasta tik Trakø r. (1927).

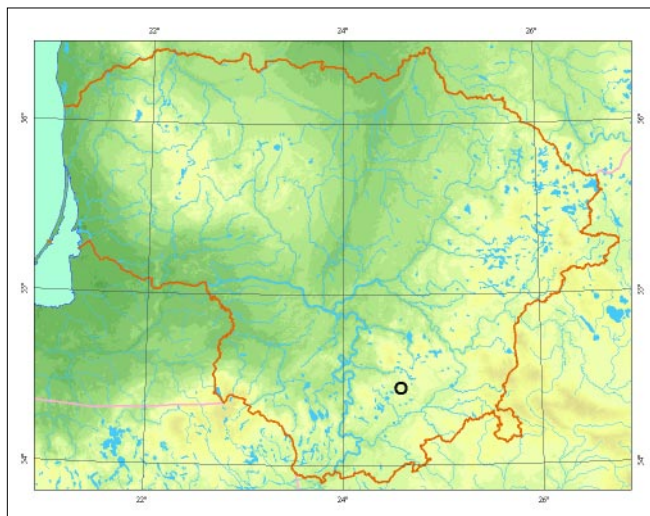
Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas ðliauþiantis arba kylantis, padrikai ðakotas. Stiebo lapai atsilodæ, iki 2 mm ilgio, plaèiai kiauðiniðku ar trikampiðku pagrindu. Ið kitø Lietuvoje aptinkamø bukasnapio rùðio iðsiskiria: lãstelio ir gyslos ilgiu, lapø forma, kampinėmis lãstelėmis. Vianamė samana. Labai dãpnai su sporogonais. Auga patiesalais arba pavieniais stiebais ásiterpusi tarp kitø samanø. Drėgmiamėgė. Aptinkama vandens upliejamose vietose – pievose, eþerø ir upio pakrantėse.

Populiacijø gausumas. 1927 m. Lietuvoje aptiktos populiacijos dabartinė būklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas.

Informacijos ðaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms paþinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

80 years ago it was observed in the Trakai district. Current population status is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylø ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Pataisinė drepanė

Drepanocladus lycopodioides (Schwaegr.) Warnst.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

DEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis àraðyta nuo 1989 m.

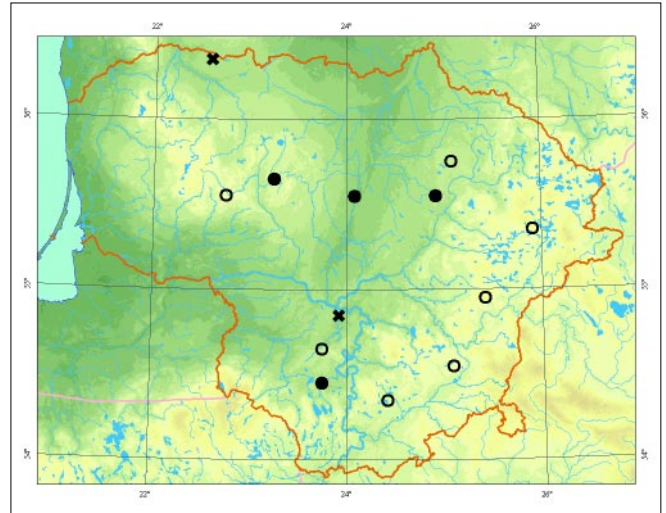
Àraðyta á Europos samanø raudonàjà knygà.

Paplitimas. Ðiaurès pusrutulio vèsaus klimato juostoje. Arealas nevientisas.

Lietuvoje rùðis aptikta Akmenès (1937), Kupiðkio (1940), Alytaus (1954, 1997), Kauno (1956), Trakø, Ðvenèioniø (1954), Vilniaus (1953), Panevèpio (1996), Kelmès ir Anykðeiu (1997) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinë þalioji samana. Stiebas nuo keleto iki 30 cm ilgio, gulsèias, ðliauþiantis arba kylantis, dþniausiai neðakotas, kartais negausiai ir netaisyklingai ðakotas. Dvinamè samana. Sporofitai iðauga retai. Sporos subràsta pavasarà ar vasaros pradþioje. Auga vejomis arba pavieniais stiebais ástiterpusi tarp kitø samanø þemapelkèse ir tarpinèse pelkèse. Literatùroje nurodoma, kad pagrindinès augavietès yra kalkingos þemapelkès. Lietuvoje pataisinès drepanès augavieèiu pH buvo apie 6,2.

Populiacijø gausumas. Pastaraisiais metais aptikta tik 2 vietose. Panevèpio r. populiacija gausi, samanos vyrauja visos pelkès *Caricetum lasiocarpae* bendrijø samanø dangoje. Þuvinto apyeþerèje, Kelmès ir Anykð-

èiu r. populiacijos negausios. Kauno r. þinoma radvietè 1959 m. buvo sunaikinta (uþliejo Kauno marios). Kamanø pelkèje vèlesniu tyrimø metu (1989, 2004, 2005) samana nebuvo aptikta. Kitø populiacijø bûklè neþinoma.

Grèsmès ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas.

Informacijos ðaltiniai

Minkevièius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanos papinti. – Vilnius.

Jukonienè I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

It has been recorded in various parts of Lithuania. Currently the most abundant population is in the Panevėžys district, the status of most other populations is unknown.

Apraðè Ilona Jukonienè

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienès nuotrauka

Þvilganėioji riestũnė

Hamatocaulis vernicosus (Mitt.) Hedenäs

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

ÐEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

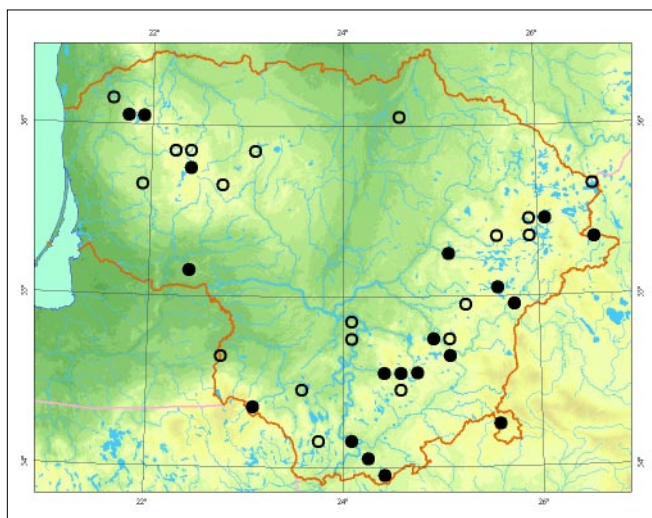
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rũdis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á Europos samanø raudonąjå knygå, Berno konvencijos I ir ES buveiniø direktivos II priedus.

Paplitimas. Abiejø pusrutulio tiek vėsiøjoje, tiek vidutinio klimato juostose ir pietiniø regionø kalnuose. Europoje daþnai aptinkama Skandinavijoje, Suomijoje, Baltijos ðalyse. Vidurio Europoje gana reta rũdis. Lietuvoje daþniausiai randama pietinėje ir rytinėje dalyse, vakarinėje dalyje kiek reėiau. Duomenø ið Vidurio ir Ðiaurės Lietuvos beveik nėra.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė samana. Stiebas status arba áþulnus, iki 15 cm ilgio, plunksniðkai ðakotas. Stiebo ir ðakuėiø galai pjautuviðkai lenkti, su ryðkia stambia galvute. Dvinamė samana. Auga vejomis arba pavieniais stiebais ásiterpusi tarp kitø samanø ðaltiniuose þemapelkėse ir tarpinėse pelkėse. Daþniausiai auga kartu su paprastąja marðante (*Marchantia polymorpha*), pelkine tranðe (*Aulacomnium palustre*) ir þvilganėiåja veltene (*Tomentypnum nitens*). Iðoriðkai labai panaði á tarpinæ drepanæ (*Drepanocladus cossonii*), nuo kurios skiriasi iðilgai raukðlėtais lapais.

Populiacijø gausumas. Ðaltiniuose þemapelkėse ir paþperiniuose liũnuose þvilganėioji riestũnė auga gausiai, netgi vyrauja samanø dangoje. Tokios populiacijos daþniausiai aptinkamos pietinėje ir rytinėje Lietuvos dalyje. Tarpinėse pelkėse daþniausiai aptinkama vakarinėje Lietuvos dalyje, populiacijos ne tokios gausios, nedideliais lopinėliais ásiterpusios tarp kitø samanø.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas.

Informacijos ðaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms paþinti. – Vilnius.

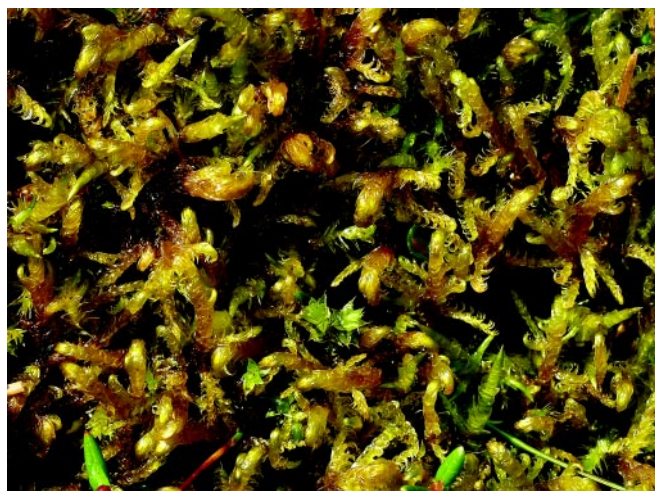
Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminiai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

The species is found in various parts of Lithuania, most commonly in the southern and eastern parts. The most abundant populations are in spring fens and fens near lakes.

Apraðė Iona Jukonienė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Tundrinė liūnsamanė

Warnstorfia tundrae (Arnell.) Loeske

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

DEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārašyta nuo 2005 m.

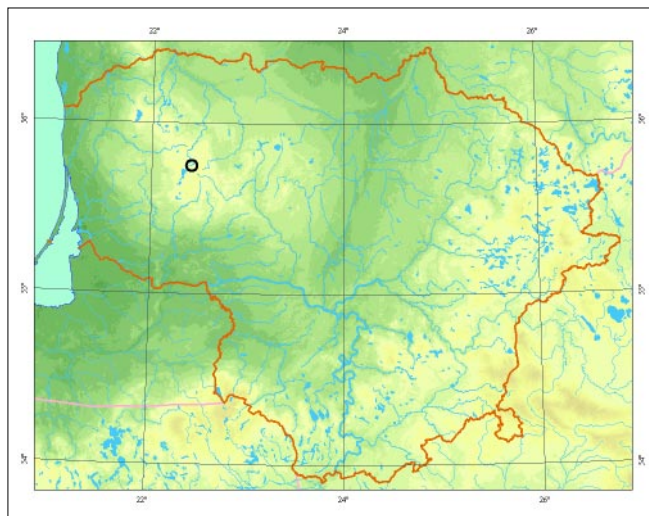
Paplitimas. Āiaurės pusrutulio vėsau ir Āalto klimato juostose (Europoje, Amerikoje, Azijoje). Arealas nevientisas. Kalnuose aptinkama iki 1560 m virĀ jūros lygio. Skandinavijoje dařna rūdis. Latvijoje ir Estijoje Āinomos pavienės radavietės.

Lietuvoje aptikta TelĀiø r. (1985).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė Āalioji samana. Stiebas plunksniĀkai Āakotas, iki 30 cm ilgio. Stiebo ir Āakuėiø galai pĀautuviĀkai lenkti. Dvinamė samana. Sporofitai iĀauga retai. Sporos subręsta vasarā. Palsvai ar gelsvai ruda samana. Nuo kitø liūnsamaniø skiriasi atspalviu – Āiø samanø vejos niekuomet nebūna rausvos. Be to, jø lapai ilgai ir plaėiai nuaugę stiebu Āemyn, trumpai nusmailėjusia ir Āiek tiek lenkta

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

virĀüne. Auga eĀerø pakrantėse ir Āemapelkėse. Augavietės maĀai rūgĀėios arba beveik neutralios, gana turtingos maisto medĀiagø.

Populiacijø gausumas. Aptikta tik vienoje vietoje TelĀiø r. 1985 m. Dabartinė populiacijos būklė neĀinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas.

Informacijos šaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Āaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĀiai: BILAS.

Summary

It was recorded in the western part of Lithuania (Telšiai distr.) in 1985. Current population status is unknown.

ApraĀė Ilona Jukonienė

Ėvelnioji purslainė

Hygrohypnum molle (Hedw.) Loeske

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

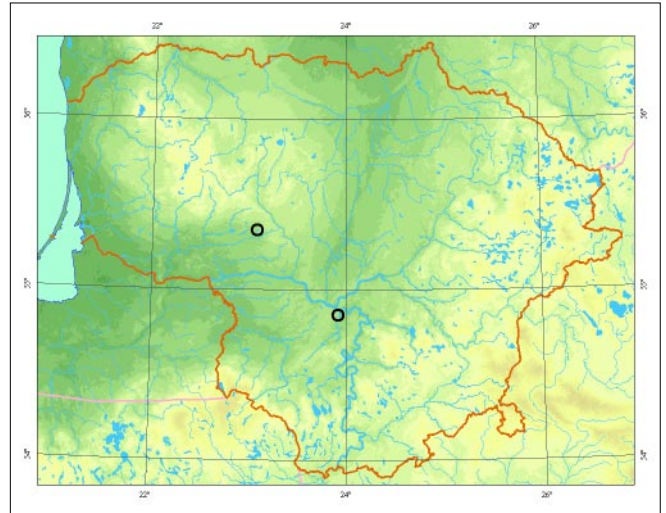
4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje (Sibire), Grenlandijoje, Ėiaurės Amerikoje, dabniausiai Ėalto klimato juostose ir kalnuose.

Lietuvoje XIX a. pradĖioje rūĖis aptikta Kauno ir Raseiniø apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė Ėalioji samana. Stiebas ĖliauĖiantis, negausiai ir netaisyklingai plunksniĖkai Ėakotas, 2– 8 cm ilgio. Ėakutės kylanėios, bukos. Lapai plaėiai kiauĖiniĖki, buka virĖūne, trumpa ir dviguba gysla. Vienanamė samana. Sporos subręsta vasarā. Auga kilimais arba vejomis. Drėgmiamėgė. Auga srauniuose upeliuose ant āvairiø vandens skaujamaø substratø.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Nuo XIX a. Lietuvoje neaptikta. Dabartinė populiacijø būklė nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas, ūtvankø statymas.

Informacijos Ŗaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ėaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

The species was found in the areas surrounding Kaunas and Raseiniai in the 19th century.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Vingiastiebė dygė

Calliergon trifarium (Web. et Mohr) Kindb.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

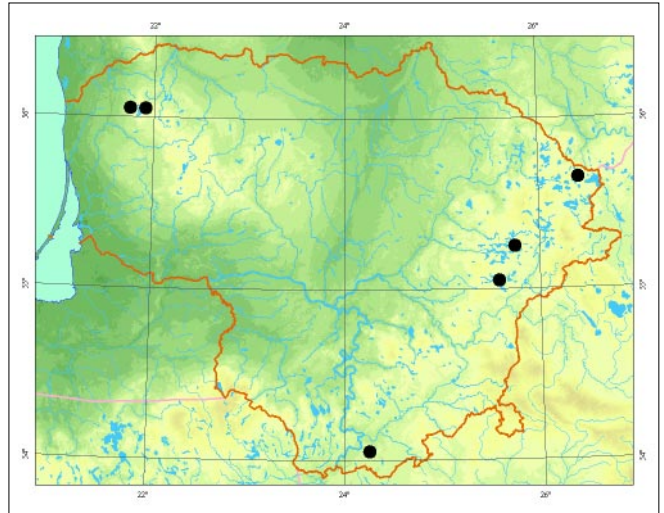
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs ārašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio ėalto ir vėsaus klimato juostose (Europoje, Ėiaurės Amerikoje, Azijoje). Ypaė paplitusi arktiniuose regionuose ir kalnuose. Pieėiau, kaip ledynmėio reliktas, aptinkama retai. Ėiaurės pusrutulyje rūdies arealas beveik iėtisinis, o pietė pusrutulyje ėinomos tik pavienės radavietės. Pietė Amerikoje aptinkama aukėtai kalnuose. Europoje daugiausia auga Skandinavijoje, Suomijoje ir Vidurio Europos kalnuose. Azijoje ėapniausiai randama Sibiro ėiaurėje ir Vidurio Sibiro kalnuose.

Lietuvoje gausiausia rytinėje ir vakarinėje dalyje: Plungės (1996), Ėvenėioniė (1999, 2002), Zarasė (1999) rajonuose. Pietė Lietuvoje aptikta tik Varėnos r. (1999).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė ėalioji samana. Stiebas nuo keleto iki 30 cm ilgio, status, vingiuotas, beveik neėakotas, tankiai ėerpiėkai apaugė lapais. Lapai plaėiai kiauėiniėki arba beveik apskriti, gaubti. Dvinamė samana. Sporogonai aptinkami retai. Sporos subrėsta vasarā. Auga vejomis arba pavieniais stiebiais āsiterpusi tarp kitė samanė kalkingė ėemapelkiė duburiuose. Iėtistus metus būna apsemta vandens arba truputā iėkilusi. Ėapniausiai auga kartu su vandeninė-

mis vingursamanėmis (*Scorpidium scorpioides*), tribriaunėmis mezijomis (*Meesia triquetra*) ir ėvaigėdinėmis auksoėemis (*Campylium stellatum*). Augavieėiė vandens reakcija – nuo ėarmingos iki beveik neutralios.

Populiacijė gausumas. Plungės r. ir kai kuriose Rytė Lietuvos ėemapelkėse populiacijos gausios: samanos paplitusios ėemapelkiė duburiuose *Utricularia intermedio minoris*, o sausesnėse vietose – *Caricetum lepidocarpae* bendrijose. Varėnos r. aptikta tik vienoje pelkėje ir negausiai.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas, pelkiė eutrofizacija, rūgėtėjimas.

Informacijos ėaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir ėaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

The most abundant populations are in the rich fens in the Plungė district and the eastern part of Lithuania. The species is most abundant in the hollows of rich fens, less often in drier localities.

Apraėė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylas nuotrauka

Rièardsono dygë

Calliergon richardsonii (Mitt.) Kindb.

KLASË LAPSAMANËS (*BRYOPSIDA*)

DEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

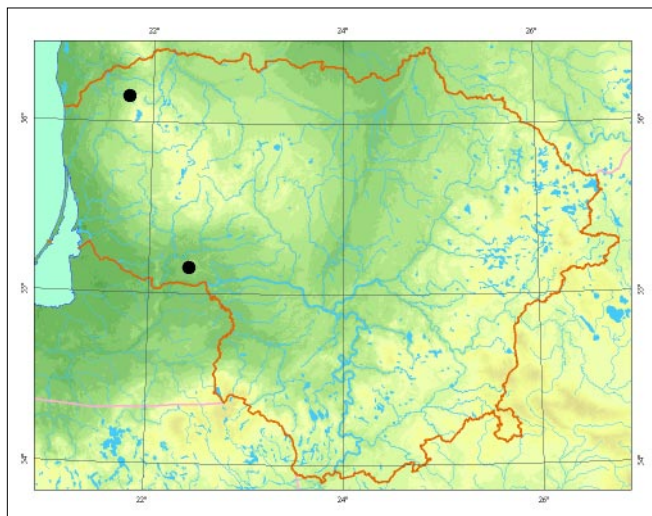
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje ir Azijoje, daþniausia ðalto klimato juostoje. Vësaus klimato juostoje aptinkama retai. Þemynø pietuose aptinkama kalnuose.

Lietuvoje þinomos 2 radavietës vakarinëje dalyje: Plungës (1996) ir Tauragës (1994) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinë þalioji samana. Stiebas nuo keleto iki 10 cm ilgio, neðakotas arba ðiek tiek padrikai ar plunksniðkai ðakotas. Stiebo ir ðakuëiø galai smailûs ir dygûs. Tuo ði samana panaði á daþnai panaðiose augavietëse auganëias (kai kada kartu) pelkinæ dygutæ (*Calliergonella cuspidata*) ir didþiàjà dygæ (*Calliergon giganteum*). Nuo jø Rièardsono dygë skiriasi lapo sandara – ryðkia, taëiau nesie-

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

kianëia lapo virðûnës gysla. Vienanamë samana. Sporofitai iðauga retai. Sporos subràsta vasaros pradþioje. Auga vejomis arba pavieniais stiebais ásiterpusi tarp kitø samanø pelkiø grioviuose ar duburiuose.

Populiacijø gausumas. Aptiktos populiacijos negausios. Kiekvienoje vietoje þinoma tik po 1 radavietæ. Plungës r. samanos augo aukðtapelkæ juosianëiame griovyje, Tauragës r. – tarpinës pelkës duburyje. Samanos auga pavieniais stiebais ásiterpusios tarp kitø samanø.

Grësmës ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species has been found in the Plungë and Tauragë districts, yet the populations are not abundant. This moss appears in single shoots intermixed among other moss species.

Apraðë Ilona Jukonienë

Uolinė eperė

Rhynchostegium murale (Hedw.) Bruch et Schimp.

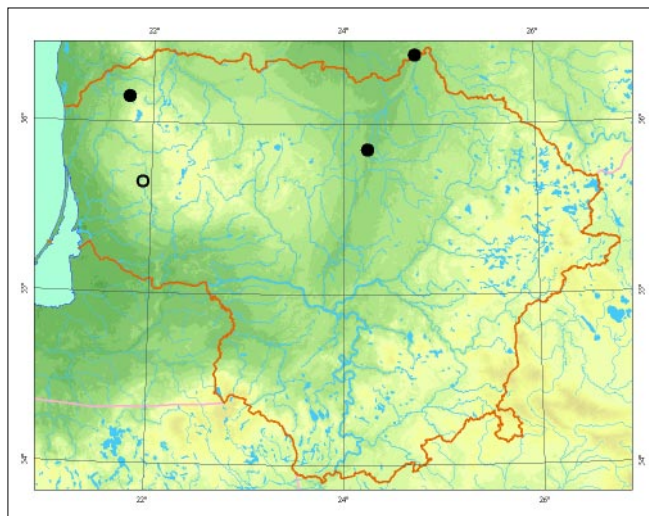
KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA TRUMPINIAI (*BRACHYTHECIACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ąiaurės Afrikoje, Azijoje. Labiau paplitusi pietiniuose Europos regionuose. Skandinavijos pusiasalyje, Suomijoje, Latvijoje ir Estijoje reta rūdis. Lietuvos rasta Birþø (1995), Pasvalio (1995) ir Plungės (1985, 1996) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė samana. Stiebas Ąliauþiantis, 3– 4 cm ilgio, netaisyklingai plunksniškai Ąakotas. Stiebo lapai gaubti, pailgai kiauðiniški, su trumpa, buka arba apskrita ir turinėia smaigalā virðūne. Vienanamė samana. Daþnai su sporogonais. Auga patiesalais ant Ąlapiø dolomitø ir kristalinės kilmės akmenø.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Ið 3 Lietuvoje þinomø Ąios rūðies paplitimo vietø gausiausia populiacija Birþø r. Samanos patiesalais paplitusios ant Ąaltiniø drėkinamos dolomitø atodangos. Pasvalio ir Plungės r. aptinkami pavieniai augalai.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas, substratø sunaikinimas, substratø pasidengimas humuso sluoksniu, medþiø aplink Ąios rūðies augavietæ retinimas.

Informacijos Ąaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species can be found in the Birþai, Pasvalys and Plungė districts. The most abundant population is in the Birþai district.

Apraðė Ilona Jukonienė

Vingialapė papulnutė

Plagiothecium undulatum (Hedw.) Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA PAPULNUTINIAI (*PLAGIOTHECIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knyga rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje ir Azijoje, ypaè daþna okeaninio klimato veikiamuose regionuose.

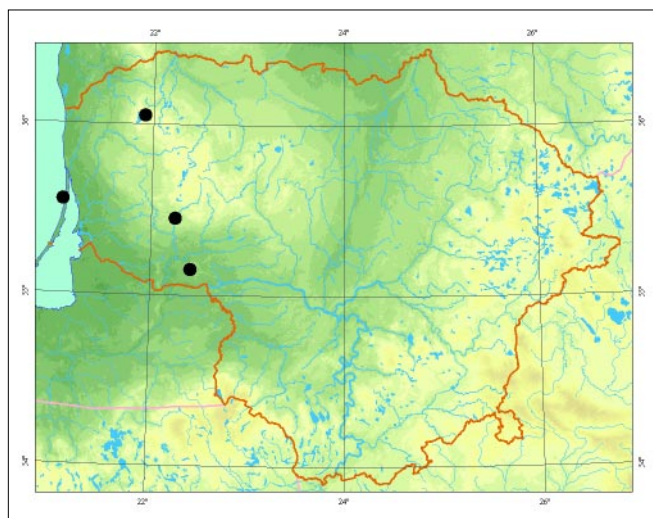
Europoje daþniausiai aptinkama centrinėje ir vakarinėje þemyno dalyje. Vidurio Europoje daþniausia kalnuose. Ðiaurinėje þemyno dalyje daþnai randama Danijoje ir pietinėje Skandinavijos pusiasalio dalyje. Ðiaurės Amerikoje jos arealas tæsiasi siaura juosta vakarinėje þemyno pakrante.

Lietuvoje þinoma keletas radavieèiø vakarinėje dalyje: Ðilutės r. (1994), Plungės r. (1997), Kurðiø nerijoje (1997) ir Tauragės r. (2006).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas iki 15 cm ilgio, gulsėias arba kylantis, plokðėiai lapuotas, beveik neðakotas. Lapai stambūs, 2,5–5 mm ilgio, skersai banguoti. Dvinamė samana. Sporogonus daþniau iðaugina drėgnesnio klimato sąlygomis. Sporos subręsta pavasará ir vasarà. Acidofilinė. Auga þalsvais ar balsvais blizganėiais patiesalais eglynuose, esant drėgnam mikroklimatui.

Mindaugo Rylas ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Populiacijos nevienodo gausumo. Ðilutės, Plungės ir Tauragės r. populiacijos negausios. Samanos auga nedideliais pavieniais lopinėliais ásiterpusios tarp kitø samanø. Kurðiø nerijoje populiacija gausesnė. Ávairaus dydþio lopinėliais samanos auga eglyne *Eu-Piceetum* bendrijoje.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, vandens reþimo keitimas ir visi kiti veiksniai, turintys átakos augavietės mikroklimato pokyèiams.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Populations in several localities in western Lithuania are known. The most abundant population is on the Curonian Spit.

Apraðė Ilona Jukonienė

Ėliauþianėioji rumbainė

Callicladium haldanianum (Grev.) H. A. Crum.

KLASė LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA PUSINUKINIAI (*SEMATOPHYLLACEAE*)

3 (R) kategorija

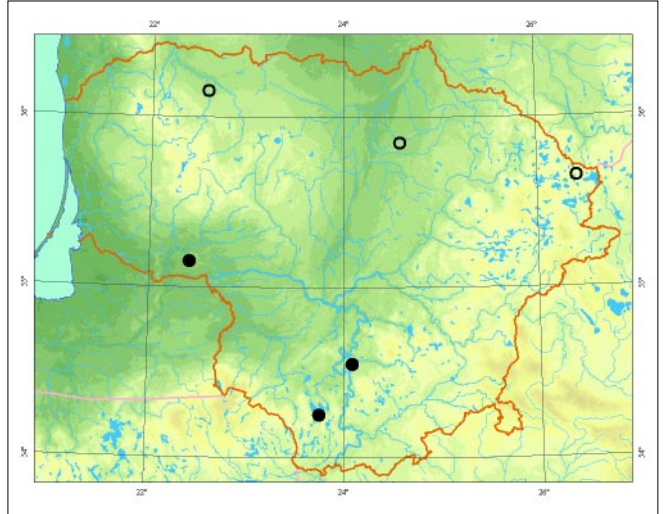
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

ĀraĖyta Ā Europos samanø raudonąjā knygā.

Paplitimas. Ėiaurėš pusrutulio vėsaus ir vidutinio klimato juostose, pasitaiko ir pietiniuose regionuose. Aptikta Āvairiose Lietuvos vietose: Panevėpio (1929), Zarasø (1991), Prienø (1996), Lazdijø (2003) ir Tauragėš (1999) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas Ėliauþiantis, 8–10 cm ilgio, plunksniðkai ðakotas. Lapai trumpai nusmailėjā, jø gysla trumpa, dviguba arba jos visai nėra. Vienanamė samana. Labai ðapnai aptinkama su sporogonais. Sporinė stati, cilindriðka. Sporos subręsta pavasarā. Auga kilimais medþiø kamienø apatinėje dalyje ar ant negyvø medþiø (su þieve) kamienø. Iðoriðkai Ėliauþianėioji rumbainė panaði Ā kai kurias trumpiø (*Brachythecium*) genties samanas. Nuo jø lengva atskirti pagal staėiā tiesiā sporinā ir begyslius lapus.

Populiacijø gausumas. Visur radavietėš pavienėš, populiacijos negausios. Samanos auga ant pavieniø substratø.

Grėsmėš ir apsauga. Negyvos medienos ðalinimas, vandens reþimo keitimas.

Informacijos Ŗaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

The species is found in various parts of Lithuania. In all localities the populations are sparse.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Kreivoji drikša

Homomallium incurvatum (Brid.) Loeske

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA GEGUPLININIAI (*POLYTRICHACEAE*)

3 (R) kategorija

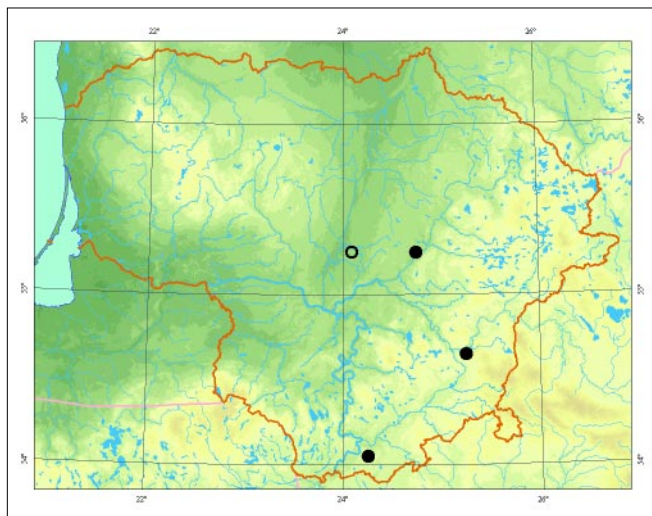
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Daugelyje Europos ðaliø, Ðiaurës Afrikoje, Makaronezijoje, Turkijoje, Kaukaze. Baltijos ðalyse reta. Lietuvoje rasta Këdainiø (1926), Ukmergës (1999), Varënos (1999) ir Vilniaus (1999, 2005) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinë þalioji samana. Stiebas ðliauþiantis, 2– 4 cm ilgio, prie substrato prisitvirtinæs rizoidais, netaisyklingai plunksniðkai ðakotas. Ðakutës trumpos, iðlinkusios. Vienanamë samana. Sporinë cilindriðka, palinkusi. Sporos subræsta vasarà. Kalkiamëgë. Auga patiesalais ant kalkingø substratø. Lietuvoje daþnai aptinkama ant dirbtiniø substratø (betoniniø statiniø).

Populiacijø gausumas. Ukmergës ir Vilniaus r. samana aptikta ant betoniniø statiniø. Varënos r. negausiai aptikta ant kalkingø nuogulø. Këdainiø r. taip pat rasta ant natûraliø akmenø, taèiau dabartinë populiacijos bûklë neþinoma.

Grësmës ir apsauga. Substratø sunaikinimas, jø savybiø pasikeitimas kaupiantis humuso sluoksniui.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

The species is found in the Kėdainiai, Ukmergė, Varėna, and Vilnius districts, both on natural calcareous substrates, and on artificial surfaces (concrete buildings).

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Riestasis ktenidis

Ctenidium molluscum (Hedw.) Mitt.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA PATISINIAI (*HYPNACEAE*)

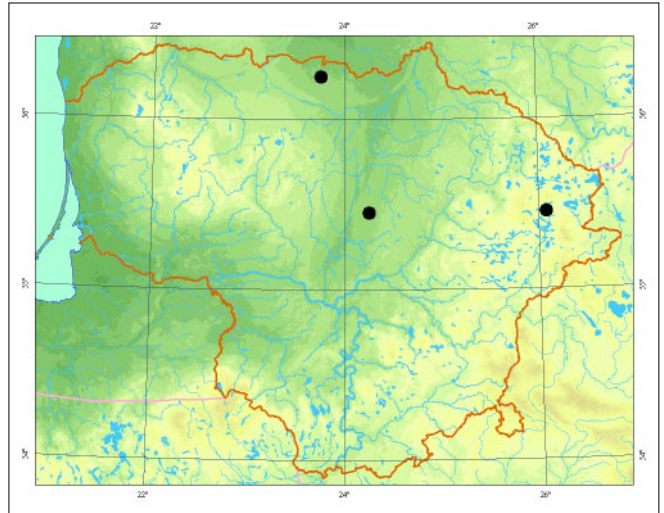
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùdis àraðyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulio kalnø regionuose. Pemuose dþniausiai aptinkama turtinguose kalkingø substratø regionuose.

Lietuvoje rùdis aptikta Ignalinos (1979), Këdainiø (2002), Joniðkio (2000) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinë þalioji samana. Stiebas 3– 5 cm ilgio, gulsèias, kartais kylantis, tankiai ir taisyklingai plunksniðkai ðakotas, apaugæs parafilais. Ðakutës stiebo virðùnës link pamaþu trumpëja. Lapai pjautuviðkai lenkti á vienà pusæ, su trumpa dviguba gysla. Dvinamë samana. Sporogonai aptinkami retai. Sporos subræsta vasarà. Auga kilimais ant kalkingø substratø.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Populiacijø gausumas. Visose radavietëse samanos sudaro plaèius vienerùdius kilimus. Ignalinos r. populiacija gausi, riestasis ktenidis dþniausiai auga samanø dangoje. Joniðkio r. samanos randamos 2 miðko kvartaluose, abiejuose uþima maþdaug po 2 dm² plotà. Këdainiø r. auga þemapelkës mineralinëje saloje, apie 2 m² plote.

Grësmës ir apsauga. Substratø sunaikinimas, tarpusavio konkurencija.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species has been found in the Këdainiai, Joniðkis and Ignalina districts, most abundantly in the Ignalina district.

Apraðë Ilona Jukonienë

Ėikėninė kerėpa

Rhytidiadelphus loreus (Hedw.) Warnst.

KLASė LAPSAMANėS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA PATISINIAI (*HYPNACEAE*)

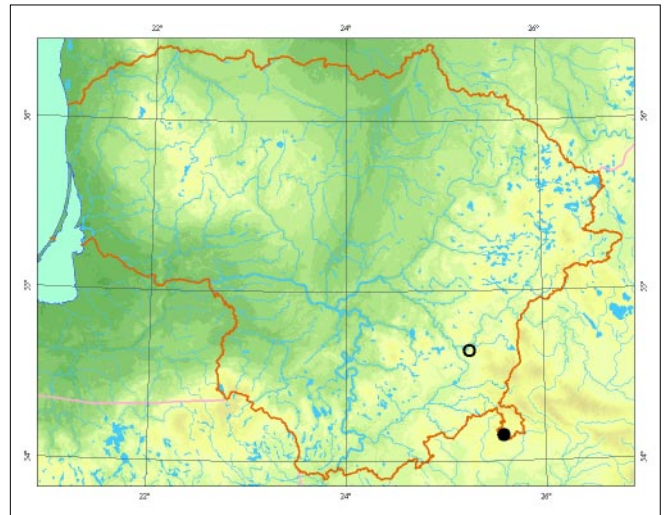
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Subokeaninė rūĖis. Paplitusi vėsaus klimato juostoje, daĖniausiai kalnuose ir atlantinio klimato veikiamuose ėemumė regionuose. Pagrindinis arealas – Vakarė ir Vidurio Europoje, kur paplitusi kalnė ir priekalniė regionuose ir tik retai aptinkama ėemumose. Ėiaurė Europoje aptinkama Islandijoje, DidĖiojoje Britanijoje, Skandinavijoje, ypaė vakarinėje Norvegijos priekrantėje. Pietė Ėvedijoje reta, daĖnesnė Danijoje. Latvijoje ir Estijoje neaptikta. Nuo Lietuvos labiau Ā pietus nutolusiuose regionuose (Lenkijoje, Ukrainoje) aptinkama kalnuose. Ėiaurė Amerikoje daĖniausia vakarinėje ėemyno dalyje. Rasta ir Azijoje (Tibete, Kinijoje).

XIX a. pradĖioje Lietuvoje buvo rasta Vilniaus apylinkėse, 1996 m. aptikta Pietė Lietuvoje (Ėalėininkė r.).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė ėalioji samana. Stiebas gulsėias, netaisyklingai plunksniėkai Ėakotas, standus, 10– 30 cm ilgio. Ėakutė kylanėios, lenktais galiukais. Dvinamė samana. Sporofitai iĖauga retai. Nuo kitė Ėios genties rūĖiė Ėikėninė kerėpa iĖoriėkai skiriasi pĖautuviėkai lenktais stiebo ir Ėakuėiė galiukais. Auga stambiomis puriomis vejomis arba patalais eglynuose. Samana prieraĖi rūgėtiems dirvėemiams, nėra atspari Ėpiėvimui. DaĖniausia auga ūksmėtuose

spygliuoėiė miėkuose (eglynuose). DaĖniausiai kartu aptinkamos samanos yra atĖalinė gūptvė (*Hylocomium splendens*), paprastoji Ėilsamanė (*Pleurozium schreberi*), vingialapė papulnutė (*Plagiothecium undulatum*), tridantė bazanija (*Bazzania trilobata*).

Populiacijė gausumas. Ėalėininkė r. Ėikėninė kerėpa rasta eglyne, kurio ėalio dangoje vyravo mėlynė, o samanė dangoje – paprastoji Ėilsamanė ir Ėilinė plunksnė. MaĖos veĖlios Ėikėninio kerėĖo vejos aptiktos tik vienoje ėemesnėje mikroreljefo vietoje (50× 50 cm). Sporogonė ar jė liekanė neaptikta.

Grėsmės ir apsauga. Miėkė kirtimas, vandens rėpimo keitimas.

Informacijos Ėaltiniai

Patalauskaitė D., 2002: *Rhytidiadelphus loreus* in Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 8 (4): 387– 390.

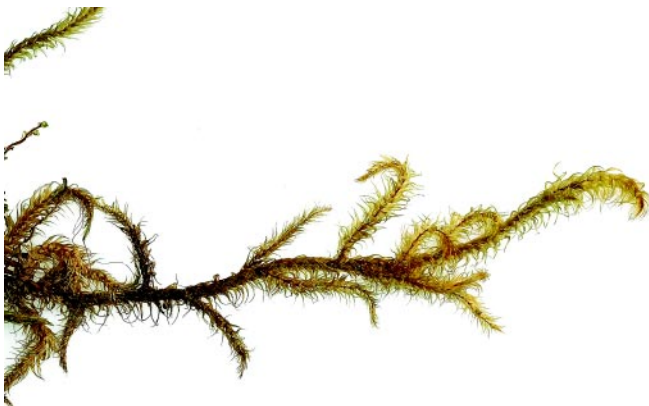
Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir ėaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

In the 19th century it was recorded in the Vilnius area; in 1996 a small population was found in southeastern Lithuania.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Skyrius
Pataisûnai
Lycopodiophyta

Patvankinis pataisiukas

Lycopodiella inundata (L.) Holub

KLASĖ PATAISAINIAI (*LYCOPODIOPSIDA*)

ĖEIMA PATAISINIAI (*LYCOPODIACEAE*)

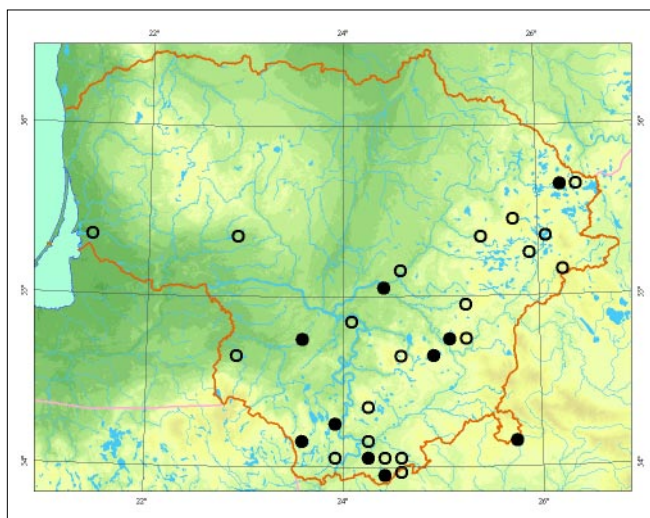
2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos saugomø augalø sàradus rùdis àradyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė temperatinė okeaninė rùdis. Daugiausia paplitusi Europoje ir rytinėje Ėiaurės Amerikos dalyje. Kitoms sritis bûdingos atskirtos arealo dalys ar pavienės radavietės.

Lietuvoje daugiausia radavieėiø pietinėje ir rytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, trumpu ðliauþianėiu maþai ðakotu stiebu augalas. Kasmet nuo horizontalaus stiebo iðauga dãniausiai po vienà vertikaliø iki 10 cm aukðeiø uþlã, kurio virðutinėje dalyje susidaro neryðki sporinė varputė. Plinta sporomis, kurios susidaro varputės sporangėse. Ið sporø iðauga greitai brãstantys lytinės kartos atstovai gametofitai. Vegetatyviniu bûdu dauginasi gemaliniais pumpurais ir stiebø dalimis. Ėviesomėgis. Auga aukðtapelkėse ir tarpinio

tipo pelkėse, uþpelkėjusiose paeþerėse, laikinai neapsemtose pakrantėse. Dãniausiai aptinkamas pãpeistose ar nesuvelėnėjusiose vietose ant durpingo substrato ar ðlapiø smėlio. Dėl prieraidumo tokioms savitoms augavietėms populiacijos daug kur laikinos.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje retas augalas. Populiacijos gyvybingos, taėiau nestabilios. Palankiomis sàlygomis patvankiniai pataisiukai iðplinta 20– 100 m² dydþio plotuose.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl þmogaus veiklos sukeliamaø aplinkos pokyėiø (pelkiø sausinimo, durpiø kasimo) bei gamtiniø biotiniø procesø (nesuvelėnėjusio substrato uþþėlimo).

Bûtina nuolat vertinti populiacijø bûklã.

Informacijos ðaltiniai

Minkeviėius A., 1959: Sporiniai induoėiai – Pteridophyta. – Kn.: Natkeviėaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 1: 18– 81. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Lycopodiella inundata is rare in Lithuania, found commonly in the southern and eastern parts. It commonly grows in reised bogs, waterlogged lakes on peaty substratum or wet sand. Populations are lively, but unstable. Plants occupy areas of 20–100 m² in suitable habitats.

Apraðė Jûratė Tupėiauskaitė

Eugenijaus Drobėlio nuotrauka

Statusis atgiris

Huperzia selago (L.) Bernh. ex Schrank et Mart.

KLASĖ PATAISAINIAI (*LYCOPODIOPSIDA*)
DEIMA PATAISINIAI (*LYCOPODIACEAE*)

5 (Rs) kategorija

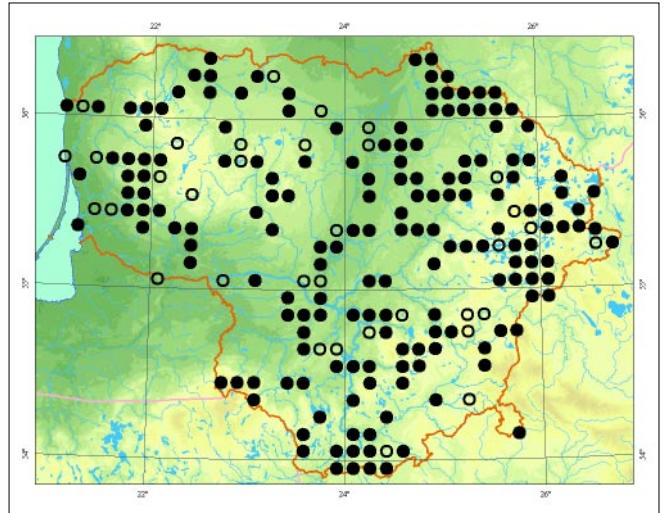
Statusas. Á Lietuvos saugomø augalø sàraðus rùðis àraðyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Bipoliarinio paplitimo cirkumpoliarinë rùðis. Ðiaurës pusrutulio ðalto, vësaus ir apyvësio klimato zonose aptinkama lygumose, o pieèiau esanèiose srityse auga kalnuose. Prieraiði okeaninio klimato sritims.

Lietuvoje gana reta, bet aptinkama beveik visuose rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, visþalis, 10– 25 cm aukðèio, dviðakai ðakotu stiebu þolinis augalas. Plinta sporomis, kurios susidaro vegetatyviniø lapø papastyse esanèiose sporangëse. Sporifikuoja birþelio– rugsëjo mën. Ið sporø iðauga daug metø besivystantys lytinës kartos atstovai gametofitai, kuriø Lietuvoje nėra aptikta. Vegetatyviniu būdu dauginasi ūgliø virðūnëse susidaranèiais 0,3– 0,5 cm dydþio gemaliniiais pumpurais. Ið nukritusio gemaliniø pumpurø iðauga nauji augalai. Auga drëgnuose ir pelkëtuose, ypaè ðaltiniuotuose, ūksminguose spygliuoeiø ir miðriuose su eglëmis bei juodalksniais miðkuose. Raistuose pasitaiko ant kupstø.

Populiacijø gausumas. Reliktinis, augantis netoli iðtisinio paplitimo arealo pietinës ribos, augalas. Auga pavieniais 10– 100 cm skersmens kerais arba sudaro negausias grupes.

Grësmës ir apsauga. Nyksta dël miðkø kirtimo ir sausimo. Populiacijoms þalingas trypimas, uþtemdymas jaunomis eglaitëmis bei dël medþiø iðvartø padidëjæs apðvietimas.

Informacijos ðaltiniai

Naujalis J., 1995: Sporiniai induoeiai kaip augalø bendrijø komponentai. – Vilnius.

Minkevièius A., 1959: Sporiniai induoeiai – *Pteridophyta*. – Kn.: *Natkevièaitë-Ivanauskienë M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 1: 18– 81. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Huperzia selago is found throughout all of Lithuania. The plant grows as a single clone, its diameter ranging from about 10 to 100 cm. It generally comprises of sparse plant groups.

Apraðë Jûratë Tupëiauskaitë

Þydrûno Sinkevièiaus nuotrauka

Eperinė slepiðerė

Isoetes lacustris L.

KLASĖ SLEPIÐERAINIAI (*ISOETOPSIDA*)
ÐEIMA SLEPIÐERINIAI (*ISOETACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos saugomø augalø sàraðus rûðis àraðyta nuo 1962 m.

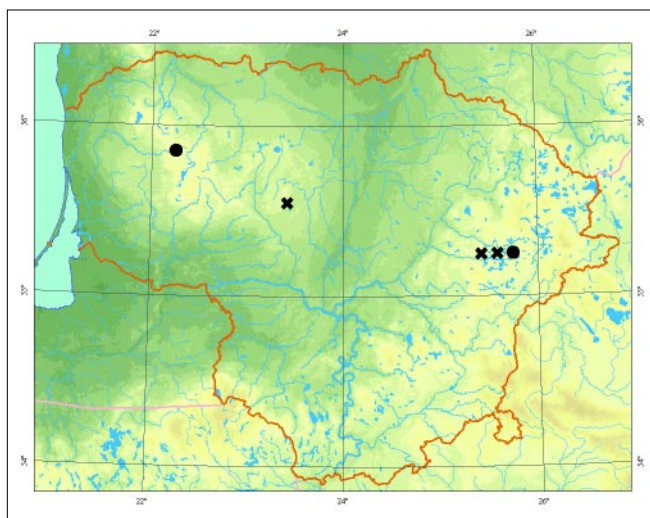
Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Amerikoje. Daugiausia rûðis paplitusi subatlantinio klimato srityse.

Lietuvoje reta, auga uþ iðtisinio arealo ribos. Rasta Molėtø, Ðvenėioniø, Radviliðkio, Telðiø rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 5– 20 cm aukðeiø povandeninis augalas. Dauginasi sporomis, kurios ið- auga sporofilø pamatinėje dalyje. Auga skaidriuose maþai mineraliniø ir maisto medþiagø turinėiuose – minkðto vandens eþeruose su smėlėtu dugnu, kuriø vandens reakcija silpnai rūgðti arba neutrali. Sudaro ávairaus dydþio sàpalynus 0,5– 3 m gylyje, kartais auga kartu su maurabragiais (*Chara aspera*). Eperiniø slepiðeriø sudaromos bendrijos priklauso *Littoreletea uniflorae* klasei. Lietuvoje jos niekada neauga kartu su panaðios ekologijos eþerinėmis lobelijomis (*Lobelia dortmanna*).

Populiacijø gausumas. Gausiausia dabar þinoma populiacija yra Eðerinio eþere ties Paðarinės kaimu (Ðvenėioniø r.). Kitame Eðerinio eþere (Ðvenėioniø r.) populiacijø būklė neþinoma nuo 1991 m. Pastaruoju metu nerasta Laudingio ir Gulbino (Molėtø r.) eþeruose.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl eþerø terðimo, eutrofizacijos, rūgðtėjimo ir huminiø medþiagø prietakos ið

aplinkiniø pelkiø. Grėsmė kelia intensyvus ðio tipo eþerø naudojimas poilsiauti, nebūdingø þuvø áveisimas ir auginimas.

Informacijos ðaltiniai

Lekaviėius A., 1962: Eþerinė slepiðerė (*Isoetes lacustris* L.) Lietuvoje. – Lietuvos TSR MA darbai, Ser. C, 2 (28): 59– 62.

Strazdaitė J., Jankeviėienė R., Lazdauskaitė B., 1976: Baranavos ir Kanio raisto botaniniø-zoologiniø draustinio eþerø augalija. – Lietuvos TSR MA darbai, Ser. C, 3 (75): 21– 27.

Minkeviėius A. ir kt., 1980: Papildymai ir pataisymai „Lietuvos TSR“ I– V tomams. – Kn.: Natkeviėaitė-Ivanauskienė M., Jankeviėienė R., Lekaviėius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 271– 312. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

The plant is very rare in Lithuania, with localities mostly situated in the eastern part of the country. Currently the species is known from Salotas and Eðerinis lakes. The most abundant population is in Lake Eðerinis beside the village of Paðarinė (Ðvenėionys distr.), yet it is not found in Laudingis and Gulbinas (Molėtai distr.) lakes.

Apraðė Zofija Sinkeviėienė

Zofijos Sinkeviėienės nuotrauka

Skyrius
Asiûklûnai
Equisetophyta

Didysis asiūklis

Equisetum telmateia Ehrh.

KLASĖ ASIŪKLAINIAI (*EQUISETOPSIDA*)
ĖEIMA ASIŪKLINIAI (*EQUISETACEAE*)

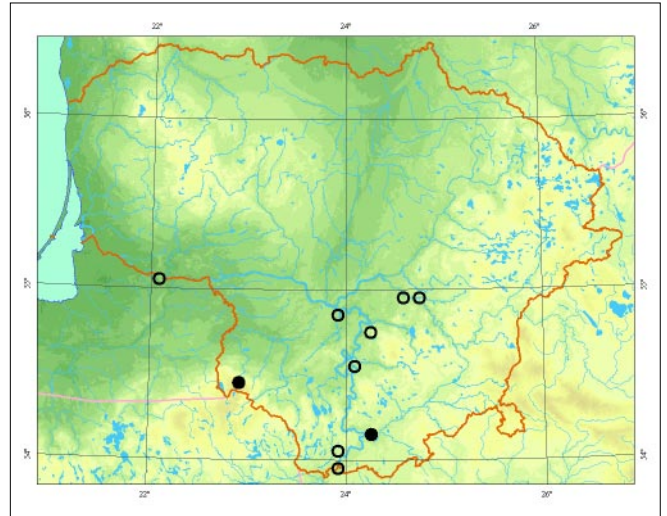
3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvos saugomø augalø sàraðuose nuo 1962 m.

Paplitimas. Daugiausia rŭdis paplitusi Europoje. Dar aptinkama Ŗiaurės Afrikoje, Maþojoje Azijoje, Kaukaze, vakarinėje Ŗiaurės Amerikos pakrantėje. Auga apyvesio ir Ŗilto klimato zonø lygumose, kalnuose. Prie raiði okeaninio klimato sritims.

Lietuvoje radavietės telkiasi pietinėje dalyje. Ant Ŗiaurrytinės arealo ribos esanti terciaro laikotarpio floros rŭdis.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vasarþalis, ilgu Ŗliauþianėiu Ŗakniastiebiu þolinis augalas. Antþemieniai ŭgliai dimorfiniai: sporifikuojantys – 20– 50 cm aukðėio, vegetatyviniai – 50– 180 cm aukðėio. Plinta Ŗakniastiebiais ir sporomis, kurios susidaro sporifikuojanėiu ŭgliu virðunėse esanėiose sporinėse varputėse. Sporifikuoja balandþio– geguþės mėn. Kai sporos iðsibarsto, sporifikuojantys stiebai nunyksta. Ið spo-

rø iðauga lytinės kartos atstovai gametofitai, kuriø Lietuvoje nerasta. Daugiausia aptinkamas Nemuno ir jo intakø slėniuose. Paprastai auga ŭksminguose, Ŗal-tiniuotuose juodalksniais, eglėmis ir ievomis apaugusiuose humusinguose upiø Ŗlaituose.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje retas augalas. Daþniausiai sudaro tankius sàþalynus. 1 m² vidutiniðkai auga 5– 20 vegetatyviniø ŭgliø. Sporifikuojantys ŭgliai auga pavieniui arba negausiomis grupėmis.

Grėsmės ir apsauga. Gali nykti dël medþio kirtimo, gaisrø, melioracijos. Atvirose vietose ŭgliai nukenėia nuo pavasarinio Ŗalnø.

Informacijos Ŗaltiniai

Minkeviėius A., 1959: Sporiniai induoėiai – *Pteridophyta*. – Kn.: *Natkeviėaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 1: 18– 81. – Vilnius.

Naujalis J., 1995: Sporiniai induoėiai kaip augalø bendrijø komponentai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Equisetum telmateia is a relic plant, rare in Lithuania. It is distributed in the south of Lithuania, along spring-rich river slopes with *Alnus glutinosa*, spruce and *Padus avium* where it makes up a dense overgrowth. It commonly grows in clusters of 5–20 sprouts per 1 m².

Apraðė Jonas Remigijus Naujalis

Zigmanto Gudþinsko nuotrauka

Skyrius
Ėertvûnai
Polypodiophyta

Ėakotasis varpenis

Botrychium matricariifolium A. Braun ex W. D. J. Koch

KLASĖ DRIEPLIELAINIAI (*OPHIOGLOSSOPSIDA*)
ĖEIMA DRIEPLIELINIAI (*OPHIOGLOSSACEAE*)

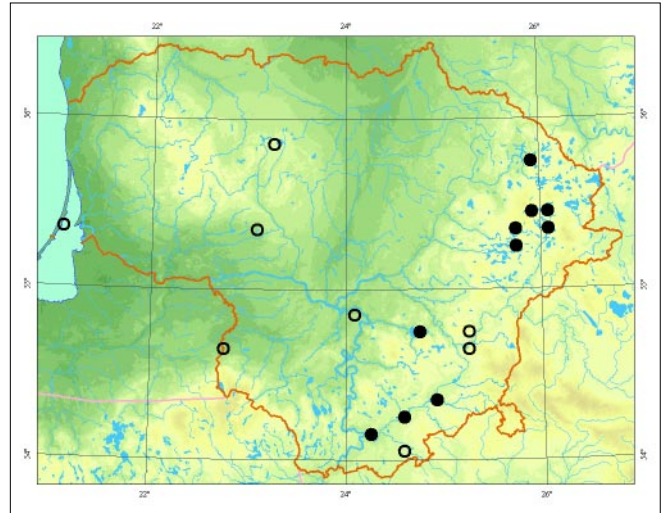
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

ĀraĖyta ā Berno konvencijos I priedā.

Paplitimas. EuroamerikinĖ, temperatinĖ rūĖis. Daugiausia paplitusi Pietø Skandinavijoje ir Vidurio Europoje. Visame areale reta, sporadiškai aptinkama rūĖis. Lietuvoje Ėinomos radavietĖs telkiasi daugiausia pietinĖje ir rytinĖje dalyje. Rasta Ignalinos, MolĖtø, Kauno, Raseiņiø, ĖvenĖioniø, VarĖnos, Vilkaviðkio, Utenos, Zarasø rajonuose, Ðiauliø ir Vilniaus apylinkĖse, Neringoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vasarþalis, vienalapis, iki 20 cm aukðĖio sporinis augalas trumpu Ėakniastiebiu. Lapas padalytas ā 1– 2 kartus plunksniðkai skaldytā vegetatyvinā ir 2– 3 kartus plunksniðkai Ėakotā sporifikuojanĖiā dalis. Dauginasi sporomis, kurios susidaro rutuliðkose sporangĖse. Sporifikuoja birþelio– liepos mėn. Auga nederlingose þemapolĖse sausose pievose, kartais pamiðkĖse.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje labai retas augalas. Daþniausiai aptinkami pavieniai individai, nors kartais susidaro ganĖtinai gausios augalø grupĖs. Augalams būdinga antrinĖ 2– 3 metus trunkanti ramybĖs būsenā. Uþklupus ankstyvoms sausroms, augalø antþeminĖs dalys nunyksta liepos mėn. pirmoje dekadoje.

GrĖsmĖs ir apsauga. Nyksta dėl augavieĖiø uþþĖlimo, sukultūrinimo, poilsiautojø. Būtina nuolat vertinti populiacijø būklā.

Informacijos šaltiniai

MinkeviĖius A., 1959: Sporiniai induoĖiai – *Pteridophyta*. – Kn.: *NatkeviĖaitĖ-IvanauskienĖ M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 1: 18– 81. – Vilnius.

Naujalis J., 1995: Sporiniai induoĖiai kaip augalø bendrijø komponentai. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Botrychium matricariifolium is a very rare pteridophyte in Lithuania. It commonly grows in poor, dry dwarf grasslands in southern and eastern Lithuania. Populations are unstable, and are commonly found sporadically or in sparse groups.

ApraðĖ Jonas Remigijus Naujalis

Broniaus ÐableviĖiaus nuotrauka

Daugiaskiltis varpenis

Botrychium multifidum (S. G. Gmel.) Rupr.

KLASĖ DRIEPLIELAINIAI (*OPHIOGLOSSOPSIDA*)
ĖEIMA DRIEPLIELINIAI (*OPHIOGLOSSACEAE*)

3 (R) kategorija

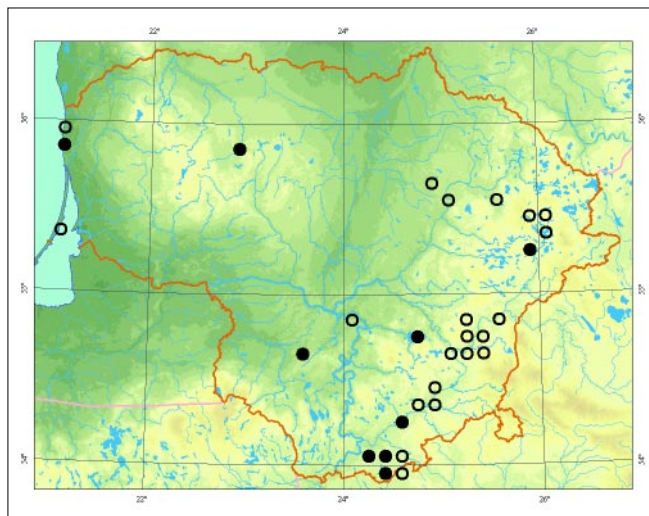
Statusas. Ā Lietuvos saugomø augalø sàraðus rùðis àraðyta nuo 1962 m.

Àraðyta Ā Berno konvencijos I priedà.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė rùðis. Daugiausia paplitusi Ėiaurės ir Vidurio Europoje bei rytinėje Ėiaurės Amerikos dalyje. Kitose Ėiaurės ir pietø pusrutulio dalyse aptinkama sporadiðkai.

Lietuvoje reta rùðis, daugiausia randama pietinėje ir rytinėje dalyje. Rasta Anykðėiø, Ignalinos, Kelmės, Marijampolės, Ėvenėionio, Trakø, Utenos, Varėnos, Vilniaus rajonuose, Kauno ir Palangos apylinkėse, Neringoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vienalapis, iki 25 cm aukðelio sporinis augalas trumpu ðakniastiebiu. Tamsiai þalias lapas paprastai turi plàeiai trikampiðkà, plunksniðkà vegetatyvinà dalà ir 1 ðluotelės pavidalo sporifikuojantà fragmentà. Lapo vegetatyvinė dalis þiemojanti. Dauginasi sporomis, kurios susidaro rutuliðkose sporangėse. Sporifikuoja liepos– rugpjùeio mėn. Auga sausose þemapolėse pievose, puðynuose ir jø aikðtelėse.

Populiacijø gausumas. Dàpniausiai aptinkamos ne-gausios, àvairaus dydþio, paprastai sporifikuojanėiø augalø grupės arba pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Gali nykti dėl augavieėiø upþėlimo, sukultūrinimo, poilsiautojø.

Būtina nuolat vertinti populiacijø būklà.

Informacijos ðaltiniai

Minkeviėius A., 1959: Sporiniai induoėiai – *Pteridophyta*. – Kn.: *Natkeviėaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 1: 18– 81. – Vilnius.

Naujalis J., 1995: Sporiniai induoėiai kaip augalø bendrijø komponentai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Botrychium multifidum is a rare pteridophyte in Lithuania. It commonly grows in dwarf grasslands, pine forests and glades. Populations comprise of single sporificated plants or sparse plant groups.

Apraðė Jonas Remigijus Naujalis

Mindaugo Rylos nuotrauka

Mapasis varpenis

Botrychium simplex E. Hitchc.

KLASĖ DRIEPLIELAINIAI (*OPHIOGLOSSOPSIDA*)

ĖEIMA DRIEPLIELINIAI (*OPHIOGLOSSACEAE*)

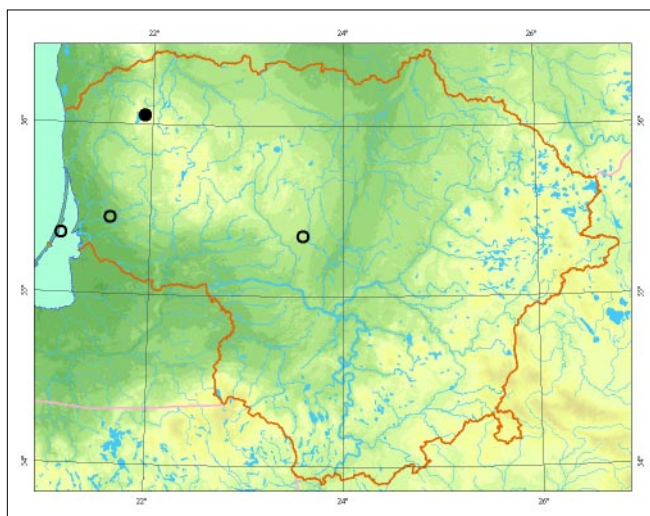
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos saugomø augalø sàraðus rŭðis àraðyta nuo 1962 m.

Āraðyta Ā ES Buveiniø direktyvos II, Berno konvencijos I priedus.

Paplitimas. Euroamerikinė rŭðis. Daugiausia paplitusi temperatinėje zonoje, prieraði silpnai okeaninio klimato sritims. Auga ðiaurrytinėje Ðiaurės Amerikos dalyje, Baltijos jūros regione, Vidurio ir ið dalies Pietø Europos kalnuose. Visoje Europoje labai reta. Literatūros duomenimis, ankstesniais metais Lietuvoje augo Neringoje, Inkakliuose (Ðilutės r.) ir Kėdainiø apylinkėse. 1996 m. rasta Þemaitijos nacionalinio parko teritorijoje, Juodupio ir Uoðnos upeliø santakos slėnyje (Plungės r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vasarþalis, vienalapis, iki 10 cm aukðeiø sporinis augalas trumpu ðakniastiebiu. Geltonai þalios lapas padalytas Ā skiautėta vegetatyvinė ir 1 arba 2 kartus ðakotà sporifikuojan-

eià dalis. Dauginasi sporomis, kurios susidaro rutuliðkose sporangėse. Sporifikuoja birþelio– liepos mėn. Auga þemapolėse pievose, tyruliuose, miðkø aikðtelėse, ypaė prie vandens telkiniø.

Populiacijø gausumas. Þemaitijos nacionaliniame parke negausià populiacijà sudarė tik sporifikuojantys augalai. Populiacijoms gali bŭti bŭdingas efemeriðkumas.

Grėsmės ir apsauga. Vėlyvojo ledynmėeiø laikotarpio reliktinė rŭðis. Gali nykti dėl augavieeiø uþþėlimo, sukultŭrinimo, poilsiautojø. Bŭtina nuolat vertinti populiacijø bŭklė.

Informacijos ðaltiniai

Minkeviėius A., 1959: Sporiniai induoėiai – *Pteridophyta*. – Kn.: *Natkeviėaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 1: 18– 81. – Vilnius.

Lazdauskaitė P., 1996: Mapojo varpenio (*Botrychium simplex* E. Hitchc.) radvietė Þemaitijos nacionaliniame parke. – Raudoni lapai, 4: 48. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Botrychium simplex is a very rare pteridophyte in Lithuania. The only known habitat was observed in Þemaitija National Park. A sparse sporificated population of plants was found in a stream valley with *Nardus stricta* in dwarf grassland.

Apraðė Jonas Remigijus Naujalis

Linos Jasiukonytės pieðinys

Virgininis varpenis

Botrychium virginianum (L.) Sw.

KLASĖ DRIEPLIELAINIAI (*OPHIOGLOSSOPSIDA*)
ĖEIMA DRIEPLIELINIAI (*OPHIOGLOSSACEAE*)

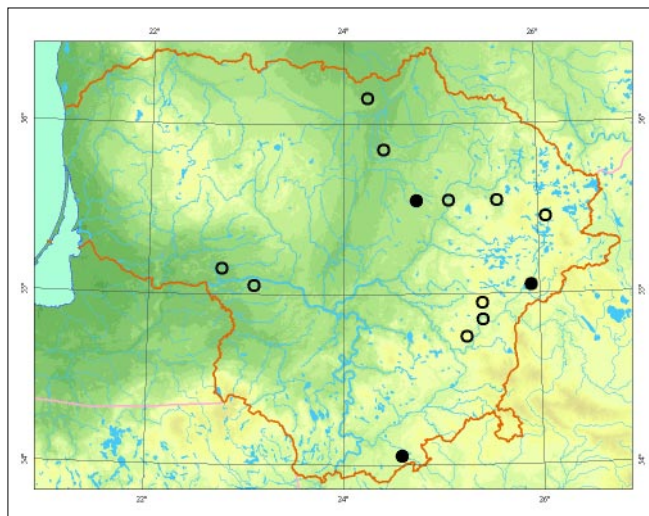
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos saugomø augalø sàraðus rûðis àraðyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė, temperatinė, kontinentinė rûðis. Paplitusi Ėiaurės ir Rytø Europoje, Alpėse ir Karpatuose, Vakarø Sibire, Himalajuose, Mandþiurijoje, Japonijoje, Ėiaurės Amerikoje. Eurazijoje aptinkama sporadiškai.

Lietuvoje þinomos radavietės daugiausia telkiasi Ėiaurytinėje dalyje. Rasta Anykðėiø, Ignalinos, Jurbarko, Panevėpio, Pasvalio, Ðakiø, Ðvenėioniø, Utenos, Varėnos, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vasarþalis, vienalapis, 15– 45 cm aukðėio sporinis augalas trumpu ðakniastiebiu. Lapas padalytas Ā 2– 4 kartus trikama-

Mindaugo Rylos nuotrauka

piðkai plunksniðkà vegetatyvinė ir 2 arba 3 kartus plunksniðkà sporifikuojanėia dalis. Dauginasi sporomis, kurios susidaro rutuliðkose sporangėse. Sporifikuoja birþelio– rugþjūėio mėn. Auga miðriuose ar spygliuoėiø miðkuose, pasitaiko pamiðkėse, miðkø aikðtelėse.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje labai retas augalas. Ðapniausiai aptinkami pavieniai sporifikuojantys individai arba negausios jø grupės.

Grėsmės ir apsauga. Gali nykti dėl miðkø kirtimo ar sausinimo, augavieėiø pertvarkymo, poilsiautojø. Ðalà augalø sunaikina gyvūnai. Būtina nuolat vertinti populiacijø būklė.

Informacijos šaltiniai

Minkeviėius A., 1959: Sporiniai induoėiai – *Pteridophyta*. – Kn.: *Natkeviėaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 1: 18– 81. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Botrychium virginianum is a very rare pteridophyte in Lithuania. It commonly grows in coniferous or mixed forests in the northeast part of Lithuania. Generally single sporificated plants or sparse plant groups can be found.

Apraðė Jonas Remigijus Naujalis

Mûrinė kalnarūtė

Asplenium ruta-muraria L.

KLASĖ ĖERTVAINIAI (*POLYPODIOPSIDA*)
ĖEIMA KALNARŪTINIAI (*ASPLENIACEAE*)

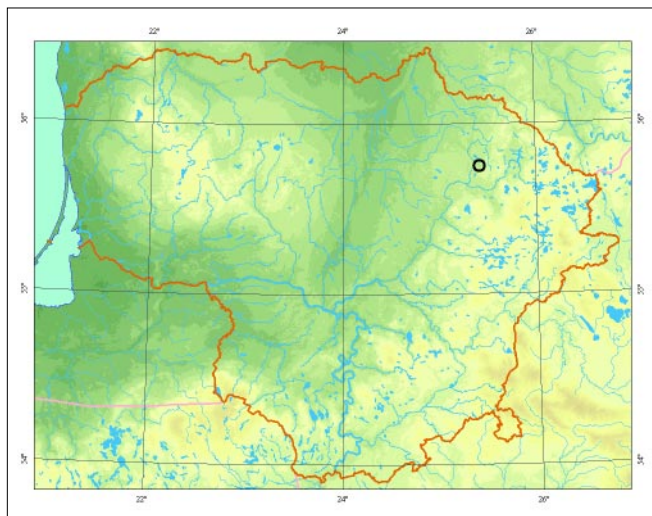
4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė Ėiaurės pusrutulio rūĖis. Daugiausia paplitusi Europoje. Kitur aptinkama temperatinių ir pieėiau esanėio zonø kalnuose. PrieraiĖi okeaninio klimato sritis. DaĖniausiai auga kalnuose, lygumose retesnė.

Lietuvoje labai reta, auga ties rytine arealo riba. Aptikta Svėdasuose (AnykĖėio r.), 1995.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vispalis, 5– 15 cm aukĖėio Ŗolinis augalas su horizontaliu Ėakniastiebiu, iĖ kurio iĖauga keli ar keliolika 2– 3 kartus plunksniĖkai suskaldytø odiĖkø lapø. Plinta sporomis, kurios susidaro apatinėje lapø pusėje esanėiose sporangėse. Sporifikuoja birĖelio– ruggjūėio mėn. Vegetatyviniu būdu dauginasi Ėakniastiebiais. Ėviesomėgis kalkingø sausø substratø augalas. Natūraliose augavietėse daĖniausiai aptinkamas uolø plyĖiuose. Antrinėse augavietėse

paplitæs ant senø mûrinio statinio, klinėio karjeruose. Lietuvoje rastas ant senos kapinio tvoros.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje labai retas augalas. Pinoma 1 radavietė, kurioje ant kapinio tvoros auga apie 200 daugiausia sporifikuojanėio kereliø.

Grėsmės ir apsauga. Gali nykti Ėėl akmeninės tvoros savaiminio irimo, tvarkymo ir remonto.

Informacijos Ėaltiniai

Obelevičius S., 1999: Kalnarūtės (*Asplenium* L.) gentis Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 5 (2): 187– 190. Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

Asplenium ruta-muraria is a very rare evergreen pteridophyte. 200 individuals can be found growing on an old cemetery fence in the Anykėiai district, in Svėdasai (found in 1995).

ApraĖė Jūratė Tupėiauskaitė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Palioji kalnarûtė

Asplenium viride Huds.

KLASĖ DĖRTVAINIAI (*POLYPODIOPSIDA*)
DEIMA KALNARŪTINIAI (*ASPLENIACEAE*)

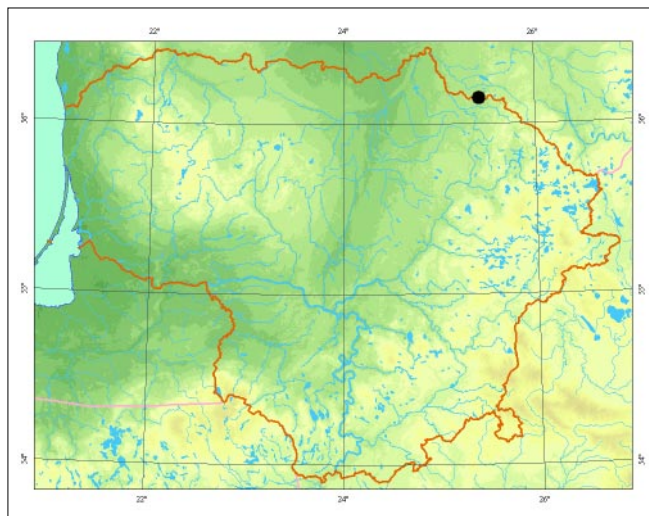
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rŭdis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė ūiaurės pusrutulio rŭdis. Arealā sudaro nedidelės dalys, aptinkamos nuo ūalto iki ūilto klimato zonø. Prieraiði okeaninio klimato sritims. Auga kalnuose, lygumose labai reta. Aptikta Ėedasø apylinkėse (Rokiŭkio r., 1997).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vasarpalis, trumpu ūliaupianėiu ūakniastiebiu ūolinis augalas. Lapai plunksniŭki, 5– 15 cm ilgio. Plinta sporomis, kurios susidaro apatinėje lapø pusėje esanėiose sporangėse. Sporifikuoja liepos– rugpjŭėio mėn. Vegetatyviniu būdu dauginasi ūakniastiebiais. Auga uolø plyŭiuose, paprastai ganėtinai drėgnose, pavėsingose vietose. Lietuvoje rastas antrinėje augavietėje ant senos iŭ akmenø kalkiniu skiediniu mŭrytos kapiniø tvoros.

Populiacijø gausumas. Aptikta 1 sporifikuojantis, 2 vegetatyviniai ir keletas ūuvusio augalø.

Grėsmės ir apsauga. Gali nykti dėl akmeninės tvoros savaiminio irimo, tvarkymo ir remonto.

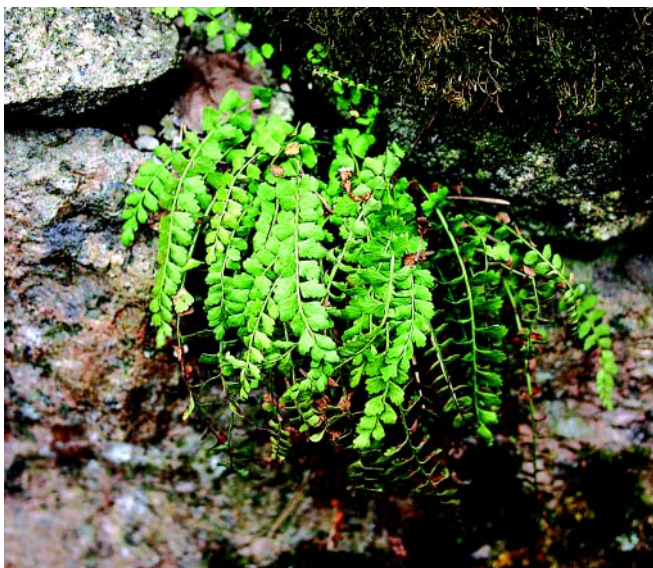
Informacijos ūaltiniai

Obelevičius S., 1999: Kalnarŭtės (*Asplenium* L.) gentis Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 5 (2): 187– 190. Herbariumo pavyzdŭiai: BILAS.

Summary

Asplenium viride is a very rare pteridophyte. Three living and a few dead individuals were found on old cemetery fences in the Rokiškis district, in the Ėedasai area in 1997.

Aprađė Jŭratė Tupėiauskaitė

Mindaugo Kirstuko nuotrauka

Ėerinė kalnarūtė

Asplenium trichomanes L.

KLASĖ ĖERTVAINIAI (*POLYPODIOPSIDA*)
ĖEIMA KALNARŪTINIAI (*ASPENIACEAE*)

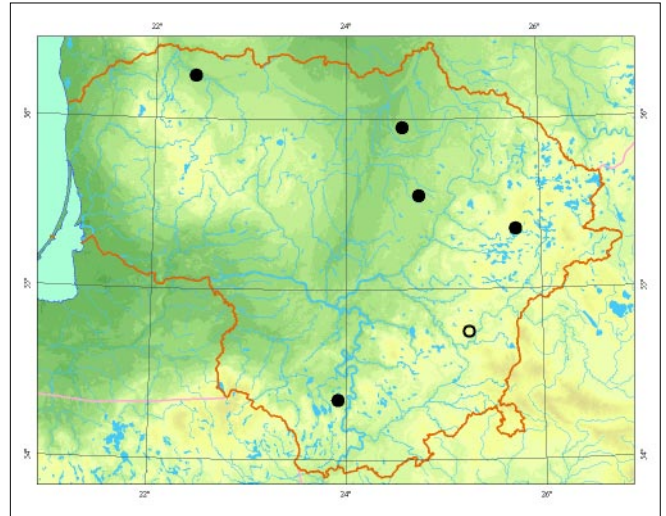
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos saugomø augalø sàradus rŭdis àradyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė rŭdis, aptinkama visame pasaulyje. Daugiausia paplitusi Europoje ir Ėiaurės Amerikoje. Kitur randamos tik nedidelės arealo dalys. Prieraiði okeaninio klimato sritims. Daþniausiai auga kalnuose, lygumose reta.

Lietuvoje labai reta rŭdis, auga ties rytine arealo riba. Pirmà kartà rasta 1941 m. Vilniaus apylinkėse, taėiau pastaraisiais deðimtmeėiais ėioje radavietėje neaptinkama. Rasta Þibikuose (Akmenės r.), Balkasodyje (Alytaus r.), Traupyje (Anykėiø r.), Daujėnuose (Pasvalio r.), Saldutiøkyje (Utenos r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, visþalis, 10– 20 cm aukdėio, ðakniastiebis þolinis augalas. Lapai nuo 3 iki 25 cm ilgio, plunksniðki. Plinta sporomis, kurios susidaro apatinėje lapø pusėje esanėiose sporangėse. Sporifikuoja birþelio– rugpjŭėio mėn. Vegetatyviniu būdu dauginasi ðakniastiebiais. Ėviesomėgis ar pusiau ūksminis uolingø substratø ir ðlaitø augalas. Antrinėse augavietėse randamas ant medþiø ðaknø, senø mŭrinio statinio, klinėiø karjeruose. Lietuvoje daþniausiai auga senø kapinio akmeninio tvorø plydriuose. Taip pat rastas miðriame miðke, upės ðlaite.

Populiacijø gausumas. Kaiριοjo Nemuno intako Þilvios ðlaito miðriame miðke rastas tik 1 sporifikuojantis augalas. Ant senø akmeninio tvorø paprastai auga nuo vieno iki keliø ėimtø, daþniausiai gausiai sporifikuojanėiø kereliø.

Grėsmės ir apsauga. Natŭralioje augavietėje gali iðnykti dël miðko kirtimo ar ðlaito erozijos. Antrinėse augavietėse nyksta dël akmeninio tvorø savaiminio irimo, jø tvarkymo ir remonto.

Informacijos ðaltiniai

Obeleviėius S., 1999: Kalnarūtės (*Asplenium* L.) gentis Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 5 (2): 187– 190.

Minkeviėius A., 1959: Sporiniai induoėiai – *Pteridophyta*. – Kn.: *Natkeviėaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 1: 18– 81. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Asplenium trichomanes is a very rare evergreen pteridophyte in Lithuania. A single plant was found on a steep slope in mixed forest. It commonly grows on secondary substratum or in the cracks of old cemetery stone fences.

Apraðė Jŭratė Tupėiauskaitė

Valerijaus Raðomaviėiaus nuotrauka

Miðkinis spyglainis

Polystichum aculeatum (L.) Roth

KLASĖ ÐERTVAINIAI (*POLYPODIOPSIDA*)
ÐEIMA PAPARTINIAI (*DRYOPTERIDACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 1989 m.

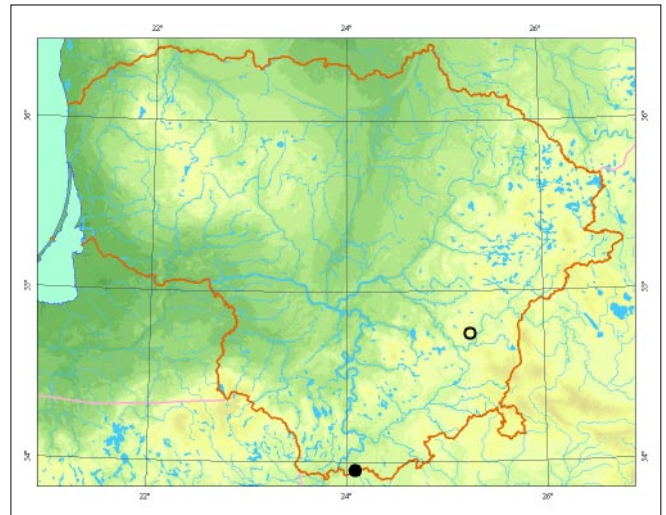
Paplitimas. Cirkumpoliarinė rûðis. Eurazijos apyvėsio klimato zonoje aptinkama kalnuose ir lygumose, apyðilėio ir ðilto klimato zonose auga tik kalnuose. Prieraiði okeaninio klimato sritims.

Lietuvoje rasta 1821 m. Pilaitėje, Sudervės upelio ðlaite (Vilniaus apyl.), ir 1822 m. Þemaitijoje. Vėliau nebuvo aptinkama ir laikyta iðnykusia. 1996 m. rasta Raigarde (Druskininkø apyl.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, visþalis, 40– 50 cm aukðėio, þolinis ðakniastiebis augalas. Lapai 30– 80 cm ilgio, du kartus plunksniðki. Plinta sporomis, kurios susidaro apatinėje lapø pusėje esanėiose sporangėse. Sporifikuoja rugpjūėio– rugsėjo mėn. Vegetatyviniu būdu dauginasi ðakniastiebiais. Ūksmingø, vidutinio drėgnu-

Linos Jasiukonytės pieðinys

mo arba drėgnø, derlingø plaėialapiø ir miðriø miðkø augalas, kalnuose auga ant uolø, nuobirynø. Lietuvoje rastas spygliuoėiø miðke.

Populiacijø gausumas. Kol kas rastas vos 1 augalas.

Grėsmės ir apsauga. Gali nykti dėl miðko kirtimo, poilsiautojø, augalø rinkimo.

Informacijos ðaltiniai

Lazdauskaitė P., 1996: Miðkinis spyglainis (*Polystichum aculeatum* (L.) Roth) Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 2 (4): 407– 409.

Jundzili J., 1822: Dolàczamy tu rejestr czæúci herbarza roulin skrytoplciowych, znalezionych w okolicach Wilna w r. 1821 i 1822. – *Pamiãtnik Farmaceutyczny Wileñski*, 2 (4): 651– 654.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Polystichum aculeatum is a very rare pteridophyte in Lithuania. The only plant was found in the Raigardas valley in the Druskininkai region in 1996.

Apraðė Jûratė Tupėauskaitė

Skyrius
Spygliuočiai (Pušūnai)
Pinophyta

Europinis kukmedis

Taxus baccata L.

KLASĖ PUŠAINIAI (*PINOPSIDA*)

ŠEIMA KUKMEDINIAI (*TAXACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Daugiausia paplitusi Europoje. Dar aptinkama Šiaurės Afrikoje, Mažajoje Azijoje, Kaukaze. Apyvėsėje zonoje randama lygumose, apyšilčio ir šilto klimato zonose auga kalnuose. Prieraiši labai okeaninio klimato sritims. Baltijos jūros pakrančių šalyse labai reta rūšis.

Lietuvoje išnykusi.

Biologija ir ekologija. Visžalis, dvinamis (kartais vienanamis), plokščiais spygliais, iki 30 m aukščio medis arba krūmas. Dauginasi sėklomis, kurios būna apgaubtos beveik rutuliško, apie 1 cm skersmens, ryškiai raudonos, rečiau oranžinės spalvos apysėklio. Sėklos dygsta sunkiai, neretai po 2–3 metų. Taip pat gali daugintis vegetatyviniu būdu: atlankomis, kelmų atžalomis. Labai nuodingas (išskyrus apysėklį). Pakantus ūksmei. Dažniausiai auga pavieniui ūksminguose miškuose ant rame medžių arde, o atvirose vietose paprastai esti

daugialiemenis krūmas. Gyvena 1 000–4 000 metų. Mediena viena tvirčiausių ir patvariausių iš visų spygliuočių, gražios tekstūros ir spalvos (raudonmedis). Plačiai auginamas želdynuose, atsparus karpymui. Išvesta daug veislių. Parkuose pasitaiko sulaukėjusių krūmų.

Populiacijų gausumas. XIX a. dar augo Prienų, Raseinių ir Švėkšnos apylinkių miškuose. Dabar Lietuvos miškuose natūraliai neauga.

Grėsmės ir apsauga. Visoje Europoje nykstanti reliktinė terciaro laikotarpio floros rūšis. Lietuvoje išnyko dėl gamtinių abiotinių (klimato keitimosi) ir biotinių (konkurencijos su kitais augalais) veiksnių bei žmogaus veiklos (kirtimo dėl vertingos medienos, ganymo miškuose, gaisrų).

Informacijos šaltiniai

Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. – Kaunas.

Pabrėža A., 1900: Botanika arba taislius Auguminis. – Shenandoah, Pa.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Taxus baccata is a species that is extinct in the wild. It used to grow in forests in the Prienai, Raseiniai and Švėkšna areas in the 19th century. Now it is commonly grown in various gardens with escaped plants occurring in parks.

Aprašė Jonas Remigijus Naujalis

Skyrius
Žiediniai augalai (Magnolijūnai)
Magnoliophyta

Dirvinė nariuotė

Polycnemum arvense L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA BALANDINIAI (*CHENOPODIACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietų Europoje, Mažojoje Azijoje, Kaukaze, pietinėje Vakarų Sibiro dalyje. Lietuvoje XX a. viduryje rasta Pietryčių Lietuvoje ir Kauno apylinkėse. Archeofitas.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, smulkus, 3–20 cm aukščio augalas. Auga pasėliuose, dykvietėse, šiukšlynuose.

Populiacijų gausumas. Duomenų nėra.

Grėsmės ir apsauga. Intensyvi žemdirbystė. Galimas populiacijų atkūrimas ir palaikymas ekologinės žemdirbystės ūkiuose, saugomų teritorijų žinioje esančiuose žemės ūkio paskirties plotuose.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1961: Balandiniai – *Chenopodiaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 216–254. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species was recorded in the middle of the last century in southeastern and central Lithuania.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Gulščioji jonažolė

Hypericum humifusum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA JONAŽOLINIAI (*HYPERICACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Pietų Europoje. Lietuvoje paskutinį kartą rasta XX a. viduryje Varėnos r., netoli buvusios Senovės geležinkelio stoties, ir Druskininkuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis augalas, gulsčiais, 5–15 cm aukščio stiebais. Žydi birželio–spalio mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir smulkiais sėklomis. Pagrindiniame areale auga drėgnuose dirvonuose, ariamuose laukuose, kitose suardytos augalų dangos buveinėse (*Isoeto-Nanonjuncetea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Nežinomas.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl buveinių keitimosi (dirvonų užžėlimo ir apželdinimo, šlapių žemių melioracijos, intensyvios žemdirbystės). Populiacijas galima atkurti tinkamose buveinėse ir dirbtinai palaikyti.

Informacijos šaltiniai

Vilkevičiūtė N., 1971: Jonažoliniai – *Hypericaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 695–703. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species was last recorded in the middle of the last century in southern Lithuania.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Šiaurinė katuogė

Rubus arcticus L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA ERŠKĖTINIAI (*ROSACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Šiaurės Europoje ir šiaurinėje Azijos dalyje. Lietuvoje rūšis yra už arealo ribos. VU herbariume saugomi 3 pavyzdžiai, surinkti XIX a. Vilniaus apylinkėse, Ukmergės ir Šalčininkų rajonuose. Šiame amžiuje minėtuose rajonuose rūšis nebuvo rasta, tačiau buvo aptikta 1 radavietė Rietavo apylinkių miškuose (Plungės r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, 10–30 cm aukščio augalas šliaužiančiu šakniastiebiu, stačiais stiebais. Žydi birželio–liepos mėn. Vaisiai – kvapnūs ir saldūs kaulavaisiai subręsta rugpjūčio mėn. Vaisiai labai gardūs, bet dėl menko derliaus šiaurinė katuogė neveisiama. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Dažniausiai auga retuose pelkėjančiuose spygliuočių ir mišriuose miškuose, miškų aikštelėse. Aptinkami pavieniai augalai arba nedidelės jų grupės.

Populiacijų gausumas. Vienintelė populiacija Rietavo apylinkių miškuose (Plungės r., 1962) nuodugnai nebuvo tirta ir duomenų apie jos būklę nėra.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pakeitus augavietes, dėl intensyvios ūkinės veiklos miškuose, ypač dėl miškų sausinimo.

Informacijos šaltiniai

Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. – Kaunas.

Summary

In Lithuania Rubus arcticus is beyond its distribution range. The Herbarium of Vilnius University has three specimens gathered in the 19th century in the Vilnius area, Ukmergė and Šalčininkai districts under preservation. In this century Rubus arcticus has not been found in the above-mentioned districts, but one locality has been recorded in forests in the Rietavas area (Plungė distr.). The population has not been studied, and no data is available.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Dirvinė mažuolė

Aphanes arvensis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ERŠKĖTINIAI (ROSACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, Mažojoje Azijoje, Šiaurės Afrikoje. Auga kaimyniniuose kraštuose: Latvijoje, Lenkijoje, Baltarusijoje.

Lietuva yra šiaur rytiniame arealo pakraštyje. Viena kartą rasta Tūbausių geležinkelio stoties aplinkoje (Kretingos r., 1937).

Biologija ir ekologija. Vienmetis arba žiemojantis, 5–20 cm aukščio, stačiu arba kylančiu stiebu augalas. Žydi gegužės–rugsėjo mėn., dauginasi sėklomis. Paplitimo regionuose yra tipinga pasėlių, augančių nerūgščiuose lengvuose dirvožemiuose, piktžolė (*Stellarietea mediae* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Nežinomas.

Grėsmės ir apsauga. Rūšis labai jautri augimo sąlygoms: nyksta intensyvinant žemės ūkį. Būtina atkurti ir dirbtinai palaikyti populiacijas ekstensyvaus žemės ūkio sklypuose (ekologiniuose ūkiuose, nacionaliniuose parkuose, muziejuose).

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1971: Mažuolė – *Aphanes*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 224–225. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species was once recorded in the vicinity of a railway station in Kretinga district (western Lithuania) in 1937.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Plūduriojantysis agaras

Trapa natans L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA AGARINIAI (TRAPACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Įrašyta į Berno konvencijos I priedą.

Paplitimas. Savaiminis arealas apima Europą, Aziją ir atogrąžų Afrikos dalį. Rūšis introdukuota ir natūralizavosi Šiaurės Amerikoje. Šiauriausios populiacijos aptinkamos iki 54–57° šiaurės platumos.

Lietuvoje šiuo metu nerandama rūšis. Manoma, kad Lietuvoje XIX a. savaimė augo arba buvo auginama Kilučių ir Širvenos ežeruose (Biržų r.). Subfosilinių liekanų rasta ežerų ir pelkių poledynmečio laikotarpio nuogulose pietinėje ir šiaurinėje šalies dalyje. Plūduriuojantysis agaras iki šiol auga kaimyninių šalių – Latvijos ir Baltarusijos, ežeruose.

Biologija ir ekologija. Vienmetis vandens augalas. Stiebas iki 2 m ilgio, įsišaknijantis arba laisvai plūduriuojantis, su lapų skrotele vandens paviršiuje. Povandeniniai lapai siūliški, greitai nukrintantys. Jų vietoje išauga plunksniškai suskaldyti, fotosintezę atliekantys organai (galbūt pakitę prielapiai). Žiedai plūduriuojančių lapų pažastyse. Žydi birželio ir liepos mėn. Vaisius – kaulavaisis su 4 rageliais ir 1 sėkla. Sėklos dygsta po 4–6 mėn. ramybės periodo, vandens temperatūrai esant +10–12 °C. Dumble išlieka daigios iki 10 (50) metų. Vegetatyviai dauginasi ir plinta atitrūkstančiais stiebais su lapų skrotele. Auga neturtinguose karbonatų, eutrofinuose stovinčiuose ir lėtai tekančiuose vandenyse.

Populiacijų gausumas. Nuo XIX a. duomenų nėra.

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarša, apyežerių sausinimas ir kitoks pertvarkymas, vaisių rinkimas. Lietuvoje galėjo išnykti dėl pernelyg gausaus vaisių rinkimo ir nepalankių klimato pokyčių. Kadangi Lietuva yra šiauriniame arealo pakraštyje, galėjo pasitaikyti laikotarpių, kai vaisiai nesubręsdavo, iššaldavo ir nesudygdavo žiemojantys vaisiai ir t. t.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1971: Agariniai – *Trapaaceae* – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 779–780. – Vilnius.

Summary

There is no record of the species' current existence in Lithuania. In the 19th century it occurred naturally or was cultivated in the Kilučiai and Širvena lakes (Biržai distr.). Plant subfossil remnants have been found in lake and bog sediments from the post-glacial period in the southern and northeastern parts of the country. It might have become extinct due to extensive fruit gathering or unfavourable climatic changes, which might have disturbed the normal cycle of plant development or affected the germinability of seeds accumulated in bottom sediments. The plant still occurs in the lakes of neighbouring countries such as Latvia and Belarus.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Volfgango putokšlė

Polygala wolfgangi Bernh.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA PUTOKŠLINIAI (*POLYGALACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2004 m.

Paplitimas. Rytinėje Vidurio Europos dalyje ir Rytų Europoje, Vakarų Sibire.

Lietuvoje labai reta rūšis, dabartiniu metu neaptinkama, manoma, kad išnykusi. Rūšis buvo aptikta XIX a. pirmoje pusėje dabartiniuose Paneriuose (Vilniaus r.) ir Paluknyje (Trakų r.). Literatūroje nurodytose vietose Nausėduose (Kretingos r.) ir Skomantuose (Klaipėdos r.) surinkti augalai priklauso kitai rūšiai – paprastajai putokšlei (*Polygala vulgaris*). Literatūroje nurodoma, kad dar buvo rasta Latavėnuose (Ukmergės r.), bet herbariumo pavyzdžių iš minėtos vietos nėra, todėl augalų tapatybės patikrinti negalima.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, nedidelius kerus su keletu stiebų sudarantis, 15–30 cm aukščio augalas. Žiedynas – tanki viršūninė kekė. Vainikėlis šviesiai mėlynas ar rausvai violetinis. Žydi gegužės – birželio mėn. Volfgango putokšlė panaši į skiauterėtąją (*Polygala comosa*) ir paprastąją (*Polygala vulgaris*) putokšles, bet nuo jų skiriasi ilgais (7,5–9 mm ilgio) šoniniais vainiklapiais (kitų dviejų rūšių jie ne daugiau kaip 7 mm ilgio). Užsimezgas vaisiams, dėžutė būna su aiškiu koteliu, o kitų dviejų rūšių augalų dėžutės bekotės. Be to, Volfgango, kaip ir paprastosios putokšlės, vainiklapiai dažniausiai mėlyni, kartais rausvi (skiauterėtosios putokšlės jie raudonai violetiniai). Dauginasi ir plinta sėklomis. Auga sausuose pušynuose, viržynuose, krūmuose, šlaituose, stepinėse pievose.

Populiacijų gausumas. Duomenų apie populiacijų būklę ir augalų gausumą nėra.

Grėsmės ir apsauga. Nykimo priežastys neaiškios, tikriausiai nyksta dėl buveinių pokyčių: pievoms užželiant mišku, tankiais krūmais, jas apželdinant spygliuočiais. Būtina patikrinti galimas rūšies buveines, ypač Pietryčių Lietuvoje. Gali būti, kad dėl panašumo į kitas dvi paplitusias rūšis, Volfgango putokšlė lieka nepastebėta.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1971: Putokšliniai — *Plygalaceae*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 596—600. — Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Polygala wolfgangiana was recorded in Lithuania in the early 19th century only in Vilnius (*Paneriai*) and *Trakai* (*Paluknis*) districts. This species is probably extinct. A thorough search for this species in potential habitats, such as dry forest edges, heathlands, and open forest areas, is required, especially in southeastern Lithuania.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Kaufmano glindė

Pedicularis kauffmannii Pinzger

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA BERVIDINIAI (*SCROPHULARIACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietrytinėje Europoje, Ukrainoje, Prieškaukazėje, Pietvakarių Sibire. Rytų Europos ir Vakarų Sibiro miškastepės bei šiaurinės stepės zonų subendemas.

Lietuvoje buvo žinoma tik Pošnios kaime (Lazdijų r., 1976 m.). Vėliau nerasta.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 15–60 cm aukščio augalas su trumpu šakniastiebiu ir kuokštinėmis sutrumpėjusiomis verpstiškomis šaknimis. Stiebas status, tankiai apaugęs garbanotais plaukeliais. Žiedai geltoni, taurelė gyslota, plaukuota. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Žydi birželio—liepos mėn. Auga sausose pievose, atviruose kalvų šlaituose (*Festuco-Brometea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Augo pavieniui, atokiai. Populiacijos gausumas nenurodomas.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia tiek natūralūs, tiek antropogeniniai veiksniai. Ilgainiui keitėsi ekologinės

sąlygos augavietėje. Neigiamą įtaką daro šienavimas netinkamu laiku, intensyvus ganymas, pievų arimas.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1976: Glindė — *Pedicularis*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 461—466. — Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

Pedicularis kauffmannii was known to exist in the southern part of the country (1976), with no subsequent recordings.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Širdžialapė kaldezija

Caldesia parnassifolia (L.) Parl.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA DUMBLIALAIŠKINIAI (*ALISMATACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Berno konvencijos I, ES Buveinių direktyvos II priedus.

Paplitimas. Europoje, Pietryčių Azijoje, Šiaurės Australijoje ir Afrikoje. Europoje labai reta ir nykstanti rūšis. Lietuva yra šiauriniame arealo pakraštyje. Augo Vilniaus apylinkėse, Alytaus ir Lazdijų r. ežeruose. Pastaruoju metu neaptinkama.

Biologija ir ekologija. Drėgnų pakrančių arba seklumų augalas. Daugiametė žolė su trumpu šakniastiebiu ir širdišku lapų skrotele. Lietuvoje buvo randama žydinčių augalų, tačiau jų sėklos tikriausiai nesubrėsdavo dėl per daug šalto klimato. Vegetatyviniu būdu dauginasi žiemojančiais pumpurais (turionais), kurie išauga ant panašių į žiedynstiebi, bet trumpesnių stiebų. Auga mezotrofinių vandens telkinių dumblingose pakrantėse. Daugų ežero įlankoje augo iki 1 m gylio plūdurlapių augalų juostoje kartu su lūgnėmis (*Nuphar luteum*), Ilgio ežere — helofitų juostoje, iki 30 cm gylio.

Populiacijų gausumas. Sprendžiant iš herbariumo rinkinių, gausiausia buvusi Verkių apylinkių populiacija. Kitose radavietėse augo tik pavieniai augalai.

Grėsmės ir apsauga. Rūšis yra arealo pakraštyje ir jos išlikimą (dėl klimato sąlygų) riboja galimybė daugintis tik vegetatyviniu būdu. Svarbi nykimo priežastis – pokyčiai, susiję su natūralia ir antropogenine vandens telkinių eutrofizacija.

Informacijos šaltiniai

Šarkinienė I., 1963: Papliauškiniai – *Alismataceae*. – Kn: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.) – Lietuvos TSR flora, 2: 92–102.

Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

*The species is very rare and endangered throughout the whole of Europe. In Lithuania it is at the northern border of its distribution range. *Caldesia parnassifolia* was recorded in three localities (Verkių environs, Banduragis bay of Lake Daugai and Lake Ilgis) it has not been found since the middle of the last century.*

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Tankialapė grenlandija

Groenlandia densa (L.) Fourr.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA PLŪDINIAI (*POTAMOGETONACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europos ir Vakarų Azijos vidutinio ir šilto klimato juostose.

Lietuvoje labai reta rūšis. Per Lietuvą eina šiaurinė jos paplitimo arealo riba. Nurodomos 2 savaiminės radavietės: Nemune ties Sovetsku (Šilutės r.) ir Melnytėlės upelyje Druskininkų apylinkėse (Varėnos r.). Manoma, kad buvo dirbtinai įveista Trakų Vokės žuvivaisos tvenkiniuose. Naujų duomenų nėra nuo 1960 m.

Biologija ir ekologija. Daugiametis povandeninis augalas su ilgais šakniastiebais. Stiebas iki 0,4 m ilgio, su priešiniiais lapais. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Lietuvoje niekada nerasta žydinčių augalų – dauginasi vegetatyviniu būdu. Auga upėse, upeliuose, ežeruose, tvenkiniuose. Tankialapių grenlandijų sudaromos ben-

drijos priskiriamos *Groenlandietum densae* asociacijai, ji laikoma upių sraunumų bendrijų (*Ranunculion fluitantis* sąjungos) būdinga rūšimi.

Populiacijų gausumas. Pastaraisiais metais galimos rūšies augavietės nepatikrintos.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl vandens taršos, hidrografinio tinklo pertvarkymo.

Būtina patikrinti buvusias radavietes.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., 1961: Lietuvos TSR *Potamogeton* rūšys ir kai kurie jų hibridai. – LTSR MA Botanikos instituto straipsnių rinkinys, 1: 35–62.

Snarskis P., 1968: Vadovas Lietuvos augalams pažinti. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

The northern border of its distribution range crosses Lithuania. Spontaneous habitats were recorded on the Nemunas River beside Sovetsk (Šilutė distr.), Melnytėlės rivulet (Varėna distr., Druskininkai area); it was planted in Trakų Vokė fishery ponds (Trakai distr.). No new data has been available since 1960.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Lobelio čemerys

Veratrum lobelianum Bernh.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MELANTINIAI (*MELANTHIACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vidurio, Pietų ir Rytų Europoje, Kaukaze, Sibire, Pietų, Pietvakarių, Centrinėje ir Rytų Azijoje, Šiaurės Amerikoje.

Lietuva yra ties šiaurvakariniu rūšies arealo pakraščiu. XIX a. pabaigoje rūšis buvo aptikta Kauno apylinkėse. Literatūroje nurodoma, kad XX a. pirmoje pusėje rasta Kenoje (Vilniaus r., 1934) ir Gudelių kaime (Trakų r., 1938), o XX a. antroje pusėje – Inkūnų kaime (Anykščių r., 1975 m.) ir Pašulių kaime (Kaišiadorių r., 1984).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, trumpus storus šakniastiebius išauginantis, 50–170 cm aukščio augalas. Žydi birželio–liepos mėn. Lobelio čemeriams būdingas ilgas brendimo laikotarpis – gamtoje augantys augalai žydėti pradeda tik sulaukę 16–30 metų. Vidutinė individų amžius trukmė apie 50 metų, nors kai kurie gyvena iki 80 metų. Dauginasi ir plinta vėjo nešiojamomis sparnuotomis sėklomis. Nurodoma, kad Lietuvoje Lobelio čemeriai augo pievose. Dėl ankstyvo šienavimo sėklos retai spėdavusios subręsti. Tinkamos buveinės yra šaltiniuotos pievos, žemapelkės, miškų aikštelės, pamiškės, krūmynai.

Populiacijų gausumas. Tikslių duomenų apie rūšies populiacijos gausumą Lietuvoje nėra. Sprendžiant iš populiacijų būklės gretimuose kraštuose, jos turėjo būti nedidelės arba labai mažos. 1975 m. nedidelė populiacija buvo aptikta Inkūnų kaime (Anykščių r.). Nurodoma, kad šaltiniuotoje pievoje su snapuotosiomis viksvomis augo keletas individų. Remiantis archyviniais duomenimis, vienas individas turėjo ne mažiau kaip 6 vegetatyvinius ir 3 generatyvinius ūglius. Nuo 1976 m. nurodytoje vietoje Lobelio čemerių nerasta. 1984 m. negausi populiacija aptikta Pašulių kaime (Livintų apyl.), bet po kelerių metų ji sunaikinta sukultūrinus pievą, kurioje augo Lobelio čemeriai.

Grėsmės ir apsauga. Lobelio čemerių populiacijos tikriausiai išnyko dėl buveinių keitimo (pelkėtų pievų ir žemapelkių melioravimo, pievų kultūrinimo). Ypač kenkia ankstyvas šienavimas, nes tada augalai nespėja subrandinti sėklų. Pakitus aplinkos sąlygoms, negausios lėtai augančių ir ilgai bręstančių Lobelio čemerių populiacijos sunyko. Kadangi augalai ilgaamžiai ir geba ištvirti nepalankias sąlygas likdami vegetatyvinės būsenos, galima tikėtis aptikti išlikusių individų tose vietovėse, kuriose anksčiau buvo užregistruota Lobelio čemerių.

Informacijos šaltiniai

Ribokaitė R., 1963: Lelijiniai – *Liliaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 498–549. – Vilnius.

Lazdauskaitė Ž., Lapelė M., Lekavičius A., Jankevičienė R., Jukonienė I., 1986: Projekt vidov rastenij Krasnoj knigi Litovskoj SSR. – In: *Osnovy okhrany rastitel'nogo pokrova Litovskoj SSR*: 18–96. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania Veratrum lobelianum was recorded at the end of the 19th century in the Kaunas area. During the

20th century this species was recorded in Vilnius (Kena, 1934), Trakai (Gudelkos, 1938), Anykščiai (Inkūnai, 1975) and Kaišiadorys (Pašuliai, 1984) districts. In Lithuania Veratrum lobelianum became extinct due to the transformation of habitats.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Pelkinis kardelis

Gladiolus palustris Gaudin

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VILKDALGINIAI (*IRIDACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į ES Buveinių direktyvos II priedą.

Paplitimas. Vidurio Europoje. Pagrindinė arealo dalis apima Prancūzijos pietryčius, šiaurinę Italijos dalį, Albaniją, Bulgariją. Kitose Vidurio Europos šalyse (Čekijoje, Slovakijoje, Lenkijoje, Vokietijoje) rūšis labai reta, išnykstanti.

Literatūroje nurodoma, kad Lietuvoje pelkinių kardelių 1821 m. buvo aptikta Romainiuose (dabar Kauno r.), apie 1885 m. – Lekėčių apylinkėse (dabar Šakių r.). XX a. literatūroje nurodoma, kad pelkinių kardelių buvo rasta Kirtimų, Trakų Vokės ir Žaliųjų ežerų (dabar Vilniuje), Trakų, Rūdinkų (Šalčininkų r.) apylinkėse. Herbariumo pavyzdžių, patvirtinančių minėtas nuorodas, prieinamose kolekcijose nėra.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, gumbasvogūnius išauginantis, 30–60 cm aukščio augalas. Geofitas. Žydi birželio pabaigoje–liepos mėn. Dauginasi sėklomis ir dukteriniais gumbasvogūniais. Nuo artimos rūšies – paprastojo kardelio (*Gladiolus imbricatus*) skiriasi retu žiedynu, sudarytu iš 2–5 (retai 6) žiedų. Visi žiedai paprastai būna nukreipti į vieną žiedyno pusę. Pelkinis kardelis nuo paprastojo skiriasi pažiedėmis (jos skirtingo ilgio), purka, dėžute (ritiniška, o ne kiaušiniška), taip pat beveik ištaisai grubiai tinkliškai susiskaidžiusiais gumbasvogūnių lukštais.

Literatūroje nurodoma, kad Lietuvoje pelkiniai kardeliai augo pelkėtose pievose, miškų aikštelėse, krūmynuose.

Kitose šalyse jie dažniausi melvenynų (*Molinietalia*) bendrijose, karbonatų turtingame dirvožemyje. Neretai su pelkiniais kardeliais tose pačiose buveinėse aptinkama ir paprastųjų kardelių.

Populiacijų gausumas. Duomenų apie literatūroje minimų pelkinių kardelių populiacijų tuometinę būklę ir individų gausumą nėra.

Grėsmės ir apsauga. Visame areale sparčiai nykstanti rūšis. Labiausiai pelkinių kardelių populiacijoms pakenkė tinkamų buveinių naikinimas. Didelė dalis šios rūšies populiacijų, ypač šiaurinėje arealo dalyje, sunyko dar XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje. Didžiausią įtaką turėjo pelkių sausinimas. Vėlesniu laikotarpiu rūšies nykimą lėmė dėl ūkininkavimo pokyčių vykstanti buveinių kaita (šlapioms pievoms ir žemapelkėms užželiant krūmais). Nemažai žalos jų populiacijoms padaro graužikai ir šernai, nes sunaikina gumbasvogūnius. Lietuvoje būtina kruopščiai ištirti galimas buveines. Pelkinis kardelis gali būti neskiriamas nuo paprastojo kardelio. Jeigu būtų aptikta šios rūšies augalų, jų buveinėms turėtų būti taikomos specialios apsaugos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1963: Vilkdalginiai – *Iridaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 555–565. – Vilnius.

Hryniewiecki B., 1933: Tentamen Florae Lithuaniae. – Warszawa.

Summary

Seven localities of *Gladiolus palustris* in Lithuania had been reported since the 19th century, however, herbarium specimens in the available herbaria are absent and reference information is insufficient to determine their exact localities. This species probably became extinct due to habitat changes. Potential habitats should be carefully examined.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Gelsvasis saidrenis

Pycreus flavescens (L.) P. Beauv. ex Rchb.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Visuose žemynuose atogrąžų ir vidutinio klimato juostose.

Lietuvos teritorija yra ties šiaurine arealo riba, nuo XX a. vidurio buvo žinomos tik istorinės radavietės Druskininkų, Trakų, Vilniaus, Daugų, Birštono apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 3–20 aukščio, šviesomėgis augalas, sudarantis žemus kupstus. Žydi liepos – rugpjūčio mėn., dauginasi sėklomis. Galėtų augti upių, ežerų, tvenkinių laikinai užliejamose, ekstensyviai trypiamose pakrantėse, išdžiūstančiuose grioviuose. Vakarų Europoje įeina į *Isoeto-Nanojuncetaea* klasės bendrijų sudėtį.

Populiacijų gausumas. Paprastai auga grupelėmis, sudaro nedidelius sąžalynus.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pertvarkant vandens telkinių pakrantes, joms užželiant stambiais nitrofiliniais ir daugiamečiais augalais.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1963: Saidrenis – *Pycreus*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 304–305. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Not recorded since the middle of the last century. Historical localities were commonly the banks of the largest rivers.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Paprastoji vandens lelija

Nymphaea alba L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA LŪGNINIAI (*NYMPHAEACEAE*)

4 (I) kategorija

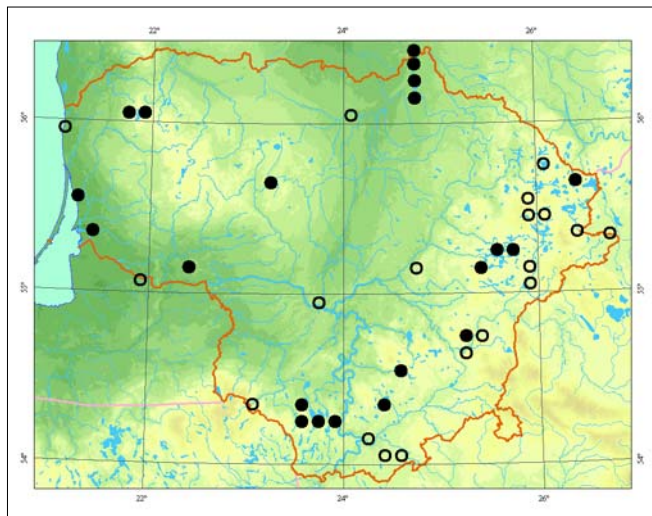
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, Mažosioje Azijoje.

Lietuvoje aptinkama visoje teritorijoje, bet gana reta. Daugiausia radaviečių aukštumų ežerynuose. Paplitimas nepakankamai aiškus dėl rūšies *Nymphaea alba* panašumo į hibridinę rūšį *Nymphaea* × *borealis*.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, šakniastiebis vandens augalas, su povandeniniais ir plūduriuojančiais lapais. Žiedai dvilyčiai, balti, su beveik plokščia purka. Žydi birželio – rugpjūčio mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis, kurios subręsta po vandenių ašotėlio pavidalo vaisiuje. Jas išplatina vandens srovės ir paukščiai. Sėklos išlieka daigios kelerius metus ir vandens telkiniui išalus iki dugno. Auga stovinčiuose ir lėtai tekančiuose vandenyse: ežeruose, kūdrose, senvagėse, upėse, kanaluose. Dažniausiai auga 1–2 m gilumoje, tačiau gali augti ir sekliu, ir iki 3 m gylio. Didelių ežerų įlankose auga pavieniui. Mažesniuose užželiančiuose ežeruose sudaro vandens lelijų juostą kartu su kitais plūdurlapiais augalais – lūgnėmis, lelijomis, plūdėmis. Bendrijos priskiriamos *Nupharo-Nymphaeetum albae* asociacijai. Pelkiniuose ežeruose auga kartu su kiminiais (*Sphagnum cuspidatum*).

Populiacijų gausumas. Naujausiose žinomose radavietėse populiacijos dažniausiai negausios, didelių są-

žalynų nesudaro. Daugelyje radaviečių dabartinė būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarša, dugno nuosėdų šalinimas, žiedų skynimas, intensyvus poilsivimas.

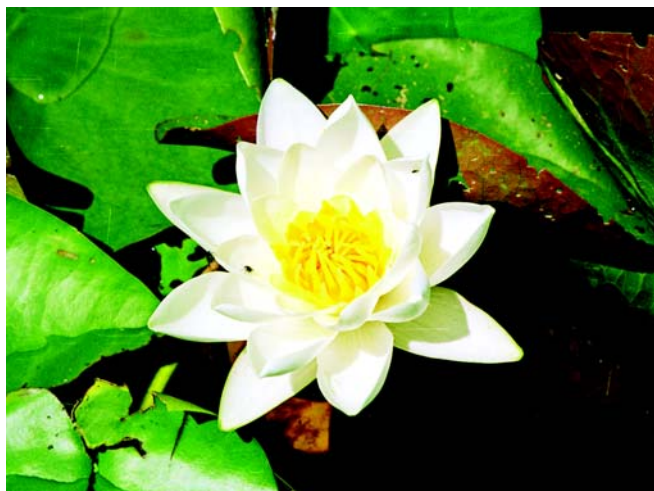
Informacijos šaltiniai

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

The species is distributed almost throughout the whole country but is rather rare. The distribution is not clear due to its resemblance to a hybrid species Nymphaea × borealis. In the recent localities the populations are usually sparse, forming no large overgrowth. In many localities the current state is unknown.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Žydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

Mažažiedė lūgnė

Nuphar pumilum (Timm) DC.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA LŪGNINIAI (NYMPHAEACEAE)

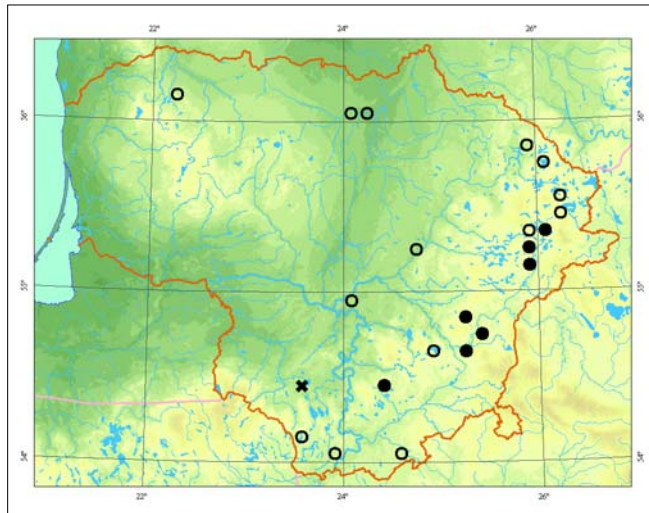
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Eurazijos šalto ir vidutinio klimato juostose. Lietuvoje daugiausia radaviečių rytinėje ir pietrytinėje dalyse. Rasta Ignalinos, Jonavos, Kauno, Lazdijų, Marijampolės, Mažeikių, Molėtų, Pasvalio, Rokiškio, Švenčionių, Trakų, Ukmergės, Varėnos, Vilniaus, Zarasų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, šakniastiebis vandens augalas, su povandeniniais ir plūduriuojančiais lapais. Žiedai dvilyčiai, geltoni. Žydi liepos ir rugpjūčio mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis, kurios subręsta ašotėlio pavidalo vaisiuje. Auga mažuose, dažniausiai pelkiniuose ežeruose. Būdinga minkšto vandens ežerų rūšis. Auga nedidelėmis grupėmis arba keliolikos metrų ilgio ir 1–2 m pločio juostomis 0,5–3 m gylyje. Toje pačioje augavietėje gali gyvuoti pakankamai ilgai (pvz., Salotės ežere (Vilniaus r.) buvo pakartotinai rastas beveik po 200 metų). Pelkiniuose ežeruose vyrauja monodominantinės *Nupharetum pumili* bendrijos, rečiau kartu auga kiminai (*Sphagnum denticulatum*, *S. cuspidatum*) ar *Batrachospermum* genties raudondumbliai.

Populiacijų gausumas. Gausiausia pastaraisiais metais stebėta populiacija Kaliūkšlio ežere (Trakų r.), kuriame skirtingais metais žydinčių augalų skaičius svyruoja nuo 30 iki 200. Rūšis išnykusi Žuvinto ežere

(Alytaus r.), galbūt ir Mėlynajame ežere (Ignalinos r.). Daugelyje radaviečių populiacijų būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarša ir eutrofizacija, pernelyg intensyvus naudojimas poilsiui, apyežerių sausinimas.

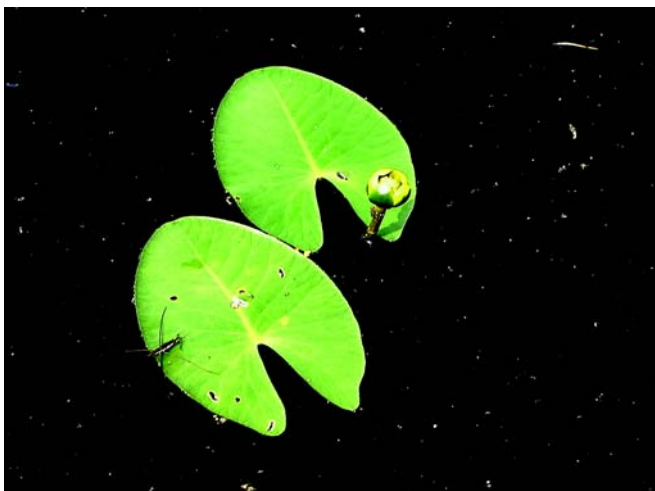
Informacijos šaltiniai

Sinkevičienė Z., 2000: *Nupharetum pumili* Oberd. 1957 ex Th. Müller et Görs 1960 – mažažiedis lūgnynas – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 88–89. – Vilnius.

Summary

The species is rare in Lithuania; its localities are concentrated in the eastern and southeastern parts of the country. Very few localities recorded after 1990. In many habitats the state of populations is unknown. The species is extinct in Žuvintas (Alytus distr.) and probably Mėlynasis (Ignalina distr.) lakes. The most abundant currently observed population is in Lake Kaliūkšlis (Trakai distr.).

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Gležnalapė nertis

Ceratophyllum submersum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NERTINIAI (CERATOPHYLLACEAE)

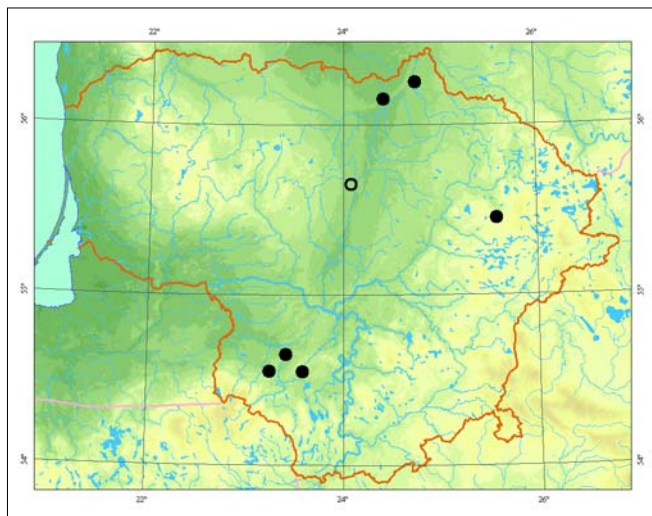
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Afrikoje, Šiaurės ir Pietų Amerikoje.

Lietuvoje rasta Biržų, Panevėžio, Pasvalio, Utenos, Marijampolės rajonuose. Turėtų būti paplitusi plačiau, bet šią rūšį sunku atskirti nuo paprastosios nerties (*Ceratophyllum demersum*).

Biologija ir ekologija. Silpnai išsisknijantis povandeninis augalas. Stiebas iki 1 m ilgio, su 3 kartus dichotomiškai šakotų lapų menturiais. Derantys augalai Lietuvoje aptinkami retai. Daugiausia dauginasi vegetatyviniu būdu – stiebo dalimis ir žiemojančiais pumpurais (turionais), kurie susidaro vegetacijos pabaigoje, nugrimzta į dugną ir žiemoja. Gali augti ir gėluose, ir posūriuose vandenyse, tačiau iki šiol neaptiktas su jūra susijusiuose vandens telkiniuose. Auga nedideliuose stovinčiuose ir lėtai tekančiuose vandenyse – upėse, senvagėse, kanaluose, tvenkiniuose, kūdrose. Priešingai negu daugelis retų rūšių, gali augti ir labai turtinguose maisto medžiagų vandenyse (buvo rastas sename skystų atliekų saugojimo sąvartyno baseine). Sudaro *Ceratophyllum submersum* bendrijas, auga kitų vandens augalų bendrijose, dažniausiai iki 1 m gylio.

Populiacijų gausumas. Natūraliose augavietėse populiacijos dažniausiai negausios, sudarytos iš kelių dešimčių individų. Gausiausia iki šiol – pionierinė Mockėnų sąvartyno baseino populiacija (iki 1 000 individų), kuri yra laikina dėl sąvartyno eksploatacijos. Taip pat gausi populiacija aptikta Amalvo ežero polderio kanale.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę kelia smulkių vandens telkinių sausinimas, hidrografinio tinklo pertvarkymas. Taip pat nyksta dėl vandens telkinių užaugimo ir konkurencijos su stambiais šakniastiebiais vandens augalais.

Informacijos šaltiniai

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS, HSUD.

Summary

The species is rare and insufficiently studied in Lithuania. The most abundant populations were observed in artificial water bodies such as a dumping ground pool and polder canal. The species can tolerate a high amount of nutrients, but in eutrophic water bodies it disappears due to competition with other aquatic plants.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Trilapė bligna

Isopyrum thalictroides L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA VĖDRYNINIAI (RANUNCULACEAE)

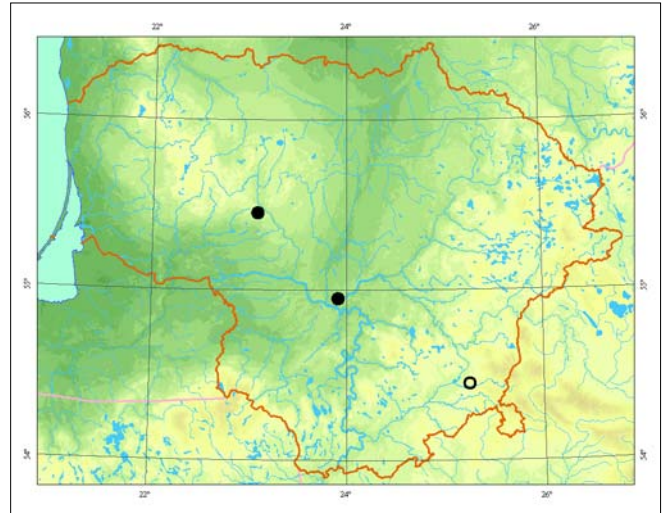
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Rūšies arealas plyti Vidurio Europoje, vidutinio klimato juostoje: nuo Pirėnų kalnų vakaruose iki Vidurio Ukrainos rytuose; nuo Vidurio Italijos ir Balkanų pietuose iki Lietuvos ir Baltarusijos šiaurėje. Lietuvoje žinomos 2 išlikusios augavietės: Kamšos miške (Kaune, Marvelėje) ir Dubysos slėnyje ties Lyduvėnais (Raseinių r.). Anksčiau buvo rasta Jašiūnų apylinkėse (Šalčininkų r.), Vilniuje prie Žaliųjų ežerų, Blinstrubiškių miške (Raseinių r.) ir Marijampolės rajone.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis augalas, pavasarinis efemeroidas. Lapai vieną arba du kartus trilapiai; lapeliai triskilčiai. Žiedai pavieniai, balti. Žydi balandžio mėn. (rečiau – gegužės pradžioje). Dauginasi šakniastiebiais ir sėklomis. Nuodingas, sukaupia daug įvairių alkaloidų ir cianogeninių glikozidų. Auga *Carpinion* ir *Alnion incanae* sąjungų lapuočių miškuose, kuriuose vyrauja liepos, baltalksniai, skroblai, klevai, pasitaiko eglių. Mėgsta derlingus priemolio ir priemolio dirvožemius.

Populiacijų gausumas. Vegetacijos laikotarpiu sudaro sąžalynus po keliasdešimt arba kelis šimtus individų. Literatūroje nurodoma, kad prie Lyduvėnų esančioje populiacijoje augalai subrandina mažai sėklų, o

jaunų individų labai negausu, tačiau kitur atliktų tyrimų duomenimis, palankiausiomis sąlygomis populiacijose vyrauja generatyviniai individai ir daigai. Tinkamomis sąlygomis augalai toje pačioje vietoje ilgai išsilaiko: išlikusi populiacija Kamšos miške pirmą kartą paminėta 1898 m.

Grėsmės. Miškų kirtimas, mindymas, augalų skynimas, dirvožemio erozija.

Informacijos šaltiniai

Jurkuvienė M., 1999: Trilapės blignos (*Isopyrum thalictroides* L.) paplitimas ir augimviečių sąlygos Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 5 (4): 387–392.

Apalia D., 1961: Vėdryniniai – *Ranunculaceae*. – *Natkevičaitė-Ivanauskienė* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 357–444. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania, *Isopyrum thalictroides* has survived in two sites near Kaunas and Lyduvėnai (Raseiniai distr.). The species occurs in broadleaved forests (*Carpinion*, *Alnion incanae*). The plants are vernal ephemeroids with a short vegetation period, though the populations can survive over a century. The species is threatened by forest clearing, trampling, picking and soil erosion.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Kęstučio Obelevičiaus nuotrauka

Vėjalandė šilagėlė

Pulsatilla patens (L.) Mill.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA VĖDRYNINIAI (RANUNCULACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

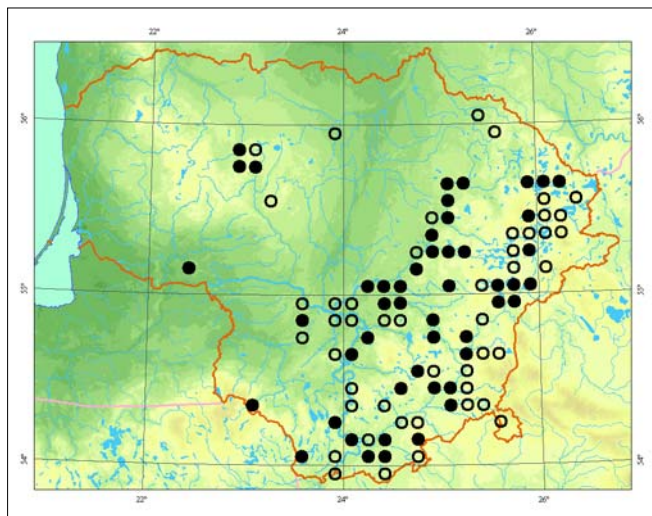
Įrašyta į ES Buveinių direktyvos II, Berno konvencijos I priedus.

Paplitimas. Arealas apima Vidurio Europos rytinę dalį, Rytų Europą ir Vakarų Sibirą.

Lietuvoje populiacijos telkiasi pietiniuose ir rytiniuose rajonuose. Pietinėje Pajūrio žemumos dalyje rūšis buvo aptikta tik XIX a.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 35 cm aukščio augalas. Žydi balandžio – gegužės mėn. Dauginasi sėklomis. Šviesomėgis, ūksmės ir konkurencijos nepakenčiantis augalas. Lietuvoje auga sausuose ar apysausiuose smėlio ar priemolio, kartais karbonatų turinčiuose dirvožemiuose, kurių reakcija neutrali arba silpnai šarminė. Vėjalandės šilagėlės sėklos geriausiai dygsta pirmais metais, o 4 metų sėklos tampa visai nedaigios. Subrendusios ir išsibarsčiusios sėklos į dirvožemį įsirausia pačios, sukantis higroskopiškam, akuotą primenančiam vaisiaus snapeliui.

Populiacijų gausumas. Dauguma populiacijų yra nedidelės, jas sudaro pavieniai augalai (paprastai iki 10), aptinkami dideliame plote, arba mažos atskirtos gru-

pelės. Esant palankioms sąlygoms, 1 m² gali būti iki 50 ar daugiau individų. Visas vėjalandžių šilagėlių populiacijų užimamas plotas šalyje gali būti mažesnis kaip 500 ha ir gali būti išlikę nuo 10 000 iki 15 000 individų.

Grėsmės ir apsauga. Tiesioginis augalų naikinimas (žiedų skynimas), buveinių pokyčiai (medynų tankėjimas), ištisinės samanų dangos susidarymas. Kai kuriose buveinėse grėsmę kelia invaziniai augalai, ypač gausialapiai lubinai.

Palankiai populiacijas veikia spyglių ir nuokritų bei samanų paklotės šalinimas, dalinis dirvožemio praradimas, pažeminiai gaisrai. Norint veiksmingai organizuoti ir įgyvendinti rūšies apsaugos priemones, reikia pakeisti teisės aktus.

Informacijos šaltiniai

Apalia Dz., Lekavičius A., 1961: Šilagėlė – *Pulsatilla*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 393–402. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania Pulsatilla patens is distributed in the eastern part of the country and isolated populations are known in Šiauliai, Kelmė and Tauragė districts. The most significant decrease of populations has been noted around towns and villages. The picking of flowers and habitat changes threaten this species.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Jono Augustausko nuotrauka

Rėpliojantysis vėdrynas

Ranunculus reptans L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA VĖDRYNINIAI (RANUNCULACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2003 m.

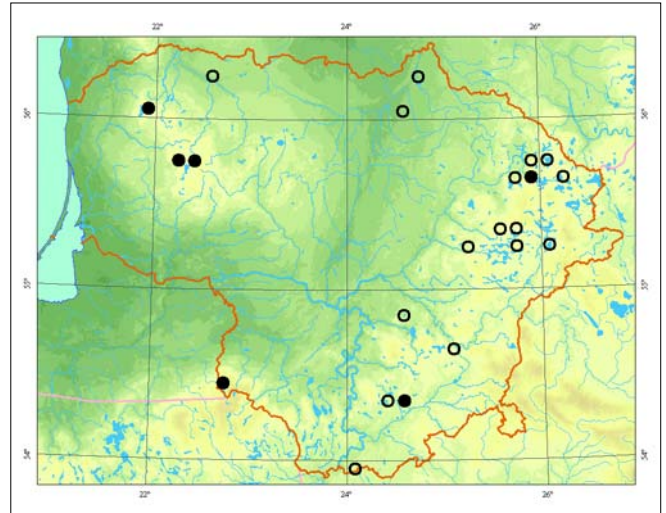
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Šiaurės Amerikoje. Lietuvoje gana reta rūšis. Daugiausia radaviečių rytinėje šalies dalyje, labai mažai – Vidurio Lietuvoje. Dabartinis rūšies paplitimas ištirtas nepakankamai – nuo 1992 m. žinomos tik 6 radavietės.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 5–10 cm aukščio augalas, šliaužiančiais, kiekviename tarpubamblyje įsišaknijančiais stiebais. Smulkūs geltoni žiedai išauga iš kiekvieno tarpubamblio. Žydi nuo birželio iki rugšėjo mėn. Iš vieno žiedo išauga 2–5 vaisiukai, kiti nūnyksta. Auga nusekusių ežerų smėlėtuose ir akmenuotuose krantuose, atabrado seklumose, kartais iki 1 m gylio. Rečiau aptinkamas upių pakrantėse, žvyro karjeruose. Kaip pionierinė rūšis kartais sudaro nemažus sąžalynus kitais augalais neapaugusiuose nusekusių ežerų krantuose, dažniau auga nendrių (*Phragmitetum australis*) ir duonių (*Eleocharitetum palustris*) bendrijose. Gilesnėse augavietėse auga su maurabragiais (*Chara aspera*, *Chara contraria*) ir plūdėmis (*Potamogeton* spp.).

Populiacijų gausumas. Visose naujausiose šiuo metu žinomose radavietėse Platelių (Plungės r.), Lūksto (Telšių r.), Vištyčio (Vilkaviškio r.), Pabiezninkių (Varėnos r.), Tauragno (Utenos r.) ežeruose populiacijos yra gana gausios, tačiau joms tinkamų augaviečių tolydžio mažėja.

Linos Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl vandens taršos, eutrofizacijos, pernelyg intensyvus pakrančių naudojimas poilsiui, pakrančių ir atabrado seklumų užaugimo kitais augalais.

Rūšiai išlikti padėtų pakrančių nendrynų šalinimas.

Informacijos šaltiniai

Apalia Dz., Lekavičius A., 1961: Kurklė – *Batrachium*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 409–414. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

The species is recorded almost throughout the whole country but is rather rare. Most of the localities are in the eastern part of the country; very few are in central Lithuania. Since 1992 the species has been found in large, usually mesotrophic lakes. Although the species is rather abundant in six of the currently known localities, habitats suitable for the species are in decline due to extensive recreation and the overgrowth of lakesides with other plants.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Tuščiaviduris rūtenis

Corydalis cava (L.) Schweigg. et Körte

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ŽVIRBLIARŪTINIAI (FUMARIACEAE)

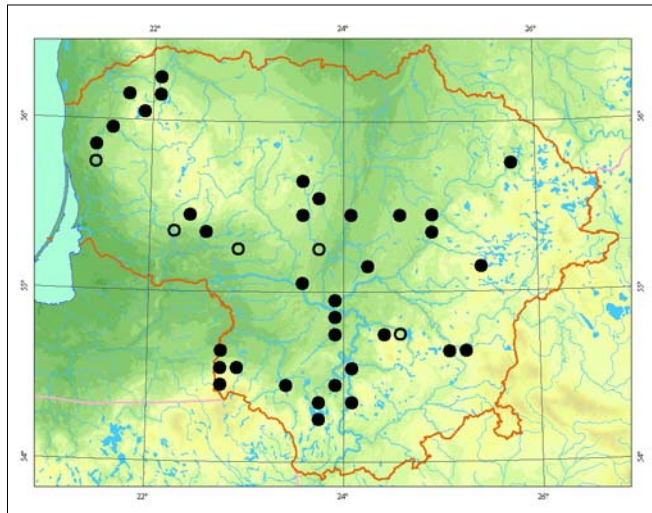
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus šiaurrytinius rajonus ir pietinėje Skandinavijos dalyje.

Lietuva yra ties šiaurrytiniu rūšies arealo pakraščiu. Dažniau randama vakarinėje, pietvakarinėje, vidurinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 0,2–0,3 m aukščio žolinis augalas, pavasarinis efemeroidas, atsargas kaupiantis ir pavasarį išaugantis iš tuščiaavidurio stiebagumbio. Žydi balandžio pabaigoje – gegužės pradžioje, medžiams dar nesulapojus, kol miške būna pusiau šviesomėgiams augalams tinkamas apšvietimas. Žydėjimo metu dažnai vyrauja žolių dangoje, ypač drėgnuose, nerūgščiuose, karbonatinguose, daug perpuvusių nuokritų turičiuose priemolio dirvožemiuose. Dauginasi sėklomis, kurios subręsta vasaros pradžioje. Jas išplatina skruzdėlės. Sėkloms subrendus, sunyksta antžeminė augalo dalis. Medingas. Dekoratyvus. Aptinka-

mas plačialapių (*Quercus-Fagetea* klasės bendrijos) miškuose, krūmuose. Dauguma augaviečių yra mišku apaugusiuose upių slėniuose, raguose.

Populiacijų gausumas. Auga įvairaus dydžio grupėmis. Tinkamiausiomis sąlygomis, žydėjimo metu sudaro ištisinę dangą.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pakeitus augavietes, dėl miškų gaisrų, dėl kertant miškus išdraskytų dirvožemių, neišvežtų šakų krūvų, skinant ar perkeltant į darželius. Yra duomenų, kad miške po plynųjų kirtimų tuščiaavidurių rūtenių populiacijose smarkiai sumažėja individų skaičius.

Informacijos šaltiniai

Bagdonaitė A., 1961: Rūtenis – *Corydalis*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 472–476.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

In Lithuania the species is at the northeastern border of the distribution range. *Corydalis cava* is more frequent in the western, southwestern and central parts of Lithuania. It is found in broadleaved forests and among shrubs, most frequently in river valleys. *Corydalis cava* grows in groups of various sizes; under optimum growing conditions the species gains entire coverage during flowering.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Broniaus Šablevičiaus nuotrauka

Tarpinis rūtenis

Corydalis intermedia (L.) Mérat

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA ŽVIRBLIARŪTINIAI (*FUMARIACEAE*)

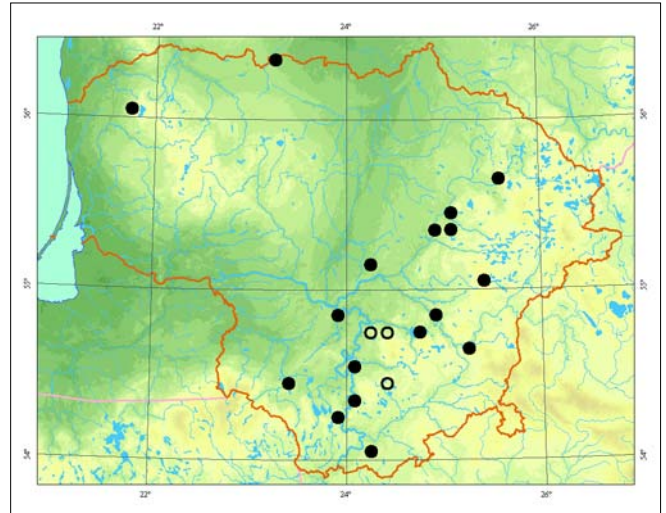
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vidurio ir Šiaurės Europoje.

Lietuva yra ties rytiniu rūšies arealo pakraščiu. Dažniau aptinkama pietinėje, pietrytinėje ir rytinėje dalyse (Alytaus, Anykščių, Kaišiadorių, Kauno, Marijampolės, Molėtų, Trakų, Ukmergės, Utenos, Vilniaus r.), kitur reta, aptikta tik Žagarės apylinkėse ir Stirbaičių miške (Plungės r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–15 cm aukščio žolinis augalas. Pavasarinis efemeroidas, atsargas kaupia rutuliškuose, pilnaviduriuose šviesiai ruduose stiebagumbiuose. Žydi balandžio mėn. pabaigoje – gegužės pradžioje, medžiams dar nesulapojus. Dauginasi sėklomis, kurioms subrendus (pirmoje vasaros pusėje) sunyksta antžeminė augalo dalis. Sėklos turi baltus mėsingus priedėlius, viliojančius skruzdėles, kurios išnešioja sėklas ir taip išplatina augalus. Auga plačialapių ar mišriuose miškuose (*Quercus-Fagetea*

Žydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

klasės bendrijos), krūmuose, pamiškėse. Ypač mėgsta miškingus upių slėnių šlaitus, raguvas, kuriose arti paviršiaus yra karbonatų arba mergelių.

Populiacijų gausumas. Auga įvairaus dydžio grupėmis, tačiau ištisinio susivėrusio žolyno paprastai nesudaro. Vienoje didesnių populiacijų, esančioje Anykščių r. ir užimančioje 0,5 ha plotą, 1 m² suskaičiuota apie 30 augalų, kitoje – 1 m² 50 juvenilinių augalų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pakeitus augavietes, dėl miškų gaisrų, dėl kertant miškus išdraskytų dirvožemių, ant populiacijos suvertus šakų krūvas. Jeigu toje pačioje vietoje auga paprastasis rūtenis (*Corydalis solida*), nyksta dėl hibridizacijos.

Informacijos šaltiniai

Bagdonaitė A., 1961: Rūtenis – *Corydalis*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 472–476.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Corydalis intermedia is most frequent in the southern, southeastern and eastern parts of Lithuania; elsewhere it is rare. The species grows in broadleaved or mixed forests, among shrubs and along forest edges, forming groups of different sizes.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Šaltininė menuva

Montia fontana L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA PORTULAKINIAI (*PORTULACACEAE*)

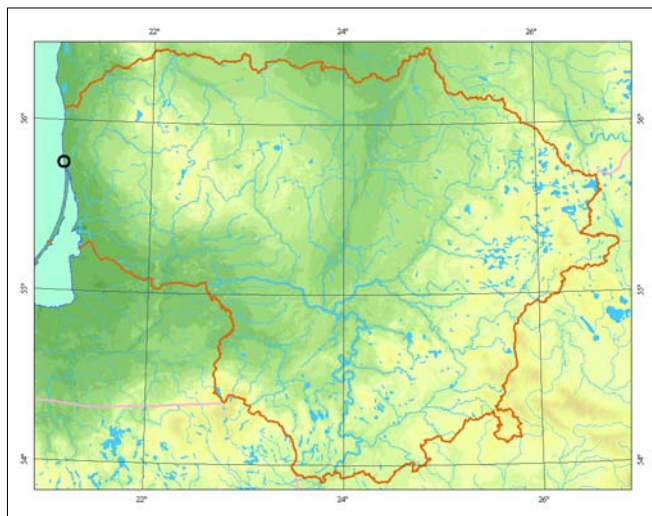
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europoje, rytinėje Šiaurės Amerikos dalyje.

Lietuvoje žinoma 1 radavietė prie Kalotės ežero (Klaipėdos r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 0,1–0,25 m aukščio žolinis augalas plūduriuojančiais ar besidriekiančiais pažeme stiebais. Žydi gegužės–liepos mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis. Šiaurinėje Kalotės ežero dalyje augo dumblingame ežero krante, netoli atabrado, keleto kvadratinų metrų plote, kartu su kitais augalais sudarydamas ištisinę dangą. Pakartotinių tyrimų metu neaptiktas. Šiauriniame ežero krante susiformavęs brandus juodalksnynas, kuris plyti iki pat vandenyje augančios nendrių juostos, ir nebėra augalais neapžėlusiu dumblingu pakrančiu bei atabrado. Kadangi šaltininė menuva plinta ne tik vegetatyviniu būdu, bet ir sėklomis, susidarius palankioms sąlygoms, gali išaugti iš išlikusio sėklų banko.

Populiacijų gausumas. Vienintelėje radavietėje 1974 m. šaltinių menuvų buvo aptikta keleto kvadratinų metrų plote.

Grėsmės ir apsauga. Gali sunykti pasikeitus augavietei, suintensyvėjus ūkinei ar poilsinei veiklai (renigiant poilsia vietas, dėl trypimo).

Informacijos šaltiniai

Aleksandravičiūtė B., 1961: Menuva – *Montia*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 266–267.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The only locality in Lithuania is known to exist beside Lake Kalotė in Klaipėda district. In 1974 *Montia fontana* grew on a silty lakeshore beside the shallows on an area of several square metres forming an entire coverage with other plants.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Linos Jasiukonytės piešinys

Siauralapė smiltė

Arenaria saxatilis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA GVAZDIKINIAI (*CARYOPHYLLACEAE*)

2 (V) kategorija

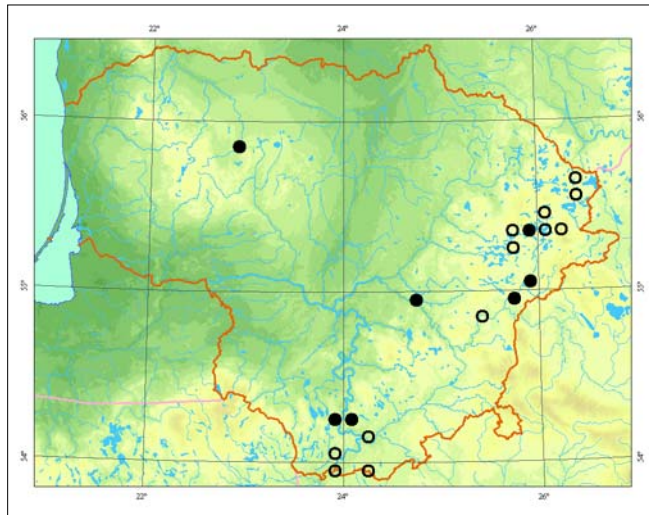
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Rytų ir Pietų Europoje, Sibire, Centrinėje Azijoje. Kontinentinė stepių rūšis.

Lietuvoje paplitusi pietrytinėje dalyje: Žaliųjų ežerų apylinkėse (Vilniaus r.), Varėnos, Lazdijų, Švenčionių, Ignalinos, Zarasų rajonuose. Pavienės radavietės yra Kauno (Girionys), Raseinių ir Kelmės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 20–40 cm aukščio augalas, su šeriškų lapų kuokštais pamatuose. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Žydi birželio–liepos mėn. Dekoratyvus. Auga sausuose pušynuose, šlaituose, sausose pievose. Būdinga *Koelerion glaucae* sąjungos rūšis. Neretai auga retuose pušynuose, *Peucedano-Pinetum* bendrijose.

Populiacijų gausumas. Tinkamose augavietėse populiacijos gausios. Ignalinos ir Varėnos r. gausios popu-

liacijos ir monodominantiniai sąžalynai plyti pušynų aikštelėse, retmėse ir pamiškėse. *Arenaria saxatilis* sudaro tankias vejas ir kerus su vegetatyviniais ir generatyviniais ūgliais. Pavieniai individai ar jų grupelės (5–8 individai) aptinkami ir nebūdingose šiems augalams *Quercus-Fagetum* bendrijose. Pasitaiko gausių, tačiau trumpalaikių populiacijų naujai išartose ir apleistose smėlėtose pamiškėse.

Grėsmės ir apsauga. Augalas retas dėl tinkamų augaviečių stokos. Augavietės tiek natūraliai, tiek dėl ūkinės veiklos nuolat keičiamos. Pagrindinės nykimo priežastys yra netinkamas ganymas (gyvulių skaičius, ganymo laikas), pavasarinis žolės deginimas, natūralus atvirų plotų užaugimas.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Smiltė – *Arenaria*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 292–294 – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

This continental species has a rather limited distribution in southeastern Lithuania. It occurs mainly in dry pine forests. The decline of localities has been observed due to changes in forest management.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Linės Jasiukonytės piešinys

Smulkialapė glažutė

Cerastium brachypetalum N. H. F. Desp. ex Pers.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (CARYOPHYLLACEAE)

3 (R) kategorija

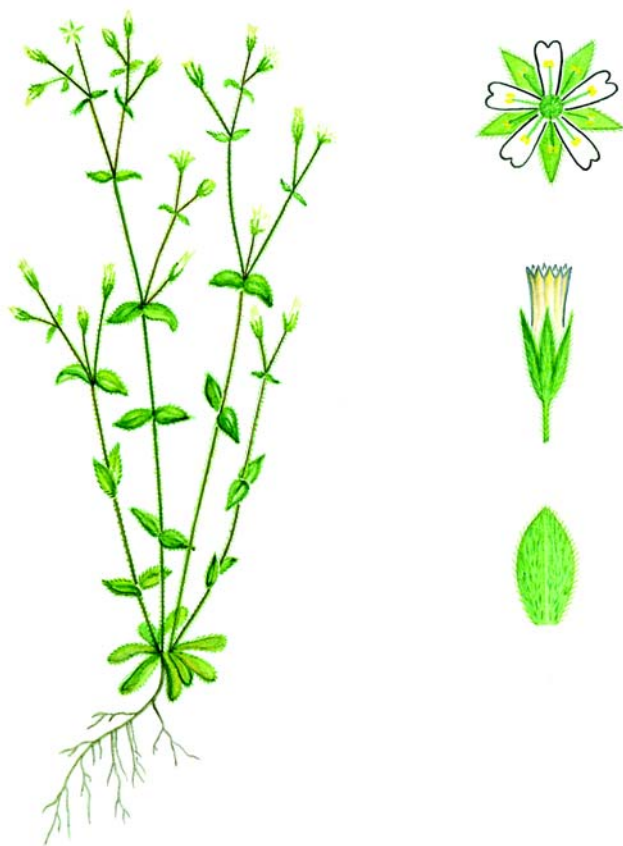
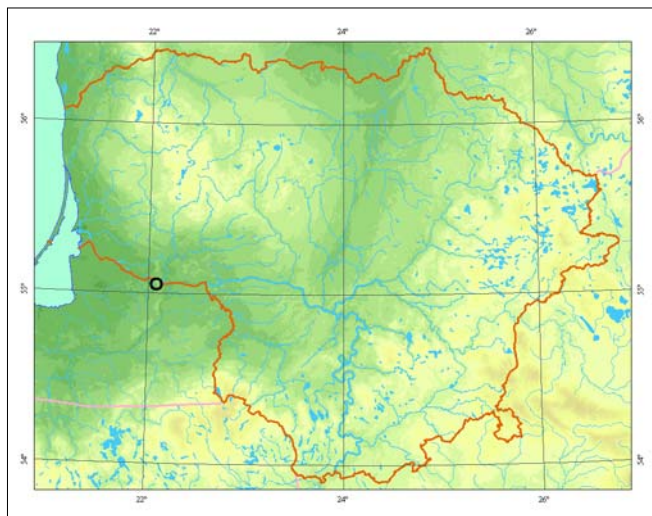
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Pietų Europoje, Kaukaze, Kryme.

Lietuvoje rūšies paplitimas neištirtas: yra 1 herbariumo pavyzdys iš Rambynų regioninio parko (Šilutės r.). Literatūroje nurodoma, kad rasta Kauno apylinkėse, tačiau tikslesnių nuorodų apie radavietę nėra.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 7–20 cm aukščio augalas. Dauginasi sėklomis. Žydi gegužės–birželio mėn. Terofitas. Auga smiltpievėse, pakelėse.

Populiacijų gausumas. Populiacijų būklė ir gausumas Lietuvoje nežinomi.

Linos Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pasikeitus augavietės ekologinėms sąlygoms, dėl natūralios augalijos kaitos, užželiant smiltpievėms.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Glažutė – *Cerastium*. – In.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 280–286. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Cerastium brachypetalum was registered in only one locality in the Rambynas Regional Park. There is insufficient information on its distribution and present day situation.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Miškinė glažutė

Cerastium sylvaticum Waldst. et Kit.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (*CARYOPHYLLACEAE*)

4 (I) kategorija

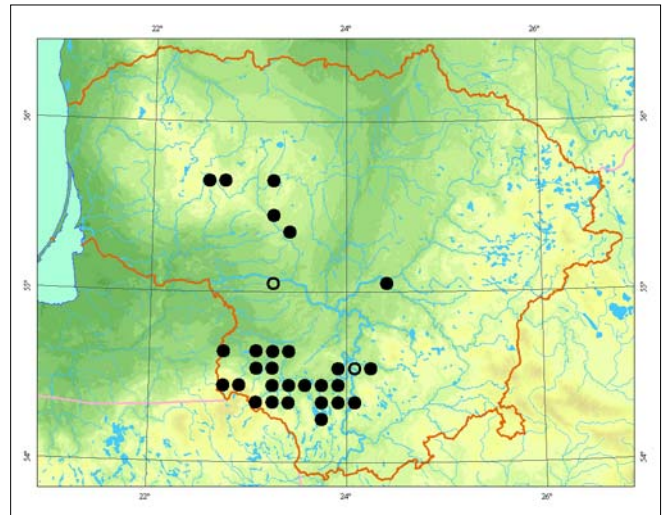
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje.

Aptinkama daugiausia Pietvakarių Lietuvoje: Alytaus, Marijampolės, Prienų, Šakių rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis arba dvimetis žolinis augalas. Stiebas kylantis, gležnas, plaukuotas. Žydi birželio – liepos mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Auga lapuočių miškuose (dažniausiai *Tilio-Carpinetum betuli* bendrijose), derlinguose drėgnuose molio ir priemolio dirvožemiuose. Pakenčia ūksmę, tačiau dažniausiai auga pamiškėse, miškų retmėse, prie kelių arba kvartalų linijų.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis. Cenopopuliacijos dažniausiai trumpamžės: susivėrus medynui ir krūmams išnyksta ir pasirodo kitoje vietoje.

Grėsmės ir apsauga. Plynieji kirtimai, sausinimas. Populiacijos priklausomos nuo vietinių pažaidų. Gali reikėti retinti krūmus ir medynus, kirsti egles.

Informacijos šaltiniai

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The sites of *Cerastium sylvaticum* are mainly found in the southwestern part of Lithuania. The species is associated with broadleaved forests (*Tilio-Carpinetum betuli*) and prefers habitats with fresh clayey soils. Plants are shade tolerant, but prefer more open sites. Populations are short-lived and dependant on small-scale forest disturbance. Forest clear felling and draining pose the main threat to its survival and populations can be restored by thinning out forest canopies.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Linos Jasiukonytės piešinys

Dirvinė raugė

Agrostemma githago L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (*CARYOPHYLLACEAE*)

2 (V) kategorija

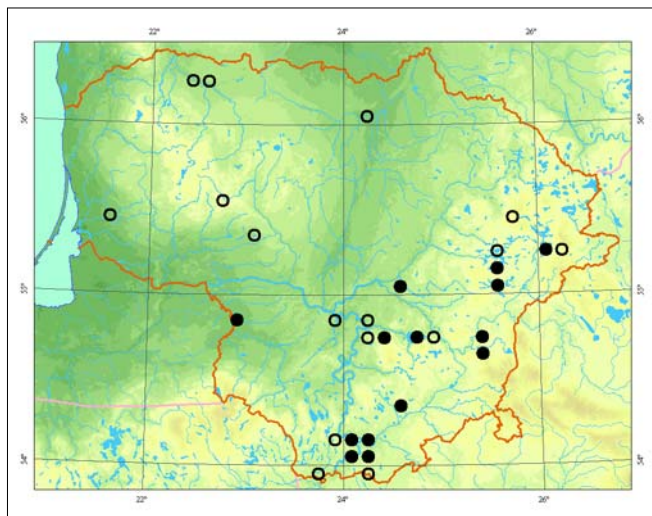
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, Centrinėje Azijoje, Sibire, Toliuosiuose Rytuose.

Lietuvoje rūšis dažniausiai aptinkama pietiniuose ir pietrytiniuose rajonuose, beveik nerandama derlingų dirvožemių Vidurio lygumoje, mažai duomenų iš vakarinių rajonų.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, dažniausiai peržimojantis, 50–100 cm aukščio, stačiais, gana tvirtais stiebais augalas. Žydi nuo birželio iki rugpjūčio mėn. Sėklos labai daigios (net iki 10 metų). Auga javuose, dažniausiai rugių pasėliuose, ant ežių, dirvonuose, dykvietėse (*Stellarietea mediae* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Rūšies paplitimas ir gausumas visiškai priklauso nuo krašto žemdirbystės kultūros lygio. Literatūroje yra nuorodų, kad praėjusio amžiaus pirmoje pusėje ji buvo viena iš vyraujančių piktžolių. Kolūkinės santvarkos klestėjimo laikais (XX a. 9-ajame dešimtmetyje) rūšis buvo beveik išnykusi. Žemės reformos pradžioje (paskutiniame praėjusio amžiaus dešimtmetyje) dirvinė raugė vėl tapo dažna piktžole rugių pasėliuose, kurie būdavo įveisiami mažuose sklypuose kasmet naudojant vietoje išaugintą ir nevalytą sėklą.

Pastaruoju metu pietinėje ir pietrytinėje šalies dalyje dar pasitaiko pakankamai gausių dirvinių raugių populiacijų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl pažangių javų auginimo technologijų – sėjama kruopščiai išvalyta sėkla (tai tipiška su sėklomis plintanti piktžolė), sudygusioms piktžolėms naikinti naudojami cheminiai preparatai, išstobulinta pasėlių struktūra.

Populiacijas šalyje galima išsaugoti atkuriant ir jas dirbtinai palaikant ekstensyvaus žemės ūkio sklypuose (ekologiniuose ūkiuose, nacionaliniuose parkuose, muziejuose) ir botanikos soduose.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Gvazdikiniai – *Caryophyllaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 268–342. – Vilnius.

Regelis K., 1939: Medžiagą Lietuvos piktžolėms pažinti. – VDU Botanikos sodo raštai, 6: 41–93.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

*The species was almost extinct in the 1990s. After land reform which changed land use and ownership, populations have recovered and there are still small rye fields with an abundance of *Agrostemma githago* in the southern and southeastern parts of the country.*

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Valerijaus Rašomavičiaus nuotrauka

Žalsvoji naktižiedė

Silene chlorantha (Willd.) Ehrh.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (*CARYOPHYLLACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

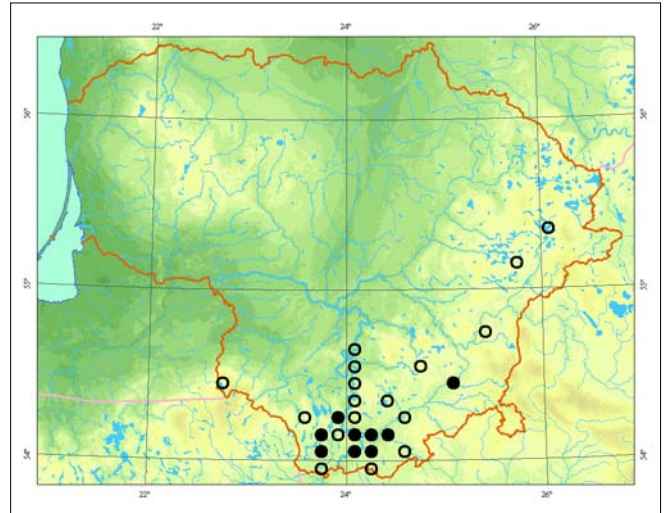
Paplitimas. Rytų ir Vidurio Europoje, Kaukaze, Sibire, Centrinėje Azijoje.

Lietuvoje rūšis aptinkama pietiniuose ir pietrytiniuose rajonuose: Alytaus, Ignalinos, Lazdijų, Prienų, Šalčininkų, Vilniaus, Varėnos.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–80 cm aukščio, vienastiebis arba daugiastiebis augalas. Hemikriptofitas. Žydi birželio–rugsėjo mėn. Dauginasi sėklomis. Šviesomėgis. Auga sausuose, šviesiuose pušynuose, miškų aikštelėse, šlaituose, viržynuose, pakelių sankasose. Gerai auga ir dera kaip kultūrinis augalas.

Populiacijų gausumas. Auga nedidelėmis grupėmis po kelis ar keliolika augalų ir pavieniui.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinis pavojus yra atvirų aikštelių užsodinimas mišku ar jų savaiminis užaugimas.

Žydruno Sinkevičiaus nuotrauka

Būtina išlaikyti atviras aikšteles ir pamiškes, prirėkus retinti medynus (iki 0,5 skalsumo) ar pamiškėse iškirsti savaiminukus. Surinkus sėklas iš vietinių populiacijų, galima suformuoti sėklų banką ir panaudoti jį atkuriant nykstančias populiacijas.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Gvazdikiniai – *Caryophyllaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 268–342. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Localities are concentrated in southern and southeastern Lithuania, mainly in dry pine forests. A decrease in known populations is caused by the overgrowth of open habitats.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Lietuvinė naktižedė

Silene lithuanica Zapal.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (*CARYOPHYLLACEAE*)

4 (I) kategorija

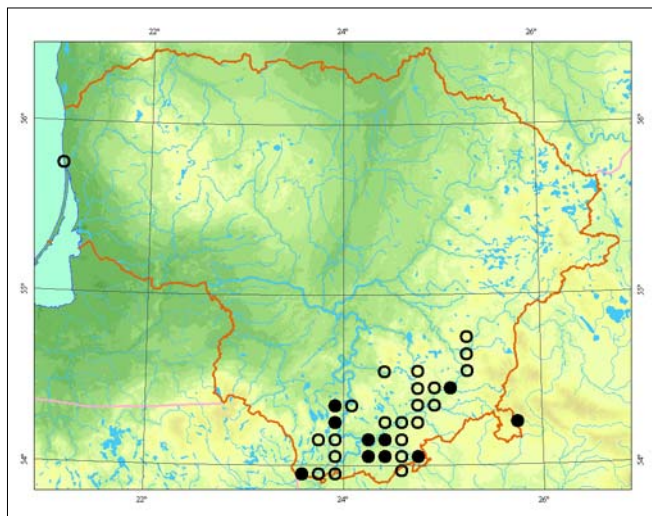
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Rytų Europoje. Per Lietuvą eina šiaurvakarinė arealo riba.

Lietuvoje rūšis aptinkama pietiniuose rajonuose: Alytaus, Lazdijų, Šalčininkų, Trakų, Varėnos, Vilniaus. Daugiausia radaviečių smėlėtoje Dainavos lygumoje.

Biologija ir ekologija. Vienmetis arba dvimetis, 20–45 cm aukščio augalas. Terofitas. Žydi gegužės–rugsėjo mėn. Dauginasi sėklomis. Auga sausuose pušynuose, pamiškėse, viržynuose, dirvonuose, atviruose upių skardžiuose, lengvose smėlio dirvose. Aptinkamas ir antrinėse augavietėse: pakelėse, kirtimuose, ant kvartalų linijų.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba grupelėmis, dažniausiai atvirame smėlyje. Susivėrus augalų dangai išnyksta. Kai kurios populiacijos nuolat ardo muose upių skardžiuose išsilaiko keliolika metų.

Grėsmės ir apsauga. Augalas jautrus sukcesijai: augaviečių užžėlimui, šlaitų erozijai. Gerai dauginasi, todėl galimas populiacijų atkūrimas naudojant vietinių populiacijų sėklas.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Gvazdikiniai – *Caryophyllaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 268–342. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Localities in Lithuania are on the northwestern border of the distribution area. It occurs mainly in the southeastern part of the country on the Dainava sandy lowlands. Populations are mostly associated with open habitats with a naturally disturbed plant cover.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Smiltyninis gvazdikas

Dianthus arenarius L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (*CARYOPHYLLACEAE*)

2 (V) kategorija

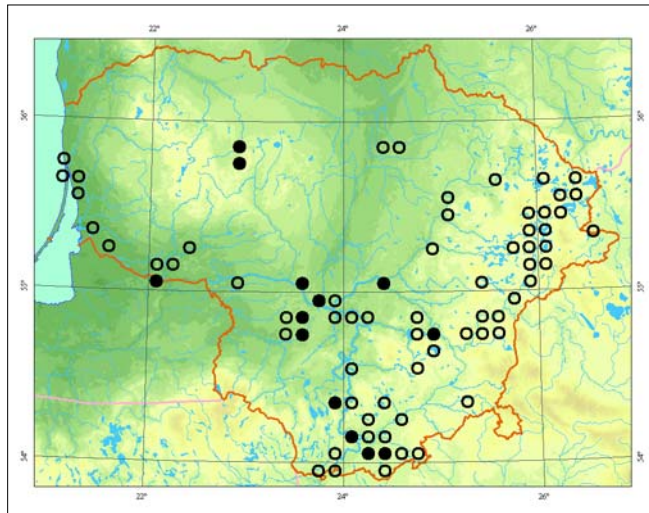
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Tipinis porūšis *Dianthus arenarius* subsp. *arenarius* įrašytas į Buveinių direktyvos II priedą.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje, Skandinavijoje. Lietuvoje rūšis paplitusi pietryčių ir pietiniuose rajonuose, dar aptikta Kauno, Jurbarko, Pagėgių, Palangos ir Raseinių apylinkėse, Stumbriškėse (Panevėžio r.). Lietuvoje paplitęs borusinis porūšis subsp. *borussicus* Vierh., tipinis porūšis subsp. *arenarius* pasitaiko labai retai.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, sudarantis gana tankius daugiastiebius kerus, 15–30 cm aukščio augalas. Hemikriptofitas. Žiedai kvapūs, giliai plunksniškai suskaldytais vainiklapiais. Žydi birželio–rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Dekoratyvus. Tipinio porūšio nežydintys ūgliai sudaro tankią pagalvėlę, žydinčių ūglių viršūnėje būna po 1, retai po 2 baltus žiedus. Borusinio porūšio žydintys ūgliai šakoti, su 2–5, dažniausiai rausvais žiedais. Auga sausose pušynų pamiškėse ir miškų aikštelėse smėlėtuose dirvožemiuose: ir silpnai rūgščiuose, ir šarminiuose.

Populiacijų gausumas. Rytinėje ir pietinėje Lietuvoje gana retas, vakarinėje – retas augalas, vidurio ir šiauriniuose rajonuose randamos tik atskirtos populiacijos. Dauguma jų negausios, užima nedidelius plotus.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinė grėsmė populiacijoms – tinkamų buveinių trūkumas dėl miško auginimo metodų pokyčių. Intensyvėjant miškų naudojimui ir atkūrimui, mažėja miškų aikštelių ir retmių plotai. Reikalingi išsamūs porūšių paplitimo ir ekologijos tyrimai.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2003: Pasiūlymai ir pastabos dėl į Lietuvos raudonąją knygą įtrauktų augalų sąrašo. *Botanica Lithuanica*, 5: 19–24.

Gudžinskas Z., 2006: Augalai. Europos Sąjungos Buveinių direktyvos saugomos rūšys. – Kaunas.

Snarskis P., 1961: Gvazdikiniai – *Caryophyllaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 268–342. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

This species is quite rare in the eastern and southern parts of Lithuania, and rare in the west; in other parts only isolated populations have been found. Most are sparse and cover small areas. Typical subsp. arenarius is found only in southern Lithuania.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Gauruotasis gvazdikas

Dianthus armeria L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (CARYOPHYLLACEAE)

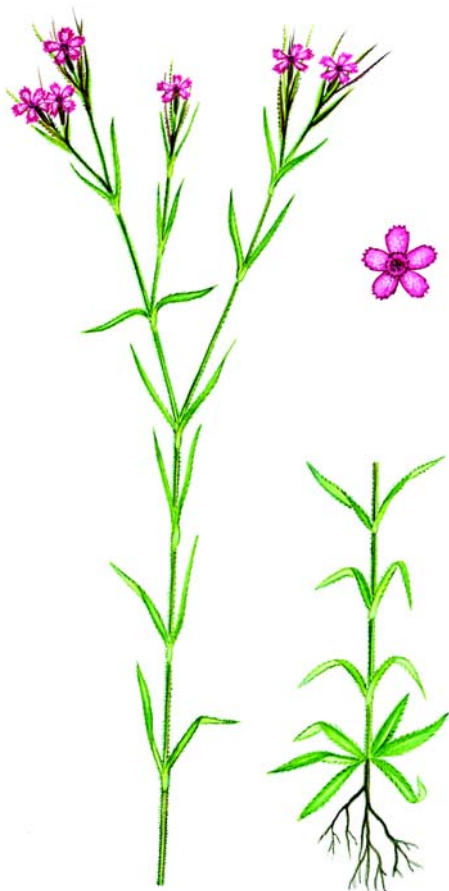
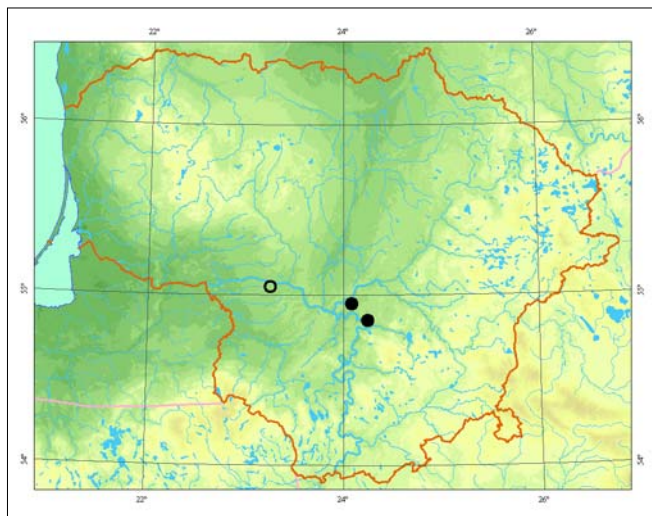
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje iki Pietų Švedijos ir Rytų Ukrainos.

Lietuvoje rūšis auga už šiaurinės ištisinio arealo ribos, rasta tik Kauno apylinkėse ir Ilguvoje (Šakių r.).

Biologija ir ekologija. Vienmetis ar dvimetis, 30–50 cm aukščio augalas, dažniausiai daugiestiebis, stiebai statūs, viršutinėje dalyje plaukuoti. Hemikriptofitas. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Žiedai maži, purpuriniai. Dauginasi sėklomis. Auga pamiškėse arba pievose, dažniausiai nesaulėtose, bet šiltuose šlaituose stepinių pievų (*Mesobromion* sąjungos) bendrijose.

Linos Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui ar nedidelėmis grupėmis.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijoms grėsmė kyla dėl buveinių mindymo, naudojimo poilsui, užaugimo (dėl sukcesijos) ar užsodinimo mišku.

Būtina išsaugoti buveines, reguliariai stebėti populiacijų kaitą, tirti rūšies biologiją. Ypač svarbu, kad augalai sunokintų sėklas.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Gvazdikiniai – *Caryophyllaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 268–342. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The small populations of Dianthus armeria are known to exist in only three localities in central Lithuania, beyond the border of its northern distribution area.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Borbašo gvazdikas

Dianthus borbasii Vandas

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (*CARYOPHYLLACEAE*)

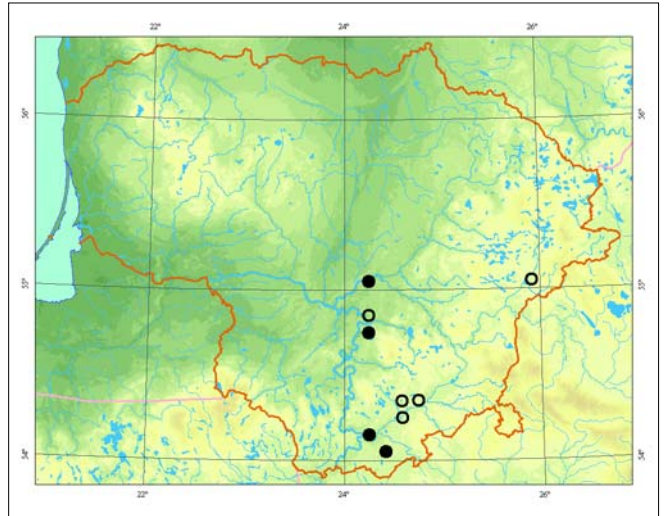
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Pietų, Vidurio ir Rytų Europoje, nuo Krymo iki Lietuvos.

Lietuvoje rūšis rasta Kruonyje, Gastilionyse (Kaišiadorių r.), Pažeimenėje (Švenčionių r.), Babriškėse, Marcinkonyse, Merkinėje, Pamerkiuose, Varėnoje (Varėnos r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–50 cm aukščio stiebais augalas. Žiedynai mažažiedžiai, purpuriniais vainiklapiais. Žydi birželio–rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis. Dekoratyvus. Auga sausose pievose upių salpose ir kalvose, sausuose pušynuose ir pamiškėse. Kai kurios radavietės yra antrinėse buveinėse – pakelėse.

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Populiacijų gausumas. Populiacijos negausios, didelių plotų neužima. Stebimose radavietėse jų būklė stabili.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinis pavojus yra buveinių užaugimas medžiais. Buveinėms kenkia poilsiautojai, išsirengiantys stovyklavietes ir mindantys augalus. Būtina išlaikyti tradicinį buveinių naudojimą (ekstensyvų ganymą ar šienavimą), saugoti jas nuo savaiminio užaugimo ar užsodinimo mišku.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Gvazdikiniai – *Caryophyllaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 268–342. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Localities known to exist are concentrated in southern Lithuania, mainly in the Varėna district. Populations are small, covering small areas.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Puošnūsis gvazdikas

Dianthus superbus L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (CARYOPHYLLACEAE)

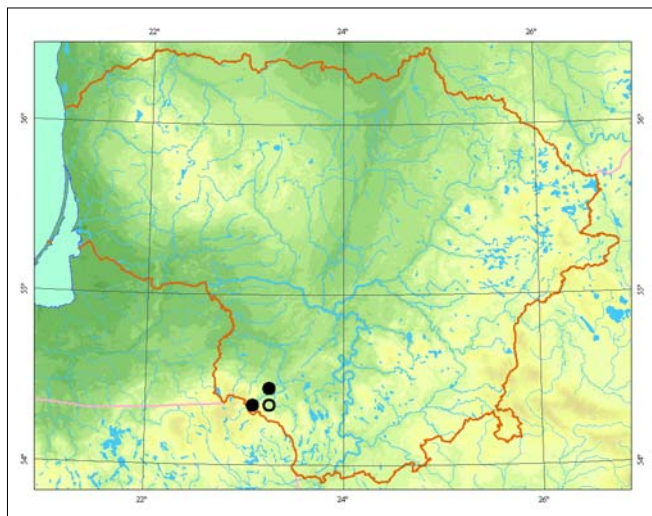
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje (išskyrus pietinį ir vakarinį pakraščius), Azijoje (išskyrus atogrąžas).

Lietuvoje rūšis rasta pietinėje dalyje. Herbariumo pavyzdžiais patvirtintos radavietės tik Kalvarijoje ir Daugirdiškėse (Trakų r.). Literatūroje nurodomos radavietės Druskininkuose, Varėnoje, Vilniaus apylinkėse, Vilkaviškio r., Eišiškėse (Šalčininkų r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–60 cm aukščio, sumedėjusiu šakniastiebiu augalas. Hemikriptofitas. Žydi nuo birželio iki rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu, tačiau negausiai. Dekoratyvus. Auga laikinai pertekliškai drėkinamose, kar-

Linos Jasiukonytės piešinys

tais durpinėse pievose, dažniausiai pamiškėse, *Molinion* sąjungos bendrijose.

Populiacijų gausumas. Auga negausiai, pavieniais kerais.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių keitimasis dėl savaiminio apaugimo medžiais, poilsiautojų, turistų. Būtina stebėti visų žinomų populiacijų būklę ir kaitą, tvarkyti buveines, saugoti jas nuo apaugimo mišku.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Gvazdikiniai – *Caryophyllaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 268–342. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

At present this species is known to exist in only two localities in southern Lithuania, in the Kalvarija district. Populations are small.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Smiltyninė druskė

Salsola kali L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA BALANDINIAI (*CHENOPODIACEAE*)

2 (V) kategorija

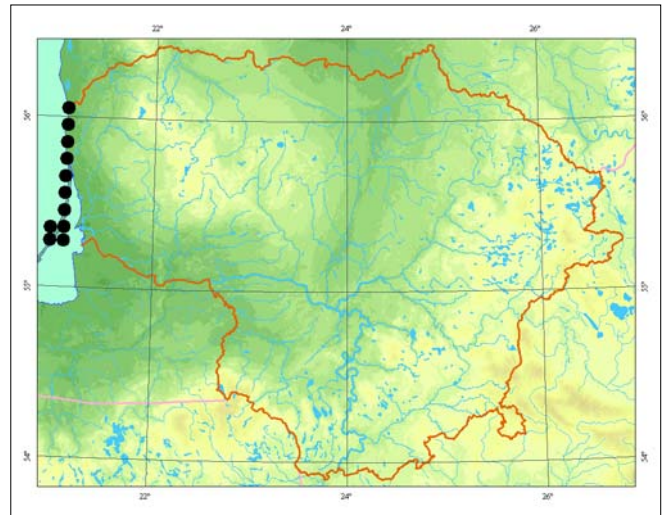
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vakarų Europos pajūriuose, Baltijos pajūryje. Natūralizavosi pietinėje Šiaurės Amerikos dalyje. Griežtai okeaninio paplitimo.

Lietuvoje rūšis aptikta tik pajūryje: Kuršių nerijoje ir žemyninėje pajūrio dalyje.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 10–60 cm aukščio augalas. Stiebas nuo pat pamato šakotas, padengtas plokštelinių pavidalo šereliais. Žydi liepos – rugsėjo mėn. Sėklos subręsta rugsėjo – spalio mėn. Dauginasi tik sėklomis. Vienas augalas subrandina iki milijono sėklų, kurios išlieka daigios kelerius metus. Platina vėjas. Halofitas. Auga neturtingame maisto medžiagų smėlyje, labai rūgščioje ir druskingoje dirvoje. Lietuvos pajūryje auga pajūrio ir pamario paplūdimiuose, vakariniame pajūrio apsauginio kopagūbrio šlaite. Aptinkamas tik užuomazginių pustomų kopų ir baltųjų kopų buveinėse.

Populiacijų gausumas. Populiacijos negausios, didelių plotų neužima, tačiau aptinkamos visame Lietuvos pajūryje. Auga grupėmis, po 5–10 individų, 20–50 m² dydžio paplūdimio plotuose. Auga atokiai, paplūdimio zonoje vyrauja generatyviniai individai, ant apsauginio

pajūrio kopagūbrio – vegetatyviniai ir juveniliniai. Labai retai ir ne kasmet pavienių augalų aptinkama Kuršių marių paplūdimio zonoje.

Grėsmės ir apsauga. *Salsola kali* neatspari vėjo ir vandens erozijai, dirbtiniam mechaniniam augavietės keitimui, todėl rimta grėsmė – netinkamas paplūdimio, pajūrio baltųjų kopų naudojimas ir tvarkymas. Nyksta, nes labai mažai tinkamų augti plotų.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1961: Druskė – *Salsola*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 251–254. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species occurs only in coastal regions. The populations are not abundant and do not cover large areas, but Salsola kali has been recorded along the whole Lithuanian coastline. Salsola kali is sensitive to wind and water erosion and artificial mechanical habitat change; therefore, inappropriate use and management of the beach and coastline white dunes poses a serious threat to species' survival.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Valerijaus Rašomavičiaus nuotrauka

Bekotis ažuolas

Quercus petraea (Matt.) Liebl.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BUKINIAI (FAGACEAE)

3 (R) kategorija

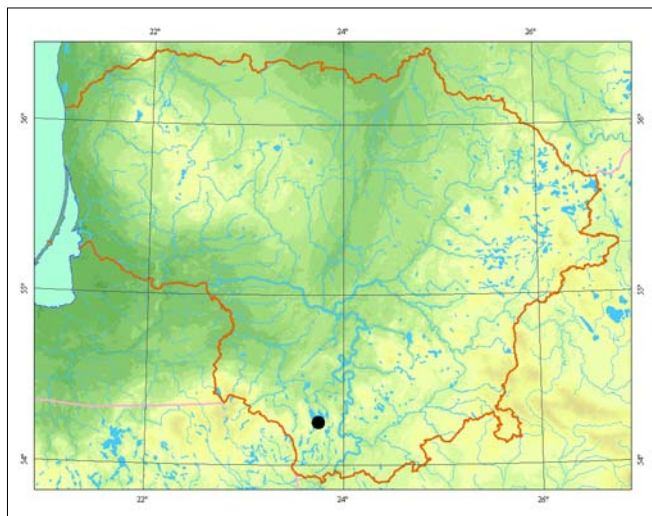
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje, Kryme, Kaukaze.

Lietuvoje yra už šiaurinės arealo ribos. Lietuvos pietinėje dalyje esantys šio tipo ažuolynai yra holoceno šiltojo subborealinio laikotarpio liekanos. Pietų Lietuvoje esanti radavietė yra arealo sala, nutolusi nuo įpiečiau esančio pagrindinio arealo. Natūraliai auga Trako miške (Lazdijų r.), sodinta – Ažuolijos miške (Utenos r.), Rambyno, Begėdžių miškuose (Šilutės r.).

Biologija ir ekologija. Iki 35–45 m aukščio medis. Žydi ir lapus skleidžia gegužės mėn. Vėjadulkis. Vaisiai – gilės, žalios krinta rugsėjo pabaigoje – spalio pradžioje; paruduoja nukritusios. Dauginasi šaknų atžalomis ir gilėmis, kurias išplatina paukščiai ir žinduoliai, kartu jie stabdo bekočio ažuolo plitimą, nes gilėmis minta. Lietuvoje žinoma 1 radavietė plačialapių arba mišriame miške, kur aptinkamas visuose miško arduose, tačiau pomiškyje – labai menkai.

Populiacijų gausumas. Trako miške populiacija užima apie 70 ha plotą. Vietom bekočiai ažuolai sudaro gryną medyną, kai kur auga kartu su paprastaisiais ažuolais, kitais plačialapiais medžiais, paprastosiomis pušimis. Šioje teritorijoje aptinkama bekočių ir paprastųjų ažuolų hibridų.

Grėsmės ir apsauga. Miškų kirtimas, intensyvus ūkininkavimas miškuose, gyvūnai, mintantys gilėmis.

Informacijos šaltiniai

Baliuckas V., 2000: Paprastojo (*Quercus robur*) ir bekočio (*Q. petraea*) ažuolo rūšių introgresija Trako miške. – *Botanica Lithuanica*, 6 (4): 375–388.

Čibiras L., 1961: Ažuolas – *Quercus*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 114–121.

Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. – Kaunas.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania Quercus petraea is beyond the northern border of its distribution range. The population covers an area of 70 ha where the species forms pure stands or grows together with Quercus robur, and other broadleaved trees, Pinus sylvestris. Hybrids of Quercus petraea and Quercus robur occur in this area.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Linos Jasiukonytės piešinys

Liekninis beržas

Betula humilis Schrank

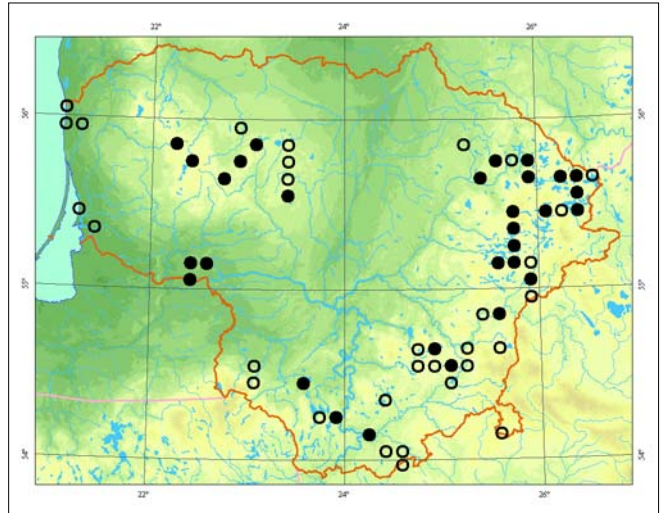
KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BERŽINIAI (BETULACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Arealas plyti Vidurio ir Rytų Europoje iki Alpių prieškalnių, Karpatų ir Pietvakarių Sibire. Rūšies paplitimas susijęs su pelkėmis. Dažniau aptinkama Aukštaičių ir Pietų Lietuvos aukštumose, Vidurio Žemaičių aukštumoje, Rytų Žemaičių plynaukštėje ir nerasta šiaurinėje ir vidurinėje Lietuvos dalyje.

Biologija ir ekologija. Augalas mėgsta vidutinio rūgštumo durpinius dirvožemius. Auga lėtai, iki 3 m aukščio, atsparus šalčiams. Žydi pavasarį, skleidžiantis lapams. Apdulkina vėjas. Vaisius – smulkius riešutėlius su 2 sparneliais – rudenį ir žiemą platina vėjas, pavasarį – polaidžio vanduo. Šviesomėgis. Aptinkamas tarpinėse pelkėse, kartais šaltiniuose ar sudarančiose mozaiką su žemapelkėmis. Pasitaiko atvirose ir mišku apaugusiose pelkėse. Liekniniai beržai auga pavieniui, grupėmis arba sudaro sąžalynus su jaunais plaukuotaisiais beržais, o pelkių pakraščiuose – su karklais.

Populiacijų gausumas. Populiacijos įvairaus gausumo – nuo pavienių augalų iki tankiai suaugusių įvairaus dydžio grynų arba mišrių sąžalynų su jaunais plaukuotaisiais beržais, karklais.

Grėsmės ir apsauga. Dėl siauros ekologinės amplitudės yra jautrus antropogeniniam poveikiui. Nyksta pakeitus ekologines sąlygas augavietėse, dažniausiai nusiausinus pelkes, pakeitus vandens lygį.

Informacijos šaltiniai

Čibiras L., 1961: Beržas – *Betula*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 92–102.

Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. – Kaunas.

Gostynska-Jakuszevska M., Lekavičius A., 1989: Selected Boreal and Subboreal species in the flora of Poland and Lithuanian SSR. Part I. – *Fragmenta Floristica et Geobotanica*, 34 (3–4): 299–314.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Betula humilis is more frequent in the eastern and southeastern parts of the country, and is not found in the northern and central parts of Lithuania. The species mainly occurs in transitional mires sometimes in springy fens. The populations are of variable abundance.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Beržas keružis

Betula nana L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BERŽINIAI (BETULACEAE)

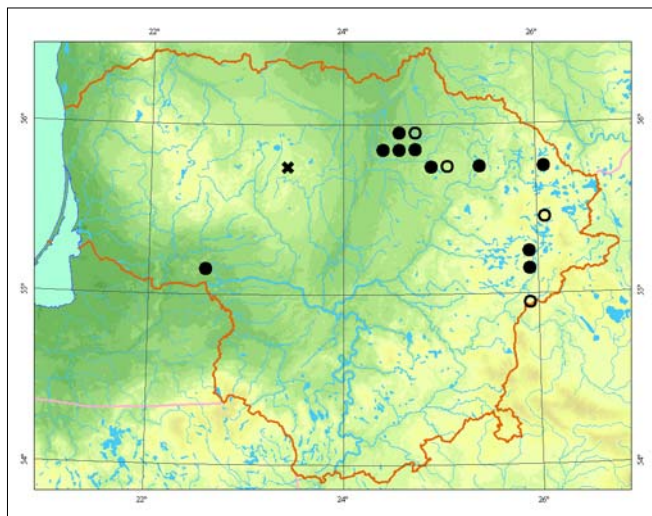
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, Sibire, Šiaurės Amerikoje. Už ištisinio arealo yra žinomos arealo salos Europos kalnuose – Alpe, Karpatuose, centrinėje Vokietijos dalyje. Lietuvoje ši rūšis yra ledynmečio reliktas. Aptinkama šiaurrietinės dalies aukštapelkėse (Anykščių, Kupiškio, Panevėžio, Švenčionių, Utenos rajonuose), vakarinėje dalyje žinoma tik 1 vieta Viešvilės rezervate. Sulinkų durpyne (Radviliškio r.) buvusioje augavietėje neberandama.

Biologija ir ekologija. 0,2–1,2 m aukščio krūmas kylančiomis šakomis, tamsiai ruda žieve. Mėgsta rūgščius nederlingus durpių dirvožemius, auga lėtai. Žydi pavasarį, skleidžiantis lapams. Vaisiai – smulkūs riešutėliai su 2 siaurais sparneliais. Platina vėjas, polaidžio vanduo. Šviesomėgis. Aptinkamas aukštapelkių plynraisčiuose ir raistuose. Viešvilės rezervate aptiktas netipingame biotope – tarpinio tipo pelkėje, apaugusioje krūmais. Čia beržas keružis nežydi ir nedera.

Populiacijų gausumas. Populiacijos labai įvairios. Pasitaiko pavienių augalų, tačiau dažniausiai auga nedi-

delėmis grupėmis, po keletą ar keliolika individų. Retai išauga guotais iki 1 000 augalų. Kai kur sudaro juostas palei aukštapelkių ežerus, ant kvartalų linijų, durpynų pakraščiuose, plynraisčių ir raistų paribiuose.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pakeitus ekologines sąlygas, sunaikinus augavietes, ypač dėl pelkių sausavimo, durpių kasimo.

Informacijos šaltiniai

Čibiras L., 1961: Beržas – *Betula*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 92–102.
Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. – Kaunas.

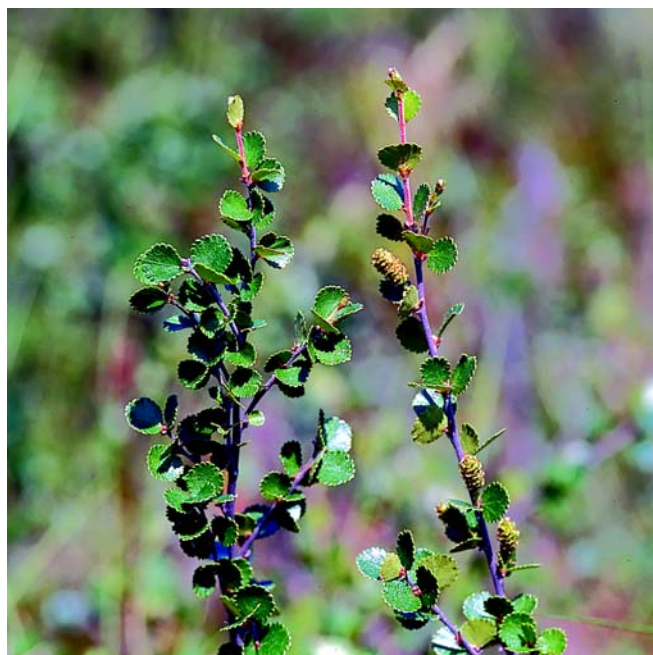
Gostynska-Jakuszevska M., Lekavičius A., 1989: Selected Boreal and Subboreal species in the flora of Poland and Lithuanian SSR. Part I. – *Fragmenta Floristica et Geobotanica*, 34 (3–4): 299–314.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Betula nana is a relic of the glacial period; it has been recorded in raised bogs in northeastern Lithuania while in the west only one locality is known. The populations are highly variable, from solitary individuals to entire belts beside lakes in raised bogs, on forest quarter lines, peatbog edges.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Pajūrinis sotvaras

Myrica gale L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SOTVARINIAI (MYRICACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

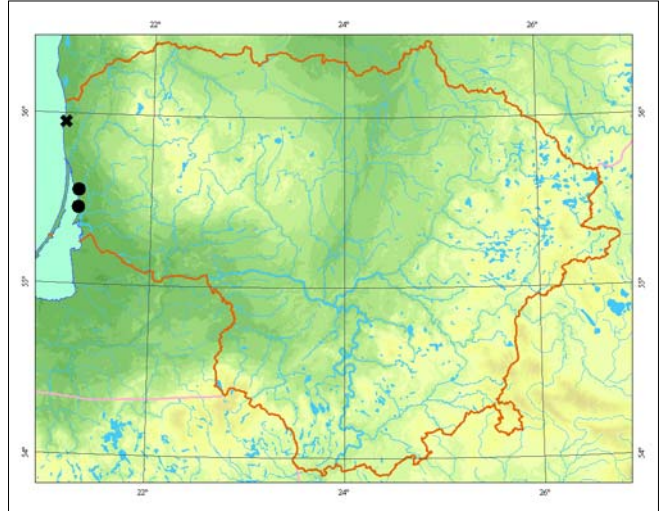
Paplitimas. Vidurio ir Atlantinėje Europoje, Rytų Azijoje, Šiaurės Amerikoje.

Lietuva yra rytiniame rūšies arealo pakraštyje. Natūralus arealas apima tik vakarinę Lietuvos dalį, kur pastaruoju metu aptinkama tik Klaipėdos ir Šilutės r. Verkių apylinkėse (Vilniaus r.) esanti pajūrinių sotvarų populiacija antropogeninė – šioje vietoje augalai buvo pasodinti 1962 m.

Biologija ir ekologija. Dvinamis krūmas. Auga žemapelkėse ir tarpinio tipo pelkėse bei užpelkėjusiose pamario pievose, rečiau – aukštapelkėse. Drėgnais metais augavietėse vanduo slūgso dirvožemio paviršiuje. Sudaro *Myricetum gale* bendrijas, kuriose paprastai vyrauja krūmų arde.

Populiacijų gausumas. Tyrų ir Svencelės pelkėse pajūriniai sotvarai yra gausūs ir sudaro ištisinius sąžalynus. Verkių apylinkėse (Vilniaus r.) pelkėtoje apyežerėje 1962 m. keletas pasodintų augalų prigijo ir išplito apyežerėje. Šiuo metu čia suskaičiuota apie 300 individų. Jie aptinkami apie 0,5 ha plote.

Grėsmės ir apsauga. Pajūrinio sotvaro buveinės dažniausiai sunaikinamos kasant durpes. Didelę grėsmę

kelia ir pelkių sausinimas: pakitus hidrologinėms sąlygoms, pablogėja pajūrinio sotvaro augimo sąlygos, suvešėję medžiai ir krūmai sudaro jam itin didelę konkurenciją.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1961: Sotvaražiedžiai – *Myricales*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 74–76. – Vilnius.

Sinkevičienė Z., 2000: *Myricetum gale* Jonas 1932 – pajūrinis sotvarynas. – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 43–45. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The natural range of *Myrica gale* covers the western part of Lithuania. These days this species occurs in the Klaipėda and Šilutė districts. A locality in the Vilnius area is anthropogenic, appearing when some *Myrica gale* plants were planted here in 1962.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Jono Augustausko nuotrauka

Plaukuotoji jonažolė

Hypericum hirsutum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA JONAŽOLINIAI (HYPERICACEAE)

3 (R) kategorija

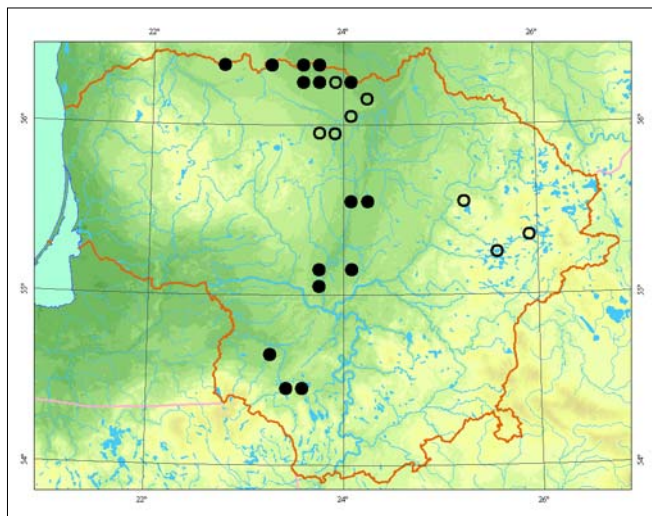
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Didelėje Europos dalyje (išskyrus kraštinius šiaurės rytų ir pietų regionus), Kaukaze, Vakarų ir Rytų Sibire, Centrinėje Azijoje, Šiaurės Afrikoje. Lietuvoje rasta Raseinių, Anykščių, Pasvalio, Joniškio, Pakruojo, Molėtų, Marijampolės, Panevėžio, Kauno, Akmenės rajonuose. Esama senų duomenų apie šių augalų radavietes Švenčionių ir Varėnos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis žolinis augalas. Nuo Lietuvoje aptinkamų kitų rūšių jonažolių skiriasi minkštais plaukeliais apaugusiu apvaliu stiebu. Žiedai susitelkę į pailgą šluotelę, šviesiai geltoni. Žydi nuo birželio mėn. vidurio iki liepos. Žiedus apdulkina vabzdžiai; kai kada savidulkiai. Dauginasi sėklomis ir šakniastiebiais. Auga įvairaus drėgnumo lapuočių ir mišriuose miškuose. Augalai gana reiklūs šviesai, todėl dažnai auga miškuose su išretėjusiais medynais, ant kvartalų linijų ir griovių krantuose, miškų aikštelėse, pamiškėse, pakrūmėse, kirtavietėse. Ūksmėje augantys augalai dažniausiai nežydi arba nesubrandina sėklų. Plaukuotosios jonažolės mėgsta derlingus, turtingus karbonatų priemolio arba molio dirvožemius.

Linus Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba gana tankiais, tačiau nedidelio ploto (1–15 m²) sąžalynais, kuriuos sudaro nuo keliolikos iki kelių dešimčių individų. Pastaruoju metu aptikta daugiau šių augalų radaviečių.

Grėsmės ir apsauga. Augalai priklauso nuo vietinių buveinių pažaidų ir gali išnykti susiveriant medynui bei krūmams.

Kad populiacijos išliktų, gali reikėti retinti medynus, kirsti krūmus, šienauti, saikingai ganyti.

Informacijos šaltiniai

Vilkevičiūtė N., 1971: Jonažoliniai – *Hypericaceae*. – Kn.: *Natkevičiūtė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 695–703. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Hypericum hirsutum sites are distributed in central, northern, southwestern, and eastern Lithuania. The species is connected to broadleaved and mixed forests and prefers lime-rich clayey fertile soils. In shaded sites the plants usually do not flower. Individuals grow solitary or in small groups. Populations usually benefit from small-scale habitat disturbances and may require tree and shrub thinning, mowing or low intensity grazing.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Kalninė jonažolė

Hypericum montanum L.

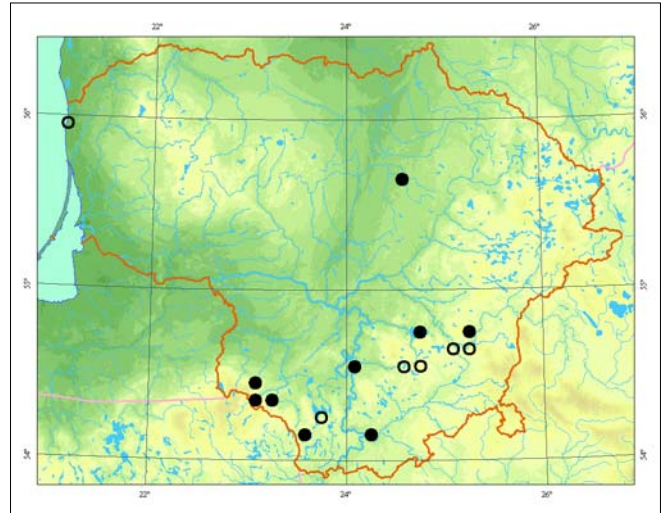
KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA JONAŽOLINIAI (*HYPERICACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Nuo Ispanijos vakaruose iki Vidurio Rusijos rytuose, nuo Italijos ir Korsikos pietuose iki Suomijos šiaurėje; taip pat aptinkama Kryme, Vakarų Kaukaze. Dauguma žinomų radaviečių telkiasi Pietų Lietuvoje (Alytaus, Lazdijų, Marijampolės, Panevėžio, Trakų, Vilniaus r.). Esama senesnių duomenų apie radavietes Kauno apylinkėse ir Palangoje.

Biologija ir ekologija. Nuo kitų Lietuvoje paplitusių šios genties augalų skiriasi pliku apvaliu nebriaunotu stiebu. Žiedai geltoni, sukrauti į viršūninius galvutės pavidalo žiedynus. Lapai kiaušiniški, su negausiomis juodomis liaukutėmis. Žydi nuo birželio mėn. pabaigos iki rugpjūčio. Dauginasi sėklomis, rečiau – vegetatyviniu būdu. Žiedus apdulkina vabzdžiai. Sėklas rudenį išbarsto vėjas; jos sudygsta pavasarį. Dirvožemio derlingumui nereiklus, tačiau dažniausiai aptinkamas sausose šilto-

se saulėtose vietose. Auga mišriuose miškuose (*Tilio-Carpinetum*, *Quercu-Pinetum*), šlaituose, pamiškėse ir miškų aikštelėse (*Trifolio-Geranietea* klasės bendrijose), pasitaiko kirtavietėse, prie miško kelių, kvartalų linijų.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba grupėmis, po keliolika augalų. Nepakankamai šviesiose augavietėse augalai nežydi ir nesubrandina sėklų.

Grėsmės ir apsauga. Augalai gali išnykti dėl plynųjų kirtimų arba pernelyg susiveriant medynams ir krūmams.

Kad populiacijos išliktų, gali reikėti retinti medynus, kirsti krūmus, šienauti, saikingai ganyti.

Informacijos šaltiniai

Vilkevičiūtė N., 1971: Jonažoliniai – *Hypericaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 695–703. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Sites of Hypericum montanum are concentrated in southern Lithuania. The species occurs in mixed and broadleaved forests (Tilio-Carpinetum, Quercu-Pinetum), on slopes, along forest edges and in clearings, usually in communities of the Trifolio-Geranietea. In shaded sites plants often do not flower. Populations are threatened by clear felling and the encroachment of canopy cover or shrubs.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Linos Jasiukonytės piešinys

Riestasėklė vandenė

Elatine hydropiper L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA VANDENINIAI (ELATINACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Europos ir Vakarų Azijos šalto ir vidutinio klimato juostose.

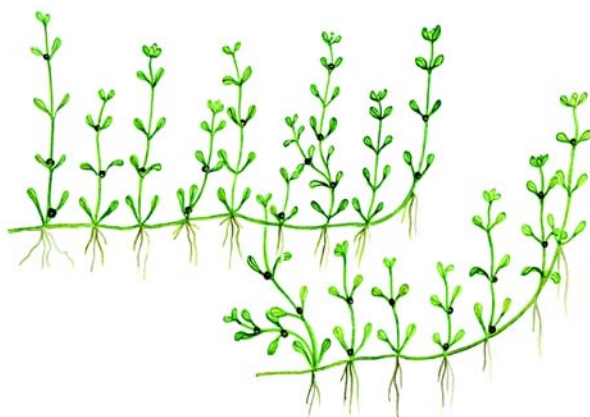
Lietuvoje labai reta rūšis, paskutinį kartą rasta 1988 m. Bitėnų apylinkėse (Šilutės r.). Paplitimas ištirtas nepakankamai, nes dėl mažumo augalus sunku pastebėti.

Biologija ir ekologija. Labai smulkus, vienmetis vandens ir šlapių pakrančių augalas. Stiebai 1–4 cm ilgio, siūliški, ties bambliais išsišaknijantys. Pavieniai žiedai auga lapų pažastyse. Žydi birželio–rugsėjo mėn. Dauginasi sėklomis. Smulkios riestos sėklos sunoksta keturlizdėse dėžutėse. Sėklų dygimo laikas ir sąlygos netyrinėtos. Gali būti, kad augalai išauga ne kiekvienais metais. Auga nusekusių vandens telkinių pakraščiuose ir seklumose, iki 0,5 m gilumos. Smulkiųjų terofitų bendrijų (*Cyperetalia fuscii* eilės) diagnostinė rūšis.

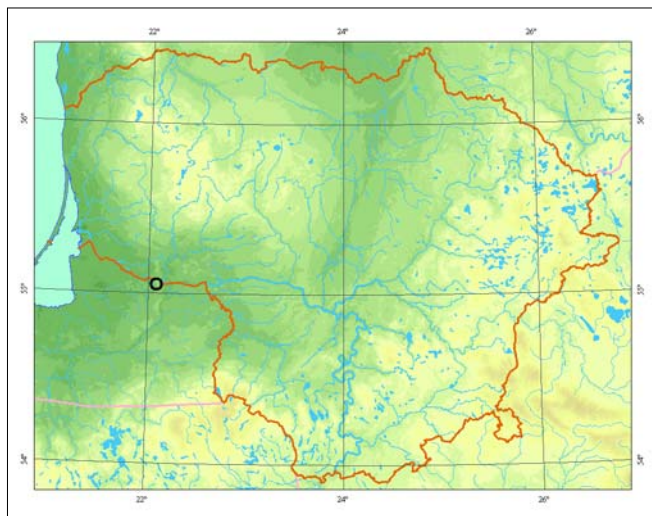
Populiacijų gausumas. Žinomoje radavietėje augo netaisyklingai. Populiacijų gausumas ir kitimo priežastys neištirtos. Dabartinė populiacijos būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta sausinant ar kitaip pertvarkant vandens telkinių pakrantes ir joms užželiant stambiais pakrančių augalais.

Būtina patikrinti senas ir ieškoti naujų radaviečių.

Linos Jasiukonytės piešinys

Informacijos šaltiniai

Ribokaitė B., 1971: Vandeniniai – *Elatinaceae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 730–731. – Vilnius.

Summary

A very rare species in Lithuania, last recorded in 1988 in the Bitėnai area (Šilutė distr.). The species is probably more widely distributed, but plants are hardly noticeable due to their exceptionally small size. In the known locality the plant was not abundant; the current state of the population is unknown. It is essential to check earlier localities and search for new ones.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Tyrulinė erika

Erica tetralix L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA ERIKINIAI (*ERICACEAE*)

1 (E) kategorija

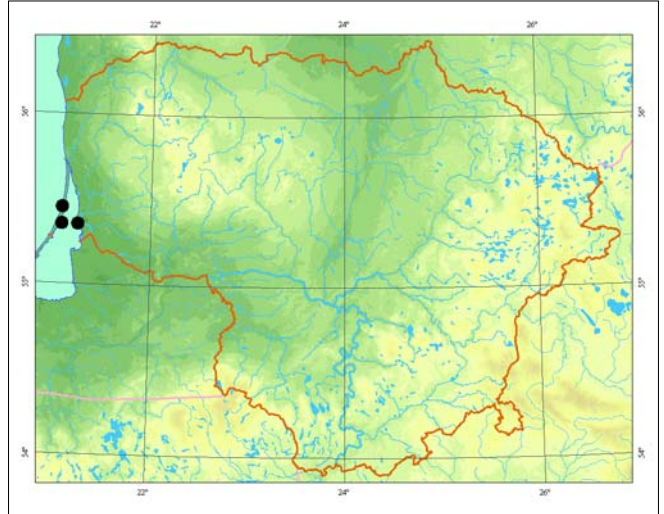
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Paplitimas. Pietinėse Baltijos jūros pakrantėse, taip pat Šiaurės jūros ir Atlanto vandenyno pakrantėse; rytuose ištisinio paplitimo arealas tęsiasi iki Gdansko. Žinomos pavienės radavietės Rusijos Kaliningrado srityje ir Latvijoje; Estijoje išnykusi.

Lietuvoje rūšis rasta Preilos girininkijoje ties Pervalka (Kuršių nerijoje, 1976) ir Aukštumalos pelkėje (Šilutės r., 2000).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 0,5 m aukščio krūmokšnis. Lapai tankiai apaugę stiebą, po 4 išsidėstę menturiais. Rausvi žiedai susitelkę viršūniniuose galviškuose skėčiuose. Žydi liepos ir rugpjūčio mėn. Žiedai savidulkiai arba juos apdulkina smulkūs vabzdžiai. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis. Mėgsta drėgnas arba pelkėtas augavietes. Pietinėje Baltijos pakrantėje ir Kuršių nerijoje aptinkama drėgnuose palvių pušynuose, dažnai ten, kur auga daug beržų (*Empetro nigri-Pinetum*). Aukštumalėje tyrulinė erika aptikta auganti užkrūmijusiam pelkės pakraščio varnaugyne.

Populiacijų gausumas. Auga tankiais sąžalynais arba grupelėmis. Kuršių nerijoje žinomos bent 6 subpopuliacijos, iš kurių didžiausia užima apie 150 m² plotą;

Aukštumalės populiacija užima apie 1,5 m². Visos populiacijos gana gyvybingos – augalai žydi ir subrandina vaisius.

Grėsmės ir apsauga. Pelkių ir miškų sausinimas, medynų ir krūmų ardo susivėrimas, smarkus augalų mindymas ir skynimas, augaviečių eutrofizacija.

Norint pagerinti populiacijų būklę, gali reikėti retinti sutankėjusius medynus, kirsti krūmus; nusausintose pelkėse – atstatyti ankstesnį hidrologinį režimą.

Informacijos šaltiniai

Čiuplys R., 2001: Nauji duomenys apie tyrulinės erikos (*Erica tetralix*) paplitimą Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 7 (3): 307–311.

Purvinas E., 1976: Erikiečiai – *Ericales*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 98–133. – Vilnius

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania, *Erica tetralix* sites are distributed in the Curonian Spit and the Aukštumala bog. The species prefers moist peaty substrates and occurs in coastal pine forests (*Empetro-Pinetum*) and moist heaths. The main threats to its survival are drainage, overgrowth, trampling, picking of plants, and habitat eutrophication.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Gedimino Gražulevičiaus nuotrauka

Raktažolė pelenėlė

Primula farinosa L.

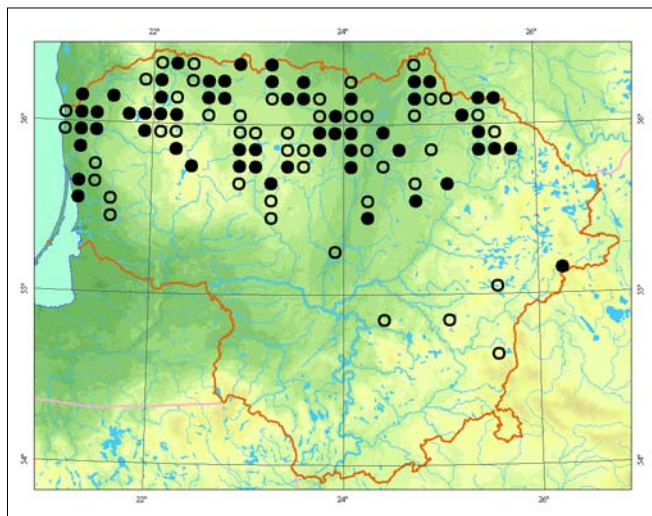
KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA RAKTAŽOLINIAI (PRIMULACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Arealas driekiasi per Skandinaviją, Šiaurės Vakarų Rusiją iki Vidurio Europos, Karpatų. Lietuvoje rūšis aptinkama šiauriniuose ir vakariniuose rajonuose, kitur reta arba neauga.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, trumpu šakniastiebiu, skroteliniais lapais, 10–20 cm aukščio žolinis augalas. Žydi gegužės – birželio mėn. Dauginasi sėklomis, kurios išbyra palinkus dėžutei. Po 1–2 mėn. sėklos praranda daigumą. Platina skruzdėlės. Dekoratyvus. Auga drėgnose ir šlapiose, kartais šaltiniuose pievose, ypač ten, kur paviršiuje yra karbonatų. Tinkamiausios sąlygos augti susidaro *Caricion davallianae* bendrijose. Gausus Vakarų Lietuvai būdingose melsvųjų mėlitynų (*Seslerietum uliginosae*) bendrijose, nusausintose pievose – pavieniai augalai. Kadangi geros sąlygos sėkloms dygti susidaro suardžius velėną, randamas ir antropogenizuotose augavietėse, ypač melioracijos griovių šlaituose.

Populiacijų gausumas. Populiacijos labai skirtingos – nuo pavienių augalų iki įvairaus dydžio grupių. Tinkamiausiomis sąlygomis 1 m² auga 20–30 augalų.

Grėsmės ir apsauga. Savaimė sunyksta pievoms užaugus mišku. Nyksta dėl ūkinės veiklos keičiant augavietes, sausinant ir ariant pievas, perkeltiant į darželius.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Raktažolė – *Primula*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 145–148.

Balevičienė J., 2000: *Seslerietum uliginosae* (Palmg. 1916) Soó 1941 – melsvasis mėlitynas. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 103.

Balevičienė J., 2000: *Primulo-Shoenetum ferruginei* Du Rietz 1925 – raktažolinis vikšrenynas. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 48. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

In Lithuania the species is recorded in the northern and western districts; elsewhere it is rare or absent. *Primula farinosa* grows in humid and damp, sometimes springy meadows, also on the slopes of reclamation ditches. The populations are very different – from solitary individuals to groups of various sizes.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Laiboji vyrskrydė

Androsace filiformis Retz.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA RAKTAŽOLINIAI (*PRIMULACEAE*)

4 (I) kategorija

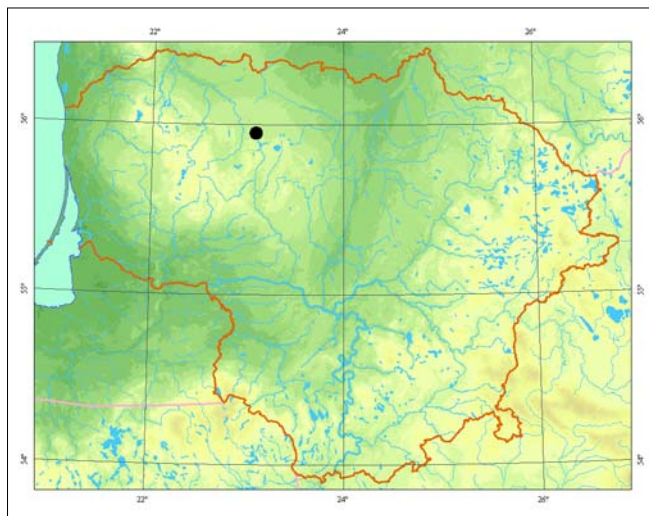
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Šiaurės ir Rytų Europoje, Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Centrinėje Azijoje, Mongolijoje, Japonijoje, Kinijoje, Himalajuose.

Lietuvoje žinoma tik 1 radavietė Lukšių apylinkėse (Šiaulių r.).

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 5–15 cm aukščio žolinis augalas. Lapai susitelkę skrotelėje, o smulkūs balti žiedai – skėtiškuose žiedynuose ilgais stipiniais. Žydi liepos – gegužės mėn. Dauginasi sėklomis. Auga pelkėtose ir užliejamose pievose, ežerų ir upių pakrantėse, išretėjusiuose šlapiuose miškuose ir krūmuose.

Populiacijų gausumas. Vienintelė Lietuvoje žinoma negausi populiacija auga ant šlapio miško keliuko Švenčrės valstybiniame botaniniame draustinyje. 2001 m. draustinio teritorijoje ant kvartalų linijų, keliukų su praardyta žolių danga aptikta apie 300 augalų.

Grėsmės ir apsauga. Populiacija auga antropogeninės kilmės augavietėse – ant miško kvartalų linijų, keliukų praardytose vietose. Ji gali sunykti, pradėjus per daug trypti keliukus arba leidus jiems visiškai užželti.

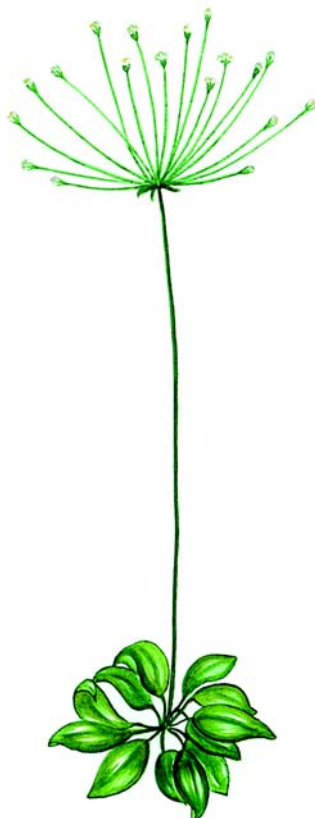
Informacijos šaltiniai

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The only locality in Lithuania is known in the Lukšiai environs (Šiauliai distr.). The population is established in anthropogenic habitats – on forest quarter lines and disturbed pathways. About 300 plants have been found.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Linos Jasiukonytės piešinys

Pajūrinė pianažolė

Glaux maritima L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA RAKTAŽOLINIAI (*PRIMULACEAE*)

1 (E) kategorija

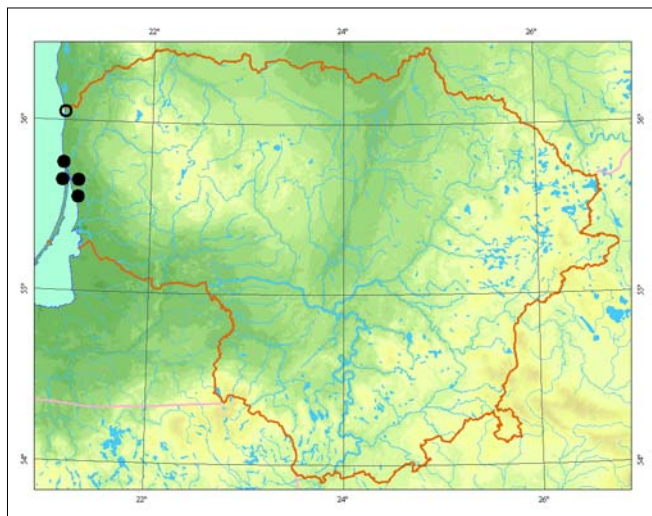
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Šiaurės Amerikoje. Litoralinė rūšis.

Lietuvoje auga tik ties Klaipėda (Smeltėje, Lūžijoje). Ne kiekvienais metais pavienių individų aptinkama ties Juodkrante. Kitos literatūroje nurodomos radavietės – ties Giruliais (1976) ir Šventosios žiotimis (1978) – nepatikrintos.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 5–15 cm aukščio augalas. Dauginasi vegetatyviniu būdu. Sėklų subrendimas ir dauginimasis sėklomis netirtas. Žydi birželio–liepos mėn. Halofitas. Auga drėgnose, druskingose, smėlėtose ir akmenuotose jūros ir jos įlankų pakrantėse. Būdinga *Juncetum gerardii* bendrijų rūšis. Lietuvos pajūryje aptinkami labai maži, netipingos sudėties bendrijų fragmentai.

Populiacijų gausumas. Lietuvos pajūryje nėra tinkamų sąlygų šios rūšies augalams augti. Negausi ir nevientisa populiacija yra išlikusi tik Smeltės pusiasalyje. Po 1987 m. avarijos didelė dalis populiacijos buvo užlieta mazutu, o renkant išsiliejusį mazutą – sunaikinta. *G. maritima* išliko tik rytinėje pusiasalio pakrantėje ir gausiai augo tarp akmenų, kuriais grįs-

tas marių krantas. Vėliau, statant Tarptautinę jūrų perkėlą, populiacijos užimamas plotas dar sumažėjo, o 1996–1997 m. duomenimis, po marių kranto tvirtinimo darbų liko nedidelės, atokiai augančios grupelės. Tarp akmenų *G. maritima* sudaro gana tankias vejas. Mažos negausios populiacijos aptinkamos Lūžijos botaniniame draustinyje. Čia dažniau pasitaiko tarp nendrių ir meldų augančių pavienių individų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl urbanizacijos ir užželiant marių pakrantėms.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Pianažolė – *Glaux*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 139–140.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Glaux maritima occurs along the shores of the Curonian Lagoon only. The main threat is probably associated with construction activities on the shores.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Selemo Paltanavičiaus nuotrauka

Mažoji šimtūnė

Centunculus minimus L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA RAKTAŽOLINIAI (*PRIMULACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

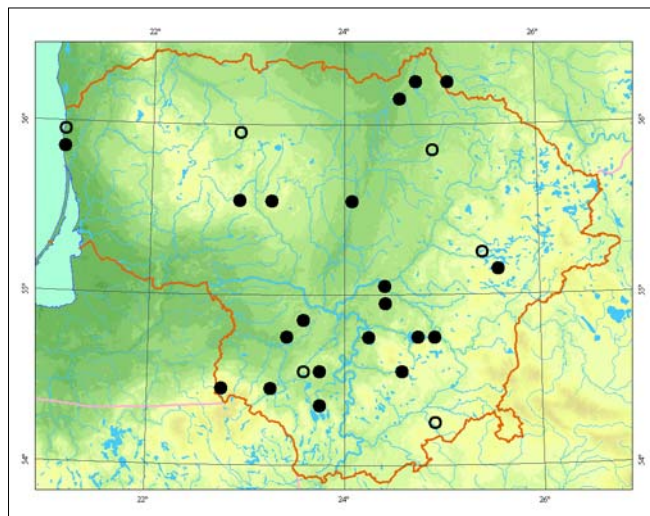
Paplitimas. Europoje, Šiaurės Afrikoje, Mažonojoje Azijoje, Amerikoje.

Lietuvoje pasitaiko visoje teritorijoje. Radaviečių gali būti daugiau, nes augalas labai smulkus ir gali būti nepastebėtas.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 2–8 cm aukščio, stačiu, kartais šakotu stiebu augalas. Žiedai pavieniai, labai smulkūs ir neišvaizdūs, išsiskleidžia tik vidurdienį. Žydi ir brandina sėklas visą vasarą. Sėklos labai smulkios. Auga drėgnuose, lengvo dirvožemio dirbamuose laukuose, palaukių vagose, lauko kelių išdžiūstančiose lomose, pagrioviuose, vandens telkinių pakrantėse.

Populiacijų gausumas. Augavietėse pakankamai gausus.

Grėsmės ir apsauga. Kadangi svarbiausios buveinės yra grūdinių kultūrų pasėliai, tinkamų augaviečių labai sumažėjo nusausinus ir išlyginus dirbamas žemes.

mes. Nyksta intensyviai dirbant žemę ir piktžolės naikinant cheminėmis priemonėmis.

Būtina atkurti ir dirbtinai palaikyti populiacijas ekstensyvaus žemės ūkio sklypuose (ekologiniuose ūkiuose, nacionaliniuose parkuose, muziejuose).

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Raktažoliniai – *Primulaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 133–150. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

This species occurs throughout the whole of Lithuania. While rather abundantly found at the sites, the number of suitable habitats decreased considerably as farmland was drained and leveled. The main threats are intensive land use and weed control using chemical products.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Linos Jasiukonytės piešinys

Aukštoji našlaitė

Viola elatior Fr.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NAŠLAITINIAI (VIOLACEAE)

4 (I) kategorija

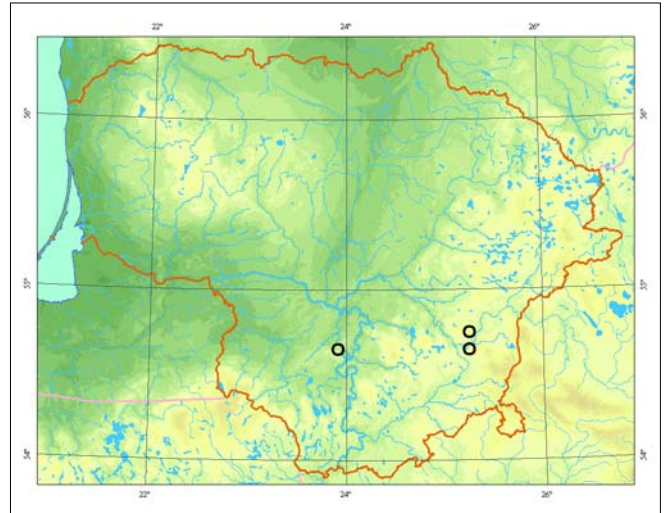
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Atlantinėje, Vidurio ir Rytų Europoje, Šiaurės Azijoje.

Lietuvoje aptikta Prienų apylinkėse. Literatūroje nurodomos dar 3 radavietės Vilniaus miesto teritorijoje, bet herbariumo duomenimis jos nepatvirtintos.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Aukštoji našlaitė rasta upės salpoje, pamiškėje. Literatūros duomenimis, taip pat auga drėgnuose paupių miškuose ir krūmuose.

Populiacijų gausumas. Tikslus populiacijų skaičius ir dabartinė jų būklė yra nežinoma, nes duomenys yra seni (herbariumo pavyzdys surinktas 1972 m., literatūros duomenys skelbti 1971 m.) ir neišsamūs, 3 iš 4 radaviečių herbariumo pavyzdžiais nepatvirtintos.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės susijusios su buveinių naikinimu ir jų ekologinių sąlygų keitimu: miškų kirtimu ir sausinimu, upių slėnių keitimu.

Apsaugoti įmanoma tik žinant tikslias radavietes ir jų būklę. Būtina patikrinti visas žinomas radavietes ir įvertinti jų sąlygas bei aukštųjų našlaičių populiacijų būklę.

Informacijos šaltiniai

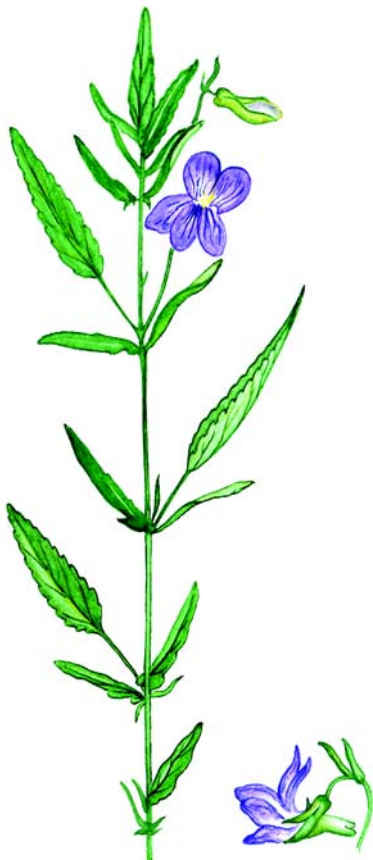
Lekavičius A., 1971: Našlaitiniai – *Violaceae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 704 – 727. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The only specimen of *Viola elatior* in Lithuania was collected in 1997, on the forest edge in a flood plain. Data about three localities of this species in the Vilnius area can not be confirmed by herbarium specimens. The current status of *Viola elatior* in Lithuania is unclear due to the absence of new data.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linus Jasiukonytės piešinys

Griovinė našlaitė

Viola persicifolia Schreb. (sin. *Viola stagnina* Kit.)

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA NAŠLAITINIAI (*VIOLACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

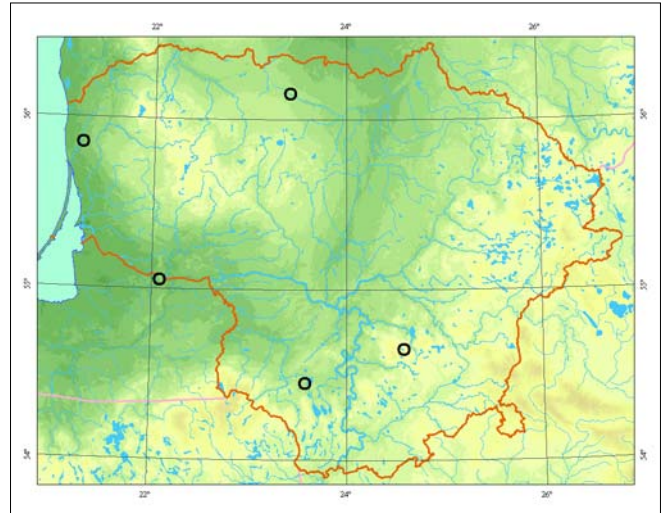
Paplitimas. Pietų Skandinavijoje, Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje, Vakarų ir Rytų Sibire. Lietuvoje labai reta rūšis. Aptikta Žuvinte (Alytaus r.), Jauniūnuose (Joniškio r.), Bajoruose (Kretingos r.), Aukštadvaryje (Trakų r.) ir Bitėnuose (Pagėgių sav.). Pastutinį kartą rūšis aptikta Žuvinto rezervate (1991 m.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, bet trumpaamžis, iki 25 cm aukščio šviesiai žalias augalas be pamatinių lapų skrotelės. Hemikriptofitas. Žydi gegužės – liepos mėn. Dauginasi ir plinta sėklomis. Sėklos subręsta birželio – rugpjūčio mėn. Dežutėje vidutiniškai subręsta 18 sėklų. Jas nedideliu atstumu aplink augalą išsvaido atsidaranti dežutės, toliau išnešioja skruzdėlės. Sėklos sudygs ta tik tose vietose, kur truputį pažeista velėna.

Auga drėgnose ir užpelkėjusiose pievose, žemapelkėse ir jų pakraščiuose. Dirvožemis turi būti derlingas, nuolat drėgnas, rudenį ir ankstyvą pavasarį gali būti užtvindytas. Pusiau šviesomėgis augalas, pakenčiantis nedidelį pavėšį.

Linos Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Anksčiau aptiktose populiacijose augalai augo pavieniui arba nedidelėmis grupelėmis. Duomenų apie dabartinę populiacijų būklę ir augalų gausumą nėra. Šios rūšies populiacijoms būdingos fliuktuacijos.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl žemapelkių ir pievų melioracijos, kultūrinimo, buveinių pokyčių – joms užžėlus tankiais krūmais ir medžiais arba aukštaūgėmis azotamėgėmis žolėmis.

Būtina ieškoti griovinių našlaičių populiacijų tose teritorijose, kur jų buvo aptikta ir kitose galimose vietose. Reikėtų atlikti intensyvią stebėseną, augalų žydėjimo ir derėjimo, populiacijų sudėties ir raidos tyrimus.

Pažeistose, gerokai apsausėjusiose buveinėse griovinių našlaičių populiacijoms grėsmę gali kelti kryžminimasis su kitų rūšių, ypač šuninių našlaičių (*Viola canina*), augalais.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1971: Našlaitiniai – Violaceae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 704 – 727. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In Lithuania Viola persicifolia is known to exist in five localities. The present state of populations is unknown. The last record of this species in Lithuania dates to 1991.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Liūninė našlaitė

Viola uliginosa Besser

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA NAŠLAITINIAI (*VIOLACEAE*)

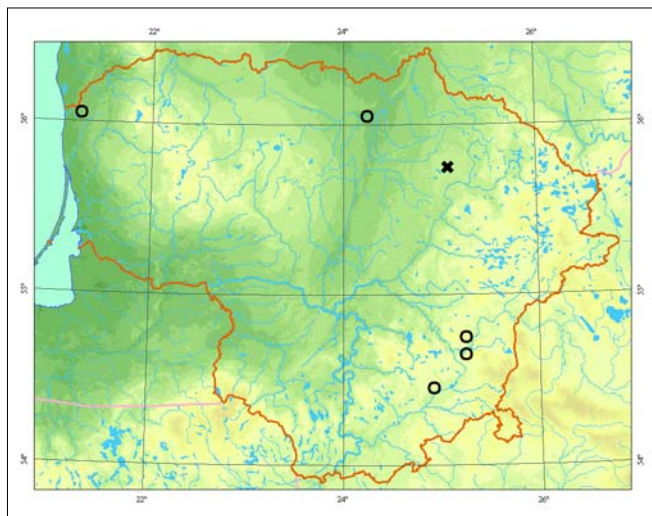
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Atlantinėje, Vidurio ir Rytų Europoje. Lietuvoje rasta tik Darbėnų apylinkėse (Kretingos r.) ir Vilniuje. Literatūroje nurodomos radavietės Joniškėlio apylinkėse (Pasvalio r.), Paluknio apylinkėse (Trakų r.), Šepetos durpyne (Kupiškio r.) ir dar 1 radavietė Vilniuje, bet visos jos herbariumo duomenimis nepatvirtintos. Taip pat yra nuorodų, kad Šepetos durpyne rūšis jau išnykusi.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas ilgų, plonų, šliaužiančių šakniastiebiu ir požeminėmis palaipomis. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Auga pelkėtuose miškuose ir drėgnose pamiškėse, durpingose pievose ir pelkėse.

Populiacijų gausumas. Tikslus populiacijų skaičius ir jų būklė nėra žinomi, nes esami duomenys yra seni

(herbariumo pavyzdžiai yra surinkti 1940 ir 1946 m., kitos radavietės literatūroje skelbtos 1971 ir 1986 m.) ir gali neatspindėti dabartinės situacijos. Herbariumo pavyzdžiais yra patvirtintos tik 2 radavietės.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės yra susijusios su jų buveinių naikinimu ir keitimu: miškų kirtimu ir sausiniu, šlapių pievų ir pelkių sausiniu bei tarša. Tačiau reali apsauga įmanoma tik žinant tikslias radavietes ir įvertinus jų ir liūninių našlaičių populiacijų būklę.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1971: Našlaitiniai – *Violaceae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 704–727. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The exact number of localities and the current status of populations are not known due to the absence of new data. Only two localities (in Vilnius and in the Kretinga district) can be confirmed by herbarium specimens, however, they are rather old, being collected in 1940 and in 1946. Other localities (another in Vilnius, in Trakai and in the Pasvalys distr.) were recorded in 1971 and in 1986. According to the available data, *Viola uliginosa* is extinct in the Kupiškis district.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Laplandinis karklas

Salix lapponum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA GLUOSNINIAI (*SALICACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

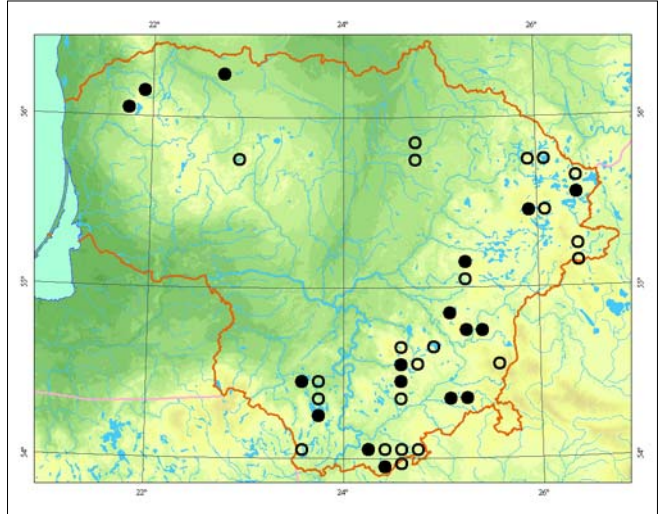
Paplitimas. Europos ir Azijos miškų ir miškatundrės zonoje.

Per Lietuvą eina vakarinė paplitimo riba. Daugiausia augaviečių pietinėje ir rytinėje šalies dalyje: Alytaus, Ignalinos, Lazdijų, Švenčionių, Trakų, Varėnos, Vilniaus ir Zarasų rajonuose. Šiaurinėje Lietuvoje auga Akmenės ir Mažeikių rajonuose.

Biologija ir ekologija. 0,5–1,0 m aukščio krūmas. Laja netaisyklinga, išsidraikiusi. Žydi lapams skleidžiantis, gegužės mėn. pabaigoje. Sėklos prinoksta birželio mėn. pabaigoje. Plinta iš šliaužiančio šakniastiebio išaugančiais ūgliais. Mėgsta rūgščius durpinius dirvožemius. Šviesomėgis. Atsparus šalčiams ir šalnoms. Auga žemapelkėse ir tarpinio tipo pelkėse. Dažniausiai randamas *Caricetum limosae* ir *Caricetum lasiocarpae* asociacijų bendrijose. *S. lapponum* kryžminasi su tose pačiose augavietėse augančiomis karklų rūšimis (*S. myrtilloides*, *S. aurita*).

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis, negausiai. Populiacijų gyvybingumas pakankamas, jauni krūmai populiacijose sudaro apie 50 proc. Lapus pažeidžia lapgraužiai vabzdžiai ir ligos.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta keičiantis aplinkos sąlygoms ir augaviečių hidrologiniam režimui.

Siekiant išlaikyti normalią hidrologinę augaviečių būklę, būtina visų augaviečių apsauga. Reikia stebėti populiacijų kaitą.

Informacijos šaltiniai

Marcinkevičienė J., Navasaitis A., 1961: Gluosnis – *Salix*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 33–74. – Vilnius.

Smaliukas D., 1997: Willow (*Salix* L.) taxa at the areal border in Lithuania. – Botanica Lithuanica, 1: 41–47.

Smaliukas D., 1996: Lietuvos gluosniai (*Salix* L.). – Vilnius.

Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. – Kaunas.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Salix lapponicum is distributed in the southeast of Lithuania. It is also found in northern Lithuania (Akmenė and Mažeikiai distr.). Its main habitats are the margins of raised bogs, transitional bogs and fens. Populations decrease due to the drainage of peatlands. The protection of all the localities of this species is necessary.

Aprašė Domas Smaliukas

Jono Augustausko nuotrauka

Mėlynialapis karklas

Salix myrtilloides L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GLUOSNINIAI (SALICACEAE)

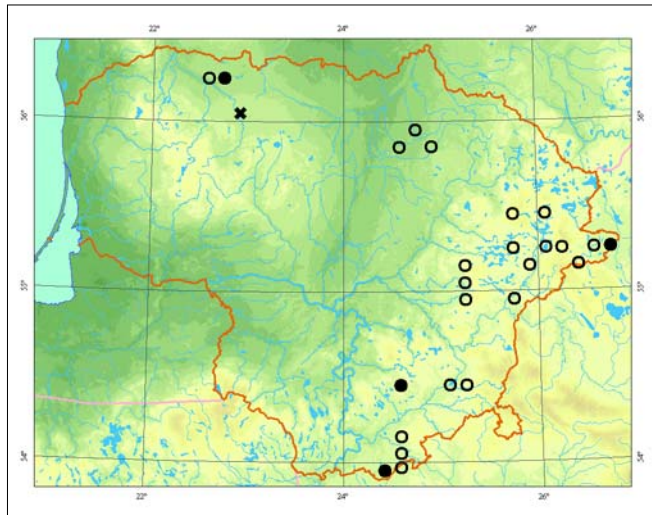
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europoje, Skandinavijoje, europinėje Rusijos dalyje, Rytų Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Šiaurės Mongolijoje, Šiaurės Rytų Kinijoje, Šiaurės Amerikoje.

Lietuvoje augavietės yra pietinėje ir pietrytinėje dalyse. Per Lietuvą eina vakarinė rūšies arealo riba. Už arealo ribos rūšis rasta Dautartų miške ir Šernynės aukštapelkėje (Mažeikių r.) bei Kamanų rezervate (Akmenės r.).

Biologija ir ekologija. 0,5–0,7 (1,0) m aukščio krūmas. Dauginasi sėklomis. Sėklos prinoksta birželio mėn. Plinta šliaužiančiais išsisknijančiais stiebais. Stiebus nupjovus, išauga atžaliniai ūgliai. Nedidelės mėlynialapių karklų grupės dažniausiai auga pelkėse. *S. myrtilloides* kryžminasi su tose pačiose augavietėse augančiomis karklų rūšimis. Rasti tokie hibridai: *S. x rugulosa* Anderss. (*S. aurita* × *S. myrtilloides* Wimm.); *S. x versifolia* Wahlenb. (*S. lapponum* × *S. myrtilloides* Wimm.).

Populiacijų gausumas. Auga nedidelėmis grupėmis, negausiai. Populiacijų gyvybingumą neigiamai veikia lapgraužiai vabzdžiai ir ligos.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta sausinant ir eksploatuojant pelkes.

Siekiant išsaugoti rūšį, būtina išlaikyti *S. myrtilloides* augaviečių natūralų vandens režimą ir nepažeisti jų mechanškai. Stebėti populiacijų kaitą.

Informacijos šaltiniai

Marcinkevičienė J., Navasaitis A., 1961: Gluosnis – *Salix*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 33–74. – Vilnius.

Smaliukas D., 1997: Willow (*Salix* L.) taxa at the areal border in Lithuania. – Botanica Lithuanica, 1: 41–47.

Smaliukas D., 1996: Lietuvos gluosniai (*Salix* L.). – Vilnius.

Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. – Kaunas.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Salix myrtilloides is mainly distributed in southeastern Lithuania. It is also found in northern Lithuania. The species is distributed in small populations in fens and transitional bogs. Populations decrease due to the drainage of habitats.

Aprašė Domas Smaliukas

Jono Augustausko nuotrauka

Gulsčiasis karklas

Salix repens L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA GLUOSNINIAI (*SALICACEAE*)

1 (E) kategorija

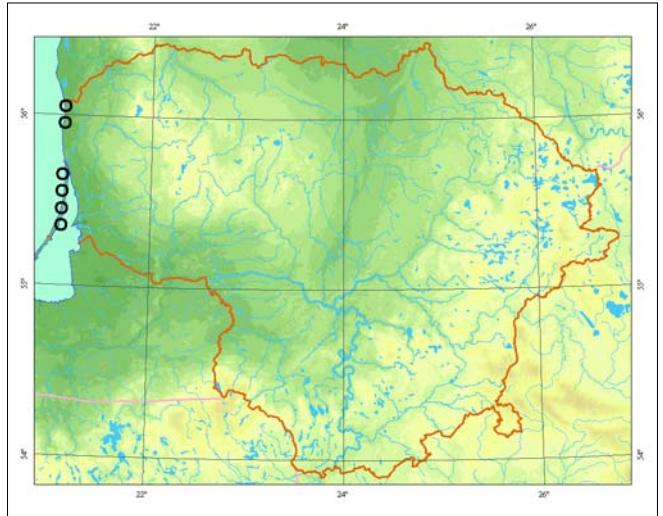
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Šiaurės Europoje (Alpėse iki 1700–1800 m.), Baltijos pajūrio (Kaliningrado srities, Lietuvos, Latvijos, Estijos) smėlynuose ir Estijos salose.

Lietuvoje auga pajūrio smėlynuose, dažnesnė Kuršių nerijoje. Per Vakarų Lietuvos pajūrį eina rytinė rūšies paplitimo riba.

Biologija ir ekologija. 0,3–0,6 (1,0) m aukščio krūmas. Laja netaisyklinga, išsidraikiusi, šliaužianti. Dauginasi sėklomis. Sėklos prinoksta gegužės mėn. Plinta iš šliaužiančio šakniastiebio išaugančiais ūgliais. Mėgsta atviras arba vos užtemdytas, smėlingas augavietes. Auga pajūrio smėlynuose, *Elymo-Ammophiletum* asociacijos bendrijose, kartu su pajūriniais gluosniais ir pelkiniais karklais. *Salix repens* kryžminasi su *Salix rosmarinifolia*, todėl *S. repens* augavietėse aptinkama didelė hibridinių palikuonių įvairovė.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba sudaro nedidelius sąžalynus. Gana polimorfiška rūšis. Skiriasi lapų forma, dydžiu, plaukuotumu, žiedynų ilgiu ir forma bei piestelės spalva. Išsiskiria 2 populiacijos: vienos viršutinė lapų pusė plika arba beveik plika, 4–6 (8) lapų gyslų poros, mezginė plika; antros – lapai abipus plaukuoti, 5–8 lapų gyslų poros, mezginė plaukuota. Augalus pažeidžia kenkėjai ir ligos. Populiacijų gyvybingumas patenkinamas.

Grėsmės ir apsauga. *Salix repens* augavietes būtina saugoti nuo poilsiautojų. Stebėti, kokį poveikį daro sutankėjęs miškas, populiacijų būklę ir kaitą.

Informacijos šaltiniai

Marcinkevičienė J., Navasaitis A., 1961: Gluosnis – *Salix*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 33–74. – Vilnius.

Smaliukas D., 1997: Willow (*Salix* L.) taxa at the areal border in Lithuania. – Botanica Lithuanica, 1: 41–47.

Smaliukas D., 1996: Lietuvos gluosniai (*Salix* L.). – Vilnius.

Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. – Kaunas.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Salix repens is a very rare and decreasing species. It prefers open or slightly shadowed habitats. It is found in the sandy habitats of the Baltic coastline together with *Salix daphnoides* and *Salix rosmarinifolia* in *Elymo-Ammophiletum* communities. Recreation activities have a negative impact on populations of *Salix repens*.

Aprašė Domas Smaliukas

Remigijaus Noreikos nuotrauka

Paprastasis rėžiukas

Nasturtium officinale L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA BASTUTINIAI (*BRASSICACEAE*)

3 (R) kategorija

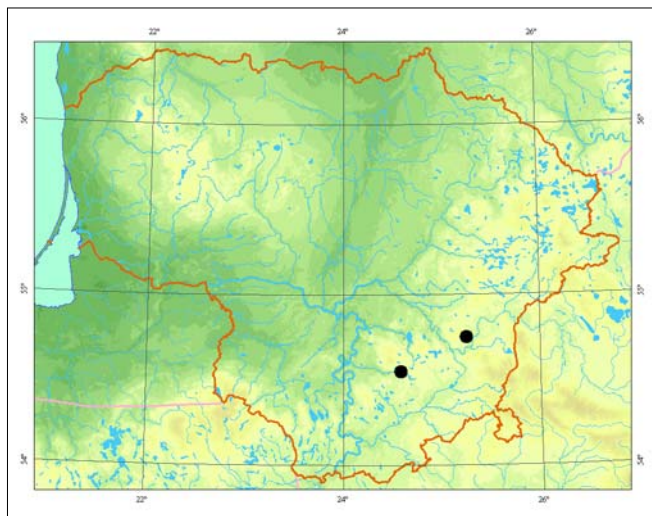
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Europoje (išskyrus šiaurines sritis), Mažosioje Azijoje, užnešta į Šiaurės Ameriką ir Afriką. Lietuvoje labai reta rūšis, XIX–XX a. buvo aptikta keliuose vietose, daugiausia Vilniaus apskrityje. Pastaraisiais metais randama tik Verknės pakrantėse Aukštadvaryje (Trakų r.) ir Verkių dvarvietės tvenkinių pakrantėse (Vilniuje).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, šakniastiebis, 15–60 cm aukščio augalas. Stiebai kylantys, prie pamato įsišaknijantys, lapai kiek mėsingi. Pradeda žydėti gegužės mėn. ir žydi iki vėlyvo rudens. Dauginasi vegetatyviu būdu ir sėklomis. Vaistinis, prieskoninis. Auga vėsmėtose ir šiaip šlapiose vietose, upių ir upelių, tvenkinių krantuose (*Montio-Cardaminetea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Verknės upės pakrantėje ties Aukštadvariu paprastasis rėžiukas sudaro juostos pavidalo sąžalyną, tačiau per pastaruosius 20 metų populiacijos užimamas plotas sumažėjo kelis kartus. Pavieniai augalai auga kelis kilometrus pasroviui (žemiau Paverknės miško). Verkių populiacija labai menka – kol kas aptikti tik keli individai tvenkinio pakrantėse, tačiau labai svarbi istoriniu požiūriu: pirmos nuorodos apie čia augantį paprastąjį rėžiuką siekia XX a. pirmą pusę.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijos prie Verknės upės susilpnėjimo priežastis – aukštaūgių ir velėną suda-

rančių pakrantės augalų suvešėjimas ir šešėlių sukūrimo medžių pagausėjimas. Šie buveinės keitimosi procesai prasidėjo sunykus pakrantėje buvusiais ekstensyviai gyvulių girdyklai. Verta stebėti populiacijos būklę ir prireikus naudoti dirbtines kitų augalų konkurenciją mažinančias priemones.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1961: Kryžmažiedžiai – *Cruciferae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 477–586. – Vilnius.

Rašomavičius V. (red.), 1994: Aukštadvario apylinkių augmenija. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In the 19th and 20th centuries the plant was found in several places (mainly in the southeastern part of the country), but now only two populations exist. A very abundant population once found near the Verknė River is now in decline due to the prolific growth of tall and sward-forming littoral plants.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Talvydo Špiliausko nuotrauka

Svogūninė kartenė

Cardamine bulbifera (L.) Crantz (sin. *Dentaria bulbifera* L.)

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BASTUTINIAI (BRASSICACEAE)

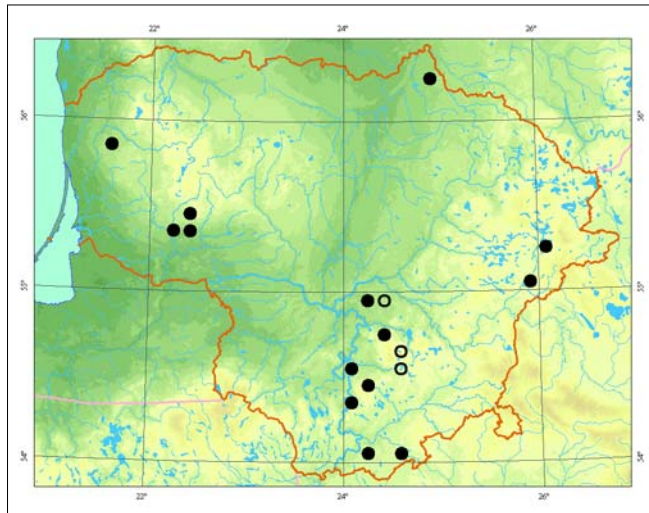
3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvos saugomų augalų sąrašuose rūšis nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje, Kaukaze, Pietvakarių Azijoje.

Rūšis paplitusi pietinėje Lietuvos dalyje, tik pavienės atskirtos populiacijos rastos Biržų, Plungės, Tauragės ir Švenčionių rajonuose. Lietuva yra šiaurrytiniame rūšies arealo pakraštyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 40–60 cm aukščio, augalas. Sėklos užsimezga labai retai ir būna ne daigios. Žydi gegužės mėn. Pavasarinis efemeroidas. Dauginasi viršutinių lapų pažastyse susidarančiais gemalniais pumpurais. Auga lapuočių ir mišriuose miškuose, dažniausiai derlinguose, vidutinio drėgnumo velėniniuose karbonatiniuose dirvožemiuose. Palankiausios sąlygos svogūninėms kartenėms augti yra brandžiuose lapuočių miškuose, kuriuose susidaro natūrali medžių lajų ir atvirų aikštelių mozaika.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Šiaurės Lietuvoje (Biržų girioje) esanti svogūninių kartenių populiacija negausi, ją sudaro kelios dešimtys individų. Nemaža populiacijų santalka yra Tauragės r. lapuočių miškuose. Kitur šių augalų populiacijos gana gausios arba gausios, po kelis šimtus individų, arba jos sudaro nemažus sąžalynus.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę svogūninių kartenių populiacijoms kelia medžių tankumo didinimas, spygliuočių plantacijų veisimas iškirstų lapuotynų plotuose, plynieji kirtimai.

Būtina išsaugoti medynų sudėtį, negalima vesti arba buveinių plotuose ugdyti eglynų. Šakniastiebius išknisa ir suėda šernai. Nemažai žalos dygstantiems ūgliams padaro augalėdžiai moliuskai.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1961: Kryžmažiedžiai – *Cruciferae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), 1961: Lietuvos TSR flora, 3: 477–586. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Populations of *Cardamine bulbifera* are concentrated in the southern part of Lithuania, and several separate populations are known to exist in Biržai, Plungė, Tauragė, and Švenčionys districts. This species is threatened by changes in the structure of deciduous forests and clear-felling. Populations are sometimes damaged by wild boars.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Lanksčioji kartenė

Cardamine flexuosa With.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA BASTUTINIAI (*BRASSICACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje į rytus iki Baltarusijos ir Ukrainos, išskyrus Egėjo jūros regioną ir Šiaurės Rytų Skandinaviją. Atskiros populiacijos yra Rusijos vakaruose.

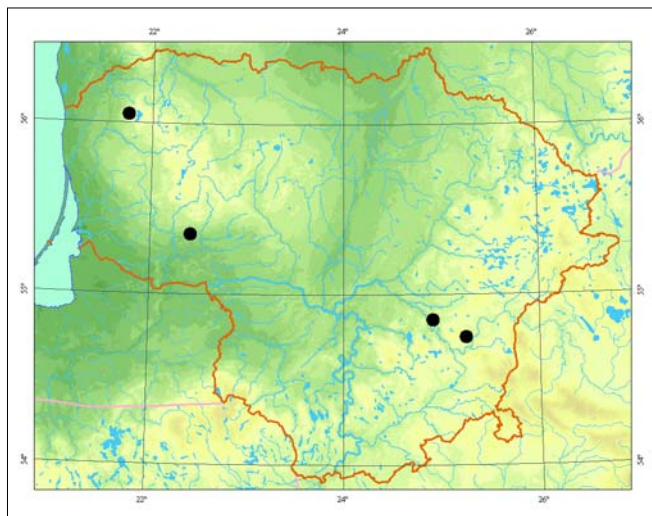
Lietuvoje žinomos 4 populiacijos Kaišiadorių, Plungės, Tauragės ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Dvimetis arba vienametis, (4) 10–20 cm aukščio žolinis augalas. Žydi visą vasarą. Dalis sėklų sudygsta iš karto ir augalai žydi dar tais pačiais metais, o likusios sudaro ilgalaikį dirvožemio sėklų banką.

Auga šlapiuose spygliuočių, mišriuose ir lapuočių miškuose, ant šlapių miško bei pamiškių keliukų, dažniausiai rupūžinių vikšrių (*Juncus bufonius*) sudaromose terofitų bendrijose.

Augalas gali būti painiojamas su pavėsinėmis karčiosios kartenės (*Cardamine amara*) formomis arba gėlynuose kartais pasitaikančiu adventyvinu augalu gauruotąja kartenė (*Cardamine hirsuta*). Lanksčioji kartenė nuo gauruotosios skiriasi tuo, kad turi 6, o ne 4 kuokelius.

Populiacijų gausumas. Populiacijos gana gausios, bet nepastovios. 1997 m. Beržoro apyl. eglyne prie Žiedelio ež.

(Plungės r.) rasta populiacija buvo labai gausi, sudaryta iš kelių tūkstančių individų. Išretinus mišką ir pasausėjus dirvožemiui bei suvešėjus žolių dangai, 1999 m. eglyne lanksčiųjų kartenių gausumas smarkiai sumažėjo. Panašūs pokyčiai vyko ir Dambravos miške (Kaišiadorių r.). Ožkagirio miške (Tauragės r.) lanksčiųjų kartenių populiacija negausi. 2004 m. gana gausi populiacija aptikta Dūkštų ažuolyne (Vilniaus r.).

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia staigūs miško buveinių pokyčiai dėl kirtimų.

Būtina išsaugoti brandžius šlapius miškus, kuriuose daugiamečių žolinių augalų danga natūraliai dera su periodiškai užtvindomais ir plikais dirvožemio plotais.

Informacijos šaltiniai

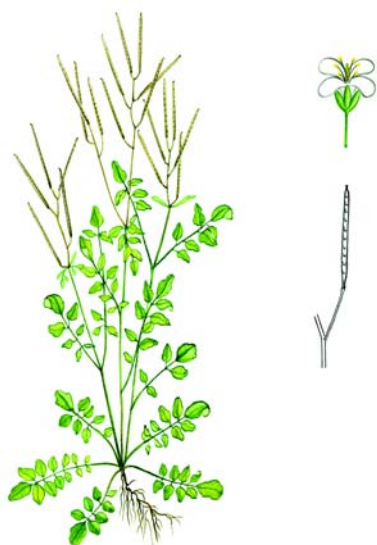
Gudžinskas Z., 2000: *Cardamine flexuosa* With. (*Brassicaceae*) in Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 6 (2): 221–226.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In Lithuania four rather large, but fairly unstable populations of Cardamine flexuosa are known to exist in the Kaišiadorys, Plungė, Tauragė and Vilnius districts. Significant short-term fluctuations of the number of individuals were recorded in two populations. It is necessary to maintain mature stands of wet coniferous, mixed and broadleaved trees.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Linos Jasiukonytės piešinys

Daugiametė blizgė

Lunaria rediviva L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BASTUTINIAI (BRASSICACEAE)

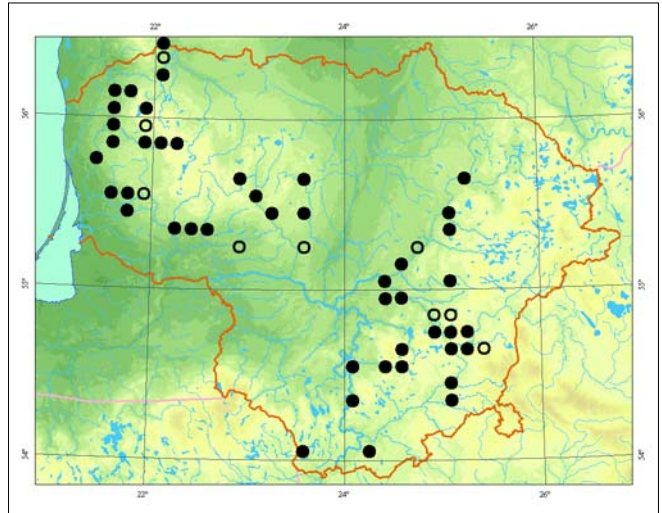
5 (Rs) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Arealas plyti beveik visoje Europoje, išskyrus arktines sritis ir stepių zoną. Holoceno epochos Atlančio periodo plačialapių miškų reliktas. Lietuvoje aptinkama daugelyje rajonų, nors yra gana reta rūšis. Šiaurinėje ir rytinėje dalyje nerasta.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 2 m aukščio augalas stambiais lapais ir trumpu šakniastiebiu. Žydi balandžio – birželio mėn. Vaisius – didelė plokščia elipsiška ankštarėlė. Sėkloms išbyrėjus, ankštarėlių pertvarėlės ant stiebų išlieka iki žiemos, kartais net pavasarį galima aptikti sudžiūvusių pernykščių stiebų su ankštarėlių pertvarėlėmis. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis, kurių didelis daigumas. Auga drėgnuose, ūksminguose plačialapių miškuose (*Alnion incanae* sąjungos), velėniniuose karbonatiniuose dirvožemiuose. Dažniausiai aptinkamas upių slėnių, raguvų miškuose palei šaltinius.

Populiacijų gausumas. Pasitaiko pavienių augalų, bet dažniausiai želia ištiesiniais tankiais sąžalynais. Gausiausiai ir dažniausiai aptinkama Minijos slėnyje, kur ties Dyburių kaimu yra žinoma populiacija, apie 1 ha plote sudaranti ištiesinį sąžalyną.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl intensyvaus ūkininkavimo miškuose (pakeitus augavietes), miškų kirtimo, sausinimo, upelių vagų tiesinimo.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1961: Blizgė – *Lunaria*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 533–536.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species occurs in many districts of Lithuania, except for the northern and eastern parts. *Lunaria rediviva* grows in wet, shady broadleaved forests, most frequently situated in river valleys. Solitary individuals sometimes occur, but usually *Lunaria rediviva* forms entire dense overgrowth.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Smiltyninis laibenis

Alyssum gmelinii Jord.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BASTUTINIAI (BRASSICACEAE)

2 (V) kategorija

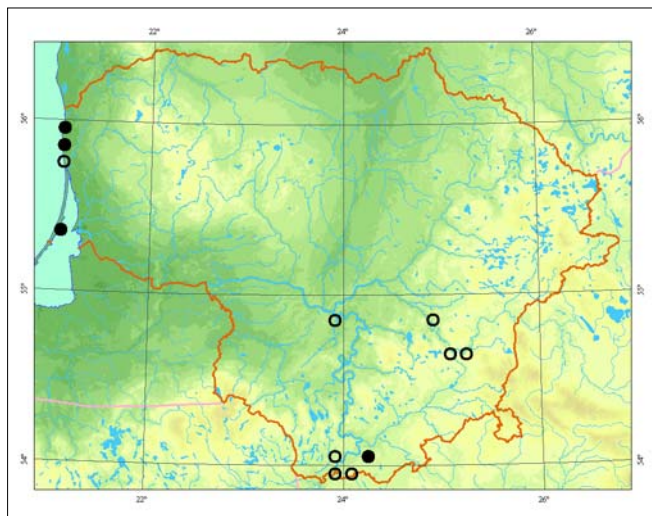
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje.

Gana dažna rūšis vakarinėje Lietuvos dalyje: Klaipėdos r., Palangoje, Kuršių nerijoje. Taip pat pietinėje dalyje: Varėnos r. ir Kernavėje (Širvintų r.). Pavieniui aptinkama Vilniaus ir Kauno miestuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–25 cm aukščio augalas. Dauginasi sėklomis. Žydi balandžio–birželio mėn., kai kada dar kartą rudenį. Mėgsta kalkingo priemolio dirvožemius. Auga atvirose vietose, pajūrio ir paupių smėlynuose, dirvonuose ir retuose, šviesiuose pušynuose. Žemyninėje pajūrio dalyje gausiai auga pilkųjų kopų buveinėse.

Populiacijų gausumas. Didžiausios ir gausiausios populiacijos yra žemyninėje pajūrio dalyje: nuo Karklės iki Nemirsetos ir nuo Palangos iki Šventosios. Populiacijose gausu tiek generatyvinių, tiek vegetatyvinių individų, jos užima 50–150 m² plotą. Kuršių nerijoje pavieniai individai ar nedidelės grupelės (5–8) aptin-

kami ant didžiojo nerijos kopagūbrio ir ant pajūrio apsauginio kopagūbrio ties Nida. Pietinėje Lietuvos dalyje populiacijos gana gausios, tačiau didelių plotų neužima. Tinkamose augavietėse, atvirose smėlynuose, sudaro beveik monodominantinius sąžalynus, o retuose pušynuose auga pavieniai individai. Vilniuje *Alyssum gmelinii* sulaukėjęs; auga buvusio botanikos sodo teritorijoje.

Grėsmės ir apsauga. Atvirų smėlynų plotų užaugimas krūmais, trako susidarymas atvirose pušynuose, vandens ir vėjo erozija, mechaninis paupių augaviečių pažeidimas per potvynius.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1961: Laibenis – *Alyssum*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora*, 3: 538–542. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species occurs on the shores of the Baltic Sea and in southeastern Lithuania on sandy lowlands. Populations are abundant and flourishing, yet a rapid decrease was caused by recreation and afforestation of glades and clearings.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Pelkinė uolaskėlė

Saxifraga hirculus L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA UOLASKĖLINIAI (*SAXIFRAGACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

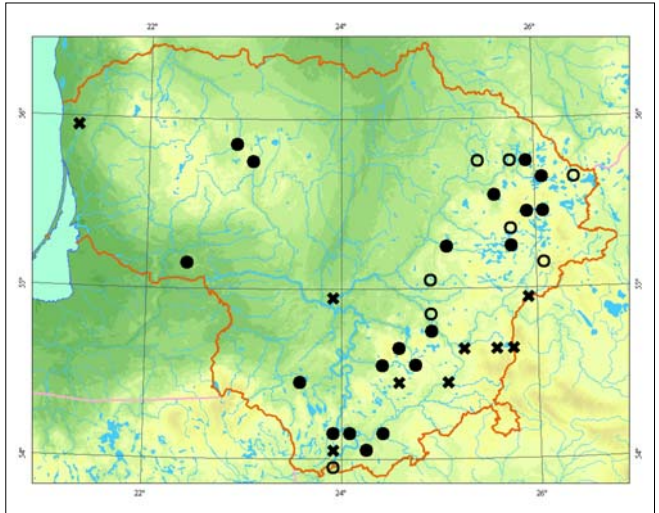
Įrašyta į ES Buveinių direktyvos II, Berno konvencijos I priedus.

Paplitimas. Vidurio ir Šiaurės Europoje, Šiaurės Azijoje ir Šiaurės Amerikos šiaurinėje dalyje. Šiaurės Amerikos augalai priskiriami atskiram porūšiui.

Lietuvoje dabar žinoma apie 30 populiacijų. XX a. Lietuvoje savaime sunyko arba buvo sunaikinta ne mažiau kaip 20 šios rūšies populiacijų.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–30 cm aukščio augalas. Hemikriptofitas. Žydi liepos–rugpjūčio mėn. Vaisiai bręsta nuo rugpjūčio pabaigos iki rugsėjo pabaigos. Sėklos smulkios, jas išnešioja vėjas. Sėklų daigumas labai nedidelis. Populiacijos išsilaiko dėl vegetatyvinio dauginimosi būdo, įsišaknijant šliaužiančioms 5–10 cm ilgio palaiptomis.

Auga šaltiniuose žemapelkėse ir tarpinėse pelkėse, atvirose vietose. Svarbiausi aplinkos veiksniai yra drėkinimo sąlygos, buveinės būklė ir apšviestumas. Silpnai konkurencingas. Lietuvoje dauguma populiacijų aptinkamos dirvožemyje, kurio reakcija yra artima neutraliai (pH 6,7–7,3). Palankiausios sąlygos augti yra šaltiniuose pelkėse.

Populiacijų gausumas. Dauguma populiacijų užima mažus (nuo kelių iki kelių dešimčių kvadratinių metrų) plotus. Gausiausios populiacijos žinomos Ignalinos, Varnėnos, Trakų, Zarasų r., jas sudaro po kelis šimtus individų. Apytikriai rūšies populiaciją šalyje sudaro 5 000–8 000, bet ne daugiau kaip 10 000 individų.

Grėsmės ir apsauga. Labiausiai populiacijos nukentčia nuo medžių ir krūmų skverbimosi ir vandens lygio mažėjimo. Svarbi nykimo priežastis yra kryžminimosi stoka ir maža genetinė įvairovė. Kai kurioms populiacijoms grėsmę kelia bebrų veikla. Būtina palaikyti palankią nepažeistų ar mažai paveiktų populiacijų buveinių būklę, atkurti pažeistas buveines.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1971: Uolaskėliniai – *Saxifragaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 36–57. – Vilnius.

Meškauskaitė E., Naujalis J. R., 2006: Structure and dynamics of *Saxifraga hirculus* L. populations. – *Ekologija*, 1: 53–60.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania populations of Saxifraga hirculus are concentrated in the eastern and southern districts. In other parts of the country only a few isolated populations are known or the species is extinct (as in northeast Lithuania).

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Pūslėtoji aldrūnė

Aldrovanda vesiculosa L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA SAULAŠARINIAI (*DROSERACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Įrašyta į Berno konvencijos I, ES Buveinių direktyvos II priedus.

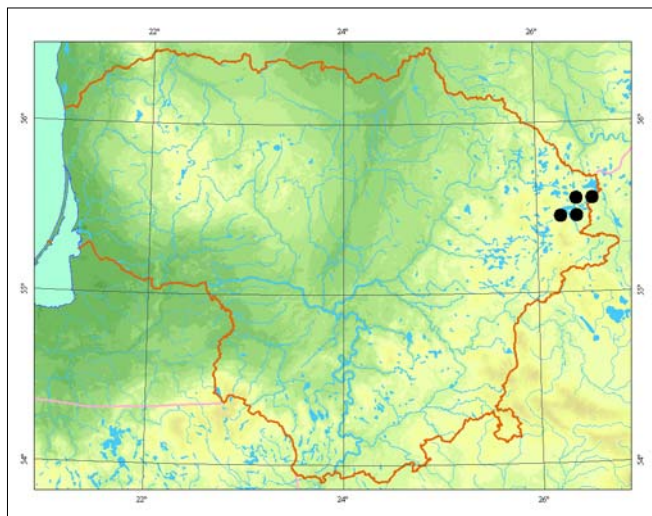
Paplitimas. Europoje, Afrikoje, Azijoje, Šiaurės Australijoje. Plurizoninė rūšis, paplitusi visų klimato zonų žemyniniuose vandenyse, tačiau reta visame areale, daugelyje vietų išnykusi, vietomis reintrodukuota. Lietuvoje yra šiauriniame arealo pakraštyje. Lietuvoje rasta tik Ignalinos r. ežeruose.

Biologija ir ekologija. Plūduriuojantis vandens paviršiuje, iki 10 (30) cm ilgio vabzdžiaėdis augalas. Vegetatyviniu būdu dauginasi stiebo dalimis. Žiemoja pakitę viršūniniai pumpurai – turionai, kurie rudenį nugrimzta į dumblą. Kad gerai augtų ir vystytųsi, būtinos ekologinės sąlygos: skaidrus vanduo, didelė anglies dioksido koncentracija, aukšta temperatūra, tam tikras huminių rūgščių kiekis. Lietuvoje dėl nepalankių klimato sąlygų išauga ne kiekvienais metais. Auga seklių užpelkėjusių ežerų uždumblėjusiose įlankose ir pratauose tarp ežerų.

Populiacijų gausumas. Didžiausia Lietuvoje yra Rūžo ežero populiacija, kurią sudaro apie 100 000 individų. Tai viena didžiausių populiacijų Europoje. Dysnų, Apvardų ir Alksno ežero populiacijas sudaro apie 2 000–4 000 individų.

Jono Augustausko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Rūšies išlikimą Lietuvoje natūraliai riboja klimato veiksniai ir su tuo susijęs vegetatyvinis dauginimasis. Aldrūnės nyksta ir dėl natūralaus ežerų užaugimo ir rūgštėjimo. Didžiausią grėsmę kelia pokyčiai, susiję su žmogaus veikla: vandens tarša ir eutrofizacija, vandens režimo pokyčiai, vandens ir krantų augalijos pertvarkymas.

Informacijos šaltiniai

Šarknienė I., 1961: Rytų ir Pietų Lietuvos TSR ežerų makrofitų floristinė ir morfologinė-ekologinė analizė. – Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų mokslo darbai. Biologija, 1: 159–194.

Obelevičius S., 2001: Pūslėtoji aldrūnė (*Aldrovanda vesiculosa*) Lietuvoje. – Botanica Lithuanica, 7 (4): 385–386.

Summary

The species is very rare in the whole distribution range. In Lithuania it is at the northern border of the range. The largest population occurs in Lake Rūžas, with smaller populations in Dysnai, Apvardai and Alksnas lakes (Ignalina distr.). In 2005 in Lake Dysnai the species had been consistently found since 1955.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Mažalapė saulašarė

Drosera intermedia Hayne

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA SAULAŠARINIAI (*DROSERACEAE*)

1 (E) kategorija

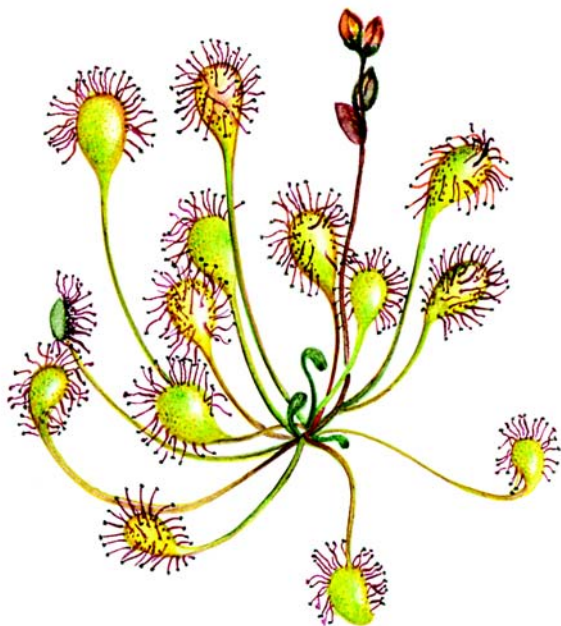
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Atlantinėje, Vidurio ir Rytų Europoje, Šiaurės Amerikoje.

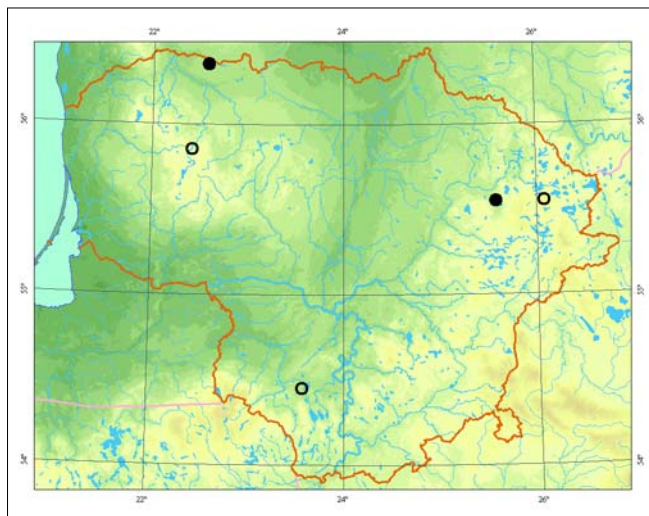
Lietuvoje rūšis aptinkama Kamanų pelkėje (Akmenės r.), Vyžuonų apylinkėse (Utenos r.), Kalniškės apylinkėse (Telšių r.), Salako apylinkėse (Zarasų r.), Žuvinto bei Dėluko apyežerių pelkėse (Alytaus r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, vabzdžiaėdis augalas. Dauginasi sėklomis. Aptinkamas atvirose, šlapiose, saikingai ar vidutiniškai turtingose maisto medžiagų, rūgščios terpės tarpinėse pelkėse ir liūnuose, aukštapelkių klampynėse bei duburiuose. Paprastai auga saidrynuose (*Rhynchosporion albae*) tarp kminių arba ant atvirų durpių. Literatūros duomenimis, gali augti drėgname vandens telkinių pakrančių smėlyje.

Populiacijų gausumas. Naujesnių duomenų yra tik apie 2 mažalapė saulašarių populiacijas, esančias Kamanų pelkėje (Akmenės r.) ir Vyžuonų apylinkėse (Utenos r.). Jose augalų skaičius nesiekia 100. Būtina patikslinti kitų šios rūšies populiacijų radavietes ir populiacijų būklę.

Linos Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Buveinės sunaikinamos eksploatuojant ir keičiant pelkes. Grėsmę kelia ir augviečių sausinimas bei eutrofizacija, nes mažalapė saulašarė yra drėgmiamėgė, prie nedidelių maisto medžiagų kiekių prisitaikiusi rūšis. Be to, šie veiksniai turi ir antrinį neigiamą poveikį – apsausintos ir eutrofizuotos pelkės apauga krūmais ir medžiais. Tai mažalapė saulašarei yra pražūtinga, nes ji yra sauliamėgė. Norint rūšį išsaugoti, būtina nustatyti tikslias visų populiacijų radavietes ir būklę. Tikslinga atlikti populiacijų stebėseną, o prireikus taikyti gamtotvarkos priemones.

Informacijos šaltiniai

Pipinyš J., 1961: Saulašariniai – *Droseraceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 591–596. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

There are six localities of this species in Lithuania, in the Akmenė, Alytus, Telšiai, Utena and Zarasai districts, but new data exists for only two of these. *Drosera intermedia* plants in these localities are not abundant – the number of individuals does not reach 100.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Kvapioji dirvuolė

Agrimonia procera Wallr.

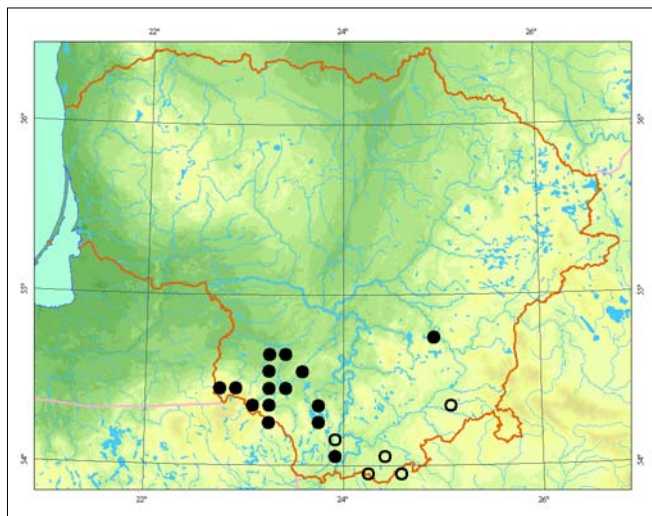
KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA ERŠKĖTINIAI (*ROSACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje. Šiaurėje pasiekia Skandinaviją ir Pietų Suomiją, pietuose – Pirėnų ir Balkanų pusiasalius, vakaruose – Angliją ir Airiją, rytuose – Dniepro vidurupį. Aptinkama tik pietinėje Lietuvos dalyje, dauguma radaviečių telkiasi pietvakarinėje dalyje. Rasta Lazdėnuose (Trakų r.), Nemuno saloje Druskininkuose, po kelias radavietes žinoma Lazdijų, Marijampolės, Šalčininkų, Varėnos, Vilkaviškio rajonuose.

Biologija ir ekologija. Šakniastiebis žolinis augalas. Nuo kitų Lietuvoje paplitusių šios genties rūšių skiriasi viršūnėje gana giliai iškirptais vainiklapiais. Subrendusių vaisių išoriniai dygliai nulinkę žemyn. Žydi birželio ir liepos mėn. Dauginasi sėklomis ir šakniastiebiais. Auga šviesiuose lapuočių miškuose, pamiškėse, miškų aikštelėse, upių ir ežerų pakrančių

šlaituose. Dažniausiai aptinkamas *Carpinion* sąjungos lapuočių miškuose ir *Trifolio-Geranietea* bei *Rhamno-Prunetea* klasių bendrijose.

Populiacijų gausumas. Žinomose radavietėse auga pavieniui arba negausiomis grupėmis.

Grėsmės ir apsauga. Pievų užžėlimas medžiais nustojaus gynti ir šienauti; miškų želdymas, plynieji miškų kirtimai; arimas.

Gali reikėti retinti medynus, kirsti krūmus, šienauti, gynti.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1971: Erškėtrožiniai – *Rosoideae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 94 – 225. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The distribution of Agrimonia procera is limited to southern Lithuania, mostly in its western part. The species occurs in broadleaved forests, at forest edges or in clearings, and on the slopes of rivers and lakes. The main threats are overgrowth after ceasing mowing and grazing, the introduction of forest plantations, clear felling and ploughing. Restoration activities can include canopy thinning, bush cutting, mowing and grazing.

Aprašė Raimondas Čiuplys

*Linos Jasiukonytės piešiny*s

Dygioji slyva

Prunus spinosa L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ERŠKĖTINIAI (ROSACEAE)

2 (V) kategorija

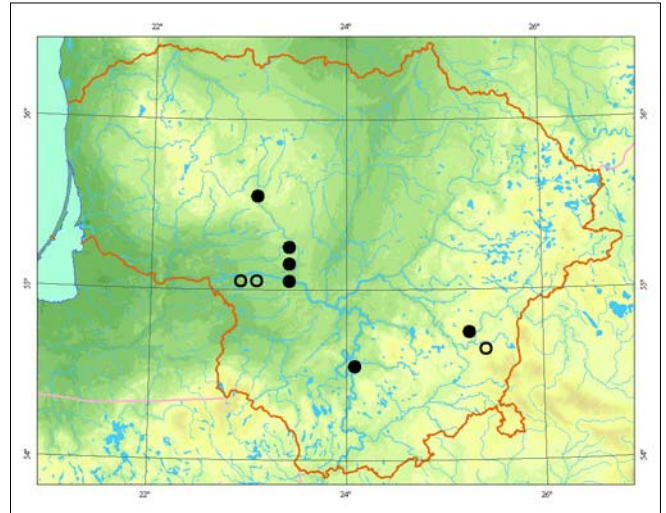
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų ir Rytų Europoje, Skandinavijoje, Viduržemio jūros kraštuose, Kaukaze, Mažonoje Azijoje, Šiaurės Afrikoje, užnešta į Šiaurės Ameriką. Lietuvoje labai retai pasitaiko pietinėje ir vidurinėje dalyje. Pagrindinės radavietės yra Nemuno tarp Seredžiaus ir Skirsnemunės bei jo intakų ir griovų šlaituose.

Biologija ir ekologija. Iki 4 m aukščio krūmas arba medelis, kurio trumposios šakelės baigiasi dygliu. Žydi balandžio – gegužės mėn. labai gausiais baltais žiedais. Vaisiai melsvai juodi, rutuliški, aitrūs, sunoksta rugpjūčio – rugsėjo mėn. Plinta šaknų atžalomis ir sėklomis. Auga upių, upelių bei griovų šlaituose, pakelėse, pamiškių krūmynuose, sausame kalkingame dirvožemyje (*Rhamno-Prunetea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Nemuno slėnio šlaituose dygiosios slyvos sudaro kelių tipų buveines, kuriose jų populiacijų struktūra skirtinga: pavieniai, iki 1,5 m aukščio individai, išsibarstę termofilinėse pievose ir stačiuose, stipriai eroduojamuose šlaituose; susivėrę sąžalynai, siekiantys 2–3 m aukštį, kuriuose auga tik pavieniai kiti medžiai; kartu su kitais krūmais sudaromos juostos, supančios lapuočių medžių pavienius guotus.

Grėsmės ir apsauga. Pastaruoju metu pagrindinėse augavietėse vykstanti buveinių kaita yra palanki dy-

giosioms slyvoms – nebešienaujamuose šlaituose jos plinta, tačiau tolesnės sukcesijos metu, susidarant *Quercus-Fagetea* klasės lapuočių bendrijoms, gali būti išstumtos. Siūloma stebėti vykstančius procesus ir prireikus taikyti gamtotvarkos priemones.

Būtina šlaituose kirsti ir šalinti plintančius svetimžemius krūmus, medžius. Ypatingą grėsmę kelia kaukazinės slyvos (*Prunus cerasifera*), kurios jau ankstyvomis sukcesijos stadijomis iš buveinių išstumia dygiašias slyvas.

Informacijos šaltiniai

Urbonas A., 1971: Slyva – *Prunus*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 295–303. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species very rarely occurs in the southern and central parts of the country. The main localities are concentrated on the slopes of the Nemunas River, its tributaries and ravines between Seredžius and Skirsnemunė. The plant forms overgrowths, spreading over slopes that have been left unmowed.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Pelkinė šindra

Peplis portula L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA RAUDOKLINIAI (*LYTHRACEAE*)

5 (Rs) kategorija

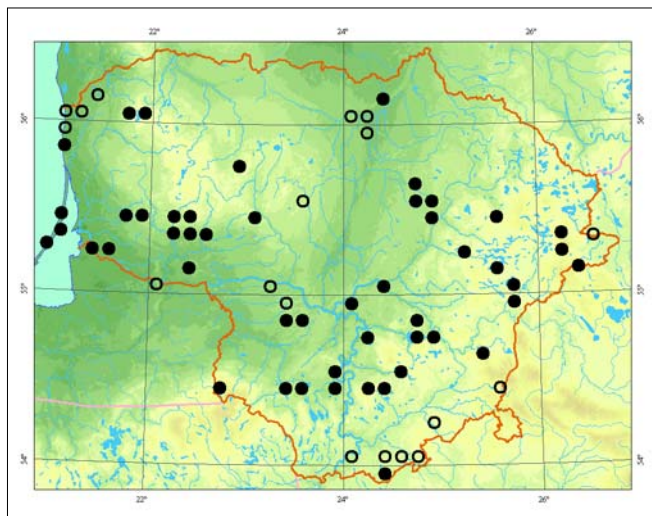
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Europoje, Šiaurės Afrikoje, Amerikoje užneštinė.

Lietuvoje tinkamose augavietėse pasitaiko visoje teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, kartais žiemojantis augalas. Stiebai gulsti, šakoti, 2–20 cm ilgio, ties bambliais išsisknijantys. Žiedai lapų pažastyse, neryškūs. Žydi birželio–rugsėjo mėn. Dauginasi smulkiais gausiomis sėklomis. Prilipusias prie dumblo sėklas gali pernešti vandens paukščiai. Auga dumblingose užliejamose, periodiškai išdžiūstančiose vietose: vandens telkinių (ežerų, tvankinių) pakrantėse, pagrioviuose, laukų ir miškų keliukuose, kirtaviečių balose ir provėžose, dirbamų laukų lomose ir pakraščiuose (*Isoeto-Nanojuncetea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Tinkamose augavietėse auga gana gausiai, tačiau nedidelėse buveinėse, pvz., lauko kelių išdžiūstančiose balose pasitaiko tik po kelis individus.

Grėsmės ir apsauga. Paplitimą bei gausumą riboja augaviečių stoka ir jų laikinumas, nes neišlaiko daugiametinių augalų konkurencijos. Lyginant su kitomis *Isoeto-Nanojuncetea* klasei būdingomis rūšimis, – galviniu vikšriu (*Juncus bufonius*), mažąja šimtūne (*Centunculus minimus*), linine žarotūne (*Radiola linoides*) – pelkinė šindra tinkamose buveinėse yra dažniau aptinkamas augalas. Pastaraisiais metais aptikta nemažai naujų radaviečių, tačiau smarkus jų skaičiaus didėjimas nėra tikėtinas.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1971: Raudokliniai – *Lythraceae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 748–754. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species occurs in suitable habitats all over the territory; in recent years many new localities have been found. The abundance of populations is highly variable: in suitable habitats the plant is rather abundant, but in small habitats only solitary individuals occur.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Jono Augustausko nuotrauka

Pražangiažiedė plunksnalapė

Myriophyllum alterniflorum DC

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA PLUNKSNALAPINIAI (*MYRIOPHYLLACEAE*)

1 (E) kategorija

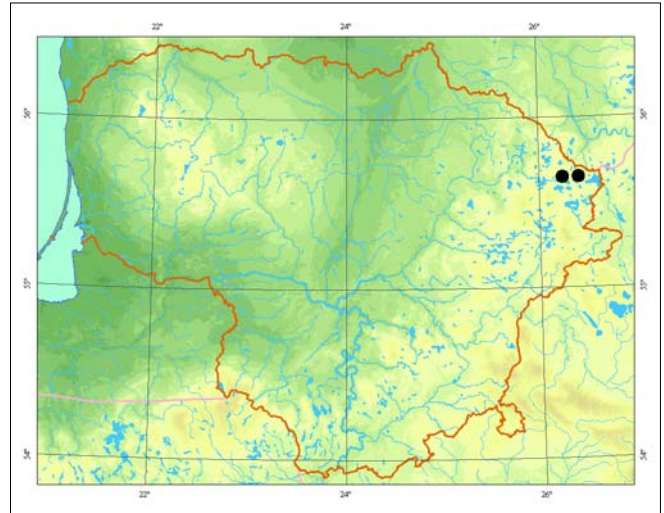
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europos ir Šiaurės Amerikos okeaninėse srityse.

Lietuvoje nuo 1953 m. žinoma 1 radavietė Švento ežere (Zarasų r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, labai gležnas povandeninis augalas. Žiedynas stiebo viršūnėje, žydėjimo metu jis iškeliamas į vandens paviršių. Dauginimasis sėklomis Lietuvoje netyrinėtas – šiuo būdu galėtų daugintis seklumose augantys augalai. Vegetatyviniu būdu dauginasi išsišaknijančiomis augalo dalimis. Auga neturtinguose karbonatų, stovinčiuose ir tekančiuose vandenyse. Lietuvoje auga tik ežere. Vegetuojantys individai aptinkami iki 3–4 m gylio, žydintys – seklumose, apie 0,5 m gylyje. 1953 m. pražangiažiedės plunksnalapės daugiausia augo maurabragūnų sudaromose bendrijose. 1998 m. vegetuojantys augalai sudarė grynus sąžalynus.

Populiacijų gausumas. Švento ežero populiacija buvo labai gausi apie 1953 m. Jos gausumo svyravimai buvo susiję su vandens lygio svyravimais. 1973 m. ežerui nusekus, pagrindinės pražangiažiedžių plunksnalapių augavietės atsidūrė sausumoje. 1998 m. paste-

bėtas rūšies pagausėjimas – 1–4 m gylyje daugelyje ežero vietų buvo paplitę vegetuojančių augalų sąžalynai, o šiaur rytinės dalies seklumose (10–50 cm gylyje) žydintys augalai. Pastaruoju metu povandeniniai vegetuojantys augalai daugelyje stebėtų vietų išnyko. Negausu ir žydinčių augalų.

Grėsmės ir apsauga. Vandens eutrofizacija, nendrių išsigalėjimas ežero seklumose.

Informacijos šaltiniai

Bagdonaitė A., 1962: Pražangiažiedė plunksnalapė (Myriophyllum alterniflorum DC.) Lietuvos TSR teritorijoje. – Lietuvos TSR MA darbai, ser. C., 3 (29): 77–86. Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

Since 1953 only one locality is known to exist in Lake Šventas (Zarasai distr.). The abundance of the species is closely related with natural fluctuations in the lake's water level. The highest abundance of the species was observed in 1953 and 1998. Currently the population is very sparse.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Broniaus Šablevičiaus nuotrauka

Smulkioji seradėlė

Ornithopus perpusillus L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA PUPINIAI (FABACEAE)

2 (V) kategorija

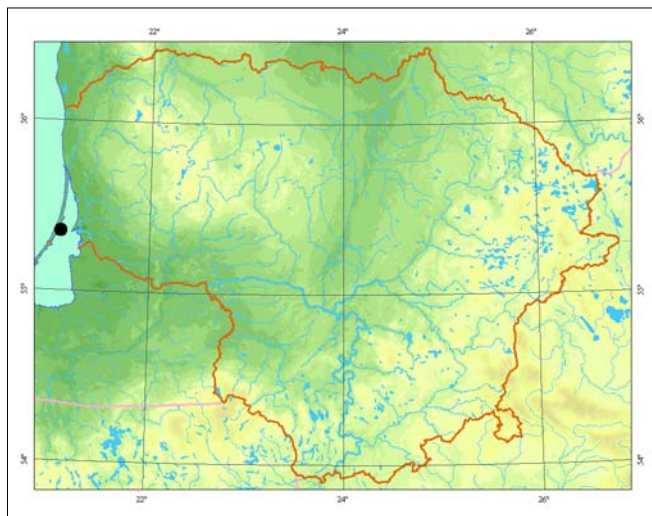
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Okeaninio paplitimo rūšis. Bendras arealas apima Vidurio, Vakarų ir Šiaurės Europą ir šiauriausią Šiaurės Afrikos dalį. Toliausiai už rytinės arealo ribos rasta Kaliningrado srityje. Lietuvoje rūšis aptikta tik Nidoje (Kuršių nerijoje).

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 5–15 cm aukščio augalas. Išskirtiniai požymiai: įstrižos, plaukuotos, lenktos, iš 5–7 ovalių, tinkliškai gyslotų narelių, 1–2 cm ilgio ir 0,2 cm pločio ankštys, vainiklapiai su raudonomis gyslomis. Žydi gegužės – rugpjūčio mėn., kai kada antrą kartą rudenį. Auga tiek natūraliuose, tiek antropogeniniuose ekotopuose: smiltpievėse, sausuose pušynuose ir jų aikštelėse dirvonuose, dirbamuose laukuose.

Linos Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Žinoma 1 populiacija Kuršių nerijoje ties Nida. Ji auga neturtingame maisto medžiagų eoliniame smėlyje, kurio pH 5,2. Užima nedidelį smiltpievės plotą (10 × 10 m²), iš visų pusių ją supa vešlūs ir tankūs *Calluna vulgaris*, *Empetrum nigrum* sąžalynai su pavieniais *Pinus sylvestris* (iki 1,5 m aukščio) ir *Betula pendula* medžiais. Individų kiekis populiacijoje nepastovus (50–70). Vyrauja vegetatyviniai augalai, žydinčių mažai (10–20).

Grėsmės ir apsauga. Mažėja smiltpievių plotai. Jos užauga krūmokšniais ir medžiais. Būtina taikyti gamtotvarkos priemones.

Informacijos šaltiniai

Stankevičiūtė J., 2002: *Ornithopus perpusillus* Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*. – 4: 3–9.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species occurs only on the Curonian Spit; the only locality is near Nida. The number of individuals in the population is unstable (varying from 50 to 70). In accordance with sand community succession patterns, an increase in forest species abundance, herb layer density and changes in soil structure are expected. The active implementation of nature conservation measures is essential to species protection.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Penkialapis dobilas

Trifolium lupinaster L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA PUPINIAI (*FABACEAE*)

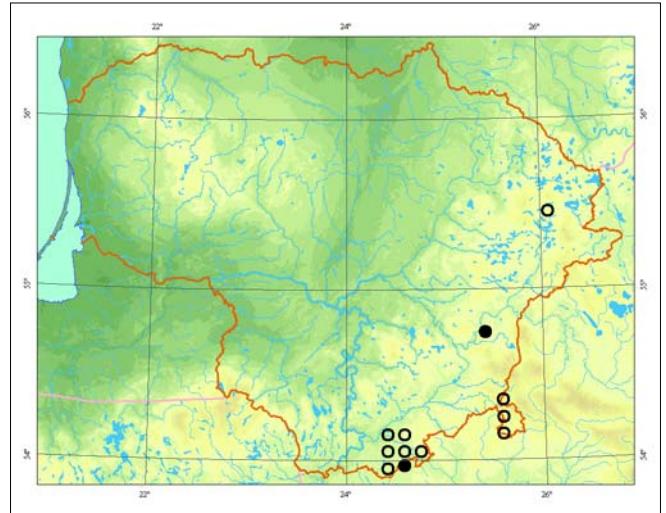
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Arealas driekiasi Vidurio ir Pietų Europoje, vidutinio klimato juostoje Azijoje.

Lietuvoje auga tik pietrytinėje dalyje. Augavietės telkiasi Varėnos ir Šalčininkų rajonuose. Dar žinoma 1 radavietė Vilniaus r. ir toliausiai į šiaurės rytus nutolusi radavietė Ažvinčių girioje (Ignalinos r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 0,15–0,5 m aukščio žolinis augalas, sudarantis daugiastiebius kerelius. Gelsvi žiedai susitelkę galvutės pavidalo žiedynuose. Žydi birželio–liepos mėn. Vaisius – ankštis su 2–8 sėklomis. Dauginasi sėklomis. Medingas. Dekoratyvus. Šviesomėgis. Auga retuose sausuose *Dicrano-Pinion* są-

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

jungos pušynuose ar mišriuose pušų ir beržų miškuose, kirtavietėse, miškų aikštelėse, pamiškėse, sausuose termofiliniuose šlaituose, palei miškų keliukus. Kadangi plinta sėklomis, suarus kirtavietes, bet nepakeičius medyno rūšies, atsikuria.

Populiacijų gausumas. Miškuose populiacijos negausios, daugelyje vietų aptinkami pavieniai augalai, išaugę įvairaus dydžio sklypuose. Grupėmis (iki 30 augalų) auga palei miškų keliukus, šviesiuose sausuose termofiliniuose šlaituose.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta keičiant augavietes, apšvietimo sąlygas, dėl žemdirbystės ar intensyvaus ūkininkavimo miškuose, trypimo.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1971: Dobilas – *Trifolium*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 438–468.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species occurs only in the southeastern part of Lithuania. Trifolium lupinaster grows in sparse dry pinewoods and mixed pine and birch forests, cleared areas, forest glades and edges, on dry thermophilous slopes, and beside forest paths. Populations are not abundant; mainly solitary plants are found.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Ilgagalvis dobilas

Trifolium rubens L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA PUPINIAI (FABACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje ir Pietvakarių Azijoje. Lietuvoje rūšis yra ties šiaurine paplitimo riba ir aptinkama pietinėje ir pietrytinėje dalyje. Augavietės randamos Alytaus, Lazdijų, Marijampolės, Trakų, Vilkaviškio, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 20–80 cm aukščio žolinis augalas. Purpuriniai žiedai susitelkę ilgose (4–10 cm ilgio) tankiose galvutėse. Žydi birželio–liepos mėn. Vaisius – vienasėklė ankštis. Dauginasi sėklomis. Šviesomėgis. Medingas. Dekoratyvus. Auga velėniniuose karbonatiniuose dirvožemiuose, esančiuose sausuose šlaituose, sausose pievose, sausuose retuose mišriuose ir lapuočių miškuose, pamiškėse, miškų aikštelėse.

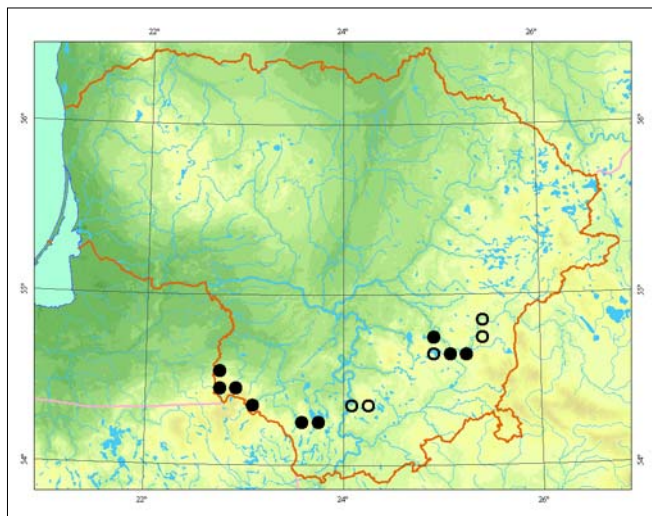
Populiacijų gausumas. Populiacijos įvairaus dydžio, dažniausiai negausios. Įvairaus dydžio plotuose randami pavieniai augalai arba iki 20 augalų grupės, dauguma augalų žydi ir dera.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta keičiant augavietes, per daug intensyviai ganant, per anksti šienaujant, suarus pievas.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1971: Dobilas – *Trifolium*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 438–468.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

In Lithuania Trifolium rubens is at the northern border of the distribution range; it is recorded in the southern and southeastern parts of the country. The species occurs on dry slopes, dry meadows, dry scarce mixed and deciduous forests, forest edges and glades. Trifolium rubens grows alone or in groups of up to 20 individuals.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Geltonžiedis pelėžirnis

Lathyrus laevigatus (Waldst. et Kit.) Gren.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA PUPINIAI (FABACEAE)

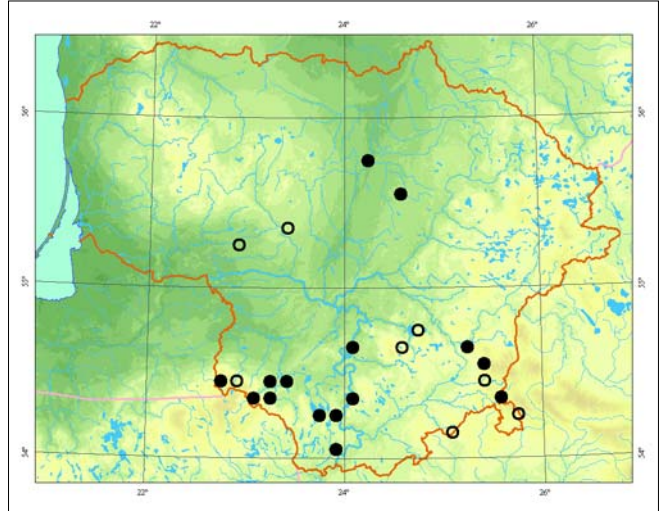
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje, Balkanuose, Šiaurės Ispanijoje, Apeninuose, Dniepro aukštupyje. Žinomos radavietės yra Pietų Lietuvoje: Alytaus, Jurbarko, Lazdijų, Marijampolės, Panevėžio, Raseinių, Šalčininkų, Trakų, Vilkaviškio, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis žolinis augalas. Stiebas status, šakotas, iki 20–60 (160) cm aukščio. Žiedai susitelkę į purias vienašales kekes, šviesiai geltoni, vėliau paruduoja. Žydi gegužės ir birželio mėn. Žiedus apdulkina vabzdžiai. Dauginasi šakniastiebiais ir sėklomis. Auga lapuočių ir mišriuose miškuose (dažniausiai *Carpinion* sąjungos bendrijoje), turtinguose rūšių pušynuose (*Quercus-Pinetum*) ir eglynuose (*Melico nutantis-Piceetum*), miško retmėse, pamiškėse, prie miško kelių. Mėgsta gana derlingus, karbonatų turtingus priemolio ir priemolio dirvožemius.

Populiacijų gausumas. Ūksmėje augalai dažniausiai auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis. Šviesesnėse augavietėse geltonžiediai pelėžirniai kai kada sudaro kelių dešimčių kvadratinių metrų pločio tankius sąžalynus. Šilinės miške (Švenčionių r.) tirtose cenopopuliacijose didžiausias vidutinis augalų tankis siekė 1,1 ind./m² (cenopopuliacijos užimamas plotas – apie 60 m²). Geriausiai išsivystę ir gausiausiai žydintys augalai rasti pietinės ekspozicijos šlaituose,

apaugusiuose vidutiniškai susivėrusiais mišriais medynais arba pamiškėse.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę kelia plynieji kirtimai, pernelyg didelis medžių ir krūmų sutankėjimas, trypinimas.

Populiacijos gali būti atkuriamos retinant medynus ir krūmus; kai kada gali reikėti šienauti arba ganyti.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1971: Ankštiniai – *Fabaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 326–537. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Most of *Lathyrus laevigatus* sites concentrate in the southern part of Lithuania. The species prefers broadleaved and mixed forests. It usually occurs along forest edges, on slopes, in clearings or along roads and is associated with fertile and carbonate-rich soils. Some known sites harbour abundant populations. The main threats are clear felling, the encroachment of canopy cover and shrubs, and trampling.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Žydruno Sinkevičiaus nuotrauka

Žirniapolis pelėžirnis

Lathyrus pisiformis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA PUPINIAI (FABACEAE)

3 (R) kategorija

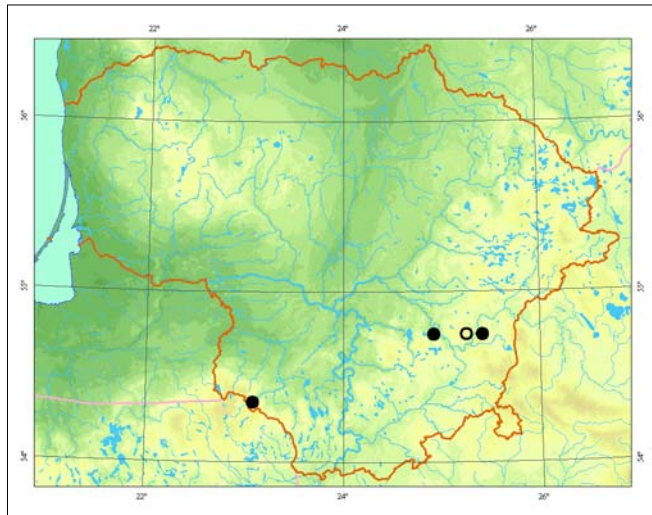
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje, Sibire, Centrinėje Azijoje.

Lietuvoje labai reta rūšis: rasta prie Žaliųjų ežerų ir Valakampiuose (Vilniuje), Lazdėnų ir Aukštadvario apylinkėse (Trakų r.), Juodelių apylinkėse (Kalvarijos sav.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis žolinis augalas, hemikriptofitas. Stiebas status arba kylantis, iki 1 m aukščio. Žiedai vienašalėse kekėse, nešvariai tamsiai raudoni. Žydi gegužės ir birželio mėn., vaisiai subręsta liepos arba rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis ir šakniastiebiais. Mėgsta šviesias sausokas augavietes ir karbonatų turtingus priemolio dirvožemius. Šių augalų buveinės susijusios su *Querco-Fagetea* klasės lapuočių ir mišriais miškais, tačiau dažniausiai jų aptinkama pamiškėse ir krūmuotuose šlaituose.

Populiacijų gausumas. Populiacijoje prie Žaliųjų ežerų aptikti pavieniai augalai. Grandų botaniniame draus-

tinėje (Kalvarijos sav.) augo apie 10 žydinčių augalų. Vilniuje Sapieginės miške apie 500 m² plote augo apie 100 žydinčių augalų. Bražuolės žemupio slėnyje ties Lazdėnais gausios cenopopuliacijos išsidėsčiusios maždaug 7 km ruože.

Grėsmės ir apsauga. Plynieji miškų kirtimai, medyno ir krūmų sutankėjimas, mindymas.

Siekiant atkurti populiacijas, gali būti retinamas medynas ir krūmai.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1971: Ankštiniai – *Fabaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 326–537. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Several sites of *Lathyrus pisiformis* are known to exist in southeastern and southwestern Lithuania. The species is commonly associated with broadleaved forests of the *Querco-Fagetea* class and is usually found along forest edges or slopes. It prefers habitats with abundant light and carbonate-rich sandy soils. The known populations are of different sizes; some are quite abundant. The main threats are large-scale forest felling, the encroachment of canopy cover and shrubs, and trampling.

Aprašė Raimondas Čiuplys

*Linus Jasiukonytės piešiny*s

Krūmelinis vikis

Vicia dumetorum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA PUPINIAI (*FABACEAE*)

3 (R) kategorija

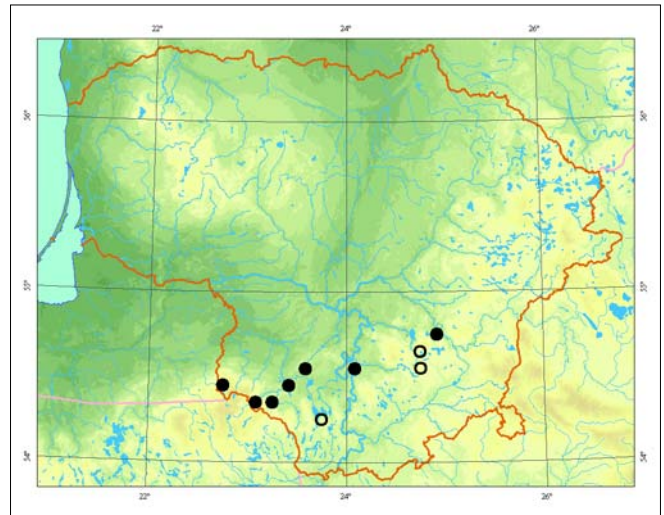
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Arealas apima Rytų, Vidurio ir Pietų Europą, taip pat dalį Vakarų Europos ir Vakarų Sibiro. Vakaruose išplitusi iki Prancūzijos, šiaurėje pasiekia Pietų Skandinaviją, pietuose – Balkanų pusiasalį ir Italiją. Lietuvoje auga Buktos (Marijampolės r.), Grybingirio (Vilkaviškio r.), Statiškės (Lazdijų r.), Strėvos miškuose (Trakų r.), Bražuolės upės slėnyje. Nurodoma, kad augo Vilniuje, Granapolyje (Trakų r.), Šakių ir Ukmergės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, šakniastiebis, 100–200 cm aukščio žolinis augalas, hemikriptofitas. Stiebas šakotas, laipiojantis. Lapai kotuoti, poromis plunksniški, baigiasi šakotu ūseliu. Neseniai išsiskleidę žiedai rausvai violetiniai, vėliau nešvariai geltonai rausvi. Žydi birželio ir liepos mėn. Dauginasi sėklomis ir šakniastiebiais. Mėgsta šiltas pusiau atviras augavietes ir karbonatingus priemolio arba priemolio dirvožemius. Auga mišrių ir lapuočių miškų retmėse, aikštelėse, pamiškėse, šlaituose. Augalams plisti reikia nedidelių augaviečių pažaidų.

Linos Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Buktos miške sudaro keliolikos kvadratinį metrų ploto sąžalyną miško pakelėje. Bražuolės slėnyje populiaciją sudaro kelios dešimtys augalų, augančių šlaite, po elektros linija.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijoms grėsmę kelia plynieji miškų kirtimai, taip pat per didelis medynų susivėrimas ir krūmų sutankėjimas augavietėse. Kai kada augalus nuėda laukiniai žvėrys. Atkuriant šių augalų populiacijas, gali reikėti retinti medynus ir krūmus, kai kur mechanškai suardyti dirvožemį.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1971: Ankštiniai – *Fabaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 326–537. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The known sites of Vicia dumetorum are concentrated in southwestern Lithuania. The species prefers semi-open sunny habitats and carbonate-rich loam soils. Its main habitats are forest clearings, edges, and slopes. The most abundant populations are found in slightly disturbed sites. Forest clear felling and the encroachment of canopy cover or shrubs pose the main threat to its survival.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Pavasarinis vikis

Vicia lathyroides L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA PUPINIAI (*FABACEAE*)

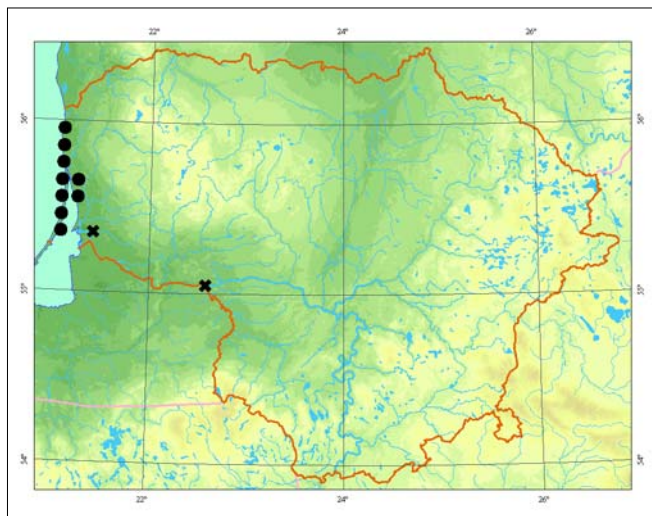
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietų Skandinavijoje, Didžiojoje Britanijoje, Vakarų Europoje, vakarinėje Vidurio Europos dalyje, Kryme, Kaukaze, Šiaurės Afrikoje, Sirijoje. Šiaurės Amerikoje atneštinė. Priklauso europinei florai. Lietuvoje rūšis randama ties šiaur rytine arealo riba. Auga tik pajūryje: Kuršių nerijoje ir Klaipėdos r., Palangoje. Patikrinus radavietę ties Smalininkais, pakartotinai neaptikta.

Biologija ir ekologija. Vienmetis arba žiemojantis, 5–20 cm aukščio augalas. Žydi gegužės – birželio mėn., terofitas. Dauginasi sėklomis. Auga tik ant maisto medžiagų neturinčio lengvo priemolio. Kserofitų bendrijose užima savitą fenologinę nišą. Žydi ir sėklas subrandina anksti pavasarį, kol kiti bendrijas sudarantys augalai dar nepradėję vegetuoti. Žydėjimo metu sudaro monodominantinius sąžalynus. Peržydėję sudžiūsta, pradeda vyrauti kiti augalai, todėl vasarą sunkiai aptinkami. Auga pajūrio ir pamario palvėje, smiltpievėse, dykvietėse, sausose pamiškėse, aikštėlėse (*Carici arenariae-Airetum* bendrijos).

Populiacijų gausumas. Lietuvos pajūryje sudaro gausias populiacijas, kuriose vyrauja generatyviniai au-

galai, gausu juvenilinių. Vegetacijos pradžioje ir žydėjimo metu populiacijoms būdingas rausvas atspalvis, o vasarą augalus sunku aptikti.

Grėsmės ir apsauga. Išskirtinių apsaugos priemonių nereikia. Pagrindinė nykimo grėsmė yra natūralių pajūrio smiltpievių užaugimas, dirbtinis esamų augaviečių naudojimo reglamento keitimas.

Informacijos šaltiniai

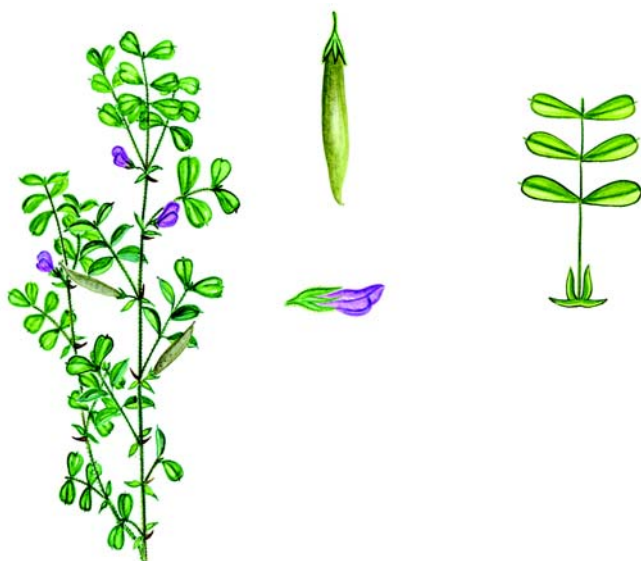
Stancevičius A., 1971: Vikis, pupa – *Vicia*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 470–501. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species occurs only in coastal regions. In Lithuania Vicia lathyroides is on the northeastern border of its distribution range. Seven abundant populations are known with a prevalence of generative and a high number of juvenile plants. The number of localities has decreased due to natural succession.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Žirnialapis vikis

Vicia pisiformis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA PUPINIAI (*FABACEAE*)

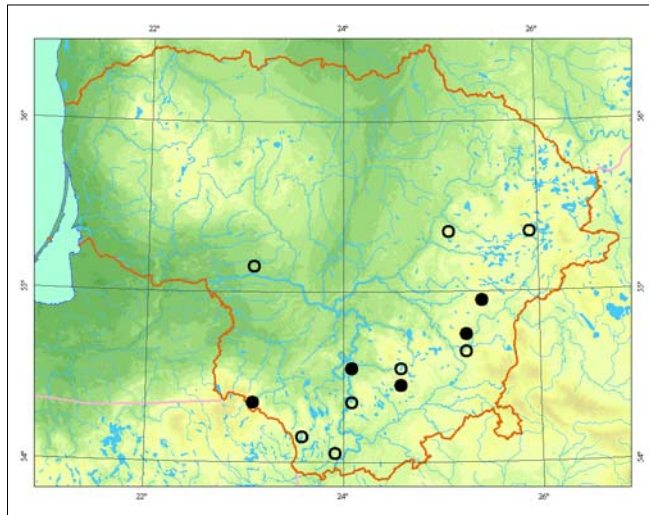
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje: vakaruose iki Rytų Prancūzijos, rytuose pasiekia Uralą ir Kaukazo priekalnes; šiaurėje išplitusi iki Norvegijos, pietuose – iki Šiaurės Italijos ir Balkanų pusiasalio.

Žinomos radavietės telkiasi pietinėje ir rytinėje Lietuvos dalyje. Rasta Alytaus, Anykščių, Ignalinos, Jurbarko, Kauno, Lazdijų, Trakų, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis žolinis augalas, hemikriptofitas. Stiebas mažai šakotas, laipiojantis. Lapai bekočiai, poromis plunksniški, baigiasi šakotu arba paprastu ūseliu. Žiedai šviesiai geltoni. Žydi nuo birželio iki rugpjūčio mėn., apdulkina vabzdžiai. Dauginasi sėklomis ir šakniastiebiais. Auga mišriuose ir lapuočių miškuose, retmėse, miškų aikštelėse, pamiškėse (*Trifolio-Geranietea* klasės bendrijose). Mėgsta karbonatų turtingus dirvožemius.

Populiacijų gausumas. Žinomose populiacijose dažniausiai auga nedidelėmis grupėmis. Prie Sužionių (Vilniaus r.) esančioje augavietėje sudaro apie 100 m² sąžalyną.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią pavojų kelia krūmų ir medynų sutankėjimas.

Norint atkurti populiacijas, gali reikėti retinti medynus ir krūmus, ekstensyviai šienauti.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1971: Ankštiniai – *Fabaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 326–537. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The known sites of Vicia pisiformis are distributed in southern and eastern Lithuania. The main habitats are broadleaved and mixed forests, their clearings and edges with communities of the Trifolio-Geranietea class. The species prefers carbonate-rich soils. Populations mainly consist of small groups of individuals. The largest threat is the encroachment of the canopy and shrub layer. Populations can be restored by thinning out trees and shrubs and limited mowing.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Broniaus Šablevičiaus nuotrauka

Lininė žarotūnė

Radiola linoides Roth

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA LININIAI (*LINACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

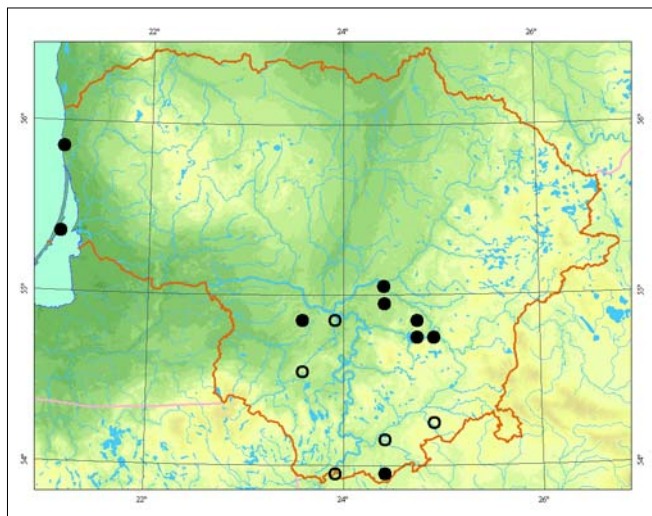
Paplitimas. Rytų, Vakarų ir Vidurio Europoje, Skandinavijoje, Viduržemio pajūryje, Mažojoje Azijoje, Šiaurės bei Vakarų Afrikoje.

Lietuvoje žinomos radavietės aptinkamos pietinėje dalyje ir pajūryje.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 2–10 cm aukščio efemeris. Stiebas siūliškas, beveik nuo pat apačios dvišakiai šakotas. Lapai smulkūs, bekočiai. Žiedai labai maži, šakų viršūnėse gausiai susitelkę į skydelius. Žydi liepos – rugpjūčio mėn., dauginasi sėklomis. Auga drėgnose (laikinais užliejamose) nedidelėse vandens telkinių pakrančių, laukų, ganyklų, kelių lomose, susijęs su nederlingais drėgnais smėliais arba smėlingais dirvožemiais (*Isoeto-Nanojuncetea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Augalo plitimą bei gausumą riboja augaviečių stoka, populiacijų gausumas jose priklauso nuo kasmetinio drėgmės režimo. Tinkamose augavietėse palankiais metais populiacijos labai gausios (augalas labai smulkus).

Grėsmės ir apsauga. Laikinose augavietėse populiacijos egzistuoja trumpai ir formuojantis pastoviai augalų dangai savaime išnyksta. Dirvoje išlieka gyvybingos sėklos, kurios palankiomis sąlygomis duoda pradžių naujoms populiacijos generatyvinėms kartoms. Pasta-

raisiais metais stebimas aiškus augalo populiacijoms formotis tinkamų augaviečių mažėjimas. Buvusi didžiausia šalyje populiacija buvusiam sovietų armijos Šaiپیų kariniame poligone visiškai sunyko: dabartinėje Pajūrio regioninio parko Plazės gamtinio rezervato teritorijoje nevažinėjami drėgni keliukai užaugo daugiamete smėlynų augalijos velėna. Mažėjant tikimybei atsirasti tinkamoms augavietėms, būtina atkurti populiacijas anksčiau dokumentuotose radavietėse ir taikyti palaikomąsias gamtotvarkos priemones.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1971: Lininiai – *Linaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 567–576. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Scarcity of habitats limits the spread and abundance of the species; population abundance depends on the annual humidity. In recent years the decrease of habitats suitable for population formation has been noticed. A total decline of the former largest population on the seacoast of the country was registered.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Jono Augustausko nuotrauka

Blizgantysis snaputis

Geranium lucidum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SNAPUTINIAI (GERANIACEAE)

3 (R) kategorija

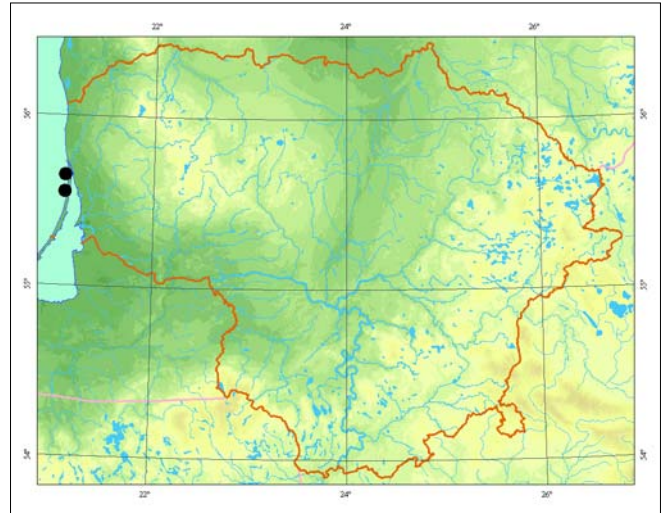
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje, pietinėje Skandinavijos dalyje, Viduržemio jūros šalyse, Mažojoje ir Centrinėje Azijoje, Kaukaze.

Lietuvoje rūšis paplitusi tik Smiltynėje, Alksnynėje, Juodkrantėje (Kuršių nerijoje).

Biologija ir ekologija. Vienmetis, kartais žiemojantis, 15–25 cm aukščio augalas. Stiebai keli, kylantys, raudoni. Plinta sėklomis, kurias išmėto staigiai atsiverdama dėžutė. Žydi gegužės – birželio mėn. Terofitas. Auga smiltpievėse, pamiškėse, iš dalies ūksminis augalas, auga krūmų pavėsyje. Prieraišus pajūrio smiltpievių, *Thero-Airion* sąjungos bendrijoms.

Populiacijų gausumas. Gausios populiacijos aptinkamos tik Smiltynėje ir Alksnynėje. Šios populiacijos didelių plotų neužima (30–40 m²), tačiau jose labai daug augalų – vyrauja generatyviniai, kurie subrandina ypač daug sėklų. Anksti pavasarį, kol kiti augalai dar nepradėję vegetuoti, *Geranium lucidum* gausiai auga, žydi, sudaro tankius sąžalynus. Ties Juodkrante *Geranium lucidum* auga nebūdingose bendrijose. Šios populiacijos dydis labai priklauso nuo kritulių kiekio ir vandens lygio Kuršių mariose pavasarį. Drėgnais metais didžioji dalis augavietės būna užlieta, todėl *Geranium lucidum* auga tik aukštesnėse

vietose, o sausesniais – pavienių vegetatyvinių ir generatyvinių individų aptinkama 2 ha plote.

Grėsmės ir apsauga. Išskirtinių apsaugos priemonių nereikia. Pagrindinė nykimo grėsmė – natūralių pajūrio smiltpievių užaugimas, dirbtinis esamų augaviečių naudojimo reglamento keitimas.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1971: Snaputis – *Geranium*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 545–563. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species has been reported only on the Curonian Spit. The number of localities has decreased due to natural succession.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Plikažiedis linlapis

Thesium ebracteatum Hayne

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA SANTALINIAI (*SANTALACEAE*)

2 (V) kategorija

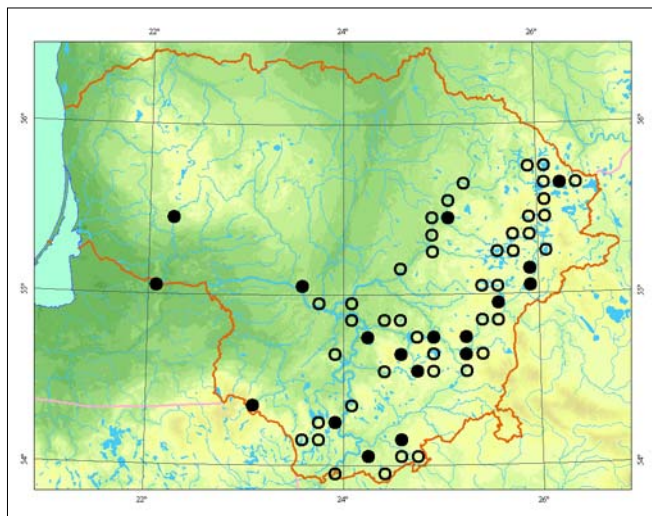
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2004 m.

Įrašyta į ES Buveinių direktyvos II, Berno konvencijos I priedus.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje.

Lietuvoje rūšis aptinkama pietiniuose ir rytiniuose rajonuose, kitur labai reta, o šiaurinėje ir šiaurvakarinėje šalies dalyje visai neauga.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–30 cm aukščio augalas su gausiai šakotu požeminiu šakniastiebiu, įsi-skverbiančiu iki 10 cm gylio. Pusiau parazitais. Žydi gegužės – birželio mėn. Vaisiai subręsta liepos mėn. Dauginasi ir plinta sėklomis, kurias išnešioja skruzdėlės. Šviesomėgis ir šilumomėgis augalas. Auga sausuose karbonatingo priemolio, priemolio ar molio dirvožemiuose, į pietus ar pietryčius atsigrežusiuose šlaituose, pamiškių pievose, dažniausiai *Trifolio-Geranietaea* ir *Festuco-Brometea* klasių bendrijose. Pievoms užžėlus medžiais ir

krūmais, susidarius pavėsiui (maždaug 40 proc. visiško apšvietimo), augalai nežydi ar beveik nežydi, nustoja daugintis sėklomis, išaugina tik vegetatyvinius ūglius.

Populiacijų gausumas. Dauguma populiacijų nedidelės, užima vos kelių kvadratinį metrų plotą, retai užima daugiau kaip 100 m² plotus. Geros būklės populiacijose generatyviniai ūgliai sudaro 20–30 proc.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta užželiant pamiškių ir šlaitų pievoms krūmais ir medžiais. Kenkia buveinių keitimas (arimas, užželdinimas mišku).

Palankiai populiacijas veikia nuolatinis ar periodiškasis pievų šienavimas ir ekstensyvus galvijų ganymas.

Būtina parengti ir įgyvendinti buveinių tvarkymo planus, atlikti gyvybingų ir pažeistų populiacijų stebėseną, vertinti gamtotvarkos priemonių veiksmingumą.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1961: Santaliniai – *Santalaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 145–148. – Vilnius.

Gudžinskas Z., 2003: Pasiūlymai ir pastabos dėl Lietuvos raudonąją knygą įtrauktų augalų sąrašo. – *Botanica Lithuanica*, 5: 19–24.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

In Lithuania populations of Thesium ebracteatum are concentrated in eastern and southern districts.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Mindaugo Rylos nuotrauka

Melsvasis linlapis

Thesium linophyllum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA SANTALINIAI (*SANTALACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 2007 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietų Europoje: nuo rytinės Prancūzijos dalies iki Ukrainos. Lietuva yra ties šiaurvakarine rūšies arealo riba.

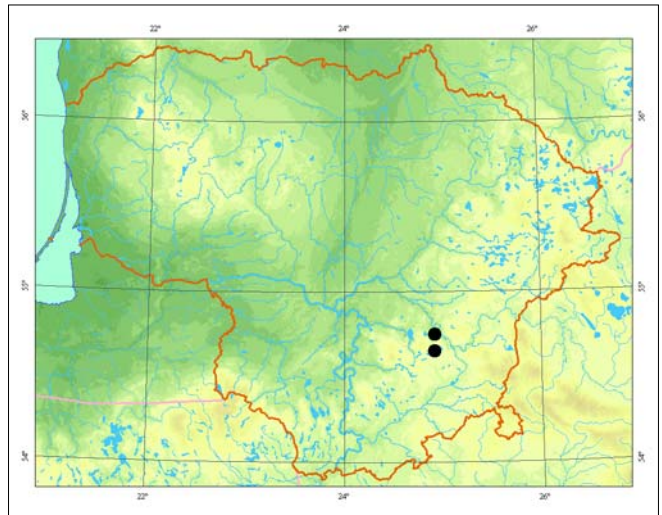
Lietuvoje dabar aptinkama 2 vietovėse Trakų rajone. XVIII a. pabaigoje Ribiškėse (Vilniaus apyl.) rasta rūšies populiacija išnykusi.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–30 cm aukščio, melsvai žalias augalas, išauginantis trumpus šakniastiebius (kartais būna be jų). Stiebai keli arba jų daug, statūs ar pagulę. Lapai siauri, su 1–3 gyslomis. Žiedynas retas, šluotelės pavidalo. Žiedai balti. Ant šaknų ir šakniastiebių yra haustorijos, kuriomis prisitvirtina prie kitų augalų šaknų ir iš jų ima vandenį su mineralinėmis medžiagomis. Pusiau parazitas. Žydi gegužės–birželio mėn. Vaisiai subręsta liepos mėn. Dauginasi ir plinta sėklomis.

Šviesomėgis ir šilumomėgis augalas. Auga sausuose karbonatingo priemolio ir priemolio dirvožemiuose, stepinių (*Festuco-Brometea* klasės) pievų bendrijose.

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Duomenų apie Ribiškėse (Vilniuje) buvusios populiacijos dydį nėra. Kitos šalyje dabar esančios populiacijos nedidelės, užima po kelis ar kelias dešimtis kvadratinių metrų. Prie Rykantų (Trakų r.) aptikta populiacija buvo negausi, ją sudarė keli žydintys augalai. Didžiausia dabar žinoma populiacija yra Varnikių k. apylinkėse (Trakų r.). Ją sudaro dvi augalų grupės, kuriose 2006 m. iš viso buvo apie 200 augalų. Populiacijoje vyrauja subrendę, gausiai žydintys ir gerai išsivystę augalai, tačiau jaunų labai mažai.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia pamiškių ir šlaitų pievų apaugimas krūmais ir medžiais. Būtina palaikyti esamą buveinių būklę ir žolyno rūšių sudėtį, negalima tręšti ar dirbtinai želdinti atvirų plotų, kuriuose yra šios rūšies populiacijos.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1961: Santaliniai – *Santalaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 145–148. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania two populations of Thesium linophyllum have recently been recorded in the Trakai district. The species is threatened by changes in habitat conditions, especially the overgrowth of dry sandy meadows with trees and shrubs.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Gebenė lipikė

Hedera helix L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ARALIJINIAI (ARALIACEAE)

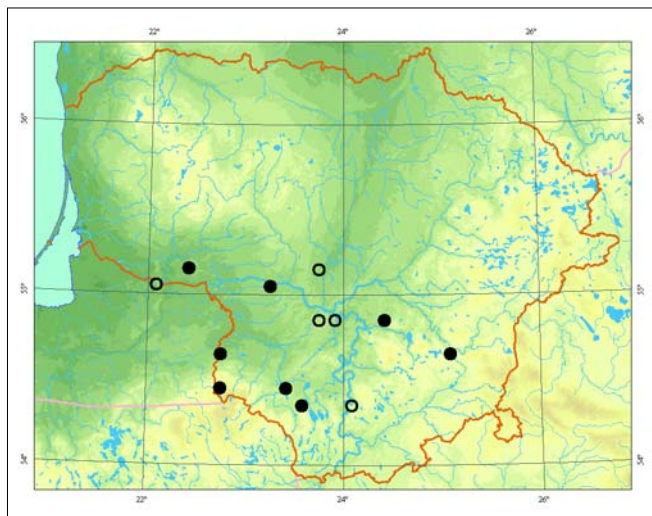
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Arealas driekiasi per Pietų Skandinaviją, Vakarų, Vidurio ir Pietų Europą iki Kaukazo, Pietvakarių Azijos, Šiaurės Afrikos.

Per Lietuvą eina šiaurinė arealo riba. Savaime auga pietvakarinėje Lietuvos dalyje: Alytaus, Kaišiadorių, Kauno, Lazdijų, Marijampolės, Šilutės, Tauragės, Vilkaviškio, Vilniaus rajonuose. Labiausiai į rytus nutolusi vieta – Dėdeliškių apylinkėse (Vilniaus r.). Visoje Lietuvos teritorijoje auginamas kaip dekoratyvinis augalas prie namų, kapinėse.

Biologija ir ekologija. Daugiametė, sumedėjusi, visžalė liana su orinėmis kimbamosiomis šaknimis, išaugusiomis ant vegetatyvinių ūglių. Šiomis šaknimis prisitvirtina prie atramų, medžių. Būdinga vegetatyvinių ir generatyvinių ūglių lapų heterofilija. Dekoratyvi. Termofilinė. Lietuvos miškuose natūraliomis sąlygomis nežydi, stebėta žydinti tik auginama prie namų,

pietinėje pusėje. Šaltomis žiemomis virš sniego apšąla, todėl dažniausiai driekiasi žeme. Dauginasi vegetatyviniu būdu. Lietuvoje auga šios rūšies var. *baltica* Rehd. Dažniausiai aptinkama plačialapių miškuose liepinių skroblynų *Tilio-Carpinetum betuli* bendrijose.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui ar po keletą individų, kurie lipa į medžius (medžių kamienais pakyla iki 4 m aukščio) arba driekiasi žemės paviršiumi. Žeme besidriekiantys individai gali užimti keleto kvadratinių metrų plotą. Vištytgirvyje aptinkama gana dideliame plote, tačiau daugelyje kitų miškų – negausiai pavienėse radavietėse.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl intensyvaus ūkininkavimo miškuose, miškų kirtimo, trypimo, perkėlimo į sodybas. Besniegėmis žiemomis gali visiškai iššalti.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Gebenė – *Hedera*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 22 – 24.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The northeastern border of the distribution range crosses Lithuania. *Hedera helix* naturally grows in the southwestern part of the country, most frequently occurring in broadleaved forests. *Hedera helix* grows alone or in groups of a few climbing or trailing individuals.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Pelkinė raistenė

Hydrocotyle vulgaris L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

1 (E) kategorija

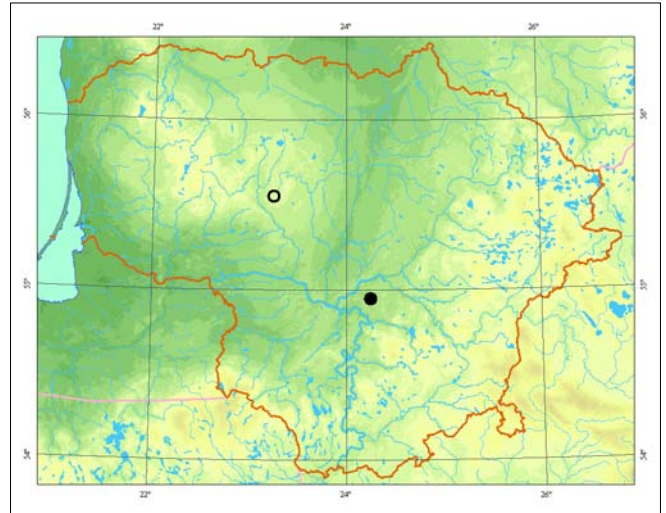
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų, Pietų ir Vidurio Europoje, pietinėje Skandinavijoje. Priskiriama prie subatlantinės floros. Lietuvos teritorija yra už ištisinio arealo rytinės ribos. Literatūroje nurodomos 2 istorinės radavietės: Šimonių girioje (Kupiškio r.) (duomenys herbariumio medžiaga nepatvirtinti) ir Tytuvėnų apylinkėse (Kelmės r.) (augavietė sunaikinta eksploatuojant durpyną). Nauja augavietė aptikta Karčiupio miške (Kaišiadorių r., 2004).

Biologija ir ekologija. Daugiametis arba dvimetis, 10–40 cm aukščio, plonais, pažeme besidriekiančiais ir ties bambliais išsiskyniančiais stiebais augalas. Būdingi apskriti, ties viduriu prie lapkočio prisitvirtinantys lapai. Žiedai po 3–5 susitelkę į galvutes. Žydi liepos–rugpjūčio mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis. Auga šlapiuose viksvynuose, žemapelkėse, durpinėse pievose.

Populiacijų gausumas. Žinoma populiacija Kaišiadorių r. užima apie 20 m² plotą. Ji įsiterpusi tarp nedidelio vandens telkinio ir pamiškės krūmynų. Pelkinė raistenė vyrauja dalyje drėgno briedgaurno, jos lapai vietomis sudaro ištisinę dangą.

Grėsmės ir apsauga. Tikėtina, kad istorinės populiacija sunyko dėl buveinių keitimo. Dabar žinoma augavietė Kaišiadorių r. pradeda užaugti iš gretimos pamiškės plintančiais krūmais ir medžiais, nes men-

kavertė pieva menkai šienaujama. Tuo pat metu yra didelė grėsmė, kad radavietė gali būti sunaikinta fiziškai: ji yra arti gyvenamosios sodybos, kurios savininkai gali pakeisti teritorijos naudojimo pobūdį (pvz., išplėsti vandens telkinį, įrengti kultūrinius žolynus). Teritorija gamtosaugos statuso neturi.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Skėtiniai – Umbelliferae. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 24–97. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In reference materials two historical localities are mentioned: one in the Kupiškis district (northeastern Lithuania) that is not confirmed by herbarium data, and another in the Kelmė district that has been destroyed in the course of peatbog exploitation. The habitat in Kaišiadorys district (Central Lithuania) has been known since 2004; it covers an area of about 20 m² and is distinguished by a very viable population.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Kęstučio Obelevičiaus nuotrauka

Didžioji astrancija

Astrantia major L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA SALIERINIAI (*APIACEAE*)

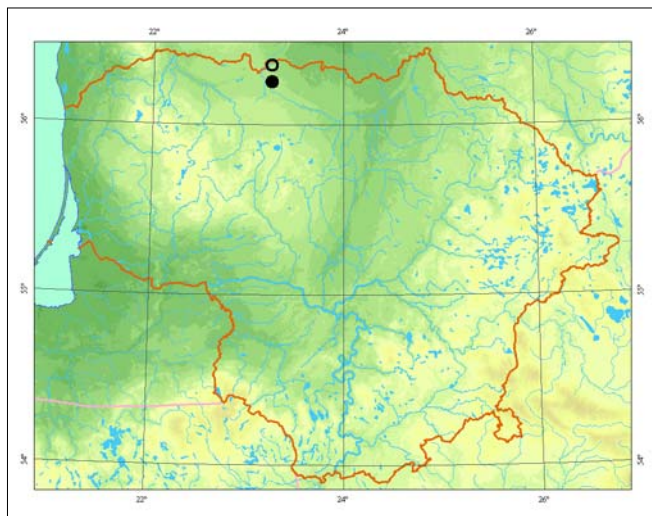
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje, rytuose – iki Vakarų Ukrainos. Šiaurėje ištisinio paplitimo riba tęsiasi iki Vidurio Lenkijos.

Ištisinis rūšies arealas Lietuvos teritorijos nesiekia, o natūraliose buveinėse aptikta tik Žagarės miške (Joniškio r.) ir prie Švėtės upės (Pabalių apyl.). Kai kur auginama ir aptinkama sulaukėjusi. Tikėtina, kad ir Joniškio r. gamtoje aptinkami augalai taip pat gali būti seniai sulaukėję.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis augalas. Lapai plaštakiškai suskaldyti arba skiautėti. Sudėtinių skėčių skėtukai rutuliški arba kiaušiniški; skraistlapiai spalvingi. Žydi liepos ir rugpjūčio mėn. Dauginasi šakniastiebiais ir sėklomis. Auga drėgnuose lapuočių ir mišriuose miškuose, *Alnion incanae* sąjungos bendrijose. Šių miškų medynuose vyrauja baltalksniai, uosiai, eglės. Tarpsta derlinguose ir turtinguose karbonatų velėniniuose jauriniuose dirvožemiuose.

Populiacijų gausumas. Žagarės miške žinomos bent 6 subpopuliacijos, kurias sudaro 10–150 individų grupės. Švėtės slėnio populiacijoje auga keli šimtai augalų. Populiacijų būklė gana stabili, jas sudaro įvairių amžiaus tarpsnių individai.

Grėsmės ir apsauga. Medynų kirtimas, sausinimas, spygliuočių medžių įveisimas.

Informacijos šaltiniai

Balevičienė J., 1991: Sintaksonomo-fitogeografičeskaja struktura rastitel'nosti Litvy. – Vilnius.

Balevičienė J., 2000: *Astrantio-Fraxinetum* Oberd. 1953 – astrantinis uosynas. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos. – Vilnius.

Jankevičienė R., 1976: Skėtiniai – *Umbelliferae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 24–97. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In Lithuania, the two known sites of Astrantia major are outside the main distribution area of the species. The species has probably escaped from cultivation. It prefers moist forests of Alnion incanae in fertile soils rich in carbonate. The largest populations harbour hundreds of individuals. The main threats are forest felling, draining, and the introduction of coniferous trees.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Jono Augustausko nuotrauka

Pajūrinė zunda

Eryngium maritimum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA SALIERINIAI (*APIACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

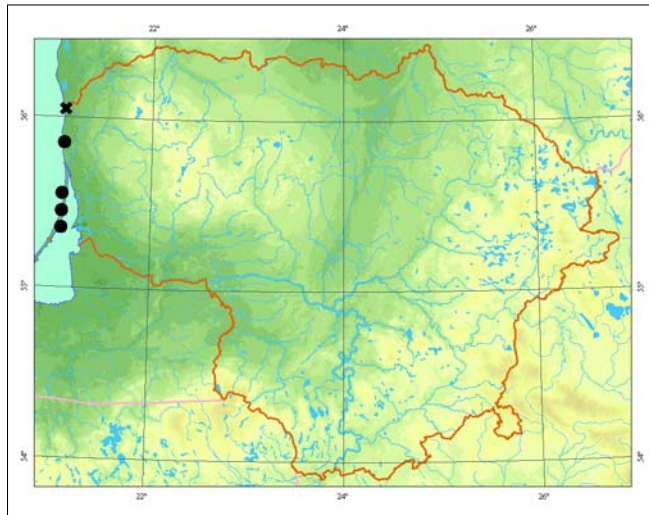
Paplitimas. Europos jūrų pakrantėse: Viduržemio, Juodosios, Šiaurės ir Baltijos (iki Suomų įlankos). Atlanto vandenyno pakrantėse.

Lietuvoje auga tik Nidoje, Preiloje, Pervalkoje (Kuršių nerijoje) ir Karklėje (Palangos apyl.).

Biologija ir ekologija. Dvimetis ar daugiametis, 20–60 cm aukščio, melsvai žalias, storu stiebu augalas. Šakniastiebis iki 60–80 cm ilgio. Šaknų sistema labai gerai išsivysčiusi, kaupia ypač daug angliavandenių. Savidulkis. Dalis žiedų sterilūs. Žydi liepos–rugsėjo mėn. Sėklos sudygsta per 2–4 savaites, bet esant tik +24 °C ir aukštesnei dirvos temperatūrai, todėl Lietuvos klimato sąlygomis sėklomis dauginasi retai. Auga baltųjų ir pilkųjų kopų buveinėse.

Populiacijų gausumas. Pagrindinė ir gausiausia populiacija yra Kuršių nerijos ruože nuo Pervalkos iki Nidos. 1994 m. duomenimis, šią populiaciją sudarė 6 000 individų, iš kurių 2 500 buvo vegetatyviniai ir 3 500 – generatyviniai.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinė retumo priežastis – mažas subrendusių sėklų skaičius ir nepalankios klimato sąlygos sėkloms sudyti. Svarbus nykimo veiksnys – laukiniai graužikai ir šernai. Jie nuėda daug angliavandenių turinčius storus šakniastiebius ir augalai žūsta. Augalai skinami dėl dekoratyvumo. Esamų apsaugos priemonių pakanka.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Zunda – *Eryngium*. – In.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 33–36. – Vilnius.

Eringis K., Pancekauskienė D., 1995: *Eryngium maritimum* L. population dynamics in the Kuršių Nerija national park of Lithuania and total population inventory method. – In: *Gudelis V., Povilauskas R., Roepstoft A.*, (eds) Coastal conservation and management in the Baltic region. – Riga–Klaipėda–Kaliningrad. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species is widely distributed along the Baltic coast on sandy dunes. Habitat conservation is still the main method of restoring Eryngium maritimum populations. Strict regulation of recreational activities on some parts of the coastal dunes is an urgent issue.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Selemono Paltanavičiaus nuotrauka

Plaukuotasis gurgždis

Chaerophyllum hirsutum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietryčių Europoje, Vakarų Azijoje.

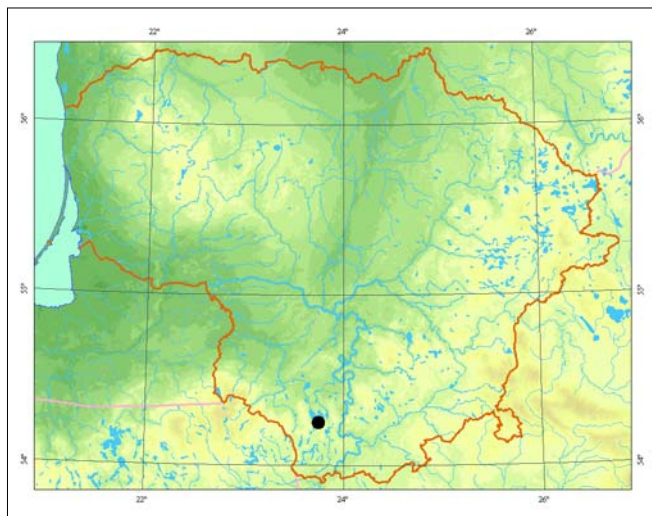
Lietuva yra šiaurrietiniame rūšies arealo pakraštyje. Literatūroje nurodomos apytikslės radavietės Kretingoje ir Kaune, bet jokių tikslių nuorodų ir jas patvirtinančių herbariumo pavyzdžių nėra. 1997 m. plaukuotųjų gurgždžių buvo aptinkama Trako miške (Lazdijų r.). Šiuo metu tai vienintelė herbariumo pavyzdžiaus patvirtinta radavietė Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas, dauginasi sėklomis. Literatūros duomenimis, auga drėgnuose lapuočių ir mišriuose miškuose, šlaituose, paupiuose, humusingame dirvožemyje. Trako miške aptiktas danteniniame juodalksnyne (*Circaeo-Alnetum*). Jame medyną sudaro paprastieji uosiai ir juodalksniai, pasitaiko paprastųjų ažuolų. Bendrijoms būdingas palyginti netankūs krūmai, didelis žolių ardo projekcinis padengimas ir reta samanų danga. Dirvožemis augavietėje derlingas, nuolat šlapias. Ji būna užlieta per pavasario polaidžius ar dideles liūtis, bet vanduo ilgai neužsistovi.

Populiacijų gausumas. Vienintelę Lietuvoje žinomą populiaciją 1998 m. sudarė keliolika augalų.

Linos Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Augalai jautrūs hidrologinių ir apšviestumo sąlygų pokyčiams. Miško sausinimas ir plynieji ar intensyvūs atrankiniai kirtimai, dėl kurių pakinta augavietės apšviestumas ir padidėja žolinių augalų bei krūmų konkurencija, jiems yra pražūtingi.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Skėtiniai — *Umbelliferae*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 24–97. — Vilnius.

Snarskis P., 1954: Vadovas Lietuvos TSR augalams pažinti. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

Only one locality of *Chaerophyllum hirsutum* that has been confirmed by herbarium specimens is found in Lithuania. It is in Trakas forest in the Lazdijai district. The habitat is a wet deciduous forest that floods in spring or after heavy rains. The soil is rich in nutrients and constantly wet. More than 10 individuals of *Chaerophyllum hirsutum* were found in 1997 and 1998.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Pievinis auksveitis

Seseli annuum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA SALIERINIAI (*APIACEAE*)

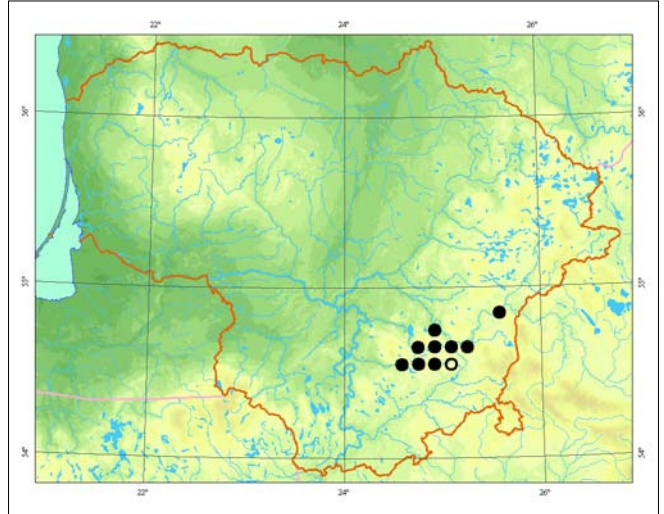
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vidurio, Rytų ir Pietų Europoje. Lietuvoje – šiaur rytinis arealo pakraštys. Aptinkama Vilniaus ir Trakų rajonuose. Literatūroje nurodoma, kad rūšis rasta Kulautuvoje (Kaune) ir Baltojoje Vokėje (Šalčininkų r.), bet Lietuvos herbariumuose iš šitų vietų pavyzdžių nėra.

Biologija ir ekologija. Dvimetis, kartais daugiametis, 20–80 cm aukščio augalas. Pirmais metais nežydi, išaugina tik lapų skrotelę. Stiebas stačias, apvalus, smulkiai vagotas, kartais su violetiniu atspalviu. Žydi nuo birželio vidurio iki rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis. Auga kseroterminėse stepinėse pievose, kurios plyti upių salpos centrinės ekologinės juostos aukštuose lygmenyse, prievaginėse rumbėse, upių ir kalvų pietiniuose terasiniuose šlaituose (*Festuco-Brometea* ir *Trifolio-Geranietea* klasių bendrijos). Dirvožemiai būtinai karbonatingi, nerūgštūs, lengvos mechaninės sudėties.

Populiacijų gausumas. Dažniausiai auga gausiomis populiacijomis, retai pasitaiko pavienių individų. Gausiausiai auga Aukštadvario kalvyne (Trakų r.). Žinoma daugiau nei 40 augaviečių. Ypač gausios populiacijos Alsako ežerą supančioje kalvų grupėje, Jarmališkių, Mustenių, Vievininkų, Varnikų kaimų apylinkėse.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia tiek natūralūs, tiek antropogeniniai veiksniai. Ilgainiui *Seseli annuum* augavietėse pradeda augti krūmai ir tinkamų atvirų pievų plotai sumažėja. Neigiamą įtaką daro ir augaviečių šienavimas netinkamu laiku, intensyvus ganymas, išėjimas ar kiti mėginimai sukultūrinti šias, ūkiniu požiūriu nevertingas, pievas. Tikslinga taikyti gamtotvarkos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Auksveitis – *Seseli*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 64–66. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is found only in a small territory (Vilnius, Trakai distr.) of Lithuania, mainly in the southeast where it is near the northern border of its distribution range. More than 40 localities are known. *Seseli annuum* is sensitive to afforestation and the destruction of dry meadows.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Pelkinė guostė

Cnidium dubium (Schkuhr) Thell.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

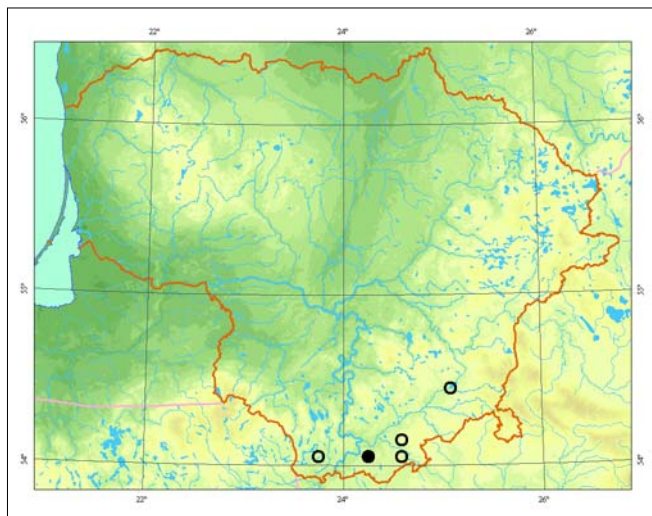
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Dalyje Šiaurės Europos, Vidurio ir Rytų Europoje, Šiaurės Vakarų ir Centrinėje Azijoje.

Lietuvoje aptinkama tik pietrytinėje dalyje. Pastaruoju metu rūšis rasta: Lynežerio ir Rudnios apylinkėse, Palkabalio ir Rudnios miškuose (Varėnos r.), Baltamiškio miške (Lazdijų r.). Literatūroje nurodoma, kad auga Baltojoje Vokėje (Šalčininkų r.), Ilgučio Karvio, Karklotės ir Meduvio ežerų apylinkėse (Trakų r.), bet tai patvirtinančių herbariumo pavyzdžių ar naujų literatūros duomenų nėra.

Biologija ir ekologija. Dvimetis, kartais daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Auga permainingai šlapiose ar drėgnose buveinėse su vidutinio derlingumo, neutralios reakcijos, humusingu ar dur-

pinu dirvožemiu: pelkėtose pievose ir ganyklose, negiliose žemapelkėse, ežerų pakrantėse, šlapiose kirtavietėse ir miškų aikštelėse.

Populiacijų gausumas. Nors Lietuvoje žinoma 10 pelkinių guosčių radaviečių, tačiau tik apie trijose iš jų esančias populiacijas yra naujų duomenų. Augalų gausumas jose nevienodas: vienoje auga tik pavieniai augalai, kitose – iki 200.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių sausinimas ir teršimas bei sumedėjusių augalų konkurencija yra pagrindiniai pelkinių guosčių išlikimui grėsmę keliantys veiksniai. Antropogeninės veiklos paliestose buveinėse būtinos gamtotvarkos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Skėtiniai – Umbelliferae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 24–97. – Vilnius.

Snarskis P., 1954: Vadovas Lietuvos TSR augalams pažinti. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Cnidium dubium is found only in the southeastern part of Lithuania. *Cnidium dubium* occurs in wet meadows and in flat fens, on lakeshore littoral zones, in wet cuttings and forest clearings.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linės Jasiukonytės piešiny

Totorinė maludė

Conioselinum tataricum Hoffm.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

3 (R) kategorija

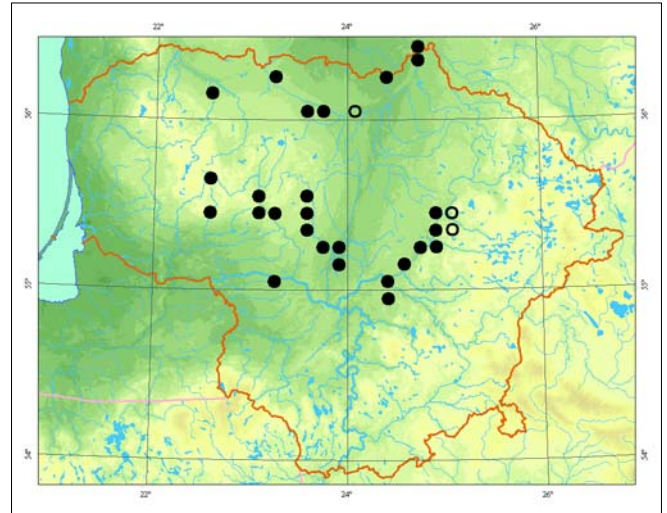
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Šiaurės, Vidurio ir Rytų Europoje, Šiaurės Vakarų Azijoje.

Lietuvoje radavietės aptinkamos Šiaurės ir Vidurio Lietuvoje: Airės, Ančios, Apaščios, Dubysos, Kražantės, Lapiškės, Lomenos, Mūšos, Nemunėlio, Nemuno, Siesarties, Šušvės, Šventosios, Tetervės, Vilkijos, Virintos ir Virvyčios slėniuose. Daugiausia radaviečių yra Šušvės ir Šventosios upių slėniuose. Pietų Lietuvoje neaptinkama.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Auga krūmais ir medžiais apaugusiuose ūksmėtuose upių šlaituose, gali augti ir kalkingose atodangose.

Populiacijų gausumas. Nors žinoma apie 40 totorinių maludžių radaviečių, tačiau augalai populiacijose nėra

gausūs – dažniausiai auga grupelėmis (iki 10), nors pasitaiko ir iš iki 50 augalų sudarytų populiacijų.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių keitimas kertant paupių miškus ir krūmynus, tiesiant kelius ir statant tiltus, tiesinant upių vagas.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Skėtiniai – Umbelliferae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 24–97. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

About 40 localities of *Conioselinum tataricum* are known in Lithuania. They occur on the banks of many rivers in the northern and central parts of the country. Most localities are concentrated alongside the Šušvė and Šventoji rivers. Plants are not abundant in each locality: the number of individuals rarely reaches 10, but sometimes populations are more abundant, reaching 50 individuals of *Conioselinum tataricum*. It is found on the shady slopes of river valleys. Sometimes it grows on calcareous scars.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Plačialapis begalis

Laserpitium latifolium L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

5 (Rs) kategorija

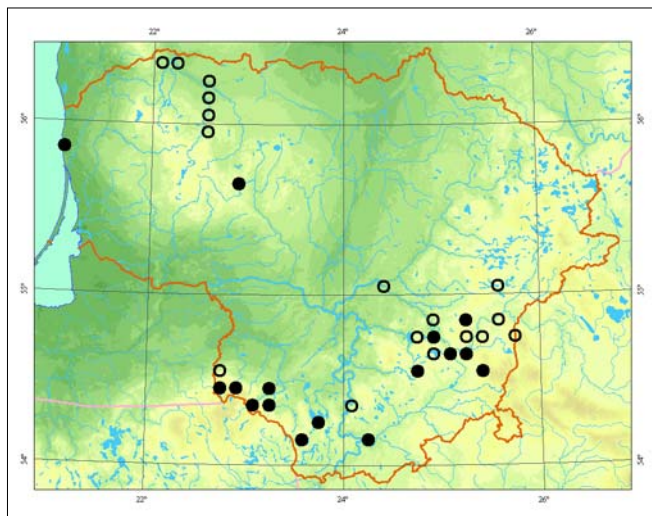
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Rūšies arealas apima Vidurio, Vakarų, Rytų ir Šiaurės Europą, išskyrus okeaninio klimato sritis. Šių augalų aptinkama Balkanuose ir Irane.

Lietuvoje žinomos radavietės yra 3 regionuose: šiaurės vakarų – Akmenės, Mažeikių, Telšių r.; pietryčių – Jonavos, Molėtų, Trakų, Vilniaus r.; pietvakarių – Alytaus, Lazdijų, Marijampolės, Vilkaviškio rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis augalas. Žydi liepos mėn. Žiedai savidulkiai arba juos apdulkina vabzdžiai. Dauginasi sėklomis, rečiau – vegetatyviniu būdu; sėklas išplatina vėjas. Dažniausiai auga šviesiuose lapuočių miškuose, pamiškėse, miškinguose šiltuose šlaituose ir mažose lapuočių giraitėse, miškų retmėse ir aikštelėse, medžiais apaugusiose pievose ir ganyklose su gausia ir įvairia žoline augalija. Mėgsta turtingus karbonatų priemolio arba priemolio dirvožemius; vidutinio drėgnumo arba sausokas augavietės.

Populiacijų gausumas. Auga grupėmis, rečiau pavieniui; kai kada sudaro labai gausius, kelis šimtus kvadratinų metrų užimančius sąžalynus, kuriuos sudaro iki tūkstančio ir daugiau individų. Tais pačiais metais žydi ir sėklas subrandina ne visi augalai. Ūksmingose augavietėse vaisius subrandinančių indivi-

dų kiekis dažniausiai būna labai mažas arba jų visai neaptinkama.

Grėsmės ir apsauga. Plačialapių begalių populiacijoms pavojų kelia plynieji miškų kirtimai, augalų rinkimas, pernelyg didelis medynų susivėrimas ir krūmų sutankėjimas, arimas.

Norint pagerinti populiacijų būklę, gali reikėti retinti medynus, kirsti krūmus, ekstensyviai ganyti.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Skėtiniai – Umbelliferae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 24–97. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Laserpitium latifolium sites concentrate in southwestern, southeastern and northwestern Lithuania. Populations occur in various woodland habitats, ranging from slopes, forest edges and clearings to broadleaved and mixed forests. The species prefers dry or fresh carbonate-rich soils. Some existing populations are very abundant. The major threats are clear felling, plant picking, ploughing, and the encroachment of canopy cover and shrubs.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Linos Jasiukonytės piešinys

Prūsinis begalis

Laserpitium prutenicum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

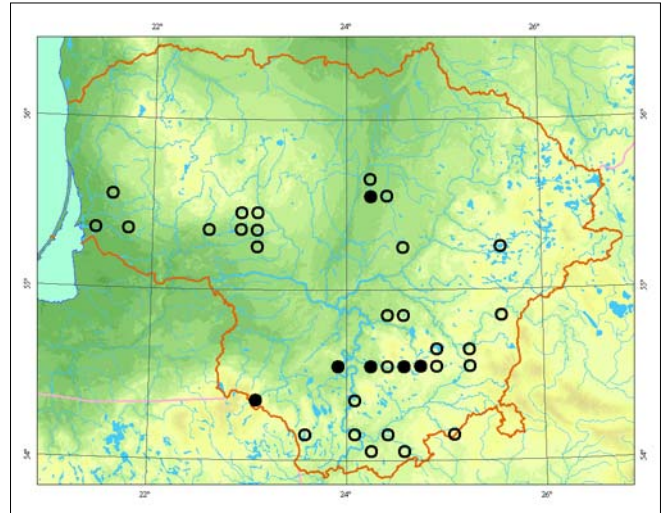
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Rūšies arealas apima Rytų ir Vidurio Europą, Balkanus, vakarinę Viduržemio jūros regiono dalį, pasiekia Pirėnų pusiasalį.

Lietuvoje rasta Alytaus, Kaišiadorių, Lazdijų, Marijampolės, Molėtų, Panevėžio, Prienų, Raseinių, Šalčininkų, Šilutės, Tauragės, Trakų, Ukmergės, Varėnos, Vilniaus rajonuose. Šių augalų neaptinkama Lietuvos šiaurės rytuose ir šiaurėje.

Biologija ir ekologija. Dvimetis žolinis augalas. Stiebas status, vagotas. Žydi nuo liepos iki rugpjūčio mėn. Žiedai savidulkiai arba juos apdulkina vabzdžiai. Dauginasi sėklomis. Mėgsta gana šviesias šiltas augavietes ir karbonatingus priemšlius, kai kada su gausia žvyro priemaiša. Dažniausiai auga moreninių kalvų ir upių bei ežerų šlaituose. Pagrindinės buveinės – *Carpinion betuli* sąjungos lapuočių ir mišrūs miškai, turtingi rū-

šių pušynai ir ažuolynai (*Serratulo-Pinetum*, *Quercu-Pinetum* asociacijų bendrijos), šlaitai, pamiškės ir miško retmės su *Trifolio-Geranietea* klasės bendrijomis.

Populiacijų gausumas. Paprastai auga grupėmis po keliolika augalų; didesnių sąžalynų beveik nepasitaiko.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę kelia plynieji miškų kirtimai, pernelyg didelis medynų susivėrimas ir krūmų sutankėjimas.

Populiacijos gali būti atkuriamos ir palaikomos retinant medynus ir krūmus, ganant.

Informacijos šaltiniai

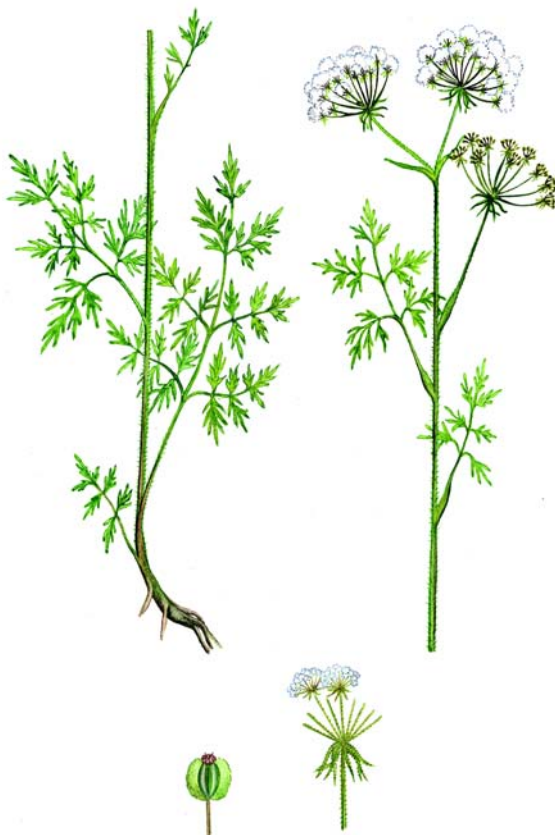
Jankevičienė R., 1976: Skėtiniai – *Umbelliferae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 24–97. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Several sites of *Laserpitium latifolium* are known to exist in the southern and western parts of Lithuania. The species prefers sunny warm sites with dry carbonate-rich soils and is usually found in broadleaved forests, mixed pine forests, wooded slopes, forest edges and openings with communities of the *Trifolio-Geranietea* class. The main threats are clear felling and the encroachment of canopy cover or shrubs. Restoration can be performed by thinning out shrubs and trees or grazing.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Linos Jasiukonytės piešinys

Balandinė žvaigždūnė

Scabiosa columbaria L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA KARŠULINIAI (DIPSACACEAE)

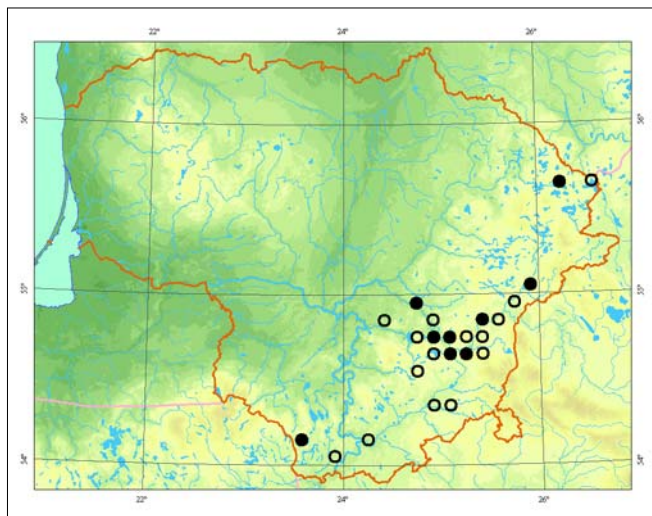
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje, išskyrus rytinę dalį, Kaukaze.

Lietuvoje aptinkama pietinėje ir pietrytinėje dalyje. Dauguma augaviečių aptinkama Vilniaus, Trakų, Švenčionių r., po keletą radaviečių žinoma Lazdijų, Šalčininkų, Varėnos rajonuose. Labiausiai į rytus nutolusios radavietės yra Drūkšių apylinkėse (Ignalinos r.) ir netoli Švento ežero (Zarasų r.), o į vakarus – 2 radavietės Kaišiadorių r.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 0,4–0,8 m aukščio žolinis augalas. Žydi birželio–rugsėjo mėn. Vaisiai prisitaikę skraidyti, turi plačias plėviškas apvalkalėlio karūnas. Platina vėjas. Šviesomėgis augalas. Dekoratyvus. Medingas. Auga sausuose retuose miš-

kuose, dažniausiai – pušynuose, pamiškėse, miškų aikštelėse, palei miškų keliukus, termofiliniuose šlaituose, sausose pievose. Palankiausios sąlygos balandinėms žvaigždūnėms susidaro sausuose šlaituose.

Populiacijų gausumas. Populiacijos paprastai negausios, augalai dažniausiai auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis.

Grėsmės ir apsauga. Savaimė sunyksta pasikeitus apšvietimui – susidarius unksmei. Sunaikinami pakęti augavietės, ūkininkaujant ar kertant mišką suardžius dirvožemį, trypiant, skinant.

Informacijos šaltiniai

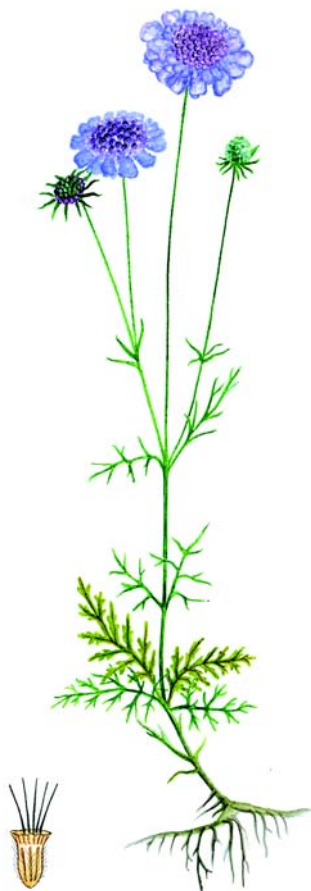
Jankevičienė R., 1976: Žvaigždūnė – *Scabiosa*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 539–542.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species has been recorded in the southern and southeastern parts of Lithuania. *Scabiosa columbaria* grows in dry sparse forests, usually pinewoods, on forest edges and glades, beside forest paths, on thermophilous slopes, and in dry meadows. The populations are usually scarce; plants frequently grow alone, distributed in plots of different sizes.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Linos Jasiukonytės piešinys

Pelkinis ratenas

Succisella inflexa (Kluk) Beck.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA KARŠULINIAI (DIPSACACEAE)

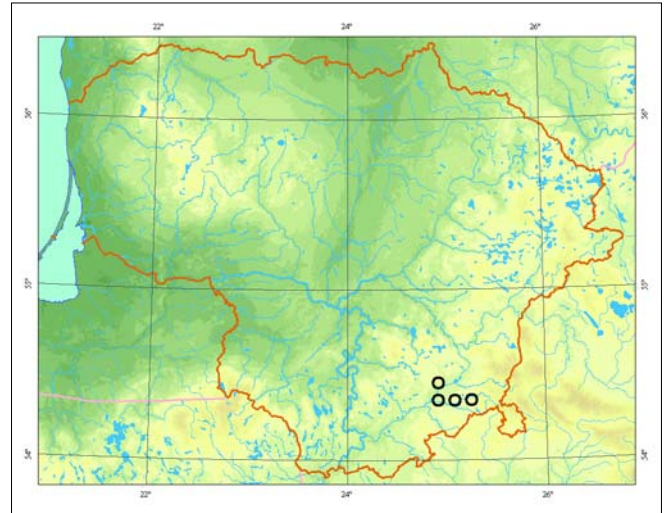
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Pietų ir Vidurio Europoje. Per Lietuvą eina šiaurinė arealo riba. Lietuvoje labai reta rūšis, esanti ties išnykimo riba. Žinomos tik 4 radavietės Trakų, Varėnos, Šalčininkų r. paribyje. Naujų radaviečių nerasta nuo 1983 m.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, apie 0,5 m aukščio žolinis augalas su žemais vegetatyviniais ir aukštesniais generatyviniais stiebais. Žiedai šviesiai melsvai violetiniai, sudaro rutuliškus žiedynus. Žydi liepos – rugsėjo mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu. Auga upių slėnių drėgnose pelkėjančiose pievose (*Molinietalia* eilės bendrijos), pakrūmėse, pasitaiko apleistose kultūrinėse pievose.

Populiacijų gausumas. Visose žinomose radavietėse – Merkio, Šalčios, Visinčios upių slėniuose – pelkinių ratenų populiacijos buvo labai negausios. Dabartinė jų būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Upių slėnių pievų sausinimas, pernelyg intensyvus ganymas, teritorijų užstatymas arba naudojimas sporto ir laisvalaikio įrenginiams. Būtina patikrinti žinomas radavietes, įvertinti dabartinę populiacijų būklę, nuolat ją stebėti ir užtikrinti populiacijų apsaugą.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Karšuliniai – *Dipsacaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 534–543. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species is very rare in Lithuania, and close to extinction. The northern border of its distribution range crosses Lithuania. Only four localities are known in Trakai, Varėna and Šalčininkai districts. In all four localities – the valleys of the Merkys, Šalčia and Visinčia rivers – the populations are very sparse. Their current condition is unknown. No new localities have been found since 1983.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Linor Jasiukonytės piešiny

Dirvinė šerardija

Sherardia arvensis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA RAUDINIAI (*RUBIACEAE*)

3 (R) kategorija

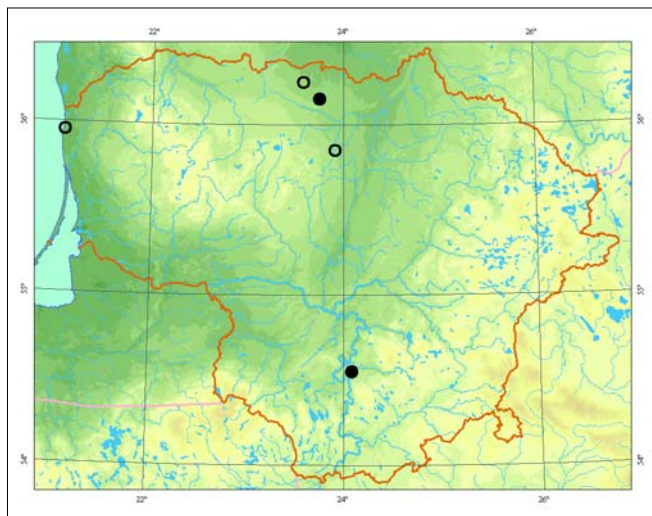
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus rytinę dalį Kaukaze, Pietvakarių Azijoje, Šiaurės Afrikoje.

Lietuvoje reta rūšis. Žinomos radavietės Palangoje, Pakruojo, Joniškio, Prienų rajonuose. Ilgą laiką buvo neberandama, tačiau pastaraisiais metais surasta Pakruojo ir Prienų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 5–20 cm aukščio žolinis augalas. Smulkūs blyškiai rožiniai ar alyviniai žiedai susitelkę į menturius. Žydi balandžio–liepos mėn. Vaisius – riešutėlis. Dauginasi sėklomis. Auga derlinguose dirbamuose laukuose, daržuose kaip piktžolė, pasitaiko dirvonuose su nesusivėrusia žolių danga, palei takelius. Palangoje rasti pavieniai augalai augo palei žvyruotus takelius – nederlingoje augavietėje jie buvo smulkūs. Derlinguose dirbamuose laukuose šie augalai neišauga aukšti, bet būna vešlūs, išaugina keletą stiebų, kurie driekiasi pažeme.

Populiacijų gausumas. Populiacijos labai skirtingos. Palangoje palei takelius ir Birštone baigiančiame užželti dirvone augo pavieniai smulkūs augalai. Pakruojo r.

buvo surasta didžiausia šių augalų populiacija dirbamo javų lauko pakraštyje. Apie 30 m ilgio ir 0,5 m pločio ruože vietomis vešliai išsikerojusios dirvinės šerardijos sudarė ištisinę dangą. Augalai gausiai žydėjo.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl intensyvaus žemės ūkio, herbicidų naudojimo.

Informacijos šaltiniai

Kizienė B., 1976: Artvenis – *Sherardia*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 190.
Patalauskaitė D., 1997: Dirvinis artvenis (*Sherardia arvensis* L.) Lietuvoje. – Botanica Lithuania, 3 (1):71–74. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Rare in Lithuania. The species was recorded in the Palanga, Pakruojis, Joniškis, and Prienai districts. In Palanga beside paths and in the wasteland in Birštonas solitary plants have been recorded. The largest population of *Sherardia arvensis* has been found in the Pakruojis district on the margin of a crop field where it has formed coverage over an area 30 m long and 0.5 m wide.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Valerijaus Rašomavičiaus nuotrauka

Plačialapis lipikas

Galium rubioides Bernh.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA RAUDINIAI (*RUBIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

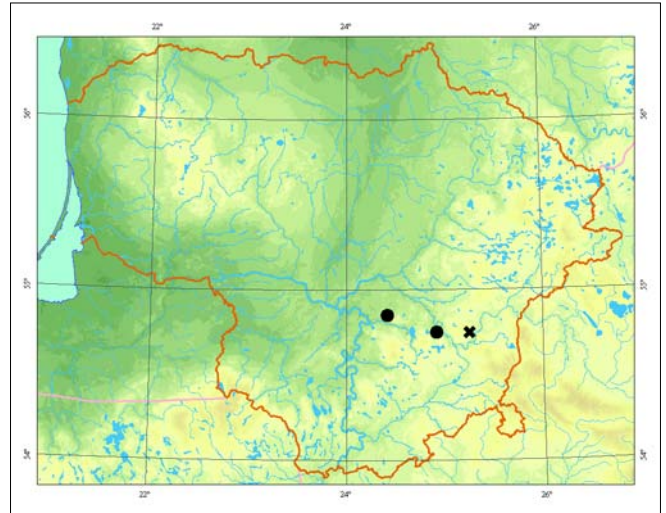
Paplitimas. Vidurio Europoje, pietinėje Rytų Europos dalyje, Kaukaze.

Lietuvoje rūšis aptikta 3 vietovėse. 1922 m. rasta prie Žaliųjų ežerų (Vilniaus apyl.). 1993 m. populiacija aptikta Lazdėnų apylinkėse (Elektrėnų sav.), o 1994 m. – prie Pagirių (Kaišiadorių r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, ilgas laibus šakniastiebius išauginantis, 30–70 cm aukščio augalas. Žydi birželio–rugpjūčio mėn. Dauginasi ir plinta sėklomis bei šakniastiebiais. Būdingomis buveinėmis reikėtų laikyti mezofitų ir kseromezofitų pievas. Dažniausiai auga karbonatų turtingame dirvožemyje.

Plačialapis lipikas truputį panašus į šiaurinį lipiką (*Galium boreale*), bet nuo jo skiriasi plačiais, dažniausiai kiaušiniškais ar pailgai kiaušiniškais, iki 5–7 cm ilgio ir apie 2 cm pločio lapais.

Populiacijų gausumas. 1922 m. Žaliųjų ežerų apylinkėse buvo aptikti tik 2 šios rūšies individai. Vėliau minėtoje vietoje plačialapių lipikų nerasta. Jie galėjo

išnykti eksploatuojant buvusį nedidelį kreidos karjerą. 1993 m. prie Lazdėnų aptikta augalų grupė, užimanti apie 8 m². Nurodoma, kad Pagirių apylinkėse esanti populiacija gana gausi, bet duomenų jos užimamą plotą ir individų tankumą nėra.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia šlaitų ir pamiškių užžėlimas krūmais, jų užsodinimas medžių (ypač spygliuočių) plantacijomis. Rūšies populiacijos gali sunykti dėl statybų, žemės kasimo darbų, naudingųjų iškasenų eksploatavimo.

Informacijos šaltiniai

Sławiński W., 1924: Zielone jeziora pod Wilnem. – Wilno.

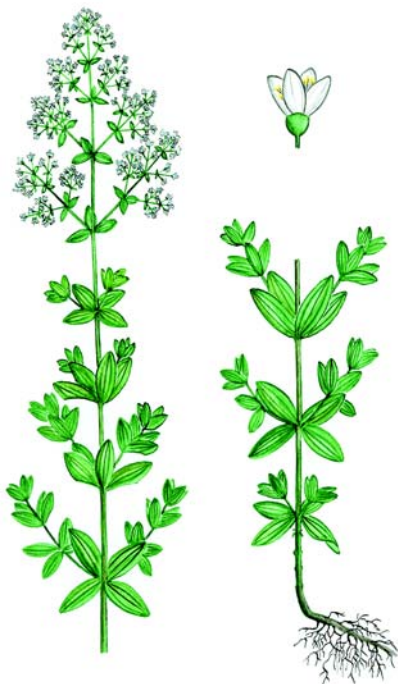
Kizienė B., 1975: Raudiniai – *Rubiaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 189–213. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Galium rubioides was recorded in Lithuania in the vicinity of Vilnius (in 1922), but at present it is extinct in this locality, probably due to chalk excavation. Currently two populations are known to exist in the country. This species is threatened by natural changes to its habitats (overgrowth) and from the planting of coniferous plantations.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Linos Jasiukonytės piešinys

Trižiedis lipikas

Galium triflorum Michx.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA RAUDINIAI (RUBIACEAE)

1 (E) kategorija

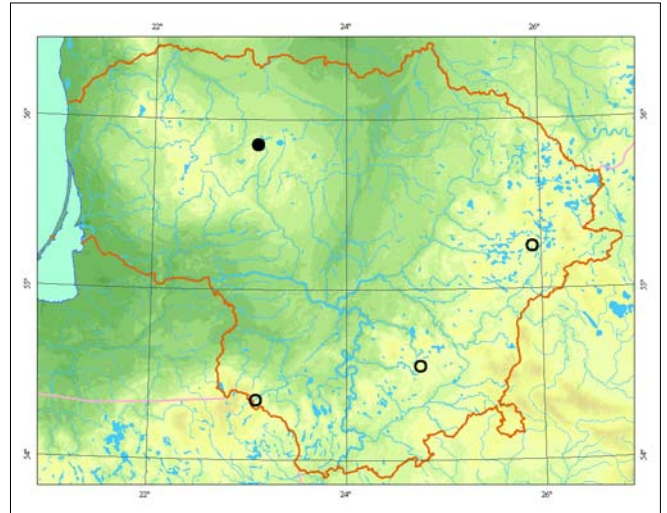
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Šiaurės Amerikos šiaurinėje ir vidurinėje dalyse, atskirtos arealo salos apima Šiaurės Europą ir Vidurio Europos šiaurinę dalį, pietinę ir vidurinę Sibiro dalis.

Lietuvoje rūšis reta, iki šiol aptikta 5 vietovėse Trakų, Šiaulių ir Švenčionių r. bei Kalvarijos sav.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, laibus požeminius šakniastiebius išauginantis, 20–50 cm aukščio augalas. Žydi nuo gegužės mėn. pabaigos iki liepos vidurio, kartais ilgiau. Vaisiai kibūs, juos platina gyvūnai. Auga spygliuočių ir mišriuose miškuose, dažniausiai drėgnuose arba vidutinio drėgnumo, gana retuose brandžiuose eglynuose su gana vešlia samanų ir retoka žolių danga.

Populiacijų gausumas. Visos Lietuvoje aptiktos trižiedžių lipikų populiacijos labai mažos. 1984 m. Strėvos miške (Trakų r.) aptikti keli augalai užėmė maždaug 1 m² plotą, vėliau jų aptikti nepavyko. Duomenų apie Liubavo (Kalvarijos sav.) ir Antaliedės apylinkėse (Švenčionių r.) rastų populiacijų būklę nėra.

Kurtuvėnų regioniniame parke yra 2 trižiedžių lipikų populiacijos. Viena iš jų, aptikta 1985 m. Kurtuvėnų apylinkėse (Šiaulių r.), užėmė apie 1 m² plotą. Antroji, rasta 2002 m., yra Bubių apylinkėse (Šiaulių r.). Keliolika individų augo maždaug 0,25 m² plote. Manoma, kad populiaciją Lietuvoje sudaro ne daugiau kaip 100 augalų.

Grėsmės ir apsauga. Labai retai ir negausias populiacijas sudarančiai rūšiai grėsmę kelia ūkinis miškų naudojimas, ypač plynieji kirtimai.

Labai svarbu palaikyti palankią buveinių būklę.

Informacijos šaltiniai

Lazauskaitė Ž., Rašomavičius V., 1994: Saugomos augalų rūšys. – Kn.: Rašomavičius V. (red.), Aukštadvario apylinkių augmenija: 100–127. – Vilnius.

Kizienė B., 1975: Raudiniai – Rubiaceae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 189–213. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Galium triflorum has been recorded in Lithuania in five localities. All populations are small, occupying 1 m² or less, and the total number of individuals in Lithuania is unlikely to exceed 100. This species is threatened from the destruction of its habitats due to clear felling.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Linos Jasiukonytės piešiny

Pavasarinė kimbara

Cruciata glabra (L.) Ehrend.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA RAUDINIAI (*RUBIACEAE*)

3 (R) kategorija

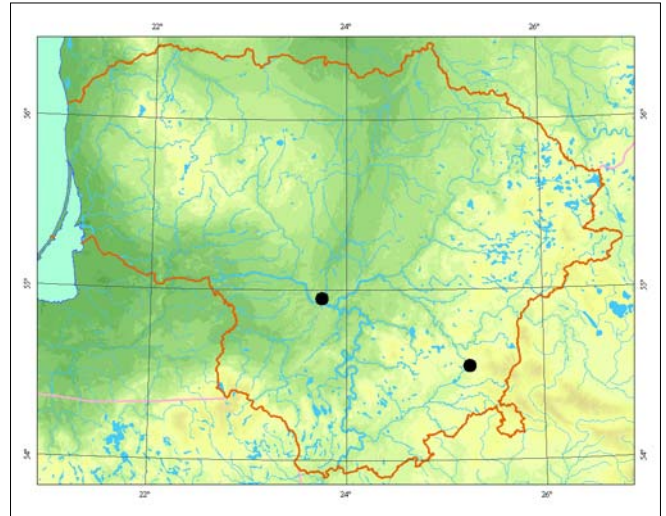
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje, Viduržemio jūros regione, Pietvakarių Azijoje. Pavienių atskirtų populiacijų yra vakarinėje Rytų Europos dalyje.

Lietuvoje rūšis labai reta, nes yra už šiaurrytinės ištisinio arealo ribos. Iki šiol šalyje užregistruota 3 vietovėse.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, laibus šliaužiančius požeminius šakniastiebius išauginantis, 10–50 cm aukščio augalas. Žydi nuo gegužės vidurio iki birželio pabaigos. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Šviesomėgis arba pusiau šviesomėgis augalas. Auga šviesiuose lapuočių miškuose, miškų aikštelėse, retuose eglėnuose ir pušynuose, pamiškėse. Mėgsta vidutinio drėgnumo ar sausokus, neutralius arba mažai šarminusius dirvožemius. Lietuvoje 1 populiacija rasta pušyne (Romainiuose), kita – lapuočių miške (Juodšiliuose).

Pavasarinė kimbara panaši į kryžminę kimbarą (*Cruciata laevipes*), kuriai būdingi gausiai plaukuoti stiebai ir lapai. Kartais kryžminių kimbarų populiacijose pasitaiko plikų arba beveik plikų individų, kuriuos galima supainioti su pavasarinėmis kimbaromis.

Populiacijų gausumas. Romainiuose populiacija sunaikinta XX a. aštuntajame dešimtmetyje, išplėtus sanatorijos teritoriją ir ją užstačius statiniais. Kulautuvoje esanti populiacija, auganti pušyne su eglėmis, apie 1970 m. užėmė kelių kvadratinų metrų plotą. 1993 m. šios rūšies populiacija dar gyvavo, bet dėl pavėsio dauguma augalų buvo vegetatyvinės būsenos. Juodšilių apylinkėse esanti populiacija paskutinį kartą stebėta XX a. devintojo dešimtmečio pabaigoje. Tada augalų buvo nedaug.

Grėsmės ir apsauga. Labai retai ir negausias populiacijas sudarančios rūšiai grėsmę kelia savaiminiai miško bendrijų pokyčiai ir ūkinis miškų naudojimas. Labai svarbu palaikyti palankią buveinių būklę, ypač medynų ir krūmų ardo tankumą.

Informacijos šaltiniai

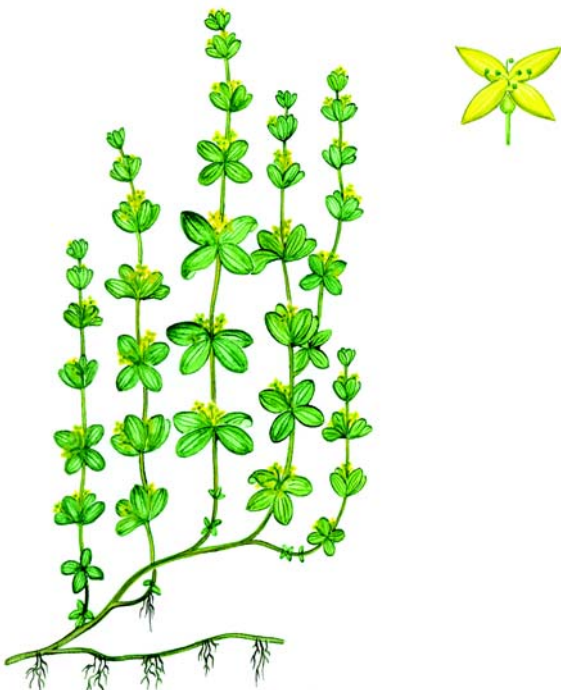
Kizienė B., 1975: Raudiniai – Rubiaceae. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 189–213. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Cruciata glabra has been recorded in Lithuania in three localities. All populations are small, occupying areas of a few square metres. Changes to habitats due to natural or human induced succession and the commercial management of forests threaten this species.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Linos Jasiukonytės piešinys

Pajūrinė širdažolė

Centaurium littorale (Turner ex Sm.) Gilmour

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA GENCIJONINIAI (*GENTIANACEAE*)

1 (E) kategorija

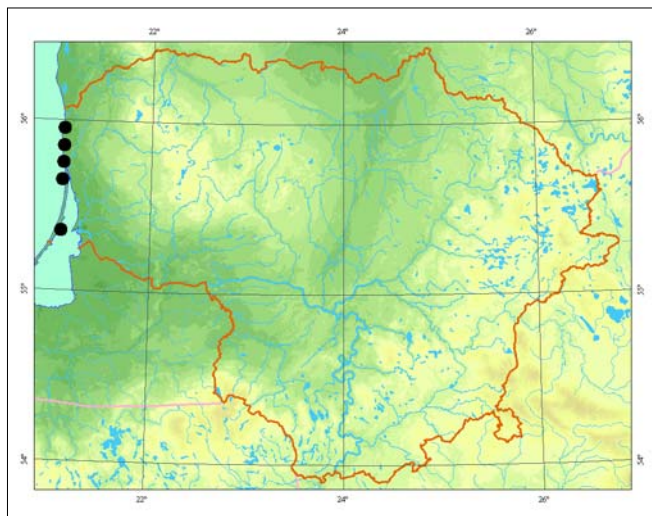
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Šiaurės Vakarų ir Vidurio Europoje. Lietuvoje auga tik pajūryje.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, nedidelis (3–15 cm aukščio), šviesiai žalias augalas. Stiebai nuo vidurio šakoti statūs arba kylantys, turi būdingą pamatinių lapų skrotele. Žiedai ryškiai rausvi, žydi birželio–rugpjūčio mėn. Dauginasi labai smulkiomis sėklomis. Auga pajūrio smėlynų drėgnesnėse lomose. Silpnas halofitas.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui, rečiau grupelėmis, po kelis. Populiacijų gausumas labai priklauso nuo kasmetinių meteorologinių sąlygų: drėgnesniais metais tinkamose augavietėse sudygsa daugiau individų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pajūrio juostoje, nes mažėja tinkamų augaviečių. Tai ypač žymu žemyninio pajū-

rio dalyje tarp Nemirsetos ir Karklės, kur anksčiau vyravę periodiškai ardomų smėlynų plotai per paskutinį dešimtmetį baigia suvelėnėti. Pajūrinės širdažolės labai silpnai konkuruoja ne tik su daugiamete smėlynų augalija, bet ir su stambesniais terofitais, todėl negali išsilaikyti užželiančiose drėgnose smėlynų dubumose. Norint išlaikyti rūšies populiacijas, būtina padidinti tinkamų augaviečių skaičių.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Gencijoniniai — *Gentianaceae*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 167–180. — Vilnius.

Stankevičiūtė J., 2000: Lietuvos pajūrio smėlynų augalų bendrijų sintaksonominė struktūra. — *Botanica Lithuanica*, 6 (2): 175–202.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In Lithuania the species occurs only on the seacoast. In the course of the last decade, the number and abundance of the populations has considerably decreased due to a reduction of suitable habitats — overspreading of undisturbed wet sandy depressions with perennial sward.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Melsvasis gencijonas

Gentiana cruciata L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA GENCIJONINIAI (*GENTIANACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

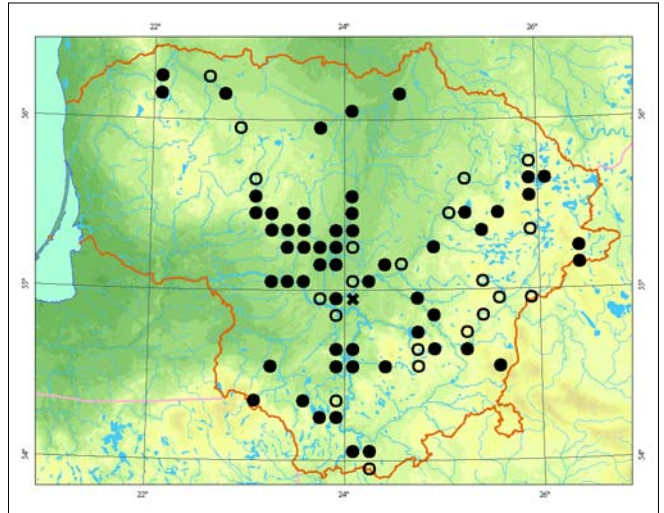
Paplitimas. Beveik visoje Europoje (išskyrus šiaurinę dalį), Kaukaze, Mažojoje ir Centrinėje Azijoje, Vakarų Sibire.

Lietuvoje auga daugelyje rajonų, iki šiol rūšis nepastebėta vakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, su storu šakniastiebiu, iki 50 cm aukščio augalas. Lapai šviesiai žali, mėsingi, tankūs. Žiedai melsvi, susitelkę į menturius stiebo viršūnėse ir viršutinių lapų pažastyse. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis. Dekoratyvus, vaistinis. Auga sausose pievose, kalvų ar upių ir ežerų sausuose šlaituose, miškų aikštelėse (*Trifolio-Geranietea*, *Festuco-Brometea* klasių bendrijos).

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui ir grupėmis. Retai augavietės užima nemažus plotus, kuriose gali būti keli šimtai augalo kerų.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijų skaičius ir gausumas mažėja keičiantis buveinių sąlygoms – nustojus ganyti ūkiškai mažai vertingus augaviečių žolynus, jos sparčiai užauga medžiais arba tampa aukštažolynais. Poilsiauti patraukliosiose vietose (ežerų, upių šlaituose) melsvieji gencijonai kenčia nuo tiesioginio fizinio poveikio. Galima grėsmė – ilgalaikis ankstyvas šienavimas.

Jono Augustausko nuotrauka

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Gencijoniniai – *Gentianaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 167–180. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Gentiana cruciata occurs in many districts growing alone or in groups, but it has not yet been reported in the western part of the country. The number and abundance of the populations decline with changing habitat conditions – when economically unviable grasslands are no longer used (pastured) they rapidly overgrow with trees. It suffers from direct physical impact in areas popular for recreational purposes (lake and river slopes).

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Siauralapis gencijonas

Gentiana pneumonanthe L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA GENCIJONINIAI (*GENTIANACEAE*)

1 (E) kategorija

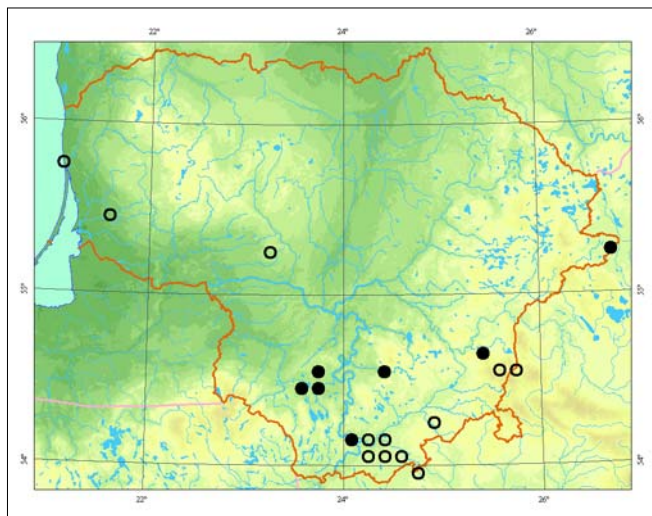
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje (išskyrus salas ir pietinius bei šiaurinius pakraščius), Kaukaze, Vakarų Sibire ir Rytų Sibiro pietuose.

Lietuvoje rūšis buvo rasta pietiniuose, pietrytiniuose ir kai kuriuose vakariniuose rajonuose, tačiau dauguma ankstesnių augaviečių nėra patikrintos.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, su trumpu, storu šakniastiebiu augalas. Stiebai statūs, 25–60 cm aukščio, gausiai lapuoti. Žiedai mėlyni, po vieną arba porą išsidėstę stiebo viršūnėje ir viršutinių lapų pažastyse. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis. Dekoratyvus. Auga durpinėse ir laikinai perteklingai drėgnose pievose ir miškų aikštelėse, žemapelkių pakraščiuose, silpnai ir vidutiniškai rūgščios reakcijos dirvožemiuose (*Molinietalia* eilės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui, rečiau grupelėmis, dažniausiai nedideliame plote. Pastaraisiais me-

tais kiek gausesnė populiacija aptikta Birvėtos slėnyje (Ignalinos r.).

Grėsmės ir apsauga. Ankstesnis populiacijų nykimas siejamas su augaviečių sausinimu, pievų kultūrinimu ir kitokia augaviečių bei aplinkinių teritorijų kaita. Stacionarūs stebėjimai Žuvinto biosferos rezervate ir Čepkelių gamtos rezervate rodo, kad neganant ir nešienaujant dabartinės augavietės (krūmuoti pievokšniai, pakrūmės ar pamiškės) visiškai užauga krūmais ir medžiais. Norint populiacijas išsaugoti, būtinos veiksmingos gamtotvarkos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Gencijoniniai – *Gentianaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 167–180. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species has been found in the southern, south-eastern and some western districts of Lithuania, but most of the earlier habitats have not been additionally checked. Recently a somewhat more abundant population was found in Ignalina district (eastern Lithuania). Previously population decline was associated with habitat drainage and improvements being made to meadows, as is also the case now where habitats are being overgrown with shrubs and trees.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Jono Augustausko nuotrauka

Pievinė gencijonėlė

Gentianella amarella (L.) Börner

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA GENCIJONINIAI (*GENTIANACEAE*)

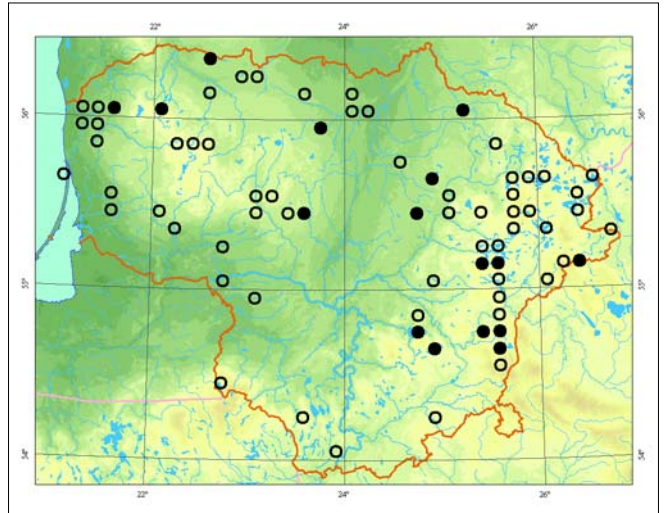
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus pietinę dalį, Kaukaze, šiaurinėje Centrinės Azijos dalyje, Vakarų Sibire ir pietvakarinėje Rytų Sibiro dalyje.

Lietuvoje žinomos radavietės yra rytiniuose ir vakariniuose rajonuose, labai retai – Pietų Lietuvoje, nepastebėta Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Dvimetis, iki 15–40 cm aukščio augalas. Stiebai statūs, kiek šakoti. Žiedų gana daug, jie dažniausiai penkianariai, vainikėlis vamzdiškas, pilkai violetinis arba balkšvas. Žydi nuo birželio mėn. vidurio iki spalio pradžios. Dauginasi sėklomis. Rūšis labai polimorfinė, būdingos sezoninės rasės. Auga žemazolėse pievose, šlaituose (*Nardetea* klasės bendrijos).

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Radavietės paprastai užima nedidelius sklypus, augalų skaičius jose svyruoja nuo keleto iki kelių šimtų.

Grėsmės ir apsauga. Dėl smarkaus natūralių pievų kultūrinimo arba pavertimo ariamomis žemėmis, daugelį ankstesnių radaviečių reikėtų laikyti jau istorinėmis. Dabartiniu metu naujų populiacijų aptinkama labai retai. Grėsmių sąrašą papildo tinkamų augaviečių apsodinimas mišku. Yra populiacijų, augančių antropogeninės kilmės buveinėse (pvz., senuose karjeruose Pakruojo r.), kurioms palaikyti būtinos veiksmingos gamtotvarkos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R. 1976: Gencijoniniai – *Gentianaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 167–180. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The known localities are concentrated in the eastern and western districts, very rarely – in southern Lithuania; the species has not been recorded in central Lithuania. Due to intensive management of natural meadows or their conversion into arable fields, many earlier localities should be treated as historical. Currently new populations are recorded very rarely.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Pelkinė gencijonėlė

Gentianella uliginosa (Willd.) Börner

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA GENCIJONINIAI (*GENTIANACEAE*)

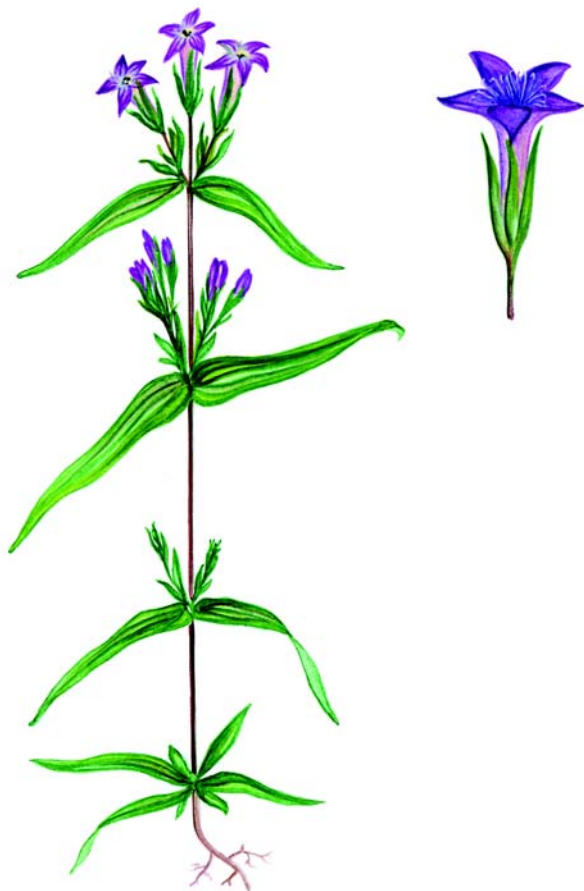
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

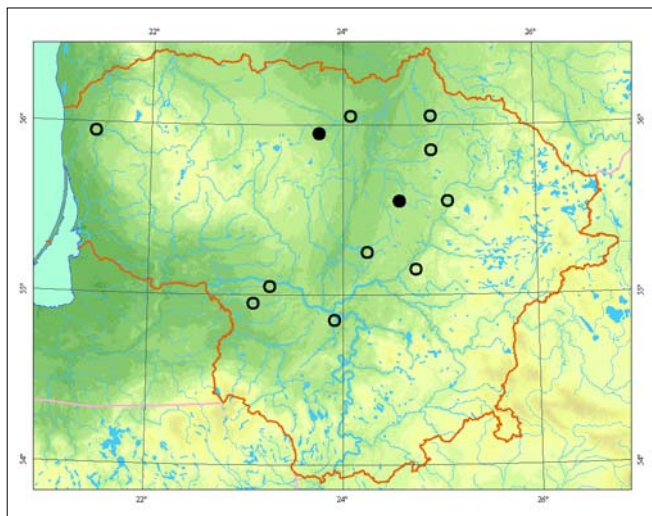
Paplitimas. Vakarų ir Šiaurės Europos atlantinėse srityse, šiaurinėje Vidurio Europos dalyje.

Lietuvoje žinomos kelios radavietės vidurio ir šiaurinėje dalyje. Čia stebėta ir pastaraisiais metais (Pakruojo ir Anykščių r.).

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 5–20 cm aukščio augalas su stačiais, nelabai šakotais stiebais. Žiedų nedaug, jie penkianariai ir keturnariai, vainikėlis vamzdiškas, nešvariai violetinis arba balsvas. Žydi nuo rugpjūčio – spalio mėn. Dauginasi sėklomis. Rūšis labai polimorfinė, būdingos sezoninės rasės. Auga drėgnose žemažolėse pievose, šlaituose, paprastai tose vietose, kur reta žolių dangą arba pažeista velėna.

Linus Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Augavietės paprastai būna nedidelės, augalų skaičius jose svyruoja nuo keleto iki kelių dešimčių.

Grėsmės ir apsauga. Dėl smarkaus natūralių pievų sausavimo, kultūrinimo arba pavertimo ariamomis žemėmis, daugelį ankstesnių radaviečių jau reikėtų laikyti istorinėmis. Dabartiniu metu naujų populiacijų aptinkama labai retai. Viena iš jų yra antropogeninės kilmės buveinėse – senuose karjeruose Pakruojo r., kurie gausiai apauga krūmais, todėl norint populiaciją palaikyti, būtinos veiksmingos gamtotvarkos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Gencijoniniai – *Gentianaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 167–180. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

A few localities are known in the central and northern parts of Lithuania; they are usually small, the number of plants varies from several individuals to several tens of individuals. Due to intensive drainage and management of natural meadows or their conversion into arable fields, many earlier localities should be treated as historical.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Daugiametis patvenis

Swertia perennis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA GENCIJONINIAI (*GENTIANACEAE*)

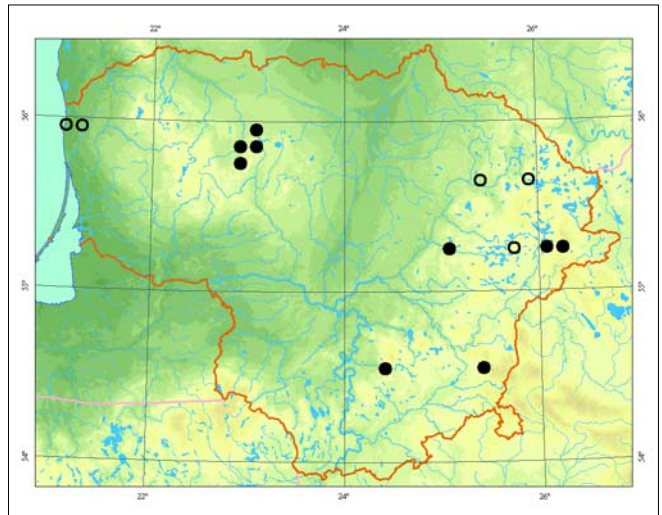
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje, Šiaurės Amerikoje.

Lietuvoje rūšis aptinkama Anykščių, Kelmės, Kretingos, Prienų, Šiaulių, Švenčionių, Ukmergės, Vilniaus ir Zarasų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas stambiu šakniastiebiu ir žiemojančia lapų skrotele. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir vegetatyviniu būdu. Daugiametis patvenis yra siauros ekologinės amplitudės – auga žemapelkinėje subneutralios ar neutralios reakcijos, turtingose bazių, neretai karbonatiniuose durpėse, kur aukštas vandens lygis, vegetacijos laikotarpiu būna netoli substrato paviršiaus. Aptinkamas šaltiniuose ir šarmingose žemapelkėse.

Populiacijų gausumas. Populiacijos paprastai gausios.

Grėsmės ir apsauga. Daugiametis patvenis yra jautrus hidrologinių sąlygų pokyčiams – buveinių ar jas supančių teritorijų sausinimas jam yra pražūtingas. Vandens lygio pažemėjimas turi ir netiesioginių neigiamų pasekmių: apsausintos pelkės sparčiai apauga krūmais, kurie nustelbia nekonkurencingus žolinius augalus, tokius kaip daugiametis patvenis. Didelę neigiamą įtaką daro ir augaviečių eutrofizacija. Norint išsaugoti daugiametis patvenius pažeistose buveinėse, būtinos gamtotvarkos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Balevičienė J., 2000: *Primulo-Schoenetum ferruginei* Du Rietz 1925 – raktažolinis vikšrenynas. – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 48–50. – Vilnius.
Jankevičienė R., 1976: Patvenis – *Swertia*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 179–180. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Swertia perennis is found in the Anykščiai, Kelmė, Kretinga, Prienai, Šiauliai, Švenčionys, Ukmergė, Vilnius and Zarasai districts. It occurs in springfens and alkaline fens.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Jono Augustausko nuotrauka

Vandeninė plaumuonė

Nymphoides peltata (S. G. Gmel.) Kuntze

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA PUPLAIŠKINIAI (*MENYANTHACEAE*)

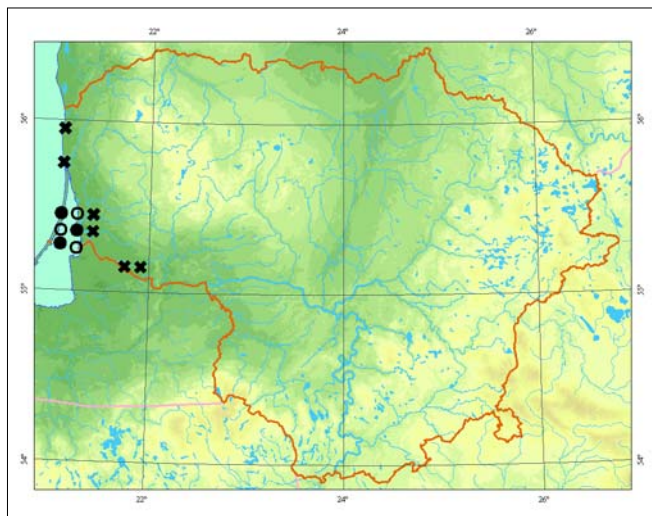
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje ir Azijoje, introdukuota Amerikoje. Gana reta rūšis visame paplitimo areale. Lietuvoje labai reta, nes yra šiauriniame arealo pakraštyje. Aptinkama tik vakarinėje šalies dalyje (Klaipėdos ir Šilutės r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 2 m aukščio vandens augalas plūduriuojančiais lapais, įsišaknijantis vandens telkinių dugne. Vegetatyviniu būdu dauginasi stiebo dalimis. Žydi liepos ir rugpjūčio mėn. Auga lėtai tekančiuose ir stovinčiuose vandenyse: Krokų Lankos ežere, Kuršių marių įlankose, upių, įtekančių į Nemuną, Baltijos jūrą ir Kuršių marios žemumiuose, žiotyse, senvagėse. Sudaro *Nymphoidetum peltatae* bendrijas, auga kitų vandens augalų bendrijose.

Populiacijų gausumas. Daugelyje senų radaviečių vandeninių plaumuonių populiacijos buvo gausios. Tikriausiai išnykusios Gėgėje ties Gėgininkais ir Vyčiais, Minijoje ties Sakučiais ir Minijos kaimu, Nemune ties Rusne, Ražės, Danės ir Jūros žemumiuose, Krokų lankos ežere. Periodiškai pasirodo ir išnyksta Kuršių marių Pervalkos, Preilos ir Parnidžio įlankose. Pastaraisiais metais gausiausia populiacija žinoma Kuršių marių Kniūpo įlankoje, kur plaumuonės sudaro sąžalynus įlankos viduryje ir auga kitų augalų bendrijų pakraščiuose.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl vandens taršos ir antropogeninės eutrofizacijos, dėl konkurencijos su kitais stambiais šakniastiebiais augalais – nimfeidais ir helofitais.

Informacijos šaltiniai

Sinkevičienė Z., 1999: Vandeninės plaumuonės (*Nymphoides peltata* (S. G. Gmelin) O. Kuntze) bei jos bendrijų paplitimas Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, (5)3: 219 – 226.

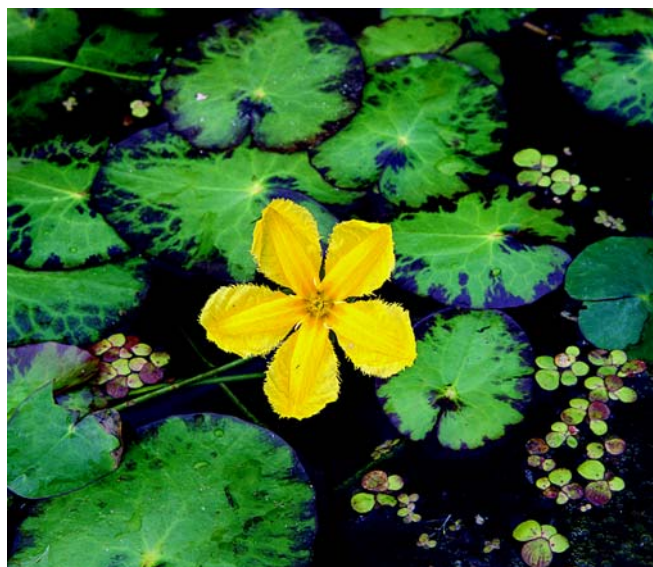
Sinkevičienė Z., 2000: *Nymphoidetum peltatae* (Allorge 1922) Bellot 1951 – vandeninis plaumuonynas – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 90–91. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

The species is very rare in Lithuania; here it is at the northern border of its distribution range. The plant is recorded only in the western part of the country (Klaipėda and Šilutė distr.). The largest population is in Kniūpas Bay of the Curonian Lagoon. In many previously known localities the plant has become extinct due to pollution, anthropogenic eutrophication and competition with other aquatic plants – especially nympheids and helophytes.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Jono Augustausko nuotrauka

Mėlynasis palemonas

Polemonium caeruleum L.

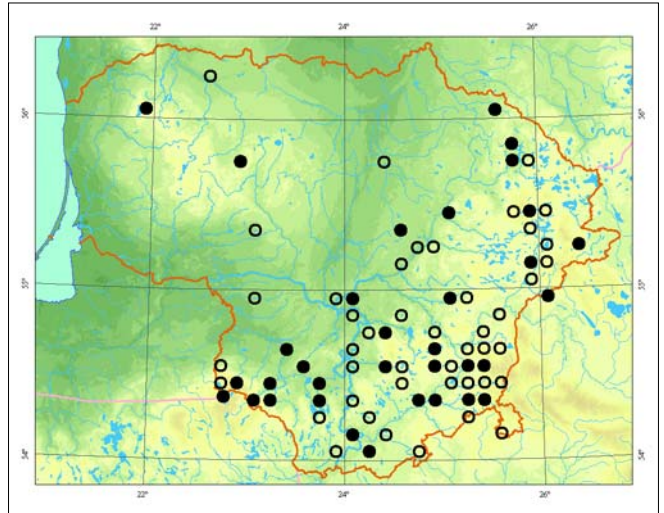
KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA PALEMONINIAI (*POLEMONIACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 1962 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje, Skandinavijoje, Kaukaze, Centrinėje Azijoje, Vakarų ir Rytų Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Kinijoje, Korėjoje, Japonijoje, Aliaskoje. Sulaukėję augalai išplitę Vakarų ir Pietų Europoje bei rytinėje Kanados dalyje. Rūšis aptinkama visoje Lietuvoje, tačiau dauguma raudviečių telkiasi pietinėje ir rytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis žolinis augalas. Stiebas status, 35–120 cm aukščio, viršutinė dalis plaukuota. Žiedai mėlyni, susitelkę šluotelėje stiebo viršūnėje. Žydi birželio – liepos mėn. Žiedai savidulkiai arba juos apdulkina plėviasparniai. Dauginasi sėklomis ir šakniastiebiais. Mėgsta drėgnus rūgštokus durpingus dirvožemius. Dažniausiai auga drėgnose pievose, krūmynuose, upių ir ežerų pakrantėse, drėgnuose lapuočių miškuose. Auginamas darželiuose, kartais sulaukėja.

Selemono Paltanavičiaus nuotrauka

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis; retkarčiais sudaro didelius, kelis šimtus kvadratinį metrų užimančius sąžalynus.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę kelia buveinių sausinimas, arimas, krūmų ir medžių susivėrimas. Gali reikėti kirsti medžius ir krūmus, ekstensyviai šienauti arba ganyti.

Informacijos šaltiniai

Karpuška R., Milaknytė J., Ryla M., 1994: Floristiniai radiniai prie Kančiogino ežero (Švenčionių raj.). – Kn.: Kulbis A. (red.), Floristiniai radiniai. 1993 vegetacijos sezonas. – Vilnius.

Tučienė A., 1976: Palemoniniai – *Polemoniaceae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 214–220. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The sites of *Polemonium caeruleum* are concentrated in the southern and western parts of Lithuania. The species prefers wet grasslands and semi-open habitats, usually on moist peaty soils. Sometimes it escapes from cultivation. The habitats can be destroyed by draining, ploughing, or overgrowth with shrubs and trees. Restoration activities may include the cutting of shrubs and trees, regulated mowing and grazing.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Vaistinis kietagrūdis

Lithospermum officinale L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA AGURKLINIAI (BORAGINACEAE)

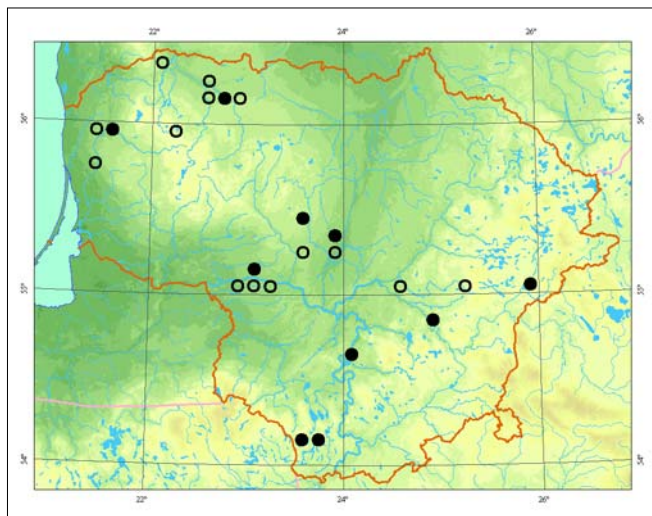
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Šiaurės Vakarų ir Centrinėje Azijoje.

Lietuvoje žinoma apie 30 radaviečių, įvairiose dalyse, išskyrus pietrytinę. Aptinkama Dubysos, Minijos, Nemuno, Obelės, Šventosios, Varduvos, Verknės, Virvytės ir Ventos slėniuose, Pakasų, Snaigyno, Šlavanto ir Šlavantėlio apyežerėse, ant Kernavės piliakalnio (Širvintų r.) ir Varnėnų miške (Švenčionių r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Auga upių slėnių ir ežerų šlaituose, pakrantėse, kalvų šlaituose; tiek atvirose augavietėse, tiek šviesiuose krūmynuose ir miškuose. Vaistinis kietagrūdis prieraišus derlingiems, karbonatingiems

priemolio ir molio dirvožemiams. Dažniausiai auga pamiškių, miško aikštelių ir šlaitų pievų bendrijose.

Populiacijų gausumas. Naujesnių duomenų yra tik apie 8 radavietes. Jose augalų skaičius nevienodas – auga ir pavieniui, ir grupėmis (iki keliasdešimties individų).

Grėsmės ir apsauga. Augaviečių keitimas ir pavėsinimas sutankėjus medžiams ir krūmams.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė Ž., 1961: Ežeininiai – Boraginaceae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 238 – 263. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Lithospermum officinale is found in different parts of Lithuania, excluding the southeast where sandy soils prevail. It occurs on the open slopes of river valleys and lakes as well as on the dry riverbanks and lakeshores, on hillslopes, in sunlit bushes and forests. The soils in the habitat are rich in nutrients and carbonate, usually clay or loam. About 30 localities are known to exist but only eight have been confirmed by new data. *Lithospermum officinale* plants are not usually abundant.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Siauralapė plautė

Pulmonaria angustifolia L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA AGURKLINIAI (*BORAGINACEAE*)

3 (R) kategorija

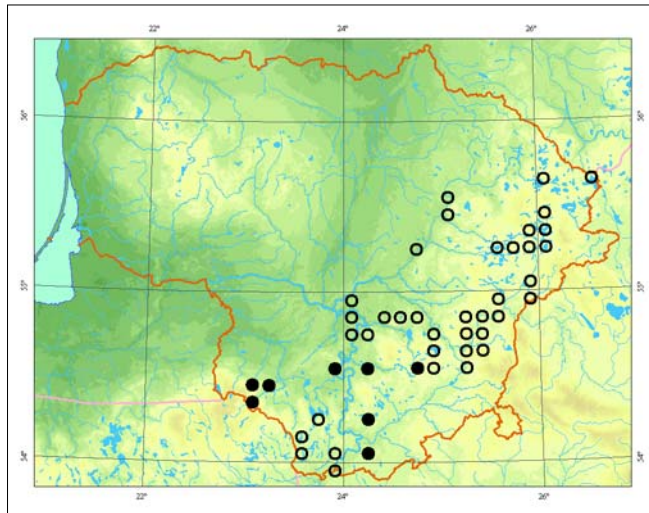
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Arealas driekiasi Vidurio ir Rytų Europos miškų zonoje.

Lietuvoje rūšis aptinkama pietinėje ir rytinėje dalyje. Augavietės yra Ignalinos, Kaišiadorių, Lazdijų, Marijampolės, Molėtų, Prienų, Švenčionių, Trakų, Vilniaus, Zarasų rajonuose. Anykščių, Kauno, Ukmergės r. žinoma tik po 1 radavietę.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, trumpu šakniastiebiu, 0,2–0,3 m aukščio žolinis augalas. Iš pradžių rožiniai, vėliau žydrai mėlyni žiedai sudaro suktukus. Žydi balandžio–gegužės mėn. Vaisiai – riešutėliai, juos platina skruzdėlės. Šviesomėgis. Medingas. Dekoratyvus. Vaistinis. Dažniausiai auga retuose šviesiuose pušynuose ir ažuolynuose su pušimis. Pasitaiško plačialapių miškuose, mišriuose miškuose su gana tankiu lazdynų traku, lazdynais apaugusiuose šlaituose, miškų aikštelėse, palei miškų keliukus, kirtavietėse, pamiškėse, šlaituose.

Populiacijų gausumas. Pamiškėse dažniausiai aptinkami pavieniai individai. Miškuose paprastai auga negausiai, pasklidę gana dideliuose sklypuose. Kai

auga tinkamiausiomis sąlygomis, 1 m² aptinkama po keletą individų. Vienoje didžiausių žinomų populiacijų Labanoro apylinkėse (Švenčionių r.) saliaviniame pušyne (*Peucedano-Pinetum* asociacijos bendrijos) žydėjimo metu gegužės pradžioje bendrijoms suteikia žydrą atspalvį.

Grėsmės ir apsauga. Savaimė sunyksta pavėsyje. Nyksta dėl intensyvaus ūkininkavimo miškuose (pakeitus augavietes), miško paklotės ardymo, trypimo, rinkimo vaistams.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė Ž., 1976: Plautė – *Pulmonaria*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 242–245.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Pulmonaria angustifolia occurs in the southern and eastern parts of Lithuania. The species grows in pinewoods, broadleaved and mixed forests with a rather dense hazel underwood, slopes overgrown with hazel, forest glades, along forest paths, in felled areas, along forest edges and on slopes. Usually solitary individuals or small populations are found.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Vaistinė raitinytė

Gratiola officinalis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA BERVIDINIAI (*SCROPHULARIACEAE*)

1 (E) kategorija

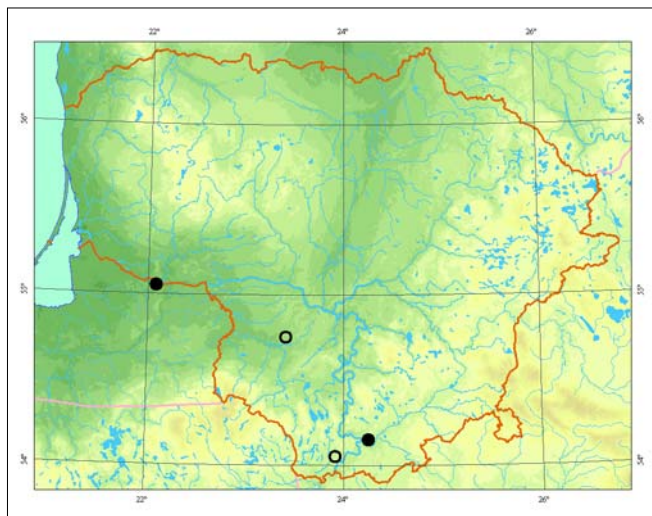
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje, Azijoje, Vakarų Sibire, Šiaurės Amerikoje.

Lietuvoje labai reta rūšis. Rasta prie Nemuno, Merguvos ežero krante ties Bitėnais, Druskininkuose ir Merkinėje (Varėnos r.), Timiniškėse (Marijampolės r.). Subborealiao reliktas.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 30 cm aukščio augalas. Dauginasi sėklomis, kurias platina vanduo. Labai retai dauginasi vegetatyviniu būdu. Žydi birželio – rugsėjo mėn. Auga pakrančių krūmynuose, užpelkėjusiuose paupiuose, senvagių krantuose. Nuodingas. Visose augalo dalyse yra gliukozidų (gratsiosido ir gratsiotoksino), kurie sukelia labai stiprų viduriavimą.

Populiacijų gausumas. Visos populiacijos nuskurdusios, kiekvienoje likę tik po keletą individų. Senųjų pavyzdžių, esančių WI herbariume, autoriai nurodo, kad Druskininkuose ir Marijampolės r. *Gratiola officinalis* augo nebūdingose vietose, buvo aptikti vos 3–5 kerai. Merkinėje (Varėnos r.) buvo aptiktas 1 generatyvinis ir keli vegetatyviniai individai, kurie augo palei daržus iškasto ir apleisto tvenkinio pakrantėje. Naujais radiniais šie duomenys nepatvirtinti. Merguvos senupės krante ties Bitėnais atokiai auga 5–7 kerai.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta, nes mažėja tinkamų augaviečių plotai. Pagrindinė priežastis – atvirų pakrančių užaugimas nendrėmis ir krūmais. Neigiamą įtaką daro dirbtinis pakrančių tvirtinimas.

Informacijos šaltiniai
Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1976: Raitinytė – *Gratiola*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 405–407. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

This species has been found in only two localities on the banks of the Nemunas River. All populations are impoverished with only a few individuals remaining. The main reason for their extinction is the overgrowth of open banks with reeds and shrubs. Negative impacts are also produced by water erosion, the artificial support of banks, and dam establishment.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Baltijinė linažolė

Linaria loeselii Schweigg.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA BERVIDINIAI (*SCROPHULARIACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2005 m.

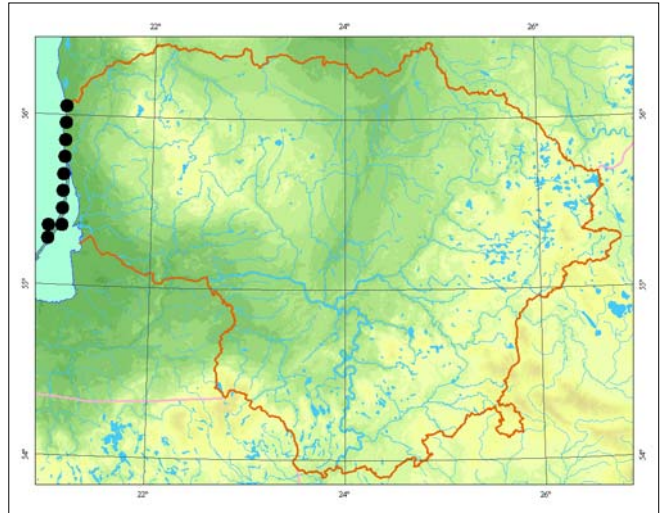
Įrašyta į ES Buveinių direktyvos II priedą.

Paplitimas. Rytinėje Baltijos pajūrio pakrantėje (Latvijoje, Kaliningrado srityje, Lenkijoje). Rytų Baltijos pajūrio smėlynų endemas.

Lietuvoje auga tik pajūryje: Kuršių nerijoje ir žemyninėje pajūrio dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, su šviesiai melsvu apnašu, 10–40 cm aukščio augalas. Lapai ir stiebas padengti plonu vaškiniu sluoksniu. Stiebas kylantis, nešakotas. Sėklos, patekusios į sūrų jūros vandenį, žūsta. Žydi gegužės – rugsėjo mėn., kartais žydi 2 kartus per vegetacijos sezoną. Auga neturtingame maisto medžiagų, eoliniame smėlyje. Pagrindinės augavietės – baltųjų kopų, pilkųjų kopų ir užuomazginių pustomų kopų buveinėse.

Populiacijų gausumas. Populiacijos dydis priklauso nuo ekologinių sąlygų augavietėse. Atviruose smėly-

nuose populiacijas sudaro 200–500 individų, o krūmais apaugusiuose, su tankiu žolynu būna tik 10–20 individų. Būdingas ilgas vegetacijos sezonas, todėl populiacijose vyrauja juveniliniai augalai.

Grėsmės ir apsauga. Kadangi tai silpnai konkuruojanti rūšis, ji nyksta, kai atviros vietos apauga krūmais, smėlyje kaupiasi humusas, netinkamai naudojamos ir tvarkomos baltosios pajūrio kopos.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1976: Linažolė – *Linaria*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 423–428. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species occurs only in coastal regions. It is endemic of the sands of the East Baltic coastline. In Lithuania Linaria loeselii grows only on the seacoast – on the Curonian Spit and on the continental seacoast. The number of localities has decreased due to natural succession. The main threats to its survival are inappropriate use and management of seacoast white dunes.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Gebenlapė veronika

Veronica hederifolia L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA BERVIDINIAI (*SCROPHULARIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvos saugomų augalų sąrašuose nuo rūšis nuo 1981 m.

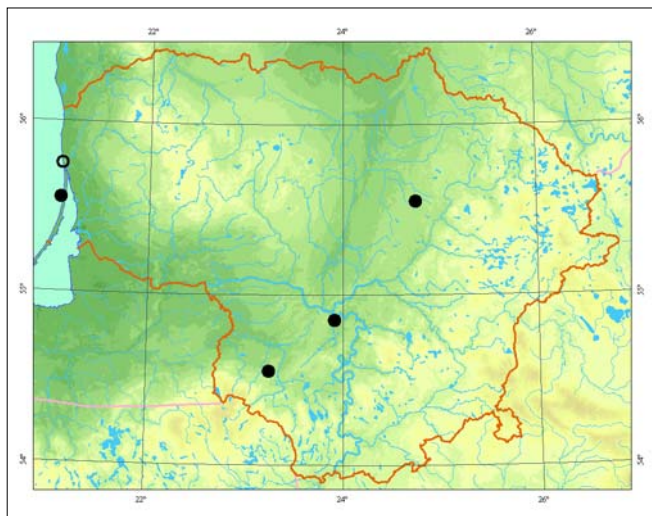
Paplitimas. Vidurio Europoje, Viduržemio pajūryje, Kaukaze, Kryme, Mažajoje Azijoje, Centrinėje ir Rytų Azijoje. Kitur – užneštinis augalas.

Lietuva yra šiaurrytiniame natūralaus arealo pakraštyje: žinomos tik kelios radavietės.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 8–30 cm aukščio žolinis augalas. Stiebai ploni, gulsti ar kylantys, nuo apačios šakoti. Lapai su gana ilgais lapkočiais. Žydi gegužės mėn. nedideliais violetiniais arba melsvais žiedais. Dauginasi sėklomis, kurios gali sudyti tais pačiais metais ir tada augalas žiemoja. Auga daržuose, pakrūmėse, lapuočių miškų aikštelėse, soduose. Vidurio Europoje tai būdinga pavasarinė efemerinė piktžolė kalkingų dirvožemių laukuose (*Stellarietea mediae* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Augavietėse auga gausiai, tačiau pačios populiacijos nėra pastovios.

Grėsmės ir apsauga. Mažėjant antropogeninės veiklos intensyvumui ir stiprėjant daugiamečių augalų konkurencijai, gebenlapių veronikų populiacijos gali susilpnėti arba visai sunykti.

Augavietėse būtina išsaugoti nesusivėrusios augalijos plotelius, daržuose ir pasėliuose naikinant piktžoles nesunaikinti visų gebenlapių veronikų.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1976: Bervidiniai – *Scrophulariaceae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 403–488. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

A few localities are known. It grows in vegetable gardens, deciduous forest glades and along their edges. The populations are unstable.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Kęstučio Obelevičiaus nuotrauka

Blizgančioji veronika

Veronica polita Fries

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA BERVIDINIAI (*SCROPHULARIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje.

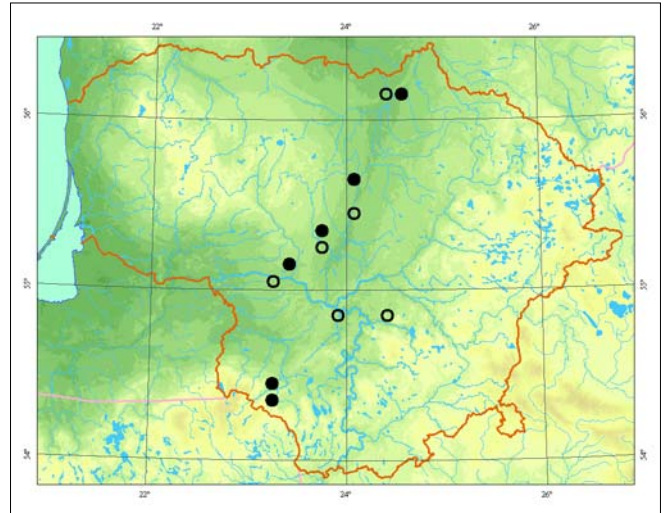
Lietuvoje gausiausios populiacijos yra Vidurio Lietuvos žemumoje: nuo Biržų ir Pasvalio šiaurėje iki Marijampolės pietvakariuose. Archeofitas.

Biologija ir ekologija. Vienmetis arba vienmetis žiemojantis žolinis augalas. Stiebai gulsti ar kylantys, nuo apačios šakoti, 5–25 cm ilgio. Lapai trumpakočiai. Nuo išoriškai labai panašių rūšių – pūdyminės veronikos (*Veronica agrestis*) ir tamsiosios veronikos (*Veronica opaca*) – skiriasi plačiai kiaušiniškais, prie pagrindo kraštais vienas kitą pridengiančiais taurėlapiais ir dviejų tipų plaukeliais (tankiai trumpais paprastais su ilgėmis liaukinėmis), apaugusiais vaisiais (dėžutėmis). Žydi gegužės – rugsėjo mėn. nedideliais žydrais arba mėlynais žiedais. Dauginasi sėklomis, kurios gali sudygti tais pačiais metais. Auga daržuose, pasėliuose, dirvnuose, soduose, mėgsta sunkius, karbonatų turtingus molio ir priemolio dirvožemius. Sudaro žemaūges segetalinių piktžolių bendrijas (*Stellarietea mediae* klasės).

Populiacijų gausumas. Tinkamose augavietėse – vasarinių javų pasėliuose, daržuose, kuriuose nėra naudojami herbicidai, rudeninėse ražienose, karbonatų

*Linos Jasiukonytės piešiny*s

turtinguose priemolio arba molio dirvožemiuose gali augti labai gausiai (Panevėžio, Kėdainių, Pasvalio, Marijampolės sav.).

Grėsmės ir apsauga. Rūšis prieraši derlingiems dirvožemiams ir paplitusi intensyvios žemdirbystės rajonuose, todėl kenčia nuo šiuolaikinių pažangių žemdirbystės technologijų ir herbicidų naudojimo. Ilgesniam laikui nepaliekant ražienų, dingsta galimybė susiformuoti rudeninėms populiacijoms. Galima dirbtinai palaikyti populiacijas ekstensyvaus žemės ūkio sklypuose (ekologiniuose ūkiuose, nacionaliniuose parkuose, muziejuose).

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1976: Bervidiniai – *Scrophulariaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 403–488. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The most abundant populations are concentrated in the central Lithuanian lowlands. The plant grows in vegetable gardens, crop fields, wastelands, gardens; it prefers heavy carbonate-rich clay and loam soils.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Karališkoji glindė

Pedicularis sceptrum-carolinum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA BERVIDINIAI (*SCROPHULARIACEAE*)

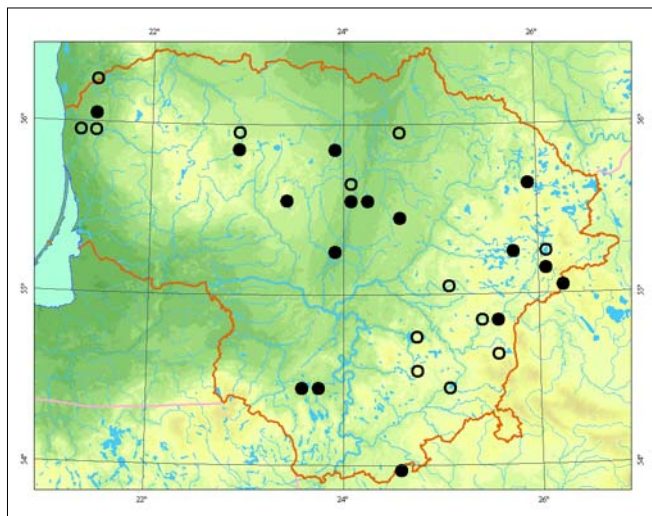
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europoje.

Lietuvoje reta rūšis, bet aptinkama daugelyje rajonų: Vilniaus, Trakų, Alytaus, Panevėžio, Skuodo, Varėnos, Pasvalio, Švenčionių, Kelmės, Šiaulių, Kretingos, Kėdainių, Zarasų, Širvintų.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–80 cm aukščio augalas. Stiebas status. Pamatiniai lapai sudaro skrotelę. Žiedai geltoni, apatinė lūpa raudonu kraštu. Viršutinė lūpa be snapelio ir be dantelių. Dauginasi sėklomis. Žydi liepos–rugpjūčio mėn. Auga durpingose pievose, pelkėtuose miškuose, šarmingose žemapelkėse. Prieraišus *Caricion davallianae* sąjungos žemapelkių bendrijoms.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Populiacijos negausios, bet užima gana didelius plotus. Dažniausiai auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis visoje durpingoje pievoje ar šarmingoje žemapelkėje. Vyrauja generatyviniai augalai. Populiacijos formuojasi įmirkusiose dirvose, kurias maitina gruntiniai ir iš aplinkinių teritorijų atitekantys, dažniausiai kalkingi vandenys. Vandens lygis dažniausiai laikosi lygiai su substratu arba kiek aukščiau jo.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl žemapelkių ir durpingų pievų sausinimo, hidrologinio režimo keitimo aplinkinėse teritorijose. Augalai jautrūs tręšimui.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1976: Glindė – *Pedicularis*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 461–466. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species has been found in many localities sparsely scattered almost throughout all of Lithuania. The populations are not abundant but cover rather large areas. *Pedicularis sceptrum-carolinum* becomes extinct due to the drainage of mires and peaty meadows, and changes in the hydrological regime in adjacent territories; the species is sensitive to fertilisation.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Miškinė glindė

Pedicularis sylvatica L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA BERVIDINIAI (*SCROPHULARIACEAE*)

1 (E) kategorija

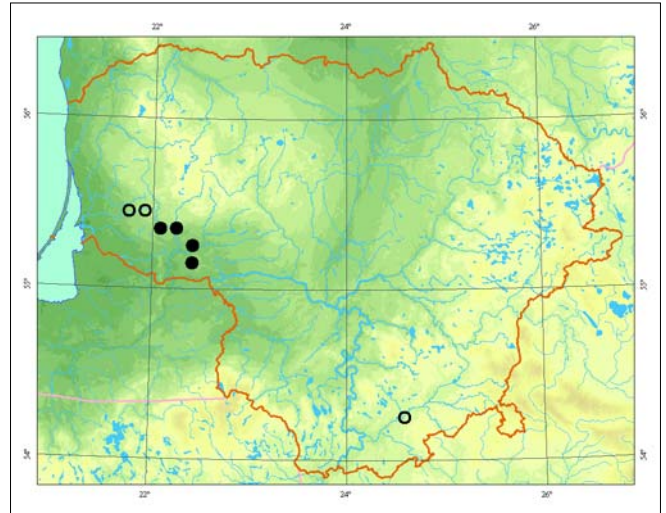
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje. Lietuvoje reta, rasta Tauragės, Šilutės, Šilalės, Varėnos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Dvimetis arba daugiametis, 5–15 cm aukščio augalas. Stiebai keli, statūs, nešakoti. Pamatiniai lapai sudaro skrotele. Žiedai rožiniai, šviesiai purpuriniai, retai – balti. Dauginasi sėklomis. Terofitas. Žydi gegužės – birželio mėn. Auga pelkėtuose pievose, pelkėtuose miškuose, pamiškėse, antropogenuose augavietėse, ant miško kelių, miško kvartalų linijų, dažniausiai *Juncetum squarrosi* bendrijose. Dirvožemiai rūgštūs (pH 4,0–4,5), neturtingi maisto medžiagų priesmėliai, kartais su plonu durpių sluoksniu.

Populiacijų gausumas. Gausiausiai auga Viešvilės rezervate (Tauragės r.). Didelės (užima apie 1 ha) ir gausios (kelių šimtų individų) populiacijos aptiktos Eičių ir Pužiškės girininkijose. Mažesnių populiacijų aptinkama visoje rezervato teritorijoje. Kituose rajonuose auga pavieniui arba nedidelėmis, iki 15 individų, grupėmis.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinė nykimo priežastis yra augavietės ekologinių sąlygų keitimas. Neigiamą įtaką daro hidrologinio režimo keitimas augavietėse ir

aplinkinėse teritorijose – tai skatina bendrijų struktūros kitimą. Ilgainiui žolynas tankėja, daugėja augalų rūšių, pradeda augti krūmai.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1976: Glindė – *Pedicularis* – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 461–466. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Pedicularis sylvatica is known to exist in only four localities. It occurs in swampy forests and wet meadows. Drainage is probably the main reason for species decline.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Žydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

Didžioji džioveklė

Orobanche elatior Sutton

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA DŽIOVEKLINIAI (OROBANCHACEAE)

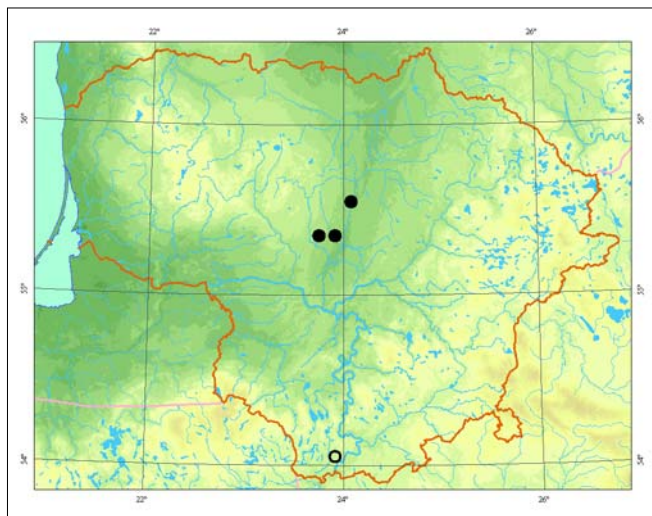
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2007 m.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje, Rytų Europos pietinėje dalyje, Pietvakarių ir Centrinėje Azijoje. Lietuvoje rūšis reta, nes netoli nuo šiaurinės arealo ribos. XIX a. buvo rasta Paluknio (Trakų r.) apylinkėse, XX a. viduryje – Druskininkuose, bet dabar ten neaptinkama. Dabar žinomos rūšies populiacijos telkiasi Šušvės, Kruosto, Šarkupio slėniuose (Kėdainių r.), Nevėžio ir Liaudės slėniuose (Panevėžio r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–75 cm aukščio, rusvas ar gelsvas, chlorofilo neturintis parazitinis augalas. Lietuvoje išsikuria ant didžiagalvių bajorių (*Centaurea scabiosa*) šaknų. Žydi birželio–rugsėjo mėn., sėklos subręsta rugpjūčio–rugsėjo mėn. Dauginasi ir plinta vėjo išnešiojamomis ir vandens į dirvožemį įterpiamomis sėklomis. Sėklos sudygsta tik patekusios ant parazituojamo augalo šaknų ar ne daugiau kaip už 3 mm nuo jų. Auga sausose ir normalaus drėgnumo, gerai šildomose upių ir upelių šlaitų pievose. Šviesomėgis.

Populiacijų gausumas. Dauguma rūšies populiacijų užima nedidelį, 200–400 m² plotą, o dviejų populiacijų plotas yra apie 2000 m². Apie populiacijų dydį galima spręsti tik iš žydinčių augalų gausumo. Vidu-

tinis žydinčių augalų tankumas populiacijose – 0,1–0,2 ind./1 m². Daugiausia žydinčių individų aptikta Šušvės upės pakrantėje, Skinderiškių kaime (2004 m. – 286 ind.) ir Nevėžio upės slėnio šlaite, Stuomeniškių kaime (2004 m. – 206 ind.). Didžiosios džioveklės individų tankumas populiacijose tiesiogiai priklauso nuo jas maitinančių augalų – didžiagraižių bajorių tankumo.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia sausų pievų pokyčiai. Nešienaujamos ir neganomose pievose susidarius storam nudžiūvusios žolės sluoksniui didžiosios džioveklės negali išaugti ir normaliai žydėti. Padidėjus maisto medžiagų kiekiui dirvožemyje ir suvešėjus aukštaūgiams augalams, nyksta didžiagalvės bajorės, ant kurių šaknų išsikuria didžiosios džioveklės. Būtina parengti buveinių tvarkymo planus ir juos įgyvendinti.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1975: Džiovekliniai – *Orobanchaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 492–497. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Currently five populations of this species are known in the Kėdainiai and Panevėžys districts. The largest populations occupy ca. 2000 m². It is threatened by the alteration of habitat conditions.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Justino Janulaičio nuotrauka

Blyškioji džioveklė

Orobanche reticulata Wallr. (sin. *Orobanche pallidiflora* Wimm. et Grab.)

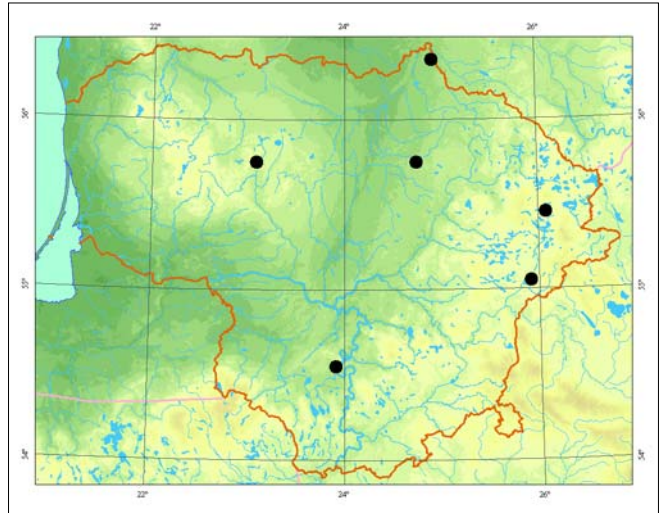
KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA DŽIOVEKLINIAI (OROBANCHACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje, Rytų Europos pietinėje dalyje, Kaukaze, Sibire, Šiaurės Afrikoje. Lietuvoje rūšis reta, populiacijos žinomos Biržų, Ignalinos, Panevėžio, Prienų, Šiaulių ir Švenčionių rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis ar dvimetis, 20–100 cm aukščio, chlorofilo neturintis, rusvai gelsvas parazitinis augalas. Lietuvoje auga ant gelsvalapių usnių (*Cirsium oleraceum*) šaknų. Žiedynas ilgas, kartais sudaro pusę stiebo ilgio. Žydi birželio–rugsėjo mėn., sėklos subręsta rugsėjo–spalio mėn. Dauginasi ir plinta tik vėjo išnešiojamomis ir vandens į dirvožemį įterpiamomis sėklomis. Sėklos sudygta tik patekusios ant parazituojamo augalo šaknų ar ne daugiau kaip už 3 mm nuo jų. Auga pelkėtose pievose, upelių ir šaltinių pa-

Mindaugo Rylos nuotrauka

kraščiuose (*Calthion palustris* sąjungos bendrijose), taip pat drėgnuose ir šlapiuose miškuose, kurie yra gelsvalapių usnių sąžalynuose.

Populiacijų gausumas. Dėl savitos biologijos tiksliai nustatyti populiacijų dydį neįmanoma. Apie jas galima spręsti tik iš žydinčių augalų gausumo. Didžiausia dabar žinoma blyškiųjų džioveklių populiacija yra Biržų girioje, ištiesinto Žemosios Gervės upelio pakrantės apsausėjusioje pievoje. Ji užima beveik 800 m² plotą. 2004 m. aptikta apie 120 žydinčių individų. Pastebėta, kad žydinčių blyškiųjų džioveklių skaičius populiacijose skirtingais metais gali smarkiai kisti.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia plynieji miškų kirtimai rūšies populiacijų buveinėse. Būtina išlaikyti tinkamiausią medyno sudėtį, lajų ir atvirų aikštelių mozaiką.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1975: Džiovekliniai – *Orobanchaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 492–497. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Currently six populations of *Orobanche reticulata* are known Lithuania. The largest population, occupying ca. 800 m² is in the Biržai district. The species is threatened by the alteration of habitat conditions.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Paprastoji tuklė

Pinguicula vulgaris L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA SKENDENINIAI (*LENTIBULARIACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

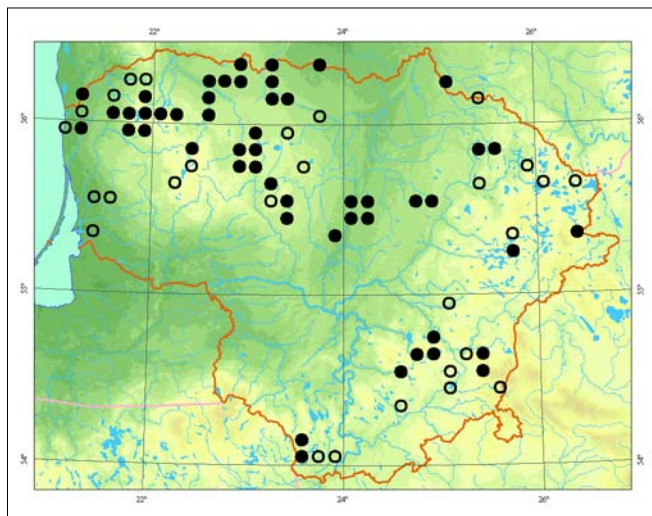
Paplitimas. Šiaurės, Vidurio ir Rytų Europoje, Pietvakarių ir Rytų Azijoje, Šiaurės Amerikoje.

Lietuvoje aptinkama daugelyje rajonų įvairiose dalyse, bet retesnė pietvakarinėje. Žinoma daugiau nei 80 rūšies radaviečių.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, vabzdžiaėdis augalas labai trumpu šakniastiebiu. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir vegetatyviniu būdu. Auga atvirose vietose su silpnai rūgščiomis ar silpnos bazinės reakcijos žemapelkinėmis durpėmis. Patinka šaltiniuotos ir šarminingos žemapelkės bei durpingos pievos. Neretai auga ir antropogeninėse buveinėse – durpinguose melioracijos griovių krantuose, drėgnose apleistų smėlio karjerų lomose.

Populiacijų gausumas. Tik apie dalį radaviečių yra naujesnių duomenų. Populiacijos paprastai nebūna labai gausios – dažniausiai augalų skaičius nesiekia 100, bet kartais jų suskaičiuojama iki 250.

Grėsmės ir apsauga. Rūšies retumą lemia saviti ekologiniai poreikiai, todėl ji jautri augavietės sąlygų pokyčiams. Išlikimui grėsmę kelia buveinių naikinimas jas eksploatuojant ir keitimas sausinant bei eutrofizuojant ne tik pačias pelkes, bet ir jų aplinką, kultūrinant durpingas pievas. Pelkėms ir durpingoms pievoms, ku-

riose dėl ūkinės veiklos pokyčių ar sausinimo auga krūmai, būtinos gamtotvarkos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Skendeniniai – *Lentibulariaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 497–503. – Vilnius.

Balevičienė J., 2000: *Caricetum davallianae* Dutoit 1924 – liekninis viksvynas. – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 28–30. – Vilnius.

Meškauskaitė E., Naujalis J., 1996: Paprastoji tuklė Kurtuvėnų regioniniame parke. – Kurtuvėnų regioninio parko metraštis, 2: 57–64.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Over 80 localities are widespread across all of Lithuania. The least number of localities can be found in the southwestern part of the country. The abundance of *Pinguicula vulgaris* in many cases is not high.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Jono Augustausko nuotrauka

Stačioji vaisgina

Ajuga pyramidalis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

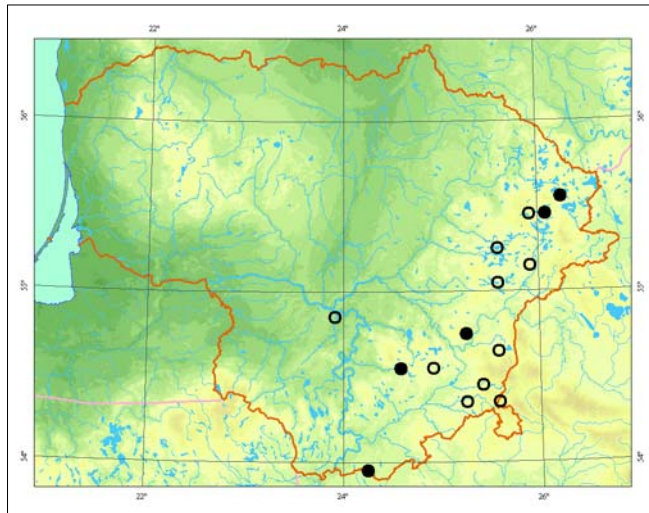
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje – šiaurėje iki Norvegijos; pietuose pasiekia Viduržemio jūros regiono kalnus, Apeninus; vakaruose – Ispaniją, Portugaliją; rytuose – Kaukazą, Ukrainą.

Radavietės yra Rytų ir Pietryčių Lietuvoje. Rasta Kau-no, Molėtų, Šalčininkų, Švenčionių, Tauragės, Trakų, Varėnos, Utenos, Vilniaus, Zarasų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas, palai-pų neišaugina. Lapai lygiakraščiai arba tik nežymiai rinčiuoti. Pažiedės daug ilgesnės už žiedus; žiedynas gana tankus, kūgiškas. Žydi gegužės–birželio mėn. Dauginasi sėklomis (mirmekofilai – sėklas platina skruzdėlės). Auga šviesiuose pušynuose (*Dicrano-Pinion* sąjungos bendrijose) ir mišriuose miškuose, taip pat pamiškėse, miškų aikštelėse, ant kvartalų linijų, šlaituose su *Trifolio-Geranietaea* klasės bendrijomis.

Populiacijų gausumas. Žinomose radavietėse auga pavieniui arba grupelėmis po kelis augalus.

Grėsmės ir apsauga. Plynieji kirtimai, nutrūkusi ekstensyvi ūkinė veikla – miškų aikštelių šienavimas ir ganymas; taip pat miškų želdymas, užaugimas krūmais ir medynų sutankėjimas. Mažesnę grėsmę kelia mindymas, augalų skynimas.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., 1976: Vaisgina – *Ajuga*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 280–287. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Ajuga pyramidalis is known to be concentrated in sites located in eastern and southwestern Lithuania. The species occurs in pinewoods (*Dicrano-Pinion*) and mixed forests, mostly at the edges, in clearings and along the forest block lines. It also grows on slopes, in *Trifolio-Geranietaea* communities. The main threats are a cease in traditional management practices, overgrowth with shrubs, and the introduction of forest plantations.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Broniaus Šablevičiaus nuotrauka

Raudonžiedis berutis

Teucrium scordium L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

1 (E) kategorija

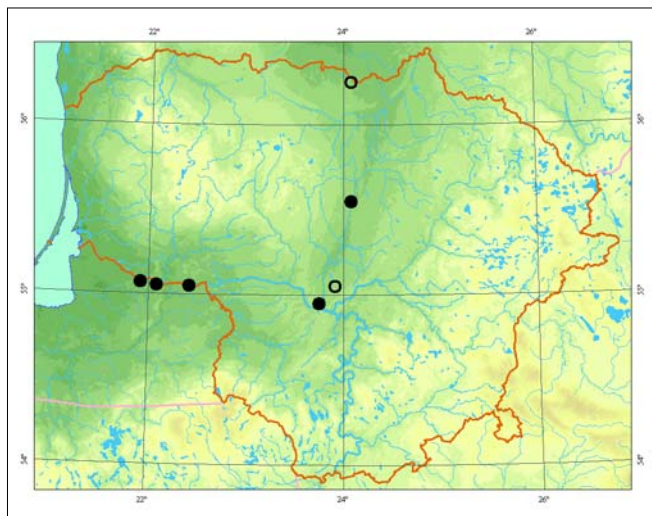
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje (išskyrus šiaurę), Vakarų Sibire, Centrinėje Azijoje. Atlančio reliktas.

Lietuvoje aptiktos radavietės Bitėnuose (Šilutės r.), Viešvilėje (Jurbarko r.), Raudondvaryje (Kauno r.), Panemunėje (Pagėgių r.). Naujai rūšis aptikta Krekenavoje (Panevėžio r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–40 cm aukščio augalas. Stiebas stačias, dažniausiai šakotas, apvalus. Žiedai purpuriniai, kartais balti. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Sėklos subręsta rugsėjo – spalio mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Auga užliejamose pievose, upių bei griovių krantuose, lėkštoje pakrantėse, pakrančių krūmuose.

Populiacijų gausumas. Populiacijos suveši antroje vasaros pusėje. Gausi populiacija yra ties Bitėnais. Ją sudaro 20–25 generatyvinių ir 10–15 vegetatyvinių individų, kurie mažomis grupelėmis auga 20 × 30 m plote. Viešvilės apylinkėse populiaciją sudaro kelios

dešimtys vegetatyvinių individų. Naujai aptikta populiacija ties Krekenava yra gana didelė: ji užima apie 15 arų ir yra gausiausia (sudaro keletas šimtų augalų). Senųjų pavyzdžių, esančių WI herbariume, autoriai nurodo, kad pavieniai augalai augo Nemuno pakrantėje (Kauno r.) nebūdingose vietose. Šios radavietės pakartotinai nebuvo tikrintos, naujais radiniais duomenys nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta, nes mažėja tinkamų augaviečių plotai. Pagrindinė nykimo priežastis – atvirų pakrančių užaugimas nendrėmis ir krūmais. Neigiamą įtaką daro vandens erozija bei dirbtinis pakrančių tvirtinimas, užtvankų įrengimas.

Informacijos šaltiniai

Galiniš V., 1976: Berutis – *Teucrium*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora: 5: 279–280. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Teucrium scordium occurs in flooded meadows and river banks. The size and structure of populations are unstable. During humid years several dozen vegetative individuals can be recorded; they are distributed on the edges of old riverbeds and in reeds along the Nemunas River. The main reason for species extinction is overgrowth of open banks with reeds and shrubs.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Vytauto Uselio nuotrauka

lečialapė kalpokė

Scutellaria hastifolia L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

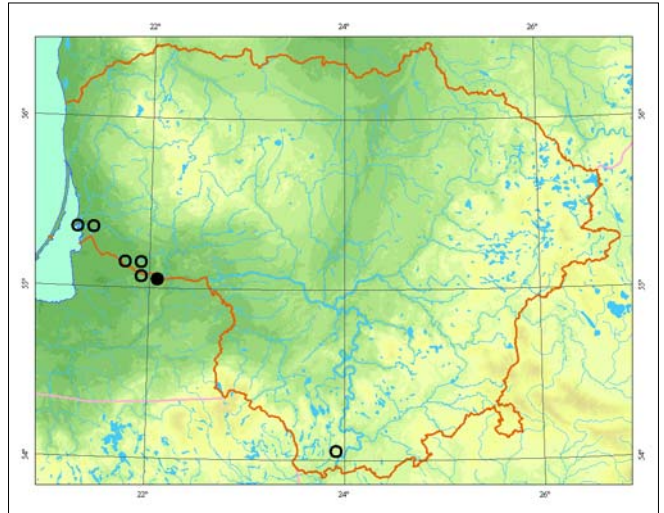
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje, Vakarų Sibire, Mažojoje Azijoje.

Lietuvoje žinomos radavietės Šilutės r. ir Druskininkuose. Senojoje literatūroje nurodoma, kad augusi Ilguvoje (Šakių r.), J. Jundzilo rasta Vilniaus apylinkėse ir Mickūnuose, tačiau Lietuvos herbariumuose tai patvirtinančių pavyzdžių nėra.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–40 cm aukščio augalas. Stiebas kylantis, briaunos apaugusios trumpais plaukeliais. Žiedai violetiniai, taurelė ir vainikėlis apaugę liaukiniais plaukeliais. Žydi birželio–rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Auga užliejamose pievose, upių bei griovių krantuose, pakrančių krūmynuose. Svarbiausios sąlygos augti yra turtingas maisto medžiagų dirvožemis ir periodiškai patenkantis paviršinis vanduo. Dažniausiai aptinkama aliuvinių pievų buveinėse.

Valerijaus Rašomavičiaus nuotrauka

Populiacijų gausumas. Lietuvoje šiuo metu žinoma 1 populiacija ties Bitėnais, Merguvos ežero pakrantėse (Šilutės r.). Populiacija gausi, ją sudaro keli šimtai individų. Jų amžiaus struktūra tolygi. Plotuose, kur bendriose vyrauja aukštieji varpiniai, veši vegetatyviniai augalai, o kur žolynas retesnis ir žemesnis – generatyviniai. Kitose ankstesnėse radavietėse aptikti pavieniai *Scutellaria hastifolia* augalai augo nebūdingose vietose. Naujais radiniais šie duomenys nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. *Scutellaria hastifolia* išlikimo sąlyga – žmogaus ūkinė veikla. Norint išsaugoti esamą populiacijos būklę, būtina kasmet šienauti pirmąją žolę, ganyti galvijus atole.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., 1976: Kalpokė – *Scutellaria*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 378–381. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

This species has been found in a single locality. The population is abundant, covering a rather large area (100×200 m) in the flooded meadows along the Nemunas River and consists of a few hundred individuals. In order to preserve the existing state of the population, the first growth of grass has to be mowed every year, with limited subsequent mowing thereafter.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Meliscalapė medumėlė

Melittis melissophyllum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

1 (E) kategorija

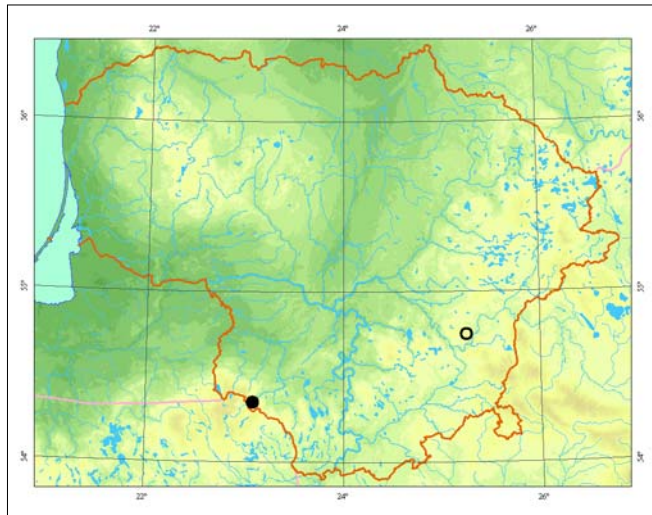
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietų Europos kalnų ir lygumų regionuose.

Lietuvoje žinomos 2 reliktinės radavietės, iš kurių pastaruoju metu šios rūšies augalų aptinkama tik vienoje. 1953 m. rasta Vanaginės miške (Vilniaus r.), tačiau pakartotinių tyrimų metu šių augalų neaptikta. Juodelių apylinkėse (Kalvarijos sav.) 1991 m. rasta tebegyvuojanti populiacija. Esama XIX a. duomenų apie radavietę Markučiuose (Vilniaus apyl.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–80 cm aukščio žolinis augalas trumpu šakniastiebiu; hemikriptofitas. Visas augalas plaukuotas. Žydi stambiais rausvai margais žiedais nuo gegužės pabaigos iki birželio mėn. Žiedus apdulkina vabzdžiai. Paprastai dauginasi sėklomis; retai kada šakniastiebiais. Sėklos subręsta birželio mėn. pabaigoje arba liepos pradžioje. Auga sausuose lapuočių ir mišriuose miškuose ant šlaitų (*Tilio-Carpinetum betuli*), kurių medynuose vyrauja liepos, ažuolai, beržai, pasitaiko eglių ir pušų. Žolyną sudaro daugiausia žemi augalai.

Populiacijų gausumas. Juodelių apylinkių populiaciją sudaro bent 2 subpopuliacijos, augančios piet-

niuose miškingų kalvų šlaituose, pavieniui arba negausiomis grupelėmis, po 3–5 augalus. Populiaciją sudaro 100–300 individų.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę augalams kelia miškų kirtimas, smėlio ir žvyro kasyba, dirvožemio erozija, augalų rinkimas, krūmų sutankėjimas.

Pernelyg sutankėjusiuose ir užkrūmijusiuose miškuose gali reikėti retinti medynus ir krūmus. Būtina riboti kasybą Juodelių karjere prie medumėlės augaviečių; sutvirtinti karjero šlaitus.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1976: Medumėlė – *Melittis*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 330–331. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

The only surviving population of *Melittis melissophyllum* is known to be in southwestern Lithuania. The species occurs in dry broadleaved forests (*Tilio-Carpinetum betuli*) on slopes. The population consists of 100–300 individuals. The major threats are forest clearing, gravel mining, soil erosion, picking and the encroachment of shrubs.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Jono Augustausko nuotrauka

Stačioji notra

Stachys recta L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA NOTRELINIAI (*LAMIACEAE*)

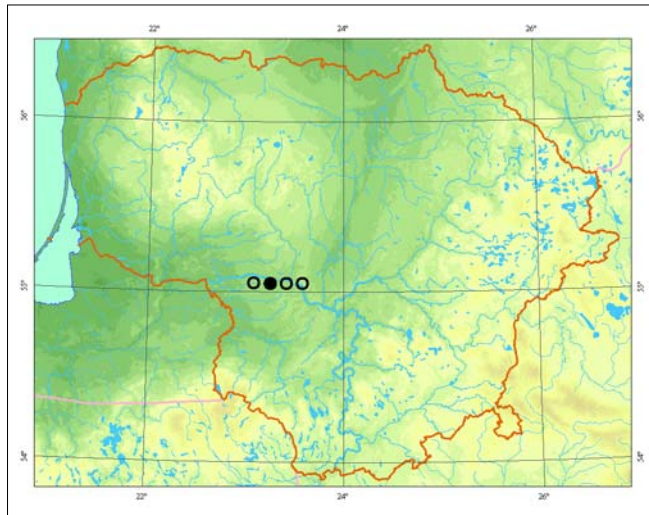
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Pietų, Vidurio ir Rytų Europoje, Mažonoje Azijoje, Kaukaze. Užneštinė Šiaurės Amerikoje. Lietuvos teritorija yra už šiaurinės ištisinio arealo ribos. Pagrindinės radavietės yra Nemuno slėnyje nuo Vilkijos iki Raudonės.

Biologija ir ekologija. Daugiametis augalas su trumpu šakniastiebiu. Stiebai statūs, tvirti, kartais kylančios, 10–50 cm aukščio. Žiedynas ilgas, menturiai viršūnėje sutankėję, prie pagrindo išretėję. Žiedai šviesiai geltoni. Žydi birželio – spalio mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis. Auga sausų saulėtų šlaitų pievose, pakrūmėse, palaukėse (*Trifolio-Geranietea* klasės bendrijos). Galima aptikti antropogeninėse augavietėse. Eroziofilas.

Populiacijų gausumas. Įprastai auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis. Duomenų apie populiacijų kaitą nėra.

Valerijaus Rašomavičiaus nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Realią grėsmę populiacijoms kelia nebenaudojamų šlaitų (nešienaujamų, neganomų) apaugimas krūmais ir aukštaūgėmis žolėmis, ypač smiltyniniais lendrūnais (*Calamagrostis epigejos*). Šis šviesomėgis atvirų vietų augalas nepakenčia pavėsinimo. Būtina svarbiausiose stačiųjų notrų paplitimo vietose – dešiniojo Nemuno slėnio šlaituose – dirbtinėmis priemonėmis palaikyti atvirų erdvių ir dygliuotaisiais krūmynais apaugusių plotų santykį. Taip būtų išlaikomos ir kitų saugomų augalų rūšių buveinės: boloninio katilėlio (*Campanula bononiensis*), pievinio šalavijo (*Salvia pratensis*), melsvojo gencijono (*Gentiana cruciata*), vaistinio kietagrūdžio (*Lithospermum officinale*) – pievose; dygiosios slyvos (*Prunus spinosa*) – krūmynuose.

Informacijos šaltiniai

Galiniš V., 1976: Notra – *Stachys*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 335–342. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The main localities are concentrated on slopes on the right-side of the valley of the Nemunas River mid-section. The plant usually grows alone or in small groups. Actual threat to the populations is caused by the overgrowth of abandoned (not mowed or pastured) slopes with shrubs and tall grasses, especially *Calamagrostis epigejos*.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Miškinė žiomenė

Dracocephalum ruyschiana L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA NOTRELINIAI (*LAMIACEAE*)

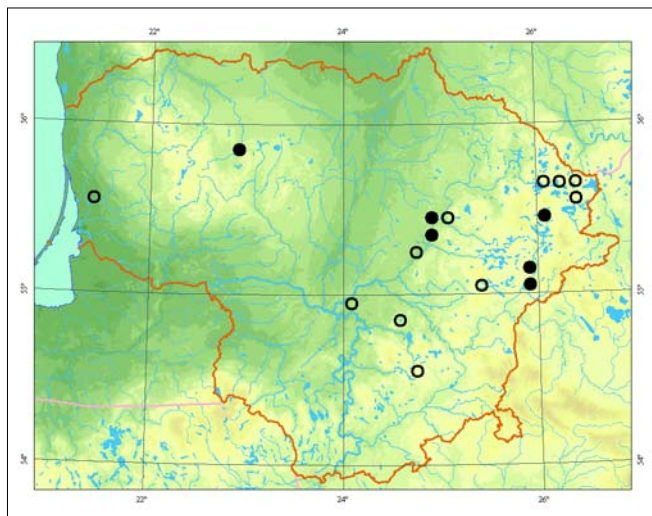
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Berno konvencijos I priedą.

Paplitimas. Iš vakarų į rytus arealas driekiasi nuo Vidurio Europos, Kaukazo, iki Sibiro, šiaurinės Mongolijos. Lietuvoje reta rūšis, dažniau aptinkama rytinėje ir pietrytinėje dalyse (Anykščių, Ignalinos, Kaišiadorių, Kauno, Molėtų, Švenčionių, Trakų, Ukmergės, Utenos, Zarasų rajonuose), o vakarinėje dalyje rasta tik Šilutės ir Kelmės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, trumpašakniastiebis, 0,3–0,6 m aukščio žolinis augalas su keletu stačių stiebų. Žydi liepos–rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Dekoratyvus. Šviesomėgis, nepakelia pavėsio. Aptinkamas retuose grynuose pušynuose arba mišriuose su beržais, miškų aikštelėse, pamiškėse, palei miško keliukus, kartais – atviruose smėlėtuose šlaituose, ypač ten, kur arti paviršiaus karbonatiniai dirvožemiai. Dažniausiai auga *Peucedano-Pinetum* asociacijos bendrijose.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba grupėmis. Baranavos apylinkėse (Švenčionių r.) žinomoje populiacijoje pavieniai augalai aptinkami apie 0,5 ha plote. Tinkamiausiomis sąlygomis augantys individai būna vešliai išsišakoję ir išsikeroję (1 augalas gali užimti 0,5 × 0,5 m plotą). Aukštaitijos nacionaliniame parke žinomoje didžiausioje populiacijoje sudaro grupes po keliasdešimt augalų.

Grėsmės ir apsauga. Sėklomis menkai plinta, populiacijos ilgą laiką aptinkamos tose pačiose vietose, todėl ypač pavojingas intensyvus ūkininkavimas, miškų kirtimas, trypinimas, velėnos ardymas. Savaime nyksta pakitus šviesos režimui, kai sutankėjęs miškas pavėsina augavietę. Augalai natūraliose augavietėse gali būti sunaikinti – iškasami sodinti darželiuose.

Informacijos šaltiniai

Galiniš V., 1976: Žiomenė – *Dracocephalum*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 325–330.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Rare in Lithuania, more frequent in the eastern and southeastern parts of the country. The species occurs alone or in groups in sparse pinewoods or mixed pine and birch forests, forest glades and edges, and beside forest tracks, especially in shallow carbonated soils.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Broniaus Šablevičiaus nuotrauka

Didžiažiedė juodgalvė

Prunella grandiflora (L.) Scholler

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

2 (V) kategorija

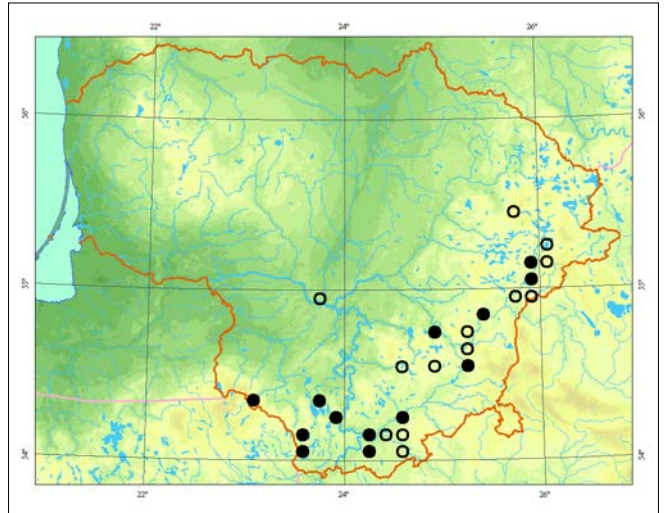
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Arealas driekiasi per Europą, Kaukazą iki Pietvakarių Azijos.

Lietuvoje rūšis aptinkama pietinėje ir pietrytinėje dalyje, arti šiaurinės arealo ribos. Augavietės telkiasi Lazdijų, Švenčionių, Varėnos, Vilniaus, Trakų rajonuose. Labiausiai į rytus nutolusi radavietė yra Utenos r., į vakarus – Kauno r.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 15–60 cm aukščio žolinis augalas su šakniastiebiu. Žydi birželio–rugsėjo mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Šviesomėgis, pavėsingose augavietėse skursta. Dekoratyvus. Medingas. Kalcifilas. Auga sausose pievose, retuose sausose miškuose, dažniausiai *Dicrano-Pinion* sąjungai priklausančiuose pušynuose, miškų aikštelėse, kirtavietėse, palei kvartalų linijas, miškų keliukus, pamiškėse.

Populiacijų gausumas. Pasitaiko pavienių augalų, bet tinkamose vietose auga įvairaus dydžio grupėmis. Daž-

niausiai grupės užima apie 0,5 m² plotą, tačiau randama iki 2 m² užimančių sąžalynų, kuriuose suskaičiuojama iki 30 augalų, iš kurių tik dalis būna vaisingi. Viena didžiausių populiacijų žinoma Baranavos miške (Švenčionių r.), kur 50 m ilgio ruože suskaičiuota dvylika apie 1 m² dydžio grupių, kuriose du trečdaliai augalų buvo vaisingi.

Grėsmės ir apsauga. Savaimė sunyksta pavėsyje. Nyksta dėl intensyvaus ūkininkavimo miškuose ir pakeitus augavietes, dėl smarkaus ganymo, trypimo, skynimo, perkėlimo į darželius.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., 1976: Juodgalvė – *Prunella*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 363–365.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Prunella grandiflora is recorded in the southern and southeastern parts of the country. In Lithuania it is close to the northern border of its distribution range. The species occurs in sparse dry forests, usually pinewoods, forest glades, cleared areas, along forest quarter lines, forest tracks and edges, and dry meadows. Solitary individuals sometimes occur, but in suitable sites it grows in groups.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Miškinė mėta

Mentha longifolia (L.) Huds.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

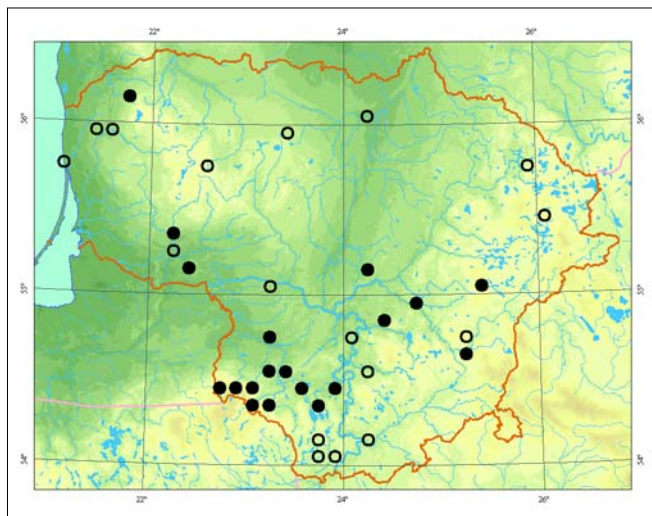
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje, Kaukaze, Mažonoje ir Centrinėje Azijoje, Afrikoje; Šiaurės Amerikoje užneštinė rūšis.

Aptinkama visoje Lietuvoje, kiek dažniau pietvakarinėje ir vakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–100 cm aukščio žolinis augalas. Stiebas status, dažniausiai šakotas. Tankūs žiedynai susitelkę stiebo ir šakų viršūnėse. Augalų išvaizda labai įvairi; jie lengvai kryžminasi su kitų rūšių mėtomis. Žydi liepos ir rugpjūčio mėn. Medingas, apdulkina vabzdžiai, daugiausia plėviasparniai, drugiai ir žiedmusės. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis. Auga įvairiose vidutinio drėkinimo arba drėgnose augavietėse: mišriuose ir lapuočių miškuose, pievose ir pakrūmėse, paupiuose, paežerėse, pagrioviuose, pamiškėse ir pelkių pakraščiuose. Kartais auginamas; sulaukėja ir išplinta natūraliose bei antropogeninėse augavietėse.

Populiacijų gausumas. Tinkamose augavietėse populiacijos ilgai išsilaiko ir sudaro didelius, keliolikos kvadratinų metrų ploto, kai kada sparčiai plintančius sąžalynus. Nyksta tankėjant krūmams ir žolinei augalijai. Nežinoma, kokią dalį sudaro natūralios ir sulaukėjusių kultūrinių augalų populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Intensyvus sausinimas, arimas, herbicidų naudojimas, natūralių populiacijų kaita sulaukėjusių augalų sąžalynais.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1976: Mėta – *Mentha*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 291–303. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Mentha longifolia occurs throughout Lithuania, concentrating mostly in the west and southwest. The species is found in a wide range of habitats, mostly in semi-open wet or damp sites. Some abundant populations are formed by escaping from cultivation. Natural populations are vulnerable to herbicides, ploughing, drainage, and encroaching shrub and tree cover.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Broniaus Šablevičiaus nuotrauka

Pievinis šalavijas

Salvia pratensis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

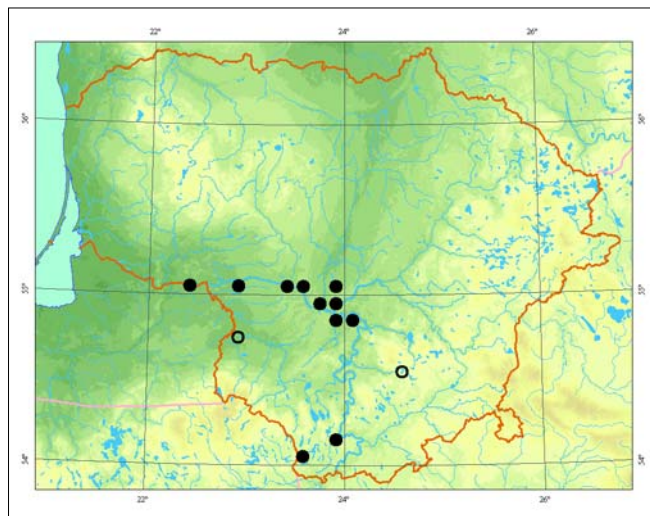
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m. (tik *S. pratensis* f. *rubicunda*), nuo 1981 m. – *Salvia pratensis*.

Paplitimas. Europoje. Šiaurės Amerikoje užneštinė. Lietuvoje gausiai auga Nemuno ir Nevėžio upių slėnio šlaituose (Jurbarko, Šakių, Kauno r.) bei Lazdijų r.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–80 cm aukščio augalas. Stiebas status, plaukuotas, su briaunomis. Žiedai mėlyni arba violetiniai. Žydi gegužės–liepos mėn. Medingas augalas. Auga upių salpų vidurinės ekologinės juostos aukštuose lygmenyse, prievaginiame pylime ant aliuvinių, velėninių karbonatinių priemolio ar priemolio dirvožemių. Taip pat pakrūmėse, nenaudojamose ganyklose. Pagrindinės augavietės yra stepinių pievų buveinėse.

Populiacijų gausumas. Auga sąžalynais. Sudaro tankias, gausias populiacijas, kurios užima gana dide-

lius plotus (50–100 m²). Vyrauja generatyviniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia tiek natūralūs, tiek antropogeniniai veiksniai. Būtina pusiausvyra tarp augviečių apsaugos ir naudojimo sąlygų. Neigiamą įtaką populiacijoms daro šienavimas netinkamu laiku, intensyvus ganymas, arimas.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1976: Šalavijas – *Salvia*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 368–378. – Vilnius.

Kizienė B., 1998: Klasė *Festuco-Brometea erecti* Br.-Bl. et R.Tx. 1943 stepinės pievos. – Kn. *Rašomavičius V.* (red.) Lietuvos augalija. I. Pevos: 77–94. – Kaunas–Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is known to exist in a few localities most of which are situated in the valley of the Nemunas River. Distribution is restricted due to a lack of suitable habitats. The establishment of a balance between habitat conservation and use is essential as abandoned slopes overgrow with shrubs. Negative impact is also caused by overintensive habitat use: untimely mowing, intensive pasturing and ploughing.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Romualdo Barausko nuotrauka

Rudeninė praujenė

Callitriche hermaphroditica L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA PRAUJENINIAI (*CALLITRICHACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje ir Šiaurės Amerikoje. Reta visoje Europoje.

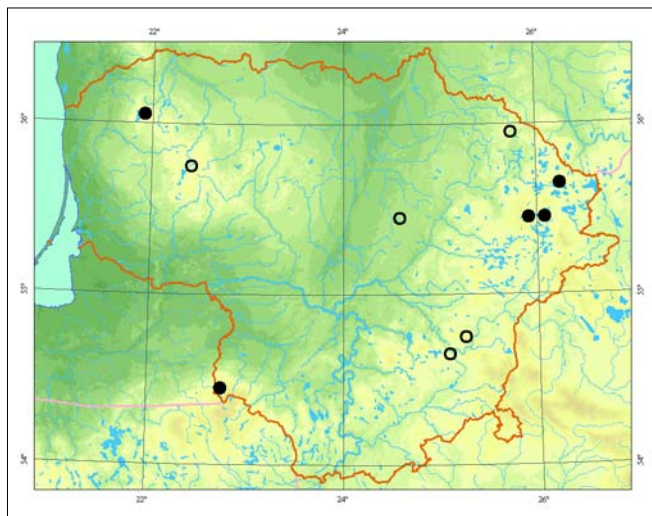
Lietuvoje nuo 1990 m. žinomos 5 radavietės rytinėje, vakarinėje ir pietvakarinėje dalyse. Gali būti, kad rūšis yra paplitusi plačiau, tačiau augalai gana sunkiai pastebimi ir atpažįstami.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 5–40 cm aukščio povandeninis augalas, dažnai įsišaknijantis ties tarpubambliais. Žiedai išauga iš priešinių bekočių lapų pažastų. Dažniausiai randami vegetuojantys augalai; su žiedais ir nesubrendusiais vaisiais surinkti liepos ir rugpjūčio mėn. Auga stovinčiuose ir lėtai tekančiuose, mažai maisto medžiagų ir karbonatų turinčiuose vandenyse. Dažniausiai aptinkamas ežerų seklumose, iki 0,5 m gylio, prie maudyklių ir prielaukose, kur pakrančių augalija specialiai šalinama arba neužauga dėl smarkaus trypimo. Kartais auga ežeruose povandeninių augalų juostoje, apie 1–2 m gylyje.

Populiacijų gausumas. Gausiausia šiuo metu žinoma yra Platelių ežero populiacija, kur rudeninės praujenės sudaro vešlius sąžalynus jachtų klubo akvatorijoje

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

je (nuo 0,5 iki 2 m gylio). Kitose naujose radavietėse populiacijos negausios. Gana gausi buvo Lėno ežero (Ukmergės r.) populiacija, kurios dabartinė būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl vandens taršos ir eutrofizacijos, vandens telkinių užžėlimo.

Užžėlusiuose ežeruose rūšiai išlikti padeda žmogaus veikla – povandeninės augalijos pertekliaus šalinimas, nendrių šienavimas.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., 1976: Praujeniniai – *Callitrichaceae* – Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 266–274.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is rare in all of Europe; only five new localities are known to exist in Lithuania. The most abundant currently known population is in Lake Plateliai where it forms an overgrowth 50 m in length at a depth of 0.5–2 m. In the other newest localities the populations are not abundant. The state and distribution of the species in Lithuania has not been sufficiently studied.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Boloninis katilėlis

Campanula bononiensis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA KATILĖLINIAI (CAMPANULACEAE)

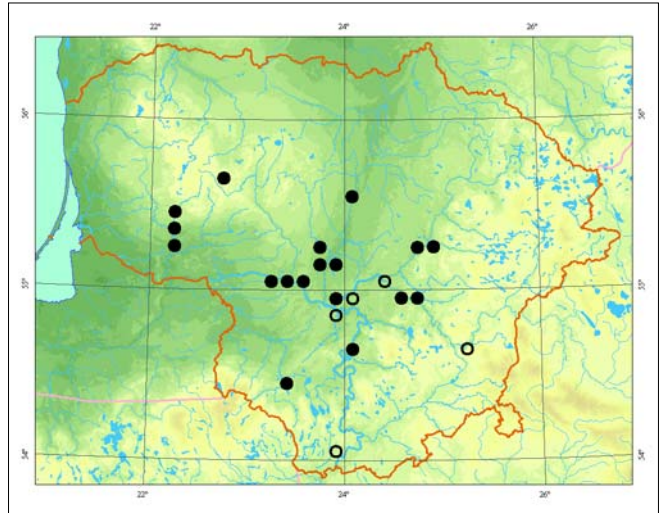
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus arktinę sritį, Kaukaze, Vakarų Sibire, šiaurinėje Centrinės Azijos dalyje. Lietuvoje pagrindinės populiacijos yra vidurinės ir vakarinės dalies didžiųjų upių (Nemuno, Neries, Dubysos, Nevėžio) ir jų intakų slėniuose ir raguvose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, trumpu šakniastiebiu, 60–120 cm aukščio, stačiu stiebu žolinis augalas. Šviesiai mėlyni arba violetiniai žiedai susitelkę į siaurą, ilgą, paprastai daugiašalę kekę arba šluotelę. Žydi liepos–rugpjūčio mėn., dauginasi sėklomis. Mėgsta kalkingus dirvožemius, yra šviesomėgis ir šilumomėgis. Auga miškų aikštelėse, pamiškėse ir pakrūmėse, sausose pievose (*Trifolio-Geranietea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis. Duomenų apie populiacijų kaitą nėra.

Giedrius Švitros nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Potencialią grėsmę populiacijoms kelia nebenaudojamų šlaitų (nešienaujamų, neganomų) apaugimas krūmais ir aukštaūgėmis žolėmis, ypač smiltyniniais lendrūnais (*Calamagrostis epigejos*), nes augalai nepakenčia pavėsinimo. Būtina svarbiausiose boloninių katilėlių paplitimo vietose – didžiųjų upių šlaituose – dirbtinėmis priemonėmis palaikyti atvirų erdvių plotus. Taip būtų išlaikomos ir kitų saugomų augalų rūšių buveinės: stačiosios notros (*Stachys recta*), pievinio šalavijo (*Salvia pratensis*), melsvojo gencijono (*Gentiana cruciata*), vaistinio kietagrūdžio (*Lithospermum officinale*).

Informacijos šaltiniai

Strazdaitė J., 1980: Katilėliniai – *Campanulaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė, Lekavičius A.* (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 11–23. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The main populations are situated in the valleys and ravines of the largest rivers (the Nemunas, Neris, Dubysa, Nevėžis) and their tributaries in the central and western parts of the country. The plant grows sporadically or in small groups. A potential threat to the populations is the overgrowth of the abandoned (not mowed or pastured) slopes with shrubs and tall grasses, especially *Calamagrostis epigejos*.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Šiurkštusis katilėlis

Campanula cervicaria L.

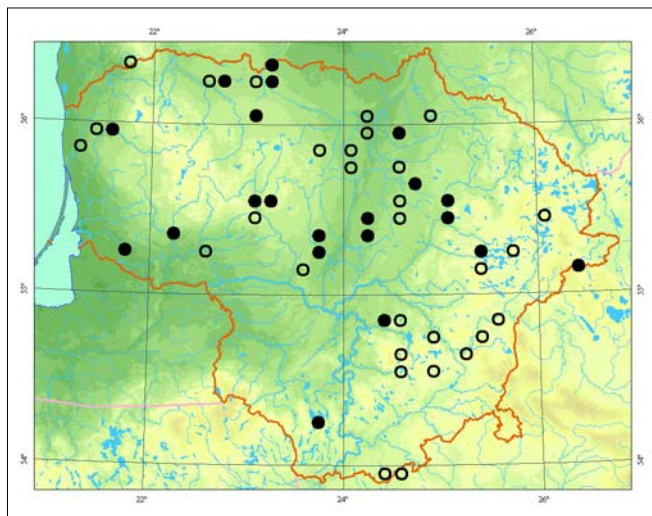
KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA KATILĖLINIAI (CAMPANULACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Europoje ir Vakarų Sibire. Lietuvoje rūšis aptinkama daugelyje rajonų, bet reta.

Biologija ir ekologija. Dvimetis, kartais daugiametis, tačiau žydintis tik vieną kartą, 0,4–0,8 m aukščio žolinis augalas. Pirmais metais suformuoja lapų skrotelę, o stiebus su žiedynais išaugina antrais metais. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. šviesiai mėlynais žiedais, susitelkusiais į galvutes. Vaisius – daugiasėklė dėžutė, atsidaranti angelėmis. Dauginasi sėklomis. Šviesomėgis. Mėgsta derlingus ir kalkingus dirvožemius. Auga išretėjusiuose plačialapių ir mišriuose miškuose, dažniausiai priklausančiuose *Querc-Fagetea* klasei, taip pat palei miškų keliukus, kvartalų linijas, miškų aikštelėse, kirtimuose, pamiškėse. Augalai paprastai nesudaro išsėtinės dangos, auga nedideliu atstumu vieni nuo kitų.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis (iki 10 individų), jose būna antramečių fertilių individų ir pirmų metų skrotelių.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pakeitus augavietes, dėl intensyvaus ūkininkavimo miškuose, trypimo, skynimo, rinkimo vaistams.

Informacijos šaltiniai

Strazdaitė J., 1980: Katilėlis – *Campanula*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 12–21. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The species is rare in Lithuania, recorded in many districts in calcareous soils in thinned broadleaved and mixed forests, beside forest tracks, quarter lines, in forest glades and along forest edges. *Campanula cervicaria* grows alone or in small groups (up to 10 individuals).

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Ežerinė lobelija

Lobelia dortmanna L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA LOBELIJINIAI (*LOBELIACEAE*)

1 (E) kategorija

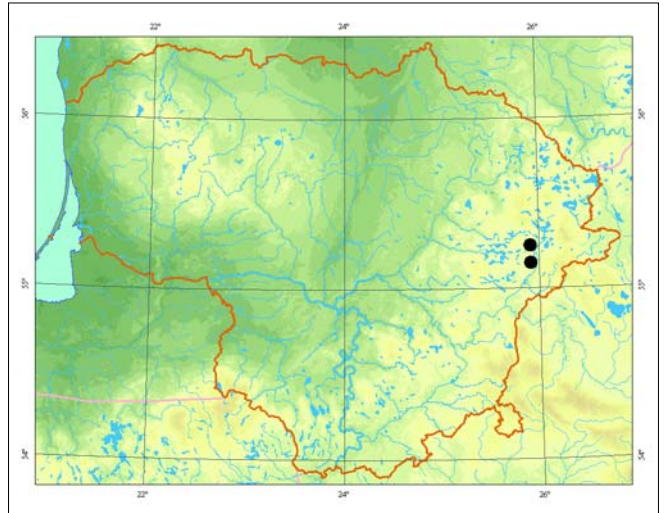
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Šiaurės Amerikos ir Europos vidutinio ir šalto klimato juostų okeaninėse srityse.

Lietuvoje rūšis rasta tik Keročio, Salinio, Salaičio, Ešerinio ir Girutiškio ežeruose (Švenčionių r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 50–70 cm aukščio vandens augalas. Šaknys baltos, kuokštinės. Trumpi povandeniniai lapai sudaro skrotele. Melsvi žiedai sudaro virš vandens iškilusias mažąžiedes kekes. Žydi birželio pabaigoje, liepos mėn. Vegetatyviniu būdu dauginasi šakniastiebio dalimis su lapo skrotele. Auga rūgščiuose, neturtinguose maisto medžiagų ir karbonatų minkšto vandens ežeruose. Sudaro įvairaus dydžio sąžalynus smėlėtose arba kiek uždumblėjusiose seklumose iki 0,5 m gylio. Lietuvoje niekada neauga kartu su panašios ekologijos ežerinėmis slepišerėmis (*Isoetes lacustris*).

Populiacijų gausumas. Šiuo metu didžiausios ir gausiausios yra Salinio ir Ešerinio ežerų populiacijos. Ta-

čiau jų sekiausiose augavietėse įsigali pakrančių augalai. Labai sumažėjusi Keročio ežero populiacija – lobelijos išlikusios šiaurinėje ežero dalyje, užaugančioje nendrėmis. Ko gero, geriausiai atrodo Salaičio ežero populiacijos būklė. Tačiau nė viename ežere neatlikti nuodugnūs populiacijų tyrimai. Girutiškio ežere rūšis neberandama nuo 1972 m.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl ežerų taršos, eutrofizacijos ir rūgštėjimo, žuvivaisos, taip pat dėl konkurencijos su pakrančių augalais. Grėsmę kelia pernelyg intensyvus ežerų naudojimas poilsiui.

Informacijos šaltiniai

Šarkinienė I., 1980: Lobeliniai – *Lobeliaceae*. – Kn. Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 23–25 – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species is very rare in Lithuania. In known localities the populations are rather abundant, but many habitats have been invaded by reeds and sedges. In Lake Girutiškis the species has not been found since 1972. The main threats are (extensive use of this type of lake for recreation and fishery) and its acidification.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Žydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

Miškinė varnalėša

Arctium nemorosum Lej.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

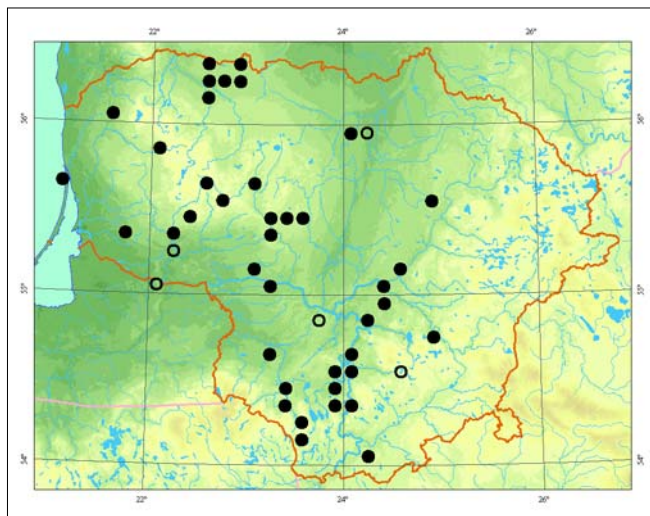
5 (Rs) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Šiaurės, Vidurio ir Rytų Europoje. Lietuvoje rūšis aptinkama vakarinėje, šiaurvakarinėje, pietinėje dalyse. Nerasta rytinėje, šiaurrytinėje ir pietrytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Dvimetis, 1–2 m aukščio žolinis augalas. Pirmais metais išaugina liemeninę šaknį ir lapų skrotelę, antrais – šakotą stiebą su stambiais lapais ir graižais, po 3–6 susitelkusiais į kekes. Žydi liepos mėn., dauginasi sėklomis. Joms subrendus, graižai lengvai nulūžta ir išplinta prikibę prie žvėrių kailio, žmonių drabužių. Aptinkamas plačialapių miškuose (*Querc-Fagetea* klasės bendrijos), dažniau – esančiuose upių slėniuose. Pasitaiko kirtavietėse, palei miško keliukus, pamiškėse.

Populiacijų gausumas. Daugelyje radaviečių populiacijos negausios. Paprastai viename miško sklype galima aptikti keletą žydinčių ir keletą pirmamečių

augalų. Pietinėje Lietuvos dalyje esančiame Buktos miške (Marijampolės r.) aptinkami gana gausiai. Kai kur palei keliukus, kirtavietėse, pamiškėse sudaro miškinių varnalėšynų bendrijas.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta, kai dėl aktyvios ūkinės veiklos keičiamos augavietės, vaistams ar buitiniams reikmėms renkamos šaknys.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė Ž., 1980: Varnalėša – *Arctium* – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 146–149. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The species has been recorded in the western, northwestern and southern parts of the country, but not found in the eastern, northeastern and southeastern parts. Arctium nemorosum occurs in broadleaved forests, more frequently in river valleys; it also occurs in felled areas, along forest tracks and at forest edges. Populations are not abundant in a majority of localities. Arctium nemorosum forms communities by forest tracks, in felled areas and along forest edges only in Bukta forest (southern Lithuania).

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Įvairialapė usnis

Cirsium heterophyllum (L.) Hill

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

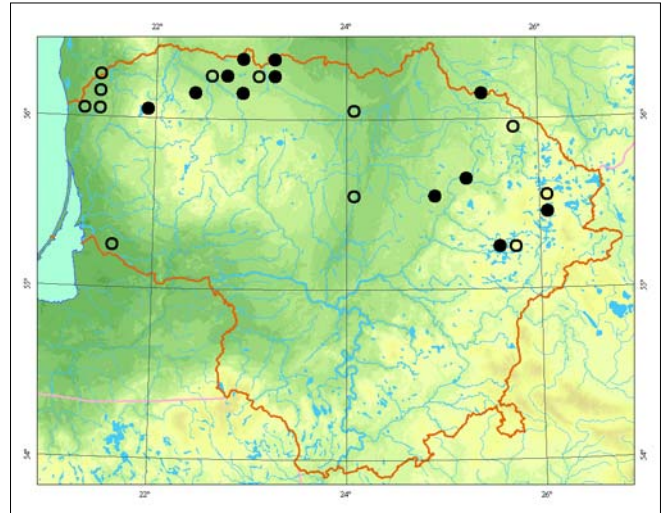
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Rytų ir Šiaurės Europoje, išskyrus arktinio klimato juostą, Vidurio ir Vakarų Europos kalnuose, Didžiojoje Britanijoje, Airijoje, pietvakarinėje Vakarų Sibiro dalyje.

Dauguma žinomų radaviečių yra Lietuvos šiaurėje: Akmenės, Joniškio, Kretingos, Mažeikių, Plungės, Skuodo rajonuose. Pavienių radaviečių rasta Rokiškio, Zarasų, Ignalinos, Utenos, Švenčionių, Anykščių r.; Pietvakarių ir Vidurio Lietuvoje beveik neaptinkama.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis žolinis augalas. Žydi liepos ir rugpjūčio mėn. Dauginasi šakniastiebiais ir sėklomis, tačiau ilgalaikis sėklų bankas dirvožemyje nesusidaro. Dažniausiai auga mišriuose ir lapuočių miškuose: mišriuose eglynuose (*Melico nuntis-Piceetum*), pakaitiniuose beržų ir drebulių miškuose, *Carpinion* ir *Alnion incanae* sąjungų lapuotynuose, taip pat drėgnose pievose (*Calthion*, *Molinion*) ir pagrioviuose. Paprastai aptinkama šviesesnėse vie-

tose – miškų retmėse, pamiškėse, vėjavartų plotuose, prie kelių, kvartalų linijų. Mėgsta vidutinio drėkinimo arba drėgnokas augavietes ir derlingus dirvožemius.

Populiacijų gausumas. Dažniausiai auga grupėmis: ir nedideliais, ir iki keliolikos kvadratinų metrų ploto sąžalynais; rečiau aptinkama pavieniui. Stebėtose radavietėse augalų gausumas mažai kinta. Aptinkama naujų augaviečių.

Grėsmės ir apsauga. Plynieji kirtimai, sausinimas, medynų susivėrimas (ypač mišriuose miškuose sutankėjus eglėms).

Augavietėse gali reikėti retinti medžius ir krūmus, saikingai ganyti ir šienauti.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1980: *Calendulaea*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M. et al. (red.), 6:144–177.* – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Cirsium heterophyllum sites concentrate in northern Lithuania and some are scattered in the eastern part. The species occurs in mixed species-rich spruce woods, birch and aspen forests, broadleaved forest communities, as well as in wet meadows. The plants prefer moist fertile soils. Populations are threatened by clear felling, draining, and increased shade. Restoration activities can include the thinning of trees and shrubs, mowing, and grazing.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Jono Augustausko nuotrauka

Juodgalvė bajorė

Centaurea phrygia L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

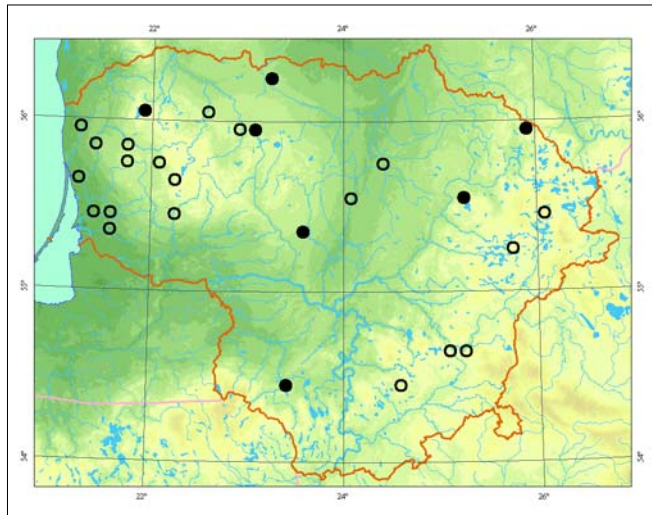
Paplitimas. Europos, Vakarų Sibiro šalto ir vidutinio klimato juostose.

Lietuvoje rūšis aptinkama beveik visoje teritorijoje, tačiau reta. Daugiausia radaviečių vakarinėje dalyje. Nuo 1991 m. aptikta mažai radaviečių.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 80 cm aukščio žolinis augalas su medėjančiu šakniastiebiu, apaugęs šiurkščiais plaukeliais. Graižai pavieniai arba retomis kekėmis. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Sėklos su skristukais, subręsta ne kiekvienais metais. Natūraliose augavietėse – pievose, krūmuose, pamiškėse, miškų aikštelėse – dažniausiai auga pavieniui arba negausiomis grupėmis. Pastaruoju metu dažniau aptinkamas antropogeninėse augavietėse (kirtimuose, pakelėse, griovių ir kvartalų linijų pakraščiuose), kur sudaro nedidelius sąžalynus. Gali būti, kad jam dygti reikia pažeistų vietų ir gero apšvietimo. Nėra prieraišus vieno tipo bendrijoms, pievose kartais auga briedgauryuose (*Nardetea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Natūraliose augavietėse populiacijos dažniausiai negausios. Kiek gausesnės antropogeninėse augavietėse. Nuodugniai populiacijų būklė netyrinėta.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta sukultūrintuose, per intensyviai naudojamuose (ganomuose, šienaujamuose),

taip pat apleistuose, užželiančiuose krūmais pievų plotuose, susivėrusiose miško bendrijose. Kad rūšis išliktų, reikia šienauti pievas.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1980: Bajorė – *Centaurea* – Kn. Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 172 – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

The species is recorded almost throughout the whole territory of Lithuania, but it is rare. A majority of the localities are situated in the western part of the country. After 1991 it was mostly found in anthropogenic habitats. The populations in natural habitats are usually sparse; in anthropogenic habitats they are more abundant. Mowing is essential for the survival of the species in meadows.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Valento Ramono nuotrauka

Driskioji kiaulpienė

Taraxacum lacistophyllum (Dahlst.) Raunk.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

2 (V) kategorija

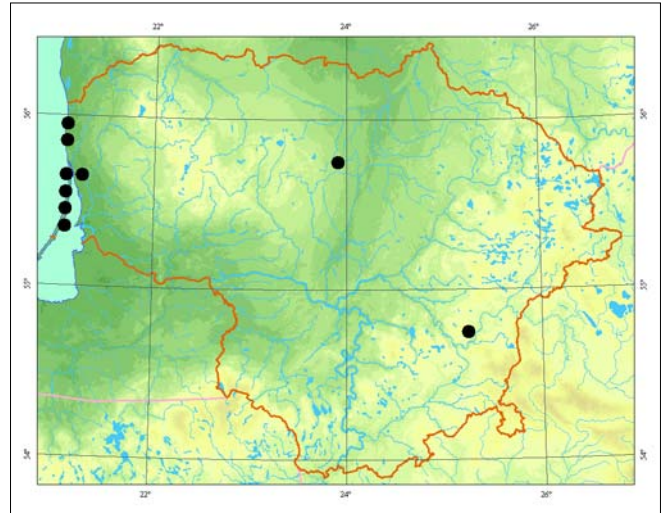
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2007 m.

Paplitimas. Rūšies arealas apima beveik visą Vakarų ir Vidurio Europą. Šiaurėje jis driekiasi per pietinius Norvegijos, Švedijos ir Suomijos regionus, o rytuose – per rytines Baltijos jūros pakrantes. Lietuvoje reta rūšis, aptinkama ties rytiniu arealo pakraščiu.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–30 cm aukščio augalas. Lapai suskaldyti į labai smulkias ir siauras, neretai garbiniuotas skiltis. Graižai 2,5–3,5 cm skersmens. Liežuviškieji žiedai geltoni. Žydi nuo gegužės vidurio iki birželio mėn. pradžios. Dauginasi ir plinta sėklomis. Vaisiai sunoksta praėjus maždaug 1,5–2 savaitėms nuo žydėjimo pabaigos, juos išnešioja vėjas. Žydėti pradeda antrais metais.

Auga šarminuose ar neutraliuose, dažnai karbonatų turinčiuose smėlio ir priemolio dirvožemiuose, dažniausiai smėlynuose, vidutiniškai sausose smiltpievėse, kopų papėdėje, pilkosiose kopose, palvėje, kalvų šlaituose.

Populiacijų gausumas. Baltijos jūros ir Kuršių marių pakrantėse esančios driskiųjų kiaulpienių populiacijos nedidelės, dažniausiai aptinkamos nedideliuose plotuose, šarminuose ar neutraliuose smėlio dirvožemiuose. Populiacijose individų paprastai nedaug, nuo kelių dešimčių iki šimto. Kelios gausios ir gyvybingos populiacijos

(kelių šimtų individų) išlikusios Kuršių nerijoje. Žemyninėje Lietuvos dalyje esančios populiacijos mažos. Ruginėnų apylinkėse (Radviliškio r.) esančioje populiacijoje 2005 m. aptikta mažiau kaip 100 individų, o Verkių regioniniame parke (Vilniuje) – mažiau kaip 10.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių nykimas: smėlynai ir smiltpievės savaime užželia mišku arba apsodinamos medžiais. Intensyvaus pošio zonose augalai nukenčia nuo mindymo ir suspausto dirvožemio, tinkamų buveinių naudojimo statyboms.

Apsaugoti populiacijas galima tik palaikant joms palankią buveinių būklę.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1980: Kiaulpienė – *Taraxacum*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR Flora, 6: 252–261.

Kukk T., Kuusk V., Gudžinskas Z., 2003: *Taraxacum* Weber ex Wigg. – In: Kuusk V., Tabaka L., Jankevičienė R. (eds), Flora of the Baltic Countries, 3: 46–74. – Tartu. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In Lithuania *Taraxacum lacistophyllum* is a rare and vulnerable species, mainly distributed along the Baltic Sea coast on grey dunes. Two isolated populations are known in Radviliškis district and in Vilnius. This species is threatened by habitat changes.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Linos Jasiukonytės piešinys

Švedinė kiaulpienė

Taraxacum suecicum G. E. Haglund

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

2 (V) kategorija

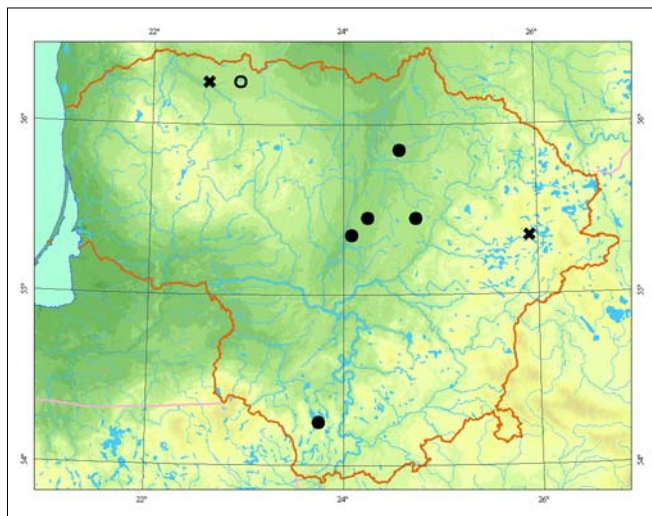
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Pagrindinė rūšies arealo dalis apima Švediją ir Suomiją, nedidelės arealo dalys apima Daniją, Estiją, Latviją ir Lietuvą.

Lietuvoje reta rūšis, nes yra ties pietiniu arealo pakraščiu.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, kartais dvimetis, 10–25 cm aukščio augalas. Apomiktinė rūšis. Žydi balandžio–gegužės mėn. Dauginasi ir plinta sėklomis. Sėklos sudygsa vasaros pradžioje, iki rudens jauni augalai sudaro lapų skrotelę. Auga turtingame karbonatų, drėgname dirvožemyje, dažniausiai šlapiose žemažolėse pievose, vandens telkinių pakrantėse, žvyro ir klinčių karjeruose.

Populiacijų gausumas. Visos dabar žinomos švedinių kiaulpienių populiacijos nedidelės, jas sudaro nuo kelių dešimčių iki kelių šimtų individų. Gausiausia buvusi populiacija Pašilėlių botaniniame draustinyje (Kė-

dainių r.) baigia sunykti. Ginučių ažuolyne švedinės kiaulpienės gausiai augo maždaug 250 m² plote, bet nuo 1993 m. jų neberandama.

Grėsmės ir apsauga. Visame areale švedinė kiaulpienė priskiriama prie pažeidžiamų rūšių grupės. Grėmę kelia buveinių nykimas, susijęs su drėgnų žemių sausinimu, derlingų karbonatinių dirvožemių naudojimu žemės ūkio reikmėms. Aukštaitijos nacionaliniame parke, Ginučių ažuolyne, buvusi populiacija sunyko uždraudus miškapievių ganyti ir šienauti. Apsaugoti populiacijas galima tik palaikant joms palankią buveinių būklę – reguliariai šienaujant, ganant.

Informacijos šaltiniai

Šablevičius B., 1999: Retosios augalų rūšys Aukštaitijos nacionaliniame parke. – Ignalina.

Kukk T., Kuusk V., Gudžinskas Z., 2003: *Taraxacum* Weber ex Wigg. – In: Kuusk V., Tabaka L., Jankevičienė R. (eds), Flora of the Baltic Countries, 3: 46–74. – Tartu. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In Lithuania *Taraxacum suecicum* is a rare and vulnerable species. It was recorded in several isolated localities. However, at least three populations are probably extinct. This species is threatened by habitat changes caused by land drainage and insufficient usage of wet meadows that overgrow with tall herbs, shrubs and trees.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Mindaugo Rylos nuotrauka

Šiurkščioji kudlė

Pilosella echioides (Lumn.) F. W. Schultz et Sch. Bip.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

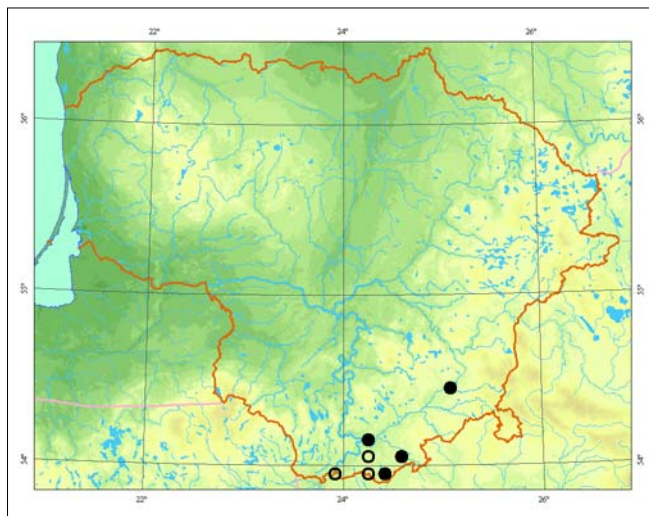
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Pietų ir Vidurio Europoje, vakarinėje Rytų Europos dalyje. Visame areale sparčiai nykstanti rūšis. Lietuvoje aptinkama tik Varėnos ir Šalčininkų r. bei Druskininkų sav. Literatūroje esančios nuorodos kitose šalies dalyse susijusios su klaidingai apibūdintais augalais, dažniausiai – *Pilosella rothiana*.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–80 cm aukščio augalas su gana storu įstrižu šakniastiebiu, niekada neišaugina palaių. Žydi birželio–liepos mėn. Dauginasi ir plinta sėklomis, kurias išnešioja vėjas. Augalai iš sėklų sudygsta tais pačiais metais arba kitą pavasarį. Sėklos, patekusios tarp samanų arba į storą spyglių sluoksnį, nesudygsta arba sudygę daigai žūsta. Auga retuose šiuriniuose pušynuose, sausų pušynų pakraščiuose, smėlynuose, šlaituose, karbonatų turtingame smėlio ar priemolio dirvožemyje. Gana dažnai šiurkščioji kudlė painiojama su *Pilosella rothiana*, kuriai būdingi rusvi šereliai ir liaukiniai plaukeliai stiebo viršuje, ant graižkočių arba ant skraistlapių (*Pilosella echioides* liaukinių plaukelių visai neturi).

Populiacijų gausumas. Beveik visos populiacijos nekausios, sudarytos iš pavienių individų arba nedidelių jų grupelių ir dažnai užima nedidelį plotą. Gausiausia populiacija išlikusi Dzūkijos nacionalinio parko Skroblaus rezervate, pušimis apaugusiuose sausuose,

truptų eroduojamuose šlaituose. Anksčiau buvusios gausios populiacijos Čepkelių rezervate beveik sunykusios. Rūdninkų girioje buvusio karinio poligono smėlynus užsodinus pušimis, populiacija smarkiai sumažėjo. Manoma, kad visą rūšies populiaciją šalyje sudaro apie 500 individų.

Grėsmės ir apsauga. Tiesiogiai rūšis nyksta dėl smėlynų užžėlimo ir jų apželdinimo pušų plantacijomis. Būtinus nuolat kintančios buveinės su įvairaus dydžio atviro smėlio plotais. Kai kurios cenopopuliacijos dėl kitų *Pilosella* rūšių introgresijos visiškai arba beveik sunykusios.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2002: Distribution patterns of *Hieracium (Pilosella) echioides* in Lithuania and problems of its protection. – In: Gutermann W. (ed.), 6th Hieracium Workshop. Contribution Abstracts: 21. – Wien. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania *Pilosella echioides* occurs only in the Varėna and Šalčininkai districts, and in Druskininkai municipality. This species is threatened by changes to habitat, i.e. pine plantations on sand. The major threat to its existence is related to the intense introgressive hybridisation with other species of the genus that is caused mainly by changes in the surrounding habitats.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Linos Jasiukonytės piešinys

Gorskio pūtelis

Tragopogon gorskianus Rchb. f.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA ASTRINIAI (*ASTERACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Rytinėje Vidurio Europos dalyje (Pripetės ir Merkio senslėniuose). Polesės smėlynų ir Pietryčių Lietuvos smėlėtosios lygumos endemas.

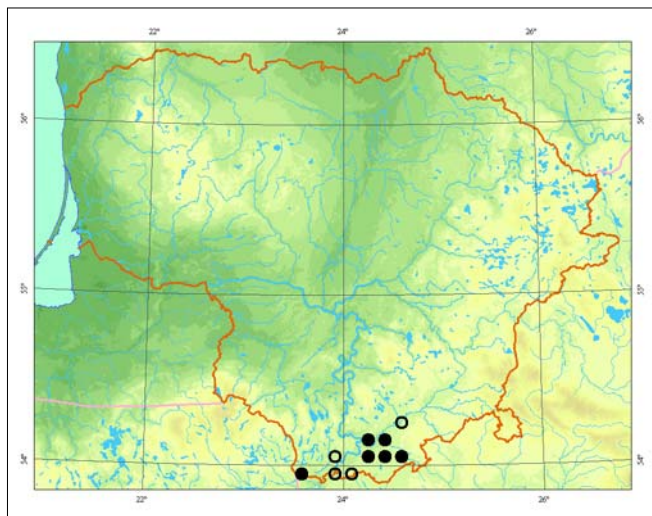
Lietuvoje rūšis aptinkama pietinėje dalyje (Lazdijų, Varėnos r.).

Biologija ir ekologija. Dvimetis, 30–60 cm aukščio augalas su ilga liemenine šaknimi, vienu ar keliais šakotais stiebais. Pamatiniai lapai siauri, linijiški, stiebinių kiek platesni, melsvai pilkšvi. Šviesiai geltoni žiedai susitelkę į graižus. Hemikriptofitas. Žydi birželio–rugpjūčio mėn. Vaisiai su skristukais, juos išplatina vėjas. Šviesomėgis. Auga sausuose retuose pušynuose, žemyninių kopų ir upių slėnių atviruose šlaituose, rečiau antrinėse buveinėse – pakelėse, ant kvartalų ir elektros tiekimo linijų.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis.

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Nyksta, nes mažėja tinkamų buveinių – atvirų miško aikštelių ir pamiškių plotų (dėl savaiminio užaugimo ar užsodinimo mišku). Tvarkant miškus, reikia palikti neužsodintas atviras aikšteles, dirbtinai stabdyti sukcesiją pamiškėse.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1980: Pūtelis – *Tragopogon*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė, Lekavičius A., (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 182–191. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

This endemic European species occurs in southeastern Lithuania on continental dunes and in dry pine forests. Populations are scattered and small.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Paprastoji muskrėslė

Pulicaria vulgaris Gaertn.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA ASTRINIAI (*ASTERACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

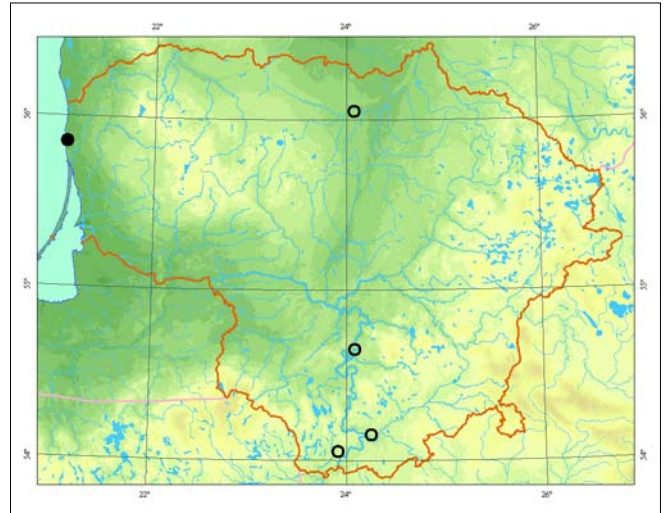
Paplitimas. Vakarų ir Pietų Europoje, Kaukaze, Centrinėje ir Mažojoje Azijoje, Vakarų Sibire ir Tolimuosiuose Rytuose, Šiaurės Afrikoje.

Lietuvos teritorija yra šiauriniame arealo paribyje. Iš herbariumo pavyzdžių Lietuvoje žinomos tik kelios istorinės (praėjusio amžiaus vidurio) radavietės, kurios pakartotinai nėra patvirtintos. 2002 m. rasta auganti Vakarų Lietuvoje (Nemirsetoje), tačiau vėliau rūšis šioje radavietėje taip pat nebeaptikta (tinkama buveinė sunaikinta).

Biologija ir ekologija. Vienmetis augalas. Stiebai statūs, 15–30 cm aukščio, nuo pamato šakoti, apaugę minkštais liaukiniais plaukeliais. Graižai gausūs, nedideli, pavieniai arba skydiškose šluotelėse. Liežuviš-

Linos Jasiukonytės piešinys

ki žiedai nešvariai geltoni, tik truputį ilgesni už vamzdiskus žiedus. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Auga drėgnose lomose, vandens telkinių pakrantėse.

Populiacijų gausumas. Duomenų apie istorinių populiacijų sudėtį nėra. Nemirsetoje stebėtas nedidelis sąžalynas.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta keičiantis buveinėms – susiveriant daugiametės augalijos dangai suardytuose drėgnuose smėlynuose ar vandens telkinių pakrantėse. Būtinios gamtotvarkos priemonės populiacijoms atkurti ir palaikyti.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė Ž., 1980: Muskrėslė – Pulicaria. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė, Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 60–61. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Only a few historic localities (from the middle of the last century) are known in Lithuania; their existence has not been repeatedly confirmed. In 2002 the plant had been recorded in western Lithuania (Nemirseta), but later the species was not found in this locality. Restoration and maintenance of the populations through the implementation of management practices is recommended.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Gelsvasis pūkelis

Gnaphalium luteoalbum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

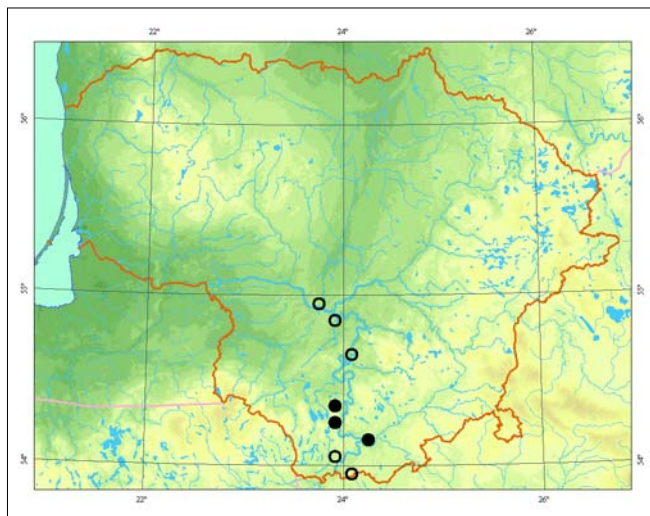
Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje, Viduržemio jūros regione, Kaukaze, Centrinėje Azijoje, Mažojoje Azijoje, Afrikoje.

Lietuva yra šiaur rytiniame arealo pakraštyje. Žinomos kelios radavietės Nemuno krantuose, ruože tarp Druskininkų ir Kauno.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, kartais dvimetis augalas. Stiebai kylantys arba statūs, 10–60 cm aukščio dažniausiai tik viršūnėje šakoti, apaugę baltais pūkais. Graižai susitelkę į tankias krūveles skėtiškose šluotelėse. Vainikėlis oranžinis arba gelsvai baltas. Žydi birželio – spalio mėn. Auga eroduojamuose upių krantų šlaituose, drėgnuose smėlynuose.

Linus Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Pastaraisiais metais stebėtos populiacijos negausios. Apie jų gausumo kaitą duomenų nėra.

Grėsmės ir apsauga. Labai retai pasitaikanti rūšis dėl tinkamų augaviečių stokos. Saikingai birūs, smėlingi Nemuno krantai gana retas reiškinys – stiprios erozijos veikiamuose stačiuose šlaituose nespėja įsitvirtinti net terofitai; lėkštesnius greitai sutvirtina daugiametės augalijos velėna.

Norint rūšį išsaugoti, būtinos veiksmingos gamtotvarkos priemonės. Siūloma galimose buveinėse sukurti palankesnes augimo sąlygas: apriboti erozijos mastą arba pašalinti daugiametę žolinę augaliją, suformuoti mikroterosas diasporoms sulaikyti.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė Ž., 1980: Pūkelis – *Gnaphalium*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė, Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 52–54. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The plant grows on eroding slopes of riverbanks and wet sands. A few localities on the banks of the Nemunas River between Druskininkai and Kaunas are known. Nature management measures are recommended for the protection of the species.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Trispalvis astras

Aster tripolium L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA ASTRINIAI (*ASTERACEAE*)

1 (E) kategorija

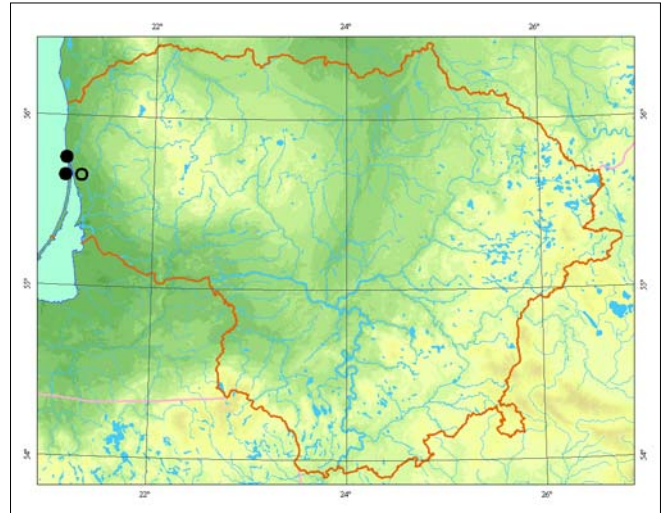
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje, Balkanuose, Kaukaze, Mažojoje ir Centrinėje Azijoje, Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Japonijoje, Kinijoje, Šiaurės Amerikoje, Šiaurės Afrikoje.

Lietuvoje labai reta rūšis. Auga tik Kuršių marių pakrantėje: Smeltės pusiasalyje ir Smiltynėje.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje – daugiametis, kitur gali būti vienmetis arba dvimetis, 15–60 cm aukščio augalas. Dauginasi sėklomis. Žydi birželio – rugsėjo mėn. Halofitas. Auga ant apysūrio sąnašinio smėlio, dažnai užliejamose vietose.

Populiacijų gausumas. Literatūroje nurodoma, kad XX a. pradžioje *Aster tripolium* Kuršių marių pakrantėse augo gausiai. Šiuo metu Lietuvos pajūryje žinomos 3 *Aster tripolium* populiacijos. Smeltės pusiasalyje žydinčių augalų nedaug, jie nuolat užpilami uosto ar buitinių atliekomis, mindomi žvejų mėgėjų. Smiltynėje stebima

populiacija, kurioje 20–30 žydinčių ir 10–15 nežydinčių augalų. Kopgalyje tarp marių krantą sutvirtinančių akmenų auga 15–20 žydinčių augalų. Kuršių nerijoje, pamaryje, kartkartėmis randama pavienių augalų.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinė nykimo priežastis yra urbanizacija, mechaninis augaviečių suardymas.

Informacijos šaltiniai

Bandžiuilienė R., Pakalnis R., 1984: Lietuvos pajūrio augalija ir jos apsaugos problemos. – Baltija, 60–71. – Vilnius.

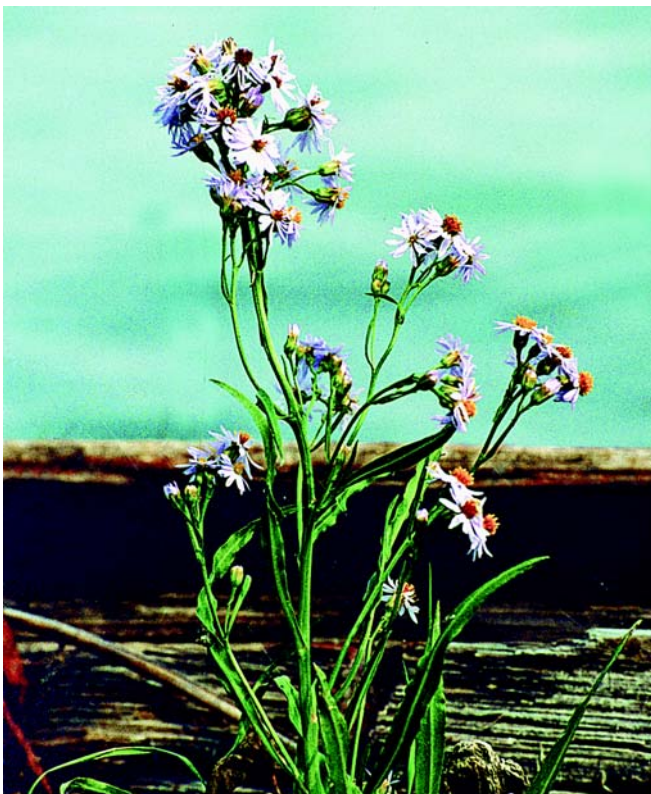
Purvinas E., 1978: Biogeocenez Aster tripolium i Glaux maritima – predstaviteli Krasnoj knigi Litovskoj SSR. – Ochrana i vostonovlenije rastitelnogo pokrova, 108–109. – Tartu.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Three populations are known to exist on the Lithuanian seacoast. Species distribution is limited by the absence of wet halophilous meadows. The localities have been damaged by different kinds of construction activities. The main threats are likely to be urbanisation and the lack of a habitat management system.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Gedimino Gražulevičiaus nuotrauka

Gauruotoji žilė

Senecio congestus (R. Br.) DC.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

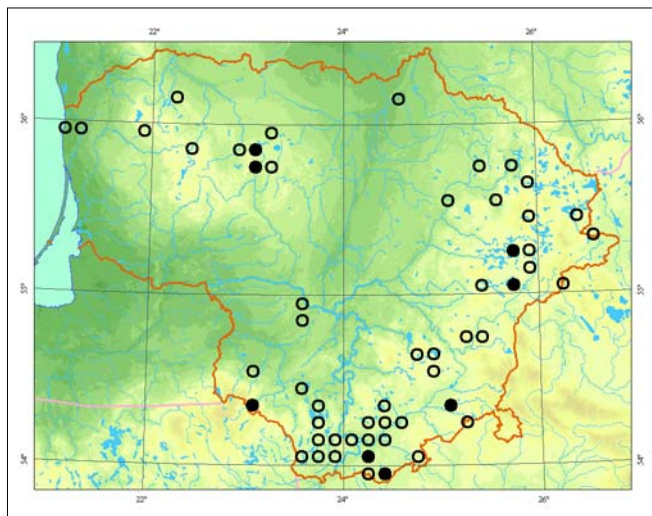
Paplitimas. Europoje, išskyrus pietinę dalį, Šiaurės Azijoje, šiauriniuose Šiaurės Amerikos regionuose. Lietuvoje aptinkama įvairiose šalies dalyse, bet dažnesnė Pietų Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Dvimetis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Auga atvirose, laikinai užliejamose vietose, turtingame maisto medžiagų, humusingame, durpingame ar dumblingame dirvožemyje tiek natūraliose, tiek antropogeninėse buveinėse. Natūraliose buveinėse auga salpinėse ir pelkėtose pievose bei šaltiniuose žemapelkėse, šaltiniuose upelių ir ežerų pakrantėse, šlapiose pakrančių pievose, atvirose dumblingose upių ir ežerų pakrantėse. Pastarosiose vietose gauruotosios žilės dažniausiai aptinkamos pionierišose augalų bendrijose. Antropogeninėse buveinėse aptinkamos tvenkinių krantuose, eksploatuojamuose durpynuose, šlapiose pakelėse ir grioviuose bei jų krantuose.

Populiacijų gausumas. Iš viso žinoma per 40 radaviečių. Naujų duomenų yra tik apie nedidelę radaviečių dalį.

Linos Jasiukonytės piešiny

Šios rūšies augalai dažniausiai auga pavieniui arba ne-gausiomis grupelėmis, sąžalynus sudaro itin retai.

Grėsmės ir apsauga. Nedidelis augalų gausumas raudvietėse atspindi ypatingą šios rūšies jautrumą nepalankioms ekologinėms sąlygoms. Todėl ne tik tinkamų buveinių naikinimas, bet ir jų keitimas – pelkių ir šlapių pievų sausinimas, upelių ir ežerų pakrančių pertvarkymas – kelia grėsmę rūšies išlikimui.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė Ž., 1980: Žilė – *Senecio*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.* (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 135–144. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Senecio congestus is distributed in many districts of Lithuania, but it is more frequent in the southern part of the country. It is found in floodplains and swampy meadows, springfens, on spring rich banks and wet meadows of rivers and lakes, on open silty riverbanks and in the littoral zone of lakes. This species occurs in anthropogenic habitats such as pond banks, in exploited peatlands, along wet roadsides and on the edges of ditches as well.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Kalninė arnika

Arnica montana L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA ASTRINIAI (*ASTERACEAE*)

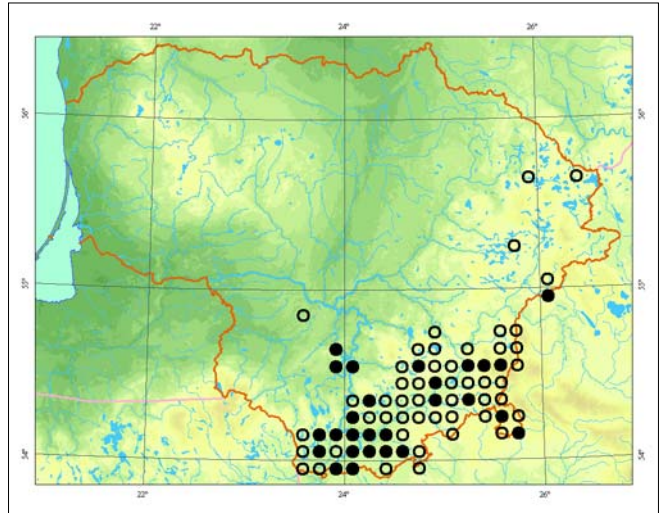
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europos kalnuose (Pietų Skandinavijoje, Alpėse, Šiaurės Balkanuose, Pirėnuose, Karpatuose) ir Rytų Europos lygumose.

Lietuvoje auga tik pietinėje ir pietrytinėje dalyje, per kurią eina šiaurinė rūšies paplitimo riba. Toliausiai į šiaurę ir vakarus nutolusios radavietės buvo registruotos Kauno, Utenos ir Zarasų rajonuose. Šiuo metu jų būklė nėra žinoma.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 20–30 cm aukščio žolinis augalas. Žydi birželio–liepos mėn. Sėklos subręsta liepos–rugpjūčio mėn. Auga sausuose ir kintamo drėgnumo, nederlinguose kerpiniuose ir brukniniuose pušynuose, putokšliniuose briedgaurnuose. Kalninė arnika yra vaistinis, dekoratyvus augalas.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Šviesiuose pušynuose ir briedgaurnuose kalninės arnikos auga įvairaus dydžio grupėmis, užimančiomis iki kelių dešimčių kvadratinų metrų. Tankesniuose pušynuose randami pavieniai augalai ar nedidelės jų grupelės. Visose arnikų populiacijose žydintys augalai sudaro ne daugiau kaip 15 proc.

Grėsmės ir apsauga. Gali nykti dėl miškų kirtimo, pievų arimo, ganymo ar šienavimo nutraukimo. Kalninių arnikų žiedynų rinkimas vaistinei žaliai mažina dauginimosi ir plitimo galimybes. Pievas, kuriose auga kalninės arnikos, būtina šienauti ne rečiau kaip kas 2–3 metai, rugsėjo pabaigoje, o šieną išvežti.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė Ž., 1980: Arnika – *Arnica*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A., (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 134–135. – Vilnius.

Penkauskienė E., Rimkienė S., 1991: Ekologo-biologinės osobennosti dikorastuščikh i okulturennykh vidov lekarstvennykh rastenij Litvy. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Arnica montana occurs in dry pine forests and meadows in southeastern Lithuania. Population decline is caused by forest clearing and flower picking.

Aprašė Birutė Karpavičienė

Siauralapis dumblialaiškis

Alisma gramineum Lej.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSISDA*)

ŠEIMA DUMBLIALAIŠKINIAI (*ALISMATACEAE*)

3 (R) kategorija

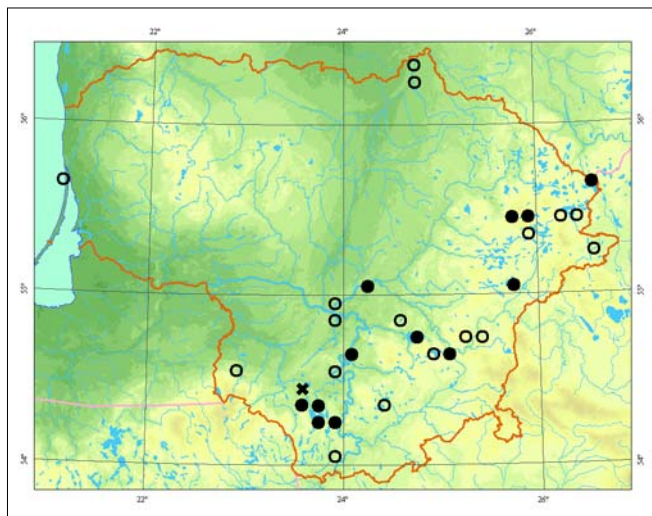
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Šiaurės pusrutulyje: Europoje, Azijoje, Šiaurės Afrikoje, Šiaurės Amerikoje.

Daugiausia radaviečių Pietų ir Rytų Lietuvoje. Labai mažai radaviečių šiaurinėje šalies dalyje, vakarinėje dalyje rūšis rasta tik Kuršių mariose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis augalas trumpu su storėjusiu šakniastiebiu ir pamatinių lapų skrotele. Vandeninės formos turi tik bekočius, linijiškus, iki 1 m ilgio lapus, tarpinės – linijiškus ir plūduriuojančius, antžeminės – tik siaurai lancetiškus apie 10 cm ilgio kotuotus lapus. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Subrandina daugybę sėklų, kurios dugno nuosėdose sudaro sėklų banką. Pavasarį seklumose sudygę augalai iki rudens gali subręsti ir išbarstyti sėklas. Peržiemoja tik vandens apsemtose augavietėse augantys augalai. Auga gėluose ir posūriuose vandens telkiniuose: ežeruose, tvenkiniuose, upių ir marių pakrantėse. Labai vešlūs sąžalynai pastebėti žuvininkystės tvenkiniuose.

Populiacijų gausumas. Gausiausia šiuo metu žinoma populiacija (keli tūkstančiai individų) yra Vievio ežere, kuriame didesni ar mažesni siauralapių dumblialaiškių sąžalynai aptinkami iki 2 m gylio. Gerokai skurdesnės Tauragno (apie 500 kerų), Dusios (apie 100 kerų) ir Obelijos (apie 200 kerų) ežerų populiacijos. Trakų Vokės žuvininkystės tvenkinių populiacijoje gali būti daugiau kaip 5 000 kerų. Daugelyje

senesnių radaviečių populiacijų būklė nežinoma, tikrai išnykusi Žuvinto ežere.

Grėsmės ir apsauga. Natūraliose augavietėse nyksta dėl vandens eutrofizacijos ir konkurencijos su kitais augalais, ypač aukštaisiais helofitais ir siūliniais žaliadumbliais. Taip pat kenkia vandens tarša, krantų pertvarkymas, upių vagų tiesinimas, vandens lygio reguliavimas.

Informacijos šaltiniai

Šarknienė I., 1961: Rytų ir Pietų Lietuvos TSR ežerų makrofitų floristinė ir morfologinė-ekologinė analizė. – Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų mokslo darbai. Biologija, 1: 159–194.

Šarknienė I., 1963: Papliauškiniai – *Alismataceae*. – Kn: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 92–102.

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS, HSUD.

Summary

The majority of localities are situated in southern and eastern Lithuania, with only one recorded in the west (Curonian Lagoon). The most abundant currently known population is in Lake Vievis (thousands of individuals), while populations in the Tauragnai, Dusia, Obelija lakes and in the Trakų Vokė fishery ponds are also rather abundant. In many earlier existing localities population status is unknown; in Lake Žuvintas the population is definitely extinct.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Lancetinis dumblialaiškis

Alisma lanceolatum With.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA DUMBLIALAIŠKINIAI (*ALISMATACEAE*)

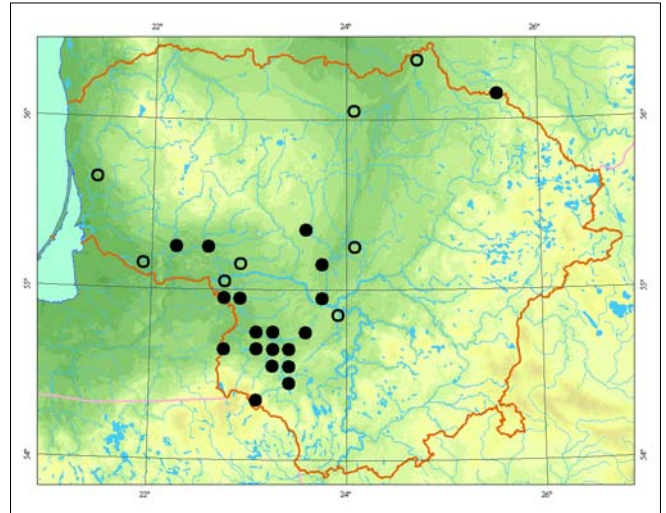
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1991 m.

Paplitimas. Natūraliai auga Europoje, Azijoje, Šiaurės Afrikoje. Introdukuota Šiaurės ir Pietų Amerikoje, Australijoje.

Lietuvoje yra šiauriniame rūšies arealo pakraštyje. Paplitimas susijęs su derlingų dirvožemių rajonais. Daugiausia radaviečių Vidurio Lietuvoje, labai mažai vakarinėje dalyje. Naujausios radavietės aptinkamos pietvakarinėje šalies dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 1 m aukščio augalas su lancetišku kotuotų lapų skrotele ir šakotu žiedynu. Auga sekliuose stovinčiuose ir tekančiuose vandenyse: upių, upelių, griovių, senvagių, tvenkinių, kūrų pakraščiuose, apleistų kelių ir tarpkalvių balose. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis, kurios sudygsa vandeniui nusekus. Nusekusių vandens telkinių pakrantėse susidaro tankūs sudygsusių lancetinių dumblialaiškių ir vienmečių augalų sąžalynai. Vėliau didelė dalis augalų sunyksta, pavieniai kerai auga vandens

telkinių seklumose arba helofitų bendrijose. Rūšies biologija ir ekologija Lietuvoje iširta nepakankamai.

Populiacijų gausumas. Natūraliose augavietėse, esant vidutiniam vandens lygiui, cenopuliacijos dažniausiai negausios, sudarytos iš pavienių kerų. Gausios juvenilinių augalų populiacijos susiformuoja pradinėmis dirbtinių vandens telkinių užžėlimo stadijomis, nusekusių vandens pakraščiuose, kur vėliau, dėl konkurencijos su kitais augalais, individų skaičius mažėja.

Grėsmės ir apsauga. Rūšis yra arealo pakraštyje. Nyksta dėl dirbtinio vandens režimo pokyčių: sausinimo, upių tiesinimo, hidrografinio tinklo pertvarkymo.

Informacijos šaltiniai

Šarkinienė I., 1963: Papliauškiniai – *Alismataceae* – Kn: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 92 – 102.

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS, HSUD.

Summary

The distribution of the species in Lithuania is associated with regions having fertile soils. The newest localities are concentrated in the southwestern part of the country. The populations are usually sparse, formed of sporadic plants. Abundant populations of juvenile plants form, on the exposed shores of dried out water bodies. The distribution and biology of the species has not been sufficiently studied.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Menturlapė ežerutė

Hydrilla verticillata (L. f.) Royle

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VANDENPLŪKINIAI (*HYDROCHARITACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Savaimė rūšis paplitusi Europoje, Pietų ir Rytų Azijoje, Afrikoje ir Australijoje. Šiaurės Amerikoje introdukuota XX a. viduryje, kur tapo invazine rūšimi. Europoje gana reta.

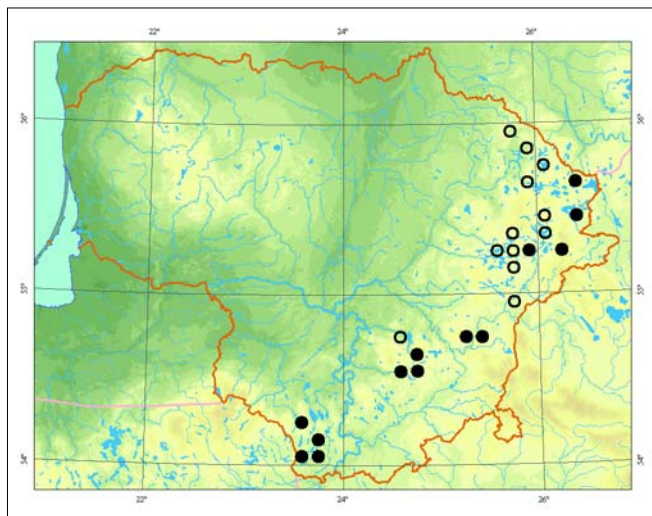
Lietuvoje yra šiaurrytiniame arealo pakraštyje. Paplitusi tik Baltijos aukštumų ežeruose. Naujesnės radavietės aptinkamos Ignalinos, Zarasų, Švenčionių, Vilniaus, Trakų, Lazdijų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Povandeninis, daugiametis, silpnai iššaknijantis augalas. Stiebai su menturiškai išsidėsčiusiais lapais, šakoti, siekia iki 2 m ilgio. Augalai būna vienanamiai arba dvinamiai, tačiau manoma, kad europinėje arealo dalyje vyriški žiedai nesusidaro. Lietuvoje žydinčių augalų nepastebėta. Dauginasi vegetatyviniu būdu – stiebo dalimis ir turionais, kurie žiemoja vandens telkinių dumble. Auga stovinčiame ir lėtai tekančiame vandenyje (ežeruose, tvenkiniuose), 1–3 (6) m gylyje.

Populiacijų gausumas. Daugelyje žinomų radaviečių menturlapių ežerūčių populiacijos buvo labai gausios. Pastebėta, kad išplito dirbtiniuose vandens telkiniuose (Antalieptės, Bagdanonių tvenkiniuose). Daugelyje seniai žinomų radaviečių populiacijų būklė nežinoma. Viena iš gausiausių populiacijų Lentvario ežere jau išnyko.

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia vandens tarša ir eutrofizacija. Nors augalas pakenčia eutrofines sąlygas, nyksta dėl vandens skaidrumo mažėjimo ir konkurencijos su kitais, vandens augalais.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R. ir kt., 1980: Naujos Lietuvos florai augalų rūšys ir papildomos retų rūšių radimvietės. – Kn. *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.*, Lietuvos TRS flora, 6: 271–312.

Sinkevičienė Z., 2000: *Hydrilletum verticillati* Tomaszewicz 1979 – menturlapis ežerutynas – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raundonoji knyga. Augalų bendrijos: 129–130. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS, HSUD.

Summary

In Lithuania the species is at the northeastern border of its distribution range. It is distributed only in lakes in the Baltic highlands. Recent localities are situated in the Ignalina, Zarasai, Švenčionys, Vilnius, Trakai and Lazdijai districts. The populations are usually abundant, but in many earlier localities their status is unknown. The species becomes extinct in rapidly overgrowing eutrophic lakes.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Pajūrinė narytžolė

Triglochin maritimum L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA NARYTŽOLINIAI (*JUNCAGINACEAE*)

2 (V) kategorija

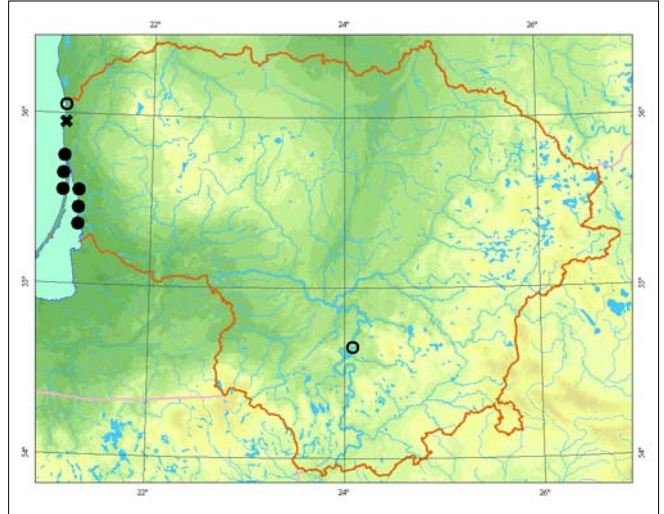
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus pietinius regionus, Vakarų Azijos kalnų regionuose, Šiaurės Azijoje, Šiaurės ir Pietų Amerikoje.

Lietuvoje yra rasta prie Birutės šaltinių (Birštone), Klaipėdoje ir Klaipėdos bei Šilutės r., Kuršių marių pakrantėse, Šventosios upės krantuose (Kretingos r.). Buvo aptinkama ir Palangoje, bet išnyko suregulavus Ronžės upės vagą.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis, bet tinkamoje augavietėje gali išplisti ir šakniastiebiais. Druskomėgis, aptinkamas perteklingai drėkinamose augavietėse. Pajūrinių narytžolių retumą Lietuvoje lemia siaura ekologinė niša ir tinkamų augaviečių retumas. Auga druskingų vandens telkinių krantuose ir sūriu vandeniui periodiškai užliejamuose plotuose, prie druskingų šaltinių versmių. Negausių sąžalynų yra Kuršių marių ir nendrynų retmėse, o pamario užliejamose pievose pajūrinės narytžolės auga dveiliuose viksvynuose (*Caricetum distichae*), rečiau – šlapiuose krantuose baltųjų smilgų (*Agrostis stolonifera*) sudaromose bendrijose.

Populiacijų gausumas. Pagal esamus duomenis augalų gausumas populiacijose yra nevienodas. Dažniau-

siai augalai pavieniai, didelių sąžalynų nesudaro. Tik pamario užliejamose pievose į vakarus nuo Dituvos ir į šiaurę nuo Kintų pajūrinės narytžolės gausios, išplitusios dideliuose, kelių hektarų dydžio plotuose.

Grėsmės ir apsauga. Augaviečių naikinimas ir jų būklės keitimas: Kuršių marių ir upių krantų pertvarkymas, sausinimas ir vandens tarša. Dėl sausinimo ir eutrofizacijos atsiranda antriniai šiai rūšiai grėsmę keliantys veiksniai – augavietės apauga nendrėmis ir krūmais. Norint tokiuose pažeistuose plotuose išsaugoti pajūrinės narytžolės, reikalingos tvarkymo priemonės.

Informacijos šaltiniai

Purvinas E., 1963: Liūnsarginiai – *Juncaginaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 88–92. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Most localities are in fact the largest populations of this species, and are concentrated on the banks of the Curonian Lagoon. There are some localities on springy river banks and saline springfens in the Kretinga district and in Birštonas as well.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Jono Augustausko nuotrauka

Smailialapė plūdė

Potamogeton acutifolius Link

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA PLŪDINIAI (*POTAMOGETONACEAE*)

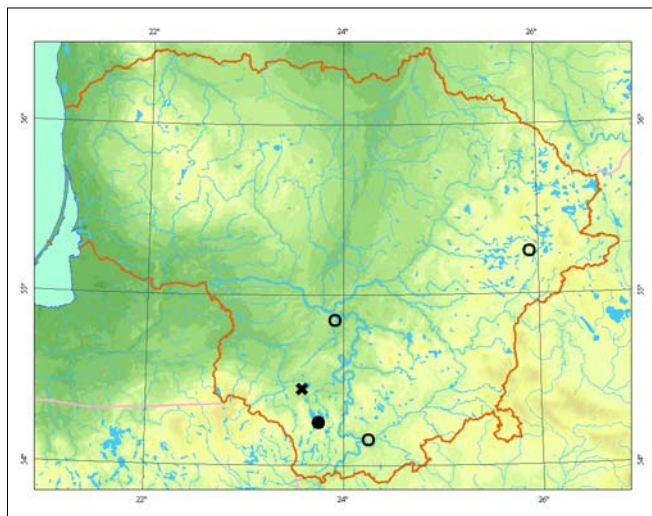
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Ištininis arealas apima Europą, atskirų raudviečių yra Rytų Azijoje.

Lietuvoje aptinkama už šiaurinės ištininio arealo ribos (šiauriau randama Latvijoje, nerandama Estijoje). Lietuvoje paplitimas ištirtas nepakankamai, nes ši rūšis dažnai painiojama su *P. compressus* arba panašios išvaizdos hibridais (*P. acutifolius* × *P. compressus*, *P. acutifolius* × *P. friesii*). Augalų, artimiausių tipiškiems, rasta Luknos ežere (Švenčionių r.), Žmoginio ežere (Ignalinos r.) ir Menkutyje (Lazdijų r.) (kastinis). Gali augti ir gretimuose ežeruose.

Biologija ir ekologija. Povandeninis augalas, iškeliantis virš vandens žiedynus. Stiebas 60 cm ilgio, suplotas. Žydi birželio – rugpjūčio mėn. Dauginimosi sėklomis nepastebėta ir detalai netirta. Gali būti, kad dėl nepalankių klimato sąlygų sėklos nesubręsta. Visi rasti augalai yra išaugę iš turionų, kuriais ši plūdė vegetatyviniu būdu dauginasi, plinta ir žiemoja. Auga nedideliuose ir sekliuose vandens telkiniuose: mažuose ežeruose, kūd-

rose, tvenkiniuose. Piečiau Lietuvos esančiuose kraštuose sudaro *Potamogetonetum acutifolii* bendrijas.

Populiacijų gausumas. Dabartinė populiacijų būklė nežinoma. Išnykusi Žuvinto ežere.

Grėsmės ir apsauga. Gali būti nustatytos nuodugniau ištyrus rūšies biologiją.

Informacijos šaltiniai

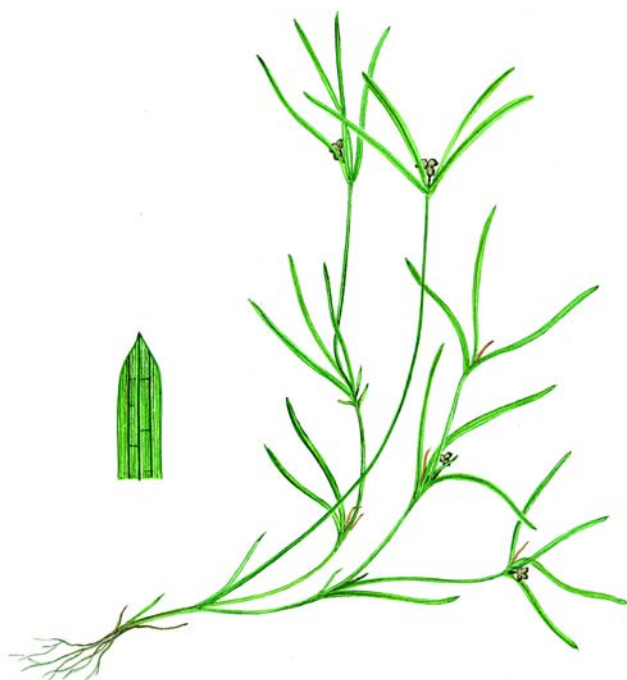
Galinis V., 1963: Plūdiniai – *Potamogetonaceae*. – Kn. *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 34–80 – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In Lithuania this species is beyond the northern border of its distribution range. According to current data, the species is very rare in Lithuania, but its distribution is insufficiently studied. Only one locality has been recorded since 1991. The current state of populations is unknown. It is definitely extinct in Lake Žuvintas.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Linos Jasiukonytės piešinys

Meinshauzeno plūdė

Potamogeton × meinshauzenii Juz.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA PLŪDINIAI (*POTAMOGETONACEAE*)

3 (R) kategorija

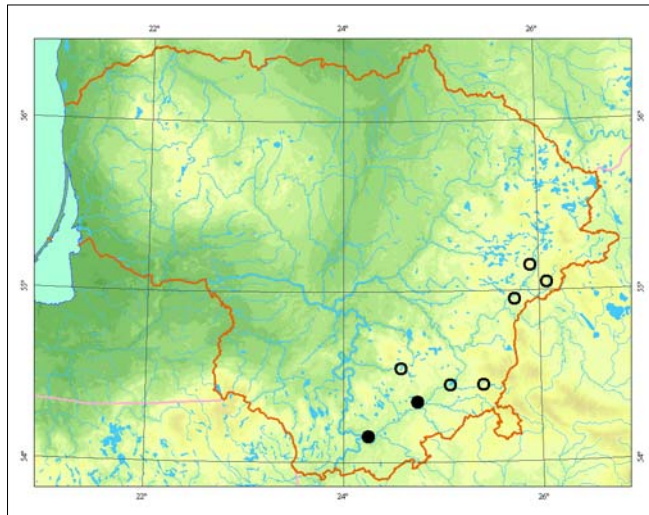
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1991 m.

Paplitimas. Endeminė Rytų Europos šiaurinės dalies rūšis, paplitusi Rusijos šiaurinėje ir šiaurvakarinėje dalyje, Estijoje, Lietuvoje. Tikslios paplitimo ribos nėra nustatytos dėl neaiškios šios hibridinės rūšies kilmės ir panašumo su artimomis rūšimis.

Lietuvoje reta rūšis, paplitusi tik pietrytinių ir rytinių rajonų (Šalčininkų, Varėnos, Trakų, Švenčionių) upėse.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis vandens augalas. Stiebai 1–2 m ilgio, su linijiškais lapais, dugne išsišaknijančiais šakniastiebiais. Lietuvoje nežydi ir vaisių nemezga. Dauginasi ir plinta tik vegetatyviniu būdu. Auga srauniose šaltiniuose upėse ir upeliuose. Neretai sudaro didelius, iki 80 proc. vagos užimančius sąžalynus, kartais mažesnius – ant povandeninių seklumų. Šios rūšies sudaromos bendrijos priskiriamos prie *Potamogetonum meinshauzenii* asociacijos (*Ranunculion fluitantis* sąjunga).

Populiacijų gausumas. Nuo 1990 m. aptiktose naujose arba patikrintose senose radavietėse (Versekos, Merkio, Skroblaus, Verknės upėse) populiacijos buvo gausios – augalai sudarė tankius sąžalynus (iki 1 km ilgio ruožuose), užėmė iki 80 proc. viso vagos ploto. Sąžalynų tankis ir užimamas plotas šiek tiek kinta. Pastebėta, kad sąžalynų plotai smarkiai sumažėja kiais metais po ilgalaikių vasaros poplūdžių.

Grėsmės ir apsauga. Augalų gyvybingumas gali sumažėti dėl vyraujančio vegetatyvinio dauginimosi būdo. Populiacijų gausumą laikinai sumažina ilgalaikiai dideli vasaros poplūdžiai. Nepalankūs antropogeniniai veiksniai: vandens tarša, upių vagų tiesinimas, patvenkimas, dugno nuosėdų šalinimas.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., Meinshauseno plūdė (*Potamogeton × meinshauzenii* Juz.) Lietuvos TSR floroje. – *Biologija* (Vilnius), 16: 107–110.

Minkevičius A. ir kt., 1980: Papildymai ir pataisymai „Lietuvos TSR“ I–V tomams. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.* (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 271–312. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species is rare in Lithuania, distributed only in fast flowing, springy rivers in the southeastern and eastern regions of the country. In recent (after 1990) and checked former localities the plant grows in large patches covering more than half the riverbed. Sometimes it grows sparsely in communities of other aquatic plants.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Siūlinė plūdė

Potamogeton trichoides Cham. et Schldl.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA PLŪDINIAI (*POTAMOGETONACEAE*)

1 (E) kategorija

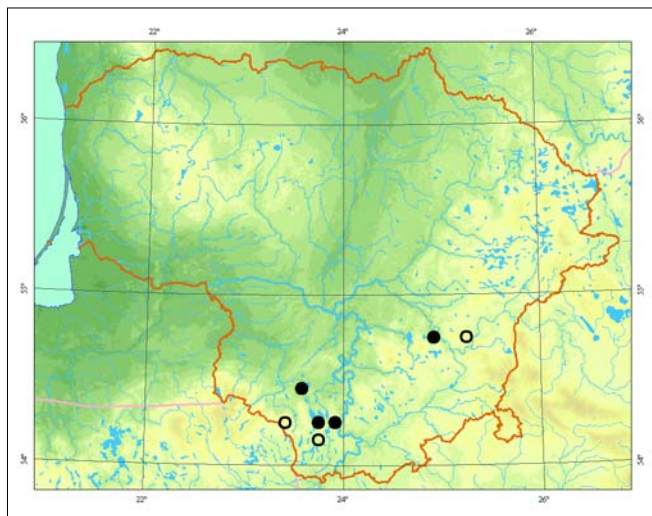
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Pagrindinis arealas Europoje, apima nedidelę dalį Azijos ir Afrikos.

Lietuvoje rūšis labai reta, arti šiaurinės arealo ribos. Rasta Alytaus, Lazdijų, Trakų r. ir Vilniaus apylinkėse, išnykusi Žuvinto ežere.

Biologija ir ekologija. Labai gležnas daugiametis povandeninis augalas, iškeliantis į paviršių žiedynus. Stiebas siūliškas, 30–60 cm ilgio, labai šakotas. Žydi birželio – rugpjūčio mėn. Dažniausiai žiedyne subręsta tik viena sėkla. Auga sekliuose stovinčiuose arba labai lėtai tekančiuose vandenyse. Kadangi auga žiemą iki dugno iššalančiuose vandens telkiniuose, pavasarį turėtų išaugti iš turionų arba sėklų. Natūraliuose vandens telkiniuose auga nedidelėmis grupėmis, dirbtiniuose – pradinėmis augimo stadijomis arba po parkotinio išvalymo sudaro didelius sąžalynus.

Populiacijų gausumas. Labai gausios populiacijos stebėtos tik dirbtiniuose vandens telkiniuose. 1992 m. siūlinių plūdžių populiacija buvo aptikta tvenkinyje prie Rykantų (Trakų r.). Ji sudarė apie 2 m pločio juostą nuo tvenkinio pakraščio. Augo iki 1 m gylio. Rūšis šioje augavietėje išsilaikė iki šiol, tačiau daug mažesniame plote, nes plūdės nukonkuravo kitos augalų rūšys. 1998 m. Aleknonių kaimo (Alytaus r.) kūd-

roje aptikta tuo metu visą jos plotą užėmusi populiacija. Kelerius metus jos gausumas kito (priklausė nuo kūdros valymo dažnumo ir pašalinamo augalų kiekio). Kitų populiacijų dabartinė būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl konkurencijos su kitais vandens augalais, dėl vandenių taršos.

Reikėtų saikingai valyti užželiančius dirbtinius vandens telkinius.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., 1963: Plūdiniai – *Potamogetonaceae*. – Kn. *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 34–80 – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

The species is very rare in Lithuania; here it is close to the northern border of the distribution range. It has been recorded in the southern and southeastern parts of the country. There have been only five new localities since 1990, and it is extinct in Lake Žuvintas. The most abundant populations are found in artificial water bodies. In natural habitats the populations are sparse; the major threats are competition with other plants and water pollution.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Pelkinė vandensargė

Zannichellia palustris L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VANDENSARGINIAI (*ZANNICHELLIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

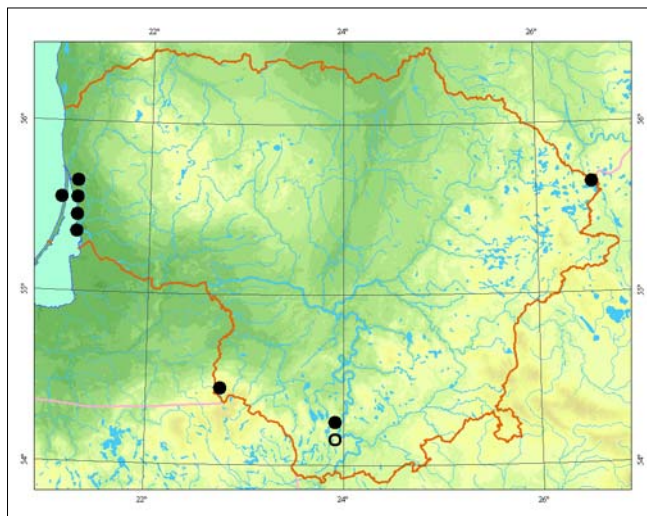
Paplitimas. Kosmopolitė.

Lietuvoje pirmą kartą aptikta 1956 m. Seirijų ežere (Lazdijų r.). Ilgą laiką apie šios rūšies paplitimą nebuvo jokių žinių. 1997–1998 m. rasta Drūkšių (Zarasų r.), Obelijos (Alytaus r.), Vištyčio (Vilkaviškio r.) ežeruose, daugiausia radaviečių Kuršių mariose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis povandeninis augalas. Stiebas laibas, 10–40 cm ilgio, šliaužiantis, gausiai šakotas, ties tarpubambliais išsisknijantis. Lapai linijiški, beveik siūliški. Žydi ir vaisius subrandina po vandeniu. Vienanamis augalas. Vaisiai išauga ir subręsta liepos–rugpjūčio mėn. Auga ir gėlo, ir posūrio vandens telkiniuose – ežerų ir marių seklumose.

Populiacijų gausumas. Gausiausia gėlavandenė pelkinių vandensargių populiacija aptikta Vištyčio ežere. Čia vandensargės auga iki 1–2 m gylio beveik visame Lietuvai priklausančiame ežero pakraštyje. Seklumose užima 50–80 proc. bendrųjų ploto. Kuršių mariose tankiausi sąžalynai susiformuoja atviruose marių plotuose, neapaugusiose kitais augalais seklumose.

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarša ir eutrofizacija. Eutrofizuotose augavietėse negali konkuruoti su stambiais vandens ir pakrančių augalais, siūliniais dumbliais.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., Ragaišytė J., 1973: Kai kurių retų Lietuvos TSR augalų naujos radimvietės. – *Biologija*, 12: 25–29.
Sinkevičienė Z., 1998: Nauji duomenys apie *Zannichellia palustris* L. ir jos bendrijas Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 4 (3): 335–340.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In 1956 the species was recorded for the first time in Lithuania (Lazdijai distr.). In 1997–1998 it was found in four inland lakes and in the Curonian Lagoon where it grows in both freshwater and brackish habitats. The most abundant freshwater population occurs in Lake Vištytis. It is close to extinction in Lake Drūkšiai.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Lankstusis plukenis

Najas flexilis (Willd.) Rostk. et W. L. E. Schmidt

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA PLUKENINIAI (*NAJADACEAE*)

1 (E) kategorija

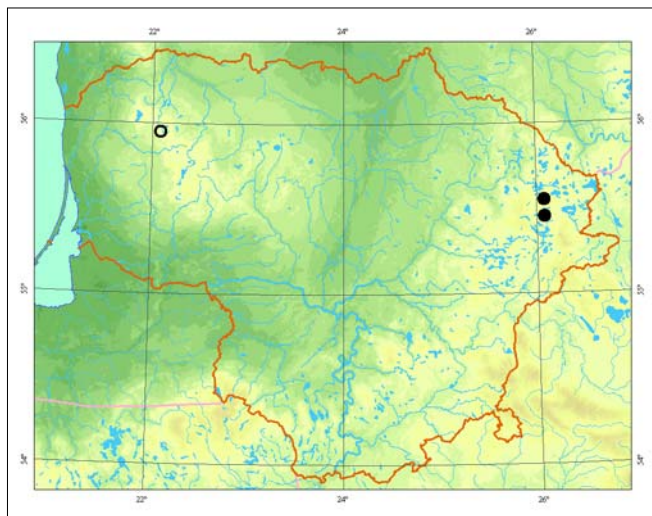
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2003 m.

Įrašyta į Berno konvencijos I, ES Buveinių direktyvos II priedus.

Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europoje, Šiaurės Azijoje, Šiaurės Amerikoje. Visoje Europoje labai reta ir nykstanti rūšis.

Lietuvoje yra pietiniame arealo pakraštyje, labai reta. Rasta Sągardo ežere (Ignalinos r.) ir Germanto ežere (Telšių r.). Paplitimas Lietuvoje ištirtas nepakankamai.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, gležnas povandeninis augalas. Lietuvoje rasti augalai labai žemi, 4–5 cm aukščio, nors gali siekti 30–40 cm. Žiedai ir vaisiai išauga lapų pažastyse. Manoma, kad lankstusis plukenis dauginasi tik sėklomis. Lietuvoje augalai su subrendusiais vaisiais surinkti rugpjūčio mėn. Sągardo ežere auga labai negausiai, 2–3 m gylyje, kartu samanomomis (*Drepanocladus fluitans*, *Drepanocladus aduncus*, *Fontinalis antipyretica*), maurabragūnais (*Chara stri-gosa*, *Chara contraria*, *Nitella*) ir žiediniais augalais (*Na-*

jas minor, *Batrachium circinatum*). Germanto ežere augo maurabragūnų (*Charetum asperae*) bendrijoje.

Populiacijų gausumas. 1998 m. Sągardo ežere lankstusis plukenis buvo labai negausus, vėliau jis nebuvo stebėtas. Germanto ežero populiacijos būklė nežinoma. Šių vienmečių augalų gausumas kiekvienais metais gali kisti.

Grėsmės ir apsauga. Lankstusis plukenis, kaip vienmetis augalas, negali konkuruoti su daugiamečiais vandens augalais. Jam gyvuoti reikalingi neužžėlę vandens telkinių dugno plotai. Nyksta dėl vandens eutrofizacijos, taršos.

Būtina stebėti žinomų populiacijų būklę, ieškoti naujų radaviečių.

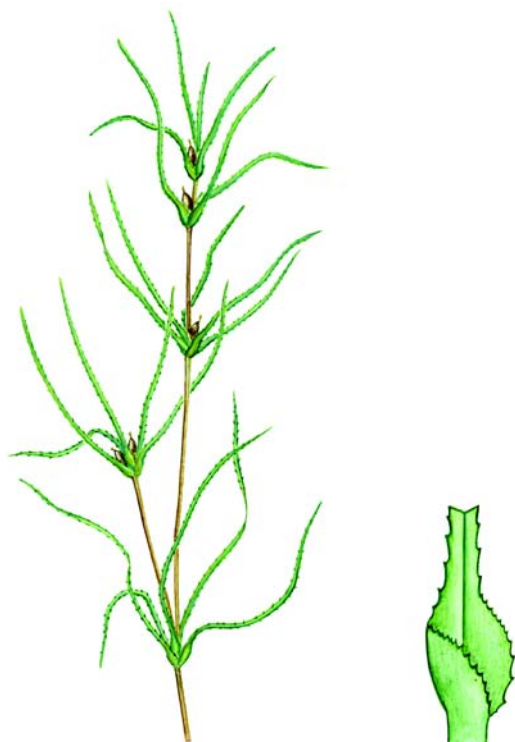
Informacijos šaltiniai

Sinkevičienė Z., 2001: *Najas flexilis* ir *Najas minor* Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 7 (2): 203–208. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Very rare in Lithuania, recorded only in two lakes situated in the western and eastern parts of the country. The distribution of this species in Lithuania has been insufficiently studied. In 1998 in Lake Sągardas (Ignalina distr.) the population was rather sparse. The state of the population in Lake Germantas (Telšiai distr.) is unknown.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Linos Jasiukonytės piešinys

Didysis plukenis

Najas marina L.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA PLUKENINIAI (NAJADACEAE)

2 (V) kategorija

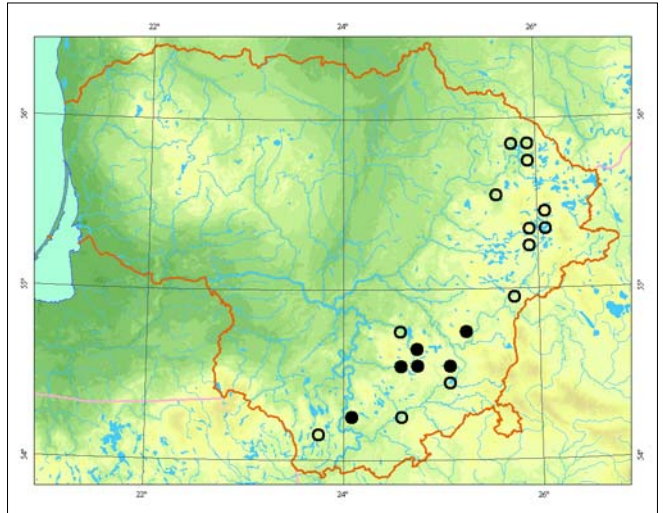
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1984 m.

Paplitimas. Daugiausia paplitusi šiaurės pusrutulio vidutinio ir prieatogrąžių klimato juostose. Gana reta rūšis visame areale.

Lietuvoje rūšis aptinkama tik Baltijos aukštumų ežeruose. Daugiausia radaviečių Lazdijų, Trakų, Utenos, Zarasų r. ežeruose, pavienės – Alytaus, Varėnos, Vilniaus, Švenčionių r. ežeruose.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, trapus, povandeninis, iki 0,6 m aukščio augalas. Dauginasi vegetatyviu būdu ir sėklomis. Žiedai vienalyčiai. Lietuvoje žydintys augalai pastebėti liepos mėn., subrendusios sėklos – rugpjūčio mėn. Manoma, kad sėklas platina vandens paukščiai, o perėjimas per paukščių virškinimo traktą skatina jų daigumą. Auga nedideliuose ežeruose ir didesnių ežerų įlankose, 0,5–7 m gylyje. Sudaro *Najadetum marinae* bendrijas, auga maurabragūnų ir žiedinių augalų bendrijose.

Populiacijų gausumas. Paprastai didžiųjų plukenių cenopopuliacijos yra negausios, sudarytos iš pavienių augalų, įeinančių į kitų augalų bendrijų sudėtį. Gausesnės monodominantinės populiacijos susiformuoja neužžėlusiose kitais augalais ežerų seklumose. (Sienio ežere, Trakų r.). Praėjusio amžiaus viduryje gausiausia populiacija aprašyta Zarasų r. Girininkijos ežere (plotas 2 ha), kur didieji plukeniai vyravo iki 4,5 m gylio. Daugelyje senų radaviečių populiacijų būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia vandens tarša ir eutrofizacija. Gilesnėse augavietėse nyksta dėl vandens skaidrumo mažėjimo, seklesnėse – kaip vienmetis augalas, negalintis konkuruoti su daugiamečiais vandens augalais.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., 1958: Didžiojo plukenio – *Najas marina* L. paplitimas Girininkijos ežere. – Vilniaus ped. i-to darbai, 7: 169–172.

Sinkevičienė Z., 2000: *Najadetum marinae* Fukarek 1961 – didysis plukenynas – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 86–87. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS, HSUD.

Summary

Rather rare in Lithuania, recorded in exceptional cases in the inland lakes of the Baltic highlands. Populations are usually sparse, more abundant only in the shallows of lakes not overgrown with other plants. In many earlier localities the state of populations is unknown.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Broniaus Šablevičiaus nuotrauka

Mažasis plukenis

Najas minor All.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA PLUKENINIAI (*NAJADACEAE*)

1 (E) kategorija

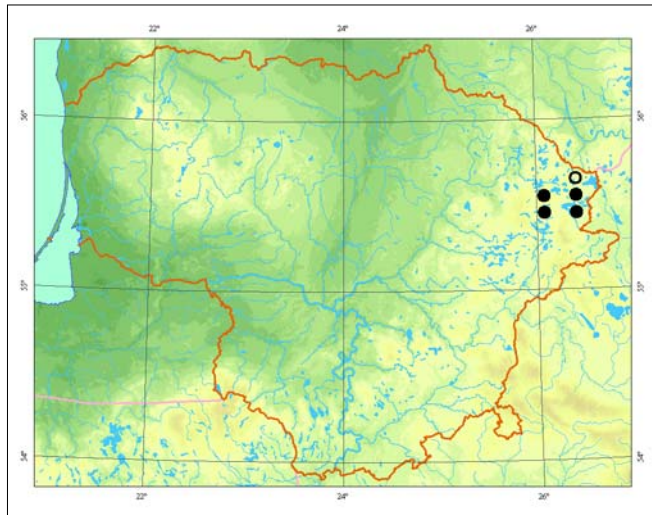
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Natūraliai rūšis paplitusi Pietų ir Vidurio Europoje, Šiaurės Afrikoje, Azijoje, introdukuota Šiaurės Amerikoje.

Lietuvoje nuo 1900 m. žinomos radavietės yra rytinėje dalyje: Skritelio ežere (Zarasų r.), Sągardo ir Alksno ežeruose (Ignalinos r.). Paplitimas Lietuvoje ištirtas nepakankamai.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, povandeninis, dugne įsišaknijantis augalas. Dauginasi sėklomis. Žydi ir sėklas subrandina po vandeniu. Lietuvoje gausiai derantys augalai rasti rugpjūčio mėn. Gali būti, kad šie vienmečiai augalai išauga ne kiekvienais metais. Sągardo ežere mažasis plukenis rastas augantis 1–3 m gylyje, kartu su samanomis (*Drepanocladus aduncus*), maurabragiais (*Chara strigosa*) ir žiediniais augalais (*Najas flexilis*, *Batrachium circinatum*, *Elodea canadensis*, *Myriophyllum spicatum*). Alksno ežere auga apie 1 m gylyje, siauroje dugno juostoje tarp pakrantės helofitų ir povandeninių maurabragūnų sąžalynų. Labai panašioje augavietėje mažieji plukeniai augo ir Skritelio ežere.

Populiacijų gausumas. Gausiausia šiuo metu žinoma populiacija yra pietvakarinėje Alksno ežero dalyje, kur gali būti apie 1 000 individų. Sągardo ežere 1998 m. mažasis plukenis kiek gausesnis buvo tik augavietėje šiaur rytinėje ežero dalyje. Skritelio ežere 1997 m. rūšis neaptikta, tačiau negalima tvirtinti, kad ji išnyko. Dabartinė šios populiacijos būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens telkinių eutrofizacija ir su tuo susijęs jų užaugimas, tarša. Reikia ieškoti naujų radaviečių, stebėti žinomų augaviečių ir populiacijų būklę.

Informacijos šaltiniai

Sinkevičienė Z., 2001: *Najas flexilis* ir *Najas minor* Lietuvoje. — *Botanica Lithuanica*, 7 (2): 203–208. Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

The species is very rare in Lithuania. Since 1900 it has been recorded only in three lakes in the eastern part of the country. The most abundant populations currently recorded are in Lake Alksnas (Ignalina distr.).

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Taurinė pudmė

Tofieldia calyculata (L.) Wahlenb.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

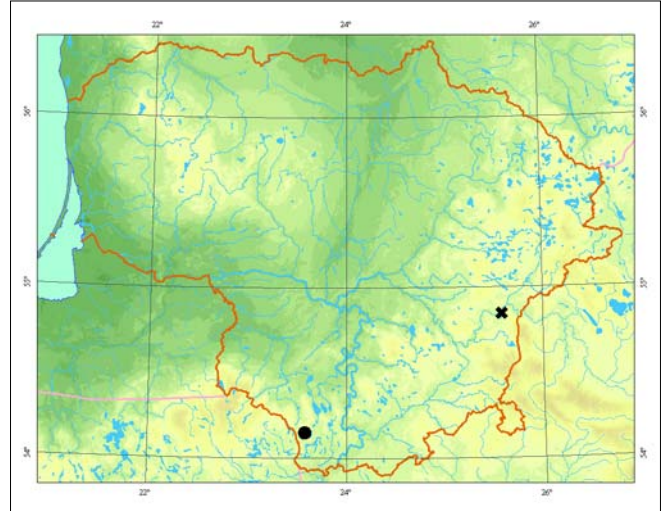
ŠEIMA MELANTINIAI (*MELANTHIACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Šiaurės, Vakarų ir Vidurio Europoje, Pietų Europos kalnuose. Rytų Europoje paplitusi iki Dnepro. Lietuvoje rūšis yra už šiaurrytinės ištisinio arealo ribos. Anksčiau šalyje buvo aptikta Lygajiniuose (Trakų r., 1822) ir Nemenčinės apylinkėse, Tuščėvėlės kaime (Vilniaus r., 1938). Iki šiol išlikusi vienintelė populiacija (aptikta 1975 m.), esanti Veisiejų regioniniame parke (Lazdijų r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–60 cm aukščio augalas. Žydi birželio–liepos mėn. Gerai išsivysčiusiame žiedyne užsimezguosiuose vaisiuose subręsta iki 500 sėklų. Smulkių sėklų daigumas gamtoje yra ne didesnis kaip 8 proc. (vidutiniškai 3 proc.). Peržydėję ir vaisius subrandinę ūgliai apmiršta. Taurinės pudmės neatspa-

Mindaugo Rylos nuotrauka

rios konkurencijai. Dirvožemyje padidėjus azoto kiekiui augalai sunyksta. Auga drėgnose ir šlapiose, kartais šaltiniuose pievose, kalkingose žemapelkėse ir jų pakraščiuose, retai sausose pievose.

Populiacijų gausumas. Duomenų apie Trakų ir Vilniaus r. buvusių taurinių pudmių populiacijų gausumą nėra. Lazdijų r. esanti populiacija užima nedidelį plotą. Augalai auga keliomis grupėmis, bet jų tankumas nedidelis.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta užželiant pamiškių ir šlaitų pievoms krūmais ir medžiais.

Būtina išsaugoti esamą buveinių būklę ir žolynų rūšių sudėtį, negalima tręšti ar dirbtinai želdinti atvirų plotų. Galima šiek tiek ganyti avis.

Informacijos šaltiniai

Ribokaitė R., 1963: Lelijiniai – *Liliaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 498–549. – Vilnius.

Movšovičius J., 1940: Retų ir atneštinių augalų naujos buvimo vietos Vilniaus krašte. – *Kosmos*, 1–3: 143–146.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania one population of Tofieldia calyculata is known to exist in Lazdijai district. This population consists of less than 1000 individuals. It is threatened by habitat change.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Sibirinis vilkdalgis

Iris sibirica L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA VILKDALGINIAI (*IRIDACEAE*)

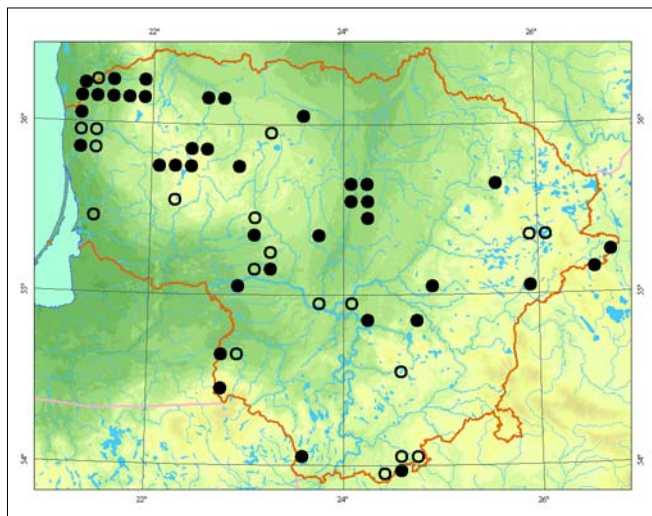
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Arealas driekiasi iš vakarų į rytus nuo Vidurio, Rytų, Pietų Europos iki Sibiro ir Mongolijos ir į pietus iki Kaukazo, Balkanų.

Lietuvoje pasitaiko didesnėje teritorijos dalyje, tačiau nerasta šiaurrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, su šakniastiebiu, 0,4–0,9 m aukščio žolinis augalas. Lapai sutelkti į vėduokliškas puokštes. Violetiniai ar melsvi žiedai pražysta gegužės pabaigoje–birželio mėn. Vaisius – dėžutė. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis. Dekoratyvus. Auga šlapiuose arba užliejamose pievose, krūmynuose, šlapiuose lapuočių ir mišriuose miškuose, miškų aikštelėse, pamiškėse. Tinkamiausios augavietės yra užliejamose pievose, kurių dirvožemiai – neutralios reakcijos velėniniai jauriniai priemoliai su aliuvio sluoksniu, turtingi maisto medžiagų. *Iridetum sibirici* bendrijose sibiriniai vilkdalgiai vietomis dengia 60–70 proc. paviršiaus ploto. Tokie sibiriniai vilkdalgynai rasti Mituvos upės

slėnio Lemčiauskynės lankose (Raseinių r.), Vieکشnalių kaime (Telšių r.), Žeimenos upės slėnyje (Švenčionių r.).

Populiacijų gausumas. Pasitaiko pavienių individų, tačiau dažniausiai auga įvairaus dydžio grupėmis. Tinkamiausiomis sąlygomis sudaro bendrijas, kuriose dengia didesnę pusę paviršiaus ploto.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl augaviečių sausinimo, vandens lygio keitimo greta esančiuose vandens telkiniuose, pievų arimo, pernelyg intensyvaus ganymo, žiedų skynimo, augalų perkėlimo į gėlynus.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1963: Vilkdalgis – *Iris*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 555–563.

Balevičienė J., 2000: *Iridetum sibirici* Philippi 1960 – sibirinis vilkdalgynas. – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 36.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Occurs across most of the country, but has not been recorded in the northeast. *Iris sibirica* grows in wet or flooded meadows, among shrubs, wet deciduous and mixed forests, in forest glades and along forest edges. *Iris sibirica* usually grows in groups of various sizes, though plants growing alone also occur.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Lauryno Noviko nuotrauka

Paprastasis kardelis

Gladiolus imbricatus L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VILKDALGINIAI (*IRIDACEAE*)

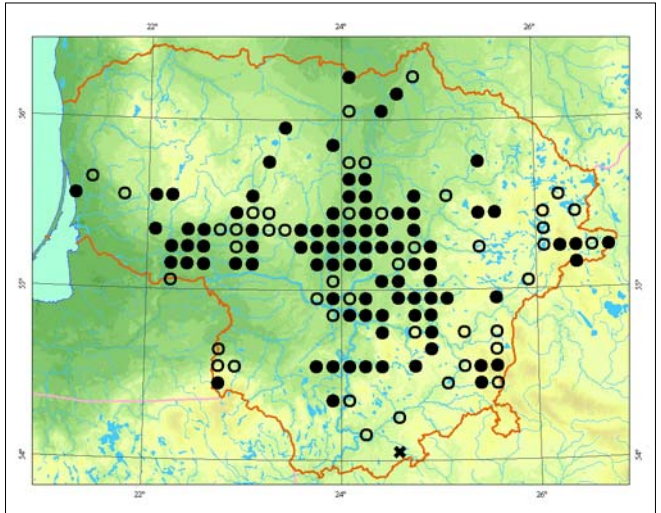
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Rytinėje Vakarų Europos dalyje, Vidurio ir Rytų Europoje (rytuose iki Dnepro ir Volgos aukštupių). Lietuvoje reta rūšis, bet aptinkama daugelyje rajonų, išskyrus kai kurias Žemaičių aukštumos dalis ir šiaurės bei šiaurės vakarų rajonus.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–70 cm aukščio augalas. Žydi birželio–liepos mėn. Žiedus apdulkina vabzdžiai. Sėklos subręsta liepos–rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis ir dukteriniais gumbasvogūniais. Iš sėklų išaugę individai pražysta 3–4 augimo metais.

Auga drėgnuose mišriuosiuose miškuose, krūmynuose, drėgnuose, užliejamose ir pelkėtose pievose žemapelkių pakraščiuose, mezofitų pievose. Dažniausiai auga derlingame, neutralios ar šarminės reakcijos dirvožemyje (pH 6,7–7,5). Šviesomėgis augalas, bet pakenčia nedidelį pavėšį. Ūksmingose buveinėse (krūmynuose, miškuose) paprastieji kardeliai nežydi. Vegetatyvinės būsenos individai gali išlikti gyvi kelis dešimtmečius.

Populiacijų gausumas. Daugelis populiacijų gausios arba gana gausios, tačiau užima nedidelius plotus. Gausiausios populiacijos žinomos Lietuvos Vidurio žemumoje. Augalų tankumas gausiausiose populiacijose siekia iki 50 individų 1 m², bet dažniausiai jų būna iki 10. Dauguma dabar esančių populiacijų šalyje auga nebūdingose antrinėse buveinėse, jos paprastai nedidelės ir mažai gyvybingos.

Grėsmės ir apsauga. Nemažai populiacijų buvo sunaikinta arba jos smarkiai nukentėjo nusausinusių pelkes ir drėgnas pievas, jas pavertus dirbamais laukais. Kai kurios populiacijos sunyko buveinėms užžėlus krūmais ar jas apsodinus mišku. Gumbasvogūnius graužia graužikai, nemažai jų suėda šernai. Būtina išsaugoti natūralias buveines, jose palaikyti palankias sąlygas augalams augti.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1963: Vilkdalginiai – *Iridaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 555–565. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Gladiolus imbricatus is distributed all over the territory except in the north, northwestern districts and parts of the Žemaitija highlands. This species is threatened by the loss of habitats.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Jono Augustausko nuotrauka

Dirvinis česnakas

Allium vineale L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA ČESNAKINIAI (*ALLIACEAE*)

2 (V) kategorija

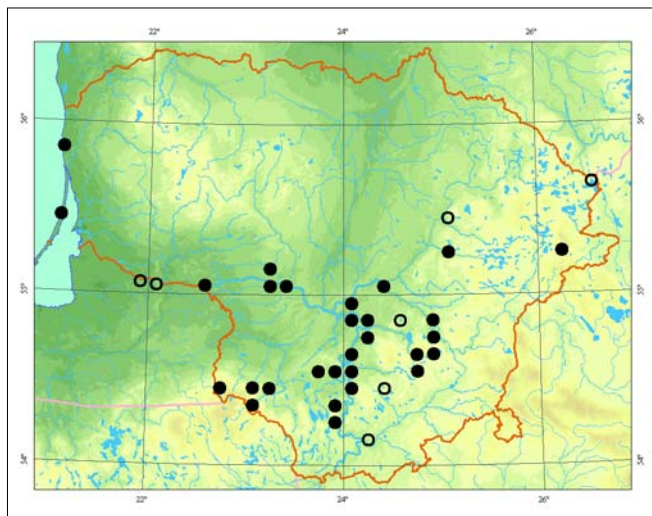
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Pietų Europoje, Šiaurės Afrikoje, Kryme, Kaukaze, Mažojoje Azijoje. Introdukuota Šiaurės Amerikoje, Australijoje ir Naujojoje Zelandijoje.

Lietuvoje rūšis dažniau aptinkama pietinėje dalyje; rytinėje ir vakarinėje dalyje labai reta, kitur visai neaptinkama. Daugiausia augaviečių yra Alytaus, Kaišiadorių, Kauno, Jurbarko, Marijampolės ir Trakų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–80 cm aukščio svogūninis augalas. Žydi liepos mėn. Žiedynas nedidelis, su svogūnėliais, kartais žiedų nebūna – tik svogūnėliai. Sėklos subręsta ne kasmet, todėl dažniausiai dauginasi vegetatyviniu būdu. Auga sausuose, smėlietuose ar žvyruetuose šlaituose, pakelėse, pamiškėse, pievose.

Populiacijų gausumas. Didžiausia, apie 0,5 ha plotą užimanti dirvinių česnakų populiacija yra pakelėje

netoli Palangos. Kitos populiacijos dažniausiai yra negausios – jas sudaro pavieniai žydintys augalai ar nedidelės jų grupės. Augaviečių registraciją apsunkina tai, kad pastebėti galima tik subrendusius, žiedyną išauginančius augalus, kurių populiacijoje ne visuomet būna.

Grėsmės ir apsauga. Smėlio ir žvyro kasimas, pievų arimas, statybos, apaugimas krūmais bei mišku ir kitoks augaviečių naikinimas. Kadangi dauguma populiacijų yra negausios, užima mažą plotą ir yra labai pažeidžiamos.

Tokias populiacijas būtina saugoti ne tik *in situ*, bet ir *ex situ*.

Informacijos šaltiniai

Karpavičienė B., 2004: *Allium* genties rūšių paplitimas Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 6: 19–30.

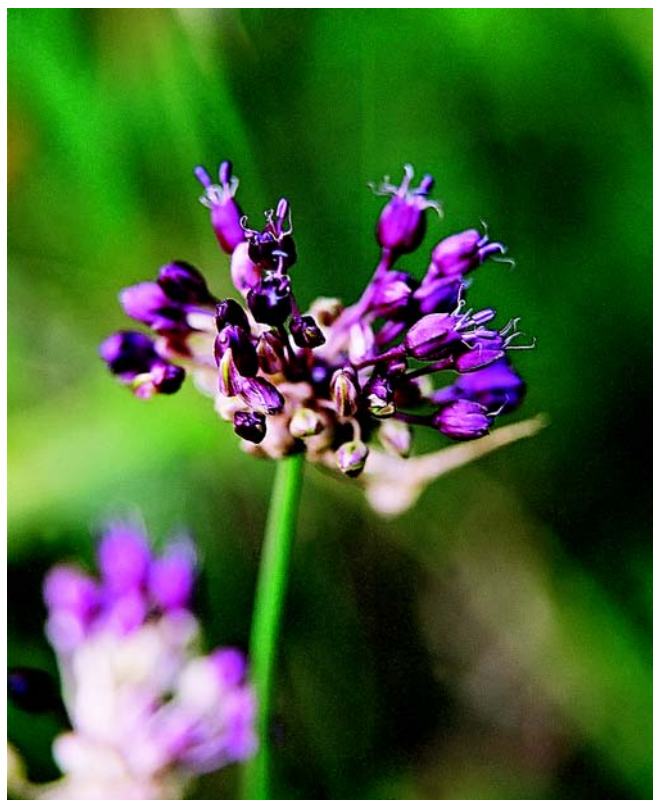
Ribokaitė R., 1963: Lelijiniai – *Liliaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 498–549. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Allium vineale occurs more frequently in the southern part of Lithuania. Its populations are not abundant. The main threats to its survival are the ploughing of habitats and their transformation into forest.

Aprašė Birutė Karpavičienė

Žydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

Pievinė vištapienė

Gagea pratensis (Pers.) Dumort.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA LELIJINIAI (*LILIACEAE*)

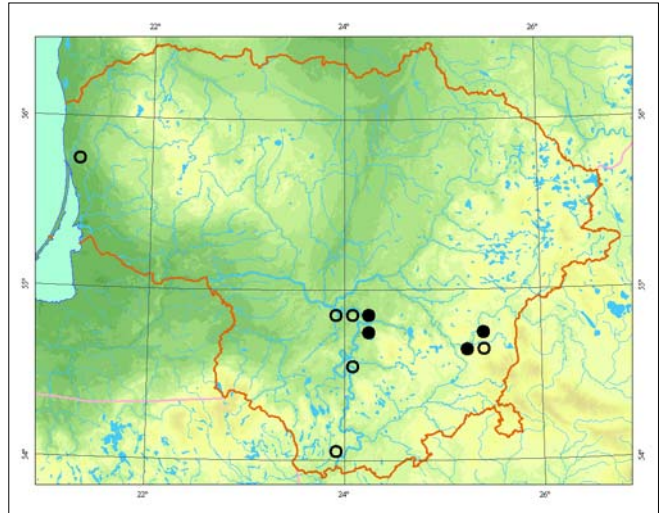
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Skandinavijos pietuose, rytinėje Vakarų Europos dalyje, Vidurio ir Pietų Europoje.

Lietuva yra ties rytiniu rūšies arealo pakraščiu. Šalyje pievinių vištapienių populiacijos aptinkamos Nemuno vidurupio ir jo intakų slėniuose bei gretimose teritorijose. Nuo jų atskirta grupė populiacijų yra Vilniuje. Literatūroje nurodoma populiacija Tauralaukyje (Klaipėdos r., 1902 m.). XIX a. pabaigoje buvo rasta Šilutės apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, gumbasvogūnius išauginantis, iki 15 cm aukščio augalas. Geofitas. Efermeroidas. Žydi balandžio – gegužės mėn. Dauginasi ir plinta vegetatyviniu būdu – dukteriniais gumbasvogūniais. Paprastai žydi maža populiacijos individų dalis. Sėklos subręsta gegužės mėn. pabaigoje – birželio pradžioje. Jas išnešioja skruzdėlės. Birželio pradžioje, baigiant nokti sėkloms, lapai pagelsta ir nunyksta. Auga natūraliose vidutinio drėgnumo pievose (*Cynosurion* sąjungos bendrijos), upių ir upelių šlaituose, pakrūmėse. Žydi tik atvirose vietose augantys individai. Retai aptinkami žiemkenčių pasėliuose (Dabintos k., Kaišiadorių r.), kultūrinėse pievose.

Populiacijų gausumas. Kai kurios populiacijos gana gausios, bet užima nedidelius plotus. Gausiausios populiacijos aptiktos Kruonyje, Migonyse, Tadaravoje (Kaišiadorių r.). Nedidelės populiacijos yra Neries pakrantėse ir Antakalnyje (Vilniuje). Dabartinė populiacijų būklė Jiesioje, Girionyse (Kauno apyl.) nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl buveinių keitimo: pievų kultūrinimo, vertimo dirbamais laukais. Buveinės užželia krūmais. Ūksmėje augantys individai išlieka ilgai, dauginasi vegetatyviniu būdu, bet nežydi ir ilgainiui išnyksta.

Buveinėse reikia išsaugoti tradicinį ūkininkavimą.

Informacijos šaltiniai

Ribokaitė R., 1963: Lelijiniai – *Liliaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 498–549. – Vilnius.

Abromeit J., Neuhoft W., Steffen H., 1940: Flora von Ost- und Westpreussen, 4. – Königsberg. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania *Gagea pratensis* is distributed in the valley of the mid-section of the Nemunas River and in the valleys and surroundings of its tributaries. Separate populations are known to exist in Vilnius. Populations are rather abundant. They are threatened by changes in meadow habitats.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Kamputasis česnakas

Allium angulosum L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA ČESNAKINIAI (*ALLIACEAE*)

3 (R) kategorija

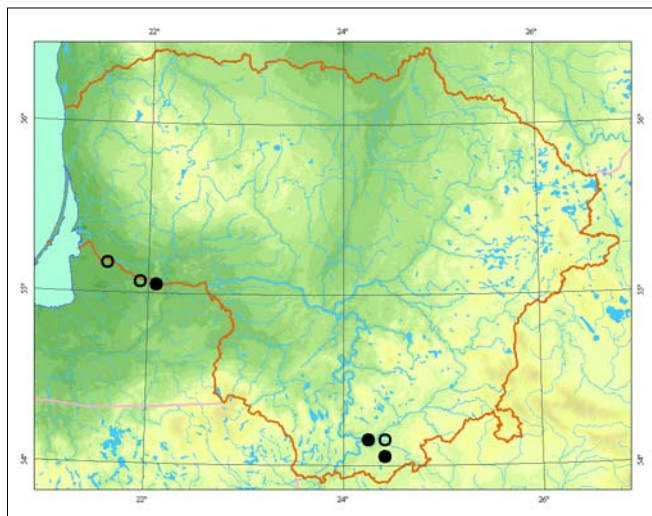
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Arealas apima Vidurio Europą, Šiaurės Balkanus, Kaukazą ir Sibirą iki Jenisejaus. Per Lietuvą eina šiaurinė paplitimo riba.

Pietų Lietuvoje žinomos radavietės Marcinkonių ir Merkinės apylinkėse, Vakarų Lietuvoje – Nemuno žemumio lankose Bitėnų, Pagėgių ir Girėnų apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 15–60 cm aukščio svogūninis augalas. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Tai šviesomėgis augalas, pakenčiantis laikiną užtvindymą ir sausrą. Lietuvoje auga upių vidurinės ekologinės juostos aukštesniuose lygmenyse, termofilinėse bendrijose.

Populiacijų gausumas. Mažiausia, tik 4 m² užimanti populiacija registruota Marcinkonyse, netipiškoje šiai

rūšiai augavietėje – sausoje pamiškės pievoje. Bitėnų apylinkėse, Nemuno lankose, kamputieji česnakai užima maždaug 0,5 ha plotą ir sudaro gana tankų sąžalyną (1 m² auga nuo 1 iki 70 žydinčių individų).

Grėsmės ir apsauga. Kamputųjų česnakų išlikimui grėsmę kelia augaviečių naikinimas, apaugimas krūmais ir smarkus trypimas.

Pievas, kuriose auga kamputieji česnakai reikia šienauti ne rečiau kaip kas 2–3 metai, rugsėjo pabaigoje, o šieną išvežti. Merguvos ežero pakrantėje esančioje augavietėje riboti poilsiautojų srautus.

Informacijos šaltiniai

Karpavičienė B., 2004: *Allium* genties rūšių paplitimas Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 6: 19–30.

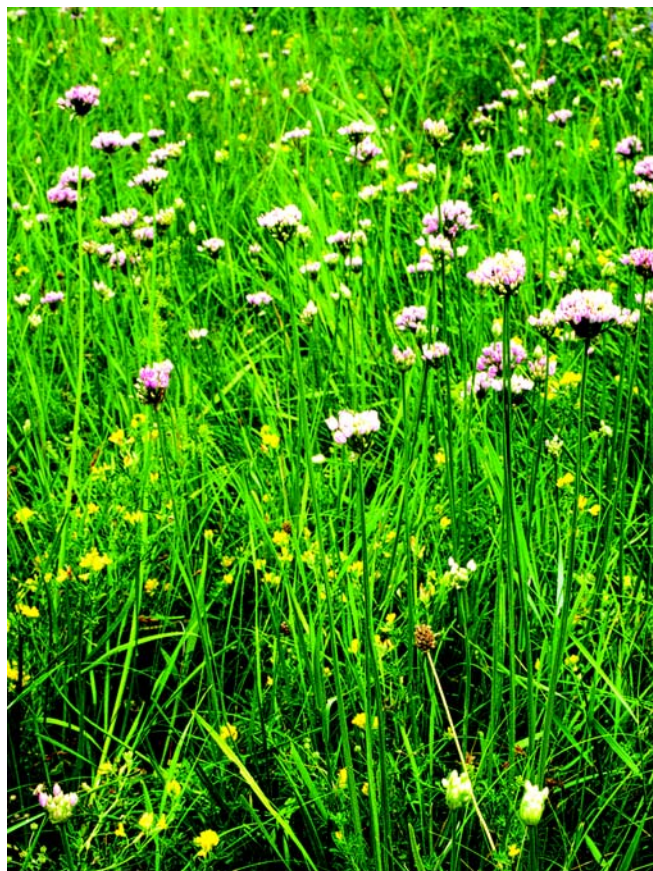
Ribokaitė R., 1963: Lelijiniai – *Liliaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 498–549. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

There are six locations of Allium angulosum known to exist in Lithuania. The most important threats to its survival are the ploughing of meadows and other changes to habitats.

Aprašė Birutė Karpavičienė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Porinis česnakas

Allium scorodoprasum L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA ČESNAKINIAI (*ALLIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

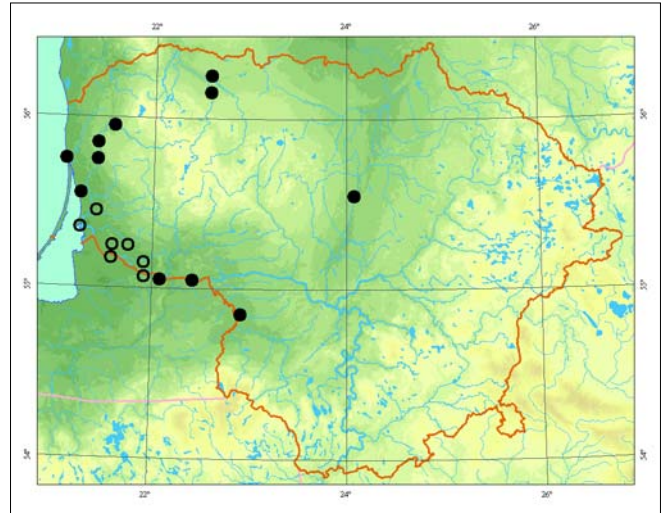
Paplitimas. Arealas apima Vidurio ir Atlantinę Europą, Viduržemio pajūrį, Mažąją Aziją, Krymą ir Kaukazą. Šiaurinė paplitimo riba eina per Estiją ir Pietų Skandinaviją.

Lietuvoje rūšis paplitusi vakarinėje dalyje. Daugiausia radaviečių aptikta Akmenės, Klaipėdos, Kretingos ir Šilutės rajonuose. Jurbarko, Panevėžio ir Šakių r. registruota po 1 radavietę.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 35–90 cm aukščio svogūninis augalas. Žiedyne būna nuo iki 15 žiedų ir nuo 25 iki 50 svogūnelių. Žydi liepos mėn., sėklų nebrandina. Dauginasi svogūnėliais išaugančiais žiedyne ir dukteriniais svogūnėliais. Auga didesnių upių: Nemuno, Minijos, Ventos slėnių pievose ir pakrūmėse. Pakenčia tiek laikiną užtvindymą, tiek sausrą.

Populiacijų gausumas. Gausiausia, didžiausią plotą užimanti porinių česnakų populiacija yra Bitėnų apylinkėse, Nemuno užliejamose pievose. Čia 1 m² auga iki 40 žydinčių augalų. Mažiausia, tik 16 m² užimanti populiacija aptikta Šešupės salpoje (Šakių r.). Jos išlikimui pavojų kelia besiskverbiantys ruderaliniai augalai.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl pievų arimo, apaugimo mišku. Pievas, kuriose auga poriniai česnakai, reikia šienauti ne rečiau kaip kas 2–3 metai, rugpjūčio pabaigoje, o šieną išvežti. Krūmynus retinti

arba visai iškirsti. Ypač jautrios yra negausios, mažą plotą užimančios populiacijos, kurių būklę būtina tikrinti kas 2–5 metus. Jas galima pagausinti *ex situ* išaugintais augalais.

Informacijos šaltiniai

Karpavičienė B., 2004: *Allium* genties rūšių paplitimas Lietuvoje. — *Botanica Lithuanica*, 6: 19–30.

Ribokaitė R., 1963: Lelijiniai — *Liliaceae*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 498–549. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Allium scorodoprasum is concentrated in the western part of Lithuania in large river valleys. The most important threats to its survival are the ploughing of meadows and other changes to habitats.

Aprašė Birutė Karpavičienė

Vytauto Uselio nuotrauka

Meškinis česnakas

Allium ursinum L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA ČESNAKINIAI (*ALLIACEAE*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

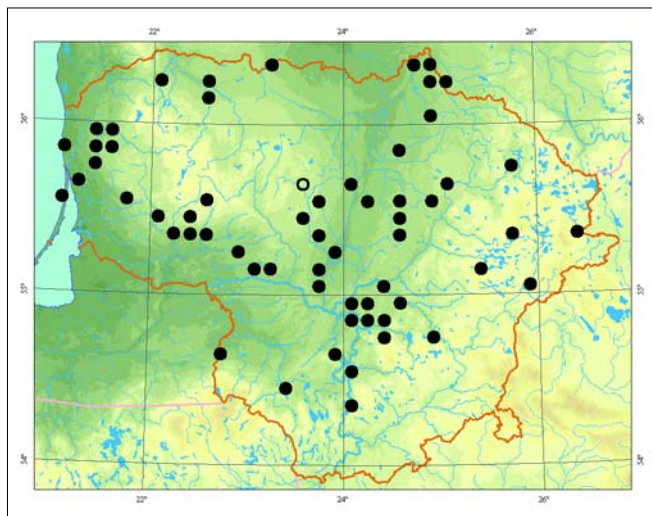
Paplitimas. Europoje (išskyrus šiaurines sritis), Kaukaze, Mažojoje Azijoje.

Lietuvoje rūšis dažnesnė Vidurio ir Pajūrio lygumose bei vakariniame Žemaičių aukštumos šlaite. Dideli sąžalynai yra Biržų, Tauragės, Kėdainių, Kretingos rajonuose. Pietinėje ir rytinėje Lietuvos dalyje labai reta.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 15–60 cm aukščio svogūninis augalas, efemeroidas. Žydi gegužės mėn. Birželio mėn. pradėjus nokti sėkloms lapai nunyksta. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu – dukteriniais svogūneliais. Vienas augalas subrandina 5–55 (80) sėklų, kurios nėra prisitaikiusios plisti, jos išbyra aplink derėjusį augalą. Auga drėgnuose plačialapių miškuose, šaltiniuose upių ir upelių pakrantėse, šlaituose. Dažniausiai auga *Alnion incanae* ir *Carpinion betuli* sąjungų bendrijose, humusingame, nerūgščiame dirvožemyje.

Populiacijų gausumas. Palankiomis sąlygomis meškiniai česnakai auga gausiais, kelis hektarus užimančiais sąžalynais, kurių 1 m² būna 200–2 500 individų. Didžiausią jų dalį (50–75 proc.) sudaro daigai ir jauni augalai. Žydinčių individų būna nuo 3 iki 15 proc. Mažiau palankiomis sąlygomis populiacijas sudaro pavieniai augalai ar jų grupės.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę meškinių česnakų išlikimui kelia augaviečių naikinimas – plynėjieji

miškų kirtimai. Kirtavietės dažniausiai užsodinamos egilėmis, po kuriomis meškiniai česnakai žūsta. Plynose kirtavietėse, paliktose tam, kad miškas savaime ataugtų, išsilaiko, tačiau dėl pavasariųjų šalnų ir grybinių ligų beveik nesubrandina sėklų. Todėl augavietėse gali būti atliekami tik sanitariniai kirtimai.

Meškinių česnakų lapai yra renkami maistui. Lapų skynimas silpnina augalus ir yra pavojingas mažoms populiacijoms. Šlaituose augančioms populiacijoms pavojų kelia mindymas.

Informacijos šaltiniai

Karpavičienė B., 2004: *Allium* genties rūšių paplitimas Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 6: 19–30.

Ribokaitė R., 1963: Lelijiniai – *Liliaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 498–549. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Habitats of Allium ursinum are concentrated in the middle and western lowlands of Lithuania. Species are very rare in the southern and eastern parts of Lithuania. The main threat to its survival is the clear felling of forests.

Aprašė Birutė Karpavičienė

Birutės Karpavičienės nuotrauka

Plačialapė klumpaitė

Cypripedium calceolus L.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (ORCHIDACEAE)

2 (V) kategorija

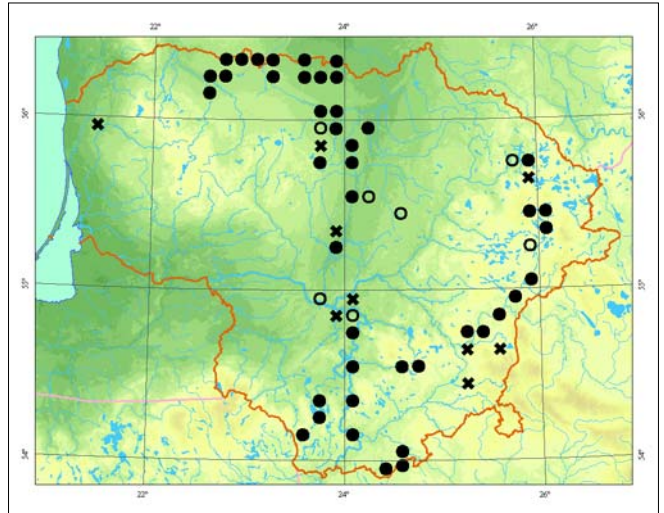
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Berno konvencijos I, ES Buveinių direktyvos II, Vašingtono (CITES) konvencijos I priedus.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje, išskyrus arktines sritis. Taip pat auga Sibire, Centrinėje ir Rytų Azijoje. Lietuvoje rūšis paplitusi beveik visuose regionuose, tačiau žinoma tik 1 atskirta augavietė Vakarų Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Subrendusios sėklos beveik nedaigios, todėl daugiausia augalai dauginasi vegetatyviniu būdu. Iš sėklų augalai vystosi lėtai, vidutiniškai pirmą kartą pražysta 12 metais. Subrendę augalai ilgaamžiai.

Dažniausiai auga mišriuose ar lapuočių miškuose, pamiškėse, miškų aikštelėse. Geriausiai auga natūraliuose miškuose, kuriuose susidaro nuolat kintanti įvairiai apšviestų miško aikštelių mozaika. Eglynuose augalai skursta ir ilgainiui išnyksta dėl pernelyg didelio pavėsio ir spyglių sukeltų dirvožemio cheminių pokyčių. Mėgsta kalkingą dirvožemį.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje žinoma daugiau kaip 30 populiacijų, tačiau daugelyje jų auga tik pavieniai augalai.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijos nukenčia perkeliančiam augalus į darželius, skinant žiedus; nyksta plynai iškirtus medynus, ugdant grynus spygliuočių medynus, įveisiant spygliuočių plantacijas. Taip pat nyksta dėl natūralių dirvodaros procesų, viršutiniame dirvos sluoksnyje sumažėjus karbonatų. Dalis populiacijų kenčia nuo poilsinės veiklos.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (Orchidaceae). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

There are over 30 *Cypripedium calceolus* populations registered in Lithuania, but a majority are rather small. In several populations the number of plants exceeds 200 individuals. The population in the Žaliejė Lakes area near Vilnius is one of the largest in Europe, with about 3000 plants recorded.

Aprašė Mindaugas Ryla

Selemono Paltanavičiaus nuotrauka

Kardalapis garbenis

Cephalanthera longifolia (L.) Fritsch

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

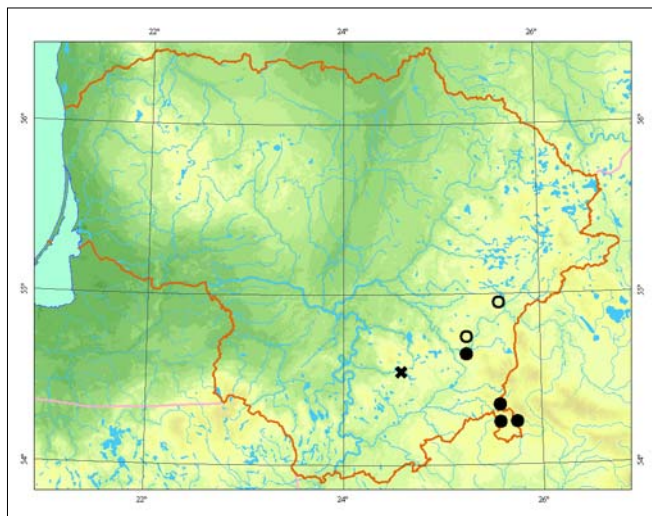
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Europoje, Šiaurės Afrikoje ir Mažajoje Azijoje, vidutinio ir Viduržemio jūros klimato juostose. Dažniausiai rūšis aptinkama kalnuose. Per Lietuvą eina šiaur rytinė arealo riba.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Augalai vystosi labai lėtai. Pirmą kartą pražysta 10–11 gyvenimo metais. Geriausiai auga šviesiuose lapuočių miškuose, nedidelėse miškų aikštelėse su reta žoline augalija, kurį laiką gali iškęsti gana didelį pavėsinimą.

Populiacijų gausumas. Šiuo metu Lietuvoje žinomos 4 populiacijos. Aukštadvario apylinkėse (Trakų r.) 1993 m. buvusioje gausios populiacijos vietoje aptikti tik keli augalai, o 1994 m. jie jau nebeišaugo. Šalčininkų r.

esančių 3 populiacijų gausumas nesiekia 200 individų. 2004 m. Panerių apylinkėse (Vilniuje) užregistruota per 30 000 individų, iš kurių apie 5 000 – generatyviniai. Kitos populiacijos Vilniaus apylinkėse tikriausiai buvo sunaikintos plečiantis Vilniaus miestui.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pernelyg susivėrus medynui. Populiacijos skursta, jei pro medžių ir krūmų arbus prasiskverbiam mažiau nei 40 proc. šviesos.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Ryla M., Čiuplys R., 2005: Populations of *Cephalanthera longifolia* (L.) Fritsch in Lithuania. – In: K. Czyżewska, J. Hereźniak (eds), Biodiversity in relation to vegetation zones in Europe: 41–55. – Łódź.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The southeastern border of *Cephalanthera longifolia* distribution range crosses the territory of Lithuania. All known populations are dispersed in the southeastern part of the country. A majority of populations include less than 200 individuals.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Raudonasis garbenis

Cephalanthera rubra (L.) Rich.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

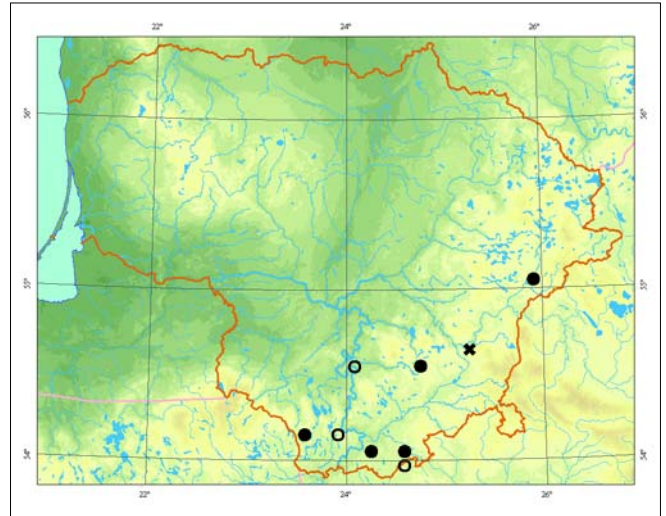
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Europoje, Šiaurės Afrikoje ir Mažojoje Azijoje. Visame areale reta rūšis, aptinkama grupelėmis.

Per Lietuvą eina šiaur rytinė Vidurio Europos arealo atšakos riba.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu, ant paviršinių šaknų susidarant pridėtiniam pumpurams. Vegetatyviniu būdu dauginasi negausiai. Šaknys turi labai stiprius ryšius su mikoriziniu grybu. Šviesomėgis. Auga įvairaus tipo retuose miškuose, sausose, šiltose saulėtose augavietėse, dažniausiai šlaituose, kalkingame ar turinčiame karbonatų smėliniame dirvožemyje su reta žolių danga.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Šiuo metu Lietuvoje žinomos 6 populiacijos Varėnos, Trakų, Lazdijų, Švenčionių rajonuose. Visose jose yra mažiau nei 100 augalų. Literatūroje minima, kad XIX a. raudonieji garbeniai augę Antakalnyje, Ribiškėse (Vilniaus apyl.), tačiau nei herbariumo pavyzdžių, nei vėlesnių duomenų iš ten nėra.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pernelyg susivėrus medynui, ar mechaniškai sunaikinus augavietes. Augalai nepakenčia vegetatyvinės dalies pažeidimo, pažeisti daugeliui metų pereina į antrinės ramybės būseną.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The southeastern border of *Cephalanthera rubra* distribution range crosses the territory of Lithuania. All known populations are dispersed in the southern and southeastern parts of the country. All populations there are small, consisting of less than 100 individuals.

Aprašė Mindaugas Ryla

Tamsialapis skiautalūpis

Epipactis atrorubens (Hoffm.) Besser

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

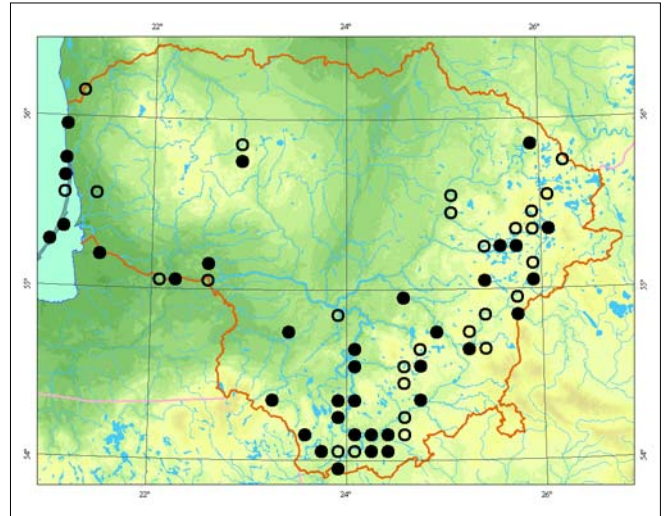
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje, išskyrus arktinę sritį. Atskirtos populiacijos randamos Azijoje iki Vidurio Sibiro.

Lietuvoje gana dažna rūšis rytinėje ir pietinėje dalyse bei pajūryje, kitur reta ar visai neauga. Rūšies paplitimas glaudžiai susijęs su smėlėtų dirvožemių paplitimu.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dažniausiai dauginasi sėklomis, labai retai – vegetyviu būdu, dalijantis kerui. Šviesomėgis, geriausiai auga visiškai atvirose ar nelabai pavėsingose augavietėse. Dažniausiai auga retuose pušynuose, beržynuose arba visiškai atvirose, nesusivėrusiose buveinėse (pajūrio ar žemyninėse kopose, paupių nuobirynuose), karbonatingame smėlyje ar karbonatiniame dirvožemyje sausose, šiltose augavietėse.

Populiacijų gausumas. Žinomos gausios ir gyvybingos populiacijos Rytų ir Pietų Lietuvoje, pajūrio smėlynuose. Kartais sudaro labai gausias populiacijas ant rinėse buveinėse – ant pakelės pylimų, smėlėtų miško kvartalų linijų, kur pažeista žolių danga.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pernelyg susivėrus medynui ar mechaniškai sunaikinus augavietes. Dalis rūšies augaviečių buvo sunaikintos apsodinus spygliuočių plantacijomis.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – *Jour. Eur. Orch.*, 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is quite common in the eastern and southern parts of Lithuania, and in coastal dune areas. In other areas it is extremely rare or absent.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Širdinė dviguonė

Listera cordata (L.) R. Br.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

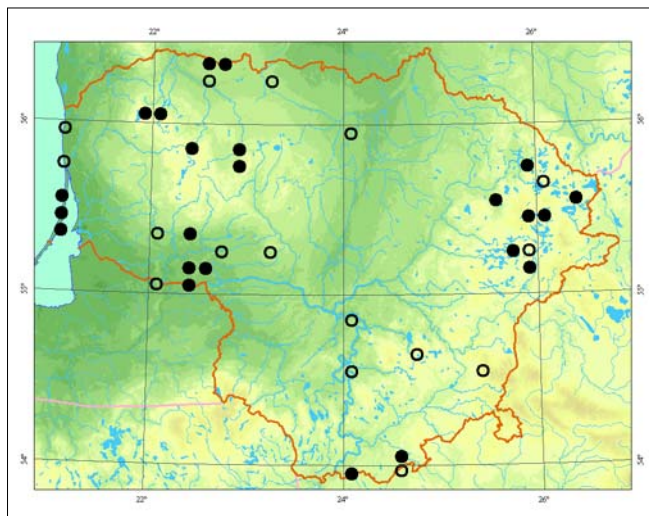
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Cirkumpoliarinio paplitimo rūšis. Dažniausia Vidurio Europoje, neaptinkama žemyninėse Europos srityse. Žemyno pietuose auga tik kalnuose. Atskirtos arealo dalys rastos Sibire (Jakutijoje) ir Šiaurės Amerikoje.

Lietuvoje rūšis kiek dažnesnė rytinėje ir vakarinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Nedidelis, sunkiai pastebimas žolinis augalas. Augalai pradeda žydėti anksti – gegužės mėn. Liepos mėn. išbyrėjus sėkloms augalų antžeminė dalis labai greitai nunyksta. Dauginasi sėklomis. Auga ūksminguose, drėgnuose ar šlapiuose miškuose (dažniausiai eglynuose ar mišriuose medynuose), humusinguose dirvožemiuose. Taip pat aptinkamas pelkiniuose spygliuočių miškuose, tarpinėse pel-

kėse, tarp kiminių, tačiau atvirose vietose populiacijų tankis daug mažesnis. Labai retai (Kuršių nerijoje) auga palyginti sausuose pušynuose, ant smėlio.

Populiacijų gausumas. Ūksmingose vietose populiacijos kartais būna labai gausios ir tankios. Populiacijos gausumas skirtingais metais labai svyruoja.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl miškų kirtimo ir melioracijos.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – *Jour. Eur. Orch.*, 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed across the whole country, but it is more frequent in the east and the north. In suitable habitats it can sometimes form very dense and abundant populations.

Aprašė Mindaugas Ryla

Jono Augustausko nuotrauka

Belapė antbarzdė

Epipogium aphyllum Sw.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

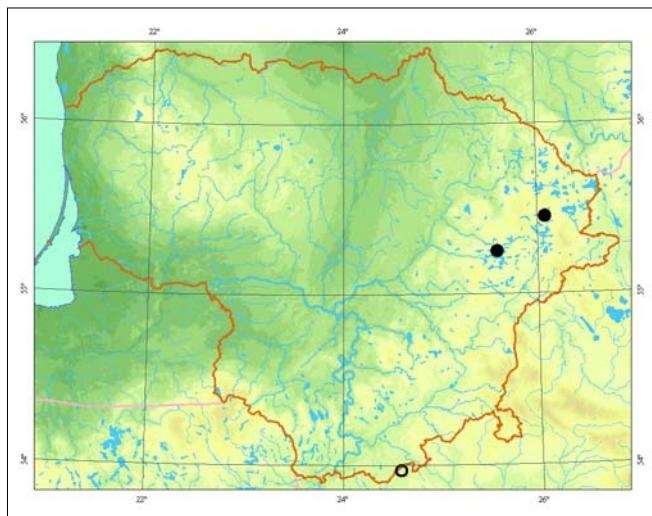
Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje ir Mažojoje Azijoje. Neauga Viduržemio jūros ir žemyninio klimato regionuose. Į rytus arealas per vidutinio klimato juostą tęsiasi iki Japonijos. Visame areale labai reta rūšis. Lietuvoje rasta rytinėje ir pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprofitas. Augalas didžiąją savo gyvenimo ciklo dalį praleidžia po žeme, neišleisdamas jokių antžeminių dalių. Virš substrato paviršiaus išauga tik stiebas su žiedynu. Kryžmadulkis, todėl sėklos užsimezga tik tada, kai gausiose populiacijose tais pačiais metais pražysta daug augalų. Dažniausiai dauginasi vegetatyviniu būdu, šakniastiebiais. Gausiau žydi tais metais, kai pavasarį būna daug drėgmės.

Lietuvoje auga ūksminguose drėgnuose eglynuose ar mišriuose miškuose (dažniausiai su drebulėmis), taip pat lapuotynuose su stora nuokritų paklote.

Populiacijų gausumas. Šiuo metu Lietuvoje žinomos 2 belapių antbarzdžių populiacijos. Viena iš jų, esanti Vainiūnų apylinkėse (Ignalinos r.), nuolat stebima. Joje antžemines dalis išleidžiančių augalų kiekis kiekvienais metais labai svyruoja. 2001 m. Švenčionių r.

buvo aptikta dar 1 populiacija, kurioje augo keletas augalų. 1978 m. rūšis užregistruota Čepkelių rezervate, tačiau augavietė nebuvo tiksliai kartografuota ir pakartotinai augalų rasti nepavyko. Šios populiacijos būklė nežinoma. Yra duomenų, kad XIX a. antbarzdės augo Paluknyje (Trakų r.). Šiuo metu ši populiacija yra sunaikinta nusausinus aplinkines pelkes.

Grėsmės ir apsauga. Labai jautriai reaguoja į bet kokius augavietės sąlygų pokyčius. Nyksta dėl miškų melioracijos ir kirtimo. Sultingus ir trapius žiedynus neretai nugraūžia sraigės.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Šablevičius B., 2001: Belapė antbarzdė (*Epipogium aphyllum*) Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 7 (4): 379–383.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Two populations of the species are known to exist in the country. One population in the Ignalina district has been monitored since 1984. The state of the population in Čepkeliai Strict Nature Reserve is unknown.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Pievinis plauretis

Gymnadenia conopsea (L.) R. Br.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

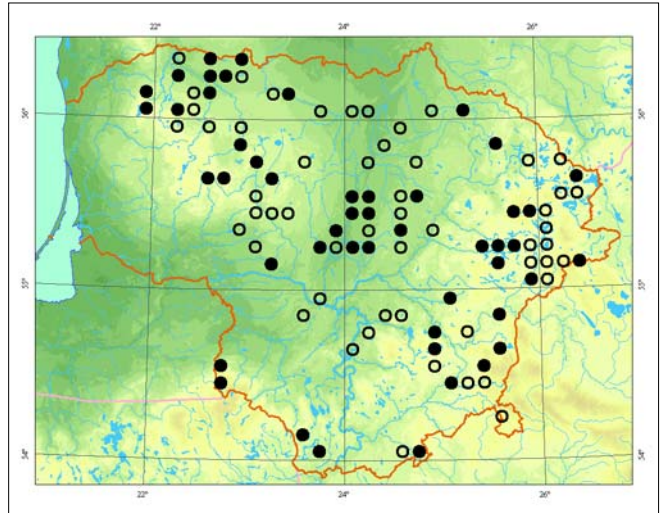
Paplitimas. Arealas apima Europą, išskyrus arktines ir aridines sritis. Viduržemio jūros regione auga tik kalnuose. Azijoje arealas pasiekia Tolimuosius Rytus ir Japoniją.

Lietuvoje rūšis paplitusi visose dalyse, tik šiaurinėje ir rytinėje dalyje kiek dažnesnė, nerasta Pajūrio žemumoje ir vakarinėje Vidurio Lietuvos žemumos dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Individai subręsta ir pražysta 6–7 gyvenimo metais ar vėliau.

Auga drėgnose ir šlapiose pievose, žemapelkių pakraščiuose, tarpinėse pelkėse, kalkinguose ar silpnai rūgščiuose dirvožemiuose. Dažniausiai aptinkamas turtinguose rūšių melvenynuose. Mėgsta augavietes su pažeista velėna.

Populiacijų gausumas. Populiacijos labai įvairaus gausumo, dažniausiai dideliame plote aptinkama nuo kelių

iki keliolikos žydinčių augalų. Labai gausi ir tanki populiacija (apie 300 žydinčių augalų) tarpsta Plomėnų pelkės pakraštyje (Trakų r.). Pastaruoju metu dėl pasikeitusio drėgnų natūralių pievų naudojimo populiacijų skaičius ir augalų gausa jose mažėja ypač sparčiai.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl buveinių naikinimo (suariant, įtręšiant ar sukultūrinant natūralias drėgnas pievas), melioracijos, dėl buveinių naudojimo pokyčių. Nešienaujamos pievos ir žemapelkės apauga krūmais ir medžiais. Didelę žalą populiacijoms daro šernai.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is spread over all of Lithuania, with more frequent populations in the northern and eastern parts of the country. The number of populations is in decline because of changes in wetland usage and the transformation of natural meadows into agricultural fields.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Kvapusis plauretis

Gymnadenia odoratissima (L.) Rich.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

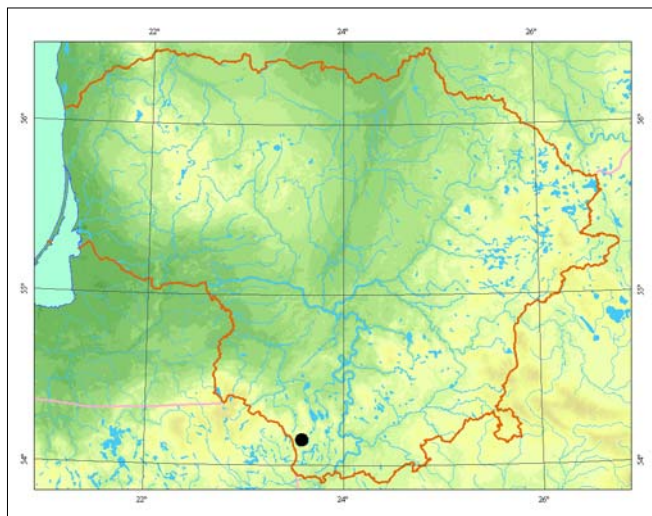
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Arealas apima Vakarų, Pietų ir Vidurio Europą, Skandinaviją. Daugiausia augaviečių yra kalnuose, o lygumose randamos tik pavienės atskirtos populiacijos.

Lietuvoje žinoma 1 radavietė Veisiejų apylinkėse (Lazdijų r.). Reliktinė populiacija.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas su požeminiais pirštiškai skiltėtais šakniastiebiais. Nuo artimo pievinio plaurečio skiriasi visų dalių dydžiu. Tai laibas ir smulkus augalas. Dauginasi sėklomis. Sėkloms sudygti ir augalui vystytis būtina mikorizė. Šviesomėgis, nepakenčia pavėsinimo. Pietų ir Vakarų Europoje auga įvairiose vietose, įvairaus drėgnumo dir-

Mindaugo Rylos nuotrauka

vožemyje. Lietuvoje aptiktas anksčiau ganytoje ganykloje, labai kalkingame dirvožemyje, reto miško aikštelėje, nuo vėjų apsaugotoje vietoje. Bendrijoje labai didelė rūšių įvairovė, joje gausu kitų saugomų augalų rūšių. Žolynas retas, yra atviro dirvožemio lopų. Auga atviriausioje miško aikštelės vietoje.

Populiacijų gausumas. 2000 m. populiacijoje buvo apie 100 individų, ji užėmė labai mažą, apie 2 arų plotą. Populiacijos užimamas plotas ir augalų kiekis joje nuolat mažėja, nes atvira aikštelės dalis sparčiai apauga krūmais.

Grėsmės ir apsauga. Nustojus ganyti, augavietė apauga krūmais ir mišku. Jei augavietė skubiai nebus šviesinama, augalai išnyks.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. — Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

There is only one relic population remaining, located out of the range of the species distribution. The population numbers less than 100 individuals.

Aprašė Mindaugas Ryla

Miškinė plikaplaiskė

Neottianthe cuculata (L.) Schltr.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

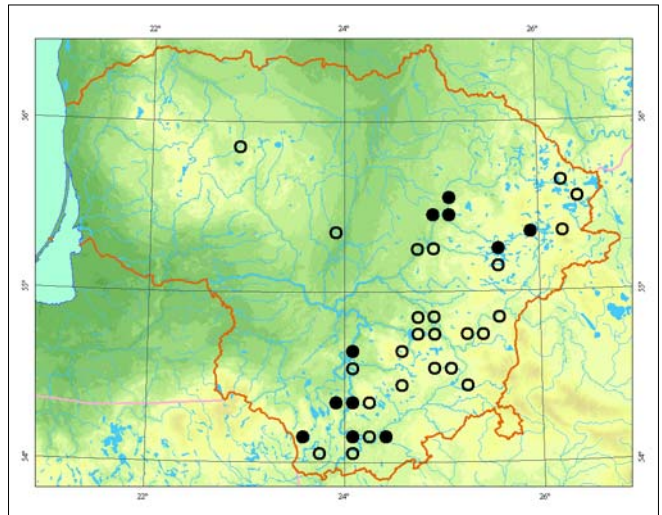
Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Pagrindinis arealas plyti į rytus nuo Lietuvos ir per Rytų Europą ir Azijos temperatinę zoną tęsiasi iki Kinijos ir Japonijos.

Per Lietuvą eina vakarinė arealo riba. Rūšis neaptinkama šiauriniuose ir vakariniuose Lietuvos rajonuose (žinoma tik 1 atskirta radavietė Kelmės r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas.

Auga spygliuočių, rečiau – mišriuose miškuose, laidžiuose smėlio dirvožemiuose, gausiai samanomis apaugusiuose plotuose su išretėjusia žolių danga. Geriausiai auga šiek tiek eroduojamose vietose. Geriausiai auga vietose, kur vyrauja stipri, tačiau išsklaidyta saulės šviesa.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Vienas iš sparčiausiai Lietuvoje nykstančių gegužraibinių augalų. Iki 1970 m. šių augalų buvo randama daugelyje Rytų ir Pietryčių Lietuvos vietų, pavienės radavietės žinotos Vidurio Lietuvoje. Vėlesnių duomenų apie daugumą radaviečių nėra. Šiuo metu žinomos 6 rūšies augalų augavietės, iš kurių tik 2 vietose populiacijos yra palyginti gausios ir gyvybingos.

Grėsmės ir apsauga. Augalai išnyksta po plynųjų kirvimų, susivėrus krūmų ardui.

Norint išsaugoti šią rūšį Lietuvoje, reikia palaikyti tinkamą apšviestumą augavietėse.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskis Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskis Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The northwestern border of *Neottianthe cuculata* distribution crosses the territory of Lithuania. All known populations are dispersed in the southern and eastern parts of the country. All the populations there are not abundant.

Aprašė Mindaugas Ryla

Žalioji plateivė

Coeloglossum viride (L.) Hartm.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

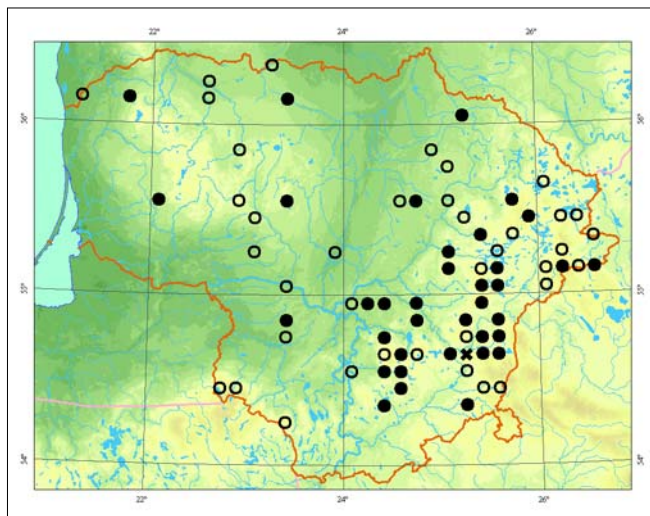
Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Holarktinio paplitimo rūšis, aptinkama Eurazijoje ir Šiaurės Amerikoje. Paplitusi beveik visoje Europoje.

Lietuvoje daugiausia radaviečių aptikta rytiniuose rajonuose, tačiau pavienių radaviečių yra ir kitose Lietuvos vietose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis. Dauginasi sėklomis. Tik apie 25 proc. augalų žydi antrą kartą. Neaišku, ar peržydėjęs augalas ilgam laikui pereina į antrinės ramybės būseną, ar žūsta.

Dažniausiai auga šaltuose smėlėtuose dirvožemiuose, žemažolėse drėgnose pievose, turtinguose rūšių bried-

Mindaugo Rylos nuotrauka

gaurynuose. Pakelia dalinį pavėšį, todėl kartais pavienių augalų aptinkama apleistose, krūmais apaugusiose pievose ar netgi retuose miškuose. Dirvožemiai skurdūs mineralinio azoto.

Populiacijų gausumas. Pastaruoju metu žinomos tik pavienės radavietės Rytų ir Pietryčių Lietuvoje. Šiose vietose populiacijos yra įvairaus gausumo (nuo pavienių iki kelių šimtų augalų). Apie kitose Lietuvos dalyse buvusių populiacijų būklę duomenų nėra. Populiacijoms būdingos fluktuacijos.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pernelyg susivėrus žolynui ar mechaniškai sunaikinus augavietes (suariant ar įtręšiant pievas). Nustojus šienauti ir ganyti pievas, pavieniai augalai kurį laiką išlieka, tačiau buveinėje išsivyravus sumedėjusiai augalijai populiacijos išnyksta.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Most data about the state and distribution of this species is outdated and only little is known of the existence of plants in the eastern part of Lithuania.

Aprašė Mindaugas Ryla

Žalsvažiedė blandis

Platanthera chlorantha (Custer) Rchb.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

4 (I) kategorija

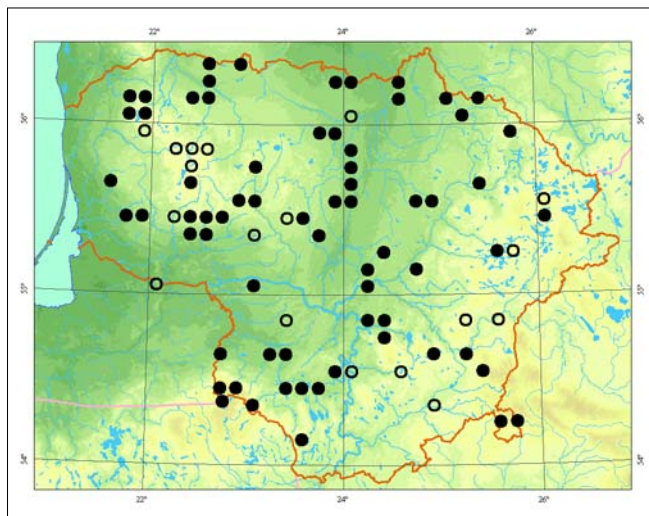
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje (išskyrus arktines sritis), Kaukazo šalyse, Mažonoje Azijoje. Neauga Rytų Europos sauso klimato srityse ir Pietvakarių Europoje. Lietuvoje rūšis aptinkama visuose regionuose, tačiau gerokai dažnesnė ir gausesnė Žemaitijos aukštumoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–80 cm aukščio žolinis augalas su požeminiais verpstiškais šakniagumbiais. Dauginasi sėklomis. Šviesomėgis, tačiau ištvėria gilų šešėlį. Auga pievose, dirvnuose, krūmuose ir miškuose (dažniausiai plačialapių medžių). Mėgsta kalkingus dirvožemius.

Populiacijoms būdingas labai didelis žydinčių augalų kiekio svyravimas. Peržydėję ir sėklas subrandinę augalai neretai pereina į antrinės ramybės būseną ir

1–2 metus visai neišleidžia antžeminių dalių. Labai gausaus žalsvažiedės blandies žydėjimo sezonai kartojasi maždaug kas 10–12 metų, o kitu metu aptinkami tik pavieniai augalai.

Populiacijų gausumas. Gausumas kiekvienais metais labai svyruoja. Dažniausiai dideliame plote aptinkami pavieniai augalai, tačiau kai kuriais metais populiacijų kiekis padidėja dešimtis kartų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta miškus pertvarkant į miško plantacijas, ariant ar įtrėšiant natūralias pievas.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – *Jour. Eur. Orch.*, 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed throughout all of Lithuania. The number of plants in populations fluctuates over the years as the plants are capable of spending several years in dormancy after flowering. The most abundant populations are known to be in the Plungė district.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Musinis ofris

Ophrys insectifera L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

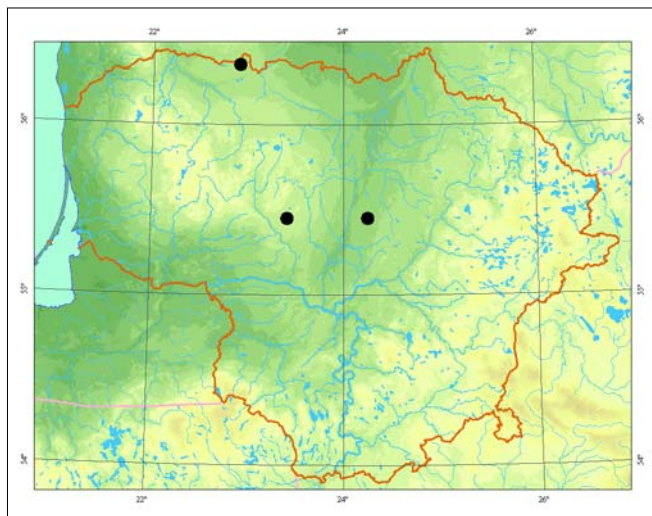
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Vakarų Europoje, Vidurio Europoje, pietvakarinėje Skandinavijos dalyje ir Didžiojoje Britanijoje, Baltijos šalyse, europinėje Rusijos dalyje. Lietuvoje žinomos 4 radavietės Kėdainių, Radviliškio ir Akmenės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–60 cm aukščio žolinis augalas. Žiedo forma primena vabzdį, žiedai skleidžia kvapą, primenantį tos rūšies vabzdžių patelėms būdingus feromonus, kuriais augalai prisivilioja vabzdžius apdulkintojus. Dėl savito apdulkinimo būdo, augalų paplitimas ir populiacijų būklė labai glaudžiai susijusi su apdulkintojų populiacijų būkle. Šviesomė-

Mindaugo Rylos nuotrauka

gis. Lietuvoje auga kalkingose dirvose, dažniausiai karbonatingose vidutinio šlapumo žemapelkėse, melvenynuose, tačiau drėgmei nereiklus.

Populiacijų gausumas. Žinomos 4 musinių ofrių augavietės, kuriose gausumas per pastaruosius 7 metus sumažėjo iki kritinės ribos. 1995 m. Pašilėlių pelkėje (Kėdainių r.) augo apie 200 žydinčių augalų, pastaruoju metu stebimi mažiau nei 5. 1998 m. Naujosios Akmenės klinčių karjere ir jo apylinkėse augo tūkstančiai žydinčių augalų, o 2004 m. stebėta mažiau nei 100. Praviršulio tyrulyje (Radviliškio r.) nuolat stebimi tik pavieniai augalai. Luokavos (Akmenės r.) populiacijoje rasti 2 augalai.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl pelkių sausavimo, augaviečių užžėlimo krūmais ir medžiais.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 1998: Musinis ofris (*Ophrys insectifera* L.) Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 4 (3): 329–334.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Four populations are known to exist in the country. Over the last seven years the number of individuals has decreased to critical limits.

Aprašė Mindaugas Ryla

Vyriškoji gegužraibė

Orchis mascula (L.) L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

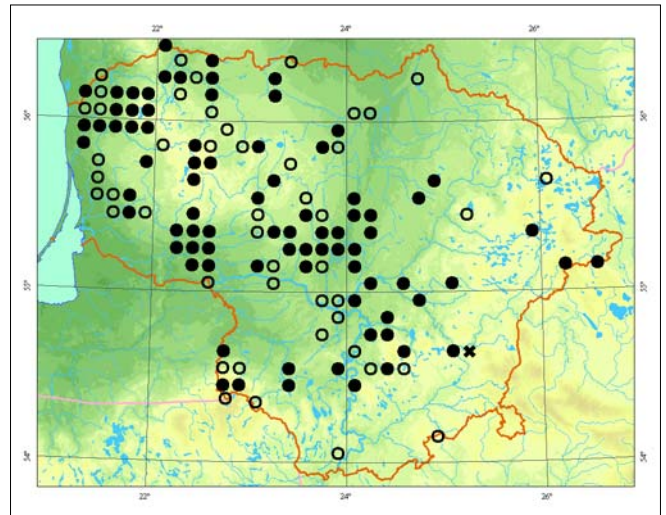
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje (išskyrus arkines sritis), Šiaurės Afrikoje, Kaukaze, Mažojoje Azijoje, Irane. Žinomos kelios atskirtos radavietės Vidurio Rusijoje.

Lietuvoje dažniau aptinkama šiaurės ir šiaurės vakarų rajonuose. Rytiniuose ir pietrytiniuose rajonuose labai reta rūšis.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas, su 2 apvaliais, gana stambiais šakniagumbiais. Dauginasi sėklomis, labai retai – vegetatyviniu būdu. Daugelis augalų žydi tik vieną kartą, po to nunyks. Žydinčių individų kiekis populiacijoje kasmet labai svyruoja. Šviesomėgis, tačiau pakelia dalinį pavėsinimą, todėl auga šviesiuose miškuose (dažniausiai ažuolynuose

Lauryno Noviko nuotrauka

ar beržynuose), miškų aikštelėse ir vidutinio drėgnumo pievose įvairaus tipo, dažniausiai kalkinguose, dirvožemiuose. Neauga šlapiose ir rūgščiose dirvose.

Populiacijų gausumas. Anksčiau šiauriniuose ir šiaurvakariniuose rajonuose buvo gana dažnas augalas. Populiacijų skaičius, ir individų kiekis populiacijose sparčiai mažėja.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta augavietės keičiant į žemės ūkio naudmenas, taip pat joms apaugant krūmynais ir mišku.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – *Jour. Eur. Orch.*, 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species was formerly quite common in the northern and northwestern parts of the country; however, recently the number of populations and individuals it supports has declined rapidly. The main reason for this pattern is change in land usage traditions.

Aprašė Mindaugas Ryla

Šalmuotoji gegužraibė

Orchis militaris L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

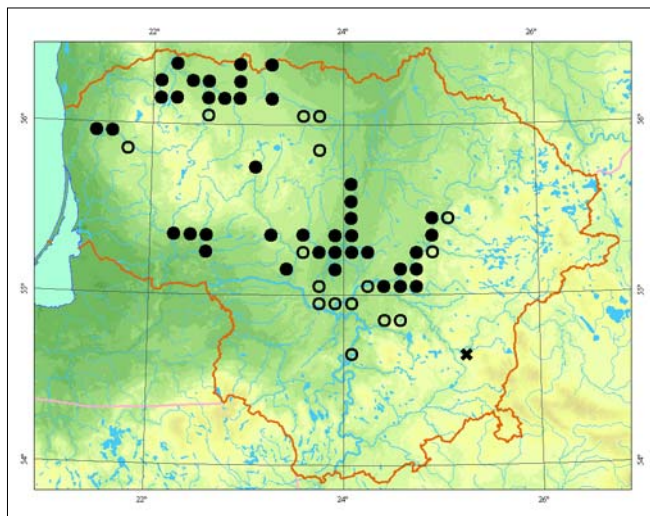
Paplitimas. Beveik visoje Europoje (išskyrus arktines sritis), Kaukaze, Vakarų ir Rytų Sibire. Aptinkama Mažojoje Azijoje, Irane, Mongolijoje. Pietinėse srityse randama tik kalnuose.

Paplitusi beveik visoje Lietuvoje, tačiau nerasta šiaurės rytų ir pietiniuose rajonuose. Kiek dažnesnė Vidurio ir Šiaurės Vakarų Lietuvoje. XIX a. pradžioje buvo gana dažna Vilniaus apylinkėse. Šiuo metu rūšis neaptinkama nei Vilniaus, nei daugelyje kaimyninių rajonų.

Biologija ir ekologija. Augalas aptinkamas labai įvairiose buveinėse – drėgnokose pievose, miškų aikštelėse, krūmynuose. Mėgsta vietas su išretėjusia žoline augalija. Manoma, kad augalų plitimą riboja vandens stygius vasarą. Atsparus šalčiui, tačiau sunkiai ištvėria karštas ir sausas vasaras.

Mėgsta turinčius karbonatų, turtingus azoto, gerai drenuotus dirvožemius. Kalkingame dirvožemyje šalmuotosios gegužraibės auga ir sausokose vietose. Lietuvoje neretai aptinkamos labai gausios, tačiau laikinos populiacijos antropogeninės kilmės buveinėse su kalkingu dirvožemiu: žvyro ir molio karjeruose, pakelėse, dirvnuose.

Populiacijų gausumas. Dažniausiai dideliuose plotuose auga negausios augalų grupės. Kartais sudaro

labai gausias, tačiau neilgaamžes populiacijas pažeistose buveinėse.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta augavietės keičiant į žemės ūkio naudmenas (jas įtręšiant, suariant), taip pat joms apaugant krūmynais ir mišku. Gražūs žiedynai skinami puokštėms.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The most spectacular species of the genus in Lithuania, thus one of the reasons for species decline is flower picking. Populations are dispersed in the central and northwestern parts of the country.

Aprašė Mindaugas Ryla

Rimvydo Kindurio nuotrauka

Mažoji gegužraibė

Orchis morio L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

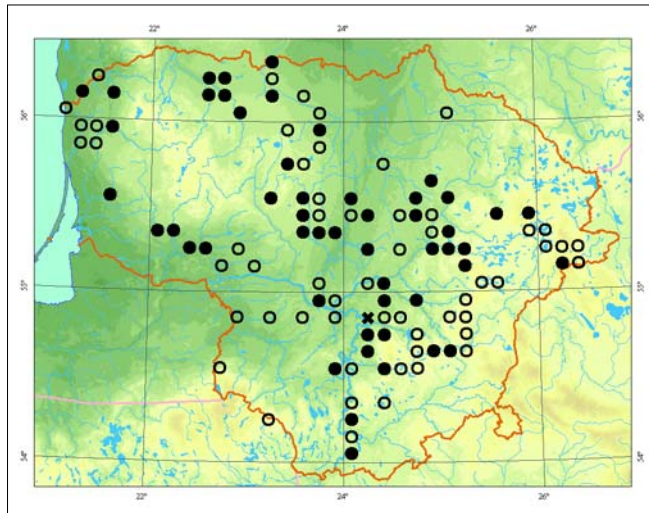
Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Tik Europoje, neauga arktinėse srityse, šiaurrytinėje Europos dalyje, bei sausringuose regionuose. Visame areale reta rūšis.

Lietuvoje anksčiau augo visuose regionuose, vietomis buvo gana dažna.

Biologija ir ekologija. Žemas augalas, žiedynas retai kada siekia 20 cm. Žydi anksti – gegužės pabaigoje, kai natūralios pievos dar nespėjusios suvežėti. Liepos mėn. subrendus sėkloms augalai gelsta ir nunyksta, po žeme lieka šakniagumbiai. Subrendę augalai neretai dygsta rudenį ir po sniegu žiemoja su lapų skrotelėmis. Dauginasi sėklomis. Žydi 4–5 metais. Šviesomėgis. Nepakelia pavėsavimo. Auga drėgnokose žemažolėse pievose, nuolat ganomuose plotuose, kur žolė trumpai nuėdama. Ištrypdami ir pažeisdami velėną gyvuliai sudaro sąlygas sėkloms sudygti. Negausios augalų grupės gali kurį laiką augti ties pievų takeliais. Augalai trumpaamžiai, todėl populiacijoms būtina nuolat atsinaujinti, užimti naujus plotus.

Populiacijų gausumas. Viena iš sparčiausiai nykstančių gegužraibinių rūšių Lietuvoje. Dar prieš 30 metų

augalai augo visuose Lietuvos regionuose, o kai kuriose vietose buvo gana dažni. Kiek gausesnės pavienės populiacijos vis dar žinomos Vidurio Lietuvoje. Augalų populiacijų skaičiaus mažėjimas užregistruotas visame areale.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta augavietes keičiant į žemės ūkio naudmenas (jas įtrešiant, suariant), taip pat jas nustojus šienauti ir ganyti.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species used to be quite common in the country, however recently the number of populations and individuals has been declining rapidly. It is possible, that more than half of the populations will vanish over the next decade. The main reason for this pattern is change in land usage techniques and traditions.

Aprašė Mindaugas Ryla

Jono Augustausko nuotrauka

Smulkiažiedė gegužraibė

Orchis ustulata L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

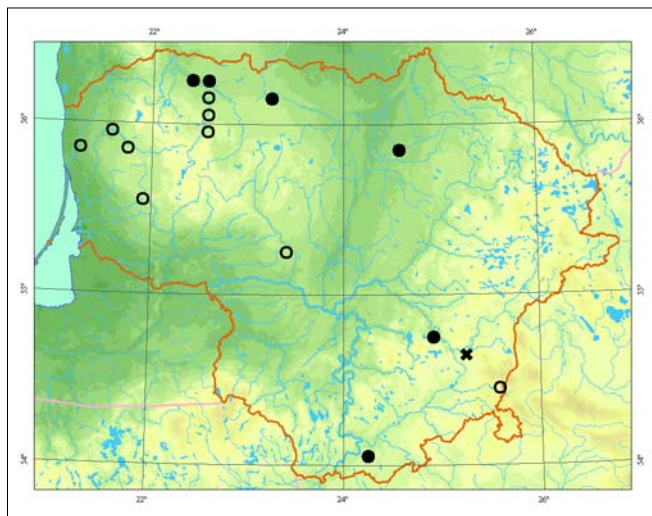
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje (išskyrus arkines sritis). Pietų Europoje randama kalnuose. Nuo pagrindinės arealo dalies nutolusios arealo dalys aptinkamos Vidurio Sibire, Kaukaze, Mažonoje Azijoje. Didžiojoje arealo dalyje labai reta rūšis.

Lietuvoje kiek daugiau augaviečių būta šiaurės vakaruose. Žinomos tik pavienės populiacijos ir pietrytinėje šalies dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Mėgsta šviesą, nepakelia pavėsio. Auga sausose ar vidutinio drėgnumo pievose, pamiškėse, kalkingame dirvožemyje, gerai apšviestuose, šiltuose šlaituose ar ganomose žemažolėse pievose. Lapus išleidžia rudenį ir su jais žiemoja. Gerai pakencia šaltas žiema. Manoma, kad jas kenkia dažni atlydžiai žiemą ir drėgmės trūkumas vegetacijos metu.

Populiacijų gausumas. Dauguma buvusių populiacijų tikriausiai išnykusios. Žinomos populiacijos labai negausios, prastos būklės. Dažniausiai jose auga tik pavieniai augalai. Palyginti gausi ir gyvybinga likusi tik 1 populiacija Varėnos rajone.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta augavietes keičiant į žemės ūkio naudmenas (jas įtręšiant, suariant), taip pat joms apaugant krūmynais ir mišku, šlaituose įveisiant miško plantacijas. Augalai labai jautrūs trąšoms ar pesticidams. Kai kuriose vietose juos ėda šernai.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. — *Jour. Eur. Orch.*, 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). — Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai — *Microspermales*. — Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

This is the rarest species of the Orchis genus in Lithuania. Currently only one quite abundant and viable population is known in the Varėna district. All other populations are in a critical condition. It is possible that a majority have already vanished.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Raiboji gegūnė

Dactylorhiza cruenta (O. F. Müll.) Soó

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

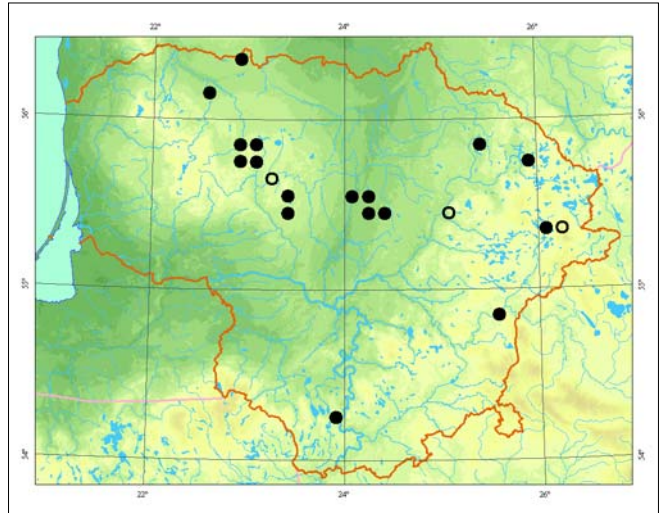
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1991 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europoje (Skandinavijoje ir Baltijos šalyse), į rytus arealas tęsiasi iki Sibiro. Lietuvoje populiacijos aptinkamos visoje šalyje, tačiau kiek dažnesnės Šiaurės ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, ant žemės augantis augalas (geofitas) su požeminiais pirštiškai skiltėtais gumbais. Itin gausiu lapų dėmėtumu raiboji gegūnė aiškiai išsiskiria iš visų kitų Lietuvoje augančių gegūnių. Dauginasi sėklomis. Prisiaikiusi augti savitose, Lietuvoje retos ir mažus plotus užimančiose buveinėse: kalkingose žemapelkėse ar ant kalkingo dirvožemio susiformavusiose tarpinėse pelkėse. Labai retai aptinkama antrinėse, žmogaus sukurtose buveinėse. Rečiausia genties rūšis Lietuvoje.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Dauguma populiacijų labai nekausios. Gana gausios ir gyvybingos populiacijos (daugiau nei 200 žydinčių augalų) žinomos Sartų (Zarasų r.) ir Kurtuvėnų (Kelmės r.) apylinkėse, Praviršulio Tyrulyje bei Gomertos pelkėje (Radviliškio r.).

Grėsmės ir apsauga. Didžioji dalis žinomų augaviečių anksčiau buvo šienaujamos ar ekstensyviai ganomos. Šiuo metu dauguma augaviečių užželia medžiais, krūmams ir medžiams susivėrus augalai nežydi ir ilgainiui išnyksta. Populiacijoms taip pat kenkia nešienaujamose žemapelkėse susidarantis apmirusių viksvų lapų sluoksnis, kuris trukdo dygti jauniems augalams. Nyksta ir dėl kryžminimosi su raudonąja gegūne.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Ryla M., 2001: Diversity, state, and protection of *Dactylorhiza* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 495–516.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. – Botanica Lithuanica, 5: 47–61.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Over a dozen *D. cruenta* populations are registered in Lithuania, but most are not abundant. Only four populations can count over 200 generative individuals.

Aprašė Mindaugas Ryla

Aukštoji gegūnė

Dactylorhiza fuchsii (Druce) Soó

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

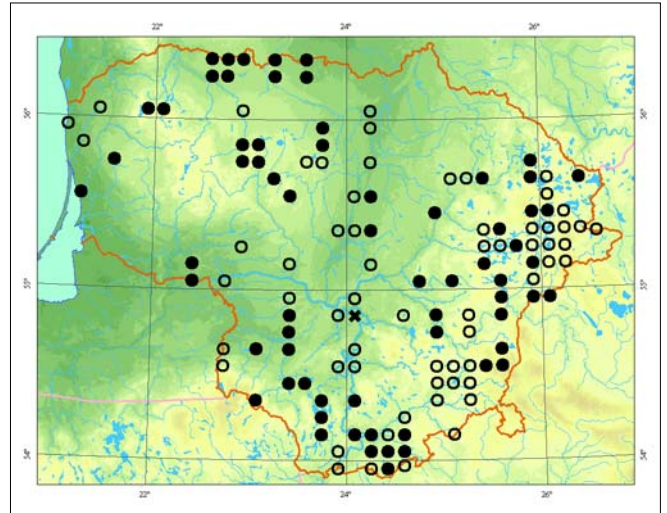
Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje (išskyrus arktines sritis), Pietų Europoje auga tik kalnuose. Į rytus arealas tęsiasi iki Sibiro ir Šiaurės Mongolijos.

Tinkamose augavietėse rūšis aptinkama visoje Lietuvoje, tačiau dažniausia Rytų ir Pietryčių Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Jauni augalai apie 3 metus neišleidžia jokių antžeminių dalių, yra maitinami grybo ir tik 3–4 gyvenimo metais išleidžia pirmą žalią lapą.

Vienintelė iš Lietuvoje aptinkamų gegūnių rūšių gerai pakelia ūksmę – net vidutiniškai tamsiose vietose gerai auga ir žydi. Geriausiai auga vidutinio apšviestumo drėgnuose ar šlapiuose, pelkiniuose juodalksnyuose, mišriuose miškuose ar eglynuose, ant humusingo, turinčio karbonatų dirvožemio. Kartais la-

bai gausiai auga pažeistose buveinėse, miško griovių pakraščiuose, pakelėse.

Populiacijų gausumas. Tinkamose, nepažeistose augavietėse populiacijos būna gausios ir gyvybingos. Tankiausiose populiacijos vietose 1 m² auga vidutiniškai 4 žydintys augalai ir 12 įvairaus išsivystymo lygio nežydinčių individų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl miškų plynųjų kirtimų ir melioracijos, gumbus ėda šernai ir pelės.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Lekavičius A., 1980: Gegužraibė – *Orchis*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.* (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 290–293. – Vilnius.

Ryla M., 2001: Diversity, state, and protection of *Dactylorhiza* species in Lithuania. – *Jour. Eur. Orch.*, 33 (1): 495–516.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. – *Botanica Lithuanica*, 5: 47–61.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed throughout the whole country, however, it is more common and abundant in the east. In suitable undamaged habitats numerous and viable populations have developed.

Aprašė Mindaugas Ryla

Rimvydo Kindurio nuotrauka

Raudonoji gegūnė

Dactylorhiza incarnata (L.) Soó

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (ORCHIDACEAE)

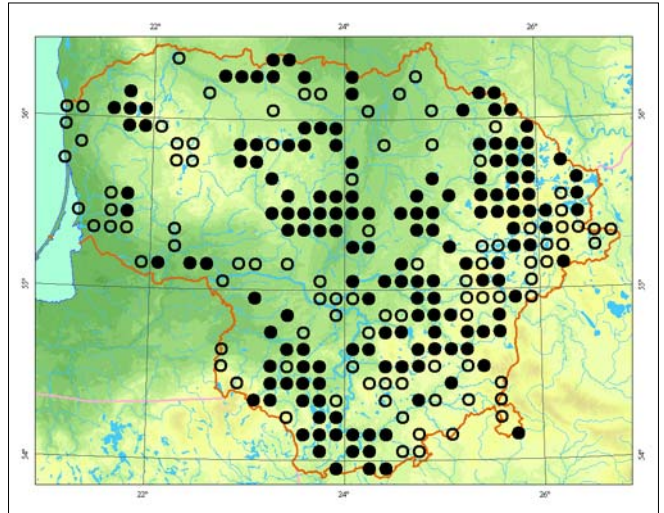
5 (Rs) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (CITES) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Visoje Europoje, neauga arktinėse srityse. Azijoje arealas tęsiasi iki Mongolijos ir Šiaurės Vakarų Kinijos. Taip pat auga Šiaurės Afrikoje. Aptinkama visoje Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Sėkloms sudygti ir augalams vystytis būtina mikorizė. Rūšies ekologinė amplitudė yra labai plati – svarbiausia, kad augavietėje nuolat būtų drėgna ir jos neužtamsintų augantys medžiai. Dažniausiai augalai aptinkami drėgnose ir šlapiose pievose, žemapelkėse, tarpinėse pelkėse, ant kalkingo ar silpnai rūgštaus, humusingo dirvožemio. Neauga labai rūgščiose, neturtingose maisto medžiagų dirvose. Pakenčia tik nedidelį pavėsį, geriausiai auga visiškai atvirose vietose. Neretai aptinkami antrinėse,

žmogaus sukurtose buveinėse (žvyro ar molio karjeruose, pakelių grioviuose), drėgname dirvožemyje, kur kartais sudaro tankias, tačiau laikinas populiacijas.

Populiacijų gausumas. Tinkamose augti vietose populiacijos yra gausios ir gyvybingos.

Grėsmės ir apsauga. Augalai geba augti pažeistose drėgnose antrinėse buveinėse, todėl rūšies išlikimui grėsmės nėra. Nuolat mažėja tinkamų augti natūralių buveinių plotai. Didelę žalą populiacijoms daro šernai.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (Orchidaceae). – Vilnius.

Lekavičius A., 1980: Gegužraibė – Orchis. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 290–293. – Vilnius.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. – Botanica Lithuanica, 5: 47–61.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is spread out across all of Lithuania. The number of natural populations is in decline due to changes in wetland usage and the transformation of natural meadows into agricultural fields. However, the species is not in danger of vanishing because it is capable of quickly spreading in wet anthropogenic habitats with sparse vegetation, such as fresh roadsides, quarry sites, etc.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Baltijinė gegūnė

Dactylorhiza longifolia (Neuman) Aver.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

5 (Rs) kategorija

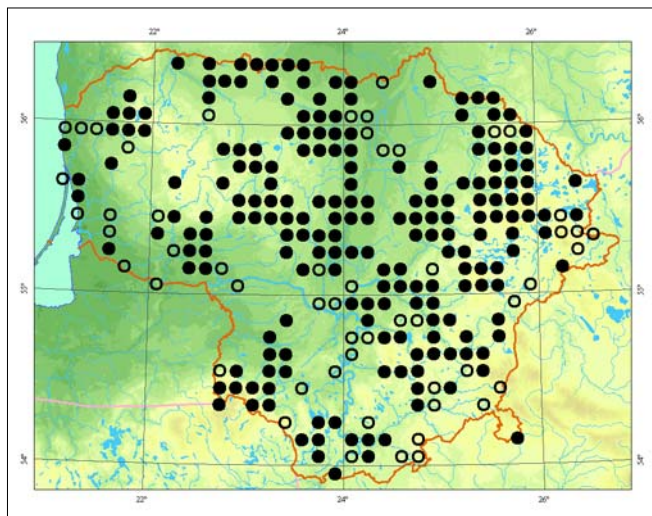
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Į rytus nuo Baltijos jūros. Į rytus arealas per Sibirą tęsiasi iki Mongolijos ir Šiaurės Vakarų Kinijos. Lietuva yra ties pietvakarine arealo riba.

Lietuvoje rūšis paplitusi visuose rajonuose, kai kur gana dažna. Rečiau aptinkama pietinėje Lietuvos dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas su pirštiškai skiltėtais šakniagumbiais. Dauginasi sėklomis. Auga drėgnose ir šlapiose užliejamose ar šaltiniuose pievose, žemapelkėse, tarpinėse pelkėse, paupiuose, kalkingame ar silpnai rūgščiame, humusingame, trašiamame dirvožemyje. Gana gerai pakelia pavėsį, todėl neretai auga krūmais apžėlusiose šlapynėse. Labai greitai paplinta pažeistuose, kitų augalų dar neužimtuose plotuose (žvyro ar molio karjeruose, pakelių grioviuose), drėgname, turinčiame karbonatų dirvožemyje.

Populiacijų gausumas. Tinkamose augti vietose populiacijos yra gausios ir gyvybingos.

Grėsmės ir apsauga. Augalai nyksta sunaikinus natūralias buveines. Augalai geba augti įvairiose antropogenuose buveinėse, todėl rūšies išlikimui tiesioginės grėsmės nėra.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Lekavičius A., 1980: Gegužraibė – *Orchis*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.* (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 290–293. – Vilnius.

Ryla M., 2001: Diversity, state, and protection of *Dactylorhiza* species in Lithuania. – *Jour. Eur. Orch.*, 33 (1): 495–516.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. – *Botanica Lithuanica*, 5: 47–61.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is spread over all of Lithuania. The number of populations is declining due to changes in wetland usage and the transformation of natural meadows into agricultural fields. In Lithuania the species is not in danger of vanishing because it is capable of quickly spreading in wet anthropogenic habitats with sparse vegetation, such as fresh roadsides, quarry sites, etc.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Dėmėtoji gegūnė

Dactylorhiza maculata (L.) Soó

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

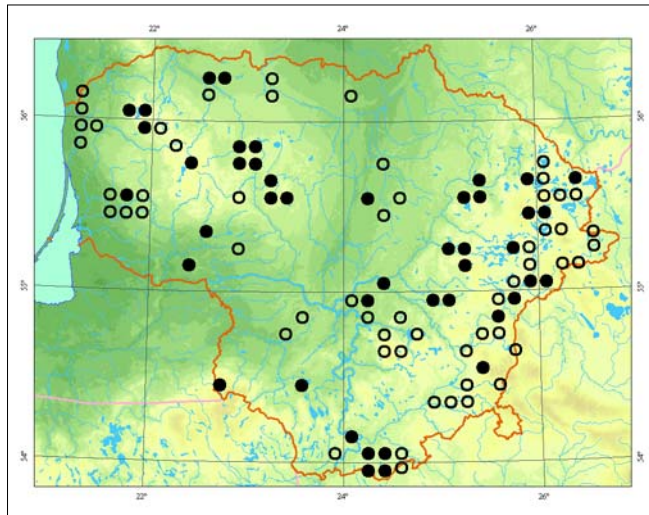
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Visoje Europoje, reta pietinėje dalyje. Už Uralo kalnų rūšies arealas tęsiasi iki Vidurio Sibiro. Dažnumas ir gausumas skirtinguose Lietuvos dalyse labai nevienodas. Dažnesnė aukštumose ir labai reta Vidurio bei Pajūrio žemumose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas, geofitas. Dauginasi sėklomis. Pasižymi itin didele žiedo formų, atspalvių ir marginimų įvairove. Šviesomėgis augalas, pakelia tik nedidelį pavėšį, nepakenčia kitų augalų konkurencijos. Geriausiai auga vidutinio derlingumo ar nederlinguose rūgščiuose dirvožemiuose su reta žolių danga – tarpinėse pelkėse, aukštapielių pakraščiuose, briedgauryuose, labai retai – apypelkio viržnyuose. Kartais aptinkamas retuose pelkiuose spygliuočių miškuose.

Populiacijų gausumas. Gausiausios žinomos populiacijos yra Vakarų Lietuvoje. Platelių apylinkėse (Plungės r.) žinomos labai gausios populiacijos, kuriose yra dešimtys tūkstančių subrendusių augalų. Kitose vietose populiacijų gausumas retai siekia 200 žydinčių augalų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl pasikeitusio žemės naudojimo (nešienaujamos ir neganomos pievos apaugę krūmais ir mišku), natūralių pievų vertimo į intensyvaus žemės ūkio naudmenas (trėšimo, arimo), melioracijos, pelkių eutrofizacijos. Didelę žalą kai kurioms populiacijoms daro šernai.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Lekavičius A., 1980: Gegužraibė – *Orchis*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.* (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 290–293. – Vilnius.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. – *Botanica Lithuanica*, 5: 47–61.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed throughout the whole country, but is extremely rare in lowlands. The most abundant populations are registered in the northern part of the country, especially in Žemaitija National Park.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Plačialapė gegūnė

Dactylorhiza majalis (Rchb.) P. F. Hunt et Summerh.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

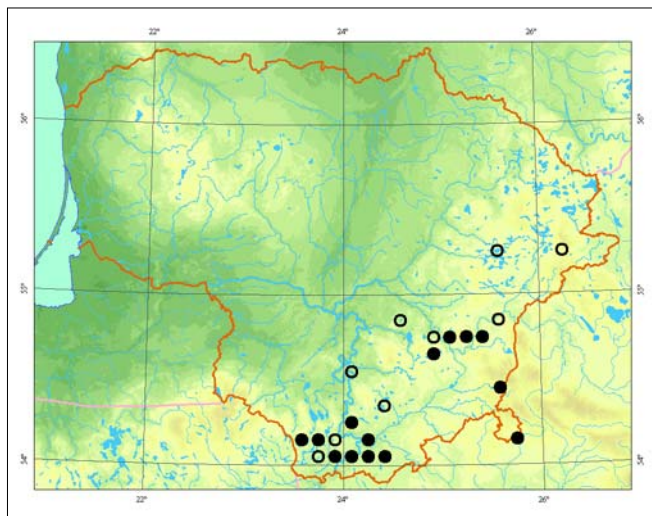
Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Arealas apima Vakarų ir Vidurio Europą. Šiaurės Amerikoje augalai buvo užvežti mėgėjų ir natūralizavosi.

Per Lietuvą eina šiaur rytinė rūšies arealo riba.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Pražysta anksčiau už kitų rūšių gegūnes – gegužės viduryje – birželio pradžioje. Peržydėję augalai nugelsta (jau liepos mėn.), o antžeminė dalis nunyksta.

Augalai mėgsta šiltas, gerai saulės šildomas augavietes (pietinės ekspozicijos šlaitus; nuo vėjų apsaugotas vietas). Auga žemažolėse pievose, smėlėtose, karbonatingose dirvose. Retai auga žemapelkėse. Už Pietryčių lygumos ribų daugiausia aptinkami antrinėse buveinėse – ant drėgnų pietinės ekspozicijos geležinkelių pylimų, kur susidaro jiems tinkamas mikroklimatas.

Populiacijų gausumas. Dzūkijos nacionaliniame parke žinomos gausios ir gyvybingos populiacijos. Kitur populiacijos negausios (dažniausiai ne didesnės nei 100 augalų), užima nedidelius plotus.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl didėjančių poilsiautojų srautų, augaviečių naikinimo. Nustojus šienauti ir ganyti pievas, plačialapės gegūnės labai greitai nukonkuruoja kiti žoliniai augalai.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Lekavičius A., 1980: Gegužraibė – *Orchis*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.* (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 290–293. – Vilnius.

Ryla M., 2001: Diversity, state, and protection of *Dactylorhiza* species in Lithuania. – *Jour. Eur. Orch.*, 33 (1): 495–516.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. – *Botanica Lithuanica*, 5: 47–61.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The southeastern border of *Dactylorhiza majalis* distribution range crosses the territory of Lithuania. All known populations are dispersed in the southern and southeastern parts of the country. The most abundant populations are found in the Varėna district.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Gelsvoji gegūnė

Dactylorhiza ochroleuca (Wüstnei ex Boll) Holub

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (ORCHIDACEAE)

3 (R) kategorija

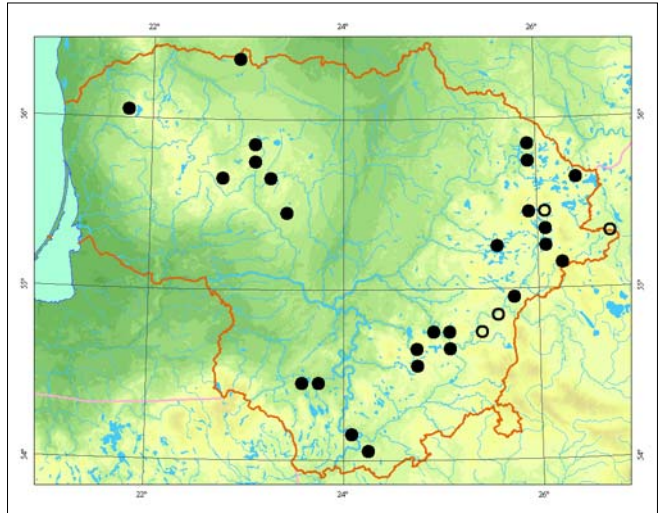
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (CITES) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Riboto arealo rūšis. Bendras augalų paplitimas nėra visiškai aiškus. Daugiausia radaviečių Vidurio ir Šiaurės Europoje. Į rytus nuo Baltijos valstybių augalų beveik neaptinkama. Visame areale labai reta rūšis.

Lietuvoje aptinkama tik Žemaičių ir Rytų Lietuvos aukštumose, o Vidurio Lietuvoje nerasta.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Auga tik kalkingose žemapelkėse, šaltiniuotose šarminiose šlaitų žemapelkėse ir tarpinėse pelkėse, susiformavusiose ant kalkingo dirvožemio. Augalui būtinos su šaltiniu vandeniu gaunamos mineralinės medžiagos. Visiškai nepakenčia sumedėjusių augalų sudaromo pavėsio.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Populiacijos užima įvairaus dydžio plotus. Ir nedidelius plotus užimančios populiacijos yra gana gausios. Pavieniai augalai aptinkami labai retai.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta apaugant žemapelkėms. Dauguma augaviečių dar apie 1950 m. buvo šienaujamos, kai kuriose sausesnėse vietose buvo ganomi gyvuliai. Ilgainiui nešienaujamos žemapelkėse susidarantis apmirusios žolės sluoksnis trukdo dygti sėkloms, todėl tokiose vietose gelsvųjų gegūnių populiacijose būna mažiau jaunų individų. Dalis pelkių keičiasi dėl seniau padarytos melioracijos. Kai kurios augavietės kinta natūraliai, storėjant durpių klodui.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 1997: Gelsvoji gegūnė (*Dactylorhiza ochroleuca*) Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 3 (2): 135–145.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. – *Botanica Lithuanica*, 5: 47–61.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed only in highlands; it does not grow in lowlands. In suitable habitats it usually forms dense and viable populations.

Aprašė Mindaugas Ryla

Siauralapė gegūnė

Dactylorhiza traunsteineri (Saut.) Soó

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

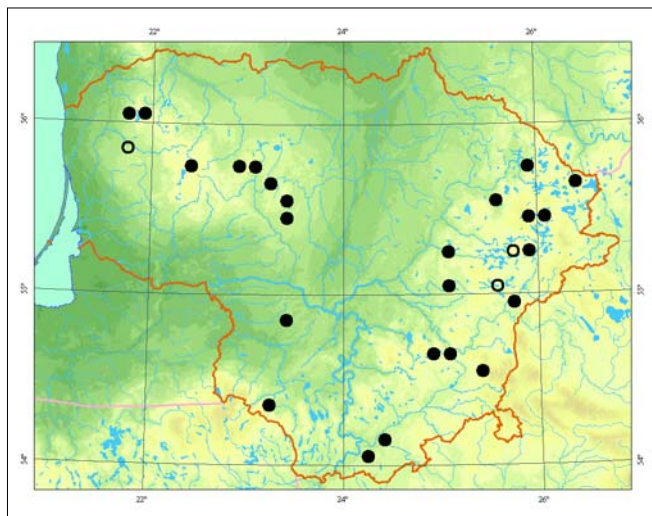
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Europos rytuose arealas tęsiasi iki Rytų Sibiro. Europos pietuose aptinkama tik kalnuose. Labiausiai išplitusi šiaurinėje Europos dalyje, Vidurio Europos kalnuose, o visur kitur labai reta rūšis.

Lietuvoje aptinkama tik aukštumose. Žemumose žinoma tik 1 radavietė Višakio Rūdoje (Marijampolės r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Sėklos labai smulkios, jas išnešioja vėjas. Auga labai savitose, mažus plotus užimančiose buveinėse. Dažniausiai – ant kalkingo pagrindo susidariusiose tarpinėse pelkėse arba bazių turinčiose šaltiniuose šlaitų pelkėse, kiek iškilesnėse jų vietose. Visiškai nepakelia kitų žolinių augalų konkurencijos, auga vietose su reta viksvų danga, ant kiminių.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Dažniausiai nepažeistose augavietėse populiacijos būna labai gausios ir tankios, tačiau užima nedidelius plotelius. Pažeistose buveinėse (nusausesėjusiose ar apaugusiose nendrynais) auga tik pavieniai generatyviniai augalai, o jaunų beveik nebūna.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl pelkių sausinimo, jų užžėlimo medžiais ir krūmais. Kartais didelę žalą populiacijoms daro pelėnai ir šernai, ėdantys krakmolingus augalų šakniagumbius.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Ryla M., 2001: Diversity, state, and protection of *Dactylorhiza* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 495–516.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. – Botanica Lithuanica, 5: 47–61.

Ryla M., Gudžinskas Z., Sennikov A. N., 2002: Lectotypification of names of infraspecific taxa of *Orchis angustifolia* described by Johannes Klinge. – Komarovia, 2: 65–84.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed in highlands, and does not grow in lowlands. In suitable habitats it usually forms dense and viable populations.

Aprašė Mindaugas Ryla

Vienagumbis medauninkas

Herminium monorchis (L.) R. Br.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

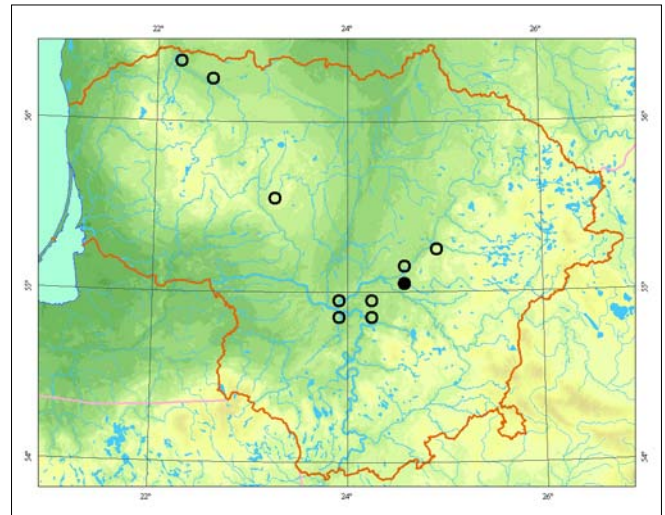
Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Europoje (pietinėse srityse auga tik kalnuose). Į rytus vidutinio klimato juosta arealas tęsiasi iki Japonijos ir Kinijos (Himalajų kalnų).

Anksčiau rūšis Lietuvoje buvo paplitusi beveik visuose regionuose. Šiuo metu žinoma tik 1 negausi populiacija netoli Upninkų (Jonavos r.).

Biologija ir ekologija. Žemas, 10–15 cm aukščio, žolinis augalas su vienu apvaliu šakniagumbiu. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Po žeme išauga dauginimuisi skirti laibi šakniastiebiai, kurių gale susidaro naujas šakniagumbis. Auga žemažolėse drėgnose ar vidutinio drėgnumo pievose, kalkinguose dirvožemiuose. Neišlaiko kitų žolinių augalų konkurencijos.

Populiacijų gausumas. Iki 1980 m. buvo žinoma apie 10 įvairaus gausumo, tarp jų ir labai gausių populiacijų,

tačiau nuo 1981 m. nebuvo gaunama jokių duomenų apie rūšį šalyje. Buvo manoma, kad augalai Lietuvoje jau išnyko. 2000 m. Šventosios slėnyje netoli Upninkų (Jonavos r.) atrasta nauja, labai negausi, bebaigianti išnykti populiacija, kurioje augo 8 individai. Dabartinė populiacijos būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Dalis augaviečių buvo sunaikinta Šventosios slėnyje įveisiant spygliuočių miškų plantacijas. Kitose vietose augalai išnyko apleidus pievas.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – *Jour. Eur. Orch.*, 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Until 1980 there were about 10 relatively abundant populations known to exist in the country. During the last two decades, for unknown reasons, the species has suddenly almost disappeared. As a result only one very small and sparse population remains.

Aprašė Mindaugas Ryla

Linos Jasiukonytės piešinys

Pelkinė laksva

Hammarbya paludosa (L.) Kuntze

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

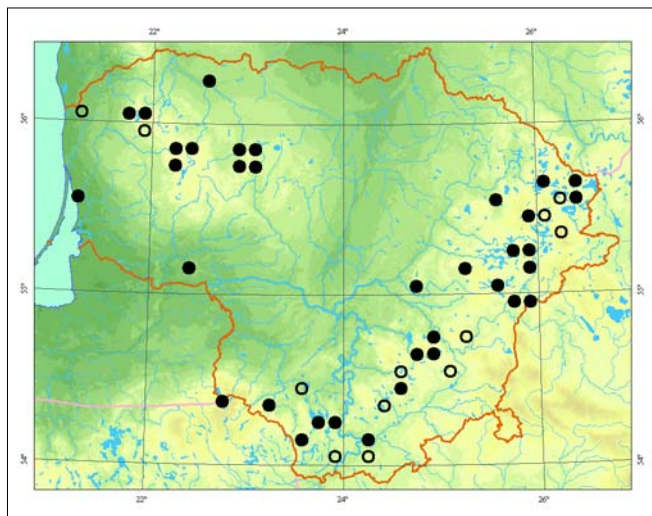
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Cirkumpoliarinio paplitimo rūšis. Visame areale auga vėsaus ir vidutinio klimato juostose. Vakarų Europoje ir kai kuriose Vidurio Europos srityse beveik išnykusi dėl pelkių sausinimo ir durpių kasimo.

Lietuvoje auga visuose regionuose, tačiau dažnesnė aukštumose ir dėl tinkamų augaviečių stygiaus labai reta žemumose.

Biologija ir ekologija. Smulkus, iki 10 cm aukščio, daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu, ant lapų galų susidarančiais gemaliniiais pumpurais. Sėklos ir gemaliniai pumpurai gali plaukti, juos išplatina vanduo. Dažniausiai auga tarpinėse pel-

Mindaugo Rylos nuotrauka

kėse ir liūnuose, aukštapelkėse, tarp kiminų paklotės, ant silpnai rūgštaus ar neutralaus substrato. Kartas pavieniai augalai aptinkami pelkiniuose pušynuose.

Populiacijų gausumas. Dažniausiai auga pavieniai augalai ar nedidelės jų grupelės, tačiau tinkamose vietose sudaro labai gausias grupes.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl melioracijos ir pelkių bei vandens telkinių eutrofizacijos.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of Orchidaceae species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (Orchidaceae). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – Microspermales. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed throughout the whole country, but it is more common and populations are more numerous in the highlands in the eastern and northwestern parts of the country. In the lowland area it is extremely rare due to a lack of suitable habitats.

Aprašė Mindaugas Ryla

Vienalapis gedutis

Malaxis monophyllos (L.) Sw.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

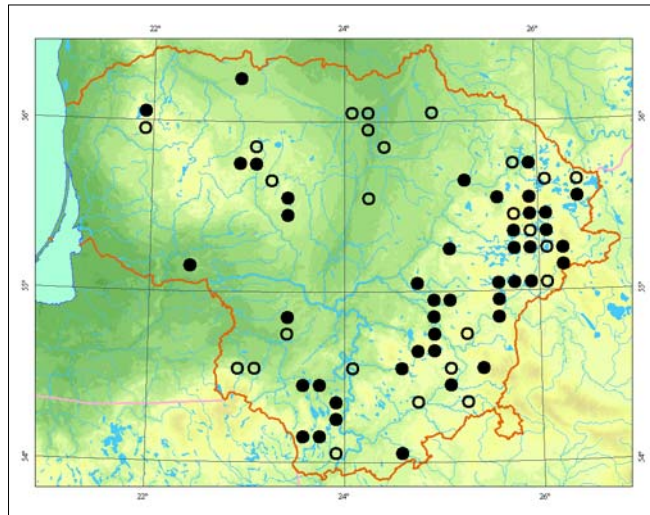
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Cirkumpoliarinio paplitimo rūšis. Pagrindinis rūšies arealas driekiasi Europos vidutinio ir vėsaus klimato srityse. Vakarų Europoje neaptinkama arba aptinkami labai retai. Europos pietuose auga kalnuose. Rūšis paplitusi visoje Lietuvoje, tačiau dažniausia ir gausiausia Rytų Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Subrendę individai dažniausiai išaušina tik vieną (labai retai du) lapą. Žiedynas 8–30 cm ilgio, laibas, gausiažiedis. Žiedai žalsvi, labai smulkūs. Stiebo pagrindu, ties dirvožemio paviršiumi, susiformuoja žalias žiemojantis stiebagumbis.

Dažniausiai auga drėgnuose ar šlapiuose eglynuose, lapuočių ar mišriuose miškuose, krūmynuose, tarpinėse pelkėse, šlapiuose, humusinguose, neutraliuose ar kalkinguose dirvožemiuose. Augalai tikriausiai yra prieraišūs turtingam maisto medžiagų dirvožemiui. Nereiklūs šviesai, tačiau labai ūksmingose vietose skursta. Geriausiai auga daliniame pavėsyje. Labai retai aptinkami atvirose miško aikštelėse, pievose, kadagnuose sausame kalkiniame dirvožemyje.

Populiacijų gausumas. Dažniausiai auga pavieniui ar nedidelėmis grupėmis. Gausios populiacijos Lietuvoje aptinkamos labai retai.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl drėgnų miškų kirtimo ir melioracijos.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. — *Jour. Eur. Orch.*, 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). — Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai — *Microspermales*. — Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed across the whole country, but dense and abundant populations are extremely rare.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Dvilapis purvuolis

Liparis loeselii (L.) Rich.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

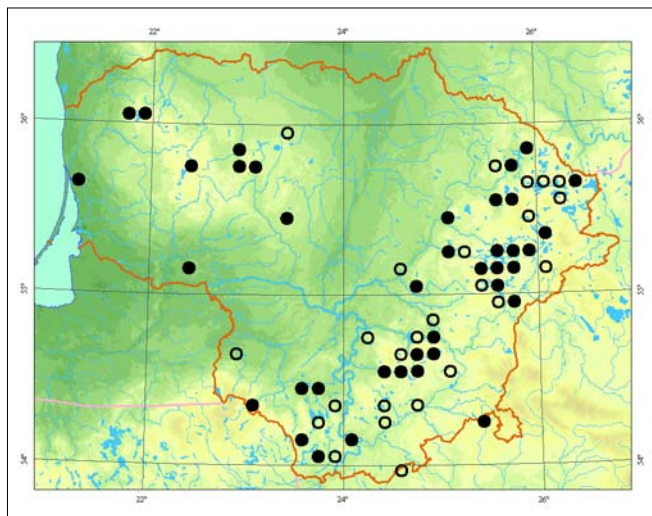
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1992 m.

Įrašyta į Berno konvencijos I, ES Buveinių direktyvos II ir Vašingtono (*CITES*) konvencijos I priedus.

Paplitimas. Cirkumpoliarinio paplitimo rūšis. Paplitusi Europos vidutinio ir vėsiausio klimato srityse. Vakarų ir Vidurio Europoje daugelyje vietų išnyko, likusios tik pavienės populiacijos.

Lietuvoje rūšis aptinkama visuose regionuose, tačiau daugiausia augaviečių aukštumose. Žemumose labai reta.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Stiebo pamatas sustorėjęs, sudaro stiebagumbį, kuriame kaupiamos maisto medžiagos. Augalas ir žiedai smulkūs, gelsvai žalsvos spalvos. Žydi birželio – liepos mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu (iš stiebagumbio išauga daugiau nei vienas stiebas). Augalai trumpaamžiai, todėl populiacijos labai jautriai reaguoja į pasikeitusias aplinkos sąlygas.

Auga šlapiose vietose ant neutralaus ar šarmino (kalkingo) substrato: tarpinėse pelkėse, žemapelkėse, pažeidimų liūnuose. Neauga rūgščiame dirvožemyje. Mėgsta atviras, gerai apšviestas buveines. Palankiausios sąlygos purvuoliams yra šlapiose kalkingose žemapelkėse su žaliųjų samanų danga ir reta žolių danga.

Populiacijų gausumas. Dažnai populiacijas sudaro pavieniai, dideliame plote augantys individai, tačiau rytinėje Lietuvos dalyje žinoma nemažai gausių ir tankių populiacijų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl melioracijos ir šlapžemių apaugimo krūmais ir medžiais.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – *Jour. Eur. Orch.*, 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed across the whole country, but due to a lack of suitable habitats, it is rare in the lowlands.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Nariutoji ilgalūpė

Corallorhiza trifida Châtel.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

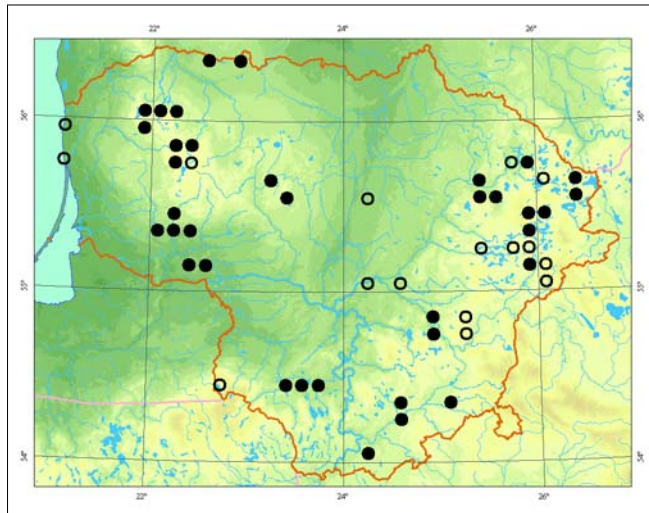
Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Holarktinio paplitimo rūšis, aptinkama Europazijoje ir Šiaurės Amerikoje.

Auga beveik visoje Lietuvoje. Kiek dažnesnė aukštesnėse. Dėl tinkamų augaviečių stygiaus labai reta Vidurio Lietuvos žemumoje.

Biologija ir ekologija. Saprofitas (mikosimbiotrofas) su gausiai šakotu, koralo pavidalo šakniastiebiu. Didžiąją savo gyvenimo dalį augalas praleidžia po žeme, maitinamas grybo ir neišleidamas jokių antžeminių dalių. Antžeminį stiebą su žiedynu augalai išleidžia tik sukaupe pakankamai didelę šakniastiebio biomasę. Dauginasi sėklomis, tikriausiai ir vegetatyviniu būdu – šakniastiebio dalimis. Dauguma augalų išsivysto per 4 metus.

Lietuvoje auga įvairaus tipo pelkiniuose miškuose, žemapelkių pakraščiuose, tarpinėse pelkėse. Visose augavietėse nuolat būna drėgna, didelę metų dalį jose

telkšo vanduo, žolių danga išretėjusi dėl šviesos trūkumo, paviršinio vandens arba susidarančio nuokritų sluoksnio, tačiau neauga visiškai atvirose vietose.

Populiacijų gausumas. Visoje Lietuvoje aptinkami pavieniai augalai ar nedidelės jų grupės, tačiau dėl savitos augalų biologijos ypatybės – požeminio gyvenimo būdo – apie tikrą populiacijų gausumą ir būklę spręsti sunku.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta mechaniškai sunaikinus augavietes, dėl miškų ir pelkių melioracijos. Dalį augalų sunaikina šernai.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

This species is distributed mainly in elevated areas, and only a few localities are known to exist in lowlands. In most cases only a few plants in each population are registered, but because of its saprophytic nature, the exact number of plants per population is unknown.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Galvinis vikšris

Juncus capitatus Weigel

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA VIKŠRINIAI (*JUNCACEAE*)

3 (R) kategorija

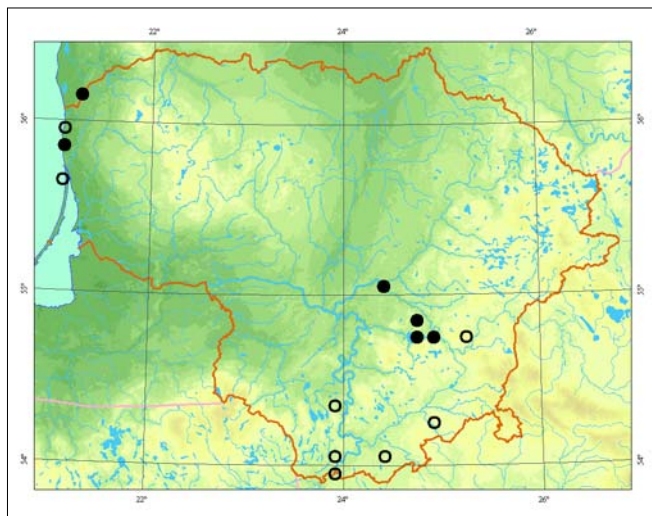
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Europoje, Šiaurės Afrikoje, Šiaurės Amerikoje.

Lietuvoje ankstesnės radavietės aptiktos pietiniuose rajonuose, pastaruoju metu rasta Skuodo, Klaipėdos, Jonavos, Trakų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 5–15 cm aukščio augalas. Stiebai laibi, ties pamatu šakoti. Žiedai po kelis susitelkę į žvaigždžiškas galvutes stiebų viršūnėse. Žydi birželio – rugsėjo mėn. Auga drėgnose (laikiniškai užliejamose) nedidelėse dirbamų laukų ir ganyklų, smėlynų lomose, ant lauko kelių, siejamas su nederlingais drėgnais smėlio dirvožemiais (*Isoeto-Nanojuncetea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Populiacijų gausumas labai priklauso nuo meteorologinių sąlygų – drėgnomis va-

saromis, ypač antroje vegetacijos sezono pusėje, augavietėse augalų būna gausu.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl tinkamų augaviečių trūkumo ir buveinių sąlygų keitimosi: grūdinių kultūrų pasėliai įveisiami tik nusausintuose ir išlygintuose laukuose, mažėja lauko kelių tinklas, pasėliams prižiūrėti taikomos pažangios technologijos. Pastarąjį dešimtmetį stebėta buvusi gausi populiacija pajūrio smėlynų keliukuose ir slėnsumose ties Šaipiais (Kretingos r.) beveik sunyko – silpnai konkurentiškus terofitus baigia išstumti susiverianti daugiametčių psamofitų velėna. Mažėjant tinkamų augaviečių, būtina atkurti populiacijas anksčiau žinomose radavietėse ir taikyti palaimkomąsias gamtotvarkos priemones.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1963: Vikšriniai – *Juncaceae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 466–498. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Recently only a few localities are known to exist. The abundance of populations very much depends upon meteorological conditions – during humid summers the plants are numerous. The species becomes extinct due to the scarcity of suitable habitats and changing habitat conditions.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Linos Jasiukonytės piešinys

Druskinis vikšris

Juncus gerardii Loisel.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKŠRINIAI (*JUNCACEAE*)

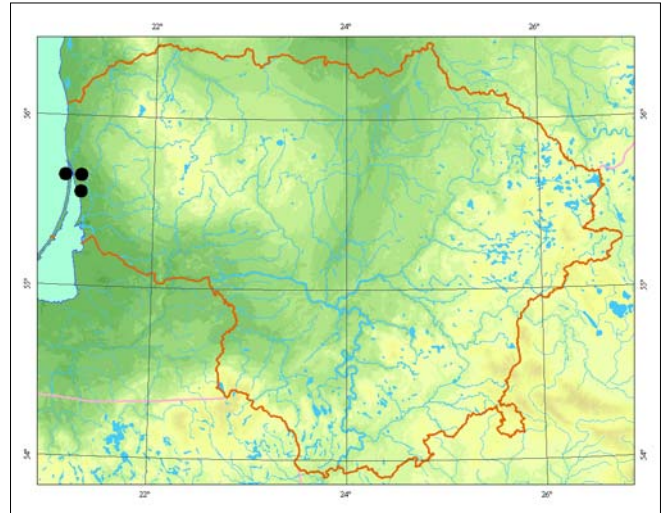
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1984 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Šiaurės Amerikoje. Lietuvoje labai reta rūšis. Auga tik Kuršių marių pakrantėje ties Klaipėda (Smeltės pusiasalyje, Kairiuose). 1990 m. duomenimis, augo ties Juodkrante, tačiau vėliau neaptikta. Literatūros šaltiniuose nurodomos radavietės – ties Giruliais (1976) ir Šventosios žiotimis (1978) – nepatikrintos.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 12–30 cm aukščio retakeris augalas su ilgu šakniastiebiu. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Žydi birželio – rugsėjo mėn. Halofitas. Auga ant apysūrio sąnašinio smėlio, dažnai užliejamose vietose. Būdinga *Juncetum gerardii* bendrijų rūšis. Bendrijos skurdžios, jose neauga tipingos halofitų ir litoralinės rūšys.

Populiacijų gausumas. Lietuvos pajūryje žinomos 2 populiacijos. Statant Tarptautinę jūrų perkėlą Smeltės

pusiasalyje, buvo sunaikinta apie 0,5 ha halofitų pieva, didžioji dalis *J. gerardii* populiacijos. Šiuo metu Smeltėje išlikusi maža populiacijos dalis, kurioje vyrauja vegetatyviniai individai. Ties Kairiais populiacija gausi, sudaro tankias vejas, kuriose vyrauja generatyviniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta užželiant marių pakrantėms ir dėl urbanizacijos. Bandymai perkelti pavienius augalus į kitas vietas buvo nesėkmingi.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1963: Vikšris – *Juncus*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 467–491 – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Juncus gerardii is almost solely restricted to the salt meadows and shores of the Curonian Lagoon. A lack of suitable habitats and their destruction are the main reasons of decline.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Linus Jasiukonytės piešinys

Pelkinis vikšris

Juncus stygius L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA VIKŠRINIAI (*JUNCACEAE*)

1 (E) kategorija

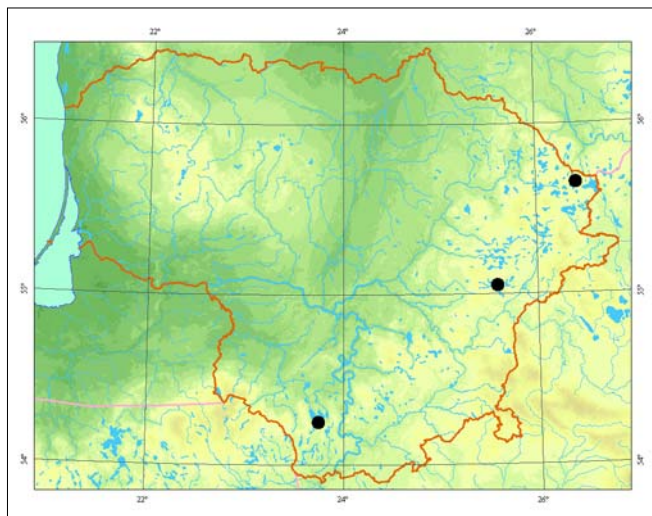
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europoje, Šiaurės Azijoje, Šiaurės Amerikoje.

Šiuo metu Lietuvoje žinomos 3 radavietės: Smalvose (Zarasų r.), Seirijuose (Lazdijų r.), nuo 2002 m. aptinkama Purviniškėse (Švenčionių r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–25 cm aukščio retakeris augalas. Lapai siūliški. Stiebas laibas, apatinėje dalyje rausvai rudas. Žydi liepos mėn. Dauginasi sėklomis, jų subrandina nedaug. Auga šarminuose (pH 7) tarpinio tipo pelkėse, paežerių liūnuose. Dažniausiai aptinkamas *Caricetum lasiocarpae* bendrijose, tarpinių pelkių ir liūnų bei žemapelkių su šakotosiomis ratainytėmis buveinėse.

Populiacijų gausumas. Zarasų ir Lazdijų r. populiacijos gausios (200–300 augalų), tačiau augalai jose

auga atokiai vienas nuo kito, todėl užima gana didelius plotus (400–600 m²). Purviniškių pelkėje (Švenčionių r.) populiaciją sudaro 3 mozaikiškai išsidėsčiusios cenopopuliacijos. Augalai jose pasiskirstę netolygiai: mažesni plotą užimančiose cenopopuliacijose 10–30, o didesnėse – 100–200.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta sausinant pelkes, keičiant aplinkinių teritorijų hidrologinį režimą.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1963: Vikšris – *Juncus*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 467–491 – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

This extremely rare species occurs in only two localities on moss fens. The most abundant populations are in the Zarasai and Lazdijai districts (200–300 individuals); both are situated in protected territories.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Šerinis meldelis

Isolepis setacea (L.) R. Br.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

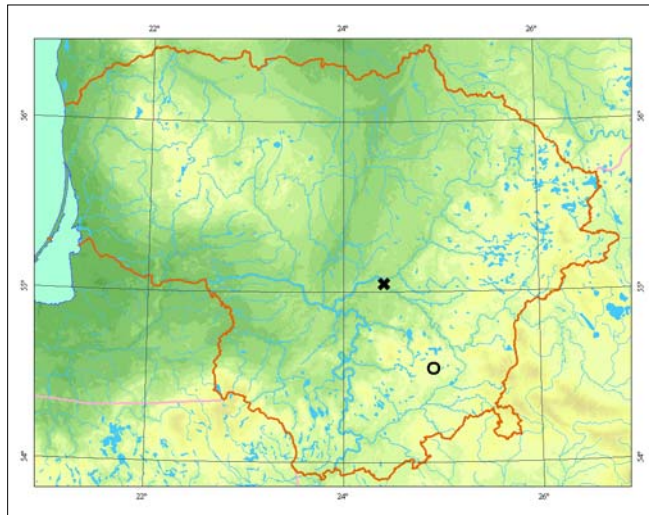
ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Pietvakarių ir Centrinėje Azijoje. Šiaurės Amerikoje laikoma adventyvine rūšimi. Lietuvoje ypač reta rūšis. Literatūroje nurodoma radavietė Paluknyje (Trakų r.), bet naujų tai patvirtinančių duomenų nėra. 1993 m. buvo rasta Ruklos apylinkėse (Jonavos r.), tačiau 2004 m. rūšis minėtoje vietoje jau buvo išnykusi.

Biologija ir ekologija. Vienmetis ar daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir šakniastiebiais. Auga atvirose, drėgnose, dažniausiai laikinai užliejamose augavietėse: vandens telkinių pakrantėse, antropogeninėse augavietėse su suardyta žolių danga. Dirvožemis – dumblo sluoksniu padengtas smėlis arba priemolis, paprastai turtingas maisto medžiagų. Šerinis meldelis prierašus *Isoeto-Nanojuncetea* bendrijoms.

Populiacijų gausumas. 1993 m. Ruklos apylinkėse (Jonavos r.) aptiktos 2 šerinių meldelių cenopopuliacijos buvo nedidelės: augalai buvo išplitę keliasdešimties kvadratinėse metrų plotuose, kur jų skaičius tesiekė keletą dešimčių. Tačiau 2004 m., susivėrus žolinių augalų dangai, šeriniai meldeliai šiose radavietėse buvo išnykę. Apie literatūroje minimą populiaciją Trakų r. naujų duomenų nėra, nežinoma ir tiksli jos radavietė.

Grėsmės ir apsauga. Šerinis meldelis neatlaiko kitų žolinių ir sumedėjusių augalų konkurencijos, todėl gali išlikti tik esant natūraliems ar antropogeniniams vėlėnai susidaryti trukdantiems veiksniams. Dėl menkų konkurencinių savybių grėsmę jo išlikimui kelia augviečių eutrofizacija: padidėjus biogeninių medžiagų kiekiui, šerinį meldelį nustelbia stambūs nitrofiliniai augalai.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1963: Meldelis – *Isolepis*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 334–336. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

The status of Isolepis setacea in Lithuania is not clear. The locality in Paluknys (Trakai distr.) can not be confirmed by new data, and its location is unknown. In 2004 these plants were extinct in the Rukla area (Jonava distr.) due to denser vegetation cover.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Pajūrinis liūnmeldis

Bolboschoenus maritimus (L.) Palla

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

3 (R) kategorija

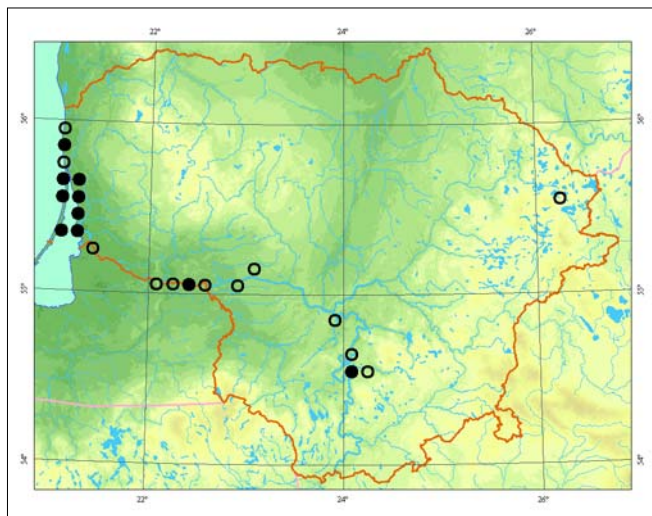
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė rūšis – aptinkama visuose žemynuose įvairaus klimato juostose, išskyrus arktinę, bet labiau paplitusi pajūrio regionuose.

Lietuvoje dauguma radaviečių yra Kuršių marių pakrantėse Klaipėdos ir Šilutės r. bei Neringoje. Kiek rečiau aptinkama šaltiniuose Nemuno pakrantėse Jurbarko, Šakių ir Šilutės r. bei Kaune. Pavienių radaviečių yra Birštone, Palangoje, Ignalinos ir Prienų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, ilgus šakniastiebius išauginantis augalas. Druskingų augaviečių retumas lemia rūšies retumą Lietuvoje. Kuršių mariose auga sekliose priekrantėse, bet dažniau – potvynių užliejamoje kranto zonoje. Šaltiniuose upių pakrantėse aptinkamas plotuose tarp upės vagos ir krūmų juostos, kur smėlis dažniausiai būna susimaišęs su dumbliu ir geležingomis šaltinių nuosėdomis. Rečiau auga druskingose šaltiniuose pelkėse ir pievose bei versmėtose pašlaitėse ir druskomis užterštose antropogeninėse augavietėse. Sudaro pajūrinius liūnmeldynus (*Scirpetum maritimi*).

Populiacijų gausumas. Didžiausi, šimtais kvadratinų metrų matuojami pajūrinių liūnmeldžių plotai aptinkami ties Juodkrante ir Kintais bei Sūrymo pelkėje

(Prienų r.). Kitur augalai aptinkami kelių ar keliasdešimties kvadratinų metrų plotuose, individų skaičius juose siekia nuo keleto iki kelių dešimčių.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta naikinant ir keičiant buveines: sausinant pelkes ir versmėtas vietas, pertvarkant vandens telkinių pakrantes, teršiant vandens telkinius. Pažeistas augavietes būtina tvarkyti.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1963: Liūnmeldis – *Bolboschoenus*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 320 – 322. – Vilnius.

Sinkevičienė Z., 2000: *Scirpetum maritimi* (Br.-Bl. 1931) R. Tx. 1937 – pajūrinis liūnmeldynas. – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 101 – 102. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Most localities and the largest populations are concentrated on the banks of the Curonian Lagoon. *Bolboschoenus maritimus* is sporadically distributed on the springy banks of the Nemunas River and saline springfens. Two localities of this species are in saline anthropogenic habitats.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Lieknasis švylys

Eriophorum gracile W. D. J. Koch ex Roth

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

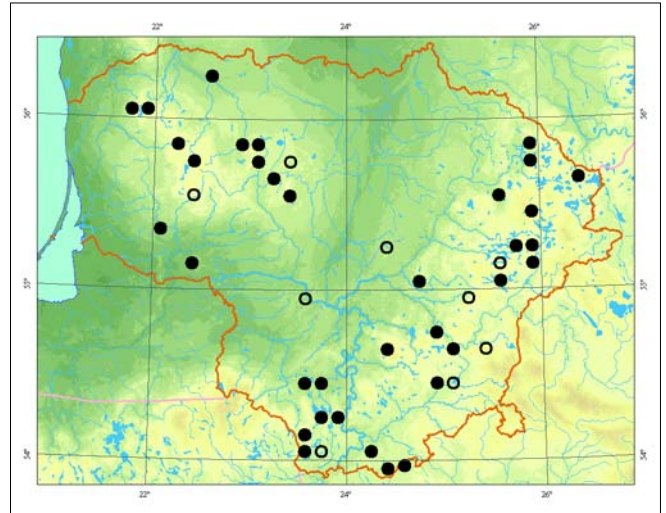
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus pietinius regionus, Šiaurės Vakarų Azijoje, Šiaurės Amerikoje.

Lietuvoje rūšis aptinkama įvairiose teritorijos dalyse. Rasta 20 rajonų ir 1 sav.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir šakniastiebiais. Sėklos geriausiai sudygsta ir jauni augalai sutvirtėja tose vietose, kur praardyta samanų dangą. Aptinkami tarpinėse pelkėse ir liūnuose, rečiau – šarmingose ir šaltiniuose žemapelkėse. Augavietės neturtingos maisto medžiagų, terpė dažniausiai būna silpnai rūgšti, rečiau – neutrali. Tokia palyginti siaura ekologinė niša ir buveinių su praardyta samanų dangą poreikis turi įtakos rūšies retumui.

Populiacijų gausumas. Augalų skaičius populiacijose nevienodas – nuo pavienių iki keleto tūkstančių augalų, bet dažniausiai tik kelios dešimtys. Didžiausios lieknųjų švylių populiacijos aptiktos Siberijos (Plungės r.), Debesnų (Telšių r.), Smalvykščio ir Raisto pelkėse (Zarasų r.) bei pelkėtose Žuvinto (Alytaus r.) ir Liubelio (Lazdijų r.) apyžerėse.

Grėsmės ir apsauga. Rūšies išlikimui grėsmę kelia pelkių sausinimas ir eutrofizacija; buveinių rūgštėjimas (dėl globalinės taršos).

Rūšies buveinės gali būti sunaikinamos kasant durpes. Durpių klotas gali būti suslėgtas ir pažeistas erozijos ir daug ganant.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1963: Švylys – *Eriophorum*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 305–312. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

More than 30 localities of *Eriophorum gracile* are known in different parts of Lithuania. It usually occurs in transition mires and quaking bogs, sometimes in alkaline and spring fens.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linės Jasiukonytės piešinys

Kupstinė kūlingė

Trichophorum cespitosum (L.) C. Hartm.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

2 (V) kategorija

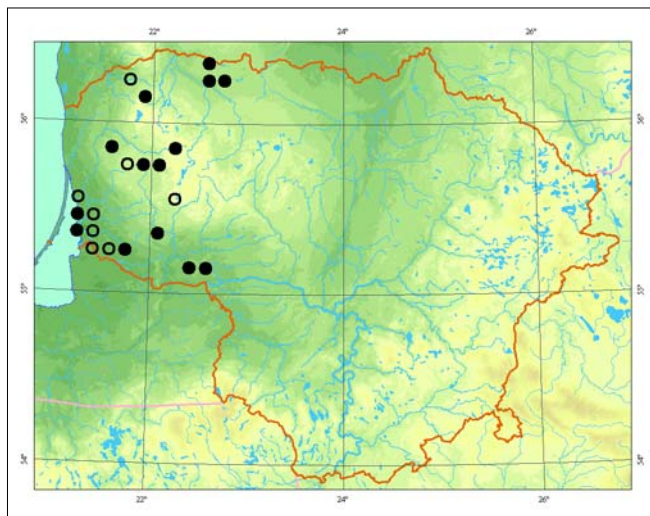
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Šiaurės, Vakarų ir Vidurio Europoje, atlantinėje Rytų Europos dalyje, Pietų Europos kalnuose, Šiaurės ir Rytų Azijoje, Šiaurės Amerikoje, Grenlandijoje. Per Lietuvą eina pietrytinė arealo riba. Aptinkama tik vakarinėje Lietuvos dalyje: Akmenės, Klaipėdos, Plungės, Skuodo, Šilalės, Šilutės, Tauragės r., Rietavo sav.

Biologija ir ekologija. Daugiametis tankiakeris augalas. Daugiausia dauginasi sėklomis. Aptinkamas aukštapelkių plynėse, rečiau – plynraisčiuose. Augaviečių mikroreljefas lygus arba su nedideliais kemsais. Vegetacijos laikotarpiu vanduo slūgso 15–25 cm gylyje. Vandens pH 4,4–4,6. Esant tinkamoms hidrologinėms sąlygoms, kartais auga ir pažeistų pelkių atvirose durpėse, tačiau tokiose buveinėse augalai paprastai nebūna gausūs. Kupstinės kūlingės pelkėse sudaro švylinius kūlingynus (*Eriophoro-Trichophoretum cespitosi*), kuriuose vyrauja ir nulemia atspalvį.

Populiacijų gausumas. Naujų duomenų yra tik apie pusę Lietuvos populiacijų. Esamais duomenimis, augalų gausumas jose labai nevienodas – nuo pavienių iki tūkstančiais skaičiuojamų augalų santakų, išplitusių kelių hektarų plote.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta eksploatuojant aukštapelkes, kai durpių gavybos metu sunaikinamos rū-

šies buveinės. Neigiamą įtaką populiacijos būklei turi pelkių sausinimas ir apypelkio teritorijų hidrologinių sąlygų pokyčiai. Sausinimo poveikis yra dvejopas: pažemėjus vandens lygiui, sąlygos tampa nepalankios kupstinėms kūlingėms; dėl sausinimo suvešėję krūmokšniai ir medžiai jas nustelbia.

Informacijos šaltiniai

Balevičienė J., 2000: *Eriophoro-Trichophoretum cespitosi* (Zlatnik 1928) Rüb. 1933 em. Dierssen 1975 – švylinis kūlingynas. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 34–35. – Vilnius.

Lekavičius A., 1963: Kūlingė – *Trichophorum*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 312–314. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed only in the raised bogs of western Lithuania. Populations occupy an area of some square metres to some hectares.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Jono Augustausko nuotrauka

Rudoji viksvuolė

Cyperus fuscus L.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

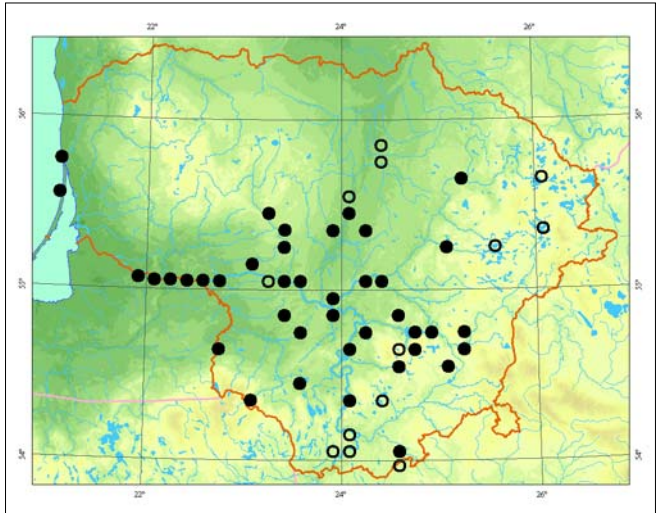
Paplitimas. Europoje ir Šiaurės Vakarų Azijoje, išskyrus šiaurinius regionus, Šiaurės Afrikoje. Šiaurės Amerikoje atneštinė rūšis.

Lietuvoje aptinkama įvairiose vietose, bet daugiausia auga prie didžiųjų upių ir kitų stambių vandens telkinių.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, žolinis, sėklomis besidauginantis augalas. Auga upių, ypač senvagių, ežerų ir tvenkinių bei balų smėlėtose ir dumbliėtose pakrantėse, drėgnose pievose, pievų ir miškų kelių drėgnuose pakraščiuose ir provėžose, apypelkiuose, karjeruose. Augavietės ilgesnį ar trumpesnį laiką būna užlietos, augalai išauga vandeniui nuslūgus. Sudaro *Cypero fuscus-Limoselletum* bendrijas iš įvairios ekologijos augalų: vyrauja helofitai, higrofitai, bet dėl vegetacijos laikotarpiu smarkiai kintančių hidrologinių sąlygų pasitaiko ir mezofitų.

Populiacijų gausumas. Žinoma daugiau nei 60 rudųjų viksvuolių radaviečių, bet dėl biologijos ypatybių (vienmetis augalas) jose, esant nepalankioms sąlygoms, viksvuolės aptinkamos ne kasmet. Augalų gausumas populiacijose nevienodas – nuo kelių iki kelių tūkstančių.

Grėsmės ir apsauga. Pertvarkant vandens telkinių pakrantes – jas grindžiant, tiesinant upių vagas –

sunaikinamos natūralios rūšies buveinės. Šiai rūšiai pražūtingas ir natūralių sezoninių vandens lygio pokyčių sutrikdymas buveinėse. Kai nėra vandens lygio svyravimų, smulkieji vienmečiai augalai neįstengia konkuruoti su pastoviomis hidrologinėmis sąlygomis suveštinčiais daugiamečiais augalais. Vandens telkinių tarša taip pat turi neigiamą įtaką – eutrofinių vandens telkinių pakrantėse suveši nitrofiliniai augalai, kurie nustelbia smulkiuosius vienmečius augalus.

Informacijos šaltiniai

Rašomavičius V., 2000: *Cypero fuscus-Limoselletum aquatica* (Oberd. 1957) Korneck 1960 – viksvuolinis dumblynynas. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 68–70. – Vilnius.

Lekavičius A., 1963: Viksvuolė – *Cyperus*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 302–304. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

More than 60 localities of *Cyperus fuscus* are found in Lithuania. They are more concentrated in the valleys of large rivers. The number of individuals in populations varies between solitary and several thousand plants.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Šakotoji ratainytė

Cladium mariscus (L.) Pohl

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

2 (V) kategorija

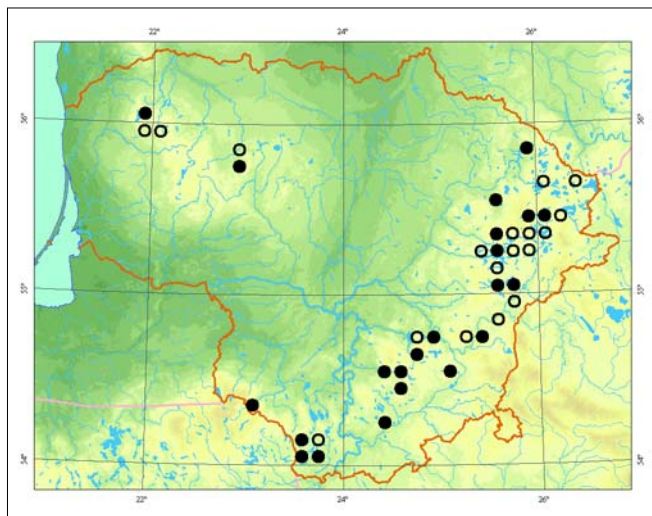
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Rūšis paplitusi visuose žemynuose, tačiau Lietuvoje augantis porūšis (subsp. *mariscus*) – Azijoje ir Europoje.

Lietuvoje aptinkama tik ežeringų aukštumų rajonuose. Daugiausia radaviečių yra Lietuvos šiaurės rytų ežeryne, mažiausiai – Žemaičių aukštumoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 1–2 m aukščio žolinis augalas, pilkšvai žaliais, aštriai dantytomis lapais. Žydi gegužės–birželio mėn. Subrandina daug sėklų, kurias išplatina vandens srovės. Augalai lengvai dauginasi vegetatyviniu būdu (palaipomis) ir sudaro įvairaus dydžio sąžalynus. Auga daug mineralinių medžiagų turinčiose, dažnai žalsvos vandens spalvos, užželiančių ežerų pakrantėse iki 0,5 m gylio ir paežerinėse pelkėse.

Populiacijų gausumas. Daugelyje radaviečių populiacijos negausios – dažnai aptinkami nedideli ploteliai (nuo 2 iki 10 m²) užimantys sąžalynai tiek ežerų pakrantėse, tiek ir apyežerės pelkėse. Didžiausi pas-

taruoju metu žinomi pakrantiniai ratainyčių sąžalynai, sudaryti iš vandeninių populiacijų, palaipsniui pereinančių į pelkines, paplitę Liūnelio (Lazdijų r.), Mažųjų ir Didžiųjų Vagiekų, Veprinio ir Vepriuko (Trakų r.), Pravalų (Vilniaus r.) ir Ilgaičio (Švenčionių r.) ežeruose. Labai gausios pelkinės populiacijos yra Veprinio ir Vepriuko tarpežeryje, Smalvo ir Smalvykščio (Zarasų r.) paežerėse.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta keičiant hidrologinį režimą: sausinant ir pertvarkant pakrantes, bebrų patvenktose augavietėse. Pelkinės bendrijos, ypač nusausin- tose augavietėse, užželia medžiais ir krūmais.

Informacijos šaltiniai

Sinkevičienė Z., 2000: *Cladietum marisci* (Allorge 1922) Zobrist 1935 – šakotasis ratainytynas – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 118–119. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

Distribution in Lithuania is limited to regions in the lake-rich highlands; the majority of localities are situated in the northeastern lakes district; the least number of localities are in the west. Small populations are most frequently found. Sometimes the plant forms large belts along the lakeshore or occupies a large area of the surrounding wetlands.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Rusvasis vikšrenis

Schoenus ferrugineus L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

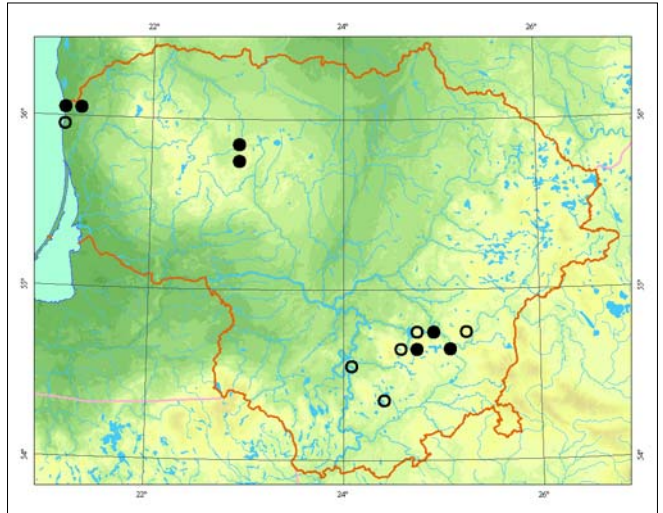
Paplitimas. Europoje, išskyrus pietinius ir vakarinius regionus.

Lietuvoje aptinkama Alytaus, Kelmės, Kretingos, Trakų ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, tankiakėris žolinis augalas, dauginasi sėklomis. Rusvasis vikšrenis yra kalkiamėgis, auga turtingose bazių, neutralios ar silpnai rūgščios reakcijos, pažliugusiose ar drėgnose durpėse. Aptinkamas negiliose šaltiniuose ir kalkingose žemapelkėse bei durpingose žemažolėse pievose. Sudaro raktažolinius vikšrenynus (*Primulo-Schoenetum ferruginei*), bet auga ir liekniniuose vikšvynuose (*Caricetum davallianae*).

Populiacijų gausumas. Palyginti naujų duomenų yra tik apie pusę radaviečių. Augalai populiacijose nėra gausūs – sudaro nedideles grupes. Retai suskaičiuojama po kelias dešimtis augalų.

Grėsmės ir apsauga. Augavietės naikinamos eksploatuojant pelkes ir kultūrinant nenašias durpingas pievas bei ganyklas. Grėsmę kelia ir pelkių bei aplinkinių teritorijų sausinimas, buveinių eutrofizacija.

Būtina nustatyti tikslias visų populiacijų radavietes ir įvertinti jų būklę, o prireikus taikyti gamtotvarkos priemones.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1963: Vikšrenis – *Schoenus*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 336–338. – Vilnius.

Balevičienė J., 2000: *Caricetum davallianae* Dutoit 1924 – liekninis vikšvynas. – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 28–30. – Vilnius.

Balevičienė J., 2000: *Primulo-Schoenetum ferruginei* Du Rietz 1925 – raktažolinis vikšrenynas. – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 48–50. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Schoenus ferrugineus is found in Lithuania, in the Alytus, Kelmė, Kretinga, Trakai and Vilnius districts. *Schoenus ferrugineus* plants are not usually abundant. Some populations decrease due to habitat overgrowth with shrubs, and reeds due to drainage.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Rusvoji saidra

Rhynchospora fusca (L.) W. T. Aiton

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

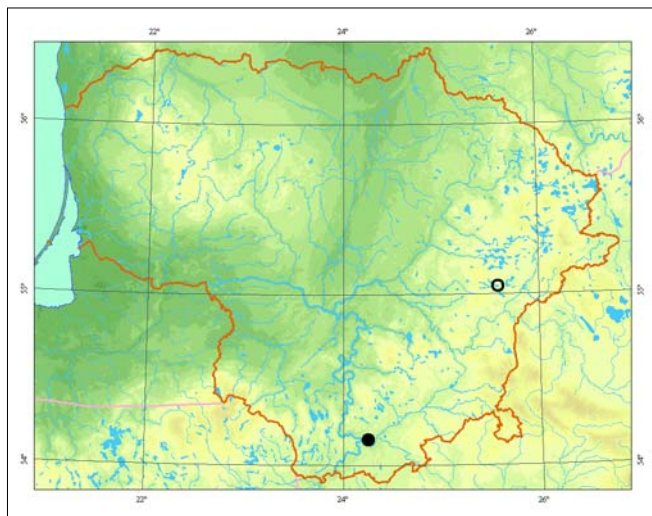
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Skandinavijoje, Vakarų ir Vidurio Europoje, Italijoje, Rytų Europoje, išskyrus arktinius ir pačius piečiausius rajonus.

Lietuvoje labai reta rūšis. Literatūroje nurodoma, kad augo Gačkiškiuose (Pabradės apyl.) ir Nemuno žemupio pievose (Šilutės r.). Vienintelė šiuo metu žinoma radavietė yra Merkinės apylinkėse (Varėnos r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 20–40 cm aukščio augalas ilgais, šliaužiančiais šakniastiebiais, sudaro retus sąžalynus. Hemikriptofitas, geofitas. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis. Auga tarp kaminų ir ant atvirų durpių aukštapelkėse ir tarpinio tipo pelkėse, durpynuose, paprastai gausiai.

Populiacijų gausumas. Vienintelė šiuo metu žinoma populiacija miško pelkutės lago zonoje yra stabili ir pavojus jai negresia. Ji užima apie 100 m² plotą.

Grėsmės ir apsauga. Būklę gali paveikti miško kirtimas pelkės pakraščiuose.

Būtina ieškoti naujų radaviečių, nes tikėtina, kad ši rūšis yra labiau paplitusi.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1963: Saidra – *Rhynchospora*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 340–343. – Vilnius.

Summary

Recently there is only one locality in the Merkinė area, in the Varėna district. The population is stable, covering a 100 m² area.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Linos Jasiukonytės piešinys

Pievinė viksva

Carex buxbaumii Wahlenb.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

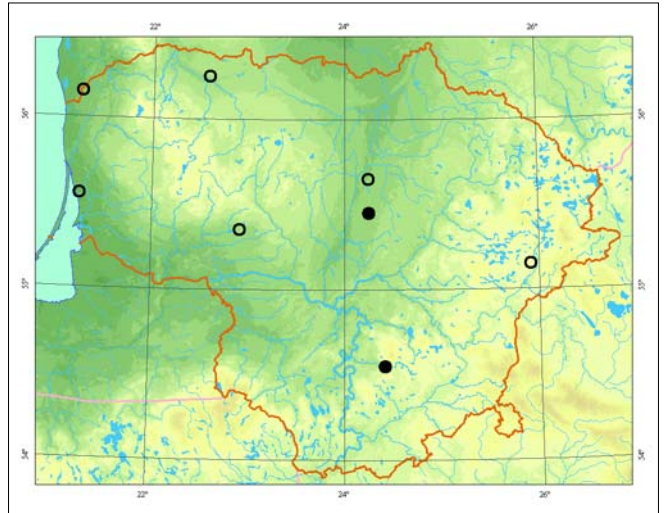
ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Šiaurės, Atlantinėje, Vidurio ir Rytų Europoje, Šiaurės Vakarų Azijoje, Šiaurės Amerikoje. Lietuvoje aptinkama Kamanų pelkėje (Akmenės r.), Pašilėlių pelkėje (Kėdainių r.), Tyro pelkėje (Klaipėdos r.), Margininkų miške (Kretingos r.), Upytės apylinkėse (Panevėžio r.), Stakliškių apylinkėse (Prienu r.), Viduklės apylinkėse (Raseinių r.), Garnių k. (Švenčionių r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, kalkiamėgis augalas. Auga šaltiniuotose pievose, šarmingose žemapelkėse, šaltiniuotose pašlaitėse ir vandens telkinių pakrantėse bei šaltiniuotose pelkėse; rečiau pasitaiko šlapiuose krūmynuose ir pelkėtose miško buveinėse: beržynuose, pušynuose, juodalksnynuose, ypač atviresnėse jų vietose. Dėl prieraišumo karbonatingiems

dirvožemiams dažniausiai auga liekniniuose viksvynuose (*Caricion davallianae*), rečiau – melsvuosiuose melvenynuose (*Molinion caeruleae*).

Populiacijų gausumas. Naujų duomenų yra tik apie populiacijas, esančias Pašilėlių pelkėje (Kėdainių r.) ir Stakliškių apylinkėse (Prienu r.). Jos gana didelės – augalai gausūs, skaičiuojami šimtais individų, išplitę palyginti dideliuose plotuose. Likusių populiacijų dabartinė būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių pertvarkymas, sausinimas ir eutrofizacija. Dėl hidrologinių sąlygų pokyčių ir eutrofizacijos buveinės apauga sumedėjusiais augalais. Pažeistoms buveinėms išsaugoti būtinos tvarkymo priemonės.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1963: Viksva – *Carex*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Carex buxbaumii is sporadically distributed in the different parts of Lithuania. Most populations are not abundant and occupy a very little area. These plants are distributed in a rather large area reaching several hectares only in some alkaline fens and springfens.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Liekninė viksva

Carex davalliana Sm.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus šiaurinę jos dalį ir Britų salas, Mažojoje Azijoje.

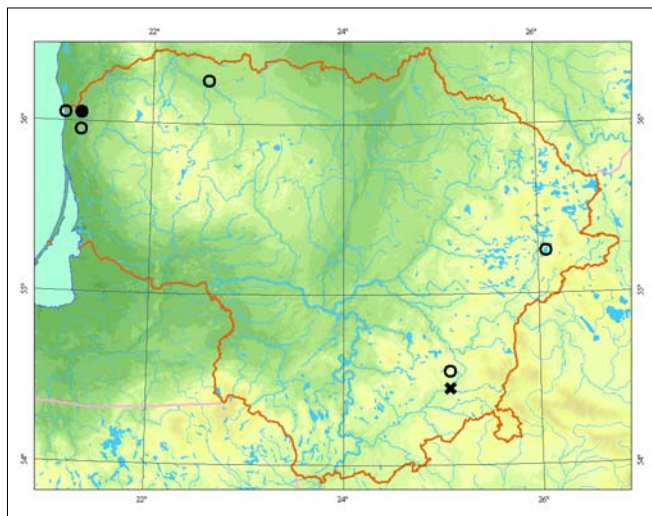
Lietuvoje aptikta Darbėnų ir Daubėnų apylinkėse (Kretingos r.) bei Lenkės miške (Kretingos r.), Rėškutėnų apylinkėse (Švenčionių r.) ir Ilgučio apyežerės pelkėje (Trakų r.). Nepatikrintais literatūros duomenimis, nurodoma augus ir Kamanų pelkiniame komplekse (Akmenės r.). Šios rūšies augalai buvo išplitę ir Papio apyežerės pelkiniame komplekse (Vilniaus r.), kuri nusausinusi išnyko.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, tankiakkeris, dvinamis žolinis augalas. Šliaužiančių šakniastiebių neišaugina, todėl dauginasi tik sėklomis. Kalkiamėgė rūšis, prisitaikiusi augti savitose vietose – perteklingai drėkinamose šarmingose, neretai karbonatingose buveinėse. Pastarosios savybės lemia rūšies retumą visame areale ir išnykimą daugelyje Europos vietų. Kartu su kitais kalkiamėgiais augalais sudaro lieknius viksvynus (*Caricetum davallianae*).

Populiacijų gausumas. Populiacija Papio ežero apylinkėse (Vilniaus r.) yra sunaikinta. Abejojama ir lieknių viksvų išlikimu Kamanų rezervate, tačiau tai patvirtinančių ar paneigiančių duomenų nėra.

Linos Jasiukonytės piešinys

Darbėnų apylinkėse (Kretingos r.) esančioje radavietėje 2000 m. liekнинės viksvos buvo gana gausios, bet išplitusios nedideliame plote. Duomenys apie likusias populiacijas yra neišsamūs ir seni, todėl dabartinė jų būklė yra nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių pertvarkymas ir sausnimas. Dėl hidrologinių pokyčių buveinės apauga krūmais, todėl jas būtina tvarkyti.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1949: Naujos retesniųjų Lietuvos TSR augalų augimo vietos. – Mokslo darbai. Gamtos ir matematikos mokslų serija, 1: 171–185.

Balevičienė J., 2000: *Caricetum davallianae* Dutoit 1924 – liekнинis viksvynas. – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 28–30. – Vilnius.

Stancevičius A., 1963: Viksva – *Carex*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Ten localities of *Carex davalliana* are known to exist in Lithuania, yet the species is probably extinct in two of these. The status of most populations is not clear due to the lack of new data.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Protarpinė viksva

Carex distans L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

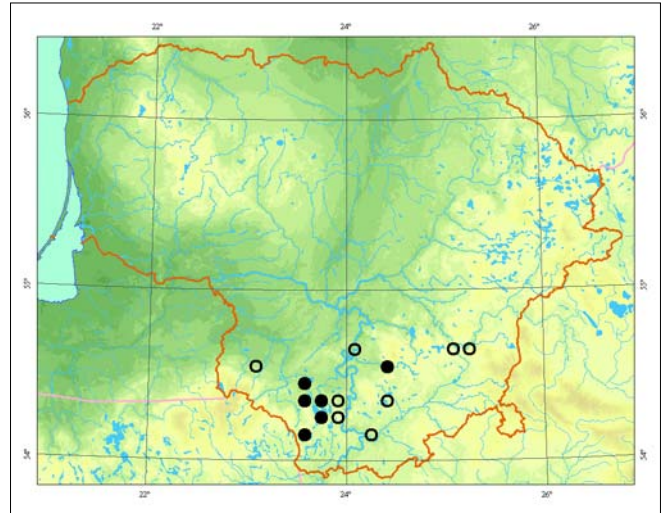
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Šiaurės, Vidurio, Rytų ir Pietų Europoje, Šiaurės, Vakarų ir Centrinėje Azijoje, Šiaurės Afrikoje. Lietuvoje aptinkama pietinėje dalyje: Dauguose, Obelijos ir Žuvinto apyežerėse (Alytaus r.), Sekionių apylinkėse (Kaišiadorių r.); Dusios ir Metelių apyežerėse, Šlavantėlio ir Liūnelio tarpežeryje, Mankūnėlių apylinkėse (Lazdijų r.); Stakliškių apylinkėse (Prienuų r.), Lentvario apylinkėse (Trakų r.), Puvočiuose (Varėnos r.), Bartininkų apylinkėse (Vilkaviškio r.), Neries slėnyje (Vilniuje).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, tankiakelis, tvirtą šakniastiebę išauginantis augalas. Dauginasi sėklomis, bet plisti gali ir šakniastiebiais. Kalkiamėgis. Ši ypatybė bei menkos konkurencinės savybės lemia augalo retumą visame areale. Auga drėgnose karbonatingose ir šaltiniuose pievose bei kalkingose žemapelkėse.

Populiacijų gausumas. Tikslus šiuo metu egzistuojančių populiacijų skaičius ir būklė nėra žinomi, nes naujų duomenų yra tik apie 6 populiacijas.

Populiacijos paprastai užima nedidelius (nuo kelių iki keliasdešimties kvadratinių metrų) plotus. Augalai dažniausiai būna negausūs – aptinkamos nedidelės, iki 30 augalų grupės. Retai individų skaičius populiacijose didesnis nei 100.

Grėsmės ir apsauga. Išlikimui grėsmę kelia buveinių pertvarkymas ir sausinimas, tręšimas ar trąšų patekimas iš gretimų vietų. Pažeistas buveines būtina prižiūrėti: atkurti hidrologines sąlygas, kirsti medžius ir krūmus, šienauti ar ganyti.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1963: Viksva – *Carex*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The exact number of localities is not known due to a lack of data. Data exists for about six populations, which are not abundant and occupy a very little area (up to 100 m²). The status of the other populations is not clear because they are represented only by old data.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Liūninė viksva

Carex heleonastes Ehrh.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

3 (R) kategorija

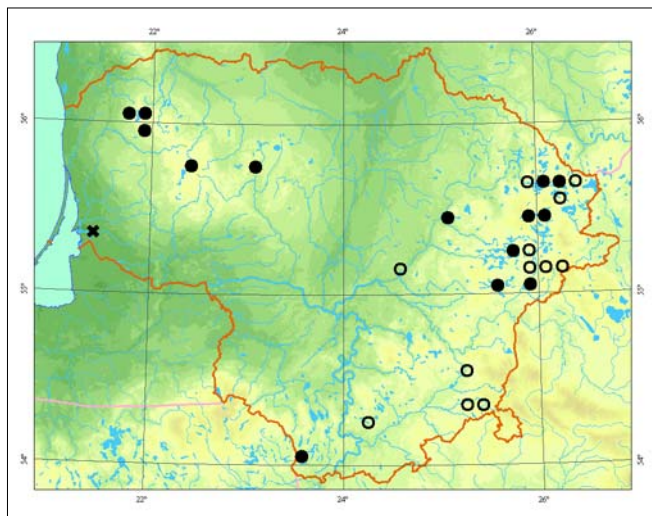
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europoje, šiaurinėje Šiaurės Amerikos dalyje.

Lietuvoje rasta Anykščių, Ignalinos, Lazdijų, Plungės, Šalčininkų, Šiaulių, Šilutės, Švenčionių, Telšių, Ukmergės, Utenos, Varėnos, Vilniaus ir Zarasų rajonuose. Daugiausia radaviečių yra Plungės, Švenčionių ir Zarasų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, retakeris augalas. Dauginasi sėklomis, bet gali plisti ir palyginti trumpais šakniastiebiais. Dažniausiai auga paežerių liūnuose ir tarpinėse pelkėse, rečiau – šaltiniuose ir šarmingose žemapelkėse. Augavietėms būdingas aukštas vandens lygis, silpnai rūgšti ar neutrali dirvožemio reakcija. Sudaro liūninius viksvynus (*Caricetum heleonastae*).

Populiacijų gausumas. Nors Lietuvoje suskaičiuota per 30 radaviečių, bet naujų duomenų yra tik apie trečdalis

populiacijų dabartinę būklę. Liūninės viksvos dažniausiai yra negausios ir užima labai nedidelius – nuo keleto iki keliasdešimties kvadratinį metrų – plotus. Aukštumalės pelkėje (Šilutės r.) buvusi populiacija yra sunaikinta sausinant ir eksploatuojant pelkę.

Grėsmės ir apsauga. Išlikimui grėsmę kelia buveinių naikinimas ir jų ekologinių sąlygų keitimas. Lemtingi buveinių pokyčiai yra susiję su jų sausimu ir tarša. Pažeistose buveinėse būtina bendra augalijos ir liūninių viksvų populiacijų stebėseną. Prireikus gali tekti atlikti gamtotvarkos darbus, pvz., šalinti nendres ir krūmus.

Informacijos šaltiniai

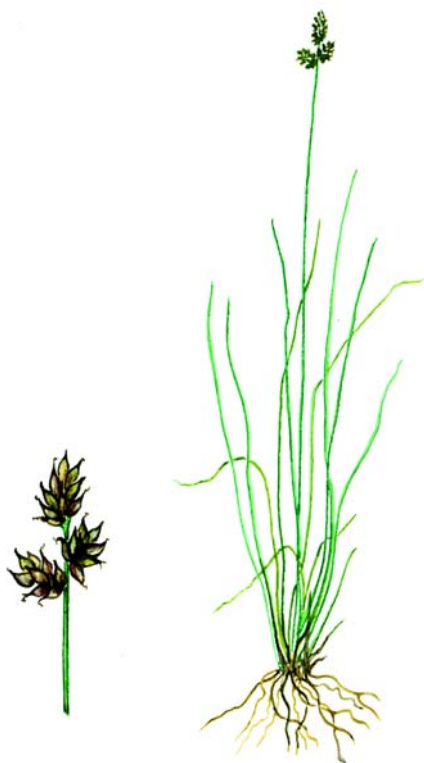
Balevičienė J., 2000: *Caricetum heleonastae* (Paul et Lutz 1940) Oberd. 1957 – liūninis viksvynas. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 31–33. – Vilnius. Stancevičius A., 1963: Viksva – *Carex*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

More than 30 localities are sporadically distributed throughout all of Lithuania. In most districts *Carex heleonastes* plants are not abundant and occupy a very little area – less than 100 m². The status of most populations is not known due to a lack of new data.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Laibastiebė viksva

Carex ligerica J. Gay

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

4 (I) kategorija

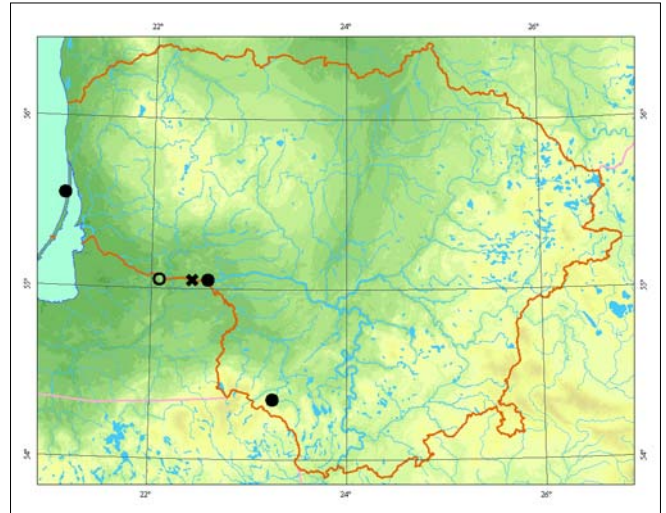
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vidurio ir Atlantinėje Europoje.

Lietuvoje rasta Nidos ir Juodkrantės apylinkėse (Kuršių nerijoje), Pagėgiuose ir Bitėnų apylinkėse (Pagėgių sav.), Naujienėlės k. (Kalvarijos sav.) bei Smalininkų apylinkėse (Jurbarko r.). Buvo žinoma šios rūšies radavietė Viešvilės apylinkėse, bet pastaruoju metu šioje vietovėje neaptinkama.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir ilgais šliaužiančiais šakniastiebiais. Natūralios augavietės – visai atviros arba daugiau ar mažiau susivėrusios smiltpievės, pajūrio kopos, užpelkėjusi pajūrio palvė. Paprastai auga inicialinėse pilkųjų kopų bendrijose (*Corynephorretalia canescentis*). Aptiktas ir antropogeninėje buveinėje – urbanizuotoje teritorijoje, pagriovyje.

Populiacijų gausumas. Duomenys apie didesnę populiacijų dalį yra seni (20–70 metų), todėl gali neat-

spindėti dabartinės jų būklės. Populiacijų užimami plotai yra nedideli – 5–500 m². Juose laibastiebės viksvos sudaro gana tankius sąžalynus.

Grėsmės ir apsauga. Laibastiebė viksva yra nekonkurencinga, pionierinė rūšis, todėl krūmais ir žoliniais augalais apaugančiose buveinėse ilgainiui išnyksta. Labai smarkiai eroduojamose buveinėse ši rūšis taip pat gali išnykti.

Tiek apaugančias krūmais ir žoliniais augalais, tiek smarkiai eroduojamas buveines reikia prižiūrėti ir atlikti jų stebėseną.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1963: Viksva – *Carex*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

Carex ligerica is found on the Curonian Spit, in the Pagėgiai district as well as in the Jurbarkas district. The habitats of *Carex ligerica* are seacoast dunes and wet sandy plains, and sandy grasslands. These plants have been found in anthropogenic habitats as well, such as on the side of a ditch.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Raistinė viksva

Carex magellanica Lam.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

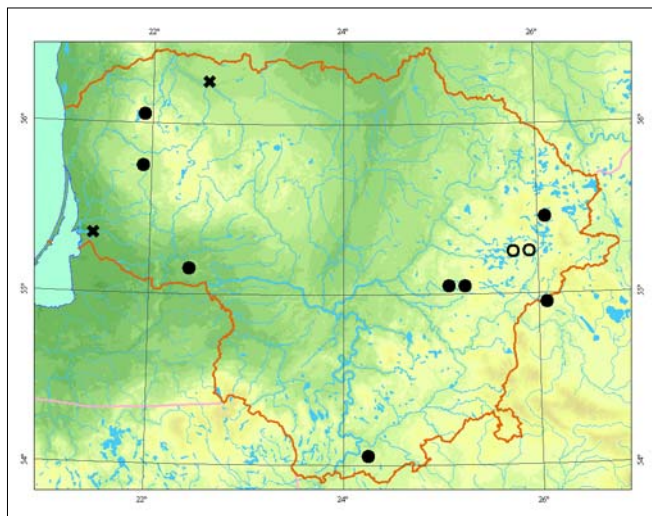
ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Lietuvoje aptinkami liūninio porūšio (*C. magellanica* subsp. *irrigua* (Wahlenb.) Hiitonen) augalai. Šio porūšio arealas apima Europos, Azijos ir Šiaurės Amerikos vidutinio ar vėsaus klimato juostas. Lietuvoje randama: Ažvinčių girioje (Ignalinos r.), Giedraičių apylinkėse (Molėtų r.), Patyrio ir Rukundžių miškuose (Plungės r.), Bajorų apylinkėse (Širvintų r.), Baranavos ir Puveinės miškuose (Švenčionių r.), Sakalinės miške (Tauragės r.), Rudnios apylinkėse (Varenos r.). Literatūros duomenimis, buvo aptinkama Kamanų (Akmenės r.) ir Aukštumalės (Šilutės r.) pelkiniuose kompleksuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir vegetatyviniu būdu – šakniastiebiais. Auga šaltiniuose paežerių liūnuose, šaltiniuose miškų pelkėse, pelkėtuose ir drėgnuose apypelkių miškuose – pelkiniuose juodalksnyuose, kiminiuose eglėnuose, rečiau – šlapiuose beržynuose

ir mišriuose miškuose. Prieraišus *Carici elongatae-Alnetum* ir *Sphagno girgensohnii-Piceetum* bendrijoms.

Populiacijų gausumas. Nors populiacijų yra nemažai, tačiau augalai jose negausūs (nuo 10 iki 100, bet dažniausiai ne daugiau kaip 20). Kamanų ir Aukštumalės pelkiniuose kompleksuose raistinė viksva išnyko dėl šių pelkių ir apypelkio miškų sausinimo.

Grėsmės ir apsauga. Rūšis jautri hidrologinių ir su jomis susijusių trofinių sąlygų pokyčiams. Pagrindinę grėsmę kelia miškų kirtimas ir sausinimas bei bebrų veikla, dėl kurios smarkiai pakinta buveinės hidrologinės sąlygos. Bebrų keičiamose buveinėse būtina populiacijų stebėseną. Prireikus gali tekti reguliuoti bebrų skaičių.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1963: Viksva – *Carex*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

There are 11 localities of *Carex magellanica* ssp. *irrigua* sporadically distributed all over the country. Plants in populations are not abundant – the number of individuals does not reach 100. One of the populations is under threat due to habitat changes caused by beaver activity. Two populations are extinct due to habitat drainage.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Ežinė viksva

Carex muricata L.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

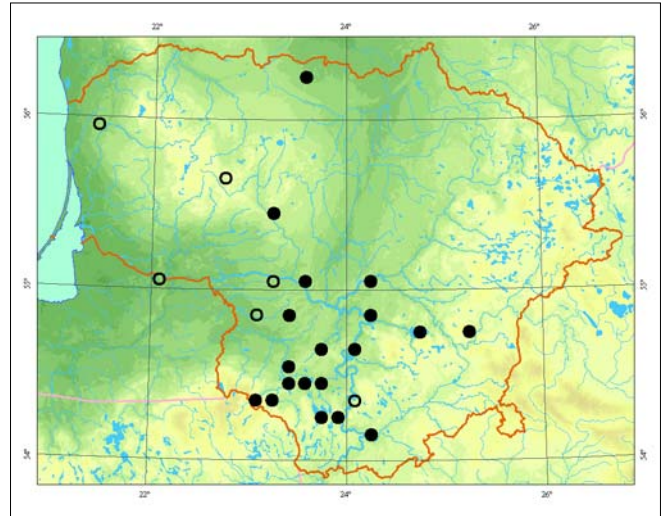
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus arktinius regionus, Vakarų Azijoje, Šiaurės Afrikoje, Šiaurės Amerikoje (adventyvinė).

Lietuvoje rūšis aptinkama Alytus, Jonavos, Joniškio, Jurbarko, Kaišiadorių, Kauno, Kelmės, Kretingos, Lazdijų, Marijampolės, Prienų, Raseinių, Šakių, Šilutės, Trakų, Varėnos, Vilniaus ir rajonuose bei Kalvarijos sav. Dažniau aptinkama pietvakarinėje Lietuvos dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, retakeris augalas. Dauginasi sėklomis. Prieraišus nelygaus reljefo vietovėms. Dažniausiai aptinkamas šviesiose miškų buveinėse. Auga ir atvirose buveinėse: miškų aikštelėse ir pamiškėse, retuose krūmynuose, natūraliose mezofitų ir iš dirvonų susiformavusiose pievose. Kartais aptinkamas ir antropogeninėse buveinėse, tokiose kaip parkai ar pavienių medžių pavėsinamos vejos, pakelėse, karjeruose ir kirtavietėse.

Populiacijų gausumas. Dažniausiai augalai būna ne gausūs (ne daugiau kaip 10 populiacijoje) arba auga pavieniui. Retai jų skaičius siekia kelias dešimtis.

Grėsmės ir apsauga. Ežinei viksvai būtinas geras apšvietimas, todėl medžių ir krūmų lajų susivėrimas nepalankus populiacijoms. Neigiamą įtaką turi ir kirtimai brandžiuose medynuose, po kurių pradėjęs smarkiai augti pomiškis pablogina apšvietimo sąlygas.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1963: Viksva – *Carex*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

Carex muricata is found in different parts of Lithuania, yet it is more frequent in the southwest. It occurs in light deciduous, sometimes in mixed and rarely in coniferous forests, in sparse, light bushes, along forest edges, in clearings and in neophyte meadows. Sometimes it grows in anthropogenic habitats, such as parks, squares, roadsides, cuttings and quarries.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Vakarinė viksva

Carex pseudobrizoides Clavaud

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

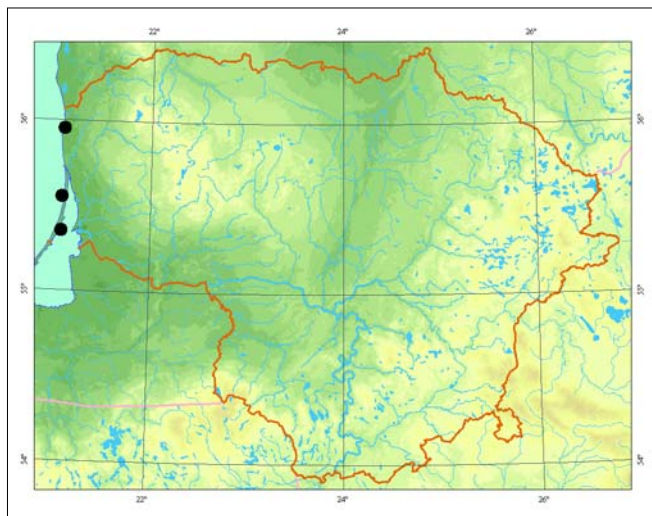
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europos rūšis, paplitusi temperatinėje ir submeridianinėje zonoje, okeaninėse srityse. Auga Olandijoje, Danijoje, Belgijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Latvijoje, Lenkijoje. Visose šalyse reta rūšis. Lietuvoje rasta netoli Palangos ir Nidoje, Juodkrantėje (Kuršių nerijoje).

Biologija ir ekologija. Daugiametis 30–50 (90) cm aukščio augalas. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu, turi ilgus, šliaužiančius šakniastiebius. Žydi birželio–liepos mėn. Auga sausose, smėlėtose vietose, pušynuose. Nemažus plotus užima drėgnųjų tarpkopių buveinėse bei pajūrio palvėje. Tokiems pušynams būdingi gausūs žolių ir samanų ardai, juose nėra pomiškio ir trako. *C. pseudobrizoides* vyrauja žolių arde – sudaro tankias vejas.

Populiacijų gausumas. Žinomos 3 populiacijos. Gausiausia populiacija Kuršių nerijoje ties Nida. Joje vy-

rauja generatyviniai individai su visiškai išsivysčiusiais vyriškais ir moteriškais žiedais. Populiacija užima 10 × 20 m kaiburėtosios pajūrio palvės plotą. Juodkrantės apylinkėse esanti populiacija užima 10 × 10 m plotą, yra gausi, tolygios demografinės struktūros. Netoli Palangos, ties Uošnos upeliu, esanti populiacija mažiausia, užima 5 × 10 m plotą. Joje vyrauja vegetatyviniai individai, retai pasitaiko generatyvinių, kurių žiedynuose daugiau vyriškų žiedų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta mechaniškai suardant augavietes. Didžiausia grėsmė iškilusi Palangos apylinkėse esančiai populiacijai, kadangi šioje teritorijoje netaikomas joks apsaugos režimas ir vyksta nekontroliuojama urbanizacija.

Informacijos šaltiniai

Stankevičiūtė J., 1997: *Carex pseudobrizoides* Clavaud – nauja rūšis Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 3 (4): 391–394.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Carex pseudobrizoides was first found on the seacoast of Lithuania in 1995. At present three localities are known in Lithuania. The localities have been ruined by different kinds of mechanical destruction.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Palaipinė viksva

Carex rhizina Blytt ex Lindblom

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

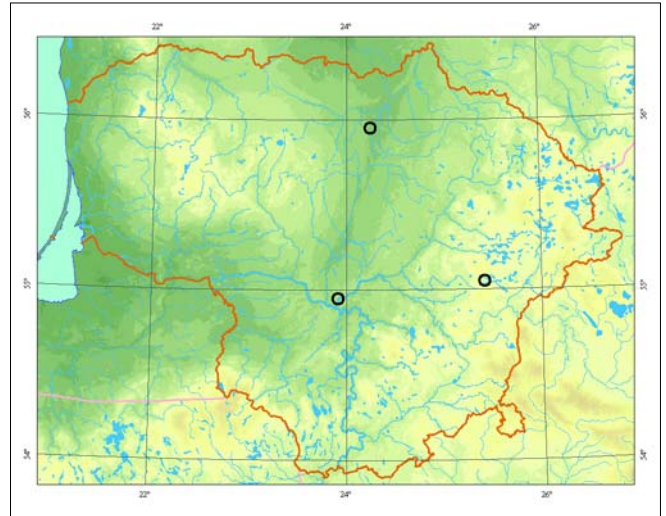
3 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Paplitimas. Arealas platus, apima didžiąją dalį Europos ir Azijos, bet nevientisas. Išskirtini 2 pagrindiniai paplitimo plotai. Vienas iš jų apima Rytų Europos vidutinio klimato juostą, kitas yra Azijoje, nusidriekęs per Pietų Sibirą. Atskiros daugiau ar mažiau viena nuo kitos nutolusios salelės aptinkamos Eurazijos vėsiaus, vidutinio ir šilto klimato juostose, išskyrus Vakarų ir Pietų Europą.

Lietuvoje rūšis aptikta Nemenčinės apylinkėse (Vilniaus r.), Mickevičiaus slėnyje (Kaune), Joniškėlio apylinkėse (Pasvalio r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir šakniastiebiais. Visame areale auga karbonatinguose dirvožemiuose, brandžiuose sausuose lapuočių ir mišriuose miškuose, aikštelėse ir laukymėse, dažniausiai šlaituose. Prieraišumas karbonatingiems dirvožemiams gali būti viena iš šios rūšies retumo daugelyje arealo vietų priežasčių. Lietuvoje auga mišriuose ir lapuočių miškuose, dažniausiai šlaituose, karbonatinguose dirvožemiuose, kaip ir visame areale.

Populiacijų gausumas. Palaipinių viksvų yra aptikta 4 radavietėse, tačiau visos vietos nėra tiksliai nustatytos. Esami duomenys apie jas negausūs ir seni (1924–1959 m.). Nėra atlikta jokių rūšies populiacinių tyrimų.

Grėsmės ir apsauga. Miškų kirtimas, upių šlaitų erozija, trypinimas.

Norint rūšį saugoti, būtina nustatyti tikslią populiacijų vietą ir būklę.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1963: Viksva – *Carex*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

There are data about four localities of *Carex rhizina*. But the exact location of populations and their status is unknown.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Gauruotoji viksva

Carex tomentosa L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

2 (V) kategorija

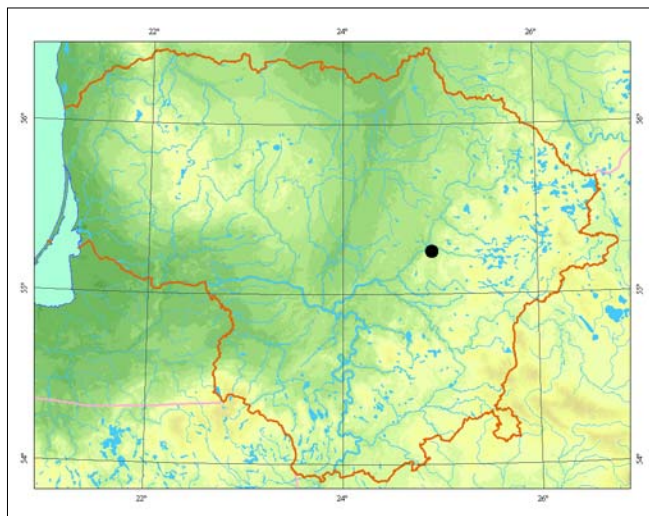
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ištisinė arealo dalis apima Vakarų, Vidurio ir Pietryčių Europą. Šiaurės Europoje ir pietinėje Rytų Europos dalyje, Vakarų ir Centrinėje Azijoje plyti atskirta šios rūšies arealo dalis.

Lietuvoje aptikta tik 1 vietoje – Siesarties upės slėnyje (Ukmergės r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir šakniastiebiais. Ištisinės arealo dalies centre – Vidurio Europoje – auga įvairaus drėgnumo, vasarą išdžiūstančiose pievose, miškapievėse ir šviesiuose salpiniuose miškuose. Dirvožemiai augavietėse nederlingi, bet karbonatingi priemėliai, priemoliai ar moliai. Lietuvoje gauruotųjų viksvų aptikta sausoje aukštoje užliejamoje pievoje.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje yra žinoma 1 radavietė. Populiacija užima apie 200 m² plotą, kur gauruotosios viksvos sudaro netankią ištisinę veją.

Grėsmės ir apsauga. Nuodugnūs populiacijų tyrimai nėra atlikti. Manoma, kad grėsmę gali kelti sumedėjusių augalų konkurencija.

Būtina atlikti šios ypač retos rūšies populiacijos stebėseną, prireikus tvarkyti augavietes.

Informacijos šaltiniai

Matulevičiūtė D., 2001: *Carex depressa* subsp. *transilvanica* and *C. tomentosa* in Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 7 (3): 303–306.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Only one locality of *Carex tomentosa* is known to exist in Lithuania. A population covering an area of about 200 m² is in a river valley.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linus Jasiukonytės piešinys

Melsvasis mėlitas

Sesleria caerulea (L.) Ard.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

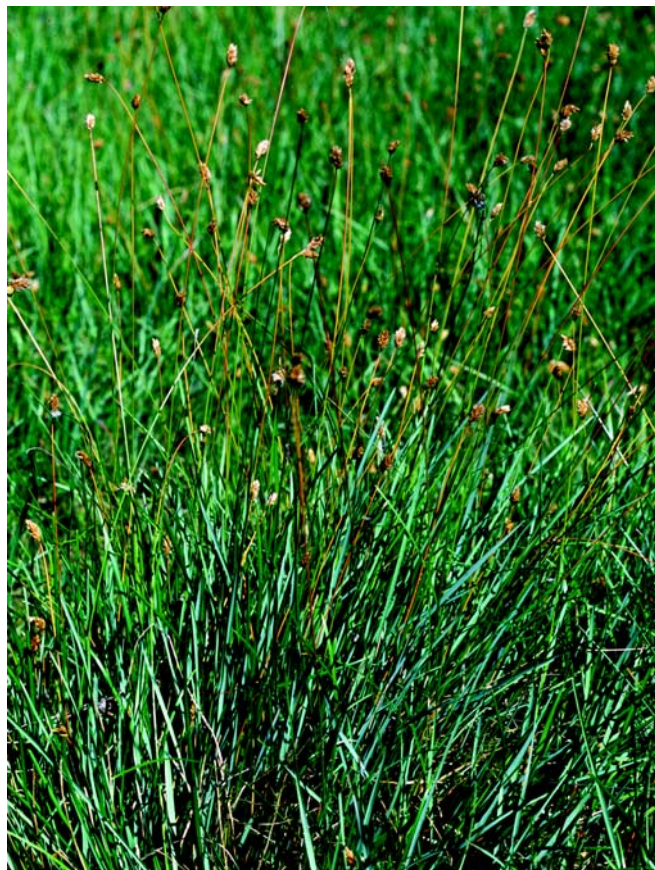
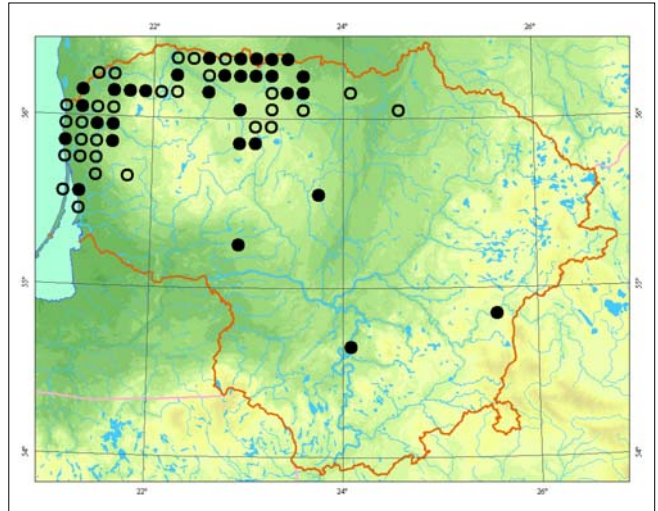
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Atlantinėse Vakarų Europos srityse, šiaurinėje Vidurio Europos dalyje, Skandinavijoje, šiaurvakarinėje Rusijos dalyje.

Lietuvoje reta rūšis, aptinkama vakariniuose ir šiaurvakariniuose rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis tankius kupstus sudarantis, 20–50 cm aukščio melsvai žalias augalas. Žydi gegužės – birželio, kartais pakartotinai žydi liepos mėn. Vaisiai subręsta liepos – rugpjūčio mėn. Auga drėgnose pievose, kalkingose ir šaltiniuose žemapelkėse, sudaro bendrijas. Auga durpiniame arba karbonatų turtingame, neutralios ar šarminės reakcijos (dažniausiai pH 7,0–7,3) dirvožemyje. Jeigu paviršiuje susidarys durpių sluoksnis, tai maždaug 20–30 cm gylyje slūgso karbonatingos uolienos. Šviesomėgis augalas.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Iki XX a. vidurio šiaurvakarinėje Lietuvos dalyje daugelis populiacijų buvo gausios ir labai gausios, užėmė gana didelius plotus. Šiuo metu Dauguma populiacijų yra negausios, jas sudaro vos kelios dešimtys ar keli šimtai individų. Gyvybingų, 0,5 ha ir didesnius plotus užimančių rūšies populiacijų išlikę Kretingos r., kiek mažesnių esama Akmenės, Skuodo, Kelmės, Joniškio rajonuose. Labiausiai į pietryčius nutolusi populiacija Skersabaliuose (Vilniaus r.) baigia sunykti nedidelei pelkutei užžėlus krūmais.

Grėsmės ir apsauga. Didelė dalis populiacijų, gyvavusių XX a. viduryje, buvo sunaikintos nusausinus pelkes ir šlapias pievas, jas pavertus dirbamais laukais. Dabar svarbiausia rūšies nykimo priežastis yra menkas išlikusių žemažolių pievų ir žemapelkių naudojimas. Būtina skubiai parengti ir įgyvendinti buveinių tvarkymo planus.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – Gramineae – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Sesleria caerulea is distributed in the northwestern districts. The main means of conservation of *Sesleria caerulea* is maintenance and proper management of its habitats.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Eraičininė nendrūnė

Scolochloa festucacea (Willd.) Link

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

3 (R) kategorija

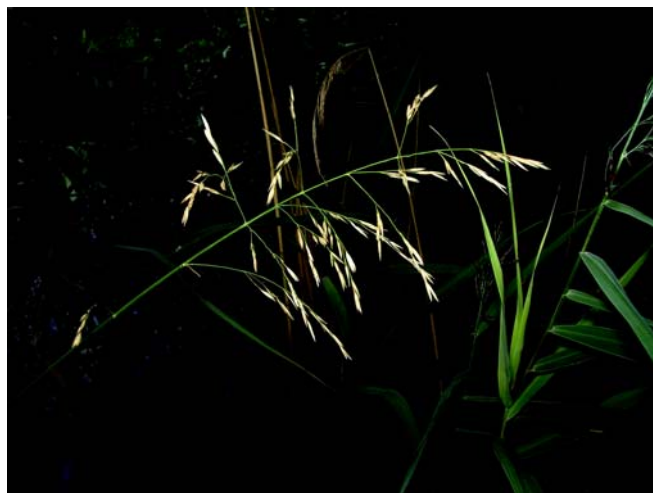
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Šiaurės Amerikoje, Azijoje ir Europoje, kur dažnesnė šiaurinėje ir rytinėje dalyje.

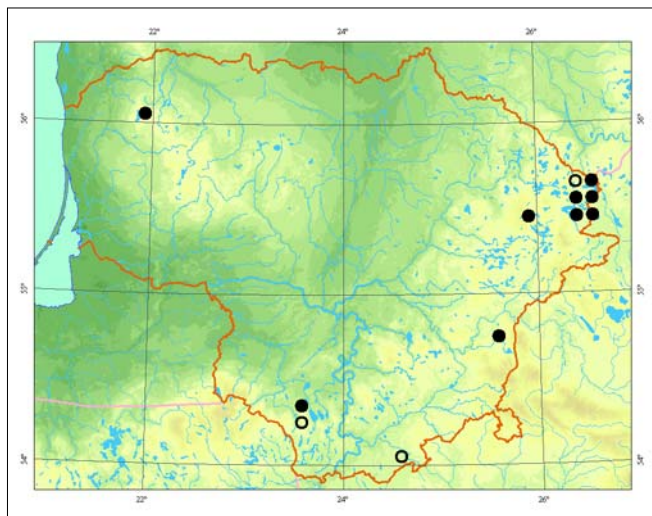
Lietuvoje reta rūšis, nes yra vakariniame Eurazijos arealo pakraštyje. Daugiausia radaviečių yra rytiniuose Ignalinos ir Zarasų rajonuose. Pavienių radaviečių aptikta Utenos, Lazdijų, Varėnos, Vilniaus ir Plungės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 1–2 m aukščio vandens telkinių pakrančių augalas. Žydi liepos mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Auga užpelkėjančių ežerų, rečiau – upių pakraščiuose, iki 1,5 m gylio, taip pat periodiškai užliejamose paežerių pievose, upių senvagių pakraščiuose. Sudaro *Scolochloetum festucaceae* bendrijas arba auga kitų pakrantės helofitų bendrijose. Tik nuolat užlietos vandens vietose augantys augalai žydi ir subrandina sėklas. Laikiniai užliejamose vietose auga tik vegetuojantys augalai, kurie dažniausiai sudaro labai vešlius sąžalynus, kartais negausiai auga viksvynuose.

Populiacijų gausumas. Vandeninėse cenopopuliacijose individų skaičius nėra didelis, taip pat mažesni ir jų užimami plotai. Gausumu pasižymi sausesnėse augavietėse susidariusios vegetuojančių individų populiacijos, kuriose gali augti dešimtys tūkstančių augalų.

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Užpelkėjusių vandens telkinių pakrančių sausinimas ir krantų pertvarkymas. Teršiamuose vandens telkiniuose gali išnykti dėl konkurencijos su nendrėmis ir kitais stambiais šakniastiebiais pakrančių augalais.

Informacijos šaltiniai

Kizienė B., 1980: *Scolochloa festucacea* novyj vid dlja flory Litovskoj SSR. – Botaničeskij žurnal, 65 (10): 1467–1469.

Kizienė B., Šidla L., 1984: Nauja eraičininės nendrūnės radimvietė Lietuvoje. – Lietuvos TSR MA darbai, ser. C, 2 (86): 3–8.

Sinkevičienė Z., 2000: *Scolochloetum festucaceae* Rejevski 1977 – eraičininis nendrūnynas – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 99–100. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species is rare throughout the whole country, except for the eastern regions. In permanently flooded habitats the plant forms a sparse overgrowth of fertile plants. Lush overgrowths of vegetative plants form only in periodically flooded habitats. The plant is threatened by drainage of boggy banks, the reconstruction of lakeshores and riverbanks and competition with larger plants.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Miškinė dirsuolė

Bromopsis benekenii (Lange) Holub (sin. *Bromus benekenii* Lange)

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

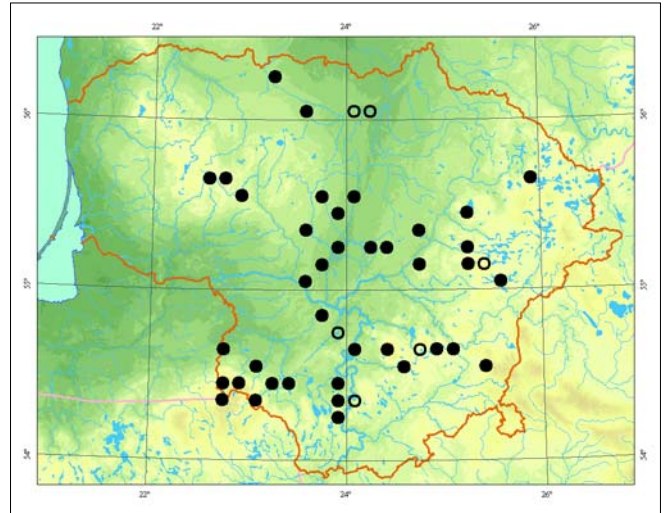
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje, Kaukaze, Pietvakarių ir Centrinėje Azijoje, Sibiro pietvakariuose. Lietuvoje rūšis daugiausia paplitusi Vidurio lygumoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 60–150 cm aukščio augalas su trumpais šakniastiebiais. Žydi birželio pabaigoje – liepos mėn. Dauginasi sėklomis, plinta sėklomis ir šakniastiebiais. Žiedus apdulkina vėjas. Subrendusius vaisius (grūdus) išnešioja vėjas, gyvūnai. Vidutiniškai šviesą mėgstantis augalas. Auga šviesiuose lapuočių ir mišriuose miškuose, miškų aikštelėse, pamiškėse, vidutinio drėgnumo dirvožemiuose. Augalui labai svarbu, kad dirvožemis būtų nuolat drėgnas, bet neįmirkęs. Priskiriamas prie kalkiamėgių augalų grupės. Geriausiai auga brandžiuose lapuočių ir mišriuose miškuose, kuriuose yra įvairaus apšviestumo plotų.

Populiacijų gausumas. Beveik visos populiacijos užima nemažus plotus, tačiau augalų tankumas niekada nebūna didelis. Dažniausiai pavieniai augalai auga šviesesnėse miškų aikštelėse, laukymėse, miškų pakraščiuose. Didžiausio ploto populiacijos žinomos Žagarės regioniniame parke (Jonišio r.) ir Panevėžio r. Kitur paprastai aptinkama po kelias dešimtis derančių augalų. Iškirštuose plotuose dažnai būna trumpalaikių populiacijos pagausėjimų, bet vėliau, suvešė-

jus krūmams, individų skaičius sparčiai mažėja. Nėretai gana didelės augalų grupės randamos ant kvartalų linijų ar po elektros perdavimo linijomis, einančiomis per miškus.

Grėsmės ir apsauga. Intensyvus ūkinis miškų naudojimas ir medžių tankumo didinimas, spygliuočių plantacijų veisimas iškirstų lapuotynų plotuose, miškų aikštelių ir proskynų užžėlimas ar apsodinimas.

Būtina išsaugoti įvairaus amžiaus lapuočių medžių medynus, negalima veisti arba buveinių plotuose ugdyti eglynų. Svarbu kartografuoti rūšies paplitimą miškuose ir atsižvelgiant į rūšies poreikius derinti miškotvarkos projektus.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – Gramineae – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The majority of *Bromopsis benekenii* populations are concentrated in the northern, central, eastern and south-western districts of Lithuania. The largest and most abundant populations are found in the Panevėžys and Joniškis districts.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Mindaugo Rylos nuotrauka

Stačioji dirsuolė

Bromopsis erecta (Huds.) Fourr (sin. *Bromus erectus* Huds.)

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

1 (E) kategorija

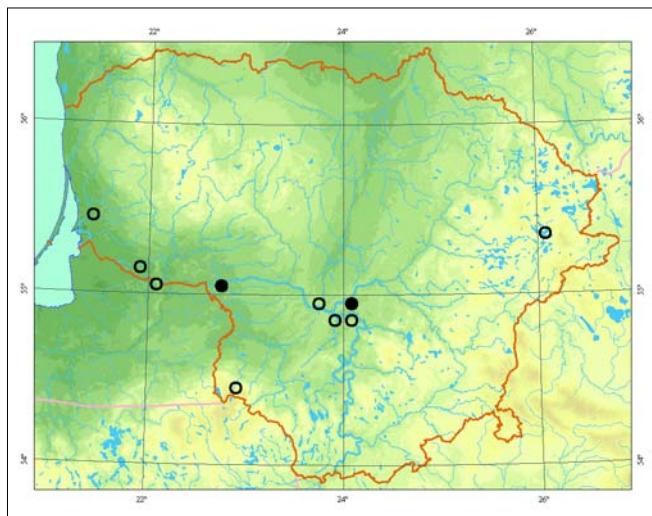
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Pietų Europoje, Šiaurės Afrikoje, Kaukaze.

Lietuvoje rūšis aptinkama Nemuno ir jo intakų slėniuose ir šlaituose. Pietvakarinėje šalies dalyje pasitaiko nuo upių nutolusiose vietose – sausų kalvų šlaituose. Kai kurios toli nuo upių (pvz., Ignalinos r.) ir palei kelius esančios populiacijos gali būti antropogeninės kilmės.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, retus kerus sudarantis, 100–120 cm aukščio augalas. Žydi birželio–liepos mėn. Dauginasi sėklomis, plinta sėklomis ir šakniastiebiais. Sėklos subręsta liepos–rugpjūčio mėn. Auga grupėmis arba sudaro nedidelius sąžalynus užliejamose pievose, kalvų ir upių šlaitų pievose. Kalkiamėgus augalas. Auga beveik neutralios reakcijos ar truputį šarminuose (pH 6,3–7,4) molio ir priemolio dirvožemiuose.

Populiacijų gausumas. Daugumos XX a. viduryje aptiktų rūšies populiacijų dabartinė būklė nežinoma. Anks-

čiau stačiosios dirsuolės gana gausiai augo Nemuno užliejamuosiose pievose dabartinėje Pagėgių sav. ir Nevėžio žemupio pievose ties Bivyliais (Kauno r.). Išlikusių rūšies populiacijos paprastai negausios ir užima nedidelius plotus, būklė ir pokyčiai šalyje iki šiol netirti.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę rūšies populiacijoms kelia menkas šlaitų pievų ganymas, šienavimas. Kai kurių populiacijų nykimą paspartino šlaitų želdinimas medžiais. Neigiamą įtaką turėjo upių slėnių užliejamų pievų kultūrinimas, gausus tręšimas.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – *Gramineae* – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius.

Kizienė B., 1998: Klasė *Festuco-Brometea erecti* Br.-Bl. et R. Tx. 1943. Stepinės pievos. – Kn.: Rašomavičius V. (red.), Lietuvos augalija, 1. Pievos: 77–94. – Kaunas–Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Native populations of *Bromopsis erecta* are concentrated in valleys and on the slopes of the Nemunas River and its tributaries. The current state of populations is unknown. The species is under threat due to changes in meadow usage.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Linos Jasiukonytės piešinys

Europinis miežvienis

Hordelymus europaeus (L.) Harz

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

1 (E) kategorija

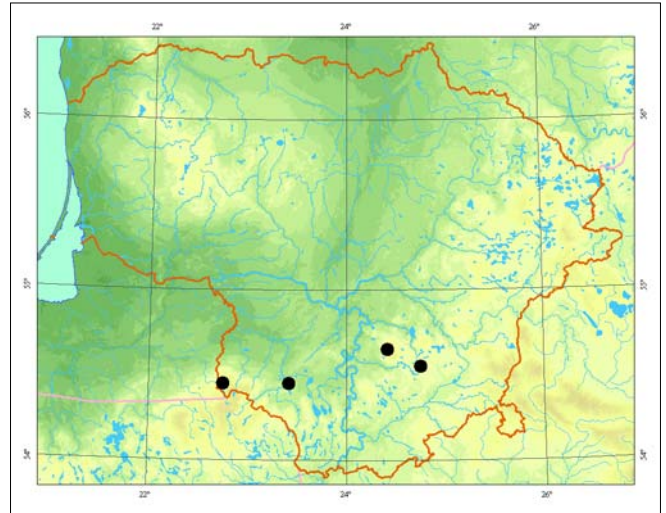
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio, Pietų ir Pietryčių Europoje, pietinėje Skandinavijos dalyje, Kaukaze.

Lietuvoje esančios populiacijos yra ties šiaurrytine arealo riba. Lietuvoje rūšis labai reta, aptikta 4 vietose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 60–120 cm aukščio augalas su trumpais šakniastiebiais. Žydi liepos mėn. Dauginasi sėklomis, plinta sėklomis ir šakniastiebiais. Auga gana retuose vidutinio drėgnumo lapuočių ir mišriuose miškuose, miškų aikštelėse. Priskiriamas prie kalkiamėgių augalų grupės. Dažniausiai auga *Tilio-Carpinetum betuli* bendrijose. Susidarius ūksmei, augalai kelerius metus gali išlikti vegetatyvinės būsenos, o vėliau žūsta.

Populiacijų gausumas. Populiacijos užima nedidelius plotus, išskyrus esančią Būdos miške (Marijampolės r.). Mergiškių kalvų miške (Trakų r.) bei Drausgirio ir Vištytgirio miškuose (Vilkaviškio r.) esančias populiacijas

sudaro po keliolika individų. Buktos miške, Buktos ir Žaltyčio girininkijose (Marijampolės r.) esanti populiacija didelė ir ją sudaro kelios augalų grupės. Daugelis grupių yra negausios, sudarytos iš mažiau kaip 10 subrendusių individų. Dviejose vietose europinių miežvienių grupės, augančios gana retuose medynuose yra palyginti gausios, jas sudaro maždaug po 100 derančių individų.

Grėsmės ir apsauga. Rūšies populiacijoms grėsmę kelia medžių tankumo didinimas, spygliuočių plantacijų veisimas iškirstų lapuotynų plotuose, miško aikštelių ir proskynų užžėlimas krūmais.

Europinių miežvienių populiacijų užimamuose plotuose neleistini plynieji kirtimai. Tvarkant buveines, reikia sudaryti atvirų miško aikštelių ir lajų mozaiką.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – Gramineae – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

In Lithuania four populations of Hordelymus europaeus are known in the Trakai, Vilkaviškis and Marijampolė districts. Lithuania is on the northeastern border of the species' distribution range. This species is threatened by changes to habitat conditions.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Žydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

Pievinė poavižė

Helictotrichon pratense (L.) Besser

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

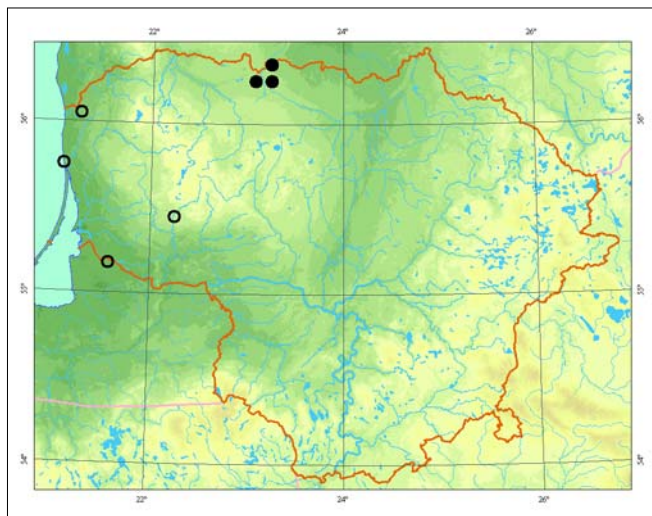
Paplitimas. Vidurio ir Pietų Europoje, Skandinavijoje, Kaukaze.

Lietuvoje rūšis aptikta tik vakarinėje ir šiaurinėje dalyje, tačiau radavietės Klaipėdos, Šilutės ir Šilalės r. pastaraisiais metais nėra tikrintos. Paplitimo duomenis reikėtų laikyti nepakankamais, nes Latvijos kaimyniniuose pasienio rajonuose (Šventosios, Ventos, Nemūnėlio slėniuose) yra žinoma nemažai radaviečių.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, tankiakkeris, 30–100 cm aukščio augalas. Žydi birželio–liepos mėn. Dauginasi sėklomis. Auga sausose pievose, šlaituose, miškų aikštelėse ir pamiškėse. Prieraišus karbonatiniams priemolio dirvožemiams (*Festuco-Brometea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Žagarės apylinkių populiacijos gana gausios ir pakankamai stabilios. Kai kuriuose ozo atvirų erdvių žolynuose ir Švėtės pievose pievinės poavižės vyrauja.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijos gali sunykti mišku apželdinus atvirus šlaitus ir aikšteles arba savaime joms užaugant krūmais, nustojus žolynus šienauti.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – *Gramineae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species is known only to exist in the western and northern parts of the country, but data regarding its distribution should be recognised as insufficient. Currently the most abundant and rather stable populations are found in the Žagarė area (northern Lithuania).

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Linus Jasiukonytės piešinys

Sibirinė visgė

Trisetum sibiricum Rupr.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

2 (V) kategorija

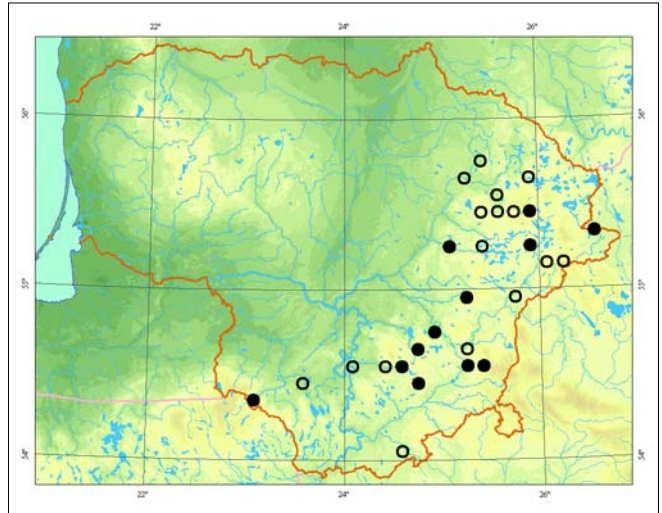
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Rytinėje Vidurio Europos dalyje, Rytų Europoje, Sibire, Centrinėje ir Rytų Azijoje, Tolimuosiuose Rytuose, Šiaurės Amerikoje (Aliaskoje).

Lietuvoje reta rūšis, arti šiaurvakarinio arealo pakraščio, aptinkama rytiniuose šalies rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 50–120 cm aukščio augalas. Žydi gegužės – birželio mėn. Žiedus apdulkina vėjas. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu – šakniastiebiais. Plinta sėklomis, kurias išnešioja vėjas ir vanduo. Auga šaltiniuose ir šarminuose žemapelkėse, pelkėtose pievose, kartais krūmais arba nendrėmis apaugančiose žemapelkėse, pelkėtų miškų pakraščiuose ir aikštelėse. Dažniausiai augalai aptinkami durpiniamė, rečiau – mineraliniame, paprastai neutralios reakcijos (pH 6,8–7,4) ar šarmingame dirvožemyje.

Populiacijų gausumas. Dauguma rūšies populiacijų užima palyginti nedidelius plotus ir yra gana negau-

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

sios – jas sudaro nuo kelių iki kelių dešimčių individų. Labai retai pasitaiko populiacijų, kuriose sibirinės visgės yra tarp bendrijoje vyraujančių augalų. Didžiausią – apie 2 ha – plotą užimanti šios rūšies populiacija 1966 m. buvo aptikta Utenos r., bet dabartinė jos būklė nežinoma. Dabar viena iš didžiausių žinomų populiacijų yra Elektrėnų sav. ir Bražuolės up. pakrančių pelkėse (Trakų r.).

Grėsmės ir apsauga. Didelė dalis populiacijų buvo sunaikinta nusauginus pelkes ir šlapias pievas, jas pavertus dirbamais laukais. Kai kurios populiacijos sunyko apsausėjusioms buveinėms užžėlus krūmais.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – *Gramineae* – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius.

Lisaitė-Kizienė B., 1968: Rasprostranenie i ekologija triščetinnika *Trisetum sibiricum* Rupr. v Litovskoj SSR. – Botaničeskij žurnal, 53 (11): 1630–1634.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Trisetum sibiricum is distributed in Lithuania's eastern districts. Most populations occupy rather small areas and a number of populations suffer as a result of the drainage of their main habitats – alkaline fens and mineral-rich springs and spring fens.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Delavinio kelerija

Koeleria delavignei Czern. ex Domin

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

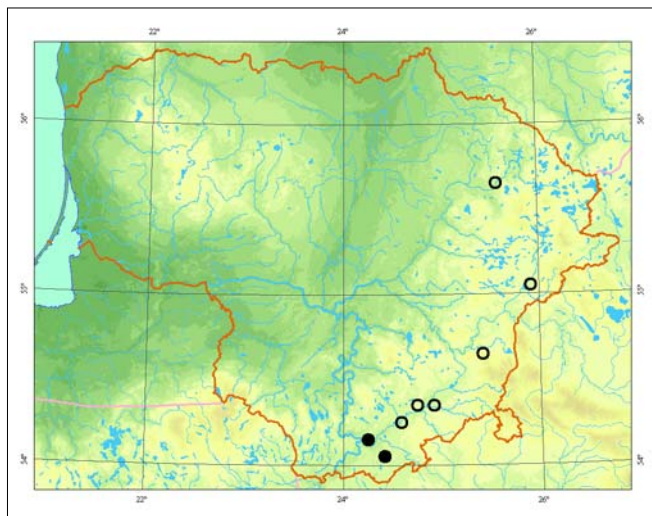
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Rytų, Pietryčių ir Vidurio Europoje, Vakarų ir pietinėje Rytų Sibiro dalyje.

Lietuvos teritorija eina šiaurvakarinė rūšies arealo riba. Radavietės aptinkamos rytinėje Lietuvos dalyje, daugiausia Matuizoje, Marcinkonyse, Merkinėje, Pirčiučiuose, Valkininkuose (Varėnos r.). Taip pat rasta Jiesioje (Kauno apyl.), Pažeimenėje (Švenčionių apyl.), Vyžuonų miške (Utenos r.) ir Markučiuose (Vilniaus apyl.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, apie 80 cm aukščio žolinis augalas šliaužiančiais šakniastiebiais, sudaro retus kerus. Šluotelė iki 10 cm ilgio, puri, dažnai violetinio atspalvio. Žydi birželio – liepos mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Auga sausose

pievose Merkio salpos vidurinėje juostoje, aliuviniuose dirvožemiuose, taip pat sausose žemyninėse pievose.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje didžiausia populiacija yra Merkio slėnyje ties Merkine. Auga gausiai.

Grėsmės ir apsauga. Nutraukus tradicinį pievų ganyimą ir šienavimą, gresia augaviečių užaugimas mišku, ypač pušimis.

Būtina atnaujinti ekstensyvų šienavimą.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1980: Varpiniai – *Gramineae* Juss. (*Poaceae* Barnhart). – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 273–285. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Localities are known to exist and are concentrated in eastern Lithuania, the northwestern outpost of this continental species. The largest population occurs in the Varėna district, in the flooded meadows of the lower reaches of the Merkys River.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Linos Jasiukonytės piešinys

Ankstyvoji smilgenė

Aira praecox L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

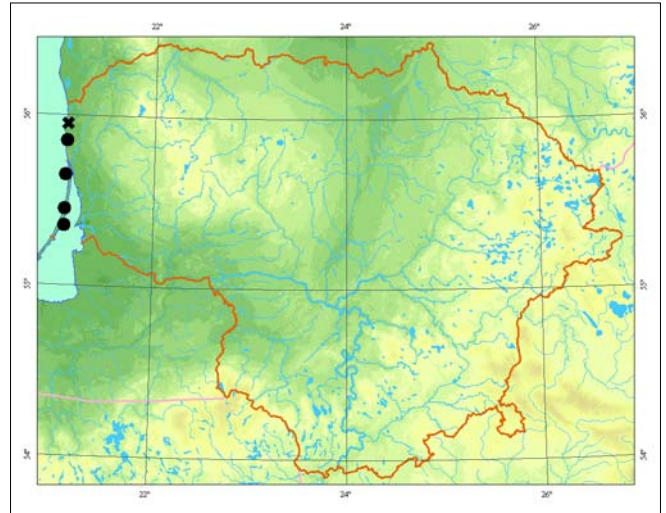
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Pietų, Vidurio ir Vakarų Europoje. Per Lietuvą eina šiaurrytinė arealo riba. Lietuvoje aptikta tik Kuršių nerijoje ir ties Nemirseta.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 4–10 cm aukščio augalas. Dauginasi sėklomis. Žydi gegužės – birželio mėn., terofitas. Vegetacijos pradžioje ir žydėjimo metu populiacijoms būdingas raudonas, o vasaros pabaigoje šviesiai rudas atspalvis. Mėgsta tik neturintį maisto medžiagų lengvą priesmėlį. Auga atvirose vietose, smiltpievėse su retu žolynu, ant kvartalų linijų, miškų kelių. Vyrauja *Carici arenariae-Airetum praecocis* bendrijose.

Populiacijų gausumas. Žinomos 7 gausios populiacijos, jose vyrauja generatyviniai augalai. Pavienių augalų retai aptinkama visame pajūrio ruože. Pakartotinai patikrinus seniausią (1928 m.) augavietę Palangoje, prie Birutės kalno, ankstyvųjų smilgenių nerasta.

2006 m. duomenimis, labai sumažėjo populiacijų, esančių Pajūrio regioniniame parke, gausumas.

Grėsmės ir apsauga. Dėl natūralios sukcesijos keičiasi bendrijų pobūdis.

Būtina atlikti stebėjimus, kad prireikus būtų galima stabdyti bendrijų užaugimo ir velėnėjimo procesą.

Informacijos šaltiniai

Stankevičiūtė J., 1998: *Airetum praecocis* (Schwickereth 1944) Krausch 1967 bendrijų paplitimas Kuršių nerijoje. – Biologinės įvairovės tyrimai ir aplinkosauginis švietimas regionuose. Respublikinės konferencijos dalyvių pranešimų santraukos: 37–38. – Vilnius.

Balevičienė J., Stankevičiūtė J., 2000: *Carici arenariae-Airetum praecocis* Westhoff et al. 1962. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.): Raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 56–59.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania *Aira praecox* is distributed only on the coastal sands. The species is near the northeastern border of the distribution range, and rare in the whole area. A number of localities have decreased in size due to changes in the structure of communities.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

*Linos Jasiukonytės piešiny*s

Lietuvinė monažolė

Glyceria lithuanica (Gorski) Gorski

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europos rytuose, Rytų Europoje, Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Japonijoje. Labiausiai į vakarus nutolusios populiacijos užregistruotos Lenkijos šiaurės rytuose.

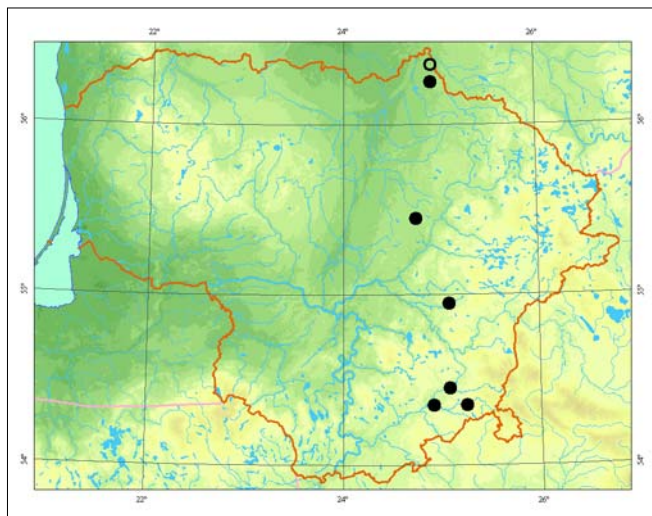
Lietuvoje populiacijos yra rytinėje dalyje, per kurią eina pietvakarinė rūšies arealo riba. Dabar šalyje žinoma 12 populiacijų.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, retus kerus sudarantis, 50–150 cm aukščio augalas su trumpais šakniastiebiais. Žydi liepos–rugpjūčio mėn. Sėklas nedideliu atstumu išnešioja vanduo. Auga drėgnuose ir šlapiuose miškuose, *Alno-Padion* sąjungos bendrijose. Biržų girioje lietuvinių monažolių pasitaiko vidutinio drėgnumo lapuotynuose, kuriuose vyrauja uosiai ir liepos. Paprastai auga nedideliuose duburiuose arba miško balų pakraščiuose, šaltiniuose miško upelių pakrantėse. Lietuvine monažole literatūroje anksčiau buvo klaidingai vadinama ruožuotoji monažolė (*Glyceria striata*) – iš Šiaurės Amerikos kilusi svetimžemė, gana sparčiai plintanti rūšis.

Populiacijų gausumas. Išsamių duomenų apie populiacijų dydį ir individų skaičių nėra, bet aišku, kad

Linos Jasiukonytės piešinys

visos žinomos populiacijos yra negausios. Jas sudaro vos kelios dešimtys žydinčių ar derančių individų, dažnai augančių nemažame plote. Rečiau augalai sudaro nedidelius sąžalynus. Gausiausios lietuvinių monažolių populiacijos (iš visų žinomų) yra Rūdninkų girioje.

Grėsmės ir apsauga. Labiausiai rūšis nyksta dėl miškų sausinimo ir plynujų kirtimų, medynų ugdymo, paliekant tik spygliuočius, dažniausiai egles. Susidarius stipriai ūksmei, augalai negali žydėti, tam tikrą laiką vegetuoja, paskui išnyksta. Siekiant išsaugoti gyvybingas populiacijas, būtina išlaikyti tinkamiausią medyno sudėtį, lajų ir atvirų vietų mozaiką. Šiuo atžvilgiu ypač palankios brandžių šlapių miškų buveinės.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z., 2002: *Glyceria lithuanica* (*Poaceae*) in Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 8 (3): 239–246.

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – *Gramineae* – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania Glyceria lithuanica is known in the Biržai, Ukmergė, Širvintos, and Šalčininkai districts. All populations are rather small.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Miškinė monažolė

Glyceria nemoralis (R. Uechtr.) R. Uechtr. et Körn.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA MIGLINIAI (POACEAE)

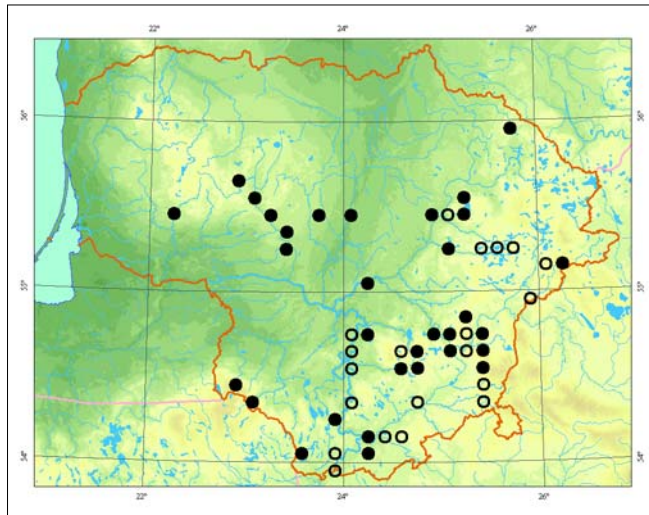
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1984 m.

Paplitimas. Pagrindinis arealas apima Europą, labai nedidelė dalis – Azijoje (Kaukaze, Turkijoje).

Lietuvoje didžiausia dalis radaviečių yra pietrytinėje dalyje, nerasta šiaurinėje ir šiaurvakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 1 m aukščio, šviesiai žalias retakeris varpinis augalas. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Žydi birželio–liepos mėn., jeigu ruduo šiltas – stebimas antrinis žydėjimas. Prieraišus upių slėnių ir ežerų šlaitų lapuočių ir mišriems miškams, kur auga šaltinių išsiveržimo vietoje, iš jų ištekančiuose upeliukuose, griovose, šaltiniuose upių pakraščiuose. Sudaro miškinių monažolynų (*Glycerietum plicato-nemoralis*) bendrijas, kuriose kartu auga šaltiniuotoms augavietėms būdingi augalai (*Mentha aquatica*, *Veronica beccabunga*, *Scrophularia umbrosa*, *Myosotis scorpioides*, *Poa trivialis* ir kt.).

Populiacijų gausumas. Tinkamose šaltiniuose augavietėse populiacijos dažniausiai gausios, sudarytos iš derančių ir vegetatyviniu būdu besidauginančių kerų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta kertant upių slėnių miškus, teršiant griovas ir šaltinius atliekomis, pertvarkant hidrografinį tinklą. Dėl svetimžemių rūšių (*Impatiens glandulifera*, *Impatiens parviflora*, *Heracleum sosnowskii*) įsigalėjimo vyksta nepageidautina biocenozė kaita.

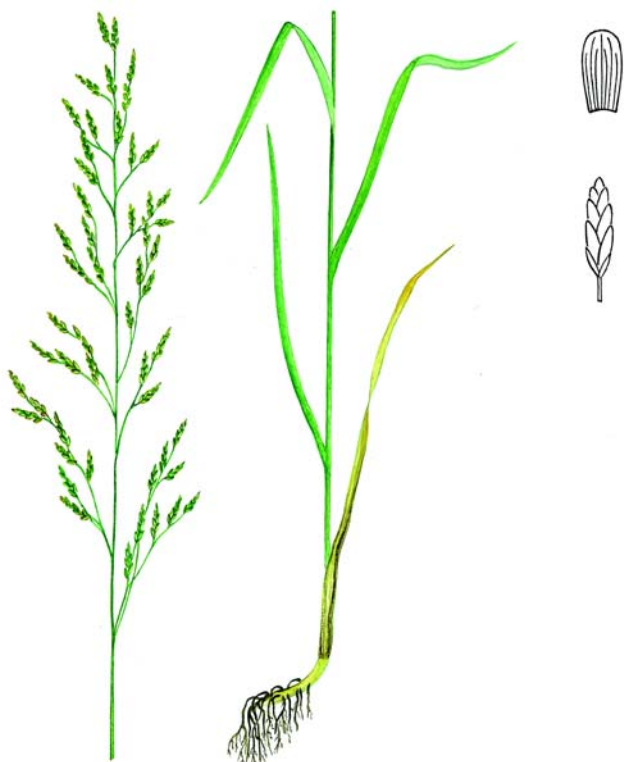
Informacijos šaltiniai

Sinkevičienė Z., 2000: *Glycerietum plicato-nemoralis* Kopecky 1972 – miškinis monažolynas. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 124–126. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is not considered rare across most of Lithuania, yet is distributed only in specific habitats. Abundant populations are found on springy riverbanks and lake slopes overgrown with forest. The main threats are the clearing of slope forests, urbanisation of river valleys and the invasion of alien species.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Linos Jasiukonytės piešiny

Paprastoji bekmanija

Beckmannia eruciformis (L.) Host

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSISida*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

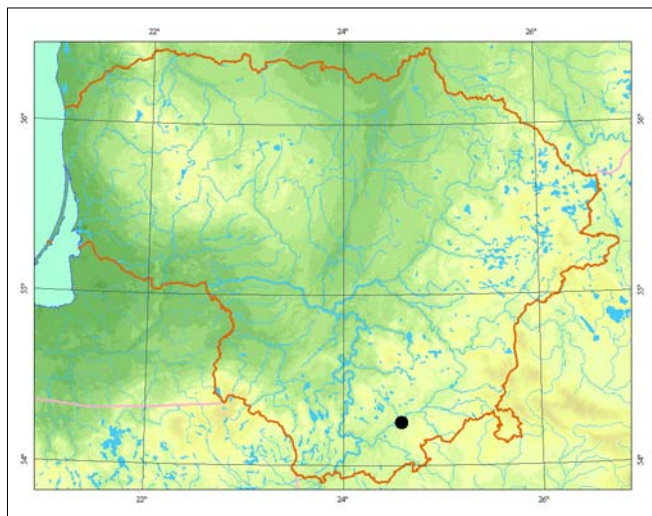
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietų Europoje, Kaukaze, Centrinėje Azijoje, Sibire.

Vienintelė tikriausiai savaiminė šios rūšies populiacija Lietuvoje žinoma tik ties Merkio ir Varėnės upių santaka (Varėnos r.), o Kauno, Panevėžio, Utenos ir Vilniaus r. aptinkami augalai užnešti atsitiktinai arba išlikę buvusių pasėlių vietose ir sulaukėję.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, retus kerus sudarantis, 30–100 cm aukščio augalas su trumpais šakniastiebiais. Hemikriptofitas. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Žiedus apdulkina vėjas. Anksti nušienauti ar nuganyti augalai menkai žydi. Sėklos (grūdai) subręsta rugpjūčio – rugsėjo mėn., jas išnešioja vėjas ir vanduo. Auga vidutinio drėgnumo ir drėgnose pievose, vidutiniškai derlingame, mažai rūgščiame ar šarmingame (pH 5,8–7,6) dirvožemyje. Geriausiai auga gerai apšviestose bu-

veinėse, bet pakenčia ir dalinį pavėsį, todėl galima aptikti retais medžiais apaugusiuose paupiuose.

Populiacijų gausumas. Populiacijų gausumas ir užimamas plotas Varėnės pakrantėse ties Užmelnų kaimu ir Senąja Varėna (Varėnos r.) šiuo metu nežinomas. Anksčiau augo nedidelėmis grupėmis, vietomis sudarė retus, kelių ar keliolikos kvadratinį metrų ploto sąžalynus.

Grėsmės ir apsauga. Pernelyg intensyvus ganymas, menkas šienavimas, savaiminės pievų bendrijų sukcesijos, užtvindymas, žmonių sukelti vandens režimo pokyčiai. Pievos, kuriose auga paprastosios bekmanijos, turėtų būti mažai ganomos ir šienaujamos. Atskiri pievų plotai turėtų būti šienaujami rotacijos būdu: vieni – birželio antroje pusėje, kiti – rugpjūčio pabaigoje arba rugsėjo mėn. pradžioje. Antropogeninės kilmės populiacijos neturėtų būti saugomos.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – *Gramineae* – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The only most likely native population of Beckmannia eruciformis is known to exist in the Varėna district, at the confluence of the Merkys and Varėnė rivers. Other populations are of anthropogenous origin.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Jono Augustausko nuotrauka

Juosvavarpis pašiaušėlis

Alopecurus arundinaceus Poir.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA MIGLINIAI (POACEAE)

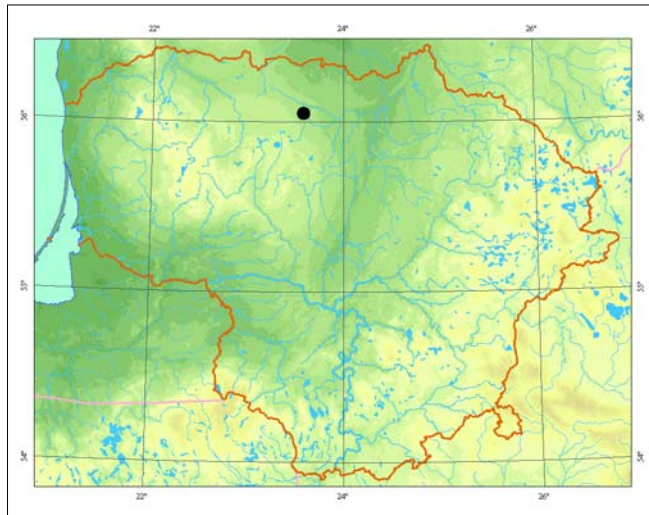
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, Kaukaze, Sibire, Centrinėje ir Mažosioje Azijoje, introdukuota arba užneštinė daugelyje kitų ne atogražų regionų.

Lietuvoje ilgą laiką nurodomos 2 radavietės (Vilnelės slėnyje Vilniaus apyl. ir Šiaulių apyl.), tačiau jose surinktų herbariumo pavyzdžių priskyrimas *Alopecurus arundinaceus* rūšiai abejotinas. 2005 m. rūšis aptikta Kruojos upelio slėnyje (Pakruojo r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, aukštaūgis (50–150 cm), ilgus šakniastiebius turintis augalas. Žiedynas pilkšvas arba juosvas, varpažvyniai viršūnėje prasiskėtę. Žydi gegužės–birželio mėn., dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Laikomas geru pašariniu augalu. Gali augti drėgnose ir pelkėtose pievose, pagrioviuose, šlapiuose paupiuose ir paežerėse. Silpnas halofitas.

Populiacijų gausumas. Žinomoje radavietėje buveinė (vingiorykštynų ir pašiaušėlynų) užima maždaug 2 arus, kurioje juosvavarpiai pašiaušėliai auga padrikais ploteliais.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės nėra įvertintos. Būtina ieškoti radaviečių ir tikslinti populiacijų būklę.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – Gramineae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Data on the state of species populations and localities is inaccurate. Only one population in northern Lithuania was confirmed by scientific data (2005).

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Linės Jasiukonytės piešinys

Miškinis eraičinas

Festuca altissima All.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

3 (R) kategorija

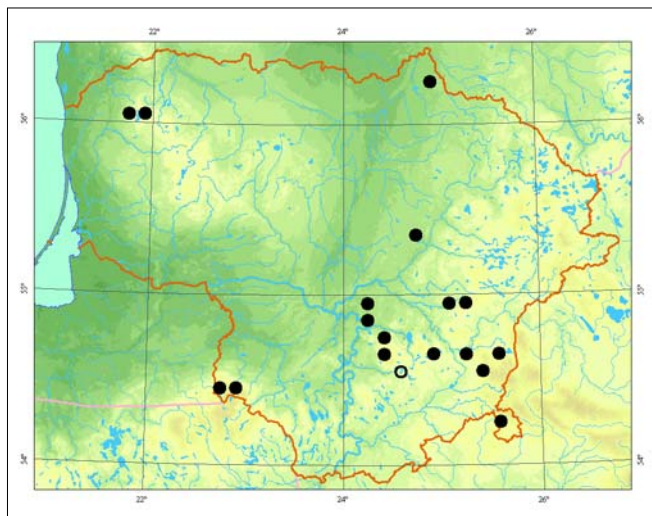
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje, Kaukaze, Pietvakarių Azijoje, Altajuje.

Lietuvoje rūšies paplitimas susijęs su lapuočių miškų paplitimu. Reta rūšis.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 60–120 cm aukščio augalas. Žydi birželio pabaigoje – liepos mėn. Žiedus apdulkina vėjas. Sėklos (grūdai) subręsta liepos – rugpjūčio mėn. Jas išnešioja vėjas, kartais gyvūnai. Ūksmę mėgstantis augalas, gali augti buveinėse, kuriose apšviestumas vegetacijos laikotarpiu sudaro apie 5 proc. viso šviesos kiekio, tačiau esant geresniam apšvietimui (iki 50 proc.) augalai gausiau žydi ir dera, būna vešlesni. Auga lapuočių ir mišriuose miškuose, vidutinio drėgnumo, derlinguose, turtinguose azoto junginių, dažniausiai priemolio dirvožemiuose.

Populiacijų gausumas. Aptiktos populiacijos yra nedidelės, jas paprastai sudaro pavieniai, dideliame plote augantys individai. Rečiau miškiniai eraičiniai auga gana tankiais guotais, kuriuos sudaro iki 100 kerų. Miškų kirtavietėse pirmais metais miškiniai eraičiniai

gausiai pražysta, bet vėlesniais metais, kai suklesti aukštosios kirtaviečių žolės ir krūmai, žydinčių individų lieka labai mažai. Mažai žydinčių augalų būna miškuose, kuriuose tankus krūmų ardai.

Kai kuriais metais atskiros populiacijos smarkiai nukentčia nuo grybinių ligų, kurias sukelia *Puccinia* ir *Uromyces* genčių grybai. Ligoti augalai nesubrandina sėklų arba jų derlius būna labai menkas.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę kelia staigūs buveinių sąlygų pokyčiai, vykstantys iškirtus brandžius miškus. Taip pat nyksta dėl medžių tankumo didinimo, spygliuočių plantacijų veisimo iškirtų lapuotynų plotuose.

Būtina išsaugoti įvairaus amžiaus lapuočių medžių medyną. Rūšies buveinių plotuose negalima veisti arba ugdyti eglynų.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – Gramineae – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

In Lithuania the distribution of *Festuca altissima* is closely related with the distribution of broad leaf forests. This species is threatened by rapid changes in habitat conditions and improper forest management.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Linos Jasiukonytės piešinys

Smėlyninis eraičinas

Festuca psammophila (Hack. ex Čelak.) Fritsch

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA MIGLINIAI (POACEAE)

4 (I) kategorija

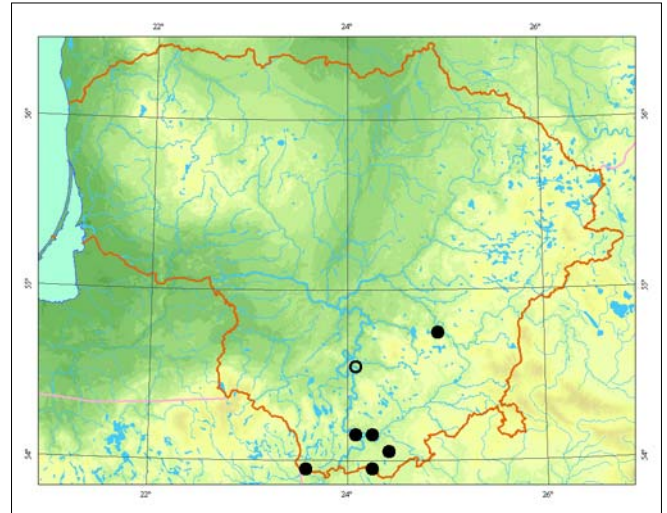
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje.

Per Lietuvą eina šiaurvakarinė rūšies paplitimo riba. Paplitimas nepakankamai iširtas. Lietuvoje ūšis rasta Pietryčių smėlėtoje lygumoje (Varėnos, Alytaus, Lazdijų r.). 2000 m. aptikta Neries upės smėlėtuose krantuose (Trakų r.). Bohemijos ir Lenkijos endemas.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, tankiakėris, nedidelius kupstus sudarantis, 20–60 cm aukščio augalas. Lapų makštys šviesiai violetinės, stiebas plikas, žiedyno ašis nešiuurkšti. Žydi birželio–liepos mėn. Dauginasi sėklomis, kurios platinamos per potvynius. Pagrindinės augavietės smėlėtuose upių šlaituose. Pasitaiko pamiškėse, žemyninėse kopose, pušynų retmėse. *Festuca psammophila-Koelerietum* bendrijų edifikatorius ir būdinga rūšis. Gana gausiai auga ir vyrauja *Cladonio-Pinetum* bendrijose.

Populiacijų gausumas. Populiacijos gausios, tačiau užima mažus plotus. Didžiausios (50–200 m²) yra Nemuno ir Merkio upių aukštuose smėlėtuose šlaituose. Jose generatyviniai ir vegetatyviniai individai žolyne sudaro beveik ištisinę dangą. Palei Ūlos, Sraujos, Skrob-

laus ir Stangės upes esančių populiacijų užimamas plotas daug mažesnis (16–30 m²) jose vyrauja vegetatyviniai augalai.

Grėsmės ir apsauga. *Festuca psammophila* priklauso tai augalų grupei, kurių išlikimo sąlyga – žmogaus ūkinė veikla. Svarbiausia ganyti galvijus, šienauti. Nyksta dėl vėjo ar vandens erozijos, apželdinant smėlynus mišku ir atsisakant Pietų Lietuvoje tradicinio gyvulių pergynimo ganytis.

Informacijos šaltiniai

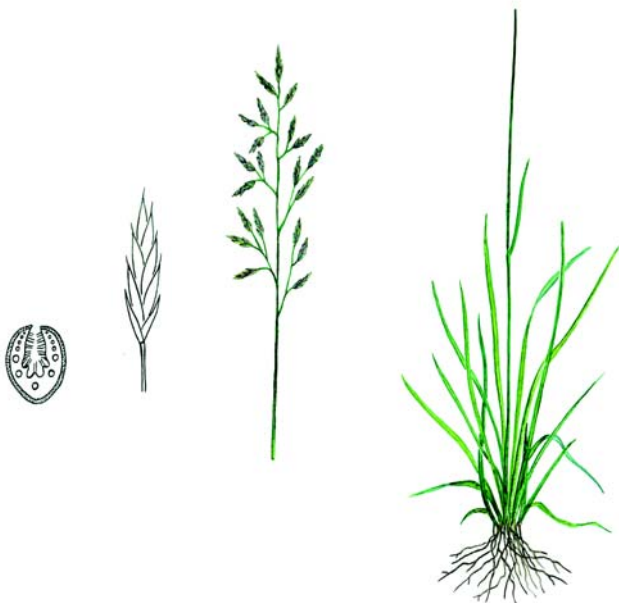
Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Eraičinas – *Festuca*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 246–258. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Localities are concentrated on the fluvio-glacial plain of southeastern Lithuania. The species occurs on the continental dunes and dry sandy banks of rivers. The largest populations are on the sandy slopes in the valleys of the Nemunas and Merkys rivers.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

*Linės Jasiukonytės piešiny*s

Miškinė šunažolė

Dactylis polygama Horv.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

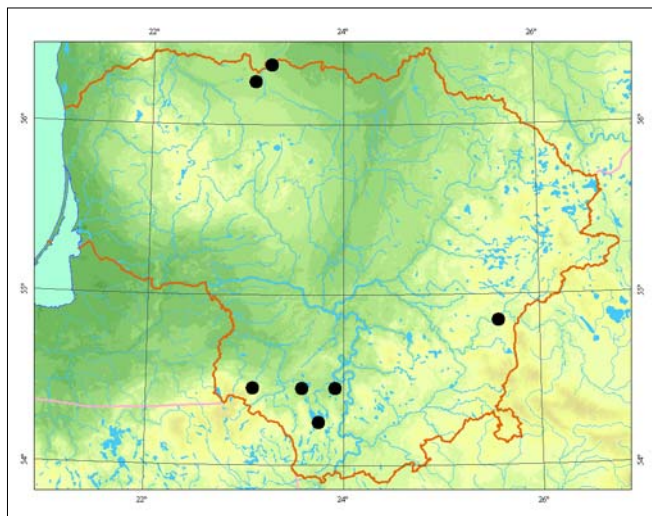
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje, Šiaurės Balkanuose, Pirėnų kalnuose, šiaurėje – iki Švedijos.

Lietuvoje rūšis aptikta Žagarės ir Martyniškių apylinkėse (Joniškio r.), Buktos miške (Marijampolės r.), Nemėnčinės apylinkėse (Vilniaus r.), Alytaus ir Lazdijų rajonuose. Esama senų duomenų apie radavietes Vilniaus apylinkėse ir Palangoje.

Biologija ir ekologija. Šakniastiebis žolinis augalas. Miškinę šunažolę sunku atskirti nuo miškuose retkarčiais aptinkamos paprastosios šunažolės (*Dactylis glomerata*), tačiau miškinės šunažolės apatinė šluotelės šakelė neaiškiai atitolusi nuo kitų; apatinio varpažvynio nugarėlė neblakstienota, šiurkšti. Augalai žydi birželio ir liepos mėn. Žiedus apdulkina vėjas. Dauginasi šakniastiebiais ir sėklomis. Auga šviesiuose lapuočių ir mišriuose miškuose: turtinguose rūšių

pušynuose (*Serratulo-Pinetum*, *Quercu-Pinetum*), sausuose *Carpinion* sąjungos ažuolynuose ir skroblynuose, senuose parkuose.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba grupėmis, po 10 – 15 augalų. Aptinkami šviesesnėse vietose (šlaituose, miškų retmėse).

Grėsmės ir apsauga. Plynieji kirtimai, medžių ir krūmų susivėrimas, nutrūkusi tradicinė ekstensyvi ūkinė veikla: miškų aikštelių šienavimas ir ganymas. Gali reikėti retinti krūmus (rečiau medynus), saikingai ganyti miškuose.

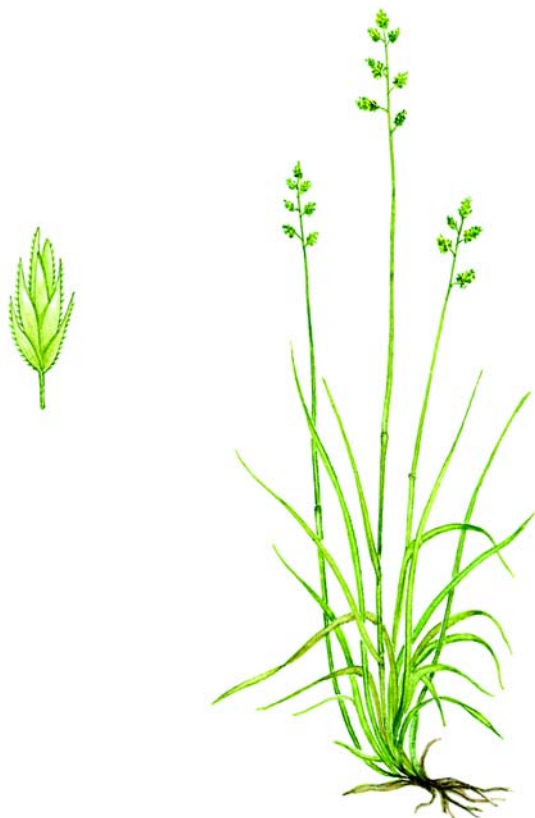
Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – *Gramineae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114 – 299. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

In Lithuania, only several sites of *Dactylis polygama* are known. The species occurs in open broadleaved forests (*Carpinion*) and mixed pine forests (*Serratulo-Pinetum*, *Quercu-Pinetum*), usually along forest edges and on slopes. The main threats are clear felling, bush overgrowth, and discontinued grazing and mowing in forest clearings.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Linus Jasiukonytės piešinys

Retažiedė miglė

Poa remota Forselles

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

5 (Rs) kategorija

Populiacijų gausumas ir apsauga. Populiacijos dažniausiai negausios. Augalai auga pavieniais kereliais arba nedidelėmis grupėmis. Retkarčiais sudaro kelių kvadratinių metrų ploto sąžalynus.

Grėsmės. Didžiausią grėsmę kelia buveinių nykimas dėl miškų kirtimo ir sausinimo. Kai kada augavietės užtvindomos, ypač bebrų.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – *Gramineae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Poa remota is distributed in all of Lithuania, though it is rarer in the northern and western regions. The species is associated with springy broadleaved forests, mainly *Circaeo-Alnetum*. Populations are not usually abundant, consisting of solitary plants or small groups. The main threats are draining and forest felling. Some sites are also prone to flooding by beaver activity.

Aprašė Raimondas Čiuplys

KARALYSTĖ
GRYBAI
FUNGI

Skyrius
Aukšliagrybūnai
Ascomycota

Paprastasis taukius

Sarcosoma globosum
(Schmidel : Fr.) Casp.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA TAUKINIAI (*SARCOSOMATACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŭdis àraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurës Amerikoje. Lietuvoje ið turimø kolekcijø þinomos 3 radavietës: Anykðeio ðilelyje (Anykðeio r.), Ðiaulio r. (grybais prekiauta Ðiaulio turgavietėje) ir Verkiø miðke (Vilniaus apyl.). J. Mazelaitis (1966) teigė, kad grybas daþnas centrinėje ðalies dalyje, Ðiaulio ir Panevėpio r., taėiau tikslio radavieėio nenurodė.

Biologija ir ekologija. Apoteciai 3– 10 cm dydþio, rutuliðki, bekoėiai, juosvai rudi, prie substrato prisitvirtinæ rizomorfomis, virðutinėje dalyje su lėkðtelės formos ádubimu. Vaisiakūniai vienmeėiai, formuojasi tirpstant ar tik nutirpus sniegui kovo– geguþės mėn., kartais pasirodo gruodþio mėn. Auga pavieniui ar grupėmis ant miðko paklotės tarp spygliø ir samanø, ant dirvoþemyje panirusios medienos, daþniausiai brandþiuose eglynuose, jø pakraðėiuose. Saprotrofas. Vaisiakūniai drebutinės konsistencijos, jais buvo tepamos þaizdos ir vėpimø ratø aðys; drebutinės masės spiritinis antþilas buvo liaudies pripaþintas vaistas nuo reumato. Turgavietėse buvo pardavinėjami kaip „þemės taukai“.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje tiksliai þinomos 3 populiacijos. Nerandamas nuo 1960 m.

Grėsmės ir apsauga. Brandþio ir senø eglio kirtimas, miðko dirvoþemio ir paklotės ardyimas, iðtrypimas ir vaisiakūniø rinkimas.

Informacijos ðaltiniai

Mazelaitis J., 1966: Materialy k flore sumchatykh (*Ascomycetes*) gribov Litovskoj SSR. – Scientific works, vol. 74, Botany, 2nd ser. Proceedings of the third symposium of the investigations of the Baltic republics mycolichen flora. Riga: 77– 83.

Kutorga E., 2000: Ausūnieėiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Only three localities are known, yet has not been observed since 1960.

Apraðė Ernestas Kutorga

Ilgakotė mikrostoma

Microstoma protracta (Fr.) Kanouse

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA PLAĖIATAURINIAI (*SARCOSCYPHACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŭdis àraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurës Amerikoje. Lietuvoje rŭdis rasta Vilniaus apylinkėse, Verkiø miðke.

Biologija ir ekologija. Vaisiakūniai vienmeėiai, formuojasi kovo– geguþės mėn. Auga grupėmis, po 2– 10 apotecio, ant dirvoþemyje ar miðko paklotėje panirusios trūnijanėios medienos, miðkuose su nesuardyta miðko paklote ar dirvoþemiu – ten, kur gausu medienos liekanø. Randamas ðalia lapuoėio medþio (alksnio, uosio, klevø, àpuolø, liepø, lazdynø), kurie paprastai auga vidutinio drėgnumo ar drėgname, molingame ar kalkingame dirvoþemyje.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma 1 radavietė Vilniaus apylinkėse, Verkiø miðke (1957 03 30).

Grėsmės ir apsauga. Miðkø retinimas ir ðviesinimas, dþiūstanėio ir nudþiūvusio lapuoėio medþio kirtimas ir liekanø ðalinimas, miðkø sausinimas. Miðko dirvoþemio ir paklotės ardyimas, trypimas, ðakø rinkimas.

Informacijos ðaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūnieėiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Only one locality is known, yet has not been observed since 1957.

Apraðė Ernestas Kutorga

Apskritasporis bobausis

Gyromitra sphaerospora (Peck) Sacc.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA ALVYTINIAI (HELVELLACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje. Lietuvoje Ėinoma 1 radavietė Sartø regioniniame parke.

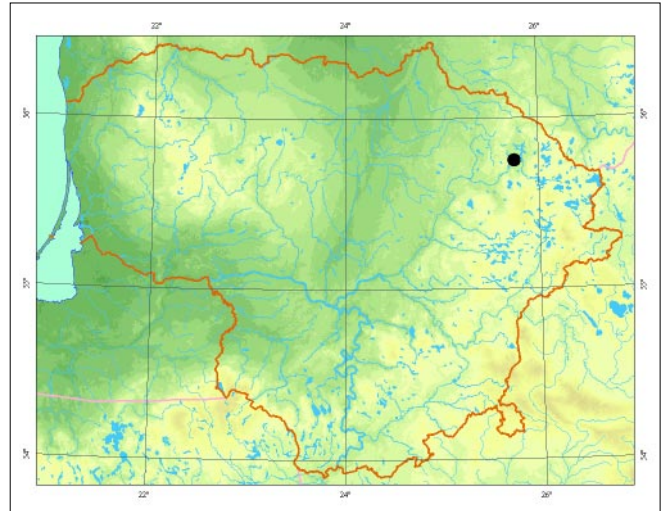
Biologija ir ekologija. Vaisiakūniai vienmeėiai, formuojasi vasarā, auga pavieniui ar grupėmis ant labai sutrėĖusios, neretai apaugusios samanomis, lapuoėiø ir spygliuoėiø medienos lapuoėiø, spygliuoėiø ar miėriuose miėkuose. Medienos saprotrofus. Vaisiakūniai uĖauga iki 10– 15 cm aukĖio, kepurėlė netaisyklin-gai iĖgaubta ar balno formos, ruda. Nevalgomas.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje Ėinoma 1 radavietė Dusetø girioje. Grybas augo ant paprastosios eglės (*Picea abies*) kelmo sutrėĖusios medienos.

Grėsmės ir apsauga. Stambiø medienos nuokritø Ėalini-mas.

Linos Jasiukonytės pieĖinys

Informacijos Ėaltiniai

IrĖnaitė R., 2004: Diversity and conservation of macromycetes in Dusetos forest, Sartai Regional Park. – *Botanica Lithuanica*, 10 (3): 177– 194. Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

Only one locality is known. It was last observed in 2003.

ApraĖė Ernestas Kutorga

Popeminė hidnotrija

Hydnotrya tulasnei (Berk. & Broome) Berk. & Broome

KLASĖ AUKBĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ĖEIMA ALVYTINIAI (HELVELLACEAE)

4 (I) kategorija

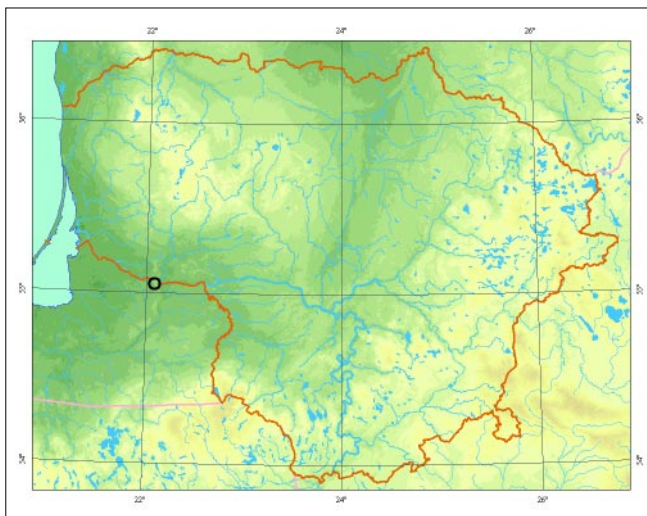
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ėiaurės ir Pietø Amerikoje. Lietuvoje ėinoma 1 radavietė Ėilutės r.

Biologija ir ekologija. Vaisiakūniai 0,5– 4 cm dyĖpio, netaisyklingai rutuliĖki ar elipsoidiniai, gelsvi arba rudi. Vienmeėiai, formuojasi vasarā ir rudenā, auga grupėmis dirvoĖemyje, lapuoėiø ir spygliuoėiø miøkuose. Sudaro ektomikorizā. Vaisiakūniai mėsingi, valgomi, jais minta miøko gyvūnai.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje ėinoma 1 populiacija. 1988 m. Rambyno miøke aptikti keli vaisiakūniai.

Grėsmės ir apsauga. Miøkø kirtimas, miøko dirvoĖemio ir paklotės ardymas, trypimas. Pernelyg intensyvus miøko gyvūnø mitimas vaisiakūniais.

Informacijos Ŗaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūnieėiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

Only one locality is known. Not observed since 1988.

ApraĖė Ernestas Kutorga

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Ryðkioji graþiataurė

Caloscypha fulgens (Pers.) Boud.

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA GRAÐIATAURINIAI (*CALOSCYPHACEAE*)

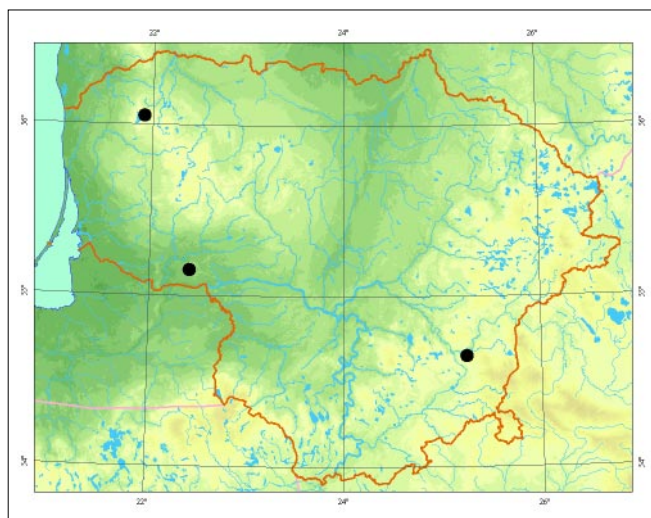
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinomos 3 radavietės Jurbarko, Plungės r. ir Vilniuje.

Biologija ir ekologija. Apoteciai 1– 4 cm skersmens, gilaus dubenėlio formos, bekoėiai ar su trumpu kotu; himenis ryðkiaiai geltonas ar oranþinis, paspaudus – pilkðvai þalsvas ar melsvas. Vaisiakūniai vienmeėiai, formuojasi pavasará ir vasaros pradþioje. Auga pavieniui ar grupėmis ant spygliø ir kitø nuokritø paklotės, tarp samanø, spygliuoėiø ir miðriuose miðkuose. Lietuvoje daþniausiai aptinkamas eglynuose ar medynuose su eglėmis. Saprotrofas.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 3 populiacijos. Po keletà vaisiakūniø aptikta Vieðvilės valstybiniame rezervate (1994 m.), Vingio parke (Vilniuje, 1997 m.) ir Plokðtinės gamtiniame rezervate (2001 m.).

Grėsmės ir apsauga. Brandþiø spygliuoėiø medþiø, ypaė egljø, kirtimas; miðko paklotės ardymas.

Informacijos ðaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūnieėiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Vulnerable species, three localities are known (observed in 1994, 1997 and 2001).

Apraðė Ernestas Kutorga

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Puslaisvis briedpiukas

Morchella semilibera DC.

KLASĖ AUKBLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
DEIMA BRIEDPIUKINIAI (*MORCHELLACEAE*)

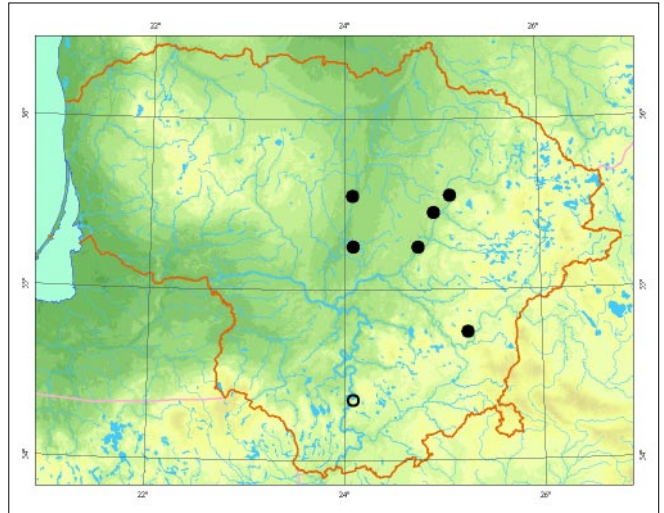
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje ėinoma 12 radavieėiū: Alytaus, Anykėėiū, Kėdainiū, Kupiūtkio, Panevėpio, Ukmergės ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Apoteciai iki 15–20 cm aukėo. Kepurėlė kūgio formos, korėta, prie koto paprastai priaugusi vidurine dalimi, pilkėvai ruda. Kotas cilindriūtkas, su negiliomis ādubomis ar vagelėmis, balsvas. Vaisiakūniai vienmeėiai, formuojasi pavasarā, auga

Ernesto Kutorgos nuotrauka

pavieniui ar grupėmis ant smėlėto ar humusingo dirvoėemio, tarp ėoliū ir pūvanėiū lapū, lapuoėiū ar miūriuose miūkuose ir parkuose. Dirvoėemio saprotrofas arba sudaro mikorizā. Vaisiakūniai valgomi.

Populiacijū gausumas. Lietuvoje ėinoma 12 populiacijū, dalis jū gyvybingos, taėiau fruktifikacija vyksta nereguliariai.

Grėsmės ir apsauga. Pribrėstanėiū ar brandėiū lapuoėiū miūkū kirtimas, vaisiakūniū rinkimas.

Informacijos ŗaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūnieėiai (Pezizales). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdėiai: BILAS, WI.

Summary

12 localities are known. This is a rare species that reproduces at irregular intervals.

Apraėė Ernestas Kutorga

Bohemiðkasis aukðliavarpis

Verpa bohemica (Krombh.) J. Schröt. (sin. *Ptychoverpa bohemica* (Krombh.) Boud.)

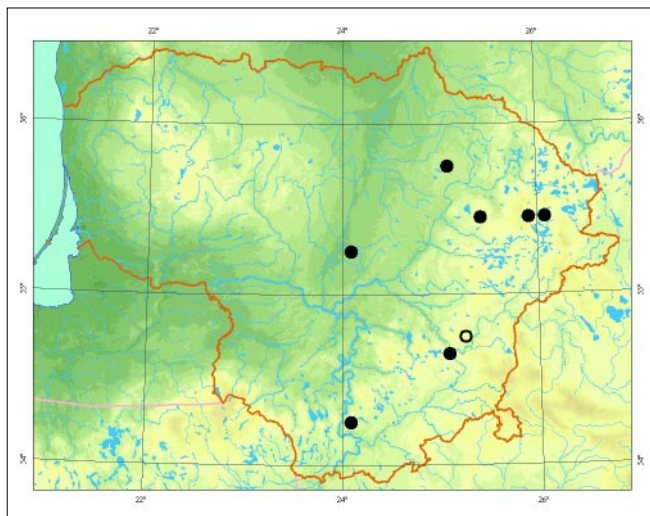
KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA BRIEDPIUKINIAI (*MORCHELLACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinoma 15 radavieèiø Anykðeiø, Ignalinos, Kėdainiø, Trakø, Utenos, Varėnos ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vaisiakūniai vienmeèiai, formuojasi pavasará, auga pavieniui ar grupėmis ant humusingo ir drėgno dirvoþemio, tarp þoliø ir pūvanèiø lapø, lapuoèiø, miðriuose miðkuose ir parkuose, paprastai ðalia drebuliø. Dirvoþemio saprotrofas ar sudaro mikorizæ. Vaisiakūniai uþauga iki 15–20 cm aukðeiø, kepurėlė varpelio formos, iðilgai giliai raukðlėta, prie koto priaugusi virðūnine dalimi, ruda. Ðvieþias

Ernesto Kutorgos nuotrauka

grybas toksiðkas. Galima supainioti su puslaisviu briedpiuku (*Morchella semilibera*), kurio kepurėlė kitaip priaugusi prie koto.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma 15 radavieèiø, kai kurios populiacijos gyvybingos, taèiau fruktifikacija vyksta nereguliariai.

Grėsmės ir apsauga. Pibræstanèiø ar brandþiø lapuoèiø medþiø, ypaè drebuliø, kirtimas, vaisiakūniø rinkimas.

Informacijos ðaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūnieèiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

15 localities are known. This is a rare species that reproduces at irregular intervals.

Apraðė Ernestas Kutorga

Pirðtuotasis aukðliavarpis

Verpa conica (O. F. Müll.) Sw. (sin. *V. digitaliformis* Pers.)

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA BRIEDPIUKINIAI (*MORCHELLACEAE*)

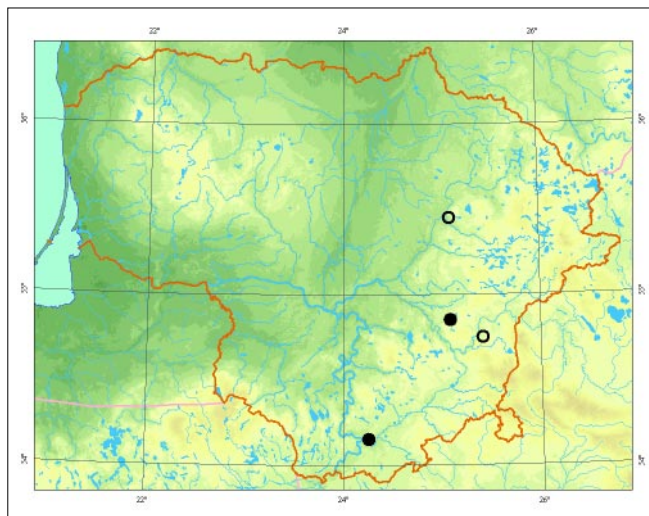
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Islandijoje, Azijoje, Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje þinomos 4 radavietės Anykðeiu, Varėnos ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vaisiakūniai vienmeèiai, formuojasi pavasarā, auga pavieniui ar grupėmis ant smėlėto ar humusingo dirvoþemio, tarp þoliu, spygliuoèiu ir lapuoèiu miðkuose, pamiðkiu pievelėse, upiu slėniuose, kartais soduose. Dirvoþemio saprotrofas ar sudaro mikorizā. Vaisiakūniai uþauga iki 10–15 cm aukðeio, kepurėlė varpelio ar beveik rutulio formos,

Ernesto Kutorgos nuotrauka

truputā banguota ar raukðlėta, prie koto priaugusi virðūnine dalimi, ruda. Ðvieþias grybas toksiðkas.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 4 radavietės, aptinkami tik pavieniai vaisiakūniai, fruktifikacija vyksta nereguliariai.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, vaisiakūniuø rinkimas.

Informacijos šaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūnieèiai (Pezizales). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Four localities are known. This is a rare species that reproduces irregularly.

Apraðė Ernestas Kutorga

Smiltyninis ausūnis

Peziza ammophila Durieu et Mont.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA AUSŪNINIAI (*PEZIZACEAE*)

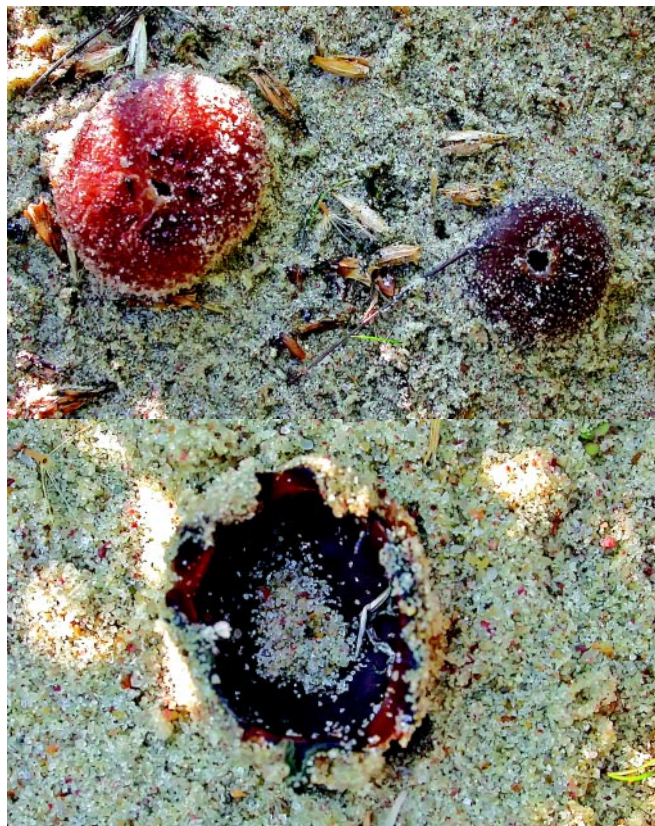
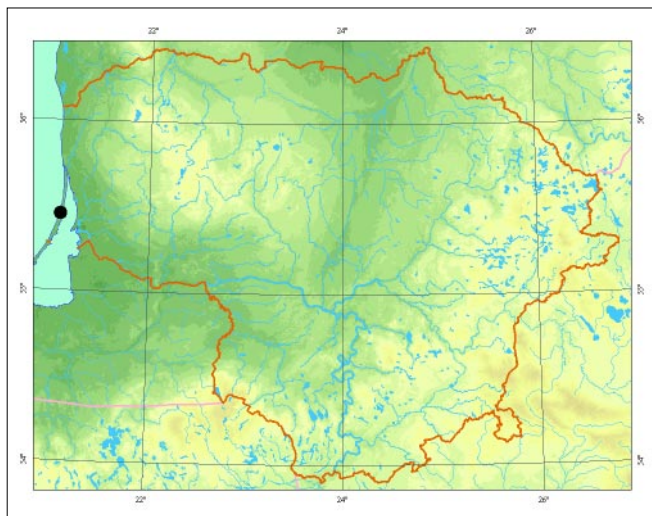
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės ir Pietų Amerikoje.

Lietuvoje Ėinomos 4 radavietės KurĖių nerijoje.

Biologija ir ekologija. Vaisiakūniai vienmeėiai, formuojasi vasaros pabaigoje ir rudenā. Auga pavieniui ar nedidelėmis grupėmis, iĖ dalies panirā Ā pajūrio ir KurĖių marių krantų ir kopų smėlā, paprastai tarp pajūrinės smiltlendrės (*Ammophila arenaria*), pajūrinio eraiėino (*Festuca arenaria*) ir smiltyninės rugia-veidės (*Leymus arenarius*). Smėlyje esanėių organi-

Ernesto Kutorgos nuotraukos

nių liekanų saprotrofas, druskomėgis. Grybas auga tose vietose, kuriose yra pustomo smėlio su retais polių sąpalynais ir kurios dar neapaugo kerpėmis, samanomis ir krūmais.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje Ėinomos 4 radavietės. KurĖių nerijos nacionalinio parko Naglių gamtos rezervate grybas aptiktas 4 kartus. Populiacijų būklė kol kas stabili (stebėta 1988 ir 2003 m.).

Grėsmės ir apsauga. Kopų ardymas ir jų nykimas, natūralus apĖlimas samanomis, kerpėmis ar krūmais bei dirbtinis apĖldinimas; poilsinė veikla.

Informacijos Ŗaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūnieėiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS, WI.

Summary

Four localities are known. Populations are in a stable condition (observed in 1988 and 2003).

ApraĖė Ernestas Kutorga

Geltonasis kiðkiaausis

Otidea onotica (Pers.) Fuckel

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA PIRONEMINIAI (*PYRONEMATACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės ir Pietø Amerikoje.

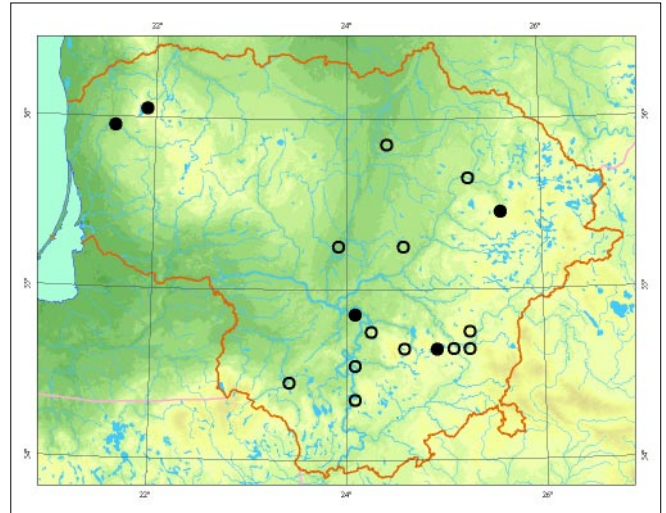
Lietuvoje þinoma apie 30 radavieèiø Alytaus, Anykø-èiø, Kaiðiadoriø, Kauno, Kėdainiø, Marijampolės, Panevėpio, Plungės, Ðilutės, Trakø, Ukmergės, Utenos ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Apoteciai 1– 3 cm skersmens, 2– 10 cm aukðeiø, ausies ar ðaukðto formos, oranþiniai ar smėlio geltonumo, trumpakoèiai. Vaisiakūniai vienmeèiai, formuojasi vasarà ir rudenà. Paprastai auga grupėmis ant dirvøpemio, miðko paklotės ir sutrūnijusios kelmø medienos lapuoèiø, spygliuoèiø ir miðriuose miðkuose, parkuose, dabniausiai ðalia àpuolø. Sudaro ektomikorizà.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma apie 30 populiacijø. Daugiausia jø stebėta ir kolekcijø surinkta

Ramutės Ðukevièienės piedinys

1950– 1980 m. Ðis grybas buvo traktuojamas kaip labai dabnas, taèiau nuo 1981 m. iki 1997 m. kolekcijø nebuvo surinkta (dalis populiacijø galėjo sunykti). Kelios negausios populiacijos aptiktos 1998, 2001 ir 2004 m.

Grėsmės ir apsauga. Bendras miðkø degradavimas ir mikorizės bŭklės blogėjimas (galbūt dėl atmosferos tarðos), brandþiø miðkø kirtimas.

Informacijos ðaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūnieèiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Vulnerable species, 30 localities are known (only a few observations from 1998–2004).

Apraðė Ernestas Kutorga

Krateriðkasis taurûnis

Urnula craterium (Schwein.) Fr.

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA TAUKINIAI (*SARCOSOMATACEAE*)

3 (R) kategorija

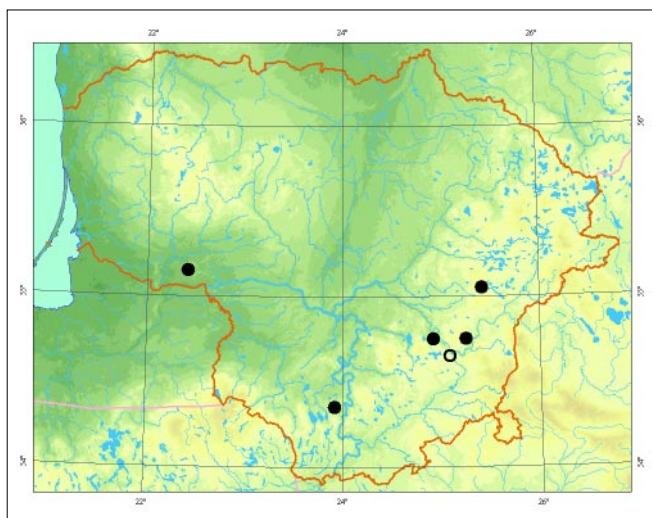
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinoma 10 radavieèiø Alytaus, Jurbarko, Molëtø, Trakø ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vaisiakûniai vienmeèiai, formuojasi pavasará, auga pavieniui, grupėmis ar kuokðtais ant dirvoþemyje ar jo pavirðiuje trûnijanèios lapuoèiø ðakø ir ðakeliø medienos lapuoèiø ir miðriuose miðkuose, parkuose. Medienos saprotrofai. Vaisiakûniai uþauga iki 10 cm aukðèio ir 4 cm ploèio, gilios taurės formos, juosvai rudi, odiðki, nevalgomi.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma 10 radavieèiø, kai kurios populiacijos gyvybingos, taèiau fruktifikacija vyksta nereguliariai.

Grėsmės ir apsauga. Lapuoèiø medþiø kirtimas, medienos nuokritø ðalinimas, miðko paklotės ardymas.

Darius Stonèiaus nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausûnieèiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

10 localities are known. This is a rare species that reproduces irregularly.

Apraðė Ernestas Kutorga

Baltasis godūnas

Choiromyces venosus (Fr.) Th. Fr. (sin. *Ch. meandriformis* Vittad.)

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA TRUMINIAI (*TUBERACEAE*)

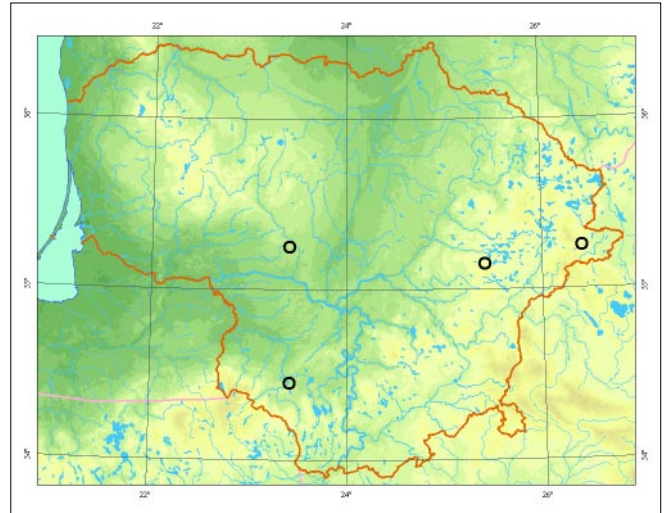
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis ārašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje iĖ turimū kolekcijū þinomos 4 radavietės Ignalinos, Marijampolės, Molėtū ir Raseiniū rajonuose. Remiantis literatūros duomenimis, taip pat rasta Klaipėdos r., Babėnū miĖke (Kėdainiū r.) ir Labanoro miĖkuose.

Biologija ir ekologija. Vaisiakūniai 5– 13 cm dydþio, netaisyklingai rutuliūki ar elipsoidiniai (primena bulviū stiebagumbius), pavirūius balsvai pilkūvas ar gelsvai rudas. Vaisiakūniai vienmeėiai, formuojasi rugpjūėio– spalio mėn., auga nedidelėmis grupėmis humusingame ir kalkingame dirvoþemyje, iĖ dalies ar visiūkai panirā Ė substratū, lapuoėiū ir miūriuose miūkuose, ŗalia lapuoėiū medþiū ir krūmū, su kuriais sudaro ektomikorizā. Vaisiakūniai mėsingi, kartais sve-

ria iki 500 g, aromatingi, skleidþia stiprū kvapū. Valgomi, jais minta miūko gyvūnai, ypaė ŗernai.

Populiacijū gausumas. Lietuvoje þinomos 7 populiacijos. 1988– 1990 m. buvo gyvybinga populiacija Vilkaraisiū miūke (Molėtū r.). Nuo 1990 m. duomenū nėra.

Grėsmės ir apsauga. Brandþiū lapuoėiū medþiū kirtimas, miūko dirvoþemio ir paklotės ardymas, iĖtrypimas, vaisiakūniū rinkimas, miūko gyvūnū mitimas vaisiakūniais.

Informacijos ŗaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūnieėiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Seven localities are known, yet it has not been observed since 1990.

AprāĖ Ernestas Kutorga

Gedimino Karoso pieĖinys

Kimininė kelmenė (sin. Kimininis pėmlielys)

Geoglossum sphagnophilum Ehrenb. (sin. *G. glabrum* Pers.)

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA KELMENINIAI (GEOGLOSSACEAE)

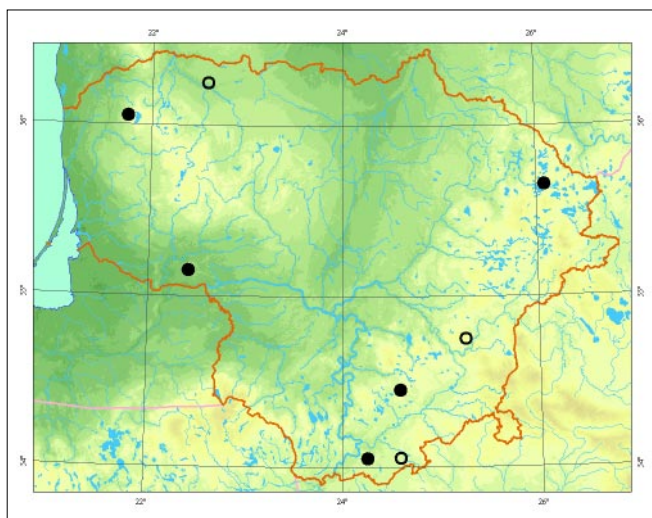
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje.

Lietuvoje ėinomos 8 radavietĖs: AkmenĖs, PlungĖs, TauragĖs, TrakĖ, VarĖnos, ZarasĖ ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Apoteciai buopĖs ar irklo formos, iki 10 cm aukĖio, juosvi. Vaisiakūniai vienmĖiai, formuojasi vasarā ir rudenā. Auga pavieniui ar grupĖmis ant kiminĖ apmirusiĖ daliĖ ir kitĖ augaliniĖ liekanĖ, aukĖtapelkĖse, tarpinio tipo pelkĖse ir ūpelkĖjusiose paeĖerĖse, tarp kiminĖ, balĖuvĖ, spanguoliĖ, saidrĖ. Saprotrofus. Ėio grybo vaisiakūniai labai primena ĖiurkĖĖiojo grybliĖpuvio (*Trichoglossum hirsutum*) vaisiakūnius, kurie auga panaĖiose auga-

vietĖse. Nuo pastarojo *G. sphagnophilum* skiriasi lygiu ar smulkiai grūĖĖtu vaisiakūniĖ pavirĖiumi ir aukĖliasporiĖ dydĖiu bei sandara.

PopuliacijĖ gausumas. Lietuvoje ėinomos 8 populiacijos. Dzūkijos nacionalinio parko (1975, 2003) ir KamanĖ valstybinio rezervato (1988) aukĖtapelkĖse aptikta iki 10 vaisiakūniĖ. 2000 m. VieĖvilĖs valstybiniame rezervate stebĖta gyvybinga populiacija, keliĖ kvadratinĖ metrĖ plote augo per 100 apoteciĖ.

GrĖsmĖs ir apsauga. AukĖtapelkiĖ, tarpinio tipo ir paeĖeriĖ hidrologinio rĖpimo pokyĖiai (sausinimas, ilgalaikis ūtvindymas), degradacija ir ūpaugimas kito tipo augalija.

Informacijos Ėaltiniai

Kutorga E., 2002: Discomycetes of VieĖvilĖ Strict Nature Reserve. 1. Diversity and distribution. – *Botanica Lithuanica*, 8 (1): 77– 90.
Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS, WI.

Summary

Eight localities are known, with some populations in good condition.

ApraĖĖ Ernestas Kutorga

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Ėiurkėtūsis grybliėpuvis

Trichoglossum hirsutum (Pers.) Boud.

KLASė AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA KELMENINIAI (*GEOGLOSSACEAE*)

1 (E) kategorija

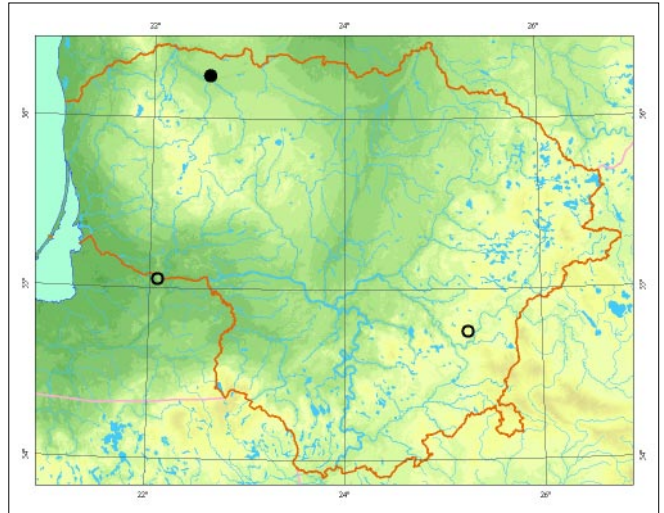
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurė Amerikoje, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje, Tasmanijoje, Naujojoje Gvinėjoje, Indonezijoje.

Ī patikrintė herbariumo pavyzdėiė Lietuvosė ėinomos 2 radavietėse Akmenėse ir Vilniaus r. Remiantis literatūros duomenimis, dar 1 radavietė yra Ėilutėse r.

Biologija ir ekologija. Vaisiakūniai vienmeėiai, formuojasi vasaros pabaigoje ir rudenā. Auga pavieniui ar grupėmis ant drėgno dirvoĖmio tarp kiminė, samanė, ėoliė ir nukritusieė lapė, aukėtapelkėse, tarpinio tipo pelkėse, drėgnose ir uppelkėjusiose pievose ar miėkuose. Saprotrofas. Ėio grybo juosvi, buoĖs ar kastuvo formos, Ėereliais padengti, iki 10 cm aukėio vaisiakūniai labai primena kito grybo – *Geoglossum sphagnophilum* vaisiakūnius (ėr. jo apraĖā).

Populiacijė gausumas. Lietuvosė ėinomos 3 radavietėse. Negausios populiacijos aptiktos Kamanė valstybiniame rezervate (2003), Ėemaitijos nacionalinio par-

ko Siberijos tarpinio tipo pelkėje (1999). Rambyno kraėtovaizdėio draustinyje (Ėilutėse r.) ir Ėaliėjė eĖerė apylinkėse (Vilniaus r.) 1960 m. aptiktos populiacijos, apie kurias nėra pakartotiniė duomenė.

Grėsmė ir apsauga. Augavieėiė hidrologinio rėpimo pokyėiai (sausinimas, ilgalaikis uĖtvindymas), pelkiė ir natūraliė drėgnė pievė degradacija ar apaugimas krūmais ir medėiais.

Informacijos Ėaltiniai

Urbonas V., Mazelaitis J., 1987: Grybai (makromicėtai). – Kn. Rambynas. – Vilnius: 30– 31, 69– 77. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

Three localities are known. Populations are small and in vulnerable habitats (last observed in 1999 and 2003).

ApraĖė Ernestas Kutorga

Jono Augustausko nuotrauka

Kislusis elniagrybis

Xylaria polymorpha (Pers.) Grev.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA ELNIAGRYBINIAI (XYLARIACEAE)

4 (I) kategorija

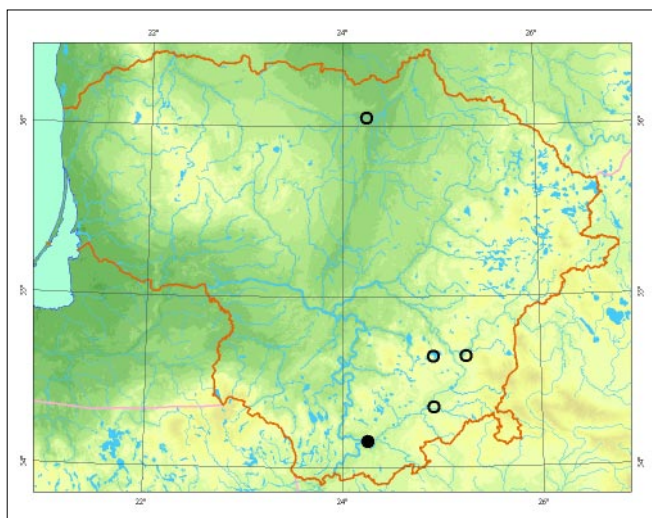
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áradyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinomos 5 radavietės Pasvalio, Trakø, Varėnos ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Stroma su mikroskopiniais vaisiakūniais (periteciais), kurie yra buoþės formos ir su bukai suapvalėjusia virðūne, iki 8 cm aukðei, rudai juodi, kieti; formuojasi vasarà ir rudenà, bet gali idlikti ilgesnà laiko tarpà. Auga grupėmis ir kuokðtais ant trúnijanėios lapuoėio kelmø ir stuobriø medienos miðkuose. Medienos saprotrofas. Kislusis elniagrybis labai panaðus á *Xylaria longipes*, kurios stromos virðūnės smailėjanėios, be to, skiriasi abiejø rûðiø aukðliasporiø dydis ir dygimo plyðio formos.

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 5 radavietės. Kai kurios populiacijos buvo gyvybingos (grybai formavo didelà kiekà stromø), taėiau nestabilios, nes suirus substratui, nunyksta ir grybas.

Grėsmės ir apsauga. Stambios medienos liekanø, ypaė trúnijanėio lapuoėio kelmø ir virtuoliø, ðalinimas bei plynieji kirtimai.

Informacijos ðaltiniai

Mazelaitis J., Urbonas V., 1980: Lietuvos grybai. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

5 localities are known. Populations are rare and unstable.

Apraðė Ernestas Kutorga

Skyrius
Papėdgrybūnai
Basidiomycota

Kopinis mėðlagrybis

Coprinus dunarum Stoll.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)

ÐEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europos borealinėje zonoje. Rûðis rasta Latvijos pajûryje.

Lietuvoje buvo þinoma 1 radavietė Palangos kopose.

Biologija ir ekologija. Saprotofas. Auga vasarà ir rudenà ant kopø smėlyje esanėø organiniø medþiagø, daþniausiai ant supuvusios medienos. Nuo kitø mėð-

lagrybiø, ypaè nuo raðalinio mėðlagrybio (*Coprinus atramentarius*), skiriasi maþesniais, ðviesesniais vaisiakûniais ir augimo vieta.

Populiacijø gausumas. Nerastas nuo 1977 m. Tinkamø augavieèiø yra ir kitose pajûrio vietose, taèiau ten ðis grybas neaptiktas.

Grėsmės ir apsauga. Augavietė sunaikinta tvarkant pajûrio kopas. Atsikurti populiacija galimybė neturi, nes Latvijoje taip pat neberandamas.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieèiai (*Agaricales*), gijabudieèiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Probably extinct, one locality was known, now destroyed.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Gelsvarudis pievagrybis

Agaricus augustus Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

4 (I) kategorija

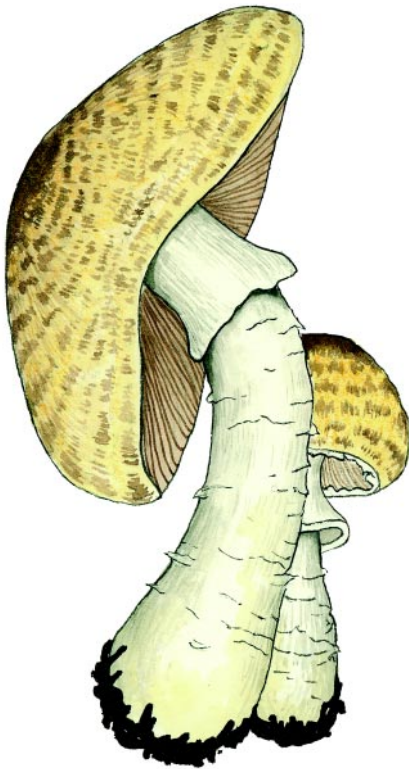
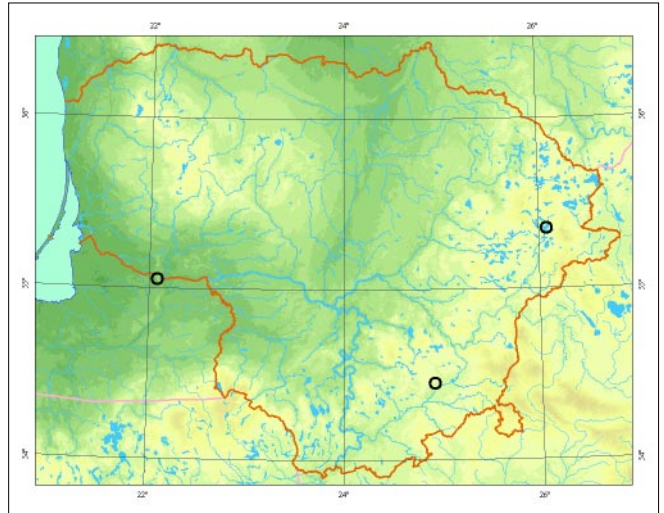
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùdis àraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje þinomos 3 radavietės.

Biologija ir ekologija. Humuso saprotrofas. Auga vasarà ir rudenà plaèialapiø lapuoèiø, spygliuoèiø miøkuose, parkuose, miøko pakraðèiuose, aikøtelėse, pakelėse tarp þoliø. Ðapnai aptinkamas po eglėmis. Ðiltesnio klimato zonose auga àþuolynuose arba miðriuose miøkuose su àþuolais. Gelsvarudà pievagrybà sunku supainioti su kitomis rùdimis dël dideliø vaisiakùniø, rusvai þvynuotos kepurėlės ir migdolø kvapo.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 3 populiacijos.

Ramutės Dukevièienės piedinys

Grėsmės ir apsauga. Augavieèiø dirvoþemio savybiø, mikroklimato, medynø struktūros ir sudėties pokyèiai dël senø medþiø kirtimo, retinimo.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieèiai (*Agaricales*), gijabudieèiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present three populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Didysis pievagrybis

Agaricus langei (F. H. Møller et Jul. Schäff.) Maire

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áradyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, ðiaurinéje Afrikoje. Lietuvoje þinomos 6 radavietës.

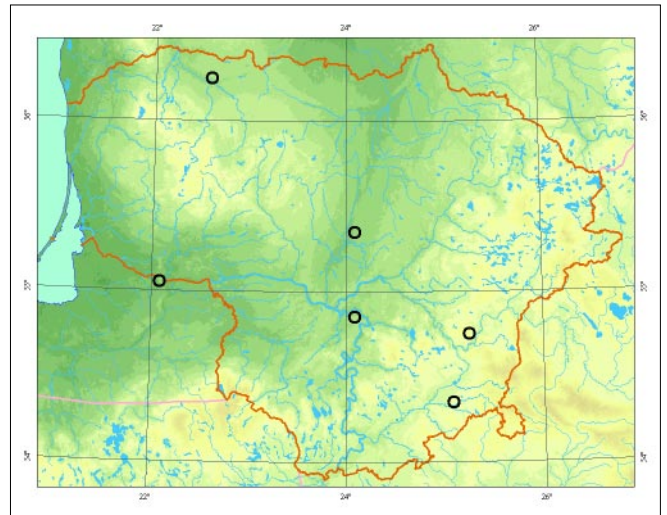
Biologija ir ekologija. Humuso saprotrofas. Auga vasarà ir rudenà spygliuoèiø, miðriuose miðkuose, dapniausiai eglynuose. Ðiltesnio klimato zonose auga spygliuoèiø arba miðriuose spygliuoèiø ir plaèialapiø miðkuose. Nuo kitø pievagrybiø, ypaè nuo miðkinio (*A. silvaticus*), skiriasi didesnëmis sporomis, stambesniais vaisiakûniais ir ypaè tuo, kad ápjauta arba perlaupta trama staigiai parauduoja. Miðkinio pievagrybio trama irgi parauduoja, taèiau po kurio laiko iðblunka.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 6 populiacijos.

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, retinimas, dël kuriø pakinta augavieèiø struktûra ir rûðinë sudëtis, mikroklimatas, dirvoþemio savybës.

Vincento Urbono nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieèiai (*Agaricales*), gijabudieèiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present six populations are known.

Apraðë Jonas Kasparavièius

Baltoji švynabudėlė

Lepiota alba (Bres.) Sacc.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)

ŪEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

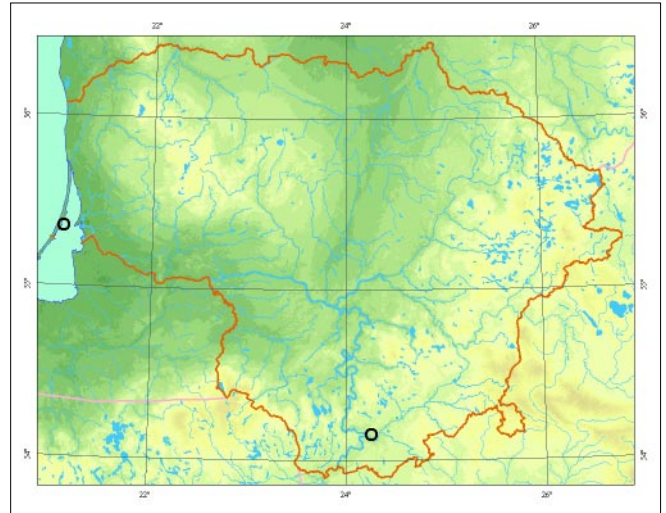
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rŭdis årađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Afrikoje. Europoje reta rŭdis.

Lietuvoje þinomos 3 radavietės.

Biologija ir ekologija. Humuso saprotrofas. Auga vasarå ir rudenå miðkø pievose, þolėtuose miðkø pakraðėiuose, parkuose, pievose, ganyklose, varpiniais augalais apaugusiose kopose. Mėgsta kalkingus dirvoþemius. Vengia drėgnø vietø. Nuo skydinės švynabudėlės (*L. clypeolaria*) skiriasi beveik lygiu baltu ar kiek gelsvu, o ne plauðuotu ar švynuotu kepurėlės pavirðiumi; kotu su apatine plauðuota, o ne švynuota

Linos Jasiukonytės pieðinys

dalimi, virð kurios yra þiedas arba jo liekana, ir atvira augimo vieta.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 2 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Neðienaujamo ir neganomo pievø ūpaugimas miðku. Dirvoþemio rŭgøtėjimas dël oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieėiai (*Agaricales*), gijabudieėiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present two populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Nuosėdinė plynabudė

Lepiota cortinarius J. E. Lange

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áraðyta nuo 2000 m.

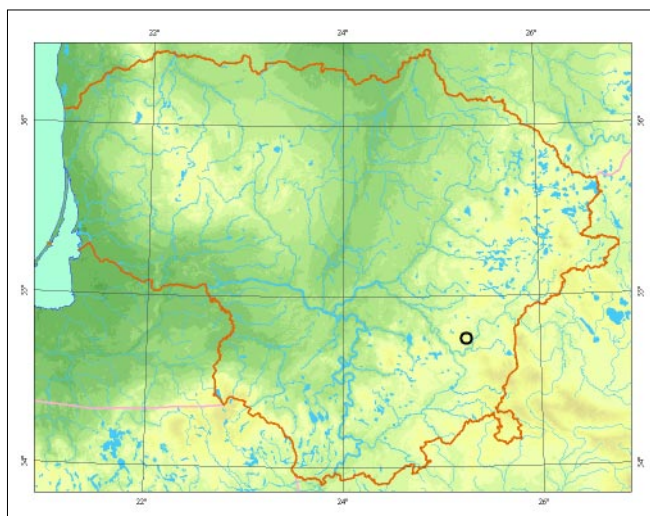
Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Amerikoje. Paplitusi visoje Europoje, taėiau reta.

Lietuvoje þinoma 1 radavietė Þaliøjø eþerø apylinkėse (Vilniuje).

Biologija ir ekologija. Miðko paklotės saprotrofas. Auga vasarà ir rudenà spygliuoėiø ir miðriuose miðkuose ant spygliø paklotės. Mėgsta humusingà dirvoþemà.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma 1 populiacija.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas ir su tuo susijø augavieėiø medynø struktūros ir sudėties, mikroklimato, dirvoþemio savybiø pokyėiai.

Ramutės Ðukeviėienės pieðinys

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieėiai (*Agaricales*), gijabudieėiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present one population is known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Rausvarudė švynabudėlė

Lepiota fuscovinacea F. H. Møller et J. E. Lange

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rűdis årađyta nuo 2000 m.

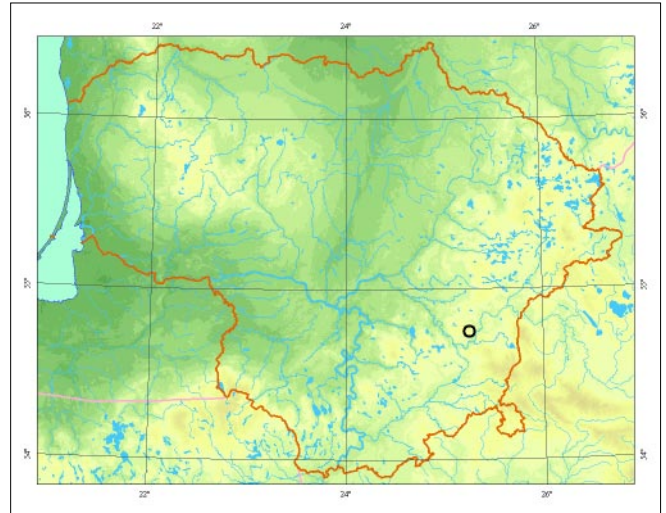
Paplitimas. Europoje, Azijoje.

Lietuvoje šinama 1 radavietė Paliejø ešerø apylinkėse (Vilniuje).

Biologija ir ekologija. Humuso saprotrofas. Vasarå ir rudenå auga lapuoėiø, miðriuose, spygliuoėiø miðkuose, parkuose, drėgnuose krūmynuose. Termofilas. Dašnai randamas atvirose vietose. Nuo grašiosios švynabudėlės (*L. lilacea*) skiriasi didesniais vaisiakūniais, neturi odiðko šiedo.

Populiacijø gausumas. Šiuo metu šinama 1 populiacija.

Grėsmės ir apsauga. Senø medšjø kirtimas ir su tuo susijå augavieėiø medynø sudėties ir struktūros, dirvøšmio savyšjø bei mikroklimato pokyėiai.

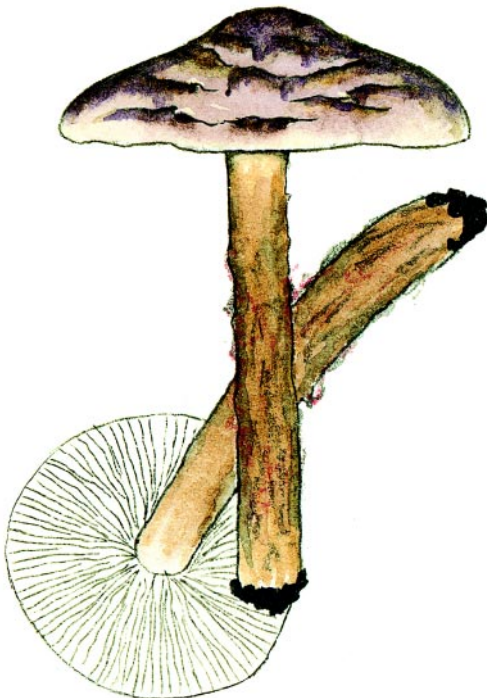
Informacijos šaltiniai

Urbanas V., 1999: Agarikieėiai (*Agaricales*), gijabudieėiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdšiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present one population is known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Ramutės Ŗukeviėienės piešinyš

Juodapvynė p̄vynabudėlė

Lepiota hystrix F. H. Møller et J. E. Lange

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

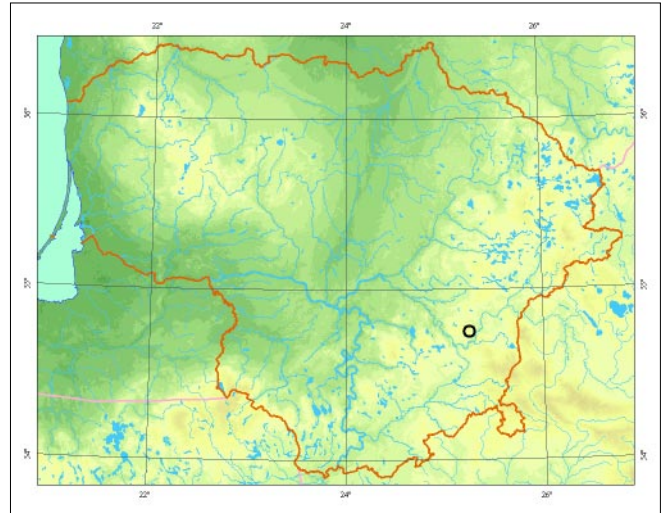
Paplitimas. Europoje, Azijoje.

Lietuvoje p̄inoma 1 radavietė Paliøjø eperø apylinkėse (Vilniuje).

Biologija ir ekologija. Paklotės saprotrofas. Vasarā ir rudenā auga drėgnuose lapuoėiø arba miėriuose miėkuose ant dirvoėemio, lapø ar spygliø paklotės. Mėgsta kalkingus, turtingus humuso dirvoėemius. Nuo kitø rūĖiø p̄vynabudėliø, ypaė nuo smailiapvynės (*L. aspera*), skiriasi rudais lakėtelio pakraĖėiais.

Populiacijø gausumas. P̄inoma 1 populiacija.

Grėsmės ir apsauga. Senø medp̄iø kirtimas ir su tuo susijø augavieėiø medynø sudėties ir struktūros, dir-

voėemio savybiø, mikroklimato pokyėiai. Dirvoėemio rūgėtėjimas dėl oro tarĖos.

Informacijos Ėaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieėiai (*Agaricales*), gijabudieėiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present one population is known.

ApraĖė Jonas Kasparaviėius

Ramutės Dukeviėienės pieĖinys

Kiunerio þvynabudėlė

Lepiota kuehneri Huijsman

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

4 (I) kategorija

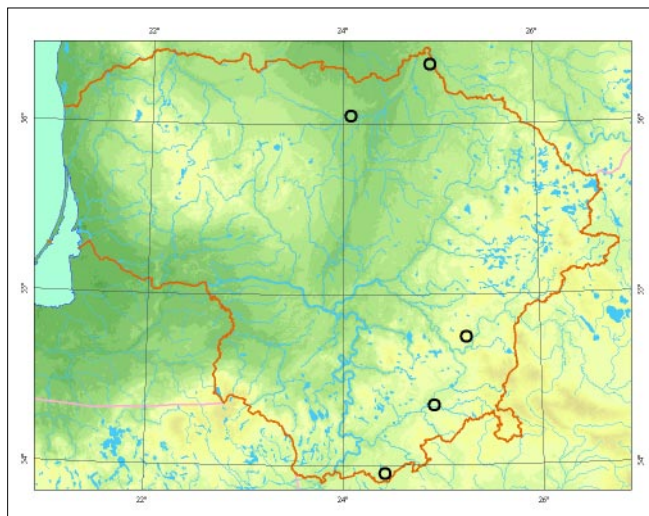
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Afrikoje. Lietuvoje þinomos 5 radavietės.

Biologija ir ekologija. Humuso saprotrofas. Auga vasarā ir rudenā eglynuose, miðriuose miðkuose, parkuose. Nitrofilas. Ðiltesnio klimato zonose auga plaèialapiø lapuoèiø ir miðriuose miðkuose.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 5 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, miðkø valymas, dėl to kinta augavieèiø medynø struktūra ir sudėtis, mikroklimatas, pasikeièia dirvoþemio savybės.

Linor Jasiukonytės pieðinys

Informacijos ðaltiniai

Urbanas V., 1999: Agarikieèiai (*Agaricales*), gijabudieèiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present five populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Grapioji p̄vynabudėlė

Lepiota lilacea Bres.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis ĀraĖyta nuo 2000 m.

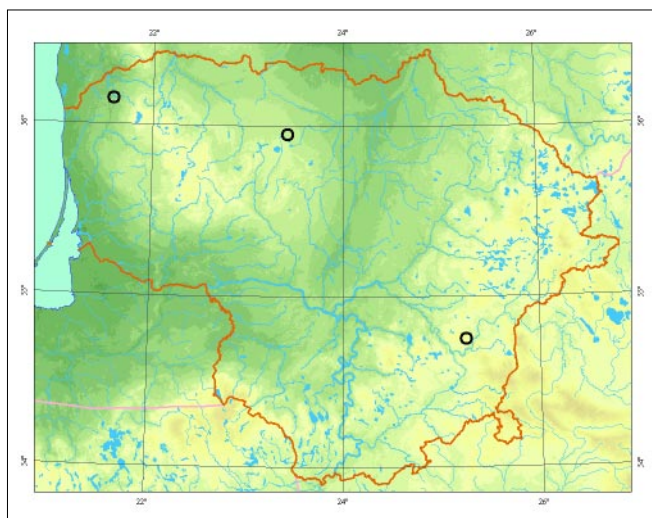
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Afrikoje, Pietø Amerikoje. Europoje reta.

Lietuvoje p̄inomos 3 radavietės Ŗiaurvakarinėje, Ŗiaurinėje ir pietrytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoėiø miøkuose, parkuose, soduose. Mėgsta kalkingā dirvoĖmā. Ėiltesnio klimato zonose auga bukynuose, āpuolynuose.

Populiacijø gausumas. Ėiuo metu p̄inomos 3 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medp̄iø kirtimas ir retinimas, dėl kuriø pakinta augavieėiø medynø struktūra

ir sudėtis, dirvoĖmio savybės, mikroklimatas. DirvoĖmio rūgūtėjimas dėl oro tarĖos.

Informacijos Ŗaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieėiai (*Agaricales*), gijabudieėiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdp̄iai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present three populations are known.

ApraĖė Jonas Kasparaviėius

Ramutės Ėukeviėienės pieĖinys

Balsvoji p̄vynabudėlė

Lepiota subalba K hner ex P. D. Orton

KLASĖ PAP DGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

1 (E) kategorija

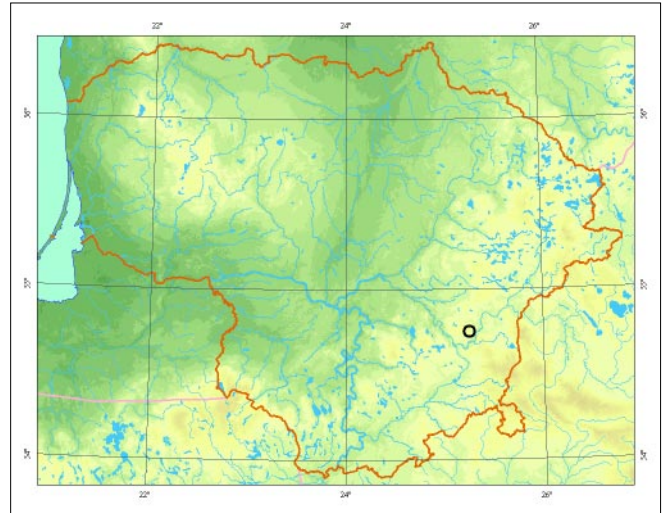
Statusas.   Lietuvos raudonaj  knyg  r dis  rahyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje.
Lietuvoje p̄inomos 2 radaviet s pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Mi ko paklotės saprotrofas. Vasar  ir ruden  auga plaėialapi  lapuoėi , mi riuose, spygliuoėi  mi kuose su lazdynais, berpiais, alksniais. Mėgsta kalking , turting  maisto medžiagų dirvoþem .

Populiacij  gausumas. Šiuo metu p̄inomos 2 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Medþi  kirtimas, retinimas ir miško valymas, dėl to pakinta augavietės strukt ra,

Ramutės  ukeviėienės pie inys

sudėtis, dirvoþemio savybės ir mikroklimatas. Dirvoþemio r g tėjimas d l oro tar os.

Informacijos  altiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieėiai (*Agaricales*), gijabudieėiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present two populations are known.

Apra ė Jonas Kasparaviėius

Kelminis þalialakðtis

Melanophyllum eyrei (Masse) Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje. Europoje reta rûðis. Lietuvoje þinomos 2 radavietĕs pietinĕje ir pietrytinĕje dalyje.

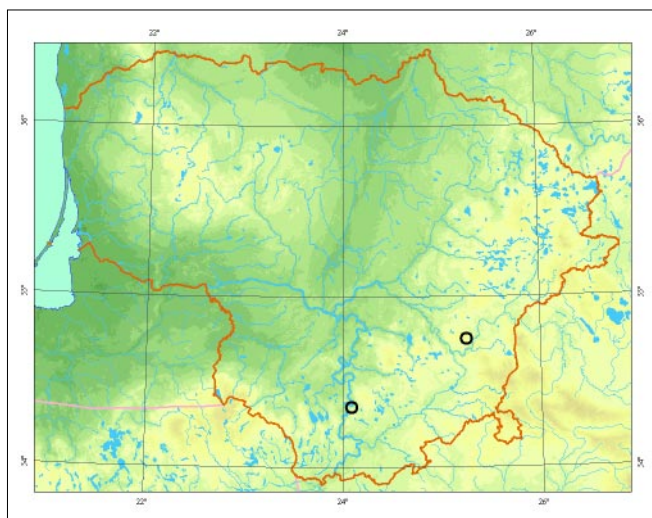
Biologija ir ekologija. Humuso saprotrofas. Vasarà ir rudenà auga lapuoĕiø ir miðriuose miðkuose, tarp þoliø, ant þemĕs. Mĕgsta kalkingà, turtingà maisto medþiagø dirvoþemà. Unikaliø iðvaizdos. Nuo kitø grybø skiriasi melsvai þalsvais lakðteliais, þalsvu sporø atspaudu.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 2 populiacijos.

Grĕsmĕs ir apsauga. Senø medþiø kirtimas ir su tuo susijæ augavieĕiø medynø sudĕties ir struktūros, dirvoþemio savybiø, mikroklimato pokyĕiai; dirvoþemio rûgðtĕjimas dĕl oro tarðos.

Linos Jasiukonytĕs pieðinys

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieĕiai (*Agaricales*), gijabudieĕiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present two populations are known.

Apraðĕ Jonas Kasparaviĕius

Didpioji karteklė

Gymnopilus spectabilis sensu A. H. Smith (sin. G. junonius (Fr.: Fr.) P. D. Orton)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA NUOSĖDINIAI (*CORTINARIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

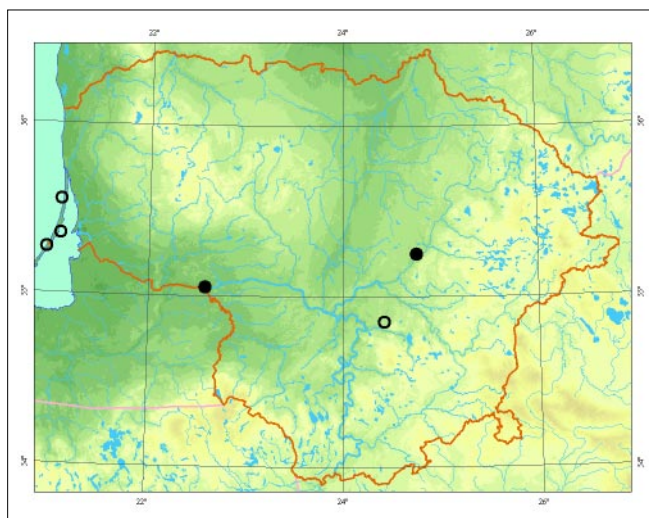
Paplitimas. Europoje, Azijoje, ėiaurinėje Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje ėinomos 7 radavietės.

Biologija ir ekologija. Ksilotrofas. Auga vasarā ir rudenā ant negyvos lapuoėiø, ypaė alksniø ir berėø medienos. Ėiltesnio klimato zonose auga plaėialapiø miøkuose: āpuolynuose, kaėtainiø giraitėse. Nuo auksavirėš skujagalvės (*Pholiota aurivella*) skiriasi grūdėtomis sporomis ir karėia trama.

Ramutės Ėukeviėienės pieėinys

Populiacijø gausumas. Ėiuo metu ėinomos 5 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medėiø kirtimas, virtuoliø, kelmø, kitø medienos nuokritø ėalinimas.

Informacijos ėaltiniai

Urbonas V., 2005: Nuosėdieėiai (*Cortinariales*). – Lietuvos grybai, 8 (5). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present five populations are known.

ApraĖė Jonas Kasparaviėius

Gumbuotasis baltnuosėdis

Leucocortinarius bulbiger (Alb. et Schwein.) Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)

ĖEIMA NUOSĖDINIAI (*CORTINARIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, ðiaurinėje Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje þinoma 16 radavieèiø.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà spygliuoèiø ir miðriuose miðkuose. Ðapniausiai randamas po puðimis ir eglėmis. Mėgsta kalkingà dirvoþemà.

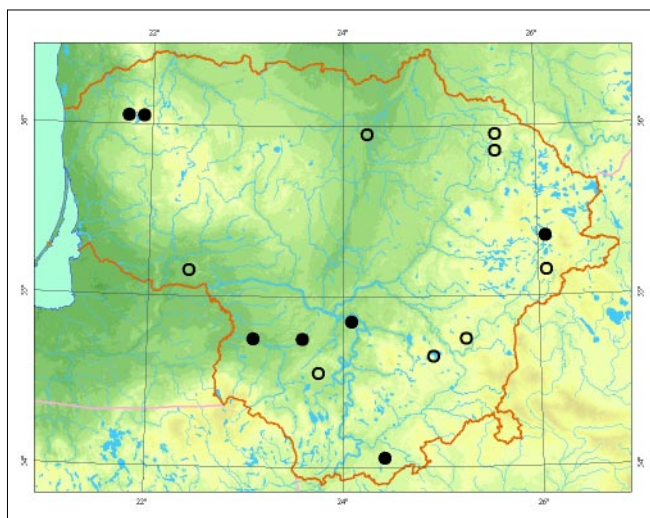
Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma 15 populiacijø.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, retinimas, dėl pakinta augavieèiø medynø struktūra ir sudėtis. Dirvoþemio rùgðtėjimas dėl oro tarðos, azotinė dirvoþemio tarða.

Informacijos ðaltiniai

Urbanas V., 2005: Nuosėdieèiai (*Cortinariales*). – Lietuvos grybai, 8 (5). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present 15 populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavičius

Vincento Urbano nuotrauka

Palsvoji gijabudė

Entoloma incanum (Fr.) Hesler

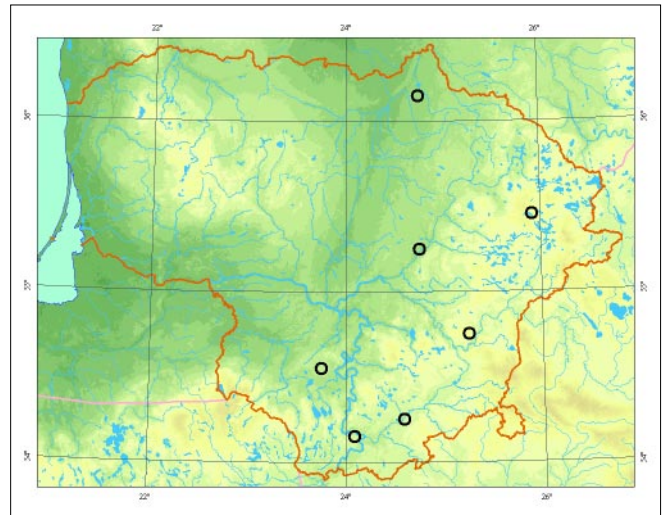
KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA GIJABUDINIAI (*ENTOLOMATACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs ārađyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Āiaurės Afrikoje, Āiaurės Amerikoje, Pietø Amerikoje, Australijoje. Lietuvoje ūinomos 8 radavietės.

Biologija ir ekologija. Humuso saprotrofas. Auga vasarā ir rudenā netrādiuose nesukultūrintose (intensyvios ūkinės veiklos nepaliestose) pievose, ganyklose, dirvonuose, ūolėtose pakelėse, parkuose. Āiltesnio klimato zonose kartais randamas plaėialapiø lapuoėiø retmiėkiuose. Mėgsta āvairaus drėgnumo kalkingā dirvøpemā. Nuo kitø gijabudūiø ir panaėiø grybø skiriasi ūaliu ar geltonai ūaliu kotu, higrofaniėka kepurėle, dāpnai nemaloniū kvapu. Kartais galima supainioti su ūalsvāja guotene (*Hygrocybe psitacina*), kurios vai-

Ramutės Āukeviėienės piedėnys

siakūniai ūalsvi ir taip pat auga pievose, taėiau yra slidūs, lipnūs, neturi nemalonaus kvapo, o kotas yra tokios pat spalvos, kaip ir kepurėlė. Palsvosios gijabudės kotas yra ūalsvas, o kepurėlė gali būti ūalsva, geltona ar rusva.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje ūinomos 8 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Tradicinio ūkininkavimo nutraukimas, kai neganomose ir neėdienaujamos pievose atūelia miėkas; azotinė tarĀa.

Informacijos ūaltiniai

Urbanas V., 1999: Agarikieėiai (*Agaricales*), gijabudieėiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdūiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present eight populations are known.

ApraĀė Jonas Kasparaviėius

Melsvoji gijabudė

Entoloma bloxamii (Berk. et Broome) Sacc. (sin. *E. madidum* (Fr.) Gill.)

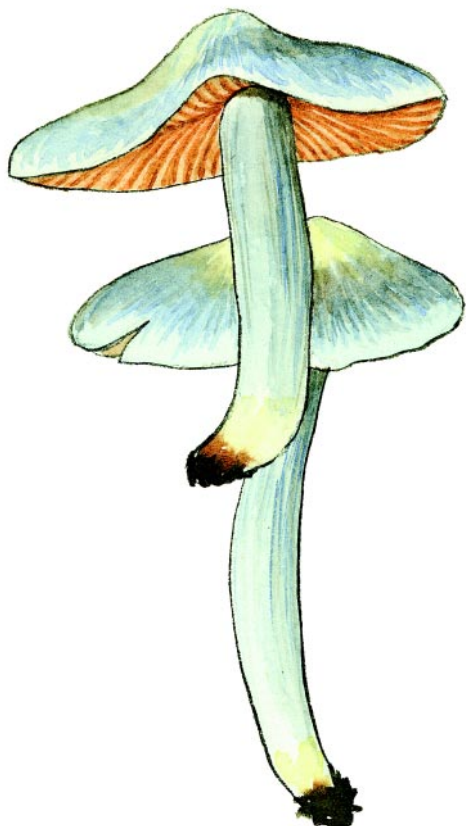
KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA GIJABUDINIAI (*ENTOLOMATACEAE*)

2 (V) kategorija

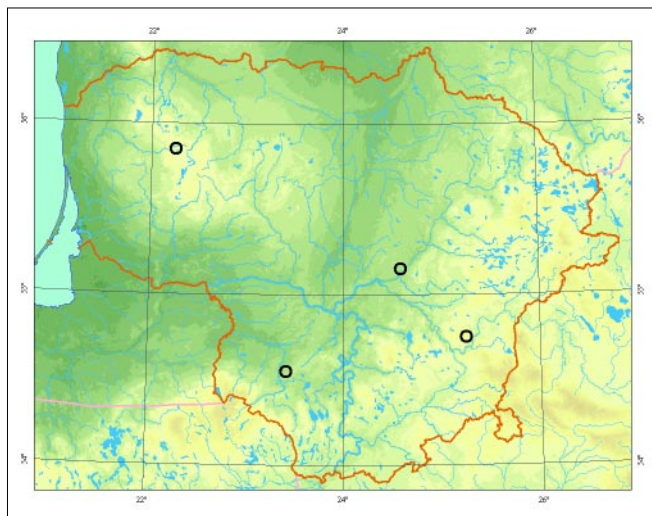
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Pietø Amerikoje. Lietuvoje þinomos 4 radavietės vakarinėje, rytinėje, pietrytinėje ir pietvakarinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Auga vasarà, dažniausiai rudenà, netràðiose, nesukultùrintose pievose, ganyklose, pamiðkėse. Gali augti atvirose spygliuočių ir miðriø miðkø vietose. Mėgsta kalkingà priemolio dirvoþemà. Ðiltesnio klimato zonose kartais auga plaèialapiø miðkuose. Nuo kitø gijabudþiø skiriasi mėlynais ar pilkøvai mėlynais vaisiakùniais.

Ramutės Ðukevièienės pieðinys

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 4 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Neðienaujamo ir neganomo augavieèiø uþaugimas miðku, azotinė tarða.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieèiai (*Agaricales*), gijabudieèiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present four populations are known in the south western and eastern parts of the country.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Ąpuolinė kepena

Fistulina hepatica (Schaeff.) With.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA KEPENAININIAI (*FISTULINACEAE*)

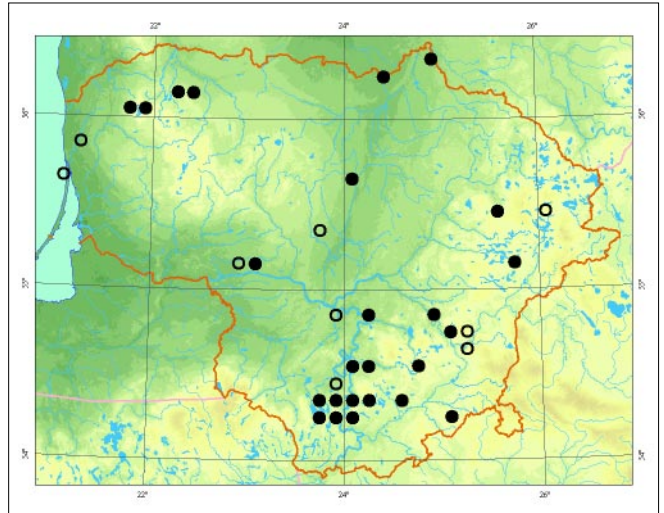
3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Cirkumborealinė rūđis vidutinių platumų plaėialapių miųkų ekosistemose ir Indijos subtropikų kalninėje zonoje. Paplitimas Skandinavijoje sutampa su āpuolo arealu.

Lietuvoje labiausiai paplitusi ūiaurvakarinėje, pietinėje ir pietrytinėje dalyse. Po kelias radavietes yra ir kitose Lietuvos dalyse.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis rudąjā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmėėiai, iđauga rudenā. Ūviepi vaisiakūniai minkđti, vandeningi, iđvaizda ir konsistencija primena kepenis. Auga ant senų, stambių, gyvų, dūiūstanėių ar nudūiūvusių āpuolų ir ant jų virtuolių. Vaisiakūniai dąpniausiai iđauga kamieno apatinėje dalyje, pađaknėje, kartais aukđėiau – ant kamieno ar stambių ūakų. Ūiaurės Europoje auga tik ant āpuolų, Pietų ir Vidurio Europoje kartais randamas ant kađtonų ir kitų lapuoėių medūių.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Lietuvoje ūinoma daugiau nei 50 radavieėių su gausiomis populiacijomis Punios ūile ir Vidzgirio miųke (Alytaus r.), Kauno āpuolyne (Kaune), Kretingos (Kretingos r.) ir Raudonės pilies (Jurbarko r.) parkuose, Pėmaitijos nacionaliniame parke (Plungės r.), Dūkđtų apylinkėse (Vilniaus r.), Verkio ir Ūaliojų eėerų (Vilniuje) apylinkėse.

Grėsmės ir apsauga. Senų stambių āpuolų kirtimas ir medienos ūalinimas iđ miųkų ir parkų.

Informacijos ūaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (Aphyllophorales). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.

Sunhede S., Vasiliauskas R., 2003: Hotade tickor pā ek i Litauen. – Svensk Botanisk Tidskrift, 97 (5): 252– 265. Herbariumo pavyzdūiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species. Over 50 localities are known with large populations in the southern, southeastern and central parts of Lithuania.

Aprađė Reda Irđėnaitė

Juosvoji guotė

Hygrophorus atramentosus Secr. ex H. Haas et Haller

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA GUOTENINIAI (*HYGROPHORACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje. Retai aptinkama. Lietuvoje ėinomos 8 radavietės.

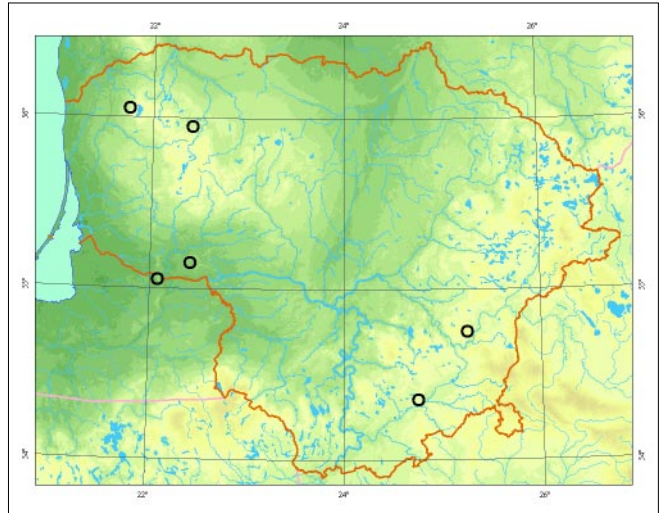
Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā spygliuoėiū (daĖniausiai eglynuose), miĖriuose miūkuose. Mėgsta kalkingus dirvoĖemius. Nuo kitū guoėiū, ypaė nuo juosvarudės (*H. camarophyllus*), skiriasi augavietėmis – pastaroji daĖniausiai auga puĖnyuose.

Populiacijū gausumas. Ėiuo metu ėinomos 7 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Miūkū kirtimas, ypaė plynasis, retinimas, dēl to pakinta augavieėiū medynū struktūra, rūĖinė sudėtis, dirvoĖemio savybės.

Linos Jasiukonytės pieĖinys

Informacijos Ŗaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieėiai (Polyporales), ėvynbaravykieėiai (Strobilomycetales), baravykieėiai (Boletales), guotenieėiai (Hygrophorales). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present seven populations are known.

ApraĖė Jonas Kasparaviėius

Geltonpvnė guotė

Hygrophorus chrysodon (Batsch) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA GUOTENINIAI (*HYGROPHORACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Āiaurės Afrikoje, Āiaurės Amerikoje. Auga temperatinėje ir Vidurpėmio jūros zonoje.

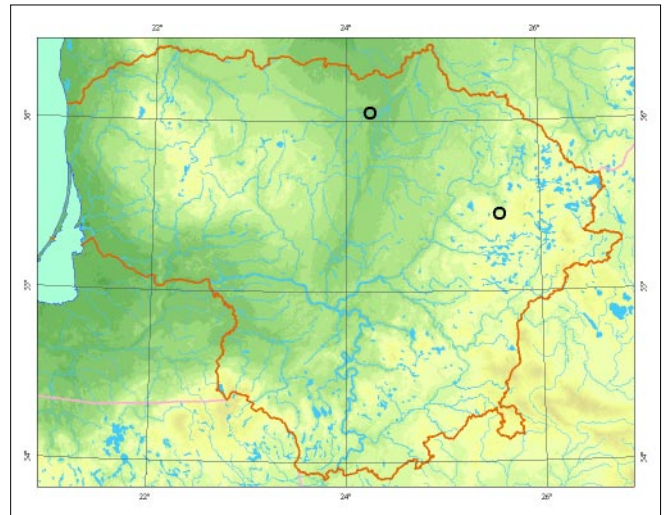
Lietuvoje ėinomos 2 radavietės Āiaurinėje ir rytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā brandėiuose lapuoėiuose, miėriuose, spygliuoėiuose miėkuose, parkuose. Termofilas. Mėgsta drėgnā kalkingā arba neutralų, turtingā maisto medėiagų dirvoėemā. Āiltesnio klimato zonoje auga po bukais, Āiaurinėje zonoje – spygliuoėiuose miėkuose, ypaė eglynuose su kalkingu dirvoėemiu. Vaisiakūniai pasirodo ne kiekvienais metais.

Populiacijų gausumas. Āiuo metu ėinomos 2 populiacijos.

Linos Jasiukonytės pieėinys

Grėsmės ir apsauga. Senų medėiu kirtimas, dėl kurio pakinta augavieėiu medynų amėius, struktūra ir sudėtis, dirvoėemio savybės.

Informacijos šaltiniai

Urbanas V., 1997: Kempinieėiai (*Polyporales*), ėvynbaravykieėiai (*Strobilomycetales*), baravykieėiai (*Boletales*), guotenieėiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present two populations are known in the northern and eastern parts of the country.

Apraėė Jonas Kasparaviėius

Purpurinė guotė

Hygrophorus erubescens (Fr.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA GUOTENINIAI (*HYGROPHORACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rùðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinomos 6 radavietės.

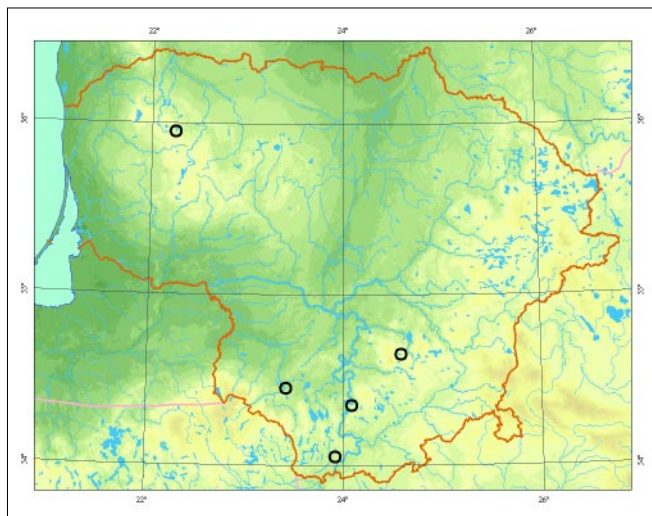
Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà spygliuoèiø, kartais miðriuose miðkuose. Dapniausiai randamas po puðimis, eglėmis. Mėgsta kalvingus dirvoþemius. Nuo ùmėdinės guotės (*H. russula*) skiriasi ðviesesne kepurėle ir tuo, kad auga spygliuoèiø, o ne lapuoèiø miðkuose.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 6 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, retinimas, dėl to pakinta augavieèiø medynø struktūra ir rùðinė sudėtis. Dirvoþemio rùgðtėjimas dėl oro tarðos, azotinė dirvoþemio tarða.

Informacijos ðaltiniai

Urbanas V., 1997: Kempinieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boleta-*

les), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present six populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Kæstuèiø Raulinaièiø nuotrauka

Kietoji guotė

Hygrophorus penarius Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA GUOTENINIAI (*HYGROPHORACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

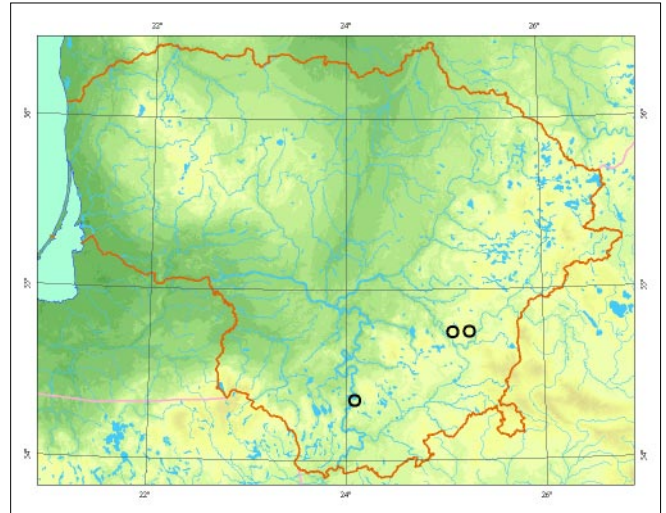
Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinomos 7 radavietės pietrytinėje ir pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoèiø miðkuose. Mėgsta kalkingā dirvoþemā. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais ir āpuolais, aptinkamas miðriuose āpuolynuose.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 4 populiacijos.

Ramutės Ðukevièienės piedėnys

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas ir dël jo atsirandantys medynø sudėties ir struktūros pokyèiai, dirvoþemio rŭgðtėjimas dël oro tarðos, azotinė tarða.

Informacijos šaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boletales*), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present four populations are known in the western and eastern parts of the country.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Ūmėdinė guotė

Hygrophorus russula (Fr.) Kauffman

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA GUOTENINIAI (*HYGROPHORACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje.

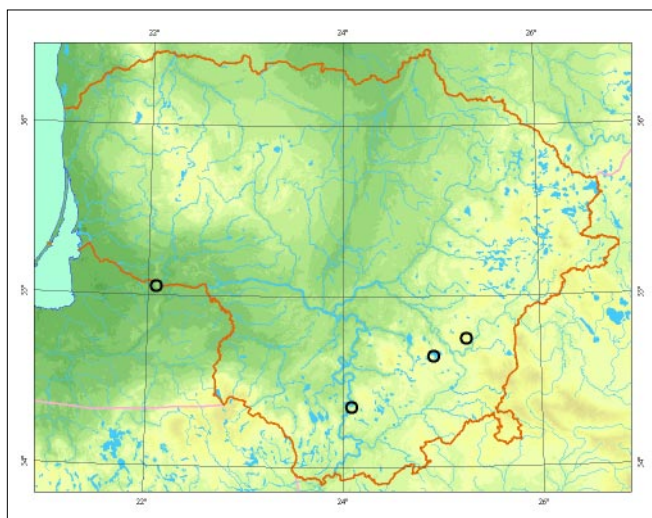
Lietuvoje Ėinoma 10 radavieėiū vakarinėje, pietinėje ir pietrytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoėiū, miūriuose miūkuose. Aptinkamas atvirose, ŗviesiose vietose. Termofilas. Mėgsta kalkingā dirvoĖemā. Ėiltesnio klimato zonose auga plaėialapiū miūkuose. Nuo kitū guoėiū, ypaė nuo purpurinės guotės (*H. erubescens*), skiriasi tuo, kad seni purpurinės guotės vaisiakūniai āgauna geltonas dėmes, jos lakĖteliai retesni, o trama karti.

Populiacijū gausumas. Ėiuo metu Ėinomos 4 populiacijos.

Linos Jasiukonytės pieĖinys

Grėsmės ir apsauga. Senū medĖiū kirtimas augavietėse ir jo sukelti medynū struktūros, sudėties ir amĖiaus pokyėiai, pomiūtkio atĖėlimas, sutankėjimas; dirvoĖemio rūgĖtėjimas dėl oro tarĖos.

Informacijos ŗaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieėiai (*Polyporales*), Ėvynbaravykieėiai (*Strobilomycetales*), baravykieėiai (*Boletales*), guotenieėiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

A rare species. At present four populations are known.

ApraĖė Jonas Kasparaviėius

Didysis kukurdvelkis

Langermannia gigantea (Batsch) Rostk.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PUMPOTAUKĖLINIAI (*LYCOPERDACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis àraðyta nuo 1992 m.

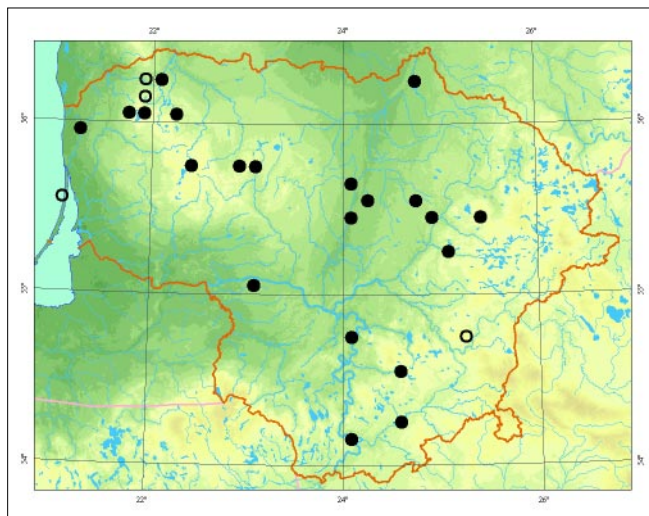
Paplitimas. Plaèiai paplitusi rùðis vidutiniø platumø zonoje, iðskyrus Pietø Amerikà ir vakarinæ Ðiaurës Amerikos dalà.

Aptinkama visoje Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakûniai vienmeèiai, iðauga vasarà. Dideli rutulio formos vaisiakûniai kartais uþauga iki 50 cm skersmens. Auga turtingose maisto medþiagø pievose, parkuose, dirbamuose laukuose, atvirose sodø ir miðkø vietose. Nitrofilinë rùðis.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje þinoma daugiau nei 30 radavieèiø. Populiacijos gausios. Daþnai iðauga po kelis ar keliolika vaisiakûniø ir toje pat radavietėje grybas randamas kelerius metus ið eilës.

Grësmës ir apsauga. Jaunø vaisiakûniø rinkimas ir naikinimas nespėjus jiems subræsti.

Informacijos ðaltiniai

Mazalaitis J., 1982: Lietuvos TSR gasteromicetai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. Over 30 localities are known. Populations are abundant. Usually more than one fruiting body appears in the same location several years in a row.

Apraðė Reda Irðenaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Juodkotis maþûnis

Marasmius alliaceus (Jacq.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA MAÞÛNINIAI (*MARASMIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje.

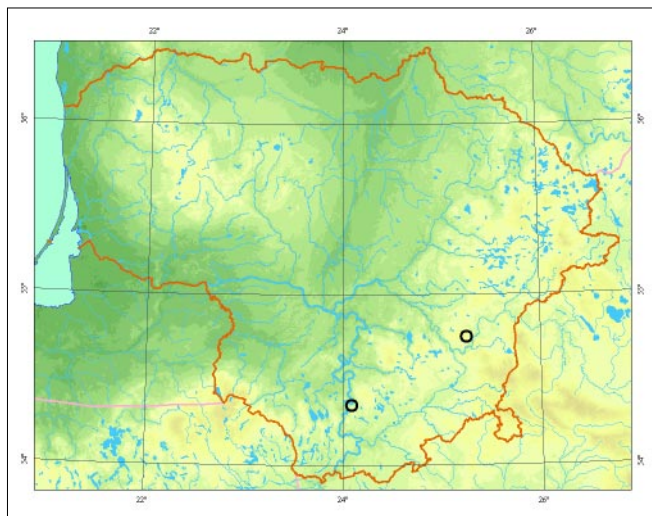
Lietuvoje þinomos 2 radavietës pietinëje ir pietrytinëje dalyje.

Biologija ir ekologija. Nuokritø saprotrofas. Auga nuo pavasario iki rudens lapuoèiø miðkuose ant nukritusiø ir dirvoþemiu apneðtø ðakeliø, ðakø, stuobriø, lapø. Mëgstata kalkingà dirvoþemá. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais. Nuo daugumos maþûniø skiriasi èesnakø kvapu ir skoniu, o nuo èesnakinio (*M. scorodoni*) ir aðtriakvapio (*M. prasiasmus*) maþûniø skiriasi ilgu, ðiurkðëiu, ðeriuotu, juodai rudu kotu ir augimo vieta.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 2 populiacijos.

Linos Jasiukonytës pieðinys

Grësmës ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, dël kurio kinta augavieèiø medynø sudëtis ir struktûra, dirvoþemio savybës; miðkø valymas ir su tuo susijæ augavieèiø edafiniai ir mikroklimato pokyèiai. Dirvoþemio rûgðtëjimas dël oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieèiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present two populations are known.

Apraðë Jonas Kasparaviëius

Baltoji skydabudė

Pluteus pellitus (Pers.) P. Kumm.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA SKYDABUDINIAI (*PLUTEACEAE*)

4 (I) kategorija

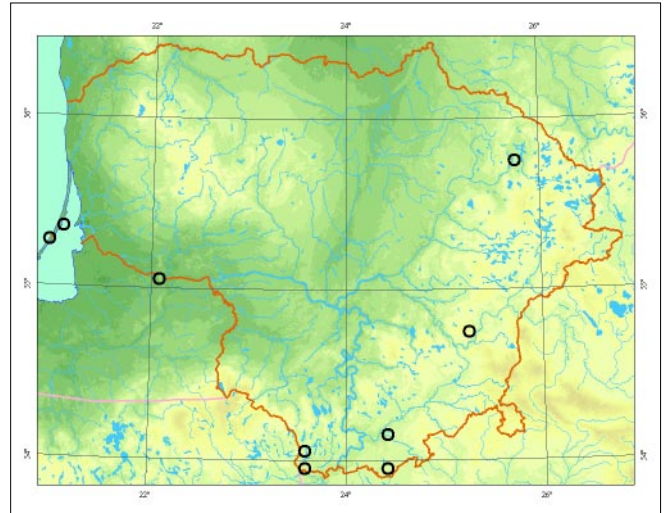
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, điaurinėje Afrikoje. Lietuvoje ĩpinomos 9 radavietėse.

Biologija ir ekologija. Ksilotrofas. Auga vasarā ir rudenā ant lapuoėiū, ypaė plaėialapiū, medienos miėkuose, parkuose. Điltesnio klimato zonose iđauga po bukais, liepomis. Nuo rusvaėvynėse skydabudėse (*Pluteus petasatus*) skiriasi maėesniais vaisiakūniais, lygiu kepurėlėse pavirđiumi – rusvaėvynėse skydabudėse kepurėlėse centrinė dalis rusvai ĩvynuota.

Linos Jasiukonytėse piedėnys

Populiacijū gausumas. Điuo metu ĩpinomos 8 populiacijos.

Grėsmėse ir apsauga. Senū medėiū kirtimas, virtuoliū ir kitū medienos nuokritū đalinimas augavietėse.

Informacijos đaltiniai

Urbonas V., 2001: Musmirieėiai (*Amanitales*), ūmedieėiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present eight populations are known.

Aprađė Jonas Kasparaviėius

Medûzgalvė trapiabudė

Psathyrella caput-medusae (Fr.) Konrad et Maubl.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĐEIMA TRAPIABUDINIAI (*PSATHYRELLACEAE*)

2 (V) kategorija

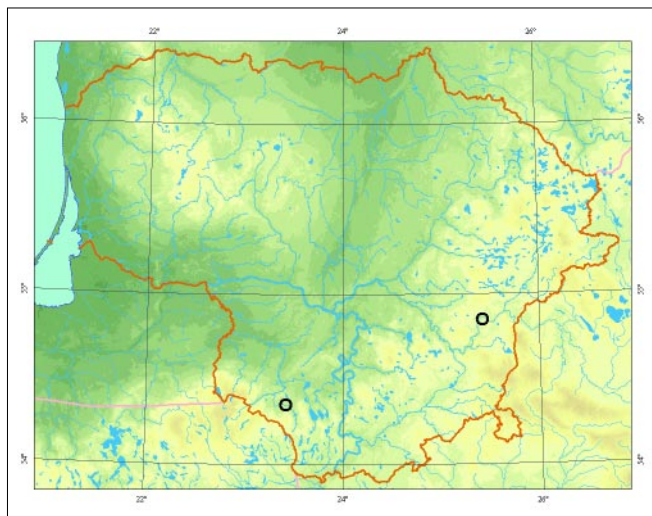
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Amerikoje. Europoje re-ta rûðis.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės pietvakarinėje ir piet-rytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Ksilotrofas. Auga vasarà ir ru-denà spygliuoèiø ir miðriuose miðkuose ant spygliuo-èiø kelmø, stuobriø ar ðalia jø. Vidurio ir Vakarø Europoje auga plaèialapiø miðkuose.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 2 popula-cijos.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Neigiamà átakà populiacijoms daro iðvirtusiø medþiø, kelmø, ðakø ðalinimas ið au-gavieèiø.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieèiai (*Agaricales*), gijabudie-èiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present two populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Dulkanėioji þvaigþdėsporė

Asterophora lycoperdoides (Bull.: Fr.) Ditmar.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ÐEIMA BALTIKINIAI (TRICHOLOMATACEAE)

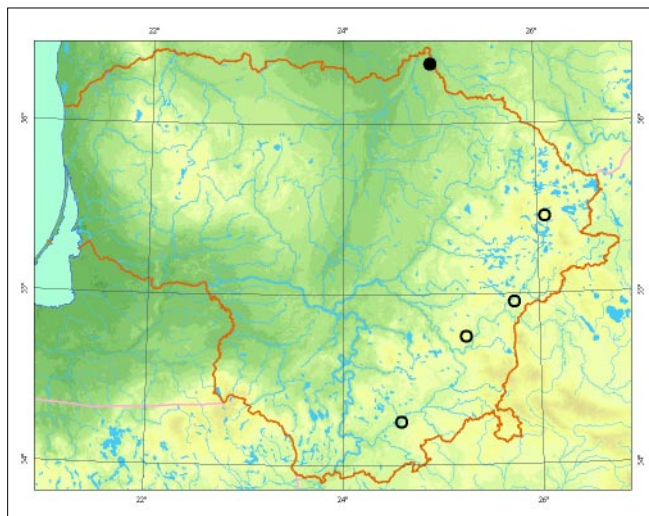
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rŭdis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje þinoma 12 radavieėiø.

Biologija ir ekologija. Biotrofas. Auga vasarå ir rudenå ant keleto rŭdiø negyvø ūmėþiø (*Russula*), piengrybiø (*Lactarius*) vaisiakŭniø. Lietuvoje dąpniausiai randamas ant juodmėsės ūmėdės (*Russula adusta*), kiek reėiau ant juosvosios ūmėdės (*R. nigricans*), taip pat gali augti ant ūmėdės garduolės (*R. delica*) ir piengrybio paliėpio (*Lactarius vellereus*) vaisiakŭniø. Nuo kitos parazitinės þvaigþdėsporės (*A. parasitica*) skiriasi tuo, kad pastaroji ant kepurėlės pavirðiaus neformuoja miltiðkø chlamidosporø ir visuomet turi gerai iðsivysėiusius lakøtelius.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Uþ kai kurias ant negyvø ūmėþiø ir piengrybiø vaisiakŭniø auganėias plempiø rŭdis – sklerotinæ (*Collybia tuberosa*), Kuko (*C. cookei*) ir nykøtukinæ (*C. cirrata*) – dulkianėioji þvaigþdėsporė yra stambesnė, be to, minėti grybai neformuoja chlamidosporø.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 5 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijø gausumas priklauso nuo grybø, ant kuriø vaisiakŭniø auga dulkianėioji þvaigþdėsporė, gausumo.

Informacijos daltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieėiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Vulnerable species, at present five populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Melsvoji balteklė

Calocybe ionides (Bull.) Donk

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

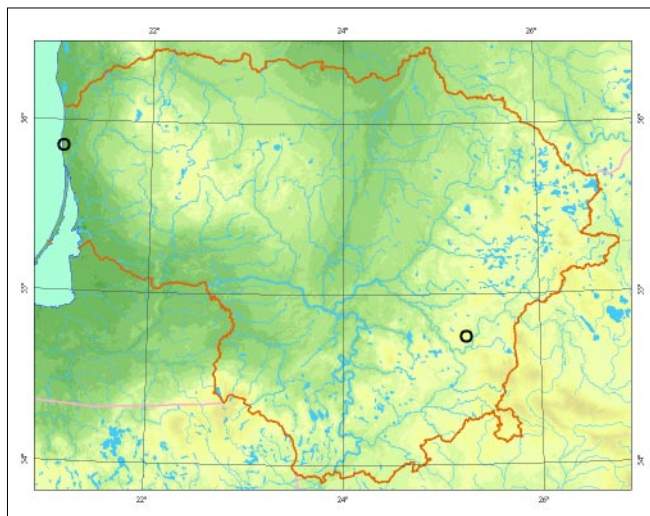
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje Ŗinomos 3 radavietės pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoėiū, miĖriuose, spygliuoėiū miĖkuose. Mėgsta kalkingā dirvoŖemā. Ėiltesnio klimato zonose auga plaėialapiū ir spygliuoėiū miĖkuose. Nuo kitū balteklėū skiriasi violetine kepurėle ir kotu.

Populiacijū gausumas. Ėiuo metu Ŗinomos 2 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. MiĖkū kirtimas ir su tuo susiję augavieėiū medynū sudėties ir struktūros, mikrokli-

mato pokyėiai, miĖko paklotės paŖeidimai; dirvoŖemio rūgĖtėjimas dėl oro tarĖos.

Informacijos Ŗaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieėiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdŖiai: BILAS.

Summary

A rare species. At present two populations are known.

ApraĖė Jonas Kasparaviėius

Linos Jasiukonytės pieĖinys

Juosvoji guotenė

Hygrocybe ovina (Bull.) Kühner

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

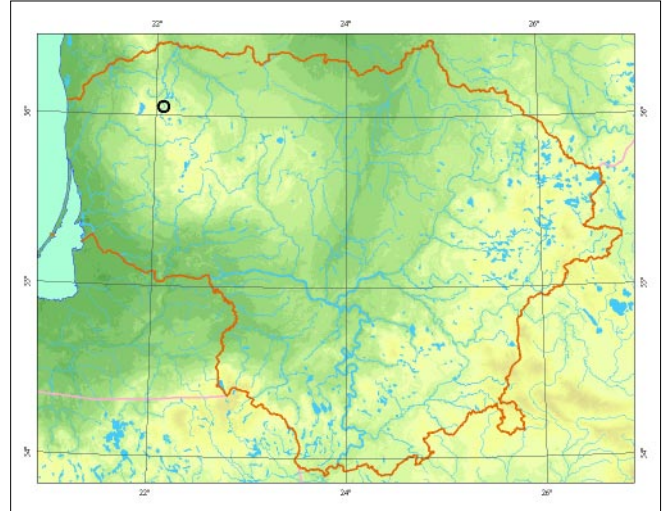
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje. Lietuvoje Ŗinoma 1 radavietė Sedos apylinkėse (Mažeikių r.).

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vasarā ir rudenā auga Ŗolėtose pamiđkėse, pievose, ganyklose. Gali augti ir atvirose ėviesiose miđrių ar spygliuoėių miđkų vietose. Mėgsta kalkingā, taėiau neturtingā azoto ir fosforo junginių dirvožemā. Nuo kitų guotenių, ypāė nuo aitriosios (*H. nitrata*), skiriasi tuo, kad paspausti, perlaupti arba sendami vaisiakūniai rausta.

Populiacijų gausumas. Ėiuo metu Ŗinoma 1 populiacija.

Ramutės Ėukeviėienės pieđinys

Grėsmės ir apsauga. Miđkų atŖėlimas neėienaujamoje ir neganomose pievose, senų medŖių kirtimas, dirvožemio rūgūtėjimas dėl oro tarđos, azotinė tarđa.

Informacijos ŗaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieėiai (*Polyporales*), Ŗvynbaravykieėiai (*Strobilomycetales*), baravykieėiai (*Boletales*), guotenieėiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdŖiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present one population is known.

Aprađė Jonas Kasparaviėius

Pilkõvarudë stirnabudë

Lepista luscina (Fr.) Singer

KLASË PAPËDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

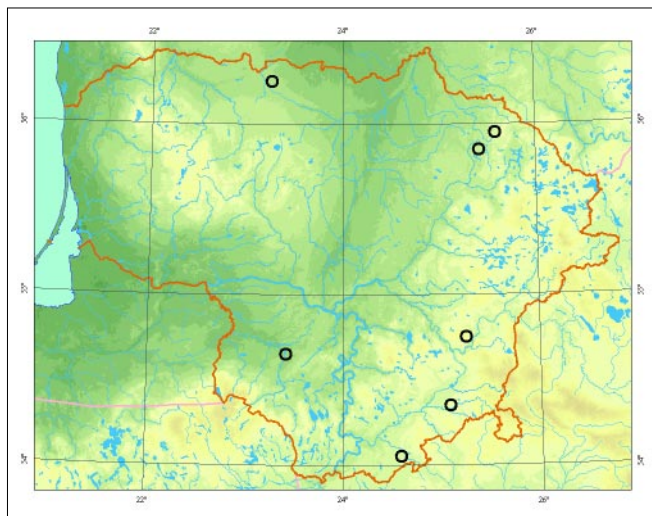
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, ðiaurinëje Afrikoje. Lietuvoje þinoma 13 radavieëiø.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Auga rudenà ðviesiuose miðriuose miðkuose, miðkø pakraðëiuose, miðkapievëse, pievose, ganyklose. Nemëgsta drëgnø vietø. Nuo kvapiosios stirnabudës (*Lepista irina*) skiriasi vandeningomis dëmëmis ant kepurëlës, maþesnëmis sporomis.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 8 populiacijos.

Jono Augustausko nuotrauka

Grësmës ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, dël kurio kinta medynø struktûra ir sudëtis; neganomø ir neðienaujamo atvirø vietø uþaugimas miðku.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieëiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present eight populations are known.

Apraðë Jonas Kasparaviëius

Melsvakotė stirnabudė

Lepista personata (Fr.) Cooke

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

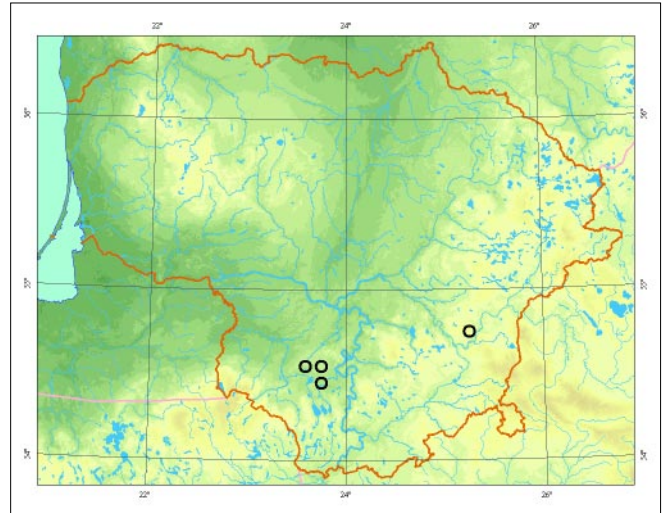
4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje. Lietuvoje ŗinomos 5 radavietės.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Auga rudenā miđrių miđkų aikđtelėse, ŗolėtuose miđkų pakrađėiuose, birŗėse, parkuose, krūmokđniuose, ganyklose. Nuo kitų stirnabudŗių, ypaė nuo lelijinės (*Lepista nuda*), ir dirvinės (*L. sordida*), skiriasi pilkai ruda kepurėle, ŗviesiai violetiniu kotu ir balta trama. Minėtų rūđių stirnabudŗių kepurėlės, lakđteliai ir kotai yra beveik vienodų spalvų, o tramos violetinės arba pilkđvos spalvos.

Populiacijų gausumas. Ėiuo metu ŗinomos 4 populiacijos.

Linos Jasiukonytės pieđinys

Grėsmės ir apsauga. Senų medŗių kirtimas ir su tuo susiję augavieėių struktūros, mikroklimato pokyėiai. Neđienaujamos ir neganos pievų ŗpaugimas miđku.

Informacijos ŗaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieėiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdŗiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present four populations are known.

Aprađė Jonas Kasparaviėius

Trispalvė medžkabudė

Leucopaxillus compactus (Fr.) Neuhoff (sin. *L. tricolor* (Peck) Kühner)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

1 (E) kategorija

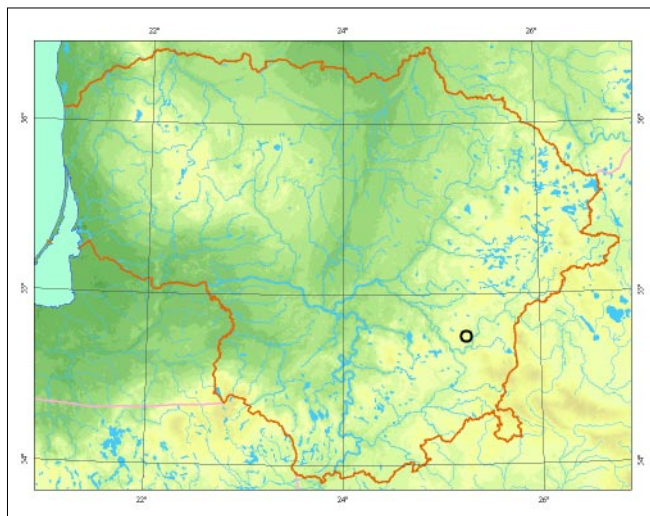
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áradyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinomos 2 radavietės pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Paklotės saprotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoèiø, miðriuose su àpuolais miðkuose. Termofilas. Mėgsta kalkingà dirvoþemá. Ðiltesnio klimato zonose auga plaèialapiø miðkuose po bukais, skroblais, àpuolais. Nuo rievètakraðeio baltiko (*Tricholoma acerbum*) skiriasi þalsvai geltonais sieros spalvos lakðteliais su rausvais taðkeliais ir plauðuotu, sustorėjusia apatine dalimi kotu.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 2 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, retinimas, dėl kuriø pakinta augavieèiø medynø sudėtis, struktūra, dirvoþemio savybės, mikroklimatas. Dirvoþemio rūgðtėjimas dėl oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieèiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present two populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Kæstuèio Raulinaièio nuotrauka

Juosvasis minkštūnis

Melanoleuca turrita (Fr.) Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūdis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Afrikoje. Lietuvoje þinoma 1 radavietė Minėios apylinkėse (Utenos r.).

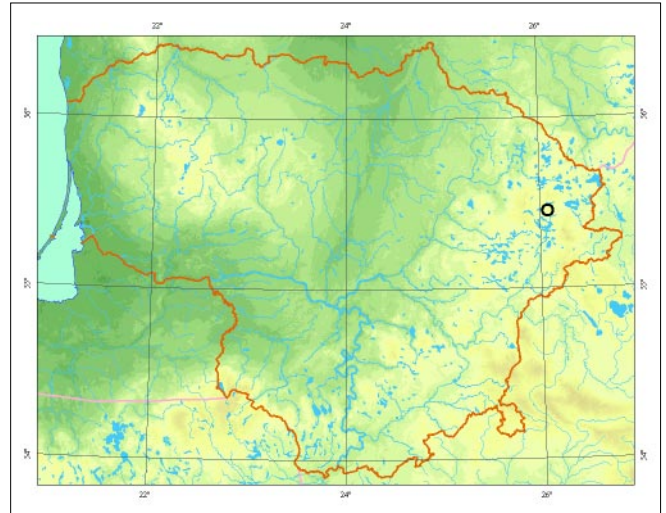
Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Auga vasarà ir rudená miðriuose ir spygliuoèiø miðkuose. Mėgsta turtingà maisto medþiagø dirvøpėmà. Ðiltesnio klimato zonose auga plaèialapiø medþiø – bukø, àpuolø arba miðriuose miðkuose.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu Lietuvoje þinoma 1 populiacija.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, retinimas, dėl kuriø pakinta augavieèiø medynø sudėtis ir struktūra, dirvøpėmio savybės, mikroklimatas.

Informacijos šaltiniai

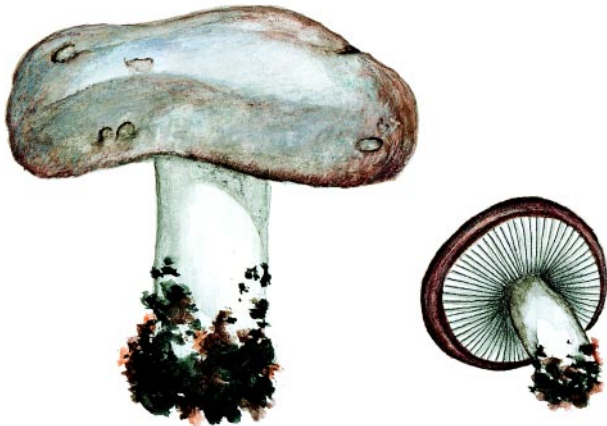
Urbonas V., 1997: Baltikieèiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present one population is known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Linos Jasiukonytės pieðinys

Dubioji laibė

Pseudoomphalina compressipes (Peck) Singer

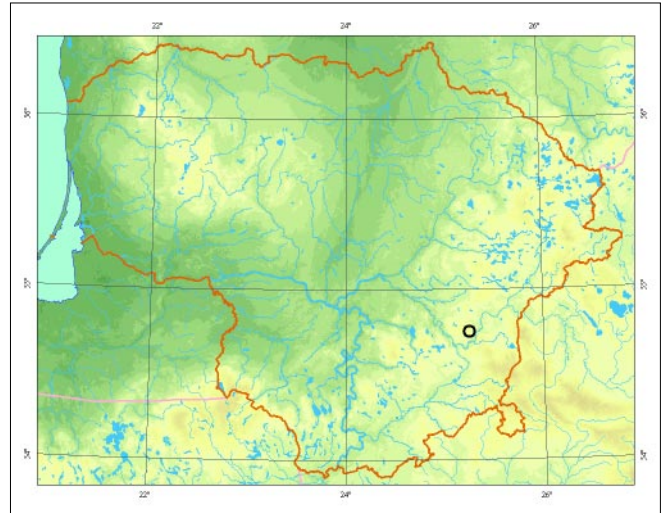
KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŭðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje.
Lietuvoje þinomos 2 radavietės pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Auga vasarà ir rudenà spygliuoèiø miðkuose, dažniausiai eglynuose. Randamas atvirose ðviesiose vietose, kartais auga pamiðkėse, pievose. Mėgsta kalkingà dirvoþemà. Nuo panaðios taurelinės juosvabudės (*Pseudoclitocybe cyathiformis*) skiriasi tuo, kad dubiosios laibės vaisiakŭniai smulkesni, jø lakðteliai stori, resvi, o juosvabudės – tankŭs, dažnai ðakoti, pakraðtelis karpytas. Skiriasi ir jø augavietės – taurelinė juosvabudė auga pamiðkėse, pakelėse, mėgsta ruderalines vietas.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 2 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, su tuo susiję augavieèiø medynø sudėties ir struktŭriniai, mikroklimato pokyèiai, pomiðkio suveðėjimas. Dirvoþemio rŭgðtėjimas dël oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieèiai (Tricholomatales). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present two populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Gyslotoji krempliabudė

Rhodotus palmatus (Bull.) Maire

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

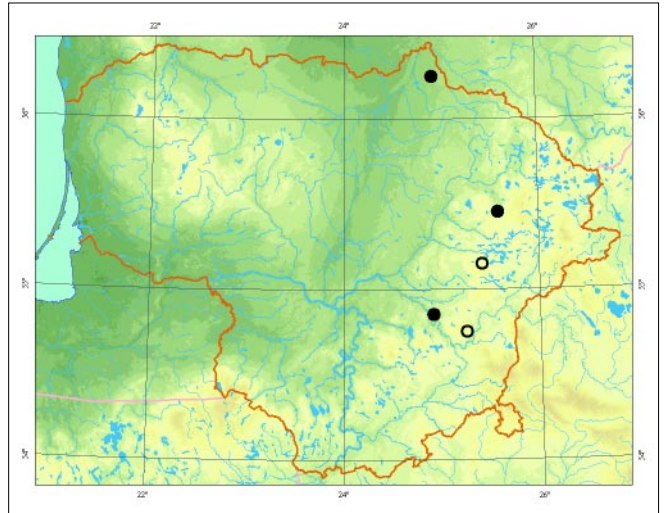
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs ārašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Visoje Europoje, bet reta. Aptinkama Rytø Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Japonijoje ir Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje rasta Ėiaurinėje, rytinėje ir pietrytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakūniai vienišieji, iđauga rudenā ir kartais pavasarā. Vaisiakūniai abrikoso spalvos, raukšlėtu drebutinėse konsistencijos kepurėlės pavirđiumi. Auga ant guobø, reėiau ant āpuolø, senuose lapuoėiø miđkuose drėgnose augavietėse. Grybas ilgai ardo virtuolā, todėl ant to paties substrato iđsilaiko kelerius metus. Ardomā medienā grybas smarkiai dpiovina ir taip upkerta keliā patekti kitiems grybams. Dađnai iđauga ant đakø ar virtuoliø, kurie nukritę ant þemės arba yra drėgnoje

aplinkoje, đalia vandens. Didþiojoje Britanijoje dađnas ant guobø, iđvirtusiø po guobø maro.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje þinomos 5 radavietės: Birþø girioje (Birþø r.), Kazokø apylinkėse (Molėtø r.), Dūkotos upelio slėnyje (Vilniaus r.), Verkiø apylinkėse (Vilniuje) ir Āpuolijos miđke (Utenos r.). Pastarojoje radavietėje grybas rastas kelerius metus iđ eilės.

Grėsmės ir apsauga. Lapuoėiø medþiø kirtimas, negyvos guobø ar kitø lapuoėiø medienos đalinimas iđ miđkø ir parkø.

Informacijos šaltiniai

Urbanas V., 1997: Baltikieėiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species. Five localities are known in the northern, eastern and southeastern parts of Lithuania.

Aprađė Reda Irđėnaitė

Darius Norkūno nuotrauka

Salierinis baltikas

Tricholoma apium Jul. Schäff.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áraðyta nuo 1992 m.

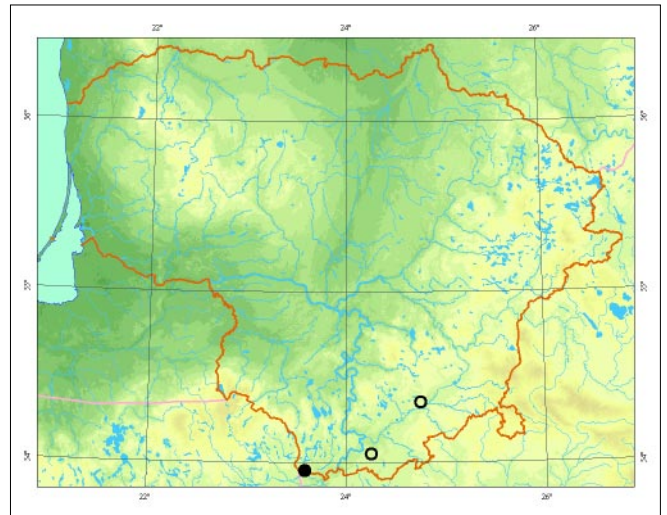
Paplitimas. Europoje, Ðiaurës Amerikoje. Reta rùðis visame areale.

Lietuvoje þinomos 4 radavietës pietinëje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà spygliuoèiø miðkuose. Mëgsta laidþius vandeniui, skurdþius maisto medþiagø dirvoþemius. Nuo kitø baltikø skiriasi salierø kvapu.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu Lietuvoje þinomos 4 populiacijos.

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, ypaè plynasis, dël kurio pakinta augavieèiø medynø struktûra ir sudëtis; azotinë dirvoþemio tarða.

Linos Jasiukonytës pieðinys

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieèiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present four populations are known.

Apraðë Jonas Kasparavièius

Baèò baltikas

Tricholoma fracticum (Britz.) Kreisel (sin. *T. batschii* Gulden)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áraðyta nuo 1992 m.

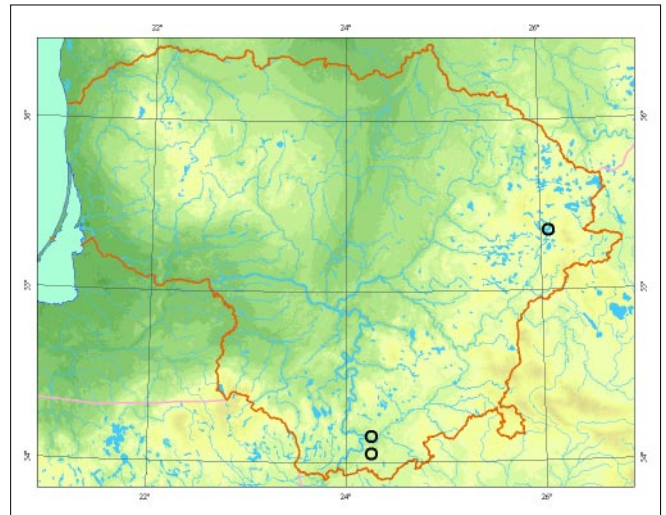
Paplitimas. Europoje, Ðiaurës Amerikoje. Europoje nedàþna rùðis.

Lietuvoje þinomos 3 radavietës rytinëje ir pietinëje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà spygliuoèiø ir miðriuose miðkuose. Mëgsta kalcingà dirvoþemá.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 3 populiacijos.

Grësmës ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, retinimas, dël kuriø pakinta augavieèiø medynø sudëtis ir struk-

Linos Jasiukonytës piedînys

tûra. Dirvoþemio rûgûtëjimas dël oro tarðos, azotinë tarða.

Informacijos ðaltiniai

Urbanas V., 1997: Baltikieèiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present three populations are known.

Apraðë Jonas Kasparavièius

Plauðabudinis baltikas

Tricholoma inocyboides Corner

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje.
Lietuvoje þinomos 5 radavietës.

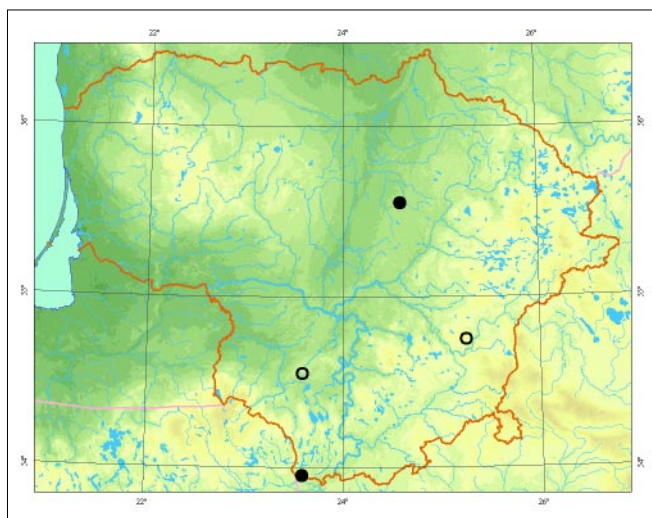
Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoëiø, miðriuose miðkuose, parkuose. Randa mas atvirose þolëtose vietose. Ðapnai auga po berþais. Mëgsta kalkingà dirvoþemà.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 4 populiacijos.

Grësmës ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, miðkø retinimas augavietëse ir jø sukelti medynø sudëties,

Linos Jasiukonytës pieðinys

amþiaus, struktûros pokyèiai. Dirvoþemio rûgðtëjimas dël oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieèiai (Tricholomatales). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present four populations are known.

Apraðë Jonas Kasparaviëius

Aitrusis baltikas

Tricholoma ustaloides Romagn.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

1 (E) kategorija

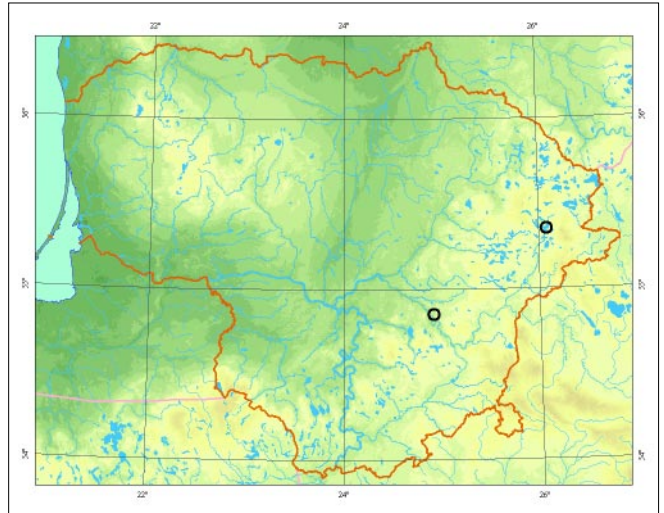
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis àraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurès Afrikoje, Ðiaurès Amerikoje, Pietø Amerikoje.

Lietuvoje þinomos 2 radavietès rytinëje ir pietrytinëje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoèiø miðkuose, kartais aptinkamas ir spygliuoèiø miðkuose. Termofilas. Randamas atviresnèse vietose, miðko pievose. Mëgsta kalkingà dirvoþemà. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais, kaðtonais, àpuolais. Nuo kitø panaðiø baltikø su rusvos spalvos vaisiakùniais: Baèø (*T. fracticum*), baltarudþio (*T. albobrunneum*) ir stambiojo baltiko (*T. colossus*), aitrusis baltikas skiriasi tuo, kad auga lapuoèiø miðkuose, o nuo drebulyninio (*T. populinum*) baltiko skiriasi tuo, kad pastarasis ant koto neturi ryðkios þiedo zonos.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 2 populiacijos.

Vincenzo Urbono nuotrauka

Grèsmès ir apsauga. Senø medþiø, trako kirtimas, dël to pakinta augavieèiø medynø struktûra ir sudëtis; neganomø ir neðienaujamo pievø uþaugimas miðku. Dirvoþemio rûgðtëjimas dël oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieèiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present two populations are known.

Apraðë Jonas Kasparavièius

Bronzinis baravykas

Boletus aereus Bull.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

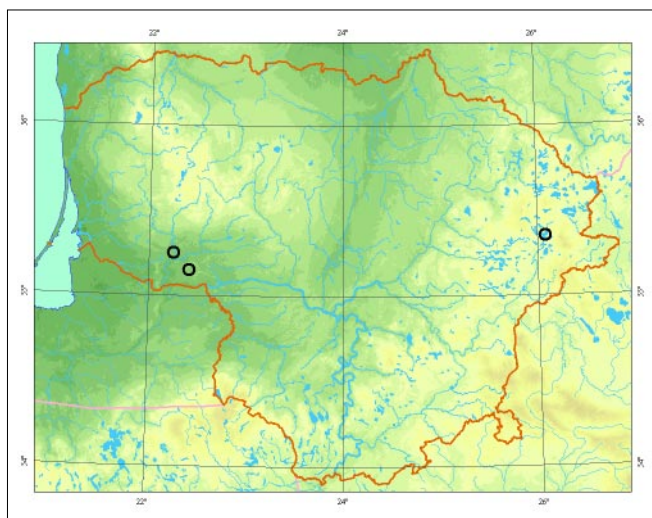
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje, Australijos temperatinėje ir Vidurþemio jūros zonoje. Lietuvoje þinomos 3 radavietės vakarinėje ir rytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoèiø ir miðriuose miðkuose. Termofilas. Heliofilas, randamas atvirose ðviesiose vietose. Mėgsta vandeniui laidø, sausà, kalkingà dirvoþemà. Ðiltesnio klimato zonoje auga po bukais, kaðtonais, àþuolais.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 3 populiacijos.

Sergejus Solianskio nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, dėl kurio pakinta medynø sudėtis ir struktūra; neganomø ir neðienaujamo pievø uþaugimas miðku; azotinė tarða ir dirvoþemio rùgðtėjimas dėl oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempnieèiai (Polyporales), þvynbaravykieèiai (Strobilomycetales), baravykieèiai (Boletales), guotenieèiai (Hygrophorales). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present three populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavičius

Dėmėtasis baravykas

Boletus erythropus Pers.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs ārađyta nuo 1992 m.

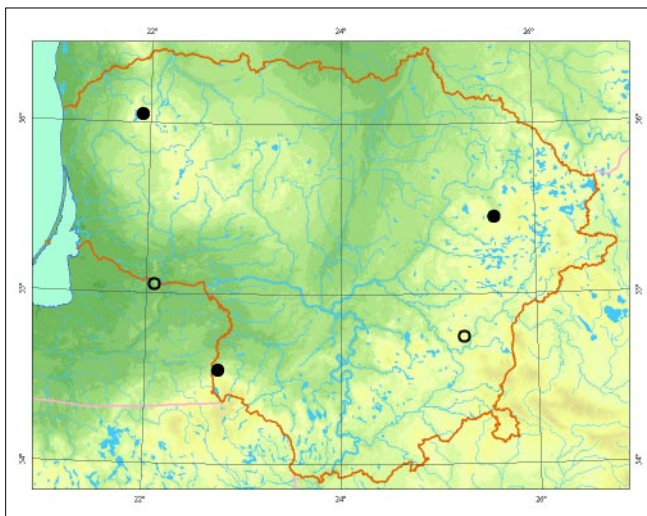
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Āiaurės Afrikoje, Āiaurės Amerikoje. Auga temperatinėje ir Vidurpėmio jūros juostose.

Lietuvoje pīnomos 6 radavietės.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoėiū, miđriuose, spygliuoėiū miđkuose. Termofilas. Aptinkamas atvirose, đviesiose vietose. Mėgsta kalkingā dirvā. Āiltesnio klimato zonose auga po bukais, āpuolais, kađtonais. Lietuvoje auga po āpuolais, puđimis, eglėmis. Nuo baravyko paāpuolio (*B. luridus*) skiriasi tuo, kad dėmėtojo baravyko kotas be tinklelio, o paāpuolio kotas yra su rausvu tinkleliu.

Populiacijū gausumas. Lietuvoje pīnomos 6 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senū medpiū kirtimas augavietėse ir jo sukelti medynū sudėties, ampiaus, mikroklimato pokyėiai, pomiđkio atpėlimas, sutankėjimas; dirvopėmio rūgėtėjimas dėl oro tarđos.

Informacijos šaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieėiai (*Polyporales*), p̄vynbaravykieėiai (*Strobilomycetales*), baravykieėiai (*Boletales*), guotenieėiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A rare species. At present six populations are known.

Aprađė Jonas Kasparaviėius

Romualdo Barausko nuotrauka

Fechtnerio baravykas

Boletus fechtneri Velen.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áradyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje.

Lietuvoje þinoma 1 radavietė Ginuėiø ápuolyne (Ignalinos r.).

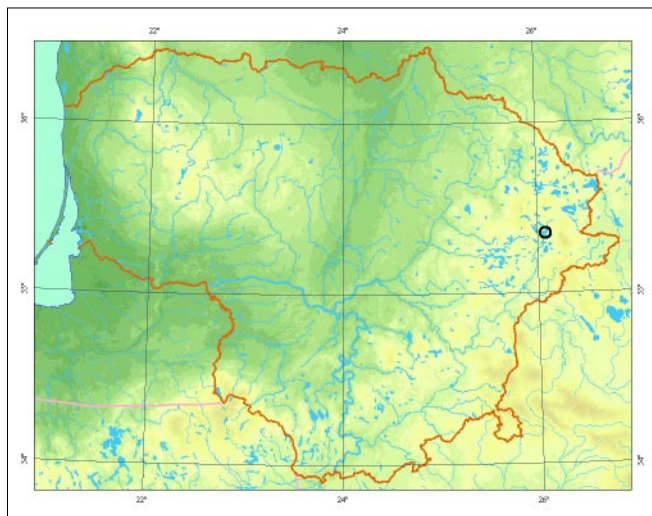
Biologija ir ekologija. Mikosimbiotrofas. Vasarà ir rudenà auga miðriuose ir lapuoėiø miðkuose. Termofilas. Randamas atvirose vietose, miðko pievose arba miðko pakraðėiuose. Mėgsta kalkingà dirvoþemá. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma 1 populiacija.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, su tuo susiję medynø sudėties ir struktūros pokyčiai augavietėse; neganomø ir neðienaujamo pievø uþaugimas miðku; dirvoþemio rùgðtėjimas dėl oro tarðos, azotinė tarða.

Informacijos šaltiniai

Urbanas V., 1997: Kempinieėiai (*Polyporales*), þvynbaravykieėiai (*Strobilomycetales*), baravykieėiai (*Boleta-*

les), guotenieėiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present one population is known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Vincenzo Urbano nuotrauka

Blyškasis baravykas

Boletus impolitus Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

1 (E) kategorija

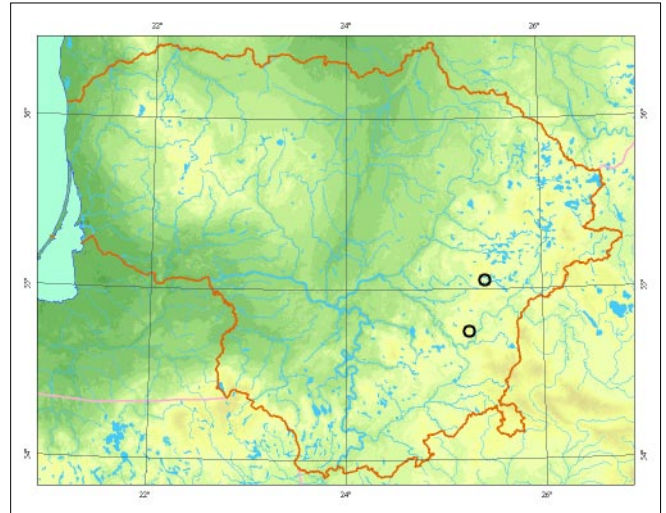
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis àraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurës Afrikoje, Ðiaurës Amerikoje. Auga temperatinëje ir Vidurþemio jûros zonose. Lietuvoje þinomos 2 radavietës Verkiø ir Asvejos regioniniuose parkuose.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoðiø miðkuose, parkuose. Aptinkamas atvirose vietose, miðko pievose, tankesniø miðkø pakraðèiuose. Termofilas. Mëgsta kalkingà dirvoþemà. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais, skroblais, àpuolais. Lietuvoje daþniausiai auga po àpuolais.

Linos Jasiukonytës pieðinys

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos tik 2 populiacijos.

Grësmës ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, neðienaujamo ir neganomø pievø uþaugimas miðku, dirvoþemio rûgðtëjimas dël oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boletales*), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present two populations are known in the eastern part of the country.

Apraðë Jonas Kasparaviëius

Kislusis baravykas

Boletus pulverulentus Opat.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áradyta nuo 1992 m.

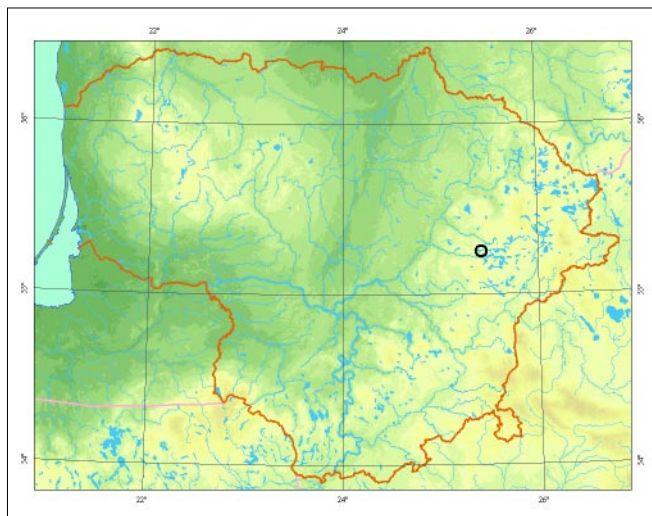
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinoma 1 radavietė Molėtø apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoėiø, miðriuose ir spygliuoėiø miðkuose, parkuose, ypaė àþuolynuose su lazdynø traku. Randamas atvirose ðviesiose vietose. Termofilas. Mėgsta kalkingà dirvoþemà. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais, àþuolais, kitais plaėialapiais medþiais.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma 1 populiacija.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Medynø sudėties ir amþiaus pokyčiai dėl senø medþiø kirtimo, retinimo, pomiðkio suvedėjimas; dirvoþemio rùgðtėjimas dėl oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieėiai (*Polyporales*), þvynbaravykieėiai (*Strobilomycetales*), baravykieėiai (*Boletales*), guotenieėiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present one population is known in the eastern part of the country.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Kartusis baravykas

Boletus radicans Pers.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rŭdis årađyta nuo 2000 m.

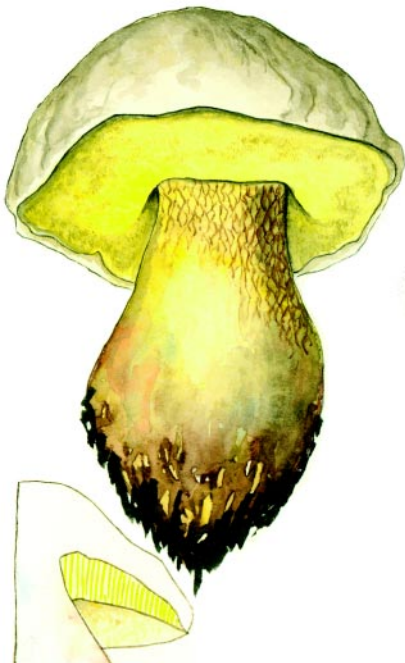
Paplitimas. Europoje, Ėiaurės Afrikoje. Auga temperatinėje ir Vidurpemie jŭros zonosė.

Lietuvoje þinomos 3 radavietės pietrytinėje ir Ėiaurvakarinėje dalyje.

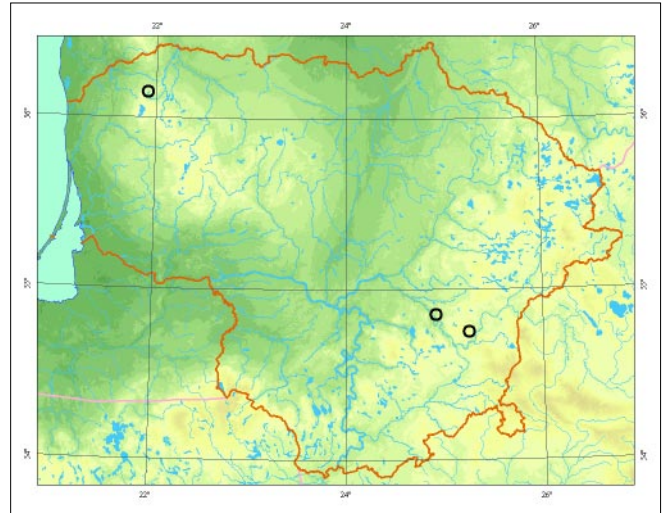
Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarå ir rudenå lapuoėiŭ arba miėriuose miėkuose, miėkapiėvėse. Aptinkamas atvirose vietose. Termofilas. Mėgsta kalkingå arba neutralŭ dirvoþemå. Ėiltesnio klimato zonosė auga po bukais, skroblais, åþuolais, kađtonais. Lietuvoje daþniausiai auga po åþuolais.

Populiacijŭ gausumas. Ėiuo metu Lietuvoje þinomos 3 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senŭ medþiŭ kirtimas, sanitariniai kirtimai, dėl kuriŭ pakinta augavieėiŭ medynŭ struktŭra ir sudėtis; neĖienaujamo ir neganomŭ pievŭ uþaugimas miėku, dirvoþemio rŭgėtėjimas dėl oro tarĖos.

Ramutės Ėukeviėienės piedŭnys

Informacijos Ŗaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieėiai (*Polyporales*), þvynbaravykieėiai (*Strobilomycetales*), baravykieėiai (*Boletales*), guotenieėiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present three populations are known.

ApraĖ Jonas Kasparaviėius

Skroblyninis raudonvirðis *Leccinum griseum* (Quél.) Sing. (sin. *L. carpini* (R. Schulz.) M. M. Moser ex D. A. Reid)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áraðyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje.

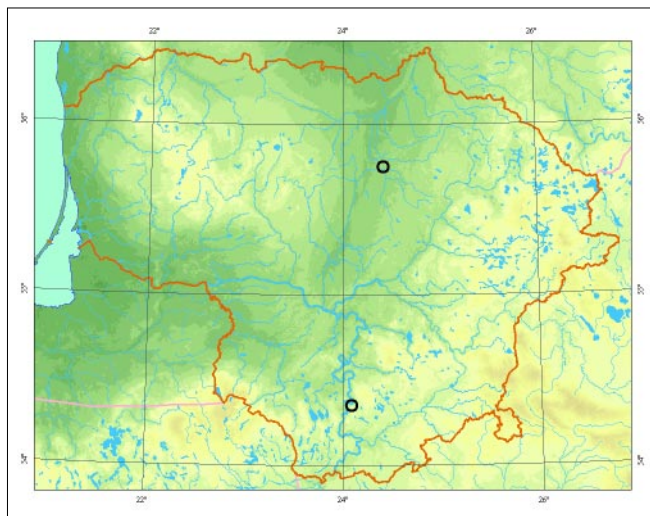
Lietuvoje þinomos 2 radavietës ðiaurinėje ir pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoèiø ir miðriuose miðkuose. Daþniausiai aptinkamas po skroblais, lazdynais. Gali augti po tuopomis, àpuolais. Mėgsta kalkingà dirvoþemà. Ðiltesnio klimato zonose auga po skroblais, taip pat aptinkamas po lazdynais, drebulėmis, tuopomis, reèiau – po berþais, bukais, àpuolais.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 2 populiacijos.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas augavietėse ir su tuo susijæ medynø sudėties ir struktūros pokyèiai. Dirvoþemio rùgðtėjimas dėl oro tarðos, azotinė dirvoþemio tarða.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boletales*), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present two populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Tikrasis juodbaravykis

Porphyrellus porphyrosporus (Fr. et Hök) E. J. Gilbert

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rúðis åraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje. Reta rúðis visame areale. Lietuvoje þinomos 9 radavietės vakarinėje ir pietvakarinėje dalyje.

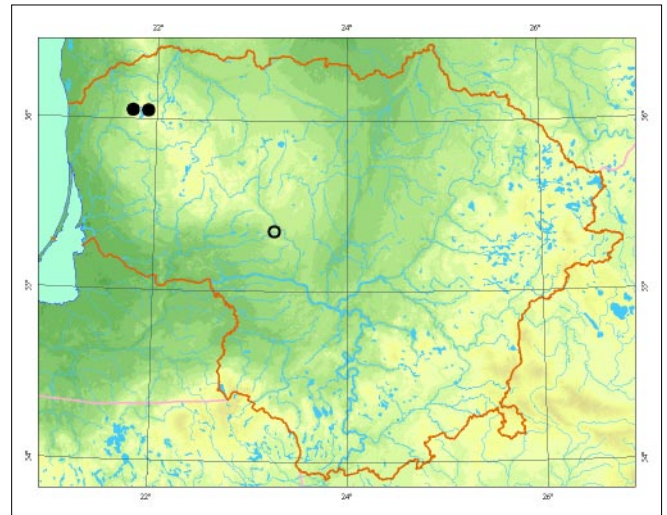
Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarå ir rudenå lapuoèiø, miðriuose, spygliuoèiø miðkuose. Termofilas. Mėgsta rūgðeius dirvoþemius. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu Lietuvoje þinomos 9 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, retinimas, dël kuriø pakinta augavietėms būdinga medynø sudėtis ir struktūra, dirvoþemio savybės; azotinė dirvoþemio tarða.

Informacijos šaltiniai

Urbanas V., 1997: Kempinieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boletales*),

les), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present nine populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Parazitinis aksombaravykis

Xerocomus parasiticus (Bull.) Quél.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rùðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurës Afrikoje, Ðiaurës Amerikoje.

Lietuvoje þinoma 1 radavietë Varnupiø apylinkëse, (Anykðeiø r.).

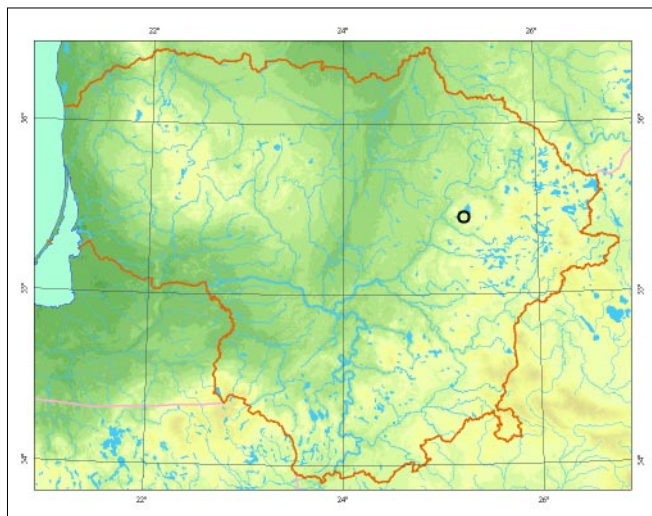
Biologija ir ekologija. Parazitas. Auga tik ant gyvø paprastosios ankðtenës (*Scleroderma citrinum*) vaisiakûniø. Aptinkamas vasarà ir rudenà lapuoðiø bei miðriuose miðkuose. Nuo kitø aksombaravykiø skiriasi parazitiniu gyvenimo bûdu.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma 1 populiacija.

Grësmës ir apsauga. Populiacijos gausumas priklauso nuo paprastosios ankðtenës (*Scleroderma citrinum*) gausumo.

Informacijos ðaltiniai

Urbanas V., 1997: Kempinieëiai (*Polyporales*), þvynbaravykieëiai (*Strobilomycetales*), baravykieëiai (*Boleta-*

les), guotenieëiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present one population is known.

Apraðë Jonas Kasparaviëius

Eduardo Budrio nuotrauka

Raudonkepuris aksombaravykis

Xerocomus rubellus (Krombh.) Quél.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

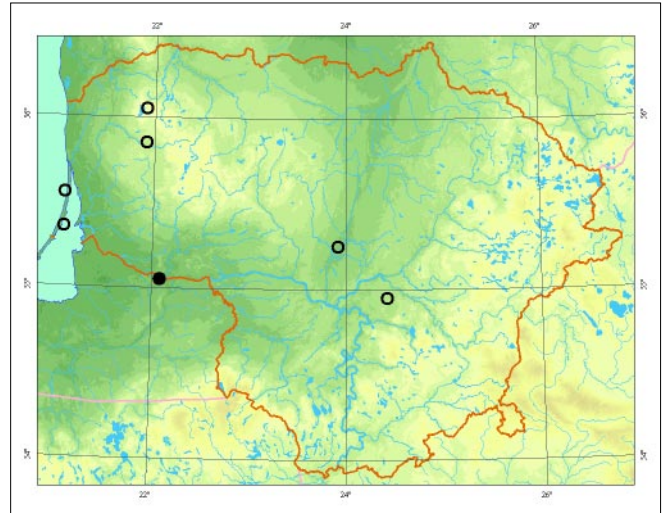
3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje ŗinomos 9 radavietės vakarinėje ir centrinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoėiū ir miūriuose miūkuose, parkuose. Mėgsta kalkingā dirvoŗemā. Ėiltesnio klimato zonose auga plaėialapiū lapuoėiū miūkuose po āpuolais, kađtonais. Jaunus vaisiakūnius kartais galima supainioti su tokiais pat auksakoėio aksombaravykio (*Xerocomus chrysenteron*) vaisiakūniais, ypaė kol jū kepurėlės pavirđius dar nesutrūkinėjās, taėiau *X. chrysente-*

Linos Jasiukonytės pieđinys

ron sporos yra didesnės. Senus vaisiakūnius, jei jū kotas netenka būdingos raudonos spalvos, kartais galima supainioti su ŗalsvojo aksombaravykio (*Xerocomus subtomentosus*) vaisiakūniais.

Populiacijū gausumas. Ėiuo metu ŗinomos 8 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Miūkū kirtimas ir su tuo susijū augavieėiū medynū sudėties, amŗiaus, struktūros pokyėiai. Dirvoŗemio rūgūtėjimas dėl oro tarđos, azotinė tarđa.

Informacijos ŗaltiniai

Urbanas V., 1997: Kempinieėiai (*Polyporales*), ŗvynbaravykieėiai (*Strobilomycetales*), baravykieėiai (*Boletales*), guotenieėiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdŗiai: BILAS.

Summary

A rare species. At present eight populations are known.

Aprađė Jonas Kasparaviėius

Pilkoji voveraitė

Cantharellus cinereus (Pers.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA VOVERAITINIAI (*CANTHARELLACEAE*)

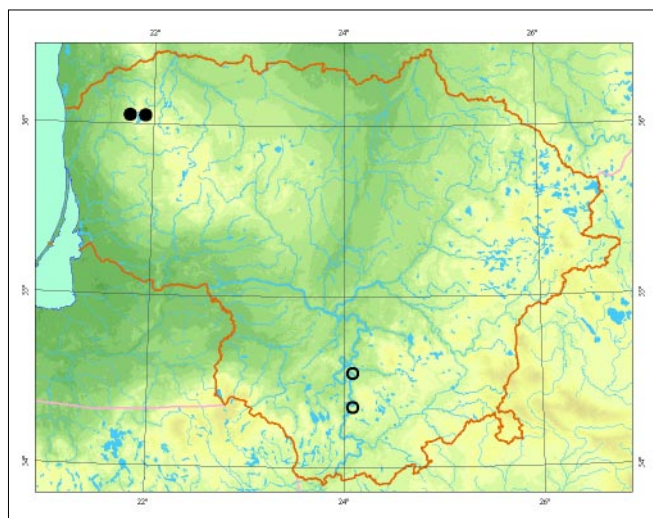
2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Gana reta rūĖis visoje Europoje ir Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje rasta vakarinėje ir pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Vaisiakūniai vieni-meėiai, iĖauga vėlyvā vasarā ir rudenā. Tamsiai pilki piltuvėlio formos, su lakėteliais, Ėio grybo vaisiakūniai daĖnai painiojami su paprastuoju trimitėliu (*Craterellus cornucopioides*), kurio vaisiakūniai pilki, bet kepurėlės apaėia lygi. PanaĖios rūĖies raukĖlėtojo trimitėlio (*Pseudocraterellus sinuosus*) vaisiakūnių kepurėlės pilkĖvai rudos, su raukĖlėta kepurėlės apaėia. Pilkoji voveraitė auga Ėalia plaėialapių medpių ir lazdynų augavietėse, turtingose maisto medpiagų. DaĖniausiai randamas senuose lazdynų miĖkeliuose, plaėialapių miĖkuose su lazdynais ar medpiais apaugusioje ganyklose. Kalcifilinė ir termofilinė rūĖis, mėgstanti kalkingas augavietes su plona augaline danga, taip pat atviras

saulėtas vietas. Kartais auga ir spygliuoėių miĖkuose, kurie susiformavo upaugus miĖkapiėvėms.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje Ėinomos 4 radavietės. 2 radavietės yra Punios Ėile ir Vidzgirio miĖke (Alytaus r.) ir 2 – BerĖoro bei Platelių girininkijose (Plungės r.).

Grėsmės ir apsauga. Plaėialapių medpių ir senų lazdynų krūmų kirtimas ir ganyklų apaugimas spygliuoėiais. DirvoĖmio rūgėtėjimas.

Informacijos Ėaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieėių eilės grybai. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species. Four localities are known in broadleaved forests in the western and southern parts of Lithuania.

ApraĖė Reda IrĖėnaitė

Linos Jasiukonytės pieĖinys

Raukšlėtasis trimitėlis

Pseudocraterellus sinuosus (Fr.) Corner

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA VOVERAITINIAI (*CANTHARELLACEAE*)

4 (I) kategorija

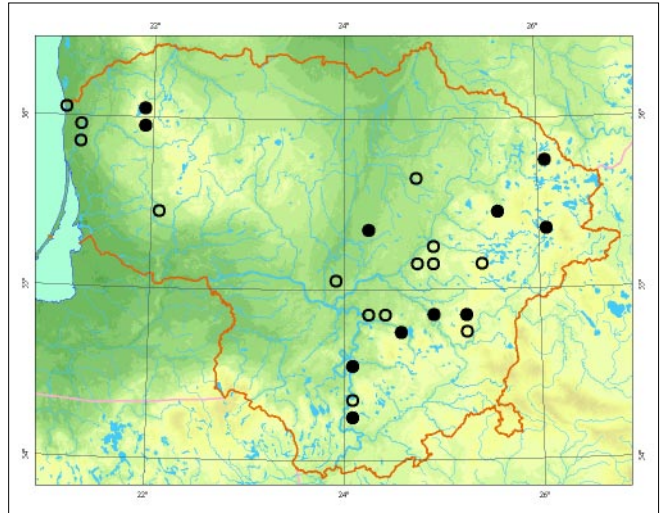
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Āiaurės ir Vidurio Europoje, retai randa-
ma Āiaurės Amerikoje.

Lietuvoje daugiausia paplitusi vakarinėje, centrinėje,
pietrytinėje ir rytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Vaisiakūniai vien-
meėiai, iđauga rudenā. Dađniausiai auga dirvoþemyje
đalia āpuolø ir lazdynø lapuoėiø miđkuose, kartais
parkuose. Mėgsta tiek atviras vietas, tiek paūksmā,
bet pirmenybā teikia menkesne augaline danga pa-
dengtam dirvoþemiui. Nuo panađios rūdies pilkosios
voveraitės (*Cantharellus cinereus*) skiriasi pilkđvai ruda
kepurėlės spalva ir raukšlėta, bet ne ryđkiaia vagota
kepurėlės apaėia.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje þinoma 30 radavie-
ėiø su gausiomis populiacijomis Āpuolijos miđke (Ute-
nos r.), Dūkōtø miđke (Vilniaus r.), Þemaitijos nacio-
nalinio parko Plateliø ir Berþoro girininkijose (Plun-
gės r.), Verkiø apylinkėse (Vilniuje).

Jono Augustausko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senø lapuoėiø medynø kirtimas
ir spygliuoėiø medynø ugdymas jø augavietėse. Pa-
klotės ardymas.

Informacijos šaltiniai

*Mazeliaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieėiø eilės
grybai. – Vilnius.*

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

*A rare species requiring more research. 30 localities
are known with abundant populations in the eastern,
southern and western parts of Lithuania.*

Aprađė Reda Irđėnaitė

Mėsingasis dyglutis

Hydnum rufescens Pers.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA DYGLUTINIAI (*HYDNACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rùðis áraðyta nuo 2000 m.

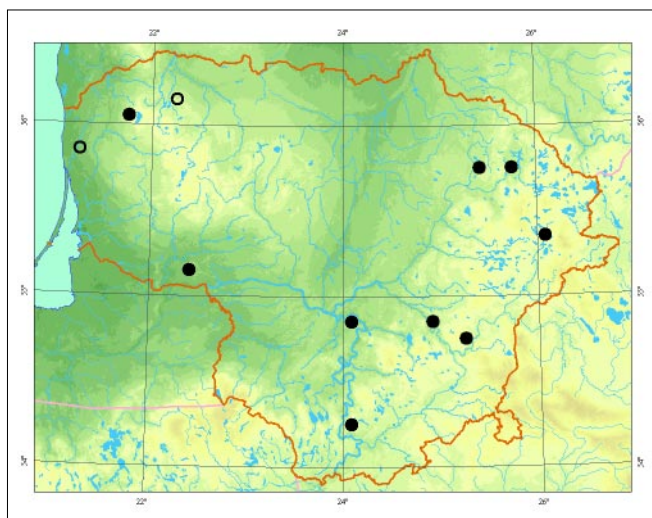
Paplitimas. Plaèiai paplitusi Europoje ir Ðiaurës Amerikoje, bet gana reta.

Lietuvoje rùðis aptinkama vakarinèje, rytinèje, pietrytinèje ir centrinèje dalyse.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Vaisiakûniai vieni-meèiai, iðauga vèlyvà vasarà ir rudenà, daþniausiai grupèmis. Auga lapuoèiø miðkuose su àþuolais, liepomis, lazdynais, kartais spygliuoèiø miðkuose. Mègsta drègnesnes augavietes. Panaðus á raukòlètàjà dyglutà (*Hydnum repandum*), kurio vaisiakûniai stambesni, mèsingesni ir daþnesni sausesnèse augavietèse.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje þinoma 12 radavieèiø. Populiacijos gausios.

Grèsmës ir apsauga. Medþiø kirtimas, retinimas ar ùkinè veikla, kuri keièia augavietèm bûdingà medynø struktûrà. Dirvoþemio sausinimas.

Informacijos ðaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieèiø eilës grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. 12 localities are known, with abundant populations, mostly in broadleaved forests.

Apraðè Reda Irðènaitè

Darius Norkùno nuotrauka

Kamūtinis skylenis

Inonotus dryadeus (Pers.) Murrill

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA ŽIURKĖTENINIAI (*HYMENOGAETACEAE*)

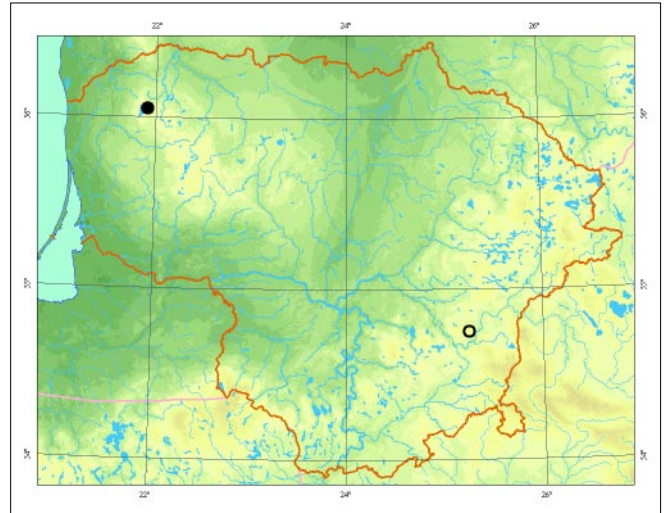
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūdis ārađyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Būdingas cirkumborealinis ir meridianinis poliarinis paplitimas vidutiniū platumū zonoje. Rūdis randama ūiaurēs Afrikoje, Azijoje ir ūiaurēs Amerikoje. Europoje daugiausia paplitusi pietinēje ir centrinēje dalyje.

Lietuvoje rasta ūiaurvakariniēje ir pietrytinēje dalyje.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis baltājā gyvū medžiū ūaknū ir ūaknies kaklelio medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmeēiai, iđauga vasarā ir rudenā. Jie stambūs ir kartais ūpauga iki 40 cm. Auga ant labai stambiū senū āpuolū apatinēje kamieno dalyje, prie ūemēs, kartais ant ūaknū. Mēgsta derlinguose dirvoūemiuose, atvirose augavietēse auganēius āpuolus. Panađaus grybo āpuolinio skylenio (*Inonotus dryophilus*)

vaisiakūniai iđauga aukūtai ant āpuolū kamienū ir turi jiems būdingā grūdētā grybienos branduolā.

Populiacijū gausumas. Lietuvoje ūinomos 2 radavietēs. Verkiū apylinkēse (Vilniuje) rastas 1980 m. Plateliū ūpero Pilies saloje (Plungēs r.) rastas vienas vaisiakūnis buvo menkai iđsivystēs.

Grēsmeis ir apsauga. Senū stambiū āpuolū ir āvairaus amūiaus āpuolū medynū kirtimas ir jū augavieēiū ūpsodinimas kitū lapuoēiū ar spygliuoēiū medynais. Pievū ir ganyklū apaugimas medūiais.

Informacijos ūaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieēiai (*Aphylophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.

Sunhede S., Vasiliauskas R., 2003: Hotade tickor pā ek i Litauen. – Svensk Botanisk Tidskrift, 97 (5): 252– 265.

Herbariumo pavyzdūiai: BILAS.

Summary

An endangered species. Two localities are known in the Verkiiai region (Vilnius) and Pilies Island in Plateliai Lake (Plungė district).

Aprađē Reda Irūēnaitē

Linos Jasiukonytēs pieđinys

Ąpuolinis skylenis

Inonotus dryophilus (Berk.) Murrill

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA ĖIURKĖTENINIAI (*HYMENOGHAETACEAE*)

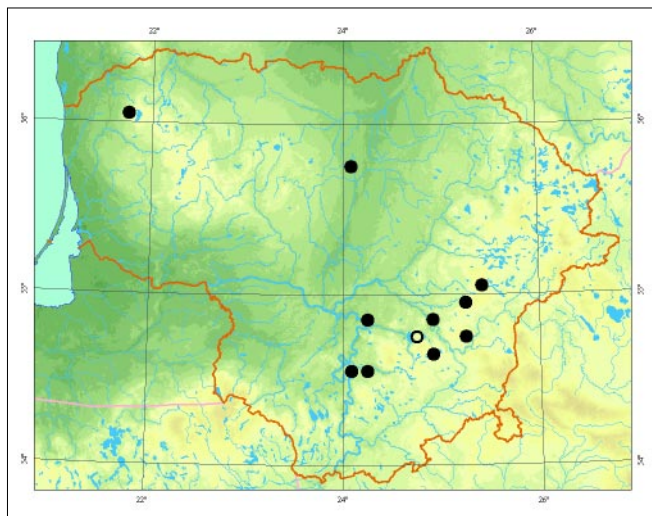
3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knyga rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. CirkumborealiniĖ rūĖis ĖiauriniĖje vidutiniĖ platumų zonoje nuo Azijos iki Ėiaurės Amerikos. Europoje daugiausia paplitusi pietiniĖje ir centrinėje dalyje. Lietuvoje daugiausia auga pietrytiniĖje ir centrinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis baltąjā Ėerdinā gyvų medĖių kamienų medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmeĖiai, iĖauga vasarā ir rudenā. Auga ant vidutinio dydĖio ir stambių āpuolų, pavienių ar miĖkuose, ant kamieno (dviejų ir daugiau metrų aukĖtyje) ar apatinų stambių Ėakų. PanaĖūs kamĖtinio skylenio (*Inonotus dryadeus*) vaisiakūniai auga apatinėje āpuolo kamieno dalyje.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje Ėinoma 19 radavieĖių su ypāĖ gausiomis populiacijomis Punios Ėile (Alytaus r.), Kauno āpuolyne (Kaune), Gustonių miĖke (PanevėĖio r.), Gojus miĖke (Prienų r.), DūkĖtų apylinkėse (Vilniaus r.), Verkių ir Ėaliųjų eĖerų apylinkėse (Vilniuje).

Grėsmės ir apsauga. Senų āpuolų ir āvairaus amĖiaus āpuolų medynų kirtimas ir jŖ augavieĖių uĖsodinimas kitais lapuoĖiais ar spygliuoĖiais. Pievų ir ganyklų apaugimas medĖiais.

Informacijos Ŗaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: AfiloforieĖiai (*Aphylllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.

Sunhede S., Vasiliauskas R., 2003: Hotade tickor pā ek i Litauen. – Svensk Botanisk Tidskrift, 97 (5): 252– 265.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

A rare species. 19 localities are known with the largest populations in Punia forest (Alytus district), Kaunas oak forest (Kaunas), Gustonys forest (PanevėĖys district), Gojus forest (Pienai district), the DūkĖtos environs (Vilnius district), and the Verkių and Ėalieji Lakes environs (Vilnius).

ApraĖė Reda IrĖėnaitė

Linos Jasiukonytės pieĖinys

Tamsiarudė kempinė

Phellinus nigrolimitatus (Romell) Bourdot et Galzin

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA ŽIURKŪTENINIAI (*HYMENOCHAETACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąja knyga rūdis árašyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė rūdis borealiniuose spygliuočių miškuose. Paplitusi šemyninėje Europos dalyje. Lietuvoje rasta rytinėje ir pietinėje dalyje.

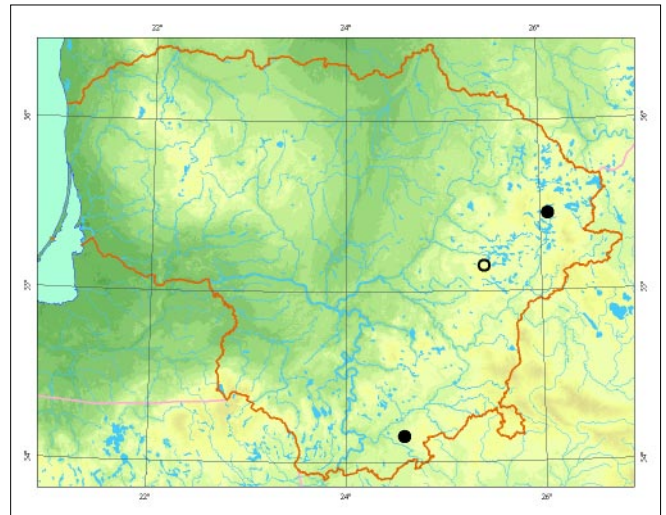
Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltąją medienos puviną. Vaisiakūniai daugiamečiai. Auga ant stambių, smarkiai suirusių eglių virtuolių, apaugusių samanomis ir jau be šievės, dažniausiai apatinėje jų dalyje. Mėgsta švairaus amžiaus, ypač senus, drėgnus eglynus.

Populiacijų gausumas. Pinomos 3 radavietės. Populiacijos negausios. Rasta Minėjos girioje (Utenos r.), Bijutiškių apylinkėse (Molėtų r.) ir Dzūkijos nacionalinio parko Povilnio rezervate (Varėnos r.).

Grėsmės ir apsauga. Negyvos eglių medienos dalinimas iš miško, senų eglynų kirtimas.

Linos Jasiukonytės piešinys

Informacijos šaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforėėiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species. Three localities are known. Populations are not abundant.

Apraðė Reda Irđėnaitė

Pilkoji baravykpintė

Boletopsis grisea (Peck) Bondartsev et Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA DYGLEININIAI (*BANKERACEAE*)

2 (V) kategorija

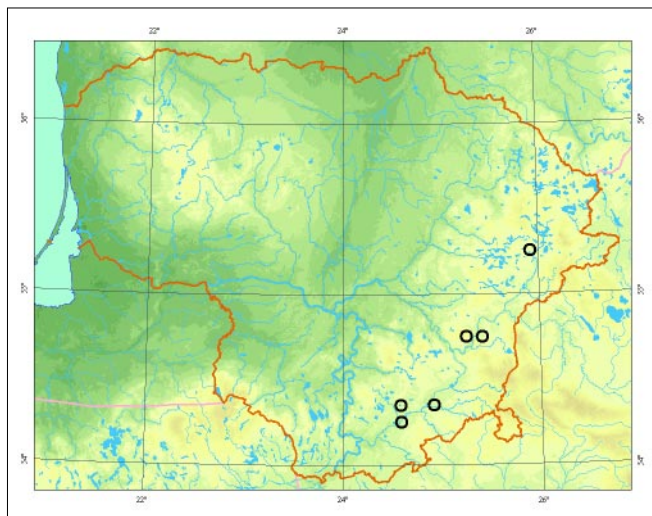
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Plaėiai paplitusi rūĖis, bet gana retai aptinkama borealinėje zonoje Europoje ir Ėiaurės Amerikoje. Europoje labiau paplitusi Ėemyninėje dalyje. Lietuvoje rasta rytinėje, pietrytinėje ir pietinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Vaisiakūniai vieniėėiai, iĖauga rudenā. Auga atviruose sausuose kerpėiiliuose ir sudaro mikorizę su puĖimis. Būdingas brandiems puĖdynams, bet gali iĖaugti ir jaunesniame sodintame miĖke. Randama prie senų puĖų, saulės apĖviestose vietose. Ėis grybas labai panašus Ā *Boletopsis leucomelaena*, kurio vaisiakūnio kepurėlė tamsesnė ir kuris auga eglynuose.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje Ėinomos 9 radavietės. Kelerius metus grybas buvo rastas Senosios Varėnos ir Valkininkų apylinkėse. Po vienā kartā Valakampiuose ir Naujuosiuose Verkiuose (Vilniuje), Nemenėinės (Vilniaus r.), Pirėiupių (Varėnos) ir Kaltanėnų (Ėvenėionių r.) apylinkėse. Dauguma radavieėių buvo iki 1959 m., viena – 1988 m.

Grėsmės ir apsauga. Senų puĖdynų kirtimas ir jų sukcesija Ā miĖrų spygliuoėių miĖkā tuo atveju, kai natū-

ralūs miĖko gaisrai sausose puĖdynų augavietėse yra ilgā laikā kontroliuojami.

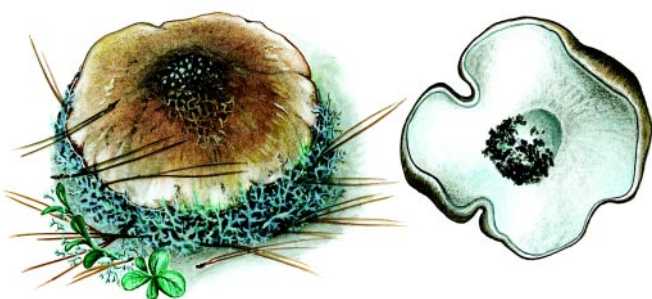
Informacijos Ŗaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėėiai (*Aphylllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species. Nine localities are known in dry pine forests mostly in the southern and southeastern parts of Lithuania.

ApraĖė Reda IrĖėenaitė

Linos Jasiukonytės pieĖinys

Keturskiautis pvaigp̄dinas

Geastrum quadrifidum DC.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA PVAIGP̄DININIAI (*GEASTRACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūðis āraðyta nuo 2000 m.

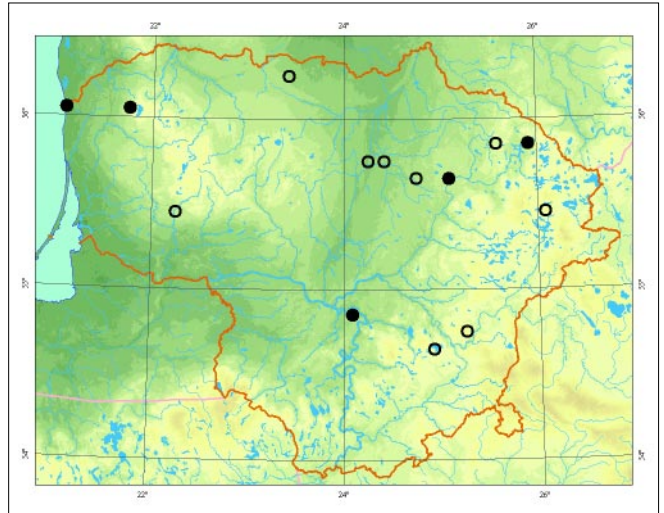
Paplitimas. Visoje Europoje, taip pat Rytø Sibire, Indijoje, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje, Ðiaurės ir Pietø Amerikoje.

Lietuvoje rūðis daugiausia paplitusi vakarinėje, Ðiaurinėje ir rytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakūniai vienameiiai, iðauga rudenā, bet seni vaisiakūniai kartais iðlieka iki kitø metø pavasario. Auga spygliuoèiø, kartais miðriuose miðkuose po senomis eglėmis, ant storos spygliø paklotės, kartais ant senø skruzdėlynø. Mėgsta vandeniui ir orui laidø dirvøpėmā.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma 16 radavieèiø. Kelis kartus grybas buvo rastas Verkiø apylinkėse (Vilniuje) ir Uþtrakio miðke (Trakø r.).

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas ir negyvos medienos Ðalinimas, miðko paklotės ardymas.

Informacijos Ðaltiniai

Mazelaitis J., 1982: Lietuvos TSR gasteromicetai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species requiring more research. 16 localities are known. Found on several occasions in the Verkiiai environs (Vilnius) and Uþtrakis forest (Trakai district).

Apraðė Reda Irðėnaitė

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Didysis švažgėdinas

Gastrum triplex Jungh., (sin. *G. indicum* (Klotzsch) Rauschert)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA ŠVAŽGĖDININIAI (*GEASTRACEAE*)

4 (I) kategorija

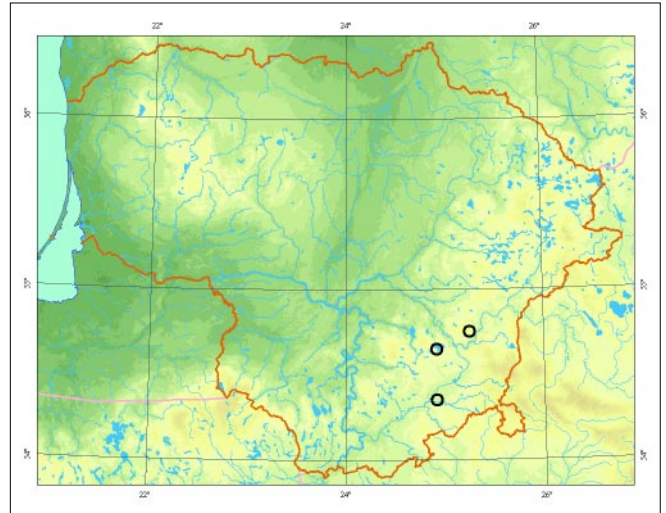
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Plaėiai paplitusi temperatinėje ir paatogrąpių zonoje. Randama visoje Europoje. Lietuvoje rūđis rasta pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakūniai vieniemeėiai, iđauga rudenā, bet iđđpiūvā kartais iđlieka iki kitų metų pavasario. Auga senuose lapuoėių miđkuose ir parkuose ant nukritusių lapų ir spyglių paklotės. Mėgsta kalkingā, humusingā dirvožemā ir atvirėsnes vietas. Kartais iđauga đalia senų medpių kamienų ar virtuolių.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje šinomos 3 radavietės. Po vienā kartā grybas rastas Uprakio parke (Trakų r.), Pirėiupių apylinkėse (Varėnos r.), kelerius metus buvo rastas Verkių apylinkėse (Vilniuje). Nuo 1978 m. daugiau neaptiktas.

Grėsmės ir apsauga. Senų lapuoėių medpių kirtimas, atvirų vietų uđaugimas krūmais, dirvožemio rūgđtėjimas.

Informacijos šaltiniai

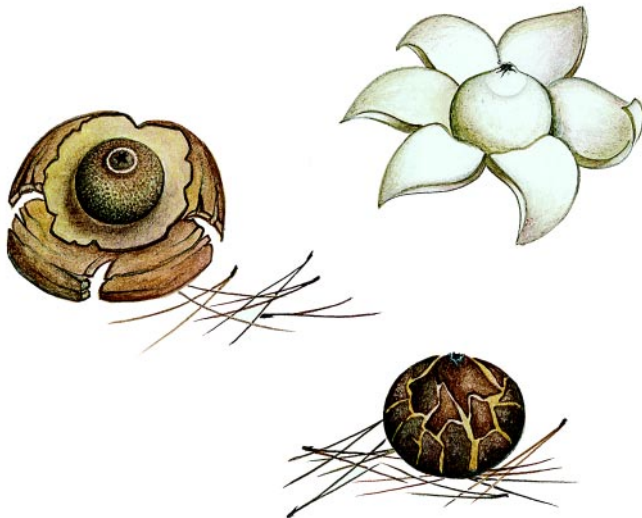
Mazelaitis J., 1982: Lietuvos TSR gasteromicetai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. Three localities are known in the southeastern part of Lithuania. Not observed since 1978.

Aprašė Reda Irđėnaitė

Linos Jasiukonytės pieđinys

Piestinis pirštūnis

Clavariadelphus pistillaris (L.) Donk

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA KUOKINIAI (*GOMPHACEAE*)

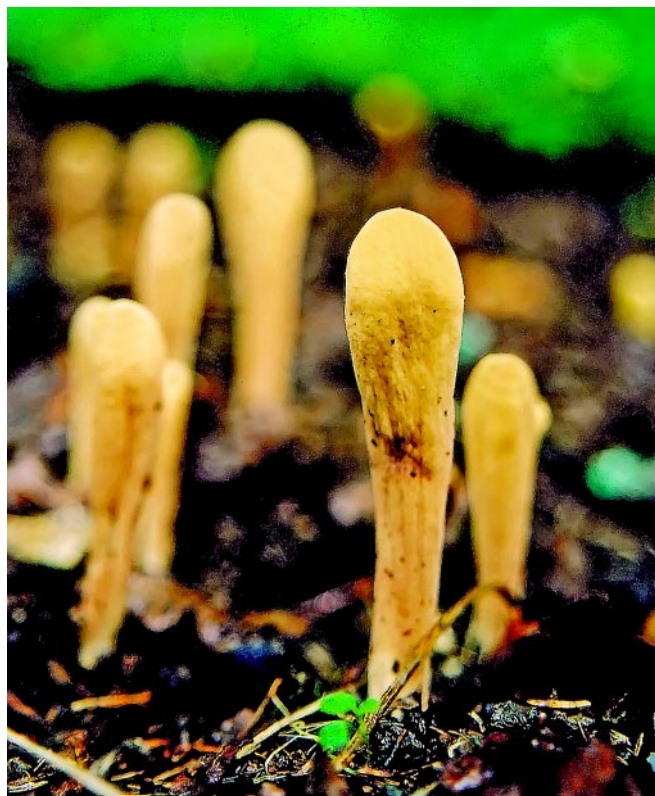
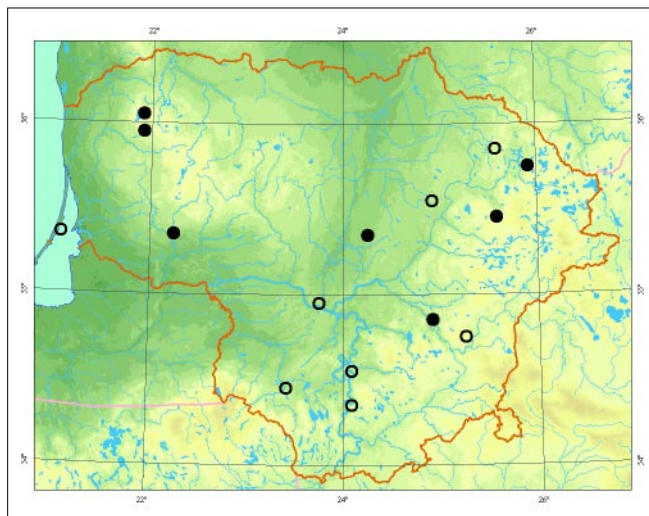
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Visoje Europoje, Ðiaurės Amerikoje ir Pietø Azijoje.

Lietuvoje rūðis rasta vakarinėje, pietinėje, centrinėje ir rytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakūniai vieniemečiai, iðauga vėlyvā vasarā ir rudenā, daþniausiai grupėmis. Ochros spalvos buopės pavidalo vaisiakūniai uþauga iki 6–20 cm dydþio. Auga daþniausiai lapuoèiø miðkuose su ápuolais, kartais miðriuose miðkuose su eglėmis, kuriø stora samanø danga. Mėgsta kalkingā dirvoþemā.

Darius Norkūno nuotrauka

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma 15 radavieèiø. Ðiuo metu gausiausias populiacijos Tyrelio miðke (Tau-ragės r.) ir Ápuolijos miðke (Utenos r.). Iki 1980 m. kelis kartus grybas buvo rastas Þaliøjø eþerø (Vilniuje) ir Rageliø (Rokiðkio r.) apylinkėse.

Grėsmės ir apsauga. Medþiø kirtimas, retinimas ar ūkinė veikla, kuri keičia augavietėms būdingā medynø struktūrā ir samanø dangos storā. Dirvoþemio rūgðtėjimas.

Informacijos šaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieèiø eilės grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. 15 localities are known, the largest current populations in the western and eastern parts of Lithuania.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Didysis kuokas

Gomphus clavatus (Pers.) Gray

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA KUOKINIAI (*GOMPHACEAE*)

1 (E) kategorija

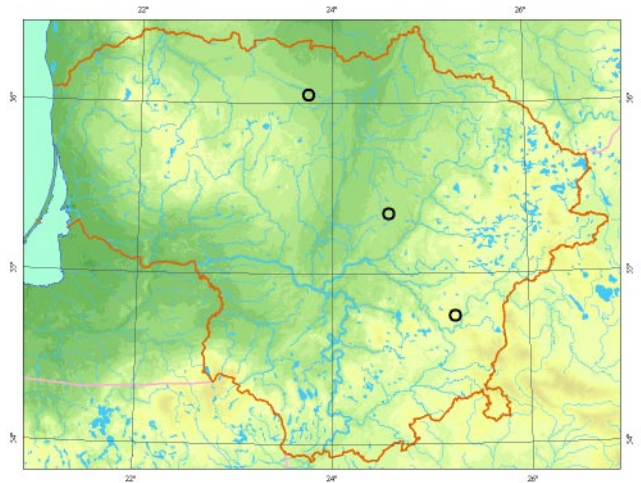
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áradýta nuo 1992 m.

Paplitimas. Plaèiai paplitusi rùðis, bet reta Europoje. Rasta Azijoje ir Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje paplitusi rytinėje dalyje. Po 1 radavietæ yra centrinėje ir ðiaurinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Vaisiakûniai vieni-meèiai, iðauga rudená. Apversto kûgio ar piltuvèlio formos pilkai ar gelsvai violetinės spalvos vaisiakûniai uþauga iki 15 cm aukðèio. Auga samaniniuose eglynuose, pusiau neutraliuose ir kalkinguose molio dirvoþemiuose, kalvotose vietovëse. Mëgsta aukðto boniteto senus, turtingus rùðio eglynus.

Populiacijø gausumas. Þinomos 3 radavietës. Ðeðis kartus grybas rastas Vilniuje, prie Þaliejø eþerø, po 1 radavietæ buvo Klusiðkiø miðke (Pakruojo r.) ir Sevei-

kiø miðke (Ukmergës r.). Nuo 1974 m. daugiau nebuvo rastas.

Grësmës ir apsauga. Medþiø kirtimas, retinimas ar ūkinë veikla, kuri keièia augavietëms būdingà medynø struktūrà ir samonø dangos storá. Dirvoþemio rûgðtëjimas.

Informacijos ðaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieèio eilës grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species. Three localities are known, the most abundant near Þalieji Lakes in Vilnius, not found since 1974.

Apraðë Reda Irðenaitë

Linos Jasiukonytës pieðinys

Atskiroji lentarija

Lentaria byssiseda Corner

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA KUOKINIAI (*GOMPHACEAE*)

4 (I) kategorija

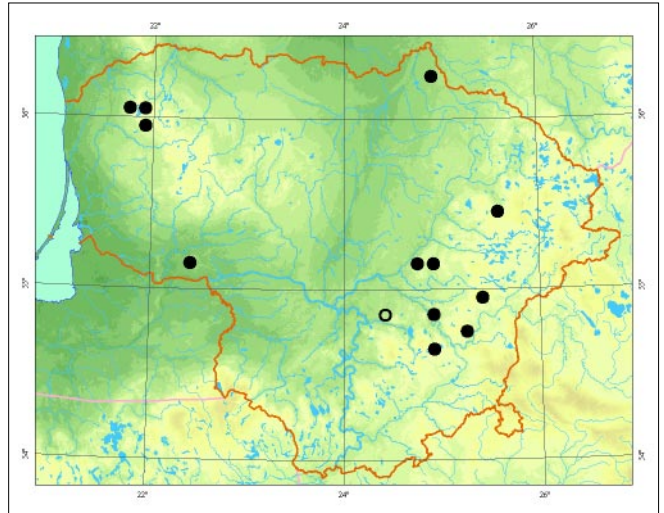
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūdis árašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Visame áiauriniame pusrutulyje. Paplitimas atogrąpöse nėra aiðkus.

Lietuvoje daugiausia randama vakarinėje ir pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakūniai vieniemeiai, iðauga vasarā ir rudenā. Auga ant medienos, miðko paklotės ir medþiø þievės. Lietuvoje daþniausiai randamas ant stambiø lapuoèiø – áþuolø, uosiø ir klevø – kamieno þievės (tarpuose), reèiau – ant paklotės (smulkiø egljø ar lapuoèiø ðakeliø) miðriuose miðkuose ir eglýnuose.

Populiacijø gausumas. Þinoma 14 radavieèiø su gausiomis populiacijomis Áþuolijos miðke (Utenos r.), Dūkøtø miðke (Vilniaus r.) ir Þemaitijos nacionaliniame parke (Plungės r.).

Vytauto Uselio nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senø lapuoèiø, ypaè áþuolø, kirtimas ir miðkø valymas ðalinant medienos nuokritas, paklotės ardymas.

Informacijos šaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieèiø eilės grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. 14 localities are known with abundant populations in Áþuolija forest (Utena district), Dūkøtos forest (Vilnius district) and Þemaitija NP (Plungė district). Mostly found on the bark of old oaks.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Auksaspalvis ūakoėius

Ramaria aurea (Schaeff.) Ouel.

KLASė PAPėDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĐEIMA KUOKINIAI (*GOMPHACEAE*)

2 (V) kategorija

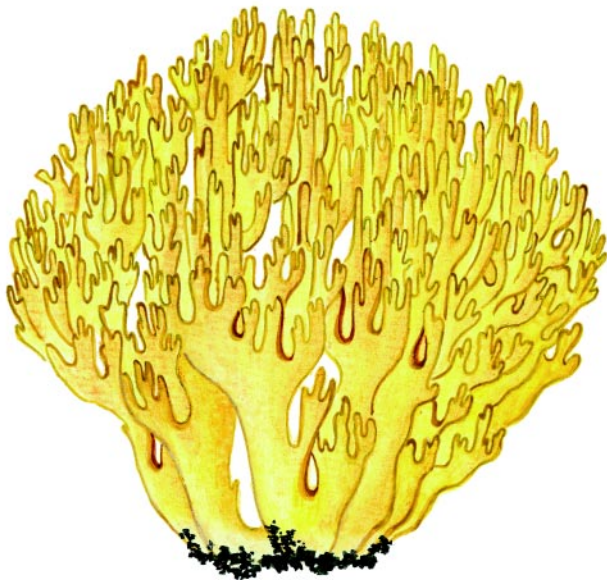
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Paplitusi visuose ŗemynuose. Lietuvoje rūđis rasta pietinėje ir pietrytinėje dalyje.

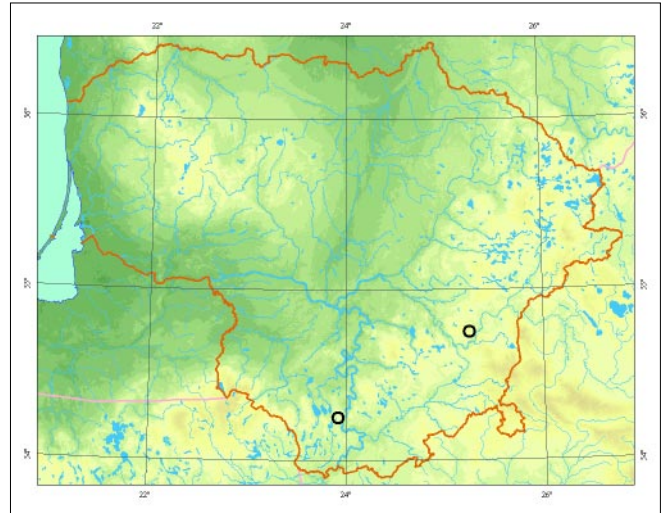
Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Vaisiakūniai vienameėiai, iđauga rudenā. Ryđkiaiai geltonos spalvos ūakoti vaisiakūniai primena koralā. Auga lapuoėiū, kartais spygliuoėiū miđkuose. Mėgsta brandŗius miđkus su stora miđko paklote. Pietū Europoje daŗniau siejamas su bukais.

Populiacijū gausumas. Lietuvoje ŗinomos 2 radavietės. Tris kartus grybas rastas ŗaliejū eŗerū apylinkėse (Vilniaus r.) ir Dzirmiđkio girininkijoje, Miroslovo apylinkėse (Alytaus r.). Nuo 1970 m. daugiau nebuvo rastas.

Grėsmės ir apsauga. Medŗiū kirtimas, retinimas ar ūkinė veikla, kuri keiėia augavietėms būdingā medynū struktūrā.

Linos Jasiukonytės pieđinys

Informacijos ūaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieėiū eilės grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdŗiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species. Two localities are known in the Palieji Lakes environs (Vilnius) and Dzirmiđkis forest (Alytus district), yet has not been observed since 1970.

Aprađė Reda Irđėnaitė

Ėuniðkoji poniabudė

Mutinus caninus (Huds.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PONIABUDINIAI (*PHALLACEAE*)

1 (E) kategorija

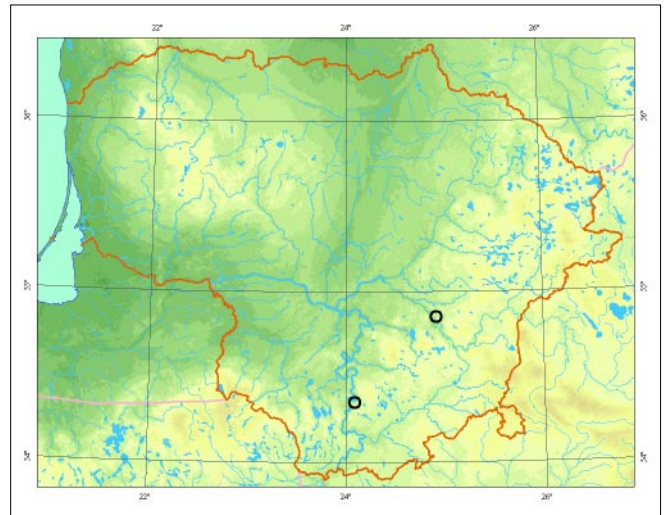
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūðis āraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Plaėiai paplitusi ðiauriniame pusrutulyje. Lietuvoje rasta pietrytinėje ir pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakūniai vienmeėiai, iðauga rudenā. Auga turtinguose maisto medþiagø dirvoþemiuose, tamsiose ir drėgnose augavietėse ant ðlapios sutræðusios medienos liekanø ar ðalia jø, ypaė lapuoėiø virtuoliø ir ðakø. Daþniausiai grybas aptinkamas ðalia lapuoėiø: uosiø, guobø, skroblø, āpuolø ir lazdynø. Mėgsta kalkingus dirvoþemius ir ðiltesnio klimato vietas. Kitose Europos ðalyse auga prie bukø. Ėuniðkoji poniabudė panaði ā *Mutinus ra-*

Linos Jasiukonytės pieðinys

venalli, kurio receptakulas (kotas) ryðkios karmino spalvos, þalia sporø masė labai greit iðnyksta ir kvapas daug stipresnis.

Populiacijos gausumas. Þinomos 2 radavietės: Vidzgirio miðke (Alytaus r.) ir Dūkøtø miðke (Vilniaus r.). Nuo 1985 m. grybas nebuvo rastas.

Grėsmės ir apsauga. Lapuoėiø medþiø kirtimas grybui tinkamose augavietėse, ypaė medienos liekanø ðalinimas.

Informacijos Űaltiniai

Mazelaitis J., 1982: Lietuvos TSR gasteromicetai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species. Two localities are known, in Vidzgiris forest (Alytus district) and Dūkøtos forest (Vilnius district). Not found since 1985.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Hadriano poniabudė

Phallus hadriani Vent.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA PONIABUDINIAI (*PHALLACEAE*)

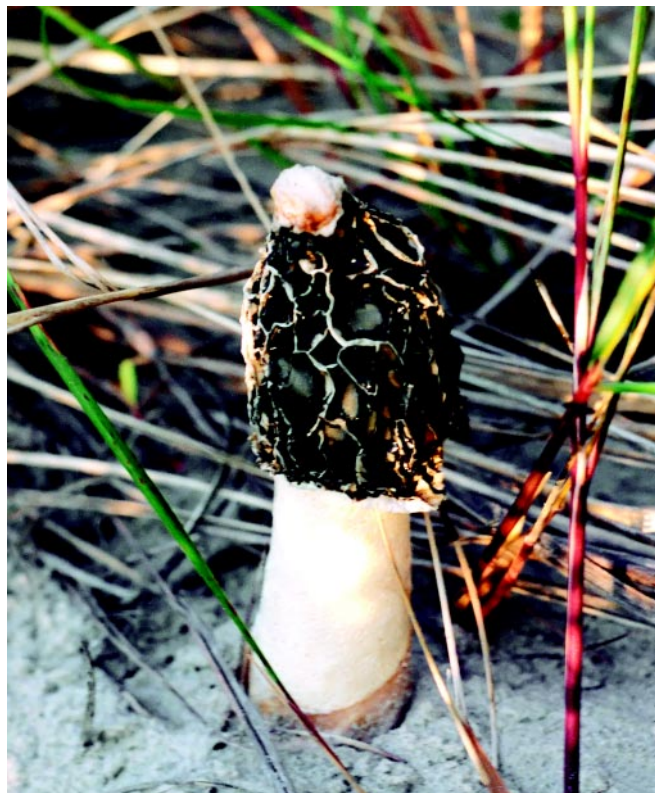
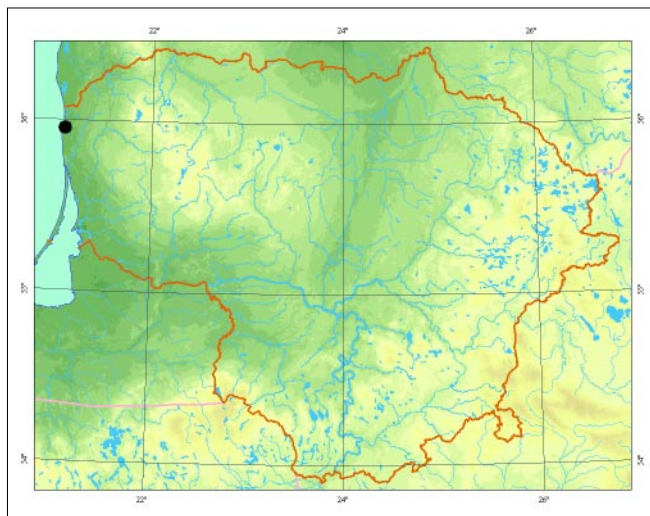
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áradyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje daugiausia paplitusi pietinèje dalyje. Rasta Ðiaurès Amerikoje ir Azijoje. Lietuvoje aptikta vakarinèje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakùniai vieni-meèiai, iðauga vasarà ir rudenà. Psamofilinè rùðis. Auga smèlio kopose tarp þoliø, atvirose vietose, kuriose smèlis labai ákaista nuo saulès. Nuo plaèiai paplitusios parastosios poniabudès (*Phallus impudicus*) skiriasi augaviete (pastaroji paplitusi lapuoèiø ir miðriuose miðkuose) ir rausvos spalvos kiauðinio stadijos jaunu vaisiakùniu.

Populiacijø gausumas. Þinoma 1 radavietè Palangos kopose.

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Grèsmès ir apsauga. Kopø apþeldinimas, jø uþstatymas pastatais ir takø tiesimas, kopø augalijos sunaikinimas.

Informacijos ðaltiniai

Mazelaitis J., 1982: Lietuvos TSR gasteromicetai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species. One locality is known in the Palanga dunes (Palanga).

Apraðè Reda Irðenaitè

Suaugtinė dirvapintė

Albatrellus confluens (Alb. et Schwein.) Kotl. et Pouzar

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA DIRVAPINTINIAI (*ALBATRELLACEAE*)

4 (I) kategorija

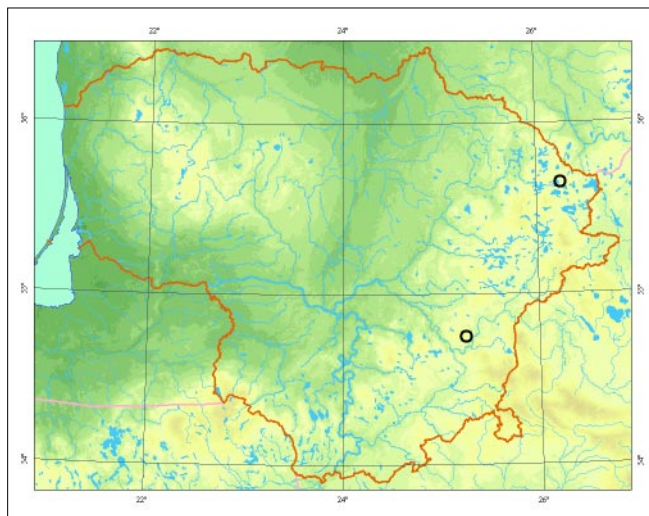
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Cirkumborealinė subkontinentinio paplitimo rūðis, aptinkama spygliuoèiø miðkø ekosistemo-se. Nerasta Portugalijoje, Anglijoje, Danijoje, Vakarø Prancūzijoje, Belgijoje, Ðiaurės Vakarø Vokietijoje ir vakarinėse Skandinavijos pakrantėse.

Lietuvoje rasta rytinėje ir pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Vaisiakūniai vienmeèiai, iðauga vėlyvā vasarā ir rudenā. Daþniausiai auga grupėmis, po 6– 12 vaisiakūniø. Kartais jie būna suaugę kepurėlėmis ar kotais. Kremiñes spalvos su blyðkiai raudonu atspalviu porø pavirðius skiria ðā grybā nuo eglýnuose auganėios avinės dirvapintės (*Albatrellus ovinus*), kurios vaisiakūniø porø pavirðius paliestas ar pabeistas ryðkiai pageltonuoja. Suaugtinė dirvapintė auga ant dirvøpemio tarp samanø spygliuoèiø miðkuose, reèiau ant papuvusiø kelmø, daþniausiai po puðimis, kartais po eglėmis. Gana plaèios ekologinės amplitudės grybas.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 2 radavietės. Naujøjø Verkiø apylinkėse (Vilniuje) grybas rastas kelerius metus ið eilės. Kita radavietė – Samavo

eþero pakrantėje (Zarasø r.). Po 1956 m. daugiau nebuvo rastas.

Grėsmės ir apsauga. Senø spygliuoèiø miðkø, ypæ puðynø, kirtimas ir negyvos medienos ðalinimas, samano dangos pabeidimai.

Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieèiai (Aphyllophorales). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. Two localities are known, found on three occasions in the south-eastern part of Lithuania near Verkiø (Vilnius). Not observed since 1956.

Apraðė Reda Irðenaitė

Linos Jasiukonytės pieðinys

Krokinis minkðtenis

Hapalopilus croceus (Pers.) Donk, (sin. *Aurantioporus croceus* (Pers.) Murrill)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA MINKÐTENINIAI (*HAPALOPILACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

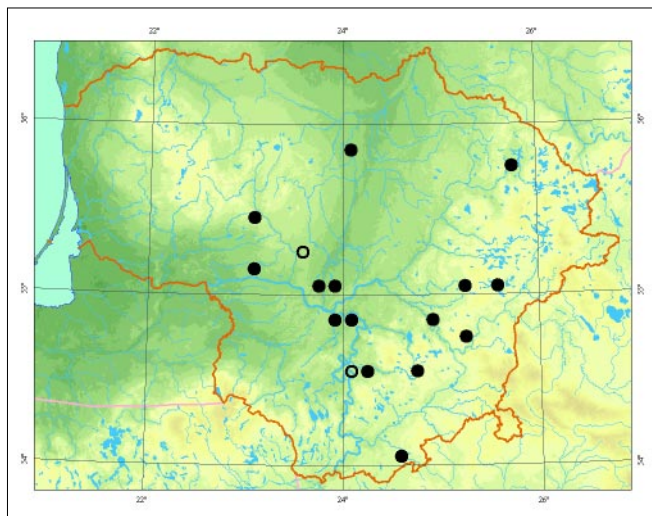
Paplitimas. Cirkummeridianinë rûðis vidutinjø platumø zonoje. Europoje rûðies paplitimas sutampa su àpuolo arealu, iðskyrus ðiaurinë jo ribà. Lietuvoje daugiausia paplitusi pietryèiø ir centrinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis baltàjà gyvø medþiø kamienø ðerdies puvinà. Vaisiakûniai vienmeèiai, iðauga vasarà ar ankstyvà rudenà, stambûs, ryðkios oranþinės spalvos. Auga ant senø stambiø àpuolø, dažniausiai gana aukðtai nuo þemës, kartais ant virtuoliø ar stuobriø senuose plaèialapiø miðkuose ir parkuose. Termofilinë rûðis.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma 21 radavietė su ypàè gausiomis populiacijomis Punios ðile (Alytaus r.), Kauno àpuolyne (Kaune) ir Gojaus miðke (Prienø r.).

Darius Stonėius nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Brandþiø àpuolø kirtimas, taip pat senø, pàpeistø àpuolø ar jø virtuoliø, stuobriø ir kelmø ðalinimas ið parkø ir miðkø.

Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieèiai (*Aphylllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.

Sunhede S., Vasiliauskas R., 2003: Hotade tickor pà ek i Litauen. – Svensk Botanisk Tidskrift, 97 (5): 252– 265.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. Mostly distributed in the southeastern and central parts of Lithuania. 21 localities are known with the largest populations in Punia forest (Alytus district), Kaunas oak forest (Kaunas) and Gojus forest (Pienai district).

Apraðė Reda Irðėnaitė

Auksaspalvis minkštėnis

Hapalopilus salmonicolor (Berk. et M. A. Curtis) Pouzar

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA MINKĖTENINIAI (*HAPALOPILACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Cirkumborealiniēje Azijoje iki pietinēs JAV dalies. Plaēiai paplitusi rūĖis, bet reta Europoje, spygliuoēiø miøkuose. Aptinkama nuo Ėiaurēs Norvegijos iki Vidurpėmio regiono. Rasta vakarinēje Lietuvoje dalyje.

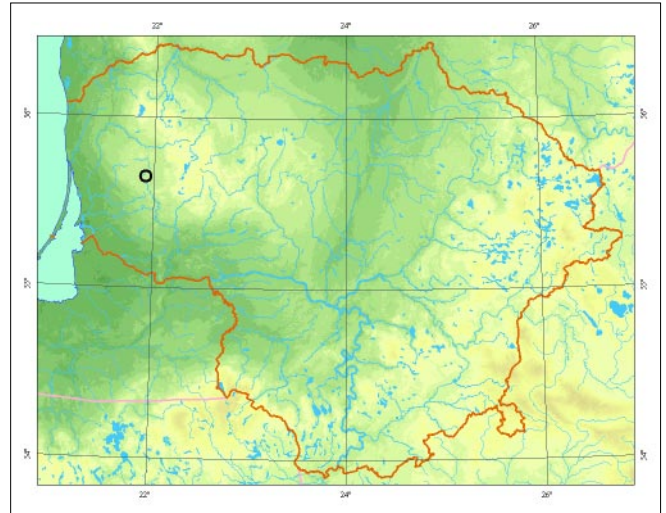
Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukėliantis baltājā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmėēiai, iĖauga rudėnā. Grybo vaisiakūniai gerai pastebimi dēl ryĖkiai oranėinēs spalvos. Auga daėniausiai ant stambiø puĖø, reēiau ant egliø virtuoliø. Kartais randamas ir ant apdirbtos medienos. Panaėus Ā *Postia placenta*, kurio vaisiakūniai rausvos spalvos.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje 1 kartā rastas ant eglēs virtuolio Rietavo apylinkėse (Plungės r.) 1963 m.

Grėsmės ir apsauga. Senø puĖø ir egliø kirtimas ir stambiø jø virtuoliø Ėalinimas iĖ miøko.

Informacijos Ėaltiniai

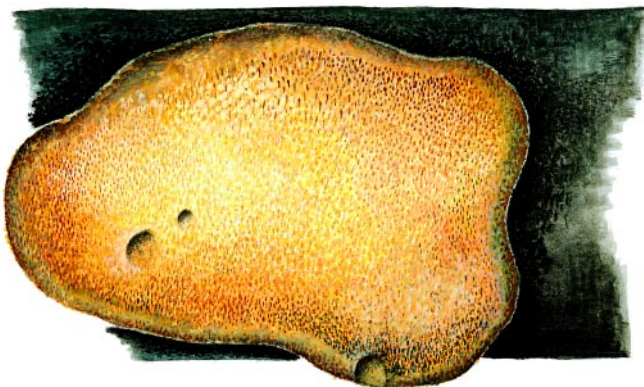
Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieēiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

An endangered species. Only one locality is known in the Rietavas region (Plungė district), in the western part of Lithuania, not found since 1963.

ApraĖė Reda IrĖėnaitė

Linos Jasiukonytės pieĖinys

Putlioji odapintė

Spongipellis spumeus (Sowerby) Pat.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA MINKĖTENINIAI (*HAPALOPILACEAE*)

3 (R) kategorija

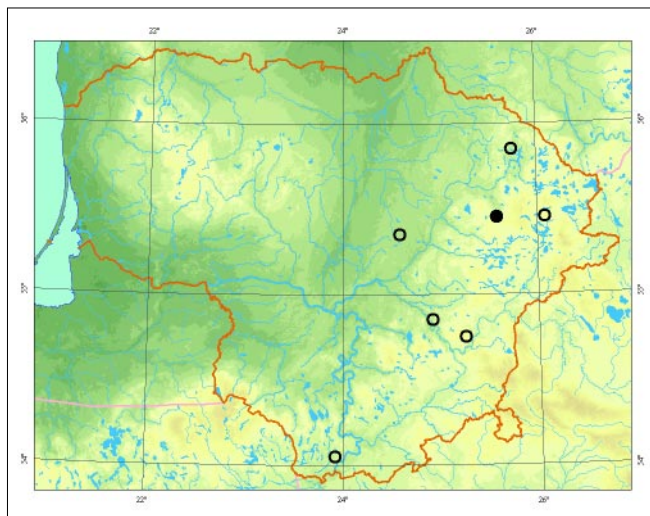
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė Ėiaurinėje vidutinio platumo zonoje. Paplitusi visoje Europoje, Skandinavijoje aptinkama iki āpuolo arealo ribos.

Lietuvoje rasta rytinėje, centrinėje, pietrytinėje ir pietinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Parazitas, kartais saprotofas, sukeliantis baltąjā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienameėiai, iĖauga vasarā ir rudenā. Lietuvoje daėniausiai auga ant gyvø guobø ir drebulio, klevø ir uosio, kartais ant jø virtuolio, parkuose, alėjose ir miĖkuose. Vaisiakūniai iĖauga ant kamieno ar maėose drevėse.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje ėinomos 8 radavietės. Pastaruoju metu grybas rasta Āpuolijos miĖke (Utenos r.). Visos kitos radavietės aptiktos iki 1991 m.: Druskininkø apylinkėse (Druskininkø sav.), Melduėio

kaimo apylinkėse (RokiĖkio r.), Seveikio miĖke (Ukmergės r.), Minėios girioje (Utenos r.), DūkĖtø miĖke (Vilniaus r.), Verkiø ir Ėaliøjø eėerø apylinkėse (Vilniuje).

Grėsmės ir apsauga. Medėio kirtimas ir negyvos medienos Ėalinimas, ypaė senø serganėio ar nudėiūvusio medėio Ėalinimas iĖ parkø ir pakelės alėjø.

Informacijos Ėaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A rare species. Eight localities are known. Mostly found on aspens and elms.

ApraĖ Reda IrĖėnaitė

Linos Jasiukonytės pieĖinys

Rausvoji pintainė

Fomitopsis rosea (Alb. et Schwein.) P. Karst.

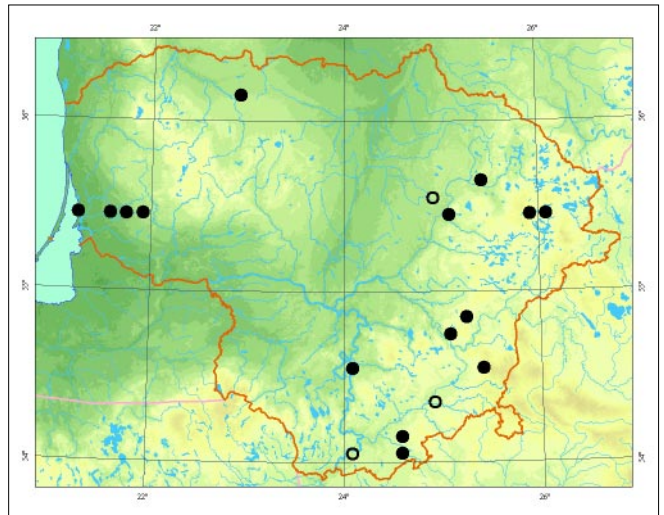
KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PINTAININIAI (*FOMITOPSIDACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Cirkumborealinė rūĖis Ėiaurės spygliuoėiū miūkuose iki rytinės Ėiaurės Amerikos dalies. Europos Ėemyninėje dalyje paplitusi borealiniuose eglgnuose, centrinėje Europoje – kalnuose. Lietuvoje paplitusi vakarinėje, rytinėje, pietrytinėje ir pietinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis rudąjā medienos puvinā. Vaisiakūniai daugiameėiai, jū Ėviečiai roĖinės spalvos porū pavirūius sudaro ryūkū kontrastā su tamsiu neiūraiūkingu kepurėlės pavirūiumi. Panaūūs ā maūpus raudonkraūĖtės pintainės (*Fomitopsis pinicola*) vaisiakūnius, bet Ėiems nėra būdinga roĖinė spalva. Auga ant stambiū, vidutinio suirimo stadijos eglū virtuoliū, senuose eglgnuose, kuriuose gausu negyvos medienos. Vaisiakūniai daūniausiai iūauga virtuolio Ŗoninėje dalyje. Kartais auga ir ant apdirbtos medienos: rastū ar pastoliū. Augavietėje, kurioje gau-

su vaisiakūniū, jū galima rasti ir ant kitū medūiū – puūū, drebuliū ar berūū virtuoliū.

Populiacijū gausumas. Lietuvoje Ŗinoma 18 radavietėiū su ypāė gausiomis populiacijomis Punios Ŗile (Alytaus r.), Minėios ir Aūvinėiū giriose (Utenos, Ignalinos r.).

Grėsmės ir apsauga. Negyvos eglū medienos Ŗaliniamas iū miūkū, senū eglgnū kirtimas ir jū sausinimas.

Informacijos Ŗaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (Aphyllophorales). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdūiai: BILAS.

Summary

A rare species. 18 localities are known with the largest populations in Punia forest (Alytus district) and Minėia-Aūvinėiai forest (Utena, Ignalina districts).

Apraūė Reda Irūėnaitė

Hydrūno Preikūos nuotrauka

Ąpuolinis pintenis

Piptoporus quercinus (Schrad.) P. Karst.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĐEIMA PINTAININIAI (*FOMITOPSIDACEAE*)

1 (E) kategorija

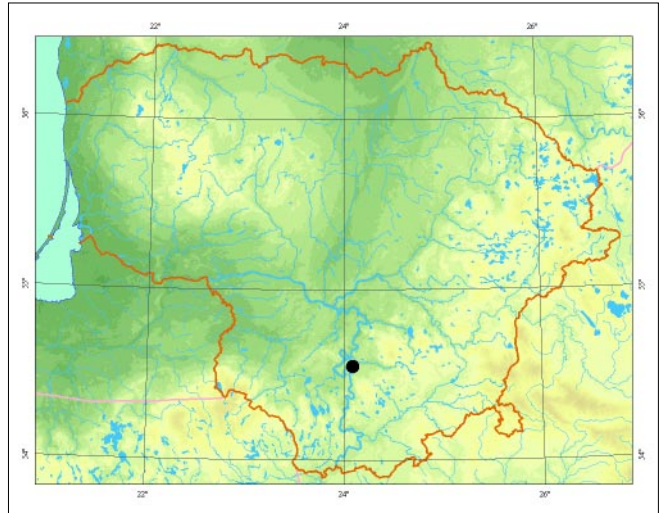
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Plaėiai paplitusi rūđis, bet reta visoje Europoje. Azijoje aptinkama rytuose, iki Japonijos. Lietuvoje rasta pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis rudąjā gyvū medų kamienū puvinā. Vaisiakūniai vienmeėiai, iđauga vasarā ir rudenā. Auga tik ant senū stambiū āpuolū, daėniausiai arti nuo ņemės, plaėialapiū miškuose ir parkuose. Mėgsta atviras augavietes. Kartais iđauga ant āpuolū virtuoliū ar stuobriū. Pietū Europoje randamas ir ant kađtonū.

Populiacijū gausumas. Lietuvoje ņinoma 1 radavietė Punios ąile (*Alytaus r.*).

Grėsmės ir apsauga. Brandų āpuolū kirtimas; senū, paņeistū āpuolū ar jū virtuoliū, stuobriū ir kelmū ąalinimas iđ parkū ir miđkū.

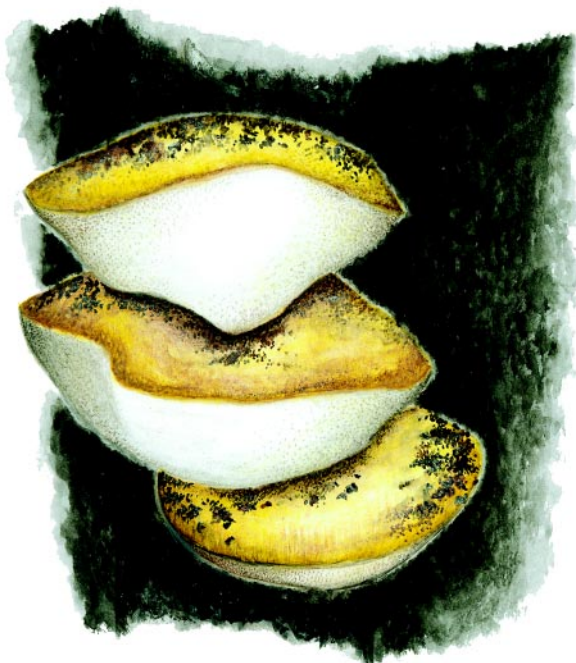
Informacijos ąaltiniai

Sunhede S., *Vasiliauskas R.*, 2003: Hotade tickor pā ek i Litauen. – Svensk Botanisk Tidskrift, 97 (5): 252– 265.

Summary

An endangered species. One locality is known in the Punia forest (Alytus district).

Aprāđė Reda Irđėnaitė

Linos Jasiukonytės pieđinys

Tikrinis blizgutis

Ganoderma lucidum (Curtis) P. Karst.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA BLIZGUTINIAI (*GANODERMATACEAE*)

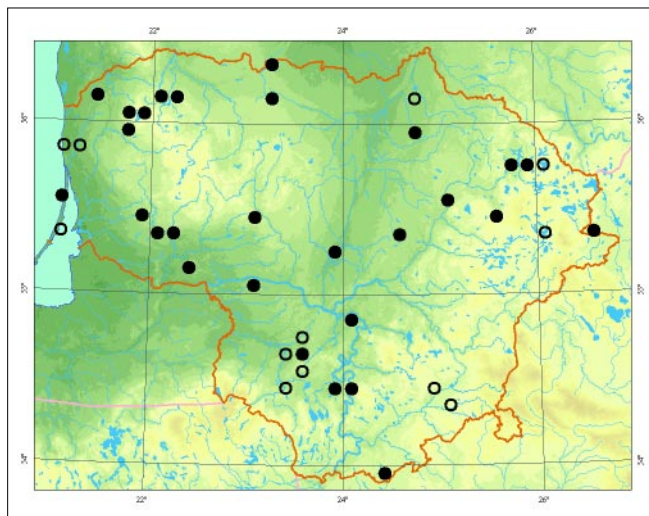
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùdis àraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinë rùdis ir galbût paplitusi visuose þemynuose, taèiau paplitimas atogràþose nêra aiðkus.

Aptinkama visoje Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, kartais parazitas, sukeliantis baltàjà lapuoèiø ir spygliuoèiø medþiø ðaknø ir ðaknies kaklelio puvinà. Vaisiakûniai vienmeèiai, iðauga vasarà ir rudenà, ilgai iðlieka nesuiræ. Auga ant àvairiø lapuoèiø ir spygliuoèiø medþiø kamienø, kelmø, stuobriø. Lietuvoje, kaip ir Ðiaurës Europoje, daþniausiai iðauga ant juodalksniø ir egljø, o Vidurio ir Pietø Europoje daþnas ant àpuolø.

Darius Norkûno nuotrauka

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma per 40 rada-vieèiø. Daþniausiai randamas toje paèioje vietoje ke-lerius metus ið eilës. Gausenë populiacija þemaitijos nacionalinio parko Berþoro, Plateliø, Skroblës ir Stir-baièiø girininkijose (Plungës r.).

Grësmës ir apsauga. Senø juodalksniø ar kitø lapuo-èiø medþiø kirtimas. Negyvos medienos ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

*Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieèiai (Aphyllopho-
rales). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.*
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

*A rare species. Found all over Lithuania in more than 40 localities, mostly found in the same locations sev-
eral years in a row.*

Apraðë Reda Irðënaitë

Dvisluoksnis vingiaporis

Abortiporus biennis (Bull.) Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĐEIMA VĖDUOKLINIAI (*MERIPILACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Paplitusi visuose þemynuose. Europoje neaptikta Suomijoje.

Lietuvoje rûðis rasta vakarinėje, ðiaurinėje, centrinėje ir rytinėje dalyse.

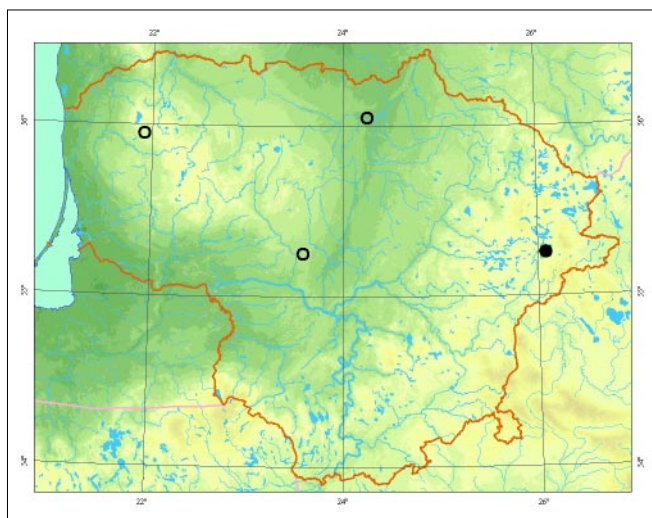
Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltàjà medienos puvinà. Vaisiakûniai vienmeèiai, iðauga vėlyvà vasarà ir rudenà. Priklausomai nuo augimo sàlygø ágyja labai ávairias formas: bûna kotuoti, bekoèiai; apskritomis, piltuvėlio ar kastuvo formos kepurėlėmis; èerpiðki. Auga ant lapuoèiø (àpuolø, liepø, uosiø) medienos ir dirvoþemiu apneðtø negyvø ðaknø, virtuliø, taip pat ant lapuoèiø kamienø, kelmø pamate arba ant þemės, kurioje yra medienos atliekø. Daþnai randamas parkuose ar lapuoèiø miðkuose.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 4 radavietės. Dvi radavietės buvo Joniðkėlio ir Plungės parkuose, viena – Sviliø miðke (Kėdainiø r.). Jos aptiktos iki 1965 m. Viena radavietė Antanø miðke (Đvenėioniø r.) aptikta 2001 m.

Grėsmės ir apsauga. Senø lapuoèiø medþiø kirtimas miðkuose ir parkuose, negyvos medienos ðalinimas.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieèiai (Aphylllophorales). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumas: BILAS.

Summary

A rare species. Four localities are known in deciduous forests and parks.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Kuokðtinë grifolë

Grifola frondosa (Dicks.) Gray

KLASË PAPËDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA VËDUOKLINIAI (*MERIPILACEAE*)

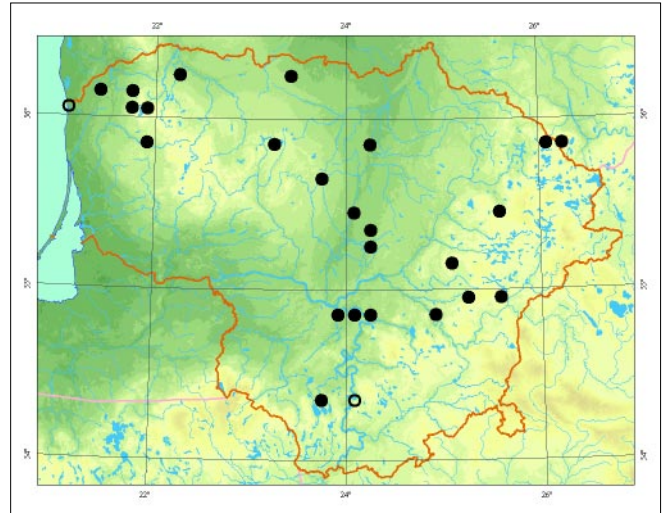
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinë ðiauriniame pusrutulyje. Paplitusi, bet reta rûðis visoje Europoje.

Lietuvoje daugiausia paplitusi ðiaurvakariniëje, centrinëje ir pietrytinëje dalyse.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis baltàjà medienos puvinà. Vaisiakûniai vienmeëiai, iðauga vëlyvà vasarà ir rudenà. Minkðtas, mësingas, kuokðto formos vaisiakûnis, nuo kurio bendro koto atsiðakoja daugybë ðoniniø ðakeliø plokððiomis kepurëlëmis, gali upaugti iki 50 cm skersmens. Auga senø stambiø àpuolø kamienø paðaknëse ar kiek toliau nuo kamienø – ant ðaknø, kartais prie kelmø. Randamas àpuolynuose, pievose su senais àpuolais ir parkuose. Lietuvoje rastas augantis tik ant àpuolø, kitose Europos ðalyse

Darius Norkûno nuotrauka

kartais aptinkamas ir ant kitø lapuoëiø. Panaðus á ðakotàjà skylëtbudæ (*Polyporus umbellatus*), kurios kuokðto pavidalo vaisiakûnio kiekvienos ðakutës gale yra nedidelë skëtioðka kepurëlë.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 33 radavietës su ypaë gausiomis populiacijomis Punios ðile (Alytaus r.), Kauno àpuolyne (Kaune), Pemaitijos nacionaliniame parke (Plungës r.) ir Dûkðtø apylinkëse (Vilniaus r.).

Grësmës ir apsauga. Senø àpuolø kirtimas ir negyvos medienos ðalinimas ið miðkø ir parkø.

Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieëiai (Aphyllophorales). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.

Sunhede S., Vasiliauskas R., 2003: Hotade tickor pà ek i Litauen. – Svensk Botanisk Tidskrift, 97 (5): 252– 265. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. 33 localities are known, with the largest populations in Punia forest (Alytus district), Kaunas oak forest (Kaunas), Pemaitija NP (Plungë) and the Dûkðtos environs (Vilnius district).

Apraðë Reda Irðenaitë

Ďvytruojanėioji minkĎtapintė

Physisporinus vitreus (Pers.) P. Karst.

KLASė PAPėDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĎEIMA VėDUOKLINIAI (*MERIPILACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĎis ĀraĎyta nuo 2000 m.

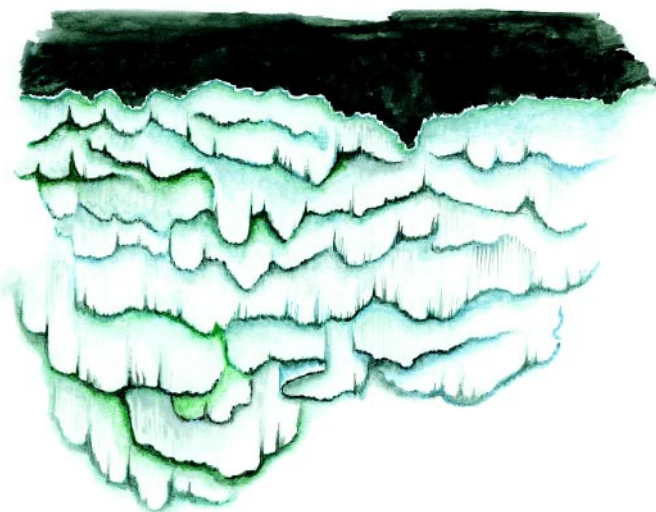
Paplitimas. Plaėiai paplitusi Pietø ir Vidurio Europos miĎkø regionuose, bet neĎinoma uĎ Ďiaurinės āpuolo paplitimo ribos.

Lietuvoje rasta pietvakarinėje, centrinėje ir pietinėje dalyse.

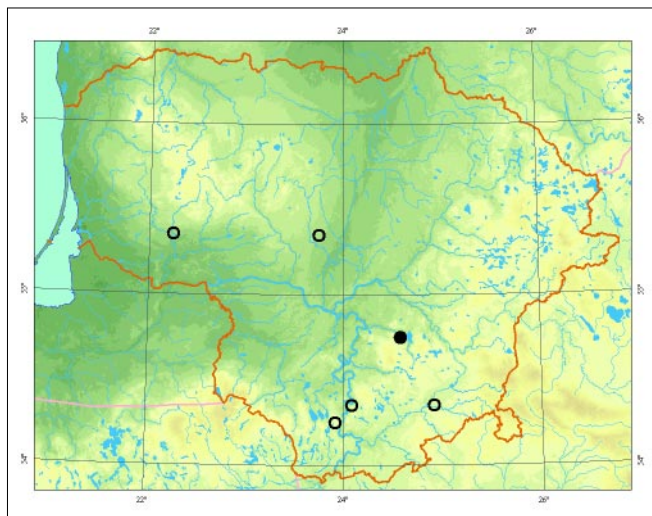
Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltājā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmeėiai, iĎauga vasarā ir rudenā. Auga ant lapuoėiø (juodalksniø, skroblø, berĕø) ir spygliuoėiø negyvos medienos: virtuoliø, stuobriø, kelmø, kartais ir ant miĎko paklotės.

Populiacijos gausumas. Ďinomos 7 radavietės, iĎ kuriø tik 2 Jagelonio girininkijoje (Elektrėnø sav.) ir Dusėtø miĎke (RokiĎkio r.) aptiktos neseniai, visos kitos – iki 1967 m.

Grėsmės ir apsauga. Lapuoėiø medĕiø kirtimas, negyvos medienos Ďalinimas iĎ miĎkø.

Linos Jasiukonytės pieĎinys

Informacijos Ďaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdĕiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. Seven localities are known. Mostly found on black alder.

ApraĎė Reda IrĎėnaitė

Plunksninis raukšliagyris

Phlebia centrifuga P. Karst

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA LAPIELAIPIŅIAI (*MERULIACEAE*)

3 (R) kategorija

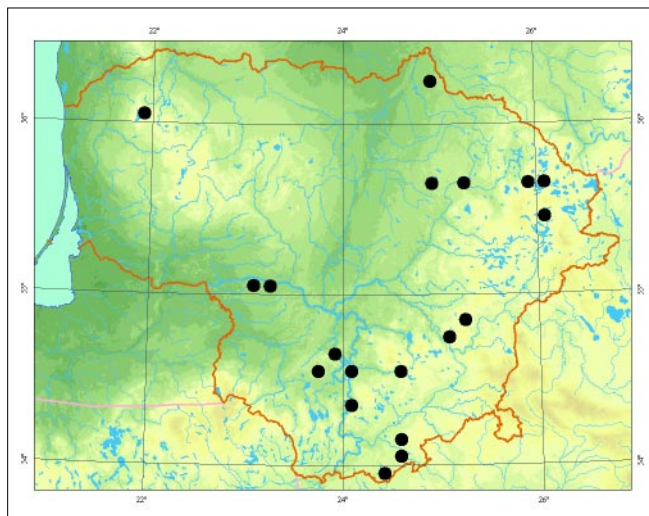
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūdīs ārađyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Cirkumborealinė rūdīs điaurės spygliuočių miđkuose iki rytinės điaurės Amerikos dalies. Europos šemyninėje dalyje paplitusi borealiniuose eglynuose, Vidurio Europoje – kalnuose. Lietuvoje aptinkama pietinėje, rytinėje ir pietvakarinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltājā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmečiai, iđauga vėlyvā rudenā, kartais – pavasarā. Auga ant stambių, vidutinio suirimo stadijos eglių virtuolių senuose eglynuose, kuriuose daug negyvos medienos. Vaisiakūniai dažniausiai iđauga virtuolio đoninėje dalyje, ant šievės.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje šinama 20 radaviečių su ypač gausiomis populiacijomis Punios đile (Alytaus r.), Minėios ir Ašvinėčių giriose (Utenos, Ignalinos r.).

Grėsmės ir apsauga. Negyvos eglių medienos dalinimas iđ miđkų, senų eglynų kirtimas ir jų sausinimas.

Informacijos šaltiniai

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

A rare species. 20 localities are known with abundant populations in Punia forest (Alytus district) and Minėia-Ašvinėiai forest (Utena, Ignalina district).

Aprađė Reda Irđėnaitė

Pydrūno Preikđos nuotrauka

Lazdyninis kelmenis

Dichomitus campestris (Quél.) Domański et Orl

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA KEMPININIAI (*POLYPORACEAE*)

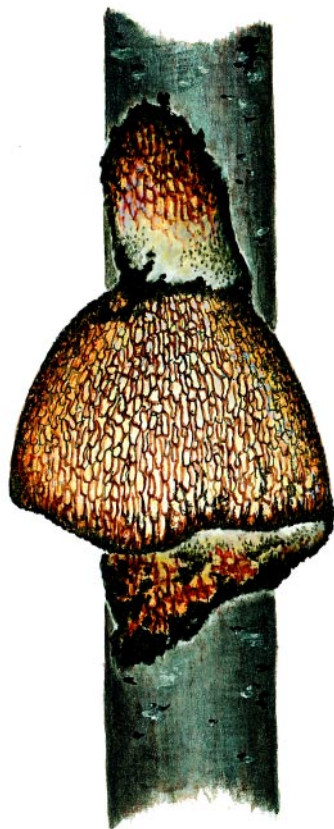
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2005 m.

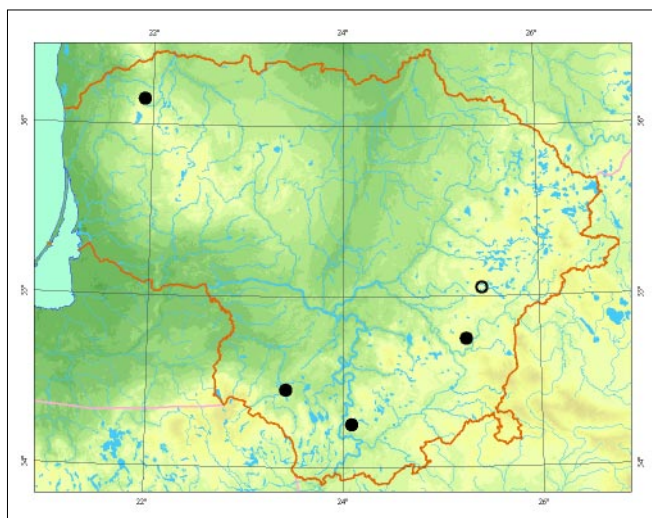
Paplitimas. Pemyninio paplitimo rûðis, retesnė vakarinėse Skandinavijos pakrantėse. Rytinis paplitimas Rusijoje neþinomas, o Ðiaurės Amerikoje þinoma tik keliose valstijose.

Lietuvoje rûðis rasta vakarinėje, pietinėje ir pietrytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltàjà medienos puvinà. Vaisiakûniai vienmeèiai, kartais daugiameèiai, iðauga vasarà. Randamas grynuose, ðvie-

Linos Jasiukonytės pieðinys

siuose, senuose lazdynø medynuose. Ðapniausiai auga ant senø lazdynø negyvø, stambiø, dar stovinèiø stuobriø, kartais randamas ant juodalksniø. Kitose Europos ðalyse auga ir ant bukø, guobø, uosiø ar skroblø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 6 radavietės su negausiomis populiacijomis, po 1– 2 vaisiakûnius: Þuvinto rezervate (Alytaus r.), Dubingjø apylinkėse (Molėtø r.), Subartoniø miðke (Varėnos r.), Kryþiokø miðke (Vilniuje), prie Maèiúkø (Skuodo r.) ir Netiesø (Varėnos r.) kaimø.

Grėsmės ir apsauga. Senø, stambiø lazdynø krùmø kirtimas, taip pat negyvø medienos ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species. Six localities are known, with small populations in the western, southern and south-eastern parts of Lithuania.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Trogo virvuotė

Funalia trogii (Berk. in Trog) Bondartsev et Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA KEMPININIAI (*POLYPORACEAE*)

2 (V) kategorija

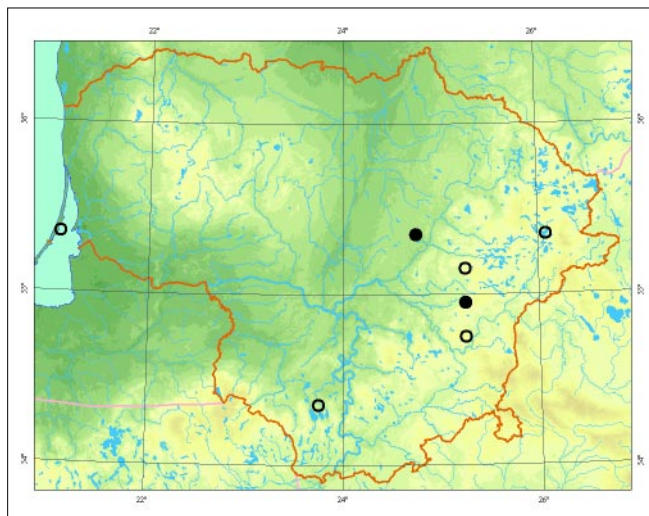
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė iki Ðiaurės Amerikos. Plačiai paplitusi Vidurio ir Pietø Europoje, retai aptinkama pietinėje Skandinavijos dalyje, nerasta Jungtinėje Karalystėje ir Danijoje. Daþna Sibire, didþiojoje Ðiaurės Amerikos dalyje.

Lietuvoje daugiausia aptikta pietrytinėje dalyje, po 1 radavietė – vakarinėje ir pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltąjā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmečiai, iðauga vasarā ir rudenā. Daþniausiai auga ant drebuliø, kartais ir ant kitø lapuoèiø (uosiø, àpuolø) virtuoliø ir stambiø ðakø. Labai retai iðauga ant gyvø medþiø. Randamas senuose lapuoèiø ir miðriuose miðkuose, kartais ant lapuoèiø virtuoliø jaunuose medynuose, ðalia kuriø yra brandþiø medynø. Vaisiakūniai forma primena rudąjā virvuotė (*F. gallica*), kurios porø pavirðius tamsesnis (rudas).

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 8 radavietės. Dabartiniu metu grybas aptiktas tik Paðiliiø ir Gli-

tiðkiø girininkijose (Ukmergės r.). Iki 1980 m. kelis kartus buvo rastas Þaliøjø eþerø apylinkėse (Vilniuje) ir Nidos, Preilos apylinkėse (Neringoje).

Grėsmės ir apsauga. Negyvos medienos ðalinimas, senø drebuliø ar kitø lapuoèiø medþiø kirtimas.

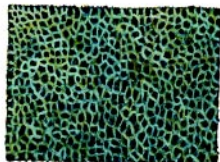
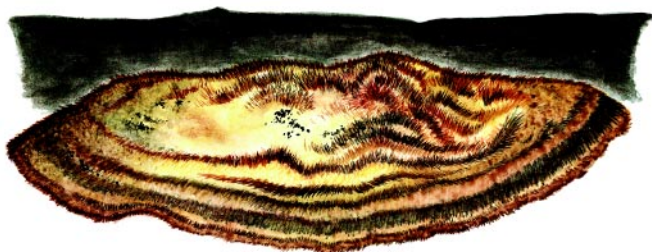
Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforiečiai (*Aphyllorphales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species. Mostly distributed in the south-eastern part of Lithuania. Eight localities were known, with only two current localities in Paðiliai and Gliðiðkės forests (Ukmergės district).

Apraðė Reda Irðėnaitė

Linos Jasiukonytės pieðinys

Kvapusis skiautenis

Panus suavissimus (Fr.) Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA KEMPININIAI (*POLYPORACEAE*)

4 (I) kategorija

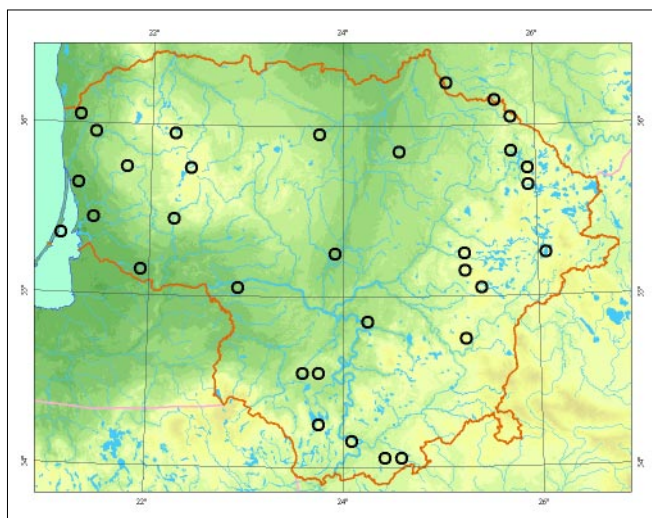
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Visoje Europoje ir Azijoje. Rûðis paplitusi visoje Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofos. Vaisiakûniai vienameiðiai, iðauga vasarà ir rudenà. Jiems bûdingas stiprus anyþiø kvapas. Auga ant gluosniø sausø ðakø, daþnai dar esanèiø medþio lajoje, virtuoliø, stuobriø ir kelmø. Randamas miðkuose, reèiau parkuose. Mègsta drègnas pavësingas daubas, upiø ir upeliø pakrantes.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje þinomos 35 rada vietës. Nuo 1972 m. grybas daugiau nebuvo rastas.

Grësmës ir apsauga. Senø gluosniø kirtimas miðkuose, parkuose ir negyvos medienos ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boletales*), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. 35 localities are known, yet it has not been found since 1972.

Apraðë Reda Irðënaite

Linos Jasiukonytës pieðinys

Vientisasis skylutis

Perenniporia medulla-panis (Jacq.) Donk

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA KEMPININIAI (*POLYPORACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis àraðyta nuo 2003 m.

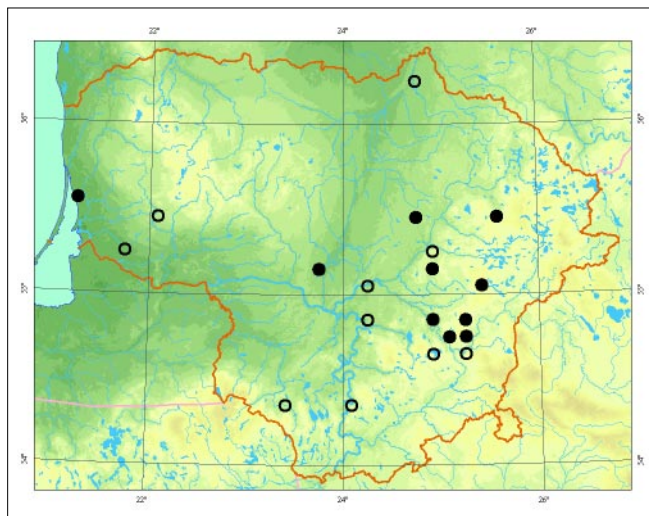
Paplitimas. Paplitusi visuose þemynuose. Europoje iki ðiaurinės àpuolo paplitimo ribos.

Lietuvoje daugiausia aptinkama centrinėje, pietrytinėje ir vakarinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltàjà medienos puvinà. Vaisiakùniai daugiameèiai. Auga dažniausiai ant senø, stambiø, dažnai jau be þievės àpuolo kelmø, stuobriø ar gyvø kamienø drevėse, re-èiau – ant virtuoliø. Kitose Europos ðalyse kartais randamas ir ant alksniø, uosiø, bukø, liepø.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje þinomos 25 radavietės. Populiacijos negausios. Kelis kartus rastas Verkiø apylinkėse (Vilniuje) ir Vidzgirio miðke (Alytaus r.).

Grėsmės ir apsauga. Senø àpuolø kirtimas, ypaè virtuoliø ir stuobriø ðalinimas ið miðkø. Medynø sudėties ir amþiaus struktūros keitimas.

Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieèiai (Aphyllophorales). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. 25 localities are known. Populations are not abundant.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Darius Stonėiaus nuotrauka

Ėakotoji skylėtbudė

Polyporus umbellatus (Pers.) Fr. (sin. *Dendropolyporus umbellatus* (Pers.) Jřlich)

KLASė PAPėDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĐEIMA KEMPININIAI (*POLYPORACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rřdis Ārađyta nuo 1992 m.

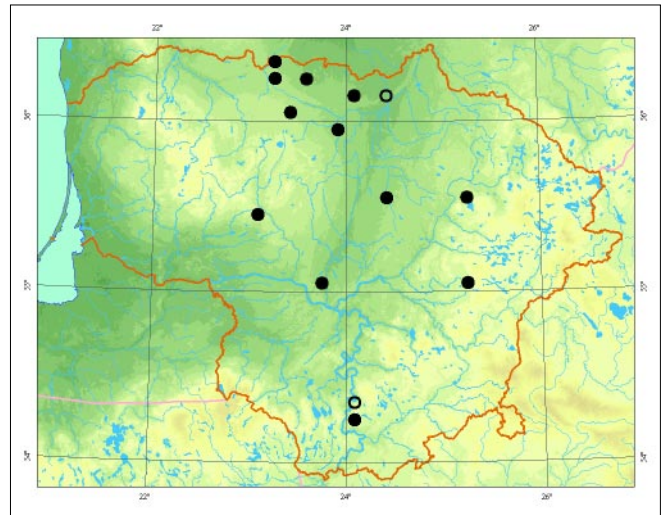
Paplitimas. Cirkumpoliarinė iki pietinės JAV dalies. Plaėiai paplitusi rřdis, bet reta visame điauriniame pusrutulyje.

Lietuvoje daugiausia paplitusi điaurinėje ir centrinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis baltąjā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmeėiai, trumpaamėiai, iđauga vasarā ir rudenā. Daugybė đakotø, gerai iđsivysėiusiø baltø kotø, kuriø kiekvieno gale yra nedidelė skėtiđka kepurėlė, suformuoja stambius (iki 50 cm skersmens) vaisiakūnius. Nuo đio grybo kuokđtinė grifolė (*Grifola frondosa*) skiriasi nuo bendro koto atsiđakojusiomis plokđėiomis kepurėlėmis. Ėakotoji skylėtbudė auga dabniausiai đalia āpuolø, ant jø đaknø, kartais đalia kitø medėiø – juodalksnio, berėø. Vaisiakūniai dirvoėemyje suformuoja skleroėius, kietus rutulio formos hifø darinius.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijø gausumas. Lietuvoje ĩnoma 14 radavieėiø. Gausesnės populiacijos yra Paėarės, Didmiđkio ir Daunoravos miđkuose (Joniđkio r.).

Grėsmės ir apsauga. Senø āpuolø kirtimas ir medynø struktūros keitimas. Dirvoėemio ardymas.

Informacijos šaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS, WI.

Summary

A vulnerable species. 14 localities are known. Mostly found near oaks.

Aprađė Reda Irđėnaitė

Tikroji raudonpintė

Pycnoporus cinnabarinus (Jacq.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA KEMPININIAI (*POLYPORACEAE*)

4 (I) kategorija

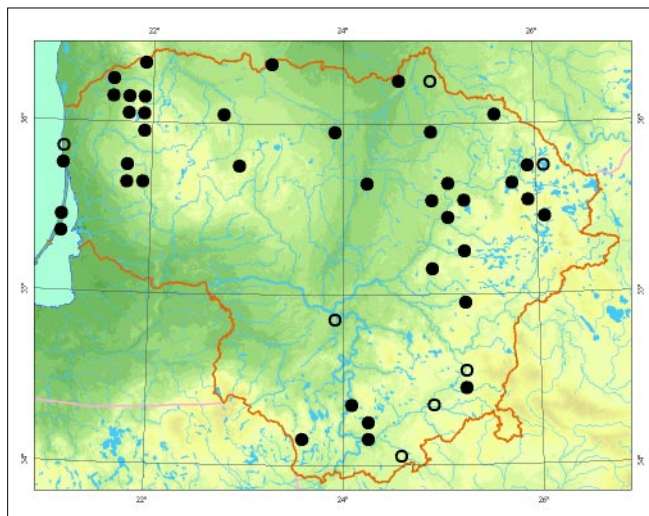
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs ārađyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė điaurės vidutiniø platumø zonoje. Europoje paplitusi iki pat điaurės, retesnė vakarinėje Skandinavijos pakrantėje.

Lietuvoje daugiausia aptinkama vakarinėje, điaurinėje ir rytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltąjā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmeėiai, iđauga vasarā ir rudenā. Nedideli (iki 10 cm skersmens) vaisiakūniai iđsiskiria ryđkia oranđine spalva, kuri virđutinėje kepurėlės dalyje kiek đviesesnė. Auga ant lapuoėiø (berpø, lazdynø, alksniø, đermukđniø) negyvos medienos: virtuoliø ir đakø. Mėgsta đviesias, điltas vietas, kartais randamas jaunuolynuose.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje ėinoma daugiau nei 60 radavieėiø su ypāė gausiomis populiacijomis Nidos ir Preilos apylinkėse (Neringoje), Pirėiupiø apylinkėse (Varėnos r.), Ėemaitijos nacionalinio parko Berpøro, Plateliø, Stirbaiėiø girininkijose (Plungės r.).

Grėsmės ir apsauga. Negyvos lapuoėiø medienos đalinimas.

Informacijos šaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (Aphyllophorales). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdđiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species requiring more research. Distributed in the western, northern and eastern parts of Lithuania, over 60 localities are known. Mostly found on birch, hazel and rowan.

Aprađė Reda Irđėnaitė

Romualdo Barausko nuotrauka

Skaisèioji raudonpintè

Pycnoporellus fulgens (Fr.) Donk

KLASÈ PAPÈDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÈEIMA KEMPININIAI (*POLYPORACEAE*)

3 (R) kategorija

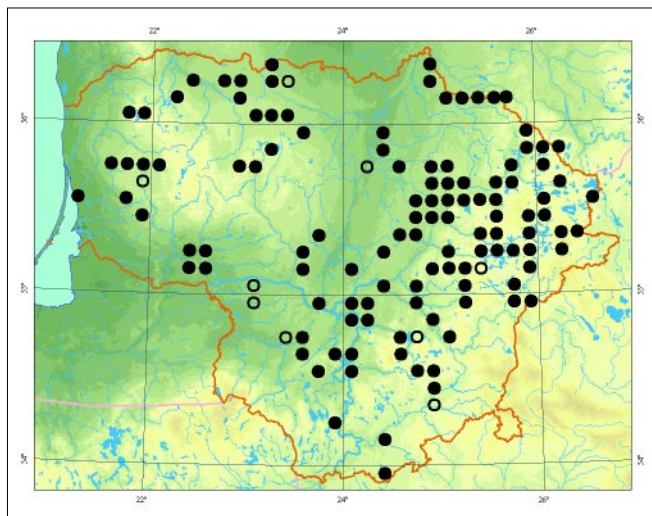
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Cirkumborealiniè ðiaurès spygliuoèiø miðkuose iki rytiniès ðiaurès Amerikos dalies. Europos þemyninièje dalyje paplitusi borealiniuose eglynuose, Vidurio Europoje – kalnuose.

Lietuvoje daugiausia aptinkama vakarinèje, pietinèje ir rytinèje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis rudàjà medienos puvinà. Vaisiakùniai vienmeèiai, iðauga rudenà ir kartais iðsilaiko iki pavasario. Nedideli (iki 10 cm dydþio) vaisiakùniai iðsiskiria ryðkiaiai oranþine spalva. Auga ant stambiø egliø virtuoliø ir stuobriø, kurie jau bûna gerokai suardyti raudonkraðtès pintainès (*Fomitopsis pinicola*). Augavietèse, kuriose yra daug negyvos medienos, grybas kartais auga ir ant kitø medþiø: puðø, juodalksniø, berþø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma daugiau nei 140 radavieèiø su ypaè gausiomis populiacijomis: Pu-

nios ðile (Alytaus r.), Vieðvilès rezervate (Tauragès r.), Kurtuvènø regioninio parko Kurtuvènø ir Vainagiø girininkijose (Kelmès r.), Þemaitijos nacionalinio parko Berþoro girininkijoje, Rietavo girininkijoje (Plungès r.).

Grèsmès ir apsauga. Negyvos egliø medienos ðalini-mas ið miðkø, senø eglynø kirtimas ir jø sausinimas.

Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieèiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. Mostly found in the western, southern and eastern parts of Lithuania. Over 140 localities are known.

Apraðè Reda Irðenaitè

Darius Norkùno nuotrauka

Karpotoji kempė

Trametes gibbosa (Pers.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA KEMPININIAI (*POLYPORACEAE*)

3 (R) kategorija

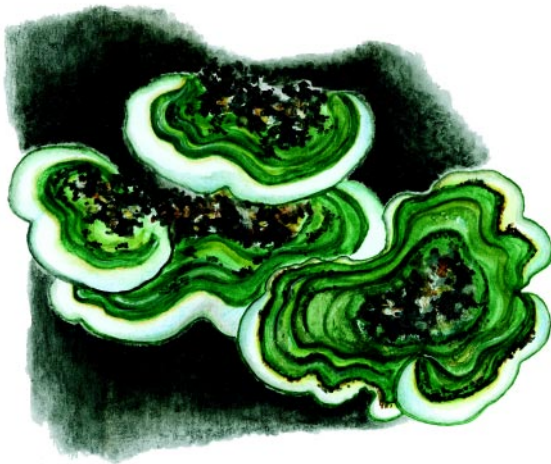
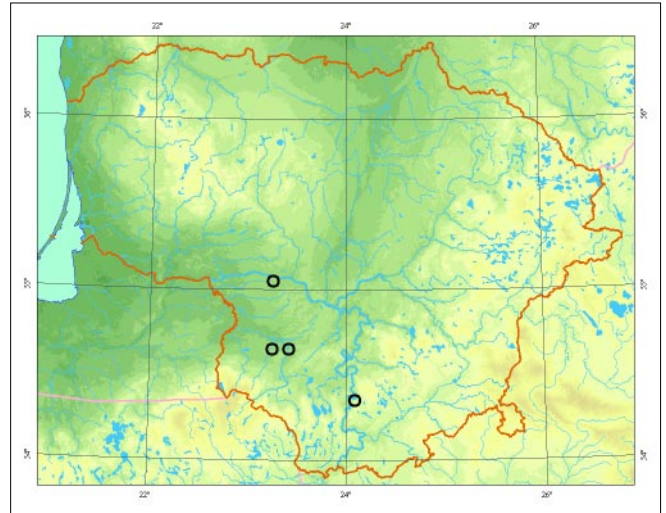
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Ðiaurės Europoje paplitimas sutampa su buko arealu. Aptinkama Azijoje ir Japonijoje, nerasta Amerikoje.

Lietuvoje paplitimas sutampa su skroblo arealo riba.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltąjā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmeėiai, iðauga rudenā. Auga lapuoėiø miðkuose ant stambiø virtuoliø ir kelmø. Lietuvoje grybas rastas tik ant skroblo medienos, kitose Europos dalyse dárniausiai ant buko.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje þinomos 4 radavietės: Ðanskø ir Gijø miðkuose (Marijampolės r.), Plokðėiø

Linos Jasiukonytės pieðinys

apylinkėse (Ðakiø r.) ir Vidzgirio miðke (Alytaus r.). Nuo 1968 m. grybas daugiau nebuvo rastas.

Grėsmės ir apsauga. Negyvos medienos ðalinimas, senø skroblo ar kitø lapuoėiø medþiø kirtimas. Siejama su Lietuvoje arealo riboje esanėiu skrobliu.

Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (Aphyllophorales). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. Four localities are known in the southwestern part of Lithuania. Found only on hornbeams, yet not since 1968.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Kvapnioji kempė

Trametes suaveolens (L.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĐEIMA KEMPININIAI (*POLYPORACEAE*)

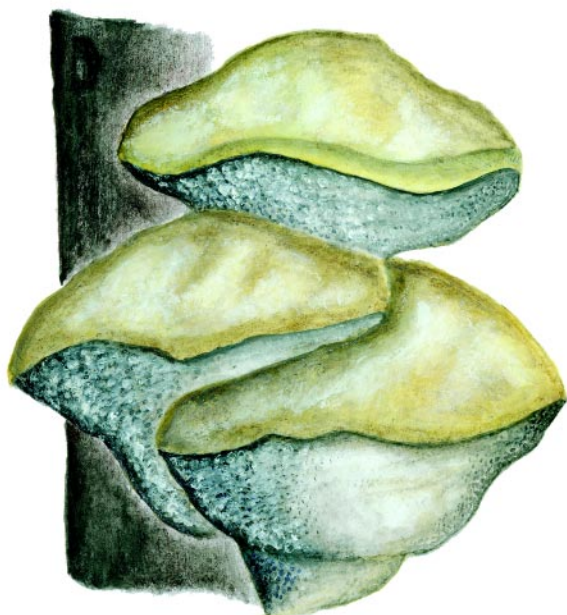
3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knyga rūđis ārađyta nuo 2000 m.

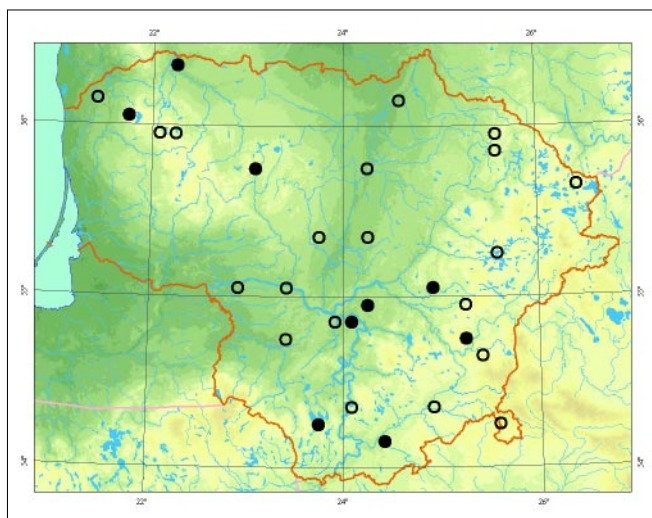
Paplitimas. Cirkumpoliarinė vidutinių platumų zonoje iki rytinės Āiaurės Amerikos dalies. Plaėiai paplitusi Europoje iki pietinės Skandinavijos dalies. Paplitusi visoje Lietuvoje, daugiausia prie upių ir eđerų.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis baltąjā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmeėiai, iđauga rudena. Āvieęi vaisiakūniai turi stiprų anyęių kvapą. Lietuvoje daęniausiai auga ant senų gluosnių, kartais ant đermukđnių ir drebulių, paupiuose, pakelėse, palaukėse, parkuose. Kitose đalyse auga ir ant guobų, uosių, drebulių, beręų.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje įinama 31 radavietė. Po du tris kartus grybas rastas Verkių apylinkėse (Vilniuje), Stirbaiėių girininkijoje (Plungės r.) ir Telđių apylinkėse (Telđių r.).

Linos Jasiukonytės pieđinys

Grėsmės ir apsauga. Senų medęių kirtimas, ypaė senų gluosnių, ir medienos đalinimas.

Informacijos đaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (*Aphylllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdęiai: BILAS.

Summary

A rare species. 31 localities are known. Most sightings were prior to 1970, usually on willows.

Aprađė Reda Irđėnaitė

Raukðlius kopûstgalvis

Sparassis crispa (Wulfen) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA KOPÛSTGALVINIAI (*SPARASSIDACEAE*)

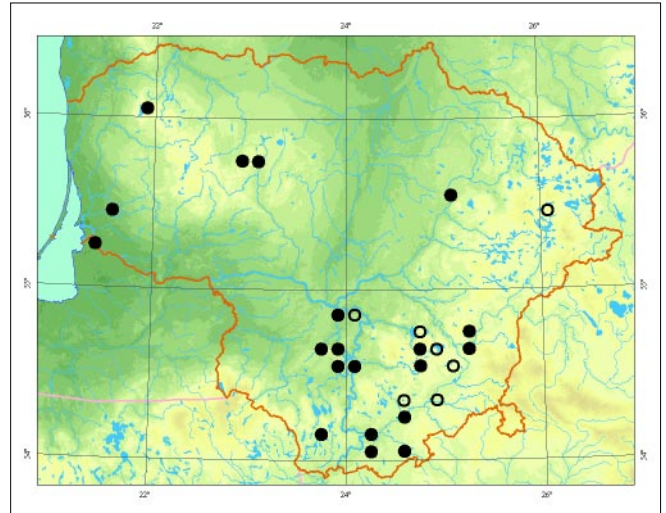
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Visoje Europoje ir Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje rûðis daugiausia paplitusi pietinėje ir vakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis rudàjà gyvø kamienø medienos puvinà. Vaisiakûniai vienmeèiai, iðauga vėlyvà vasarà ir rudenà. Stambûs (10– 40 cm skersmens) vaisiakûniai panaðûs á koralà plokðèiomis, tankiai iðsidėsèiusiomis garbanotomis ðakutėmis, atsiðakanèiomis nuo bendro iðtásusio koto. Auga senø storø puðø kamienø pamatinėje dalyje ar ðalia kamienø, ant negyvø ar mirðtanèiø ðaknø. Kartais iðauga ðalia stambiø puðø kelmø. Grybas auga àvairiuose biotopuose, kuriuose yra senø stambiø puðø, miðkuose, parkuose ar kultûriniame kraðtovaizdyje.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma daugiau nei 30 radavieèiø. Kelis kartus grybas rastas Verkiø ir Ðaliøjø eþerø apylinkése (Vilniuje), Kauno apylinkė-

se, Þemaitijos nacionaliniame parke (Plungės r.), Dzūkijos nacionaliniame parke.

Grėsmės ir apsauga. Senø puðynø kirtimas ir jø sukcesija á miðrø spygliuoèiø miðkà tuo atveju, kai natûralûs miðko gaisrai sausose puðynø augavietése yra ilgà laikà kontroliuojami.

Informacijos ðaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieèiø eilės grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species. Over 30 localities are known, mostly in the southern and western parts of Lithuania.

Apraðė Reda Irðenaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Rausvoji šeriapintė

Junghuhnia collabens (Fr.) Ryvarden

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA LAIBADYGLINIAI (*STECCHERINACEAE*)

2 (V) kategorija

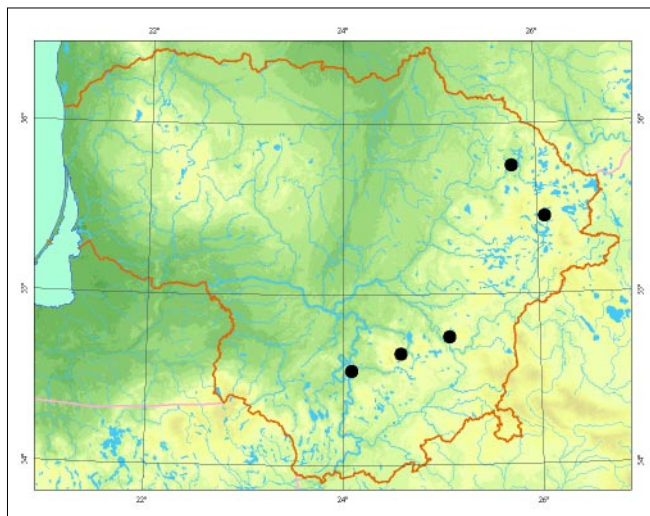
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūšis árašyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Plaèiai paplitusi þemyniniuose borealiniuose spygliuoèiø miðkuose visoje Azijoje iki Ðiaurės Amerikos.

Lietuvoje rasta rytinėje, pietrytinėje ir pietinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltąją medienos puviná. Vaisiakūniai vienmeèiai, iðauga rudená. Auga ant gana stambiø, gerokai suirusiø, bet dar kietø eglės virtuoliø. Mėgsta senus, drėgnus, ávairaus amþiaus ir ilgá laiká neliestus eglynus. Grybas daþniausiai plinta miceliu nuo vieno virtuolio iki kito ir vaisiakūnius iðaugina tik ant tinkamai apipuvusio virtuolio.

Populiacijø gausumas. Þinomos 5 radavietės: Punios øile (Alytaus r.), Minėios girioje (Utenos r.), Dusetø girioje (Rokiðkio r.), Jagelonio girininkijoje (Elektrėnø sav.) ir prie Saidės upelio (Trakø r.). Populiacijos negausios.

Pydrūno Preikðos nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Stambiø eglės virtuoliø dalinimas ið miðko. Buveiniø suskaidymas á mažesnius plotus atskiria grybá nuo tinkamo substrato.

Informacijos šaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieèiai (*Aphylllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species. Five localities are known. Populations are not abundant.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Meðkinis dantûnëlis

Lentinellus ursinus (Fr.) Kühner

KLASË PAPËDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA AUSIADYGLIAI (*AURISCALPIACEAE*)

4 (I) kategorija

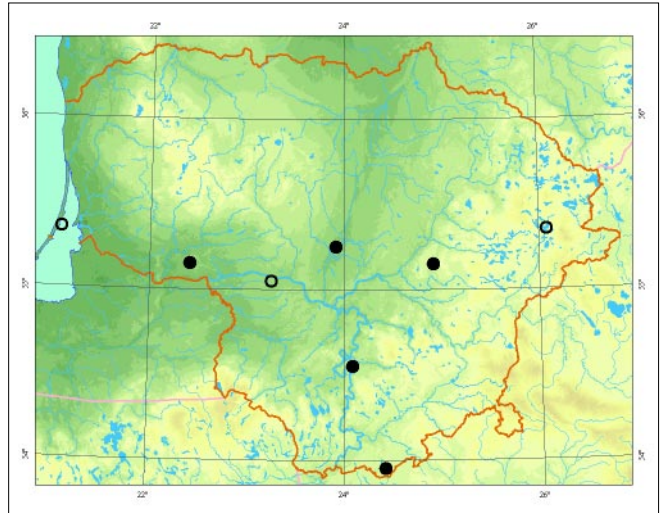
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Visuose þemynuose, bet gana reta. Lietuvoje paplitusi centrinëje ir pietinëje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakûniai vieniemeëiai, iðauga rudená. Auga ant lapuoëiø (berþø, drebuliø, uosiø) sutràðusiø, dažnai jau samanomis apaugusiø virtuoliø, stuobriø ir kelmø. Panaðus á trumpà kotà turintá lapiná dantûnëlá (*Lentinellus vulpinus*).

Populiacijos gausumas. Lietuvoje þinomos 9 radavietës. Gausesnës populiacijos Punios ðile (Alytaus r.), Vieðvilës valstybiniame rezervate ir Dzûkijos nacionalinio parko Musteikos rezervate (Varënos r.).

Grësmës ir apsauga. Senø lapuoëiø medþiø, ypaè drebuliø ir berþø, kirtimas miðkuose ir negyvos medienos ðalinimas.

Vytauto Uselio nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieëiai (*Polyporales*), þvynbaravykieëiai (*Strobilomycetales*), baravykieëiai (*Boletales*), guotenieëiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. Nine localities are known. Mostly found on birch.

Apraðë Reda Irðënaitytë

Lapinis dantūnėlis

Lentinellus vulpinus (Sowerby) Kühner et Maire

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA AUSIADYGLIAI (*AURISCALPIACEAE*)

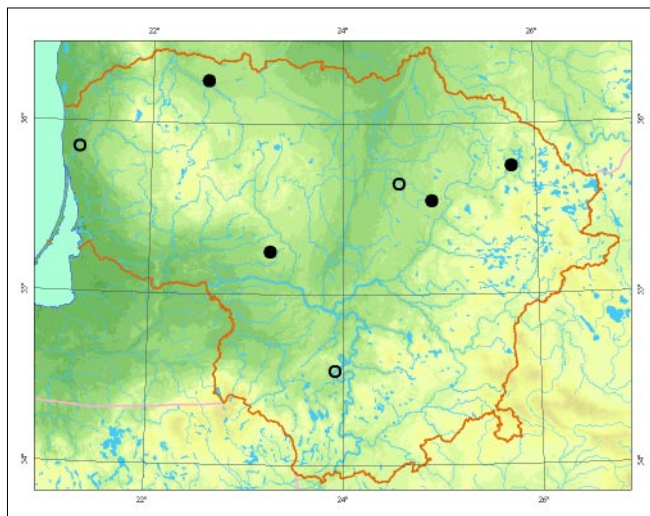
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Visoje Europoje ir Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje rasta centrinėje, Ðiaurvakarinėje, Ðiaurrytinėje ir pietinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, kartais parazitas. Vaisiakūniai vienmečiai, iðauga rudenā. Auga ant gyvø pabeistø medþiø ar virtuoliø, daþniausiai ant guobø, taip pat drebuliø, berþø, bukø, ðermukðniø lapuoèiø ir miðriuose miðkuose, parkuose, alėjose. Vaisiakūniai auga aukðtai ant kamienø ar ant stuobriø. Panaðus á meðkinā dantūnėlā (*Lentinellus ursinus*), kurio vaisiakūniai bekoèiai.

Populiacijos gausumas. Þinomos 7 radavietės. Populiacijos negausios.

Vincenzo Urbano nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senø lapuoèiø medþiø kirtimas miðkuose ir parkuose. Senø drebuliø ir berþø iðkirtimas miðriuose ir spygliuoèiø miðkuose.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boletales*), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. Seven localities are known. Mostly found on birch.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Korališkasis trapiadyglis

Hericum coralloides (Scop.) Pers.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA TRAPIADYGLINIAI (*HERICIACEAE*)

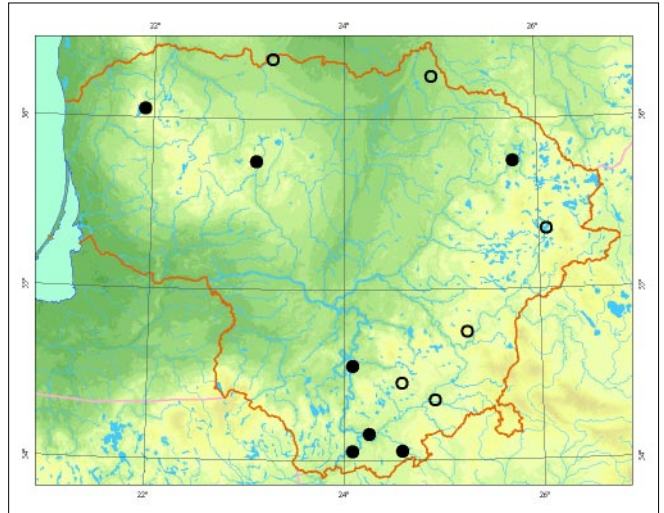
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārađyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Plaėiai paplitusi Europoje ir Ėiaurės Amerikoje, bet gana reta rūdis.

Lietuvoje daugiausia aptinkama pietinėje ir rytinėje dalyje. Pinomos kelios radavietės ėiaurinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltąjā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmėėiai, iĖauga rudėnā. Balti koralo formos vaisiakūniai kartais ūpauga iki 40 cm skersmens. Auga ant senø lapuoėiø medžiø virtuoliø, dāpniausiai stipriai suardytø kitø grybø, prisisunkusiø vandens ir jau atĖokusia pieve. Būdingos augavietės – drėgni lapuoėiø ir miĖrūs miĖkai su

Darius Norkūno nuotrauka

gausiu negyvos medienos kiekiu. Pirmenybā teikia berpø virtuoliams, bet randamas ir ant drebuliø, klevø, guobø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje pinoma 15 radavieėiø. Gausesnės populiacijos Punios ėile (Alytaus r.) ir Dusetø girioje (RokiĖkio r.).

Grėsmės ir apsauga. Stambiø lapuoėiø medienos nuokritø ėalinimas iĖ lapuoėiø ir miĖriø miĖkø, dirvoþemio sausinimas.

Informacijos ėaltiniai

Mazalaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieėiø eilės grybai. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. 15 localities are known with more abundant populations in Punia forest (Alytus district) and Dusetos forest (Rokiškis district). Mostly found on birches and aspens.

ApraĖ Reda IrĖėnaitė

Aitriakvapis piengrybis

Lactarius acerrimus Britzelm.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA ŪMĖDINIAI (*RUSSULACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1992 m.

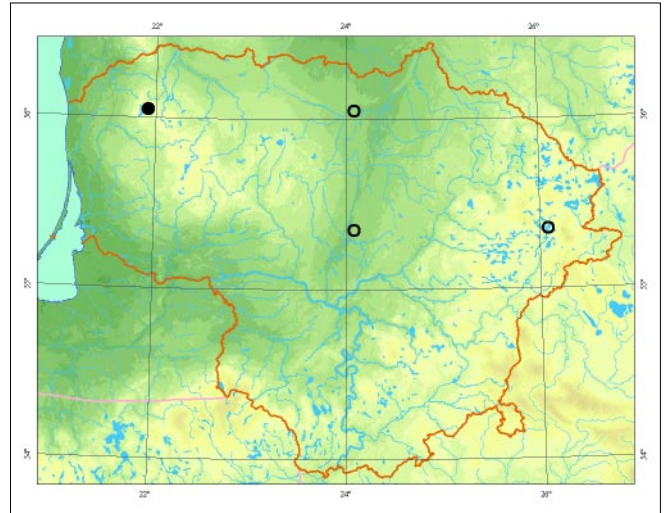
Paplitimas. Rŭðis randama visoje Europoje. Gana ne-
daþna.

Lietuvoje þinomos 5 radavietės.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoėiø miðkuose, daþniausiai àpuolynuose. Mėgsta kalkingà dirvoþemà, nors gali augti ir neutra-
liame. Ðiltesnio klimato zonose auga plaėialapiø la-
puoėiø miðkuose.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 4 popula-
cijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas augavie-
tėse ir su tuo susijæ medynø sudėties ir struktŭros

pokyėiai, spygliuoėiø ásvyrvavimas. Dirvoþemio rŭgð-
tėjimas dėl oro tarðos, azotinė dirvoþemio tarða.

Informacijos ūaltiniai

Urbonas V., 2001: Musmirieėiai (*Amanitales*), ūmėdie-
ėiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

*A vulnerable species, at present four populations are
known.*

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Ramutės Ðukeviėienės pieðinys

Juodasis piengrybis

Lactarius lignyotus Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA ŪMĖDINIAI (*RUSSULACEAE*)

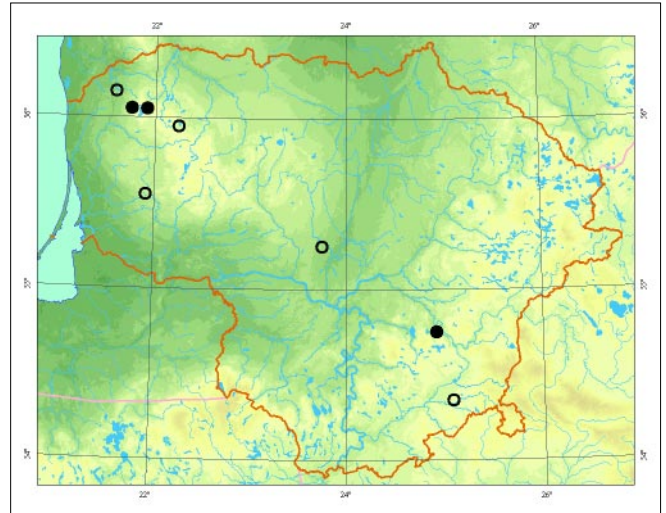
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europos, Azijos ir Ðiaurės Amerikos temperatinėje zonoje. Cirkumpoliarinė rūdis. Lietuvoje þinoma 16 radaviečių.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā spygliuočių miškuose, dažniausiai senuose aukšto boniteto eglynuose. Mėgsta augavietes su arti paviršiaus esančiais gruntiniais vandenimis. Gali augti netoli durpingo pelkio, ūlapynio ribos. Nuo kitų piengrybių skiriasi tamsiai ruda aksomine kepurėle ir kotu; baltas, pereinančiais á ochros spalvā lakšteliais ir baltomis sultimis, kurios po kiek laiko parausvėja.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma 12 populiacijø.

Grėsmės ir apsauga. Neigiamā átakā turi senø medþiø kirtimas, retinimas, su tuo susiję medynø sudėties ir struktūros pokyčiai augavietėse.

Informacijos šaltiniai

Urbonas V., 2001: Musmiriečiai (*Amanitales*), ūmediečiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A vulnerable species, at present twelve populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavičius

Linos Jasiukonytės pieðinys

Kislusis piengrybis

Lactarius repraesentaneus Britzelm.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA ŪMĖDINIAI (*RUSSULACEAE*)

4 (I) kategorija

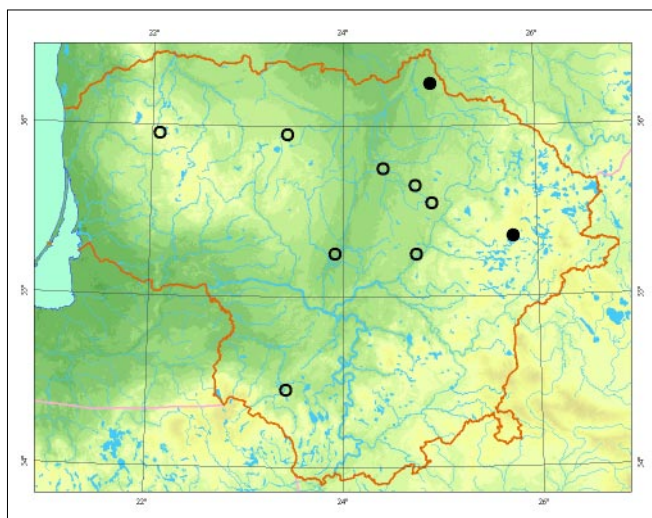
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurës Amerikoje. Lietuvoje þinoma 16 radavieèiø.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà drëgnuose lapuoèiø, spygliuoèiø miðkuose su eglëmis ir berþais. Mëgsta drëgnas vietas. Ðiaurinėje arealo dalyje pasiekia tundros zonà, kur auga po berþu keruþiu (*Betula nana*). Nuo kitø piengrybiø skiriasi geltona kepurële su gauruotais pakraðèiais ir duobutëmis nusëtu kotu, chemine reakcija. Nuo geltonojo piengrybio (*L. scrobiculatus*) skiriasi tuo, kad pa-

Linos Jasiukonytës pieðinys

spaudus ar perlaupus kisliojo piengrybio kepurëlæ, kotà, nusidàpo melsva spalva – geltonajam piengrybiui tai nėra bûdinga.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma 10 populiacijø.

Grësmës ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, retinimas, dël to pakinta augavieèiø medynø struktûra ir sudëtis, dirvoþemio savybës. Azotinë dirvoþemio tarða.

Informacijos ðaltiniai

Urbanas V., 2001: Musmirieèiai (*Amanitales*), ùmëdieèiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present ten populations are known.

Apraðë Jonas Kasparaviëius

Gelsvasis piengrybis

Lactarius resimus (Fr.) Fr.

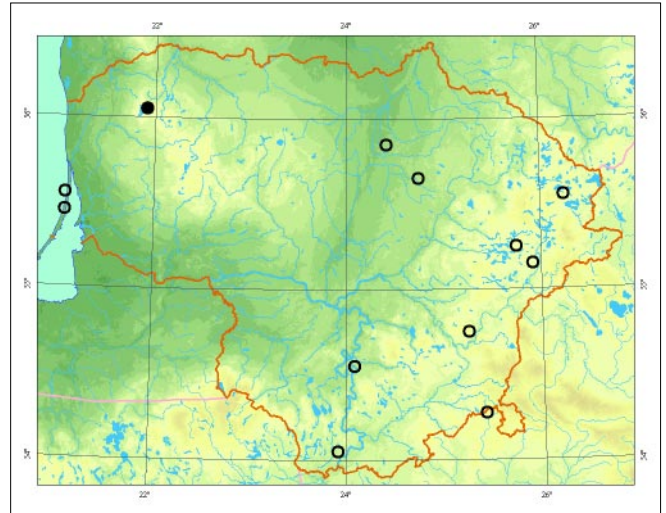
KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA ŪMĖDINIAI (*RUSSULACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ąiaurės Amerikoje. Lietuvoje įinoma 19 radavieėiū.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā miūriuose miūkuose, berpynuose, puđynuose, kartais eglynuose su berpais. Nemėgsta drėgnū vietū. Augavietėms būdingas lengvas, laidus vandeniui smėlingas dirvoįemis. Aptinkamas tiek rūgđėiuose, tiek kalkinguose dirvoįemiuose. Nuo kitū piengrybiū skiriasi augimo vieta, balta, ilgainiui gelsvėjanėia, gaurotais pakrađėiais kepurėle; baltomis, greitai geltonuojanėiomis sultimis (tuo ypaė skiriasi nuo morfolo-

Linos Jasiukonytės pieđinys

giūkai kiek panađios ūmėdės garduolės (*Russula delicā*), kurios trama neiđskiria pieniūkū sulėiū).

Populiacijū gausumas. Ąiuo metu įinoma 11 populiacijū.

Grėsmės ir apsauga. Miūkū kirtimas, ypaė plynasis, retinimas, dėl to pakinta augavieėiū medynū rūđinė sudėtis ir struktūra. Azotinė dirvoįemio tarđa.

Informacijos ūaltiniai

Urbonas V., 2001: Musmirieėiai (*Amanitales*), ūmėdieėiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdįiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present eleven populations are known.

Aprađė Jonas Kasparaviėius

Geltonasis piengrybis

Lactarius scrobiculatus (Scop.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA ŪMĖDINIAI (*RUSSULACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūðis āraðyta nuo 1992 m.

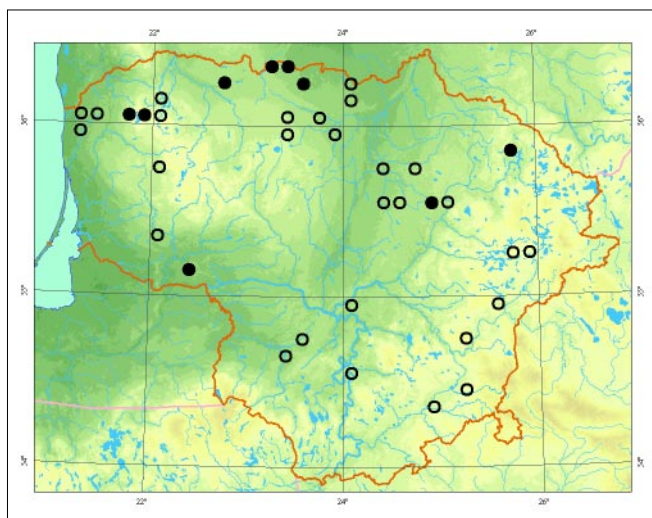
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Rūðis randama visoje Lietuvoje. Labiau iðplitusi centrinėje, Ðiaurinėje ir vakarinėje Ðalies dalyse.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā brandþiuose spygliuoèiø miðkuose, daþniausiai drėgnuose eglynuose su gerai iðsivysėiusiu þoliø ardu. Gali bŭti aptinkamas ir miðriuose miðkuose. Augavietėms bŭdingas aukðtas gruntiniø vandenø lygis. Daþnai auga Ðalia upeliø, Ðlapyniø, pelkiø. Mėgsta kalkingā priemolio dirvopemā. Nuo kitø piengrybiø skiriasi stambiais geltonos spalvos, dėmėtais kotais vaisiakūniais, baltomis, greit gelstanėiomis sultimis ir augaviete.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma per 30 radvieèiø, taèiau populiacijø gausumas nepakankamai iðtirtas.

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, retinimas, su tuo susiję medynø sudėties ir struktūros pokyèiai, dirvopemio savybiø pasikeitimas.

Informacijos Ðaltiniai

Urbonas V., 2001: Musmirieèiai (*Amanitales*), ūmėdieèiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species requiring more research. Present abundance of populations is not known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Piengrybis jautakis

Lactarius volemus (Fr.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA ŪMĖDINIAI (*RUSSULACEAE*)

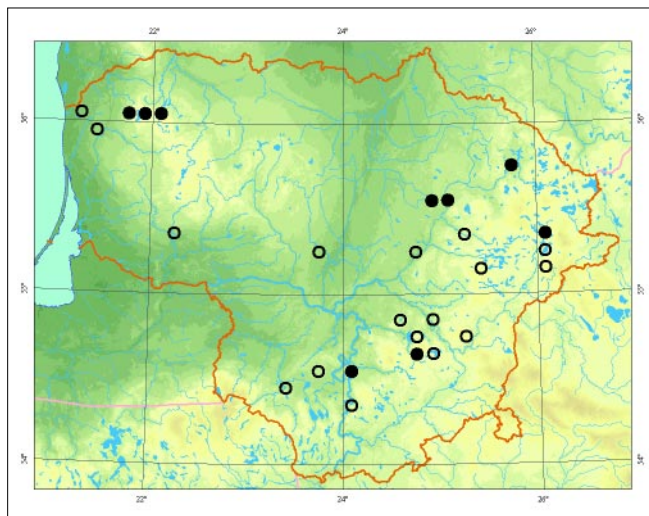
4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąą knyąą rŪdis ārađyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, ĖiaurĖs Amerikoje. Lietuvoje Ŗinomos 38 radavietĖs.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoĖiŲ, spygliuoĖiŲ miŲkuose. Termofilas. Aptinkamas atvirose ūviesiose vietose. MĖgsta kalvingus, derlingus dirvoŖemius. Ėiltensnio klimato zonoje auga po bukais, āpuolais, kađtonais. Lietuvoje daŖniausiai auga po eglĖmis ir āpuolais. Nuo kitŲ piengrybiŲ skiriasi stambiais raudonai oranŖiniais vaisiakūniais ir labai gausiomis baltomis, po kurio laiko pilkŲvĖjanĖiomis, salstelanĖiomis, lipniomis, tāsiomis, pieniŲkomis sultimis ir savitu Ŗuvies kvapu.

PopuliacijŲ gausumas. Ėiuo metu Ŗinomos 26 populiacijos.

Jono Augustausko nuotrauka

GrĖsmĖs ir apsauga. SenŲ medŖiŲ kirtimas, su tuo susiję augavieĖiŲ medynŲ rŪdinĖs sudĖties ir struktūros pokyĖiai, tankaus pomiŲkio ataugimas; dirvoŖemio rūgĖtĖjimas dĖl oro tarĖos.

Informacijos ūaltiniai

Urbonas V., 2001: MusmirieĖiai (*Amanitales*), ūmĖdieĖiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdŖiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species requiring more research. At present 26 populations are known.

ApraĖĖ Jonas KasparaviĖius

Auksavirðė ūmėdė

Russula aurea Pers. (sin. *R. aurata* (With.) Fr.)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA ŪMĖDINIAI (*RUSSULACEAE*)

3 (R) kategorija

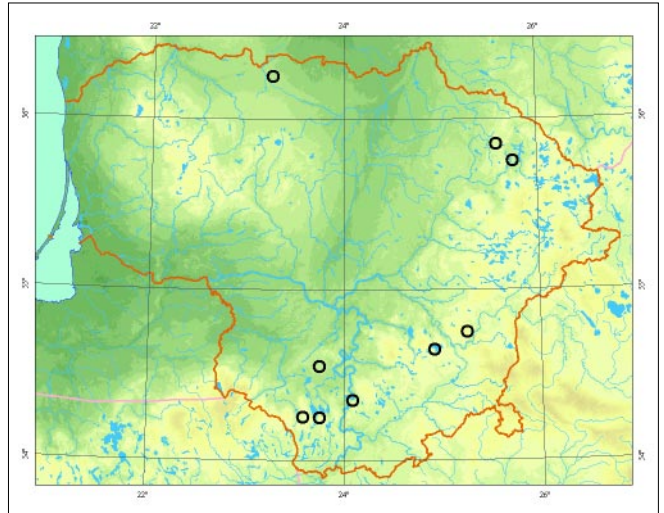
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūðis Āraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje yra þinoma 16 radavieeių.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoeių, miðriuose, retai spygliuoeių miðkuose. Randamas atvirose, ðviesiose vietose. Mėgsta derlingā kalkingā dirvoþemā. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais, āþuolais, kaðtonais, skroblais. Lietuvoje daþniausiai auga po āþuolais, skroblais, lazdynais, eglėmis, berþais, drebulėmis.

Populiacijų gausumas. Ðiuo metu þinoma 11 populiacijų.

Kaštuėio Raulinaiėio nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senų medþių kirtimas, su tuo susiję augavieeių struktūros ir rūðinės sudėties, amþiaus pokyčiai, pomiðkio atþėlimas, sutankėjimas. Dirvoþemio rūgðtėjimas dėl oro tarðos.

Informacijos Űaltiniai

Urbonas V., 2001: Musmirieeių (*Amanitales*), ūmėdieių (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species. At present eleven populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Kvapioji ūmėdė

Russula grata Britzelm. (sin. *R. laurocerasi* Melzer)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA ŪMĖDINIAI (*RUSSULACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

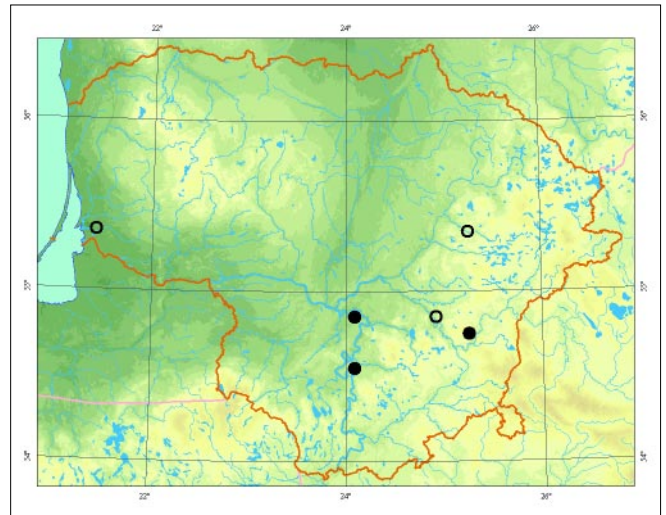
Paplitimas. Europoje, Azijoje, ĖiaurĖs Amerikoje. Lietuvoje ėinomos 2 radavietĖs vakarinĖje ir pietinĖje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoĖiū, reĖiau spygliuoĖiū (su gausiu ėoliū ardu) miūkuose. MĖgsta kalkingā priemolio dirvoėmā. Ėiltesnio klimato zonose auga po bukais, āpuolais. Nuo kitū ūmĖėiū, ypaĖ nuo dvokianĖiosios (*R. foetens*), skiriasi maėesniais vaisiakūniais, siauresniais lakūteliais, migdolū kvapu, ūvelnesnio, kartais visai nekartaus skonio trama ir chemine reakcija.

Populiacijū gausumas. Ėiuo metu ėinomos 2 populiacijos.

Linos JasiukonytĖs pieĖinys

GrĖsmĖs ir apsauga. Senū medėiū kirtimas, jo sukelti medynū sudĖties, amėiaus, struktūros pokyĖiai augavietĖse. Dirvoėmio rūĖtĖjimas dĖl oro tarĖos, azotinĖ dirvoėmio tarĖa.

Informacijos ūaltiniai

Urbonas V., 2001: MusmirieĖiai (*Amanitales*), ūmĖdieĖiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present two populations are known.

ApraĖĖ Jonas KasparaviĖius

Kurapkinis storplutis

Xylobolus frustulatus (Pers.) Boidin

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA PLUTPINTINIAI (*STEREACEAE*)

3 (R) kategorija

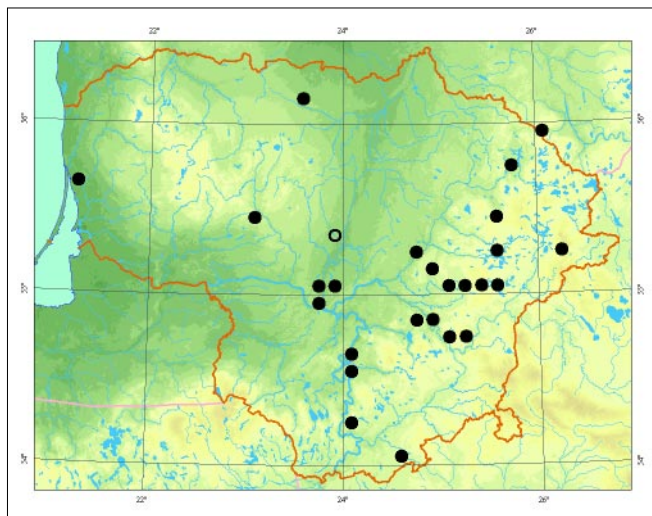
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áradyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulyje nuo temperatinës iki atogràþø zonos. Paplitusi visoje Europoje, þinoma Azijoje, Ðiaurës Amerikoje ir Australijoje.

Lietuvoje daugiausia aptinkama centrinëje, rytinëje, pietrytinëje ir pietinëje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltàjà medienos puvinà. Vaisiakûniai daugiameèiai, iðsiplëta ir priaugæ prie substrato. Seni vaisiakûniai uþima didelius plotus. Ðviesiai rudos spalvos, lyg sudþiuvusi þemë suskeldëjæ vaisiakûniai kartais gerai matomi net ant aukðtai esanëiø áþuolo ðakø. Auga ant stambiø beþievioø sausø áþuolo ðakø, tebesanëiø medþio lajoje ar nukritusiø ant þemës. Iðauga ir ant senø áþuolø kamienø beþievës medienos.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 32 radavietës su gausiomis populiacijomis Punios ðile (Alytaus r.), Pa-

dauguvos miðke (Kauno r.), Dusetø girioje (Rokiðkio r.), Dûkøtø miðke (Vilniaus r.) ir Verkiø apylinkëse (Vilniuje).

Grësmës ir apsauga. Brandþio áþuolø kirtimas, taip pat senø, papeistø áþuolø ar jø virtuoliø, stuobriø, ðakø ðalinimas ið parkø ir miðkø.

Informacijos ðaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieiø eilës grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. 32 localities are known with the most abundant populations in the central, southern, south-eastern and eastern parts of Lithuania.

Apraðë Reda Irðenaitë

Þydrûno Sinkevièiaus nuotrauka

Skyrius
Ascomycota
Aukðliagrybûnai
Kerpës (*Ascomycetes lichenisati*)

Iðcentrinis akmenkeþis (sin. Iðcentrinis keþas)

Arctoparmelia centrifuga (L.) Hale
(sin. *Parmelia centrifuga* (L.) Ach.)

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)

ÐEIMA KEÞINIAI (*PARMELIACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europos, Azijos, Ðiaurës Amerikos, Grenlandijos arktinėje ir borealinėje zonose, pieèiau – kalnuose.

Lietuvoje buvo þinoma 1 radavietė dabartinėje Kauno miesto teritorijoje, Vilijampolėje.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatiniø uolienuø atvirose, gerai apðviestose vietose, nepakenèia aplinkos ir substrato eutrofizacijos. Tipingø iðcentrinio keþo gniupulø virðutinė pusė yra gelsva, apatinė – rusva ar balsva. Jø augimo būdas labai savitas – senø gniupulø vidurys apmirðta ir kerpė auga koncentriðkiais priedais. Iðcentriná keþá galima supainioti su apyreèiu Lietuvoje lygiuoju auksakeþiu (*Xanthoparmelia somloënsis*), kurio gniupulo apatinė dalis kraðtuose tamsiai ruda, o viduryje juoda.

Populiacijø gausumas. Nerasta nuo 1936 m. Lietuvoje augo uþ arealo ribø. Atsikurti buvusi populiacija galimybø neturi, nes augavietė sunaikinta. Tinkamø augavieèiø yra Skuodo r., taèiau ten ði kerpė neaptikta.

Grėsmės ir apsauga. Augavietė sunaikinta pleèiantis miestui. Net jei populiacija turėtø sąlygas atsikurti (tokia galimybė abejotina – artimiausios dabar þinomos radavietės: Estijoje, Latvijoje ðiuo metu neberandama; ðiaurinėje Lenkijoje, Baltarusijoje ir Kaliningrado srityje neauga), jai kelia grėsmæ oro ir dirvoþemio tarða, eutrofizacija, klimato ðiltėjimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosaë*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

Probably extinct, one locality was known, now destroyed. Lithuanian population was outside of the southern lowland distribution boundary.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Juostinis plynkeþis

Hypogymnia vittata (Ach.) Parrique

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)

ÐEIMA KEÞINIAI (*PARMELIACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europos, Azijos, Ðiaurës Amerikos borealinėje zonoje, temperatinėje zonoje – kalnuose. Neaptinkamas stipriai okeaninėse vietovėse.

Lietuvoje buvo þinoma 1 radavietė Lavoriðkiø miðke (Vilniaus r.).

Biologija ir ekologija. Auga ant spygliuoèiø ir lapuoèiø medþiø kamienø senuose, drėgnuose, biologiðkai turtinguose miðkuose. Pasipymi netaisyklingos formos, nutásusiu þemyn lapiðku gniupulu su gausiais ðoniniais lakðteliais. Lakðteliai siauri, pilki, apatinė jø pusė juoda, geriau iðsivysėiusi nei virðutinė ir lakðtelio pakraðèiuose matoma kaip juoda juostelė. Ðia kerpė labai lengva supainioti su kai kuriomis ðalyje itin daþno putliojo plynkeþio (*Hypogymnia physodes*) formomis. Patikimai atskirti abiejø rûðiø gniupulus galima tik su cheminiais reagentais.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje augo uþ arealo ribø, aptikta tik vienà kartà 1961 m. Atsikurti Lietuvoje populiacija beveik neturi galimybø, nes nelikæ stambesniø senø miðkø plotø, artimiausios ðiuolaikinės radavietės su tebeegzistuojanèiomis populiacijomis yra pietinėje Ðvedijoje. Kerpė neigiamai veikia klimato ðiltėjimas.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas ir sausinimas, klimato ðiltėjimas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškiosios ir krūmiškios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

Probably extinct, one locality was known (1961). Lithuanian population was outside of the southern lowland distribution borders.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Standusis taškuotkepis

Punctelia subrudecta (Nyl.) Krog
(sin. *Parmelia dubia* (Wulfen) Schaer.)

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ŠEIMA KEPINIAI (*PARMELIACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąja knyga rūdis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ávairiuose þemynuose áiaurės ir pietø pusrutulyje temperatinėje ir paatogrãpiø zonoje. Lietuvoje buvo þinomos 2 radavietės dabartinėje Ðvenėionio r. ir Vilniaus miesto teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant lapuoėio medþio atvirose vietose. Gniupulas lapiðkas, paprastai rozetės formos. Virðutinė pusė pilka, su taðkiðkais soraliais, soredės miltiðkos, kiek ðviesesnės nei gniupulas. Apatinė pusė ðviesiai ruda ar balkðva. Kai kurios labai dãpnos kerpės vagotojo keþo (*Parmelia sulcata*) formos gali būti panaðios, taėiau jø gniupulo apatinė pusė tamsiai ruda, greitai pereinantí á juodà spalvã. Kitos saugomos kerpės – þalsvosios keþytės (*Cetrelia olivetorum*) gniupulai taip pat gali būti panaðūs, taėiau ir jø apatinė gniupulo pusė bûna ruda, pereinantí á juodà spalvã.

Populiacijø gausumas. Nerasta nuo 1937 m. Populiacijos atsikûrimo galimybės neþinomos. Ðiltėjant klimatui gali pradėti plisti ið pieėiau esanėio kraðto. Artimiausios dabartinės populiacijos yra áiaurinėje Lenkijoje, pastaruoju metu aptiktos kelios naujos radavietės.

Grėsmės ir apsauga. Neþinomos. Gali būti jautri aplinkos pokyėiams, nes augo ant paplitimo arealo ribos. Kitose áalyse, kur yra reta (pvz., pietinėje Ðvedijoje) iðnyko sunaikinus augavietã.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškiosios ir krūmiškios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: KRAM.

Summary

Probably extinct, two localities were known, last recorded in 1937. Lithuanian localities were situated on its northern distribution boundary.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Glotnioji kedenė

Usnea glabrata (Ach.) Vain.

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ŠEIMA KEPINIAI (*PARMELIACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąja knyga rūdis árašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europos, Azijos, Áiaurės Amerikos borealinėje ir temperatinėje zonoje, pieėiau – kalnuose, kiek dãpnesnė subkontinentinio klimato vietovėse. Lietuvoje buvo þinomos 2 radavietės Punios ðile ir dabartinėje Ðvenėionio r. teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant spygliuoėio ir lapuoėio medþio senuose miðkuose. Kerpei bûdingas nedidelis (iki 4– 5 cm ilgio) þalsvos spalvos krūmiðkas gniupulas. Pagrindinės jo ðakelės iðsipūtusios, ties ðakojimosi vietomis iðsiskirsėiusios á verpstiðkus segmentus, be izidiðkø iðaugėliø. Kiek iðsipūtusios gali būti gauruotosios kedenės (*Usnea hirta*) ðakelės, taėiau joms nebûdingi verpstiðki fragmentai, ant jø visada gausu izidiðkø ataugėliø. Kitos kedenio rūðys, kurios gali turėti panaðø gniupulã, taip pat niekada nebûna su verpstiðkais ðakeliø segmentais.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje pastarãjã kartã aptikta 1959 m. Reta arba labai reta visame paplitimo

areale, populiacijos visur menkos, išskaidytos. Plitimo galimybės ir intensyvumas nežinomi.

Grėsmės ir apsauga. Miškų kirtimas, dirvų išnaikinimas ir nuodžiūvusių medžių žalinimas, senų miškų plotų išskaidymas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškiosios ir krūmiškiosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

Probably extinct, two localities were known, last recorded in 1959.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Rudoji blakstienė

Anaptychia runcinata (With.)

J. R. Laundon

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ŠEIMA ŠIAUBERINIAI (*PHYSICIACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vakarų, šiaurės ir pietų Europoje, jūroje ir vandenyno krantuose, retai kiek toliau nuo pajūrio zonos.

Lietuvoje buvo žinoma 1 radavietė dabartinėje Kretingos miesto teritorijoje, Akmenos upės slėnyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatinio uolienų atvirose, gerai apšviestose vietose, paprastai jūroje ir vandenyno krantuose, tik labai retai aptinkama toliau nuo kranto. Tai gana nesunkiai atpažįstama kerpė, kuriai būdingas stambus (iki 10 cm skersmens) rudas lapiškas gniūpulas su gausiais vaisiakūniais – apoteciais. Nuo panašios ant akmenų augančios kerpės (rudkepės (*Neofuscellia*) ir juodkepės (*Melanelia*) genčių) nesunku atskirti dėl neblizgančio gniūpulo ir apotecių bei naudojant cheminius reagentus.

Populiacijų gausumas. Nerasta nuo 1934 m. Atsikurti buvusi populiacija galimybė neturi, nes augavietė sunaikinta. Daugiau tinkamų augavietėms šalyje beveik nėra, nes šiai kerpei reikalingos akmenuotos jūros pakrantės. Labai reta ar visai nerandama aplinkinėse šalyse – Lenkijoje, Latvijoje, Estijoje.

Grėsmės ir apsauga. Augavietė greičiausiai sunaikinta plečiantis miestui.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškiosios ir krūmiškiosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

Probably extinct, one locality was known, presumably now destroyed. There is a lack of suitable habitats in the country.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Putlioji šiurė

Cladonia turgida Hoffm.

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ŠEIMA ŠIURINIAI (*CLADONIACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, šiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, nuo arktinės zonos pietinės dalies iki temperatines zonos šiaurinės dalies, plačiau – kalnuose. Lietuvoje buvo žinomos 8 radavietės pietinėje ir pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant skurdaus smėlingo dirvožemio spygliuočių miškuose gerai apšviestose vietose, ypač dažnai pamiškėse. Būdingas kerpės požymis – dimorfinis gniūpulas. Pirminio gniūpulo šviesiai stambūs, pailgi, giliai akirpti, kartais dichotomiškai pasidaliję, netrapūs. Antrinis gniūpulas – 1,5–5 cm aukščio išsidakoję podeciai, kartais išsipūtę arba su netaisyklingomis taurelėmis, padengti lygiu pieviniu sluoksniu. Tiek pirminis, tiek antrinis gniūpulas – pilkai žals-

vos spalvos, be gelsvo atspalvio. Pirminą gniupulą lengviausia supainioti su lakštuotąja čiure (*Cladonia foliacea*), o antriną – su coline čiure (*C. uncialis*). Abiejų šių rūšių gniupulai visada būna gelsvo atspalvio.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje ši kerpė buvusi apyretė ir tikriausiai negausi (tiksliai duomenų nėra). Pastarąją kartą aptikta 1977 m. Šios rūšies populiacijø mapėjimas pastebėtas ir pietinėje Žvedijoje bei šiaurės rytinėje Lenkijoje. Pastarojoje yra artimiausios putløjø šiurijø populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Nykimo priežastys ir grėsmės nepinomos, greičiausiai ši borealinė rūšis veikia klimato ūiltėjimas.

Informacijos ūaltiniai

Minkevičius A., Rudzinskaitė T., Galinis V., 1983: Vadovas Lietuvos kerpėms papinti. – Vilnius.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiūkosios ir krūmiūkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

Probably extinct, eight localities were known, last recorded in 1977.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Karpuotoji meūkapėdė

Peltigera aphthosa (L.) Willd.

KLASĖ AUKŪLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)

ŪEIMA MEŪKAPĖDINIAI (*PELTIGERACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūšis āraūyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Šiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, Australijoje, borealinėje ir temperatinėje zonoje, pieėiau – kalnuose. Nerandama stipriai okeaninėse vietovėse.

Lietuvoje buvo ūinoma 1 radavietė Trakø apylinkėse. Vienas herbariumo pavyzdys yra A. Pabrėpos rinktoje kolekcijoje (WI), taėiau ūio rinkinio radavietės nurodytos netiksliai ir sunku pasakyti, kur iū tiesø buvo surinkti pavyzdžiai.

Biologija ir ekologija. Auga ant samanø spygliuoėiø miūkuose. Kerpei būdingas stambus (iki 10– 20 cm skersmens) lapiūkas gniupulas, kurio virūutinė pusė pilkūvai ar rusvai ūalsva, sudrėkusi – ryūkiaiai ūalia, su tamsiai rudais ar juodais smulkiais dariniais – cefalodėmis. Apatinė gniupulo pusė ties kraūtais rusva, link centro tamsėjanti iki juodos, beveik be gysleliø. Šiā kerpė labai lengva supainioti su ir dabar aptinkama plėvėtājā meūkapėde (*Peltigera leucophlebia*), kuri skiriasi tik labiau gyslota apatine gniupulo dalimi.

Populiacijø gausumas. Nerasta nuo 1930 m. Lietuvoje augo ūp arealo ribø. Atsikurti buvusi populiacija gali mybiø tikriausiai neturi, nes buvusi augavietė sunaikinta, o kitas pavyzdys aptiktas daugiau kaip pried 150 metø. Per tū laikū āvyko pernelyg dideliø aplinkos pokyėiø tinkamose regiono augavietėse.

Grėsmės ir apsauga. Tiesioginės nykimo priežastys ir grėsmės nepinomos, greičiausiai šiā arktinė ir borealinė rūšis veikia klimato ūiltėjimas.

Informacijos ūaltiniai

Motiejūnaitė J., Miādlīkowska J., 1998: Revised list of the genus *Peltigera* (Lichenized *Ascomycotina*) and peltigericolous fungi in Lithuania. – Acta Mycologica, 33 (2): 307– 316.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiūkosios ir krūmiūkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

Probably extinct, one locality was known, it has not been recorded since 1930.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Gyslotoji meūkapėdė

Peltigera venosa (L.) Hoffm.

KLASĖ AUKŪLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)

ŪEIMA MEŪKAPĖDINIAI (*PELTIGERACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūšis āraūyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Āiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, arktinėje ir borealinėje zonoje, pieėiau – kalnuose.

Buvo ĩpinomos 4 radavietės Rytø ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant dirvøpemio spygliuoėiø miøkuose ir þvyringuose ðlaituose. Arktinė ir borealinė pionierinė rūðis, kurià temperatinėje zonoje greičiausiai iðstumia tariamoji meðkapėdė (*Peltigera didactyla*). Nuo pastarosios gyslotàjà meðkapėdæ lengva atskirti pagal tamsias, vėduokliðkai iðsiskleidþianėias gysleles apatinėje gniupulo pusėje ir plokðėius, o ne vamzdiðkai susisukusius ar balno formos vaisiakūnius.

Populiacijø gausumas. Nerasta nuo 1930 m. Lietuvoje augo uþ arealo ribø. Populiacijos atsikūrimo galimybės neaiðkios – artimiausios populiacijos buvo Latvijoje, taėiau dabartinė jø būklė neþinoma. Ði kerpė nebeaptinkama beveik jokiose anksėiau registruotose Europos temperatinio klimato juostos þemumø radavietėse.

Grėsmės ir apsauga. Nykimo priepastys ir grėsmės neþinomos, greičiausiai ðià arktinę ir borealinę rūðà veikia klimato ðiltėjimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., Miðdlikowska J., 1998: Revised list of the genus *Peltigera* (Lichenized *Ascomycotina*) and peltigericolous fungi in Lithuania. – *Acta Mycologica*, 33 (2): 307– 316.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

Probably extinct, four localities were known, last recorded in 1930. Lithuanian localities were situated outside its southern lowland distribution boundary.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Baltagyslė meðkapėdė

Peltigera degenii Gyeln.

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)

ÐEIMA MEÐKAPĖDINIAI (*PELTIGERACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Å Lietuvos raudonàjà knygà rūðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Āiaurės Amerikoje, Australijoje, borealinėje ir temperatinėje zonoje, pieėiau – kalnuose. Reta arba visai nerandama stipriai okeaninėse vietovėse.

Lietuvoje buvo ĩpinoma 1 radavietė Varninkėliø miøke (Trakø r.).

Biologija ir ekologija. Auga ant samanø senuose spygliuoėiø ir miðriuose miøkuose, ypaė eglynuose. Kerpei būdingas stambus (iki 7 cm skersmens) lapiðkas gniupulas, kurio virðutinė pusė blizganti, melsvai pilka, sudrėkusi – tamsiai pilka. Apatinė pusė balta, su ryðkiomis baltomis, link centro kiek rusvėjanėiomis gyslėmėmis. Gniupulai su blizganėia virðutine puse būdingi kelioms meðkapėdþiø rūðims, taėiau jø visø apatinė pusė arba tamsi, arba be gysleliø. Baltos gyslės apatinėje gniupulo pusėje taip pat būdingos ðunvaisčiai (*Peltigera canina*) ir gūbriuotajai (*P. membranacea*) meðkapėdėms, taėiau ðiø dviejø rūðiø gniupulø virðutinės pusės neblizga, o lakðtø galiukuose matyti veltiniðkas pavirðius.

Populiacijø gausumas. Nerasta nuo 1930 m. Populiacijos atsikūrimo galimybės neþinomos. Artimiausios populiacijos buvo Latvijoje, taėiau dabartinė jø būklė neþinoma. Rūðis gana reta visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės tiksliai nėra ĩpinomos. Tikriausiai pagrindinė grėsmė yra miðkø kirtimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., Miðdlikowska J., 1998: Revised list of the genus *Peltigera* (Lichenized *Ascomycotina*) and peltigericolous fungi in Lithuania. – *Acta Mycologica*, 33 (2): 307– 316.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosaë*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

Probably extinct, one locality was known, last recorded in 1930.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Akytoji solorina

Solorina spongiosa (Ach.) Anzi

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA MEDKAPĖDINIAI (*PELTIGERACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rūðis åraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Ávairiuose þemynuose ðiaurės ir pietø pusrutulyje nuo arktinės iki temperatinės zonos, ðiltesnio klimato vietovėse – kalnuose.

Lietuvoje buvo þinoma 1 radavietė Trakø apylinkėse, Rėkalnyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant kalcio turtingo dirvoþemio retapolėse pievose. Būdingas smulkus lapiðkas pilkðvas ar pilkai rusvas gniupulas, augantis kaip siaura apykaklė aplink giliai ádubusius vaisiakūnius. Lietuvoje panaðiø kerpjø rūðiø nėra, supainioti su niekuo neámanoma.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje aptikta tik vienà kartà 1932 m. Buvusi populiacija greičiausiai sunaikinta, artimiausios populiacijos pernelyg toli (Ðvedijoje, Gotlando saloje, Estijoje), kad galėtø bŭti atsinaujinimo ðaltinis. Be to, Lietuvoje nepakanka tinkamø augaviečių – temperatinės zonos lygumø dirvoþemiuose ði kerpė sunkiai konkuruoja su samanomis, induoėiais augalais ir kitø rūðiø kerpėmis.

Grėsmės ir apsauga. Augavietė tikriausiai sunaikinta upstaėius vietovė bei upsoðinus miðkå. Kitos grėsmės neþinomos. Neigiamai gali veikti klimato ðiltėjimas, nederlingø þemjø upsoðinimas miðku.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosaë*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

Probably extinct, one locality was known (found in 1932), now probably destroyed.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Uplinkusioji nefroma

Nephroma resupinatum (L.) Ach.

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA NEFROMINIAI (*NEPHROMATACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rūðis åraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, nuo arktinės zonos pietinės dalies iki temperatinės zonos ðiaurinės dalies, piečiau – kalnuose. Lietuvoje tiksliai buvo þinoma 1 radavietė dabartinėje Vilniaus miesto teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miðriuose miðkuose ant apsamanojusjø medþjø kamienø ar apsamanojusjø akmenø. Reikli aplinkai, neplinta dideliais atstumais. Gali augti tik esant tinkamam miðko mikroklimatui ir pakankamam substrato (medþjø) amþiui. Neaptinkama vidutinio amþiaus ir jaunuose miðkuose. Kerpei būdingas stambus (iki 10 cm skersmens) lapiðkas gniupulas, kurio virðutinė pusė pilkai rusva, apatinė – balsva, veltiniðka, paprastai su kŭgiðkomis karputėmis. Ðiå kerpė, ypaè be vaisiakūniø, labai lengva supainioti su medkapėdþjø (*Peltigera*) genties kerpėmis, kuriø apatinės gniupulo pusės veltinis prigluðas ir jame niekada nebŭna karpuėiø.

Populiacijø gausumas. Iki XIX a. pabaigos– XX a. pradþios Lietuvoje augo senuose miðkuose. Dabar iðnykusi, tikriausiai negrąptamai, nes ðalyje per maþi ir pernelyg iðskaidyti senø miðkø plotai. Ði borealinio paplitimo rūðis jautri klimato ðiltėjimui. Artimiausios

ðiuloaikinēs radavietēs su tebeegzistuojanēiomis populiacijomis yra tik Estijoje ir pietinēje Ūvedijoje.

Grēsmēs ir apsauga. Miðkø kirtimas ir sausinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas, klimato ðiltējimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: KRAM.

Summary

Probably extinct, one locality was known, now destroyed. At present suitable habitats in the country are either lacking or too fragmented.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Ūeriuotoji þiovenė

Chaenotheca hispidula (Ach.) Zahlbr.

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)

ŪEIMA BRYLŪNINIAI (*CONIOCYBACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŪðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europos, Azijos, Ðiaurės Amerikos borealinės zonos pietinēje dalyje ir temperatinēje zonoje, taip pat Australazijoje ir Pietø Amerikoje.

Lietuvoje buvo þinoma 1 radavietė dabartinēje Vilniaus miesto teritorijoje, Karoliniðkėse.

Biologija ir ekologija. Auga ant senø lapuoèiø medþiø, ypaè ant àpuolø miðko pakraðèiuose ir senuose parkuose. BŪdingi popymiai: á þievæ paniræs gniupulas, kurio nematyti substrato pavirðiuje, ir kotuoti smulkŪs (iki 1 mm aukðeiø) vaisiakŪniai, kuriø galvutes dengia storoka geltonø dulkelio apnaða. Turi retai þioveniø gentyje pasitaikantà fotobiontà *Trentepohlia* su oranþinio riebalinio pigmento laðeliais. Ūeriuotàjà þiovenæ galima supainioti su panaðiose vietose auganēiomis rudagalve (*Chaenotheca phaeocephala*) ir þalsvàja (*C. chlorella*) þiovenėmis, kurioms bŪdingas gerai iðsivystæs, substrato pavirðiuje augantis pilkas, grŪdėtai karpotas gniupulas ir fotobiontas be oranþinio riebalinio pigmento laðeliø.

Populiacijø gausumas. Nerasta nuo 1931 m. Atsikurti buvusi populiacija galimybio neturi, nes augavietė Karoliniðkėse sunaikinta. Reta visame savo paplitimo areale, populiacijos visur menkos, iðskaidytos, plitimo galimybės ir intensyvumas neþinomi.

Grēsmēs ir apsauga. Augavietė sunaikinta pleèiantis miestui. Kitos galimos grēsmēs – miðkø, ypaè senø medþiø kirtimas, oro tarða, medþiø þievės eutrofizacija.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – Botanica Lithuanica, 5 (3): 251– 269.

Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

Probably extinct, one locality was known, now destroyed.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Paliagalvė taurenė

Calicium adpersum Pers.

KLASĖ AUKBĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA TAURENINIAI (CALICIACEAE)

1 (E) kategorija

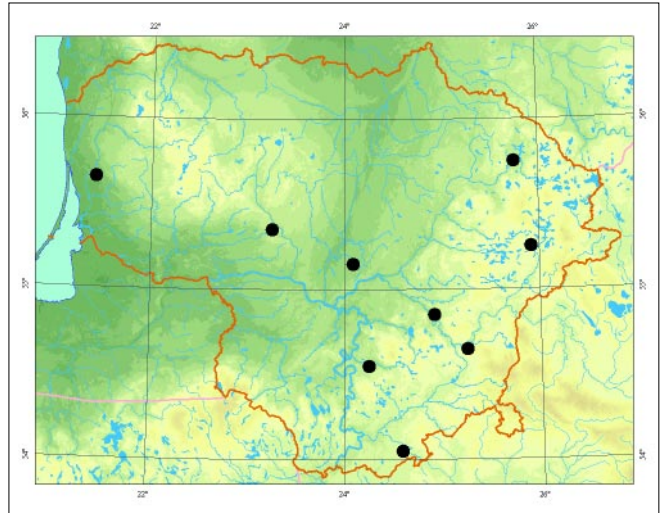
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs ārašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje ir Ėiaurės Amerikoje temperatinėje zonoje, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje ir Pietų Amerikoje.

Pinomos 9 radavietės Rytų, Pietų ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant senų āpuolų, retai ant senų eglių lapuočių ir mišriuose miškuose. Kerpei būdingas piauberiškasis karpotasis pilkas gniužulas ir juodi, kotuoti, iki 1,4 mm aukščio vaisiakūniai, kurių viršus (macedis) juodas, o galvutė dengia pilsvė dulkeliu apnaša. Panašios kerpės yra āpuolinė taurenė (*Calicium quercinum*), kurios vaisiakūnių galvutės dengia balsva apnaša, ir rudagalvė piovenė (*Chaenotheca phaeocephala*), kurios galvučių viršus (macedis) rudas.

Populiacijų gausumas. Aptinkama ant senų ir labai senų medžių. Nerandama ant jaunų ir vidutinio am-

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

žiaus forofitų bei medžių, augančių pavieniui, ne miškuose. Visose radavietėse aptikta tik po vieną ar kelis medžius, apaugusius šios kerpės gniužulais. Gali išnykti dar labiau sumapėjus tinkamų forofitų skaičiui. Dauguma radavietėių nėra griežtai saugomose (rezervatinio režimo) teritorijose.

Grėsmės ir apsauga. Miškų kirtimas, džiūstančių ir nudžiūvusių medžių dalinimas, senų miškų plotų išskaidymas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., Andersson L., 2003: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. – Botanica Lithuanica, 9 (1): 71– 88.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

An endangered species. Grows only on ancient oaks and spruces in forests. Nine localities are known, yet each has only several phorophytes colonized by this lichen.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Ąpuolinė taurenė

Calicium quercinum Pers.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA TAURENINIAI (CALICIACEAE)

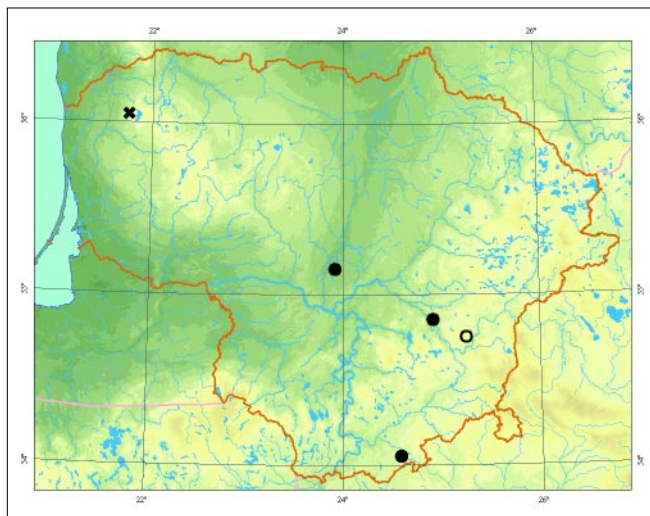
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europos ir Ėiaurės Amerikos temperatinėje zonoje bei mediteraninės zonos kalnuose. Lietuvoje ėinomos 5 radavietės āvairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant senų lapuoėių medų, ypaė āpuolų, retai ant senų medinių pastatų. Kerpei būdingas ėiauberiėkas karpotas pilkas gniuėulas ir juodi, kotuoti, iki 1,3 mm aukėio vaisiakūniai, kurių virėus (macedis) juodas, o galvutė dengia balsvė dulkelių apnaėa. Panaėios kerpės yra ėaliagalvė taurenė (*Calicium adpersum*), kurios vaisiakūnių galvutės dengia ėalsva apnaėa bei blyėkioji taurenė (*Calicium glaucellum*), kurios gniuėulas panirės ā substratā, niekada neauga pavirėiuje, o galvuėių apnaėa plonytė ir jei būna, tai tik ties paėiu kraėteliu.

Populiacijų gausumas. Aptinkama ant senų ir labai senų medų ir senų, tradicinės kaimo architektūros nedapytų medinių pastatų. Neauga ant jaunų ir vidutinio amėiaus forofitų. Visose dabar ėinomose rada-

vietėse aptikta tik po 1–2 medų, apaugusius Ėios kerpės gniuėulais. Ant medinio pastato aptikta tik vienā kartā – Ėiuo metu jis jau sugriuvęs, augavietė sunykusi. Kerpė gali iėnykti dar labiau sumapėjus tinkamų forofitų skaiėiui. Nė viena radavietė nėra grieėtai saugomose (rezervatinio ėėimo) teritorijose. Reta rūĖis visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. Miėkų kirtimas, ėpiūstanėių ir nudėiūvusiu medų Ėalinimas.

Informacijos Ėaltiniai

Motiejūnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 5 (3): 251– 269. Herbariumo pavyzdėiai: WI, BILAS.

Summary

An endangered species, growing only on ancient hardwood trees and old untreated timber buildings. Five localities are known, where, at present, only 1–2 phorophytes are colonized by this lichen.

Apraėė Jurga Motiejūnaitė

Renato Jakaiėio nuotrauka

Pilkoji miltpuodė

Cyphelium inquinans (Sm.) Trevis.

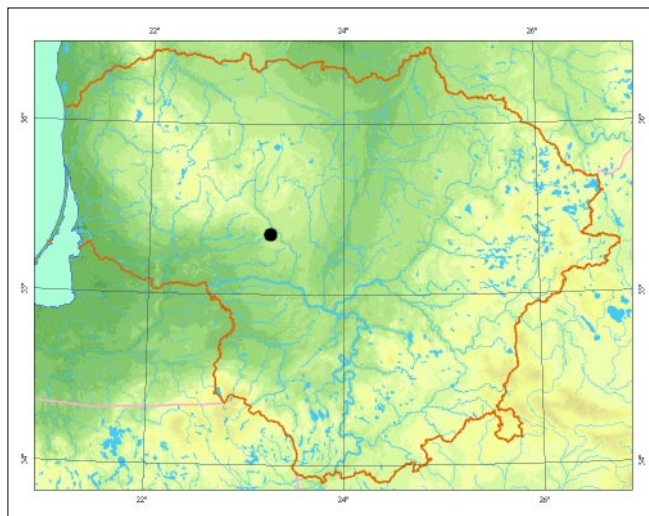
KLASĖ AUKBLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA TAURENINIAI (CALICIACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārašyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, Australazijoje, Pietų Amerikoje, nuo arktinės iki temperatinės zonos, Ėiltesnio klimato zonose – kalnuose. Pīnomos 2 radavietės Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant senų āpuolų kamienų gerai apđviestose vietose. Neaptinkama ant jaunų ir vidutinio amžiaus medžių. Jautri apđvietimo pokyčiams, gali iđnykti ūpaugus tankiam pomiđkiui. Kerpeĩ būdingas gana storas, pilkas, karpotas ūpauberiđkas gniužulas ir juodi, iki 1,3 mm skersmens vaisiakūniai, kurie atrodo tarsi pripildyti juodų miltelių ar smulkio grūdelio (macedžio masės). Vaisiakūnių krađ-

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

tus dengia balsva apnaša (ypač gerai matoma jaunuose vaisiakūniuose).

Populiacijų gausumas. Populiacijų gausumas ir būklė nežinomi. Artimiausios žiuolaikinės populiacijos pīnomos tik Estijoje, rytinėje Lenkijoje (Belovežo girioje) ir pietinėje Ėvedijoje.

Grėsmės ir apsauga. Miđkų kirtimas, žpiūstanėių ir nudpiūvusių medžių Ėalinimas, miđko atsodinimas, pomiđkio ūpaugimas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., Stonėius, D., Kukwa M., 2005: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. II. – Botanica Lithuanica, 11 (1): 41– 49. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present two isolated populations are known, yet their condition and abundance are unknown.

Aprađė Jurga Motiejūnaitė

Geltonoji miltpuodė

Cyphelium tigillare (Ach.) Ach.

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ŖEIMA TAURENINIAI (CALICIACEAE)

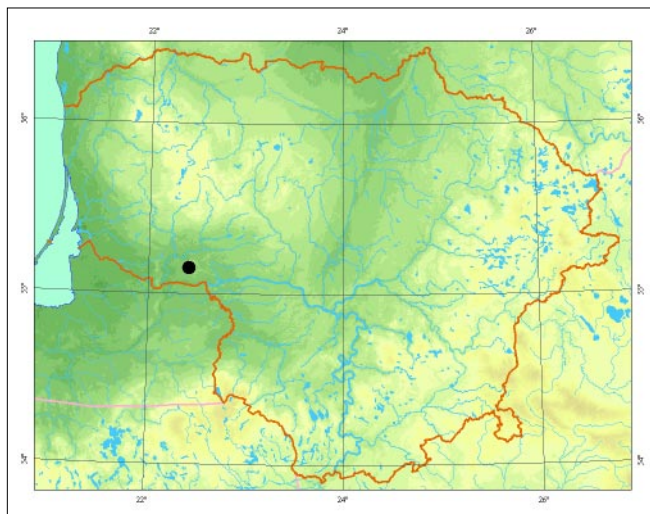
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ŗiaurės Amerikoje, borealinėje zonoje ir temperatinės zonos Ŗiaurinėje dalyje, pieėiau – kalnuose.

Lietuvoje Ŗinoma 1 radavietė Vieđvilės valstybiniame rezervate.

Biologija ir ekologija. Auga ant puđø medienos gerai apđviestose vietose, ypaė pelkiniuose miđkuose, jai būtinas didelis kiekis bepievių staėių puđø stuobrių. Lietuvoje greiėiausiai auga ant pietinės lygumø arealo ribos, gali būti jautri klimato pokyėiams. Kerpei

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

būdingas gana storas, ryđkios citrinos spalvos, karpotas piauberiđkas gniupulas ir juodi, iki 1,3 mm skersmens vaisiakūniai, kurie atrodo tarsi pripildyti juodų miltelių ar smulkių grūdelių (macedų masės). Senų vaisiakūnių macedis dažnai iđbyra ir lieka tik dubenėlio formos juodas kraėtelis – ekscipulas.

Populiacijų gausumas. Populiacijos gausumas ir būklė nepinomi. Artimiausios Ŗiuolaikinės populiacijos Ŗinomos tik Estijoje, Ŗiaurinėje Lenkijoje ir pietinėje Ŗvedijoje.

Grėsmės ir apsauga. Dpiūstanėių ir nudpiūvusių medų dalinimas, klimato Ŗiltėjimas.

Informacijos Ŗaltiniai

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present one isolated population is known, whose condition and abundance are unknown.

Aprađė Jurga Motiejūnaitė

Palsvoji piovenė

Chaenotheca chlorella (Ach.) Müll. Arg.

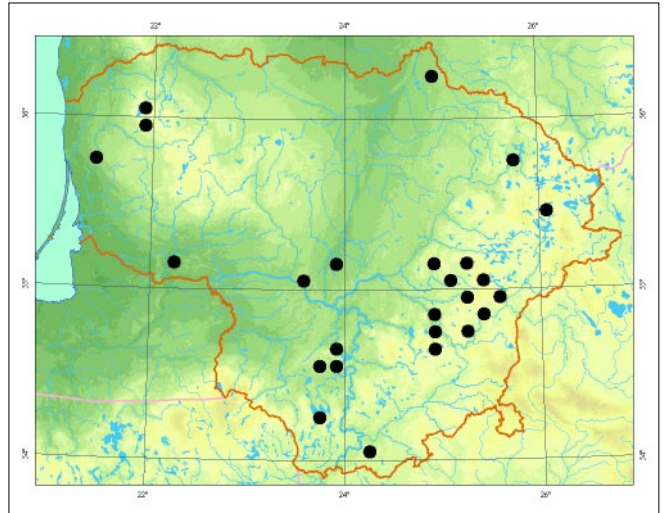
KLASĖ AUKBLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
DEIMA BRYLŪNINIAI (CONIOCYBACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė rūðis, randama ávairiuose þemynuose (iðskyrus Afrikā) borealinėje ir temperatinėje zonoje, ðiltesnio klimato juostose – kalnuose. Lietuvoje þinomos 29 radavietės ávairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant ávairiø medþiø (daþniau lapuoèiø) pūvanėios staèiø stuobriø ir dreviø medienos natūralios kilmės, daþniausiai senuose ir drėgnuose miðkuose. Neaptinkama jaunuose miðkuose ir miðkuose, ið kuriø paðalinama negyva mediena. Kerpei būdingas grūdiðkai karpotas, pilkai þalsvas þiauberiðkas gniuþulas ir 0,4–0,8 (0,9) mm aukðèio vaisiakūniai apoteciai, kuriø kotelis juodas, o galvutė su geltona apnaða. Sporos rutuliðkos ir pailgai elipsoidinės. Panaðiausia yra rudagalvė piovenė (*Chaenotheca phaeocephala*), kuri auga ant medþiø þievės ir ne tokiose pavėsingose vietose, o jos aukðliasporės būna tik rutuliðkos. Labai daþnos auksagalvės þiove-

nės (*Chaenotheca chrysocephala*) apoteciai taip pat būna su geltona apnaða, taèiau jos gniuþulas visada ryðkiai geltonas, o ne pilkas.

Populiacijø gausumas. Gausumas netirtas, tinkamose augavietėse daþniausiai būna gausios.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusio medþiø ðalinimas, miðkø sausinimas.

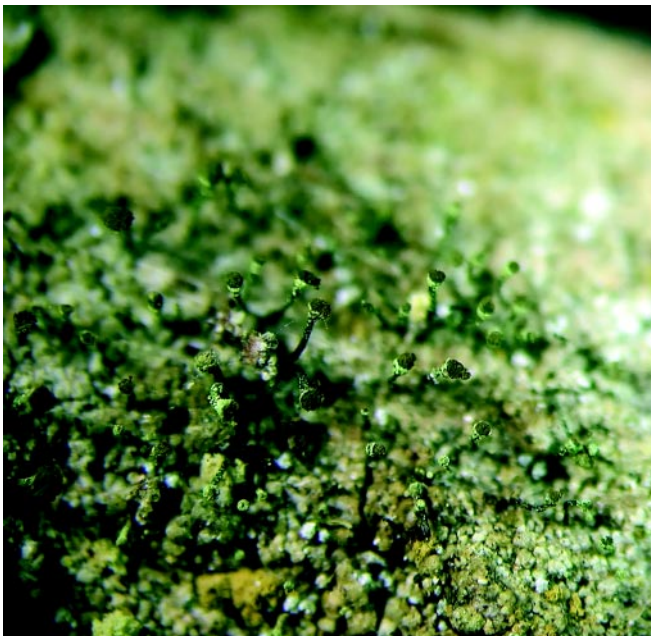
Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 5 (3): 251–269. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI, UGDA, LECB.

Summary

Rare species, 29 localities are known, all are biologically rich forest fragments. Some populations are abundant.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Melsvoji piovenė

Chaenotheca cinerea (Pers.) Tibell

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA BRYLŪNINIAI (CONIOCYBACEAE)

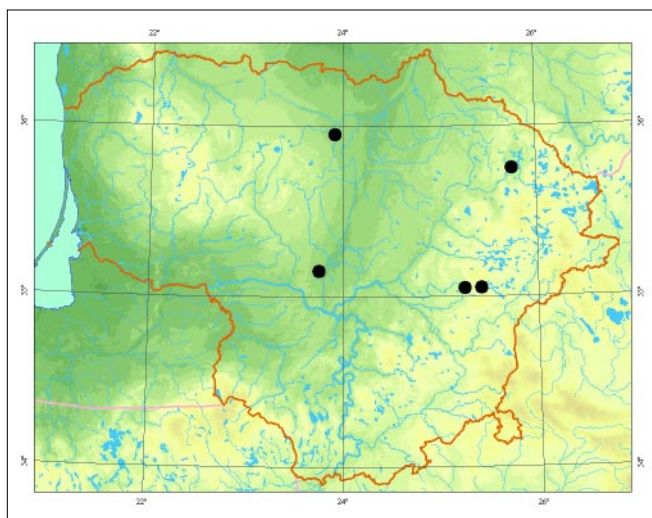
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikos borealinėje ir temperatinėje zonoje.

Pinomos 7 radavietės Rytė, Ėiaurės ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant senė lapuoėiė medpiė, ypaė uosiė, senuose miėkuose ir parkuose. Kerpėi būdingas plonas balsvas piauberiėkas gniuėpulas, paprastai grūdiėkai karpotas. Kartais būna panirės ā substratā. Vaisiakūniai – iki 1 mm aukėėio, su blyėkiai rusvais koteliais, rudu galvutės virėumi (maceėpiu) ir stora melsvai balta apnaėa, kuri dengia galvutės Ėonus ir virėutinę kotelio dalā. Galvutės virėutinis pakraėtys atrodo tarsi iėplėėytas. Melsvąjā piovenę galima supainioti su Ėapnai pasitaikanėia plaukalaibe piovene (*Chaenotheca trichialis*), kurios vaisiakūniė koteliai paprastai juodi, o apnaėa balta, plona, būna tik ties galvutės pakraėėiu, kuris neatrodo tarsi iėplėėytas. Kartais pasitaiko Ėios piovenės formė su storoka galvuėiė apnaėa ir tarsi iėplėėytu pakraėėliu, bet tuomet koteliai būna juodi, o gniuėpulas storas, beveik įvyniėkas ir įalsvos spalvos.

Populiacijė gausumas. Aptinkama tik ant senė ir labai senė medpiė. Neauga ant jaunė ir vidutinio amėiaus forofitė. Visose radavietėse aptikta tik po 1– 2 medpius, apaugusius Ėios kerpės gniuėpulis. Kerpė gali iėnykti dar labiau sumapėjus tinkamė forofitė skaiėiui. Dauguma radavieėiė nėra grieėtai saugomose (rezervatinio reėimo) teritorijose. RūĖis yra reta arba labai reta visame paplitimo areale, daugelyje Europos Ėaliė jau iėnykusi.

Grėsmės ir apsauga. Miėkė kirtimas, Ėpiūstanėiė ir nudpiūvusieė medpiė Ėalinimas, senė miėkė plotė iėskaidymas.

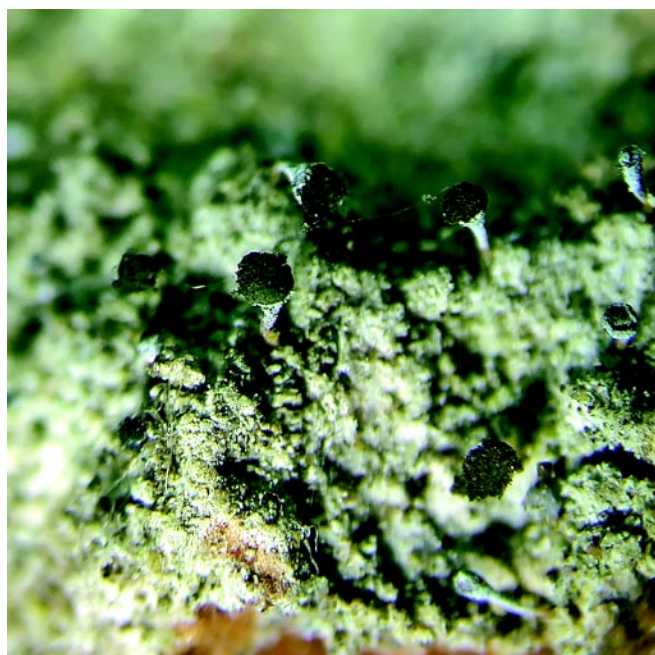
Informacijos Ėaltiniai

Motiejūnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – Botanica Lithuanica, 5 (3): 251– 269. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

An endangered species, growing only on ancient hardwood trees. Seven localities are known, where, at present, only 1–2 phorophytes are colonized by this lichen.

Apraėė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Lieknoji piovenė

Chaenotheca gracillima (Vain.) Tibell

KLASĖ AUKDBLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
DEIMA BRYLŪNINIAI (CONIOCYBACEAE)

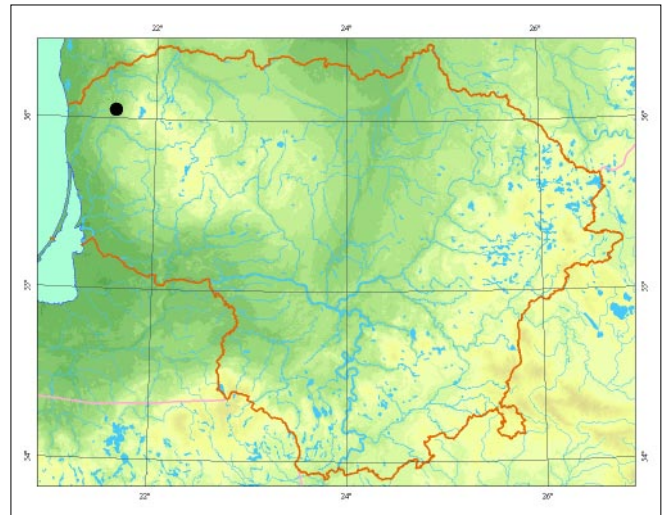
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs árašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Abiejuose pusrutuliuose ávairiuose þemynuose borealinėje zonoje, õiltesnio klimato zonose – kalnuose.

Pinoma 1 radavietė Þemaitijos nacionaliniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga ant pūvanėios medienos (dãpniausiai eglis ir berþ) senuose spygliuoėis miškuose. Neaptinkama jaunuose ir vidutinio amþiaus miškuose, jai būtinas didelis kiekis ávairiø puvimo stadijø medienos ir drėgnas mikroklimatas. Tai palyginti nesunkiai atskiriama kerpė, kuriai būdingas paniręs á substratā arba jo pavirðiuje augantis þalsvas plonas gniupulas ir kotuoti, gana ilgi (iki 2,5 mm aukðio), banguotai iðlinkę juodi vaisiakūniai, kuriø virðutinę dalį dengia stora plytø raudonumo apnaða. Panaðus gniupulas ir ilgi, banguotai iðlinkę vaisiakūniai būdingi grakðėiajai piovenei (*Chaenotheca graci-*

lenta), taėiau juos dengia baltai roþinė apnaða. Kitos ant medienos auganėios piovenis rūdys turi trumpesnius vaisiakūnius, kuriø niekada nedengia raudonai ruda apnaða.

Populiacijø gausumas. Aptikta keliose vietose senuose Plokðtinės rezervato eglynuose. Ðiuo metu populiacijai tiesioginės grėsmės nėra, taėiau ji labai atskirta (artimiausios ðiuo metu þinomos populiacijos yra Estijoje ir pietinėje Ðvedijoje) ir yra uþ pietinės paplitimo arealo ribos.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiustanėis ir nudþiūvusisø medþiø ðalinimas, miðkø sausinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas; klimato õiltėjimas.

Informacijos ðaltiniai

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, BM.

Summary

An endangered species, one isolated population is known to exist in Þemaitija National Park.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Tamsioji brylytė

Sclerophora coniophaea (Norman) J. Mattsson et Middelb.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA BRYLŪNINIAI (CONIOCYBACEAE)

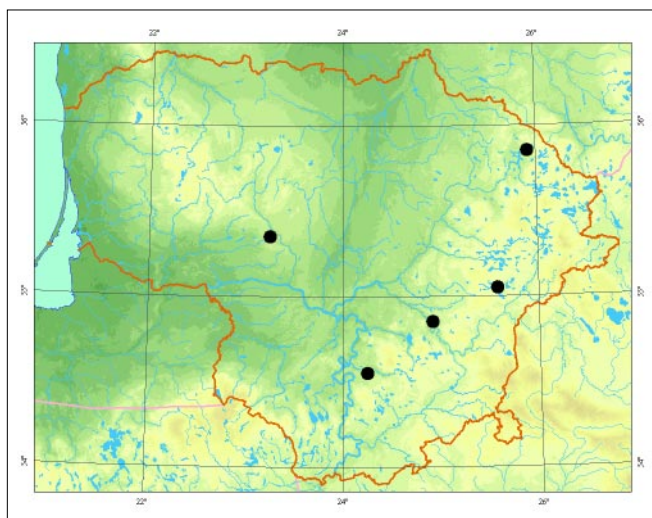
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŪdis áradyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europos, Azijos ir Ðiaurės Amerikos borealinėje ir temperatinėje zonoje.

Lietuvoje þinomos 8 radavietės ávairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miðriuose ir lapuočių miðkuose ant senų ápuolų kamienų. Neaptinkama vidutinio amþiaus ir jaunuose miðkuose, ant jaunų ar vidutinio amþiaus medþių. Kerpei būdingas menkai pastebimas, paniręs á substratà gniuþulas ir iki 1,5 mm aukðei vaisiakŪniai su rudu koteliu. Kotelio virðutinė dalá ir vaisiakŪnio galvutė dengia stora raudonai rudų ar rusvų dulkelių apnaða. Ið visų panaðių kerpíų rŪdių tamsioji brylytė iðsiskiria raudonai ruda vaisiakŪnių apnaðos spalva. Panaðios spalvos apnaða būdinga ir

Jurgos MotiejŪnaitės nuotrauka

lieknajai þioveneii (*Chaenotheca gracillima*), taèiau pas-tarosios vaisiakŪnių kotelis juodas ir gerokai ilgesnis, be to, ði kerpė auga ant kitokio substrato.

Populiacijų gausumas. Visose radavietėse aptikti tik pavieniai medþiai su ðios kerpės gniuþulais. RŪdis reta arba labai reta, jautri augavietės pokyèiams visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. Miðkų kirtimas, dþiŪstanėių ir nudþiŪvusíų medþių ðalinimas, senų miðkų plotų iðskai-dymas.

Informacijos ðaltiniai

MotiejŪnaitė J., Kukwa M., Czarnota P., Prigodina-Luko-ðienė I., Himelbrant D., Kuznetsova E., Kowalewska A., 2003: Lichens and allied fungi collected during the XV Symposium of Baltic Mycologists and Lichenolo-gists in Birðtonas, Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 9 (2): 109– 119.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI, LECB, UGDA-L.

Summary

An endangered species, eight localities are known, where it can be found growing only on single trees.

Apraðė Jurga MotiejŪnaitė

Miltuotoji brylytė

Sclerophora farinacea (Chevall.) Chevall.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA BRYLŪNINIAI (*CONIOCYBACEAE*)

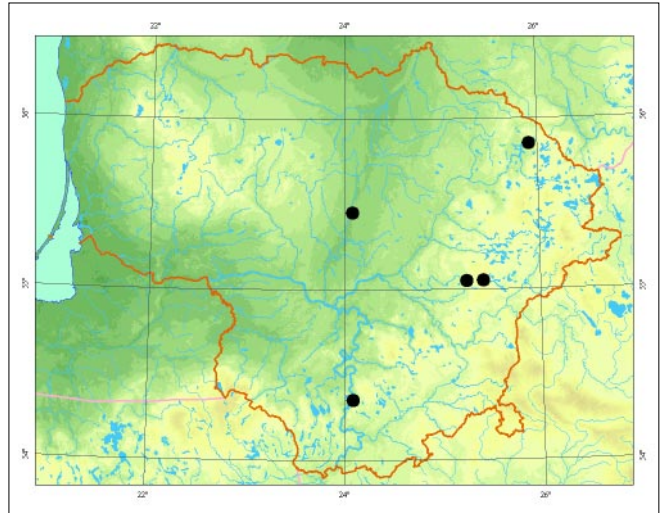
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europos, Azijos (Kaukazo) ir Ėiaurės Amerikos temperatinėje zonoje.

Pinomos 6 radavietės Pietø, Rytø ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miðriuose ir lapuoėiø miðkuose, reėiau – senuose parkuose ant senø lapuoėiø medþiø kamienø. Neaptinkama vidutinio amþiaus ir jaunuose miðkuose bei ant jaunø ar vidutinio amþiaus medþiø. Kerpei būdingas menkai pastebimas, paniræs á substratā gniuþulas ir iki 1,2 mm aukðėio vaisiakūniai su rudu koteliu. Vaisiakūnio galvutæ dengia stora baltø dulkelio apnaða. Panađius, nors paprastai mažesnius vaisiakūnius turi blyðkioji brylytė

Pydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

(*Sclerophora pallida*), taėiau pastarosios vaisiakūniø kotelis gelsvas ar balsvas, o galvuoėio apnaða gelsva.

Populiacijø gausumas. Visose radavietėse aptikti tik pavieniai medþiai su ðios kerpės gniuþulais. Rūđis reta arba labai reta, jautri augavietės pokyėiams visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėio ir nudþiūvusio medþiø ðalinimas.

Informacijos Űaltiniai

Motiejūnaitė J., Andersson L., 2003: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. – Botanica Lithuanica, 9 (1): 71– 88. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species, six localities are known, where it can be found growing only on single trees.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Ďviesiagalvė brylytė

Sclerophora peronella (Ach.) Tibell

KLASė AUKĎLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĎEIMA BRYLŪNINIAI (CONIOCYBACEAE)

1 (E) kategorija

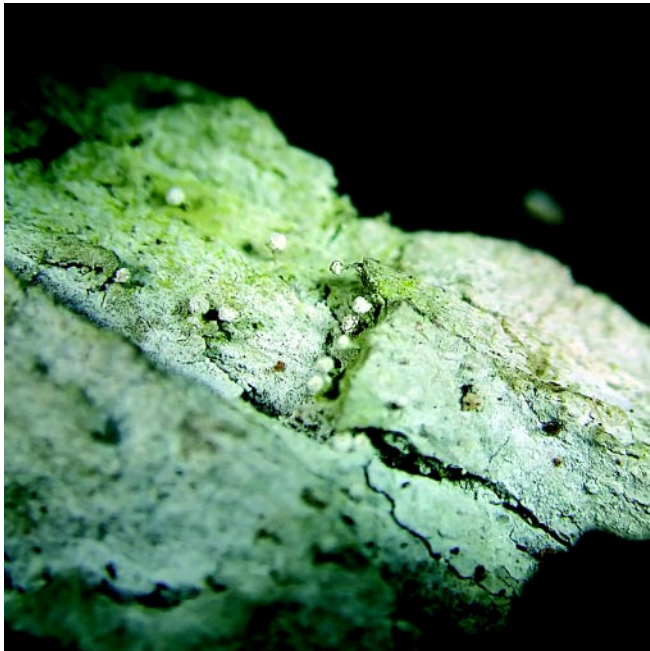
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĎis āraĎyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europos ir Ďiaurės Amerikos borealinės zonos pietinėje dalyje ir temperatinėje zonoje, mediteraninėje zonoje – kalnuose.

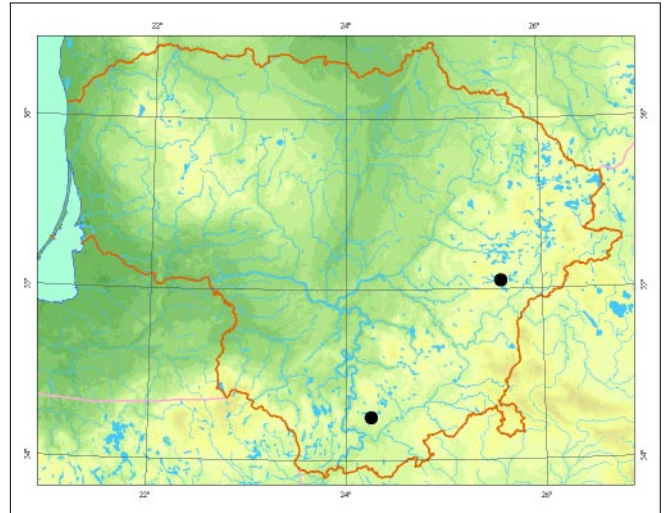
Lietuvoje ĩnomos 2 radavietės pietinėje ir rytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miėriuose ir lapuoėiø miėkuose ant senø lapuoėiø medĳiø kamienø. Neaptinkama vidutinio amĳiaus ir jaunuose miėkuose bei ant jaunø ar vidutinio amĳiaus medĳiø. Kerpei būdingas menkai pastebimas, panirās ā substratā gniuĳulas ir iki 0,8 mm aukĎėio vaisiakūniai su pilkøvu koteliu ir mėsos raudonumo galvute, kuriā dengia sutrūkinėjusi baltø dulkeliø apnaĎa (todėl galvutė kiek primena teniso kamuoliuko pieĎinā). Galvutė ir smulkesnės aukĎliasporės iĎskiria Ďviesiagalvė brylytė iĎ kitø panaĎiø kerpiø.

Populiacijø gausumas. Visose radavietėse aptikti tik pavieniai medĳiai su Ďios kerpės gniuĳulais. RūĎis

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

reta arba labai reta, jautri augavietės pokyėiams visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. Miėkø kirtimas, Ďpiūstanėiø ir nudĳiūvusioø medĳiø Ďalinimas.

Informacijos ğaltiniai

Prigodina-Lukoėienė I., Kukwa M., Naujalis J. R., 2003: Lichen species new to Lithuania. – Botanica Lithuanica, 9 (4): 379– 384.

Herbariumo pavyzdĳiai: WI, BILAS.

Summary

An endangered species, two localities are known, where it can be found growing only on single trees.

ApraĎė Jurga Motiejūnaitė

Flotovo gijalekta

Gyalecta flotowii Körb.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA GIJALEKTINIAI (*GYALECTACEAE*)

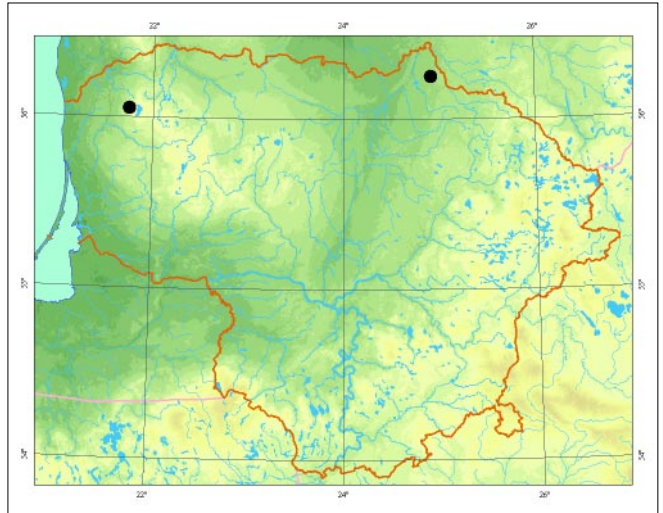
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europos ir Ėiaurės Amerikos temperatinėje ir mediteraninėje zonose.

Lietuvoje Ėinomos 2 radavietės Ėemaitijos nacionaliniame parke ir BirĖø giriuje.

Biologija ir ekologija. Auga ant labai senø plaėialapiø medĖiø, ypaė uosio kamienø. Neaptinkama ant jaunø ir vidutinio amĖiaus medĖiø. Ėiai kerpei būdingas menkai pastebimas Ėiauberiðkas, plonos plėvelės pavidalo ar paniræs Ā substratā balsvai pilkøvas gniuþulas. Vaisiakūniai – gausūs, 0,2– 0,4 mm skersmens gelsvai rusvi dubenėlio formos apoteciai su ryðkiu, sutrūkinėjusiu, kiek ðviesesniu nei vaisiakūnio centrinė dalis kraðteliu. Kerpæ gana sunku pastebėti, kartais jā galima supainioti su iðoriðkai panaðiomis lekanoros (*Lecanora*) genties rūĖimis, nuo kuriø skiriasi anatomine sandara ir ypaė aukðliasporėmis. Nuo puĖinės dimereilės (*Dimerella pineti*) bei kitø gijalektos (*Gyalecta*) genties kerpiø skiriasi kitokiomis aukðliasporėmis.

Populiacijø gausumas. Abi populiacijos labai negausios – rasta tik po vienā medā su kelias kerpiø gniuþulais. Populiacijos iðgyvens tik tuo atveju, jei aplink liks tinkamo amĖiaus forofitø. Ypaė pavojingos būklės yra Ėemaitijos nacionaliniame parke rasta populiacija, nes jos augavietėje tinkamo amĖiaus plaėialapiø medĖiø beveik nėra.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusio medĖiø ðalinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas.

Informacijos ðaltiniai

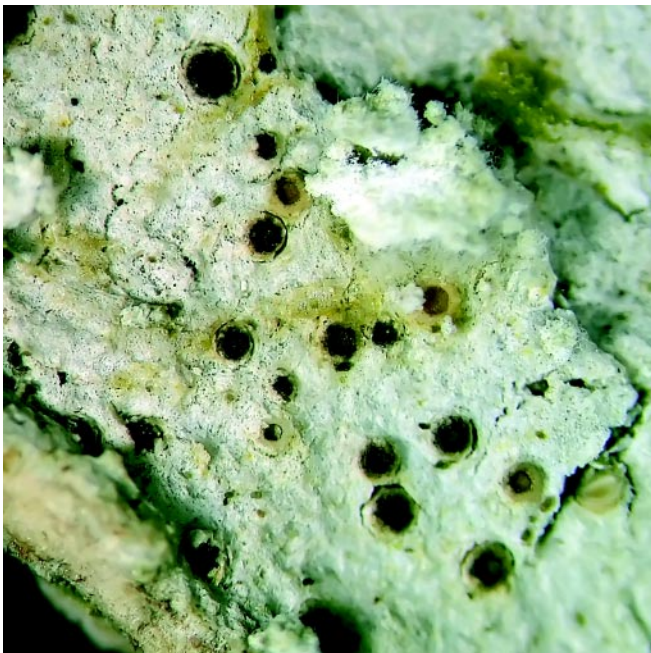
Motiejūnaitė J., Andersson L., 2003: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. – *Botanica Lithuanica*, 9 (1): 71– 88.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species, two very sparse populations in the western and northern parts of the country are known, one of which is under threat of extinction.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Guobinė gijalekta

Gyalecta ulmi (Sw.) Zahlbr.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA GIJALEKTINIAI (*GYALECTACEAE*)

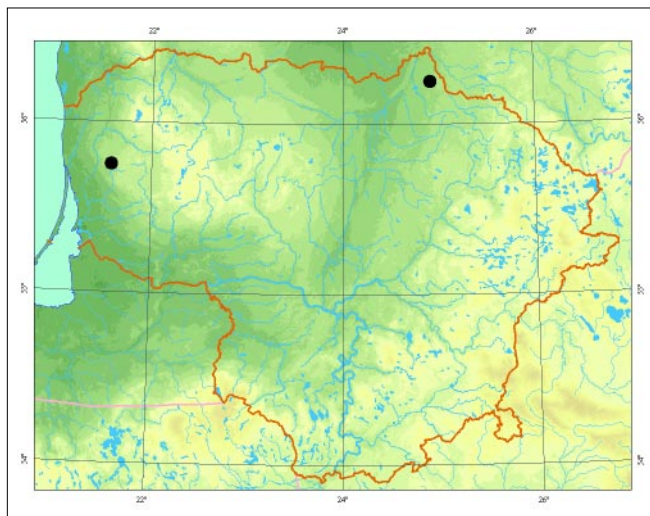
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rùðis áradyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje, nuo borealinės iki mediteraninės zonos.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės vakarinėje ir ðiaurinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant labai senø plaèialapiø medþiø kamienø. Neaptinkama ant jaunø ir vidutinio amþiaus medþiø. Reta ir sparèiai nykstanti visame areale. Kerpei bûdingas þiauberiðkas, labai plonas, þalsvai pilkðvas ar balsvas, iðtisinės plėvelės pavidalo, reèiau – smulkiai karpotas ar kiek miltiðkas gniupulas. Vaisiakûniai – gausūs, giliai ádubusio dubenėlio formos 0,5– 1,6 mm skersmens apoteciai, kuriø vidurys rudas, o kraðteliai stori, dárniausiai sutrúkinėjæ, paprastai padengti balta apnaða. Guobinæ gijalektà galima supainioti su iðoriðkai panaðiomis le-

kanoros (*Lecanora*) genties rùðimis, nuo kuriø skiriasi savo anatomine sandara ir ypaè aukðliasporėmis. Nuo kitø gijalektø (*Gyalecta*) genties kerpiø skiriasi kitiomis aukðliasporėmis.

Populiacijø gausumas. Populiacija Birþø girioje labai negausi – rastas tik vienas medis su keliais kerpiø gniupulais. Kitos populiacijos gausumas ir bûklė neþinomi. Rùðies bûklė Europoje rodo, kad populiacijos Lietuvoje iðliks tik taikant grieþtas apsaugos priemones jø augavietėse.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiústaniø ir nudþiuvusiø medþiø ðalinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., Stonėius, D., Kukwa M., 2005: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. II. – *Botanica Lithuanica*, 11 (1): 41– 49.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species, two populations in the western and northern parts of the country are known, the situation of one population is unknown, while the other is very sparse – several thalli growing on one phorophyte.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Bydrūno Sinkevièiaus nuotrauka

Samaninis diplođistis

Diploschistes muscorum (Scop.) R. Sant.

KLASĖ AUKĐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĐEIMA TELOTREMINIAI (*THELOTREMATACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūđis árašyta nuo 2000 m.

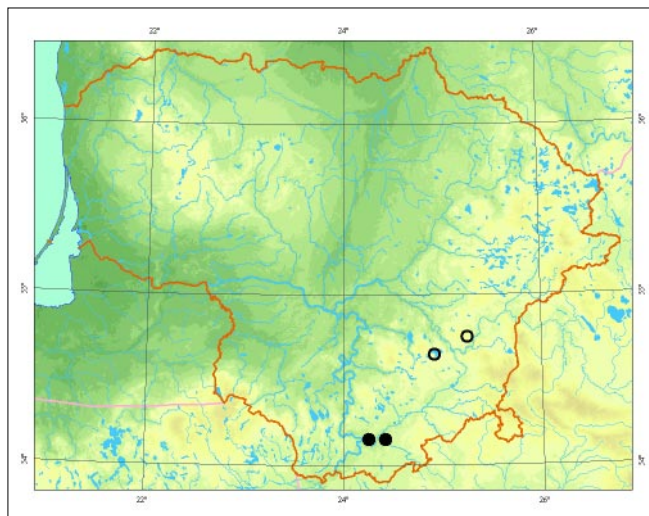
Paplitimas. Kosmopolitinė rūđis, aptinkama visuose bėmynuose ávairiose gamtinėse zonosė.

Lietuvoje þinomos 4 radavietės pietinėje ir pietrytinėje dalyje. Greiėiausiai yra dąpnesnė.

Biologija ir ekologija. Auga ant dirvoþemio ir *Cladonia* genties kerpių gniuþulų kalkingose retąbolėse smilt-pievėse. Kerpei būdingas þiauberiðkas pilkas, grublėtai karpotas gniuþulas ir á gniuþulà panirė vaisiakūniai – apoteciai, su giliai ádubusiu juodu, balsva apnaða padengtu viduriu. Visada gyvenimà pradeda kaip ant þemės auganėiø ðiurių (*Cladonia*) gniuþulo parazitas, tik vėliau tampa savarankiðka kerpe. Panaðiausia kerpė yra akmeninis diplođistis (*Diploschistes scruposus*), kuris auga tik ant silikatinėiø akmenų.

Populiacijų gausumas. Gausumas nėþinomas.

Grėsmės ir apsauga. Pievų apaugimas krūmais nustojus ganyti gyvulius.

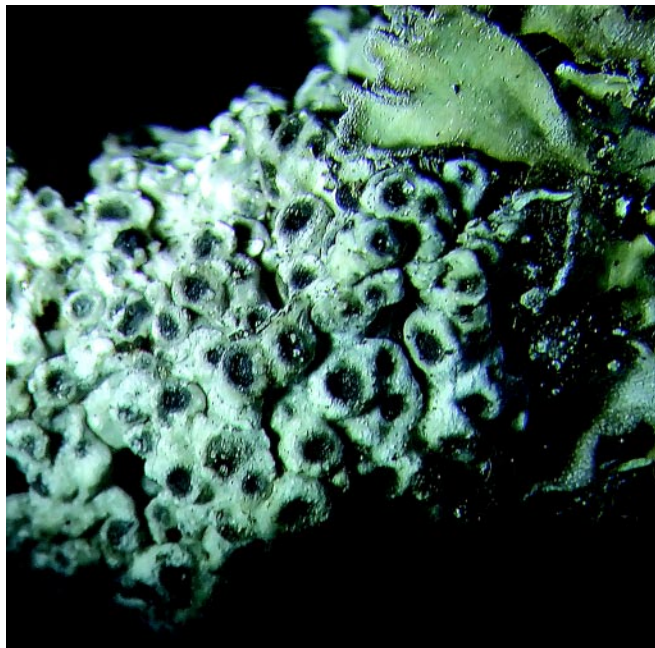
Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 5 (3): 251– 269. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Rare species, four localities are known. Habitats may be threatened by overgrowth with shrubs.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Dantytoji telotrema

Thelotrema lepadinum (Ach.) Ach.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA TELOTREMINIAI (THELOTREMATACEAE)

1 (E) kategorija

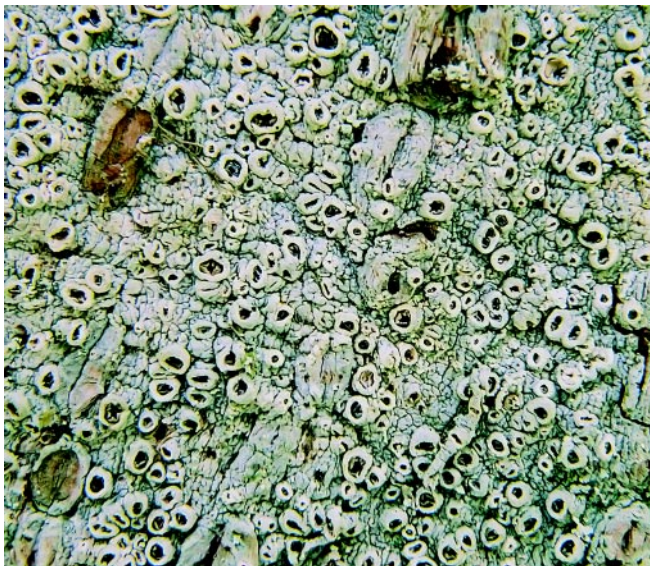
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Āvairiū Ėemynū temperatinės zonos okeaninėje ir suboceaninėje dalyse, Ėiltesnio klimato zonoje – kalnuose.

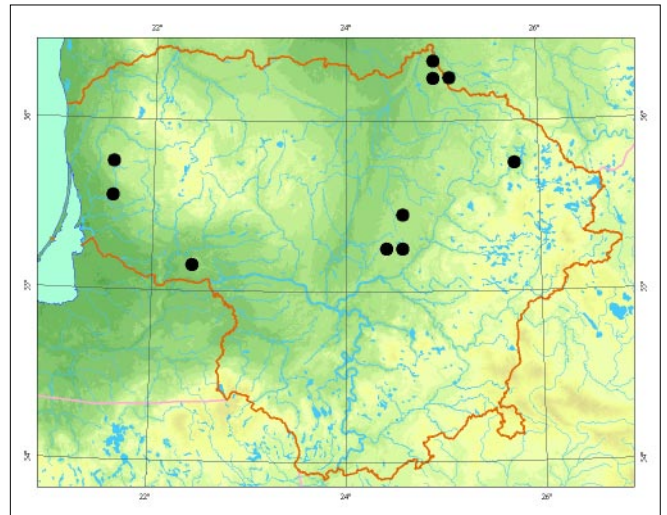
Ėinoma 17 radavieėiū Vakarū, Ėiaurės ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miėriuose ir lapuoėiū miėdkuose ant lapuoėiū medėiū kamienū. Neāsi-kuria vidutinio amėiaus ir jaunuose miėdkuose. Kerpei būdingas pilkas, daugiau ar maėiau lygios Ėiauberės pavidalo gniūpulas ir vaisiakūniai – apoteciai, panirā ā gniūpulo karputes. Karputės su vaisiakūniais atviros, gana plaėiose angose matyti tamsus apotecio vidury, o angos pakraĖiuose matyti plonas, balsvas, dāpniausiai dantytai iĖplėdytas tikrasis apotecio kraĖtelis. Dantytoji telotrema kartais gali priminti kai kurias spuoguėiū (*Pertusaria*) genties rūĖis, taėiau pastarūjū karputės su vaisiakūniais turi tik labai siauras, taĖkiĖkas aneles, kurios niekada plaėiau neatsiveria.

Populiacijū gausumas. Pagrindinės populiacijos (11 iū 17 radavieėiū) susitelkusios Birėū ir Dusetū giriuose.

Bydrūno Sinkeviėiaus nuotrauka

Dusetū girios populiacija gana gausi ir gyvybinga, didelė jos dalis yra rezervatinėje zonoje, todėl Ėiuo metu tiesioginės grėsmės jai nėra. Kitū populiacijū gausumas ir būklė neėinomi. RūĖis jautri augavietės pokyėiams visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. Miėdkū kirtimas, Ėpiūstanėiū ir nudėiūvusiu medėiū Ėalinimas, senū miėdkū plotū iĖskaidymas.

Informacijos Ėaltiniai

Motiejūnaitė J., Andersson L., 2003: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. – *Botanica Lithuanica*, 9 (1): 71– 88.

Andersson L., Kriukelis R., Skuja S., 2005: Kertiniū miėdko buveiniū inventorizacija Lietuvoje. – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

Endangered species, 17 localities are known, yet a larger part of the populations are concentrated in two forests.

ApraĖė Jurga Motiejūnaitė

Ėilinė puvėseklė

Icmadophila ericetorum (L.) Zahlbr.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA PUVĖSEKLINIAI (ICMADOPHILACEAE)

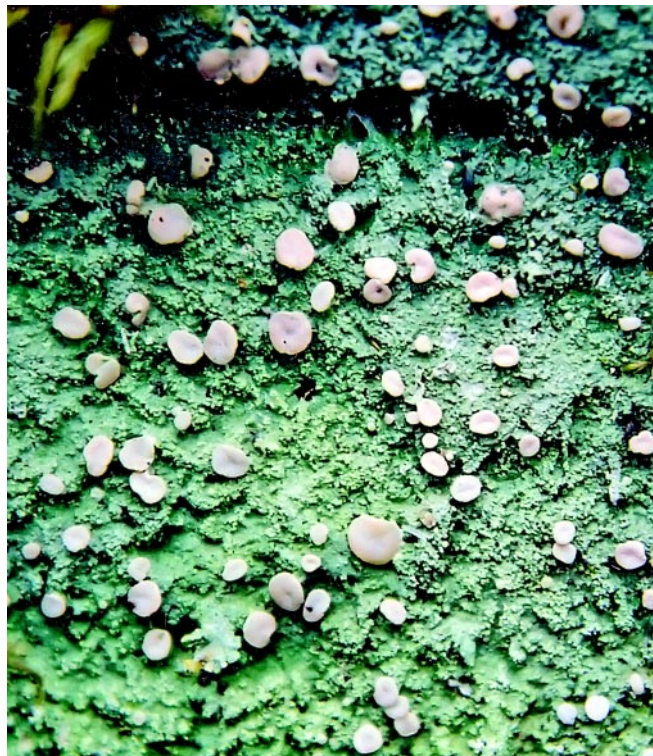
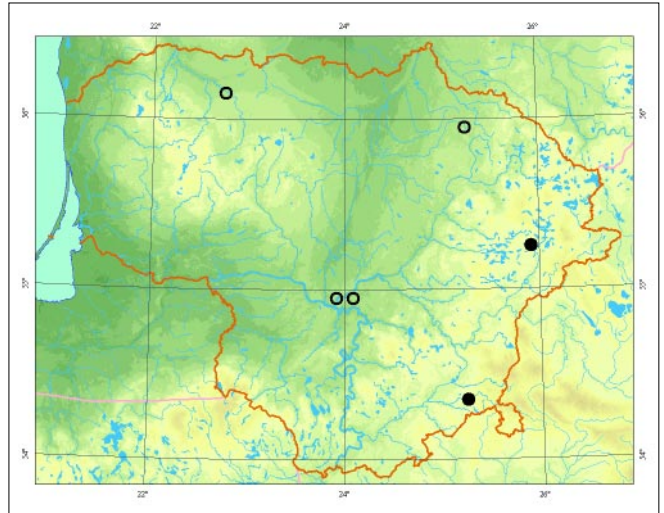
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis ārašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, Naujojoje Zelandijoje, nuo arktinės iki temperatinės zonos, Ėiltesnio klimato zonose – kalnuose.

Lietuvoje Ėinomos 6 radavietėse āvairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant pūvanėiū iĖvartū, kartais ant augalū liekanū pelkėtuose miūkuose. Jautri klimato pokyėiams, pastaruoju metu nyksta vietovėse, esanėiose Ā pietus nuo Lietuvos. Kerpei būdingas Ėalsvas karpotas Ėiauberiūkas gniuĖulas su miltiūkais dariniais – soredėmis. Vaisiakūniai – roĖinės spalvos, plokĖti, 0,5– 3 mm skersmens gana gausūs apoteciai. Panaėiose augavietėse auganėio ir panaėū gniuĖulā turinėio grūduotojo trapeliopsio (*Trapeliopsis granulosa*) vaisiakūniai tamsesni – rusvi, oranĖiniai, pilki, daĖnai margi.

Darius Norkūno nuotrauka

Populiacijū gausumas. Ėiuo metu Ėinomos tik 2 populiacijos AukĖtaitijos nacionaliniame parke ir RūĖninkū girioje. Pastaroji gana gausi. Senesniuose literatūros Ėaltiniuose teigiama, kad kerpė buvusi nereta – tai liudija ir palyginti gausios kolekcijos herbariumuose.

Grėsmės ir apsauga. ĖĖiūstanėiū ir nudĖiūvusiū meĖĖiū Ėalinimas, miūkū ir pelkiū sausinimas, klimato Ėiltėjimas.

Informacijos Ėaltiniai

Minkeviėius A., Rudzinskaitė T., Galinis V., 1983: Vadovas Lietuvos kerpėms paĖinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdĖiai: WI, BILAS, H.

Summary

Endangered species, at present two populations in the eastern and southern parts of the country are known, in earlier literature it was not reported as a rare species.

ApraĖė Jurga Motiejūnaitė

Palsvoji kepytė

Cetrelia olivetorum (Nyl.) W. L. Culb. et C. F. Culb.

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ŖEIMA KEPIINIAI (*PARMELIACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Subokeaninė rūđis, randama Europoje, piet-ryėiø Azijoje, Ŗiaurės Amerikos rytuose ir Ramiojo vandenyno pakrantėse, Naujojoje Gvinėjoje, Australijoje, nuo borealinės zonos pietinės dalies iki paatogrąpiø zonos.

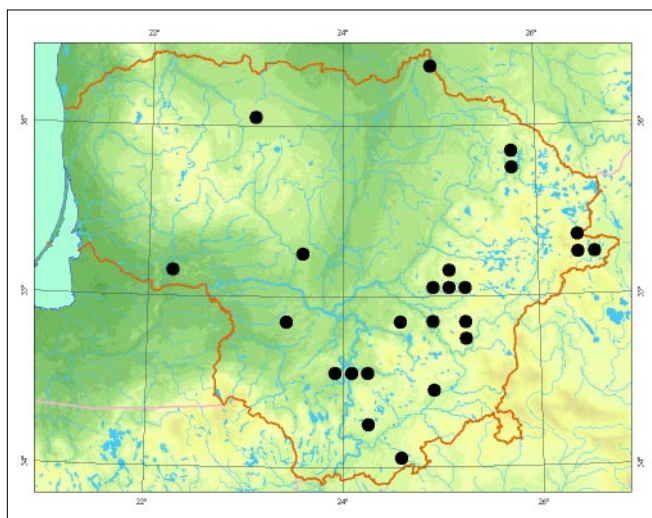
Lietuvoje ėinama 30 radavieėiø āvairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant lapuoėiø medėiø kamienø ir Ŗakø senuose miđriuose miđkuose. Neaptingama jaunuose ir vidutinio amėiaus miđkuose. Ŗia kerpei būdingas stambus (iki 10 cm skersmens) lapiđkas gniuėulas. Lakđtø pakrađėiai suapvalėjā, banguoti, krađtai pakilā, senesnio lakđtø krađtai padengti iđtisine miltiđkø dariniø – soredėiø juostele. Virđutinė pusė melsvai ęalsva, su gausiomis smulkiomis balsvomis dėmelėmis. Apatinė – juoda, raukđlėta. Ŗia kerpė lengva supainioti su labai daėna melsvąja kerpenuote (*Platismatia glauca*), kurios lakđtø pakrađėiuose niekada nebūna miltiđkos juostelės, taėiau daėnai gausu smulkio iđaugėliø – izidėiø, o virđutiniame lakđtø pavirėiuje nebūna balsvø dėmeliø.

Populiacijø gausumas. Gausumas nėpinomas, paprastai randama po vienā ar kelis medėius su Ŗiø kerpiø gniuėulais.

Bydrūno Sinkeviėiaus nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Miđkø kirtimas, dėiūstanėiø ir nudėiūvusiø medėiø Ŗalinimas, miđkø sausinimas, senø miđkø plotø iđskaidymas.

Informacijos Ŗaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiđkosios ir krūmiđkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS, WI, LECB.

Summary

Vulnerable species, 30 localities are known, confined to old forests, usually only one to several phorophytes are found colonized by this lichen.

Aprađė Jurga Motiejūnaitė

Skėtrioji briedragė

Evernia divaricata (L.) Ach.

KLASĖ AUKBĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
DEIMA KĖPINIAI (*PARMELIACEAE*)

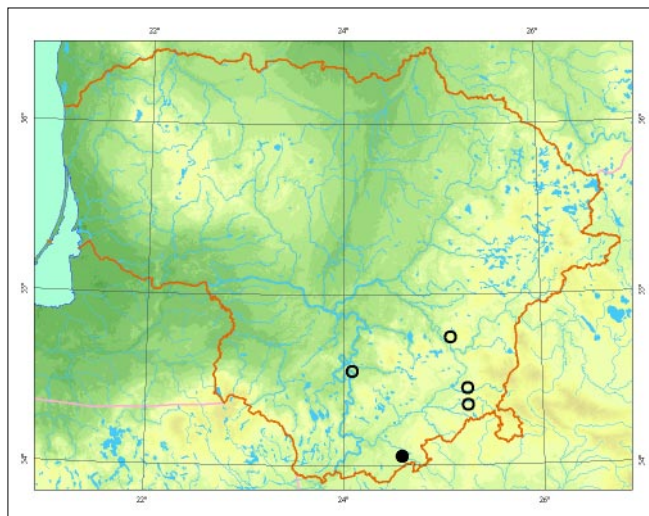
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs ārašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Āiaurės Amerikoje, borealinės zonos subkontinentinėje ir kontinentinėje dalyse, pieėiau – kalnuose.

Lietuvoje pinomos 5 radavietės pietinėje ir pietrytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant spygliuoėių medpių kamienų ir ūakų senuose miūkuose, ypaė senuose eglynuose. Lietuvoje auga uė pietinės lygumų arealo ribos. Jautri tiek klimato, tiek augavietės pokyėiams. Kerpei būdingas krūmiūkas, nusviręs, minkūtas ūalvos spalvos gniūpulas, kurio lakūteliai plokūti, gana gausiai iūsiūakojā, ūakeliū galai nusmailėjā, abi lakūtų pusės vienodos spalvos, be miltiūkų dariniū – soredpiū ar smulkiiū iūaugėliū – izidpiū. Panaėi kerpė yra

Jurgos Motiejūnaitės ir Mindaugo Rylos nuotrauka

labai daėna sodinė briedragė (*Evernia prunastrī*), kurios lakūtų apatinė pusė ūviesesnė nei virūtinė, ūakeliū galai paprastai buki, o pavirūius su soredėmis. Kintanėiosios briedragės (*Evernia mesomorpha*) lakūtų virūtinėje pusėje gausu smulkiiū iūaugėliū – izidpiū.

Populiacijų gausumas. Pinoma tik 1 ūiuolaikinė populiacija Pietų Lietuvoje, ties Ėpkeliū rezervato riba, kurioje augo vos keli nedideli gniūpulai. Populiacijos atsikūrimo galimybės menkos – artimiausios yra retos ir sparėiai nykstanėios populiacijos Estijoje, ūiaurrytinėje Lenkijoje ir pietinėje ūvedijoje.

Grėsmės ir apsauga. Miūkų kirtimas ir sausinimas, dpiūstanėiū ir nudpiūvusiiū medpiū ūalinimas, senų miūkų plotų iūskaidymas; klimato ūiltėjimas.

Informacijos ūaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiūkosios ir krūmiūkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS, WI.

Summary

Endangered species, at present only one sparsely populated location in the southern part of the country is known.

Apraėė Jurga Motiejūnaitė

Kintanėioji briedragė

Evernia mesomorpha Nyl.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA KĖPINIAI (PARMELIACEAE)

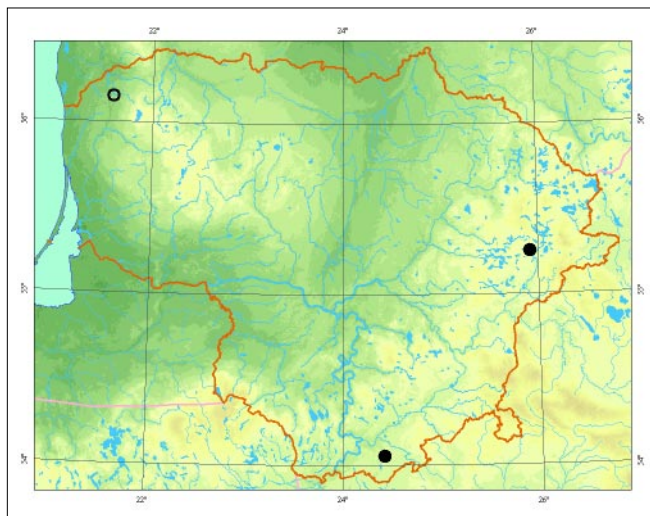
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, arktinės zonos pietinėje dalyje, borealinės zonos subkontinentinėje ir kontinentinėje dalyse, pieėiau – kalnuose.

Lietuvoje Ėinomos 3 radavietės: Salantė regioniniame parke, Aukėtaitijos nacionaliniame parke ir Ėepkelio valstybiniame rezervate.

Biologija ir ekologija. Auga ant berėė, puėė ir kadagio kamienė ir Ėakė senuose miėkuose, riedulynuose ir pelkėse. Lietuvoje auga up pietinės lygumė arealo ribos. Jautri tiek klimato, tiek augavietės pokyėiams. Kerpei būdingas krūmiėkas, nusvirės, Ėalsvos spalvos gniuėpulas, kurio lakėteliai plokėti, negausiai iėsiėakojė, Ėakelio galai nusmailėjė, abi lakėtė pusės vienodos spalvos, su smulkiomis iėaugėlėmis – izidėmis. Panaėi kerpė yra labai daėna sodinė briedragė (*Evernia prunastri*), kurios lakėtė apatinė pusė Ėviesesnė nei

virėutinė, Ėakelio galai paprastai buki, o pavirėius su soredėmis. Skėtriosios briedragės (*Evernia divaricata*) lakėtė virėutinėje pusėje nėra smulkiė iėaugėliė – izidėiė ir jos gniuėpulas minkėtesnis.

Populiacijė gausumas. Visos 3 populiacijos labai negausios – augo vos po kelis nedidelius gniuėpulus. Atsikurti populiacija galimybė turi maėai – artimiausios Ėiuolaikinės populiacijos yra tik Estijoje, be to, kerpė veikia klimato Ėiltėjimas.

Grėsmės ir apsauga. Miėkė kirtimas, Ėpiėstanėiė ir nudėiėvusioė medėiė Ėalinimas, klimato Ėiltėjimas.

Informacijos Ėaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiėkosios ir krūmiėkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS, WI.

Summary

Endangered species, three very sparse populations in the southern, eastern and northern parts of the country are known.

Apraėė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės ir Mindaugo Rylos nuotrauka

Raukšlėtasis geltonkepis

Flavoparmelia caperata (L.) Hale (sin. *Parmelia caperata* (L.) Ach.)

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
DEIMA KEPINIAI (*PARMELIACEAE*)

2 (V) kategorija

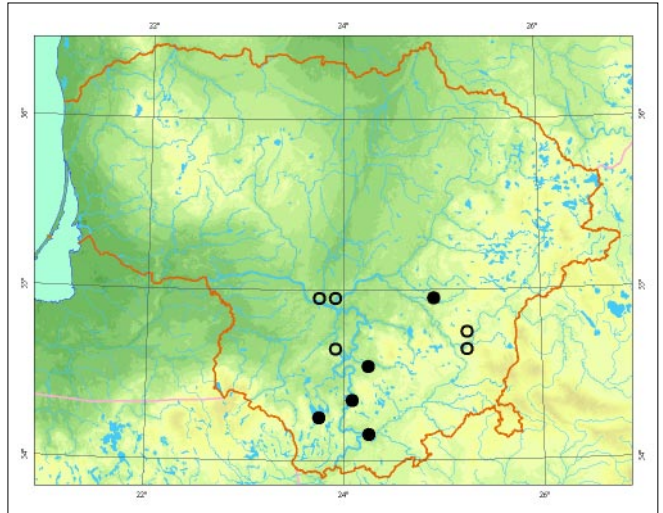
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rúðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė rúðis, randama visuose þemynuose nuo borealinės zonos pietinės dalies iki atogrąþø zonos.

Pinoma 11 radaviečių Pietø ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant spygliuočių ir lapuočių (daþniausiai juodalksniø) medþiø kamienø senuose ir drėgnuose miðriuose miðkuose. Neaptinkama jaunuose ir vidutinio amþiaus miðkuose. Kerpei būdingas gana stambus (iki 10 cm skersmens) lapiðkas gniupulas, kurio virðutinė dalis raukšlėta, þalsva ar þalsvai gelsva, daþnai su negausiais miltiðkais dariniais – soredėmis, apatinė – juoda, pakraðčiai rudi. Lakštø galai suapvalėjæ. Nesunkiai atpaþstama, ið kitø panaðiose vietose auganėiø kerpiø iðsiskiria stambiais, suapvalėjusiais galais lakðtais ir raukšlėta, þalsva atspalvio virðutine puse.

Populiacijø gausumas. Gausumas neþinomas, paprastai randama po vienà ar kelis medþius su ðiø kerpiø gniupulais. Ðylant klimatui gali pradėti plisti.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiðstanėiø ir nudþiðvusio medþiø ðalinimas, miðkø sausinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosaee*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI, H.

Summary

Vulnerable species, 11 localities are known, confined to old forests, usually only one to several phorophytes are found colonized by this lichen species.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Pydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

Alksninė hipotrachina

Hypotrachyna revoluta (Flörke) Hale

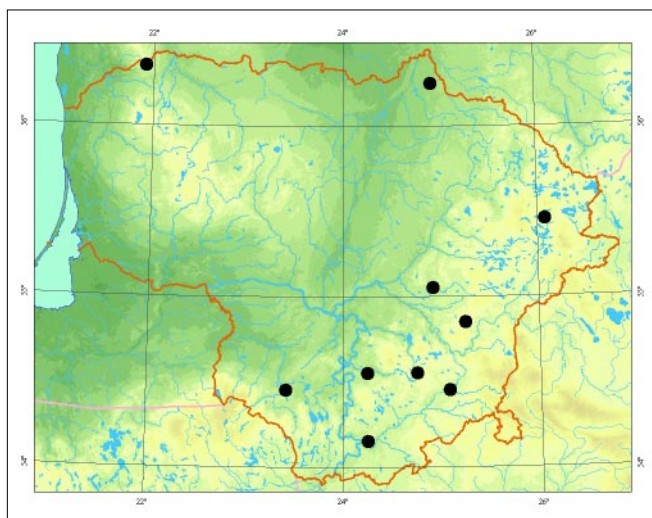
KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA KEPIINIAI (*PARMELIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė subokeaninė pietinio paplitimo rūðis, randama visame pasaulyje, išskyrus Antarkties regionā. Neauga arktinėje ir borealinėje zonoje. Lietuvoje þinoma 10 radavieeiø.

Biologija ir ekologija. Auga ant lapuoeiø medþiø, ypāe juodalksniø ir baltalksniø, kamienø natūralios kilmės drėgnuose miðkuose. Kerpei būdingas netaisyklingas lapiðkas gniuþulas, iki 5 cm skersmens, nors dažniausiai būna mažesnis. Virðutinė gniuþulo pusė lygi, pilka ar þalsvai pilka, apatinė – juoda, su gausiomis rizinomis. Virðutinės pusės lakðtø galai paprastai visada būna miltuoti – miltiðkø dariniø – soredþiø sankaupos plokðeiø, netaisyklingos, kiek tamsesnės nei gniuþulas. Alksninė hipotrachinā lengva supainioti su plynkeþiais (*Hypogymnia*), kuriø gniuþulo apatinėje pusėje niekada nebūna rizinø, taip pat su keþais (*Parmelia*), kuriø gniuþulo virðutinė pusė visada būna su pieðiniu (daþnai reljefiðku), primenanėiu tinklā.

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Gausumas neþinomas, dažniausiai aptinkami pavieniai medþiai su ðiø kerpiø gniuþulais.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusieø medþiø ðalinimas, miðkø sausinimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Rare species, ten localities are known, grows in humid forests of natural origin. Population abundance is unknown.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Smulkialakštis juodkepis

Melanelia panniformis (Nyl.) Essl.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
DEIMA KEPINIAI (*PARMELIACEAE*)

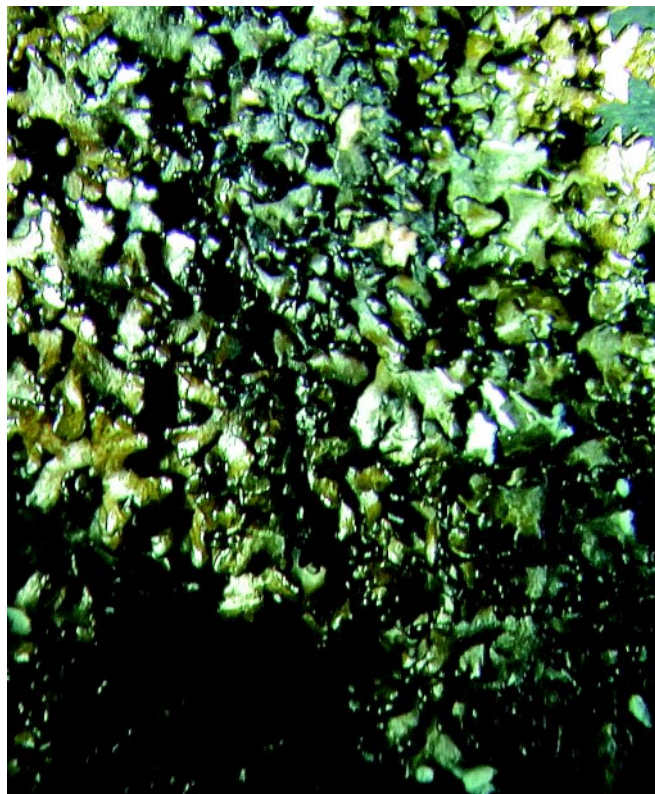
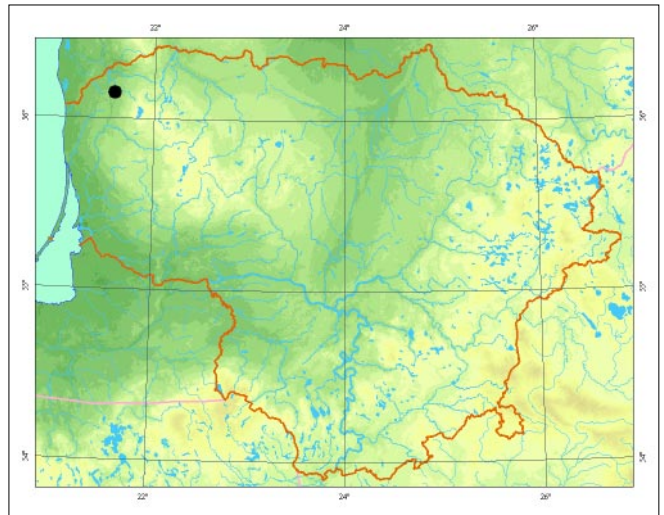
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūdis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijos, Ðiaurės Amerikos, Grenlandijos arktinėje ir borealinėje zonoje, temperatinėje zonoje – kalnuose, taip pat Pietø Amerikoje.

Lietuvoje þinoma 1 radavietė Salantø regioniniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatinio riedulio riedulynuose. Kerpei būdingas tamsiai rudas lapiðkas gniuþulas, kurā sudaro platesni (iki 1,5 mm ploëio) kraðtiniai ir gausūs, labai siauri (iki 0,8 mm ploëio), tankiai susiglaudę viduriniai lakðteliai. Vaisiakūniø beveik niekada nepasitaiko. Ið visø ant akmenø auganèio pana-

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

ðio kerpiø rūðio smulkialakštis juodkepis iðsiskiria smulkuëiais siaurais lakðteliais gniuþulo viduryje.

Populiacijø gausumas. Þinoma tik 1 populiacija, kurios gausumas neþinomas. Ðiuo metu tiesioginės grėsmės jai nėra, taëiau stipriai pasikeitus buveinės sąlygoms (riedulynui uþaugus krūmais), jos būklė gali smarkiai pablogėti. Populiacijos gausėjimo ið aplinkinių populiacijø galimybė menka, rūdis auga uþ savo lygumø arealo ribø. Artimiausios dabar egzistuojančios populiacijos yra pietinėje Ðvedijoje.

Grėsmės ir apsauga. Riedulynø apaugimas krūmais nustojus juose ganyti gyvulius.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosaë*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, one isolated population is known in the northwestern part of the country.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Skylėtoji menegacija

Menegazzia terebrata (Hoffm.) A. Massal.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
DEIMA KEPIINIAI (*PARMELIACEAE*)

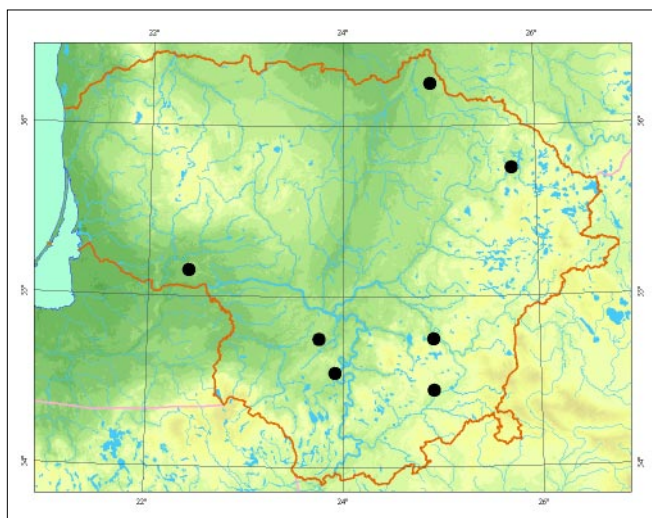
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áradyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės ir Centrinėje Amerikoje, Naujojoje Gvinėjoje, subokeaninė rùðis, randa ma temperatinėje zonoje ir kiek Ðiauriau jos, Ðiltesnio klimato juostose – kalnuose.

Lietuvoje þinoma 10 radavieèiø ávairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant senø lapuoèiø medþiø, ypaè juodalksniø, kamienø senuose pelkėtuose miøkuose. Neaptinkama jaunuose ir vidutinio amþiaus miøkuose, ypaè jautri drėgmės reþimo pokyèiams. Nyksta beveik visoje Europoje. Kerpei būdingas lapiðkas, apskritas arba netaisyklingos formos, priglundæs prie substrato gniupulas. Lakðtai priglundæ vienas prie kito, iðsipûtæ, su ertme viduje. Virðutinė pusė pilka arba pilkai þalsva, su gausiomis apskritomis arba pailgomis perforacijomis, kuriø kraðtai lygūs, neiðtrupėjà, neiðplėdyti ir su rutuliðkomis ar þiedo formos miltiðkø dariniø – soredþiø sankaupomis. Sky-

lėtàjà menegacijà galima supainioti su plynkeþiø (*Hypogymnia*) genties kerpėmis, kuriø gniupulo virðutinė pusė niekada nebūna perforuota (pasitaiko skyluèiø, atsirandanèiø dėl mechaniniø paþaidø, taèiau jø kraðtai būna nelygūs, aprtrupėjà ir iðplėdyti).

Populiacijø gausumas. Beveik visas populiacijas sudaro vienas ar keli medþiai su pavieniais Ðiø kerpiø gniupulais. Beveik visur gniupulai menki, daþnai prarandantys spalvà.

Grėsmės ir apsauga. Miøkø kirtimas, dþiūstanèiø ir nudþiūvusio medþiø Ðalinimas, miøkø sausinimas.

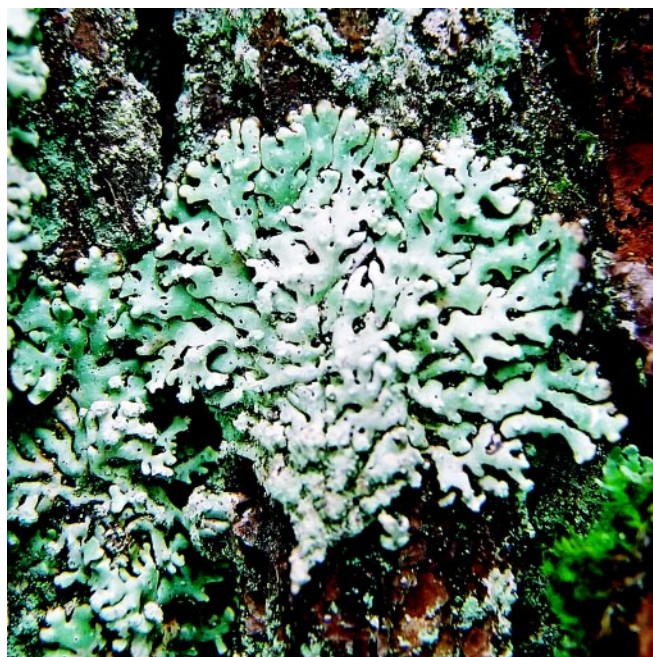
Informacijos Ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, ten localities are known, virtually all populations consist of one to several phorophytes colonized by scarce thalli of this lichen. Most of the thalli are small, often showing signs of damage.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Þydrūno Sinkevièiaus nuotrauka

Ruduojanėioji kedenė

Usnea fulvorangea (Räsänen) Räsänen

KLASĖ AUKBLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
DEIMA KĖPINIAI (*PARMELIACEAE*)

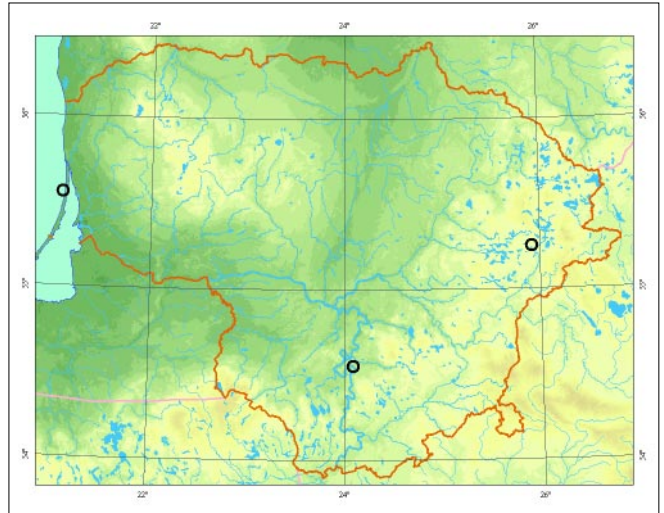
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs ārašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europos ir Āiaurės Amerikos borealinės ir temperatinės zonos okeaninėje ir subokeaninėje dalyje, pieėiau – kalnuose.

Lietuvoje ėinomos 4 radavietės vakarinėje, rytinėje ir pietinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga pavieniais gniupulais, nesudaro didelių sankauų. Daėniau aptinkama senuose miškuose. Jautri oro tarėai. Kerpei būdingas ėalsvos spalvos krūmiokas, nusvirės, išsidakojęs Ā ėalis, nedidelis, iki 3–4 cm ilgio gniupulas. Jo pamatinė dalis pajuodavusi, ėakelės plonos, atrodo tarsi sutrūkinėjusios, plaėių ātrūkimų vietose matomi miltiėki dariniai – soredės. Iš visų Lietuvoje auganėių kedenių išsiskiria itin dideliais, daėnai visā ėakelė apsupanėiais soredėių telkiniais. Kitų rūdių kedenėms būdingi maėi, taėkiėki ar pailgi soredėių telkiniai arba jė visai nebūna.

Populiacijų gausumas. Populiacijos itin negausios, aptinkama po vienā du gniupulus. Paskutinā kartā aptikta 1989 m. Negausi ir reta visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. Miškų kirtimas, ėpiūstanėių ir nudėiūvusėių medėių ėalinimas, oro tarėa.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiėkosios ir krūmiėkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticulosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS, WI.

Summary

An endangered species, four localities are known; last found in 1989.

Apraėė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

ĖiurkĖioji kedenė

Usnea scabrata Nyl. (sin. *U. barbata* (L.) F. H. Wigg.)

KLASė AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA KĖPINIAI (PARMELIACEAE)

1 (E) kategorija

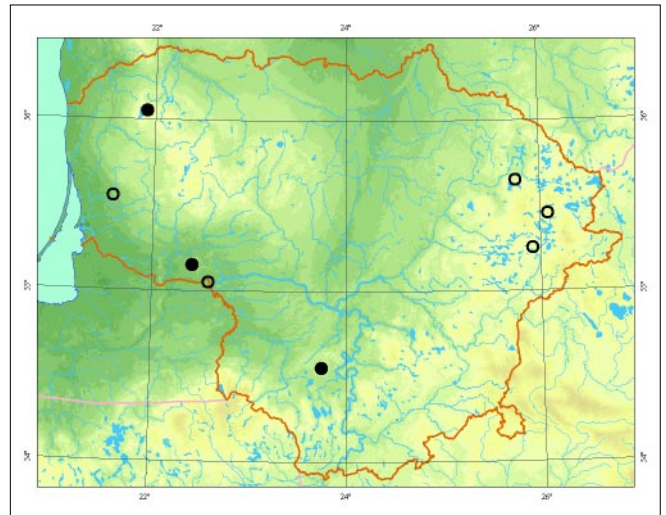
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europos, Azijos ir Ėiaurės Amerikos borealinėje zonoje, pieėiau – kalnuose. Neauga stipriai okeaninėse vietovėse.

Lietuvoje Ėinomos 9 radavietės āvairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga pavieniais gniuĖulais senuose miĖkuose. Jautri oro tarĖai. Kerpei būdingas Ėalsvos spalvos krūmiĖkas, nusvirės, barzdos formos gniuĖulas, kuris gali uĖaugti iki 37 cm ilgio. Jo pamatinė dalis neryĖki, daĖniausiai nepajuodavusi, Ėakelės plonos arba gana storos, daĖnai labai nevienodo storio. Trumpė Ėoniniė Ėakuėiė nedaug, daĖnai beveik nėra (jos neprimena Ėuvies aĖakos). Ėakuėiė pavirĖius tarsi randuotas (randai lieka nukritusiė Ėoniniė Ėakeliė vietose). PanaĖus gniuĖulas būdingas barzdotajai kedenei (*Usnea filipendula*), kurios Ėakelės (bent jau dalis) tankiai ir gana tolygiai apaugusios Ėoninėmis Ėakutėmis (primena Ėuvies aĖakā), o pavirĖiuje nėra gausiė randeliė.

Populiacijė gausumas. Populiacijos negausios, aptinkama po kelis gniuĖulus. Ėinomos tik 3 Ėiuolaikinės radavietės, kitose kerpė aptikta daugiau nei prieĖ 40 metė.

Grėsmės ir apsauga. MiĖkė kirtimas, Ėpiūstanėiė ir nudĖiūvusieė medĖiė Ėalinimas, senė miĖkė plotė iĖskaidymas, oro tarĖa.

Informacijos Ėaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: LapiĖkosios ir krūmiĖkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS, WI.

Summary

Endangered species, three localities are currently known, with each population consisting of only several thalli.

ApraĖė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Mužo auksakepis

Xanthoparmelia mougeotii (Schaer. ex D. Dietrich.) Hale

KLASĖ AUKBĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
DEIMA KEPINIAI (*PARMELIACEAE*)

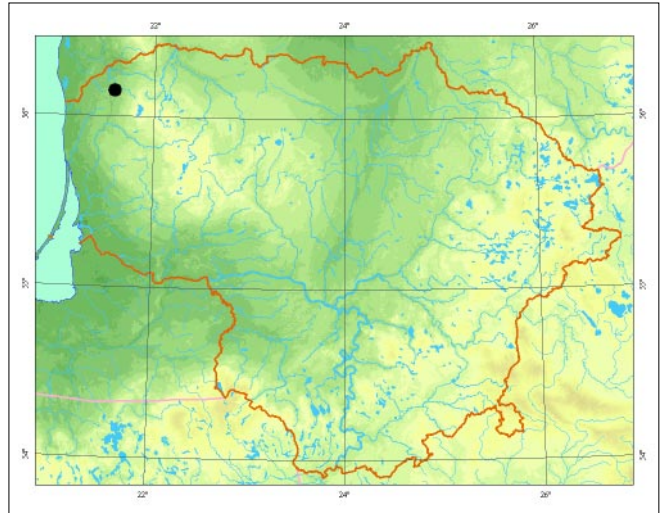
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knyga rūðis áraðyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europos temperatinės zonos okeaninėje ir subokeaninėje dalyse bei mediteraninės zonos kalnuose.

Lietuvoje þinoma 1 radavietė Salantø regioniniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatinø riedulø riedulynuose. Kerpei būdingas stipriai prie substrato priaugæs apskritas ar netaisyklingos formos lapiðkas gniuþulas, sudarytas ið tankiai prigludusio siaurø lakðtelio. Virðutinė gniuþulo pusė gelsvai ar pilkðvai þalsva, su pusapvalėmis miltiðkø dariniø – soredþio sankaupomis. Apatinė pusė juoda, pakraðeiai rudi. Ið viso ant akmenø auganėø ir gelsvā gniuþulā turinėø kerpiø Muþo auksakepis iðsiskiria itin stipriai prie substrato priaugusiu gniuþulu ir soredþio sankaupo-

mis. Panaði kerpė – tariamoji keþuotė (*Parmeliopsis ambigua*) niekada neauga ant akmenø.

Populiacijø gausumas. Þinoma tik 1 populiacija, kurios gausumas netirtas. Ðiuo metu tiesioginės grėsmės jai nėra, taėiau stipriai pasikeitus buveinės sąlygoms (riedulynui uþaugus krūmais), jos būklė gali smarkiai pablogėti. Populiacijos gausėjimo ið aplinkinių populiacijø galimybė menka, rūðis auga ant arealo ribos, artimiausios dabar egzistuojanėios populiacijos yra Latvijoje ir ðiaurinėje Lenkijoje.

Grėsmės ir apsauga. Riedulynø apaugimas krūmais nustojus juose ganyti gyvulius.

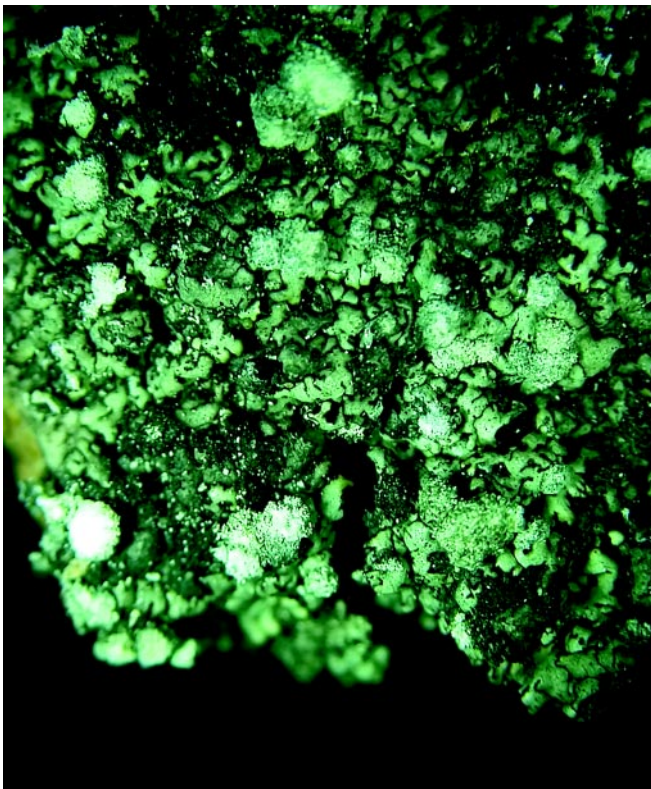
Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species, one isolated population is known in the northwestern part of the country.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Blyðkioji lekanora

Lecanora albella (Pers.) Ach. (sin. *L. pallida* (Schreb.) Rabenh.)

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ÐEIMA LEKANORINIAI (LECANORACEAE)

2 (V) kategorija

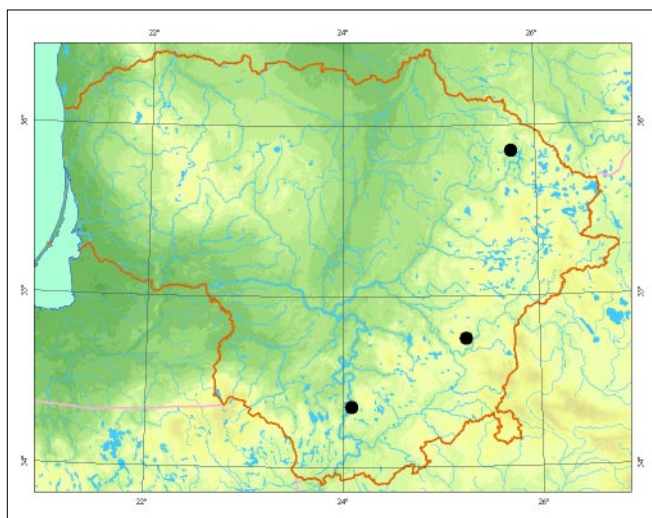
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės ir Centrinėje Amerikoje, nuo borealinės zonos pietinės dalies iki mediteraninės zonos, pieëiau – kalnuose.

Lietuvoje þinomos 3 radavietės rytinėje ir pietinėje dalyje, galbût yra daþnesnė.

Biologija ir ekologija. Auga ant lapuoëiø medþiø natûralios kilmės lapuoëiø ir miðriuose miðkuose, daþniau senuose, taëiau nėra prieraði vien seniems miðkams. Kerpei būdingas plonas, lygus, balsvas ar pilkðvas þiauberiðkas gniupulas ir gausūs dubenëlio formos ar plokšti vaisiakûniai, padengti stora baltø dulkelio apnaða. Ðia kerpæ nesunku supainioti su labai daþna kampuotàja lekanora (*Lecanora carpinea*), kurios apoteciai pasiþymi kitokiomis cheminėmis reakcijomis.

Populiacijø gausumas. Gausumas nepinomas. Sporaðiðkai aptinkama beveik visose Lietuvà supanëiose ôalyse.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiðstanëiø ir nudþiðvusiuø medþiø ôalinimas.

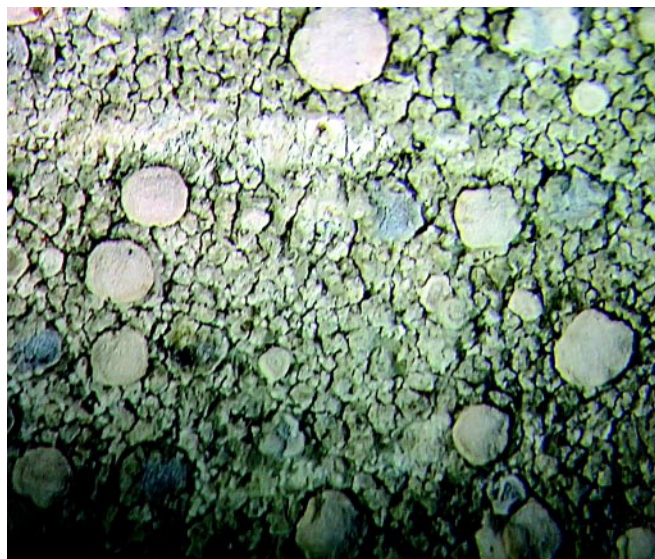
Informacijos ôaltiniai

Motiejûnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – Botanica Lithuanica, 5 (3): 251– 269. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species, three localities are known. Grows in natural deciduous and mixed forests; not confined exclusively to old forests.

Apraðė Jurga Motiejûnaitė

Jurgos Motiejûnaitės nuotrauka

Raudonvidurė piauberuotė

Phaeophyscia endophoenicea (Harm.) Moberg

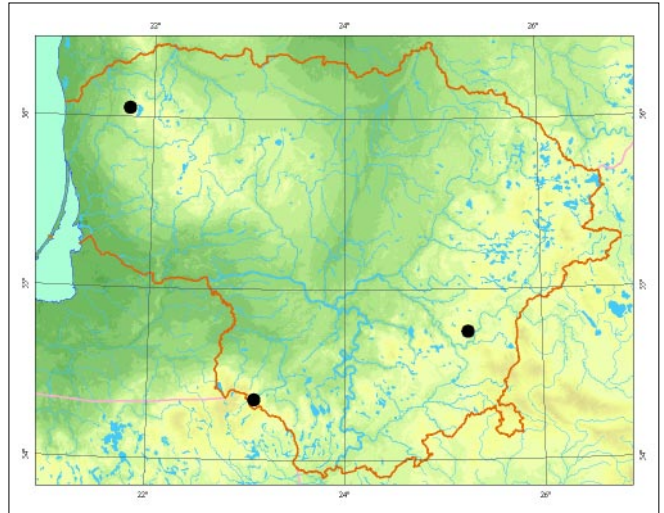
KLASĖ AUKBLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
DEIMA PIAUBERINIAI (*PHYSICIACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Subokeaninė rūðis, randama Europos temperatinėje zonoje, mediteraninėje zonoje – kalnuose. Lietuvoje þinomos 3 radavietės pietinėje, pietrytinėje ir áiaurvakarinėje dalyse, galbūt daþnesnė.

Biologija ir ekologija. Auga ant senø apsamanojusio lapuoèiø medþiø kamienø miðkuose ir parkuose. Neaptinkama ant jaunø ir vidutinio amþiaus medþiø. Kerpei būdingas nedidelis, iki 2 cm skersmens lapiðkas apskritas arba netaisyklingas gniuþpulas. Virðutinė jo pusė þalsvai ar rusvai pilka, su rutuliðkomis, juostiðkomis ar lūpos formos miðtiðkø dariniø – soredþiø sankaupomis. Apatinė pusė juoda. Gniuþpulo vidus ar bent jo dalis oranþinės spalvos. Ðià kerpæ lengviausia supainioti su labai daþna ir visur paplitusia apskritąja piauberuote (*Phaeophyscia orbicularis*), ku-

rios gniuþpulo vidus visas yra baltos spalvos (kartais jos soredės gali būti oranþinės).

Populiacijø gausumas. Visas populiacijas sudaro vienas ar keli medþiai su pavieniais ðiø kerpiø gniuþpulais.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusio medþiø áalinimas.

Informacijos áaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosaee*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, three localities are known, all populations consist of one to several phorophytes colonized by scarce thalli of this lichen.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Kupstinė žiurė

Cladonia caespiticia (Pers.) Flörke

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
DEIMA ŽIURINIAI (CLADONIACEAE)

1 (E) kategorija

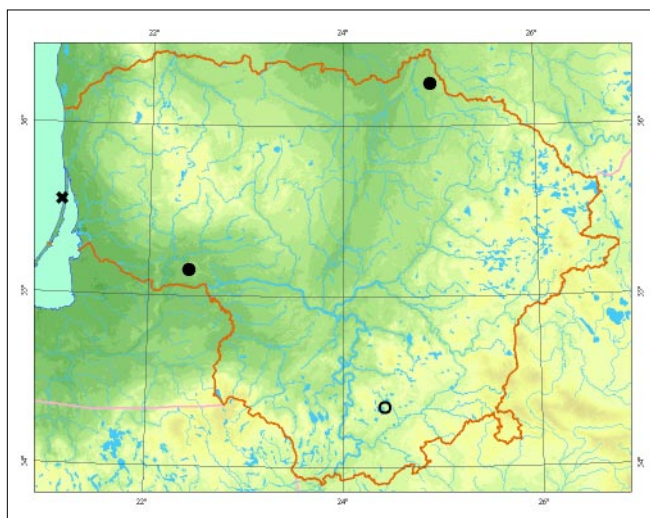
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, rytinėje Azijoje, Žiurės Amerikos rytinėje dalyje, Pietø Amerikoje, temperatinės zonos okeaninėje ir subokeaninėje dalyje, šiltesnio klimato zonoje – kalnuose.

Lietuvoje žinomos 4 radavietės ávairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant puvančios medienos, rečiau ant beržø kamienø pamatinės dalies senuose, drėgnuose spygliuočių ir mišriuose miškuose. Neauga jaunuose ir vidutinio amžiaus miškuose, jai būtinas didelis kiekis ávairø puvinimo stadijų medienos ir drėgnas mikroklimatas. Būdingi kerpės požymiai: dimorfinis gniužulas, pirminio gniužulo švyneliai stambūs, statūs, netaisyklingai karpyti, gausūs, uþgožiantys antriną gniužulą – 0,5– 2 cm aukščio balsvus ar blyškiai rusvus podecius, kurie neturi švėvinio sluoksnio, todėl atrodo peršviečiami, ypač kai sudrėksta. Neakoti, viršūnėlės baigiasi rudu vaisiakūniu. Kitø panašiose augavietėse augančių žiurø podecius dengia švėvinis sluoksnis arba sorėdės, todėl jie būna šalsvi ar pilkšvi ir niekada neatrodo peršviečiami.

Populiacijø gausumas. Žiu metu tikrai žinoma, kad auga Viešvilės valstybiniame rezervate ir Biržø girios botaniniame draustinyje. Radavietė Varėnos r. netikrinta, buvusioje radavietėje Neringos nacionaliniame

parke nerasta. Žiu metu Viešvilės rezervate esančiai populiacijai tiesioginės grėsmės nėra, Biržø girioje esanti populiacija yra intensyviai tvarkomoje draustinio dalyje, jai kelia grėsmę tiek miškotvarkos darbai, tiek miško nusauginimas. Abiejose vietovėse aptikti tik keli individai (kerpėmis apaugę substrato vienetai).

Grėsmės ir apsauga. Miškø kirtimas, džiūstančių ir nudžiūvusio medžių šalinimas, miškø sausinimas, senø miškø plotø išskaidymas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2000: Viešvilės rezervato kerpės ir su jomis susiję grybai. – *Botanica Lithuanica*, 6 (2): 203–216.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškosios ir krūmiškosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – *Lietuvos grybai*, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

An endangered species, two populations are still known to exist in Viešvilė State Nature Reserve and Biržai Forest Botanical Reserve.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Lakūtuotoji ūiurė

Cladonia foliacea (Huds.) Willd.

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ŖEIMA ŖIURINIAI (*CLADONIACEAE*)

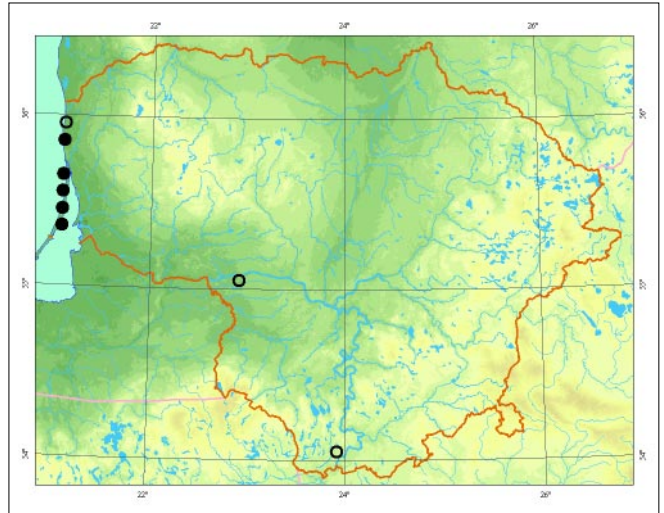
3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, pietvakarinėje Azijoje, Ŗiaurinėje Afrikoje. Subokeaninė rūđis, randama temperatinėje ir mediteraninėje zonoje.

Lietuvoje auga beveik visoje Kurđio nerijoje. Pinos 2 radavietėse Ŗemyniniame pajūryje ir 2 radavietėse Nemuno krantuose.

Biologija ir ekologija. Auga ant smėlio pajūrio kopose, reėiau smėlio sánađynuose palei didđiasias upes. Būdingi kerpėse pųpymiai: dimorfinis gniųpulas, pirminio gniųpulo Ŗvyneliai stambūs, pakilę nuo substrato ir Ŗsiritę, giliai ir netaisyklingai karpyti, dađnai su juodomis blakstienėlėmis virđuje. Virđutinė jė pusė gelsvai ęalsva, apatinė – gelsva, beveik citrinos spalvos. Lakūteliai gausūs, Ŗpgobiantys antrinā gniųpulā – pavienius 0,5– 1 cm aukđio gelsvai ęalsvus podecius su neplaėiomis taurelėmis, kurių pavirđio dengia lygus pievinis sluoksnius. Nė viena Lietuvoje auganti ūiurė neturi tokių stambių gelsvo atspalvio pirminio gniųpulo lakūtelio. Putliosios (*C. turgida*) ir stirnaragės (*C. cervicornis*) ūiurių pirminis gniųpulas taip pat auga ant smėlingo dirvopemio ir sudarytas iđ stambių lakūtelio, taėiau jie yra ne gelsvo, o pilko atspalvio.

Populiacijų gausumas. Populiacijos Kurđio nerijoje gausios ir stabilios, kitų populiacijų gausumas ir būklė neįinomi. Palangos apylinkėse iđnyko dėl intensyvios poilsinės veiklos.

Grėsmės ir apsauga. Sporto ir poilsinė veikla ir jai skirtų ārenginių statymas.

Informacijos Ŗaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiđkosios ir krūmiđkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdđiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species. Most of the present populations are concentrated in the Curonian Spit with no direct threat at present. Parts of the coastal populations were destroyed due to intensive recreational activities.

Aprađė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Parazitinė žiurė

Cladonia parasitica (Hoffm.) Hoffm.

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
DEIMA ŽIURINIAI (*CLADONIACEAE*)

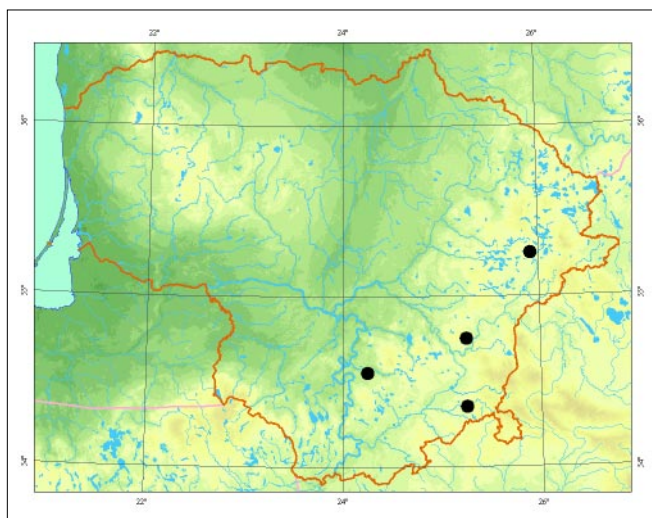
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rùðis árašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Žiaurės Amerikoje, nuo borealinės iki paatogràpiø zonos, taip pat Haityje ir Australijoje.

Pinomos 5 radavietės rytinėje ir pietinėje Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant pūvanėios medienos, ypaè senø ápuolø kelmø ir virtuoliø, senuose, dažnai drėgnuose miðriuose ir spygliuoèiø miðkuose. Neaptinkama jaunuose ir vidutinio amþiaus miðkuose, jai būtinas didelis kiekis ávairiø puvimo stadijò bei didelio tūrio medienos, taip pat drėgnas mikroklimatas. Būdingi kerpės požymiai: dimorfinis gniuþulas, pirminio gniuþulo þvyneliai paprastai smulkūs, tankiai ir giliai karpyti, galuose koraliðkai išsiðakojà, gausūs, dažnai uþgobiantys antrinà gniuþulà – 0,5–1 cm aukðeiø podocius, kurie išauga iš pirminio gniuþulo lakðteliø galø, išlinkà ir kreivi, kartais išilgai áplyðà. Jø pavirðiø dengia grùdeliai ir þvyneliai, virðūnėlės gana dažnai baigiasi rudu vaisiakūniu. Žià žiurė nesunku supainioti su ávairiomis panaðiose augavietėse auganėiomis tos paėios genties kerpėmis,

kuriø skiriasi cheminėmis reakcijomis ir nepymiais morfologiniais požymiais.

Populiacijø gausumas. Visose radavietėse aptikta ne-gausiai (kolonizuoti 1–2 substrato vienetai). Kai kuriose iš jø (pvz., Stakliðkiø apylinkėse esanėiame Go-jaus miðke ir Verkiø regioniniame parke) gali išnykti, nes iš miðkø intensyviai ðalinamos stambios medienos nuokritos.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusio medþiø ðalinimas, miðkø sausinimas, senø miðkø plotø išskaidymas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species; at present only five populations are known, some of which are in danger of extinction.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Juodai žalasis rizokarpas

Rhizocarpon viridiatrum (Wulfen) Körb.

KLASĖ AUKBĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
DEIMA RIZOKARPINIAI (*RHIZOCARPACEAE*)

2 (V) kategorija

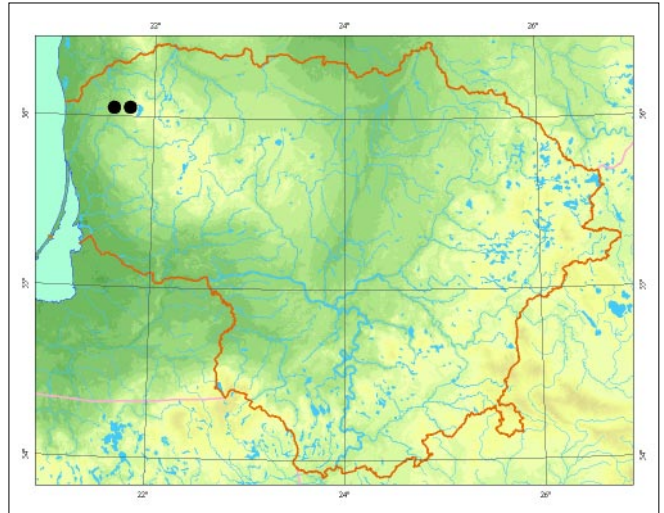
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė rūðis, aptinkama visuose þemynuose nuo borealinės iki mediteraninės zonos, õiltesnio klimato juostose – kalnuose.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės ðiaurvakarinėje dalyje. Dar gali būti aptikta Salantø regioniniame parke, kur gausu ðiai rūðiai tinkamø augavieeiø.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatinø rieduliø riedulynuose. Reta lygumose. Ðiai þiauberiðkai kerpei būdingas gelsvai þalsvas smulkus gniuþulas ir juodi plokðti ar iðgaubti vaisiakūniai – apoteciai. Ið kitø gelsvai þalsvā gniuþulā turinèiø rizokarpø iðsiskiria smulkiu gniuþulu ir tuo, kad pradeda gyvenimā kaip kitø epilitiniø kerpiø parazitas.

Populiacijø gausumas. Populiacijos negausios, jas sudaro 1– 2 rieduliai su ðios kerpės gniuþulais. Vienai ið jø ðiuo metu tiesioginis pavojus negresia, taèiau kitai gali kelti grėsmė riedulyno apaugimas krūmais.

Grėsmės ir apsauga. Riedulynø apaugimas krūmais nustojus ganyti gyvulius.

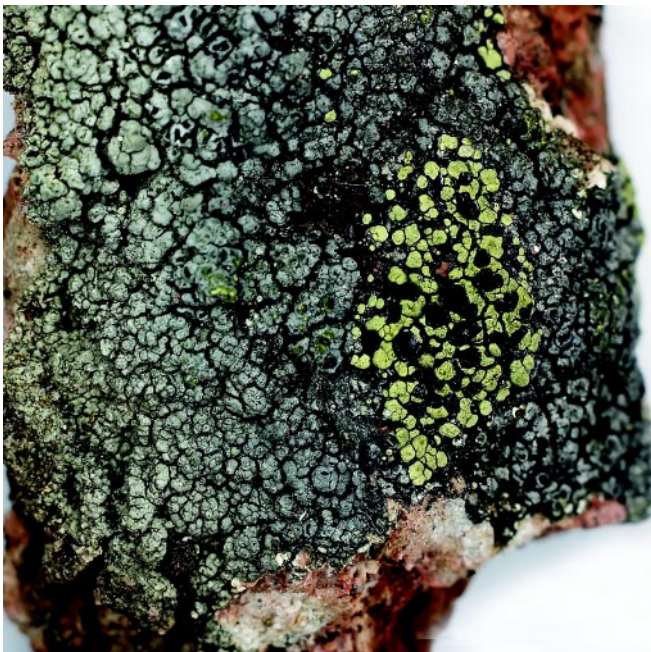
Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 5 (3): 251– 269. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, two localities are known, one population is stable with no direct threats at present, while the other may decline if the boulder meadow overgrows with shrubs.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Diskinė plokštkerpė

Lopadium disciforme (Flot.) Kullhem

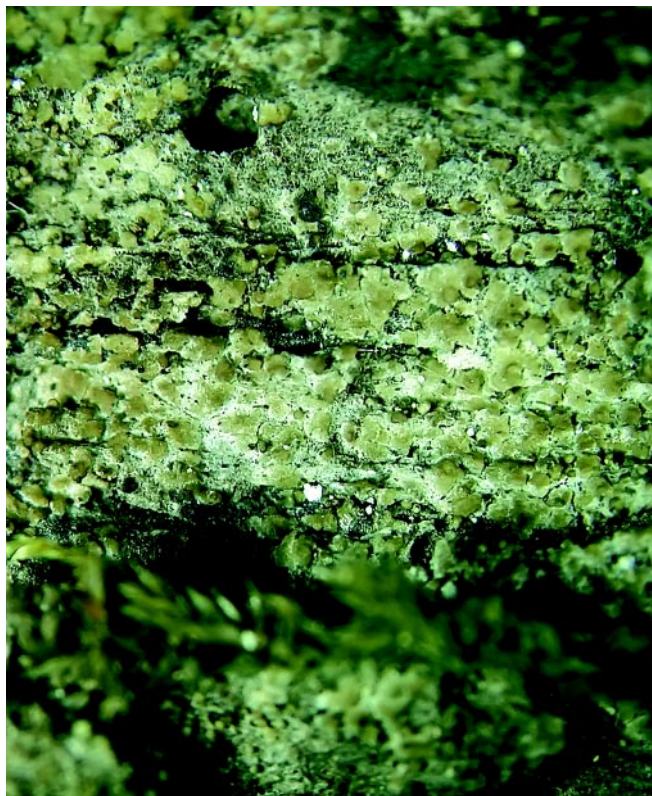
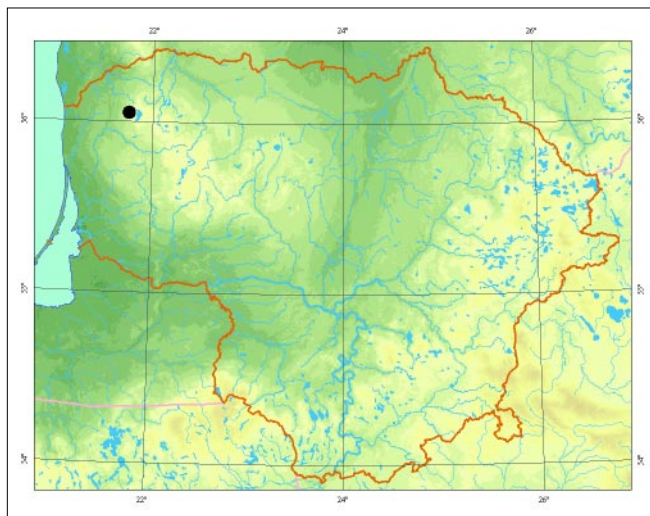
KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA EKTOLECHINIAI (ECTOLECHIACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūðis āraðyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikos borealinėje ir temperatinėje zonoje, pieėiau – kalnuose. Lietuvoje þinoma 1 radavietė Þemaitijos nacionaliniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga ant senų āpuolų kamienų. Neauga ant jaunų ir vidutinio amþiaus medþių. Kerpei būdingas sunkiai pastebimas þiauberiðkas grūdiðkas ar grūdiðkai þvyniðkas rudai þalsvos ar rudos spalvos gniupulas. Vaisiakūnių – juodų plokðėių apotecių pasitaiko retai, Lietuvoje neaptikta. Ðel savitos iðvaizdos gniupulo diskinė plokðtkerpė sunku supainioti su kitomis kerpių rūðimis.

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Populiacijų gausumas. Þinoma tik 1 populiacija, kuriā sudaro vienas medis, apaugęs kerpių gniupulais. Populiacijos gausėjimo ið aplinkinių populiacijų galimybė menka, nes artimiausios yra Estijoje ir pietinėje Ðvedijoje.

Grėsmės ir apsauga. Miðkų kirtimas, dþiūstanėių ir nudþiūvusėių medþių ðalinimas, senų miðkų plotų iðskaidymas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., Andersson L., 2003: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. – Botanica Lithuanica, 9 (1): 71– 88. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species; one sparse, isolated population is known in the western part of the country.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Kraujaspalvis mikoblastas

Mycoblastus sanguinarius (L.) Norman

KLASĖ AUKBLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
DEIMA MIKOBLASTINIAI (*MYCOBLASTACEAE*)

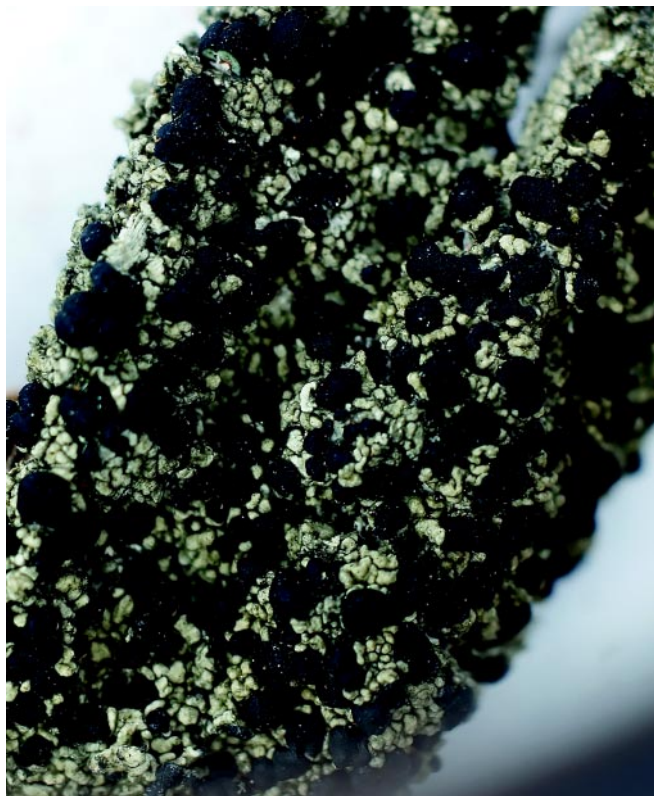
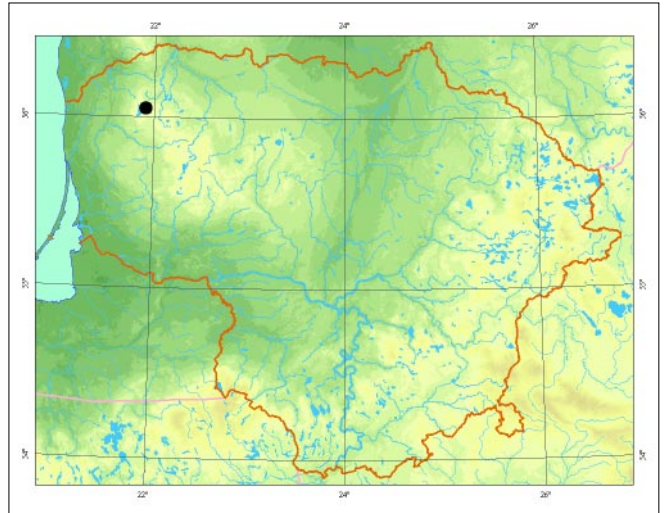
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis àraðyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje, arktinėje ir borealinėje zonoje, temperatinėje zonoje – kalnuose.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės þemaitijos nacionaliniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga ant berþø kamienø pelkiø pakraðèiuose. Kerpei būdingas gana storas, pilkos ar balsvos spalvos, karpotas þiauberiðkas gniuþulas ir gana gausūs juodi, iðgaubti vaisiakūniai – apoteciai be ryðkiø kraðtelio. Apotecio vidus ryðkiai raudonas, raudona spalva matyti ir ant gniuþulo, nuimto apotecio vietoje. Nors ant medþiø þievės ir medienos auga

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

ávairios gana panaðios kerpės su juodais vaisiakūniais, taèiau tik kraujaspalviø mikoblastui būdingas ryðkiai raudonas apotecio vidus.

Populiacijø gausumas. Þinomos tik 2 populiacijos, kuriose auga po kelis medþius, apaugusius kerpės gniuþulais. Populiacijos gausėjimo ið aplinkiniø populiacijø galimybė menka, nes artimiausios yra Estijoje ir pietinėje Ðvedijoje.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, sausinimas, dþiūstanio ir nudþiūvusio medþio ðalinimas, klimato ðiltėjimas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., Andersson L., 2003: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. – Botanica Lithuanica, 9 (1): 71– 88. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species; two sparse populations are known in the north-western part of the country.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Baltijinė ramalina

Ramalina baltica Lettau

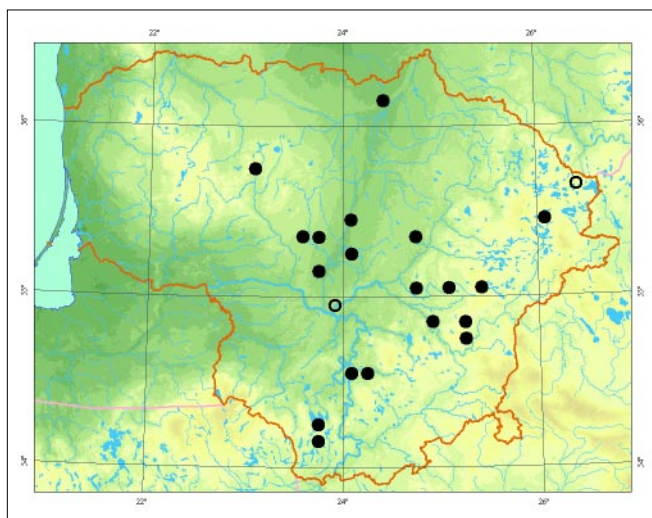
KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA RAMALININIAI (*RAMALINACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Subokeaninė rūĖis, randama Europoje ir Ėiaurės Amerikoje temperatinėje zonoje. Lietuvoje Ėinomos 25 radavietės.

Biologija ir ekologija. Auga ant senų lapuoėių medžių senuose parkuose ir atvirose vietose miškuose. Kerpei būdingas labai trumpas (1– 3 cm ilgio) Ŗalsvas krūmiškas gniuþulas, kurā sudaro keli kaspino formos iĖsipūtę lakštai. Lakštų galai paprastai praplyĖę, primena gobtuvā, kurio viduje matyti Ŗalsvi miltiškai dariniai – soredės. Vaisiakūnių beveik niekada nebūna. Panaėiausia kerpė yra daþnai pasitaikanti

Pydrūno Sinkeviėiaus nuotrauka

Iygiajuostė ramalina (*Ramalina fastigiata*), kurios gniuþule niekada nebūna soredžių, o lakštų galuose visada formuojasi gelsvai þali vaisiakūniai – dubenėlio ar sagos formos apoteciai.

Populiacijų gausumas. Gausumas neþinomas, daþniausiai aptinkami pavieniai medþiai su Ėių kerpių gniuþulais.

Grėsmės ir apsauga. Miškų kirtimas, dþiūstanėių ir nudþiūvusėių medžių Ėalinimas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškosios ir krūmiškosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI, H.

Summary

A rare species, 25 localities are known, grows on old deciduous trees in parklands and forests. Population abundance is unknown.

Apraėė Jurga Motiejūnaitė

Plonaðakė ramalina

Ramalina thrausta (Ach.) Nyl.

KLASĖ AUKBLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA RAMALININIAI (*RAMALINACEAE*)

1 (E) kategorija

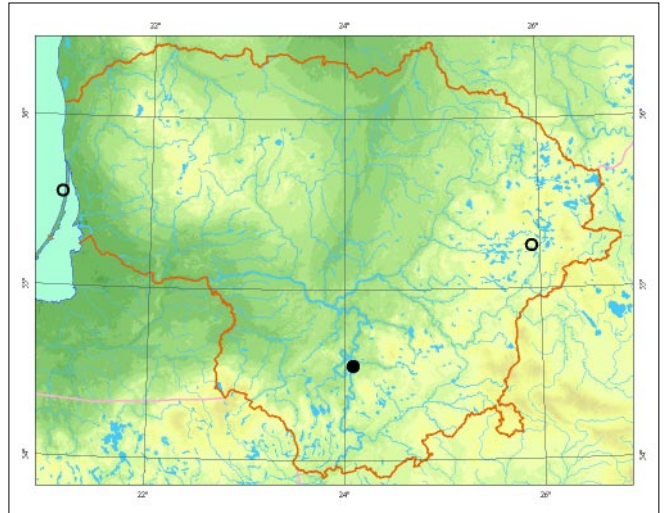
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūðis āraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europos ir Ðiaurės Amerikos borealinėje zonoje, pieėiau aptinkama kalnuose.

Ðinomos 3 radavietės Rytø, Vidurio ir Vakarø Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miðriuose ir spygliuoėiø miðkuose ant egljø ðakeliø, reėiau – ant lapuoėiø medþiø, ypaė āpuolø kamienø ir ðakø. Reikli aplinkai, gali augti tik esant tinkamam miðko mikroklimatui. Neaptinkama vidutinio amþiaus ir jaunuose miðkuose. Kerpei būdingas krūmiðkas, nusviręs, þalsvos spalvos gniupulas, galintis siekti iki 20 cm ilgio. Ðakelės siūliðkos, baigiasi kabliuko formos dariniu. Panaðūs laumagauriø (*Bryoria*) genties gniupulai niekada nebūna þalsvos spalvos, o jø ðakeliø galiukai tiesūs. Kai kurios miltuotosios ramalinos (*Ramalina farinacea*) formos gali turėti panaðius gniupulus, taėiau jø ðakelės, ypaė ties pamatine dalimi, visada yra plokðėios ir kiek iðplatėjusios.

Populiacijø gausumas. Ðinoma tik 1 ðiuolaikinė ðios rūðies populiacija Punios ðile. Jos gausumas nepinomas, aptikti keli gniupulai iðvirtusio āpuolo vainike, ten pat gali augti ir kituose medþiø vainikuose. Kur-

ðio nerijoje ji nebuvo rasta pakartotinai tiriant vietovę 1997 m. Kita populiacija aptikta 1939 m. – pastaruoju laiku toje vietovėje kerpės netirtos.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, sausinimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusio medþiø ðalinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas; klimato ðiltėjimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

An endangered species, one population is currently found in Punia forest.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Renato Jakaiėio nuotrauka

Glebioji gleiviakerpė

Collema flaccidum (Ach.) Ach.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA GLEIIAKERPINIAI (COLLEMATACEAE)

1 (E) kategorija

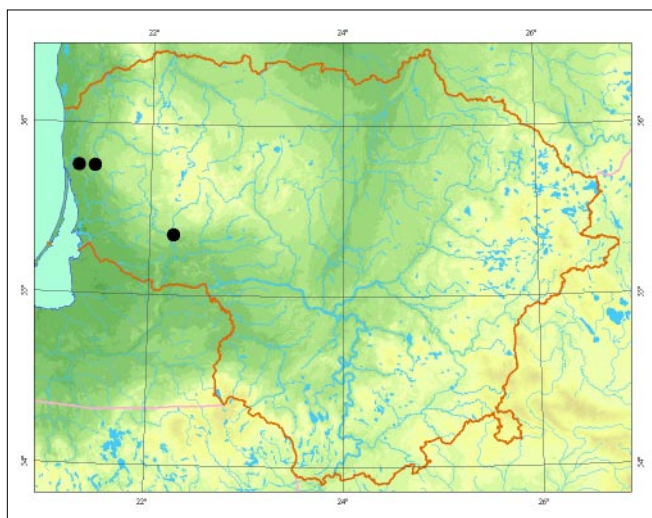
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rùðis áradyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, ðiaurinėje Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, ávairiose gamtinėse zonosė.

Lietuvoje þinomos 3 radavietės vakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant samanomis apaugusio akmenø ir pamatiniø medþio kamienø daliø upeliø vagose ir krantuose. Jautriai reaguoja á medþio iðkirtimà palei upeliø vagas ir á vagø pokyčius, vandens tarða ir eutrofizacijà. Kerpei būdingas lapiðkas gniupulas, kuris sudrėkàs iðbrinksta. Sausas gniupulas juodas, sudrėkàs – þaliai juodas, lakðtø galiukai suapvalėjà, nekarpyti, su gausiomis plokðiomis þvyniðkomis iðaugėlėmis. Daugiau panaðio kerpio tokiose augavietėse ðalyje nerandama, todėl supainioti ðios rùðies su kokia nors kita beveik neámanoma.

Populiacijø gausumas. Visose radavietėse aptikta ne-gausiai (kolonizuoti vienas ar keli substrato vienetai), tinkamos augavietės iðlikusios tik nedidelėse upeliø

ruoþuose. Gali iðnykti net ir neþymiai pakitus augavieeiø kokybei.

Grėsmės ir apsauga. Þemės ūkis (trėðimas, pesticidø naudojimas), kitokia vandens tarða, miðkø kirtimas, gyvenvieeiø ir þemės ūkio paskirties pastatø statymas. Vandens ir krantø augalijos tvarkymas sausini-mo tikslais, upeliø vagø tiesinimas, uþtvindymas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., Kalinauskaitė N., 1998: The first locality of *Collema flaccidum* (Ach.) Ach. in Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 4 (3): 325– 327.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios ker-pės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruti-cosae*). – *Lietuvos grybai*, 13 (1). – Vilnius.

Motiejūnaitė J., Golubkov V. V., 2005: Cyanolichens of freshwater aquatic and subaquatic habitats in Lithuania and Belarus. – *Botanica Lithuanica*, 11 (1): 35– 40. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

An endangered species; at present three populations are known and all their habitats are under possible threat of deterioration, potentially leading to population extinction.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Þydrūno Sinkeviėiaus nuotrauka

Latakinis gleivytis

Leptogium corniculatum (Hoffm.) Minks (sin. *L. palmatum* (Huds.) Mont.)

KLASĖ AUKBLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
DEIMA GLEIIAKERPINIAI (*COLLEMATACEAE*)

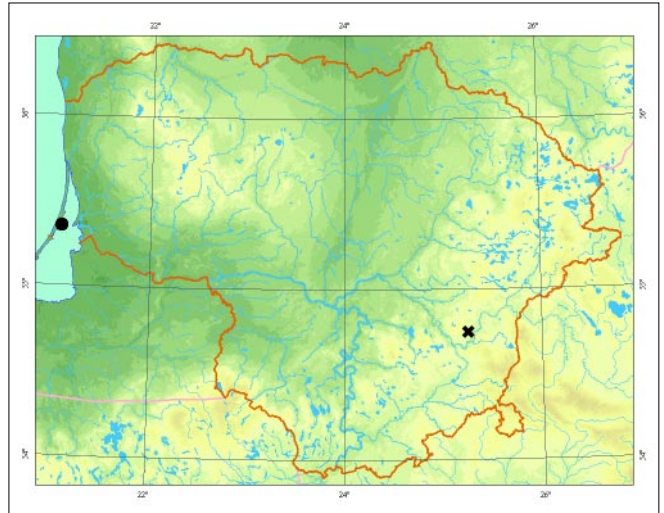
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, ávairiose gamtinėse zonose.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės Kurðiø nerijos nacionaliniame parke ir dabartinėje Vilniaus miesto teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant kalkingo smėlio arba ant samanomis apaugusio akmenø atvirose vietose, kur didelė oro drėgmė. Kerpei būdingas lapiðkas ar beveik krūmiðkas gniuþulas, kurio lakðtai iki 0,5 mm ploëio, statūs, daugiau ar mažiau susisukę á latakėlá, pilkðvai juosvi. Sudrėkæ iðbrinksta ir tampa þalsvai juosvi. Vaisiakūniø beveik nepasitaiko. Panaðiose vietose auganėios kerpės, kurioms būdingas iðbrinkstantis gniuþulas, – gleiviakerpės (*Collema*) ir kitø rūðiø gleivyčiai – nė viena neturi tokio plaëio, gana ilgø, latakidkai susisukanėio lakðto.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma tik 1 populiacija, antroji, buvusi Vilniaus miesto teritorijoje, nebeegzistuoja. Kurðiø nerijoje esanti populiacija auga keliasdeðimtyje kvadratinio metrø.

Grėsmės ir apsauga. Urbanizacija, sporto ir poilsinė veikla ir jai skirtø árenginiø statymas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., Nordin A., Zalewska A., Bjelland T., Hedenas H., Westberg M., Heidmarsson S., Prigodina I., 1998: Materials on lichens and allied fungi of Neringa National Park (Lithuania). – *Botanica Lithuanica*, 4 (3): 285–305.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI, BG, UPS, UME, LD, OLS.

Summary

An endangered species; one sparse population is known in the Curonian Spit.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Kerpiðkasis gleivytis

Leptogium lichenoides (L.) Zahlbr.

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ÐEIMA GLEIVIAKERPINIAI (COLLEMATACEAE)

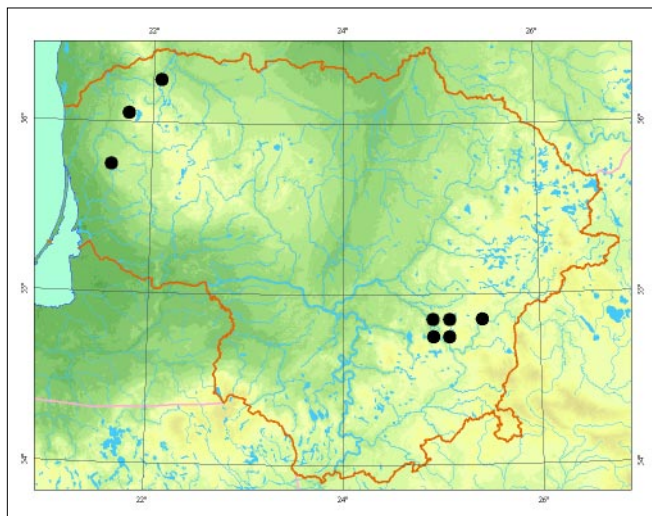
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje, nuo arktinės iki mediteraninės zonos.

Lietuvoje þinoma 10 radaviečių ávairiose dalyse, gausiausia – Vilniaus regione.

Biologija ir ekologija. Auga ant apsamanojusio senø uosio kamienø ir storøje samanø dangøje ant rieduliø miðko upeliø pakrantėse. Kerpei būdingas lapiðkas gniupulas, sudarytas ið gana siaurø (iki 5 mm ploëio) lakðteliø, kuriø galai uþsibaigia adatiðkomis iðaugëlėmis. Gniupulas pilkai arba rudai juosvas, sudrėkæs iðbrinksta, tampa þaliai juodas. Vaisiakûniø pasitaiko retai. Tai dubenėlio formos apoteciai su ðvieisiai rudu viduriu ir gniupulo spalvos kraðteliais, apaugusiais smulkiomis iðaugëlėmis – izidėmis. Kerpiðkàjà gleivytà sunku supainioti su kitomis kerpėmis, nes jokios panaðios rûðys tokiose augavietėse neaptinkamos. Adatiðkasis gleivytis (*Leptogium teretiuscu-*

lum) paprastai auga tiesiog ant medþiø þievės, jo augavietės nesusijusios su vandens telkiniais, o gniupulas gerokai smulkesnis.

Populiacijø gausumas. Dalis populiacijø Vilniaus regione gana gausios, kitur aptikta ant pavieniø medþiø.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusio medþiø ðalinimas, upeliø vagø tiesinimas, vandens tarða.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., Golubkov V. V., 2005: Cyanolichens of freshwater aquatic and subaquatic habitats in Lithuania and Belarus. – *Botanica Lithuanica*, 11 (1): 35– 40. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species; ten localities are known, some populations consist of solitary phorophytes colonized by scarce lichen thalli.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Pydrūno Sinkevièiaus nuotrauka

Adatiðkasis gleivytis

Leptogium teretiusculum (Wallr.) Arnold

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA GLEIVIAKERPINIAI (*COLLEMATACEAE*)

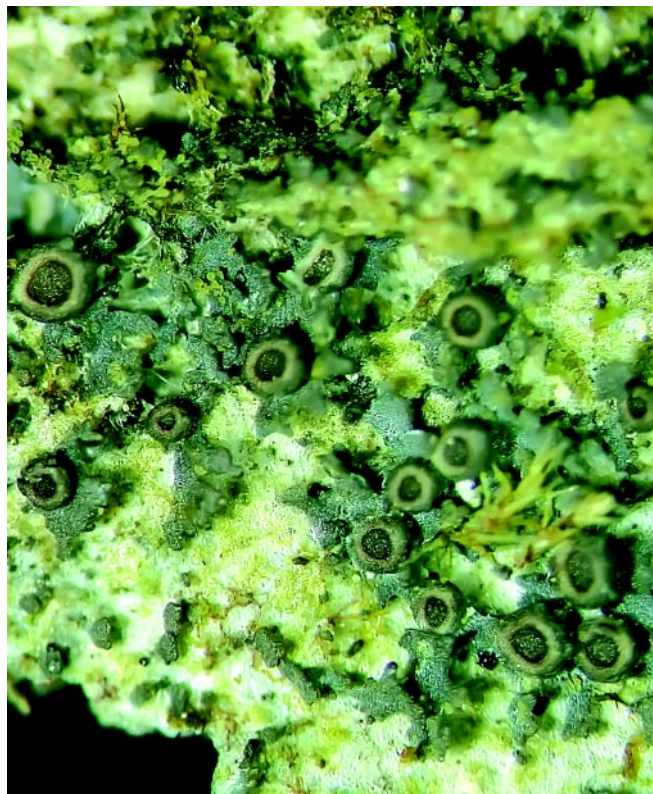
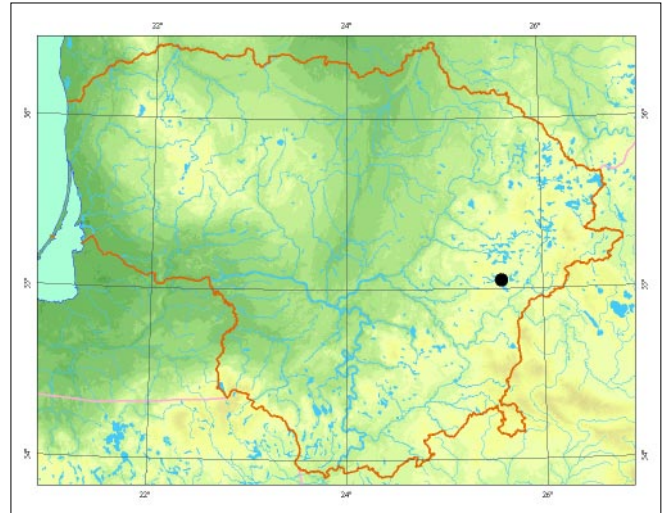
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis árašyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Amerikoje, nuo borealinės iki mediteraninės zonos.

Lietuvoje þinoma 1 radavietė Asvejos regioniniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miðriuose miðkuose ant apsamanojusio medþio kamienø. Reikli aplinkai, neplinta dideliais atstumais. Gali augti tik esant tinkamam miðko mikroklimatui ir pakankamam substrato (medþio) amþiui. Neaptinkama vidutinio amþiaus ir jaunuose miðkuose. Ðiai kerpei būdingas smulkus lapiðkas gniuþulas, kurį sudaro siauri (iki 2 mm ploëio) lakðteliai. Lakðtelio galai uþsibaigia adatiðkomis iðaugëlėmis. Gniuþulas rudas, sudrėkæs iðbrinks-

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

ta, tampa þaliai juodas. Vaisiakūniø – giliai ádubusio dubenėlio formos apotecio pasitaiko retai, nors Lietuvos populiacijoje buvo gausūs.

Populiacijø gausumas. Þinoma tik 1 negausi populiacija – keli medþiai, ant kuriø auga kerpės gniuþulai. Populiacijos gausėjimo ar atsikūrimo kitose vietovėse galimybės neaiðkios, nes artimiausios ðiuolaikinės populiacijos yra ðiaurrytinėje Lenkijoje.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėio ir nudþiūvusio medþio ðalinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., Stonėius, D., Kukwa M., 2005: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. II. – Botanica Lithuanica, 11 (1): 41– 49.

Andersson L., Kriukelis R., Skuja S., 2005: Kertiniø miðkø buveiniø inventorizacija Lietuvoje. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species; one sparse, isolated population is known in the eastern part of the country.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Gulsėioji medžkapėdė

Peltigera horizontalis (Huds.) Baumg.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
DEIMA MEDŽKAPĖDINIAI (PELTIGERACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

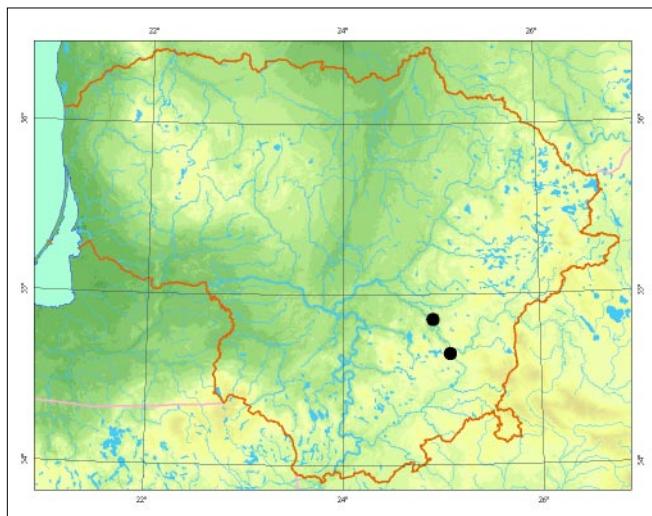
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, borealinės zonos pietinėje dalyje ir temperatinės zonos okeaninėje ir subokeaninėje dalyse, mediteraninio klimato zonos kalnuose.

Lietuvoje pinomos 2 radavietės Trakø istoriniame nacionaliniame ir Neries regioniniame parkuose.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miėriuose miėkuose ant apsamanojusio medpio kamienø pamatø. Reikli aplinkai, neplinta dideliais atstumais. Gali augti tik esant tinkamam miėko mikroklimatui ir pakankamam substrato (medpio) ampiui. Neaptinkama vidutinio ampiaus ir jaunuose miėkuose. Kerpei būdingas stambus (iki 10 cm skersmens) lapiðkas gniupulas, kurio virðutinė pusė melsvai pilka, kiek blizganti, sudrėkusi – tamsiai pilka. Apatinė pusė su ryðkiu tamsio gysleliø tinklu, kuris gerai išsiskiria ðviesesniame fone. Ant gysleliø auga tamsio rizinø kuokðteliai, kurie išsidėsto koncentriðkiais ratais. Vaisiakūniø – plokðėiø rudø apotecio būna ne visada. Gniupulà su vaisiakūniais atskirti labai lengva, nes visø kitø ant tokio substrato auganėiø medžkapėdpio genties kerpio vaisiakūniai yra ne plokðti, o balno formos arba vamzdiðkai susisukæ. Gniupulai be vaisiakūniø labai panaðūs ā daugiapiròtės medžkapėdės (*Peltigera polydactyla*) gniupulus, kuriø rizinø kuokðteliai išsidėsto netaisyklingai, niekada neauga koncentriðkiais ratais.

Jurgos Motiejūnaitės ir Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijø gausumas. Pinomos 2 populiacijos, kurias sudaro negausūs gniupulai, augantys ant keliø medpio. Populiacija, esanti Trakø istorinio nacionalinio parko teritorijoje, yra kiek gausesnė ir, matyt, kol kas stabili – ði kerpė tame paėiame miėke aptikta 1930 m. ir randama iki ðio dienø, nors gausumo pokyčiai neįinomi.

Grėsmės ir apsauga. Miėkø kirtimas, sausinimas, dpius-tanėiø ir nudpiuvusio medpio ðalinimas, senø miėkø plotø išskaidymas.

Informacijos ðaltiniai

Michalski A., 1935: Porosty Wilna i Trok. – Prace Tow. Przyjc. Nauk w Wilnie, 11: 335– 347.

Motiejūnaitė J., Miadlikowska J., 1998: Revised list of the genus *Peltigera* (Lichenized *Ascomycotina*) and peltigericolous fungi in Lithuania. – Acta Mycologica, 33 (2): 307– 316.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati*). *Species foliosae et fruticosaes*. – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

An endangered species; two sparse populations are known in the south-eastern part of the country.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Pvynuotoji meðkapėdė

Peltigera lepidophora (Nyl. ex Vain.)

KLASĖ AUKBLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
DEIMA MEÐKAPĖDINIAI (*PELTIGERACEAE*)

2 (V) kategorija

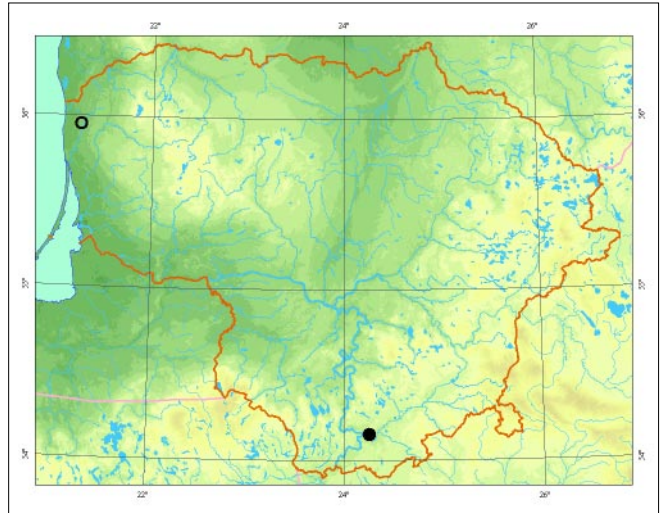
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė rūdīs, aptinkama Europoje, Azijoje, Āiaurės ir Pietø Amerikoje, Grenlandijoje, Havajuose, Naujojoje Zelandijoje, arktinėje ir borealinėje zonoje, ĳiltesnio klimato juostose – kalnuose. Lietuvoje ųinomos 2 radavietės pietinėje ir ĳiaurvakarinėje dalyje, gali būti dađnesnė.

Biologija ir ekologija. Auga ant smėlingo, dađniausiai kalkingo dirvoþemio atvirose vietose, ypaė pamiðkėse. Ekologiniai poreikiai Lietuvoje maþai ųinomi. Kerpei būdingas lapiðkas, iki 5 cm skersmens gniuþulas. Virðutinė jo pusė pilkai rusva, pavirðius veltiniðkas (veltinis storas ir pasiðiaudæs), su plokðėiais, blyneliø formos dariniais – izidėmis. Apatinė pusė õviesi, su vos rusvomis gyslelėmis ir kuokðtais auganėiomis rizinomis. Panaðiose vietose galinėios augti tariamosios meðkapėdės (*Peltigera didactyla*) gniuþulo virðutinės pusė veltinis plonesnis, nepasiðiaudæs, pavirðius beveik lygus ir niekada nebūna blyneliø formos dariniø.

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas ir būklė neþinomi. Aplinkinėse dalyse aptinkama sporadiðkai.

Grėsmės ir apsauga. Klimato ĳiltėjimas, miðkø sodinimas, pievø apaugimas krūmais nustojus ganyti gyvulius.

Informacijos ųaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A vulnerable species; two localities are known, population abundance and present state unknown.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Plaèioji platurpë

Lobaria pulmonaria (L.) Hoffm.

KLASË AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA PLATURPINIAI (*LOBARIACEAE*)

2 (V) kategorija

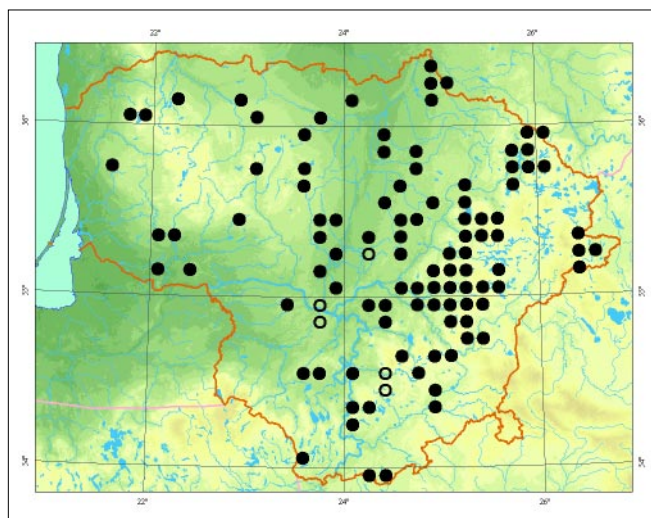
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurës ir Centrinëje Amerikoje, Afrikoje, borealinëje ir temperatinëje zonoje, pieèiau – kalnuose.

Lietuvoje þinoma 120 radavieèiø ávairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant senø lapuoèiø medþiø kamienø senuose miðkuose ar jø salelëse. Ilgamþpë ir sunkiai plintanti kerpë. Neauga jaunuose ir vidutinio amþiaus miðkuose, ant jaunø medþiø. Nyksta daugelyje Europos ðaliø (iðskyrus stipriai okeanines vietas). Kerpei bûdingas labai stambus (iki 30 cm skersmens) gniupulas, priaugæs prie substrato vienu kraðtu. Kitas kraðtas daþniausiai uþsiritæs ir pakilæs á virðø. Virðutinë jo pusë þalsvai rusva ar pilkðvai þalsva, sudrëkusi – ryðkiaji þalia, pavirðius labai reljefiðkas, briaunotas ir duobëtas (kiek primena plauèiø pavirðiø). Apatinë pusë ruda, veltiniðka, pavirðius su iðkilimais, kurie atkartoja virðutinës pusës duobeles. Iðskirtinës iðvaizdos kerpë, kurios neámana supainioti su jokia kita, auganëia mûsø ðalyje.

Populiacijø gausumas. Daugumà populiacijø sudaro vienas ar keli medþiai, apaugæ ðiø kerpjø gniupulais. Daugelis populiacijø neatsinaujina – jas sudaro tik

seni gniupulai, beveik niekada nebeaptinkama su vaisiakûniais. Gausiausia ir gyvybingiausia populiacija yra Asvejos regioniniame parke.

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiûstanëiø ir nudþiûvusjø medþiø ðalinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejûnaitë J., 2002: Lapiðkosios ir krûmiðkosios kerpës (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A vulnerable species; 120 localities are known, most populations consist of one or several phorophytes colonized by thalli of this lichen. Most of the populations contain only senile thalli.

Apraðë Jurga Motiejûnaitë

Þydrûno Sinkevièiaus nuotrauka

Miltuotoji nefroma

Nephroma parile (Ach.) Ach.

KLASĖ AUKBLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
DEIMA NEFROMINIAI (*NEPHROMATACEAE*)

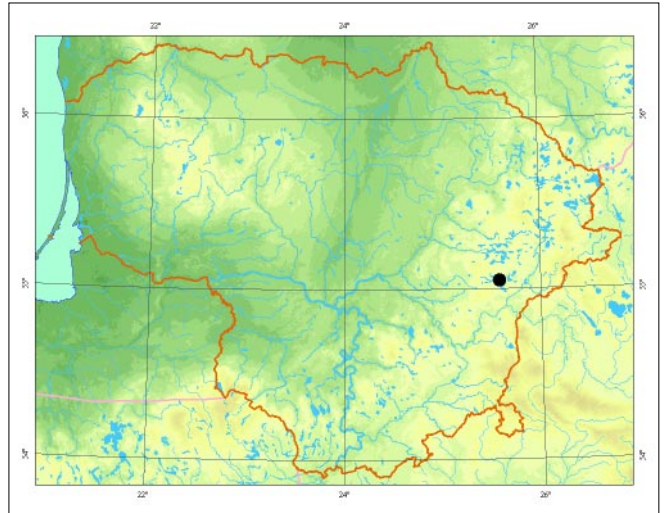
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės ir Pietø Amerikoje, Grenlandijoje, nuo arktinės zonos pietinės dalies iki temperatinės zonos Ðiaurinės dalies, Ðiltesnio klimato zonose – kalnuose.

Lietuvoje þinoma 1 radavietė Asvejos regioniniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miðriuose miðkuose ant apsamanojusio medþio kamienø. Reikli aplinkai, neplinta dideliais atstumais. Gali augti tik esant tinkamam miðko mikroklimatui ir pakankamam substrato (medþio) amþiui. Neaptinkama vidutinio amþiaus ir jaunuose miðkuose. Kerpei būdingas lapiðkas gniupulas, kurio lakøtø virðutinė pusė pilkai ar melsvai rusva, su gausiais miltiðkais dariniais – soredėmis. Apatinė pusė balsva, lygi ar kiek veltiniðka, be gysleliø. Ant samanotø medþio kamienø aptinkamø meðkapedþio (*Peltigera*) genties kerpiø gniupulo apatinė dalis būna su ryðkiomis gyslelėmis ir rizinomis.

Populiacijø gausumas. Þinoma tik 1 populiacija, kurià sudaro negausūs gniupulai, augantys ant keliø medþio. Populiacijos gausėjimo galimybø ið aplinkiniø populiacijø beveik nėra, nes artimiausios dabar egzistuojanėios populiacijos yra Estijoje ir pietinėje Ðvedijoje, o Ði rūðis tokiais dideliais atstumais neplinta.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, sausinimas, dþiūstanėio ir nudþiūvusio medþio Ðalinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas; klimato Ðiltėjimas.

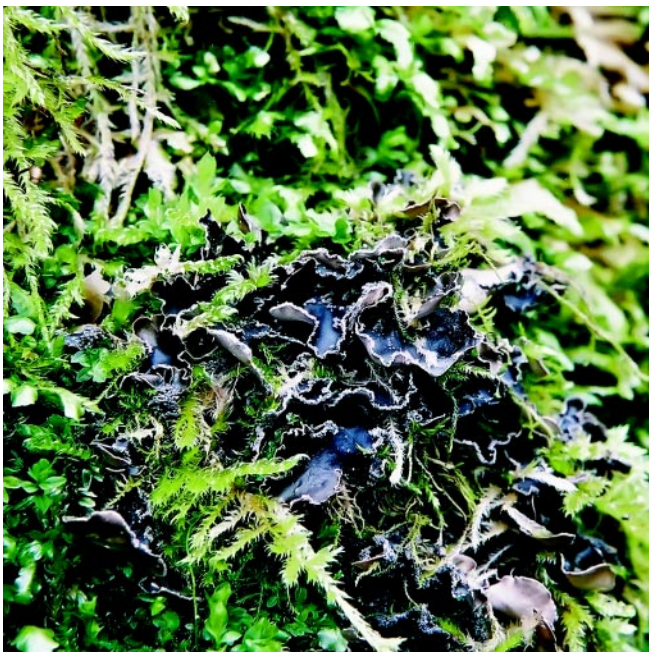
Informacijos Ðaltiniai

Motiejūnaitė J., Stonėius, D., Kukwa M., 2005: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. II. – Botanica Lithuanica, 11 (1): 41– 49. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species; one sparse, isolated population is known in the eastern part of the country.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Þydrūno Sinkeviėiaus nuotrauka

Gûbriuotoji pûsliakerpė (sin. Gûbriuotoji saitakerpė)

Lasallia pustulata (L.) M rat (sin. *Umbilicaria pustulata* (L.) Hoffm.)

KLAS  AUK LIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
 EIMA SAITAKERPINIAI (*UMBILICARIACEAE*)

2 (V) kategorija

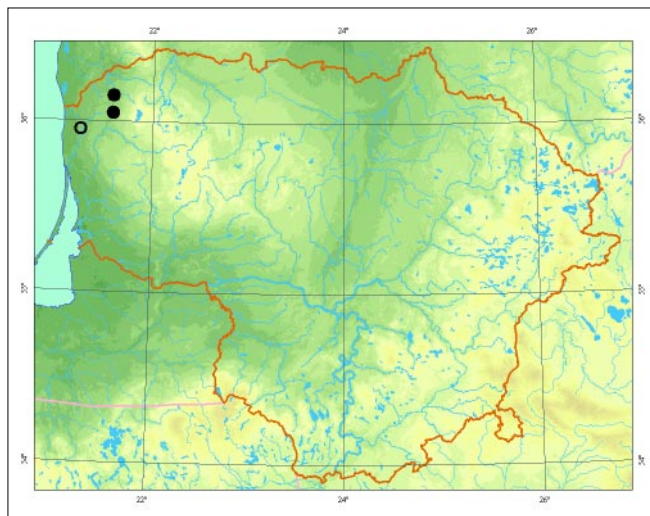
Statusas.   Lietuvos raudonaj  knyga r d s  ra dyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Afrikoje,  iaurės ir Centrinėje Amerikoje, nuo borealinės zonos pietinės dalies iki paatogr pių zonos.

Lietuvoje  inomios 4 radavietės  iaurvakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatin  riedul  riedulynuose, retai ant sen  akmens m ro tvor . Reta temperatinės zonos lygumose. Kerpei būdingas 3–7 cm skersmens lapi kas vienalak tis gni pulas, kuris tvirtinasi prie substrato vienu gomfu. Vir utinė gni pulo pusė juodai ruda, su gausiomis i kiliomis pūslelėmis ir smulkiomis koral komis i augėlėmis – izidėmis. Apatinė pusė – nuo pilkai rudos iki juodos, pavir ius šiurkštus. Nuo pana i  saitakerpi  (*Umbilicaria*) genties rūdžių skiriasi p slėta gni pulo vir utine puse.

Populiacij  gausumas. Populiacija  aukli  riedulyne gausi, šiuo metu tiesioginis pavojus jai negresia, ta iau populiacija gali labai sum pėti ar i nykti riedulynams apaugus kr mais.

Grėsmės ir apsauga. Riedulyn  apaugimas kr mais nu-stojus ganyti gyvulius, sen  m ro tvor  restauracija.

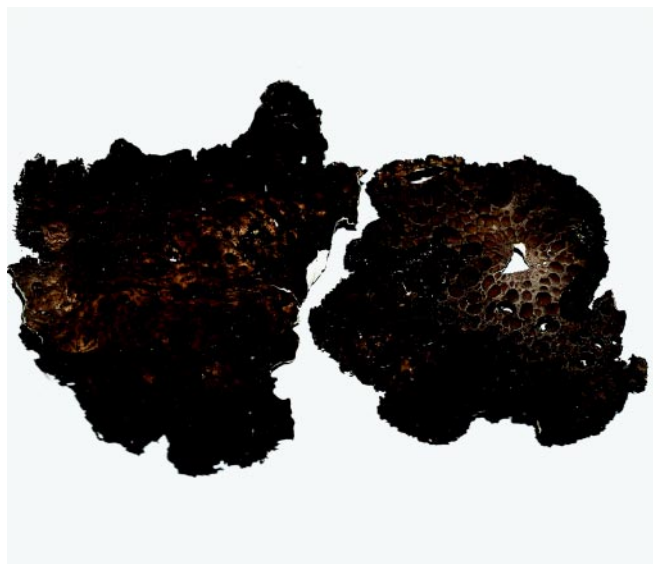
Informacijos  altiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapi kosios ir kr mi kosios ker-pės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruti-cosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzd iai: WI.

Summary

A vulnerable species; four localities are known, one population is abundant and there is no direct threat at present, yet decline is possible if the boulder meadow overgrows with shrubs.

Apr dė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiej naitės nuotrauka

Suodinoji saitakerpė

Umbilicaria deusta (L.) Baumg.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA SAITAKERPINIAI (*UMBILICARIACEAE*)

2 (V) kategorija

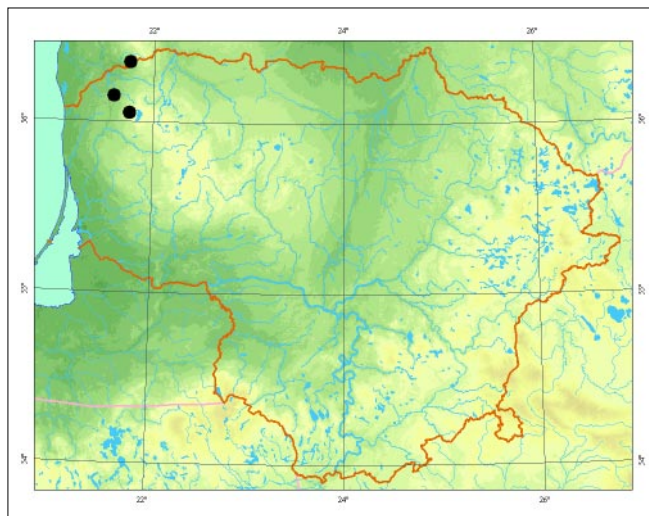
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, arktinėje ir borealinėje zonose, Ėiltesnio klimato juostose – kalnuose.

Lietuvoje ėinomos 4 radavietės Ėiaurvakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatinio riedulio riedulynuose. Reta temperatinės zonos lygumose. Kerpei būdingas 2– 3 cm skersmens lapiokas gniupulas, kuris susideda iš keliu lakotu, o prie substrato tvirtinasi vienu gomfu. Virđutinė gniupulo pusė juodai ruda, su gausiomis smulkiomis išaugėlėmis – izidėmis. Apatinė pusė kiek Ėviesesnė uđ virđutinė, duobėta. Nuo panađios daugialakotės saitakerpės (*Umbilicaria polyphylla*) skiriasi gausiomis išaugėlėmis gniupulo virđutinėje pusėje.

Populiacijų gausumas. Populiacija Ėaukliu riedulyne gausi, Ėiuo metu tiesioginis pavojus jai negresia, taėiau galima grėsmė yra riedulynu apaugimas krūmais.

Grėsmės ir apsauga. Riedulynu apaugimas krūmais nustojus ganyti gyvulius.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiokosios ir krūmiokosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

A vulnerable species; four localities are known, one population is abundant and there is no direct threat at present, yet decline is possible if the boulder meadow overgrows with shrubs.

Aprađė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Daugialakūtė saitakerpė

Umbilicaria polyphylla (L.) Baumg.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA SAITAKERPINIAI (UMBILICARIACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rùðis áraðyta nuo 1992 m.

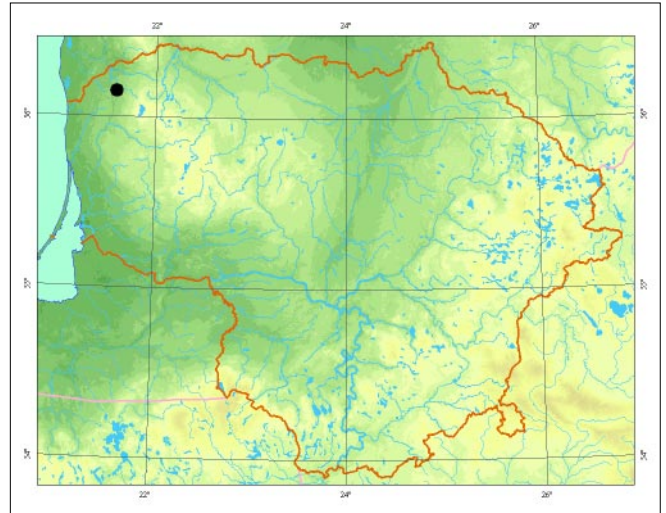
Paplitimas. Kosmopolitinė rùðis, aptinkama visuose þemynuose arktinėje ir borealinėje zonose, ðiltesnio klimato juostose – kalnuose.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės Salantø regioniniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatinio riedulio riedulynuose. Reta temperatinės zonos lygumose. Kerpei būdingas 2– 3 cm skersmens lapiðkas gniuþulas, kuris susideda iš keliø lakūtø, o prie substrato tvirtinasi vienu gomfu. Virðutinė gniuþulo pusė tamsiai ruda ar juodai ruda, lygi, be išaugėliø. Apatinė pusė juoda, lygi. Nuo panaðios suodinosios saitakerpės (*Umbilicaria deusta*) skiriasi lygia, be išaugėliø virðutine gniuþulo puse.

Populiacijø gausumas. Populiacija ðaukliø riedulyne gausi, ðiuo metu tiesioginis pavojus jai negresia.

Grėsmės ir apsauga. Riedulynø apaugimas krūmais nustojus ganyti gyvulius.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius.

Summary

A vulnerable species; two localities are known, one population is abundant and there is no direct threat at present, yet decline is possible if the boulder meadow overgrows with shrubs.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Skylėtoji spuoguo­­tė

Pertusaria pertusa (Weigel) Tuck.

KLASĖ AUKBLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
DEIMA SPUOGUOTINIAI (*PERTUSARIACEAE*)

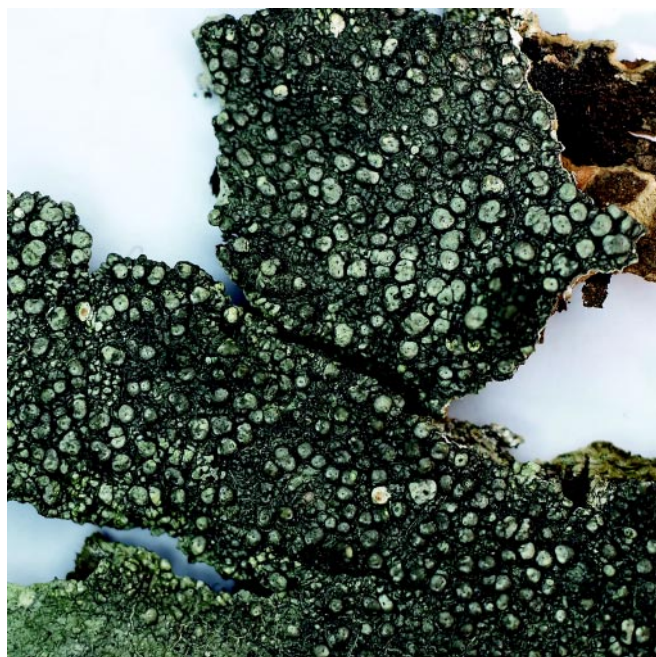
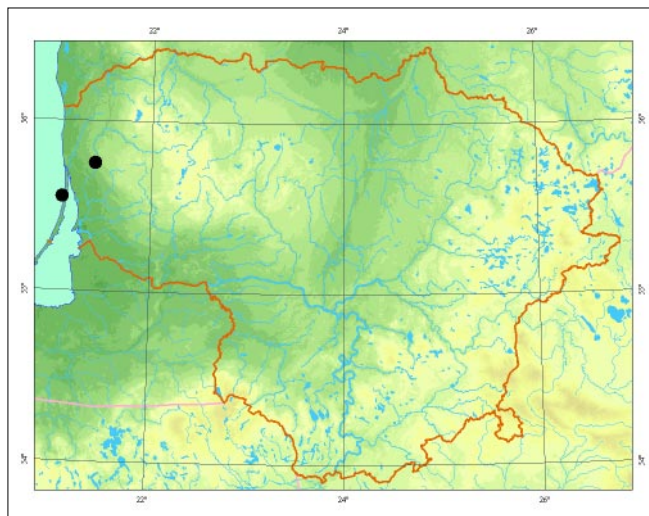
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Afrikoje (Kaná­­rø salose), nuo borealinės iki mediteraninės zonos.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės. Greičiausiai yra daþnesnė, ypaė vakarinėje ōalies dalyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant lapuoėiø medþiø kamienø natūralios kilmės miðkuose ir parkuose. Kerpei būdingas þiauberiðkas, pilkas, kiek blizgantis, lygus ar raukðlėtas karpotas gniuþulas su keliomis ryðkiomis zonomis pakraðėiuose. Vaisiakūniø beveik nematyti, jie po kelis paniræ á gniuþulo karputes, atsiveria tik taðko formos angelėmis. Sporos labai stambios, po dvi aukðlyje. Panaðiausia kerpė yra daþnai pasitaikanti ir panaðiose augavietėse randama lygioji

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

spuoguo­­tė (*Pertusaria leioplaca*), kurios karputėse daþniausiai būna tik po vienà apotecá, o sporos – po keturias aukðlyje.

Populiacijø gausumas. Populiacija Kurðiø nerijoje yra labai gausi, jos būklė stabili jau kelis deðimtmečius. Antros populiacijos gausumas ir būklė neþinomi.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusio medþiø ōalinimas.

Informacijos ōaltiniai

Motiejūnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 5 (3): 251– 269. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

A rare species; two localities are known. One population has been stable and abundant for at least several decades.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Dviguboji artonija

Arthonia didyma Körb.

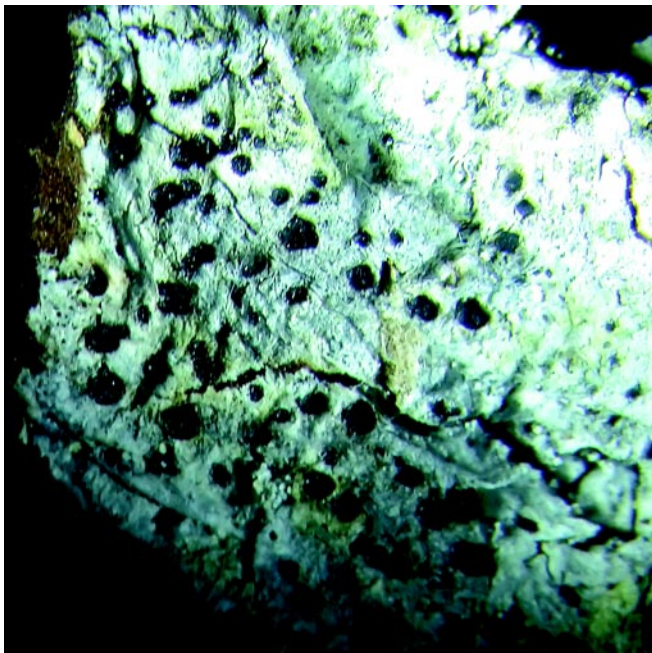
KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA ARTONIJINIAI (ARTHONIACEAE)

2 (V) kategorija

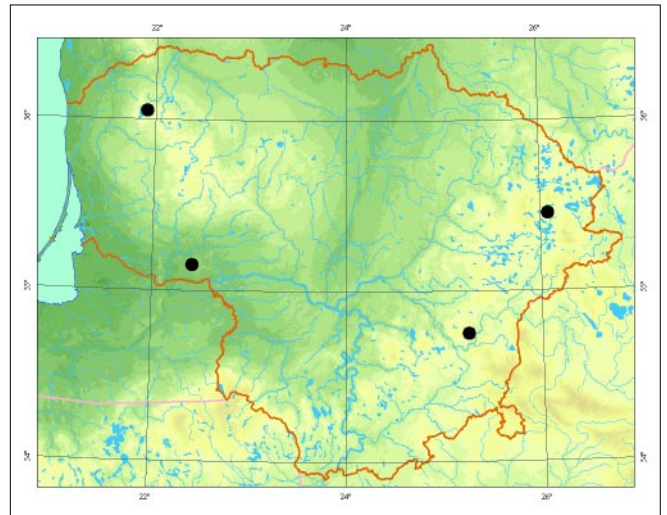
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rùðis áradyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurës Amerikoje, nuo borealinës zonos pietinës dalies iki mediteraninës zonos. Lietuvoje þinomos 4 radavietës ávairiose dalyse, tikriausiai yra daþnesnë.

Biologija ir ekologija. Auga ant lapuoèiø medþiø natûralios kilmës lapuoèiø ir miðriuose miðkuose, daþniau senuose, taèiau nėra prieraði vien seniems miðkam. Kerpei būdingas plonas, rusvai þalsvas þiauberiðkas gniuþpulas, daþnai paniræs á substratà. Vaisiakûniai – juodi, plokšti ar kiek ádubæ apskritø ar pailgø dëmeliø pavidalo apoteciai. Aukðliasporës dvilastës, bespalvës, vëliau tampa rusvos ir karpotos. Ðià kerpæ nesunku supainioti su vynine (*Arthonia vinosà*) ir kaðtonine (*A. spadicèa*) artonijomis, kuriø vaisiakûniai aukðtesni, niekada nebûna ádubæ, be to, kaðtoninës artonijos aukðliasporës gerokai maþesnës ir neparuduoja su ampiumi, o vyninës artonijos vaisiakûniø pigmentas daþnai tarsi nudaþo aplinkinà gniuþpulà.

Jurgos Motiejûnaitës nuotrauka

Populiacijø gausumas. Gausumas neþinomas. Sporadiðkai aptinkama beveik visose Lietuvà supanëiose dalyse.

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiûstanëiø ir nudþiûvusioø medþiø ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejûnaitë J., 2000: Vieðvilës rezervato kerpës ir su jomis susijæ grybai. – Botanica Lithuanica, 6 (2): 203–216.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A vulnerable species; four localities are known and it grows in natural deciduous and mixed forests, yet is not confined exclusively to old forests.

Apraðë Jurga Motiejûnaitë

Baltakrautė artonija

Arthonia leucopellaea (Ach.) Almq.

KLASĖ AUKBĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
DEIMA ARTONIJINIAI (*ARTHONIACEAE*)

2 (V) kategorija

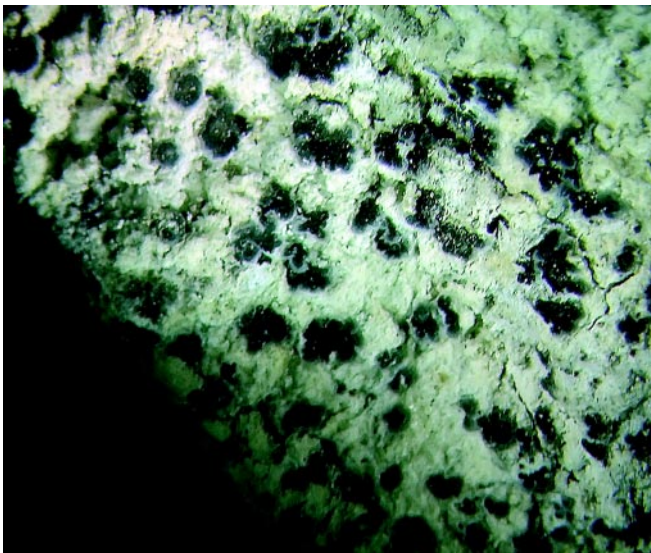
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ėiaurės Amerikoje, subokeaninė rūdis, aptinkama borealinės zonos pietinėje dalyje ir temperatinės zonos Ėiaurinėje dalyje bei Vidurio Europos kalnuose.

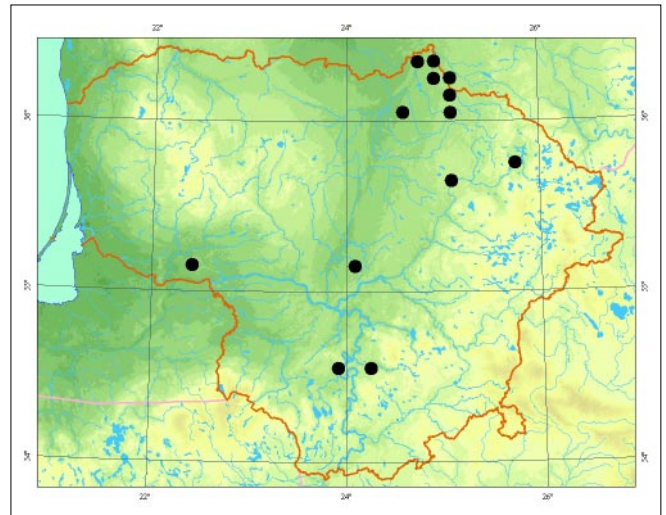
Lietuvoje ėinoma 20 radavieėiū āvairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant senū eglėū ir juodalksniū, retai ant lapuoėiū medėiū kamienū senuose, daėniausiai drėgnuose miėriuose miėkuose, taip pat tokiū miėkū salelėse griovose ir palei upelius. Kerpei būdingas gana plonas, miltiėkas ar voratinkliėkas, balsvas, kartais su Ėviesiai violetiniu atspalviu gniupulas ir gausūs, netaisyklingū dėmeliū formos, plokėti arba kiek iėgaubti, rudi arba juodi su balsvais kraėtais, daėnai su plonyte pilkėvū dulkeliū apnaėa vaisiakūniai – apoteciai. Iė visū panaėiū kerpiū iėsisiskiria netaisyklingos formos rusvais ar juosvais vaisiakūniais su Ėviesesniais kraėteliais.

Populiacijū gausumas. Gausumas neėinomas. Tikriausiai populiacijos negausios, paprastai aptinkamos ant pavieniū forofitū.

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Miėkū kirtimas, dėiūstanėiū ir nudėiūvusėū medėiū ėalinimas, miėkū sausinimas, senū miėkū plotū iėskaidymas.

Informacijos ėaltiniai

Motiejūnaitė J., 2000: Vieėvilės rezervato kerpės ir su jomis susiję grybai. – *Botanica Lithuanica*, 6 (2): 203–216.

Motiejūnaitė J., Kukwa M., Czarnota P., Prigodina-Lukoėienė I., Himelbrant D., Kuznetsova E., Kowalewska A., 2003: Lichens and allied fungi collected during the XV Symposium of Baltic Mycologists and Lichenologists in Birėtonas, Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 9 (2): 109–119.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS, LECB.

Summary

A vulnerable species; 20 localities are known, usually not abundant.

Apraėė Jurga Motiejūnaitė

Vyninė artonija

Arthonia vinosa Leight.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA ARTONIJINIAI (ARTHONIACEAE)

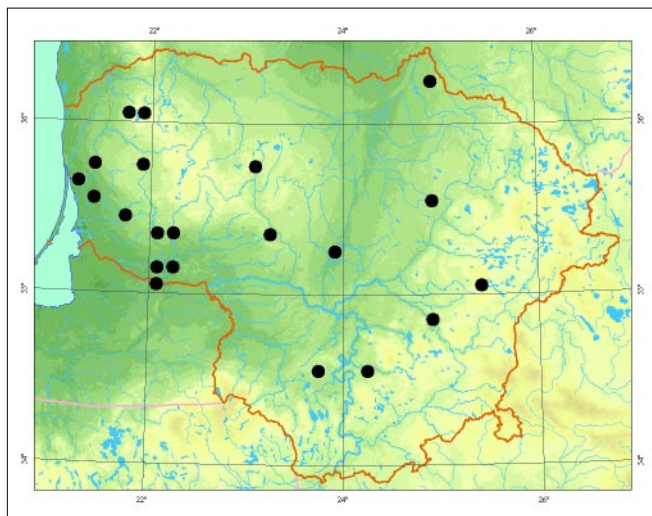
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rùðis áradyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje, nuo borealinės zonos pietinės dalies iki mediteraninės zonos.

Lietuvoje þinomos 33 radavietės ávairiose dalyse, daþnesnė ir gausesnė vakarinėje Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant senø lapuoèiø medþiø, ypaè áþuolø kamienø, daþniausiai senuose miðriuose miðkuose. Kerpėi būdingas plonas, kartais kiek miltiðkas ar smulkiai grùdėtas, kartais þaniræs á substratà, balsvas ar gelsvai rusvas, daþnai rudomis, su oranþiniø atspalviø dēmėmis gniupulas (dēmės ypaè pastebimos aplink vaisiakūnius, atrodo, tarsi jø pigmentas būtų nudaþæs gniupulà). Vaisiakūniai – kiek iðgaubti, apskritø ar pailgø dēmeliø pavidalo, rudi, su raudonu ar oranþiniu atspalviu, retai – juodi apoteciai. Aukðliasporės dvilastės, bespalvės, vėliau tampa rusvos ir karpotos. Ðià kerpæ nesunku supainioti su dvigubàja (*Arthonia didyma*) ir kaðtonine (*A. spadicea*) artonijomis. Pirmosios vaisiakūniai þemesni, niekada nebūna ið-

gaubti, gniupulas be rudø dēmio, o kaðtoninės artonijos ir gniupulas be rudø dēmio, ir aukðliasporės maþesnės, bespalvės ir nebūna karpotos.

Populiacijø gausumas. Gausumas neþinomas, kai kur (pvz., Þemaitijos nacionaliniame parke) populiacijos gausios.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiústanėiø ir nudþiúvusiø medþiø ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2000: Vieðvilės rezervato kerpės ir su jomis susiję grybai. – Botanica Lithuanica, 6 (2): 203–216.

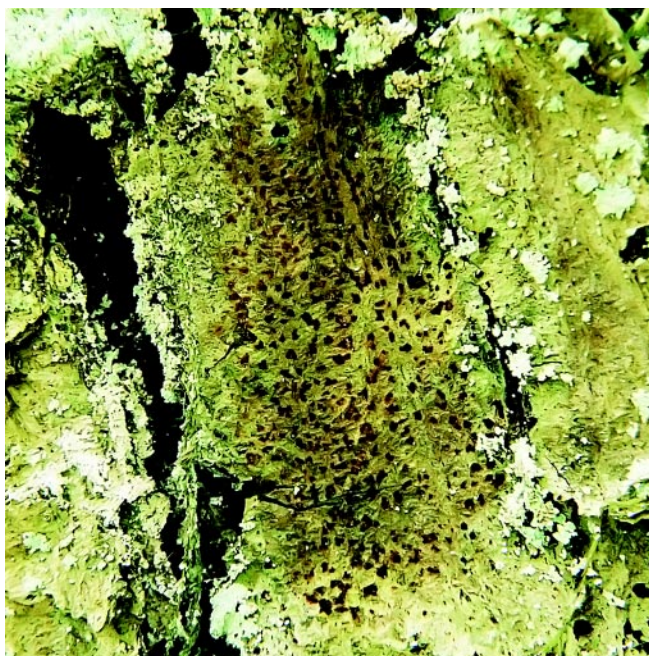
Motiejūnaitė J., Kukwa M., Czarnota P., Prigodina-Lukoðienė I., Himelbrant D., Kuznetsova E., Kowalewska A., 2003: Lichens and allied fungi collected during the XV Symposium of Baltic Mycologists and Lichenologists in Birðtonas, Lithuania. – Botanica Lithuanica, 9 (2): 109–119.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI, LECB, GPN.

Summary

A vulnerable species; 33 localities are known, most frequently confined to old forests.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Pydrūno Sinkevièiaus nuotrauka

Ąpuolinė baktrospora

Bactrospora dryina (Ach.) A. Massal.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA ROĖELINIAI (*ROCCELLACEAE*)

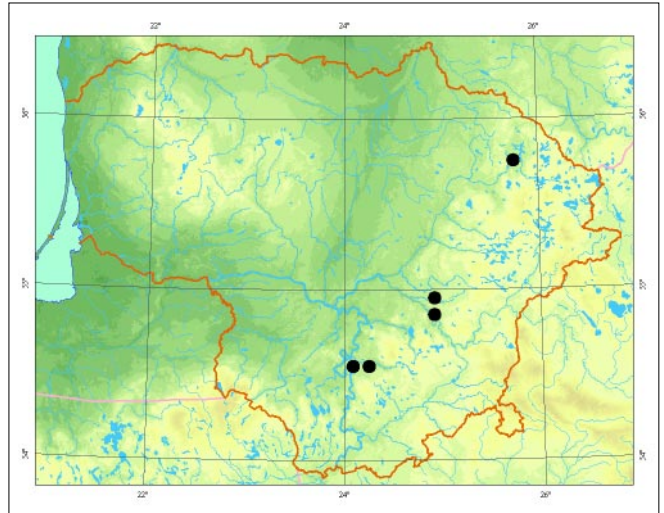
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis ārašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europos temperatinės ir mediteraninės zonos okeaninėje ir subokeaninėje dalyje.

Pinomos 7 radavietės Vidurio, Pietryėiø ir Ėiaurės Rytø Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant senø ąpuolø lapuoėiø ir miðriuose miðkuose. Kerpei būdingas baltas, lygios piauberės pavidalo gniuþulas ir juodi vaisiakūniai – lecidinio tipo apoteciai. Aukðliasporės – ilgos, daugialastės, taėiau anksti subyranėios Ā paskirus fragmentus po 2– 4 ląsteles. Morfologiðkai panaðios rūĖys yra pelėsinė artonija (*Arthonia byssacea*), kurios vaisiakūniai padengti stora balta dulkelio apnaða bei artoninė artonija (*A. arthonioides*), kurios gniuþulas pilkesnis. Abi ðios rūĖys labai skiriasi savo apotecio anatomine sandara ir aukðliasporėmis.

Renato Jakaiėio nuotrauka

Populiacijø gausumas. Aptinkama ant senø ir labai senø medþiø. Nerandama ant jaunø ir vidutinio amþiaus ąpuolø bei medþiø, auganėiø pavieniui, ne miðkuose. Visose radavietėse aptikta tik po 1– 5 medþius, apaugusius ðios kerpės gniuþulais. Gali iðnykti dar labiau sumąþėjus tinkamø forofitø skaiėiui. Didesnė pusė radavieėiø nėra grieþtai saugomose (rezervatinio reþimo) teritorijose. Reta rūĖis beveik visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusio medþiø ðalinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas.

Informacijos Ŗaltiniai

Prigodina-Lukoðienė I., Kukwa M., Naujalis J. R., 2003: Lichen species new to Lithuania. – Botanica Lithuanica, 9 (4): 379– 384.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

An endangered species that grows only on ancient oaks in forests. Seven localities are known, yet each has only several phorophytes colonized by this lichen.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Lietuviškø vardø rodyklė

- Agaras plūduriojantysis 402
Akmenkepis iðcentrinis 732
Aksombaravykis parazitinis 680
- raudonkepuris 681
Aldrūnė pūslėtoji 452
Antbarzdė belapė 554
Antis pilkoji 186
- smailiauodegė 187
- ðaukðtasnapė 188
- urvinė 185
Apolonas juodasis 102
Apsiuva kalninė 90
- mėlynsparnė 91
Apuokas didysis 231
Apuokė pūkuotoji 291
Arionas juodasis 28
Arnika kalninė 529
Artonija baltakrautė 787
- dviguboji 786
- vinyinė 788
Asiūklis didysis 388
Astrancija didþioji 472
Astras trispalvis 527
Atgiris statusis 385
Audinė europinė 161
Aukðliavarpis bohemiðkasis 624
- pirðtuotasis 625
Auksakepis Muþo 763
Auksavabalis aðtuoniataðkis 73
- marmurinis 71
- niūriaspalvis 72
Auksinukas didysis 104
- ðiaurinis 105
Auksotė pelkinė 365
- pievinė 366
- vislijoji 367
Auksveitis pievinis 475
Ausylis rudasis 262
Auslinda smėlinė 59
Ausūnis smiltyninis 626
Avocetė 215

Àpuolas bekotis 428

Bajorė juodgalvė 520
Baktrospora àpuolinė 789
Baltasprindis pilkasis 33
Balteklė melsvoji 660
Baltikas aitrusis 671
- Baèo 669
- plauðabudinis 670
- salierinis 668

Baltuosėdis gumbuotasis 646
Bangija purpurinė 275
Baravykas blyðkuis 675
- bronzinis 672
- dēmėtasis 673
- Fechtnerio 674
- kartusis 677
- kislusis 676
Baravykpinė pilkoji 688
Bartramija tiesialapė 290
Barzdenė barzdotoji 294
- lieknoji 293
Baublys didysis 179
- maþasis 180
Bazanija tridantė 301
Begalis plaèialapis 478
- prūsinis 479
Bėgikas juodakrūtis 218
Bekmanija paprastoji 610
Bembiksas ilgapandis 152
Berþas kerupis 430
- liekninis 429
Berutis raudonpiedis 506
Bitė mėlynoji 35
- stepinė gauruotakojė 147
Blakstienė rudoji 734
Blandis þalsvaþiedė 559
Bligna trilapė 411
Blizgė daugiametė 449
Blizgiavabalis iðdaginis 77
- liepinis 78
Blizgutis tikrinis 703
Bobausis apskritasporis 620
Briedragė kintanėioji 756
- skėtrioji 755
Briedþiukas puslaisvis 623
Brija apskritalapė 346
- Funko 347
- Ðleicherio 345
Brylytė miltuotoji 747
- tamsioji 746
- ðviesiagalvė 748
Bukasnapė liekninė 370
- paupinė 368
- rinėiuotoji 369

Cefalozija grandinėlinė 302
Cidarija estinė 129
Cikada kalninė 60

Ėmerys Lobelio 405

Ėesnakas dirvinis 544
- kampuotasis 546
- meðkinis 548
- porinis 547

Danėiasnapis didysis 192
- vidutinis 191
Dantūnėlis lapinis 720
- meðkinis 719
Dėlė medicininė 23
Didenė kalkinė 338
Dygė Rièardsono 376
- vingiastiebė 375
Dyglutis mėsingasis 684
Diploðstis samaninis 751
Dirsuolė miðkinė 601
- staèioji 602
Dirvapintė suaugtinė 697
Dirvinukas pajūrinis 138
Dirvuolė kvapioji 454
Dobilas ilgagalvis 460
- penkialapis 459
Drėgva balkðvoji 352
Drepanė pataisinė 371
Drikða kreivoji 380
Driuðė ilgakaklė 334
Druskė smiltyninė 427
Dumblabragis atþalinis 284
- lizdiðkasis 283
Dumblialaiðkis lancetinis 531
- siauralapis 530
Duoja rutės 295
Dusia plaèioji 68
Dviguonė ðirdinė 553
Dvyndantė durpyninė 328
- garbanotoji 329
- raukðlėtoji 330
- þalioji 331
Dþioveklė blyðkioji 503
- didþioji 502

Efemerėlė rudasparnė 41
Elniagybis kislusis 632
Elniavabalis 31
- ðiaurinis 74
Eraiėinas miðkinis 612
- smėlyninis 613
Erelis jūrinis 196
- didysis rėksnys 200
- kilnūsusis 201
- maþasis rėksnys 199

Eresas raudonasis 39
 Erika tyrulinė 435
 Eperė uolinė 377
 Eperutė menturlapė 532

 Frulanija tasioji 304

 Gaga sibirinė 190
 Gaidukas 219
 Gandras juodasis 182
 Garbenis kardalapis 550
   - raudonasis 551
 Garnys didysis baltasis 181
 Gaurabitė sieninė 148
 Gaurenė netikroji 348
 Gebenė lipikė 470
 Gedutis vienalapis 575
 Gegūnė aukštoji 566
   - baltijinė 568
   - dėmėtoji 569
   - gelsvoji 571
   - plaėialapė 570
   - raiboji 565
   - raudonoji 567
   - siauralapė 572
 Gegupraibė maŖoji 563
   - smulkiapiedė 564
   - ūalmuotoji 562
   - vyriškoji 561
 Geldutė ovalioji 29
 Geltonkepis raukšlėtasis 757
 Gencijonas melsvasis 487
   - siauralapė 488
 Gencijonėlė pelkinė 490
   - pievinė 489
 Genys baltnugaris 242
   - tripirštis 243
 Gervė pilkoji 213
 Gijabudė melsvoji 648
   - Ŗalsvoji 647
 Gijalekta Flotovo 749
   - guobinė 750
 Gyvatėdis 157
 GlaŖutė miškoinė 419
   - smulkialapė 418
 Gleiviakerpė glebioji 774
 Gleivytiš adatiškasis 777
   - kerpiškasis 776
   - latakiniš 775
 Glindė karališkoji 500
   - Kaufmano 404
   - miškoinė 501
 Godūnas baltasis 629
 Grambuolys margasis 70
 GraŖiataurė ryškioji 622
 Grenlandija tankialapė 405
 Grybliepuvis ūiurkštusis 631

 Gričiuikas paprastasis 221
 Griėplė 212
 Grifolė kuokštinė 705
 Gulbė giesminikė 183
 Guostė pelkinė 476
 Guotenė juosvoji 661
 Guotė geltonŖvynė 651
   - juosvoji 650
   - kietoji 653
   - purpurinė 652
   - ūmėdinė 654
 Gurgėdis plaukuotasis 474
 Guveiniš pūslėtasis 277
 Gvazdikas Borbađo 425
   - gauruotasis 424
   - puođnusiš 426
   - smiltyniniš 423

 Hesperija juodoji 99
   - rudmargė 101
   - smiltyninė 100
 Hidnotrija poŖeminė 621
 Hipotrachina alksninė 758

 Išnura maŖoji 44
 Ilgalūpė nariuotoji 577

 Jonapolė gulsėioji 401
   - kalninė 433
   - plaukuotoji 432
 Juodbaravykis tikrasis 679
 Juodgalvė didŖiapiedė 511
 Juodkepis smulkialakštis 759
 Juodsprindis baltajuostis 130
 Juodvabalis kelminiš 85
 Jūrđarkė 214

 Kaldezija ūirdŖialapė 404
 Kalnarūtė mūrinė 394
   - ūerinė 396
   - Ŗalioji 395
 Kalpokė ieėialapė 507
 Kalviukas dirvoniniš 244
 Kamanė didŖiaakė 150
   - stepinė 151
 Kapnopsis 43
 Kardelis paprastasis 543
   - pelkiniš 406
 Karklas gulsėiasis 445
   - laplandiniš 443
   - mėlynialapė 444
 Karteklė didŖioji 645
 Kartenė lankšėioji 448
   - svogūninė 447
 Katilėlis boloniniš 515
   - ūiurkštusis 516
 Katuogė ūiaurinė 401

 Kedenė glotnioji 733
   - ruduojanėioji 761
   - ūiurkštėioji 762
 Kelerija Delavinio 606
 KelmagrauŖis pŖūklaūsiš 87
 Kelmenė kimininė 630
 Kelmenis lazdyniniš 708
 Kempė karpotoji 715
   - kvapnioji 716
 Kempinė tamsiarudė 687
 Kemsia siauralapė 322
 Kepena aŖuolinė 649
 KerėŖa ūikštinė 382
 Kerpytė tađkuotoji 33
 KeŖas iđcentrinis 732
 KeŖytė Ŗalsvoji 754
 Kiaulpienė driskioji 521
   - ūvedinė 522
 Kiđkiaausis geltonasiš 627
 Kielė geltongalvė 245
 Kietagrūdiniš vaistiniš 494
 Kimbara pavasarinė 485
 Kiminas graŖusis 319
   - minkštasiš 316
   - plaėialapė 318
   - tankusiš 317
   - Vulfo 314
   - Ŗvilgantysiš 315
 Kiras maŖasiš 225
 Kirlikas jūrinis 216
 Kirmvabalis ūneiderio 84
 Kiđkis baltasiš 263
 Klumpaitė plaėialapė 549
 Kordulegastras geltonŖpiedis 52
 Kragas juodakakliš 179
   - raguotasiš 178
   - rudakakliš 177
 Krempliabudė gyslotoji 667
 Ktenidiš riestasiš 381
 Kudlė ūiurkštėioji 523
 Kukmedis europiniš 399
 Kukulija pajūrinė 134
 Kukurđvelkis didysis 655
 Kukutiš 239
 Kūlingė kupstinė 584
 Kūmutė raudonŖilvė 170
 Kuoduotiš puđiniš keliaujantiš 132
 Kuokas didysis 692
 Kuolinga didŖioji 222
 Kuplė smailioji 335
 Kurtinys 208

 Lađalas reliktiniš 42
 Lađiđa 163
 Laibė dubioji 666
 Laibeniš smiltyniniš 450
 Laksva pelkinė 574

- Laumþirgis maþasis karaliðkasis 49
 - ðiaurinis 47
 - þaliasis 48
- Lekanora blyðkioji 764
- Lelija paprastoji vandens 408
- Lentarija atskiroji 693
- Lepidozija Pearsono 300
- Linapolë baltijinë 497
- Lingë pievinë 197
- Linkë trapioji 341
- Linlapis melsvasis 469
 - plikabiedis 468
- Lipikas plaëialapis 483
 - triþiedis 484
- Liûnmeldis pajûrinis 582
- Liûnsamanë tundrinë 373
- Lobelija eþerinë 517
- Lokys rudasis 160
- Lûðis 690
- Lûgnë maþapiedë 409
- Lututë 236
- Machaonas 103
- Maitvabalis keturtaðkis 69
- Maludë totorinë 477
- Margûnas pavasarinis 32
- Marguolis esparcetinis 94
 - pietinis 92
 - raudonþiedis 93
- Maþûnis juodkotis 656
- Maþuolë dirvinë 402
- Maurabragis baltijinis 286
 - pilkðvasis 288
 - ðluotelinis 287
- Medauninkas vienagumbis 573
- Medkirtis didysis trumpasparnis 88
- Medumëlë melisalapë 508
- Medvarlë europinë 169
- Medðarkë plëðrioji 249
- Meldelis ðerinis 581
- Meleta pilkoji 240
 - þalioji 241
- Mëlyngurklë 246
- Mëlitas melsvasis 599
- Melsvys baltajuostis 111
 - gencijoninis 108
 - kraujalakinis 110
 - smiltyninis 113
 - stepinis 112
 - taðkuotasis 109
 - þalsvasis 107
- Menegacija skylëtoji 760
- Menturdumblis blizgantysis 282
 - kurklinis 279
 - lieknasis 280
 - smailiavirðûnis 281
- Merkija ðiaurinë 308
- Meðkabudë trispalvë 664
- Meðkapëdë baltagyslë 736
 - gyslotoji 735
 - gulsëioji 778
 - karpuotoji 735
 - þvynuotoji 779
- Meðkutë baltamargë 34
 - geltonmargë 139
 - raudonsparnë 140
 - rudajuostë 34
- Mëðlagrybis kopinis 634
- Mëta miðkinë 512
- Mezija ilgakotë 350
 - pelkinë 349
 - tribriaunë 351
- Miegapelë æþuolinë 159
 - didþioji 264
 - miðkinë 265
- Mieþvienis europinis 603
- Miglë retapiedë 615
- Mikoblastas kraujaspalvis 771
- Mikrostoma ilgakotë 619
- Miltpuodë geltonoji 742
 - pilkoji 741
- Minkðtapintë ðvytruojanëioji 706
- Minkðtenis auksaspalvis 699
 - krokinis 698
- Minkðtûnis juosvasis 665
- Mizidë reliktinë 37
- Monapolë lietuvinë 608
 - miðkinë 609
- Muskrësle paprastoji 525
- Naðlaitë aukðtoji 440
 - griovinë 441
 - liûninë 442
- Naktiþiedë lietuvinë 422
 - þalsvoji 421
- Nakviða maþasis 255
 - rudasis 257
- Naras juodakaklis 175
- Narytþolë pajûrinë 533
- Nariuotë dirvinë 401
- Nefroma miltuotoji 781
 - uþlinkusioji 737
- Nëgë jûrinë 162
- Nehalenija maþoji 46
- Nendradusë dvijuostë 67
- Nendrinukë meldinë 247
- Nendrûnë eraiëininë 600
- Nertis gleþnalapë 410
- Nertvë maþoji 358
 - patisinë 359
- Notra staëioji 509
- Odapintë putlioji 700
- Ofris musinis 560
- Paðiauðëlis juosvavarpis 611
- Palasëja 38
- Palemonas mëlynasis 493
- Pataisiukas patvankinis 384
- Paþulnutë vingialapë 378
- Patvenis daugiametis 491
- Peikðtë laiboji 339
- Pelëausis Branto 252
 - kûdrinis 253
 - Natererio 254
- Pelëda balinë 235
 - liepsnotoji 230
 - uralinë 234
 - þvirblinë 232
- Pelëdgalvis dvinulis 136
 - retasis ratuotasis 135
- Pelëdikë 233
- Pelësakalis 203
- Pelëþirnis geltonþiedis 461
 - þirniyalapis 462
- Pelkiasprindis gelsvasis 127
 - spalvotasis 126
- Pelkinukas juodamargis 125
- Perlinukas pietinis 114
 - stepinis 106
 - ðiaurinis 115
- Peslys juodasis 194
 - rudasis 195
- Pienapolë pajûrinë 438
- Piengrybis aitriakvapis 722
 - gelsvasis 725
 - geltonasis 726
 - jautakis 727
 - juodasis 723
 - kislusis 724
- Pievagrybis didysis 636
 - gelsvarudis 635
- Pievasprakðis raudonasis 76
- Pilelë Helerio 297
- Pintainë rausvoji 701
- Pintenis æþuolinis 702
- Pirðtûnis piestinis 691
- Plaëiaausis europinis 261
- Plateivë þalioji 558
- Platupë plaëioji 780
- Plaumuonë vandeninë 492
- Plauretis kvapusis 556
 - pievinis 555
- Plautë siauralapë 495
- Pliikaplaiskë miðkinë 557
- Pliikðnys dvispalvis 260
- Pliikûnë plaëialapë 303
- Plynkepëis juostinis 732

- Pliusnė garbanotoji 362
- plunksninė 361
- Plojenė paprastoji 305
- Plokėiavabalis pužinis 83
- purpurinis 82
- Plokėtkerpė diskinė 770
- Plūdė Meinhauzeno 535
- siūlinė 536
- smailialapė 534
- Plūdvoris didysis 40
- Plukenis didysis 539
- lankstusis 538
- mažasis 540
- Plunksnalapė prapangiapiedė 547
- Poavių pievinė 604
- Pokrepis Baumgartnerio 355
- Polija melsvoji 344
- Poniabudė Hadriano 696
- žuniokoji 695
- Pontoporėja 31
- Potija brijinė 337
- Praujenė rudeninė 514
- Pudmė taurinė 541
- Puikiapygis didysis 31
- įiaurusis 61
- Pūkelis gelsvasis 526
- Puožniapygis didysis 62
- grakštusis 63
- žalvarinis 64
- Purslainė žvelnioji 374
- Purvuolis dvilapis 576
- Pūsliakerpė gūbriuotoji 782
- Pūtelis Gorskio 524
- Putoklė Volfgango 403
- Putpelė 209
- Puvėseklė žilinė 753
- Rainė ežerinė 165
- Raistenė pelkinė 471
- Raitintytė vaistinė 496
- Raktažolė pelenėlė 463
- Ramalina baltijinė 722
- plonažakė 773
- Rataintytė žakotoji 586
- Ratenas pelkinis 481
- Raudonpintė skaisėioji 714
- tikroji 713
- Raudonviržis skroblyninis 678
- Raugė dirvinė 420
- Raukšliagybis plunksninis 707
- Raukšlius kopūstgalvis 717
- Rėpiukas paprastasis 446
- Riėja Huebenerio 313
- rausvoji 312
- Riestūnė žvilganėioji 372
- Rikardija vingiuotoji 306
- Rizokarpas juodai žaliasis 769
- Rudė 189
- Rumbainė žliaužianėioji 379
- Ruonis ilgasnukis 270
- Rupūpė nendrinė 172
- žalioji 171
- Rūtenis tarpinis 415
- tužėiaviduris 414
- Saidra rusvoji 588
- Saidrenis gelsvasis 407
- Saitakerpė daugialakūtė 784
- gūbriuotoji 782
- suodinoji 783
- Sakalas keleivis 206
- Satyras akiuotasis 120
- pelkinis 124
- pietinis 123
- Satyriskas pievinis 122
- rudaakis 121
- Saulažarė mažalapė 453
- Sėjikas dirvinis 217
- Sėmainis žaliasis 323
- Seradėlė smulkioji 458
- Sfinksas nakvižinis 98
- Sicista beržinė 266
- Sykas ežerinis 164
- Skaptukas žuolinis 79
- Skeltadantė Arnoldo 324
- skiauterėtoji 326
- smulkioji 325
- Skėriukas besparnis 58
- kopinis 57
- Skersnukis 166
- Skėtė baltakaktė 53
- grakšėioji 54
- rudajuostė 56
- žaruotoji 55
- Sketsakalis 206
- Skiautalūpis tamsialapis 552
- Skiautenė alpinė 296
- Kunžės 292
- Skiautenis kvapusis 710
- Skydabudė baltoji 657
- Skydinukas puožnusis 89
- Skydvabalis didysis 80
- pūžrinis 81
- Skydvėpis vasarinis 36
- Skylenis žuolinis 686
- kamštinis 685
- Skylėtbudė žakotoji 712
- Skylutis vientisasis 711
- Sklenduonis plūdurijuojantysis 311
- Skiautenė karoklinė 360
- Skolija gauruotoji 154
- Slepižerė ežerinė 386
- Slyva dygioji 455
- Smėliabūtė ilganosė 143
- katilėlinė 142
- raukšlėtoji 144
- žverino 145
- Smilėiasprindis 128
- Smilgenė ankstyvoji 607
- Smiltė siauralapė 417
- Smiltvapsvė kopinė 153
- Snaputis blizgantysis 467
- Solorina akytoji 737
- Sotvaras pajūrinis 431
- Sparis 156
- Spyglainis mižkinis 397
- Sprakūis didysis 75
- Sprindytis vingirinis 131
- Spuoguotė skylėtoji 785
- Starta pilkoji 251
- sodinė 250
- Startsakalis 204
- Stiebinukas pajūrinis 137
- Stieblapė akytoji 309
- Vondraėeko 310
- Stiklasparnis žuolinis 95
- juodalksninis 96
- vapsvinis 97
- Stirnabudė melsvakūtė 663
- pilkūvarudė 662
- Storgalvis borūpinis 39
- Storplutis kurapkinis 730
- Strėliukė Johansono 45
- Stulgys 220
- Stumbras 271
- Sturys 156
- Suktenė keturdantė 26
- mažoji 25
- pūstoji 27
- Sukutė ilgalapė 327
- Žažkytė auksuotoji 116
- baltamargė 117
- mažoji 118
- tamsioji 119
- Žakoėius auksaspalvis 694
- Žalavijas pievinis 513
- Žepdė bruožuotoji 357
- Lajelio 356
- Žerardija dirvinė 482
- Žeriapintė rausvoji 718
- Žermuonėlis 267
- Žikūniukas nykūtukas 255
- Žikūnys žiaurinis 258
- vėlyvasis 259
- Žilagėlė vėjalandė 412
- Žilkabūtė Baltijos 141
- Žimtūnė mažoji 439

Dindra pelkinė 456
 Dirbapolė pajūrinė 486
 Diurė kupstinė 766
   - lakštuotoji 767
   - parazitinė 768
   - putlioji 734
 Doklys pajūrio 65
 Dunapolė miðkinė 614
 Dvygþda 210
 Dvylys lieknasis 583
 Dvitrelė plunksninė 343

 Taðkuotkeþis ðiurkøtutis 733
 Taukius paprastasis 619
 Taurenė àpuolinė 740
   - þaliagalvė 739
 Taurūnis krateriðkasis 628
 Teilorija lieknoji 342
 Telotrema dantytoji 752
 Tensmenis smailiaðakis 363
 Tetervinas 207
 Tetralonija dedeðvinė 149
 Tikutis 224
 Trapiabudė medūzgalvė 658
 Trapiadyglis koraliiðkasis 721
 Trimitėlis raukølėtasis 683
 Tritomarija àkirptoji 298
 Tritonas skiauterėtasis 168
 Trupsamanė plikoji 332
 Tujinutė maþoji 364
 Tuklė paprastoji 504
 Tulikas raudonkojis 223
 Tulþys 237

 Uldukas 229
 Uolaskėlė pelkinė 451
 Uolenė vaisioji 333
 Usnis àvairialapė 519

 Ūdra 268
 Ūmėdė auksavirðė 728
   - kvapioji 729
 Ūsuotis didysis àpuolinis 32
   - dailidė 86

 Vagabitė tamsiaþalė 146
 Vaisgina staèioji 505
 Vandenė riestasėklė 434
 Vandensargė pelkinė 537
 Vapsvaėdis 193
 Varnalėða miðkinė 518
 Varpenis daugiaskiltis 391
   - maþasis 392
   - ðakotasis 390
   - virgininis 393
 Vėdrynas rėpliojantysis 413
 Veisija garbanotoji 340
 Veronika blizganėioji 499
   - gebenlapė 498
 Versmenė brandenburginė 353
   - velėninė 354
 Vėþpys balinis 173
 Viðtapienė pievinė 545
 Viðtelė plovinė 211
 Viðtvanagis 198
 Vieversys kuoduotasis 159
 Vijūnas 167
 Vikðrenis rusvasis 587
 Vikðris druskinis 579
   - galvinis 578
   - pelkinis 580
 Vikis krūmelinis 463
   - pavasarinis 464
   - þirniaalapis 465
 Viksva eþinė 595
   - gauruotoji 598
   - laibastiebė 593
   - liekninė 590
   - liūninė 592
   - palaipinė 597
   - pievinė 589
   - protarpinė 591
   - raistinė 594
   - vakarinė 596
 Viksvuolė rudoji 585
 Vilkdalgis sibirinis 542
 Vingiaporis dvisluoksnis 704
 Vyrskydė laiboji 437
 Virvuotė Trogo 709

 Visgė sibirinė 605
 Voveraitė pilkoji 682

 Zylė ūsuotoji 248
 Zuikrugis alavijinis 320
   - maþasis 321
 Zunda pajūrinė 473

 Þalialakøtis kelminis 644
 Þaltys lygiapvynys 174
 Þalvarnis 238
 Þarotūnė lininė 466
 Þasis pilkoji 184
 Þemlielys kimininis 630
 Þemtaurė kvapioji 299
 Þiauberuotė raudonvidurė 765
 Þilė gauruotoji 528
 Þilutė pūpsanėioji 336
 Þiomenė miðkinė 510
 Þiovenė lieknoji 745
   - melsvoji 744
   - ðeriuotoji 738
   - þalsvoji 743
 Þirgelis geltonkojis 50
   - pleiðtinis 51
 Þuvėdra baltaskruostė 227
   - juodoji 228
   - maþoji 226
 Þuvininkas 202
 Þvaigþdėsporė dulkanėioji 659
 Þvaigþdinas didysis 690
   - keturskiautis 689
 Þvaigþdūnė balandinė 480
 Þvakidumblis ðiurpinis 285
 Þvilgūnas pilkaþalis 133
 Þvynabudė balsvoji 643
   - graþioji 642
   - juodaþvynė 640
   - Kiunerio 641
   - nuosėdinė 638
   - rausvarudė 639
 Þvynabudėlė baltoji 637
 Þvynuotė Lajelio 307
 Þvitraþygis palinis 66

Lotyniðkø vardø rodyklë

- Abortiporus biennis* 704
Abramis ballerus 156
Accipiter gentilis 198
Acipenser sturio 156
Acrocephalus paludicola 247
Aegolius funereus 236
Aeshna crenata 47
- *viridis* 48
Agaricus augustus 635
- *langei* 636
Agonum ericeti 66
Agrimonia procera 454
Agrostemma githago 420
Agrotis ripae 138
Aira praecox 607
Aythya nyroca 189
Ajuga pyramidalis 505
Albatrellus confluens 697
Alcedo atthis 237
Aldrovanda vesiculosa 452
Alisma gramineum 530
- *lanceolatum* 531
Alyssum gmelinii 450
Allium angulosum 546
- *scorodoprasum* 547
- *ursinum* 548
- *vineale* 544
Alopecurus arundinaceus 611
Amblyodon dealbatus 352
Amblystegium fluviatile 368
- *humile* 370
- *tenax* 369
Anaptychia runcinata 734
Anas acuta 187
- *clypeata* 188
- *strepera* 186
Anastrophyllum hellerianum 297
Anax parthenope 49
Andrena curvungula 142
- *nasuta* 143
- *rugulosa* 144
- *suerinensis* 145
Androsace filliformis 437
Anostirus purpureus 76
Anser anser 184
Anthophora plagiata 148
Anthus campestris 244
Antitrichia curtispindula 360
Aphanes arvensis 402
Aquila chrysaetos 201
- *clanga* 200
- *pomarina* 199
Arctia festiva 34
- *villica* 34
Arctium nemorosum 518
Arctoparmelia centrifuga 732
Arenaria saxatilis 417
Aricia eumedon 111
Arion ater 28
- *empiricorum* 28
Arnica montana 529
Arthonia didyma 786
- *leucopellaea* 787
- *vinosa* 788
Asio flammeus 235
Aspitates gilvaria 127
Asplenium ruta-muraria 394
- *trichomanes* 396
- *viride* 395
Aster tripolium 527
Asterophora lycoperdoides 659
Astrantia major 472
Aurantioporus croceus 698
Athene noctua 233
Atrichum angustatum 322
Avosetta recurvirostra 215
Bactrospora dryina 789
Bangia atropurpurea 275
Baptria tibiale 130
Barbastella barbastellus 261
Barbilophozia attenuata 293
- *barbata* 294
Bartramia ithyphylla 294
Bazzania trilobata 301
Beckmannia eruciformis 610
Bembix rostrata 152
Betula humilis 429
- *nana* 430
Bison bonasus 271
Bolboschoenus maritimus 582
Boletopsis grisea 688
Boletus aereus 672
- *erythropus* 673
- *fechtneri* 674
- *impolitus* 675
- *pulverulentus* 676
- *radicans* 677
Boloria frigga 115
Bombina bombina 170
Bombus confusus 150
- *pomorum* 151
Boros schneideri 84
Botaurus stellaris 179
Botrychium matricariifolium 390
- *multifidum* 391
- *simplex* 392
- *virginianum* 393
Brenthis daphne 114
- *hecate* 106
Bryum cyclophyllum 346
- *funckii* 347
- *schleicheri* 345
Bromopsis benekenii 601
- *erecta* 602
Bromus benekenii 601
- *erectus* 602
Bubo bubo 231
Bufo calamita 172
- *viridis* 171
Buxbaumia viridis 323
Caldesia parnassifolia 404
Calicium adpersum 739
- *quercinum* 740
Calidris alpina 218
Calli cladium haldanianum 379
Calliargon richardsonii 376
- *trifarium* 375
Callitriche hermaphroditica 514
Calocybe ionides 660
Caloscypha fulgens 622
Calosoma inquisitor 61
- *sycophanta* 31
Campanula bononiensis 515
- *cervicaria* 516
Campylium elodes 365
- *polygamum* 367
- *protensum* 366
Cantharellus cinereus 682
Capnopsis schilleri 43
Carabus coriaceus 62
- *intricatus* 63
- *nitens* 64
Cardamine bulbifera 447
- *flexuosa* 448
Carex buxbaumii 589
- *davalliana* 590
- *distans* 591
- *heleonastes* 592
- *ligerica* 593
- *magellanica* 594
- *muricata* 595
- *pseudobrizoides* 596
- *rhizina* 597
- *tomentosa* 598

- Carterocephalus palaemon* 401
Cassida margaritacea 89
Centaurea phrygia 520
Centaureum littorale 486
Centunculus minimus 439
Cephalanthera longifolia 550
   - *rubra* 551
Cephalozia catenulata 302
Cerambyx cerdo 32
Cerastium brachypetalum 418
   - *sylvaticum* 419
Ceratophyllum submersum 410
Ceruchus chrysomelinus 74
Cetrelia olivetorum 754
Chaenotheca chlorella 743
   - *cinerea* 744
   - *gracillima* 745
   - *hispidula* 738
Chaerophyllum hirsutum 474
Chara baltica 286
   - *baueri* 287
   - *canescens* 288
Charadrius hiaticula 216
Chariaspilates formosaria 126
Chlidonias hybrida 227
   - *niger* 228
Choiromyces meandriformis 629
   - *venosus* 629
Chondrostoma nasus 166
Cicadetta montana 60
Cicindela maritime 65
Ciconia nigra 182
Cygnus cygnus 183
Cyperus fuscus 585
Cyphellium tigillare 742
   - *inquinans* 741
Cypripedium calceolus 549
Circaetus gallicus 157
Circus pygargus 197
Cirsium heterophyllum 519
Cladium mariscus 586
Cladonia caespiticia 766
   - *foliacea* 767
   - *parasitica* 768
   - *turgida* 734
Clavariadelphus pistillaris 691
Cnidium dubium 476
Coeloglossum viride 558
Coenagrion johanssoni 45
Coenonympha hero 121
   - *tullia* 122
Collema flaccidum 774
Colletes caspicus 141
Columba oenas 229
Conioselinum tataricum 477
Coprinus dunarum 634
Coracias garrulus 238
Corallorhiza trifida 577
Cordulegaster boltonii 52
Coregonus lavaretus 164
Corydalis cava 414
   - *intermedia* 415
Coronella austriaca 174
Coturnix coturnix 209
Crex crex 212
Cruciata glabra 485
Ctenidium molluscum 381
Cucujus cinnaberinus 82
   - *haematodes* 83
Cucullia balsamitae 134

Dactylis polygama 614
Dactylorhiza cruenta 565
   - *fuchsii* 566
   - *incarnata* 567
   - *longifolia* 568
   - *maculata* 569
   - *majalis* 570
   - *ochroleuca* 571
   - *traunsteineri* 572
Dasypoda argentata 147
Dendrocopos leucotos 242
Dendroxena quadrimaculata 69
Dentaria bulbifera 447
Diachrysia zosimi 133
Dianthus arenarius 423
   - *armeria* 424
   - *borbasii* 425
   - *superbus* 426
Dichodontium pellucidum 333
Dichomitris campestris 708
Dicycla oo 136
Dicranodontium denudatum 332
Dicranum drummondii 330
   - *leioneuron* 328
   - *spurium* 329
   - *viride* 330
Didymodon tophaceus 338
Diploschistes muscorum 751
Distichium capillaceum 335
Dytiscus latissimus 68
Dolomedes plantarius 40
Dracocephalum ruyschiana 510
Drepanocladus lycopodioides 371
Dryomys nitedula 265
Drosera intermedia 453

Egretta alba 181
Elatine hydropiper 434
Eliomys quercinus 159
Emberiza calandra 251
   - *hortulana* 250
Emys orbicularis 173
Entoloma bloxamii 648
   - *incanum* 647
   - *madidum* 648
Epipactis atrorubens 552
Epipogium aphyllum 554
Epirrhoe tartuensis 129
Eptesicus nilssoni 258
   - *serotinus* 259
Equisetum telmateia 388
Eresus cinnaberinus 39
Ergates faber 86
Erica tetralix 435
Eryngium maritimum 473
Erynnis tages 99
Eriophorum gracile 583
Endrosa kuhlweini 33
Eupallasella percunurus 165
Euphydryas aurinia 116
   - *maturna* 117
Eupithecia thalictrata 131
Eurylophella karelica 41
Evernia divaricata 755
   - *mesomorpha* 756

Falco columbarius 204
   - *peregrinus* 206
   - *subbuteo* 205
   - *tinnunculus* 203
Festuca altissima 612
   - *psammophila* 613
Fissidens arnoldii 324
   - *dubius* 326
   - *exilis* 325
Fistulina hepatica 649
Flavoparmelia caperata 757
Fomitopsis rosea 701
Fontinalis dalecarlica 358
   - *hypnoides* 359
Fossombronina foveolata 309
   - *wondraczekii* 310
Frullania tamarisci 304
Fucus vesiculosus 277
Funalia trogii 709

Gagea pratensis 545
Galerida cristata 159
Galium rubioides 483
   - *triflorum* 484
Gallinago media 220
Ganoderma lucidum 703
Gavia arctica 175
Geastrum quadrifidum 689
   - *indicum* 690
   - *triplex* 690

- Gentiana cruciata* 487
   - *pneumonanthe* 488
Gentianella amarella 489
   - *uliginosa* 490
Geocalyx graveolens 299
Geoglossum glabrum 630
   - *sphagnophilum* 630
Geranium lucidum 467
Gyalecta flotowii 749
   - *ulmi* 750
Gymnadenia conopsea 555
   - *odoratissima* 556
Gymnopilus spectabilis 645
   - *junonius* 645
Gyromitra sphaerospora 620
Gyroweisia tenuis 339
Gladiolus imbricatus 543
   - *palustris* 406
Glaucidium passerinum 232
Glaucopsyche alexis 107
Glaux maritima 438
Glyceria lithuanica 608
   - *nemoralis* 609
Glis glis 264
Gnaphalium luteoalbum 526
Gnorimus variabilis 73
Gomphus clavatus 692
   - *flavipes* 50
Graphoderus bilineatus 67
Gratiola officinalis 496
Grifola frondosa 705
Groenlandia densa 405
Grus grus 213

Haematopus ostralegus 214
Haliaeetus albicilla 196
Halichoerus grypus 270
Hamatocaulis vernicosus 374
Hammarbya paludosa 574
Hapalopilus croceus 698
   - *salmonicolor* 699
Hedera helix 470
Helictotrichon pratense 604
Hericium coralloides 721
Herminium monorchis 573
Hydnotrya tulasnei 621
Hydnum rufescens 684
Hydrilla verticillata 532
Hydrocotyle vulgaris 471
Hygrocybe ovina 661
Hygrohypnum mole 374
Hygrophorus atramentosus 650
   - *chrysodon* 651
   - *erubescens* 652
   - *penarius* 653
   - *russula* 654

Hyla arborea 169
Hypericum hirsutum 432
   - *humifusum* 401
   - *montanum* 433
Hyphoraia aulica 139
Hypogymnia vittata 732
Hypotrachyna revoluta 758
Hipparchia statilinus 123
Hirudo medicinalis 23
Holostomis phalaenoides 91
Homomallium incurvatum 380
Hordelymus europaeus 603
Huperzia selago 385

Icmadophila ericetorum 753
Inonotus dryadeus 685
   - *dryophilus* 686
Ipimorpha contusa 135
Iris sibirica 542
Ischnura pumilio 44
Isoetes lacustris 386
Isolepis setacea 581
Isopyrum thalictroides 411
Ixobrychus minutus 180

Juncus capitatus 578
   - *gerardii* 579
   - *stygius* 580
Junghuhnia collabens 718

Koeleria delavignei 606

Labidura riparia 59
Lactarius acerrimus 722
   - *lignyotus* 723
   - *repraesentaneus* 724
   - *resimus* 725
   - *scrobiculatus* 726
   - *volemus* 727
Lagopus lagopus 158
Langermannia gigantea 655
Lanius excubitor 249
Larus minutus 225
Lasallia pustulata 782
Laserpitium latifolium 478
   - *prutenicum* 479
Lasioglossum prasinum 146
Lathyrus laevigatus 461
   - *pisiformis* 462
Lecanora albella 764
   - *pallida* 764
Leccinum carpini 678
   - *griseum* 678
Leiocolea rutheana 295
Lejeunea cavifolia 305
Lentaria byssiseta 693

Lentinellus ursinus 719
   - *vulpinus* 720
Lepidozia pearsonii 300
Lepiota alba 637
   - *cortinarius* 638
   - *fuscovinacea* 639
   - *hystrix* 640
   - *kuehneri* 641
   - *lilacea* 642
   - *subalba* 643
Lepista luscina 662
   - *personata* 663
Leptogium corniculatum 775
   - *lichenoides* 776
   - *palmatum* 775
   - *teretiusculum* 777
Lepus timidus 263
Leucocortinarius bulbiger 646
Leucopaxillus compactus 666
   - *tricolor* 664
Leucorrhinia albifrons 53
   - *caudalis* 54
   - *pectoralis* 55
Lycaena dispar 104
   - *helle* 105
Lychnothamnus barbatus 285
Lycopodiella inundata 384
Limosa limosa 221
Linaria loeselii 497
Lynx lynx 269
Liocola lugubris 71
Liparis loeselii 576
Lyrurus tetrix 207
Listera cordata 553
Lithospermum officinale 494
Lithostegia griseata 33
Lobaria pulmonaria 780
Lobelia dortmanna 517
Lopadium disciforme 770
Lophozia collaris 296
   - *kunzeana* 292
Lopinga achine 120
Lucanus cervus 31
Lunaria rediviva 449
Luscinia svecica 246
Lutra lutra 268

Macaria carbonaria 125
Maculineaalcon 108
   - *arion* 109
   - *teleius* 110
Malaxis monophyllos 575
Marasmius alliaceus 656
Meesia longiseta 350
   - *triquetra* 351
   - *uliginosa* 349

- Melanelia panniformis* 759
Melanoleuca turrata 665
Melanophila acuminata 77
Melanophyllum eyrei 644
Melitaea aurelia 118
- *diamina* 119
Melittis melissophyllum 508
Menegazzia terebrata 760
Mentha longifolia 512
Mergus merganser 192
- *serrator* 191
Mesoligia literosa 137
Mycoblastus sanguinarius 771
Microstoma protracta 619
Miliaria calandra 251
Milvus migrans 194
- *milvus* 195
Myotis brandti 252
- *dasycneme* 253
- *nattereri* 254
Myrica gale 431
Myriophyllum alterniflorum 457
Misgurnus fossilis 167
Mysis relicta 37
Moerckia hibernica 308
Montia fontana 416
Morchella semilibera 623
Motacilla citreola 245
Mustela erminea 267
- *lutreola* 161
Mutinus caninus 695

Najas flexilis 538
- *marina* 539
- *minor* 540
Nasturtium officinale 446
Necydalis major 88
Neckera crispa 362
- *pennata* 361
Nehalennia speciosa 46
Neoephemera maxima 42
Neottianthe cuculata 557
Nephroma parile 781
- *resupinatum* 737
Neotia lugubris 71
Nyctalus leisleri 256
- *noctula* 257
Nymphaea alba 408
Nymphoides peltata 492
Nitella confervacea 279
- *gracilis* 280
- *mucronata* 281
- *syncarpa* 282
Numenius arquata 222
Nuphar pumilum 409

Oeneis jutta 124
Ophiogomphus cecilia 51
Ophrys insectifera 560
Orchis mascula 561
- *militaris* 562
- *morio* 563
- *ustulata* 564
Ornithopus perpusillus 458
Orobanche elatior 502
- *pallidiflora* 503
- *reticulata* 503
Orthotrichum lyellii 356
- *striatum* 357
Osmoderma eremita 72
Ostoma ferruginea 81
Otidea onotica 627
Ovalisia rutilans 78

Pallasiola quadrispinosa 38
Pallavicinia lyellii 307
Pandion haliaetus 202
Panurus biarmicus 248
Panus suavisissimus 710
Papilio machaon 103
Paraleucobryum longifolium 327
Parmelia caperata 757
- *centrifuga* 732
- *dubia* 733
Parnassius mnemosyne 102
Pedicularis kauffmannii 404
- *sceptrum-carolinum* 500
- *sylvatica* 501
Peltigera aphthosa 735
- *degenii* 736
- *horizontalis* 778
- *lepidophora* 779
- *venosa* 735
Peltis grossa 80
Peplis portula 456
Perenniporia medulla-panis 711
Pernis apivorus 193
Pertusaria pertusa 785
Petromyzon marinus 162
Peziza ammophila 626
Phaeophyscia endophaenicea 765
Phallus hadriani 696
Phellinus nigrolimitatus 687
Phibalapteryx virgata 128
Philomachus pugnax 219
Philonotis caespitosa 354
- *marchica* 353
Philopotamus montanus 90
Physisporinus vitreus 706
Phlebia centrifuga 707
Pycnoporellus fulgens 714
Pycnoporus cinnabarinus 713

Picoides tridactylus 243
Pycreus flavescens 407
Picus canus 240
- *viridis* 241
Pilosella echioides 523
Pinguicula vulgaris 504
Pipistrellus pipistrellus 255
Piptoporus quercinus 702
Pyrgus serratulae 100
Plagiothecium undulatum 378
Platanthera chlorantha 559
Plecotus auritus 262
Pluteus pellitus 657
Pluvialis apricaria 217
Poa remota 615
Podalonia luffii 153
Podiceps auritus 177
- *griseigena* 176
- *nigricollis* 178
Podisma pedestris 58
Pogonatum aloides 320
- *nanum* 321
Pohlia cruda 344
Polemonium caeruleum 493
Polycnemum arvense 401
Polygala wolfgangiana 403
Polyommatus coridon 112
- *dorylas* 113
Polyphylla fullo 70
Polyporus umbellatus 712
Polystichum aculeatum 397
Polysticta stelleri 190
Pontoporeia affinis 31
Porella platyphylla 303
Porphyrellus porphyrosporus 679
Porzana parva 211
- *porzana* 210
Potamogeton × *meinshauzenii* 535
- *acutifolius* 534
- *trichoides* 536
Pottia bryoides 337
Primula farinosa 436
Prionus coriarius 87
Proserpinus proserpina 98
Prunella grandiflora 511
Prunus spinosa 455
Psathyrella caput-medusae 658
Pseudocraterellus sinuosus 683
Pseudoomphalina compressipes 666
Pterigynandrum filiforme 363
Pterygoneurum subsessile 336
Ptychoverpa bohemica 624
Pulicaria vulgaris 525
Pulmonaria angustifolia 495
Pulsatilla patens 412
Punctelia subrudecta 733

Quercus petraea 428
Radiola linoides 466
Ramalina baltica 772
   - *thrausta* 773
Ramaria aurea 694
Ranunculus reptans 413
Rhynchospora fusca 588
Rhynchostegium murale 377
Rhytidiadelphus loreus 382
Rhizocarpon viridiatrum 769
Rhizomnium pseudopunctatum 348
Rhodotus palmatus 667
Riccardia chamaedryfolia 306
Riccia canaliculata 312
   - *huebeneriana* 313
Riccocarpos natans 311
Rubus arcticus 401
Russula aurata 728
   - *aurea* 728
   - *grata* 729
   - *laurocerasi* 729

Salix lapponum 443
   - *myrtilloides* 444
   - *repens* 445
Salmo salar 163
Salsola kali 427
Salvia pratensis 513
Sarcosoma globosum 619
Saxifraga hirculus 451
Scabiosa columbaria 480
Schistostega pennata 343
Schoenus ferrugineus 587
Sclerophora coniophaea 746
   - *farinacea* 747
   - *peronella* 748
Scolia hirta 154
Scolochloa festucea 600
Scutellaria hastifolia 507
Sembris phalaenoides 91
Senecio congestus 528
Seseli annuum 475
Sesleria caerulea 599
Setina roscida 33
Sherardia arvensis 482
Sicista betulina 266
Silene chlorantha 421
   - *lithuanica* 422
Sympetrum pedemontanum 56
Synanthedon conopiformis 95
   - *mesiaeformis* 96
   - *vespiformis* 97
Solorina spongiosa 737
Sparassis crispa 717

Sphagnum compactum 317
   - *molle* 316
   - *platyphyllum* 318
   - *pulchrum* 319
   - *subnitens* 315
   - *wulfianum* 314
Sphingonotus caeruleus 57
Spongipellis spumeus 700
Srix uralensis 234
Stachys recta 509
Stenagostus rufus 75
Sterna albifrons 226
Succisella inflexa 481
Swertia perennis 491

Tadorna tadorna 185
Tayloria tenuis 342
Taraxacum lacistophyllum 521
   - *sueticum* 522
Taxus baccata 399
Tetralonia macroglossa 149
   - *malvae* 149
Tetrao tetrix 207
   - *urogalus* 208
Teucrium scordium 506
Thaumethopoea pinivora 132
Thelotrema lepadinum 752
Thesium ebracteatum 468
   - *linophyllum* 469
Thuidium minutulum 364
Tyria jacobaeae 140
Tyto alba 230
Tofieldia calyculata 541
Tolypella nidifica 283
   - *prolifera* 284
Tortella fragilis 341
Tragopogon gorskianus 524
Trametes gibbosa 715
   - *suaveolens* 716
Trapa natans 402
Trematodon ambiguus 334
Trichocolea tomentella 291
Trichoglossum hirsutum 631
Tricholoma apium 668
   - *batschii* 669
   - *fracticum* 669
   - *inocyboides* 670
   - *ustaloides* 671
Trichophorum cespitosum 584
Trifolium lupinaster 459
   - *rubens* 460
Triglochin maritimum 533
Tringa glareola 224
   - *totanus* 223
Triops cancriformis 36

Trisetum sibiricum 305
Tritomaria exsectiformis 298
Triturus cristatus 168

Uloma culinaris 85
Umbilicaria deusta 783
   - *polyphylla* 784
   - *pustulata* 782
Unio crassus 29
Upupa epops 239
Urnula craterium 628
Ursus arctos 160
Usnea barbata 762
   - *fulvoreaegens* 761
   - *glabrata* 733
   - *scabrata* 762

Veratrum lobelianum 405
Veronica hederifolia 498
   - *polita* 499
Verpa bohemica 624
   - *conica* 625
   - *digitaliformis* 625
Vertigo angustior 25
   - *geyeri* 26
   - *moulinsiana* 27
Vespertillio murinus 260
Vicia dumetorum 463
   - *lathyroides* 464
   - *pisiformis* 465
Viola elatior 440
   - *persicifolia* 441
   - *stagnina* 441
   - *uliginosa* 442

Warnstorfia tundrae 373
Weissia squarrosa 340

Xanthoparmelia mougeotii 763
Xerocomus parasiticus 680
   - *rubellus* 681
Xestobium rufovillosum 79
Xylaria polymorpha 632
Xylobolus frustulatus 730
Xylocopa valga 35

Zannichellia palustris 537
Zygaena achilleae 94
   - *angelicae* 92
   - *epialtes* 93
   - *loti* 94
Zygodon baumgartneri 355

LI305

Lietuvos raudonoji knyga / [V. Raðomavièius (vyr. red.) ir kt.] – Kaunas: „Lututė“, 2007. – 800 p.: iliustr., bibliograf.

ISBN 978-9955-692-71-3

Leidinyje pateikiama informacija apie 767 gyvūnø, augalø ir grybø rūðiø, árašytø á Lietuvos raudonàjà knygà, paplitimà, būdingus biologijos ir ekologijos bruoþus, populiacijø gausumà, grėsmes joms ir pagrindinius apsaugos būdus. Rūðiø apraðai iliustruoti originaliomis nuotraukomis ir pieðiniais, sudaryti paplitimo þemėlapiai. Leidinys skirtas visiems, besidomintiems biologine ávairove ir jos apsauga, ypaè gamtos apsaugos specialistams, moksleiviams, studentams, pedagogams, mokslo visuomenei.

UDK 502(474.5)

LIETUVOS RAUDONOJI KNYGA

Leidykla „Lututė“, V. Krėvės pr. 66-95, LT-50399 Kaunas
Tel.: (8 _ 37) 223 072, 8 698 73 508, el. paðtas lutute@lutute.lt
www.lutute.lt